

Commentarii in Isaiam

ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ ΓΑΖΑΙΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΥ ΣΟΦΙΣΤΟΥ ΕΠΙΤΟΜΗ ΤΩΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΡΟΦΗΤΗΝ ΗΣΑΙΑΝ ΚΑΤΑΒΕΒΛΗΜΕΝΩΝ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΕΞΗΓΗΣΕΩΝ.

Προφήτης ὁ προφάσκων ἢ τὸ μέλλον, ἢ τὰ παρόντα λανθάνοντα, ὡς ὁ Παῦλός φησιν· "Ἐὰν δὲ προφητεύητε, εἰσέλθη δέ τις ἄπιστος, ἢ ἰδιώτης, τὰ κρυπτὰ τῆς καρδίας αὐτοῦ φανερά γίνεται." Καὶ Ἐλισαῖος· "Οὐχὶ ἡ καρδία μου, φησὶν, ἐπορεύετο μετὰ σοῦ, ἠνίκα ἀνέστρεφεν ὁ ἀνὴρ μετὰ τοῦ ἄρματος αὐτοῦ εἰς συνάντησίν σοι;" Ὅρα δὲ ὁ προφήτης τὸ ἡγεμονικόν, ὡς ἐν ὀνείροις ὕπαρ τυπούμενος· ἢ ὡς ἂν τις ἴδοι γραφὴν ἐπὶ πίνακος ἀγαθῶν, ἢ τῶν ἐναντίων πραγμάτων. Οὐ κατὰ ἕκστασιν διανοίας, ὡς τινες ἔφασαν, τοῦ ἀνθρωπίνου νοῦ καλυπτομένου παρὰ τοῦ πνεύματος, ὃ δὴ θείας ἐπιδημίας ἀνάξιον, ἔκφρονα ποιεῖν καὶ μανίας ἐγγυὺς τὸν Θεὸν αὐτόν. Τελειωτικὸν γὰρ τὸ Θεῖον οἷς ἂν ἐγγένηται, ἀλλ' οὐ τῶν φυσικῶν ἀποστερητικὸν λογισμῶν. Οὐδὲ γὰρ εἰκὸς τὸν ὠφελοῦντα λόγον τοὺς ἄλλους, ἑαυτὸν ἀγνοεῖν, καὶ τῆς ἐκ τῶν λόγων ὠφελείας ἐκπεπτωκέναι. Πῶς δὲ τὸ πνεῦμα τῆς σοφίας ἄγνοιαν πληροῖ; φῶς γὰρ τύφλωσιν οὐ ποιεῖ· τὴν δὲ δύναμιν προκαλεῖται τὴν ὀρατικὴν εἰς ἐνέργειαν, ὡς καὶ Θεοῦ νοῦν καθαρὸν εἰς ἐποπτεῖαν πνευματικὴν. Πονηρᾶς δὲ καὶ μόνης δυνάμεως, ἕκστασιν ἐμποιεῖν ἐπὶ τῇ τῶν δεξαμένων ἐπιβουλή. Πῶς δὲ σοφὸς ὢν ὁ Ἀπόστολος οὐκ ἔχει παρακολουθεῖν οἷς ἐρεῖ; "Σοφὸς γὰρ, φησὶν, νοήσει τὰ ἀπὸ τοῦ ἰδίου στόματος, ἐπὶ δὲ χειλέων φέρει ἐπιγνώμοσύνην." Πῶς οὖν, "Ἐξέστη Ἰσαὰκ, φησὶν, ἐπὶ τῇ εἰσόδῳ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ;" Καὶ ὁ μέγας Δαβὶδ, "Ἐγὼ δὲ εἶπον ἐν τῇ ἕκστάσει 1820 μου;" Ἀλλὰ τὴν ἔκπληξιν οὕτω καλεῖ, ὡς τὸ, "Ἐξέστη ὁ οὐρανὸς, καὶ ἡ γῆ ἔφριξεν." Ἔστι καὶ δι' ὀνείρων προφητεία, δι' ὧν Ἰωσήφ ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ Δανιὴλ ἐν Βαβυλῶνι προαγορεύει τὰ μέλλοντα. Καὶ θαυμαστὸν οὐδὲν, εἰ Φαραὼ καὶ ὁ Ναβουχοδονόσορ ἐωράκασιν. Περὶ κοσμικῶν γὰρ καταστάσεων τοὺς κρατοῦντας προβλέπειν ἐχρῆν, ἵνα πιστεύωνται. Καὶ Βαλαάμ δὲ, καὶ Καϊάφας προέβλεπον ἔχοντες τοὺς πειθομένους· ὁ μὲν, ὡς ἀρχιερεὺς, ὁ δὲ, ὡς μάντις. Οἰκονομία τοίνυν ἐνταῦθα, οὐ νοῦς καθαρὸς ἐλλαμπόμενος. Ποτὲ μὲν οὖν οἱ προφήται σαφῶς λέγουσι τὰ δηλούμενα, ὡς μὴ προσδεῖσθαί τινος αὐτοῖς ἐρμηνείας· ὡς τὸ, "Τί μοι πλῆθος τῶν θυσιῶν ὑμῶν; λέγει Κύριος, πλήρης εἰμὶ," καὶ τὰ ἐξῆς. Ποτὲ δὲ διὰ συμβόλων· ὡς ἐπὶ τῶν ὀνείρων τοῦ Ἰωσήφ καὶ τοῦ Φαραῶ, δι' ἀσταχύων ἰδόντων· τοῦ μὲν, τὰ καθ' ἑαυτὸν, καὶ τοὺς ἀδελφούς· τοῦ δὲ, τοὺς ἐπιόντας καιρούς· ὡς καὶ τὸ, "Ἀμπελῶν ἐγενήθη τῷ ἡγαπημένῳ ἐν κέρατι, ἐν τόπῳ πίονι," καὶ τὰ ἐξῆς. Καὶ Δανιὴλ δὲ τὰς Βασιλείας ἐν ἀχρείων ζώων ἴδεν μορφαῖς. Τινὰ δὲ καὶ συμπεπλεγμένως λέγεται· τῶν μὲν πρὸς λέξιν, τῶν δὲ πρὸς διάνοιαν εἰρημένων· ὡς τὸ παρὰ τῷ Σωτῆρι· "Οὐχ ὑμεῖς λέγετε ὅτι ἔτι τετράμηνός ἐστιν, καὶ ὁ θερισμὸς ἔρχεται;" Τοῦτο πρὸς λέξιν. Τὸ δὲ πρὸς διάνοιαν, "Ἐπάρεστε τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν, καὶ ἴδετε τὰς χώρας, ὅτι λευκαὶ εἰσι πρὸς θερισμὸν ἤδη." Τοιοῦτον καὶ Ἡσαΐα τὸ, "Διὰ τὸ μὴ βούλεσθαι τὸν λαὸν τοῦτον τὸ ὕδωρ τοῦ Σιλωὰμ, τὸ πορευόμενον ἡσυχῇ," καὶ τὰ ἐξῆς. Ἐν τούτοις γὰρ ὁ μὲν Σιλωὰμ, καὶ ὁ λεγόμενος ἰσχυρὸς ποταμὸς, τροπικῶς εἴρηται. Πρὸς δὲ λέξιν· "Ὁ λαὸς ὁ βουλόμενος τὸν Ἰσραήλ, ὃ ἦν βασιλεὺς Δαμασκοῦ, καὶ τὸ υἱὸν Ῥωμελίου τῆς Σαμαρείας βασιλεύοντα. Ἡ γὰρ θεία Γραφή τῆς ἀπάντων ὠφελείας γινομένη, καὶ τοῖς ἀπλουστέροις, ἢ καὶ ῥαθυμοτέροις πρόχειρον προτείνει διάνοιαν, καὶ τοῖς σπουδαιοτέροις νοῦ γυμνασίαν διὰ τῶν ἐπικεκρυμμένων χαρίζεται. Καὶ πᾶσαν δὲ τὴν ἀνθρωπίνην ἔσθ' ὅτε διακόσμησιν οὕτω διέπει Θεός. Ἡ τε γὰρ τῶν ἀναγκαίων ἔνδεια γυμνάζει τὸν νοῦν, αἶ τε δὴ περιστάσεις καὶ πᾶσαι συμπτώσεις. Τοιαύτη δὲ καὶ τῶν Γραφῶν ἡ ἀσάφεια, ἵνα τούτοις ἐνασχολούμενος τῶν χειρόνων ἀφέλκηται. Καὶ

ὅτι τὰ πόνου κτηθέντα, ἀγαπητά τε καὶ τίμια. Καὶ ἡ φύσις δὲ τοὺς ὄνειρους διὰ τοῦτο δείκνυσιν ἀσαφεῖς, Θεοῦ γυμνάζοντος τὴν διάνοιαν, ὡς ἔσθ' ὅτε δεῖσθαι θείου χαρίσματος πρὸς διάκρισιν, τῶν ἡμετέρων ἐννοιῶν οὐκ ἀρκουσῶν τῆς ἀληθείας πρὸς θήραν. Διὸ ταῦτα κρίνουσιν Ἰωσήφ τε καὶ Δανιήλ. Ἄμα δὲ καὶ διὰ τῆς συνεχοῦς μελέτης ἐντυποῦται τὰ θεῖα λόγια τῇ ψυχῇ, καὶ σεμνότερα καθίσταται. Δεῖ γὰρ τὸν πάντα· βίον μαθεῖν καὶ γνώσει καὶ πράξει. Ὡς ὁ Μωϋσῆς ἐπ' ἔτη τεσσαράκοντα τὴν τῶν Αἰγυπτίων σοφίαν μαθὼν, προφάσει τῆς ποιμενικῆς εἰς τὰς ἐρήμους ἰὼν, τῇ θεῷ 1821 ρία τῶν ὄντων ἐσχόλαζεν, καὶ μὴ βουληθεὶς πρὸς ἐπιμέλειαν ἀνθρώπων ἐκπέμπεται, μηδὲ τότε μόνῃ τῇ πράξει προσκείμενος, ἐπανιὼν δὲ πρὸς ἐποπτεῖαν πολλάκις, ὅτε καὶ πρὸς τὴν μοσχοποιίαν ἐτρέποντο. Τοιοῦτος Ἡλίας τῶν ἀνθρωπίνων ἀποδιδράσκων τὸν ὄχλον. Εἰ τοίνυν τοῖς ἀγίοις πόνῳ προσεγίνετο τῆς ἀληθείας ἢ κτήσις, καὶ μετὰ μυρίας ἀναχωρήσεις Ἡλίας ἠξίωτο τοῦ Θεοῦ, πῶς εἰκὸς ἡμᾶς ἀκονιτὶ καὶ ποσὶν ἀνίπτοις ἐμβατεύειν τοῖς κρείττοσι; Δεῖ δὲ τὰς κοινὰς καὶ ἀξιολόγους αἰτίας ἔχειν περὶ Θεοῦ ταῖς λέξεις ἐντυγχάνοντας. Ἀνθρώποις γὰρ οὕσιν ἀνθρωπίνως ἢ Γραφῇ διαλέγεται. Ὡστε κἂν ὀργιζόμενον, ἢ λυπούμενον, ἢ μεταμελούμενον λέγῃ τὸν Θεὸν ἢ Γραφῇ, ζητεῖν προσήκει τὸ τῆς λέξεως βούλημα ταῖς περὶ Θεοῦ προσηκούσαις ἐννοίαις ἀρμόττον. Τῶν δὲ προφητειῶν, ἐπειδὴ περὶ μελλόντων εἰσὶν, οἱ ἀπὸ τῶν βασιλέων προγράφονται χρόνοι. Ἐπεὶ περὶ ἐτέρους ἦν ἢ τότε κατάστασις τῶν παρ' Ἰουδαίους πραγμάτων, ἤμελλεν δὲ τὰ μηδὲ πρὸς νοῦν ἐλθόντα μακροῖς ὕστερον χρόνοις γενήσεσθαι· ὡς ἂν γνωσθῇ πρὸ πόσου χρόνου ῥηθέντα μηδὲ πρὸς νοῦν ἐλθόντα μακροῖς ὕστερον χρόνοις γενήσεσθαι· ὡς ἂν γνωσθῇ πρὸ πόσου χρόνου ῥηθέντα μετὰ πόσον ἀπῆντηκεν. Καὶ ὅτι, Ὅτε πεπλεόνακεν ἡ ἀσθένεια, ὑπερεπερίσσευσεν ἡ δύναμις. Σχεδὸν γὰρ οἱ πλείστοι συνέδραμον ἀλλήλοις κατὰ τὸν χρόνον. Ὡσπερ ἐν ἡμέραις Ὀζίου, καὶ ἐν ἡμέραις Ἱεροβοάμ. Μιχαίας ἐν ἡμέραις Ἰωάβ καὶ Ἀχάζ. Σοφονίας ἐν ἡμέραις Ἰωσίου υἱοῦ Ἀμώς. Πρόκεινται δὲ νῦν βασιλεῖς, Ὀζίας, Ἰωάβ, Ἀχάζ, Ἐζεκίας· καὶ δείκνυσιν οὐκ ἐφ' ἐνὸς μόνου βασιλέως, ἐπὶ δὲ τῶν τεσσάρων, ἐωρακέναι τὰ κατὰ τῆς Ἰουδαίας καὶ τῆς Ἱερουσαλήμ θεσπιζόμενα. Εὐροῖς γὰρ ἂν αὐτὸν ἐφ' ἐκάστης βασιλείας τοὺς Ἰουδαίους ἐλέγχοντα, προλέγοντά τε τὰ κατ' αὐτῶν μετὰ χρόνους κείμενα, μέχρι τέλους τῆς Βίβλου, ὡς εἶναι τὴν πᾶσαν ὑπόθεσιν, ὡς φησι, κατὰ τῆς Ἰουδαίας καὶ τῆς Ἱερουσαλήμ ὄρασιν, ἦν ὡς ἐν κατοπτρῷ παρέδειξεν αὐτῷ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον. Ἰουδαίαν δὲ τὸ Ἰουδαίων ἔθνος ἐνταῦθα δηλοῖ, ἢ τὴν χώραν αὐτήν. Ἱερουσαλήμ δὲ τὴν πόλιν, ἢ τὴν ἐν αὐτῇ τότε κατὰ τὸν νόμον λατρείαν· ὧν τὴν καθαίρεσιν, καὶ τὴν καινὴν τοῦ Χριστοῦ πολιτείαν προέδειξεν. Ἀπηλάθησαν γὰρ Ἰουδαῖοι διὰ τὸ ταῖς συνεχέσιν ἀπειθεῖν προτροπαῖς· ἐκλήθη δὲ τὰ ἔθνη τῆς τῶν εἰδώλων πλάνης παυσάμενα. Μέλλων δὲ ὀράσεις κατ' Αἰγύπτου, καὶ Δαμασκοῦ, καὶ Βαβυλώνης εἰπεῖν, καὶ πλείστων ἄλλων μεμνήσθαι, ταῦτα μὲν ἐν δευτέρῳ πάντα πεποίηται. Ἐκ δὲ τῶν ἀφιερωμένων Θεῷ τὴν ἀρχὴν ἐποιήσατο, κατὰ τὸ εἰρημένον· "Ἀπὸ τῶν ἀγίων μου ἄρξασθε." Καὶ, "Δυνατοὶ δυνατῶς ἐτασθήσονται." Καὶ, "Οἷς τὸ πολὺ δέδοται, τὸ πολὺ ἀπαιτηθήσονται." Πλείστας γὰρ ἐκ Θεοῦ λαβόντες εὐεργεσίας, ἀνάξιοι τούτων ἐγένοντο. Καὶ σφοδρῶς ἐπιφέρεται ἄρχουσί τε καὶ ἐπομένους, παραστήματι θεῷ παντὸς κινδύνου καὶ δέους ὑπερορῶν. Μία μὲν οὖν ἡ βίβλος. Εἴρηται δὲ 1824 κατὰ μέρος ἐν διαφόροις καὶ μακροῖς καιρῶν διαστήμασι. Καὶ δυσχερὲς τοῖς λόγοις ἐφαρμόσαι τοὺς χρόνους, καὶ ταῖς κατὰ βασιλείαν πράξεις ἀποδιδόναι τὴν πολιτείαν. Ἐφ' ὅλοις γοῦν ἔτεσιν ὁ τῶν προκειμένων βασιλέων ἀπαρτίζεται χρόνος πεντήκοντα, ᾧ περιέκλεισε τὴν προφητείαν ὁ λόγος. Φασὶ δὲ, ὡς τοῦ προφήτου τοὺς παρὰ τοῦ Θεοῦ λόγους κηρύττοντος παρῆσαν τινες οἱ λεγόμενοι ὑπομνηματογράφοι τὰ λεγόμενα σημειούμενοι, ἐν τε τῷ οἴκῳ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐν ταῖς πύλαις. Ἐκεῖ γὰρ τοὺς λόγους ἐποιῶντο, διὰ τὰ ἐπεισιόντα πλήθη. Μετὰ γοῦν τὴν

διήγησιν τοῦ προφήτου, τὰ λεχθέντα συνέταττον. ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ. α'. 9 Ὅρασις, ἦν εἶδεν Ἡσαΐας υἱὸς Ἀμώς, ἠνεΐδε κατὰ τῆς Ἰουδαίας καὶ κατὰ Ἱερουσαλήμ, ἐν βασιλείᾳ Ὀζίου, καὶ Ἰωαθάμ, καὶ Ἀχαζ, καὶ Ἐζεκίου, οἱ ἐβασίλευσαν τῆς Ἰουδαίας⁹. Ἀκριβεστέρα τῶν αἰσθήσεων ὄρασις πρὸς τὴν τῆς ἀληθείας κατάληψιν. Οὐχ ὁμοίως γὰρ ἀκοή τε καὶ ὄρασις, φοβερῶν, ἢ τῶν ἡδέων ἀντιλαμβάνονται. Δι' ὅπερ τῶν ἀληθῶν ἢ θεωρία, διὰ τὸ ἐναργές καὶ ἀναμφίβολον, ὄρασις προσηγόρευται. Δι' ὃ καὶ ὄρων ὁ προφήτης ἐλέγετο, καὶ ἔμπροσθεν βλέπων, ὡς Ἀμώς τε καὶ Σαμουήλ· τὸ μὲν, ὡς τὸ μέλλον ὄρων· τὸ δὲ, ὡς θεωρητικὸς τοῦ θεοῦ βουλήματος. Ἔστι δὲ ἡμέτερον μὲν, τὸ πρὸς τὸ βλέπειν καθαίρεσθαι· Θεοῦ δὲ, καταυγᾶσαι τὸν νοῦν τῶν ἀπορρήτων πρὸς ἀποκάλυψιν. Ὅρασιν δὲ προτάξας, λόγων ἐπαγγελίαν ἐπήγαγεν. Οὐ γὰρ δι' ἀκοῆς ἐδέξατο, τῷ δὲ νῶ τυπωθεῖσαν ἐξαγγέλλει διάνοιαν. Λόγων μὲν οὖν χρεία τῶν ἐωραμένων πρὸς δῆλωσιν. Ταῦτα δὲ Θεὸς ἐντυποῖ τοῦ ἡγεμονικοῦ τῶν ἀξίων ἀπτόμενος. Πατρικὴν δὲ τὴν προφητείαν δεικνύς, καὶ τὸν πατέρα προσέθηκεν. Διττὸν δὲ τὸ εἶδεν· τὸ μὲν, ἵνα δεῖξῃ τὸ κοινὸν τῆς ὀράσεως· τὸ δὲ, τοῦ ἰδικοῦ παραστατικόν. Λόγους δὲ δείκνυσιν ὀρατοῦς, κατὰ τὸ ἐν Ἐξόδῳ· "Καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἐώρα τὴν φωνήν." Τῶν δὲ ἄλλων προφητῶν, οἱ μὲν ὄρασιν, οἱ δὲ λόγον τῆς προφητείας προέταξαν. Ὅρασιν μὲν, Ἀβδιοῦ, Ναοῦμ, Ἀββακούμ· Λόγον δὲ, Ὡσηέ, Ἀμώς, Μχαίας, Ἰωνᾶς, Σοφονίας, Ἀγγαῖος, Ζαχαρίας. Ὁ Μαλαχίας δὲ, "Λῆμμα λόγου Κυρίου," φησί. Καὶ ὁ Ναοῦμ, "Λῆμα Νινευῆ." Καὶ Ἀββακούμ, "Τὸ λῆμμα ὃ εἶδεν Ἀββακούμ" δηλοῦντες, ὅτι οὐκ ἀφ' ἑαυτῶν ἔχουσι τῆς προφητείας τὴν δύναμιν, ὡς 1825 τὸ λῆμμα ἴσον εἶναι τὸ δόμα παρὰ Θεοῦ· τὸ δὲ, "Ἐν χειρὶ Ἀγγαίου," ταυτὸν τῷ λῆμματι δύναται." Ὁ μὲν οὖν Ἡσαΐας προτάξας τὴν ὄρασιν, τοὺς λόγους ἐπήνεγκεν· ὁ δὲ Ἀμώς λόγους προτάξας, τὸ, "Οὐς ἶδεν ἐπήγαγεν" καὶ οἱ μὲν χρόνους ὀρίζουσιν, οἱ δὲ ἀχρόνως συνέγραψαν. Καὶ οἱ μὲν τοῦ γένους βασιλέας προέγραψαν· οἱ δὲ τῶν Βαρβάρων ἴσως, διὰ τὸ τότε κρατεῖν ὡς ἐπισημοτέρους ἄρχοντας. Καὶ τοὺς ἑαυτῶν πατέρας οἱ μὲν ἐνέθηκον, οἱ δὲ παρέλιπον. Καὶ τάχα φασίν, οἱ μὲν ἐξ ἐπισήμων πατέρων, διὰ τὸ εὐπαράδεκτον· (πιστότεροι γὰρ οἱ γνωριμώτεροι)· οἱ δὲ τῶν ἀσήμων παρεσιώπησαν. Λέγουσι δὲ μὴ τὸν ἕνα τῶν δώδεκα τοῦ Ἡσαΐου τὸν πατέρα τυγχάνειν· ἐκεῖνος γὰρ Ἀμώς ψιλῶς λέγεται, καὶ ἐρμηνεύεται λόγος σκληρός. Ὁ δὲ τοῦ Ἡσαΐου δασύνεται, καὶ σημαίνει τελέωσιν, καὶ δύναμιν, καὶ ἰσχύν. Ὀζίας δὲ ὁ αὐτὸς καὶ Ἀζαρίας ἐλέγετο. Ἐν μὲν γὰρ τῇ δευτέρᾳ τῶν Παραλειπομένων, Ὀζίας εἴρηται· ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ τῶν Βασιλειῶν, Ἀζαρίας, καὶ πατὴρ τοῦ αὐτοῦ καὶ μητρός. Ἡ μὲν γὰρ μήτηρ Χανᾶ· ὁ δὲ πατὴρ Ἀμασίας. Καὶ χρόνος τῆς βασιλείας ὁ αὐτὸς, πενήκοντα δύο ἔτη. Ἐπὶ Ὀζίου δὲ τοῦ καὶ Ἀζαρίου ἐπροφήτευσεν Ἡσαΐας, Ὡσηέ, Ἀμώς. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἀρχὴ λόγου Κυρίου πρὸς Ὡσηέ, μήποτε πρῶτος ἦρξατο προφητεῦειν; καὶ ἐπειδὴ ὁ Ἀμώς, πρὸ δύο ἐτῶν τοῦ σεισοῦ, μήποτε πρὸ τῆς ὀράσεως Ἡσαΐου, ἐν ἧ φησιν, Ἐπήρθη τὸ ὑπέρθυρον; Β'. 9 Ἄκουε, οὐρανέ, καὶ ἐνωτίζου, γῆ, ὅτι Κύριος ἐλάλησεν⁹. Καταπλήττει τοὺς ἀκούοντας, ὡς καὶ τῶν ἀναισθητῶν αἰσθανομένων Θεοῦ λόγων, οὓς αὐτοὶ λογικοὶ ὄντες ἀπώσαντο. Ἴσως δὲ οὐ λόγων ἀκροατὰς ἀξιοπίστους ζητῶν, μέλλων δὲ δικαστὰς, ἐφ' ὧν ἡμελλε κατηγορεῖν τοῦ λαοῦ, τὰς ἐν οὐρανῷ δυνάμεις, καὶ τὰ ἐπὶ γῆς ἢ καὶ συγκαλεῖ τὰ ἔθνη προαινεττόμενος, ἄπερ ἀντ' Ἰουδαίων τῶν ἀγνωμόνων κέκληκεν ὁ Θεός, οἱ καὶ τῆς ἐκείνων ἀγνωμοσύνης καταδικάζουσιν. Ἦγουν ἐπιδὴ μετὰ μακροῦς ἡμελλε γενέσθαι τὰ θεσπιζόμενα χρόνους, καὶ πρὸς τὴν ἔκβασιν οὐδεὶς ἂν τῶν ἀκουόντων διετέλεσε ζῶν, τὰς θείας δυνάμεις, καὶ τὰ διαιωνίζοντα μέρη τοῦ κόσμου καλεῖ καὶ πρὸς τὴν τῶν ἐκβησομένων ἐς ὕστερον μαρτυρίαν. Μήποτε δὲ, ὡς τοῦ Ἰουδαίων ἔθνους μηκέτι φωνῆς ἀξίου θείας ὑπάρχοντος, τῶν ἐθνῶν ἐπικαλεῖται τοὺς οὐράνιον ἔχοντας φρόνημα, καὶ τοὺς γεωδεστέρους; Διὸ τοῖς μὲν πρώτοις, ὡς συνετοῖς, τὸ ἀκούειν ἀπένειμεν· τοῖς δὲ δευτέροις, τὸ

ένωτιζέσθαι. Σωματικώτε 1828 ρον γὰρ τὸ δι' ὧτων ἀκούειν. Ἡ γοῦν ἐπειδὴ καὶ ἐν τοῖς Ἰουδαίοις ἦσαν τινες ὑψηλοὶ, οἷον προφήται, καὶ τοιοῦτοί τινες, εἰ καὶ σπάνιοι· τὸ δὲ λοιπὸν ἅπαν γεῶδες καὶ ταπεινὸν, ἀμφοτέρους ἐκάλεσεν. Τάχα δὲ καλεῖ μάρτυρας, ἐφ' ὧν ἡ τοῦ νόμου δόσις ἐγένετο, τὴν παρανομίαν ἐπὶ τῶν αὐτῶν διελέγξαι βουλόμενος. Ἐκκλησιάσατε γὰρ, φησὶ, πρὸς με τοὺς φυλάρχους ὑμῶν, καὶ τοὺς πρεσβυτέρους ὑμῶν, τοὺς κριτὰς, καὶ τοὺς γραμματοεισαγωγεῖς, ἵνα λαλήσω εἰς τὰ ὦτα αὐτῶν, καὶ διαμαρτύρωμαι αὐτοῖς τὸν τε οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν." Διὸ καὶ Μωϋσῆς ἐπικαλεῖται τούτους ὡς μάρτυρας· "Πρόσεχε, οὐρανὲ, καὶ λαλήσω· καὶ ἀκουέτω γῆ ῥήματα ἐκ στόματός μου." Τὸ δὲ πάντως ἐκβήσεσθαι ταῦτα δηλῶν, ἐπήνεγκεν· "Ὅτι Κύριος ἐλάλησεν." "Ἐπεὶ γὰρ, φησὶν, Θεὸς ἔφη, καὶ γίνεται." Ὡς τοίνυν ἐπισημοτάτη γέγονεν ἡ πρόσληψις τῶν ἐν Ἰσραὴλ, πάσης κατ' Αἰγυπτίων καὶ τῶν ἄλλων πολεμίων κινήσεως τῆς κτίσεως· οὕτω καὶ τὴν ἀποβολὴν πᾶσιν ἐθέλει γνωρίζεσθαι. Καὶ πάλιν, ἐπεὶ παριδόντες τὸν νόμον ἐλάτρευσαν τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα, στρατιὰν οὐρανοῦ καὶ τὰ ἐξ ὕλης προσκυνήσαντες εἰδῶλα, οἰκονομικώτατα τὴν ἐν τούτοις αὐτῶν ἀσέβειαν ὑπαινίττεται διὰ τῆς ἐπικλήσεως. Διὸ καὶ πρὸς ἓνα φησὶ τῶν προφητῶν ὁ Θεός· "Ἀνάστηθι, καὶ κρίθητι πρὸς τὰ ὄρη, καὶ ἀκουσάτωσαν οἱ βουνοὶ φωνῆς σου. Ἀκούσατε, οἱ βουνοὶ, τὴν κρίσιν τοῦ Κυρίου, καὶ φάραγγες, θεμέλια τῆς γῆς, ὅτι κρίσις τῷ Κυρίῳ πρὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ, καὶ μετὰ τοῦ Ἰσραὴλ διελεγχθήσεται." Οὐ γὰρ πρὸς ὄρη καὶ βουνοὺς ἡ κρίσις, πρὸς αὐτὴν δὲ τὴν ἀσέβειαν τὴν ἐν ὄρεσι καὶ βουνοῖς. Πρὸς δὲ τούτοις κέντρον μνήμης παρέσχεν αὐτοῖς. Οὐρανὸς γὰρ καὶ γῆ διὰ παντὸς θεωρούμενα τὴν τῶν ὀρώντων λήθην ἐξέκρουεν, ἐφ' ὧν αὐτοὺς ἐποίησαντο. Ἐπὶ πάντων ἀκούειν λεκτέον· πρὸς ἀνθρώπους γὰρ ὁ λόγος, οὐς ἐκάλεσεν υἱούς. Καὶ ἐπεὶ πᾶς ἄνθρωπος ἐκ ψυχῆς οὐρανιας καὶ σώματος γηϊνοῦ συνέστηκε, καὶ συγγένειαν ἔχει πρὸς οὐρανὸν τε καὶ γῆν, ἐπὶ τῶν οἰκιοτάτων αὐτοῦ τὴν ἁμαρτίαν ἐλέγχει. Ὁ υἱὸς ἐγέννησα καὶ ὑψωσα· αὐτοὶ δὲ με ἠθέτησαν. [γ'.] Ἔγνω βοῦς τὸν κτησάμενον, καὶ ὄνος τὴν φάτνην τοῦ κυρίου αὐτοῦ. Ἰσραὴλ δὲ με οὐκ ἔγνω, καὶ ὁ λαός μου οὐ συνῆκεν. Τῷ Θεῷ Λόγῳ πρέποι ἂν τὸ περὶ ψυχῶν εἰπεῖν λογικῶν, Υἱὸς ἐγέννησα, καὶ ὑψωσα. Ἐγέννησε δὲ κατ' ἀμφοτέρα· τοῦτο μὲν, ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι παραγαγόν· τοῦτο δὲ, κατ' ἀρετὴν καὶ δόγματα σπουδάσας ἀποδείξει βελτίονας· καθὼς καὶ τὸ ὑψωσα λέγεται. Οὕτω καὶ Παῦλος ὠδίνει τοὺς ἐν οἷς δεῖ μορφωθῆναι Χριστόν. Νόμον γὰρ αὐτοῖς παρέσχε, καὶ προφήτας ἀπέστειλεν. Ἡ τὸ ὑψωσα, διὰ τὸ ἐξαγαγεῖν αὐτοὺς μετὰ δόξης Αἰ 1829 γύπτου, καὶ τὸσαῦτα κατὰ τῶν λυπούντων ἐπιτελέσαι παράδοξα. Καὶ πατρικὴν δὲ πρόνοιαν ὑπὲρ αὐτῶν ἐπεδείξατο· οἷον, ἄρτον ἐξ οὐρανοῦ, καὶ τράπεζαν ἐν ἐρήμῳ διδούς. Υἱὸς οὖν αὐτοῦ, καὶ ὡς κτίσματα καλεῖ νοερά, καὶ ὡς πλείονος παρὰ τοὺς ἄλλους τυχόντας κηδεμονίας, ὅτε ἐγενήθη "Μερίς Κυρίου λαὸς αὐτοῦ Ἰακώβ, σχοίνισμα κληρονομίας αὐτῶν Ἰσραὴλ. Διόπερ αὐτοὺς καὶ τῆς προσηγορίας ταύτης ἠξίωσεν, εἰ καὶ ἀνάξιοι ταύτης ἐγένοντο. Διὸ καὶ τὴν υἱῶν προσηγορίαν ἔσχον εἰκονικὴν. Ἡ γὰρ ἀληθὴς υἰοθεσία ἐκείνων ἐστίν. "Οἷς ἔδωκεν ἐξουσίαν υἱοῖς Θεοῦ γενέσθαι, οἳ οὐκ ἐξ αἱμάτων, οὐδὲ ἐκ θελήματος σαρκὸς, ἀλλ' ἐκ Θεοῦ ἐγενήθησαν." ὡς πρὸς ἀντιδιαστολὴν πρωτότοκος Ἰσραὴλ, ἀλλ' οὐ μονογενὴς εἴρηται· μὴ τοίνυν Ἰουδαῖοι φρονεῖωσαν ἀκούοντες, Υἱὸς πρωτότοκός μου Ἰσραὴλ· ἐπεὶ καὶ Κάϊν πρωτότοκος ὢν κατηράθη, θαυμασθέντος τοῦ Ἄβελ. Καὶ Ἰσμαὴλ πρωτότοκος, ἀλλ' οὐ κληρονόμος· καὶ Ἡσαὺ πρωτότοκος, ἀλλ' ἐμισήθη. "Τὸν Ἰακώβ γὰρ ἠγάπησα, φησὶν, τὸν δὲ Ἡσαὺ ἐμισήσα." Καὶ Ῥουβὴν πρωτότοκος, ἀλλ' ἀπεβλήθη, εἰς τὴν περὶ Χριστοῦ ἐπαγγελίαν, Ἰούδα προτιμηθέντος. Θεὸς μὲν οὖν, τὸ ἐπ' αὐτῷ, καὶ γεννᾷ καὶ ὑποῖ, καὶ δίδωσι τοῖς ἀξίοις εἰπεῖν, "Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς." Οἱ δὲ ἐξ Ἰσραὴλ ἠθέτησαν αὐτὸν, οὐ φοβηθέντες ὡς Θεὸν, οὐχ ὡς πατέρα τιμήσαντες. Τὸ γὰρ σέβας τοῖς εἰδώλοις ἀπένειμαν, λέγοντες "Τῷ ζύλῳ· Θεός μου εἶ

σύ· καὶ τῷ λίθῳ· Σύ με ἐγέννησας," τὸν διάβολον ἐπιγεγραμμένοι πατέρα. Ὁ γὰρ ποιῶν τὴν ἀμαρτίαν, φησὶν, ἐκ τοῦ διαβόλου γεγέννηται. Καὶ τοῖς πονηρευομένοις φησὶν· "Ὑμεῖς ἐκ τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ διαβόλου ἐστέ." Ταῦτα δὲ καὶ προφητικῶς τῷ Σωτῆρι λέγειν ἀρμόττει, μὴτε προσδεξαμένων, καὶ σταυρῷ τετιμηκότων αὐτὸν τῶν ἐξ Ἰσραὴλ, μόνοις αὐτοῖς ἐξ ἀπάντων ἐπιδημήσαντα τῶν ἐθνῶν. Διόπερ φησὶν· Ἰσραὴλ με οὐκ ἔγνω. Καὶ ὁ λαὸς με οὐ συνῆκεν. οὐ γὰρ συνῆκαν, οἷος ἄρα αὐτὸς ἦν, ὁ καὶ τοῖς πατράσιν αὐτῶν ἐν ἀνθρωπείῳ σχήματι διαφόρως ἐωραμένος. Τοιγαροῦν φησὶν· "Ἀβραὰμ ὁ πατὴρ ὑμῶν ἐπεθύμησεν ἰδεῖν τὴν ἡμέραν τὴν ἐμὴν, καὶ ἶδεν, καὶ ἐχάρη." Καί· "Ἱερουσαλήμ, Ἱερουσαλήμ, ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυναγαγεῖν τὰ τέκνα σου, καὶ οὐκ ἠθελήσατε!" Περὶ παντὸς μὲν οὖν ἀνθρώπου, τὸ κατ' εἰκόνα καὶ τὴν λογικὴν ἀπολωλεκτός ἀξίαν εἶρηται· καί, "Ὅς ἐν τιμῇ ὦν οὐ συνῆκεν, παρασυνεβλήθη τοῖς κτήνεσιν τοῖς ἀνοήτοις καὶ ὡμοιώθη αὐτοῖς·" Ἰουδαῖοι δὲ, τοσαύτης τιμῆς ἀπολαύσαντες, μὴ μόνον λογικοὶ γενόμενοι, ἀλλὰ καὶ Θεοῦ χρηματίσαι λαὸς, οὗτοι δὲ, φησὶν, ἀλόγων κτηνῶν πεφήνασιν ἀλογώτεροι, μὴτε κατὰ βούν, τὸν δεσπότην γινώσκοντες. Φυσικὴ γὰρ τοῦτον φαντασία γινώσκει. Μὴτε κατὰ ὄνον, τὴν φάτνην τοῦ Κυρίου αὐτοῦ. 1832 Ὁ γὰρ ὄνος κἂν τὸν δεσπότην οὐκ οἶδεν, ἀλλ' οὖν εἰς τὸν τόπον τῆς φάτνης ἀπὸ συνηθείας ἐπέιγεται. Τὴν φάτνην γὰρ γνωρίζει διὰ τὸ λαίμαργον, Διόπερ, ὡς ἀνοικείως ἐχόντων πρὸς ἄλληλα τῶν ζώων, ἐν Δευτερονομίῳ μὴ ἀροτριᾶν ἐν μόσχῳ καὶ ἀνθρώπῳ παρακελεύεται· τουτέστι, τὸ ἐνεργὸν τῆς ψυχῆς καὶ φιλόπονον, τῷ φιληδόνῳ καὶ παθητικῷ μὴ συζεύξης. Οὐ γὰρ περὶ τῶν βοῶν μέλει τῷ Θεῷ. Ἀλλαχοῦ δὲ πάλιν συνέζευκται. Μακάριος γὰρ ὃς πειρῶν ἐπὶ πᾶν ὕδωρ, οὗ βοῦς καὶ ὄνος πατεῖ. Τουτέστιν, ὁ τῷ διδακτικῷ λόγῳ τὸ τε φιλόπονον τῆς ψυχῆς ἐπεγείρων, καὶ τὸ φιλήδονον αὐτῆς θεραπεύων· τὸ γὰρ ἐπιθυμητικὸν τῷ βάρει τῆς ἀμαρτίας πεφορτισμένον ἀχθοφοροῦντι ὄνῳ προσέοικεν. Ἐμὲ οὖν, φησὶν, οὐκ ἔγνω τὸν εὐεργέτην, τὸν πάντων Δημιουργόν. Ὅση δὲ βοῖ πρὸς ὄνον διαφορὰ, τοσαύτην Ἰσραὴλ, ὁ Θεὸν ὀρών, ἔχει πρὸς τὸν ἀπλῶς λαὸν χρηματίζοντα. δ'. 90ὐαὶ ἔθνος ἀμαρτωλὸν, λαὸς πλήρης ἀμαρτιῶν, σπέρμα πονηρὸν, υἱοὶ ἄνομοι, κ.τ.ε. Ἔθνος καὶ λαὸς πολλαχοῦ συνεζευγμένως λέγεται ὡς τὸ, "Ἐν πολλῷ ἔθνει δόξα βασιλέως, ἐν δὲ ἐκθλίψει λαοῦ συντριβὴ δυνατοῦ." Καὶ τὸ, "Ἴνα τί ἐφρύαξαν ἔθνη καὶ λαοί;" Νυνὶ δὲ ἀπὸ τοῦ ἔθνους εἶναι ἀμαρτωλὸν ἀρξάμενοι, ἐπιδιδόντες πρὸς κακίαν, γίνονται λαὸς πλήρης ἀνομιῶν· καὶ ἀπὸ τοῦ σπέρμα πονηρὸν εἶναι, καὶ τὸ γενέσθαι υἱοὶ ἄνομοι· ἢ γὰρ αὐξήσις ἀπ' ἐλαττόνων ἐν ἀρετῇ καὶ κακίᾳ. Ἀκολουθῶς δὲ μετὰ τὸ σπέρμα, υἱός, καὶ ἀναλόγως ἐπὶ ψυχῆς. Σπέρμα γὰρ διδασκαλίας, ἢ τῶν μαθημάτων καταβολή. Υἱὸς δὲ πᾶς ὁ τῷ διδασκαμένῳ γεγονὼς παραπλήσιος, εἴτε κατ' ἀρετὴν, εἴτε κατὰ κακίαν. Ἄλλ' ὁ μὲν βασιλείας χρηματίζει, ὁ δὲ γεέννης υἱός. Ὀνειδίζει δὲ τοῖς Ἰουδαίοις, ὡς χεῖροσι τῶν ἄλλων ἐθνῶν. Οὐχ υἰοθεσία γὰρ τούτους, οὐχ ὕψος δόξης, κρείττους ἐποίησεν. Οὐ διάφοροι μαστιγες τοῦ μαστιγοῦντος πάντα υἱὸν, ὃν παραδέχεται. Καὶ ἐπεὶ εὐγένειαν ἠϋχοῦν σωματικὴν, ὡς ὄντες ἐξ Ἀβραὰμ, σπέρμα πονηρὸν, καὶ υἱοὺς ἀνόμους καλεῖ, ὡς καὶ ἐξάρχοντας Σοδόμων καὶ λαὸν Γομόρρας, δεικνὺς ὡς προαίρεσις καὶ βίος εὐγένειάν τε καὶ τούναντίον ποιεῖ. Οὗτοι δὲ προγόνους μὲν ἔσχον λαμπροὺς τοὺς πατριάρχας· ἐκ πονηρῶν δὲ τῶν μετὰ ταῦτα πατέρων γεγόνασι πονηροὶ, ἀλλ' οὐ φύσει, μιμησάμενοι δὲ τὴν ἐκείνων προαίρεσιν. Μεγάλῃ δὲ κατηγορία, χρηματίζειν ὅλον ἔθνος ἀμαρτωλὸν, ὡς μηδένα σχεδὸν ἐν αὐτῷ κατορθοῦν. Τὸ δὲ, πλήρης ἀμαρτιῶν, πᾶν εἶδος κακίας ὑπέδειξεν. Τοιοῦτον τὸ, "Πεπληρωμένους πάσης ἀδικίας." Καὶ τὸ, "Οὐπω γὰρ ἀναπεπλήρωνται αἱ ἀμαρτίαι τῶν Ἀμορραίων." Καὶ ὁ Σωτὴρ δὲ φησὶν· "Πληρώσατε καὶ ὑμεῖς τὸ μέτρον τῶν πατέρων ὑμῶν." Σπέρμα δὲ πονηρὸν, 1833 ὅπερ ἐχθρὸς ἀνθρώπος ἐπέσπειρε τῷ σίτῳ ζιζάνιον, ὃ τελειωθὲν υἱὸς γέγονεν ἄνομος, ἀντὶ Υἱοῦ τοῦ Ὑψίστου. Διὸ θρηνεῖ τοῦτον σχεδὸν που λέγων·

"Πόθεν που μεταπέπτωκας;" Πρώτη μὲν οὖν κατηγορία, τὸ πονηρόν· δευτέρα καὶ μείζων ἢ τοῦ ἀγαθοῦ ἐγκατάληψις, ἢ ἐπαναβαίνει τὸ παροξύνει τὸν ἀγαθόν τε καὶ πρᾶον· τῶν, κατὰ τὴν ἀναλογίαν, ὀργὴ θησαυρίζεται. Ἄλλ' ὥσπερ ὁ τελειούμενος τοῖς ἔμπροσθεν ἐπεκτείνεται· οὕτως ὁ ἀμαρτάνων εἰς τὸ κατόπιν ἀναποδίζει. Περὶ οὗ φησιν· "Ἴδου οἱ μακρύνοντες ἑαυτοὺς ἀπὸ σοῦ, ἀπολοῦνται. Ὡς δὲ πᾶν εἶδος θεραπείας προσενεγκῶν ἀμαρτάνουσι, τί ἔτι πληγήσεσθε, φησί; Τοῖς μὲν γὰρ ἰάσιμα πλημμελήσασι φησὶν ἀπειλῶν ὁ λόγος· "Ἐπισκέψομαι ἐν ῥάβδῳ τὰς ἀνομίας αὐτῶν." Τοῖς δὲ νοσοῦσιν ἀνίατα· τί ἔτι πληγεῖτε; ὡς ἂν τις ἀπορῶν καὶ ἀπογνοῦς τὴν διόρθωσιν. Τῶν δὲ περιστατικῶν συγχωρήσεων, αἱ μὲν ἐφ' ἀμαρτήμασι γίνονται· αἱ δὲ πρὸς τὴν τῶν πειραζομένων βελτίωσιν· αἱ δὲ πρὸς ἀνάδειξιν ἀρετῆς λανθανούσης, ὡς ἐπὶ τοῦς Ἰώβ· αἱ δὲ πρὸς τὴν τῶν ἀπεγνωσμένων ἀπώλειαν, ὡς αἱ νῦν ἀπειλούμεναι, ὥσπερ αἱ τοῦ Φαραῶ. Ταύτας δὲ δυνατὸν μόνως νοεῖν, μετὰ τὸ σωτήριον πάθος παραδοθέντος τοῦ ἔθνους. Οὐ γὰρ ἦν ὁ τι μείζων ἀμάρτωσιν Ἰουδαῖοι εἰπόντες· "Αἶρε, αἶρε, σταύρου αὐτόν." "Οὐκ ἔχομεν βασιλέα εἰ μὴ Καίσαρα." Τοιγαροῦν διαμαρτύρονται τούτοις οἱ τοῦ Χριστοῦ μαθηταὶ ὡς πρώτοις κατάρξαντες, καὶ μὴ δεξαμένων ἐπὶ τὰ ἔθνη τρεπόμενοι, μονονουχὶ λέγοντες· "Ἰατρεύσαμεν τὴν Βαβυλῶνα, καὶ οὐκ ἰάθη. Ἐγκαταλίπωμεν αὐτήν." Βαβυλῶνι γὰρ, ὡς ἀσεβεῖς, ἀπεικάζονται. Αἱ γὰρ πρὸ τῆς παρουσίας τοῦ Σωτῆρος ἀμαρτία οὐκ ἦσαν ἀνίατοι. Καὶ προφήτας γὰρ ἔσχον ἐν Βαβυλῶνι. Καὶ πάλιν ἐναπελθόντες, τῇ λατρείᾳ τῇ κατὰ νόμον ἐχρήσαντο, μετὰ δὲ τοὺς Ῥωμαίους, οὐκ ἔτι, καθαιρεθέντος αὐτοῖς τοῦ νεῶ, καὶ πάντων διεσπαρμένων. Κύριον ἄρα καὶ ἅγιον Ἰσραὴλ τὸν Χριστὸν παρίστησιν ὁ προφήτης, ὃν ἐγκατέλιπον, ὅτε καὶ πᾶσα κεφαλὴ τούτων εἰς πόνον ἐγένετο, ἀρχικὴ δὴλον ἐξουσία ταπεινωθεῖσα. Καὶ ἀπὸ ποδῶν μέχρι κεφαλῆς ἢ πληγῇ. Ἀπὸ μικροῦ μέχρι τοῦ μείζονος. Τοιγαροῦν ἀπεγνωσθησαν. Τίς γὰρ ἂν αὐτοῖς μείζων ἐπεγένετο θεραπεία, μετὰ τὴν ἐκ τοῦ Σωτῆρος ἐπιδημήσαντος, τοῦ πᾶσαν νόσον καὶ μαλακίαν ψυχῶν τε καὶ σωμάτων τοῖς πεπιστευκόσι δυνηθέντος ἰάσασθαι; Τινὲς δὲ, πᾶσα κεφαλὴ, τὸν καθ' ἓνα φασὶν ἄνθρωπον, ὡς τὸ, "Λάβετε ἀρχὴν ἀπὸ πάσης συναγωγῆς Ἰσραὴλ κατὰ κεφαλὴν αὐτῶν." Ὡς μηδενὸς εὐρεθέντος ἀξίου τὴν ἀπειλουμένην δίκην διαφυγεῖν. Ἔστι δὲ τραῦμα μὲν, λύσις τῆς τοῦ σώματος συνεχείας, κατὰ μικρόν τι μέρος τῆς συναφείας διακοπέισης· ὃ δηλοῦν δύναται τὰ σχίσματα τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ δὲ μῶλωψ, ἵχνος ἐστὶ πληγῆς ὑφαιμον, θλασθέντος τοῦ σώματος ἐκ τῆς ἀντιτυπίας τοῦ πλήξαντος. Καὶ τοῦτο δὲ 1836 κατὰ τι μέρος συνίσταται· ὃ τὰς ὑπούλους καρδίας δηλοῖ. Φλεγμονὴ δὲ ὄγκος ἐστὶ πυρώδης, συρρέοντων ἐπὶ τὸ ἀσθενὲς μέρος τῶν ὑγρῶν, καὶ τῇ παρὰ φύσιν θερμασίᾳ φλεγόντων τὸ πεπονθός· ὃ δηλοῖ, ψυχῆς ἔπαρσιν ἐξ οἰήσεως ἀλόγου ὄγκουμένης, καὶ διὰ τοῦτο κατὰ τῆς γνώσεως ἐπαιρομένης Χριστοῦ. Φησὶ δὲ περὶ τῶν Ἰουδαίων, ὡς οὐχ ἐν ἀφωρισμένῳ ἐσχήκασιν πάθος, ἀλλ' ἠνωμένως αὐτοῖς ἐπίκειται τὸ κακόν, ὡς πάντα συγκεχυθῆναι ὀλοσχερῶς τὰ πάθη, καὶ μὴ δέχεσθαι πάθος ἕκαστον τὰ κατάλληλα βοηθήματα. Μάλαγμα μὲν οὖν ὁ μετὰ πραότητος καὶ ἐπιεικειᾶς ταπεινωτικὸς τῶν ματαίων φυσιώσεων λόγος. Ἐλαιον δὲ ὁ μετὰ οἴκτου καὶ συμπαθείας τὸ δολερὸν, καὶ ὑπουλον, καὶ τραχὺ τῶν ἐν ὑποκρίσει ψευδολόγων καταλαείνων. Κατάδεσμος δὲ ὁ τὰ πρὸς διάστασιν ἐπειγόμενα συγκρατῶν. Τὸ δὲ, οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῷ ὀλοκληρία, καὶ τὰ ἐξῆς, Σύμμαχος οὕτως ἐξέδωκεν· οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῷ ὑγιὲς, ἀλλὰ τραῦμα, καὶ μῶλωψ, καὶ πληγῇ, τραύματος οὐ σφιγγομένου, οὐδὲ ἐπιδεννομένου, οὐδὲ ἀπαλυνομένου ἐλαίῳ. ζθ'. 9ῆ γῆ ὑμῶν ἔρημος αἱ πόλεις ὑμῶν πυρίκαυστοι. Τὴν χώραν ὑμῶν ἐνώπιον ὑμῶν ἀλλότριοι κατεσθίουσιν αὐτήν⁹, κ.τ.λ. Ταῦτα προεῖπεν ἐπὶ τῆς Ὀζίου βασιλείας, ἐπληρώθη δὲ μερικῶς μὲν ὑπὸ Βαβυλωνίων· ἐπὶ δὲ τῆς ὑπὸ Ῥωμαίων πολιορκίας ὀλοσχερῶς, ἃ μέχρι νῦν ὀράται. Ἀμπελῶνα δὲ τὸ ἔθνος καλεῖ. Λέξει γὰρ προϊών· "Ὁ γὰρ ἀμπελῶν Κυρίου Σαβαώθ

οἶκος τοῦ Ἰσραὴλ ἐστὶ." Τὴν δὲ τῆς ἐρημίας αἰτίαν φησὶν, ὅτι κραυγὴν ἐπόθησαν, καταλιπόντες τὸ πνεῦμα τὸ πρᾶόν τε καὶ ἡσύχιον. Ἀντιμετρεῖ γὰρ δικαίως ὁ Θεὸς ἐγκαταλιπὼν τοὺς ἐγκαταλιπόντας αὐτόν. Τὸ παντελὲς δὲ τῆς ἐγκαταλείψεως ἢ τοῦ ἀμπελώνος σημαίνει σκηνή. Ἐν ὧσιν γὰρ ἔχει καρποὺς, οἰκεῖται ὑπὸ τοῦ φυλάττοντος ἢ σκηνή. Τρυγηθέντων δὲ τούτων, ἔρημος ἀπολείπεται. Οὕτω τοῦ παντὸς ἔθνους καρποφοροῦντος, ὁ θεὸς εἰσθίγει νεώς. Ἄντ' ἐπισκοπῆς ἐντεῦθεν ἐφρούρει τοῦτο Θεὸς λέγων· "Ἐγὼ ἔσομαι αὐτῇ, λέγει Κύριος [εἰς τεῖχος] πυρὸς κυκλόθεν, καὶ εἰς δόξαν ἔσομαι ἐν μέσῳ αὐτῆς." Τοιγαροῦν ἀγγελικαῖς ἐχαρακοῦτο δυνάμεσιν. Ὡς δὲ τῶν ἀμαρτιῶν τὰς ἀκάνθας ἐβλάστησε, καὶ σταφυλὴν χολῆς, καὶ κληματίδα Γομόρρας ἐποίησε, φησὶ, διὰ τοῦ ψάλλοντος ὁ Θεὸς, "Καθελῶ τὸν φραγμὸν αὐτοῦ, καὶ ἔσται εἰς διαρπαγεῖν," καὶ τὰ ἐξῆς. Καὶ δι' ἄλλου δὲ προφήτου φησὶν· "Ἐγκαταλέλοιπα τὸν οἶκόν μου, ἀφῆκα τὴν κληρονομίαν μου," καὶ τὰ λοιπά. Ἰστορῆ 1837 κεν δὲ καὶ ἐν τοῖς περὶ ἀλώσεως ὁ Ἰώσηπος, ὡς πρὶν ἀλῶσαι τὴν πόλιν, ἠκούοντο τοῖς ἱερεῦσιν φωναὶ λεγόντων ἀγγέλων, "Μεταβαίνομεν ἐντεῦθεν." Οὐ μόνον δὲ, φησὶν, τὴν ὡς ἐν καρπῷ τιμιωτέραν οὐκ ἤνεγκε σταφυλὴν, οὐδὲ ὀπώραν τὴν πρόσκαιρον, καὶ σωματικὴν, κατὰ τὸν Μωσέως νόμον, λατρείαν. Ὡραία μὲν γὰρ τῇ θεᾷ καὶ εὐθαλῆς, ἀλλὰ καὶ πρόσκαιρος· πρὸς ἣν εἴρηται ἢ τοῦ ὀπωροφυλακίου κατάλειψις, ὅπερ αὐθὶς ἐστὶν ὁ νεώς. Σικυήρατον δὲ, τὸ τῶν σικυῶν εἶρηται φυλακτήριον. Ὅταν γὰρ τὸν ὄντως ἀφέντες Θεὸν, τὰς χεῖρας ἡμῶν ἐπάρωμεν πρὸς Θεὸν ἀλλότριον, παραδιδόμεθα τοῖς καταστρέφουσιν. Νόει δὲ καὶ γῆν μὲν ἔρημον, τὴν ψυχὴν ὡς δεχομένην τοῦ λόγου τὰ σπέρματα. Ἐρημον δὲ τὴν ἀρετῶν καὶ θεοσεβείας ἐστερημένην. Ἡ δὲ τοιαύτη καὶ πόλις πυρίκαυτος, διὰ τὸ πολλὴν ἔχειν ἐν τοῖς ἔργοις ματαιότητα, ξύλα, χόρτον, καλάμην· ἅπερ ἐν ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως καταπίμπραται. Ἡ αὕτη καὶ χώρα κατεσθιομένη ὑπ' ἀλλοτρίων, οὔτε τῶν καρπῶν πεπληρωμένη τοῦ Πνεύματος, ἀγάπης, χαρᾶς, καὶ τῶν ἄλλων ἀλλοτρίων λογισμῶν ἐπιπεσόντων, καταναλίσκεται, καταστρέφουσί τε αὐτὴν οἱ ὄντως ἀλλότριοι δαίμονες, οἱ δὲ περιαιροῦντες τὰς ἀρετὰς, οὐκ ἀφίστανται πρὶν ἂν καὶ γνῶσιν ἐσφαλμένην ἐμβάλωσιν. Οὕτω πᾶς ἄκαρπος ἐπισκοπῆς ἀποστερεῖται Θεοῦ. Καρποφορῶν δὲ τῶν ἀποθηκῶν τῶν αἰωνίων ἀξίως, τῷ θεῷ φυλάττεται Πνεύματι ἀποσοβοῦντι τοὺς δυσμενεῖς. Τὴν δὲ ὀπώραν καὶ ἐπὶ τῆς βιωτικῆς ἡδυπαθείας δεξώμεθα, περὶ ἧς οὐ προσῆκεν ἐπτοῆσθαι ψυχὴν, ἄμπελον ὑπὸ Θεοῦ φυτευθεῖσαν ἀληθινὴν, κατ' εἰκόνα τοῦ Κτίσαντος αὐτὴν, ὃς τὸ μὲν καρποφοροῦν καθαίρει πρὸς γένεσιν πλειόνων καρπῶν. Συλλαμβάνεται γὰρ τοῖς ἐθέλουσιν πρὸς τὴν ἀπὸ τῶν παθῶν κάθαρσιν, καθάπερ γεωργὸς ἄμπελον κλαδεύει, τῆς περιττῆς ἀπειργῶν λεύχης, καὶ τὴν πρὸς τὸ ἀγαθὸν σπουδὴν τελειῶν· τῆς δὲ μὴ βουλομένης ψυχῆς πίπτουσιν οἱ φραγμοί, αἱ παρὰ τῶν ἀγγέλων βοήθειαι, καὶ τοῖς παροδεύουσιν καὶ πορθεῖν βουλομένοις προτίθεται, υἱὸς τε ἄγριος ἀφανίζει τὸ πᾶν εἰσπηδῶν· καὶ ξένοι μὲν οἱ διοδεύοντες ἡμᾶς, αἱ τῶν παρὰ τὴν γνῶσιν ἀμαρτημάτων ἐνεργητικαὶ δυνάμεις εἰσὶν υἱὸς δὲ δίκην ἀλόγιστα ὀρμῶντος, καὶ ταῖς δυσωδίαις καλινδουμένου, τὰ πάθη προκαταλαμβάνει τὴν τοιαύτην ψυχὴν, ὅτι μὴ τὰ ἄξια τῆς θείας ἀποθήκης ἐκαρποφόρησεν, ἡδονὰς δὲ τὰ ρευστὰς καὶ δυσώδεις, ὧν ἐπιθυμήσας ὁ ἐπιθυμητῆς πάλαι λαὸς ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐτάφη. Ἐκλαιον γὰρ, φησὶ, μνησθέντες τῶν σικυῶν, καὶ τῶν πεπόνων, τῶν Αἰγυπτιακῶν βρωμάτων, ἃ οὐκ ἂν φάγοι Ἰσραηλίτης ὁ τῷ ἄρτῳ τῷ οὐρανίῳ τρεφόμενος. Ὅν ἐξουδενώσαντες ἐκεῖνοι τῶν κρομμύων ἐπεθύμουν καὶ τῶν σκορώδων. Τοιοῦτος γὰρ ὁ καθ' ἡδονὴν βίος, ἐρεθιστικὸς καὶ δριμύς ὑπάρχων, καὶ τῷ βάθει δυσωδίαν ἐναφίει, καὶ δάκρυα τοῖς ζῶσι κατ' αὐτὸν ἐμποιῶν· οἱ καὶ ὡς πολιορκουμένη πόλις 1840 ἐγκαταλείπονται, ἦν πολέμιοι περικάθηται, τῶν ἔνδον ἐπιτηδευόντων τὴν ἄνεσιν, ὡς ἂν ἀφυλάκτοις ἐπίθωνται. Ἐκάλεσεν δὲ αὐτὴν ἐκ τοῦ προτέρου ταύτης ὀνόματος θυγατέρα. Ἀκολούθως δὲ τοῖς κατὰ τοῦ Σωτῆρος

τολμηθεῖσιν ἐπήνεγκεν· Καὶ εἰ μὴ Κύριος Σαβαώθ ἐγκατέλιπεν ἡμῖν σπέρμα. Τοῦτο δ' ἂν εἴη περὶ οὗ φησιν ὁ Θεὸς Ἀβραάμ· "Ὅτι σοὶ δώσω καὶ τῷ σπέρματί σου." Ὡς γὰρ ἔφ' ἑνὸς εἶπεν, ὅς ἐστι Χριστὸς, ὁ κωλύσας τὰ Σοδόμων καὶ Γομόρρας παθεῖν. Οἱ γὰρ ἄλλοι πάντες, ὡς ἔφη, υἱοὶ ἄνομοι, καὶ λαὸς πλήρης ἀμαρτιῶν· ὧν οὐκ ἂν εἴη τὸ σπέρμα· οὐς ὀφείλοντας τὰ Σοδόμων παθεῖν, τῇ ἰδίᾳ παρουσίᾳ κεκωλυμένους. Καὶ μετὰ τὴν κατὰ Χριστοῦ δὲ τόλμαν, τὸ μὲν λείμμα τὸ κατ' ἐκλογὴν χάριτος ἐσώθη. Οἱ δὲ λοιποὶ ἐπωρώθησαν, οἱ καὶ παρεδόθησαν τῇ καταστροφῇ· περὶ ὧν φησιν Ἀμὼς ἐκ Θεοῦ· "Κατέστρεψα ὑμᾶς, καθὼς κατέστρεψεν Κύριος Σόδομα καὶ Γόμορρα," τὴν τελευταίαν σημαίνων καταστροφὴν. Σπέρμα δὲ καὶ τὸν ἀποστολικὸν νοητέον χορὸν, οὐχ ὡς τῶν ἀσεβῶν σπέρμα, τῶν δὲ προφητῶν μᾶλλον ὑπάρχοντας, οἱ τὸ πᾶν ἔθνος ἀπεγνωκότες, παραμυθίας ἐτύγγανον, περὶ τοῦ ἐξ αὐτῶν ἀναφανησομένου σπέρματος φωτιζόμενοι, ὅπερ ὡς ζύμη γενόμενον ἐν τοῖς ἔθνεσι, πάντας πρὸς τὴν οἰκίαν εἴλκυσε ὁμοιότητα, ὡς κἀκείνους Ἰσραὴλ χρηματίζειν καὶ λαὸν Κυρίου, καὶ κρυπτὸν Ἰουδαῖον, καὶ τῶν πνευματικῶν ἐπαγγελιῶν κληρονόμον. Εἰ δὲ μὴ πρόξενοι πάσης θεοσεβείας ἐγένοντο, καὶ δι' αὐτῶν ἐκκλησίαι πανταχοῦ καθίδρυντο (τοῦ νεῶ τοῦ παρ' Ἰουδαίοις λελυμένου), τίσι τούτους ἐχρῆν παραβαλέσθαι, ἢ τῇ Σοδόμων καὶ Γομόρρας καταστροφῇ, ὧν οὐδὲν ὑπολέλειπται; Σόδομα δὲ ἐκκλησίαι, Γομόρρα δὲ στάσις ἐρμηνεύεται. Πάντες οὖν εἴχομεν, φησὶν, ἐκκλῖναι Θεοῦ, καὶ τὴν πνευματικὴν εἰρήνην ἀφέντες πολέμου πληρωθῆναι καὶ στάσεως, ἃ δὴ κακία καὶ τὰ πάθη ποιεῖ. Νῦν δὲ ἡ ὑπερέχουσα πάντα νοῦν εἰρήνη διὰ σαρκὸς πᾶσιν ἐπέλαμψεν· καὶ ταύτην εὐηγγελίσαντο πᾶσιν οἱ τοῦ Χριστοῦ μαθηταί, ὡς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς εὐεργεσίας προσάγουσαν χαριστήρια, τὸ, Εἰ μὴ Κύριος κατέλιπεν ἡμῖν σπέρμα, μετὰ πάσης εὐφημίας ὑμνεῖν. Πλὴν ἔσται καὶ τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐν ὑστέροις ἀνάκλησις, εἰ καὶ ἐν ἀρχῇ λείμμα μόνον ἐγένετο. Καὶ τοῦτο προφητικὸς ἐδήλωσεν λόγος, "Διότι, λέγων, ἡμέρας πολλὰς καθήσονται οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ οὐκ ὄντος βασιλέως, οὐδὲ ὄντος ἄρχοντος, οὐκ οὔσης θυσίας, οὐδὲ ὄντος θυσιαστηρίου, οὔτε ἱερατείας, οὔτε δήλων. Καὶ μετὰ ταῦτα ἐπιστρέψουσιν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ, καὶ ἐπιζητήσουσι Κύριον τὸν Θεὸν αὐτῶν, καὶ Δαυὶδ τὸν βασιλέα αὐτῶν." Καὶ ἀλλαχοῦ· "Οὐ μὴ ποιήσω κατὰ τὴν ὀργὴν τοῦ θυμοῦ μου, οὐ μὴ καταλίπω τοῦ ἐξαληφθῆναι τὸν Ἐφραΐμ." Τοῦτο καὶ καθ' ἕτερον ἡμῖν ἐδηλοῦτο τρόπον. Ἠπείθησε μὲν γὰρ ὁ πάλαι λαὸς, περὶ οὗ φησιν, ὡς "Ὡμοσα ἐν τῇ ὀργῇ μου, εἰ εἰσελεύσονται εἰς τὴν κατάπαυσίν μου," Χαλεβ δὲ καὶ Ἰησοῦς 1841 συνεισέβησαν τῷ νέῳ λαῷ, τύπος ὄντες τοῦ ἐγκαταλείμματος Ἰσραὴλ, σεσωσμένου μὲν δι' ὑπακοῆς καὶ πίστεως τῆς ἐν Χριστῷ, διαβιβασθέντος δὲ μεθ' ἡμῶν τὸν ἅγιον Ἰορδάνην, καὶ κληρονομεῖν μέλλοντος τὴν τῶν οὐρανῶν βασιλείαν. ἰ. 9' Ἀκούσατε λόγον Κυρίου, ἄρχοντες Σοδόμων· προσέχετε νόμον Θεοῦ, ὁ λαὸς Γομόρρας⁹. Ἄνω μὲν οὐρανὸν καὶ γῆν ἐμαρτύρατο. Νῦν δὲ τοῖς Ἰουδαίοις αὐτοῖς διαλέγεται, μερίσας αὐτοὺς εἰς ἄρχοντας, καὶ λαόν. Σοδόμων δὲ αὐτοὺς καὶ Γομόρρας καλεῖ, ὡς μέλλοντας αὐτοὺς παθεῖν παραπλήσια, ἢ καὶ διὰ τρόπων ὁμοιότητα. Καὶ προΐων γὰρ ἐρεῖ. Τὴν δὲ ἀνομίαν αὐτῶν ὡς Σοδόμων ἀπήγγειλαν, καὶ ἐνεφάνισαν σὺν τῇ ἀδικίᾳ αὐτῶν, ἐπεὶ ἐβουλεύσαντο βουλὴν πονηρὰν, καθ' ἑαυτῶν εἰπόντες· "Δήσωμεν τὸν δίκαιον, ὅτι δύσχρηστος ἡμῖν ἐστιν." Ἡ τοίνυν κατὰ τοῦ ἐνὸς λεγομένη δικαίου, Χριστοῦ δηλονότι, παρανομία, τοιαύτης αὐτοὺς προσηγορίας ἐνόχους ἀπέδειξε. Κολάζει δὲ αὐτῶν καὶ τὸ ὡς ἐπ' εὐγενεῖα τῇ ἐξ Ἀβραάμ ὑπερήφανον, δηλῶν, κατὰ τὸν θεῖον Ἀπόστολον· "Ὡς οὐχ ὁ ἐν τῷ φανερῷ Ἰουδαῖός ἐστι," καὶ τὰ ἐξῆς. Καὶ πάλιν· "Οὐ γὰρ οἱ ἐξ Ἰσραὴλ, οὔτοι Ἰσραὴλ· οὐδ' ὅτι εἰσὶ σπέρμα Ἀβραάμ, πάντως τέκνα." Οὐκοῦν ἐκ τῶν ἐναντίων καὶ τοὺς ἐξ ἀλλοφύλων δυνατὸν χρηματίζειν ἄρχοντας Ἰσραὴλ, καὶ λαὸν Θεοῦ πράξεις ἀξίας παρεχομένους καὶ δόγματα. Χωρισθέντος δὲ τοῦ ἐγκαταλειφθέντος ἡμῖν σπέρματος, ἀκολούθως τοὺς λοιποὺς τοιούτων ὀνομάτων ἠξίωσεν, ἄρχοντας λέγων Σοδόμων,

διὰ τὸ μητρόπολιν ὡσπερ εἶναι τῆς πονηρίας τὰ Σόδομα, ἧς κατὰ κακίας ὑπερβολὴν ὑπερέχειν τοὺς ἄρχοντας. Οἰκείως δὲ καὶ παρέθηκεν, ὅτι ὡσπερ ἐκεῖνοι παρηγοῦντο τὸν τὰ δίκαια κρίνοντα Λῶτ, λέγοντες· "Εἰσῆλθες παροικεῖν, μὴ καὶ κρίσιν κρίνεις;" Οὕτω καὶ οὗτοι τὸν δίκαιον παρηγοῦντο κριτὴν, λέγοντες· "Σταύρου, σταύρου, αἶρε τὸν τοιοῦτον." Κάκεῖνοι μὲν, εἰς ξένους ὕβριζον· οὗτοι δὲ, τὸν εἰς τὰ ἴδια ἐλθόντα. Κάκεῖνοι μὲν, εἰς ἀγγέλους· οὗτοι δὲ, εἰς Θεόν. Καὶ Ἱερουσαλήμ τοίνυν ἐξ ἀσεβείας ἐγένετο Σόδομα. Ὡς γὰρ ἐν ἐκείνοις οὐχ εὔρε δέκα δικαίους ζητῶν ὁ Θεὸς, δι' οὓς ἔδει σωθῆναι τὴν πόλιν· οὕτως ἡ Ἱερουσαλήμ πολλὴν εἶχε τῶν δικαίων τὴν σπάνιν. Διόπερ Ἱερεμίᾳ λιπαροῦντι περὶ αὐτῆς ἔφασκεν ὁ Θεός· "Περιδράμετε ἐν ταῖς ὁδοῖς Ἱερουσαλήμ, καὶ ἴδετε, καὶ γνῶτε, καὶ ζητήσατε ἐν ταῖς πλατείαις αὐτῆς ἐὰν εὔρητε ἄνδρα, εἰ ἔστι ποιῶν κρίμα, καὶ ζητῶν πίστιν, καὶ ἴλεως ἔσομαι αὐτῇ, λέγει Κύριος." Καὶ παντὸς ἐστερημένοι καλοῦ, προσέτι καὶ πρὸς ἄκρον ἀσεβείας κατήντησαν, τὸν Χριστὸν ἀποκτείναντες· ὃ δὴ μάλιστα γέγονεν, διὰ τὴν τῶν ἀρχόντων ἀνοσιότητα. Εἰδότες γὰρ ὡς ἔστιν ὁ κληρονόμος, ἀνελεῖν ἐπεχείρησαν, θέλοντες αὐτοῦ τὸν ἀμπελῶνα 1844 κληρὸν ἴδιον ἀπεργάσασθαι. Περὶ ὧν ἐν προφήταις φησὶν ὁ Θεός· "Ποιμένες πολλοὶ διέφθειραν τὸν ἀμπελῶνά μου," καὶ τὰ ἐξῆς. Καὶ πάλιν· "Ποιμένες ἠφρονεύσαντο, καὶ τὸν Κύριον οὐκ ἐξεζήτησαν. Διὰ τοῦτο οὐκ ἔγνω πᾶσα ἡ νομὴ, καὶ διεσκορπίσθησαν." Ἐχρῆν γὰρ Μωσῆ πιστεύσαντας ἐπιγνῶναι Κύριον, καὶ πρὸς αὐτὸν ὀδηγῆσαι τοὺς ἄλλους. "Περὶ ἐμοῦ γὰρ, φησὶν, ἐκεῖνος γέγραφε, εἰπὼν· Προφήτην ὑμῖν ἀναστήσει Κύριος ὁ Θεὸς ἐκ τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν, ὡς ἐμέ· αὐτοῦ ἀκούσεσθε." Ὅθεν πληκτικῆ νουθεσίᾳ φιλανθρωπῶς αὐτοὺς ὁ προφήτης ἐπάγεται πρὸς τὸ δεῖν αὐτὸν ἐπιγνῶναι, τοῖς μὲν ἄρχουσιν ὡς ἐντρεχεστέροις, τοῦ ἀκοῦσαι βοῶν, ὅπερ μᾶλλον διανοίας ἐστίν. Διὸ πρὸς τὸ γνῶναι τὸ βούλημα τῶν ἑαυτοῦ λόγων διεγείρων ὁ Κύριος φησὶν· "Ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω." τοῖς δὲ λαοῖς, ὡς ἀσυνέτοις, τὸ προσέχειν, ἢ τὸ ἐπωτίζεσθαι, ὡς ἐξέδωκαν ἕτεροι. Δῆλον δὲ τὸ ψιλὸν τὸν ἦχον ἐντίθεσθαι τοῖς ὡσίν. Διὸ καὶ ἐν Ἐξόδῳ φησὶν ὁ λαός· "Πάντα ὅσα ἂν εἴπη ὁ Θεός, ποιήσομεν, καὶ ἀκουσόμεθα." Οἱ μὲν γὰρ ἀτελεῖς ποιοῦσι τὰ σωματικὰ τοῦ νόμου φυλάττοντες· διὸ καὶ προτέτακται· "Ὁ δὲ τέλειος ἀκούει," νοῶν τῶν ἐν τῷ νόμῳ τὸ βούλημα. Οὕτω δὲ πάλιν τοῖς μὲν ἄρχουσι τὸν λόγον ἀπένειμεν· τῷ λαῷ δὲ τὸν νόμον. Ὁ μὲν γὰρ νόμος κανὼν ἐστὶ δικαίων καὶ ἀδίκων· προστακτικὸς μὲν ὧν ποιητέον· ἀπαγορευτικὸς δὲ ὧν [οὐ, ἢ, μὴ] ποιητέον, ὃν ὁ πολὺς φυλάττειν ἐσπούδακεν ἄνθρωπος τὸν σκοπὸν ἀγνοῶν. Ὁ δὲ λόγος καὶ τῆς αἰτίας ἐστὶν ἀποδοτικὸς, δι' ἣν ἕκαστον εἴρηται, πνευματικὸν τὸν νόμον δεικνύς. Ἄρχοντας δὲ Σοδόμων, οὐχ ὡς πονηρῶν ἄρχοντας μόνον, φησὶν, ἀλλὰ καὶ ὡς αὐτοὺς τοιοῦτους ὑπάρχοντας. Καὶ τοῦ λαοῦ δὲ τὴν πονηρίαν παρέστησεν εἰπὼν, λαὸς Γομόρρας. Ἦρκει γὰρ τὸ πρῶτον, εἰ τοῦ λαοῦ τὴν πονηρίαν ἐδήλου. Ταύτης δὲ τὸ πλέον ἀπονέμει τοῖς ἄρχουσι, διὰ τὸ προκαθέζεσθαι τὰ Σόδομα τῆς Πενταπόλεως, ἀρχικὴν αὐτῷ καὶ μείζω τὴν κακίαν δεικνύς. Ἄρχοντας δὲ Σοδόμων, πλὴν τῶν ἠττηθέντων, ἐξ ἱστορίας οὐ παρειλήφαμεν· διὰ δὲ τὸ σὺν πολλῇ παρρησίᾳ τοὺς ἀδικούντας ἐλέγχειν, φησὶν ὁ Παῦλος· "Ἡσαΐας δὲ ἀποτολμᾷ καὶ λέγει." Τοιγαροῦν καὶ μίαν ταύτην αἰτίαν τῆς ἐπιβουλῆς τῆς κατὰ τοῦ προφήτου φασίν. Χρήσαιτο δ' ἂν τις τούτοις πρὸς ἄρχοντας ἐκκλησιῶν ἀτόπους, καὶ παρανομοῦντα λαόν. ιαί'. 9τί μοι πλῆθος τῶν θυσιῶν ὑμῶν; λέγει Κύριος· πλήρης εἰμί, κ.τ.λ. Καινὴν νομοθεσίαν ὁ λόγος εἰσάγει τὴν παλαιὰν παραιτούμενος, ὡς τοῖς σωματικῶς κατ' αὐτὴν βίου 1845 σιν ἀνόνητον. Ἀδύνατον γὰρ αἶμα ταύρων καὶ τράγων ἀφαιρεῖν ἁμαρτίας, εἰ καὶ αὐτοὶ πλημμελοῦντες διὰ τούτων ἐνόμιζον ἐξιλεοῦσθαι Θεόν. Περιηρημένου δὲ τοῦ σπέρματος, ὃ κατέλιπε Κύριος ὁ Θεός, εἰκότως νομιστέον περὶ τῶν κατὰ Χριστοῦ τοιαῦτα τετοληκότων τὸν λόγον καθίστασθαι ἀρχόντων τε καὶ ἐπομένων. Τοιγαροῦν, φησὶν, Οὐκ ἔτι ἀνήσω τὰς ἁμαρτίας ὑμῶν. Ἀνῆκε γὰρ τοῖς εἰς Βαβυλῶνα

ληφθεῖσιν ἑβδομήκοντα παρελθόντων ἐτῶν, ὡς ὁ Ζαχαρίας φησὶν· "Τὰς πόλεις Ἰούδα ὑπερεῖδες τοῦτο ἑβδομηκοστὸν ἔτος;" τοῖς δὲ Χριστὸν σταυρώσασι οὐκ ἀνήσειν, φησὶν, πλὴν ὅτι ἐν ἐσχάτῳ τῶν ἡμερῶν τὸ ἐγκατάλειμμα σωθήσεται. Τῆς δὲ τοιαύτης ἐγκαταλείψεως τὴν αἰτίαν ἐπήνεγκεν λέγων, Αἱ γὰρ χεῖρες ὑμῶν αἵματος πλήρεις, τὴν Χριστοῦ μαιφονίαν δηλῶν. Τηρεῖ γὰρ ὡς οὐδαμοῦ νῦν αὐτῶν ὡς εἰδωλολατρῶν κατηγορεῖ, ἀλλ' ὅτι μὴ ἔγνωσαν τὸν Κύριον, καὶ ὅτι ἐγκατέλιπον αὐτὸν, καὶ παρώξυναν τὸν ἅγιον τοῦ Ἰσραὴλ. Διὸ καὶ τὰς θυσίας αὐτῶν, ὡς ἀσεβῶν, ἀποστρέφεται, καὶ προσκειμένων τοῖς ἀμαρτήμασιν. "Θυσία γὰρ τῷ Θεῷ πνεῦμα συντετριμμένον." Ἐκαστον γὰρ ἑαυτὸν προσάγειν δεῖ θυσίαν ζῶσαν, εὐάρεστον τῷ Θεῷ, λογικὴν λατρείαν, θυσίαν αἰνέσεως. Ταῦτα γὰρ καὶ αἱ πρὶν θυσίαι σκιὰν ἔχουσαι τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, ὑπνῆιττοντο· εἰ καὶ τοῖς τότε παχέσιν οὖσιν κατὰ τὸ φαινόμενον ἤρμοττον μέχρι καιροῦ διορθώσεως· ἐπεὶ, ὅσον εἰς τὸ ἀρέσκειν Θεῷ, οὐκ ἂν τὰς θυσίας ἐνομοθέτησεν. Ἐπειδὴ δὲ τὸ πλῆθος τῶν κατὰ νόμον θυσιῶν ἀποπέμπεται, μίαν προσεδέξατο θυσίαν ἐπ' ἐσχάτων αἰῶνων, εἰς ἀθέτησιν ἀμαρτίας, τὸν ἀμνὸν τοῦ Θεοῦ τὸν αἶροντα τὴν ἀμαρτίαν τοῦ κόσμου. Καὶ τῆς ἀληθείας φανείσης, ἀνόνητος ἡ σκιά. Καὶ δεῖ Θεῷ προσάγειν ἀρετὰς τε καὶ πίστιν. Τοιαύταις γὰρ θυσίαις εὐαρεστεῖται Θεός. Ἐπεὶ καὶ πάλαι ὑπὲρ τῶν ἰδίων πλημμελημάτων προσέφερον, καὶ συνεχῶρει Χριστὸς, ἐν τοῖς προσαγομένοις τυπούμενος. Ἀλλὰ νῦν ἐπιδημήσας, τοῖς τύποις πέρας ἐπέθηκεν. Τὸ δὲ Πλήρης εἰμί, ληπτέον καθ' ἑαυτὸ, μὴ συνάπτοντα τοῖς ἐξῆς. Θεῷ γὰρ μόνῳ τὸ πλήρες ἀρμόττει πάσης μακαριότητος, ἀλλ' οὐ τῶν ἐφ' ἐξῆς ἐπιφερομένων. "Ἐκ τοῦ γὰρ πληρώματος αὐτοῦ ἡμεῖς πάντες ἐλάβομεν." Πάντων γὰρ ἐστὶν ἐφετὸν, αὐτὸς οὐδενὸς ἐφιέμενος. Ἀπ' αὐτοῦ στέφανος πλήρης χάριτος καὶ δυνάμεως. Καὶ Παῦλος, μετὰ τὴν ἐπίγνωσιν, πλήρης πνεύματος ὑπέστρεψεν εἰς Ἱερουσαλήμ· πλήρης ἐντεῦθεν ἡμερῶν Ἀβραάμ. Καὶ ἐν τῷ ἐπιστρέφοντι λαῷ ἡμέραι πλήρεις εὐρεθήσονται. Ἀλλ' εἰ ἀποβάλλει πᾶσαν τὴν διὰ Μωϋσέως λατρείαν, πῶς "Ἐν ἰῶτα οὐ μὴ παρέλθῃ ἐκ τοῦ νόμου ἕως ἂν πάντα γένηται;" Οὐκ οὖν εὐδελον ὡς τὸ σωματικὸν ἐκβαλὼν, τὸ πνευματικὸν πληροῦν ἐπαγγέλλεται. Τήρει δὲ ὡς οὐ πᾶν ἀπεδοκίμασεν αἷμα, τὸ δὲ ἐξ 1848 ἀλόγων ζῶων, πρὸς ἀντιδιαστολὴν τοῦ ἐπ' ἐσχάτων ἡμερῶν ἐκχυθέντος εἰς ἄφροσιν ἀμαρτιῶν, κρεῖττον λαλοῦντος παρὰ τὸ τοῦ Ἄβελ. Μετατιθεμένων δὲ τῶν θυσιῶν ἐπὶ τὸ πνευματικὸν, καὶ τὴν ἱερωσύνην ἐχρῆν μετατίθεσθαι, ἵνα ὁ κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδὲκ ἀντεισέλθῃ. Διασταλτέον δὲ καὶ τὸ ὀλοκαύτωμα, καὶ οὕτως ἐπενεκτέον, τῶν κριῶν· ἵνα πρὸς τὸ, οὐ βούλομαι, συμφώνως ἐπενεχθῆ. Πρὸς ὃ ἀποδοτέον τὸ, Οὐδ' ἂν ἔρχησθε ὀφθῆναί μοι. Κοινὸν γὰρ τὸ, οὐ βούλομαι. Ἄθετεῖ δὲ μετὰ τῶν θυσιῶν καὶ τὸ, δεῖν ὀραῖσθαι πᾶν ἀρσενικὸν ἐνώπιον Κυρίου. Ἄδικοι γὰρ ἦσαν καὶ σκολιοί. Γέγραπται δέ· "Ὀφθαλμοὶ Κυρίου ἐπὶ δικαίους." Καὶ "Εὐθύτητας ἴδε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ· λέγει δὲ καὶ, Τίς ταῦτα ἐζήτησεν ἐκ τῶν χειρῶν ὑμῶν; τὰ σωματικὰ δηλονότι τοῦ νόμου. Ὅλος γὰρ ὁ νόμος ἀνακεφαλαιοῦται ἐν τῷ, "Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου, ὡς ἑαυτόν." Καὶ, Πατεῖν μου, φησὶ, τὴν αὐλήν οὐ προσθήσεσθε. Οὕτω φοβερὸν καταφρονεῖν Ἐκκλησίας ἀφορισθέντας, εἰ μὴ τὸ μέγιστον τῶν ἐπιτιμίων αἰρουμένους ἐπίτηδες. Δηλοῖ δὲ τὴν ὑβριστικὴν αὐτῶν εἴσοδον, ὡς καταπατούντων τὰ ἅγια. Τῶν δὲ εἰσιόντων ὁ μὲν εἰς αὐτὰ φθάνει τὰ ἅγια τῶν ἀγίων, ἔσωθεν τοῦ καταπετάσματος τὰ σαρκικὰ διαβάς, καὶ γυμνῇ τῇ θεωρίᾳ τῶν νοητῶν ὁμιλῶν· ὁ δὲ τῆς σωματικωτέρας λατρείας ἐφάπτεται. Ὁ δὲ νῦν εἰσαγόμενος τῆς αὐλῆς μόνης ἐπιβῆναι κελεύεται. Ὁ δὲ καὶ ταύτης ἔξω τῶν τῆς εὐσεβείας τόπων ἐλήλαται. Πρὸς δὲ τὰ πνευματικὰ τοῦ νόμου παρακαλεῖ διὰ τῆς τῶν σωματικῶν ἐκβολῆς. Πνευματικὴ γὰρ σεμίδαλις, λόγος περὶ Θεοῦ σωματικῆς ἐννοίας κεχωρισμένος. Ἀνάξιον Θεοῦ καὶ τὸ, Νομίζειν αὐτὸν τῆς δι' ὀσφρήσεως εὐωδίας ἐπιθυμεῖν, καὶ μὴ θυμιάματος τὸν ἁγιασμὸν νοῆσαι τοῦ σώματος ὑπὸ τῆς

κατὰ ψυχὴν σωφροσύνης ἐπιτελούμενον, ἰσοκρατῶς ἐχόντων κ...στασίαν πρὸς ἄλληλα τῶν μερῶν τῆς ψυχῆς κατὰ τὴν σύνθεσιν τοῦ θυμιάματος. Παρακαλεῖ δὲ καὶ νοουμένην ποιεῖν αἰωνίοις πρέπουσαν ἔτεσι, καὶ τὴν διὰ μετανοίας πρὸς τὸ ἀρχαῖον ἀποκατάστασιν ἑορτήν. Νοουμένη γὰρ ἡ ἀρχὴ τοῦ ἐν φωτὶ βίου ἐκλειφθέντος τῆ πρὸς τὸ χεῖρον τροπῆ. Ἡ πρὸς αὐτὸ ἐπάνοδος, ἑορτή. Βούλεται δὲ καὶ Σάββατον τὴν τῶν κακῶν ἀργίαν νοεῖν. Ἀντὶ δὲ τῆς μεγάλης ἡμέρας, κλητὴν ἐξέδωκαν οἱ λοιποὶ ὡς μὴ μίαν σημαίνεσθαι, πᾶσαν δὲ τὴν ἐν τῷ νόμῳ καλουμένην κλητὴν, οἷα ἡ πρώτη ἐβδόμη τῶν Ἀζύμων, καὶ τῆς Πεντηκοστῆς, καὶ ἡ δεκάτη τοῦ μηνός, καὶ πᾶσαι ἀπλῶς ἐπίσημοι ἑορταί. Καὶ νηστείαν δὲ βούλεται τὴν χωρὶς ἐπιδείξεως δουλαγωγούσαν τὸ φρόνημα τῆς σαρκός, ὅπερ οὐ διὰ πλησμονῆς βρωμάτων γίνεται, ἀλλὰ καὶ δι' ἀναστροφῆς ἀγαθῆς καὶ συνουσίας τῶν ὠφελούντων. Οὐδὲ τὴν ἀποχὴν δὲ τῶν βρωμάτων ἐπιτείνειν χρεῶν, ὥστε λυθῆναι τὸν τόνον τοῦ σώματος, καὶ περιέλκειν εἰς ἀπροσεξίαν τὸν νοῦν. Παρ 1849 ὄντος δὲ τοῦ νυμφίου μὴ νηστεύειν ἐκελευσθημεν τὴν ἐκ τοῦ λόγου νηστείαν. ἰ' κ'. 9 Λούσασθε· καθαροὶ γένεσθε. Ἀφέλετε τὰς πονηρίας ἀπὸ τῶν ψυχῶν ὑμῶν, ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν μου. Παύσασθε ἀπὸ τῶν πονηριῶν ὑμῶν⁹, κ.τ.λ. Ἀκολουθῶς προτρέπεται τῆς ἐθελοθησκείας τῆς κατὰ τὸν σωματικὸν νόμον μεταστάντας, τῆς Καινῆς ὑπηκόους Διαθήκης γενέσθαι. Διὸ καὶ τὰ ταύτης εἰσάγει μυστήρια, μονονουχὶ τὸ ἐν Εὐαγγελίοις βοῶν· "Ἐὰν μὴ τις ἀναγεννηθῆ ἔξ ὕδατος καὶ Πνεύματος, οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν." Καὶ τό· "Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος." Πῶς δὲ ὡς ἀνίατα ἡμαρτηκότων εἰπὼν· "Ἐὰν πληθύνητε τὴν δέησιν ὑμῶν, οὐκ εἰσακούσομαι" νῦν ὡς ἰᾶσθαι διὰ τοῦ λουτροῦ δυνάμενος διαλέγεται; Ὅτι τὸ ἀδύνατον τοῦ νόμου Χριστὸς ἐλθὼν ἀνεπλήρωσεν, οὐκ ἐφ' ἐκάστῳ καθαίρων μολύσματι ῥύπου σωματικοῦ, οὐδὲ πλύνειν κελεύων ἱμάτιον, ἐν δὲ βαπτίσματι τὰς ἡμετέρας ἀποκαθαίρων ψυχὰς, καὶ ἐποικοδομεῖν τῷ βαπτίσματι τὰς ἀρετὰς προτρεπόμενος. Ἡ μὲν γὰρ τοῦ λουτροῦ κάθαρσις, φιλανθρωπίας ἐστὶ Θεοῦ. Ἡ δὲ τῆς τῶν κακῶν ἔξεως ἀπόθεσις, ἔργον ἡμέτερον, βοηθοῦντος κἀνταῦθα Θεοῦ, καὶ τοὺς ἐθέλοντας ὀδηγοῦντος πρὸς ἀρετὴν. Οὐ δεῖ γὰρ ἀπρακτεῖν τῆ τοῦ βαπτίσματος ἐπανεχόντας χάριτι. Λοῦτρον μὲν γὰρ καθαίρει· ἀρεταὶ δὲ φαιδρύνουσι. Ἀπέναντι δὲ τῶν ὀφθαλμῶν μου, φησὶν, ἐπειδὴ τοῖς ἀνθρώποις δυνατὸν ἐπιπλάστωσ καὶ καθ' ὑπόκρισιν δοκεῖν ἡμᾶς ἀγαθοὺς· Θεὸς τὰς καρδίας ἐμβατεύων, καὶ τὰ κρυπτὰ τῆς διανοίας ὄρα· ἤγουν ὡς μηδεμιᾶς πράξεως καθηκόντως ἀνυομένης, εἰ μὴ μετὰ τῆς εἰς Χριστὸν εὐσεβείας ἐπιτελεῖται. Δεῖ οὖν λογισμοὺς καθαίρειν, οὐ μόνον κακίας ἀποκόπτειν ἐνέργειαν, ὃ τῆς τελείας ἀγάπης ἐστὶ. Κατὰ γὰρ Παῦλον, "Ἡ ἀγάπη οὐ λογίζεται τὸ κακόν." Καὶ τοῦτο ὄντως ἐστὶ τὸ, Βαπτισθῆναι Πνεύματι ἁγίῳ, καὶ πυρὶ πάντα ῥύπον συντήξαι. Παραγγέλλει δὲ πού καὶ λόγιον, "Πᾶση φυλακῇ τήρει σὴν καρδίαν." Φησὶ δὲ, Μάθετε καλὸν ποιεῖν. Οὐ γὰρ σαφὴς ὁ ἠθικὸς λόγος. Δικαίως γὰρ, φησὶ, τὸ δίκαιον διώξεις, δεῖν ὡς ἡμᾶς μετάγων περὶ δικαιοσύνης λόγον τὴν δικαίαν πρᾶξιν ἐπιτελεῖν. Ἐκζητήσατε κρίσιν. "Ἡ τὸ φροντίζειν αἰεὶ καὶ μεριμνᾶν τοῦ Χριστοῦ τὸ κριτήριον (ἀποδώσει γὰρ ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ) καὶ τὸ τοῦτο μελετᾶν ἀπείργει κακίας, καὶ προτρέπει πρὸς ἀρετὴν. "Ἡ τὸ δεῖν ἕκαστα κεκριμένως ποιεῖν. "Μετὰ βουλής γὰρ, φησὶ, πάντα ποιεῖ." Καὶ, "Λογὶ 1852 σμοὶ δικαίων κρίματα." Διττὴ δὲ ἡ ἀδικία· εἰς ψυχικά, καὶ σωματικά. Καὶ μείζων ἡ πρώτη, καὶ ταύτης μείζον τὸ κώλυμα. "Φθείρουσι γὰρ ἤθη χρηστὰ ὀμιλίαι κακαὶ, κατ' ἀρετὴν τε καὶ δόγματα." Καὶ δεῖ τούτοις βοηθεῖν τὴν ἀπάτην ἐλέγχοντας. "Ρύσαι γὰρ, φησὶν, ἀγομένους εἰς θάνατον, καὶ ἐκ πρίω κτεινομένους, μὴ φείση." Δεῖ δὲ καὶ τὴν σωματικὴν ἀδικίαν ἀπείργειν ὅση τις δύναμις. Κρίνατε ὀρφανῶ. Καὶ πατρὸς γὰρ ἔρημος, καὶ βοηθεῖν ἑαυτῷ διὰ τὴν ἡλικίαν ἀδυνατεῖ. Εἰ δὲ καὶ τῶν πεπιστευκότων Πατῆρ ὁ Θεὸς, ἔάν τις

παραβὰς ἀποστατήση τῆς πίστεως, καὶ τῶν πρεπόντων ἔργων τῇ πίστει, γέγονε μὲν ὀρφανὸς τοῦ Θεοῦ, τῆς αὐτοῦ προνοίας ἔρημος ὢν. Δεῖ δὲ τοῦτον ἐπαναγαγεῖν, ὅθεν ἐκπέπτωκεν, ἐπιτιμήσει μετρία, καὶ λόγοις προσήκουσιν. Ἄλλὰ καὶ ὁ τὰ πονηρὰ πράσων πατέρα ἔχει τὸν διάβολον, οὐπὲρ ἀποστάς γέγονεν ὀρφανὸς ἀγαθός, καὶ δεῖται τοῦ χειραγωγοῦντος πρὸς τὸν ὄντως Πατέρα Θεὸν, ἀναγεννηθῆναι διὰ τοῦ Εὐαγγελίου βουλόμενος. Τυχχανέτω οὖν τῆς προσηκούσης οἰκονομίας παρὰ τῶν τὰ κοινὰ διοικούντων. Καὶ ἡ χήρα δὲ ἡ ὄντως χήρα, καὶ πάσης ἔρημος βοηθείας, καὶ προσκειμένη λειτουργία Θεοῦ· καὶ ἡ ἀναλόγως ταύτη χήρα, τοῦ νυμφίου Λόγου, ψυχὴ ἐκπορευθεῖσα τοῖς δαίμοσιν, τῆς προσηκούσης ἀναλόγως ἑκατέρα βοηθείας ὀφείλει τυχεῖν. Εἴποις δ' ἂν χήραν καὶ τὴν κατὰ σάρκα τῶν Ἰσραηλιτῶν Ἐκκλησίαν ἀποθεμένην τὸν τοῦ νόμου ζυγόν, ὥστε μηκέτι μοιχαλίδα χρηματίζειν γενομένην ἀνδρὶ ἐτέρῳ Χριστῷ, ἣν δεῖ παρ' ἡμῶν δικαιουῖσθαι, τὴν τοῦ Εὐαγγελίου δικαιοσύνην μανθάνουσαν. Ταῦτα πάντα δεῖ προσεῖναι ἡμῖν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, οὐ κατ' ὀφθαλμοφάνειαν, οὐδ' ὡς ἔνδοθεν εἶναι λύκους ἄρπαγας. Οὐδ' ἵνα τις, κατὰ τὸν Ἱερεμίαν, "Τῷ στόματι λαλῆ εἰρηνικὰ, καὶ ἐν ἑαυτῷ ἔχη τὴν ἔχθραν." Περὶ οὗ, φησὶν ὁ Δαβίδ· "Ἡπαλύνθησαν ὁ λόγοι αὐτοῦ ὑπὲρ ἔλαιον, καὶ αὐτοὶ εἰσι βολίδες." Κἂν γὰρ λανθάνειν οὗτοι σπουδάζοιεν· ἀλλ' ὁ κατοικῶν ἐν οὐρανοῖς ἐκγελάσεται αὐτούς, καὶ ὁ Κύριος ἐκμυκτηριεῖ αὐτούς, νεφροὺς καὶ καρδίας εἰδώς. Διὸ καὶ Παῦλός φησι· "Προνοούμενοι καλὰ οὐ μόνον ἐνώπιον Κυρίου, ἀλλὰ καὶ ἐνώπιον ἀνθρώπων." Ἐὰν δέ τις ἐξάρη τὰς πονηρίας ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν Κυρίου, γίνεται Ναθαναὴλ ἀληθῶς Ἰσραηλίτης, ἐν ᾧ δόλος οὐκ ἔστιν. Ὁ δὲ τοιοῦτος, παρῤῥησίαν πως λαβὼν, εἰς τὸ δικαστήριον ἀπαντᾷ τοῦ Θεοῦ. Ἄξιόι γὰρ διὰ φιλανθρωπίαν πρὸς ἡμᾶς διελέγχεσθε, δεικνύς ὅσα εὐεργετήσας ὅσα πέπονθεν ὑφ' ἡμῶν. Καὶ ὁμῶς ἀμνησίαν ποιεῖται τῷ προειρημένῳ, καὶ αἵματι πεφοινιγμένους καθαίρων ἡμᾶς διὰ τῆς 1853 τοῦ λουτροῦ παλιγγενεσίας, καὶ βασιλείαν οὐρανῶν ἐπαγγέλλεται. Πρὸς ὃν λέξομεν ἐλεγχόμενοι [ᾧδε], "Τί ἀνταποδώσω τῷ Κυρίῳ περὶ πάντων, ὧν ἀνταπέδωκέ μοι;" Πολλαχοῦ δὲ τῆς Γραφῆς ἔχομεν ὡς ὁμοτίμως τοῦ Θεοῦ τοῖς ἀνθρώποις εἰς κρίσιν συγκαταβαίνοντες." Φησὶ γὰρ αὐτός· "Κύριος ἤξει εἰς κρίσιν μετὰ τῶν πρεσβυτέρων τοῦ λαοῦ, καὶ μετὰ τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ." Καὶ Μιχαίας δέ φησιν, "Ἀκούσατε λόγον Κυρίου· Κύριος εἶπεν· Ἀνάστηθι καὶ κρίθητι πρὸς τὰ ὄρη, ὅτι κρίσις τῷ Κυρίῳ πρὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ, καὶ μετὰ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ διελεγχθήσεται." Θεῷ γὰρ πρέπουσα κρίσις ἡ κοινωνικὴ μᾶλλον, ἢ τυραννικὴ, τόπον ἀπολογίας τοῖς κρινομένοις παρέχουσα. Γραφικῆς δὲ ταῦτα προσωποποιίας μέριμναν ἡμῖν ἐμποιοῦσης τῆς ἐκ τῶν ἔργων ἀπολογίας. Οὐ γὰρ ἀκούσομέν τι καὶ λέξομεν. Ἡ δὲ κρίσις μεταξὺ τῶν λογισμῶν κατηγορούντων, ἢ καὶ ἀπολογουμένων ἐν ἡμέρᾳ, ἐν ἣ κρινεῖ ὁ Θεὸς τὰ κρυπτά τῶν ἀνθρώπων. Τοῦτο καὶ παρὰ τῷ Δανιὴλ λεγόμενον σημαίνουσι βίβλοι, ἐν τῷ μνημονευτικῷ τῶν ἀνθρώπων ἀνακινεῖσθαι διδάσκουσαι τῶν πεπραγμένων τοὺς τύπους, μνημονεύοντος ἐκάστου καὶ βλέποντος δι' ὃ κολαζόμεθα. Ὁ τοίνυν ἔλεγχος οὐχ ὡς κρινομένων ἡμῶν τῷ Δεσπότη (δικαιωθήσεται γὰρ ἐν τοῖς λόγοις αὐτοῦ, καὶ νικήσει κρινόμενος. Οὐδεὶς γὰρ καθαρὸς ἀπὸ ρύπου, οὐδὲ καυχῆσεται ἀγνὴν ἔχειν τὴν καρδίαν), ἐλεγχομένων δὲ μᾶλλον ἐν ἑαυτοῖς, ὡς "Οὐκ ἄξια τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ πρὸς τὴν μέλλουσαν δόξαν ἀποκαλυφθῆναι εἰς ἡμᾶς." Τὸ δὲ θεῖον λουτρόν οἱ μὲν φασιν ἀρκεῖν πρὸς τὸ λευκαίνειν ἡμᾶς ὡς χιόνα Δυσέκπλυτον γὰρ οὐδὲν φασὶ Θεοῦ διασμίχοντος. Κατὰ Παῦλον εἰπόντα· "Οὐ δὲ ἐπλεόνασεν ἡ ἁμαρτία, ὑπερεπερίσευσεν ἡ χάρις." Καὶ, "Θεὸς ὁ δικαίων, τίς ὁ κατακρίνων;" Οἱ δὲ φασιν καθαίρειν μόνον, πράξεων δὲ χρῆναι πρὸς τὴν τοσαύτην λαμπρότητα, ὅποια ἡ ὀρφανοῦ κρίσις, καὶ χήρας δικαίωσις. Τοῦ δὲ φοινικοῦ τὸ κόκκινόν ἐστιν ἐρυθρότερον, ὅθεν ἀναλογεῖ τὸ μὲν πρὸς χιόνα, τὸ δὲ πρὸς ἔριον. Ἐρυθρῷ δὲ χρώματι τὰς ἁμαρτίας ἀπέικασεν, ὡς φοίνικας τῶν ἡμετέρων ψυχῶν. Ἄλλ' ἡ μὲν

ἔστι δεσοποιὸς ὡς ἐν χρώματι, καὶ ἀνέκπλυτος. Ἡ δὲ τὴν ἐπιπολῆς ἔχουσα τάξιν εὐχερῶς ἀποπλύνεται, κατὰ λόγον τῶν ἀμαρτημάτων, τῆς ψυχῆς ῥᾶον, ἢ δυσκόλως καθαιρομένης. Τὸ μὲν οὖν ἔριον καίπερ ἔσθ' ὅτε φυσικῶς ὑπάρχον λευκὸν, ἐξ ἐπιμελίας τινὸς ἑαυτοῦ λευκότερον γίνεται. Ὡς καὶ ἄνθρωπος τὰς φυσικὰς ἀφορμὰς ἐξ ἀσκήσεως τελειῶν, ἐπὶ πολὺ δύναται προελθεῖν ἀρετῆς. Ἡ δὲ χιῶν, ὕδωρ ἐν νεφέλαις οὔσα, τῇ τοῦ πνεύματος ἀνακοπτομένη βία λευκαίνεται, εἰς ἀφρόν μὲν οἰδαίνουσα, πῆξιν δὲ λαβοῦσα τῷ τοῦ ἀέρος ψυχρῷ, καὶ πρὸς τὰ κάτω βάρη κινουμένη καὶ ῥέπουσα. Οὕτω καὶ ψυχὴ τὰς φυσικὰς ἀφορμὰς οἰκεία τε ἀσκήσει, καὶ τῇ βοήθειᾳ τοῦ 1856 Πνεύματος συναυξήσασα, ἀξία γίνεται, ἐν τῇ δικαίᾳ τοῦ Θεοῦ κρίσει, τῆς χάριτι Θεοῦ διδομένης τοῖς ἀγίοις λαμπρότητος· ἥς τὸ αὐτεξούσιον ὁ λόγος ὑποφαίνων φησὶν· Ἐὰν ἐθέλητε, καὶ εἰσακούσητέ μου, φάγεσθε, φησὶν, ἀγαθὰ· ἢ διὰ τῶν σωματικῶν παχεῖς ὄντας τοὺς Ἰουδαίους παρακαλῶν· ἢ γῆν, φησὶ, τὴν ψυχὴν, κατὰ τὴν ἐν Εὐαγγελίοις τοῦ σπόρου παραβολῆν, ἢ τὸν οὐράνιον σπόρον ὑποδέχεσθαι λέγεται, ἥς ἀγαθὰ, τὰς κατ' ἀρετὴν φησι προκοπὰς· ἢ τὰ ἐπηγγελμένα ἐν οὐρανῶν βασιλείᾳ γῆ λεγομένη, κατὰ τὸ, "Μακάριοι οἱ πραεῖς, ὅτι αὐτοὶ κληρονομήσουσι τὴν γῆν." ἢ τὰ ἀγαθὰ, "Ὁ ὀφθαλμὸς οὐκ ἴδεν, καὶ οὐκ ἤκουσεν, καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη." Ἐνθα καὶ Ἱερουσαλήμ, καὶ τὸ Σιών ὄρος, τὰ ἐπουράνια ταῦτα τοῖς πειθομένοις, τοῖς δὲ ἀπειθοῦσιν μάχαιραν ἀπειλεῖ. Κατὰ μὲν τὸ αἰσθητὸν, τὴν Ῥωμαϊκὴν, ἥτις αὐτοῖς παρὰ πόδας ἀπήνησε· κατὰ δὲ τὴν ἀναγωγὴν, τὴν διαβολικὴν, ὑφ' ἣν γεγόνασιν, Χριστοῦ τὴν χάριν ἀρνούμενοι, ἤγουν ἀπλῶς ἔμψυχόν τινα [καὶ] νοητὴν· περὶ ἧς εἴρηται, ὅτι ἐμεθύσθη ἀφ' αἵματος τραυματιῶν. Στόμα δὲ Κυρίου, τάχα τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, τὸ συνεργῆσαν αὐτὰ γραφῆναι. Ὡς ἂν γὰρ μὴ καταφρονῶμεν τῶν ἀπειλῶν, στόμα τὸ ἀψευδὲς Κυρίου ταῦτα, φησὶν, εἴρηκεν. Καὶ προέταξε δὲ τοῦ μὴ εἰσακοῦσαι πάλιν τὸ μὴ θελήσαι, καὶ τῶν κακῶν αἴτιον τὸ ἐφ' ἡμῖν ὑποτίθεται. Συμφωνεῖ δὲ ταῦτα τοῖς διὰ Μωσέως εἰρημένους ὑπὸ Θεοῦ· "Ἴδου δέδωκα πρὸ προσώπου σου τὴν ζωὴν καὶ τὸν θάνατον." Διὸ καὶ, Ἀφέλετε τὰς πονηρίας, προεῖπεν. Οὐδὲ γὰρ ἄλλον ὠφελεῖν ἢ βλάπτειν, ὡς αὐτὸς ἑαυτὸν ἕκαστος δύναται. Τὸ δὲ προσῆκον ποιοῦντες, ὡς πρὸς ἰατρὸν δραμούμεθα καθαίροντα τὰς ἐν χρόνῳ πολλῷ στυφείσας ὑπὸ τῶν ἀμαρτιῶν ἡμῶν συνειδήσεις. κα'κγ'. 9Πῶς ἐγένετο πόρνη πόλις πιστὴ Σιών πλήρης κρίσεως; ἐν ἣ ἰδικοσύνη ἐκοιμήθη ἐν αὐτῇ, νῦν δὲ φονευταῖ9, κ.τ.λ. Ἐλέγετο καὶ πρόσθεν· "Ἐγκαταλειφθήσεσθαι ἢ θυγάτηρ Σιών." Οὕτω δὲ τὴν πόλιν ἐκάλει τὴν ἐπὶ τοῦ Σιών ὄρους, οἰονεὶ θυγατέρα τοῦ ὄρους, ἤγουν τὸν ἐν τῇ πόλει νεῶν. Νῦν δὲ ὡσπερ ἀποθαυμάζει τῆς τοσαύτης ἐπὶ τὸ χεῖρον μεταβολῆς τὴν αἰτίαν. Νόμῳ γὰρ τραφεῖσα θείῳ, πῶς ἐξεπόρνευσεν; πρῶτον μὲν, πρὸς εἰδωλολατρείαν· μετὰ δὲ τὴν τοῦ Σωτῆρος ἐπιδημίαν, εἰς διδασκαλίαν [καὶ] ἐντάλματα ἀνθρώπων. Αἰτία δὲ τῆς κατὰ ψυχὴν τε καὶ σῶμα πορνείας, ἀπιστία. Οὐδεὶς γὰρ Θεὸν πανταχοῦ παρεῖναι πιστεύων, βλέπειν δὲ καὶ τὰ ἐν διανοαίς λαν 1857 θάνοντα, ἀνέχεται [οὐδὲν] ἠνὴ φρονεῖν τι δεινὸν, ἢ τοῖς ἔργοις ἐπιτελεῖν. Πίστειν δὲ πόλιν τὴν τῶν πιστῶν οἰκητόρων καλεῖ, ἐν οἷς ἀρετὴ καὶ δικαιοσύνη ἐνοικοῦσα ὡσπερ ἐπανεπαύετο. Τοῦτο γὰρ διὰ τοῦ κεκοιμηθῆσθαι παρέστησεν. Τοὺς κατὰ Δαβὶδ δὲ χρόνους ὑπογράφειν δοκεῖ. Ταύτην γὰρ ἐκ χειρὸς ἀλλοφύλων λαβῶν, τοῦ [Θεοῦ] τὴν κιβωτὸν ἐν αὐτῇ, καὶ τὴν σκηνὴν κατεστήσατο, ὥκει τε ταύτην [ἅγιον τό]πον χρηματίζουσιν. Τότε γὰρ ἦν πιστὴ καὶ δικαία. Χορούς τε γὰρ ὑμνοῦντας τῷ Θεῷ διέταξεν ὁ Δαβὶδ, ψαλμούς τε καὶ λογικωτέραν λατρείαν, ἥς αὐτὸς γέγονεν εὐρετῆς, συνόντων ἐτέρων αὐτῷ προφητῶν Ναθάν, καὶ Γὰδ, καὶ Ἀσάφ, τά τε περὶ τὸν Ἰδιθούμ, καὶ Αἰμᾶν υἱῶν τε Κορὲ, ὅσοι τε τοῖς τούτων χοροῖς συνετάττοντο. Εἰκὸς δὲ καὶ μετὰ Δαβὶδ, ἐπὶ τῶν εὐσεβῶν βασιλέων εὐηρεστημέναι Θεῷ, πιστοὺς καὶ δικαίους ἔχουσιν ἐξ εὐσεβείας οἰκίτορας. Πόρνη δὲ γέγονεν διὰ τοὺς πορνεύσαντας ἐν αὐτῇ, οὐς καὶ καλεῖ

φονευτάς. [Ἐπι]ὸν γὰρ ἐξέχεον αἷμα Χριστοῦ λέγοντες· "Τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς." Καὶ πρὸ τούτου τοὺς προφήτας ἀπέκτειναν. "Ἱερουσαλήμ, γὰρ φησὶν, Ἱερουσαλήμ ἡ ἀποκτείνουσα τοὺς προφήτας." "Τίνα γὰρ τῶν προφητῶν οὐκ ἀπέκτειναν οἱ πατέρες ὑμῶν;" ὁ Στέφανος Ἰουδαίους ἐπωνειδίσεν. Ἀρμόσει δὲ μᾶλλον ἐπὶ τοῦ τῆς ἐπιδημίας ὁ λόγος καιροῦ· διὸ καὶ ὁ Σωτὴρ γενεὰν πονηρὰν καὶ μοιχαλίδα τοὺς αὐτοὺς τούτους καλεῖ. Τοιγαροῦν ὁ προφήτης οὐκ εἰδωλολατρεῖαν νῦν ἀλλὰ μαιφονίαν αὐτοῖς ἐγκαλεῖ. Καὶ ἐπειδὴ μετὰ τὸ τοσοῦτον κατὰ τοῦ Δεσπότου τόλμημα, θεοσεβείας εἶναι προσεποιοῦντο διδάσκαλοι, ταῖς τε Γραφικαῖς ἐρμηνείαις δευτερώσεις μυθικὰς ἐπεισέφερον· εἰκότως αὐτῶν ἀδόκιμον καλεῖ τὸ ἀργύριον. Καπηλεύοντας ὡς ἐξυδαροῦντας τὸν ἄκρατον καὶ ἐπιστρεπτικὸν τῶν Γραφῶν νοῦν, καὶ τὸν οἶνον τὸν εὐφραίνοντα καρδίας ἀνθρώπου, διὰ τῆς μυθώδους αὐτῶν παραδόσεως. Καὶ οἱ ἄρχοντές σου, φησὶν, ἀπειθεῖς. Καλοῦντι γὰρ οὐχ ὑπήκουσαν τῷ Χριστῷ. Καὶ Ἰούδα δὲ τοῦ κλέπτου γεγόνασι κοινωνοί. Συνῆσαν γὰρ αὐτῷ τῆς προδοσίας μετέχοντες. Προὔδιδον δὲ καὶ δωροδοκοῦντες τὸ δίκαιον. Ἄνταπεδίδον δὲ κακὸν, τὸν ὑπὲρ ὠφελείας ὑφαιροῦντες ἔλεγον. Πεπιστευμένοι δὲ τῶν ἐνδεῶν τὴν ἐπισκοπὴν, ὄρφανούς καὶ χήρας παρέβλεπον· ἐν πᾶσί τε τούτων ἐκπεπορνευκότων, Θεοῦ ἢ πόλις ὠνόμασται πόρνη. Οὕτω τε ταύτην Ἱερεμίας καλεῖ λέγων· "Ἴδες ἃ ἐποίησέν μοι ἡ κατοικία τοῦ Ἰσραὴλ. Ἐπορεύθησαν εἰς πᾶν ὄρος ὑψηλὸν καὶ ὑποκάτω παντὸς ξύλου ἀλσώδους, καὶ ἐπόρνευσαν ἐκεῖ." Καὶ ἄλιν· "Καὶ σὺ ἐξεπόρνευσας ἐν ποιμέσι πολλοῖς, καὶ ἀνέκαμπτες πρὸς με, λέγει Κύριος." Πλὴν ὅτι ὁ μὲν εἰδωλολατρεῖαν, [ὁ] δὲ πᾶσαν πονηρίαν κατηγορεῖ. Ἀπειθὴ δὲ ταῦτα πάσης Ἐκκλησίας 1860 σίας ἀκοῦσαι, ὅταν ἀποβαλοῦσα τὸν λόγον τῆς πίστεως, ὃν ἐξαρχῆς οἱ Πατέρες παρέδωκαν οἱ παρθένοι αὐτὴν ἀγνήν παραστήσαντες τῷ Χριστῷ, πολλὰ καὶ ποικίλα λόγου παραδέχεται σπέρματα παρὰ τῶν τὴν σεμνότητα τῶν μυστηρίων ἐκπορνευσάντων, οἱ καὶ ψυχῶν εἰκότως λέγονται φονευταί, ἀπάτη καὶ δόλω τῶν ἀπλουστέρων τὴν ζωὴν ἀφαιρούμενοι, καθάπερ ξίφει, τῷ λόγῳ τῆς τοῦ κόσμου σοφίας· ὧν ὁ τῆς πίστεως λόγος παρατετυπωμένος, ἀργύριον ἐστὶν ἀδόκιμον, τὴν βασιλικὴν μὴ φέρον εἰκόνα, ἦν ἀπόστολοι καὶ προφήται παρέδωκαν, ὃ ἐχθροὶ παρακόψαντες, καὶ πολεμίαν ἐμβαλόντες μορφήν, τοῖς βασιλικοῖς θησαυροῖς ἐπεισάγουσιν, τὸν θεῖον διαφθείροντες πλοῦτον. Καὶ τὸν οἶνον τὸν ἐμποιοῦντα εὐφροσύνην αἰώνιον οἰνοχοοῦντος τοῦ Πνεύματος, ἐπὶ καταστροφῇ τῶν ἀκούοντων ἐξυδαροῦντες, ἐλέγχονται τὸν ἑαυτῶν ἐγκαταμιγνύοντες νοῦν, καὶ ἀπειθοῦντες τῷ Πνεύματι, καὶ τοὺς ὑπηκόους μιμεῖσθαι παρασκευάζοντες. Ἐξομοιοῦσθαι γὰρ φιλοῦσι τοῖς ἄρχουσι. Διὸ καὶ τὸ πιστὸν ἢ πόλις ἀποθεμένη, γέγονε πόρνη· τούτους καὶ κλεπτῶν κοινωνοὺς εἶναί φησιν, οὐ τῶν ἐπὶ κλέμμασιν ἐαλωκότων σμικροῖς, ἀλλ' ἐθνῶν ἢ πόλεων ἄρχοντες, τὰ κοινὰ πα... ἐγόντες προφάσει θεοσεβείας, ἐξ ὧν ἀδικοῦσι, προσφέρουσιν. Οἱ δὲ, δέον ἐλέγχειν καὶ διορθοῦσθαι, λαμβάνουσιν, ἔσθ' ὅτε καὶ μακαρίζοντες τοὺς παρέχοντας. Διὸ καὶ ἀγαπῶντας δῶρα, φησὶ, διὰ τοῖς προσιοῦσι συγχωροῦσι τῶν ἀπηγορευμένων πολλὰ, καὶ διώκουσιν ἀνταπόδομα, ὅπερ παντὸς μᾶλλον ἀλλότριον ἄρχοντος, [δέον, ἢ, ὃν δεῖ] τοὺς λελυπηκότας κατὰ πάντα τρόπον ἀμύνεσθαι. Πῶς γὰρ ἂν καὶ διδάσκει μὴ ἀποδιδόναι κακὸν ἀντὶ κακοῦ; Τὴν δὲ τούτων ἀλαζονεῖαν χεῖρ τῆς τοῦ κριτοῦ τῆς ἀδικίας ἐλέγχων ὑπάρχουσαν ἐπήνεγκε, Κρίσει χήρας οὐ προσέχοντες. Ἐκεῖνος γὰρ εἰ καὶ ἀσυμπαθὴς ἦν, διὰ τὸ τῆς προσιούσης χήρας καρτερικὸν προσέσχε τῇ κρίσει· οὗτοι δὲ καθόλου προσχεῖν οὐκ ἠνέσχοντο. κδ' λα'. 9 Διὰ τοῦτο, τὰδε λέγει ὁ Δεσπότης Κύριος Σαββαῶθ· Οὐαὶ οἱ ἰσχύοντες Ἰσραὴλ. Οὐ παύσεται γὰρ μου ὁ θυμὸς ἐν τοῖς ὑπεναντίοις, καὶ κρίσιν ἐκ τῶν ἐχθρῶν μου ποιήσω⁹, κ.τ.λ. Σαββαῶθ ἐρμηνεύεται Κύριος τῶν δυνάμεων, ἢ Κύριος στρατιῶν. Ἀναφέρεται δὲ ἐπὶ τὸν Σωτῆρα τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ. Ἐν τρίτῳ γὰρ καὶ εἰκοστῷ ψαλμῷ, περὶ τῆς ἀνόδου

λέγων αὐτοῦ τῆς εἰς οὐρανὸν, ἐπήνεγκε· "Κύριος τῶν δυνάμεων αὐτός ἐστιν ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης." Περὶ οὗ καὶ Παῦλος φησιν· "Εἰ γὰρ ἔγνωσαν, οὐκ ἂν τὸν Κύριον τῆς δόξης ἐσταύρωσαν." Τοῦ δὲ κατεφθάρθαι τὴν Ἱερουσαλὴμ ἀνατίθησιν τὰς αἰτίας τοῖς ἄρχουσι, τοῖς εἰς τὸ πλημμελεῖν τὸν λαὸν ὀδηγήσασιν. Οὗτοι δὲ ἦσαν περὶ ὧν φησιν ὁ Σωτὴρ συμφώνως τοῖς νῦν· "Οὐαὶ ὑμῖν, Γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι, ὑποκριταί." Ἐαυτοῦ δὲ θυμὸν 1861 ὁ ἀπαθὴς λέγει Θεὸς, τὴν κολαστικὴν αὐτοῦ δύναμιν, Κύριον τοῖς ἄρχουσιν ἐποίσειν φησὶν, ἀνθρωπίνως φοβῶν. Ὁ γὰρ ἐλάχιστος συγγνωστός ἐστιν ἐλέους· δυνατοὶ δὲ δυνατῶς ἐτασθήσονται. Οἱ γὰρ ἰσχύοντες ἐν πλούτῳ, ἢ λόγῳ, ἢ ἄλλῃ τινὶ δυνάμει, καὶ μὴ τὴν προσήκουσαν ἐπικουρίαν τοῖς ἀσθενεστέροις προτείνοντες ἐν Ἐκκλησίᾳ, καὶ πανταχοῦ δίκας τίνουσι τῷ Θεῷ τῷ πρὸς τὰ δεδομένα τὸ ἔργον εἰσπράττοντι· οὐς καὶ ὑπεναντίους φησὶν, ὡς ἂν εἰ βαρυνθέντας αὐτοῦ τοῖς προστάγμασιν, ἀφ' ὧν οὐ παύει τὸν θυμὸν ὅσον ὑπεναντίοι τυγχάνουσιν. Καλεῖ δὲ τούτους ἐχθροὺς, καὶ κρίσιν ἐξ αὐτῶν ποιήσειν φησὶν. Ἔφη γὰρ αὐτός· "Ὁ πιστεῦν εἰς ἐμὲ, οὐ μὴ κρίνεται. Ὁ δὲ ἀπιστῶν, ἤδη κέκριται." Οἱ ἐχθροὶ τοίνυν τῆς κρίσεως αἴτιοι. "Ἐρχεται γὰρ, φησὶν, ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τοὺς υἰοὺς τῆς ἀπειθείας." Λέγει δὲ κεκριμένως τὰς κολάσεις ἐπάγειν αὐτοὺς, κατὰ τὴν ἀξίαν καὶ τῶν ἡμαρτημένων τὸ μέγεθος. Φιλάνθρωπος δὲ ὢν ὁ Λόγος, καὶ μὴ βουλόμενος τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὡς τὴν μετάνοιαν, ἐπαγγέλλεται τοῖς μὴ τοῦ θυμοῦ δεομένοις, τὴν θεραπευτικὴν χεῖρα προσενεγκεῖν, καὶ διὰ ταύτης πυρώσειν ἐπὶ τὸ καθάραι, καὶ διακρίναι τῶν χειρόνων τοὺς κρείττους. Δι' ὃ Σύμμαχος μὲν εἶπεν, εἰς καθαρὸν τὴν σκωρίαν σου. Ὁ δὲ Ἀκύλας, τὸ γιγαρτῶδες σου, ὡσπερ οἱ πυροῦντες χαλκὸν, ἢ σίδηρον, τὴν σκωρίαν ἀποβάλλουσι, καὶ τὸ γιγαρτῶδες ἐν τοῖς ληνοῖς. Δηλοῖ δὲ τούτους εἶναι, δι' ὧν ἐπιφέρει, τοὺς ἀνόμους, καὶ τοὺς ὑπερηφάνους· α...ων σαφέστερον εἰρημένων ὑπὸ τῶν Ἐβδομήκοντα, καὶ τὴν ἀλληγορίαν ἡρμηνευκότων. Οἱ λοιποὶ, κασσίτερον, ἐκδεδώκασι. Τινὲς δὲ τὸν αὐτὸν θυμὸν καὶ χεῖρα νοήσαντες, καὶ περὶ τῶν αὐτῶν ἐκάτερον, Ὅρα, φασὶ, τὸ αἴσιον τέλος τῆς κρίσεως τοῦ Θεοῦ. Θυμοῦται γὰρ οὕτως, ὡς ἂν εὐεργετῇ τοὺς ἁμαρτωλοὺς διορθούμενος, ἀλλ' οὐ κολάζων αὐτοὺς εἰς ἀφανισμόν. Καὶ τοῦτό φησιν αὐτὸς Κύριος· Πορεύεται ὡς πῦρ χωνευτηρίου, καὶ ὡς πόα πλυνόντων, καὶ καθιεῖται χωνεύων, καὶ καθαρίζων ὡς τὸ ἀργύριον, καὶ ὡς τὸ χρυσίον." Καὶ τί λοιπὸν ἐντεῦθεν τὸ χρήσιμον; "Ἔσονται, φησὶ, τῷ Θεῷ προσάγοντες θυσίαν ἐν δικαιοσύνῃ." Πῦρ δὲ καλεῖν ἔοικε, τὰς ἐκ τοῦ πολέμου καὶ τῶν ἄλλων περιστατικῶν συμφορὰς, πάλαι μὲν δι' εἰδωλολατρείαν, ὕστερον δὲ διὰ τὴν εἰς Χριστὸν παροινίαν, ὅτε καὶ τὴν χεῖρα τούτοις ἐπαγαγὼν, ὡσπερ τις τεχνίτης, διέκρινεν ἐν πυρὶ τὸ κίβδηλόν τε καὶ γνήσιον, τὸ μὲν τηρήσας ἑαυτῷ, τὸ δὲ εἰς ὄλεθρον παραδούς. Βαπτίζει γὰρ πνεύματι καὶ πυρὶ, καὶ τῷ πτύῳ διακαθαριεῖ τὴν ἄλωνα αὐτοῦ, καὶ τὰ ἐξῆς· Οὐκοῦν, τοὺς ἀποστόλους ἐπιλεξάμενος, τοὺς ἀνόμους καὶ ἀλαζόνας Ῥωμαίοις παρέδωκεν, ἀπειθήσαντας μὲν 1864 τῷ νόμῳ, ἐπάραντας δὲ κέρας εἰς ὕψος καὶ λαλήσαντας κατὰ τοῦ Θεοῦ ἀδικίαν. Μεγάλη δὲ εὐεργεσία ψυχῆ, τὸ τοὺς ἀνόμους καὶ τῆς ἀποστάσεως αἰτίους αὐτὴν χορηγήναι. Διὸ καὶ τῆς Ἐκκλησίας οἱ τύποι, τοὺς ἀπηγορευμένα πλημμελοῦντας χωρίζουσιν, ὡς ἂν μὴ μικρὰ ζύμη ὅλον τὸ φύραμα δολώσῃ, τύπον ὄντας τῶν ἐκ τοῦ φοβεροῦ κριτηρίου πρὸς τὸ σκότος χωριζομένων, ὃ μὴ νοοῦντες ἀνεσθητοῦσιν πολλακίς. Τὴν δὲ ἀπὸ τοῦ τοὺς ἀνόμους μὴ χωρίζεσθαι βλάβην παρίστησι Παῦλος ἐπιτιμῶν Κορινθίους, ὅτι μὴ ἐπένησαν, ἵνα ἐξαρθῇ ἀπ' αὐτῶν τὸ πονηρὸν ἐξειργασμένος. Τούτων δὲ, φησὶν, ἀπεληλαμένων, τοὺς περιλειφθέντας ὡς Χριστὸν δεδοκιμασμένον ἐπιστήσω σοι κριτὰς καὶ συμβούλους κατὰ τοὺς πρώην ἐκείνους. Εἰ μὴ γὰρ εἶχον πάλαι τοιοῦτους, οὐκ ἂν ἔλεγε διὰ τοῦ αὐτοῦ προφήτου· "Ἴδου δὴ Κύριος Σαβαώθ ἀφελεῖ ἀπὸ τοῦ Ἱερουσαλήμ." Εἶτα εἰπὼν τίνας, ἐπιφέρει· "Καὶ δικαστὴν, καὶ προφήτην," ἐν οἷς καὶ

θαυμαστόν Σύμβουλον, δι' οὓς ὑπῆρχε τότε πιστὴ καὶ πλήρης κρίσεως καὶ δικαιοσύνης· καθ' οὓς ἐπαγγέλλεται τοὺς ἀποστόλους ποιῆσαι τὸ κατ' ἐκλογὴν λεῖμμα· περὶ ὧν ἔλεγεν· Εἰ μὴ Κύριος Σαβαώθ ἐγκατέλιπεν ἡμῖν σπέρμα, ὅτε καινῶ ὀνόματι πόλις δικαιοσύνης κληθήσεται ἀντὶ πόρνῃς· καὶ ἀντὶ τοῦ φονευτῶν, πόλις πιστὴ δικαιοσύνης καὶ ἀντὶ πόλεως, μητρόπολις. Καὶ ἄλλοις καθηγουμένη πρὸς σωτηρίαν· καὶ οἷον ἀποικίας τινὰς στέλλουσα τῶν μοναζόντων τὸ σύστημα· τοῦτο δὲ πάλαι μὲν συνεστήκει παρ' Ἰουδαίους, καὶ πέπτωκε, νυνὶ δὲ καθ' ὅλης ὁράται τῆς οἰκουμένης ἐν Ἐκκλησίαις Χριστοῦ τεθεμελιωμένον ἐπὶ τὴν πέτραν, ἀρχὴν ἀπὸ τῶν ἀποστόλων λαβὼν, καὶ τῇ διαδοχῇ προεδρεῦον ἐν Ἐκκλησίαις, περὶ ὧν θαυμάζων ἔλεγεν ὁ Δαβίδ· "Ἀντὶ τῶν πατέρων σου ἐγεννήθησάν σοι υἱοί." Ἰουδαῖοι γὰρ ὄντες, καὶ Ἰουδαίων οἱ μαθηταί, καὶ τῆς ἐκείνων Συναγωγῆς υἱοί, πρὸς πατέρων μετέστησαν τάξιν ὀδηγοῦντες τὴν πάλαι μητέρα Συναγωγὴν ἐπὶ τὸν Χριστόν. Καὶ ἄλλος δὲ προφήτης περὶ Χριστοῦ φησι καὶ τῶν μαθητῶν· "Ἴδου δὴ βασιλεὺς δίκαιος." Διὰ τί δὲ ὑπερβάς τοὺς βασιλεῖς, τῶν κριτῶν ἐμνήσθη, καίτοι καὶ ἐν βασιλεῦσί τινες γεγόνασιν ἀγαθοί; Ὅτι περ ἐπὶ τῶν κριτῶν, αὐτόνομος ὑπῆρχεν ἡ πολιτεία, καὶ Θεὸν μόνον ἠπίσταντο βασιλέα. Κατ' ἰδίαν γὰρ γνώμην ἐξ ἀβουλίας ἠρήσαντο βασιλέα. Ἐχρῆν οὖν εὐεργετούμενους ἐπανελθεῖν ἐπὶ τὴν μακαρίαν κατάστασιν, τὸ ἐλευθέριον ἔχοντας. "Οὐ γὰρ ἦν βασιλεὺς ἐν Ἰσραὴλ, ἀλλ' ἕκαστος τὸ εὐθὲς ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ ἐποίει." Ἡ ὅτι τοῦ ἀληθινοῦ βασιλέως ἐπειδημήσαντος, οὐκέτι βασιλέων ὑπῆρχε καιρὸς, κριτῶν δὲ, περὶ ὧν εἴρηται, ὅτι Καθίσετε ἐπὶ δώδεκα θρόνους κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλάς τοῦ Ἰσραὴλ. Πάλιν δὲ, διὰ τὸ αὐτεξούσιον, συμβούλους δώσειν ἐπήγγελται. Βασιλεὺς 1865 μὲν γὰρ προστάττει, πείθει δὲ σύμβουλος τοὺς οὐκ ἀφ' ἑαυτῶν συνορῶντας τὰ δέοντα. Πᾶς οὖν ἐπίσκοπος, οὐκ ἄρχων, ἀλλὰ σύμβουλος δέδοται, ὡς οἱ προφήται, καὶ Μωϋσῆς· οἷς πᾶσιν ...νόσιν ἐξομοιοῦσθαι χρεῶν. "Γνώμην δὲ δίδωμι ὡς ἠλεημένος ὑπὸ Κυρίου." Ὅτι δὲ περὶ ὀλίγων ὁ λόγος, ἀπὸ τοῦ Ἰουδαίων περιλειφθέντων λαοῦ δεδήλωκεν ἐπενεγκῶν· Μετὰ γὰρ κρίματος σωθήσεται ἡ αἰχμαλωσία αὐτῆς, καὶ μετὰ ἐλεημοσύνης. Ἡ ὡς οἱ λοιποὶ ἐρμήνευσαν μετὰ δικαιοσύνης. Οἱ γὰρ σωτηρίας ἄξιοι κριθέντες ὑπὸ Θεοῦ, μόνον τεύζονται τῆς ἐπαγγελίας, τῶν Ἰουδαίων φανταζομένων μίαν τὴν ἐπιστροφὴν ἔσεσθαι τοῦ παντὸς αὐτῶν ἔθνους. Αἰχμαλωσίας δὲ ἀπαλλαγὴν ἀπὸ πλάνης ἐπὶ Θεοῦ γινώσιν μεταβολὴν, διὸ καὶ ὁ Σωτὴρ τὴν ἔχουσαν περικοπήν· "Πνεῦμα Κυρίου ἐπ' ἐμὲ, οὗ εἶνεκεν ἔχρισέ με." Ἐν ἧ ἔστι, "Κηρῦσαι αἰχμαλώτοις ἄφεσιν·" περὶ ἑαυτοῦ εἰρησθαι διςχυρίσατο. Οὐδὲν γὰρ νῦν ὁ προφήτης περὶ αἰσθητῶν πολεμίων διήλεκται. Ἄλλ' ἕκαστος ἀμαρτάνων ὑπὸ τοῦ πολεμίου δέσμιος, καὶ σχηματισμῶ τὴν παρ' ἀνθρώπων δόξαν θηρῶντες, μετὰ τὴν φανέρωσιν τῶν κρυπτῶν (ὅταν γένηται πάντα γυμνά καὶ τετραηλισμένα, μηδέ τις ἢ κτίσις ἀφανής), ἄωρον ἔσονται θέαμα τῆς νῦν περὶ αὐτοὺς ἀπάτης ἀφανισθείσης, ὡς τε δρυὶ τὰ κατ' αὐτοὺς ἀπεικάζεσθαι· οὕτω γὰρ οἱ λοιποὶ τὴν τερέβινθον ἐκδεδώκασιν. Καὶ ἐν τῇ γενέσει δὲ τὴν αὐτὴν δρῦν καὶ τερέβινθον μεμαθήκασιν. Ἔσται δὲ καὶ ἡ ἰσχὺς αὐτῶν ὡς καλάμη στυππίου. Ἄλλ' οὐ σίτου, οὐ δέ τινος ἐτέρου ἀναγκαιοτέρου, "Διὰ τὸ ἀφηρῆσθαι παρ' αὐτῶν ἰσχύοντα, καὶ ἰσχύουσαν ἰσχὺν ἄρτου, καὶ ἰσχὺν ὕδατος, γίγαντα, καὶ ἰσχύοντα." Ὡς μὴ δύνασθαι κατὰ Παῦλον εἰπεῖν, "Πάντα ἰσχύω ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντί με Χριστοῦ; ἀπολέσαντες γὰρ τὴν ἐλευθερίαν, τοῖς τυχοῦσι Ῥωμαίων δουλεύουσιν ἄρχουσιν, καὶ ἡ τῶν εἰδώλων, ἐν οἷς ἐθάρρουν, ἰσχὺς διελέγεται. Οὕτω σειραῖς τῶν ἰδίων ἀμαρτημάτων ἕκαστος σφίγγεται. Αὐτὰ γὰρ αὐτοῖς γέγονε μονονουχὶ πῦρ τε καὶ ξύλα. Καὶ ἡ προσδοκηθεῖσα δύναμις αὐτοὺς πυρὶ ἀσβέστῳ παρέδωκεν, ὡς καὶ πάντα τὰ παρ' ἡμῶν πλημμελοῦμενα πυρὶ τοὺς δράσαντας παραδίδωσιν, κἂν αὐχῶσιν εἶναι Χριστιανοί. Ἄνομοι [καταυχηθήσονται] γὰρ, φησὶ, καὶ ἀμαρτωλοὶ ἅμα. Μηδεὶς οὖν ψιλῶ

καυχάσθω Χριστιανισμῶ. Αἱ γὰρ ἔργασίαι πᾶσι πυρὸς αἵτιαι γίνονται τοῖς μὴ χρυσὸν μηδὲ ἄργυρον, μηδὲ λίθους τιμίους, μόνην δὲ καλάμην οἰκοδομοῦσιν, ὡς περὶ τῶν Ἰουδαίων ὁ λόγος· ὧν τὴν μητρόπολιν καὶ τὸ αἰσθητὸν ἐπενείματο πῦρ παροινησάντων εἰς τὸν Χριστόν. Τινὲς δὲ, διὰ τῶν προκειμένων, τὴν μετὰ τὴν αἰχμαλωσίαν ἔφησαν 1868 δηλοῦσθαι κατάστασιν, τὴν ἀρχαίαν δόξαν ἀπειληφότων, καὶ κριτὰς ἀγαθοῦς, καὶ αἰσχυνομένων ἐφ' οἷς πάλαι κατέλιπον τὸν Θεόν· καὶ ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ δὲ ταύτην φασὶ, τὴν αἰσχύνην ἠσχύνθησαν πάντων στερηθέντες, καὶ ματαιωθείσης αὐτοῖς τῆς ἐπὶ τοῖς εἰδώλοις ἐλπίδος, δι' ἣν γεγόνασιν ἀσθενεῖς, καὶ τῆς ὀργῆς τοῦ Θεοῦ τὸ πῦρ ἀνήψαν ἐφ' ἑαυτοῦς. Ἀπόφασιν δὲ Θεοῦ τίς δὴ κωλύσαι δυνήσεται; ΚΕΦΑΛ. Β'. αδ'. 9. Λόγος ὁ γενόμενος πρὸς Ἡσαίαν υἱὸν Ἀμῶς περὶ τῆς Ἰουδαίας καὶ περὶ Ἱερουσαλήμ. Ἡ μὴν πρώτη, κατὰ τῆς Ἰουδαίας ὄρασις ἐπεγέγραπτο· ἡ δὲ νῦν, περὶ τῆς Ἰουδαίας· κατὰ δὲ Σύμμαχον, ὑπὲρ τοῦ Ἰσραήλ. Εἰ μὲν περὶ ταύτης ἐπέφερον ἀγαθὰ, τῆς εἰρημένης ἀπειλῆς ἠνεῖκα εἰν μεταβολήν. Ἐπειδὴ δὲ σκυθρωπὰ περὶ ταύτης πάλιν ἐπήνεγκεν ... νηκε τὸν λαὸν αὐτοῦ τὸν οἶκον τοῦ Ἰακώβ, καὶ τὰ λοιπά. Καὶ πάλιν, Ἰδοὺ δὴ Κύριος Σαβαώθ ἀφελεῖ ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας, καὶ τὰ ἐξῆς· ἀκολούθως ἀποδέδοται καὶ ... κατὰ τῆς Ἰουδαίας ὄρασει καθάπερ ἐκείνης ἐπανάληψιν ὄντα ῥώνης ... Τὰ νῦν κατὰ τῆς Ἰουδαίας ἐπέγραψεν, ἐπειδὴ μετὰ τῶν ἔθνων, περὶ ὧν νῦν ὁ λόγος, καὶ τοὺς Ἰουδαίους ἐπὶ τὴν τῆς ἀληθείας γνῶσιν καλεῖ λέγων, Καὶ νῦν, ὁ οἶκος τοῦ Ἰακώβ, δεῦτε καὶ πορευθῶμεν ἐν τῷ φωτὶ τοῦ Κυρίου. Τάχα δὲ καὶ προηγουμένως τούτους καλεῖ. Καὶ διὰ τῆς προλαβούσης γὰρ ὀράσεως ἱκανῶς αὐτοὺς προετρέψατο, καὶ πλὴν ὀλίγων ἀποδοκιμάσας αὐτοὺς, πρὸς τὰ ἔθνη χωρεῖ. Μεθ' ὧν κάκείνους οὐδὲν ἤττον καλεῖ. Τοιγαροῦν καὶ Παῦλός φησιν· "Υμῖν ἦν ἀναγκαῖον πρῶτον λαλήσαι τὸν τοῦ Θεοῦ λόγον· ἐπειδὴ δὲ ἀπωθεῖσθε αὐτόν, ἰδοὺ στρεφόμεθα εἰς τὰ ἔθνη." Τοῦτο καὶ νῦν ἐν τοῖς τοῦ προφήτου λόγοις γεγένηται. Οὐκ ἀποτρόπου δὲ πάλιν ὑπὲρ τῆς Ἰουδαίας εἶναι νῦν εἰπεῖν τὴν ἐπιγραφὴν, διὰ τὸ τὴν εὐαγγελικὴν ἐντεῦθεν ἄρξασθαι χάριν, καθ' ἣν τὸ κήρυγμα, καὶ τὰς θεραπείας ὁ Χριστὸς ἐπεποίητο. Τὸ γὰρ αὐτοὺς ἠπειληκέναι, τὴν τοῦ Θεοῦ χάριν οὐκ ἀθετεῖ πρῶτον εἰς αὐτοὺς γενομένην. Τοιγαροῦν καὶ Ζαχαρίας ταύτην εὐηγγελίζετο· "Χαῖρε σφόδρα, θύγατερ Σιών," καὶ τὰ αὐτὰ ταῦτα. Τῷ δὲ πρὸς νοῦν ὀρώντι περὶ ἐτέρας δόξειεν λέγεσθαι νῦν Ἰουδαίας· καὶ Ἱερουσαλήμ, καὶ ὑπὲρ Ἰουδαίας, κατὰ τὸν Σύμμαχον. Εἰσάγει γὰρ νόμον παρὰ τὸν Μωσέως καινὸν, καὶ Λόγον ἕτερον, καὶ ὄρος ἄλλο καινὸν, τὸ πάλαι μὲν ἀφανές, νῦν δὲ γεγονὸς ἐμφανές, οἶκόν τε Θεοῦ τοῖς ἔθνεσιν ἐγνωσμένων, 1869 οὐκ Ἰουδαίοις. Ἀκολούθως οὖν καὶ Ἰουδαίαν καὶ Ἱερουσαλήμ ἐκληπτέον ἐπηγγελμένας τοῖς ἔθνεσιν. Περὶ ἧς φησι, "Γνωστὸς ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ ὁ Θεός." Εἴη δ' ἂν ἡ τὴν Θεοῦ γνῶσιν ἀνειληφυῖα ψυχὴ, ἣν οὐκ ἔσχεν ὁ πρῶτος λαός. Ἐφη γὰρ, "Ἰσραὴλ δέ με οὐκ ἔγνω, καὶ ὁ λαός με οὐ συνῆκεν." Διὸ λαὸς Γομόρρας καὶ Σοδόμων ἄρχοντες ἐχρημάτισαν. Ἀκολούθως τοίνυν κλήσεως ἔθνων θεσπιζομένης, τὸν τοῦ Θεοῦ Λόγον προτάττειν ἐχρῆν συμφώνως Ἰωάννη τὴν τοῦ Εὐαγγελίου ἀρχὴν ἀπὸ τούτου ποιήσαντι, "Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος." Αὐτὸν γὰρ καὶ νῦν ὁ προφήτης εὐαγγελίζεται. Ταῦτόν δὲ ὄρασις τε καὶ Λόγος. Οὐδέτερον γὰρ αἰσθητόν. Ἄ γὰρ τις ἀκούει, βλέπει τῷ νῷ. Καὶ ὧν αὐθις ὄρα, φέρει τοὺς λόγους ἐν ἑαυτῷ. Καὶ πάλιν, μία μὲν ἡ τοῦ Πνεύματος χάρις δύναμις ἐκ Θεοῦ τοῖς ἀγίοις παρέχουσα πρὸς τὴν τῶν ἀγνωσμένων διάγνωσιν δι' ἀποκαλύψεώς τε καὶ φωτισμοῦ τῆς καρδίας· κατὰ δὲ τὴν τῶν πραγμάτων διαφορὰν, περὶ ἧς ἡ γνῶσις, ὄρασις, ἢ λόγος εἰκότως ἂν λέγοιτο. Ἀνωτέρω μὲν οὖν τὰ παρόντα ἐβλέπετο, ἢ κακία τοῦ λαοῦ, ὁ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ χωρισμὸς, τὸ περὶ τὸν εὐεργέτην ἀχάριστον· ἐνταῦθα τὸ μέλλον προαγορεύεται. Διὰ τοῦτο Λόγος περὶ τῶν ἔθνων τονῦν προαγορεύεται. Οὐ γὰρ Ἰουδαίων μόνον ὁ Θεός, ἀλλὰ καὶ ἔθνων. Καὶ κατὰ τὸν θεῖον Ἀπόστολον, "Οὐχ ὁ ἐν τῷ φανερῷ Ἰουδαῖός ἐστιν, ἀλλ' ὁ ἐν τῷ κρυπτῷ." Τῷ

μὲν οὖν φανερῶ τὰ προειρημένα, τῷ δὲ κρυπτῶ τὰ μέλλοντα λέγεσθαι. Ὁ δὲ οἶκος τοῦ Θεοῦ ἢ ἐξ ἔθνων Ἐκκλησία, τεθεμελιωμένη ἐπὶ τὴν ἀρράγαγὴ καὶ σωτήριον πέτραν. Ἐσχάτας δὲ ἡμέρας καλεῖ, τὰς τῷ τέλει τοῦ παρόντος αἰῶνος ἐγγύς· συγγενεῖς γὰρ τοῖς ὀρωμένοις ὁ χρόνος καὶ φθειρομένοις συμφθίρειται. Συνωδὰ δὲ τούτοις τεθέσπικεν Ἰακώβ τὰ ἐπὶ ἐσχάτων ἐσόμενα τοῖς παισὶ λέγειν ἐπαγγελιάμενος, "Οὐκ ἐκλείψει ἄρχων ἐξ Ἰουδα, οὐδὲ ἠγούμενος ἐκ τῶν μηρῶν αὐτοῦ, ἕως οὗ ἔλθῃ ὁ ἀπόκειται, καὶ αὐτὸς προσδοκία ἔθνων." Καὶ νῦν γὰρ ἤξει, φησὶ, πάντα τὰ ἔθνη ἐπὶ τὸ ὄρος Κυρίου, καὶ ἐπὶ τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ, τὴν Χριστοῦ δηλῶν Ἐκκλησίαν, περὶ ἧς αὐτὸς φησὶν· Οὐ δύναται πόλις κρυβῆναι ἐπάνω ὄρους κειμένη. Τὸ ἐπὶ ἄκρου δὲ τῶν ὀρέων ὁ Παῦλος ἡμῖν ἐξηγήσατο φήσας, "Ἐποικοδομηθέντες ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῶν ἀποστόλων καὶ τῶν προφητῶν." Τὸ δὲ ὄρος τοῦ Θεοῦ εἶποις ἂν ἴσως σωματικώτερον, ὡς Ἰουδαῖοι, τὸ ἐπὶ χωρὰς αὐτοῖς. Καὶ πῶς ἐμφανὲς ἔσται φησὶν, ὡς λανθάνοντος πρότερον; οὔτε γὰρ ἄλλου ὄρους γένεσιν, οὔτε δευτέρου οἴκου κατασκευὴν ἐπὶ ἄλλων ὀρῶν ἐσομένην ὁ σάρκινος Ἰσραὴλ περιμένει· κατὰ δὲ τοὺς Ἡσαίου χρόνους καὶ τὸ Σιών ὄρος, καὶ ὁ ναὸς, πᾶσιν ἐφαίνετο κατὰ τὴν νῦν διάνοιαν ὁ ὑψηλὸς καὶ οὐράνιος τοῦ Κυρίου λόγος ὁ εὐαγγελικός. Ἡ, ὡς ὁ μέγας Παῦλος Σιών ὄρος ἐπουράνιον εἶναι διδάσκει, καὶ ἄνω Ἱερουσαλήμ, ἣν τινὰ φησὶν εἶναι μητέρα πάντων ἡμῶν. Οὐκ ἦν δὲ ἄρα τοῖς παλαιοῖς ἀνθρώποις ἐμφανὲς τοῦτο τὸ 1872 ὄρος· ἀλλ' ὅτε Χριστὸς εἰς ἀθέτησιν ἀμαρτίας πεφανέρωται, γενόμενος τοῖς ἐπὶ γῆς πέτρα, ἐφ' ἣ τὴν ἰδίαν ὠκοδόμησεν Ἐκκλησίαν. Ἐφάνη γὰρ νῦν ἅπασιν ὁ εὐαγγελικὸς λόγος μετὰ τῆς ὑποκειμένης αὐτῷ πέτρας, ὅτε τὸ μυστήριον τὸ ἀποκεκρυμμένον ἀπὸ τῶν αἰώνων ἐπὶ συντελείᾳ τῶν χρόνων ἐφανερώθη. ὄρη δὲ ἢ τοῦ Κυρίου ἀθήδος ἐπὶ γῆς παρεικάσθη, διότι τὸ ὄρος ἐπὶ γῆς ἐστὶν ὑψηλόν· καὶ ἡ σὰρξ δὲ τοῦ Κυρίου, γῆ κατὰ τὴν κοινὴν φύσιν ὑπάρχουσα, διὰ τῆς συναφείας τῆς πρὸς τὸν Θεὸν ἀνυψώθη, ὃν οἱ μιμούμενοι χρηματίζουσιν ὄρη, καὶ πέτραι τὸν οἶκον ἀνέχοντες τοῦ Θεοῦ, οἷος ἦν ὁ Πέτρος πρὸς ὃν εἴρηται. "Καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν Ἐκκλησίαν," καὶ πᾶς ὅς τις ὑψηλὸν καὶ ἐπηρμένον ἔχει τὸ φρόνημα τῶν γηίνων ὑπερανεστηκὸς, χωροῦν τε τὴν θείαν γνῶσιν διὰ μέγεθος νοῦ καὶ καθαρότητα πράξεων. Οἱ δὲ τοιοῦτοι ἄκρα εἰσὶ τῶν ὀρέων, ἐφ' ὧν ὠκοδομηταὶ ὁ τοῦ Θεοῦ οἶκος ὑπερυψούμενος τῶν βουνῶν, οἳ τινες γήλοφοί τινές εἰσιν εὐπερίγραπτον ἔχοντες τὴν ἀπὸ γῆς ἐπανάστασιν, τῶν μὲν ταπεινῶν ὑπερέχοντες, τῶν δὲ ὑψηλοτάτων ἀπολιπόμενοι. Ἐπεὶ οὖν ἀνείκατος ἢ κατὰ τὸ ἀνθρώπινον τοῦ Κυρίου ὑπεροχὴ πρὸς πάντας ὁμοῦ τοὺς ἐν οἷς δήποτε διαφανεστάτους κατορθώμασιν, διὰ τοῦτο καὶ τῶν βουνῶν ὑπερανέστηκε. Μειζονος γὰρ δόξης παρὰ Μωϋσὴν ἠξιώθη, καθ' ὅσον μείζονα τιμὴν ἔχει τοῦ οἴκου ὁ κατασκευάσας αὐτόν· καὶ παρὰ τὸν Ἀβραάμ, ὃς ἠγαλλιάσατο τὴν ἡμέραν ἰδεῖν τῆς ἐνανθρωπήσεως, καὶ ἴδεν, καὶ ἐχάρη, καὶ δεκάτας δέδωκε τῷ Μελχισεδέκ, ὃς ἦν τύπος τοῦ Κυρίου. Ἡ μὲν οὖν ἔνσαρκος τοῦ Κυρίου οἰκονομία τοιαύτη. "Ἀμαρτίαν γὰρ οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ εὐρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ." Μὴ γὰρ εἶη τὴν θεότητα δοξάζειν ἐκ τῆς πρὸς τὰ δοῦλα ὑπεροχῆς, ἧς ἐπήρθη ἡ μεγαλοπρέπεια ὑπὲρ ἄνω τῶν οὐρανῶν. Ἐπὶ οὖν τοῦ Κυρίου πᾶν ἔθνος ἤξει, φησὶν. "Ἦξει γὰρ ἐπὶ τὴν πίστιν πάντα κληθέντα τῷ σωτηρίῳ κηρύγματι· "Κηρυχθήσεται γὰρ τὸ Εὐαγγέλιον τοῦτο ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ." Καὶ τῶν ἀποστόλων ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος εἰς πᾶσαν τὴν γῆν. Ἀλλὰ πῶς ἐν μὲν τῷ, ἤξειν πάντα ἔφη τὰ ἔθνη· ἐν δὲ τῷ, πορεύεσθαι πολλά; ὅτι τὸ μὲν, ἐπὶ τοῦ πιστεύειν τέτακται· τὸ δὲ πορεύεσθαι, ἐπὶ τοῦ πολιτεύεσθαι. Πάντες γὰρ ὁμολογοῦμεν τὴν πίστιν. Πάντες δὲ, κατὰ τὰς ἐντολὰς [οὔ] πορευόμεθα. Ἐπὶ γὰρ πολιτείας καὶ ὁ θεῖος ἔφη Δαβὶδ, "Μακάριοι οἱ ἄμωμοι ἐν ὁδῷ οἱ πορευόμενοι ἐν νόμῳ Κυρίου." Πῶς οὖν ἔθνη πολλά, φησὶ, τοῦ Κυρίου λέγοντος ὀλίγους εἶναι τοὺς εὐρίσκοντας τὴν ὁδόν; ὅτι ἄλλο ἔθνος, ἢ ὁλότης· ἄλλο δὲ τὸ πλῆθος τὸ ὑπ' αὐτό.

Πολλά μὲν οὖν ἔθνη, ἐν οἷς οἱ βιοῦντες ὀρθῶς· ἐκ δὲ τῶν ὑφ' ἕκαστον ἔθνος, ὀλίγοι. 1873 Καὶ Σοφονίας φησὶ, "Πάντες οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς ἤξουσι τοῦ δουλεύειν αὐτῷ ὑπὸ ζυγὸν ἓνα." Ἀπολιπόντα τοίνυν τὰ ἔθνη τὴν πολύθεον πλάνην καὶ τὰ πάλαι νομιζόμενα δαίμοσιν ἢ θεοῖς ὄρη σωματικὰ σπεύδει νῦν ἐπὶ τὸν ὄντως Θεὸν ἀλλήλοις παρακελυόμενα· Δεῦτε, καὶ ἀναβῶμεν εἰς τὸ ὄρος Κυρίου καὶ εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ Ἰακώβ. Οὐκ εἴρηται δὲ νῦν οὐρανοῦ καὶ γῆς Κύριος καὶ Θεός, ἀλλ' Ἰακώβ· ἐπειδὴ περ ὤφθη τῷ Ἰακώβ ἐν ἀνθρωπίνῳ σχήματι, καὶ τὴν τοῦ πατριάρχου προσηγορίαν μετέβαλεν καλέσας αὐτὸν Ἰσραήλ. Διὸ καὶ τὸν τόπον ἐκάλεσεν εἶδος Θεοῦ, εἰπὼν· Ἴδον γὰρ Θεὸν πρόσωπον πρὸς πρόσωπον, καὶ ἐσώθη μου ἡ ψυχὴ. Νῦν οὖν φησιν αὐτὸν ἐκείνον τοῖς ἔθνεσι γινώριμον ἔσεσθαι, ὡς τῷ Ἰακώβ τὴν τῶν ἔθνῶν ἐπηγγελίετο κλησιν· οἷς νῦν προφητεύει τὸ ὄρος καὶ τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ, τὰ ἐν οὐρανοῖς ἐμφανῆ γενέσθαι καὶ γινώριμα Παύλου λέγοντος· "Ἡ δὲ ἄνω Ἱερουσαλήμ ἐλευθέρα ἐστίν, ἣτις ἐστὶ μήτηρ ἡμῶν." Καὶ, "Προσεληλύθατε Σιών ὄρει καὶ πόλει Θεοῦ ζώντος Ἱερουσαλήμ ἐπουρανίῳ." Οἱ δὲ προκόπτοντες τῇ γνώσει, καὶ οἷον προκαταλαμβάνοντες τὰ ἄνω, προκαλοῦνται πρὸς ὅμοιον ζῆλον τοὺς ἐμφιλοχωροῦντας τοῖς κάτω. Ὁ γὰρ συνεγερθεὶς τῷ Χριστῷ, καὶ τὰ ἄνω ζητῶν, χειραγωγεῖ τοὺς φρονοῦντας ἐπίγεια. Καὶ εὐκτέον ἀνιόντας μὴ κατελθεῖν. Διττὴ γὰρ ἡ σχέσις. Νοοῖτο δ' ἂν ἐπὶ τῆς σαρκικῆς οἰκονομίας ὀρθῶς, Θεοῦ μὲν συγκαταβαίνοντος τῇ τῆς σαρκὸς κοινωνίᾳ, ταύτης δὲ συνυψουμένης ἐνώσει τῇ πρὸς αὐτόν. Προτρέπωμεν τοίνυν ἀλλήλους ἐπὶ τὸ ὕψος τῆς θεολογίας ἀναδραμεῖν, ἀπὸ τοῦ πάθους ἀρχόμενοι, καὶ πρῶτον εἰς τὸ ὄρος τοῦ Κυρίου, κατὰ τὰς κοινὰς περὶ Θεοῦ προλήψεις· εἶτα προκοπτοῦσιν τῇ γνώσει τὴν τοῦ Θεοῦ προσθήσομεν ιδιότητα τοῦ Θεοῦ Ἰακώβ. "Ἐγὼ γὰρ, φησὶν, ὁ Θεὸς Ἀβραάμ, καὶ Ἰσαὰκ, καὶ Ἰακώβ. Τοῦτό μού ἐστιν ὄνομα αἰώνιον." Συνῆψε γὰρ ἑαυτῷ τοὺς ἀγίους ἀειμνήστους εἶναι ποιῶν παρὰ τοῖς αἰεὶ μεμνημένοις Θεοῦ. Γινώσεται δὲ Θεὸν μὲν Ἰακώβ, ὁ ἔτι παλαίων καὶ πτερνίζων τοὺς δαίμονας, τὰ ἑαυτῷ μανθάνων ἐφικτὰ καὶ ἀρμόδια· Θεὸν δὲ Ἰσραήλ, ὁ τὴν τελείαν θεωρίαν δεξάμενος· ὁ δ' οὖν Θεὸς Ἰακώβ οὐκ ἀναγγελεῖ ἡμῖν τὴν ὁδὸν αὐτοῦ, ἐὰν μὴ ἀναβῶμεν εἰς τὸ ὄρος. Μὴ δεχόμενοι γὰρ τὸ Εὐαγγέλιον, πῶς κατ' αὐτὸ βιωσόμεθα; οἱ δὲ καλοῦντες ἀλλήλους, ἐὰν ὦσιν ἴσοι, πόθεν ἐπίστανται τὴν ὁδόν; Ἀλλὰ δηλονότι τὴν προθυμίαν ἐμφαίνουσιν, οὕτω δὲ τῶν ἀγαθῶν τὴν ἐπίτευξιν· ὡς εἰ νῦν τινες ἀλλήλοις λέγοιεν· Δεῦτε τῶν γηγίνων ἀποστάντες φρονήσωμεν τὰ οὐράνια· εἰσέλθωμεν εἰς οἶκον Θεοῦ, καὶ τὴν ὁδὸν ἐκεῖθεν 1876 γνωσόμεθα τῆς πρὸς τὸ τέλειον ἀναβάσεως. Πόθεν δὲ ὀρμηθέντα τὰ ἔθνη, ἢ τίνος διδάξαντός φασι· Δεῦτε ἀναβῶμεν, ἐπήνεγκε λέγων· Ἐκ γὰρ Σιών ἐξελεύσεται ὁ νόμος, καὶ λόγος Κυρίου ἐξ Ἱερουσαλήμ. Καινὸς γὰρ οὗτος ὁ νόμος, καὶ ξενίζων λόγος παρὰ τὸν ἐν ὄρει Σινᾶ, λεγόμενος ἐκ Σιών ἐξελεύσεσθαι, καὶ διδάξειν τὰ ἔθνη. Ὁ γὰρ εὐαγγελικὸς τοῦ Χριστοῦ νόμος ἄνωθεν ὀρμηθεὶς, ἐκ τῆς ἐπ' οὐρανοῦ Σιών, μᾶλλον δὲ καὶ τῆς ἐπιγείου, ἐν ἧ ἴππονθεν ὑπὲρ ἡμῶν ὁ Σωτὴρ, καὶ παθῶν ἀνέστη, καὶ τὰ τῆς Καινῆς Διαθήκης μυστικὰ παραγγέλματα τὴν ἀρχὴν λαβόντα προῆλθεν εἰς πᾶσαν τὴν οἰκουμένην. Τοὺς γὰρ περὶ τοῦ Μωσέως νόμου λέγεσθαι ταῦτα νομίζοντας, καὶ πῶς ἐκ Σιών οὗτος ἐρωτητέον· πῶς δὲ μέλλουσαν αὐτοῦ προφητεύει τὴν ἔξοδον. Τίς δὲ καὶ ὁ λόγος; Εἰ γὰρ ὁ προφητικὸς, πῶς ἐξ Ἱερουσαλήμ; Πανταχοῦ γὰρ τῆς Ἰουδαίας γεγένηται. Μᾶλλον δὲ κὰν τῇ αἰχμαλωσίᾳ καὶ Νινευῆ. Οὐκοῦν δεχέσθωσαν τὴν τοῦ Κυρίου νομοθεσίαν ἀπὸ τοῦ σκοπευτηρίου γενομένην, ἀπὸ τῆς αὐτοῦ σαρκὸς, ἀφ' ἧς ἐπεσκόπει τὰ καθ' ἡμᾶς, οὐ καὶ ὁ λόγος ἀρξ... μὲν ὡς ἐξ Ἱερουσαλήμ εἰς πάντα διεδόθη τὸν κόσμον. Φασὶ τοίνυν οἱ καλοῦντες ἀλλήλους, ἢ ὅτι ληψόμεθα λόγον ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ Θεοῦ, καὶ τοῦτον ἐκεῖ γεγονότες εἰσόμεθα· ἢ ὅτι καταλέλοιπε τὴν Σιών, καὶ οἷον ἐκβέβηκεν ἀπ' αὐτῆς ὁ νόμος, καὶ ἀπὸ τῆς Ἱερουσαλήμ ὁ θεῖος [Λόγος] ἀποπεφοίτηκε, παροινησάντων αὐτῶν εἰς αὐτόν. Ἀφ' οὗ

τις ἔφη προφήτης· "Καὶ εἶπα, οὐ μὴ ποιήσω ὑμᾶς. Τὸ ἀποθνήσκον ἀποθνησκέτω, καὶ τὸ ἐκλειπὸν ἐκλειπέτω," καὶ τὰ κατάλοιπα. "Ἐσθιέτω ἄνθρωπος τὰς σάρκας τοῦ πλησίον αὐτοῦ." Ἐσφραγίσθη γὰρ ὄρασις καὶ προφητεία μετὰ τὸν τοῦ Σωτῆρος σταυρόν. Διὸ [καὶ μὴ] δεξαμένοις τὸν λόγον ὁ Παῦλός φησιν, "Ἴδου στρεφόμεθα εἰς τὰ ἔθνη. Οὕτω γὰρ ἐντέταλται ἡμῖν ὁ Κύριος." Αὐτὸς δὲ καὶ διέκρινεν ἀναμέσον τῶν ἔθνων, ἀφορίσας ἑαυτῷ τοὺς ἀξίους, καὶ ἐκλεξάμενος τοὺς κλητοὺς ἀπὸ τῶν μὴ τοιούτων. Ἄλλ' ἐν μὲν συναγωγῇ Θεῶν στὰς Θεὸς διακρινεῖ· ἀναμέσον δὲ τῶν ἔθνων κρινεῖ. Τοῖς μὲν γὰρ ἀγίοις τὸ διακρίνεσθαι πρέπει, πρὸς τὴν τῆς ἀξίας αὐτοῦ γνῶσιν. Τοῖς δὲ μάτην βεβιωκόσιν τὸ κρίνεσθαι. Καὶ πάντες μὲν οὖν, φασί τινες, οἱ τῆς εὐσεβείας ἐκτὸς κατ' αὐτὸ τοῦτο κρίνονται· πρὸς δὲ τὸν διάφορον ἐκάστου βίον καὶ πολιτείαν καὶ ἢ κρίσις διάφορος. Οὕτως οὖν ὁ εὐαγγελικὸς λόγος, τῶν ἔθνων διακρίνας [τὸν] λαὸν πολὺν, ἤλεγξεν, ἦτοι τοὺς πιστεύσαντας εἰς αὐτὸν, τὴν προτέραν αὐτῶν πλάνην ἐλέγξας, ἢ τοὺς εἰς αὐτὸν μὴ πιστεύσαντας ἐλέγξας, παρὰ τὴν αὐτῶν αἰτίαν 1877 ἀπολλυμένους. Διὰ δὲ τοῦ ἐλέγξει, τὸ δίκαιον τῆς κρίσεως δείκνυται. "Ἐλέγξω γὰρ σε, φησὶ, καὶ παραστήσω κατὰ πρόσωπόν σου." Ἄλλ' ἐνταῦθα μὲν διὰ μαρτύρων ὁ ἔλεγχος· ἐν δὲ τῷ τῶν κρυπτῶν δικαστηρίῳ, αὐτὰ ἡμῖν τὰ πράγματα παρίστανται, ἐν τῷ ἰδίῳ σχήματι ἐκάστης ἀμαρτίας παρισταμένης τῷ ἀμαρτήσαντι. Κάκει μὲν ὁ ἔλεγχος εἰς σύστασιν τοῦ δικαίου τῆς κρίσεως· ἐνταῦθα δὲ πρὸς διόρθωσιν. Βασανιζόμεθα γὰρ πικρῶς, τῶν ἡμαρτημένων λαβόντες συναίσθησιν, ἀναισθητοῦντες τὸ πρότερον. Οἱ δὲ οὖν καταδεξάμενοι αὐτὸν, πάσης πολεμικῆς προαιρέσεως ἀπαλλαγέντες, ἐν εἰρήνῃ διάγουσιν, ἀπηλλαγμένοι τῶν πάλαι κρατούντων δαιμόνων, οἷς φησιν ὁ Σωτῆρ· "Εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν, εἰρήνην τὴν ἐμὴν ἀφήμι ὑμῖν." "Ὁ δὲ καὶ σημεῖον τῶν χρόνων ὁ λόγος ἐδίδου, φήσας τὰ πολεμικὰ πρὸς εἰρήνης ὄργανα μετατίθεσθαι, πάλιν πάντων ἐπ' ἀλλήλους μεμνηόντων. Οὐκ ἂν γὰρ εὖροι τις τοιαύτην εἰρηναίαν κατάστασιν, ὁποῖαν ἐπὶ τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς μετὰ τὴν τοῦ Σωτῆρος ἐπιδημίαν, κατὰ ἔθνη καὶ πόλεις τε καὶ ἀγρούς. Διὸ φησιν, καὶ οὐ μὴ μάθωσιν ἔτι πολεμεῖν. Τὸ δὲ τῶν ἐλέγχων εὐχρηστον τέλος, τὸ τοὺς ταραχώδεις εἰς εἰρήνην μεταβαλεῖν. Ὁ γὰρ Χριστοῦ νόμος καὶ λόγος εἰρήνην ἐκήρυξεν τοῖς ἐγγύς, καὶ τοῖς μακρὰν, Ἰουδαίοις καὶ ἔθνεσιν, ὡς τὴν φθείρουσαν μάχαιραν, ζωοποιῶν σπερμάτων τῶν ἐκ τῆς σοφίας ταῖς λογικαῖς ψυχαῖς ἐγγινομένων εἶναι παρασκευαστικὴν ἄροτρον γενομένην ἀπαλύνον τὰ πεπορωμένα, ἀκάνθας ἀνατρέπον· τὴν δὲ ζιβύνην, τὸ πόρρωθεν κατακοντίζον καὶ ἀπωθούμενον, εἰς τὸ συνάγον ἐγγύς καὶ συνδετικόν. Δρεπάνη γὰρ τὰ διεσκορπισμένα συναγαγοῦσα πρὸς κοινωνίαν, συνδεῖσθαι παρασκευάζει τὰ δράγματα. Πρὸς δὲ τὸ λογικὸν αὐτὰι θέρος συμβάλλονται, περὶ οὗ φησιν· "Ἐπάρατε τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν, καὶ ἴδετε ὅτι αἱ χῶραι λευκαί εἰσιν." Πρὸς ὃν ἀποστέλλει τοὺς μαθητάς. Πολεμοποιὸς γὰρ οὐδεὶς πρὸς τοιοῦτο θέρος ἐστὶν ἐπιτήδειος. Ὡς οὖν ἐν τῇ καρδίᾳ πολέμου μὴ ἔχουσιν ὄργανον δέδωκεν ἐξουσίαν εἰρήνην ἐναφιέναι τοῖς οἴκοις εἰς οὓς ἀφίκονται· ὅπερ οὐκ ἦν ἕως ἐνείργει τὸ διαπύρως ὁ τῆς τοῦ κόσμου σοφίας λόγος. Ἦκουνημένη γὰρ μελέτη καὶ πιθανότητι στίλβουσαν τοῦ λόγου τὴν μάχαιραν ἀλλήλοις προσέφερον· ὡς δὲ κατηγγέλει, "Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη," ἅπαν ὅσον ψεῦδος τῇ ἀληθείᾳ ὑπεσιώπησε, καὶ οὐκέτι τοῖς διδασκάλοις λογομαχίας τρίβουσιν λόγος. Ἐπὶ δὲ τὴν χάριν τοῦ σωτηρίου λουτροῦ φιλανθρώπως καὶ τοὺς Ἰουδαίους καλεῖ. εἰθ'. 9Καὶ νῦν ὁ οἶκος Ἰακώβ, δεῦτε καὶ πορευθῶμεν ἐν τῷ φωτὶ Κυρίου. Ἀνῆκε γὰρ τὸν λαὸν αὐτοῦ, τὸν οἶκον τοῦ Ἰακώβ9, κ.τ.λ. 1880 Φιλοστόργως ἄγαν παρακαλεῖ τοὺς οἰκείους καταδέξασθαι τὴν πᾶσι τοῖς ἔθνεσι χυθεῖσαν εἰρήνην, καὶ τοῦ Εὐαγγελίου τὸ φῶς. Παρορμητικῶς δὲ ἄγαν ἑαυτὸν τῇ παραινεῖσει φέρων ὑπέβαλεν. Καλεῖ δὲ αὐτοὺς οὐκ Ἰακώβ (ἀνάξιοι γὰρ), ἀλλ' ὡς οἶκον τούτου διακενόν. Ὑπεραπολογούμενος δὲ τοῦ Θεοῦ, τοῦ ἀνεθῆναι τὸν λαὸν

τάς αἰτίας ἐπήνεγκεν. Ἄλλο δέ τι τρανότερον, μετὰ τὸ ὄρος Κυρίου, καὶ τὸν οἶκον ἐπήνεγκε, κατὰ τὴν τῶν προκοπτόντων ἀνάβασιν καθαρωτέρας καταλαμβάνόντων αὐγῆς εἰς κατανόησιν τῶν μακαρίων καὶ νοητῶν θεαμάτων. Τοιοῦτον τὸ, "Προσέλθετε πρὸς αὐτὸν, καὶ φωτίσθητε, καὶ τὰ πρόσωπα ὑμῶν οὐ μὴ κατασχυνηθεῖη." Πῶς γὰρ ἂν αἰσχύνοιντο, ἐφ' οὓς ἐσημειώθη τὸ φῶς τοῦ προσώπου Κυρίου; Καὶ ἐπειδὴ φῶς αὐτάρκες τὸ νομικόν τε καὶ προφητικὸν ἔχειν ἑαυτοὺς ἐνόμιζον, τὸ Κυρίου προσέθηκεν. Ἐκεῖνα γὰρ λύχνος οἶα καὶ ἀστέρες ἦσαν, πρὶν ὀφθῆναι τὸν ἥλιον, μεθ' ὃν ἐκεῖνα καλύπτεται τῶν ἀνονήτων γενόμενα. Διὸ καὶ ὁ Σωτὴρ αὐτοῖς ἔλεγεν· "Ἔως τὸ φῶς ἔχετε, περιπατεῖτε ἐν τῷ φωτὶ, ἵνα μὴ ἡ σκοτία ὑμᾶς καταλάβῃ. "περὶ ἑαυτοῦ λέγων·" Ἐγὼ εἶμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου." Καὶ νῦν ὁ προφήτης μονονουχὶ μεταπλάττομαί φησι, τὰ Μωϋσέως γράμματα πρὸς ἀλήθειαν. Ἄλλ' ἐπεὶ διὰ τοὺς πατέρας ὦντο μελεῖν Θεῶ, κἂν δεινῶς ἀμαρτάνωσιν, κἂν μὴ τὸν δι' ἡμᾶς σαρκωθέντα προσίοιντο, φησὶν αὐτοῖς· Ἀνῆκε γὰρ τὸν λαὸν αὐτοῦ. Δηλοῖ δὲ τοῦτο προφήτης ἄλλος εἰπών· "Καὶ ἐπεθύμουν ἀγροὺς καὶ διήρπαζον ὄρφανούς, καὶ οἴκους κατεδυνάστευον." Καὶ ἐπὶ τὸν Κύριον ἐμεγαλύνοντο λέγοντες· "Οὐχὶ Κύριος ἐν ἡμῖν ἐστίν; Οὐ μὴ ἐπέλεθ' ἐφ' ἡμᾶς τὰ κακά;" Διὰ τοῦτο, "Δι' ὑμᾶς, Σιών ὡς ἀγρὸς ἀροτριάθησεται," καὶ τὰ ἐξῆς. Τοῦτο καὶ ὁ Σωτὴρ ἔλεγεν μὴ βουλομένοις αὐτὸν ὑποδέξασθαι· "Ἴδου ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος." Ἀλλὰ γὰρ διὰ τί ἀνῆκεν αὐτοὺς, ὁ προφήτης ἐπήνεγκεν, ὅτι τοὺς πρὸ αὐτῶν τὴν χώραν οἰκοῦντας ἀσεβεῖς ἐμιμήσαντο. Χαλεπωτάτη δὲ ζημία ἢ ἀπὸ Θεοῦ ἐγκατάλειψις. Ὡς γὰρ κρατοῦντος αὐτοῦ τῆ χειρὶ διὰ φυλακῆς τοῦ Θεοῦ, τὸ, ἀνῆκας φησὶ, μηκέτι τοῦ λαοῦ προνοούμενος. Καὶ ὅρα πόσων κακῶν ὁ κληδονισμὸς Θεοῦ γιγνόμενος ἐγκαταλείψεως αἴτιος, διὰ τοὺς, ὅσοι τῶν πιστῶν τοῖς τοιοῦτοις συμπεριφέρονται. Πάντα γὰρ ταῦτα καὶ ὁ Μωσέως ἀπεκήρυξε νόμος, ὡς δαιμόνων εὐρήματα. "Σοὶ δὲ οὐχ οὕτω, φησὶν, ἔδωκεν Κύριος ὁ Θεός σου." Ἄτοπον γὰρ, ἔχοντας τὴν ἐκ τῶν δικαιωμάτων τοῦ Θεοῦ συμβολὴν, τοῖς εἰκῆ γινομένοις ἀπάγεσθαι. Εὐρημα δὲ τῶν Φυλιστιαίων ἔοικεν εἶναι κληδονισμὸς, ὡς Χαλδαίων ἀστρολογία, καὶ Αἰγυπτίων ἐπωδαί τε καὶ φαρμακεῖαι, καὶ Κρητῶν οἰωνοσκοπία. Καὶ τέκνα, φησὶν, ἀλλόφυλα ἐγεννήθησαν ἐν αὐτῇ. Ὅταν γὰρ πόλις ἔθῃ μοχθηρὰ καταδέξεται, τοῖς ἐπιγινόμενοις λοιπὸν ὥσπερ νόμος γίνεται τὸ τῶν πατέρων ἀμάρτημα· καὶ εὐθὺς ἐκ γενέσεως ἀλλότρια γίνεται 1881 τοῦ Θεοῦ ἀλλόφυλα χρηματίζοντα, καὶ τῆς πορνείας πληθυνθείσης ἴσως ἐκ γυναικῶν ἀλλοφύλων ἐγένοντο. Ἐπὶ ψυχῆς δὲ τέκνα ἀλλόφυλα οἱ ἀπὸ τῶν ἔξωθεν τῆς θεοσεβείας λόγων καρποί. Τὸ δὲ φιλοπλουτεῖν, ὅσον δεινὸν δείκνυσιν μετὰ τοιοῦτων ἀσεβημάτων τάξας αὐτό. Χωρὶς γὰρ τῆς ἀδίκου κτήσεως ἢ μὲν πενία παιδαγωγός ἐστίν εἰς ἀδίκου κτήσεως πλοῦτος ὕβρεως ἀφορμή. Διὸ φησὶ μὴ θησαυρίζειν ἐπὶ τῆς γῆς. Τῶν δ' ἵππων, φησὶν, οὐκ οὖν ἀριθμὸς, εἰπόντος τοῦ νόμου, μὴ πληθυνεῖς σεαυτῷ ἵππον. Καὶ πᾶς ἅγιος τὴν τούτων χρῆσιν ἀπέφυγε. Δηλοῖ δὲ διὰ τούτων τὴν Ἰουδαίων ἀλαζονείαν. Τὸ δὲ, οὐκ ἦν ἀριθμὸς, ἢ ὑπερβολικόν· ἢ ὅτι παρὰ Θεῶ τῶν κακῶν οὐδὲν ἐναρίθμιον· οὐ γύναιον, ὡς ἀσθενές· οὐ παιδίον, ὡς εὐκαταφρόνητον, πλὴν πρωτοτόκων, καὶ Λευιτῶν· οὐ δοῦλος, διὰ τὸ ἄτιμον· οὐκ ἐπίμικτος, διὰ τὸ ἀλλότριον. Εἶτα, καὶ περὶ βδελυγμάτων φησὶν. Ἔδει γὰρ ἀρξαμένους ἀπὸ κληδονισμῶν, διὰ φυλαργυρίας τε καὶ ἵππομανίας ὀδεύσαντας, καταντῆσαι πρὸς εἰδωλολατρείαν τοὺς ἐπὶ πλοῦτου θαρρήσαντας ἀδηλόγητοι, καὶ ψεύδεσιν ἵπποις εἰς σωτηρίαν, ἀλλ' οὐ τῷ δυνατῷ συντρίβειν πολέμους. Βδέλυγμα δὲ παρὰ Κυρίῳ πᾶσα πρᾶξις παράνομος. Πρὸς δὲ τὴν εἰδωλολατρείαν, ἐφ' οὗ ἐχρήσατο ἡ Γραφή, πᾶς ἀναπλασμὸς ψευδῶν δογμάτων ἐν διανοίᾳ τυπούμενος, εἰκότως λέγοιτο βδέλυγμα. Καὶ κατὰ τὸ φαινόμενον δὲ φησὶν ἡ Γραφή, "Ἐπικατάρατος ἄνθρωπος, ὅστις ποιήσει γλυπτὸν ἢ χωνευτὸν [βδέλυγμα Κυρίῳ] ἔργον χειρῶν τεχνίτου. Πρὸς ὃ σχετλιάζων ὁ προφήτης φησὶ· Καὶ ἔκρυψεν

ἄνθρωπος, καὶ προσεκύνησεν ἀνὴρ. Εἰ τὸ τιμιώτατον μετ' ἀγγέλους ἐν λογικοῖς, εἰκόνι τε τιμηθὲν Θεοῦ ὑπέπεσεν εἰδῶλω καθάπερ σώζειν ἰσχύοντι εἰς γῆν κεκυφῶς, καὶ μηδὲ ἄξιος ἀνανεύειν εἰς οὐρανοὺς, διὰ τὴν εἰς αὐτὸν ἁμαρτίαν. Διὸ καὶ ἔταπεινώθη φησὶν, ὡς ἐξ ὕψους τοσοῦτου πεσὼν ὁ Χριστὸν ἔχων κεφαλὴν, καὶ τὸ μέγιστον τῆς αἰσχύνης, ὅτι καὶ ἀνὴρ· διὸ καὶ, ὅτε μετὰ τοσαύτας παρανομίας εἰς εἰδωλολατρείαν κατήντησαν, ἐπήνεγκεν· οὐ μὴ ἀνήσω αὐτοῖς, ὡς ἑαυτοὺς τε καταισχύνασι, καὶ τοῦ Θεοῦ τὴν ἀξίαν προσενέγκουσιν εἰδῶλοις, καὶ τὸ μὴ ἀνεῖναι δὲ θείας εὐεργεσίας. Ἡ γὰρ ἄνεσις ἀκολασίας ἐστὶν ἀφορμή. Θεοῦ δὲ μνήμην ἢ θλίψις ἐργάζεται. Ἰστέον μέντοι ὡς οἱ λοιποὶ ἐρμηνευταί, ἀντὶ τοῦ (ἀνῆκε γὰρ τὸν λαὸν αὐτοῦ) πρὸς τὸν Θεὸν τὸν λόγον ἀπέστρεψαν. Ἀκύλας μὲν, εἰάσας εἰπὼν· ὁ δὲ Σύμμαχος, ἀπερῆριψας. Ὁ δὲ Θεοδοτίων, ἀνήκας. Οἱ καὶ ἐμφαίνουσιν ἄλλοφύλους τινὰς κατὰ τοὺς προφητευομένους χρόνους μέλλειν οἰκῆσαι τὴν Ἰουδαίαν, δηλαδὴ τοὺς Ῥωμαίους πλούτῳ χαίροντας κληδονισμῶ τε, καὶ ἵπποις, καὶ τῇ τῶν εἰδωλολατρεία, ἃ χερσὶν ἰδίαις κατασκευάζονται. Ταῦτα δὲ τοῖς Ἰουδαίοις τὸν Σωτῆρα μὴ δεξαμένους ἀπήντηκεν ἀπειθήσασι τῷ λέοντι προφήτη· Δεῦτε καὶ πορευθῶμεν τῷ 1884 φωτὶ Κυρίου, ἐπὶ δὲ τοῖς ἐκ τῶν ἄλλοφύλων γινομένοις ὁ προφήτης ἀγανακτῶν, πρὸς Κύριον ἔλεγεν ἀνήκας τὸν λαὸν σου τὸν Ἰακώβ. Καὶ τεκμήριον τῆς ἀνέσεως ἐξέθετο, τὰ παρὰ τῶν ἄλλοφύλων γινόμενα. Καὶ μετὰ ταῦτα φησὶ· Καὶ μὴ ἀφῆς αὐτοῖς· ἀντὶ γὰρ τοῦ, οὐ μὴ ἀνήσω αὐτοὺς, ὁ μὲν Ἀκύλας, οὐ μὴ ἀνής αὐτοῖς ἐρμήνευσεν. Ὁ δὲ Σύμμαχος, καὶ μὴ ἀφῆς αὐτοῖς. Ὅπερ οὐκ ἂν ἔχοι λόγον περὶ Ἰουδαίων εἰρῆσθαι (πῶς γὰρ ἂν ὁ προφήτης κατηύξατο τοῦ ἰδίου λαοῦ;) ἀλλὰ τῶν ἐπωκηκῶτων τὴν Ἰουδαίαν ἐθνῶν. Τοιγαροῦν ἐν τοῖς προκειμένοις, οὔτε τοῦ ἔθνους, οὔτε τοῦ λαοῦ ἐμνημόνευσεν· ἀλλὰ τῆς χώρας, καὶ γῆς, ὡς μελλούσης ξένων οἰκητόρων πληροῦσθαι. Τοῦτο δὲ μετὰ τὴν τοῦ Σωτῆρος παρουσίαν ἐγένετο. Πρότερον δὲ οὐ φαίνονται ἄλλοφυλοι τὴν Ἰουδαίαν οἰκήσαντες. Πρὶν μὲν γὰρ ἀπαχθῶσιν εἰς Βαβυλῶνα οἱ ἀπὸ τοῦ Δαβὶδ ἐβασίλευον· κατὰ δὲ τὴν αἰχμαλωσίαν ἔρημος ἦν παντελῶς· μεθ' ὃ πάλιν Ἰουδαῖοι ταύτην κατώκησαν μέχρι τῆς Ῥωμαίων πολιορκίας. Μεθ' ἣν ἄβατος αὐτοῖς ἢ πόλις ἐγένετο. Μέτοικοι γὰρ ὑπὸ Ῥωμαίων ἀχθέντες τῶν τόπων ἐκράτησαν. Τὰ δὲ μέλλοντα. ι.κ'α'. 9Καὶ νῦν εἰσέλθετε εἰς τὰς πέτρας, καὶ κρύπτεσθε εἰς τὴν γῆν ἀπὸ προσώπου τοῦ φόβου Κυρίου, καὶ ἀπὸ δόξης τῆς ἰσχύος αὐτοῦ, ὅταν ἀναστῆ θραῦσαι τὴν γῆν, κ.τ.λ τέλος αὐτὰς ἀπορρίψουσι φόβῳ τοῦ θραύοντος Κυρίου τὴν γῆν· ἃ δὴ καὶ ἐπὶ τῆς πρώτης παρουσίας ἐκ μέρους γεγένηται. ἐληλεγμένων τῶν πάλαι νομιζομένων θεῶν. Ἐαυτοῖς γὰρ ἐπικουρεῖν οὐ δεδύνηται. Διὸ τεταπείωνται μὲν οἱ τούτων προσκυνηταί· ὁ δὲ τῶν ὅλων ὕψωται Κύριος. Καὶ δεδιότες τὴν τῆς πολυτελοῦς ὕλης τῶν ζοάνων ἀφαίρεσιν, ταῦτα κατὰ τὴν προφητείαν ἀπέκρυπτον ἐν ἀφεγγέσι χωρίοις, τοὺς βασιλικοὺς ἄνδρας λανθάνειν πειρώμενοι. Τὸ δὲ μὴ κείμενον παρὰ τοῖς ἐβδομήκοντα, παύσασθε ὑμῖν ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, δοκεῖ μὲν ἀνακολούθως τοῖς πρόσθεν ἐπάγεσθαι. Πλὴν ἐπειδὴ πολλὰ περὶ τῶν ὑπερηφάνων καὶ μετεώρων προλέλεκται, παραινεῖ νῦν ὁ λόγος μὴ προσέχειν ἐκείνοις, μηδ' εἰς θνητὸν ἐλπίζειν τινὰ, καὶ τὴν πᾶσαν ἐν τοῖς μυκτῆρσι κεκτημένον ζωὴν. Ἴσως δὲ καὶ ταῖς ἀοράτοις 1885 προστάσσει δυνάμεσιν, ἃς νυκτερίδας ὠνόμασε τροπικῶς, ἀπέχεσθαι λοιπὸν τῆς ἀνθρώπων ἐπιβουλῆς ἀσθενῶν μὲν ὄντων κατὰ τὴν σάρκα, τιμίῳν δὲ, καὶ μηδὲν ἀζήτητον ἐχόντων παρὰ Θεοῦ. Τὴν δὲ προκειμένην ῥῆσιν ἄλλως ἄνωθεν τινες ἐκλαμβάνουσι λέγοντες, ἄλλη παράκλησις αὐτῇ πρὸς τὸν οἶκον Ἰακώβ, ἐπὶ τὸ συμφέρον παρακαλοῦσα. Ὡς γὰρ ἢ, δεῦτε καὶ ἀναβῶμεν εἰς τὸ ὄρος Κυρίου· καὶ ὡς ἢ, δεῦτε καὶ πορευθῶμεν τῷ φωτὶ Κυρίου· οὕτω καὶ τὸ, εἰσέλθετε εἰς τὰς πέτρας, καὶ κρύπτεσθε εἰς τὴν γῆν, ἀπὸ προσώπου τοῦ φόβου Κυρίου. Τίς δὲ τολμήσει συκοφαντεῖν τὴν Γραφήν, ὡς συμβουλεύουσιν ἀπὸ προσώπου τοῦ φόβου Κυρίου

φυγεῖν, ἐν ταῖς κοιλότησι κρυφθέντας τῆς γῆς; "Ποῦ γάρ, φησὶ, πορευθῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός σου, καὶ ἀπὸ τοῦ προσώπου σου ποῦ φύγω; Τῶν τοίνυν ἠριθμημένων πρόσθε κακῶν μία τίς ἐστὶν ἀπαλλαγὴ, τὸ εἰσελθεῖν εἰς τὴν σκέπην τῆς πέτρας, εἰς τὸ στερέωμα τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως, ὅπου καὶ Μωϋσῆς ἐτέθη μέλλων ἰδεῖν τὸν Θεόν. Καὶ τὸ, Κρυφθῆναι τῇ γῇ θάπτοντας ἑαυτοὺς διὰ τοῦ βαπτίσματος, ὡς ἂν συνταφέντες αὐτῷ, καὶ τεθνηκότες τῇ ἀμαρτίᾳ ἐν καινότητι ζωῆς περιπατήσωμεν. Οὕτω γὰρ ἐκκλίνομεν ἀπὸ τοῦ φόβου Κυρίου θραύοντος τὴν γῆν, τὰ γῆϊνα καὶ τὸν χοϊκόν, ἵνα τὴν ἐν τῷ πνευματικῷ ζῶην ἀνεμπόδιστον ἔχωμεν. Οὕτω δὲ φθᾶσαι τὴν μετ' ἰσχύος αὐτοῦ καὶ δόξης ἀνάστασιν. Καὶ ἵνα μὴ νομίσης ἀναχώρησιν ἀπὸ Θεοῦ συμβουλεύειν σωματικὴν, δείκνυσιν ἐξ ὕψους ἀποσκοπεύοντα τὸν Θεὸν οὐδὲν τῶν κάτω λανθάνειν. Ταπεινὸς δὲ ἄνθρωπος οὐδὲν ὦν ἐν παραθέσει Θεοῦ, ἢ ὁ τὴν ἀλαζονεῖαν ἀποθεῖς μετρίῳ φρονήματι, ἢ ὁ πεσὼν ἐξ ὕψους δι' ἀμαρτίαν· ἐν ἐπαίνῳ δὲ νῦν ἢ τοῦ ὕψους τῶν ἀνθρώπων ταπεινώσεως εἴρηται, ἀποτιθεμένου τοῦ ματαίου φρονήματος πρὸς τὴν ἰδίαν ἀπανιόντων ἀξίαν. Ἐπὶ κακῷ γὰρ ἐλέγετο τὸ, ἔκυψεν ἄνθρωπος, καὶ ἐταπεινώθη ἀνήρ. Νῦν γὰρ ὁ λόγος περὶ τῶν ὑποφυγόντων τῇ πέτρᾳ καὶ συνταφέντων Χριστῷ. Τὸ γὰρ ταπεινὸν ἐπιγνόντες τῆς φύσεως, μόνῳ τῷ, ὕψος μαρτυροῦσι Θεῷ, Ἐκεῖνη δὲ, φησὶ τῇ ἡμέρᾳ, ὡς περ ὠμολογημένης διαλεγόμενος, ἢ μὴ σωματικὸν φῶς ἄρχον καὶ λῆγον ἀποτελεῖ, ἀλλ' ἐστὶν ἀκίνητος, ὁμοῖα πρὸς ἑαυτήν· ἐν ἧ ἴσχυος, φησὶν, ὑψωθήσεται Κύριος Πᾶν γὰρ ὕψος, καὶ πᾶσα λαμπρότης, κἂν αὐτῶν εἴη τῶν νοερωτέρων δυνάμεων, τῇ τῆς θείας ὑπερβολῇ δόξης ἀφανίζεται· πᾶν τε μέγα προφητῶν τε, καὶ ἀποστόλων, καὶ τῶν ἐν οὐρανῷ πάντων, ἐκείνου φανέντος, ταπεινωθήσεται. Πρὸς ἡμᾶς γὰρ τοὺς πτωχοτέρους μεγάλα ταῦτα καὶ ὑψηλά. Πρὸς αὐτὸν γὰρ, οὐδεὶς οὐ δυνατὸς, οὐ σοφός. Πρὸς ὃν καὶ Μωϋσῆς ἰσχνόφωνος καὶ βραδύγλωστος, καὶ Ἀβραάμ γῆ καὶ σποδός. Ὡς γὰρ φῶς καὶ λυχνία ὄντα τῷ φωτὶ τῆς σταθερᾶς μεσημβρίας ὑπεραυγάζονται· τὴν ἡμέραν δὲ Κυρίου, φησὶν, ἐπὶ πάντα ὕβριστήν καὶ ὑπερήφανον. Ἀρχὴ γὰρ αὕτη κακῶν. Κόρω γὰρ 1888 ἐξυβρίσας ὁ διάβολος ἀπέστη Θεοῦ κοινωνοὺς ἐτέρους λαβῶν, λέγων· "Ἐπάνω τῶν ἄστρον θήσομαι τὸν θρόνον μου." ἄλλα τε εἰπὼν ἔφη· "Ἔσομαι ὅμοιος τῷ Ὑψίστῳ." Ἐχρῆν τοίνυν ἐντεῦθεν ἄρξασθαι τὴν ἐκδίκησιν. Προηγεῖται δὲ τῆς ὑπερηφανίας ἢ ὕβρις. Ὁ γὰρ τοὺς ἄλλους διαπτύων, ἀλαζονεῖαν προοιμιάζεται. Τὸ ὑπερφαίνεσθαι γὰρ ἢ ὑπερηφάνεια δηλοῖ. Κολάζεται γὰρ ὁμοιοτρόπως τὰ συγγενῆ πλημμελήματα. Τῇ δὲ σχέσει διαφέρει τούτων ὁ ὑψηλὸς καὶ μετέωρος. Καὶ καθ' ἑαυτὸν γὰρ ὦν ἑαυτὸν ὑψοῖ καὶ ἐπαίρει, διὰ κουφότητα μηδὲν ἔχων ἐστηριγμένον. Ἐαυτὸν δὲ ἀγνοήσας κολάζεται. Ἀμαρτία γὰρ, φησὶν, ἐστὶν ὁ μετεωρισμός. Τοὺς ἀναισθήτως δὲ φυσιομένους, κέδρους τοῦ Λιβάνου καλεῖ. Ὑψηλαὶ γὰρ αὐταὶ λίαν ἀχρήστους ποιοῦσαι καρπούς, οὐ γηρώσαι ῥαδίως, οὔτε κατασηπόμεναι. Πλήρης δὲ πάσης ἦν εἰδωλολατρείας ὁ Λιβάνος· καὶ τὰς ἐμφιλοχωρούσας αὐτῷ δυνάμεις ὀλεθρίας αἱ κέδροι σημαίνουσι, τὰ τῆς πονηρίας ὑψώματα τὰ ἐπαιρόμενα κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ· περὶ ὧν, φησὶν ὁ Δαβίδ· "Συντρίψει Κύριος τὰς κέδρους τοῦ Λιβάνου." Σημαίνουσι δὲ καὶ τὰ ἦθη τὰ διακενῆ ἐπαιρόμεναι χωρὶς ὑποκειμένων καρπῶν· ἔστι γὰρ ἐπὶ τινὶ τῶν πλεονεκτημάτων, εἰ καὶ κακῶς, ὅμως δι' αἰτίαν ἐπαίρεσθαι. Καὶ πῶς οὗτοι, Λιβάνου; Πρῶτον μὲν, ὅτι δαιμονιώδες πᾶν ἔπαρμα· ἔπειτα, ὅτι τὰ ἐπ' ὄρους δένδρα, ἀλλοτριῶ ὕψει μείζονά πως δοκεῖ. Τοιοῦτοι δὲ καὶ οἱ τοῖς μὴ ἐφ' ἡμῖν ἐπαιρόμενοι. Εὗροις δ' ἂν καὶ κέδρους ἐπαινουμένας. "Χορτασθήσονται γὰρ τὰ ξύλα τοῦ πεδίου, αἱ κέδροι τοῦ Λιβάνου ἃς ἐφύτευσε." Καὶ "Αἰνοῦσι τὸν Κύριον ξύλα καρποφόρα καὶ πᾶσαι κέδροι." Δείκνυται γὰρ, ὡς οὐδὲν τῇ φύσει κακόν. Παρ' ἑαυτὸν δὲ τις ἀλλοτριοῦται Θεοῦ, καὶ συνάπτεται. Αὐταὶ δὲ τοῦ Λιβάνου κοπτόμεναι (ὃ περ ἐστὶν εἰδωλολατρείας) εἰς τὴν κατασκευὴν παραλαμβάνονται τοῦ ναοῦ· μένουσαι δὲ κατ' αὐτὴν συντρίβονται. Καθόλου μὲν τοι, καὶ τὰ τῶν ζώων ἦθη, καὶ τὰ τῶν φυτῶν

εἶδη, εἰς τὸ ποικίλον τῆς προαιρέσεως τῶν ἀνθρώπων λαμβάνεται. Δένδρον δὲ βαλάνου Βασᾶν, σκληρὸν ἦθος δηλοῖ καὶ ἀντίτυπον. Τοὺς δὲ τοιούτους, καὶ ἡ κοινὴ συνήθεια παρεικάζει δρυῖ, ἧς ὁ καρπὸς χοίρων τροφή. Ὅθεν δένδρον αἰσχύνης ὠνόμασται. Τοῦτο γὰρ τὸ Βασᾶν ἐρμηνεύεται. Κολάζονται οὖν καὶ ὧν ἡ δόξα ἐν τῇ αἰσχύνῃ αὐτῶν. Κατὰ δὲ τὸ ῥητὸν, χωρίον τοῦτο τῆς Ἰουδαίας εἶναι φασι τὴν Βασᾶν, τὴν νῦν Βαταναίαν, δένδρων ἀρίστην τροφόν. Οὐ μόνον δὲ τὸν ἀσελγῆ βίον, ἀλλὰ καὶ τὴν εἰδωλολατρείαν, αἰσχύνῃ φησὶν ἡ Γραφή. Ὡς Ἐλιοῦ πρὸς Ἀχαάβ, "Ἀποστεῖλαι, φησὶ, πρὸς αὐτὸν, εἰς τὸν Κάρμηλον τοὺς προφήτας, τῆς αἰσχύνης ἄνδρας, οἱ ἦσθιον τὰς τραπέζας Ἰεζαβέλ." Πλὴν, "Πᾶν δένδρον μὴ ποιῶν καρπὸν καλὸν εἰς πῦρ ἐμβάλλεται κοπὲν ἐν τῇ Κυρίου ἡμέρᾳ." Καὶ ἐπὶ πᾶν ὄρος, φησὶ, καὶ ἐπὶ πάντα βουνόν. Πονηραὶ δυνάμεις αὐταὶ, μέτρα τῶν 1889 ἀδικημάτων ἔχουσαι τὴν πρὸς ἀλλήλας διαφορὰν, ὡς ὄρη τε καὶ βουνοὶ τοῖς ὑποκειμένοις διαφέροντα. Κακεῖ γὰρ προαίρεσις μία τῷ μεγέθει διάφορος. Ὁ δὲ πύργος, ὑψηλὸν σκοπευτήριον πρὸς φυλακὴν πόλεως, καὶ γινώσιν ἐφόδων πολεμικῶν, ὅποιος ἡμῖν ὁ νοῦς ἐδόθη παρὰ Θεοῦ, φυλακτικὸς μὲν ἀγαθῶν, προβλέπων δὲ τοὺς ἐπιβουλεύοντας. Οὐ χρὴ δὲ τοῦτον ἐν αὐτῷ διὰ τῶν γηϊνῶν τὴν εἰς οὐρανὸν ἄνοδον πραγματεύεσθαι. Καταβαίνει γὰρ ὁ Κύριος πρὸς αὐτὸν κάτω πεσόντα διὰ τὸ φρόνημα, διασπῶν ἐπὶ σωτηρίᾳ τὴν πρὸς τὰ κακὰ συμφωνίαν αὐτοῦ· περὶ οὗ τῆς οἰκοδομῆς κελεύει πρῶτον ψηφίζειν ὁ Κύριος, εἶτα πρὸς ἀπαρτισμὸν ἐκτησάμεθα. Τοῦτον ὑψηλοφρονοῦντα δεδιέναι δεῖν τὴν ἡμέραν Κυρίου φησὶν. Καὶ τὸ τεῖχος δὲ φυλακτικὸν πόλιν, τῶν πολεμίων τὰς προσβολὰς ἀποκρούεται. Οὕτω καὶ λόγων τῶν ἐν ἡμῖν, οἱ μὲν τῶν τῆς ἀληθείας δογμάτων φυλακτικοὶ, τῷ νῷ πρὸς τὸ μὴ καθαιρεῖσθαι τὰ δόγματα περικείμενοι· οἱ δὲ πρὸς ὀχύρωσιν ψεύδους, καὶ φυλακὴν ματαιότητος ἐκ τῆς ἔξωθεν ἐπινοίας ἐπιτηδευόμενοι. Τεῖχος γὰρ ἡ διαλεκτικὴ, μὴ συγχωροῦσα τοῖς βουλομένοις διαρπάσαι τε καὶ διαλύσαι τὰ δόγματα. Διὸ τὰ μὲν τῆς Ἱερουσαλήμ τεῖχη ἐπὶ τῶν χειρῶν ἀναγέγραπται τοῦ Κυρίου· τὰ δὲ Ἱεριχοῦς ὑπὸ Ἴωσιοῦ καθαιρεῖται φωνῇ μόνῃ διαλυόμενα. Ἄνω μὲν οὖν μόνον κατηγορεῖται τὰ ὑψηλά. Ἐνταῦθα δὲ, καὶ τὰ ἰσχύοντα μετὰ τοῦ ὕψους ἔχοντα τὴν ἐν ταῖς ἀποδεικτικαῖς μεθόδοις ἐπὶ πολὺ κραταιωθεῖσαν πιθανότητα, καὶ ὑψωθεῖσαν, τεῖχος ὑψηλὸν τροπικῶς λέγοντος τοῦ προφήτου διαβεβαιουμένου ἐν ἡμέρᾳ Κυρίου τοῦτο καθαιρεθήσεσθαι. Γυμνασίας δὲ χάριν διὰ ὀνομάτων αὐτὰ παραδίδωσιν ἡ Γραφή μηδὲν εἰκῆ προσίεσθαι, μηδὲ τὸν νοῦν ἔχειν χαμαὶ συνεθίζουσα. Μετὰ δὲ τὸν ὑψηλόφρονα νοῦν, καὶ τοῖς ταπεινοῖς οὐ συναπαγόμενον, καὶ περὶ σωμάτων αὔθις αἰνίττεται, πλοῖα ταῦτα θαλάσσης εἰπών. Οὐ τοῖς ἀψύχοις γὰρ φοβερά ἡ τοῦ Κυρίου ἡμέρα· τοῖς δὲ διὰ τῶν σωμάτων ἐν τῷ ἄλμυρῷ τοῦ βίου τοῦ τούτου κλύδωνι σαλευόμενοι, ὃν δὴ καταπατοῦσιν οἱ ἐν σαρκὶ ζῶντες, καὶ μὴ κατὰ σάρκα στρατευόμενοι, ποιοῦντες ἐργασίαν ἐν ὕδασι πολλοῖς, ὅτε καὶ τῷ βίῳ συγκαταβαίνουσιν ἐπὶ τὸ τῶν βεβυθισμένων κερδάναι τινάς. Διὸ εἶδοσαν τὰ ἔργα Κυρίου, μισθὸν τῆς ἐργα 1892 σίας τὴν σύνεσιν τῶν ἔργων Κυρίου, καὶ τῶν ἐν τῷ βυθῷ θαυμασίων λαμβάνοντες. Ἀπειλεῖ δὲ καὶ τοῖς τὰ σώματα καλλωπίζουσιν, καὶ περὶ τὴν τούτων θέαν περιέργως ἐπτοημένοις. Οὐ γὰρ ἡ τῶν πλοίων θέα φοβερά· ἀλλ' ἡ πρὸς ἐπιθυμίαν τοῦ σώματος κατανόησις. Ὅτι δὲ τὰ περὶ τῶν προειρημένων ἐστὶν αἰνίγματα, δεδήλωκεν εἰπών· καὶ ταπεινωθήσεται πᾶς ἄνθρωπος τοῦτ' ἐστὶ πᾶσα ἰδέα τῶν ἐν ἀνθρώποις κακῶν καταπεσεῖται. Μόνος δὲ φησὶν ὁ Κύριος ὑψωθήσεται. Φωτὸς γὰρ ἀναφανέντος, ἀφανίζεται σκότος, καὶ ἀληθείας ἀποδειχθείσης, ἡ τοῦ ψεύδους φύσις ἐλέγχεται. Καὶ πάσης τῆς ἀληθινῆς θεωρίας καταληφθείσης, εὐκαταφρόνητα τὰ δοκοῦντα πρὶν ὑψηλὰ καὶ μετέωρα, πάσης λογικῆς φύσεως τὸ ὕψος μόνον μαρτυρούσης Θεῷ. Ἐπιπεπλεγμένως δὲ περὶ τῶν δύο τοῦ Κυρίου παρουσιῶν ἡ Γραφή διαλέγεται. Τὰ μὲν γὰρ προειρημένα, περὶ τῆς

δευτέρας. Τὰ δὲ περὶ τῶν εἰδώλων ἐπιφερόμενα, περὶ τῆς πρώτης, ἀφ' ἧς τὰ εἴδωλα, ξύλα καὶ λίθοι νομίζεται. Σταυροῦ δὲ καὶ θεῶν καὶ τοῦνομα φεύγουσι δαίμονες. Οὐκ ἀπάδει δὲ παντελῶς οὐδὲ τῆς δευτέρας ὁ λόγος, ἥτις πρὸς τὴν τελείαν τῆς ἀσεβείας ἴδοι καθαίρεισιν. Εἴδωλα δὲ, καὶ τὰς ἐντυπωθεῖσας περὶ ψευδῶν δογμάτων φαντασίας ἐλέγομεν. Τοῦ τοίνυν ἀληθινοῦ φανέντος φωτὸς, ἕκαστος τῶν ἰδίων δογμάτων κατεγνώκως, ἐξαφανίσει ταῦτα σπουδάσει ἐν οἴονει σπηλαίοις καὶ τρώγλαις ἐγκατακρύψας αὐτὰ, ὁρῶν ἐκ τῆς ἐνεργείας τὰ φοβερὰ τοῦ Θεοῦ θραύοντος τὰ ὑλικά τε καὶ γήινα πρὸς τὴν τῶν πνευματικῶν ἤδη φανέρωσιν, καὶ ὡς δεῖ, ἐξαφανισθῆναι τοῦ χοϊκοῦ τὴν εἰκόνα, ἵνα ἡ τοῦ ἐπ' οὐρανοῦ ἀναφανῆ. Ἄλλ' οἱ τὸ πρῶτον τὰ εἴδωλα κατακρύψαντες, ὕστερον ἐκβάλλουσιν. Δεῖ γὰρ πρῶτον ἐπαισχυθῆναι τῷ ψεύδει, εἶτα καὶ ἐκβαλεῖν τῆς καρδίας, καὶ ἀργυρᾶ μὲν εἴδωλα, τὰ λόγοις πιθανοῖς ψευδῆ συγκείμενα δόγματα. Χρυσᾶ δὲ, οἱ ἐν τῇ διανοίᾳ περὶ τοῦ ψευδοῦς ἐναποκείμενοι. Προσκυνεῖ δὲ τὰς νυκτερίδας ὁ τὴν τῶν δαιμόνων τὴν δύναμιν συγγενῆ οὖσαν τῷ σκότῳ θεοποιῶν ὧν τις παυσάμενος εἰς τὰς τρώγλας εἰσελθεῖν τῆς στερεᾶς πέτρας ζητήσκειν. Μόνοι δὲ αὗται κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως διαιρούμεναι. Σχισμαὶ δὲ πετρῶν, τοῦ σώματος αὐτοῦ τὸ πάθος σημαίνουσιν, ᾧ προσφυγεῖν καὶ ἐγκατακρυφθῆναι τῇ σκέπῃ πάντες εὐχονται διαπαντὸς οἱ σωζόμενοι· κατὰ δὲ τὸν ῥητὸν, γέλωτος ἀξίαν τὴν τῶν Ἰουδαίων ἀποφαίνεται σκέψιν, εἰ κατακρύπτουσι τοὺς θεοὺς καὶ σώζειν τοὺς προσκυνουμένους ἐπέιγονται, τὸ τούτων ἀδρανὲς οἷς ποιῶσι σημαίνοντες, μὴ σὺν αὐτοῖς αἰχμάλωτοι τοῖς πολεμίοις γενήσονται. Οὐδὲν γὰρ ἀπώναντο τῶν εἰδώλων οἱ ταῦτα κατασκευάσαντες. Καὶ τάχα που ταῖς νυκτερίσιν ἀνεδείμαντο τοὺς ναοὺς. Ἐμφιλοχωρεῖ γὰρ τοῖς ἀφεγγέσι τόποις τὸ ζῶον, οὓς δὴ καὶ δυσωδίας πληροῖ. Ἀναλογίσονται τοίνυν 1893 ὅτι δὴ μᾶλλον νυκτερίσι προσεκύνουν τοῖς εἰδώλοις ἐμφωλευούσαις αἴσθησιν ἐχούσαις τοῖς τούτων καταγωγίοις ἀναισθήτοις ὑπάρχουσιν. Συγκατορύττεσθαι δὲ τοῖς ἑαυτῶν θεοῖς ἐσπουδάκασιν, ἀλλ' οὐ μετὰ Θεοῦ τῶν ὄλων ὄντες ἐκρύπτοντο, ἀλλ' ὁ Φαραὼ διώκων κατεποντίζετο. Ἄλλ' οὐδὲ Ῥαψάκου ταῖς ἀπειλαῖς μανέντος ὁ Θεὸς ἀπεκρύπτετο τὸν ἀσεβῆ τιμωρούμενος. ΚΕΦΑΛ. Γ'. αἰά. 9' Ἰδοὺ δὴ ὁ Δεσπότης Κύριος Σαββαὼθ ἀφελεῖ ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας, καὶ ἀπὸ Ἱερουσαλήμ ἰσχύοντα καὶ ἰσχύουσιν, ἰσχὺν ἄρτου, καὶ ἰσχὺν ὕδατος. Γίγαντα καὶ ἰσχύοντα, καὶ ἄνθρωπον πολεμιστήν, κ.τ.λ. Εἰπὼν περὶ τῆς ἡμέρας τῆς ἐκδικήσεως, νῦν ἐξ ἐτέρας ἀρχῆς ἀφαιρέσειν ἀπειλεῖ τῶν ἐν τῷ προτέρῳ λαῷ τῶν τοῦ Θεοῦ χαρισμάτων, οὐ δι' εἰδωλολατρείαν εἰπὼν, οὐ δι' ἄλλας ἀφαιρεθήσεσθαι πράξεις, διὰ δὲ τὴν βουλήν, ἣν κατὰ τοῦ δικαίου, φησὶν, ἐβουλεύσαντο. Τοὺς προφήτας γὰρ ἀποκτείναντες, τέλος καὶ τῷ Δεσπότῃ πάντων ἀσεβῶς ἐπεμάνησαν, τὸν ἀρχηγὸν τῆς ζωῆς, ὅσον ἤκεν εἰς αὐτοὺς, ἀποκτείναντες, ἀφαιρεῖ δὲ πρῶτον ἰσχύοντα καὶ ἰσχύουσιν, κατὰ δὲ Ἀκύλαν, ἔρεισμα καὶ ἐρεισμόν. Κατὰ δὲ τὸν Σύμμαχον, Στήριγμα καὶ στηριγμὸν, δηλῶν, κατὰ τὸν λόγον τὸν ἀποστολικόν, τοὺς κατὰ Θεὸν διαπρέποντας, οὓς καλεῖ στύλους καὶ ἐδραιώματα. Τοιοῦτους γὰρ εἶχεν καὶ ὁ πάλαι λαὸς ἰσχύεν δὲ καὶ ὁ θεία ῥοπή κρατῶν τῶν παθῶν. Τοιοῦτος δὲ νῦν παρ' Ἰουδαίοις οὐδεὶς. Οὐ γὰρ δύνανται λέγειν, "Πάντα ἰσχύω ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντί με Χριστῷ." Ἦσθῆνησαν γὰρ τῇ διὰ τὸν σταυρὸν ἀπιστία. Ὁ γὰρ μὴ ἔχων τὸν Χριστὸν, τὴν τοῦ Θεοῦ δύναμιν τὴν ἰσχὺν, οὐκ ἔχει. Ἰσχὺν τε ἄρτου, φησὶ, καὶ ἰσχὺν ὕδατος. Οὐκ ἄρτον οὔτε ὕδωρ ἀπλῶς, ἀλλ' ἰσχὺν ὃ δὴ προφήτης ἄλλος ἠρμήνευσεν εἰπὼν· "Ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται, λέγει Κύριος, καὶ ἀποστελῶ λιμὸν ἐπὶ τὴν γῆν, οὐ λιμὸν ἄρτου, οὐ δὲ δίψαν ὕδατος, ἀλλὰ λιμὸν τοῦ ἀκοῦσαι λόγον Κυρίου," ὧν νομίζουσι μεταλαμβάνειν ἐν τῷ διέρχεσθαι τὰς θείας Γραφάς, φιλοκαλεῖν τε τὴν τούτων ἐκμάθησιν, οὐκ ἔχοντες τὴν τῶν θρεπτικῶν λόγων ἰσχὺν, καὶ πηγῆς τῆς ζωοποιῶ. Ἄρτου δὲ περὶ οὗ φησὶν ὁ Δαβὶδ, "Ἄρτον οὐρανοῦ ἔδωκεν αὐτοῖς." Καὶ ὕδατων περὶ

ὧν φησιν ὁ προφήτης· "Ἀντλήσατε ὕδωρ μετ' εὐφροσύνης ἐκ τῶν πηγῶν τοῦ Σωτηρίου. "Καὶ ὁ Σωτήρ, "Ὅς δ' ἂν πῖν ἐκ τοῦ ὕδατος οὗ ἐγὼ δώσω αὐτῶ, γενήσεται πηγή ὕδατος ἀλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον." Καὶ πάλιν, "Ἡ σὰρξ μου, φησὶν, ἀληθὴς ἐστὶ βρῶσις, καὶ τὸ αἷμά μου ἀληθὴς ἐστὶ πόσις·" ἃ μὴ ἔχοντες, οὐκ εἶχον ἰσχὺν ἄρτου καὶ ὕδατος. Ἐξ ἀσθενῶν δὲ τροφῶν, ἀσθενεῖς οἱ τρεφόμενοι. Ἐπέλιπε δὲ αὐτοῖς καὶ ἡ ἰσχὺς τοῦ προφητικοῦ πνεύματος, καὶ κατάδιψοι τούτου τυγχάνουσιν. Ἔστι δὲ καὶ παρ' ἡμῖν τροφή ἰσχὺν μὲν οὐκ ἐμποιοῦσα, κωλύουσα δὲ τελευτᾶν· ἥς οἱ Κορίνθιοι νήπιοι ὄντες μετέλαβον. Ἀλλὰ καὶ λάχανα ἀσθενούντων τροφή, Τελείων γὰρ ἦν στερεὰ τροφή. Δεῖ δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀνοῖξαι πρὸς τὸ τοιοῦτου ἐμπλησθῆναι ἄρτου καὶ ὕδατος. "Διάνοιξον γὰρ, φησὶ, τοὺς ὀφθαλμοὺς σου, καὶ ἐμπλήσθητι ἄρτων." Καὶ διηνοιγῆσαν, φησὶ τῆς Ἄγαρ οἱ ὀφθαλμοὶ, καὶ ἶδεν τὸ ὕδωρ. Καὶ ἄλλως δὲ τῶν Ἰουδαίων ἀφήρηται ὁ ζωοποιὸς ἄρτος, ὃς δίδωσι τῷ κόσμῳ ζωὴν, καὶ τὸ ὕδωρ τοῦ ἀγίου βαπτίσματος, καὶ ἡ ἰσχὺς αὐτοῦ ἡ τῶν ἁμαρτιῶν ἀπόθεσις, ἡ πνευματικὴ ἀνακίνησις ἢ συμμόρφους ἐργαζομένη Χριστοῦ, καὶ τὸ παρῤῥησίαν ἔχειν εἰς οὐρανῶν βασιλείαν· "Ἐὰν γὰρ τις, φησὶ, μὴ γεννηθῆ ἔξ ὕδατος καὶ Πνεύματος, οὐ δύναται εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν." Γίγαντα δὲ, οὔτε τῶν Ἑβραίων ἢ φωνῆ, οὔτε οἱ λοιποὶ τῶν ἐρμηνευσάντων ὠνόμασαν· ἀντὶ δὲ τούτου, Ἀκύλας μὲν δύνατον, ὁ δὲ Σύμμαχος ἀνδρεῖον, ὁ δὲ Θεοδοτίων δυνάστην ἐξέδωκαν. Πλὴν ἐπὶ καλοῦ τὴν γίγαντος ἐνταῦθα προσηγορίαν εὐρίσκομεν, ὡς κἂν τῷ, "Ἀγαλλιάσεται ὡς γίγας δραμεῖν ὀδόν." Δηλοῖ δὲ τὸν εἰς ἄκρον ἰσχύος ἐλθόντα πνευματικῆς. Ἰσχύοντα δὲ, τὸν ὑποβεβηκότα βραχὺ, καὶ τῆς ἐν ἐκείνῳ νοουμένης ὑπεροχῆς ἐλαττούμενον. Ἐκάστῳ γὰρ δέδοται χάριτος μέτρον παρὰ Θεοῦ. Φησὶν γὰρ ὁ Παῦλος, "Θέλω δὲ πάντας ἀνθρώπους εἶναι ὡς καὶ ἑμαυτόν." Ἄλλ' ἕκαστος ὑμῶν ἴδιον ἔχει χάρισμα ἀπὸ Θεοῦ, ὁ μὲν οὕτως, ὁ δὲ οὕτως." Δύναται δ' ἂν καὶ ἄλλως γίγας μὲν δηλοῦν τὸν ἐκ φύσεως ἔχοντα προτερήματα εἰς ἀνάληψιν ἐπιστήμης, ἢ πρὸς ἄσκησιν ἀρετῆς· φυσικὴ γὰρ ἡ τῶν γιγάντων ἰσχὺς, ἰσχύων δὲ, τὸν ἐκ μελέτης καὶ πόνων τὸ ἐκ φύσεως ἀγαθὸν τελειώσαντα. Οὐκ ἔτι δὲ παρ' Ἰουδαίους πολεμισταὶ οὐδὲ γὰρ ἐναριθμοῦνται τοῖς στρατιωτικοῖς καταλόγοις. Νικῶνται δὲ ταῖς ἡδοναῖς καὶ πάθεσι ψυχικοῖς, καὶ λόγοις ἐναντίοις, κρατεῖν οὐκέτι δυνάμενοι· ἀλλ' οὐ δὲ ταῖς κατὰ νοῦν δικάζειν ἐννοοῖς. Οὐκ ἔχουσι γὰρ τὸν κατευθύνοντα πρὸς τὸ δέον Θεόν· ἀλλ' οὐ δὲ περὶ τῶν προσπιπτόντων κρίνουν ἴσασιν, ὅπερ ἀρέσκον ἐστὶν αὐτῶ. Οὗτοι δὲ καὶ παρεδόθησαν δικασταῖς τοῖς αἰχμαλωτίσασιν αὐτοὺς, αὐτοὶ μηκέτι δικάζοντες· καὶ ἐν Ἐκκλησίᾳ δὲ πολεμισταὶ μὲν, οἱ τὴν τοῦ Κυρίου πανοπλίαν ἀναλαμβάνοντες, καὶ πρὸς τὰς τοῦ διαβόλου μεθοδίας γενναίως ἰστάμενοι, συγκακοπαθοῦντες τῷ Εὐαγγελίῳ, καὶ μὴ ἐμπλεκόμενοι ταῖς τοῦ βίου πραγματείαις, ἵνα τῷ στρατολογήσαντι ἀρέσωσιν. Δικασταὶ δὲ οἱ τοὺς ἀδελφοὺς συμβιβάζοντες, ἀφ' ὧν καὶ ὁ κόσμος 1897 κρίνεται, οἱ καὶ ἀγγέλους κρινούσιν. Ἐὰν δὲ μὴ ὧσιν, ἀλλ' ἐπὶ τῶν ἀπίστων κρίνονται δι' ἀπορίαν ἀγίων· καὶ οὕτω σημεῖον ἐγκαταλείψεως. Ἀφαιρεῖ δὲ καὶ προφήτην. Πέπαυται γὰρ παρ' αὐτοῖς τῆς προφητείας ἡ χάρις. Καὶ ἐσφράγισται ὄρασις καὶ προφητεία κατὰ τὸν Δανιήλ. Μέχρι γὰρ Ἰωάννου παρ' αὐτοῖς ὑπῆρχεν ἡ προφητεία. Ἐν δὲ τῇ Ἐκκλησίᾳ Θεὸς ἔθετο πρῶτον ἀποστόλους, δεῦτερον δὲ προφήτας. "Ἐὰν γὰρ, φησὶ, προφητεύητε, εἰσέλθη δὲ ἄπιστος, ἢ ἰδιώτης· ἐλέγχεται." Ἄλλ' ὁ μὲν προφήτης, ἀποκαλύπτει τοῦ Πνεύματος, προαγορεύει τὰ μέλλοντα· ὁ δὲ στοχαστὴς, συνέσει τῇ δι' ἐμπειρίαν πραγμάτων, ἐξ ὁμοίου παραθέσεως τὸ μέλλον τεκμαίρεται· ὥσθ' ὅταν τὰ Σοδομιτῶν ποιήσωμεν, πεισόμεθα παραπλήσια, ἐὰν μετανοήσωμεν, ὡς οἱ Νινευῖται σωζόμεθα. Πρεσβύτερος δὲ οὐχ ἀπλῶς ὁ τῆς προεδρίας ἀξιωθεις, ἀλλ' ὁ φρενῶν κοσμούμενος γενναϊότητι, καὶ τὸν τοῦ πρεσβυτέρου χαρακτήρα φέρων ἀκέραιον· μάλιστα μὲν ἄγαμος· εἰ δὲ μὴ, μιᾶς γυναικὸς ἀνήρ τέκνα ἔχων πιστὰ, καὶ τὰ ἐξῆς· ἀντεχόμενος τοῦ κατὰ τὴν

διδασκαλίαν πιστοῦ λόγου, ὡς δυνατὸς εἶναι καὶ παρακαλεῖν ἐν τῇ ὑγιαίνουσῃ διδασκαλίᾳ, καὶ τοὺς ἀντιλέγοντας ἐλέγχειν. Δεῖ δὲ προήκειν καθ' ἡλικίαν πολλῶν πεπειραμένον διὰ τὸν χρόνον, καὶ τὸ εὐσταθὲς τῶν ἠθῶν ἐκ τῆς ἐπανθούσης αὐτῷ πολιτείας ὑποφαίνοντα. Δόξα γὰρ πρεσβυτέρου πολιαί. Κἂν ἐν ἡλικίᾳ δὲ ἔν φρόνημά τι εὔρη πρεσβυτικόν, οὐκ ἀτιμαστέον τὸ δῶρον. Πολιὰ γὰρ, φησὶ, φρόνησις ἐν ἀνθρώποις. Ἦν ἀφηρημένων τῆς Ἱερουσαλήμ ψευδώνυμοι νῦν οἱ παρ' Ἰουδαίους πρεσβύτεροι. Διὰ δὲ τῆς ἀφαιρέσεως τοῦ πεντηκοντάρχου, πᾶσαν τὴν εὐτακτον περὶ αὐτοὺς οἰκονομίαν δηλοῖ συγχυθῆσθαι, ἀπὸ μέρους τὸ ὅλον εἰπών, ὅσον Ἰοθὼρ Μωϋσεῖ συνεβούλευσεν. Καὶ τὴν πᾶσαν δὲ πολιτικὴν εὐταξίαν παρίστησιν. Ἔτι γὰρ συνόντος αὐτοῖς τοῦ Χριστοῦ, καὶ καλοῦντος ἐπὶ ζωὴν τὴν αἰώνιον, ἦσαν ἔτι παρ' αὐτοῖς ἀρχιερεῖς, καὶ ἡγούμενοι Γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι. Τὰ δεινὰ δὲ τολμήσαντες κατ' αὐτοῦ, τῶν ἀγαθῶν ἀπάντων ἐστέρηνται, καὶ συμβούλων τῶν εἰσηγουμένων τὰ δέοντα. Καὶ πρὸς τὰ βιωτικά μὲν γὰρ οἱ τοιοῦτοι λυσιτελεῖς, πρὸς δὲ τὰ ψυχικά, καὶ μάλα τοῖς πειθομένοις σωτήριοι. Ἦν τις ἀπορῶν, σκάφος ἐστὶν ἀκυβέρνητον ταῖς τρικυμίαις ἐκδεδομένον. Ἀφ' οὗ δὲ τὸ πονηρὸν συμβούλιον ἐποίησαντο, τὸ πῶς παραδώσουσιν Ἰησοῦν τὸν θαυμαστὸν, ἀφηρέθησαν σύμβουλον, οὗ τὰς συμβουλάς ἐθαύμα 1900 ζον. Ἐξεπλήττοντο γὰρ ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ, ταῖς δὲ παραινέσεσιν αὐτοῦ οὐκ ἐπέιθοντο. Πῶς δὲ οὐ θαυμαστός, ἀντὶ τοῦ, Ὁφθαλμὸν ἀντ' ὀφθαλμοῦ, συμβουλεύων στρέφειν τῷ παίοντι καὶ τὴν ἄλλην σιαγόνα, μὴ ὀργίζεσθαι, μὴ δικάζεσθαι, μὴ ἐπιθυμεῖν κακῶς, μὴ κρίνειν ἐχθρὸν, νικᾶν δὲ ἀγάπη τὴν ἔχθραν; Τὸν οὖν τοιαῦτα συμβουλεύοντα, διὰ τὸ μὴ παραδεχθῆναι παρ' αὐτῶν, ἀφείλεν Κύριος καὶ πρότερον τοὺς προφήτας τὰ εἰς σωτηρίαν Ἰουδαίους εἰσηγουμένης. Σοφὸς δὲ ἀρχιτέκτων, πᾶς οἰκοδομεῖν ἐκκλησίαν εἰδώς, ὡς ὁ Παῦλος εἰπών, "Ὡς σοφὸς ἀρχιτέκτων θεμέλιον τέθεικα." Καθ' ὃν καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἀρχιτεκτονεῖ Ἐκκλησίαν Θεοῦ λέγοντα, συνοικοδομεῖσθαι εἰς κατοικητήριον Θεοῦ ἐν πνεύματι. Καὶ τὸ, διὰ τῆς ἐπιχορηγίας τοῦ πνεύματος συνοικοδομεῖσθαι καὶ αὔξειν εἰς ναὸν ἅγιον ἐν Κυρίῳ. Τοὺς οὖν ἀποβαλόντας τὸν θαυμαστὸν σύμβουλον τὸν Θεοῦ Λόγον, ἐρήμους ἐποίησε τοῦ σοφοῦ ἀρχιτέκτονος τοῦ ἀγίου Πνεύματος. Ἀλλὰ καὶ συνετὸν ἀκροατὴν ἀφαιρεῖ τὸν ἔχοντα διάκρισιν Πνεύματος, καὶ συνιέντα, τίς μὲν ὁ ἐν Πνεύματι Θεοῦ λαλῶν, τίς δὲ ὁ ἐν Βεελζεβούλ. Διὸ καὶ Παῦλός φησιν· "Γίνεσθε φρόνιμοι τραπεζίται, πάντα δοκιμάζετε, τὸ καλὸν κατέχετε, ἀπὸ παντὸς εἴδους πονηροῦ ἀπέχεσθε." Εἰ δὲ κατὰ τὸν Σολομῶντα, Λόγος πολυτελής εἰς ἐπήκοον οὔς· ὅπου λόγος οὐκ ἔστιν, οὐδ' ἀκοῆς χρεία. Τοῦ δὲ θαυμαστοῦ συμβούλου παραιρηθέντος, καὶ ὁ συνετὸς ἀκροατὴς συναφήρηται. Μὴ ὄντος γὰρ ἀργυρίου, τραπεζίτης ἀργεῖ· λυπηρὸν δὲ καὶ ὅταν λόγος μὲν ἦ πλήρης νοημάτων, ὁ δὲ συνιείς μὴ παρῆ, τῷ μὴ ἔχειν ὦτα ψυχῆς, ἃ ζητεῖ Χριστὸς πρὸς τὴν τῶν ἰδίων λόγων ἀκρόασιν, λέγων, "Ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω." Καὶ ἐκ τούτων δὲ πάντων συνίσταται τὸ μετὰ τὴν σωτήριον παρουσίαν ταῦτα τέλους τετυχηκέναι· οὔτε γὰρ κατὰ τοὺς Ἡσαΐου χρόνους, οὔτε κατὰ τὴν ὑπὸ Βαβυλωνίων ἄλωσιν, ταῦτα γεγένηται. Πολλοὶ τε γὰρ συνῆσαν προφήται πρὸ τῆς πολιορκίας αὐτοῖς. Ἐπὶ τῆς τε Βαβυλῶνος κατὰ τὴν ἐκεῖθεν ἐπάνοδον. Εἶχον δὲ καὶ διοικητὰς τοὺς κρίνοντας τὸν λαόν. Ἐν μὲν γὰρ Βαβυλῶνι Δαυιδ κρίνει τοὺς πρεσβυτέρους. Μετὰ τε τὴν ἐπάνοδον ἦν Ἰησοῦς, ὁ τοῦ Ἰωσεδέκ, καὶ Ζωροβάβελ ὁ τοῦ Σαλαθιήλ. Καὶ μετ' αὐτοὺς Μακαβαίους ἐγένοντο χρόνους. Καὶ πεντηκόνταρχοι δὲ πάντως ὡς ἐν τάξει πολεμικῇ, καὶ ὡς εἰκὸς σύμβουλοι θαυμαστοὶ, καὶ λόγων σοφῶν ἀρχιτέκτονες, κατὰ Παῦλον τῆς Ἐκκλησίας τὸν ἀρχιτέκτονα. Καὶ συνετοὶ 1901 δὲ ἀκροαταὶ οἱ τοὺς τῶν προφητῶν λόγους ἐνέκρινον, τοὺς τῶν ψευδοπροφητῶν ἀποδοκιμάζοντες πνεύματι κριτικῶ, κατὰ τὸν λέγοντα, ὧ μὲν προφητείαν δεδόσθαι, ἄλλω δὲ διακρίσεις πνευμάτων. Πάντων δὲ τούτων ἐκπεσόντες μετὰ τὴν κατὰ τοῦ Σωτῆρος ἐπιβουλήν

ἐμπαίκεται κυρίοις καὶ νεανίσκοις ἄρχουσι παρεδόθησαν. Διπλῆ δὲ τιμωρία, καὶ ἀφαιρεθῆναι τὰ ἀγαθὰ, καὶ παραδοθῆναι τοῖς χείροσιν. Χαλεπὴ γὰρ τιμωρία, τὸ ὑπὸ νεανίσκων ἄρχεσθαι πόλιν. Μυρία γὰρ ὑπὸ κουφότητος κακὰ συνέζευκται τῇ νεότητι. Ἐνικῶς δὲ εἰπὼν τὰ χρηστὰ, ἰσχύοντα καὶ ἰσχύουσιν, καὶ τ' ἄλλα πρὸς πλῆθος ἀπειλεῖ κακὰ. Οὐχ ὅτι ἡλικίαν δὲ νέος κατηγορεῖται, ἀλλ' ὁ νεαρός τὸ ἦθος. Ἐπεὶ καὶ πρὸς ... διελέγετο, "Μὴ λέγε ὅτι νεώτερός εἰμι," δεικνὺς μὴ οὖσαν ἐν αὐτῷ τὴν νεότητα, διὰ τὴν τῆς διανοίας τελείωσιν. Ἐμπαίκεται γὰρ κυριεύουσιν ὑμῶν τῶν παραστησάντων ἑαυτοὺς δούλους τῇ ἀμαρτία. Ὁ γὰρ κοινὸς ἐχθρὸς γινόμενος κύριος, οὐχ ὡς ἰδίους χρεῖται τοῖς ὑπὸ χεῖρα, ἀλλ' ὡς ἐχθροῖς ἐμπομπεῖ κατεπαιρόμενος αὐτῶν, καὶ κυρίου, οὐπὲρ τούτους ἀπέστησε. Τοιγαροῦν ὁ τῆς ἐκεῖθεν ἐνεργείας ἐπαισθανόμενος, φησὶν, ὅτι "Αἱ ψοαὶ μου ἐπλήσθησαν ἐμπαιγμάτων." Τούτους δὲ τοὺς ἐμπαίκετας οὐκ αὐτὸς φησὶν ἐπιστήσιν ὁ Κύριος, ὡς τοὺς νεανίσκους ἄρχοντας. Ἄφ' ἑαυτῶν δὲ κυριεύειν, φησὶν, ἐκάστου τὸ κυριευθῆναι παρ' αὐτῶν, διὰ τῶν ἔργων ἐπισπωμένων. Ἐμπαίζαντες δὲ πρὸς τοῦ σταυροῦ τῷ Χριστῷ, νεωτέρα παρεδόθησαν τῇ Ῥωμαίων ἀρχῇ· ἐμπαίκεται δὲ καὶ αὐτῶν ἐκυρίευσαν, οὐκ ἔχοντες ἐν ἑαυτοῖς τὴν ἀλήθειαν, μόνον δὲ πρὸς τὸ δοκεῖν διακείμενοι· ἔσθ' ὅτε καὶ χρήμασιν ὠνούμενοι τὸ καλεῖσθαι ῥαββί. Τοὺς δὲ τοιούτους πῶς οὐκ ἂν τις εἴποι καὶ νέους εἶναι τὸ φρόνημα; τοιούτους ἔστιν αὐτοὺς Ἰουδαίων διδασκάλους ἰδεῖν. Ἀπειὴ δὲ τοιαύτην Ἐκκλησίαν ὄραν ἀγομένην ὑπὸ τῶν πανουργία δηλούντων τὸν λόγον, ἐν ὑποκρίσει ψευδολόγων, διὰ τῆς χρηστολογίας καὶ πιθανολογίας ἐξαπατώντων τοὺς ἀκεραίους. Οὐς ἂν τις εἰκότως ἐμπαίκετας καλέσειεν. Ἄλλ' εἰς ὃ τι φέρει ταῦτα τέλος, ἐπήνεγκεν, ὅτι συμπεσεῖται ὁ λαὸς ἄνθρωπος πρὸς ἄνθρωπον, πᾶσαν δεικνὺς ἀμιξίαν καὶ ταραχὴν, αἰδοῦς ἀπάσης ἀνηρημένης καὶ τάξεως· φανερώς δὲ, καὶ οὐ δι' αἰνιγμάτων ἔτι, τὰ τῆς ἐσχάτης ἀλώσεως ἐκδηγεῖται κακὰ. Στάσεως γὰρ καὶ φόνου τὴν πόλιν ἀνέπλησαν, μηδὲ φόβῳ τῶν πολεμίων ἀλλήλοις ὁμοιοῦσαντες, ἀλλήλοις δὲ φιλαρχοῦντες ἐπήεσαν, μηδενὸς ἐμμένοντος πρεσβυτέρου διδάγμασιν· ἔχων δὲ τις ἐκ βίου τὴν ἀτιμίαν, κατὰ σεμνοῦ τὸν τρόπον ὠπλίζετο. Ἐκτετηκότες δὲ λιμῷ, καὶ ἀλλήλων γευσάμενοι, προστάτας τοὺς δοκοῦντας πλουτεῖν ἐπεγράφοντο, καὶ συγγενεῖς, εἴπως διὰ τὸ γένος ἐπικλασθεῖεν πρὸς ἔλεον, οὐκ ἀγαθοὺς ζητοῦντες ἄρχειν, ἀλλὰ τοὺς τρέφοντας. 1904 Οἱ δὲ πενίαν ἴσθη ἀντιπροῦβάλλοντο. Κατακρατούσης δὲ τῆς διαστάσεως, οὐκ ἀπὸ συμφώνου τὴν ἐκλογὴν τῶν ἄρχειν δυναμένων ἐπεποίητο. Ἐκαστος δὲ τοῦ προστυχόντος ἐπελαμβάνετο. Ἐληλάσθω δὲ τῆς ἐκκλησίας τὸ πάθος, ὥστε τὸν ἀποροῦντα γαμικῶν ἐνδυμάτων ὠχεύοντά τε βρωμάτων πνευματικῶν, καὶ τὸν ἀληθινὸν ἄρτον τὸν στηρίζοντα καρδίαν ἀνθρώπου ἐν τῷ κ[ρυπ]τῷ τῆς διανοίας οἴκῳ μὴ ἔχοντα πρὸς ἡγεμονίαν καλεῖν. Καὶ παρὰ μὲν Ἰουδαίοις οἱ καλούμενοι πρὸς ἀρχὴν, ὃ μὴ εἶχον, οὐκ ἐπηγγέλλοντο. Παρ' ἡμῖν δὲ τινες οὐ Χριστὸν ἐνδεδυμένοι, οὐ σπλάγχνα οἰκτιρμοῦ, πρὸς ἀρχὴν πηδῶσι καὶ ἄκλητοι. Ἐδέοντο δὲ ἱματίου εὐσχήμονος, καὶ κοσμίου λόγου, τοῦ καλύπτοντος αὐτῶν τῆς ψυχῆς τὴν ἀσχημοσύνην. Οἱ δὲ κληθέντες οὐ καθόλου τότε παρητήσαντο τὴν ἀρχὴν, τὴν δὲ τοῦ λαοῦ τούτου. Καὶ τὴν αἰτίαν φασὶν, ὅτι Αἰνεῖτε Ἱερουσαλήμ. Ὑπὸ χειρὸς γὰρ Κυρίου τῷ δεσμῷ τῆς συναφείας κεκρατημένη, νῦν ἀποβέβληται, καὶ πέπτωκεν Ἰουδαία τῶν στηριγμάτων ὑφαιρεθέντων, ἀνόμων δὲ γλῶσσαν ἐκθήσαντο, τὴν καρδίαν πρὸς τὸν Θεὸν ἀλλοτρίαν κτησάμενοι, καὶ ἀντὶ τοῦ μελετᾶν ἐν νόμῳ Κυρίου ἡμέρας καὶ νυκτὸς, Σαμαρείτην εἶναι λέγοντες, αὐτὸν ἔχειν δαιμόνιον, φάγον τε καὶ οἰνοπότην, καὶ ἐκ πορνείας γεγεννημένον. Ἐφ' οἷς ἂν εἴποι τις οὐκ ἀδίκως, ἐκτείνεται δίκτυα πτερωτοῖς. Καταστροφή δὲ ἀνδρῶν παρανόμων κακῆ. Παρρησίαν τοίνυν μὴ ἔχοντες οὐκ ἀνανεύουσι πρὸς Θεόν. Τοιαῦτα γὰρ ἡμάρτον, ὡς Σοδομίταις αὐτοὺς παραβάλλεσθαι, μηδὲ λάθρα παρανομήσαντας δι' αἰσχύνην, διὰ δὲ τὸ γαυριᾶν, τὴν

ἀμαρτίαν πᾶσιν ἀναγγείλαντας. Ὡς γὰρ Σοδομίται τῷ Λῶτ τοὺς ἄνδρας ἀπαιτοῦντες ἀνήγγειλαν τὴν ἀσέλγειαν· οὕτως οὗτοι τῷ Πιλάτῳ τὴν ἀνομίαν, "Αἶρε, αἶρε βοῶντες, σταύρου αὐτόν." Κακὰ δὲ πᾶς βουλευόμενος, ἐφ' ἑαυτὸν ἐβουλεύσατο· ὡς ἀπὸ στεῆρῶν σωμάτων τὰ προσπεσόντα βέλη πρὸς τοὺς ἀφέντας ἐπάνεισιν. Τίς δὲ ἡ βουλή; Δήσωμεν τὸν δίκαιον, ὅτι δύσχρηστος ἡμῖν ἐστίν. Δήσαντες γὰρ τὸν Χριστὸν ἤγαγον πρὸς τὸν Καϊάφαν. Δύσχρηστος δὲ τοῖς ἀδικοῦσιν ἡ δικαιοσύνη, καθάπερ ὀφθαλμιῶσιν ὁ ἥλιος. Τὰ γεννήματα δὲ τῶν ἔργων αὐτῶν, αἰχμαλωσία, διασπορά, καταστροφή τοῦ ναῦ, ἡ ἀπὸ δόξης κατάπτωσις, ἡ αἰσχύνη τοῦ προσώπου αὐτῶν, δι' ἣν οὐκ ἀναβλέπουσι πρὸς Θεὸν, εἰς τὸν μονογενῆ Υἱὸν ἀσεβήσαντες, καὶ δήσαντες τὸν Λόγον, τὴν ἀλήθειαν, τὸ φῶς, τὴν δικαιοσύνην, τὸν Σωτῆρα, τὸν ἰατρὸν, τὸν ἐλευθερωτὴν· ἃ δὴ ποικίλως ἐπινοεῖται Χριστός. Ἐστέρηνται Λόγου, φωτὸς, ἀληθείας, ἀνθ' ὧν ἔσπειραν, τοιαῦτα θερίζοντες. "Ὁ γὰρ ἂν σπεῖρη ἄνθρωπος, τοῦτο καὶ θερίσει." Καὶ ὡς παρέδωσαν Πιλάτῳ τὸν Ἰησοῦν, καὶ ταῖς τῶν στρατιωτῶν ἀνημέροις ὄργασι· οὕτω καὶ αὐτοὶ, φησὶ, Ἔρω 1905 μαίων παραδοθήσονται στρατιαῖς. Οἷς Ἰεζεκιὴλ συμφώνως φησὶ, "Καθὼς ἐποίησα, φησὶν, οὕτω καὶ ἔσται σοι. Τὸ ἀνταπόδομά σου ἀνταποδοθήσεται εἰς κεφαλὴν σου." Ταῦτα δὲ περὶ τῆς ἐσχάτης θείας εἴρηται κρίσεως ἀντιμετρούσης ἐκάστῳ τὸ δίκαιον. Εἰ δὲ διὰ τοῦτο· Οὐαὶ τῷ πονηρῷ, ὅτι κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ συμβήσεται αὐτῷ· ὃ μὴ προεχώρησεν εἰς ἔργον ἢ κακία, ἐν δὲ τῇ κακίᾳ συνετελέσθη, ἄρ' οὐκ ἔσται κόλασις, καὶ οὐαὶ; Ἀλλὰ τὸ τέλειον εἰπὼν ἐν κακίᾳ, σοὶ τὸ λειπὸν ἐξ ἀναλόγου κατέλιπεν. Τὸ γὰρ ἔργον τελειοῖ, ἡ δὲ τῆς διανοίας ὀρμὴ ἀτελής. Ἄντι δὲ τοῦ, αἱ γλῶσσαι αὐτῶν, Ἀκύλας φησὶ τὰ ἐπιτηδεύματα. Ἄντι δὲ τοῦ, ἀπειθοῦντες, ὁ Σύμμαχος, εἰς τὸ παραπικράναι αὐτόν, ἐξέδωκεν. Ἀπὸ δὲ τοῦ αἴου τῇ ψυχῇ αὐτῶν, ὅτι βεβούλευνται βουλὴν πονηρὰν, ὁ προφήτης λέγει θρηνῶν, ἰδὼν αὐτῶν τὴν ἀναιδῆ καὶ Σοδομιτικὴν τόλμαν τὴν εἰς ἀσέβειαν· ἰβιέ'. Ἡλαὸς μου, οἱ πράκτορες ὑμῶν καλαμῶνται ὑμᾶς, καὶ οἱ ἀπαιτοῦντες κυριεύσουσιν ὑμῶν. Λαὸς μου, οἱ μακαρίζοντες ὑμᾶς πλανῶσιν ὑμᾶς, καὶ τὸν τρίβον τῶν ποδῶν ὑμῶν ταρασσουσιν, κ.τ.λ. Τῶν κατὰ τι πλημμελούντων, οἱ μὲν πταίουσιν ἐν γνώσει, νικώμενοι μὲν ὑπὸ τῆς κακίας, ὑπὸ δὲ τοῦ συνειδότος δακνόμενοι. Οἱ δὲ ἐν ἀγνοίᾳ, βροσκημάτων δίκην βιοῦντες. Πάντων δὲ χεῖρους, οἱ καὶ ἄλλους δι' ἀρπαγῆς πρὸς τὴν κακίαν ἐνάγοντες· ὁ δὲ τοῦ Θεοῦ Λόγος πολλοὺς κατὰ πλάνην ἐν Ἰουδαίοις ὁρῶν ἀμαρτάνοντας, ἀφορίζει μὲν τῶν πρόσθε κατηγορηθέντων αὐτοὺς, οἷά τε Πατὴρ Χριστὸς τούτους παρακαλεῖ, λαὸν ἴδιον αὐτοὺς ὀνομάζων προτρεπτικῶς. Αὐτοῦ γὰρ πάντες, κἂν ἀμαρτάνωμεν. Διὸ καὶ πάντας θέλει σωθῆναι, καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν, μὴ βουλόμενος ἡμῶν τὸν θάνατον ὡς τὴν μετάνοιαν, ἡγουν ὡς δυναμένων, εἶπερ ἔλοιντο, Κυρίου γενέσθαι λαός· συγγνώμην τε νέμων τοῖς κατ' ἀγνοίαν πλημμελήσασι, τοὺς αἰτίους αὐτοῖς τῆς εἰς αὐτὸν ἀπιστίας ἐλέγχει, οὓς ἔμπροσθεν ἐμπαίκτης ὠνόμαζεν, οὓς καὶ καλαμαῖσθαί φησιν τὸν λαόν, τὰς ἀπαρχὰς καὶ δεκάτας λαμβάνειν ἐθέλοντες, οὐ συνεχώρουν πιστεύειν Χριστῷ. Ἐν οἷς γὰρ ἐπλούτουν, μόνον φυλάττειν τὸν νόμον ἐκέλευον, ἐντολῶν παραμελοῦντες τῶν ἄλλων. Διόπερ αὐτοὺς ἐταλάνιζεν, ὡς ἀποδεκατοῦντας τὸ ἄνηθον, καὶ τὸ ἠδύοσμον, καὶ τὸ 1908 κύμινον, ἀφιέντας δὲ τὰ τοῦ νόμου βαρύτερα, τὴν 1908 κρίσιν, καὶ τὸ ἔλεος, καὶ τὴν πίστιν. Ἔσθ' ὅτε δὲ κα δίκην ἐπῆγον τοῖς πταίοις, ὡς ἂν τις ἀλοῦς, ἐπὶ ἐγκλήματι τὰ ὑπὲρ δυνάμιν αὐτοῖς προσάγει φοβούμενος. Ὅθεν καλαμαῖσθαί φησιν, ὡς μετὰ τὸ θερίσαι, καὶ τοῖς ἔτι λειπομένοις προσάγοντας δεξιάν· καὶ πράκτορας καλεῖ. Κατεξουσίαζον γὰρ αὐτῶν οὐ πρᾶως, ὡς δὴ μαθηταῖς διδάσκαλοι προσφερόμενοι, ὡς δὲ σκληροὶ δεσπότηαι πρὸς τὸ δοκοῦν ἀναγκάζοντες, ἐναντίως τῷ θεῷ Πέτρῳ παραγγέλλοντι τοῖς διδασκάλοις μὴ ὡς κατακυριεύοντες τῶν κλήρων, ἀλλὰ τύποι γινόμενοι τοῦ ποιμνίου. Καὶ ψυχῶν δὲ τυγχάνουσι πράκτορες πονηραὶ δυνάμεις τὴν ἐπὶ τὸ χεῖρον ἀπαιτοῦσαι

σπουδὴν· ὅθεν ἡ Γραφή μακαρίζει τοὺς μὴ ἀκούσαντας φωνὴν φορολόγου· τὸν τὰ πάθη δηλονότι νενικηκότα, καὶ τῆς ἑαυτοῦ διανοίας, ὡς μήτε θερίζεσθαι, μήτε καλαμαῖσθαι τὸν νοῦν· ἃ δὴ ποιεῖν οἱ Φαρισαῖοι πάντα τρόπον παρ' Ἰουδαίους ἐθέλοντες, πῆ μὲν ἐφόβουν, ὡς εἴρηται· πῆ δὲ τοὺς τῶν Ἰουδαίων οἴκους περιφοιτῶντες χρηστοεπεῖν ἐπεχείρουν, εὐλογημένον τε λαὸν ὠνόμαζον καὶ κλῆρον Θεοῦ, κέρδους τε χάριν παραλῦσαι τὸν νόμον ἀνέπειθον. Ἥτιατο γὰρ αὐτοὺς ὁ Κύριος ὡς ἀκυροῦντας τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ, διὰ τὴν ἰδίαν παράδοσιν. Ταῦτα οὖν δρῶντες, οὐκ ἔωσι, φησὶν, ὑμᾶς πρὸς τὸν σωτήριον λόγον ὁδοιπορεῖν, εἰδότες ὡς καταργουμένου τοῦ νόμου, μετέχειν τῶν διὰ τούτου λημμάτων οὐχ ἔξουσιν. Συνέχεον οὖν αὐτῶν τὰς ὁδοὺς, ταῖς σκιαῖς ἐναπομεῖναι κελεύοντες. Κολακικῶς δὲ τις μακαρίζων, οὐ μέτρια βλάπτει, τὴν ἐπὶ τοῖς ἀμαρτήμασι παραιρούμενος αἴσθησιν, καὶ κωλύων τὴν ἐπὶ μετάνοιαν βαδίζειν ὁδόν. Αἱ μὲν γὰρ θλίψεις ταπεινῶσιν, ὁ δὲ μακαρισμὸς φυσίωσιν ἐμποιεῖ. Κολακεία μὲν οὖν τοὺς ἀπλουστέρους ἐπαίρει, σπουδαίαν δὲ ψυχὴν οὐ κακηγορία συστέλλει, οὐκ ἔπαινοι ταύτην ἐπαίρουσιν. ΚΕΦΑΛ. Ε΄. αἱ. 9. Ἄσω δὴ τῷ ἡγαπημένῳ ἄσμα τοῦ ἀγαπητοῦ μου, τῷ ἀμπελῶνί μου, κ.τ.λ. καὶ τὸ καρπὸν φέρον, καθαίρει αὐτὸ, ἵνα καρπὸν πλείονα φέρῃ. Ὅπερ ὁ κακὸς οἰκονόμος οὐ διαπράττεται. Σκάπτειν γὰρ, φησὶν, οὐκ ἰσχύω. Ἀκολουθεῖ δὲ τῷ μὴ τέμνεσθαι, μηδὲ σκάπτεσθαι, τὸ ἀναβαίνειν ὡς εἰς χέρσον ἀκάνθας, ἃς ὁ Κύριος ταῖς βιωτικαῖς μερίμναις ἀπέικασεν. Ἄνω μὲν οὖν ἔλεγεν. Ἐποίησε δὲ ἀκάνθας· ἐνταῦθα δὲ προσέθηκεν, ἀναβήσονται. Τὸ γὰρ μέγεθος τῆς κακίας, καὶ τὴν ἐπὶ πολὺ χύσιν ὁ λόγος ἐμφαίνει. Ἐπεὶ οὖν, φησὶ, ἀνέμεινα μὲν τοῦ ποιῆσαι καρπὸν, ἐξ ἰδίας δὲ προαιρέσεως ἀκάνθας ἐποίησεν, παραδώσω αὐτὸν ἐρημία τε καὶ ἀφανισμῷ, ὧν ἑαυτὸν κατέστησεν ἄξιον. Ἀλλὰ καὶ ταῖς νεφέλαις ἐντέλλεται τοῦ μὴ βρέξαι ἐπ' αὐτόν· οὕτω τοὺς προ 1909 φήτας καλῶν, διὰ τὸ καθαρὸν αὐτῶν καὶ διαυγῆς τοῦ βίου, διὸ οὐράνιος αὐτοῖς ἐχορηγεῖτο λόγος. Ὡς γὰρ νεφέλη ἀήρ ἐστὶ πάσχυς ἐκ τῆς ὑγρᾶς ἀπὸ γῆς ἀναθυμιάσεως συνιστάμενος· καὶ μετεωρισθεὶς τοῖς ἀνέμοις, ὅταν λάβῃ παρ' αὐτῶν ἀξιόλογον ἄθροισμα, καὶ τὸ ἐκ τῆς ἐνεσπαρμένης αὐτῷ νοτίδος βάρους ἱκανὸν ἐγγένηται, τότε σταγόνας εἰς τὴν γῆν καθίησιν. Καὶ αὕτη τῶν ὄμβρων ἡ φύσις ἀπὸ γῆς εἰς γῆν φερομένων· οὕτω καὶ οἱ προφήται ἐκ μὲν τῆς κοινῆς ὀρμώμενοι φύσεως, διὰ καθαρότητα δὲ ψυχῆς τῇ δυνάμει τοῦ Πνεύματος συνυψούμενοι, καὶ λόγων γονίμων σταγόνας ταῖς ψυχαῖς ταῖς ἀγαθαῖς καὶ καρποφόροις ἐνστάζοντες. Τοιοῦτος ὁ Μωϋσῆς, "Προσδοκάσθω, λέγων, ὡς ὑετὸς τὸ ἀπόφθεγμά μου." Καὶ πάλιν, "Ὡς ὄμβρος ἐπ' ἄγρωσιν καὶ ὡσεὶ νιφετὸς ἐπὶ χόρτον τὰ ῥήματά μου." Ἐντέλλονται οὖν μὴ βρέχειν ἐπὶ τὸν ἀκανθοφόρον ἀμπελῶνα, τὸν ταῖς ἀκάνθαις ταῖς οἰκείαις στεφανώσαντά μου τὸν Κύριον, καὶ κραυγὴν ἄθεον ἐπὶ τούτῳ κινήσαντα, "Αἶρε, αἶρε, σταύρου αὐτόν." Ταύτην γὰρ, φησὶν, τῆς ἐγκαταλείψεως τὴν αἰτίαν, δι' ἣν καὶ ὁ ναὸς ἐπὶ γῆς, καὶ τὸ ἔθνος ἀνεπισκόπευτον, καὶ ὑετὸς αὐτοῖς οὐκ ἔστιν οὐράνιος· καίτοι καὶ ἐν Αἰγύπτῳ καὶ Βαβυλῶνι προφήται συνῆσαν αὐτοῖς, καὶ μετὰ τὴν ἐκεῖθεν ἐπάνοδον· νῦν δὲ παντελῶς ἐκλελοίπασιν. Εἰ δὲ τις λέγοι καὶ πρὸ τῆς ἐπιδημίας ἐπιλελοιπένας τοῦ Χριστοῦ, ἀλλ' οὐχ ἅπαντα· ἔτι γὰρ καὶ ὁ νεὼς συνειστήκει, καὶ τὴν νομικὴν ἐτέλουν λατρείαν, μέχρι τῆς αὐτοῦ παρουσίας. Νῦν δὲ καὶ πύργου καθαίρεσις, καὶ ἐρημία τοῦ ἀμπελῶνος, καὶ ἔκλειψις προφητῶν, ἀντὶ τῶν ἀκανθῶν ἐκείνων, καὶ τῆς κραυγῆς, ἣν ἀφήσιν πᾶσα ἡ πρὸς θάνατον ἀμαρτία, αὐτῆς βρώσεως τῆς πράξεως, ὡς καὶ τὸ αἷμα τοῦ Ἀβὲλ βοᾷ. Ἄνομίαν δὲ ποιεῖ πᾶς μὴ κανόνι δικαιοσύνης, μηδὲ νόμου, πράττων δὲ ἀδιακρίτως τὰ δόξαντα, κραυγῆς ὧν καὶ θορύβου καὶ συγχύσεως αἴτιος· ὡς τοῖς δικαίοις κρίμασιν ἡσυχία παρέπεται, τῶν κρινομένων εὐσταθῶς καταδεχομένων τὰ ὀριζόμενα. Διὸ καὶ Παῦλός φησι, "Πᾶσα κραυγὴ καὶ θόρυβος ἀρθήτω ἀφ' ὑμῶν." Ἔστι δὲ καὶ κραυγὴ τις ἀστεία, ἣν ὁ Κύριος ἐστῶς ἐν τῷ ἱερῷ ἔκραξεν. Ἡ καὶ Δαβὶδ

ἐκέχρητο λέγων, "Φωνῆ μου πρὸς Κύριον ἐκέκραξα," ὁ δηλοῖ τὸ μεγαλόφωνον καὶ μεγαλοφυεῖς τῶν οὐρανίων δογμάτων. Ὡς ἡ πρώτη κραυγὴ συγγενῆς ἐστὶν ἀπὸ Σοδόμων καὶ Γομόρρας. Διηρέθη δὲ ἡ προσηγορία τοῦ Ἰακώβ εἰς τὸν Ἰσραήλκαὶ Ἰούδα· καὶ πρότερον μὲν ἐπὶ τοῦ Δαβὶδ, μετὰ τὴν τελευτὴν τοῦ Σαούλ, εἰς αὐτὸν Δαβὶδ, καὶ τὸν υἱὸν τοῦ Σαούλ· ὕστερον δὲ ἠνίκα τοῦ Ῥοβοάμ τὰς δέκα φυλάς ἀπέστησεν Ἱεροβοάμ. Διὸ καὶ νῦν τὰς δύο προσηγορίας φησὶν. Πλείονα δὲ ἡμάρτανεν Ἰσραὴλ, ὅθεν καὶ θάττον ἠχμαλωτίσθη. Διὸ καὶ ἐνταῦθα, ὁ μὲν ἀκανθοφόρος ἀμπελῶν οἶκος τοῦ Ἰσραὴλ γίνεται· ὁ δὲ ἄνθρωπος τοῦ Ἰούδα, 1912 οὐκέτι ἀμπελῶν, ἀλλὰ νεόφυτον, οὐ κεχερωμένον, ἀλλ' ἠγαπημένον. Ἐπειδὴ δὲ σεσιώπηται ἐν τούτοις ὁ περὶ τῶν γεωργῶν τοῦ ἀμπελῶνος λόγος· διὰ τοῦτο Χριστὸς τοῖς ἄρχουσι τοῦ λαοῦ τὴν προκειμένην, ὡς γνῶριμον, ἔφη παραβολὴν, καὶ τοὺς γεωργοὺς προστίθησι, τὸ λείπον ἀναπληρῶν· ἐν ἧ φησιν, "Ὅς ἐξέδοτο τὸν ἀμπελῶνα καὶ ἀπεδήμησεν. Οἱ δὲ τοὺς δούλους κατὰ καιρὸν ἤκοντας ἐπὶ τὸ λαβεῖν τοὺς καρποὺς, ἀπέκτειναν, οἷσπερ ὕστερον καὶ τὸν υἱὸν καὶ κληρονόμον προσέθηκαν. Διὸ κακοὺς κακῶς ἀπολέσειν ἠπείλει τοὺς γεωργοὺς. Εὐξώμεθα τοίνυν ἀπρητῆσθαι τῆς ἀληθινῆς ἀμπέλου, οἷα κλήματα τῆς ζωοποιοῦ πιότητος ἐκκληρούμενοι. Οὕτω γὰρ δι' οἰκειότητα πνευματικὴν καρποφόροι γινόμεθα. Διὸ φησι, "Μείνατε ἐν ἐμοὶ κἀγὼ ἐν ὑμῖν. Καθὼς τὸ κλῆμα οὐ δύναται καρπὸν φέρειν οὐδὲν, ἐὰν μὴ μείνη ἐν τῇ ἀμπέλῳ· οὕτως οὐδὲ ὑμεῖς ἐὰν μὴ ἐν ἐμοὶ μείνητε. Ἐγὼ εἶμι ἡ ἄμπελος, ὑμεῖς τὰ κλήματα· ὁ μὲν ὢν ἐν ἐμοὶ, κἀγὼ ἐν αὐτῷ, οὗτος φέρει καρπὸν πολύν." Αὐτὸς οὖν καρποφόρος ποιεῖ. Αὐτὸς φραγμὸν περιτίθησιν. Καὶ ἐγείρας τεῖχος ἀποστήσει τοὺς διοδεύοντας. Πρὸς γὰρ αὐτὸν, λόγιόν φησιν ἕτερον, "Καὶ οἰκοδομηθήσονται σοι ἔρημοι αἰώνιοι, καὶ μνημόσυνον γενεῶν γενεαῖς καὶ κληθήσῃ οἰκοδόμος φραγμῶν, καὶ τὰς τρίβους τὰς ἀναμέσον παύσεις." ἡΐη. 90ῦαὶ οἱ συνάπτοντες οἰκίαν πρὸς οἰκίαν, καὶ ἀγρὸν πρὸς ἀγρὸν ἐγγίζοντες, ἵνα τοῦ πλησίον ἀφέλωνται τι. Μὴ οἰκίσητε μόνοι ἐπὶ τῆς γῆς; ἠκούσθη γὰρ εἰς τὰ ὦτα Κυρίου Σαββαῶθ ταῦτα⁹, κ.τ.λ. Δύναται μὲν καὶ κοινὰ ταῦτα εἶναι παραγγέλματα τοῖς πλεονεξίαν καὶ τρυφὴν νενοσηκόσι. Δύναται δὲ καὶ συνηρτῆσθαι τῶν ἄνω, καὶ τὰς ἀκάνθας διηγεῖσθαι κατὰ μέρος, ἃς ἔφη τὸν ἀμπελῶνα πεποιηκέναι. Καὶ πάλιν, ἃ διὰ ταύτας Ἰουδαίους συμβήσεται δυσχερῆ, ὧν ἔσσεσθαι μελλόντων ὀλιγωροῦντες, ἀρπαγῆς καὶ μέθαις προσέκειντο, καὶ ταῦτα κατὰ τοῦ Κυρίου τολμήσαντες δεινότατα. Ἐπειδὴ δὲ καὶ ἡμῶν ἕκαστος ἐν ἑαυτῷ φέρει γεώργιον, φυλαξώμεθα τὸ προσκροῦσαι Θεῷ. Τότε γὰρ ὡς οἶκον ἀσφαλῆ τὴν ποικίλην ἀρετὴν κατοικήσομεν, πληθυνοῦμεν δὲ σῖτον ὡσπερ κοιλάδες. Εὐλογοῦμενα γὰρ αὐξήσει τὰ γεννήματα τῆς δικαιοσύνης ἡμῶν, κατὰ τὸν θεῖον Ἀπόστολον. Οὐς δὴ καὶ, φησὶν, ὅτι μέθυσοι βασιλείαν Θεοῦ οὐ κληρονομήσοις. Τούτους γὰρ καὶ νῦν ὁ προφήτης θρηνεῖ μὴ συγχωρουμένους ἰδεῖν τὰ ἔργα Κυρίου νήφοντι λογισμῷ. Συγκατόμενοι γὰρ οἴνω, πρὸς τὸ πίνειν οὐκ ἔχουσι πέρας, τῆς συγκαύσεως δηλούσης καὶ τὴν φλόγα τὴν ἐκ τῶν ἄλλων ἐγειρομένην παθῶν ἐπιτεινόντων ταῦτα, καὶ τῶν ὀργάνων τῶν μουσικῶν, ἃ τοῦ Ἰωβάλ ἐστὶν εὐρήματα, τοῦ ἐκ τοῦ Κάιν καταγομένου, οἷς καὶ Λάβαν ἠβούλετο 1913 παραπέμπειν τὸν Ἰακώβ, ἀλλ' ἀπέδρα πρὸς τὸ ἰδεῖν τὰ ἔργα Κυρίου, ταῦτα κρίνας ἐμπόδιον, ὧν ἀκοῦσαι καὶ αἱ φυλαὶ τῶν Βαβυλωνίων κατέπιπτον. Οἱ δὲ φυγόντες τὸν οἶνον τὸν Βαβυλωνίων, καὶ τοῦ βασιλέως ἐκείνου τὴν τράπεζαν, οὔτε πεσόντες προσεκύνησαν, καὶ τὴν δύναμιν ἔσβεσαν τοῦ πυρός. Βλέπει μὲν οὖν τις δι' ὀφθαλμῶν τὰ ἔργα Κυρίου. Ἀπὸ δὲ τούτων κατανοεῖ τὰ ἀόρατα. Ταῦτα γὰρ τοῖς ποιήμασι νοούμενα καθορᾶται. Καὶ πῶς ἂν τοῦτο γένοιτο σκοπούμενου τῇ μέθῃ τοῦ νοῦ, καὶ Θεὸν ὄραν οὐκ ἰσχύοντος; ἔργα δὲ χειρῶν, καὶ ἡ προσδοκωμένη κατὰ τὸν ἄδην ἀντίδοσις, πῦρ καὶ γλῶττα ξηραιομένη, καὶ τὰ λοιπά· ὅθεν ἀνιστάμενοι ζῆν ἐθελήσωμεν ἱερατικῶς. "Οἶνον γὰρ καὶ σίκερα, φησὶν, οὐ πίεσθε" πρὸς Ἀαρὼν καὶ τοὺς υἱοὺς ὁ

Θεός, "ἤνικα ἂν εἰσπορεύεσθε εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου." Σίκερα δὲ καθ' Ἑβραίου παῖν ἐμποιῆσαι μέθην δυνάμενον. Εἶτα λοιπὸν ἐπάγει τὰ διὰ ταῦτα δεινὰ γενόμενα μὲν αὐτοῖς ὑπὸ Βεσπασιανοῦ καὶ Ἀδριανοῦ Ῥωμαίων αὐτοκρατόρων. Καὶ κατὰ διάνοιαν δὲ στερηθέντες τοῦ ἐπιουσίου καὶ λογικοῦ ἄρτου τῆς ζωῆς, λιμώττουσι δεινῶς, κατὰ τὸ, "Ἐπιστρέψουσιν εἰς ἐσπέραν, καὶ λιμώξουσιν ὡς κύων, καὶ κυκλώσουσι πόλιν." Καὶ τὸν ἀρχηγὸν τῆς ζωῆς ἀρνησάμενοι, τῷ τῆς ψυχῆς θανάτῳ περιπεπτώκασιν, ἀποστραφέντες τε τὸν ἐλθόντα κηρύξαι αἰχμαλώτοις ἄφεςιν, καὶ τυφλοῖς ἀνάβλεψιν, τοῖς νοητοῖς παρεδόθησαν αἰχμάλωτοι πολεμίοις. Ἐνεκρώθησαν οὖν οὐ διὰ λιμὸν ἄρτου, οὐδὲ διὰ δίψαν ὕδατος, ἀλλὰ διὰ λιμὸν τοῦ ἀκοῦσαι λόγον Κυρίου, καὶ διὰ δίψαν ὕδατος, οὗ τις ἐκ τοῦ Κυρίου μεταλαβὼν οὐ μὴ διψήσει εἰς τὸν αἰῶνα· οὐ λιμοκτονήσει γὰρ Κύριος ψυχὰς δικαίων· οὐδὲ τὸ σπέρμα τοῦ δικαίου ζητεῖ ἄρτους· οὐδὲ νηστεύουσιν οἱ τοῦ νυμφῶνος υἱοὶ παρόντος αὐτοῖς τοῦ νυμφίου. Τὸ δὲ, Ἐπλάτυνεν ὁ ἄδης τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, τὸ πάθος τῶν ἀπολουμένων δηλοῖ. Οὐ γὰρ τὸ ζῶον οὕτως, οὐδ' ἡ δύναμις ἐπιτεταμένη τοῖς ἀποθνήσκουσιν. Τὸ δὲ στόμα λέγων, παρέστησεν τόπον τινὰ ἐκ τῆς εἰς θάνατον ἁμαρτίας ἐνδοτάτῳ τῆς γῆς ἀφεγγῆ διὰ στομίου τινὸς τοὺς κατιόντας δεχόμενον. Αἰχμαλωτίζεται δὲ τις, ἀπαχθεὶς ἀπάτῃ τῆς ἐν τῷ παραδείσῳ μακαριότητος. Νεκροῦται δὲ, τὴν ἐκ τῆς ἐντολῆς οὐκ ἔχων ζωὴν. Εἰς ἄδου δὲ κάτεισι ὁ φύσει κακίας τοῦ Θεοῦ χωρισθεὶς, τῷ ἀγαθῷ ποιούσης ἐναντίαν διάθεσιν. Ἐκ δὲ τῶν ἐναντίων ὁ δίκαιος συνηγέρθη Χριστῷ, καὶ συνεκάθισεν ἐν τοῖς ἐπουρανίοις. Κατίασι δὲ πρὸς ἄδην, πρῶτον οἱ ἐνδοξοὶ, δοκοῦντες μὲν ἀγαθοὶ, μὴ τοιαῦτα δὲ τὰ ἔργα κτησάμενοι. Εἶτα οἱ μεγάλοι. δυνάμει καὶ ἀρχῇ τῶν πολλῶν ὑπερέχοντες, οἱ ἐξ ἀδικίας τε πλούσιοι, ἢ οἱ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ πλείονος ἀκόρεστον ἔχοντες, λοιμοὶ τε πάντες, οἱ διδάσκοντες 1916 τες πονηρὰ λόγους, ἢ τῷ πρὸς ἁμαρτίαν ἐρεθισμῷ. Ἀγαλλιᾶται δὲ ἐν Ἱερουσαλήμ τῇ γῆνι, ὁ κατὰ σάρκα ζῶν Ἰουδαῖος, πρὸς τὴν ἀποκειμένην τοῖς ἀγίοις μὴ βλέπων μακαριότητα. Ταπεινοῦται δὲ ἄνθρωπος μὲν ἀπλῶς ὁ κατὰ τὰς κοινὰς ἐννοίας μείζων, καὶ τὴν δύναμιν τὴν ἐκ πρώτης αὐτῷ δοθεῖσαν κατασκευῆς, διὰ τὴν πρὸς τὰ κάτω συμπάθειαν. Ὁ δὲ καταξιωθεὶς ἤδη χρηματίζειν ἀνὴρ, πρὸς τὰ πάθη μαλακιζόμενος, ἀτιμάζεται ζημειωθεὶς οὐ τὸ κοινὸν ἀπλῶς, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐξ ἀσκήσεως αὐτῷ γεγονὸς ἀγαθόν. "Τοὺς γὰρ δοξάζοντάς με, δοξάσω· καὶ οἱ ἐξουθενοῦντές με, ἀτιμασθήσονται," φησὶν ἐν πρώτῃ Βασιλειῶν. Ἐξουθενοῖ δὲ Θεὸν ὁ παραβαίνων τὰς ἐντολάς. Ὁφθαλμοὶ δὲ μετέωροι τῶν τὴν διάνοιαν εἰς τὸ ὕψος ἀράντων. Θεασάμενοι γὰρ τὸν τὰ πάντα ποιήσαντα, καὶ ὑπεράνω γεγονότες τῶν αἰσθητῶν, διὰ ψευδοδοξίας καὶ τοῦ προσπάσχειν τοῖς ὑλικοῖς, εἰκότως ἐταπεινώθησαν. Ὑψοῦται δὲ Κύριος ἐν κρίματι, κατὰ τὴν δικαίαν τῶν εἰρημένων ἀνταπόδοσιν. Καὶ καθ' ἕκαστον δὲ κατόρθωμα ὑψοῦμεν Θεόν. Συνεργία γὰρ κατορθοῦμεν τῇ παρ' αὐτοῦ. Διὸ φησὶν, "Ὑψώσω σε, Κύριε, ὅτι ὑπέλαβές με" καὶ πάλιν, ὑψοῦμεν αὐτὸν, θεωροῦντες αὐτοῦ τὴν σοφίαν, τὴν δύναμιν, τὰ κρίματα· ὡς λέγεσθαι περὶ τοῦ δικαίου, "Αἱ ὑψώσεις τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ λάρυγγι αὐτοῦ." Ὁ δὲ τὸν Κύριον ἰδὼν ὑψούμενον, ἐν τοῖς κρίμασιν, ὁρᾷ καὶ τὴν δόξαν τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ. Ἄντι δὲ τοῦ, Καὶ βοσκηθήσονται οἱ διηρπασμένοι ὡς ταῦροι, ὁ Σύμμαχος, Νεμεθήσονται, φησὶν, οἱ ἄμνοι αὐτῶν. Τὰ δὲ ἔρημα τῶν παρανόμων πάροικοι φάγονται· ἃ καὶ πρὸς λῆξιν ἐγένετο. Τῶν γὰρ ἀρχόντων τοῦ λαοῦ δίκην ταύρων ἀγέλης ἡγουμένων εἰς μετοικίαν ἀπαχθέντων, καὶ ἐπὶ τῆς ἀλλοδαπῆς διαρπασθέντων, τὰς ἐρήμους αὐτῶν χώρας πάροικοί τινες ἐπελθόντες καὶ μέτοικοι κατέσχον· ὅπερ ἔλεγε, Τὴν χώραν ὑμῶν ἐνώπιον ὑμῶν ἀλλότριοι κατεσθίουσιν αὐτήν. Οὗ τούναντίον ἦν, ὅτε Θεὸς ὑπερεμάχει τοῦ ἰδίου λαοῦ. Νῦν δὲ δι' ἄλλου προφήτου φησὶν ὁ Θεός, "Καλαμᾶσθε, καλαμᾶσθε, ὡς ἄμπελον τὰ κατάλοιπα τοῦ Ἰσραήλ. Ἐπιστρέψατε ὡς ὁ τρυγῶν ἐπὶ τὸν κάρταλλον αὐτοῦ." Φησὶν οὖν καὶ οὗτος,

ὅτι οἱ πάλαι ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων διηρπασμένοι ἠνίκα τούτοις συνεμάχει Θεός, τὰ τούτων βοσκηθήσονται, ταύρων ἔχοντες δύναμιν. Καὶ τὰς ἐρήμους, φησὶ, τῶν πολιορκηθέντων ἄρνες οἱ ἕξ ἔθνῶν βοσκηθήσονται. βαθυτάτην, ὡς ἐν ἐρήμῳ, πόαν νεμόμενοι. Τοὺς [μὲν] ἰσχυροὺς ταύρους εἰπὼν, τοὺς δὲ μὴ τοιοῦτους ἄρνας. Τοιαῦτα δὲ πάσχομεν ὑπὸ τῶν ἀντικειμένων δυνάμεων ἠττώμενοι κατὰ πόλεμον καὶ ὑπὸ τῶν ἀλόγων κινημάτων, ταύρων δίκην, ἐν τῇ ἐρημίᾳ τοῦ βίου τούτου διάζομεν. Ὅθεν οὐκ ἔφη, Βόες. Συναγελαστικάι γάρ. Ὁ δὲ ταῦρος θυμοειδὴς ὢν ἀποσπάται τῶν ἄλλων. 1917 ιηιθ'. 90ὐαὶ οἱ ἐπισπώμενοι τὰς ἀμαρτίας ὡς σχοινίῳ μακρῷ, καὶ ὡς ζυγοῦ ἱμάντι δαμάλεως τὰς ἀνομίας οἱ λέγοντες· Τὸ τάχος ἐγγισιάτω ἃ ποιήσει, ἵνα ἴδωμεν. Καὶ ἐλθέτω ἡ βουλή τοῦ ἀγίου Ἰσραὴλ, ἵνα γνῶμεν⁹. Καὶ ταῦτα τοῖς προλεχθεῖσιν ἀκόλουθα. Πολλῶν γὰρ ἐπακούσαντες διδασκαλικῶν λόγων τοῦ Σωτῆρος, μετ' αὐτόν τε τῶν ἀποστόλων, ἐπιμένοντες ἀπιστία, προσθήκας ἐποιοῦντο πλημμελημάτων, ἀεὶ τοῖς προλαβοῦσιν ἐπισυμπλέκοντες ἕτερα, καθάπερ οἱ πλέκοντες σχοινίον, παυσαμένου τοῦ κλωθομένου συνάπτουσιν ἕτερον, μακρὸν ποιῆσαι βουλόμενοι. Πᾶς δὲ ἀμαρτάνων, δεσμοὺς ἑαυτῷ δι' ὧν ἀμαρτάνει κατασκευάζεται, μακρὸν, ἢ βραχὺ, κατὰ λόγον τῶν ἀμαρτημάτων, τὸ σχοινίον ᾧ δεσμεῖται ποιῶν. Διὰ γὰρ τοῦτο γινόμεθα δέσμιοι κατὰ τὴν Ἱερεμίου φωνήν. Σειραῖς γὰρ τῷ ὄντι τῶν ἰδίων ἀμαρτημάτων ἕκαστος σφίγγεται. Καὶ ἄπερ δὲ κατὰ τὸν πλησίον οὐκ ἐκ τοῦ παρατυχόντος, ἀλλ' ἐκ βουλήs καὶ ἐνέδρας καὶ μακρῶν συντελοῦμεν κατασκευῶν, σχοινίον ἐστὶ μακρὸν, δι' οὗ καὶ πόρρω κειμένας ἑαυτοῖς τὰς ἀμαρτίας ἐπισυρόμεθα, ἡγουν τὰς ἐπ' αὐταῖς τιμωρίας. Καὶ ταύτας γὰρ οἶδεν ἀμαρτίας καλεῖν ἡ Γραφή. Τρόπον γὰρ τινα τὴν τοῦ Θεοῦ καθ' ἑαυτὸν ἐλθεῖν βιαζόμεθα δίκην, ὡς ἡμῶν ἐκάστῳ λέγεσθαι· "Ἡ τοῦ πλοῦτου τῆς χρηστότητος αὐτοῦ, καὶ τῆς ἀνοχῆs, καὶ τῆς μακροθυμίας καταφρονεῖs;" Ὁ δὲ Σύμμαχος ἐξέδωκεν· Οὐαὶ οἱ ἔλκοντες τὰς ἀνομίας, ὡς σχοινίῳ ματαιότητος, καὶ ὡς βρόχῳ τῆς ἀμάξης τὴν ἀμαρτίαν. Μακρὰ γὰρ ὄντα τὰ σχοινία δυσδιάλυτά ἐστιν, τῷ τῶν ἀμαρτημάτων εὐτόνῳ πυκνούμενα. Οἱ γὰρ ζυγόδεσμοι, οὐδὲ ὑπὸ τῶν ἰσχυροτάτων ζυγῶν, καὶ βιαίως ἐπισπωμένων τὰ βάρη, εὐχερῶς διαρρήγνυνται. Τὴν δὲ ἰσχὴν ἐπέτεινε ἐκ δαμάλεως εἰπὼν τὸν ἱμάντα ἰσχυροῦ τε ζώου, καὶ οὔτε διὰ πόνον, οὔτε διὰ χρόνον ἠσθενηκότος. Ἡ οὕτως, ὡς οἱ τὰς δαμάλεις, ἥτοι τὰς βοῦς ὑποφέροντες τοῖς ζυγοῖς, ἔλκουσιν ἔσθ' ὅτε σὺν βία πολλῇ εἰς πόνους [καὶ] καταδεσμεύουσιν· τὸν αὐτὸν τρόπον τοῖς ἐκ θείας ὀργῆs ἐσομένοις ἑαυτοῦς ὑποφέροντες ἔφασκον, Ἐγγισιάτω τὸ τάχος ἃ ποιήσει, τὰς καθ' ἑαυτῶν ἀπειλάς παρά τε προφητῶν, καὶ αὐτοῦ τοῦ Σωτῆρος ἀκούσαντες, δι' ἀπιστίαν τε ταύτας ἐπικαλούμενοι. Διὸ τις αὐτοῦς ταλανίζει προφήτης εἰπὼν· "Οὐαὶ οἱ ἐπιθυμοῦντες τὴν ἡμέραν Κυρίου. Καὶ αὕτη ἐστὶ σκότος, καὶ οὐ φῶς." Καὶ αὐτὸν μέντοι γενόμενον δέσμιον ἀμαρτίας ἀκολουθήσαι Χριστῷ τῷ ἐροῦντι τοῖς ἐν δεσμοῖς, Ἐξέλθετε. Ἅγιον δὲ Ἰσραὴλ τὸν μονογενῆ τοῦ Θεοῦ Λόγον φησίν. κ'. 90ὐαὶ οἱ λέγοντες τὸ πονηρὸν καλὸν, καὶ τὸ 1920 καλὸν πονηρὸν, οἱ τιθέντες τὸ σκότος φῶς, καὶ τὸ φῶς σκότος, οἱ τιθέντες τὸ πικρὸν γλυκὺ, καὶ τὸ γλυκὺ πικρόν⁹. Καὶ ταῦτα τοῖς αὐτοῖς ἐπιφέρεται. Τοὺς γὰρ ἀγαθοὺς τοῦ Σωτῆρος καὶ [φρο]νίμους λόγους ἀποστρεφόμενοι, τοὺς ἐναντίους λογισμοὺς ἀπεδέχοντο. Ἄντι δὲ τοῦ εὐαγγελικοῦ φωτὸς, τὸ τῆς αὐτῶν πλάνης σκότος, ὡσπερ τι φῶς, κατησπάζοντο, τῆς τε κακίας τὴν πικρὰν φύσιν, ὡσπερ τινα γλυκεῖαν ἡδονὴν μετεδίωκον. Ὡς καὶ νῦν τοῦ Εὐαγγελίου τὴν ἀλήθειαν ἀποστρέφονται, καὶ τοὺς γραῶδεις μύθους θαυμάζοντες, τοιοῦτον ἦν καὶ τὸ Χριστὸν μὲν ἀρνήσασθαι, τὸν δὲ Βαραββὰν ἐξαιτεῖν τῆς τῶν ληστῶν γεγονότας μερίδος· καὶ τὸ εἰδωλολάτρας μὲν ἀποδέχεσθαι, διώκειν δὲ τοῦ Χριστοῦ τὸν λαὸν τὸν σεμνόν τε καὶ σώφρονα. Παρωσάμενοι γὰρ τὸν διὰ Χριστοῦ φωτισμὸν, μεμενήκασιν ἐν σκότῳ, κατὰ τό· "Ὑπομεινάντων αὐτῶν, τὸ φῶς ἐγένετο αὐτοῖς εἰς σκότος· ὑπομείναντες

αὐγὴν ἐν ἄωρίᾳ περιέστησαν." Τελείου δέ ἐστιν, τοῦ διὰ τὴν ἕξιν γεγυμνασμένα ἔχοντος τὰ αἰσθητήρια, διακρίνειν δύνασθαι τὴν τοῦ καλοῦ φύσιν, ἀπὸ τοῦ πονηροῦ. Καὶ δοκίμου τραπεζίτου, τὸ καλὸν κατέχειν ὥσπερ ἀδοκίμου, τὸ παρὰ φύσιν ἔχειν τὰ κριτήρια διακειμένα. Τρεῖς μὲν οὖν συζυγίαι νῦν παρετέθησαν, ἐν μὲν τοῖς σωματικοῖς διαφέρουσαι, ἐν δὲ τοῖς ψυχικοῖς, κατὰ διαφοροῦς ἐπινοίας περὶ ἕν τι στρεφόμεναι. Καλὸν μὲν οὖν ὀρίζονται ἀγαθὸν ἐπαινετὸν, ὃ τὸ αἰσχροὺν ἀντίκειται, ὃ νῦν ὠνόμασε πονηρὸν ὅπερ ἂν εἴη κακὸν ψεκτόν. Φῶς δὲ οὐσία διαχυτικὴ σκότους· Σκότος δὲ ἀήρ ἐστερημένος φωτός. Καὶ γλυκύτης μὲν λειότης χυμοῦ ἢ χυλοῦ τὴν γευστικὴν ἠδύνουσα αἴσθησιν. Τὸ δὲ πικρὸν γευστὸν ἐκτραχύνον τὴν γεῦσιν. Ταῦτα μὲν οὖν κατὰ τὴν πρόχειρον ἕκδοσιν. Ἄλλ' ἔοικε μὴ περὶ τῶν αἰσθήσει γνωρίμων ὑπάρχειν ὁ λόγος. Ἄλλ' εἴπερ ἡ ἐντολὴ Κυρίου τηλαυγῆς, φωτίζουσα ὀφθαλμοὺς, ὁ μὴ ταύτη ζῶν, ἐν ὑλικοῖς δὲ πάθει κυλινδούμενος, ταῦτα νενόμικε φῶς ἐκείνην σκότος δοκῶν, καὶ δογματικῶς ὁ μὴ πιστεύων εἰς τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, τοῦτο μὲν σκότος, φῶς δὲ ποιεῖ τὸν διάβολον. Καὶ, εἰ γλυκεία τῷ λάρυγγι τοῦ δικαίου τὰ λόγια τοῦ Κυρίου, ὁ τὸ τῶν προσταγμάτων φεύγων ἐπίπονον, συγκατατιθέμενος δὲ τῷ λείῳ τῆς ἡδονῆς, οὗτος ἀναστρέφει τὸ γλυκὺ καὶ πικρὸν. Ἄλλὰ καὶ δογματικῶς, γλυκύτης ἐστὶν τοῖς ἐπιστημόνως αὐτοῦ γενομένοις ὁ Κύριος· "Γεύσασθε γὰρ, καὶ ἴδετε ὅτι Χριστὸς ὁ Κύριος." Μὴ πιστεύων δὲ τις αὐτῷ, τὸ γλυκὺ λέγει πικρὸν. Καὶ τὸ ἀληθὲς δὲ καλὸν, τὸ ἐν τῇ ψυχῇ συμμέτρως διακειμένη κατ' ἀρετὴν. Μεσότης γὰρ ἡ ἀρετὴ, ἧς τὸ ὑπερβάλλον ἢ λείπον, κακία· ὡς ἐπ' ἀνδρείας ἔλλειψις μὲν ἡ δειλία, ἢ δὲ θρασύτης πλεονασμὸς, ἅπερ αἰσχος ἐργάζονται, καὶ ὁ μὴ πιστεύων δὲ εἰς τὸν Κύριον, οὐδὲ τῇ τοῦ καλοῦ συγκατατίθεται φύσει. Κυρίως γὰρ ἐκεῖνο καλὸν, κατὰ τὸ, "Τῇ ὠραιότητί σου καὶ τῷ κάλλει σου" αἰσχος δὲ πᾶν ὁ διάβολος. Ἐπεὶ οὖν οὐκ ἔστι κοινωνία φωτὶ πρὸς κάλλος, οὐδὲ συμφώνησις Χριστοῦ πρὸς Βελίᾳρ, χωριστέον ταῦτα ἀλλήλων· καὶ μὴ παραλογισθέντες, φῶς, νομίσωμεν τὸν μετασχηματιζόμενον εἰς ἄγγελον φωτὸς, μηδὲ γλυκεῖαν τὴν ἡδονὴν, μηδὲ κάλλος σωματικὸν τοῦ ψυχικοῦ προτιμήσωμεν. Διὰ τί δὲ ἐπὶ μὲν τοῦ καλοῦ, τὸ, λέγοντες, εἴρηται· ἐπὶ δὲ τοῦ φωτὸς καὶ τοῦ γλυκέος τὸ, τιθέντες; κατὰ τι δὲ καὶ πικρότερον. Παρὰ γὰρ τὰς πρώτας αἰρέσεις τοῦ βίου διὰ τοῦ λόγου μόνον σφαλλόμεθα. Ἐνεργοῦντες δὲ τὸ κακὸν, καὶ μετὰ πείραν προσμένοντες, ὥσπερ ὄρους ἑαυτοῖς ἀκινήτους τῶν τῆς κακίας ἔργων τιθέμεθα. Ἄν τις ἐξ ἀσελγείας πρὸς σωφροσύνην οὐ μετατίθεται, τίθησιν ἑαυτῷ τὸ πικρὸν γλυκὺ. Χεῖρον δὲ τούτου, τὸ καὶ συνηγορεῖν τῷ κακῷ, καὶ λέγειν τὸ καλὸν πονηρὸν· οὐ μόνον γὰρ ποιουσι, φησὶν, αὐτὰ, ἀλλὰ καὶ συνευδοκοῦσι τοῖς πράσσοσι. Τιθέναι μὲν οὖν, τὸ πράττειν. Λέγειν δὲ, τὸ δογματίζειν. Ὁ τὴν εἰς θάνατον ἁμαρτίαν τινὲς ἀπεφήναντο τῶν εὐδοκούντων οὕσαν, ἀλλ' οὐ δακνομένων ἐφ' οἷς ἁμαρτάνουσιν· ἐξ οὗ τὸ μηδὲ μετανοεῖν ἐπιγίνεται. κακῷ. 90ὐαὶ οἱ συνετοὶ ἐν ἑαυτοῖς, καὶ ἐνώπιον αὐτῶν ἐπιστήμονες. Οὐαὶ οἱ ἰσχύοντες ὑμῶν, οἱ πίνοντες τὸν οἶνον, καὶ οἱ δυνάσται, καὶ οἱ κεραννύντες τὸ σίκερα. Οἱ δικαιοῦντες τὸν ἀσεβῆ ἕνεκεν δώρων, καὶ τὸ δίκαιον τοῦ δικαίου αἴροντες. Καὶ ταῦτα τοῖς ἄνω πάλιν ἐφήρμοσεν, εἰ καὶ γενικὴν πρὸς τοὺς δοκησισόφους ἔχει τὴν ἀπειλήν ὅποιοί τινες ἦσαν οἱ τῶν Ἰουδαίων διδάσκαλοι, μηδὲν μὲν ἐπ' ἀκριβείας διδάσκοντες, καλαμώμενοι δὲ τὸν λαὸν, καὶ τῇ μέθῃ προσκείμενοι. Τοῦ γὰρ νόμου λέγοντος, "Κρίμα δίκαιον κρίνατε," ὁ προφήτης φησὶ πρὸς τὴν Ἱερουσαλήμ· "Οἱ ἄρχοντές σου ἀπειθοῦσιν, κοινωνοὶ κλεπτῶν, ἀγαπῶντες δῶρα, διώκοντες ἀνταπόδομα, ὀρφανοῖς οὐ κρίνοντες, καὶ κρίσει χήρας οὐ προσέχοντες." Ταῦτα γὰρ ἔδρων αἰσχροῦν λημμάτων ἠττώμενοι, πρὸς τὴν ἀσωτίαν τοῦ βίου. Διὸ τῆς προφήτης φησὶν, "Οἶνον ἐκ συκοφαντιῶν ἔπινον." Καὶ κακῶν δὲ ὄντες διδάσκαλοι, τῷ τῆς ἀγνοίας ἐκεκάρωντο σκότῳ, καὶ τοῖς ἄλλοις ποτὸν ἐκίρνων δεδολωμένον, τὸ σίκερα, τὸν τοῦ Θεοῦ καπηλεύοντες λόγον. Πρὸς οὗς

ἔλεγον, "Οἱ κάπηλοί σου μίσγουσιν τὸν οἶνον ὕδατι," καὶ κατεδίκαζον δὲ τὸν ἀθῶον, ἀφιέντες τὸν αἴτιον. 1924 Λέγεται δὲ τὸ, οἱ συντετοὶ ἐν ἑαυτοῖς, οὐ μόνον περὶ τῶν εἰδέναι δοκούντων, ἄπερ οὐκ ἴσασιν, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν ἐχόντων μὲν χάρισμα γνώσεως, οὐ μεταδιδόντων δὲ τούτου τοῖς ἄλλοις. "Σοφία γὰρ κεκρυμμένη καὶ θησαυρὸς ἀφανής, τίς ὠφελία ἐν ἀμφοτέροις;" Οἶος ἦν ὁ τὸ τάλαντον κρύψας παρ' ἑαυτῷ μείνας σοφός. Κὰν ἐπὶ κακῶ δέ τις, καὶ μὴ εἰς δόξαν Θεοῦ χρῆται τῇ γνώσει, οὐκ ἔστιν ἐνώπιον Θεοῦ ἐπιστήμων, ὡς οὐδὲ ὁ καταγράφων ἑαυτῷ τὸ κατόρθωμα, καὶ μὴ τὸν Θεὸν, ὡς αἴτιον τῆς δωρεᾶς ἀνυμνῶν. Πρὸς ὃν εὐκαιρον εἶπεῖν, "Τί δὲ ἔχεις ὁ οὐκ ἔλαβες; Εἰ δὲ καὶ ἔλαβες, τί καυχᾶσαι ὡς μὴ λαβῶν;" Λέγεται δὲ σύνεσις, οἶον εὐπαρακολουθησὶα ψυχῆς, ὀξέως εἰς ἐν συναγωγῆς τὰς τῶν πραγμάτων ἐννοίας· ἡγουν ἐντρέχεια διανοίας εὐπαρακολούθητος, τῷ ἐκάστῳ πράγματι οἰκεῖον εὐρίσκουσα. Ἐπιστήμη δὲ, ἔξι ἐν ἑαυτῇ τὸ βέβαιον ἔχουσα, ἀμετάπτωτος ὑπὸ λόγου. Σοφίαν δὲ, φασὶν, ἐπιστήμην θείων καὶ ἀνθρωπίνων πραγμάτων, καὶ τῶν τούτων αἰτιῶν. Ἐπειδὴ δὲ αὐτοσοφία ὁ Χριστὸς, σοφὸν ἐροῦμεν τὸν κατὰ μετοχὴν Χριστοῦ, καθ' ὃ σοφία ἐστίν, τετελειωμένον· ὡς οἱ τῆς σκηνῆς ἐκείνης ἀρχιτέκτονες· "Ἐμπλήσω γὰρ αὐτοὺς, φησὶ, πνεύματος σοφίας καὶ ἐπιστήμης." ἅ τις αὐτῷ μὴ ἀνατιθεῖς ταλανίζεται. Ἀπείρητο δὲ Ναζιραίοις οἶνος καὶ σίκερα, καὶ τοῖς ἱερεῦσιν εἰσιοῦσιν εἰς τὰ ἅγια. Καὶ Σολομῶν ἐν Παροιμίαις φησὶν· "Οἱ δυνασταὶ θυμῶδεις εἰσὶν, οἶνον μὴ πινέτωσαν, ἵνα μὴ πίνοντες ἐπιλάθωνται τῆς σοφίας." Δεῖ γὰρ ἀθόλωτον ἔχειν τὸν νοῦν τὸν τε Θεὸν θεραπεύοντα, καὶ τὸν ἀνθρώπων ἐπιμελούμενον. Ὁ μὲν γὰρ ἐλάχιστος καὶ συγγνωστός ἐλέου· "Δυνατοὶ δὲ δυνατῶς ἐτασθήσονται." Καὶ ᾧ πολὺ παρέθεντο περισσότερον ἀπαιτήσουσιν αὐτόν. Καὶ πᾶς δὲ πάθει κρατούμενος, μεθύειν λέγεται τοσοῦτον, ὅσον τούτῳ κεκράτηται, κατὰ λόγον ὑπομένων τὴν ἔκστασιν, καὶ συγχύσει ταύτης εἰς λήθην τῆς σοφίας χωρῶν, ἀλλὰ πῶς ὁ ἔχων σοφίαν θυμῶδης; Ὅτι μήπω λέγει τὸν ἀπαθῆ· περὶ δὲ τοῦ μετριοπαθοῦς καὶ ἐτέρωθί πού φησιν, "Ἄφρων αὐθήμερον ἐξαγγελεῖ ὀργὴν, σοφὸς δὲ ταμιεύεται κατὰ μέρος." Λογισμῶ γὰρ τὸ πάθος ἠνιοχεῖ, καθὸ λέγεται, "Ὀργίζεσθε καὶ μὴ ἁμαρτάνετε." Ὁ δὲ Κύριος διατάσσων τὰ τελειότερα, καθόλου τὴν ὀργὴν ἀπηγόρευσεν. κδλ'. 9 Διὰ τοῦτο ὃν τρόπον καυθήσεται καλάμη ὑπὸ ἄνθρακος πυρὸς, καὶ συγκαυθήσεται ὑπὸ φλογὸς ἀνειμένης. Ἡ ρίζα αὐτῶν ὡς χνοῦς ἔσται, καὶ τὸ ἄνθος αὐτῶν, ὡς κονιορτὸς ἀναθήσεται. 1925 Οὐ γὰρ ἠθέλησαν τὸν νόμον Κυρίου Σαββαῶθ, ἀλλὰ τὸ λόγιον τοῦ ἀγίου Ἰσραὴλ παρώξυναν⁹, κ.τ.λ. Προανακηρύττει πάλιν ταῖς ἀπειλαῖς τὰς κολάσεις, εἴ πως ἐπιστραφεῖεν ἀκούσαντες. Λέγει δὲ, διὰ τοῦτο, τοῦτ' ἔστιν διὰ τὰ εἰρημένα, οὐ διὰ τινὰ συντυχίαν, ἢ φυσικὴν ἀνάγκην, ἢ εἰμαρμένην, δι' ἄπερ δὲ ἐξέθετο πλημμελήματα. Τοῖς γὰρ ἀντὶ σταφυλῆς ξύλα, καὶ χόρτον, καὶ καλάμην, ἀκανθῶν τε πλήθος πεποικηκόσιν, εἰκότως τὸ, "Ὁν τρόπον συγκαυθήσεται καλάμη, φησὶ φλόγα δὲ ἀνειμένην καλεῖ τὴν ἀκάθεκτον, καὶ μηδενὸς κωλύοντος ἐπ' ἐξουσίας βαδίζουσαν. Δὲ τὴν ὠραιότητα λέγει τοῦ σώματος, τοῦ τε πλοῦτου τὴν δόξαν, καὶ τοῦ παντὸς ἔθνους εὐπρέπειαν, ἃ τρόπον κονιορτοῦ, φησὶ, διασκεδασθήσεται. Οὐδὲ νῦν δὲ αὐτῶν εἰδωλολατρείαν κατηγορεῖ, ἀλλ' ὅτι μὴ τὸν νόμον κατεδέξαντο, περὶ οὐπερ ἔφασκεν· "Ἐκ γὰρ Σιών ἐξελεύσεται νόμος, καὶ λόγος Κυρίου ἐξ Ἱερουσαλήμ." Λέγοι δ' ἂν καὶ τὸν Μωϋσέως· "Εἰ ἐπιστεύετε γὰρ, φησὶ, Μωϋσεῖ, ἐπιστεύετε ἂν ἐμοί. Περὶ γὰρ ἐμοῦ ἐκεῖνος ἔγραψεν." Ἄλλ' οὐδὲ τὸν εὐαγγελικὸν ἐδέξαντο λόγον. Διὸ τεθυμῶσθαι, φησὶν, ἐπὶ τὸν λαὸν αὐτοῦ Κύριον. Ἐαυτοῦ γὰρ ἠθέλεν εἶναι λαὸν, οἱ δὲ οὐκ ἐδέξαντο· λοιπὸν αὐτοῖς πολεμίων ἔφοδον προφωνεῖ, καὶ πληθος τῶν ἀναιρουμένων, ὡς καὶ αὐτὰ πληροῦσθαι τὰ ὄρη σωματῶν νεκρῶν. Οἶον δὲ παραμενούσης αὐτοῖς εἰς ἔτι νῦν τῆς τοῦ Θεοῦ ὀργῆς, εἴρηται τὸ, "Ἐτι ἡ χεὶρ ὑψηλή. Ὁ δηλῶνὸ Παῦλός φησιν, "Ἐφθασεν δὲ εἰς αὐτοὺς ἡ ὀργὴ εἰς τέλος." Πόθεν δὲ τὰ τσαῦτα θνησιμαῖα λοιπὸν ἐπενήνοχεν, ἔφοδον ἔθνῶν

ὑπογράφων, παράταξίν τε πολεμικήν; Πόθεν τε τὰ ὄρη παρωξύνθη, μάλλον δὲ ἐκλονήθη, κατὰ τὸν Ἀκύλαν· ἢ ἐταράχθη, κατὰ τὸν Σύμμαχον; Ἦν οὐκ ἄφ' ἐαυτῶν ἐποίησαντο, ὡς ἐκ Θεοῦ δὲ συρόμενοι, πρὸς τὴν τῶν ἡμαρτηκότων πολιορκίαν, ἐξ ἄκρου τῆς γῆς, ἵνα τὸ Ῥωμαίων δηλώσῃ στρατόπεδον ἀπὸ τῶν δυτικῶν ὄρησαν μερῶν. Βαβυλωνίους γὰρ καὶ Ἀσσυρίους ἢ ἐξ ὀνόματος ἢ ἀπὸ βορρᾶ καλεῖν εἴωθεν ἢ Γραφή. Βορειότεροι γὰρ οὗτοι τῆς Ἰουδαίας εἰσίν. Νῦν δὲ περὶ Ῥωμαίων λέγων φησὶν, Ὀργῶσιν ὡς λέοντες, καὶ [παρέστησαν] ὡς σκύμνοι λέοντος. Δηλῶν δὲ καὶ τὸ πλῆθος καὶ τὸ συμμιγῆς τῆς φωνῆς, θαλάττη κυμαιοῦση τούτους ἀπέικασεν. Περὶ δὲ τῶν πολιορκουμένων φησὶν, Ἐμβλέψονται εἰς γῆν. Καὶ ἰδοὺ σκότος σκληρὸν ἐν τῇ ἀπορίᾳ αὐτῶν, τὴν ἐκ τῶν δειμάτων ἀπορίαν δηλῶν, οἳ καὶ κοπρίων δίκην ὑποκείσονται τοῖς ἐχθροῖς. Σύσσημα δὲ, φησὶν, τὰ ὑπὸ τῶν ἀνατεταμένων σημείων, ἢ κατασπωμένων τοῖς στρατοπέδοις δηλούμενα. Ταῦτα δὲ πεπόνθασιν ἀποστραφέντες τὸν Λόγον Κυρίου, καθάπερ καὶ Ἰερεμίας φησὶν, "Ἐποθήθησαν καὶ ἐάλωσαν." Σοφία τίς ἐστὶν αὐτοῖς, ὅτι τὸν Λόγον Κυρίου ἀπεδοκίμασαν; 1928 Διὸ νῦν αὐτοὺς ἀπεικάζει καλάμη, ἣτις διάκενος οὔσα, ἐπὶ σαθρᾶς βαίνει τῆς βάσεως, ἀνώμαλόν τε ἔχει τὴν αὔξησιν, οἷους ἂν τις ὑπόθοιτο τοὺς ἀπὸ τῶν τοῦ κόσμου τούτου γνωρίμους. Κενοὶ γὰρ ὄντες τὸν ἔσω ἄνθρωπον, τῇ τοῦ βίου συζῶσιν ἀνωμαλία, βαίνοντες γὰρ ἐπὶ σαθροῦ. Ἄνθραξ δὲ ἐστὶ πῦρ γεῶδες μετὰ τὴν τῆς φλογὸς πάροδον τῇ παχυτέρᾳ ὕλῃ ἐναπομείναν. Τοῖς οὖν ὑπὸ παθῶν φλεγόμενοις, ὡς ἔνδον ἔχουσι τῆς καύσεως τὴν αἰτίαν, ἐξ ἧς ὁ πλούσιος ὑπὸ δίψης ἐφλέγετο, οἷοι καὶ οἱ τὸν οἶνον πίνοντες, καὶ ὑπὸ τούτου φλεγόμενοι, πρὸς οὓς νῦν ὁ λόγος, τὸν ἐκ τῆς καύσεως εἰκότως ἀφανισμόν ἀπειλεῖ. Ἄλλὰ καὶ δώρων, ἔφη, χάριν τὸ δίκαιον διαστρέφουσιν. Διὸ καὶ τὴν ρίζαν αὐτῶν συγκαυθήσεσθαι, ἣτις ἐστὶν ἡ φιλαργυρία· ἄφ' ἧς ρίζης οὐ καρποὶ γίνονται. Ἄνθος δὲ ὁποῖον; εἰκὸς κονιορτῶ παραπλήσιον ἀστάτω φύσει καὶ σκεδαστῇ. Καὶ, ὡσπερ οὗτος ἐμποδίζων ταῖς ἀναπνοαῖς ἐπιβουλεύει ἡμῶν τῇ ζωῇ· οὕτω, καὶ τῆς φιλαργυρίας τὰ ἄνθη, αἱ πλεονεξίαι, τὸ ψεῦδος, αἱ συκοφαντίαι, τὴν ἀληθῆ ζωὴν ἡμῶν ἀναιρεῖ, τῇ καθαρότητι τοῦ Πνεύματος ἐμποδίζοντα· εἰπὼν δὲ, Οὐαὶ οἱ ἰσχύοντες ὑμῶν, καὶ οἱ δυνάσται, νῦν φησὶ, Καὶ ἐθυμώθη ὀργῇ Κύριος ἐπὶ τὸν λαὸν αὐτοῦ, ὡς καὶ αὐτοῦ κατὰ ζῆλον τῶν προεστώτων ἡμαρτηκότος. Ἄπ' ἐκείνων γὰρ ἐπὶ τοῦτον ἡ ὀργὴ τὴν πάροδον ἔσχηκεν· θυμὸς δὲ καὶ ὀργὴ τροπικῶς ἐπὶ Θεοῦ. Καὶ τάχα ἢ μὲν ἐπίπονος παιδευσίς, ὀργή. Ὁ δὲ ταραχὴν ἡμῶν ἐμποιῶν τοῖς λογισμοῖς ἔλεγχος, θυμὸς προσηγόρευται. Ἐν θυμῷ γὰρ αὐτοῦ, φησὶ, ταραξεί αὐτοὺς, μήπω λόγου μεταλαβεῖν αὐτοὺς ἀξιῶν. Ἦ δὲ ὀργὴ παιδεύει κατὰ τό· "Τότε λαλήσει, πρὸς αὐτοὺς ἐν ὀργῇ αὐτοῦ. Θυμοῦ τοίνυν ἀνύει μάλλον, παιδεύουσα. Διόπερ Ἰερεμίας, "Παίδευσον ἡμᾶς, φησὶ, Κύριε, πλὴν ἐν κρίσει, καὶ μὴ ἐν θυμῷ." Οὐ γὰρ εἶπεν, Καὶ μὴ ἐν ὀργῇ. Χρηστοτέρα δὲ ἢ ἀπὸ κρίσεως παιδευσίς, τῆς ἀπὸ θυμοῦ καὶ ὀργῆς. Ὁ γὰρ ἐν κρίσει παιδευθεὶς, ἀπὸ τῶν τοῦ Θεοῦ κριμάτων φωτίζεται πρὸς τὸ κρίσει πάντα καὶ λόγῳ ποιεῖν. Λογισμοὶ γὰρ δικαίων καὶ κρίματα. Τοῦ δὲ Θεοῦ τὴν χεῖρα ἐπάγοντος τῷ λαῷ, τουτέστι τὴν κολαστικὴν δύναμιν, κατὰ τὸν Ἰώβ· "Χεὶρ γὰρ Κυρίου ἢ ἀψαμένη μου ἐστίν· περὶ οὗ καὶ φησὶν ὁ διάβολος·" Οὐ μὴν δὲ, ἀλλ' ἀπόστειλον τὴν χεῖρά σου καὶ ἄψαι τῶν ὀστέων αὐτοῦ. Τότε, φησὶ, παρωξύνθη τὰ ὄρη. Συγκινεῖται γὰρ τῷ Θεῷ πρὸς δίκην ἢ κτίσις. Οὕτω πανταχόθεν ἦσαν αἱ τῶν Αἰγυπτίων πληγαὶ, ἀπὸ ἀέρος, ἀπὸ γῆς, ἀπὸ ὕδατος. Καὶ πῦρ δὲ πρὸς τούτοις ἐφλόγιζε. Τινὲς δὲ φασὶν οὕτως εἰρηῆσθαι τὰς Ῥωμαίων ἀρχὰς, διὰ τὸ ἐν δόξῃ περιφανές, καὶ τὸ ἐν ἀξιώμασιν ἐπηρμένον. Κοπρίοις δὲ διὰ τὴν ἀτιμίαν ἀπεικάζει τοὺς τεθνηκότας. Τοιοῦτοι καὶ οἱ τοῖς ἁμαρτήμασιν ἐπιμείναντες, καὶ ὑπὸ 1929 τῶν ἐναντίων δυνάμεων καταπατούμενοι. Διὰ γὰρ τὴν ἀμετανόητον αὐτῶν καρδίαν, τὸν θυμὸν, φησὶν, οὐκ ἀποστραφήσεσθαι, πρὸς δὲ δίκην μένειν ἐπηρμένην τὴν χεῖρα· καθ' ὧν καὶ τὰ ὄρη τὰ νοητὰ παροξύνεται, ἀρχαί, καὶ ἐξουσίαι, καὶ

κοσμοκράτορες, ὅφ' ὧν θνήσκει ψυχὴ, Θεοῦ μηκέτι κωλύοντος· ὡς ἐπὶ τῶν δικαίων παρεμβάλλει ἄγγελος Κυρίου κλωτῶν φοβουμένων αὐτὸν, καὶ ῥύεται αὐτούς. Τοῦτο δὲ τέλος τῆς κατὰ Ὀζίαν τὸν βασιλέα προφητείας ἀρξαμένης ἀπὸ τοῦ, Ἔκουε, οὐρανὲ, καὶ ἐνωτίζου, γῆ. Τὰ δὲ ἐξῆς μετὰ τελευτὴν ἐστὶν Ὀζίου ἐπὶ Ἰωαθαμ, ὃς αὐτὸν διεδέξατο. ΚΕΦΑΛ. ' . αέ'. 9Καὶ ἐγένετο τοῦ ἐνιαυτοῦ, οὗ ἀπέθανεν Ὀζίας ὁ βασιλεὺς, εἶδον τὸν Κύριον καθήμενον ἐπὶ θρόνου ὑψηλοῦ καὶ ἐπηρμένου. Καὶ πλήρης ὁ οἶκος τῆς δόξης αὐτοῦ, καὶ Σεραφείμ εἰστήκεισαν κύκλω αὐτοῦ⁹, κ.τ.λ. Τὸν Κύριον, ὃν ἐν τοῖς φθάσασι πολλάκις Σαβαώθ ἀνεκήρυξεν, αὐτοψία παρείληφεν. Ἦν δὲ ὁ μονογενὴς τοῦ Θεοῦ Λόγος, ὁ ὢν εἰς τὸν κόλπον τοῦ Πατρὸς, ὃς ὑποκαταβαίνων ἔσθ' ὅτε τοῦ ἰδίου μεγέθους, ὁρατὸν ἀνθρώποις ἑαυτὸν ἀπεργάζεται. Ὡφθη πολλάκις τῷ Ἀβραάμ, καθά φησιν ἡ Γραφή, καὶ ἐσχηματισμένος ἐν ἀνθρώπου μορφῇ, ὡς καὶ ὑπὸ δρυῶν γενέσθαι, καὶ τοὺς πόδας ἀπονίψασθαι, καὶ κοινωνῆσαι τραπέζης. Καὶ Ἰσαὰκ δὲ ὥφθη, καὶ Ἰακώβ πολλάκις· καὶ παλαιόντα τοῦτον εἶδεν ὡς ἄνθρωπον. Ἦν δὲ καὶ Μωϋσῆς γνωστῶς ἰδεῖν τὸν Θεὸν, ἀλλ' ἀκήκοεν· "Οὐ δυνήσῃ ἰδεῖν τὸ πρόσωπόν μου. Οὐ γὰρ μὴ ἴδῃ ἄνθρωπος τὸ πρόσωπόν μου, καὶ ζήσεται." Ἡ γὰρ θεότης τοῦ μονογενοῦς Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, μένει τοῖς πᾶσιν ἀθέατος. Καὶ Ἰεζεκιὴλ δὲ τὴν τούτου δόξαν δι' αἰνιγμάτων ἐώρακεν. Τούτου δὲ καὶ ὁ παρὼν προφήτης ἠξίωται, καὶ μάρτυς ὁ Ἰωάννης. Εἰπὼν γὰρ, ὅτι εἶπεν Ἡσαΐας, Τετύφλωκεν αὐτῶν τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ τὰ λοιπὰ, "Ταῦτα εἶπε, φησὶν, Ἡσαΐας, ὅτε εἶδε τὴν δόξαν αὐτοῦ." Νῦν γὰρ Ἡσαΐας τοῦτό φησιν· "Ἀκοὴν ἀκούσετε, καὶ οὐ μὴ συνῆτε," καὶ τὰ ἐξῆς. Ὡστε τὴν Χριστοῦ δόξαν διὰ τῶν προκειμένων ὁ προφήτης ἐώρακεν, οὐ πάντως σαρκὸς ὀφθαλμοῖς, ἀλλὰ τοὺς ἔνδον πεφωτισμένους ὑπὸ τοῦ θείου Πνεύματος. Συνεργία γὰρ φωτὸς τοῖς ἔνδον ὀρώμεν καὶ τοῖς ἔξωθεν ὀφθαλμοῖς. Δι' ὃ φησὶν ὁ Σωτὴρ· "Μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν Θεὸν ὄψονται." Οἷος ὢν Ἡσαΐας, εἶδε τὸν Κύριον Σαβαώθ, ἀλλ' οὐ ζῶντος Ὀζίου· τοῦ γὰρ οὗτος ἐπὶ τοῖς 1932 διὰ Θεοῦ κατορθώμασιν, ἃ κατώρθωσε θεοσεβῆς τὰ πρῶτα γενόμενος, εἰς ἱερατικὴν ἰέναι λειτουργίαν παρεβιάζετο, μέχρι τῷ μετώπῳ λέπρας ἐπανθησάσης ἐλήλαται. Τοῦ δὲ νόμου κελεύοντος ἐκπέμπεσθαι τῆς παρεμβολῆς τὸν νεκρὸν, ὡς ἀκάθαρτον, ᾤκησεν Ὀζίας ἐν Ἱερουσαλὴμ, τὴν πᾶσαν πόλιν μιαίνων· ὅθεν ὁ Δεσπότης σεοίγηκεν, οὐ τοὺς προφήτας ἀτιμάζων, ἀναξίους δὲ τῆς αὐτοῦ κρίνων νοθεσίας τοὺς ἀκαθάρτῳ συνοικοῦντας· καὶ γὰρ φησὶ πρὸς Ἰεζεκιήλ· "Καὶ τὴν γλῶσσάν σου συνδήσω καὶ ἀποκωφωθήσῃ, καὶ οὐκ ἔσῃ αὐτοῖς εἰς ἄνδρα εὐθύνοντα, ὅτι οἶκος παραπικραίνων ἐστὶ." Καὶ νῦν δὲ δι' ἀγανάκτησιν σιωπᾶ, καὶ διὰ ταύτην Ἱεροσόλυμα σέσεισται. Δεδήλωκε δὲ τὸ τοιοῦτον Ἀμὼς εἰπὼν· "Λόγοι Ἀμὼς." Εἶτα τοὺς βασιλεῖς εἰπὼν, ἐφ' ὧν οἱ λόγοι γεγόνασιν, ἐπήνεγκε· Πρὸ δύο ἐτῶν τοῦ σεισμοῦ. Συμπέπαιται τοίνυν καὶ ἡ σιγὴ τετελευτηκότι τῷ βασιλεῖ, βασιλεύσαντος Ἰωαθαμ, ὃς καὶ τὸ εὐθὲς ἐνώπιον Κυρίου πεποίηκεν καὶ μαρτύρεται. Εἶδεν οὖν τὸν Κύριον Σαβαώθ καθήμενον ἐπὶ θρόνου ὑψηλοῦ καὶ ἐπηρμένου, καὶ πλήρης ὁ οἶκος τῆς δόξης αὐτοῦ. Ἄλλ' οὐκ ἐν τῷ οἴκῳ τὸν Κύριον ὁ προφήτης ἐώρακεν, ἀλλ' ἐν θρόνῳ· περὶ οὗ πάντως φησὶν ἡ Γραφή· "Κύριος ἐν ναῶ ἁγίῳ αὐτοῦ. Κύριος ἐν οὐρανῶ ὁ θρόνος αὐτοῦ." Καὶ ὁ Κύριος δὲ φησὶ· "Ὁ οὐρανός μοι θρόνος, ἡ δὲ γῆ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν μου." Καὶ ἄλλος· "Υψοῦ ἦρται ὁ θρόνος αὐτοῦ," ὅτι πάσης ἐστὶν ἐπέκεινα φύσεως ἡ τοῦ Θεοῦ βασιλεία. Τὸ δὲ βέβαιον, καὶ ἐν ταυτότητι τῶν ἀγαθῶν ἰδρυμένον, τῷ καθῆσθαι δεδήλωκεν. Καὶ ὁ Δαβίδ φησὶν· "Ὁ Θεὸς κάθηται ἐπὶ θρόνου ἁγίου αὐτοῦ." Καὶ Ἱερεμίας, "Ὅτι σὺ καθήμενος τὸν αἰῶνα, καὶ ἡμεῖς ἀπολλύμενοι τὸν αἰῶνα." Ἄνω μὲν οὖν ἐώρα τὸν Κύριον, τὸν δὲ οἶκον τὸν ἐπὶ γῆς [φησὶ] πλήρη τῆς δόξης, ὡσπερ φωτὸς ἀκτίσιν ἄνωθεν ἐξ οὐρανοῦ ταῖς τοῦ θείου Λόγου μαρμαρυγαῖς ἀυγαζόμενον. Οὕτω γὰρ δεδυσεβηκότος Ἰσραὴλ εἰς τὸν Δεσπότην Χριστὸν, ἐπλήρου τὸν ἐκεῖσε ναὸν ἢ δόξα Κυρίου. Ἀρνησάμενοι δὲ τὴν

βασιλείαν αὐτοῦ, ἀκηκόασιν· "Ἴδου ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος." Διερμηνεύεται δὲ σεραφεῖμ, ἐμπρησταί, ἤτοι θερμαίνοντες. Ψυχρὸν γὰρ οὐδὲν παρὰ ταῖς ἀνωτάτω δυνάμεσιν, καὶ ὁ κολλώμενος δὲ τῷ Κυρίῳ, ζέων ἀποτελεῖται τῷ Πνεύματι, καὶ θερμὸς τὴν ἀγάπην τὴν εἰς Θεόν. Τὰς δὲ κύκλω Θεοῦ δυνάμεις καὶ Δανιὴλ ἐδήλωσε λέγων· "Χίλια χιλιάδες ἐλιτούργουν αὐτῷ, καὶ μύρια μυριάδες παρειστήκεισαν ἔμπροσθεν αὐτοῦ." Οὐκ ἔῃ δὲ, καθ' ἃ τινες ἐνόμισαν, δύο 1933 νοεῖσθαι τὰ Σεραφεῖμ, τὸ λέγεσθαι αὐτὰ κύκλω εἶναι Θεοῦ, καὶ περιέπειν αὐτοῦ τὸν θρόνον, τῷ ἐξ αὐτοῦ ζωοποιεῖσθαι τε καὶ φωτίζεσθαι, δι' ἃς δυνάμεις καὶ Κύριος λέγεται Σαβαώθ, δηλοῦν τὸ, Κύριος τῶν δυνάμεων, ἢ, Κύριος στρατιῶν. "Ἐξ δὲ πτέρυγας ἐκάστῳ πεφυκέναι φησὶν, ἅπερ εἰσὶν ἔμφυτοὶ τινες ἀρεταί, δι' ἃς ὑψοῦνται τοσοῦτον, ὡς πλησίον εἶναι Θεοῦ τὸν νοῦν ἔχοντες ἐν ἀπορρήτοις νοημάτων ὑψώμασιν. Ὡς γὰρ φυσικαὶ τινὲς εἰσι σωμάτων αἰσθήσεις, οὕτως ἐκείνας εἰκὸς δυνάμεσι θεαῖς παραδόξων τινῶν ἐνεργητικαῖς, ἡμῖν δὲ ἀγνώστοις, κεχρησθαι. Μὴ ποτε δὲ προαιρετικὰς αὐτὰς μᾶλλον ὑποθετέον, ἢ φυσικάς. Οὕτω γὰρ δίδωσι νοεῖν ὁ πεσὼν Ἐωσφόρος. Σωματικαὶ δὲ οὐκ ἂν εἶεν αἱ πτέρυγες, ὡς οὐδὲ ἐπὶ τοῦ· "Ὁ περιπατῶν ἐπὶ πτερύγων ἀνέμων." Τῶν οὖν οὕτω λεγομένων πτερύγων, δύο μὲν τὸ ἴδιον ἐκάλυπτον πρόσωπον· ἀμέλει Σύμμαχος ἐξέδωκεν, τὸ πρόσωπον ἑαυτοῦ, ὡς μὴ τολμᾶν ἀτενὲς ὄραν εἰς τὸ θεωρούμενον. "Οὐδεὶς γὰρ ἔγνω τὸν Υἱὸν, εἰ μὴ ὁ γεννήσας αὐτὸν Πατήρ." Δύο δὲ τοὺς πόδας ἐκάλυπτον τοὺς ἑαυτῶν, τὰ ἔσχατα τῆς οἰκείας πορείας, ὡς ἂν εἴποι τις τὰ βήματα, τοῦ βίου τὰς πράξεις ἐπισκιάζοντα, ὡς ἂν μὴ ἀκαλύπτους ποσὶν τῷ ἑαυτῶν παραστήκοιεν βασιλεῖ. Τοῦ βίου δὲ κρύπτοντα τὴν πορείαν, τὴν μέσσην μόνην κατάστασιν ἑαυτῶν παρεῖχον ὄραν. Καὶ αὐτοῦ δὲ τοῦ Μονογενοῦς τῆς μέσης προνοίας καὶ διοικήσεως τὴν σοφίαν ὑπερεθαύμαζον, μήτε τὸ πρόσωπον τῆς θεότητος τολμῶντα θεάσασθαι, μήτε τὸ ἀπειρομέγεθες τῆς ἀτελευτήτου καὶ ἀκαταλήπτου φύσεως, ὅπερ πόδας ἐκάλεσε. Ταῦτα γὰρ ἐκπληττόμενα ἐβίων κατὰ δύναμιν ἕκαστον, πολλάκις προσάλληλα τὴν ὑμνώδη ταύτην φωνήν· οὔτε γὰρ μίαν φωνήν, οὔτε μὴν ἀθρόαν ἔπεμπον ἅπαντα, πρὸς δὲ τὸν ἕτερον ἕτερος ἐμφαίνων τὸ θαῦμα. Μάλιστα δὲ ὑπερεξέπληττεν αὐτὰ ἢ ἀπὸ τῶν ὑψηλοτάτων ἐπὶ τὰ ταπεινὰ τοσαύτη κατάβασις τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ Λόγου, ὡς μὴ μόνον τὸν οὐρανὸν ἔχειν τὴν δόξαν αὐτοῦ, δικνεῖσθαι δὲ καὶ μέχρι τῆς γῆς, καὶ ταύτην πληροῦν, ὅπερ ἐστὶ φιλανδρίας ὑπερβολή. Ὅτε μὲν οὖν ἡ τούτων ἐγένετο θεά, μόνος τῶν ἐπὶ γῆς ὁ ἐν Ἱερουσαλὴμ οἶκος, πλήρης ὑπῆρχε τῆς δόξης αὐτοῦ. Τοῦτο γὰρ ἔφησεν ὁ προφήτης. Ὅτε δὲ προγνώσει τοῦ μέλλοντος ἔμαθον, ὡς ἡ πᾶσα γῆ πλήρης ἔσται τῆς δόξης αὐτοῦ, τότε καὶ τὸ ὑπέρθυρον αἴρεται, ὁ δὲ οἶκος ἐπληροῦτο καπνοῦ. Ἐδείκνυτο γὰρ διὰ τούτων ἢ τε τῆς ἀσφαλείας ἀφαίρεσις, τοῦ ναοῦ γυμνουμένου, ὅτε τῷ οἴκῳ παρεσόμενος ἐμπρησμὸς, Χριστοῦ γνωσθέντος τοῖς ἔθνεσιν, ὅτε καὶ πᾶσιν ἐδείχθη τῆς αὐτοῦ θεολογίας ἢ δόξα, οὐχ ἐνὸς ἔτι, πλειόνων δὲ καθ' ὅλης τῆς οἰκουμένης σταθέντων οἴκων κρειττόνων. Ὡς γὰρ τῇ Ἰουδαίων Συναγωγῇ τοῦ, Ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος, οὐχ ἀρμόττοντος (ὁ γὰρ ὕμνος τῇ Ἐκκλησίᾳ τῇ καθ' ὅλης τῆς οἰκουμένης ἀπέκειτο), ἢ ἄνωθεν αἴρεται χάρις. 1936 Ἀνάγκη τοίνυν καὶ τὰς παραστάδας σαλεύεσθαι ῥαδίως, ὅθεν πᾶσα χεὶρ σαλεύει τὰ Ἰουδαϊκά. Διὸ προφήτης τις ἔλεγεν· "Θήσω τὴν Ἱερουσαλὴμ ὡς πρόθυρα σαλευόμενα." Ὁ δὲ γέγονε πάσης τῆς γῆς πληρωθείσης τῆς δόξης αὐτοῦ. Τοῦτο δὲ καὶ προεῖρητο Μωϋσεὶ περὶ τῆς τοῦ λαοῦ μοσχοποιίας τὸν Θεὸν δυσωπήσαντι· "Πλὴν ζῶ ἐγὼ, καὶ ζῆ τὸ ὄνομά μου, ὅτι πλησθήσεται τῆς δόξης μου πᾶσα ἡ γῆ." Καὶ ἐν πρώτῳ καὶ ἐβδομηκοστῷ ψαλμῷ φησι, "Καὶ πληρωθήσεται τῆς δόξης αὐτοῦ πᾶσα ἡ γῆ. Γένοιτο, γένοιτο." Καθὰ καὶ νῦν ἐβόα τὰ Σεραφεῖμ μέλλουσαν ἐκλάμπειν ἐπὶ γῆς ὄρωντα τὴν δόξαν αὐτοῦ, μηδὲν ἐκ τῆς γεώδους ζημιουμένην οὐσίας, τὸν δὲ ἀγιασμὸν οὐχ ἄπαξ, ἀλλὰ πολλάκις, μᾶλλον δὲ καὶ ἀπειράκις ἐφθέγγετο, πρὸς τὸν ἕτερον ἕτερος τὸ ἴδιον

θαῦμα δηλῶν· ἤγουν ἐξ ἀμοιβῆς ἀντιφωνοῦντα πρὸς ἄλληλα, οὐ διὰ τὸ κάμνειν, διὰ δὲ τὸ τὰς τιμὰς ἀλλήλοις παραχωρεῖν, ἀντιδωρεῖσθαί τε τὰς δοξολογίας· πάντα γὰρ ἐν κόσμῳ τὰ ἄνω. Τρὶς δὲ τὸ ἅγιος λέγοντες, κατακλείουσι τὴν δοξολογίαν εἰς τὸ, Κύριος Σαβαώθ, ἐν μιᾷ θεότητος φύσει τὴν ἁγίαν τιθέντες Τριάδα. Τὴν δὲ μέλλουσαν αὐτοὺς ἐρημίαν καταλαβεῖν ὁ προφήτης μαθῶν, δέδοικε μὴ τῷ πλήθει καὶ αὐτὸς συναπόλοιτο. Καὶ τὴν ἀνθρωπίνην δὲ φύσιν τῇ φανείσῃ παρατιθείς, ὡς ἔστι τάλας φησὶ, καὶ τῶν ἰδίων χειλῶν τὴν ἀκαθαρσίαν ὁμολογεῖ, οὐ ψυχῆς, οὐδὲ παντὸς τοῦ σώματος, πλὴν εἰ μὴ τὴν πᾶσαν ἑαυτοῦ φύσιν ἐκ μέρους δηλοῖ, μᾶλλον δὲ τὰ λοιπὰ καὶ τὴν καρδίαν κεκάθαρτο. Οὐ γὰρ ἂν ἶδε τὸν Κύριον, τὰ δὲ χεῖλη φησὶν ἔχειν ἀκάθαρτα Πόθεν, ἢ ἐκ τῆς πρὸς τοὺς ἀκαθάρτους ὁμιλίας, οἷς ὁμιλῶν ἠναγκάζετο τῆς ἐκείνων μοχθηρίας ἄξια φθέγγεσθαι; οὕτω γὰρ ἦν καθαρὸς, ὡς κάπῃ σμικρῶ κατανύττεσθαι καὶ ταλανίζειν ἑαυτόν. Δίκαιος γὰρ ἑαυτοῦ κατήγορος ἐν πρωτολογία· καὶ Ἀβραάμ δὲ θεωρήσας τὸν Κύριον, γῆν καὶ σποδὸν ἑαυτὸν ἀπεκάλεσε, πρότερον μὴ τοῦτο εἰπὼν, ὡς οὐδὲ νῦν Ἡσαΐας τὸ τάλας πρὶν κατανοῆσαι τὸν Κύριον. Οὐδὲ Μωϋσῆς παιδευόμενος τὴν Αἰγυπτίων σοφίαν, καὶ, ὡς εἰκὸς, εὐφυΐα καὶ συνέσει τούτους νικῶν, ἦσθετο ἑαυτοῦ ἰσχυροφώνου ἢ βραδυγλώσσου· ἀλλ' ὅτε ἤκουσε τοῦ χρηματίζοντος, τὴν ἰδίαν φωνὴν ἐμέμψατο. Ὁ μέντοι Μωσέως προσέταξε νόμος μὴ συναναμίγνυσθαι τοῖς ἁγίοις τὸν βέβηλον· καὶ τοῦτο διὰ πολλῆς ἐτίθεντο φυλακῆς. Διὸ καὶ Πέτρος ἐν τῷ τῆς ἄγρας πλήθει, τῆς Ἰησοῦ δυνάμεως πειραθείς, ὅτε κελεύσαντος αὐτοῦ καθῆκε τὸ δίκτυον, Ἐξελθε, φησὶν, ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι ἀνὴρ ἀμαρτωλὸς εἰμι, Κύριε. Ἄλλως γὰρ οὐκ ἂν ἠξίωσεν ἀπ' αὐτοῦ τὸν Χριστὸν ἀπελθεῖν. Καὶ οἱ Γεργεσηνοὶ δὲ μετὰ τὴν πείραν τῶν τοσοῦτων θαυμάτων παρεκάλεσαν μεταβῆναι ἀπὸ τῶν ὀρίων 1937 αὐτῶν, καίτοι κρατεῖν ἔδει μᾶλλον τὸν ἐλαύνοντα δαίμονα, καὶ πάσης νόσου γινόμενον ἰατρόν. Ὅθεν καὶ Φαρισαῖοι, κληθέντος πρὸς σωτηρίαν Ματθαίου, καὶ εἰς τὸν οἶκον ἑαυτοῦ καλέσαντος Ἰησοῦν, ἐπειδὴ πολλοὶ συνῆσαν ἀμαρτωλοὶ καὶ τελῶναι, τοῖς αὐτοῦ μαθηταῖς ἔλεγον· Διὰ τί μετὰ ἀμαρτωλῶν καὶ τελωνῶν ἐσθίει ὁ διδάσκαλος ὑμῶν; Αἰτιᾶται δὲ καὶ τοὺς ἐξάρχοντας τῶν Ἰουδαίων Θεὸς λέγων, Ἀναμέσον ἁγίου καὶ βεβήλου οὐ διέστελλον. Δι' ὃ καὶ νῦν ὁ προφήτης ὑπὸ τοῦ συνειδότος κατανένυκται, φησὶν, ὅτι τῶν ἁγίων δυνάμεων χεῖλεσι παναγίοις ὑμνούντων τὸν Κύριον, οὐκ εἶχε σὺν αὐτοῖς ἀνυμνεῖν, εἰδὼς ὡς οὐχ ὠραῖος αἶνος ἐν στόματι ἀμαρτωλοῦ. Διόπερ ἐξέδωκε Σύμμαχος· Οἴμοι, ὅτι ἐσιώπησα. Ἦν μὲν γὰρ ἀκάθαρτος χεῖλεσιν Ἰσραὴλ, βλασφημήσας τὸν Κύριον Ἰησοῦν τὸν Χριστόν. Ὁ δὲ προφήτης πρὸς αἷς εἰρήκαμεν αἰτίαις, μετριάζων ἑαυτὸν συναναμίγνυσιν τῷ λαῷ· τάχα δὲ καὶ τῆς ἀνθρώπου φύσεως τὴν νόσον ὁμολογεῖ, κατὰ Δαβὶδ εἰρηκότα· "Ἐγὼ δὲ εἶπα ἐν τῇ ἐκστάσει μου· Πᾶς ἄνθρωπος ψεύστης." Νοσεῖ γὰρ τὸ ψεῦδος ἢ φύσις, εἰ καὶ νήφοντες ὀλίγοι τοῦτο φεύγειν δεδύνηνται. Ὅτι δὲ χρή καθαροῖς χεῖλεσιν ὑμνολογεῖν τὸν Θεόν, δηλοῖ τις τῶν μαθητῶν περὶ τῆς γλώσσης εἰπὼν, "Ἐν αὐτῇ εὐλογοῦμεν τὸν Κύριον, καὶ ἐν αὐτῇ καταρώμεθα τοὺς ἀνθρώπους τοὺς καθ' ὁμοίωσιν Θεοῦ γεγονότας. Ὁ δὲ Σύμμαχος ἐξέδωκεν ἔτι σαφέστερον εἰπὼν· Εἶδον τὸν Κύριον καθήμενον ἐπὶ θρόνου ὑψηλοῦ καὶ ἐπηρμένου, καὶ τὰ πρὸς ποδῶν αὐτοῦ ἐπλήρου τὸν ναόν. Σεραφεῖμ ἐστῶτα ἐπάνωθεν. Ἐπειδὴ γὰρ ὁ οὐρανὸς αὐτῷ θρόνος, ἢ δὲ γῆ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν αὐτοῦ, ὁ ἐπὶ γῆς δὲ ναὸς, ἐν τῷ ὑποποδίῳ αὐτοῦ συνειστήκει· εἰκότως τὰ πληροῦντα τὸν ἐπὶ γῆς οἶκον, πρὸς ποδῶν ἐλέγετο τοῦ Θεοῦ. Σεραφεῖμ δὲ εἰστήκει ἐπάνωθεν τοῦ οἴκου. Οὐ γὰρ δὴ τοῦ Κυρίου, ἀλλ' οὐδὲ εἶσω ἦν τοῦ οἴκου (ἢ γὰρ ἂν καὶ αὐτὰ πρὸς τοῖς ποσὶν ἦν τοῦ Θεοῦ), ἀλλ' ἦν ὑπεράνω τοῦ οἴκου περιπολοῦντα τὸν βασιλεῖον θρόνον. Μὴ ἀγνοῶμεν δὲ ὡς οἶκόν τινες ἔφασαν τὸ σύμπαν σύστημα τῆς νοητῆς καὶ αἰσθητῆς κτίσεως, ἐπηρμένον δὲ θρόνον, τὴν ἐπὶ πάντων ἀρχὴν. Ἐχρῆν δὲ τούτους προσθεῖναι καὶ πῶς ὁ οὕτω νοούμενος

οἶκος ἐπληρώθη καπνοῦ. 17. 9Καὶ ἀπεστάλη πρὸς με ἓν τῶν Σεραφεῖμ, καὶ ἓν τῆ χειρὶ εἶχεν ἄνθρακα, ὃν τῆ λαβίδι ἔλαβεν ἀπὸ τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ἤψατο τοῦ στόματός μου, καὶ εἶπεν· Ἴδου ἤψατο τοῦτο τῶν χειλέων σου⁹, κ.τ.λ. Τῷ μὲν Ἱερεμίᾳ εἰρηκότι· "Ὁ ὢν, Δέσποτα Κύριε, ἰδοὺ, οὐκ ἐπίσταμαι λαλεῖν, ὅτι νεώτερος ἐγὼ 1940 εἶμι," ἔξετέινε Κύριος τὴν αὐτοῦ χεῖρα, καὶ ἤψατο τοῦ στόματος αὐτοῦ πληρῶν τῆς προφητικῆς αὐτὸ χάριτος, ἐπέπερ οὐκ ἔδειτο καθάρσεως. Νῦν δὲ τῷ δεομένῳ ταύτης, οὐχ ὁ Κύριος, ἓν δὲ τῶν Σεραφεῖμ προσάγει τὸν ἄνθρακα τὸν καθάρσιον, ὅθεν εἰκότως τὴν, ἐμπρησται, ἤγουν ἐμπιπρῶντες, προσηγορίαν ἠνέγκαντο. Δι' ὃ περὶ τῆς ἀγγελικῆς δυνάμεως εἴρηται· "Ὁ ποιῶν τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύματα, καὶ τοὺς λειτουργοὺς αὐτοῦ πυρὸς φλόγα." Καθαριστικοὶ γὰρ εἰσι τῶν δεομένων καθάρσεως. Πληροὶ δὲ τὸ ἑαυτοῦ θυσιαστήριον ἀνθράκων καθαρτικῶν ὁ Θεὸς, δι' ὃ πού φησιν· "Ἄνθρακες ἀνήφθησαν ἀπ' αὐτοῦ. Καὶ πῦρ καταναλίσκον τὸν Θεὸν ἐκάλει Μωσῆς. Βαπτίζει καὶ ὁ Σωτὴρ ἀγίῳ Πνεύματι καὶ πυρί. Οὐκ ἔστι γὰρ καθαρθῆναι, πλην διὰ τοῦ θείου πυρός. Ὅποιον γὰρ ἔστιν ἐκάστου τὸ ἔργον, τὸ πῦρ αὐτὸ δοκιμάσει. Καὶ σωθήσεται δὲ, φησὶν, ὡς διὰ πυρός. Μὴ ποτε δὲ Χριστοῦ σύμβολον ληπτέον τὸν ἄνθρακα, ὅς ξύλον μὲν ἔστι τῆ φύσει, πλην ὅλος δι' ὅλου μεμέστωται τοῦ πυρός, οὗ καὶ τὴν δύναμιν ἔχει καὶ τὴν ἐνέργειαν. Παρεικάζειν δὲ φιλεῖ πυρὶ καὶ τὸν Θεὸν ἢ θεία Γραφή. "Γέγονε δὲ σὰρξ ὁ Λόγος, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν." Ἐν τῷ Χριστῷ γὰρ πᾶν τὸ τῆς θεότητος κατώκηκε πλήρωμα, κατὰ τὸν τῆς ἐνώσεως τρόπον. Θαυματουργὸς ἐντεῦθεν καὶ τοῦ Σωτῆρος ἢ σὰρξ. Ἦψατο γοῦν τῆς σοροῦ καὶ ἀνέστησε τὸν τῆς χεῖρας υἱόν. Καὶ πτύσας, τὸ βλέπειν χαρίζεται, ὅς περικαθαίρει τὰ χεῖλη γινόμενος ἐν αὐτοῖς, ὅταν τὴν πίστιν ὁμολογῶμεν τὴν εἰς αὐτόν. Διὸ καὶ Παῦλός φησιν· "Ἐγγύς σου τὸ ῥῆμά ἐστιν ἐν τῷ στόματί σου, καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ σου· τουτέστιν τὸ κήρυγμα τῆς πίστεως, ὃ κηρύσσομεν," καὶ τὰ ἐπὶ τούτοις. Δι' αὐτοῦ γὰρ ὁ τῆς ἀμαρτίας ἐκτίκεται ῥύπος, γινόμεθ' αὐτῷ πνεύματι ζέοντες. Αὐτοῦ γὰρ ἢ σὰρξ ἦρε τὴν ἀμαρτίαν τοῦ κόσμου. Καὶ Δαβὶδ δὲ φησὶ· "Πεπυρωμένον τὸ λόγιον σου σφόδρα, καὶ ὁ δοῦλός σου ἠγάπησεν αὐτό." τῆς ἐντεῦθεν ἐνεργείας αἰσθόμενος. Συγγενὲς δὲ τούτου τὸ πῦρ τὸ ἐπὶ τῆς βάρου καὶ τοῦ Χωρήβ· τοιοῦτω πυρὶ Κλεώπα καὶ Σίμωνος ἐκαίετο ἡ καρδία, ὅτε διήνοιγεν αὐτοῖς ὁ Κύριος τὰς Γραφάς. Τοιοῦτον Ἱερεμίας ἔλαβε πῦρ, δι' ὃ καὶ ἔλεγεν· "Καὶ ἐγένετο πῦρ ἐν τοῖς ἐγκάτοις μου, καὶ παρ' εἶναι πάντοθεν." Τοῦτο καὶ ὁ Σωτὴρ ἐπὶ τὴν γῆν ἤλθεν βαλεῖν. "Καὶ τί θέλω, φησὶν; ἄλλ' ἤδη ἀνήφθη." Τοῦτο τὸ πῦρ ἀπὸ τοῦ θυσιαστηρίου λαμβάνει τὸ Σεραφεῖμ. Χωρίον δὲ τοῦτο καθαρισμοῦ ψυχῶν ἐπουράνιον, ὅθεν ἐκπέμπεται ταῖς ἀγιαζομέναις δυνάμεσι τὸ καθάρσιον πῦρ. Αὗται μέντοι τῆς πρεπούσης ἐκάστη παρὰ Θεοῦ τιμῆς ἀπολαύουσαι ὑπὸ ζυγὸν ὑπάρχουσιν ἕνα· νεύμασι γὰρ ὑπηρετοῦσι Δεσποτικοῖς, ἐν μέρει τιμῆς τὴν δουλείαν δεχόμενα. Διὸ καὶ νῦν 1941 τὸ Σεραφεῖμ τῆ τοῦ προφήτου καθάρσει διακονεῖ, λαμβάνον τῆ λαβίδι τὸν ἄνθρακα, τὸ σέβας ἐμφαίνον, ὅπερ ἔχει πρὸς τὸ θυσιαστήριον, χειρὶ μὴ τολμῆσαν ἐφάψασθαι. Ἀληθινὸν γὰρ ἦν τὸ πῦρ, ἀλλ' οὐκ ἀλλότριον, ᾧ Ναβὰδ καὶ Ἀβιουὺδ κατεκάησαν. Τοῦτο γὰρ ὡς μὴ καῖον τοῖς χεῖλεσιν τοῦ προφήτου προσάγεται. Οὗτο νῦν διὰ τὸ καυστικὸν ἢ λαβὶς, ἀλλὰ δηλοῖ τὴν ἐν ἐκάστῳ τυγχάνουσαν ἐπιτηδειότητα πρὸς τὴν ἀναλογίαν τῆς ἐν ἐκάστῳ ὑπαρχούσης πρὸς τὸ καλὸν οἰκειώσεως. "Ἡ, ὅτι τὴν ἐπὶ Χριστῷ πίστιν καὶ γνῶσιν, καθάπερ τινὶ λαβίδι, δεχόμεθα διὰ νομικῶν τε ἅμα καὶ προφητικῶν παιδευμάτων, ὧν ταῖς μαρτυρίας οἱ ἀπόστολοι τοὺς ἰδίους λόγους ἐπισφραγίζοντες, ἔπειθον τοὺς ἀκούοντας, τὸν ἄνθρακα τοῖς αὐτῶν προσάγοντες χεῖλεσιν, καὶ τὴν πίστιν ὁμολογῆσαι παρασκευάζοντες· ὃν ὁ προφήτης δεξάμενος θαρρῶς, μηκέτι λέγων· Τάλας ἐγὼ· ἀποστολῆ δὲ τῆ παρὰ τοῦ φανέντος ἐπιτρέχων αὐτόματος. Τοσοῦτον δύνανται δυνάμεις λειτουργικαὶ πεμπόμεναι πρὸς τοὺς μέλλοντας κληρονομεῖν σωτηρίαν, οὐκ αὐθεντικῶς, οὐδὲ αὐτεξουσίως παραγινόμεναι.

Προηγούμενη γὰρ αὐταῖς καὶ κατὰ φύσιν ἐστὶ ζωὴ τῷ Θεοῦ κάλλει ἐνατενίζειν αἰεὶ, καὶ διηνεκῶς δοξάζειν αὐτόν· περιστατικὴ δὲ ταύταις ἐνέργεια ἢ πρὸς ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους ἐπιμέλεια καὶ στροφή. Τοιαύτη καὶ ἡ νῦν προσενεγκοῦσα τὸν ἄνθρακα. Νοήσωμεν δὲ τοῦτον λόγον ἀληθῆ, διαπύρως καὶ ἐλεγκτικῶς τὸ ψεῦδος καθαίροντα, οἷς ἂν ἀπὸ τῆς δραστηρίου δυνάμεως προσενεχθῆ. Τὴν γὰρ χεῖρα τοῦ Σεραφεῖμ ἐνέργειαν χρῆ νοεῖν ἀγαθῶν παρεκτικὴν. Ὁ δ' οὖν Κύριος καθαρθέντα τὸν προφήτην προστακτικῶς οὐκ ἀπέστειλεν, ἀλλὰ φησὶ· Τίς πορεύσεται; Δοκιμάζοντος δὲ τοῦτον ἢ τοιαύτη φωνή, καὶ τὴν αὐτοῦ προθυμίαν προκαλουμένου, ὡς ἂν τῆς ἀγαθῆς προαιρέσεως κομίζοιτο τὸν μισθόν. Ἔοικε δὲ καὶ αἰτιασθαι λίαν τὸν Ἰσραὴλ, ὡς τοῖς ἀποστελλομένοις αἰεὶ γινόμενον ἀπειθῆ, καὶ διαφόρως αὐτοὺς τιμωρούμενον. Τοιγαροῦν καὶ πρὸς τὸν Ἰεζεκιήλ φησὶν ὁ Θεός· "Ὁ δὲ οἶκος τοῦ Ἰσραὴλ οὐ μὴ ἐθελήσωσιν ἀκοῦσαί σου, διότι οὐ βούλονται εἰσακοῦσαί μου, ὅτι πᾶς ὁ οἶκος τοῦ Ἰσραὴλ φιλόνηκοί εἰσι καὶ σκληροκάρδιοι." Ὅθεν ἔοικεν ἀποροῦντι, Τίς δυνησεται πείσαι τὸν Ἰσραὴλ; Ὁ δὲ, ἄτε ἄνθρακος τοῦ θείου μεταλαβὼν, καθαρὸς μὲν ἐστὶ, πρόθυμος δὲ καὶ νεανικὸς πρὸς ἀποστολήν, οὗ μετεληφότες μᾶλλον οἱ τοῦ Χριστοῦ μαθηταὶ θερμότεροι πρὸς ταύτην ἐγένοντο. Θεὸς δὲ τὸν Μωϋσῆν οὐκ ἠρώτησεν, ὡς νῦν Ἡσαΐαν· ἀλλ' ὡς ἔχων ἔτοιμον, φησὶ· "Δεῦρο, ἀποστείλω σε πρὸς Φαραῶ βασιλέα Αἰγύπτου." Καὶ ὅμως παραιτεῖται, ὁ δὲ πλείστη τῇ ἀγάπῃ φερόμενος, ἀορίστως ἀκούσας τοῦ λόγου, ἐπιδίδωσιν ἑαυτὸν μηδὲν ὧν πάσχειν ἤμελλεν λογισάμενος. Ἄλλ' οὐκ ἐναντίαν ταύτῃ διάθεσιν ἔσχεν ὁ Μωϋσῆς. Ἄλλ' ἤδει τὴν ὑπόθεσιν, εἰς ἣν ἀπεστέλλετο, καὶ ὡς ἀνένδοτός ἐστιν ὁ Φαραῶ, 1944 ὁ δὲ λαὸς Ἰσραὴλ δυσπειθῆς, πείραν τούτου μαθὼν. Εὗ γὰρ παθόντες τὸν εὐποιήσαντα φυγεῖν παρεσκεύασαν, καὶ προφάσει ποιμενικῆς τοὺς τῶν ἀνθρώπων θορύβους ἐξέκλινεν. Δηλοῖ δὲ τὴν γνώμην τοῖς ἐφεξῆς. Ὡς γὰρ ταῖς αὐτοῦ λιταῖς τὴν ἐπὶ τῇ μοσχοποιίᾳ δίκην ἀπέδρασαν, τοῦ Θεοῦ πρὸς αὐτὸν εἰπόντος· "Πορεύου καὶ ὁδήγει τὸν λαὸν τοῦτον, καὶ τὸν ἄγγελόν μου ἐξαποστελῶ ἔμπροσθέν σου," φησὶν εὐθέως· "Δέομαι, Κύριε, εἰ μὴ αὐτὸς σὺ προπορεύῃ ἡμῶν, μὴ ἀναγάγῃς ἡμᾶς ἐντεῦθεν." Τίνος χάριν; Ὅτι ἁμαρτωλὸς ὁ λαὸς χρήζει τοῦ ἀφιέντος ἁμαρτίας, ὅπερ ἀγγέλοις ἀδύνατον. Τιμωρητικοὶ μὲν γὰρ τῶν ἁμαρτανομένων οἱ ἄγγελοι, συγχωρητικοὶ δὲ τούτων οὐκέτι. Διὸ καὶ ἐξαρχῆς ἔλεγεν, Προχείρισαι ἄλλον ὄν ἀποστελεῖς. Τουτέστιν, Ἐλθέτω ὁ ἀληθινὸς νομοθέτης, ὁ δυνατὸς Σωτὴρ, ὁ μόνος ἔχων ἐξουσίαν ἀφιέναι ἁμαρτίας. Οὐκ εἰσηκούσθη δὲ, ὅτι μήπω παρῆν τὸ πλήρωμα τῶν καιρῶν, καὶ ἔδει ἐν τοῖς τύποις προεθισθῆναι τὴν ἀνθρωπότητα. Ἡσαΐας δὲ τῶν ἁμαρτιῶν ἀφείμενος εἰπὼν, ὅτι Ἐν μέσῳ λαοῦ ἐγὼ οἰκῶ ἀκάθαρτα χεῖλη ἔχοντος· εἶτα νῦν ἀκούσας, Τίς πορεύεται πρὸς τὸν λαὸν τοῦτον; νομίσας ἐπὶ τῷ παραπλήσια κακείνους εὐεργετηθῆναι, ζητεῖσθαι τὸν ἀποστελλόμενον, ὑπὸ περιχαρείας ἑαυτὸν ὑποβάλλει, ὡς ἂν κακείνοις ἀφεθῆ τὰ ἡμαρτημένα· ἀσφαλῆ μέντοι πεποίηται τὴν ἀπόκρισιν, ὡς ὠφελημένος ἐκ τῆς τοῦ ἄνθρακος ἤδη καθάρσεως. Πρὸς γὰρ δύο λόγους μίαν πεποίηται τὴν ἀπόκρισιν, Τίνα ἀποστελῶ; καὶ, Τίς πορεύσεται; Ἰδοὺ ἐγὼ εἰμι, ἀπόστειλόν με, μηκέτι προσθεῖς καὶ, Ἐγὼ πορεύσομαι. Τὸ μὲν γὰρ δέξασθαι τὴν ἀποστολήν, ἐφ' ἡμῖν· τὸ δὲ δυναμωθῆναι πρὸς τὴν πορείαν, ἐκ τοῦ διδόντος τὴν χάριν Θεοῦ· διὸ τοῦτο κατέλιπε τῷ Θεῷ, μηδὲν ἐπαγγειλάμενος ἀσθενείᾳ τῆς φύσεως ...περ οὐκ ἔλαβεν ἑαυτῷ, τοῦτο χαρίζεται Κύριος, εἰπὼν· Πορεύθητι, καὶ εἶπον τῷ λαῷ τούτῳ. Τὸ δὲ Ἰδοὺ, εἰμι ἐγὼ, θαρρῶν εἶπεν, ὡς ἤδη τοῦ ὄντος μεταλαβὼν, καὶ ἐν τοῖς οὖσιν ἀριθμῶν ἑαυτὸν μετὰ τὴν κάθαρσιν. Ἐπεὶ δὲ ἔθετο ὁ Θεὸς πρῶτον ἀποστόλους, δεύτερον προφήτας, διὰ τοῦτο Ἡσαΐας πρῶτον τὸ τῆς ἀποστολῆς δέχεται χάρισμα· καὶ Μωϋσῆς ἀκούει· "Δεῦρο ἀποστελῶ σε·" καὶ Ἰερεμίας· "Ὅτι πρὸς πάντας οὓς ἂν ἐξαποστελῶ σε, πορεύσῃ." Ἀκούει δὲ φωνῆς Κυρίου ὁ τὸ ἡγεμονικὸν ἐξ αὐτοῦ τυπωθεὶς, διὰ τὴν ἐν αὐτῷ καθαρότητα τοῦ

ἐνηχοῦντος ἀκρόωμενος Λόγου, ὥσπερ βιβλίῳ τῇ ψυχῇ τὰ νοήματα τὰ θεῖα χαράττοντος. Τί οὖν εἰπεῖν Ἡσαΐας προστάττεται, Ἄκοῃ ἀκούσητε, καὶ οὐ μὴ συνῆτε, καὶ βλέποντες βλέψητε, καὶ οὐ μὴ ἴδητε. Τίνα δὲ βλέψουσιν, ἢ τίνος ἀκούσονται, παρῆκεν ἡμῖν καταλιπὼν τοῦτο 1945 σκοπεῖν ἐκ τῆς ἀκολουθίας τοῦ λόγου λεγούσης, ὅτι Ὅν σὺ τεθέασαι Κύριον, ὃ προφήτα, τοῦτον ὄψεται καὶ ὁ λαὸς οὗτός ποτε· καὶ οὐπὲρ ἀκήκοας, κακεῖνος ἀκούσεται· ἀλλ' οὐ συνήσει, οὐδὲ γνώσεται, τὴν αὐτοῦ χάριν δέξασθαι μὴ βουλόμενος, ὡς ἀνθρώπου φανέντος ἐπὶ τῆς γῆς. Τοιγαροῦν προῖων, "Ταῖς ἀμαρτίαις ὑμῶν ἐπράθητε, φησὶ, καὶ ταῖς ἀνομίαις ὑμῶν ἐξαπέστειλα τὴν μητέρα ὑμῶν. Διότι ἦλθον, καὶ οὐκ ἦν ἄνθρωπος, ἐκάλεσα καὶ οὐκ ἦν ὁ ὑπακούων." Τὸν δὲ τρόπον τοῦ ἐωρακέσθαι δεικνύς, τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν ἐκάμμυσαν. Ὁ μὲν γὰρ, ἅτε φῶς ὑπάρχων, πάντων ἐφώτιζε τὰς ψυχὰς, ὡς καὶ τυφλοῖς τὸ βλέπειν χαρίζεσθαι. Οἱ δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς καταμύσαντες, βλέποντες οὐκ ἔβλεπον, τουτέστι, δυνάμενοι βλέπειν, οὐκ ἤθελον. Γίνεται δὲ τοῦτο, ἢ καταφρονήσει τοῦ ὀρωμένου παρατρεπόντων τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἢ προσποιήσει τοῦ μὴ ἐωρακέσθαι, ἃ τις ἐώρακε. Τὸ μὲν οὖν βλέψαι παρῆν αὐτοῖς ἀπὸ τῆς τοῦ ὀφθέντος χάριτος· τὸ μὴ ἰδεῖν δὲ συμβέβηκεν μυσάντων τοὺς ὀφθαλμοὺς. Οὕτως ἀκούων τις οὐκ ἀκούει, εἰ μὴ συνῆ παρακούων· ἃ δὴ γέγονεν αὐτοῖς ἐπὶ τῆς τοῦ Σωτῆρος ἐπιδημίας. Παρόντα γὰρ αὐτὸν ὀφθαλμοῖς ὀρώντες οὐκ ἔβλεπον, τὰ τε μυστήρια τῆς βασιλείας διδάσκοντος οὐκ ἠνείχοντο. Οὕτω γὰρ καὶ Παῦλος νοῶν ἔλεγεν ἐν ταῖς Πράξεσιν πρὸς τοὺς ἐν Ῥώμῃ τυγχάνοντας Ἰουδαίους· "Καλῶς γὰρ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐλάλησε διὰ Ἡσαΐου τοῦ προφήτου πρὸς τοὺς πατέρας ὑμῶν λέγον· Πορεύθητι, καὶ εἶπον τῷ λαῷ τούτῳ," καὶ τὰ ἐξῆς, εἰς τὴν τοῦ Σωτῆρος ἀναφέρων ἐπιδημίαν τὸν λόγον. Τοῦτο δὲ ἦν ἄρα καὶ μάλα σαφῶς, ὅπερ ἔφη Χριστὸς, τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ ἀπειθεῖν εἰρημένους· "Μὴ γογγύζετε κατ' ἀλλήλων. Οὐδεὶς δύναται ἐλθεῖν πρὸς με, ἐὰν μὴ ὁ Πατὴρ ὁ πέμψας με ἐλκύσῃ αὐτόν." Καὶ πάλιν· "Πᾶς ὁ ἀκούσας παρὰ τοῦ Πατρὸς καὶ μαθὼν, ἔρχεται πρὸς με." Οὐκ οὖν ἐκκέκληνται πρὸς ἐπίγνωσιν τοῦ Υἱοῦ δι' ἀποκαλύψεως τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς, ὅτι μηδὲ ἦσαν ἄξιοι τῆς αὐτοῦ σωτηρίας τε καὶ ζωῆς· καὶ ἐν τούτῳ τὸ εὐλογον τῆς τοῦ Θεοῦ κρίσεως ἀναφαίνεται. Εἰπόντος γὰρ Ἡσαΐου· Ὅτι ἀκάθαρτα χεῖλη ἔχω, καὶ περὶ τοῦ λαοῦ πάλιν τὰ ὅμοια, αὐτῷ μὲν ἐδόθη διὰ τοῦ ἀνθρακος ἢ χάρις τῆς συγχωρήσεως· τοῖς δὲ, οὐκέτι. Ὁ μὲν γὰρ ἰδὼν Κύριον Σαβαώθ, ἐπίστευσεν οἷς ἐθεάσατο· οἱ δὲ βλέποντες ἐπιδημοῦντα τὸν Κύριον, οὐκ ἐπίστευον. Καὶ ὁ μὲν ἀκούσας τῆς δοξολογίας, συνῆκεν· οἱ δὲ τοῦ Σωτῆρος ἀκούσαντες, οὐκ ἐδέχοντο. Καὶ ὁ μὲν κατανυγεῖς τῆς ἰδίας ἀμαρτίας ἠσθάνετο, καὶ τάλας ἔφη πρὸς ἑαυτόν· τῶν δὲ ἐπαχύνθη ἡ καρδία, πρὸς τὸ μὴ τῶν ἰδίων κακῶν ἐπαισθάνεσθαι, καὶ προσελθεῖν τῷ δωρουμένῳ τὴν ἄφεσιν. Δι' ὃ φησιν ὁ Κύριος πρὸς αὐτούς· "Ὅτι ἀποθανεῖσθε ἐν ταῖς ἀμαρτίαις ὑμῶν." Δόξει δὲ κωλύειν ἐπὶ τοὺς χρόνους ταῦτα τοῦ Σωτῆρος ἀνάγεσθαι, τὸ (εἶπον τῷ λαῷ τούτῳ) λέ 1948 γεσθαι δεικτικῶς. Τοῦ γὰρ δεικνυμένου λαοῦ τίς ἡμελλε τοῦ Σωτῆρος ἀκούειν, ἢ βλέπειν αὐτοῦ τὰ θαυμάσια; Ἐξ ὁμοίου δὲ τοῦτο νοήσομεν. Εἴρηται γὰρ τινι τῶν δώδεκα· "Λαός μου, τί ἐποίησά σοι; ἀποκρίθη τί μοι. Διότι ἀνήγαγόν σε ἐκ γῆς Αἰγύπτου, καὶ ἐξ οἴκου δουλείας ἐλυτρώσάμην σε, καὶ ἐξαπέστειλα ἔμπροσθέν σου τὸν Μωσῆ, καὶ Ἀαρὼν, καὶ Μαριάμ." Ὡσπερ γὰρ τότε οὐχὶ ὁ κατὰ τὸν προφήτην λαὸς εἶδε τὴν Αἴγυπτον, οὐδὲ παρὰ τῶν εἰρημένων ὠδήγηται, καὶ ὅμως, ὡς ἐπὶ τούτοις ἀγνωμονῶν ὀνειδίζεται· οὕτω καὶ νῦν οἱ μὲν τότε ζῶντες ἐδείκνυντο· τὰ δὲ τῆς προφητείας, κατὰ τὴν τοῦ Σωτῆρος ἐπιδημίαν ἐξέβαινον. Ἔστι δὲ καὶ συνήθης ὁ τοιοῦτος λόγος ἡμῖν, ὃν ἀλλοιούμενόν τινες προσηγόρευσαν. Τὸν αὐτὸν γὰρ καλοῦμεν χορὸν, καὶ ὅτε καθ' ἓνα ἐκάστου τῶν αὐτὸν πληρούντων ὑπεξεληθόντος, ἕτεροι τοὺς ἐκείνων διαδέχονται τόπους. Ὁ δὴ καὶ πάσχουσιν πόλεις διαδοχῇ τῶν ἐπιγινομένων ἀντὶ τῶν ἐν μέρει θνησκόντων ἀναπληροῦμεναι. Οὕτω καὶ λαὸς ὁ νῦν

τῷ προφήτῃ δεικνύμενος λέγοιτ' ἂν ὁ αὐτὸς τῷ ἐπὶ τοῦ Σωτῆρος ὑπάρχειν, οὐ διαμονῇ τῶν καθ' ἕκαστον, τῇ κοινῇ δὲ τοῦ ἔθνους ὀνομασίᾳ. Τούτων οὖν ὁ προφήτης ἀκούσας πυνθάνεται. Ἔως πότε, Κύριε; Τί γὰρ ἔσται τέλος τῆς τοσαύτης αὐτῶν ἀβλεψίας; Ὁ δὲ Θεὸς, δι' ὧν ἐπιφέρει, δηλοῖ τὰ ἐπὶ Οὐεσπασιανοῦ γεγόμενα τοῖς Ἰουδαίοις κακὰ, μετὰ τὸν τοῦ Σωτῆρος σταυρὸν, ὅτε καὶ πλεῖστοι πόλεις γεγόνασιν ἀφανεῖς, ὡς ὄνομα τούτων μὴ λείπεσθαι, καθάπερ ἰστορήσεν ὁ Ἰώσηπος. Καὶ ὡς οἴκοι πλεῖστοι τῶν οἰκητόρων κεκένωνται μαχαίρᾳ, καὶ λιμῷ, φυγαῖς τε καὶ αἰχμαλωσίᾳ διεφθαρμένων. Ἄντι δὲ τοῦ, Καὶ μετὰ ταῦτα μακρυνεῖ ὁ Θεὸς τοὺς ἀνθρώπους, σαφέστερον ἐξέδωκε Σύμμαχος εἰπών· Μακρὰν ποιήσει Κύριος τοὺς ἀνθρώπους. Τοῦτο δὲ τὴν αἰχμαλωσίαν παρίστησι, καὶ τὸν τῆς φυγῆς σκεδασμόν. Τινὲς δὲ τοῦτο φασι δηλοῦν τὴν τῶν Ἰουδαίων ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ἀλλοτριώσιν, οἷς ἢ ἀπὸ μέρους ἐγένετο πῆρως, ἵνα τὸ πλήρωμα τῶν ἐθνῶν εἰσέλθῃ. Ἐμακρύνθησαν δὲ ἅγιους ἀπεκτονότες, προσθέντες δὲ καὶ αὐτὸν τὸν ἀρχηγὸν τῆς ζωῆς· ἀλλὰ καὶ οἱ καταλειφθέντες, φησὶ, πληθυνθήσονται, καίπερ οὕτως ὄντες ὀλίγοι, ὡς δοκεῖν αὐτοὺς μέρος εἶναι τῶν ἐφθαρμένων τὸ δέκατον. Τί δὲ καὶ τούτων ἔσται τέλος, ἐπήνεγκε. Καὶ πάλιν ἔσται εἰς προνομίην, καὶ τὰ ἐξῆς· ἀνθ' ὧν ἐξέδωκε Σύμμαχος, Καὶ πάλιν ἔσται εἰς καταβόσκησιν ὡς δρυῶν, καὶ ὡς βάλανος, ἥτις ἀποβαλοῦσα ἴσταται μόνη, ἐρημίαν παντελεῖ τοῦ λόγου προαγορευόντος ὑπ' Ἀδριανοῦ γεγонуῖαν τοῦ αὐτοκράτορος, ὅτε διατάγμασι καὶ νόμοις βασιλικοῖς οὐδὲ πόρρωθεν αὐτοῖς ἐξῆν τῆς ἑαυτῶν μητροπόλεως τὴν ἐρημίαν ἰδεῖν· ὅτε καὶ ξένοι τινὲς ἀλλογενεῖς κατέσχον ἐξελληνισθέντα τὸν τόπον, καὶ τὴν προσηγορίαν ἢ πόλιν μετέλαβεν, ἐπώνυμος γενομένη τοῦ ταύτην ὑστάτου πολιορκήσαντος. 1949 Οἰκεῖα δὲ λίαν τὰ παραδείγματα, ὡς τερέβινθος, ἢ ὡς δρυῶν, ἢ ὡς βάλανος, ὅταν ἐκπέσῃ ἐκ τῆς θήκης αὐτῆς. Οὐκέτι γὰρ ἀμπελῶν Κυρίου Σαβαώθ, οὐδ' ὡς παράδεισος Θεοῦ, οὐδ' ὡς ἐλαία ὠραία, οὐδ' ὡς φοῖνιξ κατὰ τὸν δίκαιον, ἢ ἄλλο τι τῶν ἡμέρων καὶ ἀναγκαίων φυτῶν ἔσεσθαι τούτους φησὶν, ὡς βάλανον. Οὐδὲ αὐτὴν συνεστῶσαν, ἀλλὰ πεσοῦσαν τῆς θήκης. Καὶ ὡς τερέβινθον, ἢ κατὰ τοὺς ἄλλους ἐρμηνευτὰς, ὡς δρῦν δὲ καὶ βάλανον. καὶ δρυμόν, καὶ τῶν ἄλλων δένδρων, ὅσαπερ ἄκαρπα καὶ ἀνήμερα τὰ ἔθνη καλεῖν τὰ ἀλλόφυλα σύνηθες τῇ Γραφῇ. Οἷοι ὅμοιον ἔσεσθαι τὸ Ἰουδαίων ἔθνος φησὶ, μηδενὶ διαφέροντα τρόπῳ καὶ βίῳ, πλὴν ἐπὶ τὸ χειρὸν, ὡς τοὺς μὲν τὰς οἰκείας ἐπέχειν χώρας, καὶ τοὺς κατὰ φύσιν τὴν αὐτῶν προφέρειν καρπούς, τοὺς δὲ τῆς ἑαυτῶν ἐκπεπτωκέναι, καὶ μηδὲ ὁμοίως ἐκείνοις ἐνεργεῖν, ὡς διὰ τοῦτο παραβάλλεσθαι δοκεῖ ἀγρίῳ φυτῷ, καὶ βαλάνου καρπῷ ζώων ἀλόγων θρεπτικῷ. Ἐπὶ τούτοις, μετὰ προσθήκης ἀστερίσκων, ἐπιλέγει περὶ τοῦ ἐξ αὐτῶν ἁγίου σπέρματος, περὶ οὗ τό· "Εἰ μὴ Κύριος Σαβαώθ ἐγκατέλιπεν ἡμῖν σπέρμα," προὔλεγετο. Θεοδοτίων μὲν γὰρ ἔφη, Τὸ σπέρμα ἅγιον τὸ στήλωμα αὐτῆς. Ὁ δὲ Ἀκύλας στήλωσις ἔφησεν. Ὁ δὲ Σύμμαχος, ἢ στάσις αὐτῆς. Στάσις γὰρ τοῦ ἐκπεσόντος λαοῦ, τὸ ἐξ αὐτῶν ἅγιον σπέρμα τὸ μὴ τὴν ὁμοίαν τοῖς λοιποῖς ὑπομεῖναν πτώσιν. Οἱ τὴν σωτήριον χάριν δεξάμενοι, καὶ συνέντες τὴν ἀκοήν, καὶ ἰδόντες ἐθεάσαντο. Οὐς μακαρίζων ὁ Σωτὴρ ἔλεγεν· "Μακάριοι οἱ ὀφθαλμοὶ, ὅτι βλέπουσιν, καὶ τὰ ὄψα ὑμῶν, ὅτι ἀκούουσι." Τινὲς δὲ τὸ, Καὶ οἱ καταλειφθέντες πληθυνθήσονται, ἐπὶ τῶν εἰς Χριστὸν πεπιστευκότων ἐδέξαντο. Εἰ δὲ φησι, Καὶ ἔσονται εἰς προνομίην, καὶ τὰ ἐξῆς, δηλοῖ, φασι, τὴν κατὰ μικρὸν ἀπὸ τῶν Ἰουδαϊκῶν ἐθῶν, ἐπὶ τὴν κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον πολιτείαν μεταβολήν. Πάλιν γὰρ εἰς προνομίην οὗτοι γενήσονται συνηγμένοι, ὡς συνάγεται ὁ τῆς τερέβινθου καρπὸς, καὶ ὡς ἢ βάλανος ἢ ὠριμος ἤδη πρὸς συλλογὴν. Τότε γὰρ ἀπολύεται ἀπὸ τοῦ πρὸς τῇ θήκῃ δεσμοῦ ἢ πεφθειρα ἤδη καὶ τελειωθεῖσα τῷ χρόνῳ. Τάχα δὲ, φασι, καὶ διὰ τὸ ἐκπεπτωκέναι γενομένους ἐν τῇ διασπορᾷ, βαλάνῳ τῆς θήκης ἐκπεσοῦσα παρεβλήθησαν. Συνάγονται δὲ οὗτοι, ὡς τερέβινθος τε καὶ βάλανος, ἐν τῷ γενέσθαι σπέρμα ἅγιον ἐν τῇ στάσει καὶ βεβαιότητι

αὐτῶν, κατὰ τὴν προσθήκην Θεοδοτίωνος. Τινὲς δὲ οὕτως ἐνόησαν. Ἠρώτησεν ὁ προφήτης· Μέχρι τίνος ἢ πώρωσις; ὁ δὲ Θεὸς δηλῶν τὴν τοῦ παρόντος βίου συντέλειαν, τὰ ἐπὶ τούτοις ἐπήνεγκε. Δεῖ γὰρ πρῶτον πολέμους ἡμᾶς ἀκοῦσαι, καὶ ἀκοὰς πολέμων, ἀναστῆναί τε 1952 ἔθνος ἐπ' ἔθνος, ἐρημωθῆναί τε πόλεις, καὶ οἴκους, εἶτα τὸ τέλος. Μεθ' ὃ μακρύνονται λοιπὸν, μετὰ τὸν τῆς ἀναστάσεως δηλονότι καιρὸν, διηνεκῆ ζῶντες βίον, ἀνηρημένης εἰς ἅπαν φθορᾶς τε πάσης καὶ ἁμαρτίας· τὸν δὲ νῦν πεπωρωμένον Ἰσραὴλ, ἐν ἐσχάτοις τοῦ αἰῶνος κληθήσεσθαι καιροῖς ἢ θεία λέγει Γραφή. ΚΕΦΑΛ. Ζ'. αθ'. 9Καὶ ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις Ἰαχὰζ τοῦ Ἰωάθαμ, τοῦ υἱοῦ Ὀζίου βασιλέως Ἰούδα, ἀνέβη Ῥαασῶν βασιλεὺς Ἀράμ, καὶ Φακεὲ υἱὸς Ῥομελίου, βασιλεὺς Ἰσραὴλ, ἐπὶ Ἱερουσαλήμ, πολεμῆσαι αὐτὴν, καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν πολιορκῆσαι αὐτήν, κ.τ.λ. Τὰ πρῶτα τῆς προφητείας ἐπὶ Ὀζίου βασιλέως ἐλέλεκτο. Μεθ' ὃν Ἰωάθαμ. Οὐ κατ' ἀρχὰς τῆς βασιλείας ἢ ὀπτασία γέγονε Κυρίου Σαβαῶθ καὶ τῶν Σεραφεὶμ, δηλοῦσα τοῦ Μονογενοῦς τὴν θεότητα. Ἐτῶν δὲ διαγενομένων ἑκκαίδεκα (τοσαῦτα γὰρ ἐβασίλευσεν Ἰωάθαμ), Ἰαχὰζ ὁ δυσσεβέστατος διαδέχεται, καθ' ὃν θεοσπίζεται τὰ προκείμενα, προφητεύοντα περὶ τῆς κατὰ σάρκα γενέσεως τοῦ Μονογενοῦς. Ἔδει γὰρ ἀκολούθως ἐπενεχθῆναι ταύτην τοῖς περὶ τῆς θεότητος εἰρημένοις. Ἡ δὲ τῆς προφητείας ὑπόθεσις αὕτη ... ἀσεβοῦντι μετὰ τῶν ὑπηκόων Ἰαχὰζ κατὰ θεϊαν δίκην δύο βασιλεῖς ὁ Δαμασκοῦ καὶ Σαμαρείας ἐπέθεντο. Ῥαασῶν ὁ πρῶτος, ὁ δὲ δεύτερος Φακεὲ. Τοιγαροῦν ἀναιροῦσι μὲν αὐτῶν δώδεκα μυριάδας αἰχμαλώτους δὲ λαμβάνουσιν εἴκοσι· μετὰ τὴν τοιαύτην πληγὴν, καὶ δεύτερον ἐπεστράτευσαν ἐλεῖν ἐκ πολιορκίας ἐθέλοντες τὴν Ἱερουσαλήμ, ἀποκτεῖναί τε τὸν Ἰαχὰζ, καὶ ἀντ' αὐτοῦ βασιλεῖα καταστήσαι τὸ νῦν Ταβεήλ. Ὦν ἀναγγελθέντων τῷ οἴκῳ Δαβὶδ (οὕτω δὲ τοὺς ἐκ Δαβὶδ ἅπαντας μετὰ τῶν ὑπηκόων ἐκάλουν), πάντες οὗτοι σαλεύονται τὴν ψυχὴν, πείρα τῶν προλαβόντων δεδιότες τὰ μέλλοντα. Ταῦτα μετ' ἀκριβείας ἢ δευτέρα τῶν Παραλειπομένων ἐδήλωσεν. Τὸν δὲ σάλον αὐτῶν ἀπεικάζει ζύλῳ δρυμοῦ, μὴδὲ νῦν δένδρον παραλαβὼν εὐγενὲς τε καὶ ἡμερον. Ἄλλ' ὁ μὴ θέλων τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὡς τὸ μετανοῆσαι, καὶ ἐπιστρέψαι, καὶ ζῆν αὐτὸν, οὐς πρώην τιμωρία, τούτους νῦν φιλανθρωπία μετέρχεται. Πέμπει γὰρ πρὸς Ἰαχὰζ τὸν προφήτην, μετὰ τοῦ περιλειφθέντος ἐκ πλειόνων υἱοῦ. Καλεῖ δὲ τοῦτον Ἰασούβ. Περιλείφθη δὲ ἡ θανάτου τῶν ἀδελφῶν, ἢ τῆς τῶν πολλῶν Ἰουδαίων πλάνης μὴ μετασχών. Ἔδει γὰρ τὸν σωθέντα τῆς πλάνης μαθητεύεσθαι τῷ πατρὶ διὰ τοῦ παρεῖναι προσιόντι θαρσαλέως Θεῷ, καὶ ποιῶντι τὰ κελευόμενα· εἰπεῖν δὲ προστάττει· Φύλαξαι τοῦ ἡσυχάσαι. Ὅπερ 1953 Σύμμαχος μὲν φησιν, Φύλαξαι, καὶ ἡσύχασον. Ὁ δὲ Θεοδοτίων, Πρόσχος, καὶ ἡσύχασον. Καπνιζομένους δὲ δαλοὺς, τοὺς δύο κέκληκε βασιλεῖς, ὡς μήτε φῶς, μήτε δύναμιν ἔχοντας καυστικήν ἤδη σβεσθεῖσαν. Εἰ γὰρ καὶ παιδευτικῆ, φησὶ, δύναμις μετῆλθεν ὑμᾶς, ἦν ὄργην οἶδε καλεῖν ἢ Γραφή, παραδοὺς τοῖς πολεμίοις ὑμᾶς, ἀλλ' οὖν παίσας ἰάσομαι, δι' ἁμφοῖν ὑμᾶς καλῶν εἰς εὐσέβειαν, δι' ὃ νῦν ἀνόνητος ἢ τῶν βασιλέων βουλή. Ἀράμ δὲ λέγει Συρίαν, Σαμάρειαν δὲ τὴν νῦν Σεβαστήν. Ἀρκεῖ γὰρ, φησὶν, τῇ μὲν Σαμαρεία κεφαλὴν ἔχειν τὴν Δαμασκὸν, καὶ ταύτης εἶναι βασιλεῖα τὸν Ῥαασῶν· τῷ δὲ Ἐφραΐμ τῆς Σαμαρείας. Οὕτω δὲ ἐκάλουν τὰς δέκα φυλὰς Ἰσραὴλ, διὰ τὸν ἐξ Ἐφραΐμ αὐτῶν βασιλεύσαντα, καὶ ταύτης ἡγεῖσθαι Ῥομελίου υἱόν. Γνωθὶ δὲ καὶ τοῦτο πρὸς τοῖς ἄλλοις, Ἰαχὰζ, ὡς ἐντὸς ἐτῶν πέντε καὶ ἐξήκοντα ἢ τῆς Σαμαρείας ὑπὸ τῶν Ἀσσυρίων βασιλεῖα καταλυθήσεται, τοῦ βασιλέως σὺν ὑπηκόοις παραδοθέντος αἰχμαλωσίᾳ. Ταῦτα προσέταξε λέγειν ὁ Θεὸς τῷ Ἰαχὰζ ἀπαντήσαντα τὸν προφήτην, κατὰ τινὰ τόπον, ὃν εὐκαιρον ἦδει πρὸς τὸ περιτυχεῖν τῷ Ἰαχὰζ. Τοῦ δὲ χρόνου συμπληρωθέντος, Δαμασκὸς καὶ Σαμάρεια, οἱ τε τούτων βασιλεῖς καὶ ὑπήκοοι, πρὸς τῶν Ἀσσυρίων ἐάλωσαν, ὡς ἡ τετάρτη τῶν Βασιλείων δηλοῖ. Εἶλε γὰρ ὁ μὲν Τεγλαθφαλλασάρ τὴν Δαμασκὸν καὶ τὸν Ῥαασῶν,

ὁ δὲ Σαλμανασάρ τὸν Ὡσηὲ καὶ Σαμάρειαν. Κατὰ κοινοῦ δὲ, τὸ ἐκλείπει ἐν τῷ, καὶ ἡ κεφαλὴ Σομόρων. Τὰ γε μὴν ἐξήκοντα πέντε ἔτη παῖδες Ἑβραίων φαίνονται μετ' ἀκριβείας συνάγεσθαι, τούτων εἰ ποιήσαιτό τις ἀρχὴν ἀπὸ τοῦ πέμπτου καὶ εἰκοστοῦ ἔτους τῆς Ὀζίου βασιλείας. Προφητεύει μὲν γὰρ κατὰ τοῦτον Ἡσαΐας ὁμοῦ καὶ Ἀμώς· θεσπίζει δὲ πρῶτος Ἀμώς τὴν ἄλωσιν Ἰσραὴλ ἐν ἡμέραις Ὀζίου βασιλέως Ἰούδα, πρὸδύο ἐτῶν τοῦ σεισμοῦ τοῦ γενομένου, φασὶν, ὅτεπερ Ὀζίας εἰσελθὼν εἰς τὸ ἅγιασμα λεπρούται, καὶ ἡ τοῦ θυσιαστηρίου πίστις ἐκκέχυται. Γίνεται δὲ τὰ λοιπὰ τοῦ Ὀζίου ἔτη εἰκοσιεπτὰ. Τὰ γὰρ πάντα δύο καὶ πεντήκοντα βεβασίλευκεν, ὧν κατὰ τὸ πέμπτον καὶ εἰκοστὸν, πρῶτος Ἀμώς θεσπίζει τὰ περὶ τῆς ἀλώσεως Ἰσραὴλ· μεθ' ἃ τοῦ Ἰωαθάμ ἔτη ἑκκαίδεκα, καὶ τοῦ Ἀχαζ ἄλλα τσοσαῦτα, καὶ τῆς Ἐζεκίου βασιλείας ἕξ. Ἄ δὴ συντεθέντα πληροῖ τὰ πέντε καὶ τὰ ἐξήκοντα. Ἐκτῷ γὰρ ἔτει Ἐζεκίου τὴν ὑστάτην Ἰσραὴλ αἰχμαλωσίαν ὑπέμεινε. Ταῦτα προλέγει Θεός. Συνιδὼν δὲ τὸν Ἀχαζ καὶ τὸν ὑπ' αὐτῷ λαὸν ἀπίστως ἔχοντα πρὸς τὰ λελεγμένα, ἐπήγαγε τὸ, Ἐὰν μὴ πιστεύσητε, οὐδὲ μὴ συνῆτε. Τοῖς γὰρ ταῖς ἀπιστίαις περιυβρίζουσιν τοῦ Θεοῦ τὸν λόγον, οὐδ' ἂν γένοιτο σύνεσις ἢ παρ' αὐτοῦ. Τὸ δὲ, ἔξελθε, πρὸς 1956 τὸν προφήτην εἰρημένον, ὑψηλῶς ἐκδεκτέον. Ψυχὴ μὲν γὰρ ἑαυτὴν πρὸς τὴν θεωρίαν τῶν ὄντων συλλέγουσα, τῆς πρὸς τὸ σῶμα ἐπιπολοῦσας ἐξιέναι λέγεται. Πρὸς δὲ τοῖς ἀνθρωπίνους γεγεννημένη, ἢ καὶ πρὸς ἀναγκαίαν θεραπείαν τοῦ σώματος, ἢ καὶ μὴ δυναθεῖσα πρὸς τὰ διαφέροντα πλέον ἐκτείνεσθαι, ἀπὸ τῶν ἔξω πρὸς τὰ ἔνδον ὡσπερ εἰσέρχεται. Ἔδει οὖν τοῦ ἔξελθε πρὸς τὸν προφήτην μέλλοντι λόγον ἀκοῦσαι Θεοῦ. Οὕτω πρὸς Ἀβραάμ, Ἔξελθε ἐκ τῆς γῆς σου, φησὶν. Δεῖ γὰρ ἀναβῆναι τῆς γῆς, δηλαδὴ τῶν σωματικῶν, ἐξιόντας αὐτῆς. Εἶτα καὶ ἀπὸ τῆς συγγενείας, ἅπερ ἐστὶ τὰ αἰσθητήρια, καὶ ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ πατρὸς σου, ὅς ἐστιν ἢ πρὸς τὰ φαῦλα τῶν ἐπιτηδευμάτων οἰκείωσις. Μεθ' ἃ γέγραπται ὡς ἐξήγαγεν αὐτὸν ἔξω ὁ Θεός, τὴν προθυμίαν αὐτοῦ τὴν πρὸς τὴν ἔξοδον τελειῶν. Διὰ τοῦτο καὶ Μωϋσῆς ἔξω πήγνυσι τῆς παρεμβολῆς τὴν ἰδίαν σκηνὴν. Διαβεβηκῶς γὰρ ἀπὸ τῶν ἀνθρωπίνων, ἔξω κατέπηξε τὴν ἰδίαν σκηνὴν, τὴν ἑαυτοῦ ζωὴν ἐδράσας ἀσάλευτον. Ἐρμηνεύεται δὲ Ἰασοῦβ, ἐπιστρέφων· δεικνύντος τοῦ λόγου, ὡς ἐπιστρέφειν ἐθέλοντες δύνανται μετὰ τοῦ προφήτου κατορθῶσαι τὴν ἔξοδον, τῶν τῆς σαρκὸς παθῶν ἐξερχόμενοι. Τινὲς δὲ φασὶν ὑπόλειμμα καὶ ὑπολειμμένος τὸ Ἰασοῦβ ἐρμηνεύεσθαι, τοῦ τύπου σημαίνοντος, ὅτι σωθήσεται τὸ ὑπόλειμμα τοῦ Ἰούδα μετὰ Θεοῦ μεμενηκός· Θεοῦ γὰρ εἰς τύπον ὁ προφήτης λαμβάνεται. Κελεύεται δὲ ἀνελθεῖν ἐπὶ τὴν ἄνοδον τὴν οὖσαν πρὸς τὴν κολυμβήθραν. Ἦν μὲν γὰρ ὁ τόπος καὶ κατὰ τὴν ἱστορίαν ἐπίσημος· γέγραπται γὰρ ὅτι ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς Ἀσσυρίων Ῥαψάκην ἐκ Λάχεις εἰς Ἱερουσαλήμ μετὰ δυνάμεως πολλῆς, καὶ ἔστη ἐν τῷ ὑδραγωγῷ τῆς κολυμβήθρας τῆς ἄνω, ἐν τῇ ὁδῷ τοῦ ἀγροῦ τοῦ κναφέως. Ἄμα δὲ διδάσκει τῶν ταπεινῶν καὶ χαμαὶ κειμένων ἀφίστασθαι. Τοῖς γὰρ ἄνω γενομένοις ὕδωρ ἐστὶν εἰς ἀποκάθαρσιν, καὶ ἀγρὸς κναφέως τοῦ τὸν ῥύπον ἀποκαθαίροντος, τοῦ Ἐκκλησιαστοῦ παραγγέλλοντος· "Ἐν παντὶ καιρῷ ἔστρωσαν τὰ ἱμάτιά σου λευκά." Κελεύει δὲ καὶ τῷ Μωϋσεὶ Κύριος πλύνειν τὰ ἱμάτια τοὺς μέλλοντας ἀκοῦειν Θεοῦ. Ἐνθα τις φθάσας καὶ τὸ τοῦ γάμου ἔνδυμα ἔτοιμον ἔξει, ὡς ἂν μὴ δεθεῖς χεῖρας καὶ πόδας, τοῦ νυμφῶνος ἐκρίπτηται. Τινὲς δὲ καὶ τοῦ θείου βαπτίσματος τὴν κολυμβήθραν ἀπεφάναντο τύπον. Χρήσιμον δὲ καὶ ἡμῖν τὸ, Φύλαξαι τοῦ ἡσυχάσαι, πρὸς τὸ πάση φυλακῇ τὴν καρδίαν τηρεῖν. Ἐὰ γὰρ ὁ ἰσχυρὸς φυλάσῃ τὴν αὐτοῦ αὐλὴν ἐγρηγόρως, ἐν εἰρήνῃ ἐστὶν πάντα τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ, ὅς καὶ ἡσυχάζει τοῦ ὄχλου μὴ φέρων τὸν θόρυβον, μηδὲ φοβούμενος παθητικὸν φόβον ἐν ἰσχυοῦσιν ψυχῇ τῷ πνεύματι τῆς ἰσχύος. Διὰ τῶν 1957 δύο δὲ καπνιζομένων δαλῶν λαμβάνομεν πρόσταγμα, μὴ δειλιᾶν ἀπὸ τῶν Ἑλληνικῶν πιθανοτήτων, τῶν τε παρὰ τοῖς ἑτεροδόξοις δυσφημιῶν. Οἱ γὰρ δαλοὶ ἀπώλεσαν τοῦ τε φυτοῦ τὸ ζωτικόν, καὶ τοῦ ζύλου τὸ ἰσχυρὸν, καὶ τὸ φωτεινὸν οὐκ

ἔχοντες τοῦ πυρός, μελαίνουσι μόνον τοὺς ἀπτομένους αὐτῶν. Δακρύνει δὲ παρασκευάζουσι τῶν ὀρώντων τοὺς ὀφθαλμούς. Διό φησι Σολομῶν· "Ὡσπερ ὄμφαξ ὀδοῦσι βλαβερὸν, καὶ καπνὸς ὄμμασιν, οὕτως παρανομία τοῖς χρωμένοις αὐτῇ·" δηλῶν τῷ μὲν ὄμφακι, τὴν ἀμαρτητικὴν πράξιν· τῷ δὲ καπνῷ, τὴν ἀπὸ τῆς ψευδωνύμου γνώσεως βλάβην, τὸ διορατικὸν τῆς ψυχῆς ἡμῶν συγγέουσαν. Εἰτά φησι, ὡς Μετὰ τὰς ἐπιστρεπτικὰς πληγὰς ὑμᾶς ἀπαλλάττω τῶν σκυθρωπῶν, ὡς ἰατρὸς μετὰ καῦσιν ἢ τομὴν θεραπέων τὰ τραύματα. ιζ'. 9Καὶ προσέθετο Κύριος λαλήσαι τῷ Ἀχαζ λέγων· Αἴτησαι σεαυτῷ σημεῖον παρὰ Κυρίου Θεοῦ σου εἰς βάθος, ἢ εἰς ὕψος. Καὶ εἶπεν Ἀχαζ· Οὐ μὴ αἰτήσω, οὐδὲ μὴ πειράσω Κύριον. Καὶ εἶπεν· Ἀκούσατε δὴ, ὁ οἶκος Δαβίδ9, κ.τ.λ. Ἴνα περὶ τῆς δεδωρημένης αὐτῷ σωτηρίας πεισθῆ, βούλεται Θεὸς καὶ σημειῶ βεβαιῶσαι τὴν χάριν, ἐπειδὴ καὶ τοῖς εἰδώλοις προσέκειτο, καὶ φίλον αἰεὶ τοῖς τοιοῦτοις πολυπραγμονεῖν τὰς τῶν μελλόντων ἐκβάσεις διὰ χρησμῶν τε καὶ μαγγανείας, ὅτε καὶ μάλιστα κινδυνεύουσιν. Ἦν αὐτῶν ὁ Θεὸς ἀποτρέψαι βουλόμενος, παρ' ἑαυτοῦ κελεύει τὸ σημεῖον αἰτεῖν. Ἀνωτέρω μὲν οὖν Ἀχαζ ἠσυχάζειν καὶ μὴ δειλιάειν ἐδιδάσκετο· νῦν δὲ ὡς εὐπειθὴς πρὸς τὴν τοῦ προφήτου διδασκαλίαν γενόμενος, ἀμέσως τῆς θείας ἀξιούται φωνῆς· φέρει γὰρ τὸ πείθεσθαι τοῖς διακονοῦσι Θεῷ, πρὸς τὸ καὶ αὐτοῦ ἀκούειν δύνασθαι τοῦ Θεοῦ. Οἱ δὲ κατὰ τὸν Ἀβραάμ, καὶ Μωϋσῆν, καὶ Ἠλίαν, καὶ Ἰερεμίαν ἀρχήθεν, ὡς καθαροὶ, καὶ ἄνευ μέσου χωρῆσαι δύνανται τὰς ἐμφάσεις τοῦ Πνεύματος. Δι' ὧν δὲ λέγει προσέθετο, τοῖς προάγουσιν ἐπισυνάπτει τὸν λόγον. Καὶ ἀκόλουθόν γε ἦν μετὰ τὴν προφητείαν, τὴν περὶ τοῦ ἐκλείπειν τὸν Ἐφραΐμ, τουτέστι τὸν ἀποστάντα Ἰσραὴλ, περὶ τοῦ Ἐμμανουὴλ προφητεύεσθαι. Ἦ, καὶ οὕτως ἀπειρηκός τοῦ Ἀχαζ τοῦ σημείου τὴν αἴτησιν, οὐκ ἀνεχομένου τε τιμᾶν, ἢ εἶδέναι τὸν ὄντως ὄντα Θεόν, παρίστησιν ὡς οὐκ εἰς ἅπαν ἀγνοηθήσεται Κύριος παρὰ τοῦ Ἰσραὴλ, κατὰ καιροὺς δὲ αὐτὸν ἐπιγνώσονται. Διὸ, μηκέτι λόγου τὸν Ἀχαζ ὡς ἄπιστον ἀξιῶν, εἰ καὶ προσχήματι δῆθεν εὐλαβείας ἠπειθήσε, τῷ οἴκῳ τοῦ Δαβίδ διελέγετο, ἐξ οὐπὲρ ἤμελλεν ἀνατέλλειν κατὰ σάρκα Χριστὸς, καὶ πρὸς οὓς προηγουμένως ἀφίκετο· ὅτι γὰρ οὐκ εὐλαβείας εἴνεκεν παραιτεῖται τὸ σημεῖον αἰτεῖν, οὐδὲ τὸ συμφέρον θηρώμενος, δῆλον 1960 ἐκ τοῦ μὴ ἂν αὐτῷ προστάξαι τὸν Κύριον, εἴπερ ὑπῆρχεν ἀσύμφορον, ὅπερ ἐκεῖνος νομίσας ἀπέφυγεν. Ἄλλοι δὲ τὸν περὶ τοῦ Χριστοῦ σκοπὸν οὕτω τοῖς προκειμένοις ἀρμόττουσι· Ἐκ προσώπου, φασίν, ἰδίου φησὶν ὁ προφήτης, Ἀκούσατε δὴ, οἶκος Δαβίδ. ὁ μὲν Θεὸς οἷα φιλόανθρωπος σημεῖον ὑμῖν ἠβουλήθη σωτήριον παρασχεῖν, δι' οὗ τοὺς δύο βασιλέας νικήσετε. Ὑμῶν δὲ ἀπειθησάντων, οὐδ' οὕτω παρείδεν ἀπολλυμένους. Τὸ γὰρ σημεῖον ὑμῖν καὶ μὴ βουλομένοις χαρίζεται παράδοξον ὄν, καὶ οἷον οὐκ οἶδεν ἢ φύσις. Θεὸς γὰρ ἐκ Παρθένου τεχθήσεται, γαμικῆς συνόδου χωρὶς. Τοῦτον οὖν ἀνακαλεῖσθε τοῖς βασιλεῦσι μαχόμενοι, τῇ τῆς προσηγορίας πεποιθότες δυνάμει. Μεθ' ἡμῶν γὰρ εἶναι δηλοῖ τὸν Θεόν, καὶ παῦσαι τοὺς θεοὺς Δαμασκοῦ, καὶ τοὺς οὐκ ὄντας ἀνακαλούμενος. Λέγε δὲ παρὰ τὴν συμβολὴν συνεχῶς τὸν Ἐμμανουήλ· δι' ὃ, καλέσεις, ἔχει, ἀλλ' οὐ, καλέσουσιν, ὡς ἐσφαλμένως ἐν Εὐαγγελίοις ἐγράφη. Οὔτε γὰρ τὸ Ἑβραϊκόν, οὔτε τις οὕτως ἐξέδωκεν. Οὐ γὰρ περὶ μέλλοντος ἢ κλήσις ἢ τοῦ Ἐμμανουήλ. Οὐδὲ ὡς πάντες αὐτὸν οὕτω καλέσουσιν, εἶρηκεν. Ἦ γὰρ ἂν αὐτὸν καὶ ὁ ἄγγελος οὕτως ἐκάλεσεν ὁ φανείς τῇ μητέρι, ἀλλ' οὐκ Ἰησοῦν τῆς σωτηρίας ἐπόνυμον. Οὐ καλέσουσιν οὖν, ἀλλὰ σὺ νῦν αὐτὸν οὕτω κάλει, ὡς συνόντα σοι Θεόν τοῦτον ἀνακαλούμενος, τὸν ὕστερον μὲν ἐν ἐσχάτοις καιροῖς φανησόμενον, νῦν δὲ σε ῥύσασθαι οἰκεία σωτηρία δυνάμενον, ἀντ' ἐπωδῆς δαιμόνων λεγόμενος· ἐκλιπεῖν γὰρ ἀδύνατον ὑμῶν τὸ σπέρμα, εἰ καὶ διὰ φόβον οὕτω διάκεισθε, ἕως κλήση Παρθένος. Τοσαῦτα περὶ τοῦ σκοποῦ τῆς περὶ τοῦ Σωτῆρος προφητείας εἰπόντες, ἄνωθεν τοῖς κατὰ μέρος λοιπὸν ὑπεξέλθωμεν, τὰς τῶν ἄλλων ἐρμηνείας πρῶτον ἐκθέμενοι. Ἀντὶ γὰρ τοῦ εἰς βάθος,

ἢ εἰς ὕψος, ὁ μὲν Σύμμαχος φησιν, Βάθυνον εἰς ἄδην, ἢ ὕψωσον ἄνω. Ὁ δὲ Ἀκύλας, Βάθυνον εἰς ἄδην, μετεώρισον εἰς ὕψος. Ὁ δὲ Θεοδοτίων, βάθυνον εἰς ἄδην, ὕψωσον ἄνω. Ἔστι μὲν οὖν σημεῖον πρᾶγμα φανερόν κεκρυμμένου τινὸς καὶ ἀφανοῦς ἐν ἑαυτῷ τὴν δῆλωσιν ἔχον· ὡς τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ, δηλοῦν τὴν εἰς ἄδου κατάβασιν, καὶ τὴν ἐκεῖθεν ἐπάνοδον. Δεῖ δὲ τὸ μὲν σημεῖον κατὰ τὸ ἐνεστῶς θεωρεῖσθαι· τὸ δὲ δηλούμενον, τοῖς τρισὶν ἔσθ' ὅτε καταμερίζεσθαι χρόνοις· ἐνεστῶτι μὲν, ὡς ὁ ἐξίω· ἐξ οἰκίας καπνός, τοῦ ἔνδον ἐστὶ σημεῖον πυρός· μέλλοντι δὲ, ὡς ἡ τῶν ὀρωμένων νεφῶν συνδρομὴ τοῦ γενησομένου ἐπὶ γῆς ὑετοῦ· παρεληλυθότι δὲ, ὡς τὰ τῆς ἀνθρακιάς λείψανα τῆς προκαυθείσης ἐπὶ ταύτῃ πυρᾶς. Ἡ μέντοι Γραφή, παράδοξα καὶ παραστατικά τινος μυστικοῦ λόγου σημεῖα καλεῖ. Ἐκ δὲ τῶν ἐν Αἰγύπτῳ 1961 σημείων, τὸ εἰς ὕψος, ἢ εἰς βάθος, νοήσομεν, περὶ ὧν εἴρηται· "Ἐξαπέστειλε σημεῖα καὶ τέρατα ἐν μέσῳ σου, Αἴγυπτε." Ἀπὸ γῆς μὲν γὰρ ἦσαν βάτραχοι, καὶ ἀκρίδες, κνίπες τε καὶ κυνόμυια· ἐξ οὐρανοῦ δὲ χάλαζα, πῦρ, σκότος τριήμερον, οἶον ἐπ' Ἐζεκιίου ὁ τοῦ ἡλίου γέγονεν ἀναποδισμός, καὶ τὸ ἀνελθεῖν φασιν ἐξ ἄδου τὸν Σαμουὴλ εἰς ἔλεγχον τοῦ Σαούλ. Ἐκ δὲ βάθους σημεῖον ἦν Ἰωνᾶς ἐκ γαστροῦ τοῦ κήτους ἀναδραμών. Προσάττεται τοίνυν Ἄχαζ ὅθεν ἐθέλοι σημεῖον αἰτεῖν· μᾶλλον δὲ τὸ πάντων παραδοξότατον, καὶ θειότατον, καὶ ἄμφω συνειληφὸς ἐν αὐτῷ. Τοῦτο δὲ μόνου Θεοῦ παρασχεῖν. Διό φησιν· Αἴτησαι παρὰ Κυρίου Θεοῦ σου. Τῆς μὲν οὖν κτίσεως οὐρανοῦ μὲν ἀνώτατον, γῆ δὲ κατώτατον. Ἐπεὶ οὖν ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο, τὸ μὲν βάθος τὴν γῆν, ἀφ' ἧς ἡ σὰρξ ἐλήφθη, δηλοῖ· τὸ δὲ ὕψος, τὸν ὑπεράνω πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας, τὸν ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν Πατέρα καὶ Θεὸν ὄντα Λόγον. Μὴ ποτε δὲ βάθος μὲν σημαίνει τὰ κατώτατα τοῦ ἄδου· ὕψος δὲ τὴν ὑπερουράνιον χώραν. Κατὰ τό· Μὴ εἴπῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου· Τίς ἀναβήσεται εἰς τὸν οὐρανόν; τουτέστιν Χριστὸν καταγαγεῖν· ἢ, Τίς καταβήσεται εἰς τὴν ἄβυσσον; τοῦτ' ἔστιν Χριστὸν ἐκ νεκρῶν ἀναγαγεῖν. Ἐπεὶ οὖν ὁ καταβάς αὐτός ἐστι καὶ ὁ ἀναβάς, τὸ μὲν σημαίνει τοῦ Κυρίου τὴν κάθοδον· τὸ δὲ, τὸ ὑπεράνω γενέσθαι τῶν οὐρανῶν. Ἀναγκαίως δὲ, φασίν, οἱ περὶ τηλικούτων λόγοι τῷ τότε κεκρατηκότι γίνονται βασιλεῖ, ὡς ἂν εἰς πάντας δι' αὐτοῦ λαληθῇ τὰ προφητευόμενα· Ἡσαΐας μὲν γὰρ ἴσως ἂν ἠπιστήθη φθόνῳ τῶν κατ' αὐτὸν ἀνθρώπων, ἢ τῇ λοιπῇ περὶ τὸν βίον ταπεινότητι, ὡς ἐκ τῆς ἰδίας ἀναπλάσας καρδίας τὸν περὶ τῆς τοῦ Σωτῆρος ἐπιδημίας χρηματισμόν. Ὁ δὲ Ἄχαζ οὕτω τοῦτον ἐδέξατο, ὡς Λαβάν, ὡς Ἀβιμέλεχ, ὡς Ναβουχοδονόσωρ, ὡς Φαραῶν, ὡς ὁ Καϊάφας· οὐ διὰ τὴν ἀξίαν τοῦ βίου, ὅσον διὰ τὴν ἐκ τοῦ ἀξιώματος προσοῦσαν αὐτῷ ἀξιοπιστίαν. Ἀποστρέφει δ' οὖν πρὸς τὸν οἶκον Δαβὶδ τὸν λόγον εἴτε Κύριος, εἴτε ὁ προφήτης, καὶ φησιν· Μὴ μικρὸν ὑμῖν ἀγῶνα παρέχειν ἀνθρώποις; καὶ πῶς Κυρίῳ παρέχετε ἀγῶνα; ὅπερ Ἀκύλας οὕτως ἐρμήνευσεν· Μήτι ὀλίγον μοχθεῖν ἄνδρα, ὅτι μοχθεῖτε καὶ γε τὸν Θεόν; Τοιοῦτος δὲ τῶν προκειμένων ὁ νοῦς· Οὐ μόνον ὅτι τοῖς ἀνθρώποις τοῦ Θεοῦ, τοῖς προφήταις ἐπιβουλεύοντες οὐ παύεσθε μόχθους ὑπὲρ τῆς ὑμετέρας σωτηρίας παρέχοντες, ἀλλὰ καὶ αὐτῷ τῷ πάντων Θεῷ, τοῖς μὲν εἰδώλοις προσέχοντες, αὐτῷ δὲ μὴ πειθόμενοι περὶ ὧν ὑμῖν ἐπηγγείλατο; Ἀγωνία μὲν οὖν φόβος ἐστὶ διαπτώσεως. Ἀλλὰ τοιοῦτο πάθος οὐ λέγει περὶ Θεόν, δηλοῖ δὲ διὰ ταύτης τὴν ἀντιδιάθεσιν τῶν ἀνθισταμένων αὐτοῦ τοῖς προστάγμασιν. Ὅμως, φησὶ, 1964 κἂν μὴ τῆς ὑποδοχῆς εὐρίσκη τὸν ἄξιον, αὐτὸς δώσει τὸ σημεῖον, διὰ τὴν προωρισμένην οἰκονομίαν τῆς διὰ σαρκὸς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ, τουτέστιν, οὐ διὰ μέσου καὶ διακόνου τινος, αὐτὸς δὲ δι' ἑαυτοῦ· δηλῶν ἐντεῦθεν τοῦ διδομένου τὸ μέγεθος. Τὸν μὲν γὰρ νόμον διετάξατο δι' ἀγγέλων ἐν χειρὶ μεσίτου Μωϋσέως. Τοῦτο δὲ αὐτὸς δίδωσιν. Εἰ δὲ θαυμάζεις Θεὸν γεννώμενον ἀκούων, πίστευσον ὅτι καὶ τρυφῇ νηπίων χρήσεται τοῖς ἄλλοις βρέφεσιν ὁμοίως· οὐ κατὰ φαντασίαν γὰρ ὀφθήσεται ἄνθρωπος· τοῦτο μὲν οὖν ἀνθρώπινον. Τὸ δὲ τῆς θεότητος αὐτοῦ παραστατικόν, ὅτι μὴ περιμένει πρόσφορον ἡλικίαν πρὸς διάκρισιν ἀγαθοῦ καὶ

κακοῦ. Παρ' αὐτὴν γὰρ τὴν γέννησιν κριτῆς ὦν, ἐκ φύσεως, ἀγαθῶν ἔσται ποιητικὸς καὶ κακῶν ἀφοριστικὸς· ὅπερ αὐτοῦ καὶ τὴν καθόλου κρίσιν παρίστησιν. Πονηρίας μὲν ἀπορρίπτομένης, ἀρετῆς δὲ τῶν προσηκόντων τυγχανούσης γέρων· ἀνθίστανται δὲ Ἰουδαῖοι τῇ ἐκδόσει τῶν ἑβδομήκοντα, διὰ τὸ Παρθένον εἰρησθαι, καὶ μὴ νεᾶνιν, ὡς ἡ τῶν Ἑβραίων ἔχει Γραφή, ὅπερ δηλοῖ τὴν ἀκμάζουσαν, ἀλλ' οὐ γάμων ἄπειρον πάντως γυναῖκα. Καὶ πῶς σημεῖον, ἦτις θαυμαστὸν, ἐξ ἀνδρὸς γυναῖκα τεκεῖν; τὸ γὰρ σημεῖον, τεραστίου τινὸς καὶ παρηλλαγμένου τῆς τῶν ἀνθρώπων συνηθείας ἐστὶν ἐπίδειξις. Πῶς δὲ καὶ τὸ ἀπὸ θελήματος σαρκὸς γεννηθὲν Ἐμμανουὴλ ὀνομάζεται; Εἰ μὲν γὰρ σημεῖον ἐστὶ τὸ δοθὲν, παράδοξος ἔσται καὶ ἡ γέννησις. Πῶς σημεῖον; Πῶς δὲ πάλιν Ἐμμανουὴλ προσηγόρευται; Ὅτι δὲ καὶ τὴν Παρθένον νεᾶνιν ἰδίως κέκληκεν ἡ Γραφή, δηλὸν ἐξ ὧν ἐν Δευτερονομίῳ φησὶν· "Ἐὰν δὲ ἐν τῷ πεδίῳ εὕρη τὴν παῖδα τὴν μεμνηστευμένην, καὶ ἐκβιασάμενος κοιμηθῆ μετ' αὐτῆς, ἀποκτενεῖτε τὸν ἄνθρωπον μόνον. Καὶ τῇ νεάνιδι ποιήσετε οὐδὲν," καὶ τὰ ἐξῆς. Καὶ ἐν τῇ δευτέρᾳ τῶν Βασιλειῶν, ἡ θάλπουσα τὸν Δαβὶδ παρθένος ἡ Ἀβισὰκ νεᾶνις εἴρηται, περὶ ἧς φησὶν· Καὶ ὁ βασιλεὺς οὐκ ἔγνω αὐτήν. Ἐκ Παρθένου τοίνυν ἀγίας ὁ Ἐμμανουὴλ, τῆς εἰπούσης· Καὶ πῶς ἔσται μοι τοῦτο, ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω; Πρὸς ἣν εἶπεν ὁ ἄγγελος· Πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σέ, καὶ δύναμις Ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι. Αὐτὴ ὑπόδικος οὐκ ἔστι τῷ περὶ καθαρισμοῦ νόμῳ. Φησὶ γὰρ ἐν Δευτερονομίῳ· Γυνὴ ἣτις ἂν σπερματισθῆ καὶ τεκῆ ἄρσεν, ἀκάθαρτος ἔσται ἐπτὰ ἡμέρας. Μὴ σπερματισθεῖσα δὲ τοῦ Ἐμμανουὴλ ἡ μήτηρ, καθαρὰ τέ ἐστὶ καὶ ἀμίαντος. Ἐπεὶ γὰρ ὁ πρῶτος Ἀδὰμ οὐκ ἐκ συνόδου γέγονε γαμικῆς, ἐκ δὲ τῆς γῆς ἐπλάσθη ληφθεὶς, καὶ ὁ ἔσχατος ἀνακαινίζων αὐτοῦ τὴν φθορὰν, ἐν τῇ παρθενικῇ μήτρᾳ διαπλασθὲν τὸ σῶμα 1965 λαμβάνει, ὡς ἂν ἐν ὁμοιώματι γένηται τῷ τῆς ἀμαρτίας διὰ σαρκός. Ὡς ἂν δὲ μὴ τὸ παράδοξον τῆς γεννήσεως τοῖς μὴ παραδεχομένοις τὴν θείαν οἰκονομίαν, ἄπιστον γένηται· ἔκτισέ τινα τῶν ζώων ὁ Δημιουργὸς ἐκ θηλείας μόνης, χωρὶς ἀρρένων τικτόμενα. Τοιαῦτα γὰρ περὶ γυπῶν ἐν τῇ περὶ ζώων ἱστορεῖται συγγραφῇ. Πάλιν δὲ φασὶν Ἰουδαῖοι περὶ τῆς Ἀχαζ ταῦτα λέγεσθαι γυναικὸς τὸν ἐξ αὐτῆς γενόμενον Ἐζεκίας μηνύοντα. Καὶ τίς ἐκάλεσε τοῦτον Ἐμμανουὴλ; Πῶς δὲ ἠπειθήσε πονηρία πρὶν γνῶναι ἀγαθὸν ἢ κακόν; πῶς δὲ τοῦτο σημεῖον; Τὸ δὲ αὐτὸ πάλιν ἐροῦμεν· Τί δὲ προὔκειτο νῦν περὶ τῆς τούτου λέγειν γενέσεως; ἀλλὰ καὶ ἦν ἤδη τεχθεὶς, εἴ τις τοὺς χρόνους σκοπήσειε τῆς τε παρουσίας προφητείας, καὶ τῆς ἐκείνου γενέσεως. Οὐκοῦν Ἐμμανουὴλ Θεοῦ Λόγος ὁ σαρκωθείς, ὃν καὶ σὺ, φησὶν, καλέσεις, ὃ οἶκος Δαβὶδ· τοῦτ' ἔστιν, ὁμολογήσεις τὸν Θεὸν ἐν ἀνθρωπεῖα μορφῇ πεφηνότα, τὸν Ἀδὰμ ἀνακτίζοντα. Τοιγαροῦν, ὡς ἐκεῖνος ἦν πρὸ τῆς ἀμαρτίας, ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ γνωστοῦ καλοῦ καὶ πονηροῦ κατὰ πείραν· οὕτω καὶ ὁ Ἐμμανουὴλ, ἐν τῇ παιδικῇ διαθέσει, τὸ ἀκέραιον καὶ ἄτρωτον ἔτι τοῦ Ἀδὰμ ἐμιμήσατο. Ἐν δὲ τῷ ἀθετεῖν πονηρίαν, τὴν ἐκ τῆς παρακοῆς παρανομίαν ἐπηνωρθώσατο. Νῦν μὲν οὖν, φησὶ, διὰ τὴν ἐμὴν φιλανθρωπίαν θαρρήσατε. Οὐ γὰρ λήψονται τὴν γῆν τὴν ὑμετέραν οἱ βασιλεῖς· μᾶλλον δὲ, τοῦ κατὰ τὸν Ἐμμανουὴλ μέλλοντος γίνεσθαι θαύματος ὕστερον, ἀξιόπιστον νῦν ἐνέχυρον λαμβανέτω, τὴν γῆν ἐλευθερωθῆναι, δι' ἣνπερ πεφόβησαι. Οὐ γὰρ οἶόν τε τοῦ Σωτῆρος εὐαγγελισθέντος μὴ γενέσθαι νῦν ὑμῖν πολιορκουμένοις ἐλευθερίαν. Πλὴν ἤξει καὶ ἐφ' ὑμᾶς, ὁ οἶκος Δαβὶδ, οἷα μηδέποτε· σημαίνων τὰ ἐκ τῶν Ἀσσυρίων, κατὰ δὲ τινάς, Ῥωμαίων ἐπενεχθέντα δεινὰ, καθὰ οὐ γέγονεν, ἐξ οὗπερ οἱ τὴν Σαμάρειαν οἰκοῦντες εἰς ἑαυτοὺς περιέσπασαν τὴν Ἀσσυρίων ἔφοδον. Μείζω γὰρ ἀσεβήσαντες, οὐκ ἀφήκαν ὑμᾶς πρώτους παθεῖν. Τὸ δὲ καταλειφθῆναι τὴν γῆν, τινὲς οὕτως ἐρμήνευσαν· ὅταν ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ λαβοῦσα τέκη, καὶ σὺ καλέσης τοῦνομα αὐτοῦ Ἐμμανουὴλ, τότε πάντες οἱ παρενοχλοῦντες τῇ ἀγίᾳ γῆ, καταλείψουσιν αὐτήν. Οἱ γὰρ πολεμήσαντες τὴν Ἐκκλησίαν, τὸ ἄμαχον αὐτῆς ἰδόντες, ἀπεῖπον ἀφέντες αὐτήν, ὡς παρὰ Θεοῦ

σωζομένην. Καὶ τὸ, Ἄφ' οὗ ἀφείλεν Ἐφραΐμ ἀπὸ Ἰούδα, τινὲς οὕτως παρέστησαν· Ἄφ' οὗ ἀπέστη Ἐφραΐμ ἀπὸ τοῦ Ἰούδα, ἐν ἡμέραις Ἱεροβοάμ· ἀπ' ἐκείνου τοίνυν οὐχ ἤκασιν ἡμέραι τοιαῦται τῷ οἴκῳ Δαβίδ, οἷας ἐπάξει Κύριος. Ποίας δὲ φησὶν ἡμέρας; λέγω τὸν βασιλέα τῶν Ἀσσυρίων. 9Καὶ ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, συριεῖ Κύριος μυΐαις, αἱ κυριεύουσι μέρος ποταμοῦ 1968 Αἰγύπτου· καὶ τῇ μελίσσει, ἣ ἔστιν ἐν χώρᾳ Ἀσσυρίων. Καὶ ἐλεύσονται, καὶ ἀναπαύσονται πάντες ἐν ταῖς φάραξι τῆς χώρας, καὶ ἐν ταῖς τρώγλαις τῶν πετρῶν⁹, κ.τ.λ. Αἰγυπτίων ἔφοδον διὰ τούτων δηλοῖ μυρίας αὐτοὺς εἰπὼν, διὰ τὸ χαίρειν λύθροις καὶ αἵμασι τοῖς κατὰ τὴν εἰδωλολατρείαν· ἢ διὰ τὸ πλῆθος, καὶ τὸ μὴ λίαν εὐήχες τῆς φωνῆς. Θεοῦ δὲ νεύματι δείκνυσι τοὺς ἐπὶ τὴν Ἰουδαίαν χωρήσαντας, οἷον ἐσὶν ἐπὶ συρίγματι καλουμένους Θεοῦ, οὐκ ἀπὸ πάσης, ἐκ δὲ μέρους Αἰγύπτου. Ἦξειν δὲ καὶ Ἀσσυρίους φησὶν, οὓς μελίτταις ἀπέικασεν, διὰ τὸ πολεμικῶς κέντρῳ κεχρησθῆναι, καὶ τῶν λοιπῶν ἔθνῶν τότε κρατεῖν. Ἦ, ὅτι ποικίλη καὶ εὐχρως ἢ μέλιττα. Τοιοῦτοι δὲ τὰς ἐσθῆτας Ἀσσύριοι, οὓς ἐλθόντας εἰς Ἰουδαίαν, πάντα τόπον καθέξειν ἀπόρρητον, μῆτι γε τὰς πόλεις αὐτὰς, ἤγουν, ὡς περὶ μυῖων λέγων ἐπέμεινε τῇ τροπῇ, δηλῶν ἅμα, ὡς πᾶσαν αὐτῶν ἐρευνήσουσι τὴν χώραν, ὡς μὴ δύνασθαί τι τῶν κεκρυμμένων λαθεῖν. Οὓς χρὴ δεδιέναι, φησὶν, ἀλλ' οὐ τοὺς δύο τούτους καπνιζομένους δαλούς. Γέγονε δὲ ταῦτα πρὸς λέξιν, ὅτε Νεχαὺ Φαραὺ κατὰ τῶν Ἀσσυρίων χώρων, κωλύοντα τὸν Ἰωσίαν ἀπέκτεινεν, καὶ τὸν Ἰωαχάζ αἰχμάλωτον τὸν τούτου παῖδα λαβὼν, Ἐλιακίμ καταστήσας ἄρχειν, Ἰουδαίων ὑποφόρους τούτους ἐποίησε, μεθ' ὃν Ἰεχονίας ἐκράτησεν, εἶτα Σεδεκίας, ἐφ' οὗ Ναβουχοδονόσωρ κατὰ τῆς Ἰουδαίας ἐλθὼν, ἐχειρώσατο, μικροῦ τε πάντας ἀνδραποδισάμενος Ἀσσυρίους οἰκῆτορας εἰς τὴν χώραν ἐξέπεμψεν. Οἱ καθηρημένων τῶν πόλεων σπήλαιά τε καὶ φάραγγας καὶ νάπας κατώκησαν. Μεθ' ἧς λοιπὸν ἀκολούθως, καὶ τὴν Ἀσσυρίων προφητεῦει καθαίρεισιν, οἱ παρέτειναν ἄρχοντες τῆς Ἀσίας ἀπάσης, Αἰγύπτου τε καὶ Λιβύης ἐφ' ὅλης ἔτεσιν χιλίοις που καὶ τριακοσίοις. Ἀλλ' ἐπεὶ λαβόντες Ἱεροσόλυμα, καὶ τὸν νεὼν ἐμπρήσαντες, τὰ σκευὴ τὰ ἱερὰ τοῖς εἰδώλοις ἀνέθηκαν, οὐκ εἰς μακρὰν ὑπὸ Μήδων καθήρηνται. Περσῶν τε πρῶτος ἐβασίλευσεν Κῦρος, ὃς τοὺς αἰχμαλώτους ἀνείς, οἰκοδομηθῆναι προσέταξε τὸν ναὸν, τὰ ἱερὰ τε πάλιν ἀπέδωκε σκευῇ. Διὸ φησὶν· Ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, ξυρήσει Κύριος τοῦ βασιλέως Ἀσσυρίων οὐ τὴν κεφαλὴν μόνην τὴν πάλαι κομῶσαν, ὅτε τῆς οἰκουμένης ἐκράτουν, ἀλλὰ καὶ τὰς τρίχας τῶν ποδῶν, δηλαδὴ τὸ ἀνδρεῖον σχῆμα, ἢ τὸν πολὺν καὶ χυδαῖον λαὸν, καὶ τὸν πώγωνα, τοῦτ' ἔστιν τὸν κατὰ φύσιν ἀνθρώποις πρέποντα κόσμον, ἤγουν τῆς ἀνδρείας τὰ σύμβολα. Τῆς ἐσχάτης δὲ ἀτιμίας ὁ τρόπος οὗτος ἐκρίνετο, κεφαλὴν ξυρεῖσθαι καὶ πώγωνα. Τοῦτο γὰρ καὶ ἐκδρῶν τινὲς ἐπὶ νεκροῖς ἑαυτοὺς ἀτιμάζοντες. Ὁ τοῖς ἱερεῦσιν ὁ τοῦ Μωϋσέως ἀπηγόρευσε νόμος 1969 φησὶ δὲ καὶ Ἱερεμίας, πεπορθημένων δὲ τῶν Ἱεροσολύμων ὑπὸ τοῦ Ναβουχοδονόσωρ, "Ἀνέβησαν ἄνδρες ἀπὸ Συχέμ καὶ ἀπὸ Σαλήμ καὶ Σαμαρείας ὀγδοήκοντα ἄνδρες, ἐξυρημένοι πώγωνας καὶ διεβρωγότες τὰ ἱμάτια καὶ κοπτόμενοι." Ταῦτα δὲ τὸ πένθος καὶ τὴν ἀτιμίαν δηλοῖ. Φησὶν οὖν τὴν βασιλείαν Ἀσσυρίων ταπεινὴν ἀποδειξαι καὶ ἄνανδρον καὶ ἀσχῆμονα. Μεμεθυσμένῳ δὲ λέγει ξυρῶ, τῇ μαχαίρᾳ ἀφειδῶς τε κειρούση καὶ πληρουμένη τῶν πιπτόντων τοῦ αἵματος. Τινὲς δὲ (ὡς τοῦ ῥητοῦ, φασὶ, μεμισθωμένῳ ἔχοντος) δύναμιν τινα μισθοφορικὴν ἀποδείκνυσι, τὴν μέλλουσαν τῶν Ἀσσυρίων βασιλείαν ψιλοῦν. Μετὰ δ' οὖν τὴν ἄλωσιν Ἱερουσαλήμ πτωχείαν ὑπερβάλλουσαν τοῖς ἀπομείνανσιν ὁ λόγος δηλοῖ. Οὐ βοῶν γὰρ ἀγέλας, οὐ δὲ ποίμνιον προβάτων, μίαν δὲ δάμαλιν, καὶ πρόβατα δύο κεκτησθαι μόλις λέγει τινά. Καὶ τῷ βουτύρῳ δὲ καὶ μέλιτι τρέφεσθαι, λιμὸν παρίστησιν ἄρτου. Τὸ ἀπὸ τούτων δὲ γάλα πλεῖστον εἶναι δόξει, διὰ τὸ τῶν τρεφομένων ἐλάχιστον. Οὕτως οἱ ἀπειθοῦντες Θεῷ τῇ τῶν πνευματικῶν ἀγαθῶν ἐνδείᾳ κατατακῆσονται γεγονότες ὀλιγοστοὶ, καὶ ἀποροῦντες ἄρτου τρέφειν εἰδότος εἰς εὐεξίαν τὴν νοητὴν, εἰς ἄνδρα

τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ· πρὸς οὓς φησιν ὁ Θεός· "Ἴδου οἱ δουλεύοντές μοι φάγονται· ὑμεῖς δὲ πεινάσετε. Ἴδου οἱ δουλεύοντές μοι πίνονται, ὑμεῖς δὲ διψήσετε." Τοῖς δὲ φρονουῖσιν ἄπερ ἐστὶν αὐτοῦ, λέγει· "Φάγετε, πίετε, καὶ μεθύσθητε, οἱ πλησίον." Δηλοῖ δὲ σαφέστερον ὁ λόγος τῶν ἀπομεινάντων τὴν ἔνδειαν, χερσοῦσθαι λέγων πᾶσαν ἄμπελον, κἂν σίκλον ἔχη τιμὴν. Φέρειν δὲ μόνας ἀκάνθας τὴν γῆν, ὡς ἀντὶ ἄρτου καὶ οἴνου, βουτύρω κεχρησθαι καὶ γάλακτι. Παρίστησι δὲ ταῦτα μετὰ τὴν ὑπὸ Βαβυλωνίων ἄλωσιν ἢ Γραφή, λέγουσα· Καὶ ἀπὸ τῶν πτωχῶν τῆς γῆς ὑπέλιπεν ὁ ἀρχιμάγειρος εἰς ἀμπελουργοὺς ἐφ' οὓς Γοδολιάν κατέστησε. Δεικνὺς δὲ τὸ χερσῶδες καὶ ἠκανθωμένον τῆς γῆς, φησὶν, ὡς οὐδὲ βαδίζειν ἔσται διὰ ταύτης ψιλῶς, δίχα βέλους καὶ τοξεύματος. Δίκην γὰρ βελῶν ἀντικείμενοι τοῖς παριοῦσιν ἄκανθαι. Καὶ ἀκολούθως ἐπιλειψάσης ἡμῖν ἀπέλου τῆς νοητῆς, πᾶν εἶδος ἐν ἡμῖν ἀνίσχει φαυλότητος. Τέλος δὲ ἀκάνθης τὸ πῦρ. Διὸ καὶ Παῦλός φησι· "Γῆ γὰρ ἡ πιούσα τὸν ἐπ' αὐτῆς ἐρχόμενον ὑετὸν," καὶ τὰ ἐξῆς. Τοὺς οὖν ὑπολειφθέντας ὀλίγους, τοσοῦτω φησὶ κατέχεσθαι δείματι, ὡς τὰς ἐν ὄρεσι ποιεῖσθαι διατριβὰς, ὕλαις τε καὶ λόχμαις ἐγκατακρύπτεσθαι, κατὰ τὸ ὑπὸ τοῦ Σωτῆρος· "Τότε οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ φευγέτωσαν εἰς τὰ ὄρη." Ἄ καὶ γεωργεῖν ἐπεχειροῦν, τῆς ἀρίστης γῆς δι' ἐρημίαν κεχερωμένης, ὡς ἂν μόνον ἀναγκαίας εὐποροῖεν τροφῆς, λογιζόμενοι τὸ ἀδέξ τῆς ἐνταῦθα διατριβῆς. Ἡ δὲ λοιπὴ γῆ κεχερωμένη εἰς βόσκημα ἔσται προβάτου, καὶ καταπάτημα βοῶν, τοῦτ' ἔστιν εἰς κατανομὰς προβάτων. Ἴσως καὶ διὰ τοῦτο, πολὺ τὸ γάλα καὶ τὸ βούτυρον ἔλε 1972 γεν ἔσσεσθαι. Τὸ δὲ προκείμενον χωρίον οὕτω τινὲς ἐξηγήσαντο· Εἰς Αἴγυπτον, φησὶ, κατέβη ὁ λαός μου παροικῆσαι ἐκεῖ, καὶ εἰς Ἀσσυρίους βία ἤχθησαν. Διατοῦτο προφητεύει ἐπὶ τῇ γεννήσει τοῦ Ἐμμανουὴλ, εἴτε ἐν Αἰγύπτῳ τις εἴη τῶν ἀπὸ τοῦ λαοῦ, εἴτε ἐν Ἀσσυρίοις, ἐξελεύσεσθαι τούτους, καὶ ἐν τῇ χώρᾳ τῆς Ἰουδαίας γενομένους, ἀναπαύεσθαι ἐν ταῖς αὐτοφυέσι καὶ σχολαζούσαις καταδύσεσιν. Μυίας μέντοι κυριεύειν μέρους ποταμοῦ Αἰγύπτου, καὶ μελίττας ἐν τῇ χώρᾳ εἶναι τῶν Ἀσσυρίων φησὶ, τὸ εὐτελὲς ἐνδεικνύμενος τῶν ἀντικειμένων δυνάμεων. Μυῖα γὰρ ὀχληρὸν τοῖς ἀνθρώποις ζῶον, καὶ μυσάρων ἔχον ἀπὸ κόπρου τὴν γένεσιν. Ὦν καὶ ἡ ζωὴ ὀχληρὰ, καὶ ὁ θάνατος βδελυκτός. Τὸ τε μέρος κυριεύσουσι τοῦ ποταμοῦ Αἰγύπτου. Ἄνωθεν γὰρ ἐκ τῶν Αἰθιοπίων ὁ Νεῖλος ἀρχόμενος, περὶ βραχὺ μέρος ἑαυτοῦ τὸ πρὸς ταῖς εἰς θάλατταν ἐκβολαῖς κατοικοῦσαν ἔχει τὴν Αἴγυπτον· ἐν ᾧ τόπῳ πᾶν εἶδος ἀλόγων ζῶων τεθεοποιῆται. Ταύτας οὖν τὰς μυίας τὸ ἀσθενὲς τῆς ἀντιτεταγμένης δυνάμεως, συριγμῶ ἑαυτοῦ ἀφανίσει ὁ Κύριος, δηλαδὴ τῷ πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ. Καὶ ἡ μέλισσα δὲ μικρὸν ζῶον καὶ ἀσθενὲς, ἐν ᾧ ἀμύνεται τελευτῶν. Ἐναφεῖσα γὰρ τὸ κέντρον, συναπόλλυται τῇ πληγῇ, πάσχουσα ὧν ἔδρασε μείζω. Ὅποιοι τῶν ἀνθρώπων οἱ πονηρότατοι. Μετὰ τὴν γέννησιν τοῦ Χριστοῦ διασκεδασθείσης πάσης ἀντικειμένης δυνάμεως, συναχθήσονται οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ ἐν ταῖς αὐτοφυέσιν ὑποδοχαῖς, καὶ ἀναπαύσονται τῆς αἰχμαλωσίας ῥυσθέντες, ἀτιμωθέντος τοῦ ἐπιβουλεύσαντος βασιλέως αὐτοῖς· ὅτε τοσαύτη κατὰ τὴν χώραν εὐετηρία γενήσεται, ὡς ἀρκεῖν τῷ κεκτημένῳ δάμαλιν καὶ πρόβατα δύο πρὸς αὐτάρκη τροφήν. Διὰ τὸ πάντας βουτύρω καὶ μέλιτι τρέφεσθαι· τοῦτ' ἔστι, θρέψει ἕκαστος τὸ φιλόπονον καὶ γεωργικὸν τῆς ψυχῆς τὸ ἡμερὸν τε καὶ εὐμετάδοτον. Ἀπὸ προβάτου γὰρ ἡ ὕλη τῆς σκέπης ἡμῖν, ὡς ἀπὸ τῆς κατ' ἀρετὴν περιβολῆς ἢ ζωῆ τῷ σπουδαίῳ κεκόσμηται. Ἐπεὶ οὖν καὶ τρέφεται πνευματικῶς καὶ κοσμεῖται, διὰ τοῦτο θρέψει δάμαλιν καὶ πρόβατα δύο. Βούτυρον δὲ καὶ μέλι τὰ εἰσαγωγικὰ τῆς θείας διδασκαλίας λέγει διδάγματα· νηπιώδης γὰρ αὐτὴ καὶ πρώτη τροφή, μεθ' ἣν εἰς ἄνδρας ἐλθὼν πρέπουσιν ἀνδρὶ πνευματικοῖς μαθήμασιν ἑαυτὸν ἐπιδίδωσιν. Εἶτα τοὺς ἐκ περιτομῆς δηλῶν, περὶ τῶν χιλίων ἀπέλων φησὶν· "Ἄμπελον γὰρ ἐξ Αἰγύπτου μετῆρε," καὶ τὰ ἐξῆς. Ἥτις εὐθηνήσασα πρότερον, ὕστερον ἡμελίθη

στραφεῖσα πρὸς πικρίαν. Καὶ γέγονεν εἰς χέρσον, ὅτε μετὰ μυρίων αὐτοῖς βελῶν καὶ τοξευμάτων ὁ πολέμιος ἐπῆλθε στρατὸς ἐρημίαν ἐπάγων. Ὅρη δὲ ἀροτριώμενα, αἱ εἰς Χριστὸν πεπιστευκυῖαι ψυχαί, πρότερον μὲν 1973 ἔρημοι καὶ ἀγεώρητοι, καὶ ἠκανθωμένοι πρὸ τῆς Χριστοῦ παρουσίας· ἐπειδὴ δὲ ἦλθεν εἰς πτώσιν καὶ ἀνάστασιν πολλῶν, καὶ ἐκάλεσε τὰ μὴ ὄντα ἵνα τὰ ὄντα καταργήσῃ· διὰ τοῦτο, οἱ μὲν ἐκ περιτομῆς ἀπολέσαντες τὸ εὐθαλὲς καὶ τὸ ἔγκαρπον, εἰς χέρσον μετέβαλον· τὸ δὲ ἀπὸ τῶν ἐθνῶν σύστημα, τὸ ἀροτριώμενον ὄρος, ἀροτριᾶται ἀπαλλαγὴν πάσης δειλίας τῶν πολεμίων. Ὅρος γὰρ ἢ ὑπὸ τῆς τοῦ Κυρίου διδασκαλίας ὑψωθεῖσα ψυχή· οὗ ἔλθοντος, ἐξεκλάσθη μὲν Ἰσραὴλ, κατεφυτεύθη δὲ τὰ ἔθνη, ὡς ἂν τῷ ἐκείνων παραπτώματι ἢ σωτηρίᾳ πᾶσιν οἰκονομηθῇ, καὶ ἀδεῶς τοῖς ὄρεσι τούτοις καὶ πρόβατα καὶ βόες ἐννεμόμενα, ἄφθονον τὴν παρ' ἐαυτῶν ὠφέλειαν παρέχονται. Πρόβατα μὲν οἱ τὰ ἦθη χρηστότεροι· βόες δὲ οἱ πρὸς τὴν ἐργασίαν τῶν ἀναγκαίων φιλοπονώτατοι. ΚΕΦΑΛ. Η'. αδ'. 9Καὶ εἶπε Κύριος πρὸς με· Λάβε σεαυτῷ τόμον καινὸν μέγαν, καὶ γράψον εἰς αὐτὸν γραφίδι ἀνθρώπου, τοῦ ὀξέως προνομὴν ποιῆσαι σκύλων. Πάρεστι γάρ. Καὶ μάρτυράς μοι ποιῆσον πιστοὺς ἀνθρώπους, τὸν Οὐρίαν καὶ τὸν Ζαχαρίαν υἱὸν Βαραχίου⁹, κ.τ.λ. Εἰπὼν τὰ μέλλοντα καταλαβεῖν αὐτοὺς δυσχερῆ, τὸν περὶ τοῦ Ἐμμανουὴλ ἐπανείληφε λόγον. Ἐπεὶ γὰρ τὸ σημεῖον ὑπῆρχε παράδοξον, παιδίον ἐκ παρθένου γενόμενον, οὐκέτι μὲν τῷ Ἄχαζ, οὐδὲ τῷ οἴκῳ Δαβὶδ, αὐτῷ δὲ τῷ προφήτῃ παραδεικνυσι τοῦ μυστηρίου τὸν τρόπον. Διδάσκων γὰρ αὐτὸν ἄπερ ἐν τῷ καινῷ γράφειν τόμῳ δεήσειεν, ἐκ προσώπου τοῦ ἰδίου φησὶ, καὶ προσῆλθον πρὸς τὴν προφήτιν. Τοῦτ' ἔστι ταῦτα γράψον. Ἐπειδὴ δὲ οὐκ ἐκφορὰ ταῖς πάντων ἦν ἀκοαῖς, προστάττει τῷ προφήτῃ λαβεῖν τόμον, ἢ τεῦχος, ἢ διφθέρωμα, ἢ κεφαλίδα, κατὰ τοὺς λοιπούς. Ὁ δὲ τοῦ καινοῦ καὶ μεγάλου τόμος τύπος ἂν εἴη τῆς καινῆς καὶ μεγάλης διαθήκης, ὡς τῆς πρώτης πεπαλαιωμένης. Ἀσθενὴς γὰρ ἦν, καὶ τελειοῦν εἶχεν οὐδένα· Σεαυτῷ δὲ φησιν, ἀντιδιαστέλλων τοὺς πιστεύοντας πρὸς τοὺς ἀπειθεῖν εἰρημένους. Ἐκείνοις γὰρ τὰ ἐν τῷ καινῷ δίδονται τόμῳ τὸ Χριστοῦ μυστήριον περιέχοντα. Λέγεται δὲ καὶ μέγας ὁ τόμος. Οὐ δὲ γὰρ ἔχει τῆς νομικῆς ἱστορίας τὸ ταπεινόν. Δι' ὃ καὶ ζημιοῦται Παῦλος ἡδέως, διὰ τὸ ὑπερέχον τῆς γνώσεως τοῦ Χριστοῦ. Καθὰ γὰρ φησιν ἐπὶ κρείττοσι θυσίαις ἢ νέα νενομοθέτηται. Γραφίδι δὲ φησιν ἀνθρώπου, διὰ τὸ λέξει ἀνθρωπίνῃ, καὶ τοῖς πολλοῖς βατῆ γεγράφθαι τοῦ Εὐαγγελίου τὰ ῥήματα. Εἶναι γὰρ ἑτέραν γραφὴν, οὐκ ἀνθρωπίνην, καθ' ἣν δυνάμει τοῦ Πνεύματος οἱ ἐν βίβλῳ ζωῆς ἀπογράφονται. Τάχα δὲ τὰ περὶ τῆς θεότητος τοῦ Μονογενοῦς οὐκ ἀνθρωπίνης ἐστὶ γραφὴ 1976 δος, ὡς τὰ περὶ τῆς τούτου σαρκώσεως, περὶ ἧς νῦν πρόκειται λόγος. Ἐτερος γὰρ ἐκεῖνος ὁ κάλαμος, ὡς καὶ Δαβὶδ ὁ θεῖός φησιν· "Ἡ γλῶσσα μου κάλαμος γραμματέως ὀξυγράφου." "Οἶδεν γὰρ οὐδεὶς τὸν Υἱὸν, εἰ μὴ ὁ Πατήρ, οὐδὲ τὸν Πατέρα πλην τοῦ Υἱοῦ, καὶ ᾧ ἐὰν βούληται ὁ Θεὸς ἀποκαλύψαι." Γραφίδι γὰρ ἀνθρωπίνῃ φησὶν Ἰωάννης· Ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν· ὅσα τὰ τούτοις ἀκόλουθα περὶ τῶν κατὰ σάρκα λεγόμενα. Γράφει τοίνυν ὑπὲρ τοῦ ὀξέως προνομὴν ποιῆσαι σκύλων. Ἐγγίζειν γὰρ τὸν καιρὸν, καθ' ὃν δεῖ ταῦτα τοὺς δύο βασιλέας παθεῖν ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῶν Ἀσσυρίων, δυνάμει τοῦ Ἐμμανουὴλ ὃν ἐπάδειν ἐν τῇ μάχῃ τοῖς Ἰουδαίοις προσέταξεν. Καὶ ἐπ' αὐτῆς δὲ τῆς παρουσίας ταχεῖα γέγονε καὶ ἀστραπῆς πάσης ὀξυτέρα τοῦ Εὐαγγελίου ἢ διδασκαλία, διὰ πάσης τῆς οἰκουμένης σκυλεύουσα τοῦ αἰῶνος τούτου τὸν ἄρχοντα, καὶ πρὸς ὑπακοὴν τοῦ Χριστοῦ τοὺς αἰχμαλωτισθέντας ἀφέλκουσα. Μάρτυρες δὲ τῶν γραφομένων ἔστωσαν, φησὶν ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ, Οὐρίας καὶ Ζαχαρίας. Ἦσαν γὰρ τότε Οὐρίας μὲν ἱερεὺς, ὡς δῆλον ἐκ τῆς ἱστορίας, Ζαχαρίας δὲ προφήτης. Ἐπ' Ἐζεκίου γὰρ γέγονεν, ὡς ἐν ταῖς Παραλειπομέναις γέγραπται. Συμβολικῶς δὲ τούτους εἰς μαρτύριον καλεῖ. Δηλοῖ γὰρ ὁ μὲν ἱερεὺς τὸν νόμον, ὃνπερ ἐδίδασκεν· οἱ δὲ προφήται διὰ Ζαχαρίου σημαίνονται.

Συνίσταται δὲ τὸ εὐαγγέλιον ὑπὸ νόμου καὶ τῶν προφητῶν μαρτυρούμενον. Ὅθεν ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἐν τῷ ὄρει μεταμορφώσεως, Μωϋσῆς καὶ Ἡλίας συνελάλουν περὶ Χριστοῦ, καὶ τῆς ἐξόδου, ἧς ἤμελλε πληροῦν ἐν Ἱερουσαλήμ, ἧτις δηλοῖ τῆς οἰκονομίας τὸ πέρασ, τὸν σταυρὸν, τὸν θάνατον, τὴν ἀνάστασιν, τὴν ἀνάληψιν. Ἑρμηνεύεται δὲ ὁ μὲν Οὐρίας φωτισμὸς Θεοῦ, ὁ δὲ Ζαχαρίας μνήμη Θεοῦ. Υἱὸς δὲ Βαραχίου τῆς εὐλογίας τῆς τοῦ Θεοῦ. Τίς δὲ μάρτυς ἀξιοπιστότερος τοῦ πεφωτισμένου ὑπὸ Θεοῦ, καὶ μνήμην ἔχοντος τοῦ Θεοῦ; Ὡν δὴ παρόντων γράφει· Προσηλθὼν πρὸς τὴν προφήτιν, καὶ ἐν γαστρὶ ἔλαβεν, καὶ ἔτεκεν υἱόν. Φησὶ γὰρ ὁ Κύριος, ὡς Αὐτὸς ἐγὼ προσελεύσομαι τῇ προφήτιδι. Καλεῖ δὲ οὕτω τὴν Μητέρα Χριστοῦ διὰ τὸ Πνεύματος ἁγίου μετασχεῖν, κατὰ τό· "Πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σέ, καὶ δύναμις Ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι." Παιδεύεται γὰρ ὁ προφήτης, ὡς οὐκ ἐξ αἵματος σαρκὸς, ἢ θελήματος ἀνδρὸς ἢ Χριστοῦ γενήσεται γέννησις. "Απαρχὴ γὰρ Χριστός," καὶ τῶν εἰς αὐτὸν ἀναγεννωμένων· περὶ ὧν εἴρηται ταῦτα. Δεξαμένη δὲ τὸ Πνεῦμα τὸ ἐπελθὼν ἐπ' αὐτὴν ἢ Παρθένος προεφήτευσε λέγουσα· "Ἴδου γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν μακαριοῦσίν με πᾶσαι αἱ γενεαί·" καὶ τὰ ἐπὶ τούτοις. Προσηλθὼν δὲ, φησὶ, συνηθεία γραφικῇ ἀντὶ μέλλοντος τῷ ἐνεστῶτι χρησάμενος. Τὸν δὲ τεχθέντα, φησὶν, ὀνόμαζε ταχέως σκύλευσον, ὀξέως προνόμευσον. Ἐπειδὴ καὶ πρὸ τῆς κατὰ σάρκα γεννήσεως, καὶ πρὶν ἐπιγράψασθαι γονέας σαρκικούς, τοὺς δύο καθαιρεῖ νῦν βασιλέας. Καὶ τοῦτο πράξει 1977 διὰ τοῦ τῶν Ἀσσυρίων βασιλέως, ὡς ἐμῆ χρώμενος, φησὶ, δυνάμει, τὰς βασιλείας αὐτῶν καταστρέφεται. Καὶ ἄλλως δὲ, ταχέως ἐσκύλευσε, τὸν ἰσχυρὸν, τὸν φυλάσσοντα, καθάπερ ἴδιον κτῆμα, τοὺς ὑπὸ τὴν ἀμαρτίαν πεπραμένους καὶ δεδεμένους θανάτῳ. Προενόμευσε δὲ, ταῖς ἰδίαις δυνάμεσι παραδοὺς εἰς φυλακὴν τοὺς πιστοῦς· "Ὡν οἱ ἄγγελοι βλέπουσιν, ὡς λέγει, τὸ πρόσωπον τοῦ Πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς." Τὴν δὲ ὀξεῖαν αὐτοῦ προνομήν δηλοῖ τὸ, "Αναβάς εἰς ὕψος ἠχμαλώτευσεν αἰχμαλωσίαν. Ἐλαβεν δόματα ἐν οὐρανοῖς;" ὃ πεποίηκε, "Εἰσελθὼν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἰσχυροῦ, καὶ διαρπάσας αὐτοῦ τὰ σκεύη," καθά φησιν αὐτὸς ἐν παραβολῇ. Καὶ ὁ προφήτης δὲ φησιν ἀλλαχοῦ· "Εὐαγγελίσασθαι πτωχοῖς ἀπέσταλκέν με, κηρύξαι αἰχμαλώτοις ἄφειν." Τὸ δὲ πάρεστιν εἰπὼν, ἅμα μὲν δηλοῖ τὴν τῶν βασιλέων τιμωρίαν οὐκ εἰς μακρὰν ἔσομένην. Ἄμα δὲ καὶ τὰ τῆς τοῦ Σωτῆρος ἐπιδημίας ἐγγίζειν φησὶν. Ὅν δὲ κέκληκεν Ἐμμανουὴλ, νῦν ἐκάλεσε Ταχέως σκύλευσον, ὀξέως προνόμευσον. Ἔθος γὰρ τῇ Γραφῇ τὸν Θεὸν ἐκ τῶν διαφορῶν ὀνομάζειν ἐνεργειῶν· ὡς καὶ Ἰησοῦν, παρὰ τὴν ἀπὸ Θεοῦ δεδομένην ἡμῖν σωτηρίαν. Δύναμις δὲ Δαμασκοῦ, οἱ ἀπὸ τῶν ἐθνῶν πιστεύοντες. Σκύλα δὲ Σαμαρείας, οἱ ἐκ περιτομῆς εἶεν ἄπιστοι. Δαμασκὸς μὲν γὰρ Συρίας μητρόπολις, Σαμαρεία δὲ τοῦ Ἰσραὴλ. Πῶς ὁ γεννηθεὶς εὐθύς τούτους ἐσκύλευσε; Διὰ τὸ μέλλειν οὐκ εἰς μακρὰν ταῦτο ποιεῖν· ἢ καὶ, ὅτι μάγοι προσελθόντες αὐτῷ προσεκύνησαν, ὡς Θεῷ, καὶ δῶρα προσήνεγκαν σκυλευθέντες πρὸς θεοσέβειαν ἔτι βρέφους ὑπάρχοντος πολεμήσαντος ὑπὲρ αὐτῶν, καὶ τῶν ἄλλων, ἀπέναντι τοῦ νοητοῦ βασιλέως τῶν Ἀσσυρίων. Τὸ δὲ, καὶ προσηλθὼν πρὸς τὴν προφήτιν, οὐκ ἀπὸ προσώπου τοῦ Κυρίου, τοῦ δὲ προφητικοῦ φασιν εἰρησθαί τινες· οἱ καὶ τὸ, προσηλθὼν, φασὶν ἀντὶ τοῦ ἡγγισα τῷ πνεύματι καὶ τῇ προγνώσει τῶν ἔσομένων τῇ προφήτιδι. Κατέλαβον γὰρ, καὶ οἷον ἐπλησίασα τῇ προγνώσει τῇ προφητικῇ, καὶ εἶδον τὴν σύλληψιν πόρρωθεν προενατενίσας τῷ χαρίσματι τῆς προφητείας· οἱ καὶ ἀποροῦσι πῶς κελευθεὶς ὁ προφήτης τόμον λαβεῖν, ἄλλο ποιεῖ, πρὸς τὴν προφήτιν εἰσιῶν. Ἀλλὰ δῆλον, φασὶν, ὡς ἢ σιωπῇ ἢ πρὸς ἐκεῖνον συγκατάθεσιν καὶ πρᾶξιν ἐδήλωσεν. Πῶς γὰρ ἂν ὁ προφήτης παρήκουσε τοῦ Θεοῦ; ἀλλ' ἐκεῖνου δηλονότι περιγεγραμμένου, τὸ τῆς προφήτιδος ἐξ ἰδίας ἀρχῆς παραδίδοται. εἴ. 9Καὶ προσέθετο Κύριος λαλήσαι μοι ἔτι· Διὰ τοῦ μὴ βούλεσθαι τὸν λαὸν τοῦτον τὸ ὕδωρ 1980 τοῦ Σιλῶμ τὸ πορευόμενον ἡσυχῇ, ἀλλὰ βούλεσθαι

ἔχειν τὸν Ῥαασῶν, καὶ τὸν υἱὸν Ῥωμελίου βασιλέα ἐφ' ὑμῶν, διὰ τοῦτο, ἰδοὺ Κύριος ἀνάγει ἐφ' ὑμᾶς τὸ ὕδωρ τοῦ ποταμοῦ, τὸ ἰσχυρὸν, καὶ τὸ πολὺ, τὸν βασιλέα τῶν Ἀσσυρίων, καὶ τὴν δόξαν αὐτοῦ⁹, κ.τ.λ. Καὶ ταῦτα τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως· ἄπερ οὐ τῷ λαῶ, τῷ δὲ προφήτῃ λέγων προσέθηκε Κύριος, ὅτι παρήκουσεν ὁ λαὸς προσταχθεὶς μὴ φοβεῖσθαι τοὺς βασιλέας, τῇ δὲ τοῦ Ἐμμανουὴλ ἐπικλήσει θαρρῆειν. Ὁ μὴ ποιήσαντες δουλεύειν ἡγάπων τοῖς βασιλεῦσι, τὸ ὕδωρ μὴ δεχόμενοι τοῦ Σιλωάμ· ὅπερ αὐτὸν δηλοῖ τὸν Ἐμμανουήλ· ὅς ἐστι πηγὴ ὕδατος ζῶντος ἀλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον. Ὅν οὔτε κατὰ τὸν πόλεμον τῶν βασιλέων, οὔτε κατὰ τὸν καιρὸν τῆς αὐτοῦ σαρκώσεως ὑπεδέξαντο. Ἡσυχῇ δὲ καὶ κατὰ τὴν ἱστορίαν τὸ ὕδωρ ἐκδίδεται τοῦ Σιλωάμ. Δηλοῖ δὲ περὶ Χριστοῦ, ὅτι καὶ πρὶν ἐπιδημῆσαι, λανθανόντως συνεπορεύετο τῷ λαῶ, τὰς ψυχὰς αὐτῶν ἀρδεύειν ἐπισκοπεῖν τε βουλόμενος, καὶ μηδέπω κηρυχθεὶς εἰς πάντα τὰ ἔθνη· ἀσοφητὶ δὲ καὶ τὴν ἑαυτοῦ παρουσίαν πεποίηται. Συμβαίνει δὲ καὶ τῇ προσηγορίᾳ τοῦ Σιλωάμ ὅς ἀπεσταλμένος ἐρμηνεύεται. Ἀπόστολον γοῦν αὐτὸν καὶ ἀρχιερέα τῆς ὁμολογίας ἡμῶν ὁ Παῦλος καλεῖ. Καὶ τὸν ἐκ γεννητῆς δὲ τυφλὸν συμβολικῶς ὁ Σωτὴρ εἰς τὸν Σιλωάμ ἐξαπέστειλεν. Ἄλλ' ὁ μὲν ἀνέβλεψε τὸ ὕδωρ δεξάμενος τοῦ Σιλωάμ. Ὁ δὲ νῦν κατηγορούμενος ὑπὸ τοῦ Κυρίου λαὸς, μὴ πιστεύσας τῷ Σιλωάμ, ὅς ἐστιν Ἐμμανουήλ, ἔρημος αὐτοῦ γίνεται. Καὶ ἀντὶ τῶν δύο βασιλέων, οἷς ἡγάπων, δουλεύειν τοῖς Ἀσσυρίοις ἐκδίδονται, καὶ τῷ νοητῶς τούτων ἐπάρχοντι, ὅτι τὸ ὕδωρ οὐκ ἠβουλήθησαν τοῦ Σιλωάμ ἡγουν ἀπεδοκίμασαν, κατὰ Σύμμαχον, κατὰ τὸ, "Λίθος ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας." Ἄνθ' ὧν αὐτοῖς ἐπάξειν φησὶ τὸ πολὺ τε ὕδωρ καὶ ἰσχυρὸν τὸν Ἀσσύριον, τῷ ὕδατι τῷ ἡσυχῶ τοῦτον ἀντιτιθεῖς. Δόξαν δὲ αὐτοῦ, τοὺς ὑπ' αὐτὸν ἄρχοντας ἐκάλεσεν καὶ λαοὺς. "Ὑδατι δὲ παρεικάζειν τὸ πλῆθος φίλον τῇ θείᾳ Γραφῇ. Φησὶ γοῦν διὰ φωνῆς προφητῶν· "Καὶ Νινευὴ, ὡς κολυμβήθρα ὑδάτων, τὰ ὕδατα αὐτῆς." Οὐ μενεῖ δὲ, φησὶ, παρ' αὐτοῖς ἀνὴρ αἴρων κεφαλὴν· τοῦτ' ἔστιν ἄρξαι δυνάμενος. Τὸ δὲ πλῆθος καλύψει πᾶσαν τὴν χώραν. Ὅπερ ἐπὶ Ἰερεμίου γέγονεν, στρατεύσαντος τοῦ Ναβουχοδονόσωρ. θί'. 9Μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός. Γνώτε, ἔθνη, καὶ ἠττᾶσθε, ἐπακούσατε ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς. Ἰσχυρότερες, ἠττᾶσθε. Ἐὰν γὰρ πάλιν ἰσχύσατε, πάλιν ἠττηθήσεσθε. Καὶ ἦν ἂν βουλήν βουλευθήσεσθε, διασκεδάσει Κύριος⁹, κ.τ.λ. Τοῖς περὶ τοῦ Ἐμμανουὴλ καὶ ταῦτα συνήρτηται· 1981 ὃ καὶ δηλοῖ μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός, δεύτερον νῦν ὑπὸ τοῦ προφήτου λεγόμενον. Ὡ μὴ πιστεύσαντας τοὺς ἄλλους ἐλέγξας τῆς ἐκείνων ἑαυτὸν κατηγορίας ἐλευθερῶν, ἐξ ἑαυτοῦ καὶ τῶν ὁμοίων σὺν ἡδονῇ πλειίστη, μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός ἀνακέκραγεν στραφεὶς πρὸς τὰ ἔθνη. Ταῦτα δ' οὖν γινώσκει παρακελεύεται τὸν Ἐμμανουήλ· ὃν ὁ ἐκ περιτομῆς λαὸς οὐκ ἔγνω, οὔτε συνῆκεν. Ὑμεῖς δὲ, φησὶ, τὴν καλὴν ἤτταν ἠττήθητε αἰχμαλωτισθέντες εἰς τὴν ὑπακοὴν τοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ τῆς δουλείας ἐλεύθεροι τοῦ νόμου τῆς ἁμαρτίας γενήσεσθε. Ἐπακούσασθε τοίνυν ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς τῶν καταγγελλόντων ὑμῖν τὸ Εὐαγγέλιον. "Εἰς πᾶσαν γὰρ τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος αὐτῶν, καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τὰ ῥήματα αὐτῶν." Καὶ, οἱ ἐν ὑμῖν δὲ ἰσχυροὶ τῷ λόγῳ καὶ δυνατοὶ, νικᾶσθε τοῦ τῆς εὐσεβείας κηρύγματος· καὶ μὴ θέλοντες γὰρ ἠττηθήσεσθε ἐπὶ ταῖς ματαίαις κατὰ τοῦ Θεοῦ βουλαῖς ὑμῶν ἐλεγχόμενοι, καὶ λόγοις τοῖς ἐξ ἀπειλῆς λεγομένοις. Λέγοι δ' ἂν ἀποθέσθαι καὶ τὴν ἰσχὴν τὴν σωματικὴν, καὶ σαρκὸς ἀναλαμβάνειν ἀσθενεῖαν, ὡς ἂν ἡ δύναμις τοῦ Θεοῦ ἐν ἀσθενείᾳ τελειωθῇ. Ἐὰν δὲ σοὶ πάλιν ἐπαναστῇ τὸ φρόνημα τῆς σαρκὸς, πάλιν ὑπόταξον τοῦτο τῷ πνεύματι, καὶ ἡ βουλή δὲ ὑμῶν καὶ ὁ λόγος ἀργήσει, διότι ἀπειλεῖ· Τὴν σοφίαν τῶν σοφῶν καὶ τὴν σύνεσιν τῶν συνετῶν ἀθετήσει. Βουλήν γὰρ ἀνθρωπίνην καταργεῖ ὁ τῆς μεγάλης βουλῆς ἄγγελος, καὶ λόγον ἀνθρώπινον ἀθετεῖ ὁ Θεὸς Λόγος. Χρήσιμον δὲ ταῦτα λέγειν τοῖς τὴν Ἐκκλησίαν διώκουσι. Τινὲς δὲ τὰ μὲν πρῶτα πρὸς ἔθνη καὶ

Ἰουδαίους εἰρῆσθαι φασιν, ἀπὸ δὲ τοῦ, ἰσχυρότερος, ἠττάσθε, πρὸς Ἰουδαίους· κατίσχυσαν γὰρ τό γε ἦκον εἰς αὐτοὺς τοῦ Χριστοῦ, παραδόντες σταυρῶ. Ἄλλ' ἐβουλεύσαντο βουλήν ἣν οὐ μὴ δύνωνται στήσαι. Πῶς γὰρ ἂν θανάτῳ περιέβαλον τὸν ἀρχηγὸν τῆς ζωῆς; Διὰ φησιν, ἠττάσθε λοιπὸν μετὰ τοσοῦτον ἀνόνητον τόλμημα. Εἰ δὲ πάλιν ἀντιστήτε τοῖς τὸ Εὐαγγέλιον καταγγέλλουσιν, πάλιν ἠττηθήσεσθε κολάζοντι λοιπὸν τῷ κριτῇ δίκας ὑπέχοντες. Χριστοῦ γὰρ ἀναληφθέντος, καὶ αὐτοῖς ἐπεβούλευον τοῖς ἀποστόλοις· "Παραγγελία, λέγοντες, παρηγγείλαμεν μηδὲν λαλεῖν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τούτῳ." Καί· "Ἴδου πεπληρώκατε τὴν Ἱερουσαλήμ τῆς διδαχῆς ὑμῶν." Καὶ τύπτοντες ἐδόκουν πάλιν ἰσχύειν, ἀλλ' ἐνίκων οἱ μαθηταὶ λέγοντες· Διότι μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός. Ἄνθ' ὧν ἔτισαν δίκας ὑπὸ Ῥωμαίων ἠττώμενοι. **ιαε΄.** Οὕτως λέγει Κύριος· Τῇ ἰσχυρᾷ χειρὶ ἀπειθοῦσι τῇ πορείᾳ τῆς ὁδοῦ τοῦ λαοῦ τούτου λέγοντες· Μὴ ποτε εἶπητε σκληρόν. Πᾶν γὰρ ὃ 1984 ἔαν εἶπη ὁ λαὸς οὗτος σκληρόν ἐστί. Τὸ δὲ φόβον αὐτοῦ οὐ μὴ φοβηθῆτε, οὐδὲ μὴ ταραχθῆτε, κ.τ.λ. Τὸν παρόντα λόγον πρὸς τοὺς ἀπειθοῦντάς φησιν· κατὰ μὲν τινάς, Ἰουδαίους· κατὰ δὲ τινάς, ἐθνικούς· χεὶρ δὲ ἰσχυρά, ἡ δημιουργικὴ τῶν ὄντων ἀπάντων δύναμις, ὁ δι' οὗ τὰ πάντα γέγονεν, Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ καὶ καταργήσας τὸν θάνατον, συντρίψας τε τὸν Σατανᾶν, καὶ σκυλεύσας τὸν ἄδην, καὶ πρὸς ἀφθαρσίαν ἀνακαινίζων τὸ γένος, ὥπερ ἀντέστησαν Ἰουδαῖοι κληθέντες καὶ μὴ δεξάμενοι τὸν Ἐμμανουήλ. Ἔτι δὲ καὶ ὅσοι τῶν ἐθνῶν παρέμειναν πρὸς τὴν πίστιν ἀσύμβατοι. Διχῶς γὰρ ἐπὶ Θεοῦ γινώσκοντες ἀγόμεθα, ἢ φυσικαῖς ἐννοίαις χρῆσάμενοι, διὰ τῶν κτισμάτων γινώσκοντες τὸν Δημιουργόν, ἢ διὰ τῆς τοῦ δοθέντος ἡμῖν νόμου διδασκαλίας· οὗτοι δὲ οὔτε τοῖς ποιήμασι τῆς ἰσχυρᾶς χειρὸς ἠκολούθησαν, περὶ ἧς εἴρηται, Ἡ δεξιὰ σου, Κύριε, δεδοξασται ἐν ἰσχύϊ, καὶ, Ἐγὼ τῇ χειρὶ μου ἐστερέωσα τὸν οὐρανόν· οὔτε τῇ ὁδῶ. Αὐτὸς δὲ φησιν· Ἐγὼ εἶμι ἡ ὁδός. Ἡ πορείαν λέγει τὴν ὁδὸν τοῦ βίου τὴν νομικὴν, τοῦ Κυρίου τυφλοὺς ὁδηγοὺς τοὺς διδασκάλους τοῦ νόμου προσαγορεύοντος. Εἴρηται δέ· "Καὶ ἐν τῇ ὁδῶ τῶν μαρτυρίων σου ἐτέρφθην." Καί· "Ἐν τῇ ὁδῶ σου ζήσομαι." Καί· "Μακάριοι οἱ ἄμωμοι ἐν ὁδῶ." Ταῦτα μὲν οὖν ὀρθῶς πρὸς Ἑλληνας εἴρηται. Εἰ δὲ πρὸς Ἰουδαίους ἢ, κατ' ἔλλειψιν ἐστίν· ἵνα ἢ, καὶ τοῖς βαδίζουσιν ὁδοῦ πορείαν οὐ τὴν εὐθεΐαν καὶ τοῦ Κυρίου. Ἀπειθήσαντος ἡγουν τοῦ λαοῦ τούτου, φησιν, οὗ τὸ πρόσωπον ἀναλαβὼν ἀρτίως ἔφασκεν, μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός· ἵνα πορείαν λέγει τὴν εὐαγγελικὴν τῆς ἐν νόμῳ παρεωραμένης σκιᾶς. Ἡ Συμμάχου δὲ ἔκδοσις τῆς ἐξηγήσει τῆς κατ' ἔλλειψιν μαρτυρεῖ. Φησὶ γὰρ τάδε· Εἶπεν Κύριος πρὸς με ὡς ἐν κράτει τῆς χειρὸς καὶ ἀπέστησέν με μὴ πορεύεσθαι τῇ ὁδῶ τοῦ λαοῦ τούτου, λέγων· Οὐκ ἐρεῖτε, ἄνταρσις. Πᾶν ὃ ἔαν εἴποι ὁ λαὸς οὗτος, ἄνταρσις. Φησὶ δὲ, ὡς τῇ ἑαυτοῦ χειρὶ Κύριος ἐπιλαβόμενος ἀπέστησε τὸν ἑαυτοῦ προφήτην ἐμὲ, τοῦ μὴ τὴν αὐτὴν ὁδὸν βαδίζειν τῷ ἀπίστῳ τούτῳ λαῶ, μὴ πιστεύσαντι τῇ προφητείᾳ τοῦ ἐπικαλέσασθαι τὸν Ἐμμανουήλ. Οὗτοι μὲν γὰρ ἄνταρσιν ἡγούνται τὴν ὑμετέραν ἐξ αὐτῶν ἀναχώρησιν. Ὑμεῖς δὲ οὐκ ἐρεῖτε τοῦτο. Κατὰ δὲ τοὺς Ἑβδομήκοντα· Μὴ εἶπητε, φησὶ, σκληρόν εἶναι τὸν λόγον, ὡσπερ οὗτοι νομίζουσιν τὸν περὶ τοῦ δεῖν ἀποστῆναι τῆς τοῦ λαοῦ τούτου πορείας· κἂν ἐπιβουλεύοιεν ὡς ἀποστάντες ὑμῖν, αὐτοὺς μὲν μηδαμῶς, τὸν Θεὸν δὲ μόνον φοβεῖσθε. Ἀρχὴ γὰρ σοφίας φόβος Κυρίου. Δι' οὗ πᾶς ὁ ἐξ ἀνθρώπων ἐλαύνεται φόβος. Καὶ τότε λοιπὸν ἔσται σοὶ εἰς ἀγίασμα μηκέτι δεομένῳ σωματικοῦ τινος ἀγιάσματος. Οὕτως δὲ τὸν παρ' αὐτοῖς ἐκάλουν συνεστῶτα νεῶν, καὶ τούτου τὰ ἐνδοτάτω. Αὐτὸς οὖν ἀγιάσει σε Κύριος, ἔαν ἔση πεποιωθῶς 1985 ἐπ' αὐτῶ, κατὰ δὲ τοὺς νοήσαντας λαὸν λέγεσθαι τὸν πιστὸν καὶ μετὰ τοῦ προφήτου ταττόμενον, ὅγε ἔλεγεν, μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός· νοητέον τὸ, μήποτε εἶπητε σκληρόν, ὅτι σκληρὸς Ἰουδαίοις ἐδόκει τῶν ἀγίων ἀποστόλων ὁ λόγος, μὴ ἀνεχομένων ἐμμένειν τῇ τοῦ νόμου σκιᾷ. Τοῖς οὖν ἀποστόλοις παρακελεύεται μὴ δεδιέναι τῶν ἐν νόμῳ τὸν φόβον, εἶναι δὲ μόνον θεοσεβεῖς. Ἦγουν ὅτι φοβουμένων

αὐτῶν προσκροῦσαι Θεῶ, εἰ τὴν νομικὴν διώθοντο λατρείαν τῷ Σωτῆρι πειθόμενοι τὴν σκιὰν καταλύοντι. Διόπερ ἔλεγον· "Εἰ ἦν οὗτος παρὰ Θεοῦ ὁ ἄνθρωπος, οὐκ ἂν ἔλυε τὸ Σάββατον." Ὑμεῖς καίπερ ἐξ αὐτῶν ὄντες, μὴ τοῖς αὐτοῖς ὑποφέρεσθε φόβοις. Ἁγιαζέσθω δὲ μᾶλλον παρ' ὑμῶν ὁ τῆς δόξης Κύριος, τοῦτ' ἔστι Χριστός. Κατὰ δὲ τοὺς οἰομένους πρὸς τοὺς ἐξ ἔθνῶν ἀπιστοῦντας εἶναι τὸν λόγον, μὴ πειθομένους μήτε φυσικῶ νόμῳ μήτε γραπτῶ λέγοι ἂν, ὡς οὐ καρτεροῦσι τὰ προστάγματα τῆς ὁδοῦ τοῦ λαοῦ, τὸ σκληρὸν τῶν διατεταγμένων μὴ φέροντες, καθὰ καὶ Ἰουδαῖοι δυσανασχετοῦντες πρὸς τὰ τοῦ Κυρίου διδάγματα ἔλεγον, Σκληρὸς ἐστὶν ὁ λόγος οὗτος, τις δύναται αὐτοῦ ἀκούειν; Σκληρὸν γὰρ πόρνῳ τὸ σωφρονεῖν, καὶ τοῖς ἐν κακίᾳ τῆς ἀρετῆς ὁ ζυγός. Ἡ μὲν γὰρ τῷ λείῳ δελεάζει τῆς ἡδονῆς· τὴν δὲ περιποιοῦσιν οἱ πόνοι. Ὅθεν ἡ μὲν τὸ πλεῖστον, ἡ δὲ βραχεῖς ἄγαν ἔχει τοὺς ἐραστὰς λέγοντας, Διὰ τὸν λόγον τῶν χειλέων σου ἐγὼ ἐφύλαξα ὁδοὺς σκληράς. Οἱ καὶ πορευόμενοι ἐπορεύοντο καὶ ἔκλαιον βάλλοντες τὰ σπέρματα αὐτῶν. Σπέρμα γὰρ αἱ νῦν θλίψεις τῶν μελλόντων εἰσὶν ἀγαθῶν. Ἀποτρέπουσιν οὖν οἱ ἔθνικοι τὸν λαὸν, καὶ σκληρὰ μὴ λέγειν αὐτοῖς ὀκνοῦντες προσιέναι πάλαι μὲν τῷ νόμῳ, νῦν δὲ τῇ πίστει, τοῦ μὲν τὸν ζυγὸν, τῆς δὲ τὴν πολιτείαν οὐχ ὑποφέροντες· πρὸς οὓς φησι· Τὸν φόβον αὐτῶν μὴ φοβεῖσθε, δηλαδὴ τῶν ἀρετῶν. Ἡ καὶ μεταστρέψας πρὸς τὸν λαὸν ἀποτείνεται, ὡς ἐκεῖνοι μὲν ταῦτα περὶ ὑμῶν ἐπειλήφασιν, τὴν πρὸς ὑμᾶς ἔνωσιν διὰ τῶν νόμων φοβούμενοι, ὑμεῖς δὲ τὰς παρ' αὐτῶν ἐπιβουλάς μὴ ταράττεσθε. Ἔστω δὲ σοι φόβος ὁ Κύριος. Μέγα δὲ πρὸς τελείωσιν πεπαιδευμένως φοβεῖσθαι καὶ μὴ εἶναι ψοφοδεεῖς. Περὶ ὧν φησιν ὁ Δαβίδ· "Ἐκεῖ φοβηθήσονται φόβῳ ᾧ οὐκ ἦν φόβος." Ἐκείνου τοίνυν τὴν παρουσίαν ἐκδέχου· ἐκείνου φοβοῦ τὸ κριτήριον. καὶ τὴν ἐ.. γῆ μετ' ἀγγέλων παρουσίαν. Ἐὰν γὰρ ἦς πεποιθῶς ἐπ' αὐτῷ, οὐ προσκόψεις, ὡς. λίθῳ προσκόμματος, καὶ πέτρᾳ σκανδάλου. Οἱ γὰρ τυφλοὶ προσπταίουσι λίθοις, σφαλεροὶ τε τὰς βάσεις περιολισθαίνουσι πέτραις, οὕτως ὁ τυφλὸς τὴν ψυχὴν, καὶ μὴ διὰ τῆς τῶν Γραφῶν διδασκαλίας ἐπιγνοῦς τοῦ Κυρίου τὴν παρουσίαν, τῷ εὐαγγελικῷ κηρύγματι περιπταίει καὶ σκανδαλίζεται λέγων· "Ἡμεῖς οἶδαμεν ὅτι Μωσῆ λελάληκεν ὁ Θεὸς, τοῦτον δὲ οὐκ οἶδαμεν πόθεν ἐστίν." Καὶ προσκόψαντες οὗτοι τῷ λόγῳ πεπτώκασιν· τοῖς δὲ πεπιστευκόσιν 1988 ἀγίασμα γίνεται, ἀλλ' οὐ πέτρα σκανδάλου διὰ τῆς ἐκ Παρθένου κυήσεως ὁ Ἐμμανουήλ. Ταῦτα καὶ Παῦλος ἐδίδασκε, λέγων Ἰουδαίοις μὲν σκάνδαλον, ἔθνεσι δὲ μωρίαν. Καὶ πάλιν, Ἰσραὴλ μὲν διώκων νόμον δικαιοσύνης, εἰς νόμον οὐκ ἔφθασε· διὰ τί; ὅτι οὐκ ἐκ πίστεως, ἀλλ' ὡς ἐξ ἔργων νόμου προσέκοψεν τῷ λίθῳ τοῦ προσκόμματος, καθὼς γέγραπται· "Τοῦ τεθῆναι ἐν Σιών λίθον προσκόμματος, καὶ πέτραν σκανδάλου, καὶ [πᾶς] ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν οὐ καταισχυνθήσεται." Τὸ μὲν οὖν λίθον προσκόμματος καὶ πέτραν σκανδάλου ἐντεῦθεν εἴληφεν ὁ Ἀπόστολος, τὸ δέ· "Ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν οὐ καταισχυνθήσεται." ἐξ ἐτέρου τῆς προφητείας μέρους, ἐν ᾧ λέλεκται· "Ἴδου τίθημι ἐν Σιών λίθον ἀκρογωνιαῖον, ἐκλεκτὸν, ἔντιμον. Καὶ ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν οὐ καταισχυνθήσεται." Ὁ αὐτὸς δὲ Κύριος, τοῖς μὲν ἀγίασμα, τοῖς δὲ πρόσκομμα γίνεται. Καὶ πρόσκομμα μὲν ἴσως Ἑλλησιν τοῖς σοφίαν ζητοῦσιν, ἡ μωρία τοῦ κηρύγματος· Ἰουδαίοις δὲ ζητοῦσι σημεῖα, πέτρα σκανδάλου. Ἡμῖν δὲ τοῖς μὴ ζητοῦσι λογικαῖς ἀποδείξει τὴν τοῦ κηρύγματος ὑποβάλλειν ἀπλότητα, μήτε διὰ σημείων ἐκπειράζουσι τὴν ἀλήθειαν, Χριστὸς Θεοῦ δύναμις καὶ Θεοῦ σοφία. Τῷ δὲ οἴκῳ Ἰακώβ, τοῖς Ἰουδαίοις, φησὶν, οἱ πολλὴν κατὰ Χριστοῦ νοσήσαντες τὴν ἀπόνοιαν, ἔσονται προσεικοτέες τοῖς ἐν παγίδι πεσοῦσιν καὶ τεθηρευμένοις εἰς ὄλεθρον, καὶ τοῖς ἐν κοιλώμασι, τοῦτ' ἔστιν τοῖς εἰς βάθρον ὠλισθηκόσιν. Ἐγγιούσι δὲ, φησὶν, παντὶ κατασεῖν εἰδότες, μηδεμίαν ἰσχὺν κεκτημένοι, κατὰ τοὺς πιστοὺς εἰπεῖν μὴ δυνάμενοι· "Ἡ ἰσχὺς μου καὶ ἡ ὕμνησίς μου ὁ Κύριος." Ἀλώσονται γὰρ οἱ ἐξ Ἰσραὴλ ὅσον μὲν ἦκεν εἰς ἐπικουρίαν τὴν ἄνωθεν, ὄντες ἐν ἀσφαλείᾳ πρὸς τοὺς αἰσθητοὺς

καὶ νοητοὺς πολεμίους. Φησὶ γὰρ περὶ τῆς Ἱερουσαλήμ ὁ Θεός· "Κἀγὼ ἔσομαι αὐτῇ τεῖχος πυρὸς κύκλοθεν." Τῇ δὲ εἰς Χριστὸν παροινία τοῖς ἐχθροῖς γεγονότες εὐάλωτοι, εἰς τὰ ἔθνη μετελθούσης τῆς χάριτος. Ὁ δὲ Σύμμαχος φησὶν· Εἰς λίθον προσκόμματος, καὶ εἰς πέτραν πτώματος, τοῖς δύο οἴκοις Ἰσραὴλ, εἰς παγίδα, καὶ εἰς σκάνδαλον τῶν οἰκούντων Ἱερουσαλήμ. Δύο δὲ οἴκους φησὶ, τὸν τε τῶν ἀρχόντων καὶ τὸν τῶν ἀρχομένων, τὸ πᾶν ἔθνος δηλῶν. Καὶ οἱ λοιποὶ δὲ, τοὺς δύο οἴκους ἐξέδωκαν. Διὰ τοῦτο δὲ, φησὶν, ἀδυνατήσουσιν ἐν αὐτοῖς πολλοὶ, δηλὸν δι' ὅτι γέγονεν αὐτοῖς εἰς λίθον προσκόμματος. Ἐντὶ δὲ τοῦ ἐγγιῶσιν, Σύμμαχος ἐξέδωκεν, καὶ παγιδευθήσονται καὶ 1989 συλληφθήσονται. Τὸ δὲ, ἄνθρωποι ἐν ἀσφαλείᾳ, περιττὸν, καὶ ὠβέλιστα. 1η'. 9Τότε φανεροὶ ἔσονται οἱ σφραγιζόμενοι τὸν νόμον τοῦ μὴ μαθεῖν. Καὶ ἐρεῖ· Μενῶ τὸν Θεὸν τὸν ἀποστρέψαντα τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ οἴκου Ἰακώβ, καὶ πεποισθῶς ἔσομαι ἐπ' αὐτῶν, κ.τ.λ. Τὸν πρῶτον στίχον ὁ Σύμμαχος οὕτως ἐξέδωκεν· Δῆσον μαρτύριον, σφράγισαι τὸν νόμον ἐν τοῖς διδασκατοῖς μου· οἷς καὶ τὰ Ἀκύλου συνάδει. Τότε δὲ, φησὶ, μετὰ τὸ συμβῆναι τὰ εἰρημένα τοῖς δύο οἴκοις τοῦ Ἰσραὴλ· τότε δῆσον τὸν νόμον. Οὐκέτι γὰρ χρεια τοῦ Μωϋσέως νόμου, οὐδὲ τῶν παρ' αὐτοῦ μαρτυρίων, τῆς καινῆς παραδιδομένης διδασκαλίας τοῖς διδασκατοῖς αὐτοῦ, τοῖς ἐξ ἔθνῶν κεκλημένοις, οἵτινες φανεροὶ ἔσονται σφραγιζόμενοι τὸν νόμον τοῦ μὴ μαθεῖν αὐτὸν, οὐκ ἔτι ὄντα χρήσιμον τῇ παραθέσει τοῦ κρείττονος. Ἄρ' οὖν ἀφεξόμεθα τῶν νομικῶν ἀναγνωσμάτων Χριστοῦ λέγοντος· "Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, ὅτι πᾶς γραμματεὺς μαθητευθεὶς τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, ὅμοιός ἐστι πλουσίῳ ἀνθρώπῳ, ὅστις ἐκβάλλει ἐκ τοῦ θησαυροῦ αὐτοῦ καινὰ καὶ παλαιά." Οὐκ οὖν, οὐ καθάπαξ, τὴν δὲ σωματικὴν ἐκδοχὴν αὐτοῦ παραιτούμεθα. Τινὲς δὲ διαβάλλεσθαι διὰ τούτων φασὶ τοὺς τῷ θείῳ νόμῳ τὰς ἀκοὰς ἀποκλείοντας, οἱ καὶ σφραγιζέσθαι λέγονται, τῇ μορφῇ τοῦ ἀντικειμένου ἑαυτοῦ ὁμοιώσαντες, μὴ θέλοντες ἐν ἑαυτοῖς μορφωθῆναι Χριστόν. Προτιμῶντες δὲ τοῦ ἐπουρανοῦ τὴν εἰκόνα τοῦ χοῦκοῦ, ἀφ' ἑαυτοῦ δὲ ὁ νόμος τῇ ἀσφαλείᾳ τῶν ῥημάτων ἐσφράγισται διὰ νοῦ γυμνασίαν οὕτω παραδοθεῖς. Ὁ δὲ μὴ τῇ μελέτῃ λῦσαι τῇ ἀγνοίας ἐπιχειρῶν τὸν δεσμὸν σφραγίζει αὐτὸν λέγεται. Ἐσφραγίζον καὶ Ἰουδαίων οἱ διδάσκαλοι προφάσει τῆς κατὰ τὸ γράμμα τηρήσεως οὐκ ἀποκαλύπτοντες τὰ ἐν τῷ βάθει μυστήρια. Περὶ ὧν, φησὶν ὁ Σωτὴρ, ὅτι Ἦρατε τὰς κλεῖς, καὶ οὔτε αὐτοὶ εἰσέρχεσθε, καὶ τοὺς δυναμένους εἰσελθεῖν κωλύετε. Ὁ δὲ τοιοῦτός φησὶν Ἰουδαϊκός· μενῶ τὸν Θεὸν τὸν ἀποστρέψαντα, καὶ τὰ ἐξῆς. Λέγει δέ· Οὐ δέχομαι τὸν Ἐμμανουήλ, εἰ καὶ νῦν ἐγκαταλέλειμμαί· μενῶ δέ ποτε τὴν ἐπισκοπὴν τοῦ Θεοῦ τοῦ νῦν ἡμᾶς ἀποστραφέντος. Κατὰ δὲ τὴν προτέραν ἐξήγησιν, οἱ εἰς Χριστὸν ἠλπικότες ταῦτά φασιν, τὸν μὲν νόμον ἀποστρεφόμενοι, τὴν δὲ τοῦ Χριστοῦ περιμένοντες χάριν, ὡς ἂν αὐτῶν ἀγίασμα γένηται· κατὰ τό· "Ἐπομένων ὑπέμεινα τὸν Κύριον, καὶ προσέσχεν μοι." [ὑπομένει δὲ Κύριον] Ὁς καὶ καρτερεῖ τὰ δοκοῦντα Θεῷ, καὶ τοὺς ὑπὲρ εὐσεβείας ἀγῶνας ἀνέχεται, στάσιν ἐν Θεῷ ποιούμενος ἀσφαλῆ, διὰ τοῦ βλέπειν, ὡς ἀπεστράφη Θεὸς τοὺς ἠπειθηκότας αὐτῷ. Τινὲς δὲ οἱ ταῦτα λέγοντες· διδάξει τὸ τοῦ Μονογενοῦς πρόσωπον εἰσαχθὲν καὶ λέγον περὶ αὐτῶν· 1992 Ἰδοὺ ἐγὼ καὶ τὰ παιδιά ἃ μοι ἔδωκεν ὁ Θεός· ἃ καὶ Παῦλος ἐν τῇ πρὸς Ἑβραίους παρέθετο. Τὰ μὲν γὰρ Ἰουδαϊκὰ παιδιά ἐξ ἀνδρός τε καὶ γυναικός· τὰ δὲ, τοῦ χρηματίζοντος ταῦτα Κυρίου, οὐκ ἐξ αἵματος, οὐδὲ ἐκ θελήματος σαρκός, ἀλλ' ἐκ Θεοῦ ἐγεννήθησαν, τοῦ Πατρὸς αὐτῶν τοιαῦτα τέκνα δεδωρημένου κατὰ σάρκα. Καθ' ὃ γὰρ Θεός, πάντων κρατεῖ φυσικῶς, μηκέτι τῷ Μωϋσέως προσέχοντα νόμῳ. Παιδιά δὲ φησὶ τοὺς πιστοὺς, ὡς ἀναγεννηθέντας τῷ πνεύματι, καὶ τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον ἀπεκδυσάμενους· ἀπαλοὺς τὸν τρόπον, καὶ ἀπειροκάκους, ἀπογεγαλακτισμένους λοιπὸν ἀπὸ τῶν εἰσαγωγικῶν λόγων, καὶ ἐπὶ τὴν τῶν τελειότερων τροφήν τῶν μυστηρίων χωροῦντας. Δοὺς δὲ ἡμῖν καὶ τὸ κράζειν ἐν πνεύματι, Ἀββᾶ ὁ πατήρ,

ἀδελφούς ἡμᾶς προσηγόρευσεν τῷ Πατρὶ καθάπερ ἀντιδιδούς οὓς ἐδέξατο· πρὸς ὃν καὶ φησιν· "Οὓς ἔδωκάς μοι ἐκ τοῦ κόσμου, σοὶ ἦσαν, κάμοι αὐτοὺς ἔδωκας." Κατὰ τό· "Αἴτησαι παρ' ἐμοῦ, καὶ δώσω σοι ἔθνη τὴν κληρονομίαν σου." Διὰ τούτων δὲ τῶν παιδίων, φησὶν, ἔσται σημεῖα καὶ τέρατα· ὅθεν οὕτως ἐξέδωκαν οἱ λοιποὶ· Ἴδου ἐγὼ καὶ τὰ παιδιά, ἃ δέδωκέν μοι ὁ Κύριος, εἰς σημεῖα, καὶ εἰς τέρατα ἐν Ἰσραὴλ. Ἔδωκε γάρ μοι, φησὶν, αὐτὰ θαυματουργεῖν δι' αὐτῶν· οἷς καὶ ἔλεγεν ὁ Σωτὴρ πρὸς τὰ ἀπολωλότα πρόβατα οἴκου Ἰσραὴλ ἀποστέλλων αὐτὰ, "Ἀσθενοῦντας θεραπεύετε, δαίμονας ἐκβάλλετε, δωρεὰν ἐλάβετε, δωρεὰν δότε." Δι' ὧν σημείων καὶ ἡ τῶν ἐθνῶν ἐγίνετο κλησίς. Τὸ γὰρ ἐξ ἀγνοίας εἰς γνῶσιν, καὶ πρὸς ἀρετὴν ἐκ κακίας μεταβαλεῖν, Ἐκκλησίας τε Θεοῦ πανταχοῦ συστήναι τῆς γῆς, Θεοῦ χάριτος ἐναργῆ σημεῖα καθέστηκεν. Ἄπερ ἐστὶ παρὰ τοῦ Κυρίου σαβαώθ. Τίς δὲ ἄλλος τῶν στρατιωτῶν Κύριος, ἢ ὁ λεγόμενος ἀρχιστράτηγος τῆς δυνάμεως τοῦ Θεοῦ, παρ' οὗ δέδοται τοῖς παιδίοις τὰ σημεῖα τοῖς εἰς αὐτὸν πεπιστευκόσιν; περὶ ὧν αὐτὸς λεγόντων· "Ὡσαννᾶ ἐν τοῖς ὑψίστοις," εἰρηῆσθαι, φησὶ τὸ, ὅτι "Ἐκ στόματος νηπίων καὶ θηλαζόντων κατηρτίσω αἶνον." Περὶ ὧν ἐξομολογούμενος τῷ Πατρὶ, φησὶν, ὅτι ἔκρυψας ταῦτα ἀπὸ σοφῶν καὶ συνετῶν, καὶ ἀπεκάλυψας αὐτὰ νηπίοις. Τὰ μυστικά παιδιά νηπίους καλῶν τοὺς διὰ τῆς μαθητείας τῆς ἀποκαλύψεως τῶν μυστηρίων τυχόντας, οἷς ἀπεκάλυψεν ὁ ἐν Σιών κατοικῶν τῷ ἐπουρανίῳ ὄρει. Περὶ οὗ φησὶν ὁ Ἀπόστολος· "Προσεληλύθατε Σιών ὄρει καὶ πόλει Θεοῦ ζῶντος, Ἱερουσαλήμ ἐπουρανίῳ." 1993 ιθκβ'. 9Καὶ ἐὰν εἴπωσι πρὸς ὑμᾶς· Ζητήσατε τοὺς ἐγγαστριμύθους, καὶ τοὺς ἀπὸ τῆς γῆς φωνοῦντας, τοὺς κενολογοῦντας, οἱ ἐκ τῆς κοιλίας φωνοῦσιν. Οὐκ ἔθνος πρὸς Θεὸν αὐτοῦ ἐκζητήσουσι; Τί ἐκζητήσουσι περὶ τῶν ζώντων τοὺς νεκρούς; κ.τ.λ. Κατηχητικὸν ἐξυφαίνει λόγον ὁ Ἐμμανουὴλ τοῖς εἰς τέκνα λελογισμένοις, τῆς ἀρχαίας ἀπάγων αὐτοὺς δεισδαιμονίας, ὡς ὄντας αὐτοῦ διδασκτοῦς. Εἰ γὰρ συγγενεῖς ὑμᾶς [φησὶν] ἢ φίλοι παρακαλοῖεν ἐπὶ τὴν προτέραν πλάνην ἐπανελεῖν, μὴ πείθεσθε τῇ συμβουλῇ, προφάσει προγνώσεως. Ταῦτα γὰρ ἐνεργοῦσιν ἐπὶ καταστροφῇ τῶν γινομένων οἱ δαίμονες. Καὶ πάθη γὰρ θεραπεύειν, καὶ προλέγειν ἰσχύουσι· τὸ μὲν, διὰ τὸ διορατικώτεροι εἶναι τῶν ὑλικωτέρων ἰδιωμάτων, οἷον βοτανῶν ποιότητος καὶ κατ' ἀλλήλου προσαγωγῆς· τὸ δὲ, τὸ πρῶτους ὄραν τὰ γεγενημένα, καὶ ὡς ἐσόμενα δῆθεν προβάλλεσθαι. Οἷον γνόντες τὰ τετυπωμένα περὶ Σαοὺλ ἀποφάσει τε δημοσιευθέντα Θεοῦ, τὸ τοῦ Σαμουὴλ σχηματισάμενοι πρόσωπον, ὡς ἰδίαν ἀπόφασιν ἀφηγήσαντο. Ἀπὸ γῆς δὲ φωνεῖν τοὺς ἐγγαστριμύθους φησὶν. Οὐδὲν γὰρ οὐράνιον φθέγγονται· ὅπερ ὁμολογεῖ καὶ ἡ λέγουσα πρὸς Σαοὺλ, Ὅρῳ θεοὺς ἀναβαίνοντας ἀπὸ τῆς γῆς. Ψυχὰς γὰρ ἐπαγγέλλονται τετελευτηκότων ἀνάγειν εἰς τὴν τῶν ζητουμένων φανέρωσιν· οὓς καὶ ματαιολόγους λέγει καὶ φωνοῦντας ἐκ κοιλίας· οὓς ὀνομάζουσι πυθῶνας· τάχα καὶ ὡς ἀπὸ καρδίας ἑαυτῶν φθεγγομένους. Ἀναπλάττει γὰρ τὸ ψεῦδος, τοῦ τῶν παρόντων θελήματος στοχαζόμενος. Λέγοιντο δ' ἂν οὕτω, καὶ ὧν ὁ Θεὸς ἡ κοιλία, κἂν εὐλάβειαν ὑποκρίνοιτο καὶ διδάσκοιεν, πληρῶσαι ταύτην ἐθέλοντες. Κενολογοῦσι γὰρ, οὐκ ἀπὸ διαθέσεως λέγοντες. Ὁ γὰρ μὴ ποιῶν καὶ διδάσκων, πρὸς ὠφέλειαν οὐκ ἀξιόπιστος. Τὸ δὲ, οὐκ ἔθνος πρὸς Θεὸν αὐτοῦ ἐκζητήσουσιν; Κατ' ἐρώτησιν εἴρηται καὶ κατ' ἔλλειψιν ἴσως τοῦ, λέγετε πρὸς αὐτούς. Εἰ γὰρ ἕκαστον ἔθνος, εἰ καὶ πεπλανημένως, ὅμως δ' οὖν τοῦ ἰδίου Θεοῦ περιέχεται. Τοὺς τὴν ἀπλανῆ γνῶσιν ἔχοντάς τι ποιητέον, ἢ τὸν ἑαυτῶν ἐκζητῆσαι Θεὸν, μηδὲ ἐρωτᾶν περὶ πραγμάτων τοὺς ἀπάσης ἑτερημέρους ζωῆς; ἢ περὶ τῶν εἰδώλων λέγων, ἢ περὶ τῶν τῆς ὄντως ἐκπεπτωκότων ζωῆς, ὅποιοι διὰ τῆς ἀποστασίας οἱ δαίμονες, μὴ ἔχοντες ἐν ἑαυτοῖς τὸν ζῶντα τοῦ Θεοῦ λόγον· ἢ καὶ ὅτι ἄτοπον περὶ τῶν ἔτι ζώντων ἐπερωτᾶν τοὺς ἐν τῇ γῇ κειμένους. Πᾶσα γὰρ ἡ τοιαύτη μαγανεία περὶ τὰ μνήματα στρέφεται. Τὸ δὲ, τί ἐκζητοῦσιν; δυσανασχετοῦντός ἐστιν ἐπὶ τῇ τούτων ἀνοίᾳ, δι'

ὅτι τὸν κωφὸν ὁ λογικὸς ἐρωτᾷ γιγνόμενος κοινωνὸς διὰ τῆς παρακοῆς τῆς νεκρώσεως. Εἰ γὰρ χωροῖς εἰς μαντεῖον, ἢ χρήσιαι καθαρμοῖς, ἢ τοῖς τοιούτοις, ἴσθι πρὸς νεκροὺς ἀπελθών. 1996 Ἔχων δὲ τὸν τοῦ Θεοῦ λόγον καὶ νόμον τὸν εὐαγγελικόν, μὴ πολυπραγμόναι τὸ μέλλον· τὰ δὲ παρόντα πρὸς τὸ χρήσιμον διατίθεσο. Νόμον γὰρ εἰς βοήθειαν ἔλαβες, ἔχων μὲν μεγάλην ἐνυπάρχουσαν ἐκ φύσεως πρὸς τὸ καλὸν ἐπιτηδειότητα· ταύτην δὲ τελειῶν ὁ Θεὸς, καὶ τὴν ἐκ τοῦ νόμου σοι χειραγωγίαν προσέθηκεν. Εἰ δὲ βούλει περὶ τῶν μελλόντων πεπεισθαι, ποίει τὰ διατεταγμένα κατὰ τὸν νόμον, καὶ ἀνάμεινον τῶν ἀγαθῶν τὴν ἀπόλαυσιν. Οὗτος δὲ ὁ νόμος οὐκ ἔστι, φησὶν, ὡς τὸ ῥῆμα τοῦτο τοῦ ἐγγαστριμύθου. Οὐ γὰρ πρὸς ἀπάτην κέρδους χάριν ἐπινενόηται, ἀλλ' ἀληθείας ἐστὶ διδάσκαλος πᾶσι προῖκα προκείμενος, κατὰ τὴν λέγουσαν Ἡσαΐου φωνήν· "Οἱ διψῶντες, πορεύεσθε ἐφ' ὕδωρ· καὶ ὅσοι μὴ ἔχοντες ἀργύριον, βαδίσαντες ἀγοράσατε ἄνευ ἀργυρίου καὶ τιμῆς." Ἐν γὰρ δῶρον τοῦ καθ' ἡμᾶς ἄξιον, νόμου τοῦ δοθέντος ἢ φυλακῆς. Ἐκεῖ δὲ πιπράσκουσι πολλάκις οὐς ἀναπλάττουσι πρὸς ἀπάτην χρησμούς. Εἰ δὲ τούτῳ τῷ νόμῳ τοῦ Θεοῦ μὴ προσέχητε, ἴξει σκληρὰ λιμὸς ἐφ' ὑμᾶς. Παιδαγωγεῖ γὰρ οὕτω πρὸς ἐπιστροφὴν ὁ Θεός. Ἐκάκωσα γὰρ σε, φησὶν, καὶ ἐλιμαγχόνησα, ἵνα εὖ σε ποιήσω. Ἄλλ' ὁ λιμὸς ἢ σίτου μόνον ἐστίν, ἢ καὶ τῶν ἄλλων ἐδωδύμων. Ὡς λέγεται σκληρὸς εἰκότως ἀπαραμύθητος ὢν, δι' οὗ λύπην ἐθέλει ποιεῖν εἰς σωτηρίαν ἀμεταμέλητον. Τάχα δὲ τοῖς ἐκπεσοῦσι τοῦ θείου νόμου λιμὸς σκληρὸς ἐπιφέρεται οὐκ ἄρτου, οὔτε ὕδατος, ἀλλὰ τοῦ ἀκούειν λόγον Κυρίου. Οὗτος γὰρ ἄρτος ἐξ οὐρανοῦ ζῶν διδοὺς τῷ κόσμῳ. Ὁ δὲ Σύμμαχος οὕτως ἐξέδωκεν· Καὶ παρελεύσεται ἐξ αὐτοῦ ἐσκανδαλισμένος, καὶ πεινάσει. Ἔσται δὲ ὅταν πεινάσῃ καὶ παροξυνθῇ, καὶ καταράσεται βασιλέα ἑαυτοῦ. Παραβὰς γὰρ τις τὸν θεῖον νόμον καὶ σκανδαλισθεὶς ὑπὸ τῆς τῶν δαιμόνων ἀπάτης πρόγνωσιν ἐπαγγελιομένης, λιμὸν ἴξει τροφῶν λογικῶν, ἔκστασιν τε καὶ παροξυσμὸν, ὡς τὸν πάλαι βασιλέα βλασφημεῖν ἑαυτοῦ. Κατὰ δὲ τοὺς Ἑβδομήκοντα, τὸν ἄρχοντα καὶ τὰ πάτρια· ὡς γὰρ μηδὲν σεμνὸν τῶν Ἐκκλησιαστικῶν ἐχόντων θεσμῶν τῶν Πατρώθεν ἡμῖν παραδεδομένων, αὐτὰ τε κακῶς ἐροῦσι, καὶ Χριστὸν τὸν τούτων καθηγησάμενον, οὐς καὶ σκότος τὸ νοητὸν διαδέξεται τῶν εὐαγγελίων ἀποστραφέντας τὸ φῶς. Τινὲς δὲ τούτους, τοὺς περὶ ὧν νῦν ὁ λόγος, ὠφελιμένους, ἐκ τοῦ λιμοῦ πρὸς ἐπιστροφὴν ἐκλαβόντες, φασὶν αὐτοὺς μετανοεῖν, βλασφημοῦντας τοῦ κόσμου τούτου τὸν ἄρχοντα, τῆς ἐξ αὐτοῦ βλάβης λαβόντα συναίσθησιν. Πάτρια δὲ τῶν ἐν ἀμαρτίαις ζώντων αἰ τοῦ βίου πραγματεῖται, τὰ ἔργα τῆς σαρκὸς, οἷς συζῶντες τὸν θεῖον ἀπεστρέφοντο νόμον. Ὁ δὲ τοιοῦτος μακάριος. Εὐρήσει γὰρ τὸν ἀληθινὸν ἄρχοντα καὶ πατρίδα τὴν Ἱερουσαλήμ, οἱ τινες καὶ ἀναβλέψονται εἰς τὸν οὐρανὸν ἄνω, συγκύπτοντες πάλαι καὶ τὰ ὑψηλὰ κατανοεῖν οὐ δυνάμενοι τῶν 1997 θείων θεωρημάτων· νῦν δὲ τὸν πρὸς τὰ γῆϊνα δεσμὸν διαλύσαντες, καὶ τῶν νοητῶν θεωροῦντες τὴν φύσιν, καὶ τὸν τόπον, ἔνθα δεῖσει τὸν θησαυρὸν ἀποτίθεσθαι. Ἐμβλέψονται δὲ καὶ εἰς τὴν γῆν, τὸ εὐτελὲς τῆς ἑαυτῶν φύσεως ἐκ τῆς πρὸς τὴν γῆν συγγενείας, οἱ τέως ἐπηρμένοι καὶ φρονούντες ἐφ' ἑαυτοῖς. Ἐπὶ δὲ θαύματι τῶν τηλικούτων ἀποροῦντες στενοχωρούμενοι [καὶ] τῆ τῶν κατελιγμένων ἐκπλήξει τεταραγμένοι. "Ὅταν γὰρ συντελέσῃ, φησὶν, ἄνθρωπος, τότε ἄρχεται· καὶ ὅταν παύσῃται, τότε ἀπορηθήσεται." Οὐδεὶς γὰρ οἶδεν πόσα οὐκ οἶδεν, ἐὰν μὴ γεῦμα λάβῃ τῆς γνώσεως. Κατὰ τὸ, "Εἶπα, Σοφισθήσομαι, καὶ αὐτὴ ἐμακρύνθη ἀπ' ἐμοῦ." Πλὴν ὁ ἀγαθὸς Θεὸς ἐπαγγέλλεται τούτοις χρηστότερα. Οὐκ ἀπορηθήσεται γὰρ, φησὶν, ὁ ἐν στενοχωρίᾳ ὢν ἕως καιροῦ. Οὐκ εἰς τὸ παντελὲς αὐτῆ ἢ ἄγνοια τῶν ἀνθρώπων καθέξει τὸ γένος. Ὁ γὰρ νῦν τῆς ἀληθείας ὠδίνων τὴν εὐρεσιν, ὄψεται ποτε πρόσωπον πρὸς πρόσωπον, ἐπειδ' ἂν ἐνστή ὁ καιρὸς τῆς τῶν ὄλων ἀποκαταστάσεως, ὃ δηλοῖ τὸ ἕως καιροῦ. Τινὲς δὲ ἀπὸ τοῦ ἴξει εἰς ὑμᾶς σκληρὰ λιμὸς, ἀποστροφὴν εἶναι πρὸς τὸ Ἰουδαίων ἔθνος φασὶν, οἱ τὸν νόμον

λαβόντες παρὰ Θεοῦ, οὐ προσήκοντο τὸν Χριστόν· οὐπερ ἐκπεσόντες, λιμῶ περιπεπτώκασι νοητῶ. Καί ποτε τῶν ἰδίων κακῶν ἔλθόντες εἰς αἴσθησιν, κακῶς ἐροῦσιν τὸν ἄρχοντα, τοὺς καθηγητὰς αὐτῶν Γραμματέας καὶ Φαρισαίους, καὶ τὰ ἔθη τὰ νόμιμα, δι' ἃ δῆθεν ἀπέτρεπον αὐτοὺς πιστεύειν Χριστῶ, καὶ πρὸς τὴν κατ' αὐτοῦ μαιφονίαν διήγειρον, οὐδὲ νόμον πάντως λέγοντες, ἀλλ' ἐντάλματα πάτρια δῆθεν καὶ διδασκαλίας ἀνθρώπων· διὸ σκοτούμενοι διαπορηθήσονται. Τὰ δὲ ἔθνη τὰ νῦν ἐν στενοχωρίᾳ τε καὶ λιμῶ, τῆς ἀφθόνου τραπέζης Χριστοῦ μεταλήψονται, ὅταν ἐνστῇ τῆς κλήσεως αὐτῶν ὁ καιρός. ΚΕΦΑΛ. Θ'. αζ'. 9Τοῦτο πρῶτον ταχὺ πίε, ταχὺ ποίει, χώρα Ζαβουλῶν, ἢ γῆ Νεφθαλεὶμ, ὁδὸς θαλάσσης. Καὶ οἱ λοιποὶ οἱ τὴν παραλίαν κατοικοῦντες, καὶ πέραν τοῦ Ἰορδάνου, Γαλιλαία τῶν ἐθνῶν, τὰ μέρη τῆς Ἰουδαίας. Ὁ λαὸς ὁ πορευόμενος ἐν σκότει· ἴδετε φῶς μέγα, οἱ κατοικοῦντες ἐν χώρᾳ, καὶ σκιᾶ θανάτου, κ.τ.λ. Τῶν περὶ τοῦ Ἐμμανουὴλ ἤρτηται λόγων καὶ ταῦτα· ἀλλ' ἄνω μὲν ἦν περὶ τῶν ἀπειθησάντων ὁ λόγος· ἐνταῦθα δὲ περὶ τῶν αὐτὸν δεξαμένων· τίνες δὲ ἦσαν οἱ πρῶτοι τὸν Χριστὸν παραδεξάμενοι, Ἰωάννης ἐν Εὐαγγελίοις φησὶν· "Ἀκούσας δὲ ὁ Σωτὴρ ὅτι Ἰωάννης παρεδόθη, ἀνεχώρησεν εἰς Γαλιλαίαν." Εἶτα μακαρίσας τοὺς αὐτὴν κατοικοῦντας, καὶ τὴν παροῦσαν λέξιν ἐκθέμενος, ἐπάγει· "Ἀπὸ τότε ὁ Ἰησοῦς ἤρξατο κηρύσσειν καὶ λέγειν, ὅτι ἤγγικεν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν." Ἔδει γὰρ τὴν χώραν εἰπεῖν, 2000 ὅθεν τε ἤρξατο κηρύττειν, καὶ καθ' ἣν τὰς πλείστας ἐποιεῖτο διατριβάς· ταύτην [οὔν] εὐαγγελίζεται φάσκων· Τοῦτο πρῶτον πίε. Δύο δὲ φυλαὶ ταύτην διεκληρώσαντο Ζαβουλῶν τε καὶ Νεφθαλεὶμ. Μεταξὺ δὲ τούτων καὶ ἀλλογενεῖς ὄκουν, ὧν μέμνηται λέγων, καὶ οἱ λοιποὶ οἱ τὴν παραλίαν, καὶ πέραν τοῦ Ἰορδάνου, τὰ γνωρίσματα λέγων τῆς κατὰ Παλαιστίνην Γαλιλαίας, πρὸς ἀντιδιαστολὴν τῆς κατὰ Φοινίκην· παραλίαν δὲ λέγει πᾶσαν τὴν ἀμφὶ τὴν Γεννησαρῖτιν λίμνην χώραν, ἣν καλεῖ τὸ Εὐαγγέλιον θάλασσαν. "Παράγων δὲ, φησὶν, ὁ Ἰησοῦς παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας, εἶδεν δύο ἀδελφούς." Ἐντεῦθεν γὰρ ἦσαν οἱ μαθηταί. Περὶ ἦν λίμνην εἰσὶ καὶ κῶμαι Καφαρναοὺμ, καὶ Βηθσαΐδα καὶ ἡ Χωριάζει καὶ ὧν ἐτέρων ἐμνήσθη. Ἔστι δὲ καὶ Ἰορδάνου πέραν ἡ Γαλιλαία, καθ' ἣν τὰ πλεῖστα διέτριβεν ὁ Σωτὴρ, δι' ὃν πότον σωτήριον καὶ φῶς μέγα τοῖς ἐν αὐτῇ πρώτοις εὐαγγελίζεται. Τοῦ δὲ ζωοποιοῦ τούτου πότου εἰκόνα παρείχεν αἰσθητῶς ὁ Σωτὴρ τὸ ὕδωρ εἰς οἶνον ἐν τῷ γάμῳ μεταβαλῶν, ὃ καὶ ἀρχὴν σημείων Ἰωάννης φησὶν, καὶ ὡς ἐφάνέρωσε τὴν δόξαν αὐτοῦ, καὶ ἐπίστευσαν οἱ μαθηταί αὐτοῦ εἰς αὐτόν. Ὅθεν ὁ προφήτης φησί· Τοῦτο πρῶτον πίε, ταχὺ ποίει. Βούλεται γὰρ δι' ἔργων τὸν καρπὸν τοῦ λογικοῦ πόματος ἀποδιδόναι τοὺς τῆς θεοφανείας ἀξιωθέντας, καὶ τὸ μέγα φῶς δεξαμένους. Λέγει δ' ἂν τοῦτο καὶ ὡς δεδιψηκότι λαῶ τὴν προσδοκωμένην εὐαγγελιζόμενος χάριν. Θᾶττον γὰρ ὁ τοιοῦτος ἐκπίνοιτο πόμα σὺν ἡδονῇ· τοῦτ' ἔστιν ὑποδέξαι τὴν εὐφροσύνην τὸ δόγμα τῆς σωτηρίας μηδὲν αὐτοῦ προτιμῶν. Τί γὰρ τοῦ κτίσαντος πρεσβύτερον, ἢ τιμιώτερον τοῦ πρωτοτόκου πάσης τῆς κτίσεως; Πίε τοίνυν τοῦτο, μαθῶν ὡς Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος. Οὐδὲν πρὸ ἀρχῆς, οὐδὲν πρὸ τοῦ ἐν ἀρχῇ. Μὴ αἰῶνα προπίης, μὴ διάστημα τοπικόν, ἢ χρονικόν· τούτου δὲ πρῶτον ἐπὶ τὴν τοῦ ἔργου χώρῃ παραδοχὴν συντόμως τε καὶ σπουδῇ. Τοιγαροῦν ὁ Παῦλος ὁμοῦ τε ἔπινε τὴν πίστιν, καὶ οὐδένα καιρὸν ἀνεβάλετο πρὸς τὸ κήρυγμα, ὅς γε οὐ δὲ προσανέθετο σαρκὶ καὶ αἵματι· δρομεὺς δὲ ὧν ἀγαθός, ἅμα τῷ συνθήματι πρὸς τὸ τέλος ἠπέιγετο κατὰ σκοπὸν διώκων εἰς τὸ βραβεῖον τῆς ἄνω κλήσεως. Οἱ τοίνυν εὐαγγελιζόμενοι, πρὸ τῆς ἐπιδημίας ἐν τῷ σκότῳ τῆς ἀγνοίας πορευόμενοι· ἐν τῇ Ἀνατολῇ τοῦ φωτός, ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον, φῶς εἶδον μέγα. Πῶς δὲ οὐ μέγα, ὃ καὶ νοητοῖς ἐπιλάμπει καὶ αἰσθητοῖς; ὃ καὶ Πατρὶ σύνεστι, καὶ πάντα φωτίζει; ἐν σκιᾷ δὲ ἦσαν θανάτου οἱ τὰ "Πρὸς θάνατον ἀμαρτάνοντες, κατὰ τὸ, Ψυχὴ ἢ ἀμαρτάνουσα αὐτὴ ἀποθανεῖται." Ὁ δὲ τοιοῦτος, ἕως μὲν ἐν τῷ παρόντι βίω

τυγχάνει, οὐπω κατεπόθη θανάτῳ, μετανοῆσαι δυνάμενος, οὐ μὴν ἀπήλλακται παντελῶς. 2001 Διὸ λέγεται ἐν σκιά θανάτου εἶναι. Καὶ ἄλλως ἐσκιάζοντο ὑπὸ θανάτου. Βαθεῖα γὰρ αὐτοὺς νεφέλη τῆς εἰδωλολατρείας ἐπέκειτο. Λοιπὸν ὁ λόγος πρὸς αὐτὸ μεταβαίνει τοῦ Κυρίου τὸ πρόσωπον. Τὸ πλεῖστον τοῦ λαοῦ ὁ κατήγαγες, ἐν εὐφροσύνῃ. Ἐν ταύτῃ γὰρ τῇ χώρᾳ πλεῖστον ἐκτίησατο λαὸν, καὶ τοὺς ἀποστόλους αὐτοῦ. Ἄντι δὲ τοῦ κατήγαγες, ἐμεγάλυνας ἐρμήνευσαν οἱ λοιποὶ. Εὐφρανθήσονται δὲ οὗτοι καθάπερ ἐν ἀμητῷ. Πρὸς μὲν τὴν λέξιν, δι' οὓς εὐλόγησεν ἄρτους ἐν ταύτῃ τῇ χώρᾳ ἑπτὰ τε καὶ πέντε, καὶ τοσοῦτους ἐχόρτασεν. Καὶ ἐν θερισμῷ γὰρ ἠθροισμένως καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ συμποσιάζειν εἰώθησιν. Πρὸς δὲ διάνοιαν, ὅτιπερ οἱ ἀπόστολοι, καὶ οἱ τούτων εἰσέτι νῦν ὄντες διάδοχοι, ἐνώπιον τοῦ Σωτῆρος εὐφραίνονται δίκην ἀμώντων ἐργαζόμενοι τοῦ θερισμοῦ τῶν ἐθνῶν ἐργᾶται τυγχάνοντες· πρὸς οὓς ἔλεγεν, ὁ μὲν θερισμὸς πολὺς οἱ δὲ ἐργᾶται ὀλίγοι, καὶ πῶς γὰρ οὐκ ὀλίγοι τινές, οἷ, ὡς δεῖ καθηγούμενοι πρὸς τὸν μέγαν καὶ πολὺν τῶν ἐθνῶν θερισμόν; οἱ καὶ τῆς πολυθέου πλάνης εἰς ἑαυτοὺς διηροῦντο τὰ σκύλα, ἃ δέδωκεν αὐτοῖς εἰς προνομεῖν ὁ Σωτὴρ ὁ λεγόμενος πρόσθε, ταχέως σκύλευσον, ὀξέως προνόμευσον; Κατὰ γὰρ τὴν παραβολὴν, τοῦ ἰσχυροῦ τυγχάνων ἰσχυρότερος, ἦρε τὴν πανοπλίαν αὐτοῦ, καὶ τὰ σκύλα δέδωκεν. Πανοπλίαν μὲν τὰς πονηρὰς δυνάμεις, δι' ὧν ἐνεῖργει τὴν εἰδωλολατρείαν. Σκύλα δὲ τὰς τῶν ἀνθρώπων ψυχὰς, ἃς ὑποσυλήσας εἶχεν ὑφ' ἑαυτῷ ληστοῦ καὶ τρόπῳ καὶ βίᾳ χρησάμενος. Ὁ δὲ ὡς ἀληθῶς ἰσχυρὸς καθελὼν τὴν εἰδωλολατρείαν, ἐλευθερώσας τε τὰς σκυλευθείσας ψυχὰς, διένειμε τοῖς μαθηταῖς προνοεῖν καὶ θεραπεύειν αὐτάς· οἱ καὶ εὐφραίνονται καθάπερ ἐν ἀμητῷ τῆς Ἐκκλησίας, ὀρῶντες τὰ λήϊα. Καὶ ἄλλως, ὁ σπεῖρει ἕκαστος, τοῦτο καὶ θερίσει. Ἐν οὖν τῇ ἀνταποδόσει οἱ τὸν λόγον δεξάμενοι καὶ καρποφορήσαντες, ἀνάλογον τῶν ἐνταῦθα προκαταβεβλημένων παρὰ τοῦ δικαίου Κριτοῦ λαμβάνοντες τὸν μισθόν, εὐφρανθήσονται τοῖς ἑαυτῶν ἐναπολαύοντες πόνοις. Οἱ γὰρ ἐκ σκύλων πλουτοῦντες ἀθρόαν ὑποδέχονται τοῦ πλούτου τὴν ἀφορμὴν, διόπερ ἄμφω φησὶν, καὶ τὰ ἐξ ἀντιδόσεως ἀγαθὰ, καὶ τὰ ἐκ χάριτος παρὰ τοῦ τὰ μεγάλα δωρουμένου διδόμενα· ἀλλ' ἐπανέλθωμεν ὅθεν ἐξέβημεν. Εὐφραίνονται τοῖνυν οἱ τοῦ Χριστοῦ μέχρι νῦν μαθηταί, διότι ἀφήρηται ὁ ζυγὸς ὁ πάλαι τοῖς σκύλοις ἐπικείμενος, καὶ ἡ ράβδος ἢ ἐπὶ τοῦ τραχήλου τῶν σκύλων. Τὸν γὰρ τράχηλον αὐτῶν συνέκαμπτε ζυγὸς καὶ ράβδος θανατική. Τὰς γὰρ ψυχὰς τῆ δουλείᾳ τῆς ἁμαρτίας ὑπέταξεν ὁ πρὸς τοῦτο συλήσας αὐτάς· ὡς γὰρ ἀπαιτητῆς ἐφέστηκεν τῇ ἀνθρωπίνῃ ζωῇ ραβδίζων, καὶ νεύειν εἰς γῆν τῇ πρὸς τὰ πάθη σχέσει ποιῶν. Ὑπὸ ταύτης τῆς ράβδου πληγεῖς ἔλεγεν ὁ Δαβὶδ· "Προσώζεσαν καὶ ἐσάπησαν οἱ μῶλωπές μου." Ἡ πονηρὰ γὰρ ράβδος δυσώδεις μῶλωπας τῷ πληγέντι ποιεῖ. Λογίζου τὸν ἐπιθυ 2004 μίαις ποικίλαις ἀγόμενον πῶς ἔοικεν ραβδιζομένῳ. Κέντρα γὰρ καὶ ὠδῖνας ἐπιθυμία τοῖς ἀκολάστοις ποιεῖ, μέχρι μῶλωπα δυσώδη ψυχαῖς ἀθλίαις ἐναπομάξεται, ὃν ἢ τῶν αἰσχυρῶν ἐνεργάζεται μνήμη. Ταύτην οὖν διασκεδάσει τὴν ράβδον, ὡς διεσκεδάσε τὴν ἀρχὴν Μαδιάμ. Ἱστορίας δὲ μέμνηται ἢ τῆς ἐν Ἀριθμοῖς [καὶ ἢ] ἢ τῆς ἐν τοῖς Κριταῖς. Πῆ μὲν λέγων, "Παρετάξαντο ἐπὶ Μαδιάμ καθὰ ἐνετείλατο Κύριος τῷ Μωϋσεῖ, καὶ ἀπέκτειναν πᾶν ἄρσενικόν, καὶ τοὺς βασιλεῖς Μαδιάμ." Πῆ δὲ φησι Γεδεῶν· "Ἀνάστητε, ὅτι παρέδωκεν Κύριος ἐν χερσὶν ὑμῶν τὴν παρεμβολὴν Μαδιάμ." "Ὁ καὶ μᾶλλον ἔοικεν ὁ λόγος δηλοῦν. Ὡς γὰρ ἐπὶ Γεδεῶνος οὐχ ὅπλων παρατάξει νενίκηοντο οἱ πολέμιοι, ἀφανεῖ δὲ καὶ θεηλάτῳ πληγῇ· οὕτω τῶν ψυχῶν οἱ πολέμιοι· καὶ ἢ τούτων διεσκεδάσται ράβδος, ὧν ὁ ζυγὸς ἐπέκειτο, καὶ τοῖς ἐξ ἐθνῶν διὰ τῆς εἰδωλολατρείας, καὶ τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ, διὰ τῶν Φαρισαίων. Πρὸς γὰρ τῷ ἀπὸ τοῦ νόμου ζυγῷ, περὶ οὗ φασιν οἱ μαθηταί· "Καὶ νῦν τί πειράζετε τὸν Θεὸν ἐπιθεῖναι ζυγὸν ἐπὶ τὸν τράχηλον τῶν μαθητῶν, ὃν οὔτε ὑμεῖς οὔτε οἱ πατέρες ὑμῶν ἴσχυσαν βαστάσαι;" καὶ αὐτοὶ βαρύτερον

ἐπετίθεσαν ἀπλείστως καλαμώμενοι τὸν λαόν. Λέγοι δ' ἂν καὶ ῥάβδον τὴν τούτων πλεονεξίαν, οἱ καὶ ἥδιστα πᾶν ὅτιοῦν ἂν ἔπαθον ἤπερ τὴν ἐπιδημίαν εἶδον Χριστοῦ. Διεσκέδασται τοίνυν τοῦ ἀπαιτοῦντος ἡ ῥάβδος, οἱ καὶ ἠττηθέντες πᾶσαν στολὴν ἐπισυνηγμένην δόλω, καὶ ἱμάτιον μετὰ καταλλαγῆς ἀπαιτήσουσιν. Ἐπειδὴ γὰρ τὸν κόσμον τῆς ψυχῆς, καὶ τὴν στολὴν αὐτῆς, τὸν τε τῆς ἀρετῆς χιτῶνα μετὰ τῶν ἰδίων δυνάμεων σεσύληκεν ὁ διάβολος, γυμνὴν ἀποδείξας αὐτὴν καὶ ἀσχήμονα, καὶ ταῦτα δόλω καὶ ἀπάτῃ τῇ πρὸς αὐτὴν ἐποιήσατο; τούτου χάριν, φησὶν, ἀποτίσουσιν· οἱ καὶ τὸν καιρὸν δεδιότες τῆς ἀποτίσεως, ἐθελήσουσιν, εἰ ἐγενήθησαν, πυρίκαυστοι μᾶλλον, ἢ τὸν Σωτῆρα τῶν ὅλων ἐπιδημοῦντα θεάσασθαι. Τοῦτον γὰρ φρίττοντες ἔλεγον· "Τί ἡμῖν καὶ σὺ, Υἱὲ τοῦ Θεοῦ, ἦλθες πρὸ καιροῦ βασανίσει ἡμᾶς." Τὸ δὲ μεταλλαγῆς μετὰ προσθήκης φησὶν. Οὐ γὰρ ἄπερ ἀφηρήμεθα μόνον ἀπολαμβάνομεν, ἀλλὰ καὶ τῇ προσθήκῃ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως βελτιούμεθα. "Ἐνέδυσσε γὰρ με, φησὶν, ἱμάτιον σωτηρίου καὶ χιτῶνα εὐφροσύνης." Ἐπισυνηγμένην δὲ φησὶν λαθραίως ἀφαιρεθεῖσαν. Τίς δὲ ἦν οὗτος, ὃν ἔφριττον, ἐπήνεγκεν· ὅτι παιδίον ἐγεννήθη ἡμῖν υἱός· ὁ αὐτὸς δὲ τῷ Ἐμμανουήλ, ὁ νῦν υἱὸς καὶ παιδίον λεγόμενος. Τρίτον τοῦτο υἱὸς ἐν τῇ νῦν προφητείᾳ καὶ παιδίον ῥηθεῖς. Ἐλεγεν γὰρ, "Ἡ Παρθένος τέξεται υἱόν, ὃν καλέσεις Ἐμμανουήλ." ὧ ἐπήγαγεν, "Πρὶν ἢ γνῶναι τὸ παιδίον ἀγαθὸν ἢ κακόν." Καὶ πάλιν, "Ἡ προφητὴς, φησὶν, ἔτεκεν υἱόν." Καὶ ἐπήνεγκεν, "Διότι πρὶν ἢ γνῶναι τὸ παιδίον καλεῖν πατέρα καὶ μητέρα." 2005 Καὶ νῦν τρίτον, ὅτι παιδίον ἐγεννήθη ἡμῖν. Ὁ οὖν, υἱὸς οὗτος καὶ τὸ παιδίον ὁ παρὰ τοῦ Θεοῦ δῶρον ἡμῖν τοῖς πεπιστευκόσι δοθεὶς, καὶ δι' ἡμᾶς οὐ δι' αὐτὸν γεννηθεὶς, πολυώνυμος τις ὢν, μεγάλης βουλής ἄγγελος ἐπὶ τοῦ παρόντος ὠνόμασται. Αὐτὸς γὰρ ὁ τὴν μεγάλην βουλήν τὴν ἀποκεκρυμμένην ἀπὸ τῶν αἰώνων, τὴν ἐτέραις γενεαῖς μὴ φανερωθεῖσαν ἀγγελίας, ἐφάνέρωσεν τὸν ἀνεξιχνίαστον ἑαυτοῦ πλοῦτον ἐν τοῖς ἔθνεσιν, εἶναι τὰ ἔθνη συγκληρονόμα καὶ σύσσωμα οὗ ἡ ἀρχὴ ἐγενήθη ἐπὶ τοῦ ὤμου αὐτοῦ. Τοῦτ' ἔστιν ἡ βασιλεία καὶ ἡ δυνάμις ἐν τῷ σταυρῷ, ἐφ' οὗπερ ὑψωθεὶς πάντας εἴλκυσε πρὸς ἑαυτόν. Τὴν γὰρ ἰσχὺν διὰ τοῦ ὤμου δηλοῖ. Πᾶσα γὰρ ἡμῶν ἡ ἰσχὺς ἐν ὤμοις τε καὶ βραχίσιον. Εἴρηται γὰρ καὶ βραχίων Κυρίου, κατὰ τό· "Καὶ ὁ βραχίων Κυρίου τίνοι ἀπεκαλύφθη;" ἦρξε τοίνυν τοῖς ἐπ' οὐρανῶν διὰ τῆς ἰδίας δυνάμεως. Ἰσχὺς γὰρ ἐστὶ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός. Τινὲς δὲ τὸν σταυρὸν ἔφασαν, ὅτι τοῦτον ἤρεν ἐπὶ τοῦ ὤμου. πῶς δὲ μεγάλης βουλής ἄγγελός ἐστιν, Ἰωάννης ἐδήλωσεν λέγων· "Ὁν γὰρ ἀπέστειλεν ὁ Θεός, τὰ ῥήματα τοῦ Θεοῦ λαλεῖ." Καὶ τοῖς ἀποστόλοις φησὶν ὁ Σωτῆρ· "Ἰμᾶς δὲ εἴρηκα φίλους, ὅτι πάντα ἃ ἤκουσα παρὰ τοῦ Πατρὸς ἐγνώρισά ὑμῖν." Ὁ δὲ Σύμμαχος ἐξέδωκεν· Καὶ κληθήσεται ὄνομα αὐτοῦ παραδοξασμὸς, βουλευτικός, ἰσχυρός. Ὁ δὲ Ἀκύλας· Θαυμαστός, συμβουλευών, ἰσχυρός. Ὁ δὲ Θεοδοτίων, θαυμαστός, συμβουλευών, ἰσχυρός. Συμφώνως γὰρ πάντες τῷ παρὰ τοῖς Ἑβδομήκοντα Θεός, ἐξέδωκαν ἰσχυρός, ὡσπερ εὐλαβηθέντες ἐπὶ παιδίου γεννωμένου τάξαι τοῦ Θεοῦ τοῦνομα. Οἱ δὲ Ἑβδομήκοντα τοῖς θεοπρεπῶς περὶ αὐτοῦ λεγομένοις ἐνατενίσαντες, τὸ παρὰ τοῖς Ἑβραίοις Ἦλ, Θεὸν εἰκότως ἐρμήνευσαν. Εἶπερ ἄρχων εἰρήνης, εἴρηται καὶ ἄρχων τοῦ μέλλοντος αἰῶνος, καὶ τὴν εἰρήνην ἔχειν ἀπέραντον. Τὸ δὲ Ἦλ ἐπὶ τοῦ Θεοῦ πολλάκις παρείληφεν ἡ Γραφή. Καὶ γὰρ ἔνθα φησὶ, Καὶ ἐν σοὶ προσεύζονται, ὅτι ἐν σοὶ Θεός ἐστιν. Ἄντι τοῦ Θεοῦ, τὸ Ἑβραϊκὸν Ἦλ ἔχει· Καὶ πάλιν ἐν τῷ λέγεσθαι, "Σὺ γὰρ εἶ ὁ Θεός καὶ οὐκ ἦδμεν." πάλιν τὸ Ἦλ ἐμφέρεται. Καὶ πάλιν ἐν οἷς εἴρηται· "Ἐγὼ εἶμι ὁ Θεός, καὶ οὐκ ἔστιν ἄλλος." Τὸ Ἦλ ἐστὶν ἀντὶ τοῦ, Θεός. Οὐκοῦν καὶ νῦν τὸ Ἦλ γιββῶρ, Θεός ἰσχυρός εἰκότως ἐρμηνεύεται. Ἐπὶ καὶ αὐτὸς ὁ ἐκ τῆς παρθένου γενόμενος Ἐμμανουήλ τὸ Ἦλ ἔχων, μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός, καὶ παρὰ τῶν ἄλλων ἐρμηνεύεται. Ὅτι δὲ 2008 καὶ νῦν τὸ Ἦλ ἐπὶ τοῦ Θεοῦ, αὐτὸς δηλοῖ προϊών. Λέγει γὰρ, "Καὶ ἔσονται πεποιθότες ἐπὶ τὸν Θεὸν ἅγιον Ἰσραὴλ τῇ ἀληθείᾳ,

καὶ ἔσται τὸ κατάλειμμα τοῦ Ἰακώβ ἐπὶ Θεὸν ἰσχύοντα." Ἄντι γὰρ τοῦ, Θεὸν ἰσχύοντα, τὸ Ἑβραϊκὸν πάλιν Ἦλ γιββὼρ ἔχει. Πρὸς ἃ βλέποντες οἱ Ἑβδομήκοντα Θεὸς ἔδωκαν. Διὸ καὶ τὰ συνεζευγμένα τούτοις περὶ αὐτοῦ ἐκπλαγέντες οἰκεία τινὶ διανοίᾳ καὶ ἑτεροτρόπῳ κεφαλαιωδῶς εἶπον, καὶ καλεῖται τὸ ὄνομα αὐτοῦ μεγάλης βουλήσ ἄγγελος. Παρίστησι δὲ Παῦλος πῶς καὶ Πατὴρ αἰῶνός ἐστιν εἰπών· "Ὡσπερ γὰρ ἐν τῷ Ἀδὰμ πάντες ἀποθνήσκομεν, οὕτως ἐν τῷ Χριστῷ πάντες ζωοποιηθησόμεθα." Ἐπὶ γὰρ τοῦ νέου αἰῶνος ἡ ἀπαρχὴ Χριστός· ἔπειτα οἱ τοῦ Χριστοῦ καὶ εἰρήνης ἄρχων ἄν εἴρηται. "Αὐτὸς γὰρ ἐστιν ἡ εἰρήνη ἡμῶν," εἰρηνοποιήσας τὰ τε ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, καὶ τὸν κόσμον τῷ ἑαυτοῦ καταλλάξας Πατρί. Ὡς δὲ ταῖς ἐνεργεῖαις ἀναλόγως ἄλλοτε ἄλλως προσαγορεύεται· οὕτως καὶ Ἰησοῦς κατὰ καιρὸν ἐχηρημάτισεν ἐπιδημήσας διὰ σωτηρίαν τῷ βίῳ. Ἰησοῦς γὰρ σωτήριον, ἢ Σωτὴρ ἐρμηνεύεται. Τοιγαροῦν εἰπών ὁ Γαβριήλ, Καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν, ἐπήνεγκεν· Οὗτος γὰρ σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ. Εἶτά φησιν, Ἄξω γὰρ εἰρήνην ἐπὶ τοὺς ἄρχοντας καὶ υἱεῖαν αὐτῷ, ἄρχοντας τοὺς τῶν ἐκκλησιῶν διδασκάλους εἰπών, οἷς ψυχῆς υἱεῖαν, καὶ πρὸς ἀλλήλους ἔχειν εἰρήνην χαρίζεται λέγων· "Εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν· εἰρήνην τὴν ἐμὴν ἀφήμι ὑμῖν." Τὸ δὲ, υἱεῖαν αὐτῷ, δείκνυσιν ὡς ὁ λόγος περὶ τοῦ Υἱοῦ παρὰ τοῦ Πατρὸς διὰ τὸ μυστήριον τῆς ἀναστάσεως. Ἐπεὶ γὰρ ἐσταυρώθη ἐξ ἀσθενείας, ζῆ δὲ ἐκ δυνάμεως Θεοῦ, διὰ τοῦτο, φησὶν υἱεῖαν ἐπάγειν ἐπὶ τὴν ἀσθένειαν τῆς σαρκὸς, ἣν ὑπὲρ ἡμῶν ἀνείληφεν. Οὐ γὰρ λαμβάνει ταῦτα καθ' ὃ Θεὸς, ἀλλ' υἱεῖας καὶ εἰρήνης γίνεται χορηγός. Καὶ ἦν ἐνταῦθά φησιν ὁ Πατὴρ, εἰρήνην δίδόναι τοῖς ἄρχουσιν, αὐτὸς ὡς τὰ τοῦ Πατρὸς ἔχων ἰδίᾳ φησιν. "Εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν," ὃς καὶ ἀντιλαμβάνει τὴν παρὰ τῶν δεξαμένων εἰρήνην. Τοιγαροῦν φησιν Ἡσαΐας, "Ποιήσωμεν εἰρήνην αὐτῷ· ποιήσωμεν εἰρήνην οἱ ἐρχόμενοι." Δέχεται δὲ τὴν υἱεῖαν, τοῦτ' ἔστι τὴν ἀναβίωσιν, τοῦτο πάλιν ἐνεργήσας αὐτός· Λέγει γὰρ, "Λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν." Αὐτὸς γὰρ ἐστιν ἡ δύναμις τοῦ Πατρὸς. Αὐτὸς ἡ ἀνάστασις, καὶ ἡ ζωὴ. Τούτοις ἐπιφέρεται, μεγάλη ἡ ἀρχὴ αὐτοῦ. Ἦρξε γὰρ οὐ μόνως τῆς Ἰουδαίας, ἀπάσης δὲ μᾶλλον τῆς οἰκουμένης. Τὸ δὲ μείζον ὁ Παῦλος παρίστησι λέγων· "Κατὰ τὴν ἐνέργειαν τοῦ κράτους τῆς ἰσχύος αὐτοῦ, ἦν ἐνήργηκεν ἐν τῷ Χριστῷ ἐγείρας αὐτὸν ἐκ νεκρῶν, 2009 καὶ καθίσας αὐτὸν ἐν δεξιᾷ αὐτοῦ ἐν τοῖς ἐπουρανίοις πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας, καὶ δυνάμεως ὑπὲρ ἄνω, καὶ κυριότητος καὶ παντὸς ὀνόματος ὀνομαζομένου." Οὐκ ἔσται δὲ τέλος τῆς εἰρήνης αὐτοῦ. Εἴρηται γὰρ, "Ἀνατελεῖ ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ δικαιοσύνη καὶ πλῆθος εἰρήνης, περὶ ἧς εἰπών· "Εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν," ἐπήνεγκεν· "Οὐχ ὡς ὁ κόσμος δίδωσιν ὑμῖν." Πέρασ οὖν οὐκ ἔχει τὸ δῶρον ὑπερκόσμιον ὄν. Εἰ γὰρ ἦν ἐκ τοῦ κόσμου, συναηρητίσθη ἂν τῇ τοῦ κόσμου συστάσει. Συνέσται τοίνυν αὐτῇ τῷ παρ' αὐτοῦ δεξαμένῳ μέχρι παντός· ἡ δὲ Σολομῶντος εἰρήνη γεγραμμένοις ἔτεσι περιορίζεται. Ὅτι δὲ Χριστὸς ἦλθεν τὸ Ἰουδαίων ἔθνος ἐλευθερῶν δηλοῖ τὸ, ἐπὶ τὸν θρόνον Δαβίδ. Εἴρητο δὲ καὶ ὅτι οὐκ ἐκλείψει ἄρχων ἐξ Ἰούδα, οὐδὲ ἡγούμενος ἐκ τῶν μηρῶν αὐτοῦ ἕως ἂν ἔλθῃ τὰ ἀποκείμενα αὐτῷ. Πάντες γὰρ ἐκ σπέρματος Δαβίδ, ἀλλ' ἀπλῶς ἐπὶ τὸν θρόνον Δαβίδ, καὶ ἐπὶ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ κατορθῶσαι αὐτήν, προσυπακουόντων ἡμῶν τὸ ἦξιον αὐτὸν ἐπὶ τὸ κατορθῶσαι τὸν θρόνον Δαβίδ, καὶ τὴν σκηνὴν Δαβίδ τὴν πεπτωκυῖαν. Κατέστραπτο μὲν γὰρ ἀφ' οὗ Ναβουχοδονόσωρ καθεῖλεν αὐτήν. Προὔλεγον δὲ προφήται δι' ὅλης λάμψειν αὐτήν, ἡλίου δίκην, τῆς οἰκουμένης. Ἦλθεν οὖν πληρῶσαι τὴν ἐπαγγελίαν Χριστὸς ἐκ σπέρματος ὧν Δαβίδ, κατὰ σάρκα, καταλάμπων τε τὰς τῶν ἀνθρώπων ψυχὰς, καὶ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ καθ' ὅλης κρατύνων τῆς οἰκουμένης, καὶ τοι παρ' Ἰουδαίαν καθήρητο. Κατορθῶσαι δὲ αὐτὸν ἐν κρίματι καὶ ἐν δικαιοσύνῃ. "Τὰ κρίματα γὰρ σου, φησὶν, ἄβυσσος πολλή, καὶ ἡ δικαιοσύνη σου ὡς ὄρη Θεοῦ." Οὗτ' οὖν τὰ κρίματα καταληπτὰ, οὐθ' ἡ δικαιοσύνη

κατ' ἀξίαν τοῦ ὕψους θεωρητή. Καὶ ταῦτα ἔπραξεν Ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸν αἰῶνα· τοῦ μὲν ἀπὸ τοῦ νῦν, σημαίνοντος ἀρχὴν χρόνου διωρισμένην, δι' ἧς ὁ καιρὸς ἐδηλοῦτο τῆς εἰς ἀνθρώπους ἐπιδημίας· τοῦ δὲ εἰς τὸν αἰῶνα, τὴν ἄπειρον αὐτοῦ βασιλείαν. Ὅρα δὲ πῶς ἀκολούθως αἱ προφητεῖαι προέρχονται. Ἐκ παρθένου ἔλεγεν αὐτὸν ἡ πρώτη τεχθήσεσθαι. Ὡς δὲ ζητουμένου τοῦ, πῶς ἔσται τοῦτο; τὸν Κύριον ἡ δευτέρα παρήγαγε λέγοντα, "Καὶ προσῆλθον πρὸς τὴν προφήτιν, καὶ ἐν γαστρὶ ἔλαβεν καὶ ἔτεκεν υἱόν." Ὡς δὲ ταῦτα μεμαθηκότων ἡμῶν, ἡ τρίτη περὶ τοῦ παιδὸς αὐτοῦ διεξέρχεται, τὴν ἀπόρρητον αὐτοῦ θεολογίαν παιδεύουσα. Τέλος δὲ τῆς περὶ αὐτοῦ προφητείας φησὶν, ὁ ζῆλος Κυρίου Σαβαώθ ποιήσει ταῦτα. Ὁ δὲ ζῆλος ἀγαθὸς καὶ πρέπων αὐτῷ σῶσαι τοὺς ὑπὸ τοῦ διαβόλου 2012 λου κεκρατημένους. Καλῶς παρεζήλωσαν αὐτὸν οἱ ἐξ Ἰσραὴλ. Διὸ φησὶν ὁ Μωϋσῆς ἐν ᾧδῃ· "Αὐτοὶ παρεζήλωσάν με ἐπ' οὐ θεῶ, κἀγὼ παραζηλώσω αὐτοὺς ἐπ' οὐκ ἔθνη." Ταῦτα μὲν κατὰ τοὺς ἑβδομήκοντα. Κατὰ δὲ Σύμμαχον, ᾧ ἠκολούθησαν οἱ λοιποὶ, τοῦτον ἄνωθεν εἴρηται τὸν τρόπον ἡ ῥῆσις· Ὁ πρῶτος ἐτάχυνεν γῆν Ζαβουλῶν καὶ γῆν Νεφθαλεὶμ, καὶ ὁ ἔσχατος ἐβάρυνεν ὁδὸν τὴν κατὰ θάλασσαν πέραν τοῦ Ἰορδάνου. Δηλῶν τὸν μὲν πρῶτον ταχύναντα, τὸν ἀποστολικὸν εἶναι χορὸν ἀπὸ τῆς χώρας τῶν φυλῶν τῶν εἰρημένων ὀρμώμενον. Περί ᾧ φησὶν ὁ Δαβίδ· "Ἐν Ἐκκλησίαις εὐλογεῖτε τὸν Θεὸν Κύριον ἐκ πηγῶν Ἰσραὴλ· ἐκεῖ Βενιαμὲν νεώτερος ἐν ἐκστάσει, ἄρχοντες Ζαβουλῶν, ἄρχοντες Νεφθαλεὶμ." Δηλοῖ γὰρ ὁ Βενιαμὲν τὸν Παῦλον φήσαντα φυλῆς Βενιαμὲν. Τοὺς δὲ ἄρχοντας τῶν δύο φυλῶν τοὺς λοιποὺς ἀποστόλους. Ἐκ τῆς γὰρ τούτων χώρας ὀρμώμενοι πρῶτοι προσεδέξαντο τὸν Χριστὸν, ὅθεν ἄρχοντες εἴρηται. Διὸ καὶ νῦν φησὶν· Ὁ πρῶτος ἐτάχυνεν γῆν Ζαβουλῶν καὶ γῆν Νεφθαλεὶμ. Εἰπόντος γὰρ τοῦ Ἰησοῦ, "Δεῦτε, ἀκολουθεῖτέ μοι, καὶ ποιήσω ὑμᾶς ἀλιεῖς ἀνθρώπων, παραχρῆμα ἀφέντες τὰ δίκτυα ἠκολούθησαν αὐτῷ." Οὗτοι μὲν ἐτάχυναν. Ὁ δὲ ἔσχατος, φησὶν, ἐβάρυνεν ὁδόν. Οἱ γὰρ μετὰ τὴν πρώτην κλῆσιν ἔσχατοι καλούμενοι οὐχ ὑπήκουσαν· οὐς καὶ ταλανίζων φησὶν, "Οὐαὶ σοι, Χοραζὶν, οὐαὶ σοι, Βηθσαϊδὰ, ὅτι εἰ ἐν Τύρῳ καὶ Σιδῶνι," καὶ τὰ ἐξῆς. Ἀλλὰ καὶ νῦν Ἰουδαῖοι ταῖς ἀπιστίαις κατέχονται. Ἐπαχύνθη γὰρ, φησὶν, ἡ καρδία τοῦ λαοῦ τούτου, καὶ τὰ ἐπὶ τούτοις. Ἀντὶ δὲ τοῦ, ὄριον τῶν ἐθνῶν, ὅπερ ἐξέδωκε Σύμμαχος ἀντὶ τοῦ Γαλιλαία παρὰ τοῖς ἑβδομήκοντα, θεινὲς τῶν ἐθνῶν, Ἀκύλας ἐξέδωκεν, τὰ πλήθη δηλῶν τῶν ἀλλοφύλων ἐθνῶν, ἃ πρότερον ἦν ἀγεώργητά τε καὶ ἄκαρπα. Ἀντὶ δὲ τοῦ, ἐφ' ὑμᾶς· τὸ πλεῖστον τοῦ λαοῦ· Ὁ Σύμμαχος φησὶν, Ἐπλήθυνας τὸ ἔθνος ὃ οὐκ ἐμεγάλυνας. Τὸ γὰρ πρὶν ἀπερρίμμενον διὰ τὴν ἀσέβειαν ἔθνος, τοῦτο νῦν ἀναλαβὼν ὁ σωτήριος Λόγος πνευματικῆς εὐλογίας ἐπλήρωσε. Κατὰ τὸ, "Αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε." Ἀντὶ δὲ τοῦ, Πᾶσαν στολὴν ἐπισυνηγμένην δόλω, καὶ ἱμάτιον μετὰ καταλλαγῆς ἀποτίσουσιν. Καὶ ἐθελήσουσιν, εἰ ἐγενήθησαν, εἶναι πυρίκαυστοι· Σύμμαχος φησὶν, Πᾶσα βία ἐβιάσθη ἐν σεισμῷ, καὶ περιβόλαιον ἐφύρη ἐν αἵματι, καὶ ἔσται εἰς καῦσιν καὶ κατάβρωμα πυρός· δηλῶν πᾶσαν ἀνθρώπων ψυχὴν βίαν πρὸ τῆς ἐπιδημίας παθεῖν ὑπὸ τοῦ Σατανᾶ, δι' ὃν ἐμιάνθη τὰ τῆς ψυχῆς περιβόλαια καὶ πλεονεκτήματα, ὅς εἰς καῦσιν ἔσται διὰ τὸν ὑπὲρ ἡμῶν γεννηθέντα, ὃν νεανίαν καλεῖ. Ἀντὶ δὲ τοῦ, ἀρχή· καὶ ἔσται, φησὶν, ἡ παιδεία ἐπὶ τοῦ ὧμου αὐτοῦ, δηλῶν αὐτοῦ τὸ πάθος, δι' οὗ πεπαιδευόμεθα. Τοῦτο τέλος τῆς περὶ τοῦ Ἐμμανουὴλ προφητείας. 2013 η' γ'. 9θάνατον ἀπέστειλε Κύριος ἐπὶ Ἰακώβ, καὶ ἦλθεν ἐπὶ Ἰσραὴλ. Καὶ γινώσκονται πᾶς ὁ λαὸς τοῦ Ἐφραΐμ, καὶ οἱ ἐγκαθήμενοι ἐν Σαμαρείᾳ ἐφ' ὕβρει καὶ ὑψηλῇ καρδίᾳ λέγοντες· Πλίνθοι πεπτώκασιν⁹, κ.τ.λ. Τὴν περὶ τοῦ Ἐμμανουὴλ πληρώσας ὑπόθεσιν, ἔπεται ἄλλοις τῷ ἐν ἀρχῇ προτεθέντι σκοπῷ, καὶ τῆς ἀμαρτίας ἀφηγεῖται τὴν δίωσιν, λέγων· Θάνατον ἀπέστειλεν ἐπὶ Ἰακώβ, καὶ ἦλθεν ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ· οἱ δὲ λοιποὶ, λόγον ἀπέστειλεν, ἐξέδωκεν. Λόγον ἀποφατικὸν ὀργῆς δηλονότι κατὰ τῶν δύο βασιλέων τῶν συνελθόντων ἐπὶ τὸν Ἰούδαν, ᾧν ὡς

έτερογενή καὶ συμμαχοῦντα τὸν Συρίας, νῦν ἀφείς, περὶ τοῦ Σαμαρείας φησίν. Ἐπεὶ γὰρ ἀφίκτο κατὰ Ἱερουσαλήμ Σενναχηρεῖμ, προανείλε δὲ τὴν Σαμάρειαν (μείζω γὰρ τῶν Ἰουδαίων ἠσέβησεν Ἰσραήλ, καὶ παρεδόθη πρῶτος ὑπὸ Θεοῦ) τούτου χάριν φησίν, ὡς τὰ καθ' ἐτέρων ἀπεσταλμένα δεινὰ, καθ' ἑαυτῶν οἱ ἐξ Ἰσραήλ ἐπεσπίασαντο. Τῆς δὲ Σαμαρείας ἀλούσης, δέον τοὺς περιλειφθέντας πείρα μαθόντας ὅσον ἐστὶ δεινὸν προσκροῦσαι Θεῷ, δι' ἐπιστροφῆς τε τοῦτον ἐξευμενίζεσθαι· τούναντίον, ἀπονοούμενοι πύργους οἰκοδομήσωμεν ἔλεγον, μηκέτι κατὰ τοὺς πρότερον (ἐκ πλίνθου γὰρ ὄντες εἰκότως ἐάλωσαν) ἀπὸ λίθων δὲ καὶ ξύλων ἀσήπτων· ἀντὶ μὲν τῆς ἀσεβείας, τὰς πλίνθους αἰτιώμενοι τῆς ἀλώσεως· ἀντὶ δὲ θείας ἐπικουρίας, ὕλης θαρρόυντες στερόρῳτητι, ὕβριστῶν ταῦτά φησι καὶ ὑπερηφάνων, οἳ καὶ γινώσκονται, τοῦτ' ἔστι τῆς ἑαυτῶν ἀπολαύσουσι γνώμης. Μετὰ γὰρ τὸν Σενναχηρεῖμ, καὶ τὰ δι' αὐτοῦ γεγονότα δεινὰ, πάλιν ἐπιστρατεύει Ναβουχοδονόσωρ ἐν τοῖς Ἱερεμίου καιροῖς, Ἱερουσαλήμ τε εἴλε καὶ τὴν Σαμάρειαν· ὅ τε καὶ πρὸς τοὺς νῦν ἀυθάδεις Ἱερεμίας φησίν· "Ἐπικατάρατος ὃς τὴν ἐλπίδα ἔχει ἐπ' ἄνθρωπον, καὶ στηρίσει σάρκα βραχίονος αὐτοῦ, καὶ ἀπὸ Κυρίου ἀποστῆ ἡ καρδία αὐτοῦ." Ἀλλὰ πλήττων ἰᾶται Θεὸς δι' ἀμφοῖν παρακαλῶν εἰς εὐσέβειαν, ὃ νῦν τοῖς παθοῦσι τὴν δῆωσιν ἐπαγγέλλεται. Τελευταῖος μὲν γὰρ κατὰ Ἰουδαίας ὁμοῦ καὶ Σαμαρείας ἐπιστρατεύσας Ναβουχοδονόσωρ εἴλε. Καὶ παρέτεινον εἰς ἑβδομηκοστὸν ἔτος αἰχμάλωτοι. Φιλανθρωπία δὲ Θεοῦ τὴν ἰδίαν αὐθις ἀπέλαβον γῆν, καὶ κτίζειν ἐπιχειροῦντες τὴν τε πόλιν καὶ τὸν ναὸν, ὑπ' ἐθνῶν τῶν κύκλω, καὶ μάλιστα τῶν Σύρων διεκωλύοντο, θεία δὲ τούτων ἐπεκράτουν ῥοπή. Εἶτα χρόνου προϊόντος Ἀντίοχος ὁ ἐπίκλιν Ἐπιφανῆς, βασιλεύων τῆς Ἀσίας, πρὸς τὸν τῆς Αἰγύπτου κρατοῦντα Πτολεμαῖον συστησάμενος πόλεμον, ἧς ὑπέμεινεν ἡττης ἐνόμιζε παραμύθιον, εἶτι κατὰ Ἰουδαίας τολμήσειε, καὶ τὴν μητρόπολιν τούτων ἐλέων, καὶ τὸν νεῶν ἱεροσουλῆσας, Λυσιάν στρατηγὸν ἑαυτοῦ ταύτης κατέλιπε φύλακα. Ἄλλ' ὁ μὲν ἐπαναστάντων αὐτῶ τῶν Ἰουδαίων νενίκηται. Μαθὼν δὲ τὸ συμβᾶν ὁ βασιλεὺς ἀθυμία τὸν βίον κατέστρεψε. Νῦν οὖν ὁ Θεὸς τοῖς διαφυγοῦσι τὴν ἐξ Ἀσσυρίων αἰχμαλωσίαν, τὴν ἰδίαν ῥοπήν ἐπαγγέλλεται πρὸς τοὺς ἐπανισταμένους ἐπ' ὄρος Σιών. Τίνες δὲ οὗτοί φησιν εὐθύς, Συρίαν ἀφ' ἡλίου ἀνατολῶν, ὅτε τῆς οἰκοδομίας ἀπείργοντο, καὶ τοὺς Ἑλληνας ἀφ' ἡλίου δυσμῶν. Ἑλλην γὰρ ἦν τὸ γένος Ἀντίοχος ἐκ Μακεδονίας, ἧτις τῆς δυτικωτέρας καθέστηκε λήξεως, καὶ μάλιστα πρὸς τὴν Ἰουδαίαν εἰ κρίνονται. Ἦν δὲ πικρῶς Ἰουδαίοις ἐπενεχθεῖς, ὅτε καὶ τὰ Μακκαβαίων ἐγεγόνει παθεῖματα. Καὶ τοῦτον δὲ θᾶπτον ἡ θεία δίκη μετέρχεται, μετὰ τοὺς ἐκ Συρίας ὄλω στόματι τὸν ἱερὸν καταφαγόντα λαόν· ἀλλὰ καίπερ τῶν Ἰουδαίων τοσαῦτα παθόντων, ἡ χεὶρ ἔτι πρὸς δίκην ἐστὶ μετέωρος, καὶ πρὸς τὴν κατ' αὐτῶν ἐτοιμοτάτη πληγὴν, διὰ τὴν μεγίστην ἀσεβείαν, ἣν κατὰ τοῦ Σωτῆρος ἐτόλμησαν, δι' ἣν ἀπωλεία διηνεκεῖ τοῖς Ῥωμαίων παρεδόθησαν ὅπλοις. Τινὲς δὲ οὕτω φασίν, ὡς ὁ ἀποσταλεὶς ἐπὶ τὸν Ἰακώβ θάνατος, ἢ λόγος ἀποφατικὸς ὀργῆς, τοὺς ἐν αὐτοῖς κρείττους εἶναι νομιζομένους ἀξίους ὀργῆς καὶ θανάτου καταλαβῶν, Ἰσραήλ χρηματίζοντας, τούτους μετῆλθεν. Τῷ γὰρ πατριάρχῃ, τὸ μὲν τῆς κατὰ σάρκα γενέσεως ὄνομα ἦν Ἰακώβ, μετὰ δὲ Θεοῦ ἐνισχύσαντι γεγένηται Ἰσραήλ. Κατὰ τοίνυν τῶν ἀλογωτέρων πεμφθεῖς, τοὺς λογικοὺς δοκοῦντας εὔρεν ἀξίους. Τινὲς δὲ ἐπὶ καλοῦ τὸν λόγον ἐξέλαβον, καὶ φασίν, ὡς δι' ἐλεημοσύνην πρῶτοις συγκαταβαίνει τοῖς ἀσθενεστέροις ὁ λόγος. Οἱ δὲ διορατικώτεροι τῆς ἐξ αὐτοῦ λαβόντες αἴσθησιν ὠφελείας, ἀρπάζουσιν αὐτὸν, τὴν πρὸς οὓς ἀπεστάλη νωθρότητα προλαμβάνοντες· τὸν γὰρ ἐν ἀρχῇ Λόγον πρὸς τὸν Θεὸν, ἀπέστειλεν ἐπὶ Ἰακώβ ὁ Πατήρ· ὁ δὲ νοῦς αὐτὸν ὁ καθαρὸς γνωρίσας ὑπέλαβεν. Οἱ δὲ τοιοῦτοι πρῶτην ἦσαν ὕβρισταί τε καὶ ὑπερήφανοι ἐν Σαμαρείᾳ καθήμενοι. Φησὶν γὰρ ἐν ταῖς Πράξεσιν, ἤκουσαν οἱ ἀπόστολοι ὅτι Σαμάρεια δέδεκται τὸν Λόγον. Τὴν δὲ πρὶν

ὑβριν αὐτῶν ὁ προφήτης παρέδωκεν, ὅπως τῶν ἐξ Ἰούδα κατεθρασύνοντο, ἀσθένειαν μὲν ἐκείνοις, ἑαυτοῖς δὲ μαρτυροῦντες ἰσχύν. Τινὲς δὲ οὕτως, ὡς οἱ νῦν τῆ Ἱερουσαλήμ ἐπερχόμενοι τὴν μὲν Σαμάρειαν οἰκοῦντες, Ἰσραὴλ δὲ χρηματίζοντες καὶ λαὸς Ἐφραΐμ, διὰ τὸ βασιλευθῆναι ὑπὸ τῶν ἐκ φυλῆς Ἐφραΐμ, χλευάζοντες Ἱερουσαλήμ, πλίνθοις αὐτὴν ἔλεγον οἰκοδομεῖσθαι, τὰ ἑαυτῶν κρείττω ποιήσιν ἐπαγγελλόμενοι. Καὶ ἀντὶ τοῦ ναοῦ, ὃν ὠκοδόμησεν Σολομῶν, πύργον ἑαυτοῖς ἠξίου κατασκευάσασθαι ὅμοια τοῖς ἐν Χαλάνῃ διανοοῦμενοι. Κακεῖνοι γὰρ ἔλεγον, Δεῦτε, πλινθεύσωμεν ἑαυτοῖς πλίνθους, καὶ ὀπτήσωμεν αὐτὰς πυρί." Καὶ πάλιν· "Δεῦτε, οἰκοδομήσωμεν ἑαυτοῖς πόλιν καὶ πύργον, οὗ ἡ κεφαλὴ ἔσται 2017 ἕως τοῦ οὐρανοῦ." Ἐκ τίνων δὲ ὁ πύργος ἐξῆς ἐμώρανεν, ὁ Θεὸς σοφίας τοῦ κόσμου ψιλὴν καὶ σμικρὰν δοκούσης ἔχειν γλυκύτητα; Τοιαῦτα γὰρ καὶ κατὰ ταύτην ἐπωνυμίαν ἐστὶ τὰ συκόμορα. Οἱ δὲ τοιοῦτοι, καὶ κέδροι καθ' ἑτέραν ἐπίνοιαν χρηματίζουσιν ἐπὶ τῆ ψευδωνύμῳ ἐπαίρομενοι γνώσει, σκληρὰ τε ἦθη καὶ δυσκαμπῆ κεκτημένοι. Διὸ συντρίβει Κύριος τὰς κέδρους τοῦ Λιβάνου. Καὶ διὰ τοῦτο φησιν, "Εἶδον τὸν ἀσεβῆ ὑπεραιρόμενον καὶ ὑπερψοφούμενον, ὡς τὰς κέδρους τοῦ Λιβάνου, ὧν ἡ ἐξολόθρευσις ταχεῖα." Παρῆλθον γὰρ, καὶ ἰδοὺ οὐκ ἦν. Οἱ καὶ τὰ ἐν δόγμασι τῶν εὐσεβούντων οἰκοδομήματα πλίνθους εἶναι πεπτωκυίας φασίν. Οὐ μὴν αἱ τοῦ Θεοῦ κέδροι τοιαῦται, ἀλλ' ἄνδρες τὰ ἄνω ζητοῦντες, ἐν οὐρανῷ ἔχοντες τὸ πολίτευμα μετὰ τῶν καρποφόρων ξύλων, εἰς ὕμνον παραλαμβανόμενοι τοῦ Θεοῦ, περὶ ὧν αὐθὶς φησιν· "Χορτασθήσεται τὰ ξύλα τοῦ πεδίου αἱ κέδροι τοῦ Λιβάνου, ἃς ἐφύτευσεν." Ἐπεὶ τοίνυν ἐκεῖνοι τοιαῦτα κατ' Ἰσραὴλ ἐθρασύναντο, τί φησίν; Καὶ ῥήξει ὁ Θεὸς τοὺς ἐπανισταμένους ἐπὶ τὸ ὄρος Σιών ἐπ' αὐτόν. Ταπεινωθήσονται γὰρ οἱ ἐπαρθέντες κατὰ τοῦ ἐνταῦθα τιμωμένου Θεοῦ. Καὶ πάντας φησὶ τοὺς ἐχθροὺς, τοὺς ἐν Δαμασκῶ μετὰ τῶν ἐν Σαμαρεία δηλῶν, οἱ καὶ συνεμάχουν τῷ Ἰσραὴλ, πάντας τε τοὺς ἐπανισταμένους τῷ ὄρει Σιών (τοῦτ' ἔστι, τῷ ἐνταῦθα τιμωμένῳ Θεῷ καθαίρεσιν ἐπαγγέλλεται), ὧν οἱ μὲν ἦσαν ἀνατολικοὶ τινες, οἱ δὲ ἀφ' ἡλίου δυσμῶν, μέσοι δὲ τούτων οἱ Ἕλληνες, οἱ τὸν Ἰσραὴλ κατεσθίοντες, δι' ὧν ἀσεβεῖν παρεσκεύαζον, βοηθεῖν ἐπηγγέλλοντο. Ὅλω γὰρ κατεσθίουσι στόματι οἱ διὰ τῆς σοφίας τοῦ κόσμου τούτου τῆς εὐσεβείας ἀφέλκοντες. Διόπερ ὁ θυμὸς τοῦ Θεοῦ, τῆς δικαίας κολάσεως ὑπάρχων ἐμφατικῶς κατ' αὐτῶν ηὐτρεπίζετο· οἱ δὲ οὐκ ἐπέστρεφον κατὰ τὴν ἀμετανόητον ἑαυτῶν καρδίαν, θησαυρίζοντες ὀργὴν ἑαυτοῖς ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆ· καὶ ἐπεὶ μὴ διὰ λόγου, διὰ δὲ πληγῆς οὗτος ὁ λαὸς θεραπεύεται, γέγραπται. Καὶ πᾶς ὁ λαὸς οὗτος οὐκ ἀπεστράφη, ἕως ἐπλήγη. Ἔχομεν τοίνυν τὴν αἰτίαν, δι' ἣν τὰ σκυθρωπὰ τοῖς ἀνθρώποις ἐπάγεται. Δεῖ γὰρ εἰδέναι πάντως, ὡς οὐκ ἐπεστράφησαν ἀμαρτάνοντες. ἰδ' καί. 9Καὶ ἀφείλε Κύριος ἀπὸ Ἰσραὴλ κεφαλὴν καὶ οὐρὰν, μέγαν καὶ μικρὸν, ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ, πρεσβύτην, καὶ τοὺς τὰ πρόσωπα θαυμάζοντας. Αὕτη ἡ ἀρχὴ, καὶ προφήτην διδάσκοντα ἄνομα. Οὗτος ἡ οὐρά. Καὶ ἔσσονται οἱ μακαρίζοντες τὸν λαὸν τοῦτον πλανῶντες⁹, κ.τ.λ. Τὸ ἀφείλε, Θεοδοτίων ἀφελεῖ· καὶ οἱ λοιποὶ δὲ ἐπὶ μέλλοντος· ὁ μὲν Ἀκύλας, ὀλοθρεύσει· ὁ δὲ Σύμμαχος, ἐξολοθρεύσει. Πρὶν γὰρ ποιεῖν, ὁ Θεὸς ἐπιστρέφων προλέγει, ἐν μιᾷ δὲ ἡμέρᾳ φησίν, ὑφ' ἑνα καὶ τὸν αὐτὸν καιρὸν τοῦ Ῥωμαϊκοῦ δηλονότι 2020 πολέμου. Τινὲς δὲ, μετὰ τὸ φθᾶσαι, φασίν, ἐπ' αὐτοὺς τὸν λόγον ἀπεσταλμένον, πᾶσαν τὴν κακὴν αὐτῶν διάταξιν συγχυθήσεσθαι λέγει. Κεφαλὴν καὶ οὐρὰν εἰπὼν, ἠνίξατο ζῶον ἄλογον ὧ τὸν λαὸν ἀφωμοίωσεν, ἠγουν τὸν λογικὸν καὶ τὸν ἄλογον, ἢ τὸν ἄρχοντα καὶ τὸν τῶν ἀρχομένων ἕκαστον, ὃ δὴ καὶ διεσάφησεν εἰπὼν μέγαν καὶ μικρὸν. Πρεσβύτην τε, φησὶ, καὶ τοὺς τὰ πρόσωπα θαυμάζοντας, δηλῶν ἴσως τοὺς ἱεραῖοις λαχόντας, οἷς δὴ καὶ φασὶ προσφωνοῦντες οἱ μαθηταί, "Ἀρχοντες τοῦ λαοῦ καὶ πρεσβύτεροι, εἰ ἡμεῖς σήμερον ἀνακρινόμεθα ἐπ' εὐεργεσίᾳ ἀνθρώπου ἀσθενοῦς;" οἱ καὶ δωροδοκοῦντες ἐν κρίσει τὰ τῶν πλουσίων ἐθαύμαζον πρόσωπα· ἀντὶ δὲ οὗ, τοὺς τὰ

πρόσωπα θαυμάζοντας, ὁ Σύμμαχος αἰδέσιμον ἔφησεν. Οὕτως οὖν ὁ αἰδέσιμος καὶ ὁ πρεσβύτης δύναται εἶναι ἢ κεφαλή. Κεφαλή γὰρ λαῶν ἱερεὺς, ὅταν ὡς ἐφ' ἐνὸς νοῆται σώματος. Ἡ δὲ οὐρὰ, ὁ διδάσκων ἄνομα προφήτης, μηδεμίαν μὲν τάξιν ἔχων ἐν τῷ λαῷ, αὐτοχειροτόνητος δὲ καὶ προφητικὸν ἑαυτοῦ πνεῦμα καταψευδόμενος, οἷος ἦν Ἰερεμίου ὁ Ἀνανίας, καὶ ἐπὶ Μιχαίου· ἐν οἷς ἐγένετο τὸ πνεῦμα τὸ ψευδές, ὃ ἐξηπάτα τὸν Ἀχάβ τοῖς Σύροις συμπλέκεσθαι. Ἔτεροι δὲ φασιν, ὡς λέγοι ἂν τινὰς τὸν Μωϋσέως ἐρμηνεύοντας νόμον, ὥπερ ἐπήγον παραδόσεις ἀγράφους, ἐντάλματα ἀνθρώπων, οἱ καὶ πεπείκασιν ἀπειθῆσαι Χριστῷ, οἷς οὐρὰν ὀνομάζει, ὡς ταῖς γνώμαις ἐπομένους τῶν ἱερέων, οὓς καὶ προφήτας καλεῖ, καὶ διδάσκοντας ἄνομα. Ἦσαν μὲν γὰρ ἐν Ἰσραὴλ ψευδοπροφῆται, καθ' ὃν ἦσαν καιρὸν οἱ ἐξ ἀληθείας προφῆται. Μετὰ δὲ τὴν ἄλωσιν Ἰερουσαλήμ οὐκ ἂν ἔχοιμεν λέγειν τοιοῦτους γεγονότας τινὰς, πλὴν εἰ μήτις λέγοι Θεοῦδαν τε καὶ Ἰούδαν, ὧν ἐμνήσθη Γαμαλιήλ, τοὺς δ' οὖν λέγοντας παρὰ ταῦτα, καὶ μακαρίζοντας τὸν λαὸν, πλάνους εἶναί φησιν, ἵνα τὸν λαὸν τοῖς κέρδεσι καταπίνωσιν. Προὔτρεπον γὰρ αὐτοὺς δωροφορεῖν τῷ Θεῷ διὰ κέρδος, οὐ δι' εὐσέβειαν. Δι' ἦν αἰτίαν, οὔτε Χριστὸν αὐτοὶ προσήκοντο, καὶ τοῖς ἄλλοις τὴν βασιλείαν ἀπέκλεισαν. Διὰ τοῦτο ἐπὶ τοὺς νεανίσκους αὐτῶν οὐκ εὐφρανθήσεται Κύριος. Νεανίσκοι μὲν οὖν ἐν Ἐκκλησίαις, οἱ τὴν πνευματικὴν ἀνειληφότες ἰσχύον· οἷς φησιν Ἰωάννης, ὅτι ἰσχυροὶ ἐστε καὶ νενικήκατε τὸν πονηρὸν. Ἦσαν δὲ καὶ πρὸ τῆς ἐπιδημίας τινὲς ἀνδριζόμενοι πληρῶσαι τὴν ἐντολήν. Μετὰ δὲ τὴν ἐν νόμῳ σκιάν οὐκ εὐφραίνεται Κύριος ἐπὶ τοῖς νεανίσκοις ἀντεχομένοις τοῦ γράμματος. Ὀρφανούς δὲ φησι τοὺς ἀνατροφῆς πνευματικῆς ἐνδεεῖς· χήρας δὲ ἐν αἷς ὁ θεῖος Λόγος ἐπισπεύρων ἐξέλιπεν πείσονται ταῦτα ὡς ἄνομοι καὶ πονηροί· τὸν καλοῦντα γὰρ πρὸς ζωὴν ἐθανάτωσαν. Ταῦτα δὲ ὡς ἀγαθὸς προλέγει, ὡς ἂν ἢ ἐν αὐτοῖς ἀνομία δίκην ὑλομανοῦς βοτάνης ὑπὸ πυρὸς ἀναλισκομένοις ἀφανισθῇ· τοῦτο 2021 γὰρ δηλοῖ τὸ, καυθήσεται ὡς πῦρ ἢ ἀνομία, καὶ τὰ ἐξῆς. Ἀνομίαν δὲ τοὺς ἀνόμους δηλοῖ, ἄγαν αὐτοὺς τῇ ἀνομίᾳ πεποιῶσθαι δηλῶν. Τὸ δὲ, ὡς πῦρ καυθήσεσθαι, φασὶ σημαίνειν τινὲς, ὡς αὐτοὶ καθ' ἑαυτῶν γενήσονται πῦρ. Οὐ γὰρ ἕτερος αὐτοῖς ἐποίοι τὴν φλόγα, πρὸς τοῦτο δὲ ἀλλήλοις ἀρκέσουσιν· ὃ δὴ φλογὸς ἐστὶ χεῖρονος. Πρὸς δὲ τὸ κρεῖττον ἕτεροι πάλιν δεινῶς ἐξέλαβον τὴν ἄγρωστιν φυσιολογήσαντες. Ἔως μὲν γὰρ ἐγκέχωσται τοῖς γῆνιους πάθεισιν ἢ ψυχῇ, τὰ ταύτης πάθη καθάπερ τις ἄγρωστις ἐκ τῆς σαρκὸς ἐκφυόμενα διέρπει δι' ἀλλήλων τὴν γέννησιν ἔχοντα. Πολύγονος γὰρ ἢ πόα, καὶ οὐδαμοῦ καταλήγει ταύτης ἢ γένεσις. Τὸ δὲ πέρασ τῆς πρώτης γεννήσεως ἀρχὴ τοῦ ἐφεξῆς γίνεται. Τοιαύτη τῶν ἀμαρτημάτων ἢ φύσις. Πορνεία γὰρ πορνείαν ἐφέλκεται, καὶ κλοπὴ κινεῖ πρὸς κλοπὴν, καὶ ψεύδει ψεῦδος ἀκολουθεῖ. Ἄλλ' ἐὰν διὰ τῆς ἐξομολογήσεως τὴν ἀμαρτίαν γυμνώσωμεν, ξηρὰν αὐτὴν ἐργαζόμεθα ἀξίαν τοῦ ὑπὸ πυρὸς καταβρωθῆναι. Αὐτὴ δὲ καίεται ἐν τοῖς δάσεσι τοῦ δρυμοῦ. Ἐν τῇ πρώτῃ τῶν Βασιλειῶν πολεμούμενος ὁ λαὸς εἰσῆλθεν εἰς τὸν δρυμὸν, καὶ ἐκλείπει μὴ ἐσθίων. Καὶ ὁ Ἀβεσαλὼμ πολεμούμενος εἰς δρυμὸν εἰσέρχεται. Λέγοι δ' ἂν τοὺς ὑπούλους καὶ συνεσκιασμένους τῇ διανοίᾳ, καὶ πλεῖστα ταύτη τηροῦντας κακά. Τινὲς δὲ φασιν, ὡς νέμονται μᾶλλον αἱ φλόγες εἰς ὕλην πεσοῦσαι τὴν εὐκατάπρηστον. Τῆς οὖν τούτων φλογὸς παρίστησι διὰ τούτου τὸ μέγεθος. Ἄγρωστιν δὲ, φασὶ, ξηρὰν καὶ δασῆ δρυμοῦ τὴν ἀγελαίαν ὀνομάζει πληθύν, συρράγέντων ἀλλήλοις ἐνστάσει τῶν δῆμων, ὡς Ἰώσηπος ἱστορεῖ. Ἄλλα καὶ τῶν εἶναί τι δοκούντων ἄψεται τὸ δεινόν· ὃ δηλοῖ διὰ τοῦ, καὶ συγκαταφάγεται τὰ κύκλω τοῦ βουνοῦ πάντα. Βουνοὺς γὰρ τοὺς κατὰ τι τῶν ἄλλων ὑπερανεστηκότας καλεῖ. Τοῖς γὰρ τοιοῦτοις τὸ στασιάζον ἐν ταῖς πόλεσιν ἐπεφύετο. Ἀπλούστερον δὲ νοητέον, ὅτι κατὰ ταῦτα τὰ παραδείγματα μετελθοῦσα τοὺς προλεχθέντας ἢ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ μεγάλην ἐν αὐτοῖς ἐργάζεται σύγχυσιν, ὡς μηδὲ γένους εἶναι φειδώ. Ἐγκλινεῖ δὲ τις προσιόντα τὸν ἀδελφὸν ἐπὶ

τὸ τυχεῖν τινος ἀντιλήψεως εἰς τὰ δεξιὰ. Λιμῶ γὰρ καιόμενοι τῆδε κάκεισε περιστραφήσονται καταδάκνοντες τοὺς ἐκ δεξιῶν, τοὺς ἐξ εὐωνύμων. Ἄλλ' οὐδὲ σαρκῶν φείσονται τῶν ἰδίων, κατεξαναστήσονται δὲ ἀλλήλων ἀδελφοί, εἷς τε καθ' ἑνός, καὶ καθ' ἑτέρου δύω, ὡς Ἐφραΐμ καὶ Μανασσῆς ἀλλήλους τε δάκνοντες, καὶ κοινῇ τὸν Ἰούδαν, δι' ὧν δηλοῖ τὰς φυλάς. Ὑπὸ μίαν γὰρ ἦσαν βασιλείαν ἀμφότεραι, καὶ μίαν ὥκουν πόλιν Σαμάρειαν, ἐξ ἑνός τοῦ Ἰωσήφ καταγόμεναι, καὶ ὅμως ἀλλήλαις ἐπαναστήσονται, καὶ ταύτας φησὶ τῷ κατὰ Ἰούδα πολέμῳ μηκέτι σχολαζούσας, ἀλλήλας δὲ δαπανώσας τοῖς ξίφεσιν. 2024 Καὶ ταῦτα ἔσται ταύταις κατὰ θείαν ὀργὴν τὴν ἐχθρὰν αὐταῖς ἐμβαλοῦσης ἐπὶ συμφέροντι, καθάπερ ἀνὰ μέσον τῆς γυναικὸς καὶ τοῦ ὄφρεως τὴν ἐπὶ κακῷ διαλυοῦσης ὁμόνοιαν. Πρὸς ὃ καὶ ὁ Σωτὴρ φησιν, ὡς οὐκ ἤλθον βαλεῖν εἰρήνην ἐπὶ τὴν γῆν, ἀλλὰ μάχαιραν. Ἀλλήλοις δὲ φησι, κακῶς διακειμένοι ἐν τῇ κατὰ τῶν πλησίον ἐπιβουλῇ συμφωνήσουσιν. Ἄμα γὰρ πολιορκήσουσιν τὸν Ἰούδαν, τοὺς ἐξομολογουμένους Θεῷ, καὶ λατρεία τῆ αὐτοῦ παραμένοντας. Ἰούδας γὰρ ἐξομολόγησις ἐρμηνεύεται. Ἡ γὰρ κακίας γὰρ ἐξομολόγησις ἐρμηνεύεται. Ἡ γὰρ κακία πρὸς ἑαυτὴν ἀσύμφωνος οὖσα, τῇ μάχῃ τῇ κατ' ἀρετῆς συμφωνεῖ. Οἶον θρασύτης καὶ δειλία πρὸς ἀλλήλας μὲν ἐναντία, μέσῃ δὲ πολιορκουσιν ἐκατέρωθε τὴν ἀνδρείαν. Νοητέον δὲ καὶ τὸ, ὅτι πεινάσει καὶ φάγεται ἐκ τῶν ἀριστερῶν αὐτοῦ. Ὁ γὰρ μὴ ἐργαζόμενος δεξιᾷ καὶ ἀποδοχῆς ἄξια, ἐκ τῶν ἀπηγορευμένων καὶ σκαιῶν ἐμπλησθήσεται. Δι' ὅλων δὲ τὸ θηριῶδες τῆς στάσεως καὶ τὴν ἀλληλοφαγίαν ἐμήνυσεν. ΚΕΦΑΛ. Γ'. α' δ'. 90ῦαί τοῖς γράφουσι πονηρίαν. Γράφοντες γὰρ πονηρίαν γράφουσιν. Ἐκκλίνοντες κρίσιν πτωχῶν, ἀρπάζοντες χρήματα πενήτων τοῦ λαοῦ μου, ὡς τε εἶναι αὐτοῖς χήραν εἰς διαρπαγὴν, καὶ ὄρφανὸν εἰς προνομήν, κ.τ.λ. Καὶ ταῦτα πρὸς τοὺς ἐξ Ἰσραὴλ βασιλευόμενος ἐν Σαμαρείᾳ, παρ' οἷς ἦσαν τινες διὰ φιλονεικίαν τὴν πρὸς τοὺς προφήτας, ψευδεῖς γράφοντες προφητείας, οἱ καὶ συγγραφεὶς ἐποιοῦντο παρανόμους ἐπ' ὄρφανῶν καὶ χηρῶν ἀδικία. Τινὲς δὲ περὶ γραμμάτων τῶν τὸν νόμον παρεξηγουμένων εἰρηῆσθαι ταῦτά φασιν, ὡς ἂν χαρίσωνται τοῖς καταδυναστεύουσιν ὄρφανούς τε καὶ χήρας. Μὴ ποτε δὲ πᾶς ἀμαρτάνων ὀφλημάτων γράφει χειρόγραφον, ἐπισκοπῆς δὲ φησιν ἡμέραν, τὸν τοῦ πολέμου καιρὸν, καθ' ὃν αὐτοῖς ἐπάγει τὴν δίκην ὃ τὰ δρώμενα παρὰ τούτων ἐπισκοπῶν. Πόρρωθεν δὲ φησιν, οὐκ ἐκ τῶν ὁμόρων, ὡς πρῶην ἐθνῶν, ἀλλ' ἐξ αὐτῆς τῆς Ἀσσυρίας, ἣτι φιλανθρωπία Θεοῦ ταύτην ἐλαυνομένην αὐτοῖ κατ' ἑαυτῶν ἐλθεῖν ἐκβιάζονται. Ὑψηλὴ δὲ πάλιν ἡ χεῖρ. Ὁ γὰρ θεῖος παραμένει θυμὸς τοῖς ἐπιμένουσι τοῖς ἀμαρτήμασιν. Οὐ παρελθόντος, Ποῦ, φησὶ, καταλείψετε τὴν δόξαν, ἣν εἶχετε πολλάκις τῶν πολεμίων περιγινόμενοι; ἐπαγωγὴν δὲ φησὶ τὴν ἐπαγομένην τιμωρίαν ὑπὸ Θεοῦ. Τοῦτο δὲ πέρας τῶν πρὸς τὸν λαὸν ἀπειλῶν, αἱ μικρὸν ὕστερον τῶν Ἀσσυρίων ἐπελθόντων εἰς πέρας ἐξέβησαν. εἴα'. 90ῦαί Ἀσσυρίοις. Ἡ ράβδος τοῦ θυμοῦ μου καὶ ὀργῆς ἐστὶν ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν. Τὴν ὀργὴν μου εἰς ἔθνος ἄνομον ἀποστελῶ. Καὶ τῷ ἐμῷ λαῷ συγκατάξω ποιῆσαι σκύλα, καὶ προνομήν, καὶ καταπατεῖν τὰς πόλεις, καὶ θείναι αὐτὰς εἰς κονιορτὸν, κ.τ.λ. Ταῦτα μετὰ τὴν ἄλωσιν Σαμαρείας ὁ προφήτης φησὶν. Τοιγαροῦν ὁ Ἀσσύριος εἴληφεν, καὶ, φησὶν, 2025 Ἀραβίαν, καὶ Δαμασκὸν, καὶ Σαμάρειαν. Θεὸς μὲν οὖν ὀργάνῳ τούτῳ χρησάμενος, τὸ ἴδιον νομιζόμενον τούτῳ παρεδίδου λαὸν ἀποκτεῖναι τοὺς ἄνδρας καὶ γυμνῶσαι κειμένους, καὶ διελέσθαι τὰ σκύλα (προνομήν γὰρ τοῦτο καλεῖ) καθελεῖν τε τὰς πόλεις εἰς ἔδαφος. Αὐτὸς δὲ μὴ τούτῳ συνιεῖς, ὡς ἰδία δυνάμει κρατήσας μείζω φαντάζεται, πρὸς τοῦτο τὸν νοῦν ἀπαλλάττων, καὶ καθιστὰς, τῶν ὑπηκόων ὡς μόνον ἄρχοντα θαυμαζόντων αὐτόν. Μήπω με, φησὶ, καλέσητε Κύριον, πρὶν ἂν τῶν ἄλλων κρατήσαιμι. Τῶν γὰρ ἐπάνω Βαβυλῶνος οὕτω κεκράτηκα, οὐδὲ Χαλάνης, ἐν ἣ διεῖλε τὰς γλώττας ἐπὶ τῇ πυργοποιίᾳ Θεός. Ἐν ἡμέραις μὲν οὖν Ἄχαζ μέρος ἐλήφθη τοῦ ἐν Σαμαρείᾳ λαοῦ

παρὰ τῶν Ἀσσυρίων. Ἐπὶ δὲ του... ..τον Ἐζεκίου πάντα τὸν λαὸν ἠχμαλώτευσαν ἐπὶ τῇ πρώτῃ πληγῇ μηδαμῶς σωφρονίσαντα· διὰ φιλανθρωπίαν δὲ πάλιν προλέγει καὶ τοῖς ἐν Ἱεροσολύμοις τὰ μέλλοντα, τὴν ἀσέβειαν αὐτῶν αἰτιώμενος. Καὶ οὗτοι γὰρ εἰδωλολάτρησαν ἐπὶ τε Ἄχαζ καὶ χρόνων τῶν μετ' αὐτόν. Πῶς δὲ ὀλολύζει τὰ γλυπτὰ; Τὰ μὲν ἀναίσθητα, οὐδαμῶς, τὰ δὲ ὁμώνυμα τούτοις ἐνοικοῦντα δαιμόνια, τῆς ἀπὸ τῶν μiasμάτων ἡδονῆς ἀπολαύοντα· διόπερ οἱ τὰ εἰδωλόθυτα ἐσθίοντες, κοινωνοὶ τραπέζης λέγονται δαιμονίων, ἅπερ δηλοῖ, καὶ τότε φησὶν, "Ἦξει εἰς Αἴγυπτον Κύριος καὶ σεισθήσεται τὰ χειροποίητα Αἰγύπτου, καὶ ἡ καρδία αὐτῶν ἠττηθήσεται." Ἐσεισθη γὰρ εἰς ἄβυσσον ἐλαυνόμενα κατὰ τὴν τοῦ Σωτῆρος ἐπιδημίαν. Διὰ τοῦτο, ἐπικατάρατος ὅστις ποιήσει γλυπτὸν ἢ χωνευτὸν, καὶ θήσει αὐτὸ ἐν ἀποκρύφῳ. Κακὸν γὰρ ἑαυτῷ θησαυρίζει τὸν τῷ γλυπτῷ παρεπόμενον δαίμονα. ἰβιθ'. 9Καὶ ἔσται, ὅταν συντελέσῃ Κύριος πάντα ποιῶν ἐν τῷ ὄρει Σιών, καὶ Ἱερουσαλήμ, ἐπάξει ἐπὶ τὸν νοῦν τὸν μέγαν, τὸν ἄρχοντα τῶν Ἀσσυρίων, καὶ ἐπὶ τὸ ὕψος τῆς δόξης τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ. Εἶπε γάρ· Τῇ ἰσχύϊ ποιήσω, καὶ τῇ σοφίᾳ τῆς συνέσεως ἀφελῶ ὄρια ἐθνῶν⁹, κ.τ.λ. Ἔτι φησὶν, Ἔτι τοῖς Ἀσσυρίοις ἐνδίδωμι, μέχρι χειρώσονται καὶ τὴν Ἱερουσαλήμ ὡσπερ τὸν Ἰσραήλ. Μετὰ ταῦτα γὰρ, ἐπὶ τὸν νοῦν τὸν μέγαν ἐπάξει φησὶ, τὸν ἐν κακίᾳ μέγαν δηλῶν, ἢ τὸν παρ' ἑαυτῷ, ἢ παρὰ τῶν ὑπηκόων κολακευόντων οὕτω λεγόμενον. Κυρίως γὰρ νοῦς μέγας, ὁ κατ' ἀρετὴν καὶ γνῶσιν τέλειος ὢν, καὶ μηδὲν σμικρὸν περὶ Θεοῦ καὶ τῶν κριμάτων αὐτοῦ λογιζόμενος, ἐπάξει δὲ φησὶν, ἐπεὶ μὴ δόξαν δέδωκεν ἐπὶ τοῖς αὐτῷ παραδοθεῖσιν Θεῷ, τὴν ἰδίαν προτάξας ἰσχύν, ἢ τὴν τῶν εἰδώλων, οἷς ἀνέθηκε καὶ σκευὴ τὰ ἱερά τοῦ Θεοῦ. Ἀλληγορίας δὲ νόμῳ, νοῦν μέγαν, ἢ τὸν ἀρχέκακόν φησὶ τὸν συναποστήσαντα πολλοὺς ἑαυτῷ, τροπικῶς νῦν Ἀσσυρίους λεχθέντας· ἡγουν δύναμιν ἀντικειμένην ἀπλῶς, ἄρχουσαν Ἀσσυρίων, ὡς λέγεται ὁ ἄρχων βασιλείας Περσῶν, ἢ Μήδων, ἢ τῶν Ἑλλήνων. Συν 2028 ἔσει τοίνυν ἰδίᾳ καὶ δυνάμει τὰ πραχθέντα τοῖς Ἀσσυρίοις ἀνέθηκεν οὖν ἑαυτὸν εἶναι μέγαν δοκῶν, μὴ θέμενος πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τὴν εἰρήνην τοῦ Θεοῦ τὴν ὑπερέχουσαν πάντα νοῦν, ὑπερηφάνοις δὲ ὀφθαλμοῖς κατεπαρθεῖς τοῦ Θεοῦ. Λέγοι δ' ἂν καὶ μέγαν νοῦν ὡς φρόνησιν τὴν πανουργίαν ἐπὶ κακῷ, ὡς ὁ ὄφις φρονιμώτερος τῶν θηρίων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς· ὅπερ ὁ θεῖος Ἀπόστολος ἐξηγούμενος πρὸς Κορινθίους, "Φοβοῦμαι, φησὶ, μήπως ὡς ὁ ὄφις ἐξηπάτηκεν Εὐάν ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτοῦ." Καὶ ὁ Σωτὴρ δὲ φησὶν, ὡς ὁ οἰκονόμος τῆς ἀδικίας φρονίμως ἐποίησεν· καὶ οἱ υἱοὶ τοῦ αἰῶνος τούτου φρονιμώτεροι ὑπὲρ τοὺς υἱοὺς τοῦ φωτός. Ἐπεὶ, καὶ νοῦν εἶναι φησὶ φρόνησιν συνεστραμμένην. Οὗτος οὖν ὁ νοῦς, ἐπεὶ οἶδεν, ὡς σοφοῦ οἱ ὀφθαλμοὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, δοξάζει τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, ὡς τῶν γηίνων κρείττων, ἄνω τε βλέπων καὶ μὴ κύπτων εἰς γῆν. Τοιοῦτοι γὰρ οἱ παρ' Ἑλλήσι σοφοὶ, ζῶντες μὲν κακῶς· δι' ὧν δὲ περὶ τε οὐρανοῦ καὶ τῶν μετεώρων φασὶ, δόξαν τινὰ τοῖς ὀφθαλμοῖς τοῖς ἰδίοις περιτιθέμενοι. Ὀφθαλμοὺς οὖν τὰς ἐννοίας φησὶν. Ἄλλ' ὁ καρδίας ὀρῶν καὶ νεφρούς, καὶ τὰ κεκρυμμένα καθίστησιν ἐναργῆ, λέγων ὡς διενόηθη παντοδαπῇ δυνάμει θαρῶν καὶ τέχνῃ στρατηγικῇ, τὰ μὲν οἷς διώρισται τὰ ἔθνη παρ' ἀλλήλων περιελεῖν, μιᾶς δὲ βασιλείας ἕνα μόνον ὄρον ποιεῖν, τοῖς ἑαυτοῦ σκῆπτροις ὑποτάξας αὐτὰ, ἃ δὴ καλῶς διώρισεν ὁ Θεός, ὅτε διεμέριζεν ὁ Ὑψιστος ἔθνη. Μηδένα γὰρ ἐφορᾶν, μηδὲ Θεῷ μέλλειν τῶν ἐπὶ γῆς. Τοῦτο γὰρ ἢ τῶν ὠῶν καὶ νεοτῶν ἐρημία δηλοῖ. Τὰ δὲ ὠὰ μετὰ τοὺς νεοττοὺς ἐν ἐπιτάσει τῆς ὀλιγωρίας ἐπήνεγκεν. Ἐχρῆν δὲ σε σκοπῆσαι, φησὶν, ὡς ὄργανον ἐγένου Θεοῦ, καθάπερ ἄξινη, πρίων τε καὶ ῥάβδος τοῦ κινουῦντος δεόμενα. Δύναμιν γὰρ ἀφ' ἑαυτῶν οὐδεμίαν πρὸς κίνησιν ἔχουσιν, ἀλλ' ἐπεὶ μὴ οὕτως ἐλογίσω, μηδὲ τὴν ἰσχὴν ὅθεν ἔχεις ἐπέγνωσ, ὁ τῶν δυνάμεων Κύριος ἀτιμία τὴν σὴν τιμὴν διαδέξεται. Τιμὴν δὲ φησὶ τὴν ὑποκειμένην αὐτῷ στρατιάν, ἐφ' ἣ καὶ δεδόξαστο. Ἦν καὶ πῦρ ἀναλώσειν φησὶν. Διαφέρει δὲ κατὰ τινὰς τοῦ κλέους ἢ δόξα.

Τὴν μὲν γὰρ εἶναι τὸν ἀπὸ τῶν πολλῶν ἔπαινον. Τὸ δὲ κλέος τὸν ἀπὸ τῶν ἀγαθῶν. Καὶ τιμὴ μὲν ἢ ἀπὸ τῶν τυχόντων ἔσθ' ὅτε. Τὸ δὲ γέρας ἄθλον ἐστὶν ἀρετῆς. Εἶτα τούτοις ἐπήνεγκεν, ὡς ὁ πάλαι φωτίζων τὸν ἑαυτοῦ λαὸν καὶ ἀγιάζων αὐτὸν Θεὸς, σοὶ τῷ ὑπερηφάνῳ γενήσεται πῦρ. Ἀντὶ γὰρ τοῦ, καὶ ἀγιάσει αὐτὸν ἐπὶ πυρὶ καιομένῳ, ἐξέδωκε Σύμμαχος· καὶ ὁ ἅγιος αὐτοῦ εἰς φλόγας. Ἀντὶ δὲ τοῦ, καταφάγεται ὡσεὶ χόρτον τὴν ὕλην· καταφάγεται τὰ ἀποκείμενα αὐτοῦ, καὶ τὰ πεφυλαγμένα αὐτοῦ, ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ. Καὶ ἡ δόξα τοῦ δρυμοῦ αὐτοῦ, καὶ τοῦ Καρμήλου αὐτοῦ; ἀπὸ ψυχῆς ἕως καρπὸς ἀναλωθήσεται. Καὶ ἔσται ὡς τετμημένος φεύγων. Τὰ δὲ ἐπίλοιπα τῶν ξύλων τοῦ δρυμοῦ αὐτοῦ ἀριθμῶ ἔσονται, καὶ παιδίον γράψει αὐτά. Δρυμὸν μὲν 2029 λέγων τὰ πλήθη τὰ σὺν αὐτῷ· Κάρμηλον δὲ, αὐτοῦ τὸν πλοῦτον καὶ τὴν τρυφὴν· ἅπερ ἀναλωθῆναι φησὶν ὑπὸ τῆς κολαστικῆς δυνάμεως τοῦ προλεχθέντος πυρός. Ὡν αὐτῷ συμβάντων δρασμῶ χρησάμενος φεύζεται σὺν τοῖς μετ' αὐτοῦ· οἱ δὲ περιλειφθέντες οὕτως ἔσονται βραχεῖς ὡς καὶ παιδίον αὐτῶν γραφῆ παραδοῦναι τὸν ἀριθμὸν. Καθηρέθη δὲ παραχρήμα κατὰ τὰ προθεσπισθέντα τῶν Ἀσσυρίων ἢ δυναστεία. Τινὲς δὲ, τὸ ἀγιάσει αὐτὸν, τοῦτ' ἔστιν ἀνακείμενον τῷ Θεῷ δείξει τὸν Ἰσραὴλ· τοιοῦτον γὰρ καὶ τὸ, Ἀγιάσόν μοι πᾶν πρωτότοκον διανοῖγον μήτραν, τὰ ἀρῥενικὰ τῷ Κυρίῳ, ἀντὶ τοῦ, Ἀνάθες. Ἀγιάσασθαι γὰρ οὐ πάντως τὸ μετέχειν ἀγιασμοῦ, ἀλλὰ καὶ τῷ Θεῷ ἀνακεῖσθαι. Εἰ γὰρ μὴ ἴδιον ἠγεῖτο λαὸν, οὐκ ἂν ἐξέκαυσε κατὰ τῶν ἐναντίων τὸ πῦρ. Βουνοῖς δὲ καὶ ὄρεσι καὶ δρυμοῖς, τὴν τῶν Ἀσσυρίων μετὰ τῶν ἡγουμένων ἀπεικάζει πληθὺν, οἵπερ ἀποσβεσθήσονται πάλαι ὄντες δεινοὶ καὶ θερμοί· θανάτο γὰρ αὐτῶν καταφάγεται μόνον οὐχὶ ψυχὰς τε καὶ σώματα, ὅτε καὶ βραχὺ τὸ λειπόμενον. Τὴν δὲ παροῦσαν τινὲς τιμωρίαν ἐπὶ Ῥαψάκου γεγονέναι νοοῦσιν, μεθ' οὗ δὲ καλειφθέντες τὸν ἀριθμὸν τῷ τῶν Ἀσσυρίων ἀπήγγειλαν βασιλεῖ. Διττῆς δὲ οὔσης τῆς τοῦ πυρός ἐνεργείας, δίνεμε τὴν μὲν φωτιστικὴν Ἰσραὴλ· τὴν καυστικὴν δὲ, τοῖς Ἀσσυρίοις, διὰ τὴν ὑπερηφανίαν μεγάλου νοῦ πρὸς ἐναντίαν τάξιν τῶν πραγμάτων μεταχωρούντων. Ἀγιάζει δὲ, φασὶ, τὸ πῦρ, ἐπειδὴν φάγη ὡς χόρτον τὴν ὕλην. Ἐπεὶ οὖν πῦρ καταναλίσκον ἐστὶν ὁ Θεὸς, τὰ ἐξ ὕλης ἐλθόντα δαπανήσεται πάθη, καὶ τότε τὰ ὄρη τοῦ καίεσθαι παύσεται. Τὸ δὲ πῦρ τῶν λογικῶν τούτων ὄρων τε καὶ βουνῶν καὶ δρυμοῦ, ἀπὸ ψυχῶν ἀρξάμενον, εἰς σάρκας αὐτὰς καταντήσεται. Καλεῖ δὲ, φασὶν, ἢ Γραφὴ ὄρη μὲν, τοὺς ἐν προτερήμασί τισιν, ὅσον ἐπὶ τῇ κατασκευῇ γεγονότας· δρυμοὺς δὲ, τοὺς ἀκάρπους καὶ μὴ φοιτεῖαν ἔχοντας τὴν τοῦ ἀληθινοῦ γεωργοῦ. Πάντων μέντοι τὸ πῦρ ἄπτεται ἀρξάμενον ἀπὸ ψυχῆς τῶν ἐν τῷ νῶ παθημάτων· εἰ μέχρι τούτων σταίη τὸ κακὸν, τὴν ἐνταῦθα μόνον ἀναλώσειεν ὕλην. Εἰ δὲ καὶ πρὸς πράξιν ταῦτα χωρήσειε τὴν σαρκὸς, καὶ εἰς τὰς σάρκας αὐτὰς καταντήσεται. Οἷον εἰ σταίη μοιχεία μέχρι ψυχῆς, ἴσταται καὶ τὸ πῦρ. Ἐνέβλεψε γὰρ μόνον γυναικὶ πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι, ἀλλ' οὐκ ἔφθειρε τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ, ποιήσας τὰ μέλη τοῦ Χριστοῦ, πόρνης μέλη. Εἰ δὲ προέλθοι πρὸς σῶμα, μέχρι τούτου χωρεῖ εἰς τὸ πῦρ, καὶ ἔστι, φησὶν, ὁ φεύγων, ὡς ὁ φεύγων ἀπὸ φλογὸς καιομένης. Τάχα ὁ φεύγων ἀπὸ τοῦ ἐμπρησμοῦ, ἐπιστροφῆ, καὶ μετανοίας, φεύγει τὴν κολάζουσαν φλόγα. Οἱ δὲ καταλειφθέντες ἔσονται ἀριθμὸς, οὐ μόνον διὰ τὸ εὐαρίθμητον, ἀλλ' ὅτι καὶ ἄξιοι πρὸς ἀριθμὸν ἀναλαμβάνεσθαι θεῖον, κατὰ τοὺς ἀριθμηθέντας ἐν τῇ βίβλῳ τῶν Ἀριθμῶν. "Χαίρετε γὰρ, φησὶν ὁ Σωτὴρ, ὅτι τὰ ὀνόματα ὑμῶν ἐγγέγραπται ἐν τοῖς οὐρανοῖς." Παιδίον δὲ τὸ γράφον ταῦ 2032 τὴν τὴν ἐγγραφὴν, περὶ οὗπερ ἐλέχθη, ὅτι παιδίον ἐγενήθη ἡμῖν υἱός, ᾧ προσεκύνησαν Μάγοι, ὃ κατῆλθεν εἰς Αἴγυπτον, καὶ πάλιν ἦλθεν εἰς γῆν Ἰσραὴλ, ὅπερ γράφει τοὺς διὰ μετανοίας εἰς Θεὸν ἐπιστρέφοντας. κκγ'. 9Καὶ ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, οὐκέτι προστεθήσεται καταλειφθὲν Ἰσραὴλ. Καὶ οἱ σωθέντες τοῦ Ἰακώβ οὐκέτι μὴ πεποιθότες ὦσιν ἐπὶ τοὺς ἀδικήσαντας αὐτούς· ἀλλὰ ἔσονται πεποιθότες ἐπὶ τὸν Θεὸν τὸν ἅγιον τοῦ Ἰσραὴλ τῇ ἀληθείᾳ⁹, κ.τ.λ. Ὅτε, φησὶ,

καταστραφῶσιν Ἀσσύριοι, οἱ περιλειφθέντες τοῦ λαοῦ τοῦ αἰχμαλωτισθέντος, οὓς ἔλευθέρους ὁ Κύριος ἀπέπεμψεν, οὐκ ἔσονται πεποιοῦτες ἐπὶ τοὺς Ἀσσυρίους τοὺς ἡδίκηκότας αὐτοὺς, ὅπερ φαίνεται ποιήσας Ἄχαζ, τοὺς ἱεροὺς θησαυροὺς καὶ τοὺς βασιλικοὺς ἀποστείλας τῶν Ἀσσυρίων τῷ βασιλεῖ, λέγων· Δοῦλός σου ἐγώ. Ἀνάβηθι καὶ σῶσόν με ἐκ χειρὸς βασιλέως Συρίας, καὶ ἐκ χειρὸς βασιλέως Ἰσραὴλ, ὅτε καὶ ἀνελθὼν συνέλαβε Δαμασκὸν, καὶ τὸν Ῥαασῶν ἀπέστρεψε. Οὐκ ἐπ' ἀνθρώπῳ τοίνυν, Θεῷ δὲ μόνον οἶγε σωθέντες θαρρήσουσιν. Λέγοι δ' ἂν καὶ τὸ, μὴ πάλιν προσέχειν οἷς πάλαι προσέκειντο δαίμοσιν τοῖς τὰς αὐτῶν ἡδίκηκόσι ψυχάς. Τινὲς δὲ φασιν εἰρήσθαι ταῦτα περὶ τῶν δι' ἐπιστροφῆς ἐπὶ Θεῷ τὴν ἐλπίδα θεμένων. Οἱ γὰρ ἁμαρτωλοὶ τοῖς αὐτοῦ ἀδικοῦσι προστίθενται· μόνος δὲ πέποιθεν ἐν ἀληθείᾳ Θεῷ, ὁ μηδενὶ τῶν φαινομένων θαρρῶν, ταῖς ἐλπίσι μὴ μεριζόμενος, τὸ δὲ πᾶν ἀπονεύμας Θεῷ. Τὸ δὲ κατάλειμμα, περὶ οὗ ἐπιφέρει ὅτι σωθήσεται, ἀορίστως λέγων περὶ αὐτοῦ, ἕτερόν ἐστιν παρὰ τὸ λεχθὲν, οὐκέτι προστεθήσεται τὸ καταλειφθὲν Ἰσραὴλ. Τοῦτο μὲν γὰρ, τὸ ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας ἐπανελθόν· τὸ δὲ πρῶτον τοιοῦτόν ἐστιν, καὶ ὁ τῆς θαλάττης ψάμμος ἄπειρος ἀριθμῶ, πρὸς γεωργίαν δὲ ἄχρηστος. Ὅταν οὖν πληθυνθεῖς Ἰσραὴλ ἄχρηστος ἐν τῇ καρποφορίᾳ γένηται τῇ κατὰ Θεὸν, τὸ μὲν πλῆθος αὐτῶν ἀπολείται, τὸ κατάλειμμα δὲ σωθήσεται. Μετὰ γὰρ τὴν ἀπὸ Βαβυλῶνος ἐπάνοδον μέχρι τῶν Ῥωμαϊκῶν χρόνων, εἰς πλῆθος ἐπέδωκαν ἄχρηστον, ἐξ ὧν οἱ εἰς Χριστὸν πεπιστευκότες ἐσώθησαν. Τοῦτο δὲ, φησὶν, ἔσται, ἐπειδ' ἂν συντετημένον ἐπὶ γῆς ποιήσῃε λόγον. Οἷος ὁ εὐαγγελικὸς, μὴ περιέχων τὰ παρὰ τῷ Μωϋσεῖ παραγγέλματα. Τὰ δὲ ῥήματα ταῦτα 2033 παρέθηκεν ἐν τῇ πρὸς Ῥωμαίους ὁ Παῦλος, ὀλίγην ἔχοντα τὴν παραλλαγὴν· οὐδὲ γὰρ, ὡς ἡμεῖς, ἠκολούθει τοῖς ἐρμηνεύσασιν· Ἑβραῖος δὲ ὑπάρχων, κατὰ τὸ δόξαν αὐτῷ τὴν ῥῆσιν ἐρμήνευσε. Καὶ οἱ ἄλλοι δὲ μᾶλλον τῇ ἀποστολικῇ διηγήσει συνέδραμον. Φησὶ δὲ, Μὴ θαυμάσης εἰ ὀλίγοι εἰσὶν οἱ ὑπὸ τοῦ παιδίου γραφόμενοι. Πολλοὶ γὰρ ὀνόματι, ὀλίγοι δὲ τοῖς ἔργοις τὸν Χριστὸν ἐπιγράφονται. Ὁ δὲ τρόπος τῆς σωτηρίας, τὸ τοῦ μὲν νόμου τὸ χάρισμα, τῶν δὲ προφητῶν τὴν διάταξιν, ἐν τῇ βραχυλογίᾳ τοῦ Εὐαγγελίου περιλαβεῖν. Ἀγαπήσεις γὰρ Κύριον τὸν Θεόν σου, καὶ ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς ἑαυτόν. Ὁ οὖν συντελών καὶ πρὸς ἔργον ἄγων τὸν λόγον, συντεμών τε αὐτὸν καὶ συγκεκριαλιούμενος αὐτοῦ τὸ πλάτος ἐν ταῖς βραχυτάταις ἐντολαῖς, οὗτός ἐστι τὸ κατάλειμμα τὸ σωζόμενον. Πάντα, φησὶν, ὅσα ἐὰν θέλητε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, κατὰ ταῦτα καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς. Οὗτος γὰρ ἐστὶν ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται. Ὅραξ ἐν τῇ φυσικῇ ἐννοίᾳ ὅλον τὸν λόγον συντελούμενόν τε καὶ συντεμνόμενον, ὅπερ δὲ ἐλέγομεν προλαβόντες περὶ τοῦ Θεοῦ ἰσχυρὸς, ὅτι παρ' Ἑβραίοις τὸ Ἦλ σημαίνει Θεόν, τοῦτο καὶ νῦν βεβαιοῦται· τὸ γὰρ ἐπὶ Θεὸν ἰσχυρόν, τὸ Ἦλ ἔχει τὸ Ἑβραϊκόν. κδλβ'. Ἐπὶ τοῦτο τάδε λέγει Κύριος Σαβαώθ· Μὴ φοβοῦ, ὁ λαός μου, οἱ κατοικοῦντες ἐν Σιών, ἀπὸ Ἀσσυρίων, ὅτι ἐν ῥάβδῳ πατάζει σε· πληγὴν γὰρ ἐπάξω ἐπὶ σέ, τοῦ ἰδεῖν ὁδὸν Αἰγύπτου. Ἔτι γὰρ μικρόν, καὶ παύσεται ἡ ὀργή, κ.τ.λ. Πληρώσας ὁ λόγος τὰ περὶ τῆς Ἱερουσαλήμ, ὡς ἴσα πείσεται τῷ Ἰσραὴλ· καὶ τὸν Ἀσσύριον ὅποια μένει δεινὰ, περὶ τε τῶν ἐς ὕστερον εὐσεβούντων εἰπών· ἃ δὴ μακροῖς ὕστερον συνέβαινε χρόνοις· νῦν περὶ τοῦ κατὰ τὸν Ἡσαΐαν χρόνου φησὶν, ὅτε κατὰ Ἱερουσαλήμ ὁ Ἀσσύριος ἐπὶ τῆς Ἐζεκίου βασιλείας ἐστράτευσεν. Ἀγωνιῶσι γὰρ τοῖς τότε διὰ τὴν μέλλουσαν ἔφοδον, μὴ καὶ λάθωσι τοῖς ἐν Σαμαρείᾳ πεπονθότες προσόμοια, παραινεῖ μὴ δεδιέναι τοὺς Ἀσσυρίους. Ἦξει μὲν γὰρ, φησὶ, καὶ βραχείας πειραθήσεσθε τῆς πληγῆς, ὡσανεὶ ῥάβδῳ παιόμενοι, πλὴν ἄπρακτος ἄπεισιν πληγῇ θειοτέρᾳ βαλλόμενος. Αἴτιος δὲ τούτων εὐσεβῆς ὢν Ἐζεκίας, ἀλλ' οὐ κατὰ τὸν Ἄχαζ τὸν πατέρα γενόμενος, καὶ τοὺς ὑπηκόους μεταβαλὼν εἰς εὐσέβειαν. Διὸ φησιν· Μὴ φοβοῦ, λαός μου. Οὐ πολέμῳ γὰρ πληγήσῃ. Καὶ ἡ κατὰ σοῦ δὲ ῥάβδος ὀλιγοχρόνιος γίνεται. Πληγήσῃ δὲ ὅμως, τῇ ὁδῷ σαυτὸν Αἰγύπτου ζήλω τῆς

εἰδωλολατρείας ἐπὶ Ἄχαζ τοῦ βασιλέως ἐκδούς. Εὐσεβούντων δὲ θᾶπτον ὁ Ἀσσύριος φεύξεται ἐκ τόπου τόπον ἀσχημόνως ἀμείβων, διὰ τε χώρας ὑμετέρας καὶ πόλεων. Καὶ διαγράφει τὴν φυγὴν ὀφθαλμοῖς, Θεοῦ τὰ μέλλοντα παρόντα δεικνύς. Τὸ δὲ Πληγὴν 2036 γὰρ ἐπάγει ἐπὶ σέ, τοῦ ἰδεῖν ὁδὸν Αἰγύπτου, Σύμμαχος οὕτως ἐρμήνευσεν· Ἐν ῥάβδῳ πλήξει, καὶ τὴν βακτηρίαν αὐτοῦ ἐπαρεῖ ἐπὶ σέ, διὰ τὴν ὁδὸν Αἰγύπτου. Ἄλλοι δὲ φασιν, ὡς Ὡσηὲ ὁ τοῦ Ἡλιά, βασιλεὺς Ἰσραὴλ, Σαλμανασάρ τῶ τῶν Ἀσσυρίων δουλωθεὶς βασιλεῖ, παραβὰς ἐπεκαλεῖτο πρὸς συμμαχίαν Σιγῶρ Βασιλέα Αἰγύπτου· ὁ δὲ Ἀσσύριος ἀγανακτήσας δεσμώτην αὐτὸν ἐποίησατο, ὡς ἐν τετάρτῃ τῶν Βασιλειῶν φησιν. Ἠγανάκτησε γὰρ, φασίν, ὁ Θεός, ὅτι μὴ ἐπ' αὐτῷ θαρρήσας, ἐπὶ τὸν Αἰγύπτιον ἤλπισεν. Ὡσπερ οὖν καὶ ὅτε Ἄχαζ τὸν Ἀσσύριον ἐπεκαλέσατο κατὰ τῆς Δαμασκοῦ. Ἄλλ' οὐδὲν ταῦτα πρὸς τοὺς ἐν Ἱερουσαλήμ, πρὸς οὓς νῦν ὁ λόγος ἐστίν, εἰ ὁ Ἰσραὴλ ἐπεκαλέσατο τὸν Αἰγύπτιον. Τῷ δὲ Ἀσσυρίῳ, φησίν, ἐπεγερεῖ Κύριος μᾶστιγα κατὰ τὴν πληγὴν Μαδιάμ. Ἀντὶ δὲ τοῦ, ἐν τόπῳ θλίψεως, Σύμμαχος ἐξέδωκεν, Σοῦρ Χωρήβ, ὡς μὴ δύνασθαι νοεῖν ἡμᾶς τὴν ἐπὶ τοῦ Γεδεὼν κατὰ τῶν Μαδινηῶν πληγὴν, ἀλλὰ τὴν ἐπὶ τοῦ Μωϋσέως. Ἡ μὲν γὰρ ἔρημος ἐκαλεῖτο Σοῦρ. Τὸ δὲ ὄρος ἐκαλεῖτο Χωρήβ, ὡς ἐκ τῶν Ἀριθμῶν ἐγνώκαμεν, ὅτε καὶ ἀπέκτειναν πᾶν ἀρσενικὸν καὶ τοὺς βασιλεῖς Μαδιάμ· οἱ δὲ Ἀσσύριοι πληγέντες τῇ ἐμῇ μᾶστιγι, ἀποστρέφουσιν ἐν τῇ ὁδῷ τῇ κατὰ θάλασσαν. Τὴν γὰρ κατ' Αἴγυπτον ὁδὸν ὁ Ἀσσύριος φεύγων ἀπήγει, ἐπαναστάντων Αἰθιοπίων αὐτῷ, κατὰ τὴν ἱστορίαν εἰποῦσαν· "Καὶ ἀπέστρεψε Ῥαψάκης, καὶ εὔρε τὸν βασιλέα Ἀσσυρίων πολεμοῦντα ἐπὶ Λαβναῖ, ὅτι ἤκουσεν ὅτι ἀπῆρην ἐπὶ Λάχεις. Καὶ ἤκουσε Θαραχᾶ βασιλεὺς Αἰθιοπίων λέγων, Ἴδου ἐξῆλθον ζητεῖν μετὰ σοῦ." Τινὲς δὲ φασιν ὡς ἀγανακτήσας τῶν Ἀσσυρίων ὁ βασιλεὺς κατὰ τοῦ βασιλέως Αἰγύπτου, ἐφ' οἷς ἐπηγγείλατο συμμαχεῖν τῷ Ὡσηὲ τῷ βασιλεῖ Ἰσραὴλ, κατ' Αἰγυπτίων ἐστράτευσε, σύμφωνα τοῖς φθάσασιν λέγοντες. Ἄλλ' εἰρήκαμεν ὡς οὐδὲν ταῦτα πρὸς Ἱερουσαλήμ. Καὶ νῦν δὲ φυγὴν ὁ λόγος τῶν Ἀσσυρίων ἔσσεσθαι προθεσπίζει, ἀλλ' οὐκ εὐημερίαν τοσαύτην, ὡς καὶ καθ' ἑτέρων στρατεύεσθαι. Ἄλλ' ἐκεῖνος μὲν, φησὶ, ταῦτα πείσεται. Ὑμεῖς δὲ τεύξεσθε παραμυθίας, μηκέτι ὑποκείμενοι τῷ ζυγῷ τῶν Ἀσσυρίων. Φησὶ γὰρ ἐν ταῖς Βασιλείαις, ὡς ὁ Ἀσσύριος Ἐζεκία φόρον ἐπέθηκε τριακόσια τάλαντα χρυσοῦ. Καὶ κινήσας, τοὺς τε ἱεροὺς θησαυροὺς καὶ τοὺς βασιλικούς παρέσχεν αὐτῷ. Ζυγὸν οὖν εἰκότως τοῦτον ἐκάλεσε. Διὸ προστάττονται παρακαλεῖν τὸν λαόν, οἱ τοῦτο πρᾶξαι δυνάμενοι. Τί δὲ παρακαλεῖν; ὑπὲρ τοῦ μείναι, καὶ μὴ φόβῳ μελετῆσαι δρασμόν. Τινὲς δὲ φασιν, Παρακαλεῖτε ταύτη τῇ τῆς εὐσεβείας ἐμμένειν ὁδῷ· ὡς δὲ περὶ τῶν ὅσον οὕτω γενησομένων 2037 θεσπίζων, τὸ σήμερον εἰκότως προσέθηκε, πρὸς ἀντιδιαστολὴν τῶν χρόνοις ὕστερον ἐσομένων περὶ τε τὸν Ἀσσύριον, καὶ τὸ κατάλειμμα τοῦ Ἰακώβ· ἃ δὴ πρὸ τῶν νυνὶ προκειμένων ἐλέγετο. Διὸ φησιν· Παρακαλεῖτε σήμερον μὴ φυγεῖν, τὴν νῦν δὴ καὶ σήμερον ἐπ' Ἐζεκίου τῶν Ἀσσυρίων μέλλουσιν ἔφοδον. Βουνοὺς δὲ φησιν, τοὺς ἐπαναβεβηκότας ψυχῆ, καὶ φρονήματι, προφήτας καὶ ἱερέας. Ἐπεὶ καὶ ἀλλαχοῦ φησιν· "Παρακαλεῖτε τὸν λαόν μου, λέγει ὁ Θεός, ἱερεῖς, λαλήσατε εἰς τὴν καρδίαν Ἱερουσαλήμ, παρακαλεῖτε αὐτήν. Κατὰ τὴν βουλήν δὲ αὐτῶν λέγει τῶν Ἀσσυρίων, τοῦτ' ἔστι, Πείσονται θᾶπτον ἃ καθ' ὑμῶν ἐβουλεύσατο. λγλδ'. Ὁ Ἰδὸν ὁ Δεσπότης Κύριος Σαβαώθ συνταράσσει τοὺς ἐνδόξους μετὰ ἰσχύος· καὶ οἱ ὑψηλοὶ τῇ ὕβρει συντριβήσονται, καὶ ταπεινωθήσονται, καὶ πεσοῦνται οἱ ὑψηλοὶ μαχαίρα· ὁ δὲ Λίβανος σὺν τοῖς ὑψηλοῖς πεσεῖται⁹. Αὐτάρκως περὶ τῆς τῶν Ἀσσυρίων ἀλαζονείας εἰπὼν καὶ τῆς καθαιρέσεως, νῦν περὶ τῆς κατ' ἔθνος πολυαρχίας διεξέρχεται. Ἐθνάρχαι γὰρ ἦσαν εἰδωλολατρεῖα τὸν Κτίστην ὑβρίζοντες, καὶ πρὸς οἶκον φρονήματος ἐπαιρόμενοι. Καὶ τὴν τούτων οὖν προθεσπίζει καθαιρέσιν. Τινὲς δὲ φασιν ὡς περὶ τῆς τοῦ Σωτῆρος ἐπιδημίας μέλλων εἰπεῖν, τοὺς πάλαι φρονοῦντας ἐπὶ τῇ τοῦ νόμου σκιᾷ, καθελεῖν ἐπαγγέλλεται.

Ἰσχυροὶ γὰρ ὄντως τῆ ὕβρει γεγόνασιν, οὐ προφήτας μόνον ἀπεκτονότες, καὶ τοῖς τὰ βέλτιστα συμβουλευούσι μαθηταῖς λέγοντες ἀναιδῶς, ἼΑλλα ἡμῖν λαλεῖτε, καὶ ἀναγγέλλετε ἡμῖν ἑτέραν πλάνησιν, ἀλλὰ καὶ αὐτῷ τὴν γλῶτταν ἐπιθήγοντες τῷ Χριστῷ, οἷς ὄξυτάτην τὸν Θεὸν ἐποίσειν ὀργὴν τῆς ἱερωσύνης τούτους ἐκτέμνουσαν ἦν ἐκάλεσε μάχαιραν. Εἶποι δ' ἂν καὶ τῶν πολεμίων τὴν ἐπ' αὐτοὺς χωρήσασαν μάχαιραν. ἼΑλλὰ καὶ ὁ Λίβανος, φησὶ, σὺν τοῖς ὑψηλοῖς πεσεῖται, οὕτω τὸν νεῶν μετὰ τῶν ἐπηρμένων ἱερέων δηλῶν. Λίβανον δὲ καὶ τὴν Ἰερουσαλήμ οἱ δὲ καλεῖν ἢ Γραφή. Πρὸς ἦν ὁ Ζαχαρίας φησὶ· "Διάνοιξον, ὁ Λίβανος. τὰς θύρας σου, καὶ καταφαγέτω πῦρ τὰς κέδρους σου. Ὁλολυξάτω, πίτυς, ὅτι πέπτωκε κέδρος. Ὁλολύξατε, δρῦες τῆς Βασανίτιδος, ὅτι κατεσπάσθη ὁ δρυμὸς σου ὁ σύμφυτος." Κατὰ δὲ τὴν προτέραν ἐξήγησιν, τὴν τῶν κατ' ἔθνος βασιλέων, καὶ αὐτοῦ τοῦ κατὰ τὸν νόμον ζῶντος λαοῦ παριστῶν τὴν καθαίρεσιν, τὸν χρόνον καθ' ὃν ἔσται ταῦτα συνάπτει, τὴν εἰς ἀνθρώπους λέγων πάροδον τοῦ Χριστοῦ. ἼΕδει γὰρ αὐτοῦ τὰ περὶ τῆς ἐκ Παρθένου γενέσεως ἤδη διδάξαντα, καὶ τὸν τρόπον τῆς γενέσεως, τὰς τε ἐπινουμένους προσηγορίας τῶν ἐπινοουμένων ἐν αὐτῷ δυνάμεων, ἀκολουθῶς συνειπεῖν, ἐξ ὁποῦ γένους, ὁποίας ἔσται φυλῆς, οἷά τε κατορθώσιν αὐτοῦ ἢ εἰς ἀνθρώπους ἡμελλε κάθοδος, ἐν οἷς ἔστι καὶ ἡ τῶν κατὰ τόπον ἀρχόντων καθαί 2040 ρεσις αἰσθητῶν τε καὶ ἀοράτων, οἱ τὴν πλάνην αὐτοῖς τῆς εἰδωλολατρείας εἰργάζοντο. Τοὺς δὲ ὑψηλοὺς πολλάκις ὠνόμασεν, ὧν τὸ σύστημα τῷ Λιβάνῳ καὶ ταῖς ἐν αὐτῷ κέδρους, διὰ τὸ ὕψος ἀφομοιοῖ, συμφῶνως τὸ, "Εἶδον τὸν ἀσεβῆ ἐπαιρόμενον ὑπὲρ τὰς κέδρους τοῦ Λιβάνου." Καὶ πάλιν, "Φωνὴ Κυρίου συντρίβοντος κέδρους· συντρίψει Κύριος τὰς κέδρους τοῦ Λιβάνου, καὶ λεπυνεῖ αὐτὰς ὡς τὸν μόσχον τὸν Λίβανον," καὶ τὴν Ἰερουσαλήμ δὲ μετὰ τῶν ἱερέων καὶ τῶν ἐν αὐτῇ νομοδιδασκάλων σημαίνων φησὶν· Ὁ δὲ Λίβανος σὺν τοῖς ὑψηλοῖς πεσεῖται. ΚΕΦΑΛ. ΙΑ'. αἱ. 9Καὶ ἐξελεύσεται ῥάβδος ἐκτῆς ῥίζης Ἰεσσαί, καὶ ἄνθος ἐκ τῆς ῥίζης ἀναβήσεται. ἼΑναπαύσεται ἐπ' αὐτὸν πνεῦμα τοῦ Θεοῦ. πνεῦμα σοφίας καὶ συνέσεως, πνεῦμα βουλής καὶ ἰσχύος9, κ.τ.λ. Πῶς δὲ τοῦτο ἔσται, παρίστησιν, ἐκ ῥίζης Ἰεσσαί ῥάβδον εἰπὼν ἐξελεύσεσθαι, ἢ πάντας συντρίψει τοὺς ὑψηλοὺς. ἼΑντὶ δὲ τοῦ ἐκ ῥίζης, ἀπὸ κορμοῦ συμφῶνως ἐρμήνευσαν οἱ λοιποὶ. Καὶ γὰρ ἦν ἡ φυλὴ, καὶ πάτρια, ἐξ ἧς ἦν ὁ Χριστὸς, ὡσπερ τις κορμὸς, οὐκέτι κλάδους ἔχων, τῶν ἐκ διαδοχῆς τοῦ Δαβὶδ βασιλέων ἐκλελοιπότεν μετὰ τὴν ἄλωσιν τὴν ὑπὸ τῶν ἼΑσσυρίων. Τὴν δὲ ῥάβδον, ῥαβδίον ἼΑκύλας ἐξέδωκε, τοῦ Χριστοῦ δηλῶν τὸ κατὰ σάρκα μέτριόν τε καὶ ταπεινόν. Εἶρητο δὲ πρὸς Δαβὶδ· "ἼΕκ καρποῦ τῆς ὀσφύος σου θήσομαι ἐπὶ τοῦ θρόνου σου." Οἷς δὲ σύμφωνα καὶ οἱ προφηταὶ φασιν, ὡς ἂν πανταχόθεν μαρτυρούμενον πιστεύηται γεγονός· πρὸς ἃ δὲ βλέπων καὶ ὁ Παῦλός φησιν, "ἼΟ προεπηγγείλατο διὰ τῶν προφητῶν αὐτοῦ ἐν Γραφαῖς ἀγίαις περὶ τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ τοῦ γενομένου ἐκ σπέρματος Δαβὶδ κατὰ σάρκα." Δηλοῖ δὲ ἡ ῥάβδος, ἢ τὸ βασιλικὸν ἀξίωμα τοῦ προφητευομένου (σύνθημα γὰρ βασιλείας ἢ ῥάβδος), ἢ τὴν παντοκρατορικὴν αὐτοῦ δύναμιν, δι' ἧς ἀνέχει τὸ πᾶν. ἼΗ δι' ἧς ἀνέχει τὴν τῶν ἀνθρώπων ἀσθένειαν· κατὰ τὸ, "ἼΗ ῥάβδος σου καὶ ἡ βακτηρία σου, αὐταῖ με παρεκάλεσαν." ἼΥποστηρίζει γὰρ δικαίους ὁ Κύριος, κατὰ τὸ γεγραμμένον. ἼΩνόμασται δὲ διὰ φωνῆς προφητῶν ῥάβδος εὐκλεῆς, ῥάβδος μεγαλοσύνης. ἼΡάβδος δὲ καὶ ἑτέρως, ἐπεὶπερ ἔστι ποιμὴν ἀγαθός· πρὸς ὃν φησὶ τις προφήτης· "ἼΠοίμαινε λαόν σου ἐν ῥάβδῳ φυλῆν σου, πρόβατα κληρονομίας σου." Καὶ, ὡς κριτῆς δὲ λέγοιτο ῥάβδος, ἀποδιδούς ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ· πρὸς ὃν εἶρηται περὶ τῶν ἐξ ἼΙσραὴλ ἀπειθῶν, "ἼΠοιμανεῖς αὐτοὺς ἐν ῥάβδῳ σιδηρᾷ." Οὕπερ εἰς τύπον ἐλήφθη καὶ ἡ ῥάβδος ἼΑαρῶν, ἢ βλαστήσασα κάρυα· σύμβολον δὲ φασιν τοῦτο τῆς πρὸς ὀλίγον τοῦ Σωτῆρος ἐν τῷ θανάτῳ κοιμήσεως. ἼΑὑπνίας γὰρ εἶναι τὸ δένδρον 2041 ποιητικόν, δι' ἧς ῥάβδου θείας ὄντως καὶ νοητῆς, Μωϋσῆς θαυματουργῶν εἰς ἐλευθερίαν ἐξῆγε τὸν ἼΙσραὴλ·

διό και Θεοῦ ῥάβδον ταύτην ὠνόμαζε. Γέγονε γὰρ αὐτῷ ῥάβδος δυνάμεως κατὰ τὸ γεγραμμένον. Λέγεται δὲ καὶ ἄνθος. Ἐν αὐτῷ γὰρ, ἡμῶν ἢ φύσις πρὸς ἀφθαρσίαν ἀνέθαλεν, καὶ εἰς καινότητα ζωῆς. Ἄνθος δὲ καὶ διὰ τὴν νοητὴν εὐοσμίαν. "Ἐγὼ γὰρ, φησὶν, ἄνθος τοῦ πεδίου, κρίνον τῶν κοιλάδων." Λέγει δὲ καὶ ὁ θεῖος Ἀπόστολος, "Τῷ δὲ Θεῷ χάρις τῷ πάντοτε θριαμβεύοντι ἡμᾶς ἐν Χριστῷ, καὶ τὴν ὁσμὴν τῆς γνώσεως αὐτοῦ φανεροῦντι δι' ἡμᾶς, ἐν παντὶ τόπῳ, [ὅτι] Χριστοῦ εὐωδία ἐσμὲν τῷ Θεῷ." Δηλοῖ δὲ τὸ ἄνθος καὶ τὴν πᾶσιν αὐτοῦ κεχαρισμένην ἐπιδημίαν, ὅτι ἐν βραχεῖ τὴν χάριν παρασχόμενος τῆς ἐνανθρωπήσεως, ταχεῖαν καὶ οἰονεὶ παροδικὴν ποιεῖται τὴν ἐπιδημίαν. Ἐπαναπαύσεσθαι δὲ φησι πνεῦμα Θεοῦ πολλὰς ἔχον τὰς ἐνεργείας· οὐχ ὅτι ἦν πνευματοφόρος ψιλὸς γενόμενος ἄνθρωπος, ἀλλ' ὅτι Θεὸς ἐνανθρωπήσας οἰκειοῦται τὰ τῆς ἀνθρωπότητος ἴδια. Ἄνθρωπος γὰρ οὐκ οἴκοθεν ἔχει τὰ χαρίσματα τὰ τοῦ πνεύματος, ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο χάρισμά τε καὶ δῶρον Θεοῦ. "Τί γὰρ ἔχεις, φησὶν, ὃ οὐκ ἔλαβες;" Ταῦτα τοίνυν οὐχ ἑαυτῷ, Θεὸς ὢν, ἐδέξατο· ἀλλ' ἡμῖν τοῖς ἐν ἐνδείᾳ παντὸς ἀγαθοῦ. Χορηγὸς γὰρ αὐτὸς τοῦ πνεύματος, καὶ οὐκ ἐκ μέτρου διδούς, ἀλλ' ὡς ἐξ ἰδίου πληρώματος. Οὐκ οὖν τὸ λαβεῖν ἐπ' αὐτοῦ, τῷ τῆς κενώσεως λογίζεται μέτρῳ· ἀναπαύσεται δὲ, φησὶν, ἐπ' αὐτὸν, ἐπὶ τοῦ Ἀδάμ μὴ ἀναπαυσάμενον πρὸς ἀμαρτίαν ἐκκλίναντα, καθὰ καὶ οἱ μετ' αὐτόν. Πάντες γὰρ ἐξέκλιναν, ἅμα ἠχρειώθησαν, ὃ δὲ Μονογενὴς καίτοι γεγωνῶς κατ' ἡμᾶς ἀνάλωτος ἦν ἀμαρτίαις. Ἐπανεπαύσατο οὖν τῇ τοῦ ἀνθρώπου φύσει τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὡς, ἐν αὐτῷ πρώτῳ, καὶ ὡς ἐν ἀπαρχῇ τοῦ γένους δευτέρῳ, ὡς ἂν καὶ ἐν ἡμῖν ἐπαναπαύεται τοῖς πιστεύουσι. Κληρονομοῦμεν γὰρ τῶν τοῦ Χριστοῦ χαρισμάτων, ὡς καὶ τῶν τοῦ πρωτοπλάστου κακῶν. Ὅτι δὲ μὴ μερικὴν εἶχε τὴν τοῦ πνεύματος μέθεξιν, ἀλλ' ἦν τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος, τὸ ὡς ἐν ἰδίῳ ναῷ καταλύον σαρκὶ τῇ ψυχῇ νοερά ἐψυχωμένη, δηλοῖ λέγων· Καὶ ἐμπλήσει αὐτόν πνεῦμα φόβου Θεοῦ, καὶ τὰ ἐξῆς. Οὐ κατ' ἐν δὲ χάρισμα πνεῦμα διάφορον, ἐνὶ δὲ, καὶ τῷ αὐτῷ, διάφοροι πρόσεισιν ἐνεργεῖαι, κατὰ Παῦλον λέγοντα· "Πάντα ἐνεργεῖ τὸ ἐν καὶ τὸ αὐτὸ πνεῦμα διαιροῦν ἰδίᾳ ἐκάστῳ," καθὼς βούλεται, ὡς καὶ ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος ἐνεργεῖ πολυτρόπως. Ζωὴ γὰρ ἐστὶ, φῶς τε, καὶ δύναμις. Εἰπὼν δὲ ὅτι τεχθήσεται κατὰ καιροῦς ὁ Ἐμμανουήλ, τὰ δι' ὧν ἔσται γνώριμος, προσεπάγει χρησίμως, ἀπὸ τε τῆς ἐν αὐτῷ θεοπρεποῦς ἀρετῆς, καὶ τῆς τῶν ἔργων λαμπρότητος λέγων· Οὐ κατὰ τὴν δόξαν κρινεῖ, οὐδὲ κατὰ τὴν λαλιὰν ἐλέγξει· ἃ δὴ σαφῶς ἐξέδωκε Σύμμαχος εἰπὼν· Οὐ τῇ ὁράσει τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ κρινεῖ, οὐδὲ τῇ ἀκοῇ τῶν ὠτῶν αὐτοῦ ἐλέγξει· ἐν εὐθύτητι πτωχοῦς 2044 γῆς. Μαρτυρεῖ δὲ τούτοις τὰ Εὐαγγέλια. Σὺν παρρησίᾳ γὰρ ἤλεγχε πολλῇ νῦν μὲν τοὺς ἱερέας, λέγων· Ἀρθήσεται ἀφ' ὑμῶν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, καὶ δοθήσεται ἔθνη ποιοῦντι τοὺς καρπούς αὐτῆς. Νῦν δὲ τοὺς Γραμματεῖς καὶ Φαρισαίους, οὐαὶ τούτοις πολλάκις εἰπὼν· Ἄλλ' οὐδὲ κατὰ τὴν λαλιὰν ἤλεγχεν, εἰς δὲ τὰς καρδίας ὀρῶν ἔφασκε· "Τί με πειράζετε, ὑποκριταί;" τοῖς Ἡρωδιανοῖς λέγων (πράκτορες δὲ οὗτοι τελωνῶν), ἐρωτῶσιν εἰ ἔξεστι δοῦναι κῆνσον Καίσαρι· "Ἐπιδείξατε γὰρ μοι, φησὶ, τὸ νόμισμα τοῦ κῆνσου," καὶ τὰ ἐξῆς. Καίτοι λόγοις ἐχρῶντο καλοῖς, "Διδάσκαλε, λέγοντες, οἶδαμεν ὅτι τὴν ὁδὸν τοῦ Θεοῦ διδάσκεις ἐν ἀληθείᾳ·" καὶ ὅμως αὐτοὺς κακουργοῦντας ἐξήλεγξε. Καὶ ταπεινῶ δὲ κρίσιν ἔκρινεν, ἠλέγχετε τοὺς ταπεινοὺς τῆς γῆς, ἢ κατὰ Σύμμαχον, τοὺς πτωχοὺς ἐν εὐθύτητι· περὶ ὧν ἔλεγεν, "Μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι," οἷους εἶναι συνέβαινε τοὺς αὐτοῦ μαθητὰς, οὓς ἤλεγχε, ποτὲ μὲν λέγων· "Ἀκμὴν καὶ ὑμεῖς ἀσύνετοί ἐστε." Καὶ πάλιν, "Οὐπω νοεῖτε οὐδὲ συνίετε;" ποτὲ δὲ τῷ Πέτρῳ, "Ὀλιγόπιστε, εἰς τί ἐδίστασας." Καὶ πλεῖστα τοιαῦτα λέγων διήλεγχε. Πρὸς οἷς φησι· Καὶ πατάξει γῆν τῷ λόγῳ τοῦ στόματος αὐτοῦ. Ὅμοιον τῷ, "Οὐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην ἐπὶ τὴν γῆν, ἀλλὰ μάχαιραν." Μάχαιρα δὲ ὁ λόγος τοῦ στόματος αὐτοῦ, δι' οὗ τὰ γεώδη φρονήματα τῶν εἰς αὐτόν πεπιστευκότων ἀνήρει. Τινὲς δὲ φασιν, ὡς τὸ θεῖον τοῦ Σωτῆρος διὰ

τούτων παρίσταται. Γῆν γὰρ λέγει μάλιστα μὲν, ἦν ἂν καταρᾶσαι. Τὸ ἀληθὲς δ' ἂν εἶη καὶ ἐπὶ πάσης τὸ εἰρημένον. Κατηράσατο γὰρ σύμπασαν τὴν ἀνθρώπου φύσιν εἰπὼν· "Γῆ εἶ, καὶ εἰς γῆν ἀπελεύση." Καὶ κόσμον ἀσεβῶν ὕδατι καταπνίξας· ἔτι δὲ καὶ τὴν Ἰουδαίαν ἐπὶ τῇ κατ' αὐτοῦ παροιμίᾳ λέγων, "Ἴδου ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος." Ἐγκαταλειφθεῖσα δὲ παρ' αὐτοῦ πολέμῳ καὶ πυρὶ δεδαπάνηται. Τὴν δὲ θείαν αὐτοῦ φύσιν πρὸς τοῦτο παρίστησι τὸ, Ἐν πνεύματι τὰ χειλέων ἀνελεῖν ἀσεβῆ. Ἐπετίμα γὰρ τοῖς ἀκαθάρτοις πνεύμασι. Καὶ ὅσον μὲν ἦκεν εἰς τὸ ἀνθρώπινον, ἢ διὰ στόματος καὶ χειλέων ἀπεκτυπεῖτο φωνή. Τῇ δὲ ἀρρήτῳ δυνάμει τοῦ Πνεύματος τὸ τῶν δαιμονίων συνεθραύετο γένος, ὡς βοῶντας λέγειν· "Τί ἡμῖν καὶ σοὶ, Υἱὲ τοῦ Θεοῦ; ἤλθες πρὸ καιροῦ βασανίσει ἡμᾶς. Οἶδαμέν σε, τίς εἶ, ὁ ἅγιος τοῦ Θεοῦ." Ἄλλὰ καὶ ἔσται, φησὶν, δικαιοσύνη ἐζωσμένος τὴν ὄσφυν αὐτοῦ. Καὶ ἀλήθεια εἰλημμένος τὰς πλευράς. Κατὰ δὲ τὸν Σύμμαχον, Καὶ ἔσται δικαιοσύνη περίζωμα 2045 τῆς ὄσφους αὐτοῦ. Καὶ ἡ πίστις περίζωμα τῶν λαγόνων αὐτοῦ. Ἀξίωμα γὰρ αὐτῶ τῶν ἐν κόσμῳ τὸ σύμπαν οὐδέν. Ἀντὶ βασιλικῆς δὲ ζώνης χρυσῆς τε καὶ διαλίθου, τὴν δικαιοσύνην φησὶν ἐξῶσθαι καὶ τὴν ἀλήθειαν. Δηλοῖ δὲ καὶ ταῦτα τὴν τοῦ λόγου θεότητα, ὃς ἐγενήθη ἡμῖν σοφία ἀπὸ Θεοῦ, δικαιοσύνη τε καὶ ἁγιασμός καὶ ἀπολύτρωσις, κατὰ τὸν θεῖον Ἀπόστολον. Καὶ ὁ Σωτὴρ δέ φησιν· "Ἐγὼ εἶμι τὸ φῶς" ἢ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωή. Ἄ δὴ τὸν ἐκ ρίζης Ἰεσοῖα ζώνης περιέσφιγγον τρόπον, βασιλικῶ τε καὶ στρατικῶ σχήματι τὸ κατὰ τῶν ἀφανῶν καὶ ἀοράτων πολεμίων παράστημα τοῦ λόγου σημαίνοντος. Εἰκὸς δὲ καὶ τὸ εὐαγγελικὸν διὰ τούτου σημαίνεσθαι κήρυγμα, κατὰ τὸ, "Ἡ δικαιοσύνη σου δικαιοσύνη εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ ὁ νόμος σου ἀλήθεια." Ἦν μὲν γὰρ καὶ ὁ νόμος δικαιοσύνης διδάσκαλος, ἀλλ' οὐκ ἔμεινεν εἰς τὸν αἰῶνα τῆς τελειοτέρας ἀντεισηγμένης. Ἦν δὲ καὶ τύπος ἀληθείας· ὁ δὲ Χριστὸς ἔλεγεν, Ἐγὼ εἶμι ἡ ἀλήθεια. Διὰ τοσοῦτων ὥσπερ εἰκονογραφῆσας τὸν προφητευόμενον, ἐξῆς αὐτοῦ διαγράφει τὰ κατορθώματα, δηλῶν ὡς τὰ ἦθη τὰ ἀρπακτικά τε καὶ θηριώδη τὸν τοιοῦτον ἀποθέμενα τρόπον, τοῖς ἐναντίοις ἀνακραθήσεται. Ὁμοῦ τε τοῖς ἐν Ἐκκλησίᾳ νεογνοῖς ὥσπερ ταῦρος καὶ μόσχος βοσκηθήσονται, τῆς αὐτῆς ἐκ τῶν θείων Λόγων μεταληψόμενοι τροφῆς. Καὶ βασιλικούς δὲ ἄνδρας καὶ ἐν ἀρχαῖς ὄρων πέννησι καὶ τοῖς τυχοῦσιν ἐν Ἐκκλησίᾳ συναναστρεφομένους, εἴποισ ἂν τὸ παρὸν πληροῦσθαι ῥητόν. Οὐκ ἂν δὲ ἀμάρτοις διὰ μὲν τῶν θηρίων τοὺς ἐθνικούς λέγων σημαίνεσθαι, ἄλλου κατ' ἄλλο τῆς ἀλογίας εἶδους χαρακτηριζομένους. Διὰ δὲ τῶν ἡμέρων ζῶων καὶ καθαρῶν τοὺς Ἰσραηλίτας, οἱ τῇ τοῦ νόμου διδασκαλίᾳ γεγόνασιν ἡμερώτεροι, σημαίνοντος τοῦ λόγου μίαν ἐξ ἀμφοῖν συστήσεσθαι ποιμνὴν ἀγρίων τε καὶ ἡμέρων, ἱερῶν τε καὶ ἀνιέρων ὑπὸ τῶ πάντων ἀρχιποίμενι τῶ νέμειν εἰδῶτι, καθά φησιν ὁ προφήτης, ἐν νομῇ ἀγαθῇ καὶ ἐν τόπῳ πίονι. Καλεῖ δὲ μοσχάριον, τὸν νέον τῶν πιστευσάντων λαὸν τὸν ἐν Χριστῶ νηπιάζοντα. Ταῦρον δὲ τάχα τὸν Ἰσραὴλ, ὡς ἡλικία προήκοντα· ἡγουν τὸ μὲν τοὺς εἰσαγομένους τῇ πίστει, τὸ δὲ τοὺς ὑπερκειμένους ἀρετῇ τε καὶ γνώσει. Κατὰ τὸ, "Εὐλόγησεν, Κύριος, τοὺς μικροὺς μετὰ τῶν μεγάλων." Φησὶ δὲ καὶ Δαβὶδ· "Πρεσβύται μετὰ νεωτέρων αἰνεσάτωσαν τὸ ὄνομα Κυρίου. Τὰς ἐν Χριστῶ γὰρ ἡλικίας καὶ Ἰωάννης ἐμφαίνων γράφει παιδίοις καὶ πατράσι καὶ νεανίσκοις· Καὶ παιδίον, φησὶ, νήπιον ἄξει. Τὸ ἄξει, ἀντὶ τοῦ συνάξει λέλεκται. Καὶ τοῦτο δὲ μετὰ τῶν ἄλλων ἐν ἐκκλησίαις ἔστιν ἰδεῖν, τοὺς 2048 πλείστους τῶν προεστώτων δι' ἀπλότητα ψυχῆς καὶ ἀκακίαν οὐδὲν νηπίων διαφέροντας. Ὅμως δ' οὖν ἡγουμένους τῶν ἀπὸ παντὸς γένους κατὰ τὸ αὐτὸ συναγομένων. Καὶ βοῦς δὲ φησὶ, καὶ ἄρκτος ὁμοῦ βοσκηθήσονται, καὶ ἅμα ἔσται τὰ παιδία αὐτῶν. Γεωργικῶν γὰρ ἀνδρῶν καὶ ἀγρίων, πενήτων τε καὶ πλουσίων, πονηρῶν τε καὶ ἀγαθῶν ὅπου παῖδες ἐν Ἐκκλησίᾳ συνέρχονται. Ἴσως δὲ παῖδάς φησιν, τὴν τῶν εἰρημένων ὁμοψυχίαν τε καὶ ὁμοπιστίαν. Σαρκοβόρος δὲ τὴν φύσιν λέων ἀχύροις τρεφόμενος ποηφάγου ζώου

δίκην, ἄνθρωπος ἂν εἶη πάλιν θηριώδης καὶ ἀπηνής, ψιλῆ τῇ λέξει τῆς θείας χαίρων Γραφῆς, ἦν ἄχυρον ὁ λόγος καλεῖ. Πυρὸς γὰρ εἰκότως ὁ ἐν ἀποκρύφῳ νοῦς καὶ ὁ ψυχῶν τρόφιμος λόγος. Ἔτι πρὸς τούτοις, παιδίον νήπιον, ὁποῖον ἦν τὸ μικρῶ πρόσθεν εἰρημένον, ἐπὶ τρώγλην ἀσπίδων καὶ ἐπὶ κοίτην ἐγκόνων ἀσπίδων ἐπιβαλεῖν τὴν χεῖρα, φησὶν, ἀβλαβῶς. Δηλοῖ δὲ ταῦτα τῶν ὑπὸ δαιμόνων ἐνοχλουμένων τὰ σώματα, οἷς ἐμφωλεύοντα καὶ ἐρπυστικά ὄντα πνεύματα, καὶ ἰοβόλα, τρώγλαις ὡσπερ ἐγκοιτάζεται τοῖς αἰσθητηρίοις τοῦ σώματος. Ταῦτα δὲ τὸ Χριστοῦ παιδίον ἀνήρ τις ἀπλοῦς καὶ τῇ κακίᾳ νηπιάζων, τῇ τοῦ Σωτῆρος ἀπελαύνων δυνάμει, τὴν ἰδίαν ἐπιτίθησι χήρα μηδὲν κακοποιεῖν δυναμένοις, διὰ τὸν ἐκ ρίζης Ἰεσσαὶ προελθόντα, τοῖς αὐτοῦ παιδίοις ἐξουσίαν παρέχοντα πατεῖν ἐπάνω ὄψεων καὶ σκορπίων. Νοήσεις δὲ τρώγλας καὶ κοίτας ἀσπίδων, καὶ τὰς τῶν αἰρετικῶν καταδύσεις, αἷς οἱ ἐν Χριστῷ νηπιάζοντες ἀβλαβῶς ἐπιβάλλουσι χεῖρα, Χριστοῦ τὰ κείνων δῆγματα καὶ τὸν ἰὸν ἀποφαίνοντος ἄπρακτον. Ἄγιον δὲ ὄρος, τὴν Ἐκκλησίαν φησὶν ἐπηρμένην βίῳ καὶ δόγμασιν, ἔχουσάν τε τοῦ λόγου τοῦ ἐπουρανοῦ τὸ κήρυγμα. Ὡς ἂν δὲ μὴ τὸ κατὰ τὴν Ἰουδαίαν ὄρος νοήσωμεν, ἐπήνεγκεν, ὅτι Ἐπλήσθη ἡ σύμπασα τοῦ γινῶναι τὸν Κύριον, ὡς ὕδωρ πολὺ κατακαλύψαι θάλασσαν· οὕτω τὴν καθ' ὅλης τῆς οἰκουμένης Ἐκκλησίαν δηλῶν τὴν εὐσεβῆ γνῶσιν, πᾶν τὸ ἀλμυρὸν τῆς τοῦ βίου κακίας ὡσπερ πολλῶ τῷ ρεύματι κατακλύζουσιν. Κατὰ καιρὸν δὲ, φησὶ, τὸν προφητευόμενον, ὁ ἐκ ρίζης Ἰεσσαὶ ἀναστησόμενος, τοῦτ' ἔστι μετὰ τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν, ἄρξει τῶν ἐθνῶν. Οὐ γὰρ Ἰουδαίων ἔσται βασιλεὺς, οὐδ' ὡσπερ ὁ Δαβὶδ, οἱ τε τούτου διάδοχοι, βραχείας τινὸς γωνίας· πάσης δὲ κρατήσῃ τῆς γῆς, καὶ ἐπ' αὐτῷ ἔθνη ἐλπιούσιν συμφώνως τῷ παρὰ Μωϋσεῖ. Οὐ ἐκλείψει ἄρχων ἐξ Ἰούδα οὐδὲ ἡγούμενος ἐκ τῶν μηρῶν αὐτοῦ, ἕως ἂν ἔλθῃ ᾧ ἀπόκειται. Καὶ αὐτὸς ἔσται προσδοκία ἐθνῶν. Ἄλλ' ἐκεῖ μὲν, τὴν φυλὴν εἶπεν· ἐνταῦθα δὲ, τὴν πατριὰν ἐκ ρίζης λέγων Ἰεσσαὶ τοῦ Πατρὸς τοῦ Δαβὶδ· διήρηντο γὰρ εἰς πατριὰς αἱ φυλαί. Τὰ τροπικῶς δὲ προειρημένα θηρία, νῦν σαφῶς ἔθνη καλεῖ. 2049 Ἀντὶ δὲ τοῦ, ὁ ἀνίστάμενος ἄρχειν ἐθνῶν, ὁ μὲν Ἀκύλας ἐξέδωκεν, ὃς ἀνίσταται εἰς σύσσημον λαῶν· ὁ δὲ Σύμμαχος, ὃς ἀνίσταται σύσσημον τῶν ἐθνῶν. Διὸ τὴν σφραγίδα τοῦ πάθους αὐτοῦ καὶ τὸ σωτήριον· σημεῖον περιφέρει τὰ εἰς αὐτὸν ἔθνη πεπιστευκότα. Καὶ ἔσται, φησὶν, ἡ ἀνάπαυσις αὐτοῦ τιμῆ. Κατὰ δὲ Ἀκύλαν καὶ Σύμμαχον, δόξα. Λίαν ἀκολούθως τῇ τῆς οἰκονομίας ἀρχῇ τε καὶ μέσοις, καὶ τὸ τέλος ὁποῖον ἔσται, δηλῶν· θάνατον μὲν οὐ λέγων αὐτοῦ, ἀνάπαυσιν δὲ καὶ τιμὴν, πρὸς βραχὺ τοῦ σώματος ἡρεμήσαντος, ὃ δὴ τέλος τῆς εἰς ἀνθρώπους οἰκονομίας. Ἔλεγε γὰρ πρὸς τὸν Πατέρα· "Πάτερ, δόξασον με τῇ δόξῃ, ἣ εἶχον πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι παρὰ σοί." Δεδόξασται γὰρ τὸν ὑπὲρ ἡμῶν ὑπομείνας σταυρὸν, πρὸς ὃν χωρῶν, τὸ, Δόξασόν με, πρὸς τὸν Πατέρα φησὶ. Καὶ πάλιν. "Νῦν ἐδοξάσθη ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου," καὶ τὰ ἐξῆς. Τῇ μὲν γὰρ ἀπονοίας τῶν τολμησάντων, μῶμος ἦν, τῇ δὲ ἀναστάσει, πρὸς δόξαν κατήντησεν. Οὐ γὰρ ἦν, ὡσπερ ἐδόκουν, τὸ πάθος ἀκούσιον. Καὶ ἄλλως· Ἀνάπαυσις αὐτῆ Χριστοῦ, ἡ τιμὴ τῶν τιμώντων αὐτόν. Δι' ὧν ὁμολογοῦσι Λόγον Θεοῦ καὶ σοφίαν καὶ δύναμιν τὴν πρὸς τὸν Πατέρα σημαίνοντες ὁμοφυΐαν τε καὶ ὁμοτιμίαν καὶ ὑπαρξιν τὴν αἰδίου. Λέγοις δ' ἂν ἀνάπαυσιν, καὶ ἦν, ἀναπαύει τοὺς ἀγαπῶντας αὐτόν. Κατὰ τὸ ἄλλῃ, Τοὺς ἐμὲ ἀγαπῶντας δοξάζω. Ἔστι γὰρ ἡ ἀνάπαυσις, ἦν ἀναπαύει Κύριος, τιμῆ· ἥτις κατὰ τὴν δικαιοκρισίαν τοῦ Θεοῦ πρὸς τὴν τῶν πεπραγμένων ἀξίαν διανεμηθήσεται. Πολλὰ γὰρ μοναὶ παρὰ τῷ Πατέρι. Καὶ ἀστὴρ ἀστέρος διαφέρει ἐν δόξῃ. Κάνταῦθα δὲ οἷς ἐνοικεῖ, τιμίους πάντας ποιεῖ. Ἐὰν γὰρ τις ἀκούσῃ, φησὶ, τῶν λόγων μου, ἀγαπήσει αὐτόν ὁ Πατὴρ μου, καὶ πρὸς αὐτόν ἐλευσόμεθα, καὶ ἐν αὐτῷ καταλύσομεν. Ἀναστήσεται τοίνυν οὐ πρὸς τὸ κατάρξαι μόνον ἐθνῶν. Ἀλλὰ γὰρ καὶ εἰς τιμὴν καὶ δόξαν, αὐτοῖς χαριεῖται τὴν ἐν αὐτοῖς ἀνάπαυσιν. **ιαιδ'.** 9Καὶ ἔσται τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ προσθήσει ὁ Κύριος τοῦ

δείξει τὴν χεῖρα αὐτοῦ τοῦ ζηλωσαὶ τὸ καταλειφθὲν ὑπόλοιπον τοῦ λαοῦ, ὃ ἐὰν καταλειφθῆ ἀπὸ τῶν Ἀσσυρίων, καὶ ἀπὸ Αἰγύπτου, καὶ ἀπὸ Βαβυλῶνος, καὶ ἀπὸ Αἰθιοπίας, καὶ ἀπὸ Ἑλαμιτῶν, καὶ ἀπὸ ἡλίου ἀνατολῶν, καὶ ἐξ Ἀραβίας⁹, κ.τ.λ. Μνήμην τῆς τῶν ἐθνῶν ποιησάμενος πίστεως εἰς τὸν ἐκ ρίζης Ἰεσσαί, καὶ τοῦ τῶν Ἰουδαίων μέμνηται μέρους. Ὡς ἂν μὴ δόξη τούτοις τὴν παρουσίαν 2052 ἔχειν ἀνόνητον, ἦν δηλοῖ διὰ τοῦ· Ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ προσθήσει Κύριος τοῦ δείξει τὴν χεῖρα αὐτοῦ τοῦ ζηλωσαὶ τὸ καταλειφθὲν ὑπόλοιπον τοῦ λαοῦ. Ἄνθ' οὗ φησὶν Ἀκύλας· Προσθήσει Κύριος δεύτερον τὴν χεῖρα αὐτοῦ τοῦ κτήσασθαι τὸ ὑπόλειμμα τοῦ λαοῦ αὐτοῦ. Σύμμαχος δὲ, ἐκ δευτέρου, φησὶν. Ὡς γὰρ ἐν Αἰγύπτῳ ταλαιπωρουμένους αὐτοὺς ἠλευθέρωσεν τὴν παραδοξοποιὸν αὐτοῦ χεῖρα τοῖς Αἰγυπτίοις ἐπαγαγῶν, οὕτω πάλιν διὰ παραδόξων αὐτὴν ἔργων κινήσειεν ὑπὲρ τοῦ κτήσασθαι, καὶ ζηλωτὸν ποιῆσαι τὸ καταλειφθὲν τοῦ λαοῦ, περὶ οὗ τὸ, εἰ μὴ Κύριος Σαβαῶθ ἐγκατέλιπεν ἡμῖν σπέρμα προέλεγεν, τὸ τῶν ἀποστόλων καὶ πεπιστευκότων σημαίνων μέρος ἐξ Ἰσραήλ. Ὁ δὲ λείμμα κατ' ἐκλογὴν χάριτος γέγονεν, ἐκ πάσης τῆς ἐν ἔθνεσιν Ἰουδαίων διασποράς τοῖς διαφόρως αὐτοὺς πολεμήσασιν. Οἱ πανταχοῦ γὰρ πιστεύσαντες, λείμμα κατ' ἐκλογὴν λέγονται χάριτος. Οὗς καὶ δοξάσειν φησὶν εἰκότως. Αἱ πανταχοῦ γὰρ Ἐκκλησίαν διὰ τούτων συνέστησαν. Καὶ τὸ θεῖον Εὐαγγέλιον ἐκηρύχθη τοῖς ἔθνεσιν, συνεπιμαρτυροῦντος αὐτοῖς τοῦ Θεοῦ σημείοις καὶ τέρασιν, δοξάζοντός τε παρὰ πᾶσι τοῖς πιστεύσασιν. Τινὲς δὲ λείμμά φασι, τὸ ἀπὸ τῶν πολεμίων περισωθὲν, οἷς οὐκ αὐτάρκη τὰ ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ ἐρήμῳ, καὶ διὰ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τῶν Κριτῶν πρὸς θεογνωσίαν ὑπῆρξε σημεῖα. Διὸ προσθήσει κατὰ τὴν ἐπιδημίαν τὴν χεῖρα, ὡς ἂν εἰς ζῆλον ἀγάγοι τὸ ὑπόλοιπον τοῦ λαοῦ, πρὸς τὸ μὴ παραχωρῆσαι τούτου τοῖς ἔθνεσιν. Ὁμοίως δὲ καθηγητὴν ἐπιγράφεσθαι τὸν Χριστὸν, ὃς δὲ φησὶ διὰ φωνῆς τοῦ Δαβὶδ· Ἐγὼ δὲ κατεστάθην βασιλεὺς ἐπ' αὐτοὺς, ἐπὶ Σιών ὄρος τὸ ἅγιον αὐτοῦ. Ἦκειν γὰρ ἔλεγεν εἰς τὰ ἀπολωλότα πρόβατα οἴκου Ἰσραήλ. Καὶ τοῖς ἰδίους παρήγγελλε μαθηταῖς εἰς ὁδὸν ἐθνῶν μὴ πορεύεσθαι. Τοῦ δὲ Ἰσραήλ, πλὴν ὀλίγων, μὴ δεξαμένου, εἰς τὰ ἔθνη μετελθούσης τῆς χάριτος, γεγόνασιν οἱ πρῶτοι ἔσχατοι, καὶ οἱ ἔσχατοι πρῶτοι. Διὸ καὶ νῦν ὁ προφήτης τῶν ἐξ ἐθνῶν πρώτων μνησθεῖς, ἐπέθηκεν αὐτοῖς τοὺς ἐξ Ἰσραήλ, ὡς εἰς νῶτον τεθειμένου ἐν τοῖς περιλοίποις, κατὰ τὸν θεῖον Δαβὶδ. Τοῦτο δὲ, φησὶ, τὸ κατάλειμμα ἀρεῖ σημεῖον ἐν τοῖς ἔθνεσιν, καὶ πρὸ πάντων συνάξει τοὺς ἀπολομένους Ἰσραήλ· αὐτοῖς γὰρ πρώτοις ἐκήρυξαν. Ἄ πρόβατα συμφώνως ἀπολωλότα φησὶν ὁ Σωτὴρ. Τίς δὲ συνάξει, ἢ ὁ τῶν ἀποστόλων χορὸς, ἢ ὁ ἐκ ρίζης ἀνιστάμενος Ἰεσσαί; Πρὸς γὰρ μίαν Ἐκκλησίαν τοὺς πρὶν ἀλλήλοις ἀντικαθεστῶτας συνήγαγεν. Διμερεῖς γὰρ ἦσαν ἐν Ἱερουσαλήμ τε καὶ Σαμαρεία· τὸ δὲ σημεῖον ὅπερ ἦρεν, ἐστὶν περὶ οὗ φησὶν ὁ Σωτὴρ. "Καὶ ὄψονται τὸ σημεῖον τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου," λέγων δηλαδὴ τὸν σταυρὸν, δι' οὗ τοῖς ἁγίοις ὁ κόσμος ἐσταύρωται, καὶ οὗτοι τῷ κόσμῳ. Οὗ δὲ νῦν τὴν δύναμιν ἢ προφητεία σημαίνουσα, καὶ τίνος χάριν ἢ σωτηρία διὰ σταυροῦ τοὺς πιστοὺς ἐκ τῶν τεσσάρων, φησὶ, περάτων τῆς οἰκουμένης συναγεσθαι, τῶν ἄκρων τοῦ 2053 παντὸς εἰς τὸ μέσον συναπτομένων, καὶ τῆς ἐν τῷ μέσῳ δυνάμεως πρὸς τὰ τέσσαρα μέρη περατουμένης Τετραχῆ γὰρ τοῦ σταυροῦ τὰ μέρη διήρηται, δι' οὗ συνάγονται δύναμιν ἔχοντος καθαιρετικὴν ἀρχῶν καὶ ἐξουσιῶν, ἃς ἐν τῷ ξύλῳ ἀπεκδυσάμενος ἐθριάμβευσεν· ὃ δὲ νοήσας ὁ ἐκ τῶν ἀπολωλότων Ἰσραήλ Παῦλός φησιν· Ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο καυχᾶσθαι, εἰ μὴ ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ Χριστοῦ· ἐκ δὲ τῆς ἱστορίας, πράγματος νοητοῦ τῷ προφήτῃ γέγονεν ἀφορμὴ. Ὡς γὰρ ἀλόντες αἰχμάλωτοι Ἰούδας καὶ Ἐφραΐμ, εἶτα τυχόντες ἀφέσεως, οὐκέτι διηρημένως κατώκησαν, ἀλλὰ πάντες ἐν Ἱερουσαλήμ μηκέτι μεμερισμένην ἔχοντες τὴν ἀρχὴν, ἀλλ' εἰς ἓνα πάντες Ζοροβαβὲλ τὸν τοῦ Σαλαθιήλ ἐκ σπέρματος ὄντα Δαβὶδ καὶ φυλῆς Ἰούδα, καὶ Ἰησοῦν τὸν τοῦ Ἴωσεδὲκ καὶ ἀρχιερέα τυγχάνοντα. Οὕτω νῦν ἐγηγεμένου τοῦ τιμίου

σταυροῦ, γέγονεν ἄφεις τῶν ἐν αἰχμαλωσίᾳ τῆ νοητῆ, συνδρομή τε πάντων εἰς ἐνότητα πίστεως, καὶ τῶν ἀκαθάρτων πνευμάτων ἀπηλλαγμένοι, εἰς τὴν Ἐκκλησίαν Χριστοῦ, τὴν νοητὴν συνῆλθον, Σιών, ἡγουν Ἱερουσαλήμ, ὑφ' ἓνα τελοῦντες βασιλέα Χριστὸν, οὗ τύπος ὁ Ζοροβαβέλ ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας ἀνακομίζων τὸν Ἰσραήλ, καὶ Ἰησοῦς ὁ ἱερεὺς ὁ μέγας. Ἐν ταυτῷ γὰρ ἄμφω νοεῖται Χριστὸς βασιλεὺς τε καὶ ἀρχιερεὺς, ὅσιος, ἄκακος, ἀμίαντος, κεχωρισμένος τῶν ἀμαρτωλῶν, καὶ ὑψηλότερος τῶν οὐρανῶν, κατὰ τὴν Παύλου φωνήν. Ὅς ὑπὲρ παντὸς τοῦ ἔθνους τὸν σταυρὸν κατεδέξατο, συνάγων ἄμφω τὸν Ἰούδαν καὶ τὸν Ἐφραΐμ. Κατὰ Καΐαφαν, τὸν διὰ τὸ σχῆμα τὸ ἱερατικὸν προφητεύσαντα. Καὶ οὐ μόνον ὑπὲρ αὐτοῦ, καθά φησιν Ἰωάννης, ἀλλ' ἵνα καὶ τὰ τέκνα τοῦ Ἰησοῦ τὰ διεσκορπισμένα συναγάγη εἰς ἓν. Πάντων γὰρ γέγονεν εἰρήνη, λύσας τὸ μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ. Τὸ δέ, Πετασθήσονται ἐν πλοίοις ἀλλοφύλων, καὶ θάλασσαν ἅμα προνομεύουσιν· τὸν εἰς τὰ ἔθνη διὰ γῆς τε καὶ θαλάττης δρόμον αἰνίττεται οὐκ Ἰουδαίους χρωμένων κυβερνήταις, τοῖς δὲ λόγον τὸν τοῦ Χριστοῦ παραδειγμένους, ἢτ' οὖν ἀπλῶς ἔθνικοις. Διὰ θαλάττης γὰρ ἰὼν ὁ Παῦλος ἔφη· Νυχθήμερον πεποίηκα ἐν τῷ βυθῷ. Ἐπιβῆναί τέ φησιν αὐτὸν ὁ Λουκᾶς ἐν πλοίῳ Ἀλεξανδρινῷ παρασήμῳ Διοσκόροις. Ταῖς γὰρ πρῶραις αἰεὶ θεῶν εἰκόνας ἐνέγραφον, ὡς καὶ νῦν ἁγίων μαρτύρων. Πρὸς δὲ εἰκότως τὸ ἀλλοφύλων ἐκ πολλοῦ προτεθέσπισται. Σωτῆρας δὲ πλεόντων εἶναι τοὺς Διοσκόρους ἐδόξαζον. Ἐν ταυτῷ δέ, φησὶ, τὴν θάλασσαν προνομεύουσι, τὰς νήσους οὕτω καλῶν. Ἐν παρόδῳ γὰρ αὐτὰς διερχόμενοι, τοῖς ἐνοικοῦσιν εὐ 2056 ηγγελίζοντο. Καθὰ δὲ τοῖς ἐν Μελίτη κατοικοῦσιν ὁ Παῦλος, ὅτεπερ εἰς Ῥώμην ἠπέιγετο. Πολλὰς τε κατ' αὐτὴν ἰάσεις ἐργασάμενος, πολλοὺς μετέθηκεν εἰς εὐσέβειαν. Καὶ ἄλλως δέ, τὴν θάλασσαν προνομεύουσιν, τοῦ δράκοντος, καὶ τῶν ὑπ' αὐτῷ τελούντων περιγινόμενοι καθάπερ ἴδια σκῦλα τοὺς πλανωμένους λαμβάνοντες. Θάλασσαν γὰρ, νῦν τὸν τῆς κακώσεως ἀκουστέον τόπον, ὃν καὶ κοιλάδα λέγεσθαι κλαυθμῶνος ἀλλαχοῦ μεμαθήκαμεν. Οὗτοι δὲ καὶ τὴν Ἰδουμαίαν προνομεύειν λέγονται τῶν γηϊνῶν ἐπικρατοῦντες πραγμάτων. Καὶ Μωάβ, ὃς ἐρμηνεύεται, ἐκ πατρός. Πρὸς οὓς ἔλεγεν ὁ Σωτῆρ, ὅτι "Ἦμεῖς ἐκ τοῦ πατρὸς τοῦ διαβόλου ἐστέ." Τούτοις τὰς ἑαυτῶν ἐπιβάλλουσι χεῖρας, διὰ πράξεως ἀγαθῆς ὑποχειρίου λαμβάνοντες. Οἱ δὲ υἱοὶ Ἀμμῶν ἐπακούσονται πρῶτοι. Καὶ γὰρ οἱ τὴν κακίαν ἐλάττους, τοὺς χείρονας εἰς τὴν ὑπακοὴν τοῦ Χριστοῦ προσλαμβάνουσιν. Ἐρμηνεύεται δὲ Ἀμμῶν, λαὸς μεθ' ἡμῶν. Κατὰ δὲ τὴν ἱστορίαν, τὰ νῦν ἔθνη κατειλεγμένα δυσμενεῖς ἦσαν τοῦ παρ' Ἰουδαίοις τιμωμένου Θεοῦ κατὰ τὸν τοῦ προφήτου καιρὸν. Ὅθεν ὀνομαστὶ τούτους ἐξέθετο, ὡς καὶ τούτους προσιεμένους τὴν θεοσέβειαν. Ἔθνη δὲ ταῦτα τῶν τῆν Ἀραβίαν οἰκούντων. Θεοῦ γὰρ Ἐκκλησιῶν οἱ Χριστοῦ μαθηταὶ τὰς χώρας ταύτας ἐπλήρωσαν, ὅτε τὰς ἑαυτῶν χεῖρας, καὶ τὰς δι' αὐτῶν ἐπιτελουμένας πράξεις ἐπὶ τὴν Ἀραβίαν ἐξέτειναν. Ὁμόρους δὲ ὄντας τοῖς Ἰουδαίοις εἰκὸς καὶ πρῶτους τὸ κήρυγμα δέξασθαι. Πλὴν οὔτε τὸ Ἑβραϊκόν, οὔτε τῶν ἐρμηνευτῶν οἱ λοιποὶ, τὴν προσθήκην περιέχουσιν τοῦ, πρῶτοι. ιε, ι'. 9Καὶ ἐρημώσει Κύριος τὴν θάλασσαν Αἰγύπτου, καὶ ἐπιβαλεῖ τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ τὸν ποταμὸν πνεύματι βιαίῳ, καὶ πατάξει ἐπτὰ φάραγγας, ὥστε διαπορεύεσθαι αὐτὸν ἐν ὑποδήμασι⁹, κ.τ.λ. Ὁ παρῶν λόγος οὐκ ἔστι περὶ τῆς Αἰγύπτου· ἰδιάζει γὰρ ἢ περὶ αὐτῆς προφητεία. Καὶ προγέγραπται ταύτης, Ὅρασις Αἰγύπτου. Τοῖς δὲ προλαβοῦσιν ἔστιν ἀκόλουθος, ὡς τοῦ ἐκ ρίζης Ἰεσοῖ δεισιδαιμονεστάτους καὶ τούτους ὄντας, μεθ' ὧν ἔλεγεν περὶ τὴν Ἰουδαίαν ἔθνῶν, τῆς πλάνης αὐτοὺς ἀπαλλάξοντος διὰ τὸ κατ' ἐκλογὴν ὄντων τῶν ἐξ Ἱερουσαλήμ μαθητῶν, μηδενὸς αὐτοῖς ἐμποδῶν ἐσομένου. Πάλαι γὰρ τῶν ἔθνῶν ἀνίκητος ἐχόντων πρὸς ἄλληλα, τοῖς διαβαίνειν ἐξ ἐτέρων εἰς ἐτέρους ἐθέλουσιν, οὐκ ἦν ὁδὸς ἀσφαλῆς. Πολλῶ δὲ μᾶλλον εἰ καὶ κινεῖν ἐπεχείρουν τὰ καθεστῶτα· Θεὸς δὲ τοῖς ἀποστόλοις τὸν δρόμον τὸν πανταχοῦ

προποιεῖν ἐθέλων ἀκώλυτον, τὰς κατὰ μέρος καθελὼν δυναστείας, Ῥωμαίοις πάντα φέρων, ὑπέταξεν σύμβολον καταλύσεως τῆς 2057 ἐκ δαιμόνων πολυαρχία, μίαν τε πολιτείαν, καὶ μίαν ἀρχὴν, ὥσπερ οὖν Ἐκκλησίαν καὶ πίστιν, ἀπέδειξεν. Ὅτε δὴ καὶ Καῖσαρ Αὐγουστος ἐπιστρατεύσας Αἰγυπτίοις κεχείρωται, Θεοῦ νότῳ βιαίῳ πρὸς θάλασσαν τοῦ ποταμοῦ τὸ ὕδωρ κενώσαντος, δι' οὗ καὶ χωρὶς μάχης ἄβατον ὄντο Καίσαρι γενέσθαι τὴν Αἴγυπτον, διὰ πλῆθος ἅμα καὶ πλάτος τῶν ἀποτελουμένων ἐκ τούτου λιμνῶν ἃς ἄνωθεν καταρρέων ἐν τοῖς κάτω μέρεσιν ἀπεργάζεται διὰ τῶν ἑπτὰ στομά

των, δι' ὧν ἐκδίδονται πρὸς τὴν θάλασσαν, ἃ δὴ φάραγγας ἢ προφητεία καλεῖ. Τοῦτο δὲ ἄλλιν αὐτὸς ἡμᾶς ὁ προφήτης διδάσκει λέγων· "Τάδε λέγει Κύριος Σαβαώθ· Καὶ πίνονται οἱ Αἰγύπτιοι τὸ ὕδωρ τὸ παρὰ θάλασσαν. Ὁ δὲ ποταμὸς ἐκλείψει καὶ ξηρανθήσεται," καὶ τὰ ἐπὶ τούτοις. Φίλον δὲ τῇ θείᾳ Γραφῇ καὶ αὐτὰς τὰς λίμνας θαλάσσας ἀποκαλεῖν. Πνεῦμα δὲ φησι βιαιότατον, τὴν γενομένην τοῦ νότου κατὰ τῶν ὑδάτων ἐπαγωγὴν, ὡς τοσοῦτον ξηρανθῆναι τοῦ Νείλου τὰ στόματα, ὡς δύνασθαι καὶ μεθ' ὑποδημάτων διαβαίνειν αὐτά. Τινὲς δὲ τῶν ἐν τοῖς προφήταις τὰ μὲν ῥητῶς ἀξιοῦντες ἐννοεῖν, τὰ δὲ δι' ἀλληγορίας. Οἷον ῥητῶς μὲν, τὸν Ἰεσοῖ, τροπικῶς δὲ, τὴν ἐκ τῆς αὐτοῦ ρίζης ῥάβδον. Καὶ ῥητῶς μὲν, τὰ ἔθνη, τροπικῶς δὲ, δι' ὧν ἐν τοῖς πρόσθεν ἐδηλοῦτο θηρίων. Κὰν τοῖς μετὰ χεῖρας, Αἴγυπτον μὲν τὴν αἰσθητὴν χώραν τῶν Αἰγυπτίων φασίν, ἣν οὐκ ἐρημώσκειν ὁ Κύριος εἴρηται· θάλασσαν δὲ ξηρανομένην, τῆς εἰδωλολατρείας τὸ πλῆθος. Τοῦτο γὰρ ὑποφαίνειν τό τε Ἑβραϊκόν, καὶ τῶν λοιπῶν τὰς ἐκδόσεις εἰπόντων συμφώνως, καὶ ἀναθεματίζει Κύριος τὴν γλῶσσαν θαλάσσης Αἰγύπτου. Θάλασσαν δὲ εἴωθεν ὁ λόγος καλεῖν, ἢ τῶν ἀσεβούντων τὸ πλῆθος, ἢ τῆς κακίας τὸ χύμα ἀλμυρῶν ὡσπερ ὑδάτων πεπληρωμένης. Διὸ καὶ τὸν δράκοντα κατοικεῖν φησιν ἐν αὐτῇ. Ἄλλα τε γὰρ ὡς ἐστὶν ἐν αὐτῇ λέγει Δαβίδ· "Καὶ δράκων ὃν ἔπλασας ἐμπαίζειν αὐτῷ." Καὶ νῦν οὖν γλῶσσαν ἀσεβῶν διὰ τούτων ὁ λόγος δηλοῖ πάλαι τὸν Θεὸν ἀγνοούντων, ὡς ἔφασκε Φαραῶ· "Οὐκ οἶδα τὸν Κύριον, καὶ τὸν Ἰσραὴλ οὐκ ἀποστελῶ." Ταύτην οὖν ἀναθεματίζειν φησίν, ἵνα μὴ τὴν πλάνην γλώσση Αἰγυπτία κρατύνωσι, μάθωσι δὲ λαλεῖν τὰ τοῦ Θεοῦ λόγια, ὁμνῦναι τε ἐν τῷ ὀνόματι Κυρίου Σαβαώθ, ὃ δὴ φησιν προῖων· ἐντεῦθεν σιγᾶ τὰ παρ' ἐκείνοις χρηστήρια, γοητεία τε πᾶσα καὶ πλάνη μετὰ τὴν τοῦ Σωτῆρος ἐπιδημίαν ἐπάύσατο τῶν Αἰγυπτιαζόντων τὸ πρότερον. Εἰς δὲ τὸ ποταμὸν ἰδεῖν, πατασσόμενον, ἀφορμὰς ἐκ τῶν πρώην εἰρημένων ληψόμεθα, διὰ τὸ μὴ βούλεσθαι τὸν λαὸν τοῦτον τὸ ὕδωρ τοῦ Σιλοὰμ, τὸ πορευόμενον ἠσυχῇ. Διὰ τοῦτο ἰδοὺ Κύριος ἀνάγει ἐφ' ὑμᾶς τὸ ὕδωρ τοῦ ποταμοῦ τὸ ἰσχυρὸν, καὶ τὸ 2060 πολὺ, τὸν βασιλέα τῶν Ἀσσυρίων. Οὕτως οὖν καὶ νῦν τὸ ἐξ αἰῶνος ἐν Αἰγύπτῳ βασιλείον ὁ προφήτης δηλοῖ, καθὰ φθάσας αὐτὸς ἐπὶ τοῦ βασιλέως τῶν Ἀσσυρίων ἐρμήνευσαν. Καὶ Ἰεζεκιὴλ δὲ ἀλληγορικῶς Αἰγύπτου λέγει ποταμούς, οὓς Φαραῶ πεποικέναι ἀλαζονεύεται. Εὐεργεσίας δὲ Θεοῦ ἢ ἀπὸ μοχθηρῶν πραγμάτων ἐρήμωσις ἐν καιρῷ ἐπαγομένη δεκτῶ· πνεῦμα δὲ βίαιον οὐκ ἂν ἀμάρτοις λέγων τὸν πρῶτον καθελόντα τὴν βασιλείαν Αἰγύπτου Ῥωμαίων ἄρχοντα. Μεθ' ὃ λοιπὸν μερικοὶ παρὰ τούτοις ὑπὸ Ῥωμαίων κατέστησαν ἄρχοντες ἐν Αἰγύπτῳ πολιτικοί τε καὶ στρατιωτικοί, νῦν ὀνομαζόμενοι φάραγγες, διὰ τὸ κοῖλον, ὡσπερ καὶ ταπεινότερον τῆς καθόλης ἐν αὐτῇ πρώην ἀρχῆς, ἣν κέκληκε ποταμὸν. Τὸ δὲ πλῆθος τῶν κατ' Αἴγυπτον ἀρχόντων ὁ τῶν ἑπτὰ παρίστησιν ἀριθμός. Τούτων δὲ γενομένων, βατὴ γέγονε λοιπὸν τοῖς εὐαγγελιζομένοις ἡ χώρα. Τούτους γὰρ [καλεῖ] καταλειφθέντα λαὸν ἐν ὑποδήμασι τὸν ποταμὸν διαβαίνοντα, τάχα ἐπειδὴ Μωϋσεῖ καὶ Ἰησοῦ λέλεκται λῦσαι τὸ ὑπόδημα τοῦ ποδός, διὰ τὸ τὴν γῆν, ἐφ' ἧς εἰστήκεσαν, ἁγίαν εἶναι· μὴ τοιαύτην δὲ εἶναι τὴν Αἴγυπτον, ἀλλὰ βέβηλον, κελεύονται τὸν ποταμὸν ὑποδεδεμένοι καταπατεῖν. Ξηραίνεται δὲ βιαίῳ Θεοῦ κεκρατημένος

πνεύματι. Διόπερ ανάξιόν ἐστι τὸ ἔδαφος Αἰγύπτου γυμνὸν δέξασθαι τὸ ἴχνος τῶν διαπορευομένων ἀγίων. Ὅθεν καὶ οἱ τὸ πάσχα ἐσθίοντες τοὺς πόδας ὑποδήμασιν ἀσφαλίζονται. Φθάσας δέ τις ἐπὶ τὸν ἅγιον τόπον, ὑπολυέσθω. Διὸ καὶ τοῖς ἀποστόλοις ἐλέγετο, μὴ ὑποδήματα αἶρειν. Καὶ ἔσται, φησὶ, τῷ Ἰσραὴλ, ὡς ἡ ἡμέρα ὅτε ἐξῆλθεν ἐκ γῆς Αἰγύπτου. Τότε γὰρ, φασὶ, παρῆλθον τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν, καὶ τὸν Ἰορδάνην ποταμὸν ὑποδεδεμένοι. Τινὲς δέ φασιν, ὡς ὁμοίως ἡσθήσονται ποσὶν τὸν ποταμὸν διαβαίνοντες, ἀκώλυτόν τε ποιούμενοι τὴν πανταχοῦ τῆς Αἰγυπτίων ὁδὸν, καὶ ἄδοντες ὦδὴν, ἣν ὁ προφήτης ἐκτίθεται παρόμοιον οὕσαν τῇ, "Ἄσωμεν τῷ Κυρίῳ· ἐνδόξως γὰρ δεδόξασται." ΚΕΦΑΛ. ΙΒ'. ἡ'. 9 Καὶ ἔρεϊ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ· Εὐλόγησά με, Κύριε, διότι ὠργίσθης μοι, καὶ ἀπέστρεψας τὸν θυμόν σου, καὶ ἐλέησάς με. Ἴδου ὁ Θεός μου, Σωτήρ μου. Πεποιθὼς ἔσομαι ἐπ' αὐτῷ, σωθήσομαι ἐν αὐτῷ, καὶ οὐ φοβηθήσομαι· διότι ἡ δόξα μου, καὶ ἡ αἴνεσίς μου Κύριος, καὶ ἐγένετό μοι εἰς σωτηρίαν⁹, κ.τ.λ. Τοῖς γὰρ Ἰουδαίοις τὸ Εὐαγγέλιον κηρύττοντες ἐν συναγωγαῖς, ἐκ δὲ τῆς τῶν ἐθνῶν ἐπιστροφῆς Ἐκκλησίας ποιούμενοι, καινὸν ἄδιν ἄσμα τοὺς ὑπ' αὐτῶν ὠφελουμένους ἐδίδασκον. Ὡς γὰρ ἀναιρεθέντος τοῦ πάλαι παρ' αὐτοῖς ποταμοῦ, καὶ τῆς κυματομένης θαλάσσης, φασὶν· Ἴδου ὁ Θεός μου, Σωτήρ μου²⁰⁶¹ μου· πεποιθὼς ἔσομαι ἐπ' αὐτῷ. Καὶ οὐ φοβηθήσομαι, τῶν εὐσεβεῖν κωλυόντων ἀνηρημένων. Ἀντὶ δὲ τῶν πάλαι δαιμόνων, δόξα μου καὶ ἡ αἴνεσίς μου ὁ Κύριος. Ὁργίσθης δέ μοι, φησὶν, ἐξομολογούμενος, ὡς δίκαια παθὼν ἀποστραφεῖς τὸν Θεόν. Τὴν δὲ δοθεῖσαν τῶν ἀμαρτημάτων ἄφεσιν διὰ Χριστοῦ παρίστησι, λέγων· Ἀπέστρεψας τὸν θυμόν σου, καὶ ἠλέησάς με. Πολλάκις γὰρ ἀφίεται τις καταλειπόμενος ἅπαξ τοῖς Αἰγυπτιακοῖς συναπαχθεῖς χρόνον ἀπολαῦσαί τινα τῆς ἰδίας ἀβουλίας, ἵνα θερίσῃ ἅ κακῶς ἔσπειρεν. Ἐλεηθεὶς δὲ δι' ἀνακλήσεως, ἄδει τὴν παροῦσαν ὦδὴν. Ὅμοιον δὲ τοῦτο τῷ· "Ὁργὴν Κυρίου ὑποίσω, ὅτι ἤμαρτον αὐτῷ." Καὶ τὸ, "Οὐ γὰρ εἰς τέλος ὀργισθήσεται, οὐδὲ εἰς τὸν αἰῶνα μνηεῖ." Αἰσθανόμενος δὲ τῆς εὐεργεσίας, καὶ λέγων, ὅτι ὠργίσθης μοι, καὶ ἠλέησάς με, φησὶν· Ἴδου ὁ Θεός μου, Σωτήρ μου. Οὔτε δὲ οἱ ποιοῦντες τὴν ἐλεημοσύνην ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, οὔτε οἱ δόξαν παρ' ἀλλήλων ζητοῦντες, δύνανται λέγειν, ὅτι ἡ δόξα μου, καὶ ἡ αἴνεσίς μου ὁ Κύριος. Ἄλλ' οἱ τὴν δόξαν τὴν παρὰ τοῦ μόνου Θεοῦ ζητοῦντες, καὶ τὴν τοῦ, μὴ γινώμεθα κενόδοξοι, μὴ παραβαίνοντες ἐντολήν. Ἐπαγγελλομένου δὲ Θεοῦ, ὡς τοὺς δοξάζοντάς με δοξάσω, δηλον ὡς καλῶς τις δοξάζων Θεὸν, δεδοξασμένος ἐστὶ παρ' αὐτῷ. Καὶ Μωϋσέως γὰρ ἐδοξάσθη τὸ πρόσωπον, ἐπειδὴ καλῶς ἤδει δοξάζειν Θεόν. Οὐδεὶς δὲ διημαρτημένας ἔχων ὑπολήψεις περὶ Θεοῦ, δεκτὴν ἔχει τὴν αἴνεσιν. Ἐνὸς γὰρ ἄμφω αἰνεῖν τε καὶ δοξάζειν καλῶς. Κεκτῆμεθα δὲ τούτων ἐκάτερον ἠλημένοι ὑπὸ Θεοῦ. Οὐ γὰρ κατὰ τὰ ἔργα ἃ ἐποιήσαμεν ἡμεῖς, ἀλλὰ κατὰ τὸ πολὺ αὐτοῦ ἔλεος ἢ δοθεῖσα χάρις ἡμῖν. Καὶ ἄλλως δὲ, τὰ ἐν Αἰγύπτῳ, τοῖς ἐπὶ τῆς ἐπιδημίας παρόμοια· δουλείας γὰρ ἐλευθερία γεγένηται, τότε μὲν αἰσθητοῦ, νυνὶ δὲ νοητοῦ Φαραῶ. Τότε μὲν εἰς αἶμα τὸ ὕδωρ μετεσκευάζετο, νῦν δὲ σωτήριον γέγονεν διὰ τοῦ ἀγίου βαπτίσματος. Οἱ τὸν Ἰσραὴλ διώκοντες ἐπὶ θαλάσσης Ἐρυθρᾷ ἀπεπνίγοντο· διὰ δὲ τῶν ἀγίων ἐδιδάσκοντο μαθητῶν τῶν τοῦ παρόντος βίου κυμάτων τε τῶν ἐν αὐτῷ διανήχθεσθαι κλύδωνα. Χάλαζα τότε δεινὴ· νῦν ὁ θεῖος εἰς νοῦν αὐτοῖς καταβέβηκεν ὑετὸς ἐγκάρπους ἀποτελῶν. Σκότος τότε βαθύ· νῦν δὲ φῶς ἐν Χριστῷ. Ἐθρήνησαν Αἰγύπτιοι τὰ πρωτότοκα· νῦν δὲ σέσωκεν αὐτοὺς ὁ πρωτότοκος ἐκ νεκρῶν, ὡς πάλαι τοῦ Ἰσραὴλ τὰ πρωτότοκα. Πῶς οὖν οὐκ ἦν ἐπὶ τούτοις ἀκόλουθον, εὐφραينوμένους τὸν δοτῆρα τούτων ὑμνεῖν; Ὁ δὲ Θεὸς ἔτοιμος ὢν εἰς ἀντίδοσιν, τοὺς γνησίως αὐτὸν δοξάζοντας, πνευματικαῖς ἀμείβεται δωρεαῖς, λέγων, Καὶ ἀντλήσετε ὕδωρ μετ' εὐφροσύνης ἐκ τῶν πηγῶν τοῦ σωτηρίου. Νοήσει δὲ τις αὐτὸ τοῦ Σωτῆρος ἀκούων εἰπόντος, "Εἴ τις 2064 διψᾷ, ἐρχέσθω πρὸς με, καὶ πινέτω. Ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, καθὼς εἶπεν ἡ Γραφή, ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας

αὐτοῦ ρεύσουσιν ὕδατος ζῶντος. Τοῦτο δὲ ἔλεγεν περὶ τοῦ Πνεύματος, οὗ ἡμελλον λαμβάνειν οἱ πιστεύοντες εἰς αὐτόν." Καὶ πάλιν· "Ὅς δ' ἂν πῖη ἐκ τοῦ ὕδατος οὗ ἐγὼ δώσω αὐτῷ, οὐ μὴ διψήσει εἰς τὸν αἰῶνα. Ἀλλὰ τὸ ὕδωρ, ὃ ἐγὼ δώσω αὐτῷ, γενήσεται ἐν αὐτῷ πηγὴ ὕδατος ἀλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον." Πηγαὶ τοίνυν σωτηρίου, ἢ οἱ ἅγιοι ἀπόστολοι· ἢ λόγοι πνευματικοὶ ἐξ ἁγίου Πνεύματος ἀνομβρωμένοι. Καὶ οἱ προφητικοὶ δὲ λόγοι, πηγαὶ ὠνομάζοντο Ἰσραὴλ, λέγοντος τοῦ Δαβίδ· "Ἐν Ἐκκλησίαις εὐλογεῖτε τὸν Θεὸν Κύριον ἐκ πηγῶν Ἰσραὴλ." Εἰ δὲ ὁ εἰδωλολατρῆσας ἐγκαλεῖται λαὸς, τὸ Ἐμὲ ἐγκατέλιπεν πηγὴν ὕδατος ζῶντος· δῆλον, ὡς ὁ πιστεύων, καὶ τοῖς θείοις ποτιζόμενος δόγμασιν, ἀντλεῖ ὕδωρ μετ' εὐφροσύνης ἐκ τῶν πηγῶν τοῦ σωτηρίου, ἀφ' ὧν Αἰγύπτιοι πίεσθαι προφητεύονται, καὶ οἱ τούτοις τὸ σωτήριον ποτὸν διακονήσαντες. Τὴν δὲ τῶν τοῦτο πινόντων εὐφροσύνην παρίστησιν τὸ, "Ἐδίψησεν ἡ ψυχὴ μου πρὸς τὸν Θεὸν τὸν ἰσχυρὸν τὸν ζῶντα" ὅσον γὰρ τις διψᾷ, τοσοῦτον πίνων εὐφραίνεται. Ἀντλεῖ δὲ ὕδωρ μετ' εὐφροσύνης ὁ τὸν νόμον τοῦ Κυρίου μελετῶν ἡμέρας τε καὶ νυκτός. "Στόμα γὰρ δικαίου μελετήσει σοφίαν." Διὰ τοῦ γὰρ ζητεῖν ὀρθῶς, τὸ πνευματικὸν βούλημα συνιεὶς τῆς Γραφῆς, ἀντλήσει ὕδωρ μετ' εὐφροσύνης, τὸν τε τοῦ Θεοῦ Λόγον τὸ ζῶν ὕδωρ εὐρήσει, ὃς τοὺς ἀποστόλους ἀνέδειξε διὰ τοῦ πνεύματος πᾶσιν αὐτὸν τοῖς ἄγνοοῦσι πηγάζοντας. Περὶ ὧν φησὶν ὁ Δαβίδ· "Ὄφθησαν αἱ πηγαὶ τῶν ὑδάτων, καὶ ἀνεκαλύφθη τὰ θεμέλια τῆς οἰκουμένης." Λίθος μὲν γὰρ ἐκλεκτὸς ὁ Χριστὸς εἰς τὰ θεμέλια Σιών, παρὰ τοῦ Πατρὸς τεθεῖσθαι λεγόμενος, τοῦτ' ἔστι τῆς Ἐκκλησίας. Αὐτῷ γὰρ διὰ πίστεως οἰκοδομούμεθα οἶκος πνευματικὸς, εἰς ναὸν ἅγιον, εἰς κατοικητήριον τοῦ Θεοῦ ἐν πνεύματι. Λίθοι δὲ μετ' αὐτὸν, ἤτοι θεμέλια τῆς οἰκουμένης, οἱ διὰ τοῦ κηρύγματος ἀνέχοντες ἡμᾶς πρὸς ἐδραιότητα τὴν ἐν πίστει καὶ ἀληθείᾳ. Σημειωτέον δὲ ὡς Ἰησοῦ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ὁ παρῶν μέμνηται λόγος, κατὰ τὴν τῶν Ἑβραίων φωνήν, ἀντὶ τοῦ Σωτῆρ, αἰεὶ τὸ Ἰησοῦ περιέχουσα. Ἐν τῷ, Ἰδοὺ ὁ Θεὸς ὁ Σωτῆρ μου. Καὶ ἐν τῷ, ἐγένετό μοι εἰς σωτηρίαν. Καὶ ἐν τῷ, ἐκ τῶν πηγῶν τοῦ σωτηρίου. Ἔπρεπε γὰρ τῇ περὶ τοῦ ἐκ ρίζης Ἰεσοῦ προφητείας, τοῦ Σωτῆρος Ἰησοῦ τὴν προσηγορίαν ἐπενέγκαι. Αὐτὸς γὰρ ἦν ὁ προφητευόμενος. Ἐπὶ τούτοις προσφωνεῖ τοῖς εὐαγγελισταῖς, ἃ δεῖ τοῖς ἐξ 2065 Αἰγύπτου μαθητευομένοις ἐρεῖν, Ὑμνεῖτε, λέγων, Κύριον· βοᾶτε τὸ ὄνομα αὐτοῦ. Τοῖς ἄλλοις ταῦτα παραγγέλλειν εἰπὼν, ὅταν ἐμπλησθῶσιν αὐτοὶ τοῦ πνευματικοῦ πόματος. Ἡ δὲ βοή, φωνὴ ἔστι μέγεθος ἔχουσα δυνάμενον διῖκνεῖσθαι καὶ πρὸς τοὺς πόρρω. Βοᾶτε οὖν ἀντὶ τοῦ, μὴ μικρὰ φρονεῖτε περὶ Θεοῦ· μεγάλη δὲ θεολογεῖτε διανοία περὶ αὐτοῦ, ὡς καὶ τοῖς μακρὰν τῆς σωτηρίας ἐξάκουστον γενέσθαι τὸν λόγον, διὰ τὸ τῆς διδασκαλίας τρανόν. Ὁ δηλοῖ διὰ τῶν ἐξῆς, Ἀναγγεῖλατε, λέγων, ἐν τοῖς ἔθνεσιν τὰ ἔνδοξα αὐτοῦ. Εἶπατε αὐτοῦ τὰ θαυμάσια. Τοῦτ' ἔστι, δείξατε τοῖς ἀνόητοις τὴν περὶ τὸν κόσμον διάταξιν, ἵνα προσαχθῶσι τῇ ἀγάπῃ τοῦ Κτίσαντος. Ὑψηλὰ δὲ φησὶν ὅσα πεποίηκεν ἐν οὐρανῷ καὶ ἐν γῆ, νοητὰ τε καὶ αἰσθητά. Ἡ περὶ τῆς ἐν ἡμῖν χρηστότητος ὅτι ὑποῖ τοὺς τεταπεινωμένους καὶ συντετριμμένους τὴν καρδίαν. Ταπεινωθέντας γὰρ τῇ ἁμαρτίᾳ τῇ ἰδίᾳ ὑπερύψωσε δόξῃ. Τὰ δὲ προκείμενα λέγειν φασὶ τινες τὸν ἀρτίως μυσταγωγούμενον, ὃς τῶν τοῦ σωτηρίου πηγῶν ἀρυσάμενος, τοσοῦτον ἐπέδωκεν, ὡς ἀποστολικὴν ἐνδείκνυσθαι λειτουργίαν τοῖς ἄλλοις, ὑμνεῖν τε λέγοντα Κύριον. Τίσι δὲ προστάττει βοᾶν, ἐπήνεγκε λέγων· Ἀναγγεῖλατε ἐν τοῖς ἔθνεσι τὰ ἔνδοξα αὐτοῦ. Πῶς γὰρ οὐκ ἔνδοξος γένους ἀνθρώπων ἀνάπλασις, δαιμονικῆς τυραννίδος καθαίρεσις, αἰχμαλώτων ἐλευθερία, τυφλῶν ἀνάβλεψις, δικαίωσις, ἁγιασμὸς, υἰοθεσία τῶν πρὶν φυγάδων ἀπὸ Θεοῦ, γνῶσις Θεοῦ, νεκροὶ ἀνιστάμενοι, λεπροὶ καθαίρομενοι; Οἱ ἐν ἀσθενείαις ἐβρώννυντο· ἠλαύνοντο δαίμονες· φλεγμαίνουσαν ἀπήνασε θάλατταν· ἐφ' οἷς ἀγαλλιᾶσθε, φησὶν, τοῖς κατοικοῦσι Σιών τοῖς ἐν Ἐκκλησίᾳ βεβαίαν ἔχουσι πίστιν. Σιών γὰρ ὁ εὐαγγελικὸς

λόγος, ἐφ' οὗ ἡ Ἐκκλησία Θεοῦ ὠκοδόμηται. Ἐπεὶ οὖν ὁ ἅγιος τοῦ Ἰσραὴλ ἐν μέσῳ τῆς Ἐκκλησίας ὑψώθη, εὐφραίνεσθε οἱ ἐν αὐτοῖς μέσον ἔχοντες αὐτόν· κατὰ τὸ, "Ὅπου δύο καὶ τρεῖς συνηγμένοι εἰσὶν ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐκεῖ εἶμι ἐν μέσῳ αὐτῶν." Ὑψώθη τοίνυν ἐν μέσῳ αὐτῆς, εἰ καὶ γέγονεν ἄνθρωπος, λαβὼν δούλου μορφήν, Θεὸς ἀληθινὸς ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων τοῖς ἀγνοοῦσιν ἀναδειχθεῖς. Ὄνόματι δὲ Ἰσραὴλ καὶ Σιών, εἰς εὐθυμίαν ἄγει τοὺς ἐκ περιτομῆς, διὰ τοῦ νομίζειν εἰρήσθαι περὶ αὐτῶν, ὡς ἂν τὴν παροῦσαν περιέποιεν βύβλον, οἷα δὴ τὰ κάλλιστα περὶ αὐτῶν θεσπίζουσα. ΚΕΦΑΛ. ΙΓ'. αἰα'. 9 Ὅρασις κατὰ Βαβυλῶνος, ἣν εἶδεν Ἡσαΐας υἱὸς Ἀμώς. Ἐπ' ὄρους πεδινοῦ ἄρατεσημεῖον. Ὑψώσατε τὴν φωνὴν αὐτοῖς. Μὴ φοβεῖσθε. Παρακαλεῖτε τῇ χειρὶ, ἀνοίξατε, οἱ ἄρχοντες. Ἐγὼ συντάσσω, καὶ ἐγὼ ἄγω αὐτούς. Ἦγια 2068 σμένει εἰσὶ, καὶ ἐγὼ ἄγω αὐτούς. Γίγαντες ἔρχονται πληρῶσαι τὸν θυμὸν μου, χαίροντες ἅμα καὶ ὑβρίζοντες. Φωνὴ ἔθνῶν πολλῶν ἐπὶ τῶν ὁρέων, ὁμοία ἔθνῶν πολλῶν⁹, κ.τ.λ. Ἐτέρας ὑποθέσεως ἄρχεται, μετὰ τὰ περὶ Χριστοῦ θεσπισθέντα, κατ' ἔθνῶν ἀλλοφύλων ἐννέα τὰς ὁράσεις ἰδὼν, ἀπὸ Βαβυλῶνος ἀρξάμενος. Αἷς καὶ τὴν φάραγγα Σιών περιείληφεν, τοῖς ἀλλοφύλοις καὶ τὸν Ἰουδαίων λαὸν συγκαλέσας, τούτων δὲ τῶν ἔθνῶν ἐποίησατο μνήμην, ἃ καὶ μόνα τοῖς Ἰουδαίοις συνεχῶς ἐπετίθετο. Διὸ παραμυθεῖται τοὺς πεπονθότας κακῶς, εὐαγγελιζόμενος τῶν κακῶς αὐτοῖς χρησαμένων τὴν τιμωρίαν, καὶ τὴν ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας ἀνάκλησιν, ὡς ἂν εἰς ἔργον τῆς προφητείας ἐλθούσης, βέβαιοι γένοιτο περὶ τὸν Θεόν, τὸν καὶ δίκην ἐπάγοντα, καὶ πρὶν γενέσθαι μνηύοντα. Τὰ δὲ τῆς θεογνωσίας χρηστὰ, οὐκ Ἰουδαίοις μόνοις, ἀλλὰ τοῖς ἔθνεσι πᾶσιν εὐαγγελίζεται. Ἐν ἀρχῇ δὲ τῆς ὅλης βίβλου, περὶ τῆς Ἱερουσαλήμ τῆς προφητείας ἀρξάμενος, καὶ τῶν ἔθνῶν τὴν ἀρχὴν ἀπὸ Βαβυλωνίων νῦν ποιησάμενος, εἰς Ἱερουσαλήμ πάλιν κατήνησεν. Οὕτως οὐδεμία προσωποληψία παρὰ Θεῷ ἀπὸ τῶν οἰκείων ἀρξαμένῳ καὶ λήξαντι. Ἦρξαν δὲ τῆς οἰκουμένης Ἀσσύριοι ἐπὶ ἔτη χίλια τριακόσια, μέχρι πολιορκήσαντες Ἱερουσαλήμ ἀπάνθρωποι περὶ τοὺς ἀλόντας ἐγένοντο, μὴ δόντες δόξαν τῷ παραδεδωκότι Θεῷ· τὰ ἱερά δὲ σκεύη τοῖς εἰδώλοις ἀσεβῶς ἀναθέντες. Ὅρασις δὲ προφητικὴ, καὶ διὰ νοῦ, καὶ τῶν ἔνδον ὀφθαλμῶν παραγίνεται, ὡς παρόντα βλέπόντων τὰ μέλλοντα Θεοῦ τὸν νοῦν καταλάμποντος, οὐκ ἔκστασιν ὑπομενόντων, ὡς ἐπὶ τῆς δαιμονικῆς ἐνεργείας. Ἐκεῖνοι γὰρ οὐχ ὀρώσι τὰς ἐγγιγνομένας αὐτοῖς φαντασίας, ἀλλὰ παρορῶσιν, ὥσπερ οἱ δαιμονῶντες, ὄρη καὶ ποταμούς, ἄνδρας τε καὶ θηρία μὴ παρόντα θεώμενοι, ὧν οὐδὲν ὄρασις ἐστίν, ἀλλὰ παραφορὰ τοῦ νοῦ τὴν ἰδίαν ἐνέργειαν ἀπολέσαντος. Θεὸς δὲ φησιν· "Ἐγὼ ὁράσεις ἐπλήθυνα." Ὅρασινδὲ χαριζόμενος, οὐ τυφλοῖ τὸν νοῦν, ὃν αὐτὸς κατεσκεύασεν· φωτίζων δὲ, ποιεῖ διαυγέστερον τῇ παρουσίᾳ τοῦ πνεύματος. Διόπερ ὀρώντας τοὺς προφήτας ὠνόμαζον, ὡς ἂν ἐπιταθείσης αὐτοῖς κατὰ νοῦν τῆς ὁράσεως. Τίς οὖν ἐποίησε βλέποντα καὶ τυφλόν; Τὸν μὲν, ὄντα προφήτην, τὸν δὲ, διὰ κακίαν πρὸς τὸ μέλλον τυφλώττοντα; ὀφθαλμοὶ γὰρ βέβηλοι τὰ τῶν μακαρίων οὐχ ὀρώσι θεάματα. Διὸ φησιν· "Εἰς κρίμα ἐγὼ εἰς τὸν κόσμον ἦλθον, ἵνα οἱ μὴ βλέποντες βλέπωσι, καὶ οἱ βλέποντες τυφλοὶ γένωνται." Τῷ δὲ προφήτῃ τοῦνομα πρόσκειται τοῦ Πατρὸς, τοῦ λόγου δεικνύντος, ὡς καὶ προφητείας αὐτῷ διδάσκαλος γέγονεν, ἀγίας αὐτοῦ φροντίσας ἀνατροφῆς καὶ παιδεύσεως. Τίς οὖν ἡ Βαβυλῶν, καθ' ἣς ἡ ὄρασις γέγονεν, κατὰ μὲν τὴν ἱστορίαν, τόπος ἔνθα συνεχύθησαν τῶν πυργοποιούντων αἱ γλώτται. Σύγχυσις γὰρ ἐρμηνεύεται τοῦνομα. Κατὰ δὲ τὸ νοητὸν, συγκεχυμένον ἐστὶ νοῦς ὑπὸ τῶν ἰδίων κακῶν θεομαχῶν 2069 ἀεὶ, καὶ πλάττων ἀλλότρια δόγματα, καὶ τὸ δοκεῖν αὐτοῖς συνυψούμενος. Φησὶ δ' οὖν τοῖς Βαβυλωνίοις ὁ προφήτης ἐπιπηδῶν, Ἐπ' ὄρους πεδινοῦ ἄρατε σημεῖον. Ἐπεὶ γὰρ ἀμέτρως ἐχρήσαντο τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ, εἰ καὶ δι' εἰδωλολατρείαν αὐτοῖς παρεδόθησαν, ἀγανακτεῖ Θεὸς εἰκότως, καὶ διὰ Ζαχαρίου φησὶν· "Ἐζήλωκα τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ

τὴν Σιών ζῆλον μέγαν, καὶ θυμῷ μεγάλῳ ὀργίζομαι ἐπὶ τὰ ἔθνη τὰ ἐπιτιθέμενα· ἀνθ' ὧν ἐγὼ μὲν ὠργίσθην ὀλίγα, αὐτοὶ δὲ συνεπέθεντο εἰς κακά." Καὶ πρὸς γε τὴν Βαβυλῶνά φησιν· "Ἐγὼ δέδωκα αὐτοὺς εἰς τὰς χεῖράς σου, σὺ δὲ οὐκ ἔδωκας αὐτοῖς ἔλεος." Ἄνθ' ὧν αὐτὴν παρέδωκε Κύρῳ τῷ Μήδων καὶ Περσῶν βασιλεῖ, πρὸς ὃν ἐν Ἡσαΐα φησί· "Τάδε λέγει Κύριος τῷ χριστῷ μου Κύρῳ, οὗ ἐκράτησα τῆς δεξιᾶς, ἐπακουῖσαι ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἔθνη, καὶ πόλεις οὐ συγκλεισθήσονται. Ἐγὼ ἔμπροσθέν σου πορεύσομαι, καὶ ὄρη ὀμαλιῶ. Θύρας χαλκᾶς συντρίψω, καὶ μοχλοὺς σιδηροῦς συγκλάσω." Διὸ νικήσας ἀνήκεν τῆς αἰχμαλωσίας τὸν Ἰσραὴλ, καὶ τὸν νεῶν ἀνεδείματο. Τοιγαροῦν Ἰερεμίας περὶ τῆς ἀλώσεως Βαβυλῶνος εἰπὼν, καὶ ὡς ἀνέβη ἐπ' αὐτὴν ἔθνος ἀπὸ βορρᾶ, τούτοις ἐπήνεγκε· "Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἦξουσιν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ καὶ οἱ υἱοὶ Ἰουδα ἐπὶ τὸ αὐτό. Βαδίζοντες καὶ κλαίοντες πορεύσονται τὸν Θεὸν αὐτῶν ζητοῦντες." Καὶ ἄλιν, εἰπὼν, ὡς Ἐκδικῶ ἐπὶ τὸν βασιλεῖα Βαβυλῶνος, ἐπήνεγκε· Καὶ ἀποκαταστήσω τὸν Ἰσραὴλ εἰς τὴν νομὴν αὐτοῦ. Μήδοις οὖν καὶ Πέρσiais ὁ προφήτης ἐπιφωνεῖ, ὡς ἤδη Βαβυλῶνος κεκρατηκόσιν, αἶρειν ὑψοῦ τῆς νίκης τὸ σύμβολον, ἐμφανὲς ἐγείρασι τρόπαιον ἐπὶ τῇ κακοδαίμονι πόλει, περὶ ἧς αὐτός φησι· "Πῶς ἑάλω καὶ συνετρίβη ἡ σφῦρα πάσης τῆς γῆς; Τὴν ὠμότητα ταύτης καὶ πλεονεξίαν δηλῶν. Διόπερ αὐτοῖς τὸ τελευταῖον οἱ ἐξ Ἰσραὴλ παρεδόθησαν ἐπιτείναντες τὴν ἀσέβειαν, πρώην ἔθνεσιν τοῖς ὁμόροις παραδιδόμενοι. Ὅρος δὲ πεδινὸν ἐκάλεσεν τὸ γεώλοφον. Ἐπὶ μετρίου γὰρ ὕψους ἢ τῶν τροπαίων ἐγένετο στάσις. Πρὸς δὲ νοῦν, ἐπιδεικνυται πῶς ἡ δυναστεία τῶν τὴν σύγχυσιν ἐργαζομένων ἀλίσκεται, ἐπειδὴν ἐπ' ὄρος ἀνέλθωμεν μὴ ἀπόκρημνον, ἀλλ' ὥστε ὕψος μὲν ἔχει διὰ τὸ ἀνάστημα, ἀσφάλειαν δὲ παρέχειν τοῖς ἐφισταμένοις διὰ τὴν ὑπτιότητα. Βούλεται γὰρ ἡμᾶς ἀμφοτέρω περὶ Θεοῦ νοεῖν ὑψηλά τε καὶ ἀσφαλῆ. Ὁ δὲ τὰ περὶ τοῦ σταυροῦ κηρύττων μεγαλοφώνως, οὕτως ἦρεν ἐπ' ὄρους τὸ σημεῖον, τὸν περὶ τοῦ πάθους λόγον μεγαλῦναι δυνάμενος, ἐξομαλισμῷ τε καὶ σαφηνείᾳ περὶ τῶν ἐπαγγελιομένων παραδιδούς· περὶ δὲ τῶν τοιούτων ἐπήνεγκεν· Ὑψώσατε τὴν φωνήν. Τοῦτ' ἔστιν, ἐξ ἑαυτῶν λάβετε τὸ ὕψος τῆς 2072 φωνῆς, τὰς ἐνυπαρχούσας ὑμῖν ἀφορμὰς ἐκ τῶν κοινῶν ἐννοιῶν πρὸς Θεοῦ δοξολογίαν ἀνακινήσαντες. Ὁ γὰρ κάτω βλέπων καὶ γήϊνος, ταπεινὴν ἔχει περὶ τοῦ Θεοῦ τὴν φωνήν, οἰκῶν ὡσπερ ἐν φάραγγι. Πάθος γὰρ ἕκαστον, μεθ' οὗ τις κηρύττει, ταπεινὴν φωνήν ἀπεργάζεται. Μὴ οὖν ὑπείκομεν, μὴ φόβῳ, μὴ κέρδει, μὴ πειρασμοῖς, ὡς ἂν ἡμῶν ὑψηλὸν ὑπάρχη τὸ κήρυγμα. Κατὰ δὲ τὸ ῥητὸν, ἀλαλάζειν τοῖς Πέρσiais ἐπὶ τῇ Βαβυλῶνι παρακελεύεται, καὶ φωνὴν ἠχεῖν ἐπινίκιον. Τάχα δὲ καὶ θαρρῆν πρὸς τὴν κατὰ τούτων μάχην παρακελεύεται. Τοῦτο γὰρ τὸ, μὴ φοβεῖσθαι δηλοῖ, Θεοῦ νικῶντος καὶ τὴν ἄμαχον δύναιμι. Εἶτα παρακαλεῖτε, φησὶ, τῇ χειρὶ. Νεύμασιν γὰρ ἐν πολέμῳ τὰ δοκοῦντα μᾶλλον σημαίνεται, μηδεμιᾶς πρὸς τὸν θόρυβον ἀρκούσης φωνῆς. Καὶ ἄλλως δὲ, ὁ τὴν παράκλησιν τοῖς θλιβομένοις δι' ἀγαθῶν ἔργων προσφέρων, τῇ μεταδοτικῇ χειρὶ τὴν πενίαν παρεμυθήσατο. Διδούς γὰρ μᾶλλον παρακαλέσει, λόγῳ παραινῶν τὴν πενίαν γενναίως ὑφίστασθαι. Τὴν δὲ χεῖρα τοῖς τοιούτοις ἀνοίγειν προτρέπεται, ὃ δηλοῖ τὴν μετάδοσιν, κατὰ τὸ, "Ἀνοίξαντος δέ σου τὴν χεῖρα, τὰ σύμπαντα πλησθήσονται χρηστότητος." Ὁ δὲ ποιεῖν πρώτους ἐθέλει τοὺς ἄρχοντας, ὡς ἂν εἰς τύπον τοῖς ὑπὸ χεῖρα γενήσονται. Δεῖ δὲ καὶ τὰ κεκλεισμένα τῆς Γραφῆς τοῖς ἀγνοοῦσιν ἀνοίγειν. Ὅπερ οὐκ ἐποίουν οἱ Γραμματεῖς, τὰς κλεῖς ἔχοντες τῆς βασιλείας. Ἄρχοντες γὰρ οἱ τοιοῦτοι τὰς κλεῖς τῆς γνώσεως ἔχοντες. Ἐντεῦθεν ὁ Παῦλός φησι· "Τὸ στόμα ἡμῶν ἀνέωγε πρὸς ὑμᾶς, Κορίνθιοι." Πρὸς δὲ ῥητὸν, ἢ τοῖς Βαβυλωνίοις, ὡς ἤδη κεκρατημένοις, τὰς πύλας ἀνοίγειν παρακελεύεται· ἢ δυνάμεσιν ἀγίαις συναιρομέναις τοῖς Πέρσiais. Τὸ γὰρ ἄμαχον ἐπιδεικνύμενος τῆς χειρὸς, ἐγὼ συντάσσω, φησὶ, καὶ ἐγὼ ἄγω αὐτούς· ἢ κατὰ θεωρίαν, φησὶν ὡς ἡμᾶς χρὴ τὰ πρὸς δύναιμι ἐνεργεῖν. Ὁ γὰρ ἄγων αὐτοῦς, Κύριός ἐστιν, ὁ κατατάσων

ἕκαστον ἐν τῷ σώματι τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὴν ἰδίαν ἀξίαν. Ἐφ' οἷς ἐπάγει, ὅσους ἄγει κατὰ Βαβυλῶνος. Ὡς γίγαντες ἔρχονται. Χαίροντες μὲν, ὡς θαρρόυντες ὅτι κρατήσουσιν. Περιφρονοῦντες δὲ τοὺς ἐναντίους, ὡς ἀσθενεῖς· ὅπερ ὕβριν ἐκάλεσεν. Ἀπειλεῖ δὲ καὶ ἄλλως θεομάχων τινῶν ἐπιδημίαν ἐπὶ δίκη τῶν πλημμελούντων, ἐξ ὧν φυγεῖν ἐθέλων τοὺς ἑαυτοῦ, πρὸς ὄρος ἀνήγαγε πεδινόν, τὸ σημεῖον αὐτοῖς διδούς φυλακτήριον. Καὶ τὴν δι' ἔργων ἀγαθῶν παρασκευὴν ὑποτίθεται χειρὶ τοὺς θλιβομένους παρακαλεῖν, ἀνοίγειν τε τὸ στόμα τοῖς μανθάνειν ἐθέλουσιν, ἵνα τοὺς γίγαντας φύγωσιν ἐπὶ κακοῦ τὰ πολλὰ ταττομένους, 2073 οὓς ἀγγέλους πονηροὺς λέγων, ἔοικεν παραδηλοῦν ὁ Δαβὶδ, οἵπερ ἐπιχαίρουσι μαστιζομένοις ἡμῖν δι' ὠμότητα, καὶ τὴν ἡμετέραν ὀδύνην ἰδίαν κρίνοντας ἀπόλαυσιν, ἐνυβρίζουσι, καὶ τοι τοσαῦτα δρῶντες ὅσα Θεὸς συγχωρεῖ. Φωνὴ ἐθνῶν πολλῶν ἐπὶ τῶν ὀρέων· καὶ τὰ ἐξῆς. Τὴν παμμυγὴν δείκνυσι τῶν ἐν τῷ πολέμῳ φωνῆν, ἀνθρώπων, ἵππων, νικῶντων, φευγόντων. Ἦτις, φησὶν, οὐ τοιαύτη τίς ἐστίν, ὡς ὀλίγων ἀνθρώπων νομίζεσθαι. Ἀρχόντων δὲ πλείστων, καὶ ἀρχομένων, Βαβυλωνίων μὲν θρηνοῦντων, Περσῶν δὲ ἀλαλαζόντων. Οὓς καὶ ὀπλομάχους ἀποκαλεῖ, καὶ πόρρωθεν ἐρχόμενον ἔθνος ἀπ' αὐτῆς ἤδη τῆς ἄρκτου, καὶ τῶν ὑπὸ ταύτη μερῶν. Ὡς κατὰ βούλησιν δὲ Θεοῦ χωροῦντας ἰδίους καλεῖ. Οἰκουμένην δὲ φθειρομένην, οὐ τὴν καθόλου φησὶ τὴν περὶ ἧς δὲ πρόκειται χώραν, ἴσως καὶ τὸ μέγα καὶ πολυάνθρωπον αὐτῆς ἐνδεικνύμενος, ἀντιδιαστέλλων τε τὴν μετὰ τὴν ἄλωσιν ἐρημίαν. Εἰκὸς δὲ ταῦτα δηλοῦν καὶ τῶν κατὰ τὴν Ἐκκλησίαν διαφόρων ἐθνῶν τὴν φωνήν, ἣν καὶ πεδινόν ὄρος ἔφη, πρὸς τὴν συλλογὴν τοῦ πλήθους εὐρυχωρίαν ταύτη διδούς, ἐπὶ τὸ ὕψος ἀναβαινόντων τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ, μίαν τε φωνὴν ἐχόντων τῆς πίστεως. Μία δὲ οὕσα τῇ συμφωνίᾳ, πολλαῖς ἔοικε, διὰ τὸ μερισθῆναι γλώσσαις πυρὸς παρὰ τοῦ ἀγίου Πνεύματος ἐφ' ἕκαστον τῶν ἀποστόλων μελλόντων τοῖς ἔθνεσι κηρύξαι πᾶσιν τὸ Εὐαγγέλιον, ὧν τοὺς ἐκλεκτοὺς, βασιλέας καλεῖ, ὡς υἱοὺς τῆς βασιλείας ὑπάρχοντας. Ἐκ δὲ τοῦ, Κύριος ἐντέταλται ἔθνεσι ὀπλομάχῳ ἔρχεσθαι, διδασκόμεθα κρίσει Θεοῦ τὰς τιμωρίας ἐπάγεσθαι, καὶ ὡς οὐ δεῖ δεδιέναι τὸν τύπτοντα, τὸν ἐπιτάττοντα δὲ μᾶλλον παρακαλεῖν· οὐδὲ μιμεῖσθαι τοὺς λέγοντας ἀσεβῶς, δεῖν θυσίαν προσάγειν πνεύμασι πονηροῖς, ὡς ἂν αὐτῶν τὴν κακίαν ἐκμειλιζώμεθα. Εἴτε γὰρ θεραπεύσητε, εἴτε καὶ μὴ, δρᾶν αὐτοὺς ἀνάγκη τὸ προσταττόμενον τῷ δοθέντι μέτρῳ χρωμένους. Ἡ δὲ τούτων πανοπλία τῇ τῶν δικαίων ἀντίκειται. Τοῖς μὲν γὰρ θυρεὸς ἐστὶ πίστεως· τοῖς δὲ ἀπιστίας. Τοῖς μὲν λόγου μάχαιρα, τοῖς δὲ ἀλογίας. Τοῖς μὲν θώραξ δικαιοσύνης πρὸς τὴν ἀσφάλειαν, τοῖς δὲ ἀδικίας. Σωτηρίας τούτοις περικεφάλαια, τούτοις δὲ ἀπωλείας, ἔτοιμοι τούτοις οἱ πόδες πρὸς τὸ Εὐαγγέλιον τῆς εἰρήνης, ὄξεῖς ἐκείνοις πρὸς τὸ ἐκχέαι αἷμα. Οἱ καὶ ἀπὸ γῆς εἰσι, πόρρωθεν μὲν Θεοῦ, πόρρωθεν δὲ τοῦ βίου τούτου πρὸς κόλασιν ἐκείθεν ἀγόμενοι. Οἱ γὰρ συνεργοῦντες ἡμῖν τὰ πρὸς σωτηρίαν, σύνοικοί τε καὶ γείτονες. Ἐκείνων δὲ κατακέχρηται τῇ ὠμότητι πρὸς θεραπείαν ἡμετέραν ἢ Πρόνοια, ὡς ἰατρὸς ἐχίδνης ἰῶ οὓς οὐ τὸ πνεῦμα ἀλλ' ἡ σὰρξ παραδίδοται, ἵνα τὸ πνεῦμα σωθῆ. Φύγελός τε καὶ Ἐρμογένης αὐτοῖς παρεδόθησαν οὐκ εἰς ἀπώλειαν, ἵνα δὲ παιδευθῶσι μὴ βλασφημεῖν. 2076 Οἱ αὐτοὶ δὲ καὶ ἀπὸ γῆς πόρρωθεν, ὅτι τὸν περίγειον εἶλοντο τόπον, καὶ ἀπ' ἄκρου τοῦ οὐρανοῦ, ὅθεν αὐτοῖς ἡ πρώτη γέγονε πτώσις. Εἰτά φησιν· Ὁλολύξατε· ἐγγὺς γὰρ ἡ ἡμέρα Κυρίου· ὡς οὐδενὸς τοῦ θρηγεῖν ὑπολελειμμένου Βαβυλωνίοις. Θεοῦ δὲ κατασειόντος εἰς δειλίαν τὰς τούτων ψυχὰς, πᾶσα χεὶρ ἐκλυθήσεται, καὶ πᾶσα ψυχὴ ἀνθρώπου δειλιάσει. Πάντα γὰρ ἀνόνητα τότε πρὸς κώλυμα. Τὴν γὰρ χεῖρα τὴν ὑψηλὴν τις ἀποστρέψει, κατὰ τὸ γεγραμμένον, καὶ ἄλλως δὲ, πρὸς τὴν ἀπειλήν τοῦ Θεοῦ, τὴν διὰ τῶν ὀπλομάχων, ὀλολυγμὸς καὶ θρῆνος προστέτακται, δι' ὧν ἔστι δυσωπήσαι Θεόν· φιλόανθρωπος γὰρ ὧν ἀπειλεῖ, καὶ τῶν μετανοούντων ἀποστρέφει τὴν ἀπειλήν. Εἰ μὴ γὰρ ἠβούλετο τοῦ ἁμαρτωλοῦ τὴν μετάνοιαν, τί τὴν ἀπειλήν τοῖς

Νινευίταις ἐκήρυττεν; παρ' αὐτοῦ γὰρ ἡ συντριβὴ, τὰ συντριβῆς ἀφανίζοντος ἄξια. Ὡς συντρίβει τὸν Σατανᾶν ὑπὸ τοὺς πόδας τοῦ δικαίου καὶ, Κύριος συντρίβων πολέμους, καὶ, Συντρίβει Κύριος τὰς κέδρους τοῦ Λιβάνου, τοὺς ἀλαζόνας καὶ τοὺς ὑπεραιρομένους κατὰ τῆς ἀληθείας. Δεῖ δὲ φθάνοντας τοῦ Κυρίου τὴν συντριβὴν, τὴν ἑαυτῶν μεγαλόφρονα καρδίαν συντρίβειν, ἵνα γένηται θυσία ἢ ταπείνωσις αὐτῆς. Ὡς πρὸς Θεὸν γὰρ τιμωρούμενον, πᾶσα χεὶρ ἀσθενῆς καὶ ψυχὴ δειλὴ. Ἀνθρώπου δὲ, φασὶν, εἰκότως προσέθηκεν. Ἡ μὲν γὰρ τῶν ἀγγέλων, κρείττων δειλίας, ἢ δὲ τῶν ἀλόγων ἐλάττων. Ἡ δὲ γὰρ πτοεῖται μὲν, οὐ δειλιᾷ δέ. Δειλία γὰρ ἐστὶν ἔλλειψις τῶν ἀπὸ τῆς ἀνδρείας δογμάτων. Πρέσβεις δέ φησι ταραχθῆσθαι, τοὺς τῶν εἰδώλων θεραπευτὰς, οἱ κατὰ τὸ εἶκος, τῶν περὶ Κύρον προσδοκωμένων, κατεμαντεύοντο χρηστὰ καὶ λιτὰς προσῆγον τοῖς δαίμοσιν, ὑπὲρ τῆς χώρας πρεσβεύοντες. Αἰσχυνθήσονται δὲ τῶν ἐναντίων γενησομένων, καὶ ὀδυροῦνται πρὸς ἀλλήλους. Τοῦτο γὰρ τὸ συμφοράσουσιν, οὐαὶ τυχόν, καὶ συμφορᾶς προφέροντες ῥήματα. Ἐξ ἀθυμίας δὲ αὐτῶν τὰ πρόσωπα μελανθήσεται, ὡς σποδοῦ μαρανθείσης λείψανον εἶναι δοκεῖν ἢ καὶ τὸ ἐκ τῆς αἰσχύνης παρίστησιν ἔρευθος. Ἔρχεται γὰρ καιρὸς, καθ' ὃν ἀπαραίτητος ὀργὴ Θεοῦ τὴν τῶν Χαλδαίων ὄλην ἐρημώσει χώραν, καὶ τοὺς ἀμαρτωλοὺς ἐξ αὐτῆς ἀπολέσει· τοῦτ' ἔστι, πάντας ὄντας ἀμαρτωλοὺς ἀπολέσει. Οὐ γὰρ ἀντιδιαστέλλει δικαίοις οὖσιν ἐν Βαβυλῶνι. Καὶ ἐπὶ τὰ μεγέθη τῶν συμφορῶν, σκότου καὶ ἀχλύος τὸν ἀνθρώπινον καταπίμπλησι νοῦν, κἂν ὁ τῆς ἡμέρας τύχη καιρὸς, κἂν σελήνη καὶ ἄστροις ἢ νύξ καταλάμπηται, τούτου χάριν ταῦτά φησι, σκοτισθήσεται, οὐ φύσει, τῶν δὲ ἀθυμούντων οὕτω δοκούντων ὄραν. Τὸ δὲ, Ἐντελοῦμαι κακὰ, ἢ ἀντὶ τοῦ, ἀπειλήσω ἢ ἀπενεχθῆναι προστάξω. Δι' Ὁρίωνος δὲ, τὰ λαμπρὰ τῶν ἀστέρων ἐδήλωσεν. Ἄλλως δὲ παρ' Ἑβραίοις τὸ ἄστρον τοῦτο λεγόμενον, οἱ ἔρημ 2077 νεύσαντες πρὸς τὴν κρατοῦσαν παρ' Ἑλλησι συνήθειαν ἐκδεδώκασι. Καὶ ἐν Ἰώβ δὲ φησὶν ἡ Γραφή, Πλειάδα καὶ Ἑσπερον καὶ Ἀρκτοῦρον, καὶ ταμειανότου πάλιν οὕτως ἐξ Ἑλλήνων λεγόμενα. Τινὲς δὲ τὰ προειρημένα ῥητὰ, διὰ τὸ λέγεσθαι τῇ οἰκουμένην πάση κακὰ, τοῦτον ἐξηγοῦνται τὸν τρόπον. Μέλλων γὰρ, φασὶν, ὁ λόγος μερικὴν ἀπειλήν κατὰ Βαβυλῶνος ποιήσασθαι, περὶ τῆς καθολικῆς τοῦ Θεοῦ προεκτίθεται κρίσεως, καθόλου περὶ τῶν ἀσεβῶν οἷα πείσονται διηγούμενος· εἶθ' οὕτως ἐπὶ τὴν μερικὴν τῆς Βαβυλῶνος μετέρχεται κόλασιν. Περὶ δὲ τῆς γενικῆς τέως λέγων· Ἐπ' ὄρους, φησὶ, πεδινοῦ ἄρατε σημεῖον. Τοῦτο δὲ τὸ προφητικὸν πνεῦμα ἐκ προσώπου τοῦ Θεοῦ Λόγου προφέρεται, κελεύει τε τοῖς ἀμφ' αὐτὸν ἀγγέλοις ἀνοῖξαι θύρας κεκλεισμένας, καὶ τοῖς ἔνδον οὖσι προῖεναι, παρακελεύσασθαι, καὶ σπεύδειν ἐπὶ τὴν τῶν ἀσεβῶν τιμωρίαν. Δι' ὧν εἶκος δηλοῦσθαι χώραν ἀφωρισμένην δυνάμεσιν ἀντικειμέναις οἰονεὶ δεσμοτήριον τούτων ὑπάρχουσαν. Καὶ μήποτε αὐτὴ ἐστὶν ἡ ἄβυσσος, ἣν πεπληρῶσθαι δρακόντων δηλοῖ τὸ, δράκοντες καὶ πᾶσαι ἄβυσσοι, εἰς ἣν μὴ πεμφθῆναι πρὸ καιροῦ τὸν Χριστὸν παρεκάλουν οἱ δαίμονες, ὡς εἰδότες ἔσσεσθαι ποτε τούτου καιρόν; Τὰς δὲ τοιαύτας δυνάμεις γίγαντάς φησιν, ἢ ὡς γιγάντων οὖσας ψυχάς· ἢ τῶν ἐξ οὐρανοῦ κατελθόντων ἀγγέλων, ἐξ ὧν οἱ γίγαντες ἐγεννήθησαν ταῖς τῶν ἀνθρώπων θυγατράσι μιγέντων, ἢ καὶ ἑτέρας ἀποστατικὰς δυνάμεις μέχρι τοῦ τῆς κρίσεως δεδεμένας καιροῦ. Ἐπειδ' ἂν δὲ τὸ τοῦ Θεοῦ δικαιωτήριον ἐπιστῆ, ἀποστελεῖ μὲν, ὡς αὐτὸς φησι, τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ μετὰ σάλπιγγος μεγάλης, καὶ ἐπισυνάξουσι τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐτοῦ, ἀπ' ἄκρου τοῦ οὐρανοῦ ἕως ἄκρων αὐτοῦ, τὰς δὲ κολάσεις ὡσπερ διὰ δημίων τῶν ἀντικειμένων δυνάμεων τοῖς κολασθησομένοις ἐπάξει, προστάξας τοῖς ἀμφ' αὐτὸν ἀγγέλοις ἀνεῖναι τούτων τὸ δεσμοτήριον, ὡς ἂν προελθοῦσαι τοὺς ἀσεβεῖς τιμωρήσονται, μέλλουσαι καὶ αὐταὶ τὴν οἰκείαν ἐκδέχεσθαι κρίσιν. Ὅρος δὲ πεδινὸν, τὸν περίγειον ἐκάλεσε τόπον, καὶ πᾶν τὸ τῶν ἀνθρώπων οἰκητήριον, ἔνθα τὸ σημεῖον παρασχεῖν τῆς μελλούσης ἐπιτίθεσθαι τοῦ Θεοῦ κρίσεως παρακελεύεται

(περὶ οὗ τάχα φησὶ, Καὶ ὄψονται τὸ σημεῖον τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου) καὶ ὑψηλῆ φωνῆ συγκαλεῖν ἐπὶ τὸ κριτήριον. Εἶτά φησι, Παρακαλεῖτε τῆ χειρὶ· ἀνοίξατε, ἄρχοντες. Ἄνθ' οὗ Σύμμαχος φησὶ· Κινήσατε χεῖρα, καὶ ἐξελευθέτωσαν θύρας. Δῆλον ὡς ἀπὸ τοῦ ἐξωτάτου σκότους, ἐν ᾧ καθειργμένοι τυγχάνουσιν. Αἱ οὐκ ἂν ἐξήλθον, μὴ τοῦ κριτοῦ τοῦτο προστάξαντος. Ἐπιφέρει δὲ ὡς γίγαντες εἰσιν οἱ 2080 καλούμενοι. Ἄνθ' οὗ, Ἀκύλας καὶ Σύμμαχος δυνατοὺς ἐκδεδώκασι. Λέγει δὲ δυνάμεις τὰς τιμωρητικὰς. Τοῦτο γὰρ ἡ Γραφή λέγουσα περὶ τῶν Αἰγυπτίων παρίστησιν· "Ἀπέστειλεν ἐπ' αὐτοὺς ὄργην καὶ θυμὸν καὶ θλίψιν, ἀποστολὴν δι' ἀγγέλων πονηρῶν·" ὧν δηλοῖ τὴν ἐπὶ τοῖς κολαζομένοις ὠμότητα, χαρὰν αὐτῶν λέγων καὶ ὕβριν. Ταῦτα μὲν οὖν φασὶ περὶ τούτων. Τὰ δὲ ἐξῆς, περὶ τῶν κριθησομένων ἐθνῶν ἐπιλέγει, οἱ φωνὰς ἀφήσουσι, καθ' ἑαυτῶν ἐξομολογούμενοι, τὰς ἑαυτῶν ὀλοφυρόμενοι συμφορὰς, ὑπήκοοί τε καὶ βασιλεῖς, διὰ τοὺς ὀπλομάχους τοὺς φθείροντας Θεοῦ προστάζει τὴν οἰκουμένην. Τούτους ἔλεγε γίγαντας μακρὰν ὄντας πάλαι, καὶ ὡσπερ ἐν θεμελίῳ τοῦ οὐρανοῦ ἀποκεκλεισμένους. οἱ κατὰ καιρὸν κληθέντες φθεῖρουσι πᾶσαν τὴν τῶν κακῶν οἰκουμένην, μετὰ τὸν ἀφορισμὸν τῶν δικαίων. Οὕτω καὶ ἐν Εὐαγγελίοις τῶν ἐκ δεξιῶν κληθέντων ἐπὶ τὴν ἡτοιμασμένην αὐτοῖς βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου, ἐπὶ τοὺς ἐν ἀριστεροῖς ἢ ἀπειλή τοῦ πυρὸς ἐξενήνεκται. Ταῦτα περὶ τῆς μελλούσης εἰπὼν κρίσεως, ἐπεὶ μήπω ταύτης καιρὸν, ἐπὶ μετάνοιαν πρὶν γενέσθαι ταύτην καλεῖ τοὺς ἁμαρτωλοὺς, ἐπὶ τοῖς ἰδίῳις κακοῖς ἀποκλαίεσθαι παραινῶν. Ἦξει γὰρ, φησὶν, ἡ προλεχθεῖσα τῆς ὀργῆς ἡμέρα, καὶ πλησίον ἐστίν. Πολὺς δὲ ὁ χρόνος ἀφ' οὗ ἐγγίζειν αὐτὴ λέγεται πάντων τῶν προφητῶν διαμαρτυραμένων αὐτῆς τὴν ἐγγύτητα, ὡς ἂν μηδεὶς ἀναπεπτωκῶς, ὡς χρονιζούσης αὐτῆς ἀνέτοιμος εὕρεθῆ. Τίνες δὲ οἱ πρέσβεις οἱ ταρασσόμενοι, ἠνίκα ἂν ἐπιστῆ ἡ τοῦ Κυρίου ἡμέρα; Δῆλον ὅσους διὰ παραβολῆς ἠνίξατο Κύριος. "Ἄνθρωπος γὰρ, φησὶν, εὐγενῆς ἐπορεύθη εἰς χώραν μακρὰν λαβεῖν ἑαυτῷ βασιλείαν, καὶ ὑποστρέψαι." Εἶτα περὶ τῶν δέκα μνῶν τῶν δοθεισῶν τοῖς δούλοις εἰπὼν φησὶν· "Οἱ δὲ πολῖται αὐτοῦ ἐμίσησαν αὐτὸν, καὶ ἔπεμψαν ὀπίσω αὐτοῦ πρέσβεις, ὅτι οὐ θέλομεν τοῦτον βασιλεῦσαι ἐφ' ἡμᾶς." Καὶ πῶς γὰρ οὐκ εὐγενῆς ὁ ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ Πατρὸς ἔχων τὴν ὕπαρξιν; καὶ ὁ κατὰ τὸν Σωτῆρα δὲ ἄνθρωπος, εὐγενῆς ἂν λέγοιτο γεγὼς ἐκ σπέρματος Δαβίδ. Πορεύεται οὖν εἰς χώραν μακρὰν, οὐ τοσοῦτον τῷ τόπῳ διεστῶσαν, ὅσον τῇ καταστάσει τῶν πραγμάτων. Ἐγγὺς γὰρ ὁ Θεὸς τῶν ἀγαθῶν, τῶν δὲ πλημμελούντων ἀπώκισται. Ὅς διαβόλου τυραννίδι τὸν κόσμον ἰδὼν ὑποκείμενον, ἐλεήσας τοὺς ἀνθρώπους, βασιλεὺς αὐτῶν γενέσθαι κατεδέξατο. Δεῖ γὰρ αὐτὸν βασιλεῦσαι, ἄχρις οὗ θῆ τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ. Ἦλθεν οὖν εἰς χώραν μακρὰν τοῦ Θεοῦ, τὸν περιγίειν τόπον τὴν ἐπὶ τὰ ἔθνη βασιλείαν λαβεῖν, κατὰ τὸ, "Ἄιτησαι παρ' ἐμοῦ, καὶ δώσω σοι ἔθνη τὴν κληρονομίαν σου." Οἱ δὲ τελοῦντες ὑπὸ τὸν ἄρχοντα τοῦ αἰῶνος τούτου, οὐ μόνον ἄνθρωποι, ἀλλὰ καὶ δυνάμεις, τὴν αὐτοῦ βασιλείαν οὐ κατεδέξαντο. Δόντος δὲ αὐτοῦ τὰς ἐντολὰς, καὶ τὴν ἐργασίαν ἐπιζητούντος 2081 αὐτῶν, ἔπεμψαν πρέσβεις ὀπίσω αὐτοῦ ἀρνούμενοι τὴν αὐτοῦ βασιλείαν. Εἶεν δ' ἂν οἱ πρέσβεις, οἱ τὸν θάνατον ἐνεργήσαντες αὐτοῦ, νομίσαντες διὰ τοῦ σταυροῦ διακόπτειν αὐτοῦ τὴν βασιλείαν, λέγοντες τῷ Πιλάτῳ· "Μὴ γράφε ὅτι βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων, ἀλλ' ὅτι ἐκεῖνος εἶπε, βασιλεὺς εἰμι." οἱ κατακριθέντες ἐκ τῆς ἑαυτῶν πονηρίας ἐμποδῶν οὐ γεγόνασι τῇ οἰκονομίᾳ. Οὐδεὶς δὲ θέλει φαῦλα πράττων, ὑπὸ Χριστοῦ βασιλευέσθαι. Περὶ ὧν, ὅτι ταραχθήσονται, φησὶν ὁ προφήτης, ὅταν ἴδωσι τὸν Κύριον μετὰ δόξης ἐρχόμενον. Ἴδου γὰρ ἡμέρα Κυρίου ἔρχεται ἀνίατος. Ταύτην ἄλλην εἶναί φασὶ παρὰ τὴν προτέραν, περὶ ἧς εἶπεν· Ἐγγὺς ἡ ἡμέρα Κυρίου. Ἐκείνη γὰρ, περὶ τῆς ἰδίας ἐκάστου συντελείας, ἧτις ἐγγὺς πάρεστιν· ἡ δὲ νῦν, περὶ τῆς καθολικῆς, ἥπερ δὴ καὶ κυρίως ἐστὶν ἡμέρα. Νυκτὶ γὰρ οὐ διακόπτεται. Διὸ καὶ ἐν αὐτῇ φανεροῦται τὰ κρυπτὰ τοῦ

σκότους. Ὁ δὲ παρῶν βίος, νύξ· ἐν ᾧ ταῦτα συγκέκρυπται. Ἐκείνην οὖν ἀνίατον ἔφησεν. Οὐκ ἔστι γὰρ ἐξετάσασθαι τοὺς προσαγομένους ἐν αὐτῇ πόνους. Οἰκονομικὸν δὲ τοῦτο, φασὶ, φόβον ἐμποιοῦν πρὸς τὸ ἐργάζεσθαι, ἕως ἡμέρα ἐστίν· ἔρχεται γὰρ νύξ, ὅτε οὐδεὶς δύναται ἐργάσασθαι· δεδεμένος δὲ χεῖρας καὶ πόδας τῷ δεσμῷ τῶν ἰδίων ἀμαρτημάτων, εἰς τὸ σκότος ἐμβάλλεται. Τότε δὲ, φησὶν, οἱ ἀστέρες τοῦ οὐρανοῦ τὸ φῶς οὐ δώσουσι, λέγοντος τοῦ Κυρίου. Εὐθέως δὲ μετὰ τὴν θλιψὴν τῶν ἡμερῶν ἐκείνων, ὁ ἥλιος σκοτισθήσεται, καὶ τὰ ἐπὶ τούτοις, οἷς ἐπιλέγει· καὶ κόψονται πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς. Ἔω σύμφωνον τὸ· Φωνὴ ἔθνῶν πολλῶν ἐπὶ τῶν ὀρέων. Φωνὴ βασιλέων καὶ ἔθνῶν συνηγμένων. ἰβι´. 9Καὶ ἀπολωῖ ὕβριν ἀνόμων, καὶ ὕβριν ὑπερηφάνων ταπεινώσω. Καὶ ἔσονται οἱ καταλελειμμένοι ἔντιμοι μᾶλλον, ἢ τὸ χρυσίον τὸ ἄπυρον, καὶ ἄνθρωπος μᾶλλον ἔντιμος ἔσται ἢ ὁ λίθος ὁ ἐκ Σουφεῖρ9, κ.τ.λ. Καὶ ταῦτα πάλιν, οἱ μὲν τοῖς περὶ τῆς καθόλου κρίσεως προσκεῖσθαι φασιν, οἱ δὲ περὶ Χαλδαίων ἰδικώτερον λέγεσθαι, ἀγαθότητος δὲ Θεοῦ τὸ, ὕβριν ἀνόμων καὶ ὑπερηφάνων ἀπολεῖν τε καὶ ταπεινοῦν, ὡς ἂν ἀποκαταστήσῃ καθαρὸν ἀπὸ πάσης κακίας τὸ ἑαυτοῦ δημιουργημᾶ· ὡς καὶ τὴν σοφίαν τῶν σοφῶν ἀθετεῖ διελέγχων, οὐκ οὕσαν ἀληθῆ καθ' ἃ τοῖς πλανωμένοις δοκεῖ. Οὕτως ὑπὸ ἰατροῦ νόσος ἀπόλλυσθαι λέγεται, καὶ σκότος ὑπὸ ἡλίου. Διὸ καὶ Ἰακώβ εὐλογῶν τοὺς υἱοὺς Συμεὼν καὶ Λευὶ, Ἐπικατάρατος, φησὶν, ὁ θυμὸς αὐτῶν· τὴν πονηρὰν γὰρ ἔξιν διὰ τῆς κατάρας ἐξαναλίσκει, ὡς ἂν τὸ καταλειπόμενον ἐν αὐτοῖς ἄξιον τῆς εὐλογίας τοῦ πατριάρχου γένηται. Οὕτω καὶ Νῶε φησὶν· Ἐπικατάρατος Χαναάν· καίτοι Χάμ ἦν ὁ λευπηκῶς, ἀλλ' ὅμως οὐκ αὐτῷ καταρᾶται, ἀλλὰ τῷ γεννήματι αὐτοῦ, 2084 καὶ τῷ ἔργῳ, ᾧπερ συμβολικῶς ὀνομάζεται Χαναάν. Ἐρμηνεύεται γὰρ, ὡς σάλος. Ἐν κινήσει γὰρ ἡ ἔξις γινομένη τὸ πάθος ἐπιτελεῖ. Ἡ δὲ ὕβρις, ἢ ἀπολεῖν φησι, πάσης ἐστὶν ἀνομίας ἐμφατικῆ. Οἱ γὰρ ἄνομοι ὑβρίζουσι μὲν εἰς τὸν ναὸν, ὑβρίζουσι δὲ εἰς τὸν πλησίον, καὶ εἰς τὸ κατ' εἰκόνα. Καὶ διὰ τῆς εἰκόνας ἡ ὕβρις ἀναβαίνει ἐπὶ τὸν κτίσαντα, καθὰ καὶ εἰς βασιλέα, διὰ τῆς εἰκόνας ὑβριζομένης. Καὶ πρὸ πάντων, δι' ὧν τις ἀμαρτάνει, ἑαυτὸν καθυβρίζει· ὕβρεως ἄρα γέννημα πᾶσα ἀμαρτία· καὶ τοῦ ὑβριστοῦ πρώτου καθάπτεται· οὕτω δὲ καὶ ὑπερηφανία τῆς ἀνομίας ἐστὶν ἀδελφῆ. Ἔω γὰρ ἂν τις ἀμάρτη, τὴν ἐναντίαν ἀρετὴν ὑπερηφανεῖ τῷ πλημμελήματι. Ὁ οὖν ἀντιτασσόμενος ὑπερηφάνοις Κύριος, καὶ ταπεινῶν ἀμαρτωλοὺς ἕως γῆς, ἐπαγγέλλεται τὴν ὕβριν τῶν ὑπερηφάνων ταπεινώσειν, ῥυόμενος αὐτοὺς ἐκ τῆς πρὸς τὸν διάβολον ὁμοιότητος, ὃς πατήρ ἐστὶν ὑπερηφανίας, ἐνάγων αὐτοὺς πρὸς τὸ μαθητεύεσθαι τῷ εἰπόντι· Μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πρᾶός εἰμι, καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ. Ταῦτα δὲ, φασὶ, καθολικῶς περὶ τῆς ἐπὶ συντελείᾳ τοῦ κόσμου κρίσεως εἴρηται· διὸ ἐν αὐτοῖς, τῆς οἰκουμένης ὅλης μεμνημένος, οὐδεμίαν Βαβυλῶνος πεποιήται μνειάν, μετὰ δὲ τὸ ἐπενεχθῆναι τὰ εἰρημένα, οἱ ἐκ πολλῶν εὐρισκόμενοι ἄνθρωποι μηδὲν βλαβέντες τὴν ψυχὴν ἀπὸ τῆς πρὸς τοὺς ἀνόμους κοινωνίας, διὰ δὲ πειρασμῶν μυρίων βάσανον δεδωκότες ἀκριβῆ τῆς ἑαυτῶν προαιρέσεως, παντὸς τιμίου δοκοῦντος ἐν ἀνθρώποις ἔσονται τιμιώτεροι, τῆς ἀνδρὸς εὐρεθέντες ἄξιοι προσηγορίας, καὶ τὸ κατὰ φύσιν λογικὸν διασώζοντες, χρηματίζοντες ἄνθρωποι, τῷ μὴ τεθηριῶσθαι τοῖς ἄλλοις ὁμοίως. Ἄπυρος δὲ χρυσὸς, ὁ διὰ τὸ φύσει καθαρὸν καὶ ἀμιγῆς πρὸς ἄλλα, πυρώσεως οὐ δεόμενος. Σουφεῖρ δὲ χώρα τῆς Ἰνδικῆς, ἔνθα γίνεσθαι τὰς τιμιωτάτας λίθους φησί. Δηλοῖ τοίνυν ἢ τῶν ἀρετῶν ἐχόντων τὸ σπάνιον, ἢ τῶν ὅλως ζώντων μετὰ τὴν ἄλωσιν Βαβυλῶνος· εἶγε περὶ ταύτης ὁ λόγος, ἐφ' οἷς οὐρανοῦ θυμὸν ὑποτίθεται, οὐχ ὡς ἐμψύχου, καθ' ἃ δὴ τινες οἴονται, ἀλλὰ τὰς ἐν αὐτῷ δυνάμεις δηλῶν, ὡσπερ φαμέν, Ἡ πόλις ἐκβέβηκε, Πᾶσα ἡ πόλις ἤτησέ τι παρὰ τοῦ ἄρχοντος, τοὺς ἐνοικοῦντας σημαίνοντες. Συγκινεῖται δὲ τῷ Δεσπότῃ κατὰ τῶν ἀσεβούντων ἢ κτίσις· ὡς καὶ χαρὰ γίνεται ἐν τοῖς μετανοοῦσιν ἐν οὐρανῷ. Καὶ ἀλλαχοῦ δὲ ἐπὶ τοῖς ἀνόμοις ὁ οὐρανὸς ἐξίσταται τε καὶ φρίττει· καὶ ἐν

Αἰγύπτῳ γὰρ ὕδωρ μὲν εἰς αἶμα μετέβαλεν· ἐξήρψε δὲ βατράχους ἢ γῆ· καθῆκε δὲ χάλαζαν οὐρανός· ὁ δὲ ἀήρ σκότος ὑπῆρχε βαθύτατον. Οὕτω δὲ καὶ νῦν οὐρανοῦ θυμὸν νοητέον, ὡς ἅπερ ἐξ αὐτοῦ τοῖς κολαζομένοις ἐπάγεται φοβερά, ἄστρον ἐκλείψει, σκηπτοί τε καὶ σκληραὶ βρονταί, καὶ 2085 ἄερος ἀχλὺς, ἃ δὴ γίνεται διὰ θυμὸν ὀργῆς Κυρίου, οὕτω λεγομένης τῆς κατὰ κόλασιν ἀναθυμιάσεως, καὶ τῆς ἐπὶ τοῖς ἡμαρτηκόσιν ἐξάψεως. Γῆ δὲ, φησὶν, ἐκ τῶν θεμελίων σεισθήσεται· τοῦτ' ἔστιν, οὐκ ἐπιβολῆς ἔχουσα τὸν βρασμόν. Θεμέλια δὲ γῆς ἄγνωστά φησὶν ἐν Ἰὼβ ἀνθρώπου φύσει Κύριος. "Ποῦ ἦς ἐν τῷ θεμελιῶν με τὴν γῆν; ἀπάγγελον δὴ μοι εἰ ἐπίστασαι σύνεσιν, τίς ἔθετο τὰ μέτρα αὐτῆς, εἰ οἶδας; ἢ τίς ὁ ἐπαγαγὼν σπαρτίον ἐπ' αὐτήν; ἐπὶ τίνοσ οἱ κρίκοι αὐτῆς πεπήγασιν; τίς δὲ ἔστιν ὁ βαλὼν λίθον γωνιαῖον ἐπ' αὐτῆς;" Οἱ δὲ τῆς ἔξω σοφίας φασὶ τεθεμελιῶσθαι τὴν γῆν ἐν τῷ κέντρῳ τῆς περιεχούσης οὐρανοῦ σφαίρας αὐτήν. Ἰσοῤῥοπος γὰρ περ ἀφισταμένη πανταχόθεν, ἔστιν ἀκλόνητος· καὶ ταῦτα δὴ, φασὶ, τὰ ῥητὰ δηλοῖ τὴν συντέλειαν. Οἱ δὲ περὶ Βαβυλωνίων εἰρηῆσθαι νομίζοντες λέγουσιν, ὡς οἱ προφηταὶ τὴν θείαν καὶ ἄφραστον δύναμιν δεχόμενοι κατὰ νοῦν, ὑπερβολικῶς αἴρουσιν ὑψοῦ τὰς φωνάς, καὶ μεγέθη τοῖς διηγήμασιν ἐπινοοῦσιν ἐξαιρέτα. Οἱ δὲ φεύγειν, φησὶ, τότε πειρώμενοι τὰ δεινὰ, δόξουσιν εἰκέναι δορκαδίῳ σμικρῷ, ἀλλ' οὐ τελείοις, κοῦφόν τε καὶ ταχὺν ποιούμενοις τὸν δρόμον· εὐπτότητον δὲ τὸ ζῶον, κὰν ταῖς φυγαῖς οὐχ ἰστάμενον. Καὶ ὡς πρόβατον ἔσονται πλανώμενον. Οὐ γὰρ ἔχει σύνεσιν οἰκείαν τὸ πρόβατον, ὡς ὀρμίσαι μὲν ἐπὶ τὰς τροφίμους νομάς, ἀυλισθῆναι δὲ ἐν τόποις ἀσφαλεστέροις, ἢ πότον ἑαυτοῖς ἐκζητῆσαι, ἐὰν μὴ τις ἦ ποιμαίνων, καὶ ἐπ' αὐτὰ καθηγούμενος. Οὕτως οὖν τοῖς φεύγουσὶ φησὶν, Οὐκ ἔσται τις ἄρχων ὁ καὶ συνάγειν δυνάμενος, καὶ καταφυγὴν αὐτοῖς παρασχεῖν. Οἱ μὲν γὰρ διασπεύρονται διωκόμενοι· οἱ δὲ μένοντες, ἠττηθήσονται· ἢ καὶ, κατὰ τοὺς λοιποὺς ἐρμηνευτάς, ἐκκεντηθήσονται. Οἱ δὲ κὰν συστῶσι ἀλλήλων, ὑποπεσοῦνται τῇ μαχαίρᾳ τῆς ὀργῆς τοῦ Θεοῦ. Οὐ μόνον δὲ ταῦτα διαθήσουσιν τοὺς ἀσεβεῖς αἱ δυνάμεις αἱ τιμωρητικαί, ἤγουν τοὺς Βαβυλωνίους οἱ Πέρσαι· ἀλλὰ καὶ γυναῖκας καὶ παῖδας, ὡς ὁμοίως ὑπάρχοντας ἀσεβεῖς. Τὸ δὲ εἰς τὴν χώραν αὐτοῦ διῶξαι, ἀντὶ τοῦ ἐπειχθῆναι. Δεδιότες γὰρ τοὺς πολεμίους, φησὶ, καὶ τὴν ἡδίστην αὐτοῖς φεύξονται χώραν. Συμφωνεῖ δὲ τῷ τοὺς παῖδας ἄρξουσιν, ὁ Δαβὶδ πρὸς τὴν Βαβυλῶνα λέγων, "Μακάριος ὃς κρατήσῃ καὶ ἔδαφιῖ τὰ νήπιά σου πρὸς τὴν πέτραν." Εἰ δὲ δεῖ νοητῶς περὶ τῶν συμβεβηκότων Ἀσσυρίοις εἰπεῖν, εὗροις ἂν ἀκωλύτως τῇ περὶ τοῦ Χριστοῦ προφητεία λεχθεῖση τὰ περὶ τῆς νοητῆς Βαβυλῶνος, καὶ τοῦ ταύτης ἄρχοντος 2088 διαβόλου λεγόμενα, ὃς κατὰ τὸν ἱστορικὸν βασιλέα πολεμεῖ μὲν αἰεὶ τοῖς ἀνακειμένοις Θεῷ, πολλοὺς τε λίαν αἰχμαλώτους ἐργάζεται, καὶ τούτοις ἐπιχαίρει τῆς πατρίδος ἑλληλαμένοις, καὶ γῆς τῆς ἀγίας. Ἄλλ' ἐγήγερται τὸ τοῦ Σωτῆρος σημεῖον ὁ θεῖος σταυρὸς, καὶ ἠλαλάξαμεν κατ' αὐτοῦ ὠδὴν ἄδοντες ἐπινίκιον τῷ δι' ἡμᾶς ὑπὲρ ἡμῶν τε νενικηκότι, καὶ τὴν φωνὴν ὑψώσαμεν, τῆς πίστεως τὴν ὁμολογίαν ποιούμενοι. Ἐντέταλται δὲ καὶ ὁ Κύριος ἔρχεσθαι ἔθνει ὀπλομάχῳ, δηλονότι τῷ τῶν ἀγίων, οἷς ἡ μάχη οὐ πρὸς αἶμα καὶ σάρκα, πρὸς ἀρχὰς δὲ μᾶλλον καὶ ἐξουσίας, ἀντετάξαντό τε καὶ νενικήκασιν ἀντεπάγοντες αὐταῖς τὴν πολιορκίαν οἷά τινα πόλιν, τὴν εἰδωλολατρείαν πορθοῦντες τὴν πάλαι δεινὴν καὶ ἀνάλωτον Χριστοῦ στρατηγοῦντος, καὶ τῶν ὑπερασπιζόντων ἀγγέλων, ὡς εὐαριθμήτους λείπεσθαι τῶν ὑπ' ἐκείνων ἀλόντων, καὶ τούτους περιδεεῖς καὶ ἀπειρηκότας παντελῶς τὴν ἀντίστασιν. Ἐπὶ τοιαύτην ἡμᾶς ὁ προφήτης ἀλληγορίαν κινῶν, μετὰ τὰ περὶ τοῦ Σωτῆρος, τὰ περὶ τῶν Βαβυλωνίων ἐπήνεγκεν. ἰζκβ'. 9'Ἰδοὺ ἐπεγείρω ἡμῖν τοὺς Μήδους, οἱ ἀργύριον οὐ λογιζονται, οὐδὲ χρυσίου χρεῖαν ἔχουσι. Τοξεύματα νεανίσκων συντρίψουσι, καὶ τὰ τέκνα ὑμῶν οὐ μὴ ἐλεήσωσιν, οὐδὲ ἐπὶ τοῖς τέκνοις σου φείσονται οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν. Ταχὺ ἔρχεται, καὶ οὐ χρονεῖ9. Οἱ περὶ καθολικῆς κρίσεως εἰρηῆσθαι τὰ προλαβόντα

νομίσαντες, έντευθεν ιδιάζειν τὰ περι τῶν Ἀσσυρίων φασίν. Οὐ πολλοῖς δὲ ὕστερον χρόνοις τῆς παρούσης προφητείας, ὡς ἡ ἱστορία παρέδωκεν, ἐπέθεντο Μῆδοι τῆ τῶν Ἀσσυρίων ἀρχῆ. Πρῶτος δὲ τούτους Κύρος ὁ Περσῶν ὑπέταξε βασιλεὺς, ὁ καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν τῶν Ἰουδαίων ἀνεῖς, οὐπὲρ ὀνομαστὶ διὰ τῶν ἐξῆς ἐμνημόνευσε. Εἰσέτι δὲ καὶ νῦν ἀληθὲς δείκνυται καὶ τὸ, Οὐ κατοικηθήσεται εἰς τὸν αἰῶνα χρόνον. Τινὲς δὲ φασιν, ὡς ὀρίζει χρόνω τὴν ἐρημίαν, ὡς μετὰ ταῦτα πάλιν οἰκηθησομένης. Ἄραβας δὲ φησιν, ἢ τοὺς νῦν καλουμένους Σαρακηνοὺς, οἱ πάλαι δι' ἐμπορίαν καὶ ἐπ' αὐτῆς ἐσκηνοποιοῦντο τῆς Βαβυλῶνος· διὸ φησι Σύμμαχος, οὐδὲ σκηνοποιήσει ἐκεῖ Ἄραψι τοὺς ἐκ τῆς ὁμόρου Πέρσαις εὐδαίμονος Ἀραβίας. Ἄλλ' ἐπεὶ πολλὰ τῶν ἐρήμων ἐπινέμονται τόπων ποιμένες, μάνδρας τοῖς ἑαυτῶν θρέμμασιν ἑαυτοῖς ποριζόμενοι, οὐδ' εἰς τοῦτο χρησίμην ἔσσεσθαι τὴν Βαβυλῶνά φησιν· ἡμέρων δὲ καὶ λογικῶν ζῶων ἔρημος γενομένη, δαίμοσιν ἐνδιαίτημα καὶ θηρίοις γενήσεται. Φιληδοῦσι γὰρ τοῖς ἐρήμοις τόποις οἱ δαίμονες. Διὰ τε τῶν θηρίων τὸ ἄγνωστον, τὴν Ἑβραϊκὴν θέντες λέξιν σιεῖν, οἱ λοιποὶ τῶν ἐρμηνευτῶν ἐκδεδώκασιν· ἀντὶ δὲ τοῦ σειρήνης, τοῦ στρουθοκαμήλου. Φιλήρημον γὰρ ὄν τὸ ζῶον, ταῖς ἀγῶνι 2089 τάταις ἐναυλίζεται ψάμμοις. Καὶ ἀντὶ τοῦ ὀνοκένταυροι, σιεῖν πάλιν ἐξέδωκεν. Ἀντὶ δὲ τῶν ἐχίνων, σειρήνας. Τάχα που διὰ τῶν δαιμόνων ἀπατηλόν· ὁποίας ὁ μῦθος τὰς Σειρήνας παρέδωκεν. Τινὲς δὲ Σειρήνας ἐξηγήσαντο, τὰ εὐστομεῖν εἰδότα πτηνὰ· ἢ κατὰ γε, φασὶ, τὴν Ἑβραίων ἔκδοσιν, τὴν γλαῦκα· τοὺς δὲ γε τῶν ὄνων ἀγρίους, φασίν, ὀνοκενταύρους ὀνόμασεν· ἐχίνους δὲ τοὺς ἀκάνθαις ὀξείαις οἰονεῖ φρίττοντας μύας· ἅπαντα τὴν ἐρημίαν δηλοῖ. Διὸ καὶ ἤχου φησὶ τὰς οἰκίας πλησθήσεσθαι, τὴν τῶν ἀοικίτων σημαίων ἠχώ. Λέγει δὲ τοὺς Μήδους, διὰ τὸ πλουτεῖν, χρημάτων ὑπερορᾶν, ὡς ἄπορον εἶναι Βαβυλωνίοις παρὰ τούτων ἐξωνεῖσθαι τὴν ἄλωσιν· Τὸ δὲ Μήδων ὄνομα μεταλαμβανόμενον, σημαίνει ἀπὸ ἱκανοῦ. Οὐκοῦν ὁ ἱκανὸς ἐν πᾶσιν ἐπάγειν ἐκάστω τὰ πρὸς ἀξίαν, οὗτος τοὺς Μήδους κινεῖ. Ἡ τάχα ἐπειδὴ ὁ Μαδαῖ κτίστης ἐστὶ τῆς Μηδίας, ὃς ἐρμηνεύεται ἐκμέτρησις, λέγοντο οἱ Μῆδοι ἐπάγεσθαι εἰς τὸ κολάζειν ἐν μέτρῳ τοὺς κακῶς βεβιωκότας. Ὡ γὰρ μέτρῳ μετρεῖ ἕκαστος ἀγαθὰ ἢ κακὰ, τὰ τῆς ἀμοιβῆς ἢ κολάσεως ἀπολήψεται. Ὡ ἀκόλουθον καὶ τέκνα Βαβυλωνίων νοεῖν, τοὺς καρποὺς, καὶ τὰ γεννήματα τῆς ἐκείνων ψυχῆς· οἷα καὶ τὰ τοῦ μακαριζομένου παρὰ τῷ Ψαλμῶδῳ, ἐν ᾧ ἢ μὲν γυνή, ἢ σοφία ἐστίν, ἣν ἐκζητήσας νύμφην ἠγάγετο, τοῦ κάλλους αὐτῆς ὁ δίκαιος γενόμενος ἔραστής. Υἱοὶ δὲ νοῦ καὶ σοφίας ἅμα συνελθόντων γεννήματα τοιαῦτα παρίστησιν ἐν ἑκατοστῷ τριακοστῷ ἔκτω ψαλμῷ λέγων, Θυγάτηρ Βαβυλῶνος ἢ ταλαίπωρος· ἣς τὸν τὰ τέκνα πρὸς τὴν πέτραν ἐδαφίζοντα μεμακάρικεν, προβλέπων ὁμοῦ μηδεμίαν ἀπὸ Μήδων ἐσομένην φειδώ. Οὐ μακαρίζει δὲ τὸν ὀπωσοῦν ἀνελόντα Βαβυλώνιον τέκνον, τὰ νήπια δὲ καὶ ἀρτιγενῆ ἔλθειν μὴ συγχωροῦντα πρὸς αὔξησιν, ὡς ἂν μὴ γένωνται χεῖρω, καὶ ἀναιροῦντα ἴδια σοφία τοῦ συγκεχυμένου τὰ γεννήματα, ὃς ὀνομάζεται Βαβυλώνιος, ταῦτα πρὸς τὴν πέτραν ἀράσσοντα· πέτρα δὲ κἂν τούτῳ Χριστός. Τοῦτο δ' ἂν γένοιτο τῶν φαύλων συγκρουομένων δογμάτων τῷ λόγῳ τῆς ἀληθείας. Ταχὺ δὲ ἤξειν ταῦτά φησι. Καὶ τὸ παρ' ἡμῖν γὰρ μακρότατον, βραχὺ λίαν ἐστὶ παρὰ Θεῷ. Χίλιά γ' οὖν ἔτη ἐνώπιον αὐτοῦ, ὡς ἡ ἡμέρα ἢ χθὲς, εἴρηται, καὶ ὡς φυλακὴ ἐν νυκτί· Καὶ οὐκ εἰς μακρὰν δὲ φασὶ, τῆς προφητείας ἐγένετο. Ὁμοῦ δὲ τοῖς μὲν Βαβυλωνίοις πικροτέραν ἐμβάλλει φροντίδα· τοῖς δὲ Ἰσραηλίταις, διὰ τὴν αἰχμαλωσίαν παράκλησιν. Τῆς δὲ Βαβυλῶνος ὡσπερ ἐπώνυμον ἦν τὸ, ἔνδοξος. Καὶ ἔλεγον, ἢ ἔνδοξος Βαβυλῶν. Ἐναργῶς δὲ λίαν δείκνυσιν, ἐξ οἷας εἰς οἷαν ἤξει κατάστασιν. Αἴτιος δὲ ὁ βασιλεὺς Χαλδαίων βασιλεῖον αὐτὴν ἰσχυρόν τε καὶ λαμπρὸν ποιησάμενος· ἀπεικάζει δὲ Σοδόμοις κοὶ Γομόρρᾳ τὴν ἐρμηνείαν αὐτῆς. Ἐρμηνεύεται δὲ Σόδομα, τύφλωσις, καὶ στείρωσις, καὶ ἐστῶσα σιωπὴ, καὶ ὁμοίωμα, καὶ ἔγκλησις καὶ θεμέλιος αὐτῶν. Γόμορρᾳ δὲ,

μέτρον καὶ στάσις. Οἷς ἡ Βαβυλῶν ὁμοίως κα 2092 ταστραφήσεται. Θεὸς γὰρ εὐεργετῶν τοὺς καταστρεφομένους, ὡς ἰατρὸς καταστρέφει τυφλότητα. Καταστροφή δὲ τυφλότητος, ὄρασις ἀρχή. Καὶ καταστρέφει στείρωσιν, τὴν ἀγωνίαν ἐλαύνων, γεννήματα δικαιοσύνης ἔργων δωρούμενος, καὶ σιωπὴν ἐστῶσαν, ἵνα λόγον ἐμβάλῃ καρδίας πρὸς τὸ δοξάζειν τὸν Θεόν. Καὶ μέτρον καὶ στάσιν, ἵνα τῆς κακίας τὸ μέτρον τῆς ἐν αὐτῇ καὶ τὴν ταραχὴν καθέλη, ὡς ἂν οἱ στασιάζοντες, καὶ ἐν τῇ καταστάσει τῇ ἐναντία τῆς εἰρήνης ὄντες βελτιωθῶσιν ἀντιμετροῦντες ἀρετὴν τῇ κακίᾳ. Πᾶς δὲ πρεσβεύων εἰμαρμένην, καὶ τὴν τῶν ἄστρον κίνησιν ἀναγκαστικὴν εἶναι πάντων ὑποτιθέμενος, ὅσον ἐπ' αὐτὸν τῆς εὐσεβείας ἀφιστῶν τοὺς ἀκούοντας, ἔνδοξα καλεῖ τῶν Βαβυλωνίων τὰ πράγματα. Συγχυτικὰ γὰρ ταῦτα διανοίας, ἀναιροῦντα τὴν Πρόνοιαν, καὶ τὸ ἐφ' ἡμῖν, ἄξιόν τε τὸ εἶναι Βαβυλῶνος ὁμώνυμα. Χαλδαίων γὰρ ἀστρολογία γέγονε εὐρημα. Ταύτην καταστρέφει Κύριος, καὶ ἐνοικίζονται δαίμονες ἀποστάντος αὐτῆς τοῦ Θεοῦ, εἴτε πόλιν αὐτὴν, εἴτε ψυχὴν ἐθέλοις εἰπεῖν, ἐν ἣ κατεστραμμένη ποιμὴν ἀγαθὸς οὐκ ἐναυλίζει τὴν ποιμνὴν, ἥτις καὶ ἤχου πληροῦται μηδὲν ἐν αὐτῇ τρανὸν ἢ διηρθρωμένον ἔχουσα ῥῆμα, παθῶν δὲ θόρυβον ἄσημον, ἢν κατεπάδουσι πονηραὶ δυνάμεις ἐγκλίσει φωνῆς ὑποθέλγουσαι, ἢ διὰ φωνῆς, ἢ δι' ἄλλου τρόπου τινὸς ἡδονὴν ἐμποιοῦσαι πρὸς θήραμα καὶ λήθην τῆς ἰδίας πατρίδος ἀπεργαζόμεναι. Ἦχὼ δὲ ἐστὶν ἀνακλωμένη φωνὴ ἀπὸ σωμάτων ἀντιτύπων, ἐπανιοῦσά τε πάλιν ἐπὶ τὸν ταύτην προέμενον, ὅπερ ἐν ἐρημίᾳ μὲν ἐστὶν ἀκώλυτον. Ἐν οἰκουμένοις δὲ τόποις ὑπὸ τῶν ἄλλοθεν ἄλλων ἀντηχούσων φωνῶν, τῶν τε παραφερομένων σκευῶν ἢ σωμάτων διακοπέντος τοῦ ἀέρος, εἶωθε παραθραύεσθαι ὧν ἡ νύξ ἀπηλλαγμένη μᾶλλον ἡχώδης ἐστίν. Τοιοῦτος καὶ ὁ κνηθόμενος τὴν ἀκοήν, ἀπὸ μὲν τῆς ἀληθείας ἀποστρέφει· ἐπὶ δὲ τοὺς μύθους τραπεῖς, εὐτόνου μὲν μὴ ἀνεχόμενος λόγου, μηδὲ τῆς ἐπ' ἐλέγχους ἐπιτιμήσεως, χαίρων δὲ μόνῳ τῷ κολακεύοντι. Ὁρχεῖσθαι δὲ λέγεται τὰ ἐνεργοῦντα ἐν ἡμῖν τὰ πάθη δαιμόνια, ἄλλοτε ἄλλου πάθους ὡσπερ ὀρχηστοῦ ὑποδύμενα πρόσωπον, καὶ ἐξ ἑτέρου πρὸς ἕτερον, ὡς ἐν κινήσει μελῶν μεταβαίνοντα· κατασκιρτᾷ γὰρ ἐν ἡμῖν ἐγχορεύοντα. Τὸ δὲ τῶν ὀνοκενταύρων ὄνομα σύνθετον, ἐμφαίνει τινὰ καὶ ἀλλόκοτον δαίμονα, νῦν μὲν ἡμᾶς πρὸς ἀνθρώπινα ποιοῦντος ὄρα· νῦν δὲ πρὸς τὰ κτηνώδη παρασύροντος πάθη. Τούτους δὲ, φασὶ, τριχιῶντας Ἀκύλας ὠνόμασε, δηλῶν κάθυλον καὶ ἐσκοτισμένον δαίμονα. Ὁ δὲ ἐχῖνος, δαιμόνιον ἕτερον δύσληπτον καὶ πανοῦργον. 2093 ΚΕΦΑΛ. ΙΔ'. ακζ'. 9Καὶ ἐλεήσει Κύριος τὸν Ἰακώβ, καὶ ἐκλέξεται ἔτι τὸν Ἰσραήλ. Καὶ ἀναπαύσονται ἐπὶ τῆς γῆς αὐτῶν, καὶ ὁ γειώρας προστεθήσεται πρὸς αὐτοὺς, καὶ προστεθήσεται πρὸς τὸν οἶκον Ἰακώβ, καὶ λήψονται αὐτοὺς ἔθνη, καὶ εἰσάξουσιν εἰς τὸν τόπον αὐτῶν, καὶ κατακληρονομήσουσι, καὶ πληθυνθήσονται ἐπὶ τῆς γῆς τοῦ Θεοῦ εἰς δούλους καὶ δούλας⁹, κ.τ.λ. Εἰπὼν ἂν πείσεται Βαβυλῶν δυσχερῆ, τὰ περὶ τῶν Ἰουδαίων ἐπιφέρει, χρηστὰ τὴν ἐπὶ Κύρου λέγων ἀνάκλησιν. Ἀντὶ δὲ τοῦ ὁ γειώρας, ἐξέδωκαν οἱ λοιποὶ ὁ προσήλυτος. Οὐχ ἀπλῶς δὲ προσήλυτος, φασὶ τινες, ἀλλ' ὅτι γεωργία προσκείμενος. Κυρίως μὲν οὖν ὁ γειώρας δηλοῖ τὸν ἰθαγενῆ, καὶ αὐτόχθονα. Συνανιόντες δὲ Βαβυλωνίων αὐτόχθονες ἡμέλλον εἶναι παρ' Ἰουδαίαν προσήλυτοι. Φέρει τοίνυν εἰς ταυτὸν ἑκατέρω διάνοια. Εὐπραξίας γὰρ ἐπὶ τοσοῦτον ἤξιεν Ἰουδαίους φησὶν, ὡς τοὺς πρὶν αὐτοὺς ἐλόντας συναναβῆναι εἰς τὴν Ἰουδαίαν αὐτοῖς. Τοῦτο μὲν συγγένειαν πρὸς αὐτοὺς ἐσχηκότας, τοῦτο δὲ τῆς αὐτῶν θεοσεβείας ὡς ἐν χρονίῳ μετεληφότας διατριβῇ, καὶ τοὺς πρὶν εἰδωλολάτραις δούλους καὶ δούλας γενέσθαι Θεοῦ. Ἔθνη δὲ φησι τοὺς Ἰουδαίους προπέμποντα πρὸς τὴν ἰδίαν εἰσοίσουσι γῆν. Ὁ δὲ Κύρου προστάξαντος γέγονεν, ἡνίκα τῶν ἀναβάντων Ἰησοῦς καὶ Ζωροβαβέλ ἡγήσαντο. Καὶ Ξέρξου τοῦ μετ' αὐτὸν, ἡνίκα τὸν Ἔσδραν μετὰ πολλῶν πέμπων ἐπιστολῶν, παραπέμπειν, αὐτὸν δεξιῶς καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ, τοῖς ἐν μέσῳ προσέταξεν ἔθνεσιν. Καὶ Νεεμίου μετὰ ταῦτα πρὸς τὴν Ἰουδαίαν

χωρούντος πρὸς τὸ γράψαι τοῖς πέραν τοῦ ποταμοῦ καὶ φύλακας αὐτῶ συναπέστειλεν ἄνδρας δυνάμεως ὁ τῶν Περσῶν βασιλεύς· ταυτὶ γὰρ Ἔσδρας ἰστόρησεν. Προλέγει δὲ καὶ τοὺς τὸν Ἰσραὴλ Βαβυλωνίους αἰχμαλωτίσαντας, δοριαλώτους ὑπὸ Κύρου δηλονότι γενήσεσθαι. Ἡ καὶ τάχα, διὰ τὸ τοὺς συναναβάντας αὐτοῖς ὑπὸ ζυγὸν γενέσθαι τοῦ νόμου καθάπερ αἰχμαλώτους, ἐαλωκότας τὴν καλὴν καὶ σωτήριον ἄλωσιν. Κατ' ἐκεῖνο δὲ τοῦ καιροῦ ἀνεθήσει τοῦ θυμοῦ σου, φησὶν. ΚΕΦΑΛ. ΙΕ'. ΤΟ ΡΗΜΑ ΤΟ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΜΩΑΒΙΤΙΔΟΣ. αθ'. Ἐνυκτὸς ἀπολεῖται ἡ Μωαβίτις. Νυκτὸς γὰρ ἀπολεῖται τὸ τεῖχος τῆς Μωαβίτιδος. Λυπεῖσθε ἐφ' ἑαυτοῖς. Ἀπολεῖται γὰρ καὶ Γεβῶν, οὗ ὁ βωμὸς ὑμῶν, ἐκεῖ ἀναβήσεσθε κλαίειν ἐπὶ Ναβᾶν τῆς Μωαβίτιδος, κ.τ.λ. τοῦ οὐκ ἔρχεται πρὸς τὸ 2096 φῶς. Ἐν ὄντων ἐν νυκτὶ, καὶ τὸ τεῖχος πίπτει νυκτὸς τὰ ὀχυρώματα τὰ σοφιστικά. Τούτοις γὰρ, ὡς ἀσφαλῆσιν, ἡλαζονεύοντο. Ἐν δὴ πιπτόντων ἐν ἐλέγχῳ ὀδύρονται· οἱ καὶ τοὺς περὶ Θεοῦ λόγους ἀστάτους ἔχοντες βωμὸν οἰκοδομοῦσι πεσοῦμενον Δειβῶν χρηματίζοντα, εἰς ὃν ἀνιέναι παρακελεύονται μετανοοῦντες, οὐ θύσοντες, ὡς ὅτ' ἂν ἐλάτρευον τῇ κτίσει παρὰ τὸν Κτίσαντα, τὴν θυσίαν τῆς ἑαυτῶν αἰνέσεως ἐπ' ἄλλοτρίων θυσιαστηρίων προσάγοντες, ἀνθ' ὧν κλαιέτωσαν τῆς κατὰ Θεὸν λύπης σωτηρίαν αὐτοῖς ἀμεταμέλητον προξενούσης. Τοιοῦτοι καὶ οἱ τὰς ἐλπίδας ἐπὶ ῥευστοῖς ἔχοντες πράγμασιν. Κλαίειν οὖν κελεύει τοὺς, ὧν τὰ ἦθη τὰ χρηστὰ διέφθειραν ὀμιλίαι κακαί. Ἐν καὶ τῆς διδασκαλίας ἀπογυμνοῦσθαι δεῖν διδάσκει, διὰ τοῦ φαλακρώματος μηκέτι τὸν κόσμον περικειμένους τὸν ἐξ αὐτῶν. Ἀντὶ κεφαλῆς γὰρ εἰσιν οἱ καθηγηταί, κατὰ δὲ τὸ ῥητὸν, ἀτιμίαν δηλοῖ. Σύμβολον γὰρ ἀτιμίας φαλάκρωμα, ὡσπερ οὖν κατατομὴ βραχιόνων, τοῦ κόπτεσθαι καὶ θρηνεῖν. Ἡ ὅτι τοῖς εἰδωλολάτραις ἔθος ἐντομίδας ποιεῖν ἐν παρειαῖς καὶ βραχίσιον. Αἰνίττεται δὲ τὸ, δι' ἀγαθῆς πολιτείας ἐξευτελίζειν τῶν πονηρῶν διδασκάλων τὰς ὑποθήκας τὰς πρακτικὰς εἰς ἔλεγχον ἀγομένας διὰ δὲ τῆς διαιρέσεως· οἱ καὶ πολλάκις τὸν βίον εἶναι δοκοῦντες ὀρθοί, πρὸς ἄτοπα καθέλκουσι δόγματα, καὶ ἤδη φωραθέντες ἴσους τὸν βίον ἐργάζονται, ἄγοντες διὰ τῆς πλατείας ὁδοῦ τῆς τῶν πρὸς ἡδονὴν φερόντων ψυχαγωγίας. Ἐνθα κελεύει κόπτεσθαι τὸν βεβασανισμένον βίον προαιρουμένους ἐπὶ ταῖς ἡδοναῖς μετεγνωκότας, ὁδὸν ζητοῦντας τὴν στενήν τε καὶ τεθλιμμένην, σάκκον τε περικειμένους πενθεῖν, ἐφ' οἷς διὰ τῆς ὀσφύος ἐξήμαρτον, ἥτις ἀντὶ τῶν γεννητικῶν πολλάκις παραλαμβάνεται· ἔτι γὰρ ἦν ἐν τῇ ὀσφύϊ τοῦ πατρὸς Ἀβραάμ ὁ Λευΐ· καὶ, Ἔστωσαν αἱ ὀσφύες ὑμῶν περιεζωσμέναι διὰ τὸ δεῖν συστῆλαι τὰς ὀρέξεις τὰς ὑπουργοὺς τῆς γεννήσεως. Διαγράφει δὲ πόλιν ὑπὸ πολέμου κατειλημμένην, ὅτεπερ οἱ μὲν ἐν πλατεῖαις καὶ στενωποῖς οἰμῶζοντες διαθέουσιν, τὸ δὲ θῆλυ γένος, καὶ νήπια ἐνορῶντα ταῖς φάλαγξι τῶν πολεμίων ὀδύρεται. Τὰ δὲ ὑψηλὰ καὶ διάκενα τῶν μαθημάτων ἐκάλεσε δώματα. Τὰς δὲ οἰονεῖ διαιρέσεις τῶν νοημάτων ῥύμας τῆς Μωαβίτιδος· εἶτ' οὖν τις ἐφ' ὑψωμάτων ἐγένετο ἐπαιρομένων κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ· εἶτ' ἐν διαλεκτικῇ τινι λόγων διαιρέσει δοκούντων εὐκρινῶς περὶ ἐκάστου διαλαμβάνειν τῶν προβλημάτων· ὁ τοιοῦτος ὀλολυζέτω διὰ τῆς μετανοίας. Οὐ θεῖοι γὰρ, ἀλλ' ἀνθρώπινοι λογισμοὶ τῶν Μωαβιτῶν τὰ διδάγματα. Πῶς δὲ κατὰ τὴν λέξιν, ἡ ὀσφύς βοᾶ τῆς Μωαβίτιδος, καὶ ἡ ψυχὴ αὐτῆς γνώσεται; ἢ ὅτι προεισβάλλουσιν αἰεὶ τῶν ἀνηκέστων κακῶν ἀθυμία δειναί; 2097 Δηλοῖ τοίνυν ἡ τῆς ὀσφύος βοή, ὡς ἐν ὠδίσιν ἡ Μωαβίτις ἐστὶ κεκρυμμένους ἔχουσα πόνους, φυσικῶς τε συναισθανομένη, καὶ ταῖς φήμαις σαλεύουσα. Βοᾶ γὰρ μέχρι Σηγῶρ, ἣν ὀρίζει τὴν Μωαβίτιν φασί, τοῦτ' ἔστιν ἡ πᾶσα χώρα μέχρι περάτων αὐτῆς, ἐξ ὧν ἡ Παλαιστίνη τὴν Ἀραβίαν ἐκδέχεται. Ἄλλως δὲ, τὸ ἐπικείμενον πένθος τῇ Μωαβίτιδι αἴτιον βίου γενόμενον σῶφρονος, Βοᾶ ἐπὶ τῇ κραυγῇ τῆς Ἑσεβῶν καὶ Ἐλεάλῃ, καὶ Ἰασά· τοῦ λόγουτὴν ἐπὶ μετανοία προκοπὴν ὑπεμφαίνοντος. Ὅτε θρηνοῦμεν ἑαυτοῦς τε καὶ τοὺς συνημαρτηκότας ἡμῖν, διὰ τῆς βοῆς κάκεινοις γεγονότες

ὑπόδειγμα μέχρι πόρρω, διὰ τῆς βοῆς τῆς μετανοίας τὸν τρόπον δημοσιεύοντες. Κωμῶν δὲ καὶ πόλεων τὰ κατειλεγμένα τῆς Μωαβίτιδος ἔστιν ὀνόματα μέχρι τοῦ παρόντος γνωρίζομενα, αἱ πᾶσαι τὴν ἐκ τῶν Ἀσσυρίων ὑπέμειναν ἄλωσιν. Καὶ Ἀριήλ γὰρ μέχρι νῦν μεγίστη καθέστηκεν Ἀρεοπόλεως κώμη, καθὰ καὶ αἱ λοιπαί. Καὶ διάκενον τὸ περὶ τούτων ἀλληγορεῖν, τοσοῦτον γινῶναι δέον, ὡς τῆς εἰδωλολατρείας αὐτῶν τὴν δι' ἐρημίας ἀπώλειαν προφωνεῖ διὰ τοῦ βωμοῦ τοῦ Δαίμων καὶ τοῦ ἄρχοντος· παρ' οἷς νῦν ἡ τοῦ Θεοῦ γνώσις ἐκκλησίαι τε πανταχοῦ καθεστήκασιν. Ἐπάγει δὲ τίνος ἔνεκα τὰ προειρημένα συμβαίνει τὴν Μωαβίτιν παθεῖν, λέγων· Δάμαλις ἔστι τριετής. Ὁ γὰρ τρίτος ἐνιαυτὸς τοῖς ἀλόγοις τῶν ζώων ἀρκεῖ πρὸς ἀκμὴν, εἷς τε τὸ σφριγῶσαν αὐτοῖς ἐνεργάσασθαι δύναμιν. Ἡ Μωαβίτις τοίνυν ἰσχυρά τις οὔσα καὶ ἀπειρόζυγος ἐπεπήδα τοῖς πέλας, κατασκιρτῶσα πῶς τῶν ἀσθενεστέρων ἦγουν τελεία τις ἔστιν ἡ τριετίζουσα δάμαλις, τοῦ τε γεννᾶν ἔχει δύναμιν, καὶ τοῦ τὸν τράχηλον ὑπέχειν ζυγῶ, δι' ἧς δείκνυσι τῶν δυναμένων ἐπιστρέφειν τὸ ἴδιον, ὡς τελειοῦσθαι μὲν κατὰ τὴν τῆς ψυχῆς ἡλικίαν, ἔχειν δὲ τὸν λόγον δυνάμενον ὑποβαίνειν τῷ ζυγῷ τῆς ἀληθείας. Ὡν τις ἔστερημένος οὐκ ἀπαιτεῖται τῆς μετανοίας τὰ ἔργα. Διὸ καὶ τῷ Ἀβραάμ ἔφησεν ὁ Θεός· "Λάβε μοι δάμαλιν τριετίζουσαν, καὶ κριὸν τριετίζοντα." Τρυγὸνα δὲ καὶ περιστερὰν οὐ περιέγραψε χρόνω, διὰ τὸ εὐθύς τὰ ζῶα ταῦτα τῆς γεννήσεως ἄρχεσθαι, ἐπὶ δὲ τῆς ἀναβάσεως, φησὶ, τῆς λουιδ κλαίοντες ἀναβήσονται. Ἀρχὴ γὰρ εὐφροσύνης ἔστι τὸ κλαίειν καλῶς, τὴν διὰ προκοπῆς τε ἀνάβασιν ἢ κατὰ Θεὸν λύπη ποιεῖ. Ἐφ' ἧ καὶ Παῦλος εὐφραίνεται τοὺς ἑαυτοῦ λόγους ὀρῶν εἰς συναίσθησιν ἄγοντας. Κλαίων γάρ τις ἐπὶ τοῖς ἰδίους κακοῖς, μὴ ἔχων ἔτι κατάβασιν, οὐκ εἰσελεύσεται εἰς τὰ κατώτατα τῆς γῆς. Πρὸς δὲ τὸ ἀναβαίνειν αὐτὸν ἢ τοιαύτη λύπη χειραγωγεῖ. Ὑψηλὴν δὲ εἶναι φασὶ καὶ λεωφόρον τινὰ τὴν Ἀρωνιεῖμ, ἀνακομίζειν τε εἰς αὐτὴν τοὺς ἐξ ἐτέρων φεύγοντας πόλεων. Διὸ φησὶ, κλαίοντες ἀναβήσονται. Φωνὴ δὲ τοῖς κλαίουσι, σύντριμ 2100 μα καὶ σεισμὸς, προαναφωνοῦσι τὰ ἐκ τοῦ πολέμου συμβησόμενα πάθη πᾶσαν σεῖοντος πόλιν καὶ τοὺς ἐνοικοῦντας συντρίβοντος. Καὶ λόγος δὲ καθαπτόμενος τὸ φρόνημα συντρίβει τὸ πονηρὸν, καὶ σάλον ὥσπερ τοῖς αὐτοῦ λογισμοῖς ἐνεργάζεται πρὸς τὸ τοὺς μὲν ἐκριζωθῆναι, τοὺς δὲ ὑγιεῖς ἀντεισάγεσθαι λόγους. Διὸ καρδίαν συντετριμμένην ὁ Θεὸς οὐκ ἐξουδενώσκει. Συντριβείσης γὰρ τῆς μοχθηρᾶς διαθέσεως, κλαύσονται τε καὶ ἀναβήσονται. Ὡν οὐδέτερον ἔσται συνεστηκυίας καὶ μήπω σεσαλευμένης. Τὸ ὕδωρ τῆς Νεβριδ ἔρημον ἔσται. Πόλιν δὲ ταύτην, φασὶ, κειμένην μὲν ἐν ἐσχάταις τῆς χώρας, Ἐρυθρᾶ δὲ γεινιωσαν θαλάττη εὐδρόν τε καὶ εὐβοτον, ὡς ἀρκεῖν ἵππῳ πολλῇ, εἶναι τε τοὺς οἰκοῦντας μαχιμωτάτους· ἀλλ' ἐπιόντων τῶν πολεμίων ἔρημος ὑδάτων ἔσται, καὶ χλωροῦ χόρτου, ὡς τοὺς ἵππους ἀσθενεῖν ἀνηρημένης τῆς ἵππου διὰ λιμόν. Οὗ γεγονότος, φησὶ, μὴ ἄρα φρονήσει μέγα καὶ οὕτως ἐφ' ἑαυτῆς; δηλοῖ δὲ καὶ, ὡς τὸ τῆς ψευδοδοξίας ὕδωρ πρότερον ῥέον ἀφθόνως, ἀφανισθήσεται. Ὅπερ ἀντίκειται τῷ τῆς ἀναπαύσεως ὕδατι, ἐφ' οὗ Κύριος ἐκτρέφει τοὺς ὑπ' αὐτοῦ ποιμαίνομενους. Ὁ καὶ δίδωσι τοῖς πιστεύουσιν εἰς αὐτὸν, ὡς ἂν σχοιῆν ἐν ἑαυτοῖς πηγὴν ὕδατος ἀλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον. Τὸ δὲ φαῦλον ὕδωρ χόρτον μόνον ἐκτρέφει. Καὶ αὐτὸς οὐκ ἔσται. Τοῦτ' ἔστιν, αἱ ψυχὰι αἱ τὴν πρόσκαιρον ταύτην καὶ ταχὺ μαραινόμενὴν τοῦ κόσμου δόξαν πεπαιδευμένα ταχὺ ἀπανθήσουσι, τοῦ οἷον ἄρδοντος αὐτὰς ἐρημωθέντος λόγου. Τὸ δὲ, μὴ καὶ οὕτως μέλλει σωθῆναι, δείκνυσιν ὡς ἡ Μωαβίτις μέλλουσα σώζεσθαι ὁδοῖς τισὶ καὶ τοῖς ἐπιπονωτέροις παιδεύμασιν ἐναχθήσεται. Καὶ τὸ, ἀπολείται γὰρ νυκτὸς, καὶ τὰ τοιαῦτα, δείκνυσιν ὡς ταῦτα γίνεται πρὸς σωτηρίαν αὐτῇ. Ἐπάξω γὰρ, φησὶ, ἐπὶ τὴν φάραγγα Ἰαββα, τάχα που σημαίνων τοὺς πλησιοχώρους Ἰαββα, ἢ καὶ τοὺς τούτων ἐνδοτάτω Σαρακηνοὺς. Οἷς καὶ αὐτοῖς παραδώσειν φησὶ τὴν Μωάβ. Ἡ καὶ ὡς τοῖς Ἀσσυρίοις ἀκολουθήσασιν. Μέχρι γὰρ τῆς

Περσίδος μετὰ Δαμασκὸν παρατείνοντες τοῖς Βαβυλωνίοις συνεστρατεύοντο. Φάραγγα δὲ, κατὰ τὸ εἶκος, ὀνομάζει τὴν Νεβρίδ, διὰ τὸ κοῖλον τῆς θέσεως, τῶν ἄλλων ἐν ὕψει κειμένων. Δηλοῖ δὲ ὡς οἱ μὲν πρότεροι διὰ τοῦ κλαυθμοῦ σωθήσονται. Οἱ δὲ τὴν ἀμετανόητον ἔχοντες καρδίαν, διὰ τῆς ἐξ Ἀράβων ἐπαγομένης πληγῆς [ὀλέσονται], Ἀραβες δὲ οἱ ἐσπέριοι. Ἡ τάχα αἰ οἰκείαι τῷ σκοτῶ δυνάμεις, δι' ὧν ἀποστέλλονται παιδευτικαὶ πληγαὶ τοῖς τὴν ἀμετανόητον καρδίαν ἔχουσιν. Τὸ δὲ, συνῆψεν ἡ βοή τὸ ὄριον τῆς Μωαβίτιδος, τὸ πληρῶσαι πᾶσαν δηλοῖ· καὶ ἐπεὶ τὸ αὐτὸ δύναται καὶ πέρασ εἶναι χώρας καὶ ἀρχὴ τὸ ὄριον τῆς Μωαβίτιδος, νῦν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τὴν προσηγορίαν εἴληφεν. Καὶ ὀλολυγμὸς αὐτῆς πάντα πεπλήρωκεν ἕως τοῦ φρέατος Ἐλεῖμ. Ὀνομάζει δὲ τὴν τε Ἀγαλλεῖμ, καὶ τὸ φρέαρ τοῦ Ἐλεῖμ, ὡς ἔξω 2101 πόλεις οὖσας, ἐπ' αὐτοῖς κειμένας τέρμασιν. Εὐϋδροτάτην δὲ λόγος εἶναι τὴν Ῥεμμῶν, ἀλλ' ὅμως καὶ ταύτης τὸ ὕδωρ τῷ τῶν σφαττομένων αἵματι μολυνθήσεται. Τὸ δὲ ὕδωρ τὸ Δεηβῶν. Πάλιν τὸ ὕδωρ διδασκαλίαν φησὶν, ὅπερ αἵματος πλήρες εἶναι λέγει, διὰ τὸ ἐνόχους θανάτου γίνεσθαι τοῖς διδασκομένοις τοὺς κακῶς καθηγουμένους· τοιοῦτοι γὰρ οἱ ἀπολλύντες τὰς ψυχὰς ὀλέθριοι λόγοι. Καὶ ἀρῶ, φησὶ, τὸ σπέρμα Μωάβ. Τὸ μὴ μεταστὰν ἐπὶ τὰ κρείττονα, ἀλλὰ μέιναν ἐν τοῖς μὴ εἰσερχομένοις εἰς Ἐκκλησίαν Κυρίου, σπέρμα τοῦ Μωάβ. Οὐκ εἰσελεύσονται γὰρ Μωαβῖται εἰς Ἐκκλησίαν Κυρίου ἕως δεκάτης γενεᾶς, καὶ ἕως εἰς τὸν αἰῶνα· ἐξαίρειν ἀπειλεῖ. Ὁ καὶ σπέρμα τοῦ Ἀριήλ ὀνομάζει, ὅπερ ἐρμηνεύεται λέγων. Τοὺς γὰρ φρονικοὺς καὶ ὁ Κύριος ἐκ τοῦ διαβόλου γεγεννησθῆναι φησὶν, ὁρῶν τῶν Ἰουδαίων τὴν κατ' αὐτοῦ φονῶσαν προαίρεσιν λέγων· "Ὑμεῖς ἐκ τοῦ Πατρὸς ὑμῶν τοῦ διαβόλου ἐστὲ, καὶ τὰ ἔργα τοῦ Πατρὸς ὑμῶν ποιεῖτε." Ἐκεῖνος ἀνθρωποκτόνος ἦν ἀπ' ἀρχῆς. Σπέρμα οὖν Μωάβ οἱ ἀποστάται τῆς Ἐκκλησίας. Σπέρμα δὲ Ἀριήλ, οἱ κατὰ τῶν ἀδελφῶν φονῶντες ὀλεθρίαν λόγοις ταῖς αὐτῶν ψυχᾶς ἐμποιοῦντες τὸν θάνατον. Εἰτά φησὶν, καὶ τὸ κατάλοιπον Ἀδαμα. Τοῦτο δὲ σημαίνει τὴν γῆν τὴν παρθενικὴν, ἀφ' ἧς Ἀδὰμ ἐπλάσθη. ΚΕΦΑΛ. Ι'. αε'. 9' Ἀποστελῶ ὡς ἔρπετὰ ἐπὶ τὴν γῆν. Μὴ πέτρα ἔρημος ἔσται, τὸ ὄρος Σιών; ἔση γὰρ ὡς πετεινοῦ ἀνιπταμένου νεοσσὸς ἀφηρημένος, θυγατερ Μωάβ9, κ.τ.λ. Ἀποστελῶ ὡς ἔρπετὰ ἐπὶ τὴν γῆν. Τοῦτ' ἔστι, τὸ κατάλοιπον τῶν ἀνθρώπων τῶν τὰ γῆϊνα φρονούντων, δι' οὗ γεγενῆσθαι ἐκ τῆς ἑαυτῶν κακίας ἔρπετὰ καὶ ἰοβόλα· ἔρπετὰ μὲν, τῷ τὸ ὕψος ἀποβαλεῖν, ἐφ' οὗ κατὰ τὴν πρώτην κατασκευὴν βεβηκότες ἐτύγχανον. Ἰοβόλα δὲ, διὰ τὸ φθαρτικὸν τῶν συνόντων τούτους ἐξαποστέλλειν ὁ λόγος φησὶ. Μετὰ οὖν τοὺς προτέρους Μωαβίτας, περὶ ὧν τὰ κρείττονα εἴρηται, εἴ τις ἐν τῇ γῆ καταλείπεται, καὶ ὁμοιοῦται τῷ ὄφει, περὶ οὗ εἴρηται, ὅτι "Γῆν φαγῆ πάσας τὰς ἡμέρας σου." οὗτος ἐξαποστέλλεται, ὡς τὰ ἔρπετὰ. Ἐσθίει δὲ γῆν ὁ σπείρων εἰς τὴν σάρκα, καὶ ἐκ τῆς σαρκὸς θερίζων φθοράν. Δηλοῖ δὲ τὸ, ὡς ἔρπετὰ τὸ ὑπολελειμμένον ἀποσταλῆναι, ὅτι πικροὶ ὄντες αἰεὶ βαδιοῦνται εἰς αἰχμαλωσίαν, καθάπερ ὄφεις ἐπῶδαῖς γεγοητευμένοι. Ἀναγάγοις δ' ἂν καὶ οὕτως ἄνωθεν τὸ ῥητόν. Ψυχὴ τῷ θείῳ φόβῳ τετειχισμένη, ἰσχυρὰ καὶ δυσάλωτος. Νικᾷ δὲ μᾶλλον ἀρχὰς τε καὶ ἐξουσίας. Εἰ δὲ τοῦ Θεοῦ τὰς ἐντολάς ἀποσεύσαιτο, ἀπογυμνοῖ πάσης αὐτὴν ἐπικουρίας, καὶ τεῖχος ὡσπερ περιελὼν εὐόλισθον αὐτὴν τοῖς πάθεσιν ἀπεργάζεται. Οὕτω παραδίδονται τινες εἰς ἀδόκιμον νοῦν. Ἐὰν 2104 γὰρ κλείση κατὰ ἀνθρώπου, φησὶ, τίς ἀνοίξει; μεθ' ἧς φησὶ, Μὴ πέτρα ἔρημος ἔσται τὸ ὄρος Σιών; πάλαι γὰρ ἐπιστρατεύσας τῇ Σαμαρεία Σαλμανασάρ ὁ Ἀσσύριος, εἶλέ τε τὰς ἐν αὐτῇ πόλεις, καὶ τῶν ἐν Ἰουδαίᾳ πολλὰ προσηδίκησεν. Ἐφ' οἷς ἐπεμβαίνοντες οἱ Μωαβῖται, πέτρην αὐτὴν ἠρημωμένην ὠνόμαζον, ἀσθένειαν ὡσπερ ἐπιφέροντες τῷ ταύτης Θεῷ. Διὸ μετὰ τινος ἡθους πρὸς αὐτοὺς ἀποτείνεται, ὡς δὴ πεισομένους τὰ χεῖρονα, ὧν ἐκείνοις ὠνείδιζον, νεοσσῶ τε τούτους ἀπέικασεν ἐψιλωμένῳ σκέπης μητρός. Οὕτως ἄρα χρήσιμον τὸ, Ἐὰν πέση ὁ ἐχθρὸς, οὐ μὴ ἐπιχαρῆς αὐτῷ, ὅτι ὄψεται Κύριος, καὶ

οὐκ ἀρέσει αὐτῷ, καὶ ἀποστρέψει τὸν θυμὸν αὐτοῦ ἀπ' αὐτοῦ. Πέτραν δὲ ἔρημον τὸ ὄρος ἐκάλουν Σιών, ὡς σμικρὸν τε καὶ ἄσπορον, καὶ πρὸς τροφήν οὐκ ἀρκοῦν, οὔτε τοῖς οἰκοῦσιν, οὔτε τοῖς νεομομένοις. Νεοσσὸς δὲ, τῆς μητρὸς ἀναπτάσης τῷ φόβῳ, ἀδρανῆς μὲν πρὸς ἄμυναν, ἀδύνατος δὲ πρὸς φυγὴν. Οὕτως αἱ ὑπὸ τοῦ πονηροῦ καὶ ἀστάτου πνεύματος ἐκτρεφόμεναι ψυχαὶ, ἐπειδ' ἂν ἐπιτύχωσι τοῦ δι' ἔργων ἀγαθῶν καὶ τῆς τοῦ Σωτῆρος ἐπικλήσεως αὐτὰς ἐκδιώκοντος, ἐρημωθεῖσαι τὴν καλὴν ἐρήμωσιν, εὐληπτότεραί εἰσι πρὸς τὴν ἐν Χριστῷ ἀνατροφὴν τὴν ἄγουσαν εἰς τελείωσιν. Ἐπειτα δὲ, Ἀρνῶν πλείονα βουλευού. Πεπορημένης γὰρ τῆς Μωαβιτῶν πόλεως, οἱ διαφυγόντες μετεφοίτησαν εἰς Ἀρνῶν πόλιν ὀχυρωτάτην, πρὸς ἣν φησι· Σκόπει πῶς δυνησὴ διασῶσαι τοὺς πρὸς σὲ καταφυγόντας. Καὶ ἄλλως δὲ μετὰ τινος ἥθους προκαλεῖται τὴν περὶ πάντων τῶν κατὰ φιλοσοφίαν πεπλασμένων δογμάτων δοξάσασαν ἔτι προστιθέναι τῇ περὶ τούτων βουλήν, ὡς ἂν κόρον λαβοῦσα καὶ γνοῦσα τὸ τούτων ἀνόνητον, προσέλθῃ τῇ ὑγιαινούσῃ διδασκαλίᾳ. Ἀπὸ ἐνὸς δὲ χωρίου τῆς Μωαβίτιδος ὄλον ἡμῖν ἐνδείκνυται τὸν τόπον τῆς Ἀραβίας. Εἶτα παραινεῖ, Ποιεῖτε σκέπην πένθους αὐτῇ. Οἱ γὰρ ἐπὶ τοῖς ἡμαρτημένοις, εἴτε κατὰ τὸν βίον, εἴτε κατὰ τὴν γνῶσιν ἐνεργαζόμενοι λύπην, ὥστε τινὰς ἐλθεῖν ἐπὶ τὸ μακαρίως πενθεῖν, οὗτοι ποιοῦσι σκέπην πένθους. Πρὸς γὰρ τοὺς τῶν τοιούτων ἐπιμελομένους ὁ λόγος, ἴν' ἐν τῷ ἀποκλείσει τὴν ἐκ τῶν ἑτεροδοξούντων ἀπάτην, χῶραν τῷ ἀληθινῷ δῶσι φωτὶ ταῖς καρδίαις ἐλλάμψαι τῶν εἰς αὐτὸν πιστευόντων, πρὸς τῷ καὶ τῶν μετανοούντων τινὰς κατακλείστους γεγονότας πενθεῖν περισκέποντας ἑαυτοὺς ἀπὸ τῆς τῶν ἕξωθεν ὁμιλίας καὶ θεάς. Πρὸς δὲ λέξιν, πρὸς τὴν Ἀρνῶν, Ναὶ, φησὶν, ἐσκέψω τι φιλάνθρωπον. Σκέπη γενοῦ τοῖς ἀφορήτῳ πένθει κατειλημμένοις. Σκοτία γὰρ αὐτοὺς ἐν μεσημβρία κατείληφε, τὸν νοῦν αὐτοῖς τοῦ περὶ θανάτου φόβου θολώσαντος. Διὸ φησι, Καὶ ἐξέστησαν. Εἰ δὲ καὶ σώσεις, φησὶ, τοὺς ἀπὸ πολέμου φυγόντας, ἀλλὰ τῶν τεθνηκότων ἐλάχιστον τυγχάνουσι λείψανον. Οὐ γὰρ ἐν ἀρχῇ τοῦ πολέμου τοὺς φυγάδας ἐδέξω. Μετὰ πλείστην δέ σοι παροικοῦσιν ἀπώλειαν. Σὺ δὲ προσεδόκας ὅτι καὶ αὐτοὶ ἔσονταί σοι σκέπη κατὰ 2105 καιροὺς ἀπὸ προσώπου διώκοντος, ὅπερ ἀδύνατον. Ἦρθη γὰρ ἡ συμμαχία σου, καὶ ὁ ἄρχων ἀπώλετο ὁ καταπατῶν ἐπὶ τῆς γῆς. Ὁ γὰρ ἀεὶ σοι συνασπίσας τῶν Μωαβιτῶν ἡγούμενος, ὥσπερ τινὰ χοῦν καταπατεῖν εἰώθως τοὺς ἀνθεστηκότας, ἀπόλωλεν. Οὕτω τοῖς Μωαβίταις προσαπώλετο καὶ ἡ τοῦ δύνασθαι κρατῆσαι πάλιν ἐλπίς. Οἱ γὰρ ἀσεβεῖς ὀλόριζοι, φησὶν, ἐκ γῆς ὀλοῦνται. Πρὸς ἀναγωγῆς δὲ νοῦν, δοκεῖ τῆς μεσημβρίας τὸ φῶς εἶναι λαμπρότερον. Τῆς οὖν ἀληθείας ἀπὸ κτίσεως κόσμου νοεῖσθαι δυναμένης, πανταχόθεν ὑπὸ τῆς τοῦ Θεοῦ σοφίας περιλαμπόμενοι, Θεοῦ τινες ἐνόσησαν ἄγνοϊαν, ὄντες ἐν σκοτίᾳ τῶν πραγμάτων τὴν μεσημβρίαν ἐχόντων. Οἱ καὶ δίκην μεμνηότων ἐξέστησαν, ἀνυπόστατα φαντασιούμενοι δόγματα. Ἑρμηνεῖα γὰρ τοῦ μεσημβρινοῦ σκότους ἔκστασις. Μὴ ἀχθῆς δὲ, φησὶ, προτρέπων μὴ πιθανοῖς τισιν ἄγεσθαι λόγοις ἢ δόγμασι, μὴ τοῖς τούτων διδασκάλους ἀκολουθοῦντες κατακρημνισθῶμεν. "Τυφλὸς γὰρ τυφλὸν ἐὰν ὀδηγῇ, ἀμφοτέρω εἰς βόθυνον πεσοῦνται." Τὸ δὲ, Μὴ ἀχθῆς, μὴ ἐξ ἀρχῆς παρέθετο ὁ τὴν πρὸ ταύτης φήσας ἐξήγησιν, ὅτι Μὴ ἐν ἀρχῇ πρὸς σὲ τοῦ πολέμου κατέφυγον. Μετὰ ταῦτα τῇ θυγατρὶ Σιών ὁ φιλάνθρωπος λέγει Θεὸς περὶ τῶν μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν μελλόντων αὐτῇ παροικῆσαι Μωαβιτῶν μετὰ τὴν πάλαι φυγὴν πρὸς τὸν ἴδιον ἐπανηκόντων δεσπότην. Σκεπασθήσονται γὰρ, φησὶ, παρ' ὑμῖν πεισόμενοι μηδὲν ἀπὸ προσώπου διώκοντος. Οἱ γὰρ ποτε συμμαχοῦντες διώξουσι Μωαβ πρὸς τὸν Θεὸν ἐπιστρέψαντα· καθάπερ γὰρ νεοσσὸς τῆς πονηρᾶς προστασίας ἀφήρηται, τοῦ πρὶν ἄρχοντος ἐλευθερωθεῖς, ὃς ἀπώλετο δι' ὑπερηφανίαν καὶ τυραννίδα πάντας πατῶν. Ἐφ' ᾧ ἀρθέντι ἐπάγει ἡ προφητεία τὰ ἐσόμενα ἀγαθὰ περὶ τοῦ θρόνου Δαβίδ. Ἄρχοντα δὲ καλεῖ, τὸν τῷ ἔθνει πονηρὸν ἐφεδρεύοντα δαίμονα, ἢ τὸν ἄρχοντα τοῦ ἔθνους, οἷος

ὁ Ἑλλήνων, ἢ Βαβυλωνίων ἄρχων, ὃν ἀπολεῖσθαί φησιν. Ἐπεὶπερ τὰς ψυχὰς αὐτῶν κατεπάτει, ὡς ἄνω βλέπειν μὴ δύνασθαι· ἐπ' αὐτῷ δὲ πάλαι τὰς τῆς συμμαχίας τῆς ἐν πολέμοις ἐλπίδας ἐτίθεντο. Μεθ' ὃν ἀπολωλότα φησὶ, καὶ κατορθωθήσεται μετ' ἐλέους ὁ θρόνος. Ἔδει γὰρ ἀπολομένης εἰδωλολατρίας, ἀγαθῶν ἐλπίδας εὐαγγελίζεσθαι, ὡς σκηνὴ Δαβὶδ καὶ θρόνος Θεοῦ συστήσεται παρ' αὐτοῖς, οὐκ ἀνθρώπων σπουδῆ, φιλανθρωπία δὲ μόνῃ Θεοῦ. Ἀκύλας δὲ καὶ Θεοδοτίων ἐξέδωκαν· Καὶ ἐτοιμασθήσεται ἐν ἐλέω, ἡγουν μετ' ἐλέους, θρόνος. Τίνι δὲ ἐτοιμασθήσεται, ἢ πάντως Χριστῷ τῷ ἐκ σπέρματος τεχνησομένῳ Δαβίδ; σκηνὴν δὲ Δαβὶδ εἶωθεν ἢ προφητεία τὴν Ἐκκλησίαν καλεῖν. Ἐπεὶ καὶ Δαβὶδ καλεῖν ἔθος αὐτῇ τὸν Χριστὸν, ὡς υἱὸν ὄντα Δαβίδ. Θρόνον δὲ τὸν ἐν Ἐκκλησίᾳ τὸν ταύτης ἐκάλεσε πρόεδρον, ὃς τὸν σωματικὸν ἐπέχει θρόνον, τὸ 2108 ποτηρῶν ὡσπερ Χριστῷ. Ὅτι δὲ σκηνὴν τὴν ἐξ ἔθνῶν Ἐκκλησίαν δηλοῖ, παρέστησεν ἐν Πράξεσιν τῶν ἀποστόλων Ἰάκωβος ὁ πρῶτος Ἱεροσολύμων ἐπίσκοπος γεγωνῶς, "Ἄνδρες ἀδελφοί, λέγων, ἀκούσατέ μου. Συμεῶν ἐξηγήσατο καθὼς πρῶτον ὁ Θεὸς ἐπεσκέψατο λαβεῖν ἐξ ἔθνῶν λαὸν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ, καὶ τούτῳ συμφωνοῦσιν οἱ λόγοι τῶν προφητῶν, καθὼς γέγραπται· Μετὰ ταῦτα ἀναστρέψω καὶ ἀνοικοδομήσω τὴν σκηνὴν Δαβὶδ τὴν πεπτωκυῖαν, καὶ τὰ κατεστραμμένα αὐτῆς ἀνοικοδομήσω, καὶ ἀνορθώσω αὐτήν, ὅπως ἂν ἐκζητήσωσιν οἱ κατάλοιποι τῶν ἀνθρώπων τὸν Κύριον. Καὶ πάντα τὰ ἔθνη, ἐφ' οὓς ἐπικέκληται τὸ ὄνομά μου, λέγει Κύριος." Ταῦτ' οὖν ἔσεσθαι, φησὶν, οὐ διὰ τύπων καὶ συμβόλων, ἀλλὰ μετὰ ἀληθείας. Ἐκκλησίας γὰρ παρὰ τοῖς Μωαβίταις συστησομένης, ὁ ταύτης προεστὼς καθιεῖται κρίνων δικαίως. Ἦγουν θρόνον φησὶ, δηλῶν ὅτι πάντες βασιλευθήσονται ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ, κατὰ τὸ, "Δεῖ γὰρ αὐτὸν βασιλεύειν ἕως ἂν θῆ τοὺς ἐχθροὺς ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ." Διορθοῦται δὲ ὁ θρόνος, τῷ διορθώσεως τυχεῖν τὰ βασιλευόμενα· ὅπερ γίνεται οὐ κατὰ τὴν ἀξίαν τῶν μελλόντων βασιλευθήσεσθαι, κατὰ δὲ τὸν ἔλεον καὶ τὴν χρηστότητα τοῦ Θεοῦ. Καθεδεῖται οὖν, φησὶν, ὁ Δαβὶδ, ὁ ἰκανὸς χειρὶ καὶ δυνάμει Χριστὸς μετὰ ἀληθείας, καὶ βασιλεύσει ἐν σκηνῇ, ἕως ποιήσῃ κρίνων τὴν ἐπὶ πᾶσι κρίσιν. Ἡ δὲ μετὰ ἀληθείας καθέδρα δείκνυσι τὸν τοῦ ψεύδους ἀφανισμόν. Βασιλεύσει δὲ ἕως ποιήσῃ κρίσιν. Τὴν ἐπὶ πᾶσιν αὐτοῦ δικαιοκρισίαν καθίστησι, καθ' ἣν οὐχ ὡς ἔτυχεν ἀποφαίνεται, τὸ δὲ πρέπον ἐκάστῳ ζητῶν, ὡς πρὸς τέλος ἀγαθὸν φέρειν ἐκάστῳ τὸ κρῖμα, κατεπέιγων τὴν δικαιοσύνην, οὐκ ἀνειμένως ποιῶν, σπουδῆ δὲ πλείστη. Καθ' ἱστορίαν δὲ ταῦτά τινες ἐξηγήσαντο, ὡς δηλοῦντα τὴν ὑπὸ Κύρου γενομένην ἄφεσιν τοῦ λαοῦ, Θεοῦ τοῦτον οἰκτείραντος, καὶ τὴν παρ' Ἰουδαίοις βασιλείαν διορθουμένου, εἷς τε τὴν οἰκείαν ἄγοντος τάξιν. Τοῦτο γὰρ τὸν θρόνον δηλοῦν, ἐφ' οὗ καθιεῖται μετ' ἀληθείας ἐν σκηνῇ Δαβὶδ κρίνων σκηνὴν, λέγοντες Δαβὶδ τὰ βασίλεια, ἐν οἷς ποιούμενοι τὰς διατριβάς, ἐδίκαζον ἐννόμως, τὸν θρόνον διέποντες δικαίως, εἰ καὶ μὴ πάντες τοιοῦτοι γεγονάσιν. Οὐκ ἔτι δὲ διήρητο βασιλεὺς Ἰούδα καὶ Ἰσραὴλ μετὰ τὴν ἐπάνοδον, ἐτέλουν δὲ πάντες ὑπὸ μίαν ἐν Ἱεροσολύμοις ἀρχήν. Τοῦτο δὲ τις προφήτης ἐμήνυσε λέγων; "Καὶ ἀναβήσονται ἐκ τῆς γῆς, καὶ κοπιήσουσι μικρὸν τοῦ χρίειν βασιλέα καὶ ἄρχοντα." Ταῦτα μέντοι πρὸς τὴν Μωάβ εἴρηται τὴν ἔρημον πέτραν τὸ Σιών ὄρος καλέσασαν, δηλοῦντα τὴν Ἰουδαίων ἀνάκλησιν, καὶ τὴν αἰδίον ἐκείνης ἀπώλειαν. 2109 ιδ'. 9ῆκούσαμεν τὴν ὕβριν Μωάβ. Ὑβριστῆς σφόδρα, τὴν ὑπερηφανίαν ἐξῆρα. Οὐχ οὕτως ἢ μαντεία σου, οὐχ οὕτως. Ὀλολύξει Μωάβ· ἐν γὰρ τῇ Μωαβίτιδι πάντες ὀλολύξουσιν. Τοῖς κατοικοῦσι δὲ Σὴθ μελέτησις. Καὶ οὐκ ἐντραπήσῃ τὰ πεδία Ἐσεβῶν⁹, κ.τ.λ. Τὴν Μωαβιτῶν ἀλαζονείαν προλαβόντες καὶ ἀπὸ τῆς Ἱερεμίου προφητείας ἐδείκνυμεν, καὶ νῦν δὲ ταύτην ὁ προφήτης ἐδήλωσεν. Χρηστὰ δὲ περὶ τῆς ἐπαγγελίας εἰπὼν τοῦ θρόνου Δαβὶδ, καὶ διὰ μέσου, κατὰ τὸ σύννηθες τῇ Γραφῇ, διαναπαύσας, τὴν α...ην πρὸς τὰ σκυθρωπότερα, χάριν ἐπιστροφῆς ἐπ' ἀνέρχεται. Ὡς ἂν μὴ τοῦ πλούτου

καταφρονήσωμεν τῆς χρηστότητος, ὀργὴν ἑαυτοῖς θησαυρίζοντες. Οὕτως εἰπὼν ὁ Δαβίδ, χρηστὸς Κύριος τοῖς σύμπασιν· καὶ ἐπεξεργασάμενος, ὅτι ὑποστηρίζει τοὺς καταπίπτοντας, ὅτι δίδωσι τὴν τροφήν ἐν εὐκαιρίᾳ, οὐκ ἐν τούτοις κατέληξεν· ἀλλ' ἔφη· Φυλάσσει Κύριος πάντας τοὺς ἀγαπῶντας αὐτὸν, καὶ πάντας τοὺς ἁμαρτωλοὺς ἐξολοθρεύσει. Καθάπερ δέ τι μυστήριον Ἡσαΐας ἐν μέσῳ τὸ περὶ τῆς τοῦ Σωτῆρος ἐπιδημίας κατέκρυψε τοῖς ἄξιοις τοῦ ταῦτα συνιέναι παρεμβάλων. Συναφῆ τοιγαροῦν τὰ νῦν τοῖς πρὸ τῶν περὶ τοῦ θρόνου λελεγμένων Δαβίδ. Κατὰ δέ τινας, τὰ περὶ τῆς ἀποκαταστάσεως τῶν ἐξ Ἰσραὴλ αἰχμαλώτων εἰπὼν, πρὸς τοὺς ἐπιχαρέντας αὐτοῖς αὐθις τῶν Μωαβιτῶν ἐπιφέρει τὰ δυσχερῆ, διὰ τὴν αὐτῶν ὑπερήφανον ἐπ' ἀσεβείᾳ προαίρεσιν, ὡς ἐκ προσώπου λέγων τῶν προφητῶν, Ἠκούσαμεν τὴν ὕβριν Μωάβ. Συναινοῦσι γὰρ ὡς ἐν δίκη κολάζονται τῷ Θεῷ, ὡς ἀκηκοότες οἶα διὰ τοῦ Βαλαὰμ ἐφ' ὕβρει τοῦ τῶν ὄλων ἐμηχανῶντο Θεοῦ, ὅσα τε μετὰ ταῦτα τῇ τοῦ Θεοῦ μαχόμενα πεποιήκασιν δόξῃ. Ἄνθ' ὧν ἀμείβεται τοῖς εἰρηκόσι τοῦτο Θεός, τὴν ὑπερηφανείαν ἐξῆρα, αὐτόχρημα τοὺς Μωαβίτας ὑπερηφανίαν εἰπὼν. Ὑπερηφάνοις γὰρ ὁ Θεὸς ἀντιτάσσεται, καὶ μάλιστα νοσοῦσιν ἀσεβείαν. Διὸ πρὸς αὐτὴν ἀποστρέφεται, καὶ φησιν· Οὐχ οὕτως ἡ μαντεία σου, οὐχ οὕτως, δηλῶν ὡς Ἐγὼ μὲν ἐξέκοψα τὴν Μωάβ. Ἄλλ' οὐ τοῦτο προύλεγον αἱ παρ' αὐτοῖς οὔσαι μαντεῖαι τάναντία μηνύουσαι. Μεγάλα γὰρ ἐφρόνουν ἐπὶ τῷ μαντευομένῳ δαίμονι παρ' αὐτοῖς· ὁ δὲ Σύμμαχος, Οὐχ οὕτω, φησὶν, οἱ βραχίονες αὐτοῦ. Δηλῶν ὡς οἷς ἀλαζονεύεται πράξεις ὁμοίας οὐκ ἔχει. Τινὲς δὲ φασιν, ὡς τὸ πάλαι τῆς τοῦ Βαλαὰμ μαντείας ἀνόνητον ἐπιδείκνυσιν. Ὁλολύξει Μωάβ, δείκνυσιν ὡς ἂ μὴ προσεδόκων ἐκ τῆς μαντείας ἀπήντηκεν. Ὁλολυγμὸς δὲ ὀδυνηρὰ φωνὴ γυναικῶν βαρυτάτῳ πένθει κεκρατημένων. Δείκνυσιν δὲ νῦν καὶ τῆς πληγῆς τὸ ἀλγεινὸν, καὶ τῶν πασχόντων τὸ ἀσθενές, τοῖς κατοικοῦσι τὸ Ἀσεδὲθ μελέτησις. Πόλις αὕτη Μωάβ θρῆνον ἴσος ἐμμελῆ καθ' ἑαυτῶν ἐμελέτησαν. Ὁ δὲ Σύμμαχος οὕτως ἐξέδωκε· Τοῖς εὐφραينوμένοις ἐν τῷ τείχει τῷ ὀστρακίνῳ φθέγγασθε, τὸ ἀσθενές δηλῶν τοῦ, 2112 ὧπερ φθειγγομένων ἐπεποιήσαν, δαίμονος. Καὶ οὐκ ἐντραπήση τὰ πεδία Ἑσεβῶν. Πρὸς Ἀσσυρίους ἔοικε λέγειν, περὶ πόλεως τῶν Μωαβιτῶν Ἑσεβῶν εὐρυχωρίαν ἐχούσης ἐν τοῖς περικειμένοις αὐτῇ προαστείοις ἦν μετὰ τῆς Σεβαμὰ παρακελεύεται διαθεῖναι κακῶς, ὡς πενθῆσαι πως τεμνομένης τὰς τούτων ἀμπέλους. Ἔθνη δὲ καταπίνοντας, τοὺς Ἀσσυρίους καλεῖ τὴν δὲ Μωαβιτῶν αὐτοῖς παρακελεύεται δῆωσιν, μέχρι τῆς Ἰαζεῖρ πόλεως Μωαβίτιδος. Λέγοι δ' ἂν ἴσως ἀμπέλους καὶ τῶν Μωαβιτῶν τοὺς οἰκῆτορας, οὓς καὶ ξύλα καὶ δρυμὸν ἔθος καλεῖν τῇ Γραφῇ. Κατὰ τὸ, "Ὁ γὰρ ἀμπέλων Κυρίου Σαβαὼθ ἄνθρωπος τοῦ Ἰούδα νεόφυτον ἠγαπημένον. Δηλοῖ δὲ ἡ ὀπώρα, καὶ ὁ θερισμὸς, καὶ ἡ ἀμπελος καθ' ἕτερον τρόπον, τὸ εὐθαλές, καὶ ἀκμαῖον, καὶ ὠραῖον, καὶ τρυφηλὸν τῆς ἐκείνων ζωῆς· ἐν ἧ, καθάπερ μεθύοντες, διηγὸν ἐντρυφῶντες τῇ δυσσεβείᾳ. Ἡ δὲ πρόσταξις τοῦ μὴ δεῖν ἐντραπήναι, δηλοῖ Θεοῦ τὸ ἔργον, οὐκ Ἀσσυρίων τὴν δύναμιν, πρὸς οὓς αὐθις φησιν, Οὐ μὴ συνάψητε τοὺς εἰς τὴν ἔρημον ἐξ αὐτῶν φυγόντας, κελεύων ἕαν αὐτοὺς, καὶ μὴ τοῖς ἀνηρημένοις προσθεῖναι πλάνην δὲ καὶ λήθην εἰληφέναι τούτων δοκεῖν. Ὁ γὰρ Θεὸς ἐστὶ καὶ κολάζων φιλόανθρωπος. Ὡς δὲ παρ' αὐτοῦ πεμφθέντας καὶ ἀπεσταλμένους τοὺς Ἀσσυρίους καλεῖ προσέρριπται δὲ τὸ, ἐγκατελείφθησαν, μᾶλλον ὡς οὐκ ἂν ἐν τούτοις γέγονεν ἡ Μωάβ, εἰ μὴ Θεὸς αὐτὴν ἐγκατέλιπε. Διὰ τοῦτο κλαύσομαι, ὡς τὸν κλαυθμὸν Ἰαζήρ. Τοῦτό φησιν ὁ προφήτης ἐπιστένων ταῖς αὐτῶν συμφοραῖς. Πεπορθῆσθαι δὲ τὴν Ἰαζήρ ὑπὲρ τὰς ἄλλας παρίστησιν, ὡς ἂν πρέποι ταύτην οὕτω τὰς ἄλλας θρηνῶν Σάβαμά τε καὶ Ἑσεβῶν, ἀμπέλους αὐτῶν καλῶν τοὺς οἰκῆτορας. Ὡν ἐπὶ τῷ θερισμῷ καὶ τῷ τρυγητῷ στρατὸς ὁ τῶν πολεμίων ἐλάλησεν τὸ, καταπατήσω, καὶ ἅπαντα πεσοῦνται. Καὶ τὸ, ἀρθήσεται εὐφροσύνη καὶ ἀγαλλίαμα ἐκ τῶν ἀμπέλων σου. Δυσσεβεῖς γὰρ ὄντες πρόφασιν εὐφροσύνης τὸ θύειν εἶχον ἀεὶ,

καὶ τελεῖσθαι τοῖς δαίμοσιν· ἀνθ' ὧν, φησὶν, οὐ μὴ πατήσετε οἶνον. Εἰ μὲν ἐπὶ τῶν ἀμπέλων, δηλόν· εἰ δὲ ἐπ' ἀνθρώπων νοητέον, ὡς ἅμα γονεῦσι τὰ τούτων οἰχίησεται τέκνα, μὴ φειδομένου μηδὲ γυναικὸς κυοφορούσης τινός. Ὡπερ ὅμοιον τὸ, "Οὐαὶ ταῖς τικτούσαις, καὶ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις, ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις." Διὰ τοῦτο ἡ κοιλία μου ἐπὶ Μωάβ, ὡς κιθάρα ἠχήσει. Πάσης γάρ σου φησὶν, εὐφροσύνης ἀφηρημένης, ὧδὴν καὶ μέλος τὰς σὰς ποιήσομαι συμφορὰς, πᾶσι κηρύττων αὐτάς, ὡς εἰς χέρσον μεταβληθείσης τῆς χώρας. Διὸ καὶ προὔλεγεν αὐτοῖς ἀποκλαύσασθαι. Εἴθ' ὡς ὑπεραλγῶν ἐπὶ τῇ τῶν ψυ 2113 χῶν ἀπωλεία καὶ πλάνη (ἐπεὶ καλέσας αὐτοὺς διὰ τοῦ ἀποκλαύσασθαι πρὸς μετάνοιαν, πειθομένους οὐκ ἔσχεν), τὸν ὑπὲρ αὐτῶν ἀναλαμβάνει κλαυθμὸν, εἰπὼν μὲν ἤδη, Διὰ τοῦτο κλαύσομαι. Καὶ νῦν δὲ, φησὶ, τὰ ἐμὰ δάκρυα, καὶ ὁ κλαυθμὸς δι' οὐδὲν ἕτερον, ἢ εἰς τὸ ἐντραπήναί σε, ἡγουν, ἐντραπήση μάτην καλοῦσα πολλάκις τοὺς μὴ σῶσαι δυναμένους θεοὺς. Ὡς τεῖχος ᾧ ἐνεκαίνισας. Ἐπὶ γὰρ σεισμῶ τὸ τεῖχος κατέπεσεν, ὡς ἐλέγομεν, ἀνεκαίνισαν αὐτὸ μοχθοῦντες ἀνόνητα. Κλαύσομαι οὖν φησὶ, μετὰ τῶν ἄλλων σου συμφορῶν, καὶ ὁ μάτην ὠκοδομήσω τεῖχος ὑπὸ τῶν πολεμίων κατενεχθέν. Εἰτά φησὶ· Τοῦτο τὸ ῥῆμα ὃ ἐλάλησεν Κύριος ἐπὶ Μωάβ, ὁπότε καὶ ἐλάλησεν. Οἱ δὲ λοιποὶ ἐξέδωκαν, ἐκ τότε καὶ νῦν ἐλάλησεν. Δηλοῖ δὲ ἡ Γραφή, ὅτι πάλαι μὲν λόγοις ἐθεσπίζετο, νυνὶ δὲ καὶ ἔργοις ἐπιτελεῖται. Καὶ πρὸ τοῦ παρόντος γὰρ προφήτου, διὰ Μωσέως ἐρρέθη· Οὐκ εἰσελεύσεται Ἀμμανίτης καὶ Μωαβίτης εἰς Ἐκκλησίαν Κυρίου ἕως δεκάτης γενεᾶς· ὁ τοίνυν πάλαι λαλήσας περὶ αὐτῆς, καὶ νῦν τοῦτο ποιεῖ δι' ἐμοῦ. Καὶ νῦν λέγω, Ἐν τρισὶν ἐτῶν μισθωτοῦ. Ὁ δὲ Σύμμαχος ἀντὶ τοῦ μισθωτοῦ, ὡς ἐπὶ μισθωτοῦ, φησὶν. Οἱ δὲ τρεῖς τὰ μετὰ ταῦτα διέστειλαν εἰπόντες· Ἀτιμασθήσεται ἡ δόξα Μωάβ. Ὁ γὰρ καὶ σύνδεσμος τῶν ἐξῆς ἑτέραν ἔδειξε τὴν διάνοιαν τῶν πρόσθε, δηλούντων ὡς ἐν τρισὶν ἔτεσιν τὰ περὶ τῆς Μωάβ ἐλάλησε Κύριος διὰ τοῦ προφήτου, ὡς μισθωτόν τινα τὸν ἄνδρα πρὸς τὴν τῶν ῥημάτων διάνοιαν λαβῶν. Οὐ γὰρ ὡσπερ ἡμεῖς ἀθρόως συνάπτοντες τὸ πᾶν ἀνάγνωσμα διερχόμεθα, οὕτω καὶ ὁ προφήτης· ἀλλὰ κατὰ μέρος ἐν διαφόρῳ τῷ χρόνῳ μέχρι τρίτον ἔτος ἐπλήρωσεν. Τινὲς δὲ τὸ, ὁπότε ἐλάλησε, δηλοῦν φασὶ τὸ σπάνιον τῆς τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς Μωαβίτας γενομένης φωνῆς. Τῷ μὲν γὰρ Ἰσραὴλ συνεχῶς διαλέγεται· τοῖς δὲ ἔθνεσιν ὡς ἀλλοτρίοις σιγᾷ. Πλήν ὅτι γεύει καὶ τούτους τῆς ἰδίας φιλανθρωπίας, ἵνα διὰ τῆς ἐν ὀλίγοις πείρας, πρὸς τὴν τῶν τελείων ἐπιθυμίαν ὀρμῶσι. Τινὲς δὲ φασιν, ὡς ἀνακομίζει πρὸς ἱστορίαν τὸν λόγον, ὅτεπερ αἱ δέκα φυλαὶ τῆς Δαβὶδ βασιλείας ἀποσπασθεῖσαι τῇ τοῦ ἀποστήσαντος Ἱεροβοὰμ δυσσεβείᾳ παρηκολούθησαν. Ἐφ' οἷς ἀγανακτήσας Θεὸς οἶονεὶ Σαλμανασσάρ ἐμισθώσατο τὸν Ἀσσύριον, ὃς ἀνάστατον τὴν τούτων ἀπέδειξε χώραν τρισὶν ὄλοις ἔτεσιν ἐνιζήσας αὐτῇ, ὅτε δὴ καὶ τὴν Μωάβ ἐχειρώσατο. Εἰ τοίνυν λελάληκε καὶ πάλαι Θεὸς, ἀλλὰ καὶ νῦν λέγω, ὅτι ἐν τοῖς τρισὶν ἔτεσιν τῶν ἐτῶν τοῦ μισθωτοῦ Σαλμανασσάρ ἀτιμασθήσεται ἡ δόξα Μωάβ· τοῦτ' ἔστιν ἡ βασιλεία, ἢ τὰ μεγέθη τῶν πόλεων, καὶ τῶν ἐνοικούντων τὸ πλῆθος, ἢ καὶ δηλοῖ τὴν ἡλικίαν τὴν μάχιμον. 2116 Ἄνωθεν δὲ, νόμοις ἀλληγορίας, ὑβριστὴν Μωάβ τὸν ἀρχέκακον καὶ ἀποστάτην νοήσωμεν δαίμονα, τῷ τε γὰρ κτίστη, καὶ τοῖς ἀνθρώποις ἐνύβρισε, καὶ τοὺς ἀλόντας ὑβριστὰς ἀπεργάζεται, τοὺς λαλοῦντας ἀδικίαν εἰς τὸ ὕψος αἰρετικούς, καὶ τοὺς ἐλέγχοντας ἐξ ἀπορίας ὑβρίζοντας. Ὅν καὶ θεραπεύων ὁ Κύριός φησιν, ὡς ἐπὶ νόσου δεινῆς, τὴν ὑπερηφανίαν ἐξῆρα. Ἀλλὰ καὶ ἡ ὕβρις καὶ ἡ μῆνις αὐτοῦ, φησὶν, ἐστὶ ἰδιόκτητα πάθη. Ὁλολύζει δὲ φησὶν, ἀλγῶν, καὶ τῆς ἰδίας ἀσθενείας ἐπαισθανόμενος. Τεῖχος δὲ ὀστράκινον, τὴν τῶν ἐπὶ σοφία φυσῶντων ἐκάλεσε διαλεκτικὴν, ἐφ' ἧπερ εὐφραίνονται. Τὸ φθέγγασθαι δὲ αὐτοῖς τοῦτο τεῖχος προσέθηκεν ὀστράκου, δηλονότι σαθρότερα μελέτησιν ταῦτα ποιούμενοις, δέον μελετᾶν ἐν τῷ νόμῳ Κυρίου. Καὶ ὅμως οὐκ ἐντραπήσονται. Διὸ τιμωροῦνται τῇ τῶν πεδίων Ἐσεβῶν

ἀφορία· τοῦτο δὲ διαλογισμὸς ἐρμηνεύεται. Τούτων οὖν οἱ διαλογισμοὶ, πεδία λεχθέντες διὰ τὸ πλῆθος, πενήθουσιν ἀνονήτου τῆς αὐτῶν ἀσεβείας φανησομένης. Πενθήσει καὶ ἡ ἄμπελος Σεβαμά. Ἐκάστου γὰρ ἔθνος ἐστὶ τις ἄμπελος. Ἐκ γὰρ ἀμπέλου Σοδόμων ἡ ἄμπελος αὐτῶν. Καὶ ἀπέκτεινεν ἐν χαλάζῃ τὴν ἄμπελον αὐτῶν, περὶ τῶν Αἰγυπτίων ὁ Μωσῆς. Ἔστι καὶ ἄμπελος ἣν ἐφύτευσε Κύριος. Ἄσω γὰρ, φησὶ, τῷ ἡγαπημένῳ ἄσμα τοῦ ἀγαπητοῦ τῷ ἀμπελῶνι. Καὶ τῆς βασιλείας δὲ τὸν ἀμπελῶνα, φησὶν ὁ Κύριος, ἀπὸ τῶν μὴ ποιούντων ἀρθέντα καρποὺς ἔθνει δοθῆναι ποιοῦντι τοὺς ταύτης καρποὺς, δηλῶν τὸν νόμον καὶ τοὺς προφήτας, καθ' οὓς οὐκ ἐπολιτεύοντο, ὧν τὰ νοήματα δοθῆναι ἔθνη διὰ πολιτείας ποιοῦντι καρποὺς. Αὐτὴ λόγος ἀληθείας ἡ ἄμπελος· ἡ δὲ τῶν Αἰγυπτίων τοῦ ψεύδους πρὸς γεωργίαν αὐτοῖς παρὰ τοῦ κοσμοκράτορος δοθεῖσα τοῦ σκότους τούτου· ἡ δὲ Σοδόμων ἀκαθάρτου βίου καὶ πράξεων, ἃς δὴ γεωργεῖν ὁ πονηρὸς αὐτοὺς ἐμισθώσατο. Ἐξ ὧν λαβόντες Γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι τὰ σπέρματα, τοῦ λέγοντος ἐξετημήθησαν, Ἐγὼ εἰμι ἡ ἄμπελος ἡ ἀληθινή, Γομόρρας ἔχοντες κληματίδα. Διὸ καὶ γεωργοῦσι σταφυλὴν χολῆς καὶ βότρυν πικρίας. Ὁ δὲ οἶνος αὐτῶν θυμὸς δρακόντων καὶ ἀσπίδων ἀνίατος. Ἡ σεβαμά δὲ ἄμπελος (ἐπιστροφή δὲ ἐρμηνεύεται) λόγον ἐσηματισμένον δηλοῖ πρὸς εὐλάβειαν. Σχηματίζονται γὰρ βίον ὀρθόν, ὑπαγόμενοι πολλοὺς εἰς τὴν οἰκείαν διαστροφήν, χρηστὰ πράττειν δοκοῦντες καὶ παραινεῖν. Ὡν τὰ δόγματα καὶ βίος ἄμπελος σεβαμά γνήσιον ἔχοντα μηδὲ ἐν ὑπὸ Μωαβιτῶν γεωργουμένη, ἡ τὰ ἴδια πολλὰ ποιοῦσα γεννήματα κατα 2117 πίνειν τὰ ἔθνη λέγεται διαλεκτικῇ δυνάμει τοὺς ἀγυμνάστους, δι' ὧν νικᾷ καταπίνουσα. Πρὸς οὓς καταπίνοντας ὁ λόγος φησὶ τοὺς τοιοῦτους λόγους καταπατεῖν. Ἡ γὰρ περὶ τούτου σχολὴ σχολάζειν ὑμᾶς οὐκ ἔῃ [καὶ] συναφθῆναι πρὸς Ἰαζῆρ, τὴν ἐρμηνευομένην ἰσχὺς, ἣν οὖσαν πνευματικὴν οὐχ ὑποδέξεται τις, ἐὰν μὴ τὰς ἀμπέλους καταπατήσῃ τῆς Σεβαμά τῆς ἰδίας ἐρημίας ἐπιλαθόμενος, καταλείπει δὲ ταύτην κρείττοσι χωρίοις ἐνδαιτώμενος. Εἰτά φησιν· Οἱ ἀπεσταλμένοι ἐγκατελείφθησαν. Ψευδῆς γὰρ ἀπόστολος ὑπὸ Θεοῦ καταλείπεται. Ὑφ' ὧν μὴ ἀπατάσθαι φησιν, ὡς ἰσχὺν ἐχόντων τοῖς πράγμασι. Ἀβοήθητοι γὰρ εἰσιν ἐκ Θεοῦ, ὡς μὴ διαβεβηκότες τὴν θάλασσαν καὶ τοὺς πειρασμοὺς περιφεύγοντες. Τοιοῦτον γὰρ τὸ, "Ἦλθον εἰς τὰ βάθη τῆς θαλάσσης." Ὁ γὰρ ἀθλητῆς ὁμόσε τούτοις χωρεῖ, μὴ συγκαθιεῖς ἑαυτὸν δόγμασι ἐθνικοῖς, διὰ σαρκὸς ἡδονὰς κερδᾶναι θέλων τοὺς διωγμούς. Διὰ τοῦτο, Κλαύσομαι, φησὶν, ὡς τὸν κλαυθμὸν Ἰαζῆρ, ὃν οἱ κατὰ Θεὸν κλαίουσι δυνατοὶ τὴν τοῦ βίου παροικίαν στενάζοντες, ποθοῦντες δὲ καὶ ἐκλείποντες εἰς τὰς αὐλὰς τοῦ Κυρίου· μήποτε δὲ καὶ ὡς ἰσχὺς κλαίεται μαρνανθεῖσα νοσήματι, οὕτω καὶ ἄμπελος Σεβαμά μαρνανθεῖσά τε καὶ μέλλουσα πυρὶ παραδίδοσθαι. Εἰτά φησιν πρὸς τὴν Μωαβίτιν, ὡς τὰ ταύτης δένδρα κατέβαλεν ἡ Ἐσεβὼν καὶ Ἐλεαλή. Ἐρμηνεύεται δὲ ἡ μὲν Ἐσεβὼν, λογισμοί· ἡ δὲ Ἐλεαλή, Θεοῦ διάβασις. Ἡ γὰρ ἄμπελος ἡ ἀλλοτρία, καὶ ἡ φυτεία, ἣν οὐκ ἐφύτευσεν ὁ Πατὴρ ὁ οὐράνιος, καταβάλλεται, ἑτεροδόξων ὄντα φρονήματα ὑπὸ λογισμῶν ὀρθῶν καὶ τῆς ἀνόδου τῆς πρὸς Θεὸν δι' ἀγαθῶν ἔργων ὑψούσης ἡμᾶς. Μακάριος γὰρ οὗ ἐστὶν ἀντίληψις αὐτοῦ παρὰ σοῦ, ἀναβάσεις σου ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. Μεθ' ἧς φησιν, Ἐπὶ τῷ θερισμῷ σου καὶ τῷ τρυγητῷ σου καταπατήσω, εἰκότως· ὃν γὰρ θερίζει σῖτον, καὶ ὃν τρυγᾷ οἶνον, ἐναντίως ἔχουσι τῷ ἄρτω τῷ στηρίζοντι καρδίαν ἀνθρώπου, καὶ οἶνω τῷ εὐφραίνοντι καρδίαν ἀνθρώπου. Διὸ πατεῖται παρὰ Θεοῦ τροφήν ἢ ποτὸν γενέσθαι τοῖς ἐξ ἀδιακρισίας ἀγνοοῦσι κωλύοντος. Καὶ ἀρθήσεται εὐφροσύνη καὶ ἀγαλλίαμα ἐκ τῶν ἀμπέλων. Ἀφηρέθη γὰρ ἐκ τοῦ Ἰσραὴλ ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐδόθη ἔθνει ποιοῦντι τοὺς καρποὺς αὐτῆς. Καὶ ἡ τῆσδε ψευδωνύμου γνώσεως φαντασία τὴν μὴ οὖσαν εὐφροσύνην ἀληθῆ τοῖς ἀλοῦσιν ἐμβάλλουσα, παραιρεῖται παρὰ Θεοῦ βοηθοῦντος τοῖς ἐκ ταύτης ἀπατωμένοις. Εἴποις δ' ἂν ὑπολήνια, τὰς δεχομένας τὴν μοχθηρὰν διδασκαλίαν ψυχᾶς. Ἡ δὲ κοιλία τοῦ

προφήτου ἐπὶ Μωάβ, ὡς κιθάρα ἠχήσει, μουσικὴν 2120 εὐρυθμίαν ἀπὸ τῆς τοῦ κρούοντος ἐπιστήμης ἀποτελοῦσα. Λέγει δὲ κοιλιάν, ἅπερ ἐντὸς ἐκάλεσεν ὁ Δαβὶδ, Εὐλόγει, λέγων, ἡ ψυχὴ μου, τὸν Κύριον, καὶ πάντα τὰ ἐντός μου τὸ ὄνομα τὸ ἅγιον αὐτοῦ, τοὺς λογισμοὺς σημαίνων τοὺς ἀγαθοὺς, τοὺς ἐκάστης γεννητικοὺς ἀρετῆς· ἐξ ὧν γὰρ ἔνδον κατορθοῦμεν εὐλογοῦμεν τὸν Κύριον. Οἷος ἦν Ἡσαΐας τὰ ἐντὸς ἔχων ὡς τεῖχος ὃ ἐνεκαίνισεν ὁ Θεὸς χάριτι περιτειχίζων αὐτὸν, ὡς μὴ διδόναι παρείδουσιν τοῖς χεῖροσι λογισμοῖς, δίκην πολεμίων περικαθεζομένοις ἡμᾶς. Διὰ τοῦτο δὲ, φησὶ, τοὺς ἰσχυροὺς ἐχαρίσω μοι λογισμοὺς, ὡς ἐντραπήναι σε τοὺς οὐκ ἐπιστρέφοντας ἐπὶ σέ, διὰ τῆς τῶν προσαγομένων ἐλέγχων αὐτοῖς εὐτονίας· λείπει γὰρ τῷ ἐντραπήναι, τὸ αὐτοὺς ἔξωθεν ὀφείλον παραλαμβάνεσθαι. Ἐντρέπεται δὲ Θεὸν ὁ καλῶς νικῶντι νῶτα διδούς, μηδὲν ἀψιμαχῶν πρὸς ἀλήθειάν τε καὶ ἀρετήν. Διὰ δὲ τῶν ἐξῆς, τὸν ἐπὶ τέλει δηλοῖ τῆς εἰδωλολατρείας ἀφανισμόν διὰ τῆς ἐπιφανείας τοῦ λόγου, καὶ τῆς Μωάβ τιμωρίας ὥριες χρόνον, ὃν ἔτη τρία καλεῖ μισθωτοῦ. Διαβάλλει δὲ τὸν μισθωτὸν ὁ Σωτὴρ, ὡς μὴ ὄντα ποιμένα, καὶ τῇ φυγῇ τοῖς λύκοις προδιδόντα τὰ πρόβατα. Καὶ πάροικος δὲ μισθωτὸς ἱερέως οὐκ ἔδεται ἅγια, καθὰ νομοθετεῖ Μωσῆς· ἐξεμίσθωσεν οὖν ἑαυτὸν ὁ Μωάβ, καὶ γέγονεν μισθωτὸς οὐκ ἀγαπήσας τὸν Θεόν, φαντασίᾳ δὲ μισθοῦ, καὶ σωματικῶν ἐλπίδι πάντα ποιῶν, ὡς ὁ ποιῶν τὴν ἐλεημοσύνην εἰς τὸ δοξασθῆναι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. Ἐλεῶν γὰρ οὐ ποιεῖ, μάτην δὲ δόξαν θηρώμενος. Τοιοῦτος καὶ ὁ μὴ πόθω τῆς ἀρετῆς σωφρονῶν, δοκεῖν δὲ μόνον βουλόμενος. Ἄτιμοι τοίνυν οἱ τοιοῦτοι παρὰ Θεῷ, ἀτιμίαν ἔχοντες μισθωτοῦ, ὡς οὐκ ἐκ διαθέσεως, τὸ δὲ τῆς ἀρετῆς ἔργον ἐπίπλαστον ἔχοντες· καὶ ὅσον ἐνταῦθα πλουτοῦσι τὸ δοκεῖν πλοῦτον τὸν μάταιον, τοσοῦτον μετὰ τὸ ἀποκαλυφθῆναι ἡμῶν τὰ κρυπτὰ ἀποδοθήσεται τῆς αἰσχύνης ὁ μισθός· καὶ ὁ πολλὴν συνάγων ταῖς χερσὶν ἀκαρπίαν, πλείονα τὴν ὕλην ἔξει τῆς ἀτιμίας. Καὶ ὁ ἐνεργῶν θησαυρίσματα γλώσση ψευδεῖ, μάταια διώκει, καὶ ἐλεύσεται ἐπὶ παγίδας θανάτου, καὶ καταλειφθήσεται ὀλιγοστὸς, καὶ οὐκ ἔντιμος, εὐεργεσίᾳ τῶν ἐπὶ κακίαν συγκεκροτημένων. ΚΕΦΑΛ. ΙΖ'. ΤΟ ΡΗΜΑ ΤΟ ΚΑΤΑ ΔΑΜΑΣΚΟΝ. αἰα'. 9' Ἰδοὺ Δαμασκὸς ἀρθήσεται ἀπὸ πόλεων, καὶ ἔσται εἰς πτώσιν, καταλελειμμένη εἰς τὸν αἰῶνα, εἰς κοίτην ποιμνίων καὶ ἀνάπαυσιν. Καὶ οὐκ ἔσται ὁ διώκων. Καὶ οὐκέτι ἔσται ὄχυρά τοῦ καταφυγεῖν ἐκεῖ τὸν Ἐφραΐμ, κ.τ.λ. Ἄνω δὴ μὲν διὰ τῶν ἔμπροσθεν τὸν τῶν Ἀσσυρίων ἄρχοντα παρέστησεν λέγοντα, Καὶ ἔλαβον Ἄρα 2121 βίαν, καὶ Δαμασκὸν, καὶ Σαμάρειαν, ὃ καὶ δηλοῦται διὰ τῆς ἐν Βασιλείαις Γραφῆς λεγούσης. "Καὶ ἀνέβη βασιλεὺς Ἀσσυρίων εἰς Δαμασκὸν, καὶ συνέλαβεν αὐτήν, καὶ ἀπώκισεν αὐτήν." Νῦν δὲ φησιν ὁ λόγος περὶ μελλούσης ἐτέρας ἀλώσεως, ἣν ὁ Βαβυλώνιος πεποιήται βασιλεὺς, ὅτε τοῖς Ἱεροσολύμοις ἐπῆλθεν αὐθις, καὶ ταύτην ἔλων, ἐκ βάρθρων τε πᾶσαν ἠφανικῶς. Ἦν δηλῶν Ἱερεμίας φησὶν· "Ἐξελύθη Δαμασκός· ἀπεστράφη εἰς φυγὴν." Καὶ μεθ' ἕτερα, "Διατοῦτο πεσοῦνται νεανίσκοι ἐν πλατείαις σου, καὶ πάντες οἱ ἄνδρες οἱ πολεμισταὶ σου πεσοῦνται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, φησὶ Κύριος τῶν δυνάμεων· Καὶ καύσω πῦρ ἐν τείχει Δαμασκοῦ, καὶ καταφάγεται ἄμφοδα υἱοῦ Ἄδερ." Πρόσκειται δὲ νῦν κατὰ μόνους τοὺς ἑβδομήκοντα τῷ καταλελειμμένη τὸ εἰς τὸν αἰῶνα· ὅπερ ἐστὶ περιττόν. Χρονικὴ γὰρ, ἀλλ' οὐ διηνεκῆς ἢ πτώσις ὑπὸ τῶν Ἀσσυρίων ἐγένετο, ὅτε καὶ τὴν Ἱερουσαλὴμ ἐχειρώσαντο. Ὡς γὰρ αὕτη ὑπὸ τῶν ἀφεθέντων αἰχμαλώτων ὤκισθη, οὕτως ἀνοικοδομηθείσης Δαμασκοῦ βασιλεῖον ἐν αὐτῇ συνέστη πάλιν· ὃ καὶ μέχρι τῶν ἀποστολικῶν διήρκεσε χρόνων. Φησὶ γοῦν ὁ Παῦλος ἐν Δαμασκῷ ὁ ἐθνάρχης Ἀρέτα τοῦ βασιλέως Δαμασκηνῶν ἐφρούρει τὴν πόλιν πιάσαι με. Τὰ οὖν πρῶτα τῆς προφητείας ἐπὶ τοὺς τῶν Ἀσσυρίων ἀνοίσομεν χρόνους, καθ' οὓς συνέβη Δαμασκῷ πολιορκία διττή. Εἰκὸς δὲ φασι, κὰν τοῖς Περσικοῖς τε καὶ Μακεδονικοῖς ἕτερα πάλιν παθεῖν, ἃ καὶ δηλοῦσθαι διὰ τοῦ Ἰδοὺ Δαμασκὸς ἀρθήσεται ἀπὸ πόλεων. Τὸ δὲ οὐκ ἔσται ὄχυρά τοῦ καταφυγεῖν Ἐφραΐμ,

καὶ οὐκέτι βασιλεία ἐν Δαμασκῶ, τοῖς Ῥωμαϊκοῖς ἀρμόσειε χρόνοις. Μετὰ γὰρ τὴν τοῦ Σωτῆρος ἐπιδημίαν οἱ κατὰ μέρος πανταχοῦ καθήρητο βασιλεῖς. Μερικὴν γὰρ πτώσιν, ἀλλ' οὐκ ἀφανισμόν παντελῆ τὰ πρῶτα παρίστη τῆς προφητείας, ὡς δῆλον ἐκ τοῦ, καὶ οὐκ ἔσται ὄχυρά. Καὶ πάλιν, οὐκ ἔσται βασιλεία ἐν Δαμασκῶ. Ὡς μελλούσης μὲν ἔσεσθαι, πλὴν οὐκ ὄχυρᾶς, οὐδὲ βασιλευούσης, οἷα καὶ πρότερον. Εἴποις δ' ἂν καὶ ἄλλως. Φασὶ ταπεινῶσιν αὐτοῖς τὰ παρόντα καὶ βίον δηλοῦν ἰδιωτικόν, ὡς που λέγεται καὶ πλούσιος ἐκπίπτειν εἰς πενίαν μεταβαλὼν, ὃ τε ἐν ἀξιώματι πρὸς ἀτιμίαν ἐλθὼν· ὅποιον καὶ τὸ, οἶκος Ἰσραὴλ πέπτωκεν, οὐκ ἔτι μὴ προσθήσει τοῦ ἀναστῆναι. Οὕτω καὶ νῦν, τὸ εἰς πτώσιν, τὴν καθαίρεσιν δηλοῦν τῆς βασιλείας νοοῖτο. Πάλαι γὰρ ἐκράτει τῶν Σύρων, πρὶν οἱ τοῦ Μακεδόνοιο Ἀλεξάνδρου διάδοχοι τῶν νῦν ἐν Συρίᾳ λαμπρῶν οἰκιστῶν γεγονάσι πόλεων, Ἀντιοχείας, Λαοδικείας, Ἀπαμίας· ἰδιώτας τοίνυν ἔσεσθαι δηλοῖ τοὺς ταύτης οἰκήτορας, δίκην ἀγέλης ποιμνίων διὰ τὸ τούτων ἀγέλαιον οἰκήσοντας. Τὸ οὖν ἀρθήσεται ἀπὸ πόλεων, βασιλικῶν νοητέον, ὃ νῦν ἐπὶ Ῥωμαίων ἐώραται, οἷς ὑποκύπτει, μηδενὸς ἔτι πολεμίου διώκοντος, διὰ τὴν τῶν κρατούντων ἰσχύν. Εἰς τοῦτο δὲ καταστᾶσα, τῷ τῶν Ἰουδαίων ἔθνει πῶς ἐπικουρησάτω δυνήσεται, καθάπερ καὶ πρότερον; οὔτε δὲ φησὶν ἐν Δαμασκῶ τῶν Σύρων ἔσται βασις 2124 λειον, οὔτε τῆς Συρίας ἐτέρωθι (τοῦτο γὰρ φασὶ καὶ τὸ κατάλοιπον τῶν Σύρων δηλοῦν), ἀλλὰ καρτερεῖ, φησὶ, μετὰ Θεοῦ λαὸν ἡμαρτηκότα πεισομένη τὰ παραπλήσια. Καλεῖ δὲ δόξαν Ἱερουσαλήμ, καὶ ταύτης πίονα, τὴν βασιλείαν, τὴν ἱερωσύνην. Τὸ ἅγιασμα, τὴν κατὰ νόμον λατρείαν, τὴν προφητικὴν χάριν, καὶ τοῦ λαοῦ τὴν ἐλευθερίαν. Ὅτε δὲ τούτων Ἰσραὴλ ἀπεστέρητο καὶ τῆς βασιλείας ἡ Δαμασκός. Διὸ φησὶν, ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, τὸν καιρὸν τῆς τοῦ Σωτῆρος ἐπιδημίας δηλῶν. Ὅρα δὲ ὅπως οὐ παντελῆ τοῦ Ἰακώβ ἀναίρεσιν ἔφησεν ἔσεσθαι, τῆς δόξης δὲ μόνης αὐτῶν. Ὅτε φησὶν, ὡς ἐν ἀμητῷ συνάγονται μὲν οἱ ἀστάχυες, καταλείπεται δὲ ἐν τῇ χώρᾳ καλάμη ψιλῆ, οὕτως ἔσεσθαι καὶ τὸν Ἰουδαίων λαόν, ἀποτμηθέντων μὲν τῶν πάλαι παρ' αὐτοῖς ἀσταχύων, μόνης δὲ τῆς καλάμης ἐν αὐτοῖς περιλειφθείσης. Κἂν εὑρεθῇ δὲ τις ἐν αὐτοῖς ἀξιόλογος, ἔστα κατὰ στάχυν οὐκ ἐν πεδίῳ φυέντα, ἀλλ' ἐν κοιλάδι καὶ φάραγγι καταξήρω καὶ στερεᾷ. Τοῦ στάχυος οἶμαι τὸν τῶν μαθητῶν δηλοῦντος χορὸν, περὶ ὧν ἔλεγεν· Εἰ μὴ Κύριος Σαβαώθ ἐγκατέλιπεν ἡμῖν σπέρμα." Τοὺς δὲ τούτων ἐκκρίτους δι' ἑτέρου δεδήλωκε παραδείγματος, ὡς ῥῶγες εἰπὼν δύο, ἢ τρεῖς ἐπ' ἄκρου μετεώρου, ἢ τέσσαρες, ἢ πέντε ἐπὶ τῶν κλάδων αὐτοῦ καταλειφθῆ. Ἐν γὰρ τοῖς δηλουμένοις χρόνοις, τοσαύτη, φησὶν, ἔσται τῶν σωζομένων ἢ σπάνη, ὡς ἐνὶ πάντας παραβάλλεσθαι στάχυϊ. Ὡν τοὺς ἀκροτάτους ἔσεσθαί που δύο ἢ τρεῖς. Ἐπ' ἄκρου γὰρ εἰπὼν μετεώρου, τὸ τούτων προὔχον αἰνίττεται, οὐς προσεκαλεῖτο ποτὲ μὲν κατὰ συζυγίαν, ποτὲ δὲ κατὰ τρεῖς ὁ Σωτῆρ, ἐκλεκτῶν ὡσπερ ἐκλεκτοτέρους Πέτρον, Ἰακώβον, Ἰωάννην, οἷς ἐν ὄρει μόνοις τὴν μεταμόρφωσιν ἔδειξεν· τὴν τε θυγατέρα τοῦ ἀρχισυναγώγου, πάλιν ἐπὶ τούτων ἀνέστησεν. Τοὺς δὲ λοιποὺς τέσσαρας ἢ πέντε φησὶ, τοῦτ' ἔστιν ἐννέα. Εἰ δὲ συντεθεῖεν δύο, καὶ τρεῖς καὶ τέσσαρας, καὶ πέντε, τὸν τῶν, ἰδ', ποιήσουσιν ἀριθμὸν, προστιθεμένου τοῖς δώδεκα Παύλου, κλητοῦ καὶ αὐτοῦ ἀποστόλου τυγχάνοντος, καὶ Ἰακώβου, ὃς ἀδελφὸς ὢν τοῦ Κυρίου πρῶτος Ἱεροσολύμων ἐπίσκοπος ὑπ' αὐτοῦ καταστήναι τοῦ Κυρίου διαμνημονεύεται· οἱ δὲ πάντες ἐπ' ἄκρου τῆς ἐλαίας δηλαδὴ τῆς Ἰουδαίων διαδοχῆς, ἦν καὶ Παῦλος ρίζαν ἁγίαν, καὶ ἀπαρχὴν καὶ καλλιέλαιον εἴρηκε. Μετὰ δὲ τὴν τῶν ἀποστόλων, ἀκολούθως σφόδρα καὶ τῶν ἐθνῶν τῶν πολυθέων ἐδήλωσε τὴν ἐπιστροφὴν, οὐκ ἔτι λέγων τοῖς ἄλλοις προσέξουσιν, οὐδὲ τοῖς ἐνταῦθα βωμοῖς, μόνον δὲ τὸν ἅγιον τοῦ Ἰσραὴλ ἐπιγνώσονται, οἱ πρὶν ἀπηλλοτριωμένοι τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ, καὶ ξένοι τῶν διαθηκῶν τῆς ἐπαγγελίας, τὸν ἀποδοθέντα χρόνον ἡμέραν καλῶν, καθ' ὃν ἐγκαταλελειμμένοι φησὶν αἱ πόλεις ἔσσονται τοῦ Ἰσραὴλ.

2125 Ὡς γὰρ, ὅτε ταύτας Ἀμορραῖοι κατέλιπον, ἀντεισήχθης, φησὶν· οὕτω σου, φησὶν, ἔξωσθέντος οἰκήσουσιν ἕτεροι. Ἡ γὰρ ἀσέβεια τῆς ἐκβολῆς ἐπ' ἀμφοτέρων αἰτία. Καὶ νῦν ἔστι τὴν Ἰουδαίαν ὕφ' Ἑλλήνων οἰκουμένην ἰδεῖν. Πλεῖσται δὲ πόλεις, κατὰ τὴν προφητείαν, ὑπὸ Ῥωμαίων ἐξηρημώθησαν, ἀνθ' ὧν φησιν, αὐτῶν τὸν Κύριον κατέλιπον, τοῦτ' ἔστι τὸν Ἰησοῦν, κατὰ τὴν τῶν Ἑβραίων φωνήν. Ὅπως δὲ γέγονεν αὐτοῖς αἰεὶ βοηθὸς, δηλοῖ τὸ, "Ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυναγαγεῖν τὰ τέκνα σου," καὶ τὰ ἐξῆς. Ἦν τὴν εἰς αὐτὸν ἀπιστίαν δηλοῖ τὸ διότι ἐφύτευσαν φυτεῖαν ἄπιστον, ὅτε καὶ ἐπλανήθησαν. Εἰ δὲ μεταβαλὼν, φησὶν, ἐπὶ τὴν ἀνατείλασαν τῷ κόσμῳ τοῦ φωτὸς πρωΐαν τοῦ εὐαγγελικοῦ, καὶ τοῦ τῆς δικαιοσύνης Ἡλίου, ἕτερον σπέρμα κατάθοιο τῆ σεαυτοῦ διανοία (περὶ οὗ φησιν, "Ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπείραι." Καί· "Ὁμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν σπείραντι καλὸν σπέρμα ἐν τῷ ἰδίῳ ἀγρῷ") ἀνθήσει ἐν σοὶ εἰς ἀμητὸν, καὶ διδάξεις ἑτέρους, ὡς παισὶ τοῦ κλήρου μεταδιδούς. Τινὲς μέντοι μίαν μόνην ἄλωσιν Δαμασκοῦ τὴν ὑπὸ τῶν Ἀσσυρίων εἰπόντες, τὴν πᾶσαν ῥῆσιν περὶ αὐτῆς, καὶ τῶν κατ' αὐτὴν ἐξηγήσαντο χρόνων, ἦν ὡς μήπω γενομένην, ἔσεσθαι νῦν ὁ προφήτης φησὶν, ὅτεπερ ὑπὸ τῶν οἰκητόρων ἀπολωλότων καταλειφθήσεται. Ἐν ἧ' δι' ἐρημίαν παντελῆ κοιτασθήσεται ποίμνια, καὶ οὐκ ἔσται, φησὶν, ὁ διώκων, μηδενὸς τοῖς ποιμέσιν ἐπιτιμήσοντας. Καὶ οὐχ ἔξει ταῖς δέκα φυλαῖς συμμαχήσαι ὡς εἰώθει χρηματιζούσαις Ἐφραῖμ. Κατ' ἔμφασιν δὲ φασιν τὸ, καὶ οὐκ ἔσται ἐν αὐτῇ βασιλεία, τὴν ἰσχυρὰν, καθὰ καὶ πρώην, βασιλείαν δηλοῦν. Οἱ γὰρ μετὰ ταῦτα τοπάρχαι καὶ φύλαρχοι μᾶλλον ἐγένοντο. Ἀτονήσει δὲ καὶ τῶν Σύρων ἐν αὐτῇ τὸ λοιπὸν, τοῦτ' ἔστι πᾶν τὸ ἔθνος τὸ ὑπ' αὐτήν. Συναλῶναι δὲ τῇ Δαμασκῷ καὶ τὰς φυλάς τὰς δέκα δηλοῖ καὶ τὰ πλήθη τούτων, ἐφ' οἷς ἐφρόνουν, ὡς ὄντες ἀνάλωτοι. Διὸ καὶ δόξαν ταῦτα καλεῖ, ὡς καὶ πίονα δόξης τὸν τούτων βασιλέα. Ὡς γὰρ ἡ τετάρτη τῶν Βασιλειῶν διδάσκει, Σαλμανασσάρ ἐπολιόρησεν ἐπ' ἔτη τρία Σαμάρειαν, εἰλέν τε ταύτην, καὶ τὸν Ὡσηὲ μετώκισεν εἰς Βαβυλῶνα βασιλέα τούτων ὑπάρχοντα. Εἰ μή που πίονα δόξης τοὺς ἐνδόξους ἄνδρας καὶ πλούτῳ κομῶντας λέγει, ταῖς τε παρὰ πάντων βαρυνομένους τιμαῖς. Διὰ δὲ τῆς τῶν ἀσταχύων παραβολῆς, ἔτι δὲ καὶ τῆς ἐλαίας τὴν ἄπονον ἄλωσιν τὴν ὑπὸ τῶν Ἀσσυρίων παρίστησι κοπτόντων ἄδην τοὺς ἄνδρας, ὡς ἐπὶ θέρους, καὶ πληγαῖς πολλαῖς ὡς ἐπ' ἐλαίας τρυγωμένης, τοὺς πολεμίους ἐλαυνόντων τῶν ἐπελθόντων· ἅμα δὲ, καὶ τὸ μὴ παντελῶς ἀπολεῖσθαι τὸ γένος. Βραχὺ γάρ τι λείμμα καταλειφθήσεσθαι καλάμην ὡσπερ ἄτιμον, τοὺς διαλαθόντας, ὡς ἐπ' ἐλαίας, τῶν τρυγόντων τοὺς ὀφθαλμούς. 2128 Παιδευθέντες δὲ φησιν ἐπιγνώσονται Κύριον. Διὸ καὶ Παῦλος εἰς παιδείαν ὑπομένειν παρακελεύεται. Τοῖς γὰρ προφήταις ἐκ φιλανθρωπίας Θεοῦ μὴ πεισθέντες κηρύττουσι, τοῦ δὲ Θεοῦ καθάπερ πῶλοι κατασκιρτήσαντες ἔπαθον ὃ δὴ φησι καὶ Δαβὶδ, "Ἐν κημῷ καὶ χαλινῷ τὰς σιαγόνας αὐτῶν ἄγξεις" εἰπὼν· καὶ κατεγνώκότες ἑαυτῶν τῆς ἀσεβείας ἀπέστησαν. Μακαριώτερον δὲ τὸ πρὸ πείρας κακῶν, ἐπιγινώσκειν τὸν Κύριον. Μιμησάμενοι δὲ τοὺς Ἀμορραῖους, ἅπερ ἐκεῖνοι πεπόνθασιν ἐλόντες ἀμογητὶ καὶ παθόντες, ποτὲ μὲν ὑπὲρ αὐτῶν, ἐπικουροῦντος Θεοῦ. Δι' ἅπερ, ὡς φασιν, ἠσέβησαν ὕστερον, μηδὲν ὧν πρώην εὐηργέτηντο μνημονεύσαντες, μικροῦ γε πάλιν ταῖς τῶν εἰδώλων εἰρηκότες δαμάλεσιν, οὗτοι οἱ θεοὶ σου Ἰσραὴλ, οἳ τινες ἀνήγαγόν σε ἐκ γῆς Αἰγύπτου. Μετὰ Θεοῦ γὰρ νικῶμεν ἔθνη τὰ ἐν ἡμῖν, καὶ τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους, καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ ἐξουσιάζοντος οὐχ εὐρήσει τόπον ἐν ἡμῖν. Ἡμεληκότες δὲ τοῦ προσκεῖσθαι Θεῷ, ἀσθενεῖς τε καὶ ἄνανδροι τοῖς ποσὶν ὑποκεισόμεθα τῶν ἐχθρῶν. Εἶτα δείκνυσιν ὡς ἐπλανήθησαν οἱ ἐξ Ἰσραὴλ τῇ πολυχειρίᾳ θαρρήσαντες, ὡς μηδενὸς αὐτοὺς πατάξοντος, καὶ τῆς ἐλπίδος διήμαρτον. Ὡς δὲ τῆς αἰχμαλωσίας ῥυσθέντες ἐν Ἱερουσαλήμ τῇ κατὰ Θεὸν λατρεία προσέκειντο αὐτοῖ τε καὶ παῖδες ἐν ἀσφαλείᾳ κατώκησαν. Τὸ γὰρ σὸν σπέρμα καὶ τὸ σὸν γένος, φησὶν, ἄπιστον ἔσται καὶ

σφαλερὸν ἀπειθοῦντος Θεῶ· πληθυνθὲν γὰρ τοῦτο θεωρῶν ἐπλανήθης, ὡς ὑπάρχων ἀνάλωτος. Ἀλλὰ πεσοῦνται, φησὶ, δίκην ἀσταχῶν κειρόμενοι. Ἐὰν δὲ τὸ πρῶτ' σπείρης γεγὼς ἐν φωτὶ, τὸν σώζοντα μόνον εἰδῶς, τότε σοὶ τὸ σπαρὲν τελεσφορηθήσεται μὴ ἀπολλύμενον ἄωρον. Καὶ παραπέμψεις εἰς υἱοὺς καθάπερ τινὰ κληρὸν τὴν εὐθυμίαν, καὶ τῆς ἄνωθεν ἐπικουρίας τὴν μέθοδον. ἰβ' ἰδ'. 90ὐαὶ πλῆθος ἔθνῶν πολλῶν. Ὡς θάλασσα κυμαίνουσα, οὕτω ταραχθήσεσθε. Καὶ νῶτος ἔθνῶν πολλῶν, ὡς ὕδωρ ἠχήσει. Ὡς ὕδωρ πολὺ, ἔθνη πολλά. Ὡς ὕδατος πολλοῦ βία καταφερομένου⁹, κ.τ.λ. Εἰπὼν τῶν ἔθνῶν τὴν ἐπιστροφὴν, καὶ τὴν Ἰουδαίων εἰς Χριστὸν ἀπιστίαν, μεταβαίνει τὸν τεῦθεν ἐπὶ τὰ πλήθη τῶν ἐν αὐτῇ Δαμασκῶ καὶ ταῖς λοιπαῖς χώραις ἐν ἀπιστίᾳ μεινάντων, μελλόντων πολιορκῆσαι τὴν Ἐκκλησίαν Χριστοῦ, οἱ καὶ κλονηθήσονται κυμαίνουσης δίκην θαλάττης ἐπὶ τῷ κηρύγματι τῷ εὐαγγελικῷ ξενιζόμενοι καθαιροῦντι τὴν εἰδωλολατρείαν. Καὶ νῶτος ἔθνῶν πολλῶν ὡς ὕδωρ ἠχήσει. Ὡς γὰρ θαλάττης νῶτα μετεωρίζεται τοῖς πνεύμασιν ἀνιστάμενα, καὶ τῷ ἦχῳ κατακυτταίνει τοὺς ἀκούοντας· οὕτω τὰ πλήθη τῶν ἐν ἀπιστίᾳ μεινάντων, ὑπὸ τῶν ἀοράτων ἔθνῶν ἐνερ 2129 γούμενα, κατὰ τῆς Ἐκκλησίας ἠχήσει τὴν ἐπανάστασιν· ὧν δηλοῖ τοὺς μὲν θυμοὺς ἢ κυμαίνουσα θάλαττα, τὰς δὲ κατὰ τῶν πιστῶν ἀπειλὰς τὸ ἠχοῦν ὕδωρ. Τὸ δὲ βία φερόμενον ὕδωρ, ὡς ὑφ' ἐτέρων ἐνεργούμενοι τολμῶσι ταῦτα κατὰ τῆς Ἐκκλησίας, ὧν τὸ τέλος δηλῶν ἐπάγει. Καὶ ἀποσκορακίει αὐτὸν, κατὰ δὲ τὸν Ἀκύλαν· Ἐπιτιμήσειεν αὐτῷ, ἢ ἐμβριμήσεται κατὰ Σύμμαχον· δηλονότι, τῷ πλήθει τῶν ἀπίστων ἔθνῶν, καὶ τῷ τούτοις ἐνεργοῦντι διαβόλῳ. Τίς δὲ ἐπιτιμήσει; περὶ οὗ πάντως εἴρηται, "Ἐπιτιμήσει Κύριος ἐν σοὶ ὁ ἐκλεξάμενος τὴν Ἱερουσαλήμ. Ἐπιτιμῶν δὲ τί ποιήσει; καὶ πόρρω αὐτὸν διώξεται ὡς χνοῦν ἀχύρου, καὶ ὡς κονιορτὸν τροχοῦ καταιγὶς φέρουσα. Οἱ δὲ τοιοῦτοι, καὶ πρὸς δυσμαῖς τοῦ βίου πενθήσουσιν, ὅτε οὐκ ἔτι ὑπάρχουσιν· ὅτε πρῶτ' καὶ νέον φῶς τοῖς δικαίοις ἀνατελεῖ κατὰ τὸν αἰῶνα τὸν μέλλοντα. Οὐς οἱ προνομεύσαντες τοιοῦτον ἔξουσι τέλος καὶ μερίδα καὶ κληρὸν. Οὕτω δὲ πάλιν τινὲς τὴν προκειμένην ἐξηγήσαντο ῥῆσιν· ὡς φιλόσοφος ὧν ὁ Θεὸς φοβήσας ταῖς ἀπειλαῖς τοὺς ἐξ Ἰσραὴλ, οἰκονομικῶς καὶ τὴν ἐπ' ἀγαθοῖς ἐλπίδα προβάλλεται δι' ἀμφοῖν προτρεπόμενος. Εἰπὼν τοίνυν τὰ μέλλοντα τούτοις δεινὰ, καὶ τὴν τούτων αἰτίαν, ὅτι Κύριον ἐγκατέλιπον· νῦν ἐπήνεγκεν ἅπερ οἱ τούτους δουλωσάμενοι πείσονται, τὴν συμβᾶσαν πληγὴν τοῖς μετὰ Ῥαψάκου προλέγων, ὃν ἐκ Λάχης ἔπεμψε κατ' Ἱερουσαλήμ ὁ Σενναχειρὶμ τῆς Ἰουδαίας τὰς πόλεις ἐλὼν, ὃς τοῦ τῶν Ἰουδαίων καταφλυαρήσας Θεοῦ, τὴν δι' ἀγγέλου νυκτερινὴν ὑπέστην πληγὴν· ταύτην γὰρ ἀκούσας ὁ Σενναχειρὶμ ἀπῆει φυγὰς, καὶ ὑπὸ τῶν ἰδίων οὐκ εἰς μακρὰν ἀπώλετο παίδων. Ταλανίζει τοίνυν τὸ μετ' αὐτοῦ πλῆθος ἐπελθὸν ὁ προφήτης, ὡς ὅσον οὐπὼ τεθνηξόμενον, τὴν ταραχώδη τούτων ἔφοδον ἀπεικάζων θαλάττη καὶ ὕδασι. Οὐς καὶ πολλῶν ἔθνῶν ἐκάλεσε νῶτον, ὡς νικᾶν εἰωθότας. Οἰονεὶ γὰρ νῶτος ἐγένοντο, τῶν φευγόντων κατὰ νῶτου τούτους διώκοντες. Ἀλλὰ τὸν ἄγοντα, φησὶν, ἀποσκορακίσας διώξεται, ὡς τροχοῦ κονιορτὸν ἀνέμου σφοδροτέρου προσβάλλοντος. Πρὸς αὐτὸν γὰρ ἔφη δι' Ἡσαίου ὁ Θεός, "Καὶ ἐμβαλῶ φίμον εἰς τὴν ῥῖνά σου, καὶ χαλινὸν εἰς τὰ χεῖλη σου, καὶ ἀποστρέψω σε τῇ ὁδῷ ἣ ἦλθες ἐν αὐτῇ. Τὸ δὲ τῶν Ἰουδαίων πένθος ἐν ἐσπέρα, τὰ τῆς ἐπιούσης ἡμέρας ὄνειροπολούντων κακὰ, τὰ διὰ νυκτὸς τοῖς πολεμίοις συμβεβηκότα δείξας ὄρθρος παρεμυθήσατο, μαθόντων ὡς ὁ τῶν πολεμίων οὐκ ἔστι στρατός· ἤγουν τὸ τῆς ἐσπέρας πένθος, φησὶν, οὐκ ἔσται πρῶτ'. Περὶ οὗ φησὶ καὶ Δαβὶδ, "Τὸ ἐσπέρας ἀυλισθήσεται κλαυθμὸς, καὶ εἰς τὸ πρῶτ' ἀγαλλίασις. Οὐκοῦν καὶ ὅτε τὴν ψυχὴν αἰ πονηραὶ πολιορκοῦσι δυνάμεις, δίκην ὕδατος βιαίου τὰ ἐν ἡμῖν ἐγείρουσαι πάθη, ἢ τοὺς ἔξωθεν ἐπάγουσαι λογισμοὺς, κατὰ τὸν Ἐζεκιάν, 2132 Θεὸν καλοῦντες μὴ δεῖσωμεν. Παρεμβαλεῖ γὰρ ἄγγελος Κυρίου κύκλῳ τῶν φοβουμένων αὐτὸν, καὶ ῥύσεται αὐτούς. Ὁμοίως, κἂν

αίρετικοί σοφιστικῶν λόγων κόμπω κατὰ τῆς ἀληθείας ἐγείρωνται ἢ διωγμούς, καὶ θλίψεις ἐπάγωσι, προσήκει θαρρῆεϊν. Χειρὶ γὰρ κρυφαία πολεμήσει Κύριος ἐπὶ Ἀμαλήκ ἀπὸ γενεῶν εἰς γενεάς, καθὰ γέγραπται. ΚΕΦΑΛ. ΙΗ΄. α΄ζ. 90ὐαὶ γῆς πλοίων, πτέρυγες ἐπέκεινα ποταμῶν Αἰθιοπίας. Ὁ ἀποστέλλων ἐν θαλάσῃ ὄμηρα, καὶ ἐπιστολὰς βιβλίνας ἐπάνω τοῦ ὕδατος. Πορεύονται γὰρ ἄγγελοι κοῦφοι πρὸς ἔθνος μετέωρον, καὶ ξένον λαὸν καὶ χαλεπόν⁹, κ.τ.λ. Οἱ ἐπὶ Ῥώμης ἄρχοντες Ἰουδαίων τὰ περὶ Χριστοῦ τῷ Παύλῳ διδάσκοντι λέγουσιν· "Ἡμεῖς οὔτε γράμματα ἐδεξάμεθα περὶ σοῦ ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας." Καὶ μετ' ὀλίγα· "Περὶ μὲν γὰρ τῆς αἵρέσεως ταύτης γνωστὸν ἡμῖν ἐστίν," ὅτι πανταχοῦ ἀντιλέγεται· ὡς τῶν ἐν Ἰουδαίᾳ πανταχοῦ γεγραφότων τὸ περὶ Χριστοῦ μὴ προσίεσθαι κήρυγμα. Ἀντὶ δὲ τοῦ ὄμηρα, ὁ μὲν Ἀκύλας πρεσβυτὰς, ὁ δὲ Σύμμαχος ἀποστόλους ἐξέδωκε. Τούτους οὖν καὶ τὴν γῆν αὐτῶν ὁ προφήτης ὀδύρεται, ἥς ἡ κακία καὶ μέχρι τῆς Αἰθιοπῶν ἀφίκετο. Διὸ καὶ κατὰ Σύμμαχον εἴρηται· Οὐαὶ γῆς, ὁ ἦχος περωτὸς ἡ πέραθεν ποταμῶν Αἰθιοπίας. Ὁ γὰρ τῶν γραψάντων ἦχος μέχρι καὶ τῶν Αἰθιοπίας ὄρων, καὶ τῶν τῆς γῆς περάτων διέδραμεν, ὡς διὰ πλοίων τινῶν ἵπταμένων. Οἴτε διακομίζοντες τὰς ἐπιστολὰς τὰς βιβλίνας ἀπόστολοι πανταχοῦ γῆς οὐ διοδεύοντες μόνον, ἀλλὰ καὶ ναυτιλλόμενοι. Μέχρι δὲ νῦν ἀποστόλους καλοῦσι τοὺς ἐν κύκλῳ παρὰ τῶν ἀρχόντων περιφέροντας γράμματα. Ἀντὶ δὲ τοῦ πορεύονται ἄγγελοι κοῦφοι, πορεύεσθε, φασὶν οἱ λοιποὶ, ὡς ἀρχὴν εἶναι προστάγματος πρὸς τοὺς μαθητὰς εἰρημένου τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, οὓς πρὸς τοὺς τῶν Ἰουδαίων διέστειλεν ἀποστόλους. Σύμφωνα δὲ τοῖς παροῦσι πρὸς αὐτοὺς φησὶν ὁ Χριστός· Πορεύεσθε δὲ μᾶλλον πρὸς τὰ ἀπολωλότα πρόβατα οἴκου Ἰσραήλ. Καὶ πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη· καὶ τὸ εὐσταλές τε καὶ κοῦφον αὐτοῖς ὑποτίθεται ῥάστην αὐτοῖς τὴν πορείαν ποιῶν· μηδὲν ἄρητε κατὰ τὴν ὁδόν· καὶ, μὴ κτήσησθε χρυσόν, μηδὲ ἄργυρον, μὴ χαλκόν, μὴ πῆραν, μὴ δύο χιτῶνας, μὴ ῥάβδον, μὴ ὑποδήματα. Ἴεναι δὲ κελεύει πρὸς ἔθνος μετέωρόν τε καὶ ξένον, καὶ πρὸς λαὸν χαλεπόν. Πρὸς τοὺς ἐν ἔθνει γὰρ ἀλλογενεῖς ἀπεστέλλοντο βέβαιον ἔχοντας οὐδὲν, ἀνέμῳ δὲ τῆς πολυθέου πλάνης περιφερομένους παντὶ, καὶ χαλεπῶς ἔχοντας πρὸς αὐτούς. Καὶ διέβαινον μέχρι τῶν περάτων τῆς γῆς, ὃ δηλοῖ τὸ, τίς αὐτοῦ ἐπέκεινα; ἀνθ' οὗ Σύμμαχος μεθ' ὃν οὐκ ἔστιν ἐπέκεινα λέγει. Τοῦτο δὲ τὸ ἔθνος ἀνέλπιστον ἦν, κατὰ τὸν Ἀπόστολον εἰπόντα, ἐλπίδα 2133 μὴ ἔχοντες καὶ ἄθεοι ἐν κόσμῳ. Ὡς δὴ σύμφωνα προῖων ὁ προφήτης ἐρεῖ, καὶ οἱ ἀπηλπισμένοι τῶν ἀνθρώπων ἐμπλησθήσονται εὐφροσύνης· ὅπερ ἦν ἔθνος καὶ ὑπὸ τοῦ διαβόλου καταπεπατημένον. Παραθαρρύνων δὲ τούτους φησὶ, νῦν οἱ ποταμοὶ τῆς γῆς ἐπὶ τῇ ὑμετέρᾳ πορείᾳ κατοικηθήσονται. Ποταμούς λέγων τῶν εἰς Θεὸν ἐπιστρεφόντων τὸ πλῆθος, ὡς περ οὖν καὶ χώρας τούτων, τὰς Ἐκκλησίας. Ὡς γὰρ κύμασι θαλάττης τεταραγμένης τοὺς ἀπίστους ἀνωτέρω παρέβαλλεν· οὕτω νῦν τοὺς πιστοὺς γλυκέσι ποταμοῖς εὐσταθῶς κινουμένοις, περὶ ὧν ἀλλαχοῦ φησὶν· "Ἐπῆραν οἱ ποταμοὶ, Κύριε, ἐπῆραν οἱ ποταμοὶ φωνὰς αὐτῶν." Καὶ, "Ποταμοὶ κροτήσουσι χεῖρας ἐπὶ τὸ αὐτό." Οἱ πρότερον ὄντες ἀοίκητοι, ἀλλότριοι ἦσαν Θεοῦ, ἔρημός τε αὐτῶν θεοσεβείας ἢ χώρα· ἦντινα, καὶ τοὺς ποταμοὺς κατοικεῖσθαι ποιήσει τὸ ὑμέτερον κήρυγμα. Καὶ τοῦ σταυροῦ τὸ σημεῖον οὕτως ἔσται πᾶσι πρόδηλον, ὡς ἐπ' ὄρους ὑψούμενον. καὶ σάλπιγγος ἦχος, τὸ ὑμέτερον εἶναι δόξειε κήρυγμα πᾶσι χωροῦν εἰς ἐπήκοον. Εἶτα διδάσκει πῶς ἀταράχως οἰκεῖσθαι δυνησεται. Τῇ γὰρ ἰδίᾳ πόλει χορηγεῖ Θεὸς τὴν ἀσφάλειαν, ὡς εἰκότως εἰρῆσθαι περὶ αὐτῆς· "Δεδοξαμένα ἐλαλήθη περὶ σοῦ ἡ πόλις τοῦ Θεοῦ," καὶ, "Τοῦ ποταμοῦ τὰ ὀρμήματα εὐφραίνουσι τὴν πόλιν τοῦ Θεοῦ." Ἐν ἧ καὶ φῶς οὐ τὸ τυχόν ἔσται, ἀλλ' εἰκότος ἡλίῳ μεσημβρινῶ. Καὶ ἀβλαβὲς ἔσται τοῖς ὀρώσι φησὶ. Σὺν αὐτῶ γὰρ καὶ νεφέλη δρόσου γενήσεται. Καὶ φῶς μὲν ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος, ὁ τὴν Ἐκκλησίαν φωτίζων. Νεφέλη δὲ δρόσου τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἐπισκιάζον τοῖς μὴ δυναμένοις τὴν ἄκραν τοῦ Μονογενοῦς χωρῆσαι

θεολογίαν. Οὕτω γὰρ τὸ ταύτης ἄκρατον κεκραμένον ἔσται, διὰ τὴν τοῦ θεοῦ Πνεύματος ὡσπερ τινὸς νεφέλης ὑποδρομήν. Ἄπερ ἔσται, φησὶ, πρὸ τοῦ θερισμοῦ, τὰς ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις τοῦ Θεοῦ δηλῶν δίκην ἀσταχύων ἀνθούσας, καθὰ προύλεγε· καὶ "Εὐφρανθήσονται ἐνώπιόν σου, ὡς οἱ εὐφραινόμενοι ἐν ἀμῆτῳ" ἅς λευκὰς χώρας φησὶν ὁ Σωτὴρ δεομένας πολλῶν ἐργατῶν. Καὶ ταῦτα μὲν ἔσται περὶ τὴν τοῦ Θεοῦ πόλιν πρὸ τῆς συντελείας. Μετὰ δὲ τοῦ παρόντος βίου τὸν θερισμὸν, καὶ αὐτῆς ἀκράτου μεθέξουσι τῆς θεότητος οἱ τοῦ τέλους ἐκείνου καταξιούμενοι. Ὅτε καὶ διάκρισις τῶν ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ συναγομένων Ἐκκλησίᾳ γενήσεται, τῶν περιττῶν τῆς ἀμπέλου κλημάτων, καὶ τῶν ἐν αὐτῇ βοτρύων ἀφαιρουμένων, εἰς βορὰν τε ταῖς κολαστικαῖς ἐκδιδομένων δυνάμεσιν, τῶν δὲ καρποφόρων ψυχῶν τῆς παρὰ τῷ Θεῷ τευξομένων ἐλπίδος. Τίς δὲ ἀφελεῖ, καὶ τίς ἐκκόψει, δεδήλωκεν αὐτὸς ὁ Σωτὴρ παριστὰς τὴν ἄμπελον καὶ τὰ κλήματα, τοὺς τε ἀγαθοὺς καὶ ἀνονήτους καρποὺς, λέγων· "Ἐγὼ εἶμι ἡ ἄμπελος ἡ ἀληθινή, ὁ Πατὴρ μου ὁ γεωργός." Πᾶν κλῆμα ἐν ἐμοὶ 2136 μὴ φέρον καρπὸν, αἶρει αὐτό. Καὶ πᾶν τὸ καρπὸν φέρον καθαίρει αὐτό, ἵνα καρπὸν πλείονα φέρῃ. Καὶ πάλιν πλατύτερον εἰπὼν, τὴν παραβολὴν ἐπήγαγεν, Ἐὰν μὴ τις μείνῃ ἐν ἐμοὶ, ἐβλήθη ἔξω ὡς τὸ κλῆμα, καὶ ἐξηράνθη· καὶ συνάξουσιν αὐτό, καὶ εἰς πῦρ βαλοῦσι, καὶ καίεται· ἐαυτὸν μὲν ἄμπελον εἰπὼν, κλήματα δὲ, τοὺς μαθητάς. Οἷς ἀκόλουθον βότρυς νοεῖν τοὺς ὑπὸ τοῖς ἀποστόλοις μαθητευομένους· ὧν τὰ ὡσπερ νεκριμαῖα βοτρυδία, καὶ ζωτικῆς δυνάμεως ἄμοιρα, κατὰ τὸν τῆς συντελείας καιρὸν, μετὰ τῶν μὴ φερόντων καρπὸν κλημάτων ἀποβληθήσεται. Οὕτως Ἰούδας ὁ προδότης, ὡς βότρυς ἄχρηστος ἀπεκόπτετο· καὶ ἐν Ἐκκλησίᾳ δὲ, ὅσαι βοτρύων διαφοραὶ, τσαῦται ψυχῶν. Τῶν διδασκάλων εἰς κλημάτων λόγον λαμβανομένων κυπρίζει τις, ἡ δὲ ὄμφαξ, ἡ δὲ τελεία, ἡ δὲ ἀνεμόφθορος. Τῶν μὲν οὖν ἀκάρπων τὸ τέλος τοιοῦτον· τῶν δὲ καρποφόρων ἐπήνεγκε λέγων· Καὶ ἀνενεχθήσεται δῶρα Κυρίῳ Σαβαῶθ ἐκ λαοῦ τεθλιμμένου καὶ ἐκτετιμμένου. Εἴη δ' ἂν οὗτος ὁ τὴν στενὴν καὶ τεθλιμμένην ὁδεύων τὴν ἀπάγουσαν εἰς τὴν ζωὴν, ὃς ἐκτέτιλται τῆς κοινῆς τῶν ἀνθρώπων ἡλλοτριωμένος ζωῆς. Ὅν καὶ πολὺν φησιν, ὡς παρὰ Θεῷ τοιοῦτον ὑπάρχοντα, οὗ τὰ λογικὰ δῶρα, καὶ τὰς ἀναιμάκτους θυσίας μὴ διαλείπειν φησὶ Θεῷ προσφερομένας ἐν τε τῷ νῦν αἰῶνι καὶ μέλλοντι. Ὁ δὲ λαὸς οὗτος, τὸ ἄνω ῥηθὲν ἐστὶν ἔθνος καταπεπατημένον φασὶ καὶ ἐλπίζον. Διὰ μὲν τὴν ὑπομονὴν ἐλπίζον. "Ἡ γὰρ ὑπομονὴ ἐλπίδα [κατεργάζεται], ἡ δὲ ἐλπίς οὐ καταισχύνει," κατὰ τὸν μέγαν Ἀπόστολον. Ὑπὸ δὲ τῶν διωζάντων καταπεπατημένον. Καὶ γὰρ Ἀκύλας ἐξέδωκεν, ἔθνος ὑπομένον καὶ συμπεπατημένον Μεθ' ἃ φησιν ὁ προφήτης, ὃ ἐστὶν ἐν μέρει ποταμοῦ τῆς χώρας αὐτοῦ. Τίνος δὲ, ἡ τοῦ Θεοῦ; ἐρεῖ γὰρ ἐν Ἐκκλησίᾳ πολιτευόμενον, ἐκ μέρους γινώσκομεν, καὶ ἐκ μέρους προφητεύομεν. Οὐδὲ γὰρ τὸν πάντα ποταμὸν ἐχώρει τὸν τοῦ Θεοῦ λόγον ἡ δηλωθεῖσα χώρα. Κατὰ δὲ τοὺς ἄλλους ἐρμηνευτάς, οὐ διήρπασαν ποταμοὶ τὴν γῆν, εἴρηται· τούτου γὰρ τὴν γῆν οἱ διώκται διήρπασαν, τὴν τοῦ Θεοῦ καταπατήσαντες πόλιν, ὡς δηλοῖ τό· ἦλθον οἱ ποταμοὶ καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι, καὶ τὸ χεῖμαρρον διήλθεν ἡ ψυχὴ ἡμῶν. Ὁ δὲ τοῦ Θεοῦ λαὸς ἐλευθερωθεὶς ἀνοίσει δῶρα Κυρίῳ ἐν ὄρει Σιών τῆς ἐπ' οὐρανοῦ πόλεως καταξιωθείς ὑπ' ἀρχιερεῖ τῷ Χριστῷ. Προσεληλύθατε γὰρ, φησὶ, Σιών ὄρει καὶ πόλει Θεοῦ ζῶντος Ἱερουσαλήμ ἐπ' οὐρανό. Τὴν δὲ παροῦσαν ῥῆσιν ἄλλως τινὲς ἐξηγούμενοι θαυμαστόν φασιν εἰ κατὰ Δαμασκοῦ μὲν ὁ λόγος, Αἰθιοπίας δὲ πεποιήται μνήμη. Πρὸς ὃ φασιν, ὡς διαφόρως ἀσεβοῦντα Θεὸς παιδεύων τὸν Ἰσραὴλ, πυκνὰς αὐτοῖς πολεμίων ἐπήγετο προσβολάς· καὶ δέον ἐπὶ τούτοις μετανοεῖν, ποτὲ μὲν τοὺς Σύρους, ποτὲ δὲ τοὺς Αἰγυπτίους πρὸς συμμαχίαν ἐκάλουν, ὧν καὶ τὰς λατρείας ἐζήλουν· Ἄχαζ γ' οὖν ἐν Δαμασκῷ γεγονὼς, περιττὸν ἰδὼν ἐκεῖ τῇ κατασκευῇ βωμῶν, ἐμφορὲς ποιήσας ἀνέθηκεν ἐν οἴκῳ Κυρίου. 2137 Γέγονε τοίνυν ἡ ὄρασις κατὰ Δαμασκοῦ. Τὸν δὲ

λόγον ἐπὶ τοὺς Αἰγυπτίους μεθίστησιν, ὧν οἱ ἐξ Ἰούδα μάλιστα τῆς συμμαχίας ἐξήρτηντο, καθ' ὃν αὐτοῖς καιρὸν ἐπῆλθον οἱ Βαβυλώνιοι. Φωνὴ δὲ τοῦτο προφήτου παρίστησιν, οὐαὶ λέγουσα οἱ καταβαίνοντες εἰς Αἴγυπτον ἐπὶ βοήθειαν, οἱ ἐφ' ἵπποις καὶ ἄρμασι πεποιοῦτες. Ὅτε δὲ Ναβουχοδονόσωρ κατὰ Ἰουδαίας ἐστράτευσεν, ὁδοῦ πάρεργον γὰρ τῆς ἐφῶς ἐληίζετο πόλεις. Τὴν δὲ Σύρον νῆσον οὕσαν ἀπορία πλοίων ἐλεῖν μὴ δυνάμενος, μέσῳ χώματι συνάψας πρὸς ἠπειρον πεζῇ διαβάς ἐπολιόρκει τὴν πόλιν. Τὸ δὲ μέλλον δεδιότες οἱ Τύριοι, μετεσκευάσαντο πρὸς τὰς ναῦς ἐρήμην ἀφέντες τὴν πόλιν. Διὸ ταύτην ἀφείξ, τὴν Αἰγυπτίων ἐλθὼν ἐχειρώσατο, Θεοῦ παραδόντος διὰ τὴν ἀλαζονείαν, ἣν εἶχον κατ' αὐτοῦ, καὶ τῶν Ἰουδαίων Αἰγύπτιοι πρὸς ἐπικουρίαν ὑπὸ τούτων καλούμενοι, ὡς δὴ τούτους τοῦ Θεοῦ μὴ σώζειν ἰσχύοντος, δυνατωτέρους Θεοὺς τοὺς ἰδίους νομίζοντος. Ταῦτα δηλῶν πρὸς Ἰεζεκιήλ φησὶν ὁ Θεός· "Υἱὲ ἀνθρώπου, Ναβουχοδονόσωρ βασιλεὺς Βαβυλώνης κατεδουλώσατο αὐτοῦ τὴν δύναμιν δουλεῖα μεγάλη ἐπὶ Τύρον. Πᾶσα κεφαλὴ φαλάκρωμα, καὶ πᾶς ὤμος μαδῶν, καὶ μισθὸς οὐκ ἐγενήθη αὐτῷ, καὶ τῇ δυνάμει αὐτοῦ, ἀντὶ τῆς δουλείας τῆς σκληρᾶς ἣς ἐδούλευσεν ἐπὶ Τύρῳ. Ἀντὶ τούτου ἔδωκα αὐτῷ γῆν Αἰγύπτου." Διόπερ ὁ προφήτης αὐτῇ ἐπιφωνεῖ τὸ, Οὐαὶ. Αἰθιοπίας δὲ ποταμοὺς τὰ ἑπτὰ στόματα τοῦ Νείλου δηλοῖ· γῆν δὲ ἐπέκεινα ποταμῶν ὀνομάζει τὴν νῦν Ἀλεξάνδρειαν, τότε καλουμένην Ἵων. Καὶ Ἀμὼν δὲ φασὶ τινες ἐξηγησάμενοι τὸν Ἰερεμίαν, ἐλέγετο. Ἀφέστηκε δὲ τοῦ τελευταίου στόματος, ὅπερ Ἡράκλειον ὀνομάζεται, σταδίοις τάχα πρὸς τὸν ἀριθμὸν ὀγδοήκοντα. Διὸ ταύτην ἐπέκεινα, φησὶ, ποταμῶν. Οὗτοι δὲ τὸν Νεῖλον ἄνω κάτω διέπλεον, τὰ μὲν ἐξάγοντες, τὰ δὲ κομιζόμενοι. Διὸ ταλανίζει τὰς τούτων ὀλκάδας, δι' αὐτῶν δηλῶν τοὺς ἐμπλέοντες, ὡς διαφθαρησομένης αὐτοῖς, καθ' ὃν ἀλώσονται χρόνον, τῆς ἐμπορείας. Πτέρυγας δὲ πλοίων τὰ ἰστία καλεῖ. Πτηνοῦ γὰρ δίκην ἐμπίπτοντων αὐτοῖς τῶν πνευμάτων αἱ νῆες διέρχονται. Ὅμηρα δὲ διὰ θαλάσσης καὶ βιβλίνας ἐπιστολὰς οὕτω φασὶ. Κινύραν λέγουσιν τινες ποιηταὶ Μύρρα τῇ θυγατρὶ συγγενόμενον, παῖδα ποιῆσαι τὸν Ἄδωνιν. Τὴν δὲ πρᾶξιν αἰδεσθεὶς ἐν ὄρει τοῦτον ἐξέθετο. Νύμφαι δὲ τοῦτον ὀρεάδες ἐξέθρεψαν. Εὐπρεπῆς δὲ τὴν ὥραν γενόμενος μετήρχετο κυνηγέσια. Ἦ συνῆλθεν Ἀφροδίτη τὸ κάλλος θαυμάσασα· ἐφ' ᾧ ζηλοτυπίας Ἄρης (ἦν γὰρ αὐτῆς ἐραστὴς) εἰς σὺν μεταβληθεὶς θηρῶντα τοῦτον ἀπέκτεινε. Τὸ δὲ πάθος Ἀφροδίτη μὴ φέρουσα, καὶ πρὸς αὐτὸν ἐχώρει τὸν 2140 ἄδην ἀνοίσουσα τὸν ἐρώμενον. Ὡς δὲ καὶ ἡ τοῦ Πλούτωνος ἀντήρα τούτου γυνή, συνέθεντο πρὸς ἀλλήλας μερισθέντος εἰς δύο τοῦ ἔτους, πρὸς ἡμισυ συνεῖναι τῷ νέῳ. Ὡς δὲ ἀνελθοῦσα τοῦτο τοῖς φίλοις ἀπήγγειλε, πανήγυριν ἤγον τὴν ἄνοδον, ὥσπερ οὖν καὶ θρῆνον τὴν κάθοδον. Ἄπερ ἄμφω καὶ διὰ τῶν μετὰ ταῦτα χρόνων ἐκράτησεν. Καὶ δὴ καὶ κατ' Ἀλεξάνδρειαν ἡ τοιαύτη πανήγυρις ἤγετο μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων, φησὶν ὁ τὴν ἐξήγησιν τὴν παροῦσαν εἰπὼν. τῶν τοιούτων ὀργίων καὶ Ἰουδαῖοι δυσσεβοῦντες μετέλαβον. Φησὶ γ' οὖν Ἰεζεκιήλ, "Καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ ἐκεῖ γυναῖκες καθήμεναι θρηνοῦσαι τὸν Θαμμοῦζ, ὅπερ ἔστι τὸν Ἄδωνιν." Ἐποιοῦν δὲ τι τοιοῦτον οἱ τὴν εἰρημένην πόλιν οἰκοῦντες. Κέραμον λαβόντες ἐνέβαλλον ἐπιστολὴν πρὸς τὰς ἐν βίβλω γυναῖκας ὡς εὐρηθέντος Ἀδώνιδος. Εἶτα σφραγίσαντες ἐνέβαλλον τῇ θαλάττῃ, τελετὰς τινὰς ἐπ' αὐτῷ ποιησάμενοι, καὶ ὡς οἱ πέμποντες ἔλεγον, αὐτομάτως εἰς βίβλον ἀπεκομίζετο, καὶ πέρας θρήνου ταῖς ἐκεῖ γυναῖξιν ἀπειργάζετο. Οὐαὶ τοίνυν, φησὶ, πρὸς τοῖς πλοίοις καὶ τοῖς ἀποστέλλουσιν ἐν θαλάσῃ ὄμηρα, τοῦτ' ἔστι τῆς ὁμοφροσύνης ἐνέχυρα τοῖς τὴν αὐτὴν νοσοῦσιν ἀσέβειαν, οὐ πλοίοις, ἀλλ' ἐπὶ νώτων θαλάττης ἀφιεῖσι τὸν κέραμον. Οἱ οὖν ἐπέκεινα ποταμῶν Αἰθιοπίας αἰτοῦσιν ἐπικουρίαν τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ οὐκ ἐπηγγείλαντο μόνον, ἀλλὰ γὰρ καὶ πεπόμφασιν, εἰ καὶ ὤνησαν οὐδὲν ἀποστείλαντες. Διόπερ ἀγανακτήσαντες ἐπῆλθον Αἰγυπτίοις οἱ Βαβυλώνιοι. Μελλόντων οὖν αὐτοῖς τούτων ἐπιστρατεύειν, δρομαῖοί τινες ἐκ τῆς Ἰουδαίας τὴν

μέλλουσαν ἀπήγγελον ἔφοδον. Τούτους ὁ προφήτης κούφους ἀγγέλους καλεῖ. Ἔθνος δὲ μετέωρον τοὺς Αἰγυπτίους καλεῖ, τὸ ὑπερήφανον, ἢ τὸ ἄφρον δηλῶν. Ξένον δὲ καὶ χαλεπὸν, ὡς ξενίζον ἐν χαλεπότητι, καὶ πρὸς τοῦτο μηδένα ἔχον ἐπέκεινα. Τίς γὰρ αὐτοῦ ἐπέκεινά φησι; Σφόδρα δὲ ἦσαν εἰδωλολάτραι. Διὸ καὶ ἀνέλπιστον ἔθνος καὶ καταπεπατημένον τούτους εἶναί φησιν, ὡς οὐκ ἔχον ἐπὶ Θεῷ τὴν ἐλπίδα, καὶ ὑπὸ δαιμόνων ταῖς ἀπάταις καταπατούμενον. Διὸ καὶ ὑπὸ τῶν Ἀσσυρίων καταπεπάτηνται. Τὸν δὲ τῆς ἀλώσεως τρόπον ἐπήνεγκεν, οὕτως εἰπὼν τοὺς Ἀσσυρίους διαβήσεσθαι τῆς Αἰγύπτου τοὺς ποταμοὺς, τὰς διώρυχας. Οὕτω καὶ τὰς λίμνας εἰπὼν, ἐφ' οἷς ἐφρόνουν ὡς ἀνάλωτον αὐτοῖς ποιοῦσι τὴν Αἴγυπτον, ὡς δοκεῖν πως καὶ χώραν εἶναι τούτους κατοικουμένην ἀποξηραιομένης πάσης ὑδάτων συστάσεως. Τὸ δὲ τῶν Αἰγυπτίων πάθος φησὶν, οὕτω πᾶσι δηλὸν γενήσεται, ὡς σημεῖον ἀφ' ὕψους σύνθημα στρατοπέδῳ γινόμενον, καὶ ὡς φθεγγομένη σάλπιγξ ἀκουστόν; Ὡν δὴ γινομένων φησὶ, τὴν πόλιν σώσω τὴν ἑμαυτοῦ, τὰ κατὰ Ῥαψάκην, καὶ 2141 τὰς ῥπε' χιλιάδας ἀπολομένας δηλῶν. Οὕτω δὲ φησι τὰ τῆς σωτηρίας ἔσται πᾶσι περιφανῆ, καθ' ἃ δὴ καὶ φῶς ἡλίου μεσημβρινὸν, καὶ τοῖς κινδυνεύουσι τὰ τῆς ἐμῆς ἐπικουρίας καὶ σκέπης ὡς νεφέλη δρόσου γενήσεται πρὸ τοῦ θερισμοῦ. Δρόσου γὰρ οἱ θερίζοντες δέονται εὐαφεῖς αὐτοῖς προποιοῦσης τοὺς στάχους. Καὶ κατ' εὐχὰς αὐτοῖς ἡ δρόσος δεομένοις ἐγγίνεται, καθὰ καὶ τοῖς Ἰουδαίοις ἡ παρὰ Θεοῦ σωτηρία. Μεταφορικῶς δὲ λοιπὸν ἀπὸ τῶν γεωργούντων τὰ μέλλοντα πάθη παρίστησιν, ἢ τοῖς πολιορκήσασιν Ἱερουσαλήμ Ἀσσυρίοις [ἢ καὶ τοῖς Αἰγυπτίοις]· ἐπειδ' ἂν γὰρ οἱ βότρυες ἐξανθήσωσιν καὶ ὄμφακες γένωνται περικόπτουσι τῶν κλημάτων καὶ τῶν βοτρυῶν τὰ περιττὰ, καὶ οἶον ἐπιφυλλίδας, ὡς μὴ συμπνίγειν τὰ κρεῖττονα καὶ χρηστότερα. Οὕτως οὖν ἐπὶ μὲν τῶν Ἀσσυρίων τὸν πολὺν καὶ λεπτὸν ἀνείλε λαὸν ὁ Θεός. Ὡν τὰ πτώματα τρυφή γέγονε τοῖς θηρίοις καὶ πετεινοῖς. Ὁ δὲ μεγάλου βότρυος δίκην ἐπέχων ὁ βασιλεὺς τοῖς ἐπηκόοις οὐ συναπόλωλεν. Ἐπὶ δὲ τῶν Αἰγυπτίων νοήσεις, ὅτι μὴ πᾶσαν αὐτῶν τὴν χώραν εἶλον οἱ δυσμενεῖς· ἀλλ' οἶον μικροῖς βοτρυδίοις, ταῖς κατὰ τόπους συνοικίας ἢ κώμαις ἐπαφιέντες τὴν μάχαιραν, συνεμέτρησαν τοὺς θυμοὺς τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ, παιδεύοντος μὲν τοὺς προσκρούοντας, οὐκ εἰς ἅπαν δὲ συγχωροῦντος τοὺς παιδευομένους ἀπόλλυσθαι. Τοιγαροῦν ἐφεξῆς περὶ τῆς αὐτῶν ἐπιστροφῆς διεξέρχεται. Τὴν γὰρ τῶν εἰδώλων ἀσέβειαν ἀρνησάμενοι, τὴν εἰς Θεὸν τῶν ὄλων προσδέξονται πίστιν, δῶρα προσφέροντες εἰς ὁσμὴν εὐωδίας, ἐλπίδα, πίστιν, ἀγάπην. Διὰ δὲ τὰς ἐκ Θεοῦ παιδείας ἐπενεχθείσας αὐτοῖς, λαὸν αὐτὸν τεθλιμμένον πρὸς ἀμείνω ζωὴν, δίκην μοσχαίας ὠφελούσης πρὸς αὐξήσιν. Ὡσπερ γὰρ ἐκ πλάνης εἰς θείας ἐννοίας μετεφυτεύθησαν καὶ καρποφοροῦσι διηνεκῶς. Ὅθεν αὐτοὺς καὶ μέγαν ὀνομάζει λαὸν ἐν τοῖς κατὰ Χριστὸν πᾶσιν ἀκμάζοντας ὅσον ἐν πλάνῃ τὸ πρότερον. Οὗ γὰρ ἐπερίσσευσεν ἡ ἀμαρτία, ὑπερεπερίσσευσεν ἡ χάρις. Τὸν δὲ τῆς καρποφορίας τόπον διὰ τῆς Σιών τὴν Ἐκκλησίαν ἐκάλεσεν, διὰ τὸ ταύτης ὕψος ὄρος εἰπὼν. Οὐδὲν γὰρ χθαμαλὸν ἐν αὐτῇ, καὶ δηλοῖ τὸ ὄνομα σκοπευτήριον. Τὸ δὲ, Ὅ ἐστιν ἐν μέρει ποταμοῦ τῆς χώρας αὐτοῦ, ὅτι περὶ ἢ πρὸς Θεὸν τῶν Αἰγυπτίων ἐπιστροφή ἐκ μέρους ἀρξαμένη τῆς χώρας, διὰ πάσης διέδραμεν Ῥινοκορούρων, τυχὸν ἢ τινος τῶν αὐτόθι πόλεων ἐπέκεινα κειμένων τοῦ ποταμοῦ. Λέξει γὰρ προϊῶν, ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἔσται θυσιαστήριον τῷ Κυρίῳ ἐν χώρᾳ Αἰγυπτίων, καὶ στήλη πρὸς τὸ ὄριον αὐτῆς τῷ Κυρίῳ. Πεπατημένον δὲ φησι τὸν λαὸν τοῖς τοῦ πολέμου δεινοῖς, ἐλπίζειν δὲ ὡς δὴ θέμενον ἐπὶ Θεῷ τὴν ἐλπίδα. 2144 ΚΕΦΑΛ. ΙΘ'. ΟΡΑΣΙΣ ΑΙΓΥΠΤΟΥ. α'ιε'. 9'Ιδού Κύριος κάθηται ἐπὶ νεφέλης κούφης, καὶ ἦξει εἰς Αἴγυπτον, καὶ σεισθήσεται τὰ χειροποίητα Αἰγύπτου ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ, καὶ ἡ καρδία αὐτῶν ἠττηθήσεται ἐν αὐτοῖς. Καὶ ἐπεγερθήσονται Αἰγύπτιοι ἐπ' Αἰγυπτίους, καὶ πολεμήσει ἄνθρωπος τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ ἄνθρωπος τὸν πλησίον αὐτοῦ, πόλις ἐπὶ πόλιν, καὶ νομὸς ἐπὶ

νομόν⁹, κ.τ.λ. Συγγεγεννημένη δὴ τοῖς εἰρημένους ἐρρέθη περὶ θαλάσσης Αἰγύπτου καὶ ποταμοῦ. Πλὴν ἄλλ' ἐκεῖνα μὲν ἐδήλου ῥάστην ὁδὸν ἔσσεσθαι τοῖς εὐαγγελιζομένοις Χριστόν· τὰ δὲ παρόντα προεφώνει τοῖς Αἰγυπτίοις τὰ κάλλιστα. Ἐπ' οὐδεμιᾶς δὲ τῶν εἰρημένων ὁράσεων ἤξιν ὁ Κύριος ἐπὶ νεφέλης κούφης ἐλέγετο. Ἔτερα δὲ τινα περὶ αὐτῶν ἰδιάζοντα· Αἰγύπτου δὲ ὄρασις, ἄλλ' οὐ κατ' Αἰγύπτου, καθάπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων προγέγραπται· ἢ ὡς αὐτῆς Αἰγύπτου μελλούσης ὄραν νῶ διορατικῶ τὰ λεγόμενα· ἢ ὡς τῆς προφητείας περιεχούσης Αἰγύπτω τὰ κάλλιστα· τί γὰρ μακαριώτερον τοῦ ἐπιδημῆσαι ταύτη τὸν Κύριον, καὶ γνώσεως μεταδιδόναι τῆς ἑαυτοῦ; Ἦξει δὲ φασιν ἐπὶ νεφέλης κούφης, ἢ οὐπὲρ ἀνείληφε σώματος ἐξ ἀγίου Πνεύματος καὶ τῆς ἁγίας Παρθένου. Ὡς γὰρ ἡ νεφέλη οὐκ ἄλλοθεν ἔχει σύστασιν, ἢ ἐξ ἀέρος καὶ ἀναθυμιάσεως τῆς γῆς· οὕτως ἐπὶ τοῦ Κυρίου τὸ σῶμα ἐξ ἀγίου Πνεύματος ὑπέστη καὶ γεώδους οὐσίας. Ὡ δὴ Θεὸς ἐποχούμενος κατὰ τὴν νηπιᾶν ἡλικίαν ἦλθεν εἰς Αἴγυπτον ὠφελουμένην ἀρρήτῳ δυνάμει διὰ τῆς εἰς αὐτὴν ἐπιδημίας τὰ μέγιστα. Ταύτης γὰρ οἱ κατ' Αἴγυπτον ἐξαιρέτως ἐδέοντο δεισιδαιμονέστατοι γεγονότες ἀπάντων, ὡς καὶ μέχρι τῆς τῶν ἀλόγων ζῶων ἐκπεπτωκέναι λατρείας· ὡς καὶ γυμνῆ κεφαλῇ τὸν τούτων βασιλέα βοᾶν, οὐκ οἶδα τὸν Κύριον. Οὕτως ἀδέσποτον τε καὶ ἀπρονόητον ἡγοῦντο τὸ πᾶν. Διαπαντὸς δὲ καὶ τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ ὑπῆρχον πολέμοιοι. Διὸ τοῖς ἀγνοοῦσιν ἄγαν αὐτὸν ἢ τούτου προθεσπίζεται γνώσις, πάσης εἰδώλων ἀσεβείας ἀνηρημένης. Εἰ δὲ μὴ τὸ, ἐπὶ νεφέλης προσέκειτο, ἔδοξεν ἂν ἀσωμάτων λέγεσθαι δυνάμει, καθ' ἣν διέπει τὸ πᾶν, ὑπάρχων ἐν ἅπασιν. Ἐν τῷ κόσμῳ γὰρ ἦν, καὶ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ ἐγένετο. Ὡ τρόπῳ καὶ ἐν Αἰγύπτῳ πρότερον ἦν. Εἶπεν γὰρ Κύριος πρὸς Μωσέα καὶ Ἀαρὼν ἐν γῆ Αἰγύπτου. Καὶ πάλιν ἦν Κύριος μετὰ Ἰωσήφ. Καὶ περιττὸν ὑπῆρχεν ἐπὶ πάσης χώρας ἀρμόσαι δυνάμενον. Ἀλλὰ γὰρ τὴν μετὰ σώματος ἐπιδημίαν ἐδήλωσεν, τοῦτο νεφέλην εἰπών. Τάχα καὶ διὰ τὸ κινήματων ἀπηλλάχθαι γεωδεστέρων, ἐπιθυμίας τε σωματικᾶς ὑπερίπτασθαι, ὅς ἀμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ εὐρέθη ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ δόλος. Ἔτεροι δὲ κούφην ὑπειλήφασιν εἰρηῆσθαι νεφέλην τὴν ἁγίαν Παρθένον, ἧς ἐν ἀγκάλαις εἰς Αἴγυ 2145 πτον ἐκομίζετο· ἦγουν φασίν, ὡς ἐπὶ θρόνου ὑψηλοῦ τούτου εἶδεν Ἡσαΐας ὑπὸ δυνάμεων θείων ὑμνούμενον. Καὶ παλαιὸν ἡμερῶν ὁ Δανιὴλ ἐπὶ θρόνου καὶ ὡς ἔν [ἀνθρώπου] μετὰ τῶν νεφελῶν ἐρχόμενον. Ἰεζεκιήλ τε εἶδος ἀνθρώπου ἐξ ἠλέκτρου τε καὶ πυρός. Ἄπερ ἔμφασιν τινα δόξης θεοπρεποῦς καὶ μυστηρίου τοῦ κατὰ Χριστόν ὑπαινίττεται. Οὕτω καὶ νῦν τὴν νεφέλην ληπτέον ἐφ' ἑτοῦ τε καὶ δρόσου πνευματικῆς, αὐτοῦ τε τοῦ σωτηρίου βαπτίσματος. Τοιγαροῦν τοὺς ἐξ Ἰσραὴλ ὁ Παῦλος βεβαπτίσθαι φησὶν ἐν τῇ νεφέλῃ, καὶ ἐν τῇ θαλάσῃ. Προηγείτο δὲ αὐτῶν ἐν μὲν ἡμέρᾳ, νεφέλη· ἐν δὲ νυκτὶ, στύλος πυρός. Εἰ χρῆν οὖν ἐπὶ καθαιρέσει τῶν Αἰγυπτίων θεοπρεπῶς ἰόντα τὸν Κύριον ἐπὶ κούφης ὄρασθαι νεφέλης, δι' ἧς ἦν καὶ μόνης τῆς εἰδωλολατρείας, ἀποσμύχεσθαι τὰς κηλίδας. Κούφη δὲ κούφους ἐργάζεται τὸ τῶν ἀμαρτημάτων ἀποθεμένους φορτίον. Ἡ δὲ κάθισις ἢ ἀνάπαυσις, ἦγουν ἐξουσίαν αἰνίττεται. Ἐπαναπαύεται γὰρ οὐ νομικῆ λατρεία Χριστὸς, τῇ δὲ τελειώσει τῇ διὰ τοῦ βαπτίσματος, δι' ἧς καὶ βασιλεύει τῶν ἐπὶ γῆς. Κατορθοῖ δὲ τοῖς Αἰγυπτίοις ἐπιδημῶν, τὸ σεισθῆναι τούτων τὰ εἶδωλα, ὅτε Θεοῦ μὲν Ἐκκλησίαι καθ' ὅλης Αἰγύπτου καθίδρυντο. Ἐπεσκόπει δὲ ταύτας ἐπιδημῶν ὁ Θεὸς κατὰ τὸ, ὅπου δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰσὶν εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα, ἐκεῖ εἶμι ἐν μέσῳ αὐτῶν. Καρδίαν δὲ τῶν Αἰγυπτίων φησὶν ἠττηθήσεσθαι, μὴ ἀντιβαινόντων τῷ θεῷ κηρύγματι, τὴν δὲ καλὴν ἦτταν ἠττησομένων. Τινὲς δὲ καρδίαν φασὶν εἰρηῆσθαι τῶν ἀγαλμάτων τοὺς δαίμονας, οὓς ἠττηθήσεσθαι, ἢ κατὰ τοὺς λοιποὺς ἐρμηνέας, τακήσεσθαι ἀφανεῖ καὶ ἀοράτῳ δυνάμει. Τούτων γὰρ ἢ πλάνη, ἐξ οὗ γεγονάσιν αὐτοῖς Ἐκκλησίαι, κατ' ὀλίγον ἐσβέννυτο. Ἐπεδήμει δὲ ταύταις ὁ Κύριος ἐνδόξῳ σώματι, τὸ ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως, ὅπερ ἂν εἶη νεφέλη

κούφη μεταβληθὲν τῆς φθαρτῆς καὶ γεώδους οὐσίας. Ἐφ' ὧπερ ἀοράτως ὀχούμενος ἐπεδήμει συμπράττων ἐν Αἰγύπτῳ τοῖς αὐτὸν καταγγέλλουσιν. Κὰν ὅτε δὲ παῖς ὢν Αἰγυπτίοις ἐπεδήμησεν, εἶπωμεν ἀρρήτῳ δυνάμει, τῇ Χριστοῦ παρουσίᾳ νοητέον ἠσθενηκέναι τοὺς δαίμονας καθηρημένης αὐτῶν τῆς δυνάμεως. Ὅτε καὶ ἐπαναστήσονται, φησὶν, Αἰγύπτιοι ἐπ' Αἰγυπτίους. Ἀντὶ δὲ τοῦ ἐπαναστήσονται, ἠττήσω μὲν Ἀκύλας Αἰγυπτίους Αἰγυπτίοις· συμβαλῶ δὲ Σύμμαχος εἶρηκεν· κατὰ τὸ, "Οὐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην ἐπὶ τὴν γῆν, ἀλλὰ μάχαιραν." Οἱ μὲν γὰρ προσέτρεχον, οἱ δὲ ἀντέτεινον τῷ κηρύγματι, ὡς διεστάναι πάντα μὲν οἶκον, πᾶσαν δὲ κώμην, καὶ πόλιν, καὶ χώραν. Νομοὺς γὰρ ἐκάλουν τὰς χώρας. Καὶ ἄλλως δὲ, δαιμόνων νόμος λατρείας τῷ κατὰ Χριστὸν ἀντετάσσετο πρὸς αὐτοῦ καθαιρούμενος 2148 λυομένης Αἰγύπτῳ τῆς ἐπὶ κακῷ συμφωνίας, ὃ δηλοῖ μάλιστα τὸ, στασιάσω καὶ συμβαλῶ. Τοῦτο γὰρ ἐστὶ τὸ, ἔσονται μεμερισμένοι δύο ἐπὶ τρισὶ, καὶ τρεῖς ἐπὶ δυσίν. Διὸ καὶ ταραχθήσεται τὸ Πνεῦμα τῶν Αἰγυπτίων, φησὶ, κατὰ Σύμμαχον δὲ ῥαγήσεται, σχισθήσεται δὲ κατὰ Θεοδοτίωνα. Κατὰ δὲ Ἀκύλαν πλαδαρωθήσεται. Ἄ δὴ πάντα ἐπὶ προκοπῇ τῶν Αἰγυπτίων γενήσεται, διασκεδαννυμένης τῆς δεισιδαίμονος ἐκείνων βουλῆς, ὅτε καὶ ἀποροῦντες κατὰ τὸ σύνηθες αὐτοῖς ἐπὶ χρησμοὺς καὶ μαντείας διαφόρους τραπήσονται. Ἐκ γῆς δὲ φωνοῦντας τοὺς νεκρομάντεις φησὶν. Ἐγγαστριμύθους δὲ, τοὺς ἐκ τῆς αὐτῶν καρδίας, ἢ δαίμονος τοῦ ἐνοικοῦντος ἐρευγομένους, ὡσπερ οὖν καὶ γνώστας, τοὺς σπλαγχνοσκοποῦντας ἐκάλεσεν. Μάλιστα δὲ ταύταις τῶν Ῥωμαίων αὐτοῖς ἐπιόντων ἐκέχρητο. Τούτους γὰρ σκληροὺς ὡς ἀνικήτους, καὶ πρὸς πᾶσαν ἦτταν ἀνευδότους καλεῖ. Δηλοῖ δὲ διὰ τούτων τῆς τῶν εἰδώλων καθαιρέσεως τὸν καιρὸν, τῆς τῶν Αἰγυπτίων βασιλείας ἐκβαλλομένης. Συνεισηλθε γὰρ τῷ σωτηρίῳ κηρύγματι καὶ ἡ τῶν ἐν Αἰγύπτῳ βασιλέων καθαιρέσεις· μᾶλλον δὲ καὶ αὐτῇ τῇ τοῦ Σωτῆρος γεννήσει ἐπὶ Αὐγούστου Καίσαρος γενομένη. Δυνατὸς γὰρ ὢν οὗτος βασιλεὺς τὴν Αἴγυπτον πρῶτος τοῖς Ῥωμαίοις ὑπέταξε. Μεθ' ὃν ὁμοίως οἱ Ῥωμαίων ἅπαντες κραταιοὶ βασιλεῖς κατεδουλοῦντο τὴν Αἴγυπτον, στρατιωτικοὺς αὐτοῖς ἐκπέμποντες ἄρχοντας. Ὡν τὸ σκληρὸν ἐδήλωσε Δανιήλ, σιδηρᾶν αὐτῶν τὴν βασιλείαν εἰπών. Καὶ θηρίον ἔχον ὀδόντας σιδηροῦς, καὶ ὄνυχας σιδηροῦς. Οἷς ἐπιφέρεται· Καὶ πίνονται ὕδωρ Αἰγύπτιοι τὸ παρά θάλασσαν. Ἄνθ' οὗ φησὶν Ἀκύλας, Ἀναποθήσεται ὕδατα ἀπὸ θαλάσσης. Ὁ δὲ Σύμμαχος, Ἀφανισθήσεται. Τροπικῶς δὲ θάλασσα, τὸ ταραχῶδες πλῆθος τῶν Αἰγυπτίων διὸ καὶ ἀνωτέρω τὰ πολλὰ ἔθνη ὡς θάλασσαν ἔφη κυμαίνουσαν. Καὶ ἐν οἷς περὶ τοῦ ἐκ ρίζης Ἰεσσαὶ διελάμβανεν, ἔλεγε· καὶ ἐρημώσει Κύριος τὴν θάλασσαν Αἰγύπτου. Ταύτης δὲ τὸ πλῆθος καὶ Ἰερεμίας ἀκρίσιν ἀπέικασε καὶ δρυμῶ, λέγων· "Ἐκκόψατε τὸν δρυμὸν αὐτῆς, λέγει Κύριος, ὅτι οὐ μὴ εἰκασθῆ, ὅτι πολὺ πληθυνεῖ ὑπὲρ ἀκρίδα, καὶ οὐκ ἔστιν αὐτοῖς ἀριθμὸς." Ἡ δὲ τοῦ ποταμοῦ ἐκλείψις, τῆς βασιλείας ἐστὶ σημαντικὴ, ὡς κὰν τοῖς περὶ τοῦ ἐκ ρίζης ἔφασκεν Ἰεσσαὶ, καὶ ἐπιβαλεῖ Κύριος τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ τὸν ποταμὸν, καὶ τὰ ἐξῆς. Καὶ ἀλλαχοῦ δὲ εἴρηται, Ὁ δὲ ποταμὸς ἐκλείψει, καὶ ξηρανθήσεται πᾶσα συναγωγὴ ὕδατος. Μετὰ δὲ τὸν πρῶτον ποταμὸν, καὶ ἐτέρους ἐκλείψει φησὶ καὶ τὰς διώρυγας, μετὰ τῆς βασιλείας καὶ τοὺς ἄρχοντας τοὺς κατὰ μέρος δηλῶν. Συναγωγὰς δὲ τὰς πολεμικὰς αὐτῶν δυνάμεις ἐκάλεσε. Καὶ Ἰεζεκιήλ δὲ συνωδὰ τούτοις φησὶ· Τάδε λέγει Κύριος· "Ἴδου ἐγὼ ἐπὶ σὲ Φαραὼ τὸν ἄρχοντα τὸν 2149 μέγαν, τὸν καθήμενον ἐν μέσῳ τῶν ποταμῶν αὐτοῦ." Μεθ' ὃ καὶ φησὶ· "Προσκολλήσω τοὺς ἰχθύας τοῦ ποταμοῦ πρὸς πτέρυγας σου." Καὶ μεθ' ἕτερα· "Καὶ ἐκκενώσουσι πάντες τὰς μαχαίρας αὐτῶν εἰς Αἴγυπτον, καὶ πλησθήσεται ἡ γῆ τραυματιῶν. Καὶ δώσω τοὺς ποταμοὺς αὐτῶν ἐρήμους." Καὶ πάλιν· "Ἐκεράτιζες τοῖς ποταμοῖς σου, καὶ κατεπάτεες τοὺς ποταμοὺς σου." Καὶ Ἰερεμίας δὲ φησὶ· "Τίς οὗτος; ὡς ποταμὸς ἀναβήσεται, καὶ ὡς ποταμοὶ κυμαίνουσιν ὕδωρ. Ὑδατα Αἰγύπτου [ὡς ποταμὸς ἀναβήσεται]. Δι' ὧν δηλοῦται τὰ

πλήθη τῶν παρ' αὐτοῖς στρατευομένων, ὧν μέσων ἐγκαθήμενον τὸν δράκοντα εἰκὸς ἦν μεγαλαυχεῖν. Ἰχθύας δὲ τοὺς ὑποκειμένους τοῖς κατὰ μέρος νοήσομεν ἄρχουσιν. Ἐκεράτιζε δὲ τοῖς ὑπ' αὐτῷ στρατευομένοις οὐς καὶ καταπατεῖν αὐτὸν ἔφη τυραννικῶς δυναστεύοντα. Τροπικῶς γάρ φασιν ἀνάγκη ταῦτα νοεῖν, ὡς καὶ τὸ πρόσθεν ῥηθὲν ἔθνος ἀνέλπιστον καὶ καταπεπατημένον, οὗ οἱ ποταμοὶ διήρπασαν τὴν γῆν. Εἰ μὲν οὖν ἐπὶ τούτοις καὶ ἀνθρώπων ἀφανισμόν ἐπῆγεν ἡ προφητεία, οὐδὲν ἐλείπετο ζητεῖν. Ἀκόλουθον γὰρ ἦν καὶ τὰ ζῶα πᾶσι τοῖς ὕδασι συναπόλλυσθαι. Νῦν δὲ μετὰ τὴν τῶν ὑδάτων ἀπώλειαν, πολυπληθείας ἐσομένης κατ' Αἴγυπτον μέμνηται, καὶ ὡς ἔσται θυσιαστήριον Κυρίῳ, ἐν ᾧ θύσειν τοὺς Αἰγυπτίους [φησί]. Καὶ πῶς ἐγίνοντο, εἰ τὸ ὕδωρ ἅπαν ἐξέλιπεν; ὅθεν τροπικῶς νοητέον ταῦτα σημαίνοντα τῶν Αἰγυπτίων τὴν βασιλείαν καὶ τὰ πλήθη τῆς μαχίμου δυνάμεως. Ἄλλοι δὲ ῥητῶς τὰ προειρημένα νοοῦντές φασιν, ὡς Οὐασπασιανὸς τὴν Ἰουδαίαν ἔλων κατ' Αἰγυπτίων ἐστράτευσε. Καὶ Θεὸς αὐτῷ κατὰ πάντα ποιήσας, πᾶσαν ὑδάτων συναγωγὴν ἀπεξήρανε, ὡς ὑδάτων ἐνδεία, τοῖς παρ' αἰγιαλὸν ὀρύγμασιν πότιμον πῶς ὕδωρ Αἰγυπτίους ζητεῖν, δι' ὧν τὸ τῆς θαλάσσης διηθούμενον ὕδωρ ποτιμώτερον γίνεται. Τότε φασὶν εἰς Αἴγυπτον ἐλθεῖν καὶ τοὺς τὸ σωτηρίον κήρυγμα διαγγέλλοντας. Τῶν δὲ τὴν Αἴγυπτον οἰκούντων οἱ μὲν τὰ πεδία, οἱ δὲ τὰ ἔλη κεκλήρωνται, οἵπερ ἔλιοι καὶ βουκόλοι διὰ πλῆθος τῶν παρ' αὐτοῖς γινομένων βοῶν ὀνομάζονται. Χρῶνται δὲ οὐ σίτῳ καὶ οἴνῳ τούτων ἀποροῦντες, ἰχθύσι δὲ καὶ γάλακτι καὶ ζύψῳ καὶ τοῖς ἐξ ἔλων ἀπαλοῖς τεμνομένοις οἱ καὶ τὸ λινὸν ἐργαζόμενοι τὸ σχιστόν. Ὡν ἐνδεία, φησί, πάντων ἐκλελοιπότες τῶν ὑδάτων γενήσεται. Οἱ δὲ τὴν πρώτην ἐκδεδωκότες ἐξήγησιν, καὶ τοῦτον αὐθις ἀλληγοροῦσι τὸν τρόπον. Νόει ποταμὸν λέγοντες καὶ τὴν πάλαι παρ' Αἰγυπτίους φιλοσοφίαν ἀκμάζουσαν. Εἴρηται γάρ, καὶ ἐπαιδεύθη Μωσῆς πάση σοφίᾳ Αἰγυπτίων, ἧς λόγος ἔρρει πολὺς. Οὗ μέρη καὶ ποταμοὶ καὶ διώρυχες τῶν καθ' ἕκαστον παρ' αὐτοῖς μαθημάτων οἱ λόγοι, ἐξ ὧν ἐφύοντο οὐκ 2152 ἐλαία καὶ ἄμπελος, οὐκ ἀναγκαῖον ἢ κάρπιμον οὐδὲ ἐν, κάλαμος δὲ καὶ ἄχι, καὶ πάπυρος. Ὁ δὲ δράκων, ὃν ἔπλασεν ἐμπαίζειν αὐτῷ, παρ' Ἰώβ λέγεται κοιτάζεσθαι παρὰ πάπυρον καὶ κάλαμον καὶ βούτομον. Καὶ Ἰεζεκιήλ δὲ τὸν Φαραὼ κέκληκε δράκοντα· Ἴν' οὖν ἐκλείπη ταῦτα, δράκων τε Αἰγύπιος, καὶ ἡ τούτου φιλοσοφία, Κύριος εἰκότως τούτοις ἐπιδημεῖ, ταῦτα μὲν παύων τῆ παρουσίᾳ, ἀντιδούς δὲ ποτὸν καινῶν ὑδάτων σωτήριον, περὶ οὗ πρόσθεν ἐλέγετο, καὶ ἀντλήσετε ὕδωρ μετ' εὐφροσύνης ἐκ τῶν πηγῶν τοῦ σωτηρίου. Καὶ ἀντὶ ποταμοῦ ποταμὸν, οὗ τὰ ὀρμήματα εὐφραίνουσι τὴν πόλιν τοῦ Θεοῦ. Ὅρας ὡς ἐπὶ ὠφελείᾳ ταῦτα τῶν Αἰγυπτίων θεσπίζεται; Διὸ κατὰ τοὺς ἐβδομήκοντα λέγεται τὸ, πίνονται οἱ Αἰγύπτιοι τὸ ὕδωρ τὸ παρὰ θάλασσαν. ὁ δὲ ποταμὸς ἐκλείψει. Μὴ ὑφεστῶτος γὰρ ὕδατος Αἰγυπτιακοῦ, μηδὲ ποτίμου τοῦ θαλαττίου τυγχάνοντος, καινὸν ὕδωρ αὐτοῖς ἐπαγγέλλεται. Ἀλλὰ γὰρ ἐκλειπόντων τῶν Αἰγυπτιακῶν ὑδάτων, οἱ θηραταὶ τῶν ἰχθύων, δηλαδὴ τῶν ἀνθρωπίνων ψυχῶν, πενθήσειν λέγονται τυγχάνοντες ἐναντίοι τοῖς, πρὸς οὓς ἔλεγεν ὁ Σωτήρ· Δεῦτε, καὶ ποιήσω ὑμᾶς ἀλιεῖς ἀνθρώπων. Ἐκεῖνοι γὰρ διὰ τῆς παρ' αὐτοῖς φιλοσοφίας καὶ γοητείας, τὰς ψυχὰς ἐδελέαζον οἶονεὶ σαγήνη, ταῖς τῶν λόγων πλοκαῖς συλλαμβάνοντες. Ἐναντία δὲ ταύτῃ σαγήνη περὶ ἧς εἴρηται· ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν σαγήνη βληθείση εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ συλλαβούση ἀπὸ παντὸς γένους ἰχθύων. Τὸν λόγον τὸν περὶ τῆς βασιλείας τῆς παραβολῆς καὶ ἰχθύας τοὺς ἀνθρώπους ὑποδηλούσης. Πενθοῦσιν οὖν, ὡς μηκέτι διὰ τὸν παύσαντα Χριστὸν ἔχοντες ἐργασίαν, κατὰ τὸ, "Ἀπολῶ τὴν σοφίαν τῶν σοφῶν, καὶ τὴν σύνεσιν τῶν συνετῶν ἀθετήσω." Καὶ τοὺς ἐργαζομένους τὸ λινόν, οὐ τὸ στέρρον καὶ ἀρράγαγες, ἀλλὰ τὸν λόγον τὸν διερρώγοτα καὶ ἐσχισμένον. Καὶ βύσσοις δὲ τοῦ τῶν Αἰγυπτίων ἠρδεύετο ποταμοῦ. Οἱ τοίνυν τούτων ἐργάται στενάξουσιν, ὅτε μηκέτι αὐτοῖς πρὸς περιβολὴν,

καὶ κόσμον τῆς παρ' αὐτῶν σοφίας εὐπορεῖτο τὰ τούτων ὑφάσματα λόγοις τὸ ψεῦδος καλύπτουσιν ἀπατηλοῖς τε καὶ πιθανοῖς. Μεθ' ὧν στενάξουσι καὶ οἱ τὸν νόθον οἶνον, οὐ τὸν ἐξ ἀμπέλου κατασκευάζοντες. Ὦν δὴ πάντων χορηγὸς ὁ Αἰγυπτιακὸς ἐστὶ ποταμὸς, οὗ ἀποτρέπων ἕτερος προφήτης φησί· Τί σοι καὶ τῇ γῆ Αἰγύπτου τοῦ πιεῖν ὕδωρ Γηῶν; Τὰ δὲ τούτων ἐξῆς περὶ ἀφανῶν ἀρχόντων προλέγεται, οἱ ταῖς περιφανέσι καὶ μεγίσταις ἐφέδρευον πόλεις, τῇ τε Τάνει καὶ Μέμφει. 9Τῆ δὲ ἡμέρα ἐκείνη ἔσονται οἱ Αἰγύπτιοι, ὡς γυναῖκες, ἐν φόβῳ, ἐν τρόμῳ, ἀπὸ προσώπου τῆς χειρὸς Κυρίου Σαβαώθ, ἦν αὐτὸς ἐπιβαλεῖ αὐτοῖς. Καὶ ἔσται ἡ χώρα τῶν Ἰουδαίων τοῖς Αἰγυπτίοις 2153 εἰς φόβητρον. Πᾶς ὃς ἐὰν ὀνομάσῃ αὐτὴν αὐτοῖς, φοβηθήσονται διὰ τὴν βουλήν ἣν βεβούλευται Κύριος ἐπ' αὐτοῦ⁹, κ.τ.λ. ... ἐν κρίσει τοὺς θλίβοντας μετερχόμενος. Τούτῳ γὰρ τῷ τρόπῳ καὶ γινώσκονται τὸν Κύριον ἐν τῷ τῆς θλίψεως καιρῷ, ὃν ἡμέραν ἐκάλεσε. Τινὲς δὲ πρὸς αὐτὴν ὅλως τὴν ἐπιδημίαν τὸν λόγον ἐξέλαβον. Τῆς γὰρ ἀνθρωπίνης φύσεως ὑπὸ τῶν δαιμόνων τυραννουμένης, φορτίῳ τε κακῶν συνεχομένης πολλῶ, ὡς αὐτοῦ βοῶντος τοῦ πράγματος, Θεὸς τὸ γένος ἠλέησεν. Οὕτω γὰρ λέγεται καὶ αἷμα τοῦ Ἄβελ βοᾶν, τὴν ἀτοπίαν τοῦ πράγματος βδελυξαμένου Θεοῦ. Πῶς γὰρ ἐκάλουν, φασίν, ὃν ἠγνόουν τὸ πρότερον, ἀλλ' ἢ δι' ὧν ἔπασχον μόνον, ὅτε καὶ τὸν Λόγον αὐτοῖς ἐν ἀνθρωπείᾳ πέμπει μορφῇ; Καὶ σέσωκε κρίνων, τουτ' ἔστι δικαίαν ἐπ' αὐτοῖς ἐκφέρων τὴν κρίσιν, σειραῖς ζόφου τοὺς θλίβοντας παραδούς. Διὸ φησὶν αὐτός· Νῦν κρίσις ἐστὶν τοῦ κόσμου τούτου· νῦν ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου ἐκβληθήσεται ἔξω. Οὕτω Χριστὸς ἐδίκασε τυράννω καὶ κόσμῳ, εἴλκυσέν τε καὶ τοὺς Αἰγυπτίους πρὸς ἑαυτόν· ἀνθ' ὧν χαριστηρίους θυσίας ἐκτελοῦσιν ἐπαγγελλόμενοι, μέχρι τε παντὸς τοῖς τῆς πίστεως ἐναθλοῦσιν ἀγῶσι κατὰ τό· "Ἐὔξασθε καὶ ἀπόδοτε." Ἐπιστήσαι δὲ τὸν νοῦν ἀναγκαῖον, ὡς καινοῦ νόμου καὶ Καινῆς Διαθήκης παρίστησιν ὁ λόγος εἰσαγωγήν. Μωσέως γὰρ ἀπαγορεύσαντος ἐκτὸς, Ἱερουσαλήμ μὴ δεῖν γενέσθαι θυσιαστήριον, καὶ τὴν τοῦ Λευῖ μόνην ἱερατεύειν φυλὴν ἐπιτάξαντος, πῶς ἡ προφητεία θυσιαστήριον ἐν Αἰγύπτῳ καθίστησιν, ἱερέας τε Θεοῦ τοὺς Αἰγυπτίους γενέσθαι φησί; Κατὰ δὲ τὸν Ἀπόστολον, μετατιθεμένης ἱερωσύνης, ἐξ ἀνάγκης καὶ νόμου μετάθεσις γίνεται. Μετὰ δὲ τὰ εἰρημένα φησὶν ὁ προφήτης· Καὶ πατάξει Κύριος τοὺς Αἰγυπτίους πληγῇ, καὶ ἰάσεται αὐτούς. "Ὅν γὰρ ἀγαπᾷ Κύριος, παιδεύει. Μαστιγοῖ δὲ πάντα υἱὸν ὃν παραδέχεται." Πληγὴν οὖν ἐπάγει τοῖς Αἰγυπτίοις, ὅτ' ἂν τύχωσι τούτου δεόμενοι, μὴ μηκύνων αὐτοῦ τὴν ὀργήν. Τινὲς δὲ φασὶν ὡς πληγὴν καλεῖ τὴν ὑπὸ Ῥωμαίοις δουλείαν, δι' ἧς αὐτοὺς ἰάσατο, πάροδοι εἰς αὐτοὺς παρασχὼν τῷ σωτηρίῳ κηρύγματι. Πρότερον γὰρ οὐκ ἦν ἐπιφοιτᾶν ἀμίκτως διακειμένοις. Πλὴν ὠφελεία, καὶ οὐ θυμῷ πληγὴν ἐπάγει Θεός. Ὅπερ εἰδότες οἱ προφηταὶ φασὶ· "Παῖδευσον ἡμᾶς, Κύριε, πλὴν ἐν κρίσει, καὶ μὴ ἐν θυμῷ." Καὶ πάλιν· "Ἐν θλίψει μικρᾷ ἡ παιδεία σου ἡμῖν." Καὶ τῇ τῶν Ἰουδαίων Συναγωγῇ φησὶν· Ἐν πόνῳ καὶ μάστιγι παιδευθήσῃ, Ἱερουσαλήμ. Μεθ' ἧς φησὶ· Τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνη, κατὰ τὸν αὐτὸν δηλονότι καιρὸν, ἔσται ὁδὸς Ἀσσυρίοις πρὸς Αἰγυπτίους, οὕτω λέγων κατὰ τὴν παλαιὰν συνήθειαν, τοὺς τε Συρίαν καὶ Μεσοποταμίαν οἰκοῦντας, οἱ τοῖς Αἰγυπτίοις πολέμιοι διετέλεσαν, ὅτε πρὸ τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς ἰδίους βασιλεῦσιν ἐκέχρηντο· 2156 οὗτοι μὲν τοῖς ἀπὸ Ἀντιόχου, Πτολεμαίοις δὲ ἐκείνοι· μέσοι δὲ ὄντες Ἰουδαῖοι ὑπ' ἀμφοτέρων ἀνὰ μέρος ἐβάλλοντο. Χριστὸς δὲ παραγενόμενος, ἡ πάντων εἰρήνη, οὐ μόνον τὰ ἐπίγεια τοῖς ἐπουρανίοις συνῆψεν· ἀλλὰ καὶ τὰ ἔθνη πρὸς ἀλλήλα. Καθὰ καὶ ταῦτα τὰ τρία δυσμενῶς διακείμενα, καὶ μιᾶς ἠξίωσεν εὐλογίας, ὡς μηκέτι τὸν Ἰσραὴλ κατεπαίρεσθαι λαὸν Θεοῦ χρηματίζοντα καὶ μόνον εὐλογημένον. Πάντες γὰρ εὐσέβειαν ἐδιδάχθησαν, καὶ τῆς πρὸς ἀλλήλους ἀγάπης ἀντέχεσθαι. Τὰς γὰρ μαχαίρας εἰς ζιβύνας συγκόψαντες, ταύτας ἐπ' ἀλλήλους οὐκ αἵρουν ὑπὸ ζυγὸν ἕνα γεγονότες, πνευματικῶς μὲν Θεοῦ, σωματικῶς δὲ Ῥωμαίων. Δουλεύουσι δὲ τοῖς

Ἀσσυρίοις Αἰγύπτιοι τὴν τῆς ἀγάπης δουλείαν. Ἡ, ὡς φασί τινες, διὰ τὰ Ῥωμαϊκὰ Σύρων ἐν Αἰγύπτῳ στρατόπεδα, Σύρους τέ τινας ἀρχικῆς ἐξουσίας δυνάμει καταδουλουμένους αὐτούς. Ὁ μὲν οὖν εὐλογημένος ἐν Αἰγύπτῳ καὶ ἐν Ἀσσυρίοις λαὸς, διὰ τῆς τῶν Ἐκκλησιῶν ὁράται πολυπληθίας, ὁ δὲ ἐκ τοῦ Ἰσραὴλ κατὰ τὸν τοῦ κηρύγματος ἦκμασε χρόνον. Ἀπαρχὴ γὰρ τῆς εἰς Χριστὸν ἐγένοντο πίστεως, ἐξ ὧν εὐαγγελισταί, καὶ μαθηταί, καὶ ἀπόστολοι· διὸ πάντες οἱ τῶν τριῶν ἐθνῶν ἐπὶ γῆς εὐλόγηται. Ἀντὶ δὲ τοῦ, καὶ ἐν Ἀσσυρίοις, καὶ Ἀσσοῦρ ἐξέδωκαν οἱ λοιποὶ, ὡς ἂν μή τις τοὺς ἐν Αἰγύπτῳ καὶ Συρίᾳ νομίσειεν Ἰουδαίους, ἀλλ' αὐτοὺς Αἰγυπτίους καὶ αὐτοὺς Ἀσσυρίους. Τὸ δὲ θαυμαστὸν, ὅτι ὁ πρωτότοκος ἐν τέκνοις τρίτος ὠνόμασται. Παροινήσας γὰρ εἰς Χριστὸν, κατόπιν τέθειται τῶν ἐθνῶν. Ὅτ' ἂν γὰρ τὸ πλήρωμα τῶν ἐθνῶν εἰσέλθῃ, τότε καὶ πᾶς Ἰσραὴλ σωθήσεται. Γῆν δὲ τὴν εὐλογημένην ὑπὸ Κυρίου νοήσεις τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ μάλιστα τὴν ἐπουράνιον, ἣν οἱ πραεῖς κληρονομήσουσιν, ὅπου καὶ Ἱερουσαλὴμ ἐπουράνιος, καὶ ὄρος Σιών· νοοῖτο δ' ἂν Ἰσραὴλ καὶ ὁ Θεοφιλὴς τῶν ἁγίων χορὸς ἐκ τοῦ τῶν Ἰουδαίων ἔθνους προεξεληλυθότων τοῦ βίου· διόπερ εἴρηται, καὶ ἡ κληρονομία μου Ἰσραὴλ. Σχοίνισμα γὰρ κληρονομίας αὐτοῦ Ἰσραὴλ, καθὰ δὴ λέγει Μωσῆς. Ὁ δὲ προφήτης θαυμάζων, εἰ οἱ τῶν ἄλλων δεισιδαίμονες μᾶλλον Αἰγύπτιοι τὸν τῶν ἐχθρῶν Θεὸν Ἰουδαίων τιμήσουσιν, ἐμφατικώτατα λίαν, συνεχῶς τοῦτον, ἃ τὸ τῶν Αἰγυπτίων φησί· ποτὲ μὲν· Ἔσονται Αἰγύπτιοι ὀμνύοντες τῷ ὀνόματι Κυρίου Σαβαώθ· ποτὲ δέ· Ἔσται θυσιαστήριον τῷ Κυρίῳ ἐν χώρᾳ Αἰγυπτίων. Καὶ πάλιν· Ἔσται εἰς σημεῖον εἰς τὸν αἰῶνα Κύριος ἐν χώρᾳ Αἰγύπτου. Καὶ αὖθις· Ἔσται γνωστὸς Κύριος τοῖς Αἰγυπτίοις. Καὶ πάλιν· Γνώσονται οἱ Αἰγύπτιοι τὸν Κύριον. Καὶ Συρίαν δὲ, ὡς ἔοικεν, ἐν ἐμφάσει παρέλαβεν, ἐν ἧ φασὶ γνησίους προσκυνητὰς, καὶ ἀδελφὴν, καὶ γείτονα τῆς Αἰγυπτίων ἐπιτηδεύοντας ἄσκησιν. 2157 ΚΕΦΑΛ. Κ'. α'. 9Τοῦ ἔτους οὗ εἰσηλθε Τανάθαν εἰς Ἄζωτον, ἠνίκα ἐπεστάλη ὑπὸ Ἄρνα βασιλέως Ἀσσυρίων, καὶ ἐπολέμησε τὴν Ἄζωτον, καὶ κατελάβετο αὐτήν, τότε ἐλάλησε Κύριος πρὸς Ἡσαΐαν, λέγων· Πορεύου καὶ ἄφελε τὸν σάκκον ἀπὸ τῆς ὀσφύος σου⁹, κ.τ.λ. Ἄλωσιν Αἰγυπτίων ὑπ' Ἀσσυρίων προλέγει ὁ περὶ τῆς εἰρήνης αὐτῶν ἐν τοῖς πρὸ τούτων διαλαβῶν· Ἐροῦμεν οὖν, ὡς τὰ μακροῖς ὕστερον χρόνοις ἐσόμενα διὰ τῶν ὅσον οὐπω μελλόντων πληροῦσθαι πιστοποιεῖ. Τὰ μὲν γὰρ εἰρημένα χρηστὰ, τὴν τοῦ Σωτῆρος ἐπιδημίαν ἀνέμενεν ἐπὶ νεφέλης κούφης ἤξειν εἰς Αἴγυπτον μέλλοντος. Τὰ δὲ νῦν ἐπ' αὐτῶν τῶν τοῦ προφήτου χρόνων συμβέβηκεν. Ταῦτα δὲ τοῖς Ἰουδαίοις προλέγεται τῇ τῶν Αἰγυπτίων συμμαχίᾳ προσδοκῶσι διαφεύγειν τὴν ὑπ' Ἀσσυρίων μέλλουσαν ἄλωσιν, οἱ καὶ δὴ πλησίον ἦσαν ἐλόντες τὴν Ἄζωτον τῆς Παλαιστίνης μεγίστην καὶ δυνατωτάτην πόλιν ὑπάρχουσαν, ὡς ἂν τοῖς ἐκ γειτόνων πτοηθέντες κακοῖς, πᾶσαν ἀνθρωπίνην ἀπογνόντες ῥοπήν, ἐπιστραφέντες πρὸς Κύριον, τὰ μέλλοντα κερδάνωσι δυσχερῆ. Καὶ γ' οὖν τις ἔφη προφήτης· "Καὶ ἦν Ἐφραΐμ περιστερὰ ἄνους οὐκ ἔχουσα καρδίαν· Αἴγυπτον ἐπεκαλεῖτο καὶ εἰς Ἀσσυρίους ἐπορεύθησαν. Καὶ ὁ παρῶν δὲ προφήτης φησὶν· "Οὐαὶ οἱ καταβαίνοντες εἰς Αἴγυπτον ἐπὶ βοήθειαν, οἱ ἐφ' ἵπποις πεποιθότες καὶ ἐφ' ἄρμασιν." Τανάθαν δὲ στρατηγὸς τοῦ τῶν Ἀσσυρίων βασιλέως ὑπάρχων εἶλε τὴν Ἄζωτον. Τότε τοίνυν ὁ προφήτης ἐνὶ πρότερον χρώμενος ἱματίῳ τριχῶδει τε καὶ παχεῖ δι' ἄκραν φιλοσοφίαν, καὶ διὰ τὸ πενθεῖν τοὺς ἀσεβοῦντας ἐν Ἰσραὴλ, ἀποδύσασθαι καὶ τοῦτο προστάττεται, γυμνός τε καὶ ἀνυπόδετος περινοστεῖν Ἱερουσαλὴμ εἰς τύπον τῆς μελλούσης Αἰγυπτίους αἰχμαλωσίας· τὸ γὰρ τῆς θεᾶς παράδοξον, ψιλοῦ λόγου μᾶλλον ὑπῆρχε πιστότερον, ἐναργῶς τε φόβον εἰργάζετο, καὶ μάλιστα τοῖς εἰωθόσι προφητικῶν λόγων ὑπερορᾶν, καὶ τοῖς προφήταις λέγειν· Ἄλλα ἡμῖν λαλεῖτε, καὶ ἀναγγέλλετε ἡμῖν ἕτεραν πλάνησιν· ὡς ἂν ὀρῶντες τὴν ἀτοπίαν τοῦ σχήματος, αὐτοὶ τούτου τὴν αἰτίαν πυνθάνοιντο. Τὸν δὲ προφητικὸν θαυμάζειν ἄξιον βίον, περὶ ὧν φησιν ὁ

θεῖος Ἀπόστολος· "Περιῆλθον ἐν μηλωταῖς, ἐν αἰγείοις δέρμασιν." Καὶ ὡς Θεῶ μὲν ἦσαν εὐπειθεῖς πᾶσαν δὲ ἀνθρωπίνην ὑπερνήχοντο δόξαν. Ὡς Ἰουδαῖοι δὲ τῆ τῶν Αἰγυπτίων ἐθάρβουν δυνάμει, οὕτω τὴν τῶν Αἰθιοπῶν Αἰγύπτιοι. Ὡν ἔθνος οἱ Βλέμμυες εὐστοχοὶ τοξόται καὶ χρίοντες ὀλεθρίῳ φαρμάκῳ τῶν βελῶν τὰς ἀκίδας, ὑφ' ὧν οἱ βληθέντες ὡς ἐρπετῶν ἰοβόλων ἀπώλλυντο. Τριετὴ δὲ χρόνον τούτοις ἀμφοτέροις περικαθήμενος, κατὰ μέρος ἐχειροῦτο τὰς πόλεις τῶν Ἀσσυρίων ὁ βασιλεὺς, ὡς θαυμάσαι τοὺς Αἰγυπτίους, εἰ καὶ τοὺς Αἰθίοπας ἐδυνήθη χειρώσασθαι. Οὕτως ἀγαθὸν ἐλπίζειν ἐπὶ Κύριον μᾶλλον, ἢ πεποιθέναί ἐπ' ἄνθρωπον. Καὶ ἐπικατάρατος μὲν ὄς 2160 τὴν ἐλπίδα ἔχει ἐπ' ἄνθρωπον, εὐλογημένος δὲ ὄς πέποιθεν ἐπὶ Κυρίῳ. Καὶ ἔσται Κύριος ἐλπίς αὐτοῦ. Νῆσον δὲ τὴν Αἴγυπτον εἴρηκεν, ἣν δὴ περισφίγγει πανταχόθεν ὁ Νεῖλος. ΚΕΦΑΛ. ΚΑ΄. ΤΟ ΡΗΜΑ ΤΗΣ ΕΡΗΜΟΥ. α΄. 9 Ὡς καταιγὶς δι' ἐρήμου διέλθοι, ἐξ ἐρήμου ἐρχομένη ἐκ γῆς, φοβερὸν τὸ ὄραμα καὶ σκληρὸν ἀνηγγέλη μοι. Ὁ ἀθετῶν ἀθετεῖ. Ὁ ἀνομῶν ἀνομεῖ. Ἐπ' ἐμοὶ οἱ Ἐλαμίται, καὶ οἱ πρέσβεις τῶν Περσῶν ἐπ' ἐμὲ ἔρχονται. κ.τ.λ. Περὶ Βαβυλῶνος μὲν τὰ προκείμενα, ὡς δηλοῖ τό· Πέπτωκε Βαβυλῶν. Καὶ τό· Ἐπ' ἐμοὶ οἱ Ἐλαμίται καὶ πρέσβεις τῶν Περσῶν. Ἡ κατὰ Σύμμαχον, Ἀνάστηθι Ἐλάμ. Πολιορκεῖτε Μῆδοι. Καὶ οἱ λοιποὶ δὲ, καὶ τὸ Ἑβραϊκόν, Μῆδοι, φασίν, οἱ καθεῖλον τὴν Βαβυλωνίων ἀρχήν. Πρὸς οὓς ἔλεγεν ἄνω· "Ἴδου ἐπεγερωῦ ὑμῖν τοὺς Μήδους." Περὶ ὧν καὶ Ἰερεμίας φησὶν· "Ἦγειρε Κύριος τὸ πνεῦμα βασιλέως Μήδων, ὅτι εἰς Βαβυλῶνα ἡ ὀργὴ αὐτοῦ." Καὶ πάλιν· "Δότε [εἰς] τὴν Βαβυλῶνα βελοστάσεις." Ῥηθεῖ δὲ καὶ κατ' αὐτοὺς Ἑβδομήκοντα, ὅτι Πέρσαι τοὺς Μήδους οὐκ εἰς μακρὰν διαδεξάμενοι καθεῖλον τῆς Βαβυλῶνος τὰ λείψανα. Πρὸς δὲ τὴν ὄρασιν Αἰγύπτου τι ταῦτα συντείνει καίτοι τῆς Βαβυλῶνος ἰδίας τυχούσης ὀράσεως κατὰ μὲν τινὰς, ἵνα πείσῃ τοὺς Ἰουδαίους μὴ θάρρειν ἐπὶ τοῖς Βαβυλωνίοις, ὡς καὶ αὐτοῖς ἀλωσομένοις. Φησὶ γάρ τις προφήτης· "Αἴγυπτον ἐπεκαλεῖτο, καὶ εἰς Ἀσσυρίους ἐπορεύθησαν." Ἡ παρακαλῶν αὐτοὺς, ἐφ' οἷς εἶλον τὴν πόλιν καὶ τὸν ναὸν οἱ Ἀσσύριοι. Κατὰ δὲ τοὺς ἀκριβεστεροὺς, περὶ τῆς ὑπ' Ἀσσυρίων ἀλώσεως Αἰγύπτου, καὶ τῶν Αἰθιοπῶν εἰπὼν, ἀναγκαίως διδάσκει καὶ οἷα τοῖς ἐλοῦσι συμβήσεται. Θεὸς γὰρ κρίσει δικαίᾳ τοὺς μὲν Αἰγυπτίους Ἀσσυρίοις, τούτους δὲ Μήδοις, κάκείνους Πέρσαις, καὶ τούτους ἑτέροις εἰς καθαίρεσιν τῆς μεγαλαυχίας παρέδωκεν. Ἐρημον δὲ Βαβυλῶνα καλεῖ, τὴν μέλλουσαν ταύτης ἐρημίαν δηλῶν. Τὸ δὲ Ἑβραϊκόν καὶ οἱ λοιποὶ τὸ, θαλάσσης προσέθηκαν, ὡς τῆς πόλεως πάλαι κυμαινούσης τοῖς πλήθεσιν. Περὶ ἧς Ἰερεμίας ὡς ἐκ προσώπου λέγει Θεοῦ· "Καὶ ἐρημώσω τὴν θάλασσαν αὐτῆς." Ἐξῆς δὲ πάλιν ὁ αὐτὸς τὸ πλῆθος τῶν ἐπελθόντων αὐτῇ Μήδων παρίστησι λέγων· "Ἀνέβη ἐπὶ Βαβυλῶνα ἡ θάλασσα." Πρὸ δὲ τούτων ἔφη περὶ αὐτῆς· "Ἀνεβίβασα ἐπ' αὐτὴν ὡς ἀκρίδων πλῆθος." Τὰ δὲ τῆς ῥήσεως τῆς παρουσίας διαφόροις προσώποις διήρηται· καὶ τὴν ἀρχὴν οἱ μὲν ἀπὸ προσώπου Βαβυλῶνός φασίν, ὡς ἀκουσάσης τὰ μέλλοντα δυσχερῆ, καὶ εἶθε παρέλθοι, λεγούσης, ὡς πνεῦμα δι' ἐρήμου χωροῦν. Ὡν γὰρ ἡ ἀκοὴ φοβεῖ, τίς ἢ πείρα γενήσεται; μὴ οὖν γένοιτο τὴν φήμην εἰς ἔργον ἐλθεῖν. Κατὰ δὲ τινὰς, ὁ προφήτης, ἀναγγεληθέντων αὐτῷ παρὰ Θεοῦ τῶν συμβησομένων αὐτῇ περὶ Μήδων, φησὶν ὡς 2161 οὕτω διελεύσονται τὴν ἔρημον καθιπεύοντες, ὡσανεὶ καὶ ἀνέμων καταιγὶς δι' ἐρήμου διέλθοι, τὴν κόνιν ἐξανιστάσα καὶ συγχέουσα πῶς τὸ πᾶν. Ἀνηγγέλη δὲ μοι, διατοῦτό φησιν, ἐπεὶπερ ὁμοῦ τῇ θεᾷ καὶ τῶν πραγμάτων τὴν ἔκβασιν ἐδιδάσκειτο. Εἶτά φησιν· Ὁ ἀθετῶν ἀθετεῖ. Ἀνεπίπληκτον γάρτων ἐπιόντων τὸ θράσος μὴδὲν μῆτε μέτρου μῆτε φειδοῦς λογιζόμενον. Ἐλεγεν δὲ καὶ ἐν τῇ κατὰ Βαβυλῶνος ὀράσει· Ἴδου ἐγὼ ἐπάγω ὑμῖν τοὺς Μήδους, οἱ οὐ λογιζονται ἀργύριον, οὐδὲ χρυσοῦ χρεῖαν ἔχουσι. Τοξεύματα νεανίσκων συντρίψουσιν. Τῆς τούτων οὖν καταιγίδος ἐπ' ἐμὲ χωρούσης, τί πράξω, φησὶν, ἡ Βαβυλῶν, ἀλλ' ἢ στενάξω μόνον ἐμαυτὴν παραμυθουμένη, ἢ πρὶν ὑπερήφανος, καὶ τοῖς ἄλλοις ἐπάγουσα

στεναγμούς; Ἡ γὰρ ὄσφυς μου, φησὶν, ὑπὸ τῆς ἀγγελίας ἐκλέλυται γυναικὸς τικτούσης δίκην, ἢ πρότερον ἐσφιγμένη τε καὶ νεανική. Τινὲς δὲ ὡς ἀπὸ προσώπου τοῦ βασιλέως Ἀσσυρίων εἰρήσθαι φασιν, Ἄπτου. Ὁ ἀθετῶν ἀθετεῖ. Εἶτε δὲ οὗτος, εἶτε Βαβυλῶν, Ἠδίκησα τὸ μὴ βλέπειν, φησὶν, ἐν ἐξομολογήσεως τρόπῳ. Οὐκ ἠνειχόμεν γὰρ παραινέσεως σπουδὴν ποιούμενη μὴδὲν βλέπειν ὀρθὸν ἤγουν ποιούμενος. Νυνὶ γυναικοπρεπὲς ἀφίησι δάκρυον, ἤγουν· Δυσήκοος γέγονα, οὐκ ἀξιώσας βλέπειν τίς ὁ φύσει Θεός. Ἦκουσα γὰρ τὴν Ἰουδαίων λατρείαν ἐπιστρατεύσας αὐτοῖς τὴν τε πόλιν πορθήσας καὶ τὸν ναόν. Ἀλλὰ καὶ Ἰωνᾶς ἡμῖν ἦλθε κηρύττων μετάνοιαν, καὶ μετανοήσας πάλιν ἠδίκησα. Πρὸς τὸ χρήσιμον δὲ τῶν ἀκουόντων φίλον ἐστὶ προσωποποιεῖν τῇ Γραφῇ. Ἐφ' οἷς φησὶν· Ἐτοιμάσατε τράπεζαν. Τοῦτό φησὶν ὁ προφήτης σαφή τῆς ἐπ' αὐτοῖς ὀργῆς τὴν αἰτίαν ποιῶν, τοῦ Βαλτάσαρ τὸ δεῖπνον τὸ παρὰ Δανιὴλ αἰνιττόμενος, ὅτε τοῖς σκεύεσιν ἐμπαροινήσας τοῖς ἱεροῖς, καὶ μὴ γνοῦς ὅτι Θεοῦ δυνάμει τὴν Ἰουδαίαν κεχείρωται, ἀναθεὶς δὲ τὴν αἰτίαν τοῖς ἑαυτοῦ Θεοῖς, τὴν γραφὴν εἶδεν ἐν τῷ τοίχῳ σημαίνουσαν αὐτῷ τὴν τῆς βασιλείας καθαίρεσιν. Ἐν ἧθει τοίνυν αὐτοῖς τρυφᾶν ὁ προφήτης παρακελεύεται· καὶ τί τὸ μετὰ τοῦτο; πόλεμοι τὴν πανήγυριν διαδέξονται, ὡς μικροῦ δεῖν ἐξ αὐτοῦ δραμεῖν τοῦ ποτοῦ πρὸς ὄπλα. Τινὲς δὲ τὸ, ἐτοιμάσατε τράπεζαν, τὸ προφητικὸν πνεῦμα λέγειν φασὶ πρὸς τοὺς μέλλοντας ἐλεῖν Βαβυλῶνα, Ἐλαμίτας, καὶ Μήδους, καὶ τοὺς πρέσβεις Περσῶν, διεγεῖρον αὐτοὺς πρὸς τὸν πόλεμον καὶ τὴν ἐπ' ἀδείας ὡς ἐπὶ νίκη μελλούσῃ τρυφῆν. Ὁ δὲ τὸ πνεῦμα προφήτης ἔχων· Ταῦτα λέγω, φησὶν, Ἐπειδήπερ οὕτως εἶπε Κύριος πρὸς με· Βαδίσας στήσον σεαυτῷ σκοπόν· καὶ ὁ ἐὰν ἴδῃ ἀπαγγειλάτω, ὁ σκοπὸς δηλονότι. Καὶ εἶδεν ἀναβάτας ἵππεῖς δύο. Ὁ δὲ Σύμμαχος ἄρμα 2164 ζευγος ἵππων. Καὶ πάλιν ὄρα δύο, τὸν μὲν ὄνω τὸν δὲ καμήλῳ ὀχούμενον. Ἐδήλουν δὲ οἱ μὲν ὄντες ἐφ' ἵππων τὴν τῶν πολεμίων παράταξιν. Οἱ δὲ τὴν ἐπὶ τῶν νωτοφόρων πρὸς τὴν χρεῖαν παραγωγὴν καὶ λαφύρων μέλλουσαν ἀποκομιδὴν. Καὶ ἀλλαχοῦ γὰρ φησὶν· "Ἐφερον ἐπ' ὄνων καὶ καμήλων τὸν πλοῦτον αὐτῶν." Τοῦ σκοποῦ ταῦτα τεθεαμένου, Κύριος τῷ προφήτῃ φησὶν· Ἀκρόασαι ἀκρόασιν πολλήν, καὶ κάλεσον Οὐρίαν εἰς τὴν σκοπιάν. Τὸ δὲ Οὐρίαν Ἀκύλας ἐξέδωκε λέοντα. Ὁ δὲ Σύμμαχος λέαιναν. Ὁ δὲ Θεοδοτίων Ἀριήλ. Οὕτω γὰρ ἔχει καὶ τὸ Ἑβραϊκόν. Ἄλλ' οὐκ Οὐρίαν, ὡς μὴ δύνασθαι τὸν εἰρημένον πρόσθεν ἱερέα σημαίνεσθαι. Ἀκρόασαι τοίνυν ἀκρόασιν, ἔφη, πολλήν, καὶ κάλει τὸν Ἀριήλ, ὡς ἂν καὶ τοῦτον ὁ σκοπὸς ἅμα σοὶ θεωρήσειεν. Ὡς σὺν αὐτῷ γὰρ ἰστάμενος ὁ προφήτης φησὶν· Ἔστην διὰ παντὸς ἡμέρας καταδοκῶν τὴν μέλλουσαν ὄψιν τοῦ λέοντος. Ἡμέραν δὲ διατελέσας καὶ νύκτα, φησὶν· Ἴδου αὐτὸς ἔρχεται ἀναβάτης ξυνωρίδος. Ἦν δὲ οὗτος ἡ τιμωρὸς τις ἄγγελος ἐπάγων Βαβυλῶνι τὴν τῆς ἀλώσεως δίκην, ὁ Ἀριήλ ἴσως ὀνομαζόμενος· ἢ αὐτὸς ἐκεῖνος, Ὁ ὡς λέων ὠρυόμενος καὶ ζητῶν τίνα καταπίη. Νοήσας δὲ ὡς τιμωρητικὸς ἐστὶν ἄγγελος βοᾷ· Πέπτωκε, πέπτωκε Βαβυλῶν. Ὁ μὲν οὖν πρῶτος σκοπὸς ὑποδεέστερος ὢν τοῦ προφήτου τὸ πλῆθος ἑώρα τῶν ἐπιέναι τῇ Βαβυλῶνι μελλόντων· ὁ δὲ δεύτερος αὐτὸς ὢν ὁ προφήτης, τὴν ἀγγελικὴν τε καὶ ἀπορρήτοτεράν ὄψιν ὄρα. Τὴν τε Βαβυλῶνος πτώσιν, καὶ τῶν εἰδώλων αὐτῆς, ἅπερ ἀκρόασιν πολλήν ἐκάλει τὸ πνεῦμα. Τινὲς δὲ τὸ, Βαδίσας σεαυτῷ στήσον σκοπόν, οὕτω φασὶν· τὸ δεῖν συνάξαι πρὸς τὴν θεωρίαν τὸν νοῦν, καὶ ἐν τῇ τούτου γενέσθαι περιωπῇ. Τοῦτο γὰρ ἔθος προφήταις πρὸς τὴν τῶν δεικνυμένων ἀντίληψιν. Τοιγαροῦν τις τούτων φησὶν· "Ἐπὶ τῆς φυλακῆς μου στήσομαι καὶ ἐπιβήσομαι ἐπὶ πέτραν καὶ ἀποσκοπεύσω τοῦ ἰδεῖν τί λαλήσει ἐν ἐμοί, καὶ τί ἀποκριθῶ ἐπὶ τὸν ἔλεγχόν μου." Ἀκρόασιν δὲ φασὶ πολλήν, διὰ τὰ παράδοξα τῶν ἐσομένων Βαβυλῶνι συμφορῶν διηγήματα· παντελῶς γὰρ γέγονεν ἔρημος, ὡς μὴδὲ τοὺς ἐν σπηλαίοις κρυφθέντας τὸν Κύρον λαθεῖν, πρὸς ὃν ἔφη Θεός· ὅτι "Δώσω σοι θησαυροὺς σκοτεινοὺς, ἀποκρύφους, ἀοράτους ἀνοίξω σοι." Διὸ πρὸς Βαβυλῶνά φησιν

Ἱερουσαλήμ· "Μὴ ἐπίχαιρέ μοι, ἢ ἐχθρά μου." Μετ' ὀλίγα τε λέγει περὶ αὐτῆς, ὅτι "Ἔσται εἰς καταπάτημα ὡς πηλὸς ἐν ταῖς ὁδοῖς," καὶ τὰ ἐξῆς. Τὸν δὲ Οὐρίαν, φασὶ, τὸν ἱερέα παραλαβεῖν κελεύεται μάρτυρα, ὡς ἂν εἰωθότες ἀπειθεῖν Ἰουδαῖοι προφήταις τῷ παρ' αὐτοῖς τιμιωτάτῳ πεισθήσονται [κοιν]ωνῶ γεγονότι τῆς θέας. Τὸ δὲ, αὐτὸς ἔρχεται, ὁ Πέρσης, φασὶ, καὶ Ἐλαμίτης, ἢ ὁ τούτων Κύρος ἡγούμενος· ἀπὸ Θεοῦ τε εἰρήσθαι τὸ, πέπτωκε Βαβυλῶν. Καταλελειμμένους δὲ λέγει τοὺς μὴ μετὰ τῶν ἄλλων αἰχμαλώτους ἀπαχθέντας, οἳ καὶ τὴν χώραν, καὶ τὴν πόλιν, καὶ τὸν ναὸν, τοὺς 2165 τε πεσόντας, καὶ ληφθέντας ὠδύροντο. Τούτοις οὖν παραμυθίαν, τὴν τῶν αὐτοῦ πεπορθηκότων ἀπήγγειλε συμφορὰν. Τινὲς δὲ καταλελειμμένους τοὺς μὴ συμπληρηθέντας τῇ τῶν ἄλλων ἀσεβείᾳ φησὶν, οἳ βραχεῖς τινες ὄντες, τοὺς πλεονηθέντας ὠδύροντο. Οἷς δὴ καὶ φησὶν ἀναγγεῖλαι τὰ προλαβόντα τὸν Κύριον, ὡσεὶ ἔλεγεν· Ὑμῖν γὰρ ἐξέφηθεν ὡς δι' ἐρμηνέως ἐμοῦ. Τοῦτο τῆς περὶ Αἴγυπτον προφητείας τὸ τέλος. ΤΟ ΟΡΑΜΑ ΤΗΣ ΙΔΟΥΜΑΙΑΣ. ιαζ'. 9 Πρὸς ἐμὲ κάλει παρὰ τοῦ Σηεῖρ· Φυλάσσετε ἐπάλξεις. Φυλάσσω τὸ πρῶτ', καὶ τὴν νύκτα. Ἐὰν ζητῆς ζῆτει, καὶ παρ' ἐμοῦ οἴκει. Ἐν τῷ δρυμῶ ἐσπέρας κοιμηθήσῃ. Ἐν τῇ ὁδῷ Δαιδάν, συνάντησιν διψῶντι ὕδωρ φέρετε⁹, κ.τ.λ. Καὶ οὗτοι τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ ἦσαν πολέμιοι, καὶ συνεχῶς αὐτοῖς ἐπετίθεντο· καὶ μάρτυς Δαβὶδ λέγων· "Κατὰ σοῦ διαθήκην διέθεντο τὰ σκηνώματα τῶν Ἰδουμαίων, καὶ οἱ Ἰσραηλίται, Μωάβ, καὶ Ἀγαρηνοί, Γεβὰλ καὶ Ἀμμων, καὶ Ἀμαλῆκ." Προὔταξε γὰρ τῶν ἄλλων τοὺς Ἰδουμαίους. Ἔθνος δὲ τοῦτο μέγιστον ἀμφὶ τὴν Πέτραν τῆς Ἀραβίας, ἐκ τοῦ Ἡσαῦ καταγόμενον, ὃς Ἐδῶμ ἐκλήθη, ὅστις ἐρμηνεύεται γῆϊνος. Τοιοῦτος γὰρ ὁ βίος αὐτῶ. Καὶ ἀντὶ βρώσεως μιᾶς, ἀπέδοτο τὰ πρωτοτόκια τῷ Ἰακώβ ἀδελφῶ ὄντι, ὃς καὶ Ἰσραὴλ ὠνομάζετο. Ἐξοῦ τὸ τῶν Ἰουδαίων κατήγετο γένος. Ἀδελφῶν γὰρ παῖδες Ἰουδαῖοι ἐξ Ἐδῶμ οὕτω λεγόμενοι. Καὶ ὅμως οὐδὲ ψιλὴν πάροδον ἐξ Αἰγύπτου παρέσχον Ἰσραὴλ εἰς γῆν τῆς ἐπαγγελίας ἰόντι. Καὶ μετὰ ταῦτα πικρῶς οὕτω διέκειντο πρὸς αὐτοὺς, ὡς ὁ προφήτης ὁ λέγων δηλοῖ· "Ἐπὶ ταῖς τρισὶν ἀσεβείαις Ἰδουμαίας, καὶ ἐπὶ ταῖς τέτταρσιν οὐκ ἀποστραφήσομαι αὐτοὺς, ἔνεκεν τοῦ διῶξαι αὐτοὺς ἐν ῥομφαίᾳ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ ἐλυμήνατο πατέρα ἐπὶ γῆς," κατὰ δὲ Σύμμαχον σπλάγχνα ἴδια· ἐξ ἀδελφῶν γὰρ, ὡς εἴρηται, γνησίων ἐγένοντο. Ἔοικε δὲ τοῖς ἑαυτοῦ γνωρίμοις ὁ Θεὸς προσφωνεῖν λέγων· Πρὸς ἐμὲ κάλει παρὰ τοῦ Σηεῖρ· ἢ κατὰ τοὺς λοιποὺς, τοὺς φεύγοντας παρὰ τοῦ Σηεῖρ. Ὅπερ ἦν ὄρος ἐν Ἀραβίᾳ, τοῦ Ἡσαῦ πόλις τε λαμπρὰ, καθ' ἣν αὐτοῦ συνίστατο τὰ βασίλεια. Οὕτω δὲ τὸ ὄρος λεγόμενον εἰσέτι τοῖς ἐπιχωρίοις γνωρίζεται. Τοῖς οὖν ἀγωνιώσιν τὸν ἀπὸ τῶν Ἰδουμαίων φόβον, πρὸς ἐμὲ λέγει, Σπεύδοντες ἦκετε, καὶ παρ' ἐμοῦ γενόμενοι, τὰς ἑαυτῶν ἐπάλξεις φυλάσσετε, κάμὲ φύλακα νυκτὸς ἔχοντες καὶ ἡμέρας. Ζητεῖτω τοίνυν παρ' ἐμοῦ τὴν βοήθειαν ὁ ταύτης ἐπιδεῆς. Οἰκείωτε παρ' ἐμοῦ πᾶς ὁ τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας πεφροντικῶς. Ἐπαγγέλλεται γὰρ αὐτοῖς τὴν ἑαυτοῦ βοήθειαν, εἴπερ ἔλοιτο παραμένειν αὐτῶ. Τὰ δὲ ἐξῆς ὁ προφήτης ἐτέρας ὑποθέσεως 2168 ἐπιλαβόμενος λέγει ληφθεὶς ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος· Διὸ καὶ λῆμμα τὸν λόγον καλεῖ, οὐ περὶ τῶν Ἰδουμαίων λέγοντα μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ πάντων τῶν τὴν Ἀραβίαν οἰκούντων, καὶ πολεμούντων Ἰσραὴλ. Οὐς βούλεται παυσάμενους τοῦ θράσους ἐπιγνῶναι μᾶλλον τὰς ἑαυτῶν συμφορὰς. Τῶν γὰρ πολεμίων ἐπιόντων αὐτοῖς ἀποτελεῖσθαι μὲν τοὺς πλείους, ὀλίγοις δὲ οὕσι τοῖς φεύγουσι φόβῳ τε λελυμένοις καὶ κόπῳ, προαπαντᾶν τοὺς ἀπὸ Θεμὰν φιλανθρώπως ἐπιδιδόντας τροφήν ἀποθανεῖν κινδυνεύουσιν, ἔνθαπερ τύχοιεν φεύγοντες ἐν ἐρημίαις τε καὶ δρυμοῖς καταλαβούσης ἐσπέρας. Τὸν δὲ χρόνον τῆς ἀπωλείας προστίθησι, μετ' ἐνιαυτὸν εἰπὼν ἀκριβῶς ἀριθμούμενον ὡς ἐπιμισθωτοῦ καταδοκοῦντος ἐλευθερωθῆναι μισθώσεως, καὶ καθ' ἡμέραν, ὡς εἶπεῖν, ἀριθμοῦντος τὸν χρόνον. Πόλις δὲ τῆς Ἀραβίας Κηδάρ, ἦν μετὰ τῶν ἄλλων ἀπολεισθῆναι φησὶν, ὡς ὀλίγους ἐκ πάντων σωθήσεσθαι· εὗροις δ' ἂν καὶ παρ' Ἰεζεκιήλ

ιδιάζουσαν προφητείαν περὶ Κηδάρ καὶ Ἰδουμαίας καὶ ὄρους Σηεῖρ. Ὁ δὲ Ἱερεμίας καὶ σοφίαν οὐσάν τινα παρὰ τοῖς Ἰδουμαίοις παρίστησιν λέγων· "Οὐκ ἔστιν ἔτι σοφία ἐν Θεμάν. Ἀπώλετο ἡ βουλή ἐκ συνετῶν. Ὦχετο ἡ σοφία αὐτῶν." Τὸ δὲ τέλος αὐτοῖς οἶον ἔσται, παρίστησι· "Δέδωκά σε ἐν τοῖς ἔθνεσιν εὐκαταφρόνητον." Καὶ πάλιν· "Ἔσται ἡ Ἰδουμαία εἰς ἄβατον," καὶ τὰ ἐπὶ τούτοις. Τινὲς δὲ λέγουσιν, ὡς πρὸς τῇ πάλαι καθ' Ἱερουσαλήμ ὠμότητι, ἔτι καὶ τάδε προσέθηκται. Ἀλούσης γὰρ Ἱερουσαλήμ, καὶ πάσης τῆς Ἰουδαίας ὑπ' Ἀσσυρίων, καὶ τῶν μὲν ἀνηρημένων, τῶν δὲ ἀνδραποδιζομένων, οἱ μόλις σωθέντες, ὡς εἰς ὄμορον τὴν Ἰδουμαίαν καὶ συγγενῶν οὐσαν κατέφευγον. Οἱ δὲ πρὸς τῷ μὴ σώζειν, χείρους ἐπ' αὐτοῖς τῶν πολεμίων ἐγένοντο. Δῆλα δὲ ταῦτα πεποίηκεν Ἀβδιοῦ λέγων· "Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἀπολώ σοφούς ἐκ τῆς Ἰδουμαίας." Καὶ μεθ' ἕτερα δεινὰ τὴν αἰτίαν προσέθηκε λέγων· "Διὰ τὴν σφαγὴν καὶ τὴν ἀσέβειαν τὴν εἰς τὸν ἀδελφόν σου Ἰακώβ." Καὶ μετ' ὀλίγα· "Καὶ ἀλλότριοι εἰσῆλθον εἰς πύλας αὐτοῦ. Καὶ ἐπὶ Ἱερουσαλήμ ἔβαλον κλήρους. Καὶ σὺ ἦς ὡς εἷς ἐξ αὐτῶν." Οἱ τοίνυν Ἀσσύριοι τὴν Ἰουδαίαν φασίν, ἐλόντες πρὸς τε τὰ οἴκοι χωροῦντες, ὁδοῦ πάρεργον ἐποιοῦντο τῆς Ἰδουμαίας τὴν δῆωσιν, καὶ πάντας αὐτοὺς ἐχειρώσαντο. Πρὸς οὓς Ἰδουμαίους φησὶν Ἀβδίας· "Ὅν τρόπον ἐποίησας, οὕτως ἔσται σοι· τὸ ἀνταπόδομά σου ἀνταποδοθήσεται εἰς κεφαλὴν σου." Διὸ νῦν, φησὶ τῷ προφήτῃ Θεός· Πρὸς με κάλει Σηεῖρ, ὡς μελλόντων ὅσον οὐπω τραπήσεσθαι πρὸς φυγὴν. Τοῦτ' ἔστιν, Ἠκέτωσαν καὶ αὐτοὶ φεύγοντες εἰς τὴν Ἰουδαίαν, ἵν' ὡς ἐπετώθαζον ἠττημένοις, καὶ αὐτοὶ γελασθήσονται τῶν Ἀσσυρίων ἠττους γενόμενοι. Πρὸς οὓς ἐν ἤθει τινὶ φησὶν ὀνειδίζων, ὡς Ἀνόνητα μοχθεῖτε περὶ τὰ τεῖχη, διαφυγεῖν τοὺς ἐπιόντας ἐλπίζοντες, καὶ μὴ τὴν θείαν συμμαχίαν αἰτούμενοι. Οἱ δὲ καὶ φασὶ· Φυλάσσω τὸ πρῶτ' 2169 καὶ τὴν νύκτα. Ἄλλ', "Ἐὰν μὴ Κύριος φυλάξῃ πόλιν, εἰς μάτην ἠγγύπησεν ὁ φυλάσσων." Ἐὰν οὖν βούλει, φησὶν, ἐπικουρίαν ζητεῖν, ζήτει ταύτην παρ' ἐμοῦ τοῦ διασώζειν ἰσχύοντος. Καὶ οἶκει παρ' ἐμοί. Τοῦτ' ἔστιν, Ἐμὸς ἔσο, καὶ φρόνει τὰμὰ τῶν εἰδώλων ἀφέμενος, κατὰ τό· "Ὁ ἐμὲ ἀγαπῶν, ἐμοὶ ἀκολουθεῖτω." Καὶ, "Ὅπου εἰμὶ ἐγὼ, ἐκεῖ καὶ ὁ διάκονος ὁ ἐμὸς ἔσται." Ἐπιόντων δὲ σοι τῶν πολεμίων ἔξω πόλεων ἔσο καὶ οἴκων, ὁμοῦ τε τοῖς ἀγρίοις συναυλίζου θηρίοις. Ἀποτίσεις γὰρ τὴν ἴσην ποινήν. Προτείνει τε αὐτοῖς ἄπερ ἔδει ποιεῖν τοῖς φυγοῦσιν ἐξ Ἰσραήλ. Ἐχρῆν γὰρ, φησὶν, ὑμᾶς ὧ ἐκ Θεμάν ἐν τῇ ὁδῷ Δαιδὰν προαπαντῆσαι, τοῖς φεύγουσιν τὰ πρὸς τὴν χρεῖαν προτείνοντας· ὃ μὴ ποιήσαντες πείσεσθε μετ' ἐνιαυτὸν τὰ δεινότερα. Θεοῦ γὰρ εἰπόντος, ἔσται πάντως τὰ προλεγόμενα. Ὁμοίως δὲ νοήσεις, καὶ διωγμῶν ἐπικειμένων Ἑλληνικῶν, τοὺς ἐκ τῶν αἰρέσεων τοῖς ὀρθὰ φρονοῦσι συνεπιτίθεσθαι δοκοῦντας εἶναι Χριστιανούς, οὓς οὐκ εἰς μακρὰν ἡ θεία δίκη μετέρχεται. ΚΕΦΑΛ. ΚΒ'. ΤΟ ΟΡΑΜΑ ΤΗΣ ΦΑΡΑΓΓΟΣ ΣΙΩΝ. αιδ'. 9Τί ἐγένετό σοι, ὅτι νῦν ἀνέβητε πάντες εἰς δώματα μάταια; Ἐνεπλήσθη ἡ πόλις βωόντων. Οἱ τραυματαῖα σου, οὐ τραυματαῖα ἐν μαχαίραις. Οὐδὲ οἱ νεκροὶ σου, νεκροὶ πολέμου⁹, κ.τ.λ. Εἰδωλολατροῦντες ἴσως ἐν τῷ δοκεῖν ἑαυτοῖς ἐπιγραφόμενοι τὸν Θεὸν ἀνάλωτοι διαμένειν ἐνόμιζον. Διόπερ φησὶ περὶ τῆς Ἱερουσαλήμ διὰ φωνῆς Ἱερεμίου πρὸς αὐτούς· "Καὶ μὴ λέγετε ὅτι ναὸς Κυρίου ἐστίν, ὅτι ἐὰν μὴ διορθοῦντες διορθώσητε τὰς ὁδοὺς ὑμῶν, καὶ τὰ ἐπιτηδεύματα ὑμῶν, καὶ δώσω τὸν οἶκον τοῦτον ὡσπερ Σηλώμ." Περὶ δὲ τούτων καὶ διὰ Μιχαίου φησὶν· "Οἱ ἠγούμενοι αὐτῆς μετὰ δώρων ἔκρινον. Καὶ οἱ ἱερεῖς αὐτῆς μετὰ μισθοῦ ἀπεκρίνοντο. Καὶ οἱ προφήται αὐτῆς μετὰ ἀργυρίου ἐμαντεύοντο, καὶ ἐπὶ τὸν Κύριον ἐπανεπαύοντο λέγοντες· Οὐχὶ Κύριος ἐν ἡμῖν ἐστίν; Οὐ μὴ ἐπέλθῃ ἐφ' ἡμᾶς κακὰ;" καὶ τὰ μετὰ ταῦτα. Διὸ καὶ νῦν εἰδωλολατροῦσι προλέγει Θεὸς αὐτοῖς τὴν μέλλουσαν ἄλωσιν ὑπὸ τῶν Ἀσσυρίων Ἰεχονίου βασιλεύοντος. Ἦς, ὡς εἶπεῖν, ὀρωμένης, δέον ἐκ μετανοίας ἐπιστρέφειν ἐπὶ Θεὸν, ποιεῖν τε πάντα ὅσα Μιχαίας ἐπέταξε λέγων· "Ἀγιασάτε νηστείαν, κηρύξατε θεραπείαν," καὶ τὰ ἐπὶ τούτοις. Ταῦτα

μὲν οὐκ ἐποίουν, ἀπὸ δὲ τῶν δογμάτων περισκοποῦντες, τοὺς πολεμίους ὠδύροντο, ὅπερ ὑπῆρχεν ἀνόνητον. Προετηθήκεσαν δὲ καὶ πρὸ μάχης φόβῳ, κατὰ τὸ εἶκος, καὶ λιμῶ, καὶ τῆ τῶν ὑδάτων ἐνδείᾳ. Εἰκότως ἄρα φησὶν ὁ Δαβίδ· "Κύριε, ὁ Θεὸς τῶν δυνάμεων, μακάριος ἄνθρωπος ὁ ἐλπίζων ἐπὶ σέ." Φάραγγα δὲ Σιών ὀνομάζει τὴν Ἱερουσαλήμ, ὡς ὑποκειμένην ταῖς ὑπωρεῖαις Σιών. Ταύτης 2172 δὲ τοὺς ἄρχοντας πεφευγέναι φησιν· ἐπιόντων γὰρ ἤδη τῶν πολεμίων πᾶσαν βοήθειαν ἀπογνόντες ἀνθρωπίνην, ἀπέδρασαν οἱ πρῶτοι τῆς πόλεως, ὡς δὴ νηὸς βαπτιζομένης ἀποπηδήσαντες. Τοὺς δὲ ἀλόντας δεδέσθαι φησί· Τὸν γὰρ Σεδεκιάν ἅμα τοῖς παισὶ συλλαβόντες οἱ Βαβυλώνιοι, τοὺς μὲν ἀπέσφαξαν, τὸν δὲ τῶν ὀμμάτων ἐκκόψαντες ἀπεκόμισαν τῆ δυνάμει πάλαι θαρρήσαντα, καὶ μηδαμῶς εἰπεῖν ἀνασχόμενον, "Οὐκ ἐπὶ τῷ τόξῳ μου ἐλπῶ, καὶ ἡ ῥομφαία μου οὐ σώσει με·" ἵνα καὶ λέξειεν· "Ἐσώσας γὰρ ἡμᾶς ἐκ τῶν θλιβόντων ἡμᾶς, καὶ τοὺς μισοῦντας ἡμᾶς κατήσχυνας. Δι' ἅπερ ἀπαράκλητον ἔχειν πένθος ὁ προφήτης φησὶ τὸ γένος ὀλοφυρόμενος. Τὴν γὰρ χεῖρα τὴν ὑψηλὴν τίς ἀποστρέψει; Ἐὰν γὰρ κλείσῃ κατὰ ἀνθρώπου τίς ἀνοίξει; Εἶτά φησι· Πλανῶνται ἀνὰ τὰ ὄρη, ἢ φεύγοντες, ὡς ἐλέγομεν, ἢ ἐν ὑψηλοῖς τοὺς ψευδωνύμους θεοὺς ἱκετεύοντες· ὅπερ ἦν ἔθος αὐτοῖς παρὰ δένδρα μεγάλα ποιεῖν. Ἐπεὶ γὰρ ἔφη τὴν ἀπώλειαν παρὰ Κυρίου Σαβαώθ ἐπιφέρεισθαι, καὶ τὴν αἰτίαν εἰκότως ἐπήνεγκεν, ὡς ἂν εἰκὴ Θεὸς μὴ τιμωρεῖσθαι νομίζοιτο. Διὸ φησιν Ἱερεμίας· "Εἶδες ἃ ἐποίησέν μοι ἡ κατοικία τοῦ Ἰσραὴλ; Ἐπορεύθη ἐπὶ πᾶν ὄρος ὑψηλόν, καὶ ἐπὶ πάντα βουνὸν ὑψηλόν, καὶ ἐπὶ παντὸς ξύλου ἀλσώδους, καὶ ἐπόρνευσεν ἐκεῖ," κατὰ τὸ εἰρημένον· "Τῷ ξύλῳ εἶπαν· Πατήρ μου εἶ σύ. Καὶ τῷ λίθῳ· Σύ με ἐγέννησας." Καὶ οὐδὲ ὀλίγοι, φησὶ, τοῦτο πεπόνθασιν, ἀλλ' ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου. Ὅθεν φησὶ πρὸς τὸν Ἱερεμίαν Θεός· "Καὶ σὺ μὴ προσεύχου περὶ τοῦ λαοῦ τούτου, ὅτι οὐκ εἰσακούσομαι. Οἷα γὰρ ποιοῦσιν, φησὶν, οἱ υἱοὶ αὐτῶν; συλλέγουσι ξύλα, καὶ οἱ πατέρες αὐτῶν καίουσι πῦρ, καὶ αἱ γυναῖκες αὐτῶν τρίβουσι στᾶς τοῦ ποιῆσαι χαυῶνας τῆ στρατιᾶ τοῦ οὐρανοῦ." Οὐκ εἰκὴ γὰρ οὖν ἐκτείνεται δίκτυα πτερωτοῖς. Διατυποῖ δὲ λοιπὸν ἐντεῦθεν εἰς ὄψιν ἄγων τὸν πόλεμον εἶ πως ἐπιστραφεῖεν φοβούμενοι τῆς πόλεως γεγονότας τοὺς Ἐλαμίτας, δεικνὺς ἐξ ἑνὸς ἔθνους τοὺς πολεμίους δηλῶν, καὶ τὸ πλῆθος παριστάς. Αἱ φάραγγές σου, φησὶν, ἀρμάτων πλησθήσονται, καὶ περὶ τὰς πύλας στενοχωρούμενοι τῶν ἵππων ἔνδον ἀποβάντες τὰς οἰκίας διερευνήσονται, καὶ τοὺς βασιλικοὺς ἀνακαλύψουσι θησαυρούς. Τοῦτο γὰρ διὰ τῆς ἄκρας δηλοῦται Δαβίδ. Ἐξ αὐτοῦ γὰρ οἱ βασιλεύοντες. Οὕτω καὶ νοητοὶ διὰ τῶν παθῶν ἡμῶν ἐπικρατοῦντες πολέμιοι τὸν πνευματικὸν ἡμῶν ἀφαρπάζουσι πλοῦτον τὸν νοῦν εἰσδύνοντες τὸν ἡμέτερον. Ὅθεν εἴρηται· "Ἐὰν πνεῦμα τοῦ ἐξουσιάζοντος ἀναβῆ ἐπὶ σέ, τὸν τόπον σου μὴ ἀφῆς, ὅτι ἴαμα καταπαύσει ἁμαρτίας." Ἀνακοπτόμενα γὰρ τὰ τοιαῦτα πάθη μαραίνεται. 2173 Καὶ ἴδωσαν, φησὶν, ὅτι πλείους εἰσίν. Πρὸς τοὺς οἰομένους ὅτι καὶ μόνοι τῶν πολεμίων ἐπικρατήσουσιν· μὴ γὰρ ἂν διὰ τοσαύτης ὁδοῦ πολὺ τι πλῆθος πολεμίων ἐλθεῖν. Ἦγουν, ἐπειδὴ τὸ κατὰ τὴν πόλιν ὕδωρ μὴ νομίσαντες ἀρκέσειν αὐτοῖς ὡς δὴ πλείοσιν ὑπάρχουσιν Ἰουδαῖοι, ἐστοχάσαντο δὲ τὰς οἰκίας κατὰ Σύμμαχον ἀριθμήσαντες, τὸ τῆς ἀρχαίας κολυμβήθρας ὕδωρ εἰς τὴν πόλιν μετοχετεύσαντες, Θεῶ μὲν οὐ προσεῖχον, ἀνθρωπίναις δὲ παρασκευαῖς ἐπεποίθησαν. Ὡς ἐν ἤθει γὰρ αὐτοῖς ὀνειδίζων φησὶν, ὅτι δὴ πρὸς τὸ πλῆθος ἑαυτῶν, τὸ ὕδωρ συνεμετρήσαντο πρὸς τὴν πολιορκίαν οὕτως ἀρκέσειν οἰόμενοι, κἂν εἰς χρόνον ἐκτείνοιτο, καὶ τὰς οἰκίας καταλύοντες ἀσφαλέστερα τὰ τεῖχη κατεσκευάζοντο· δέον εἰς Θεὸν ὀρᾶν καὶ τὴν πόλιν ποιήσαντα, καὶ τεῖχος ταύτη γενόμενον. "Ὅρη γὰρ, φησὶ, κύκλῳ αὐτῆς, καὶ Κύριος κύκλῳ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ." Τοῦτο καὶ διὰ προφήτου φωνῆς ἐπαγγέλλεται· "Ἐγὼ ἔσομαι αὐτῇ, λέγει Κύριος, τεῖχος πυρὸς κυκλόθεν, καὶ εἰς δόξαν ἔσομαι ἐν μέσῳ αὐτῆς." Εἶτά φησιν, ὡς κινδύνων αὐτοῖς ἐκ Θεοῦ τοσοῦτων ἐπικειμένων, δέον αὐτὸν εὐμενίζεσθαι πάση

σπουδῆ· οἱ δὲ πρὸς ἀπόγνωσιν ἐλθόντες ἐπανηγύριζον κατὰ τό· "Ὅταν ἔλθῃ ἀσεβῆς εἰς πλήθος κακῶν, καταφρονεῖ." Τοιγαροῦν πεπόνθασιν εἰς τέλος ἅπερ ἔδει πρὸς ὀλίγον αὐτοὺς παθεῖν τὸν Θεὸν ἰκετεύοντας μετὰ δακρύων καὶ πένθους, καὶ τὰ τοῦ Δαβὶδ ἀνακράζοντας· "Ἴδε τὴν ταπείνωσίν μου, καὶ τὸν κόπον μου, καὶ ἄφες πάσας τὰς ἁμαρτίας μου." Τοῖς γὰρ ταῦτα ποιοῦσι καθὰ Μιχαίας φησί· "Ἐλεήμων καὶ οἰκτίρμων ἐστὶ, μακρόθυμος καὶ πολυέλεος καὶ μετανοῶν ἐπὶ κακίαις" ἐπὶ τούτοις. Τὴν προκειμένην δὲ ῥῆσιν οὕτω τινὲς ἐξηγήσαντο, ὡς μὴ προσωπολήπτης ὁ Κύριος τὸν περὶ τῆς Σιών λόγον ἐν μέσοις τοῖς κατὰ τῶν ἀλλοφύλων ἐλέγχους ἐνέθηκεν, ὡς ἀλλοφύλοις τοῖς Ἰουδαίοις χρησάμενος, πρὸς οὓς φησι δι' Ἀμώς· "Οὐχ ὡς υἱοὶ Αἰθιοπῶν ὑμεῖς ἐστέ μοι, λέγει Κύριος, οὐ τὸν Ἰσραὴλ ἀνήγαγον ἐκ γῆς Αἰγύπτου, καὶ τοὺς ἀλλοφύλους ἐκ Καππαδοκίας, καὶ τοὺς Σύρους ἐκ βόθρου; Ἴδου οἱ ὀφθαλμοὶ Κυρίου ἐπὶ πάσας τὰς βασιλείας τῆς γῆς." Ὅθεν νῦν τὴν παντελῆ τούτων ἀποβολὴν παριστῶν, τοῖς ἀλλοφύλοις αὐτοὺς ἐγκατέλεξεν. Ὁ καὶ δηλοῦται διὰ τῆς φάραγγος. Οὐ γὰρ ἀπλῶς εἶπε Σιών, ἀλλὰ φάραγγα, τὴν πτῶσιν δηλῶν τὴν ἐξ ὕψους τοῦ θεοσεβοῦς πολιτεύματος καὶ ἐν κοιλάσι καὶ βάθει τῆς κακίας κειμένους αὐτοὺς αἰνιττόμενος. Σιών μὲν γὰρ ὄρος ἐστὶν [ὑψηλὸν] ἐφ' οὗ ὁ νεὼς τοῦ Θεοῦ ὑποκοδόμητο· Διὸ φησιν· "Ἐπ' ὄρος ὑψηλὸν ἀνάβηθι ὁ εὐαγγελιζόμενος Σιών." Καί· "Προσεληλύθατε Σιών ὄρει καὶ πόλει Θεοῦ ζῶντος Ἱερουσαλήμ ἐπουρανίῳ." Σημαίνειν δὲ καὶ τὸν εὐαγγελικὸν ἐλέγετο λόγον. Οἱ δὲ ταύτης τῆς ἐλπίδος ἐκπεπτωκὸ 2176 τες ἐν φάραγγι τῆς Σιών παρακείμενοι πεπτῶκασιν. Πάση γὰρ ἀρετῇ κακία παράκειται, εἰς ἣν ἐκπίπτει τις ἐκείνης διαμαρτῶν, ὡς ὁ εἰς ἀπιστίαν ἐκ πίστεως. Εἰς ἣν οἱ ἐκ περιτομῆς κατηνέχθησαν ἐξ ὕψους εὐαγγελικοῦ καὶ τῆς ἐπουρανίου Σιών. Διόπερ ἐν ἀλλοφύλοις ἐτάχθησαν, ἀλλὰ καὶ οὕτω δυσπραγοῦντες, εἰκῆ φυσιώμενοι παρὰ τῆς προφητείας ἀκούουσι, Τί ἐγένετό σοι, ὅτι ἀνέβητε πάντες εἰς δώματα μάταια; καὶ κατὰ Χριστοῦ τὸ, "Αἶρε, αἶρε, καὶ σταύρου," βοησάντων, φησὶν, ἐνεπλήσθη ἡ πόλις βοώντων. Καὶ ἐπεὶ ἔστιν ἁμαρτία πρὸς θάνατον, καθ' ἣν ψυχὴ ἁμαρτάνουσα, αὐτὴ ἀποθάνεται, αἱ τραυματῖαι σου, φησὶν, οὐ τραυματῖαι μαχαίρας. Καὶ πάντες, φησὶν, οἱ ἄρχοντές σου πεφεύγασιν. Κατὰ δὲ Σύμμαχον ἀνεστατώθησαν, κατὰ δὲ Θεοδοτίωνα μετεκινήθησαν. Ὅθεν οὐκ ἔτι παρ' αὐτοῖς, οὐ βασιλεῖς, οὐχ ἡγούμενοι, οὐχ ἀρχιερεῖς, οὐ προφῆται, ἀλλ' οὐδὲ Φαρισαῖοι καὶ Σαδδουκαῖοι. Οἱ δὲ εἰσέτι νῦν ἀλόντες ὑπὸ τοῦ τῶν ψυχῶν πολιορκητοῦ πικρῶς καταδέδενται. Τὴν δὲ τοσαύτην αὐτῶν πτῶσιν ὁ προφήτης ἰδὼν, συμμετρεῖ τῷ πάθει τὸν θρῆνον, τὴν τοῦ γένους ἀποβολὴν, καὶ τὴν ἄλωσιν προβλέπων τῆς πόλεως, τὰς τεταραχὰς, καὶ τὴν πλάνησιν, ἣν ἐπλανήθησαν ἐγκαταλειφθέντες. Εἶτα τοὺς Ἐλαμίτας εἰπὼν, ἀφανεῖς δυνάμεις δηλοῖ καὶ πολεμίους, οἷς ὑπὸ Θεοῦ παρεδόθησαν, οἳ καὶ παραβλέποντες ἐρμηνεύονται, τῶν ἀπολλυμένων παρορῶντες τὴν σωτηρίαν, φειδόμενοι μηδενός. Οὗτοι δὲ, φησὶν, εἰσελεύσονταί σου τὰς πύλας· ἀλλ' οὐχὶ νῦν, ἀλλ' ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, τῷ προφητευσόμενῳ καιρῷ, ἀποκαλύψουσί τε τὰ κρυπτά τῆς ἄκρας Δαβὶδ τῆς βασιλείας τὰ σύμβολα, καὶ τὰ ἐν τῷ ἁγιάσματι κείμενα τὰ μόνῳ τῷ ἀρχιερεῖ θεατά. Ἀντὶ δὲ τοῦ, Καὶ εἶδον ὅτι πλείους εἰσὶ, Σύμμαχος ἔφη· Καὶ τὰ ῥήματα οἴκου Δαβὶδ ὄψεσθε, ὅτι ἐπληθύνθη. Ὑδωρ δὲ ἦν παλαιᾶς κολυμβήθρας ἐν τῇ πόλει, τῆς παλαιᾶς θεοπνεύστου Γραφῆς ὁ λόγος, ὃν ἀποστραφέντες, ἀλλότριον ὕδωρ ἑαυτοῖς ἐπενόησαν, διδάσκοντες διδασκαλίας ἐντάλ

ματα ἀνθρώπων, ἀκυρώσαντές τε τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ τὴν παράδοσιν αὐτῶν. Περὶ ὧν πρὸς τὸν Ἱερεμίαν φησὶν· "Ἐμὲ ἐγκατέλιπον πηγὴν ὕδατος ζῶντος, καὶ ὠρυξαν ἑαυτοῖς λάκκους συντετριμμένους." Τὸ δὲ ξένον ὕδωρ μεταξὺ τῶν δύο τειχέων ἐπενόησαν. Δύο δὲ τείχη τῆς κατὰ Θεὸν πολιτείας ἦτε Παλαιὰ καὶ Καινὴ Διαθήκη, ὧν οὐδετέρας αἱ τῶν πρεσβυτέρων μετέχουσι παραδόσεις ἐφ' ἃς οἱ δευτερωταὶ λεγόμενοι παρ' ἐκείνοις ἀλαζονεύονται, καὶ ἄλλο δέ τι τολμήσαντες, τῆς πόλεως

τοὺς οἴκους, εἰς οἰκοδομὴν τοῦ ἰδίου τείχους κατέλυσαν. Τὰ γὰρ ῥήματα τῆς θείας Γραφῆς ἀπολαμβάνοντες, τὰς οἰκείας μυθολογίας περιτειχίζουσι, μὴ προσεσχηκότες Θεῷ τῷ πεποιηκότι τὴν παλαιὰν τῶν θεοπνεύστων Γραφῶν, 2177 κολυμβήθραν τὴν ἀπὸ πηγῶν τοῦ Θεοῦ Πνεύματος προχεομένην. Ὁ μὲν οὖν Θεὸς μὴ βουλόμενος τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὡς τὴν μετάνοιαν αὐτοῦ, θρηνεῖν αὐτοὺς παρεκελεύετο τὴν ἰδίαν ἀπώλειαν. Οἱ δὲ τούναντίον, ὡς ἀπεγνωκότες τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν, ἐποίουν, τὴν μετὰ τουτονὶ τὸν βίον τοῦ Θεοῦ κρίσιν οὐ λογιζάμενοι. Διὸ τοῖς ῥητοῖς ὁ Παῦλος χρησάμενος εἶπεν· "Εἰ νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται, φάγωμεν καὶ πίωμεν. Αὔριον γὰρ ἀποθνήσκομεν." Ὡς δὲ δεσμῶ Θεοῦ καταδεθείσης αὐτῶν τῆς ἁμαρτίας ἐπάγει· Καὶ οὐκ ἀφεθήσεται αὐτῇ ἡ ἁμαρτία ὑμῶν ἕως ἂν ἀποθάνητε. Καὶ ὅρα τὸ μέγεθος τῆς ἀπειλῆς τοῦ Θεοῦ, καὶ ὡς οὐδαμοῦ τὸν λαὸν ἐπ' εἰδωλολατρείᾳ διέβαλεν, ὅτι δὲ εἰς δώματα ἀνέβησαν μάταια, καὶ βοῶν ἐπλήρωσαν τὴν πόλιν, καὶ ξένον ὕδωρ ἐξεῦρον τὴν παλαιὰν κολυμβήθραν ἀποστραφέντες, καὶ συνεστήσαντο τείχος τοὺς οἴκους καθελόντες τῆς πόλεως. Καὶ αὐτοὶ μὲν ἀναισθητῶς ἐπὶ τούτοις διέκειντο. Ὁ δὲ προφήτης ἀπέκλαιεν. Τῶν δὲ πικρῶν δακρύων ἡ πρόφασις ἡ κατ' αὐτῶν ἀπειλή τὴν ἁμαρτίαν ταύτην μὴ συγχωρηθήσεσθαι λέγουσαν. ιεκε'. 9Τὰδε λέγει Κύριος Σαβαώθ· Πορεύου εἰς τὸ παστοφορεῖον, πρὸς Σομνὰν τὸν ταμίαν, καὶ εἶπον αὐτῷ· Τί σοι ὧδε; καὶ τί σοι ὧδε ἐστίν, ὅτι ἐλατόμησας σεαυτῷ ὧδε μνημεῖον, καὶ ἐποίησας σεαυτῷ ἐν ὑψηλῷ μνημεῖον, καὶ ἔγραψας σεαυτῷ ἐν πέτρᾳ σκηνήν⁹; κ.τ.λ. Σομνὰς καὶ Ἐλιακεῖμ, ὧν ἐνταῦθα μέμνηται, σύγχρονοι γεγονάσιν Ἐζεκία τῷ βασιλεῖ, ὅπερ ἐκ τῆς ἱστορίας ἔστι μαθεῖν. Οἱ καὶ ἐξῆλθον πρὸς τὸν Ἀσσύριον ἐπιστάντα τῇ πόλει, καθὰ διὰ τῶν ἐξῆς ὁ προφήτης φησίν. Τὸν δὲ Σομνὰν ἔλεγεν ὁ Ἑβραῖος ἄσεμνόν τε καὶ ἀλαζόνα γενέσθαι καὶ ἀβροδίατον ἀρχιερέα, αὐτομολῆσαί τε πρὸς Σενναχερείμ προδεδωκότα τὸν λαόν. Πρὸς ὃν ὁ προφήτης κελεύεται βαδίζειν ἐπὶ τὸ παστοφορεῖον. Ἦν δὲ χῶρος ἐν τῷ ναῷ. Ἄνθ' οὗ Σύμμαχος τὸν σκηνοποιοῦντα, φησίν. Ὁ δὲ Ἀκύλας τὸν σκηνοῦντα. Μνημεῖον δὲ κατὰ πέτρας ὑψηλὸν ἑαυτοῦ λατομήσας ἐπέγραψε τούτῳ σκηνῇ, ὡς δὴ σκηνώσων ἐν αὐτῷ μετὰ θάνατον, πρέπον δὲ σύμβολον τῆς ἑαυτοῦ διανοίας ἐπέγραψεν, ὡς τὰ ἔξω μόνον ὑπάρχων λαμπρός. Μάτην δὲ τοῦτο, φησὶ, λατομεῖς. Οὐ γὰρ μεθέξεις αὐτοῦ. Τοῦτο γὰρ τὸ, τί σοί ἐστίν ὧδε, δηλοῖ. Συντρίψει γὰρ ὁ Κύριος ἄνδρα, ἀπώχοντο γὰρ αἰχμάλωτοι μετὰ τῶν ἀγελαίων οἱ δυνατώτατοι. Κομισθήσῃ δὲ καὶ σὺ μακρὰν τῆς ἀξίας ἀφηρημένος, καὶ στάσεως τῆς κατὰ τῷ Θεῷ λειτουργεῖν. Τί οὖν ἔδει σοι τύφου καὶ χρημάτων καὶ ἄρματος; οὐ γὰρ τοῦ ἄρχοντος ἡ δόξα καθαιρεθήσεται. 2180 Τὴν γὰρ τῆς ἀρχιερωσύνης ἀναξίως μετῆλθες οἰκονομίαν, κριτῆς γενόμενος ἄδικος. Τὸν δὲ σὸν ἐταῖρον Ἐλιακεῖμ δοῦλον ἑαυτοῦ δοκιμάσας εἶναι Θεὸς, εἰς τὴν σὴν αὐτὸν καταστήσεται χώραν τοῖς ὑπὸ χεῖρα πατρὸς ἐφέξοντα τάξιν. Ἔσται γὰρ οὐκ αὐθάδης, οὐ βάσκανος. Πρᾶος δὲ τις ὢν, τὴν δόξαν ἔξει τοῦ πραοτάτου Δαβίδ. Ἄρξει δὲ μετὰ πολλῆς ἐξουσίας, ὡς μὴ ἔξιν τὸν ἀντιλέγοντα. Καὶ κράτος ἔξει. Τοῦτ' ἔστι τὸ δύνασθαι κρατεῖν τῶν ὑπὸ χεῖρα λαῶν. Καὶ ἔσται βεβαίων ἰδρυμένος ἐπὶ τὴν αὐτοῦ λειτουργίαν. Τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ, Ἐν τόπῳ πιστῷ ἐστάναι τὴν ἀρχὴν ἀσάλευτον ἔχοντα. Τῆς δὲ τούτου κηδεμονίας ἠρτημένοι πάντες γενήσονται ὡς ἐπ' ἀγαθῷ πεποιθότες. Διὰ δὲ τούτων μανθάνομεν μὴ χαυνοῦσθαι δυναστεία, μηδὲ τῆς κρίσεως ἀμνημονεῖν τοῦ Θεοῦ. Εἰκότως δὲ συνῆπται ταῦτα τοῖς περὶ φάραγγος Σιών τοῦ σωτηρίου πάθους ἐπὶ τὸν καιρὸν ἀναγόμενα, καθ' ὃν οἱ κατὰ Σομνὰν ἀλαζόνες καὶ φιλοχρήματοι, κατὰ τὸν Μωσέως νόμον ἱερατεύοντες σωματικῶς, ἐκπεπτώκασιν. Περὶ ὧν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἔλεγεν ὁ προφήτης μετ' ἄλλων ὄσων καὶ τὸ, Ἀγαπῶντες δῶρα, καὶ τὸ, ὀρφανοῖς οὐ κρίνοντες, καὶ κρίσιν χήρας οὐ προσέχοντες. Καὶ φονευτὰς δὲ, ὡς κυριοκτόνους, ἐκάλεσεν. Οἷς καὶ ταλανίζων ἔλεγεν ὁ Σωτὴρ· "Καὶ ἀφήκατε τὰ βαρύτερα τοῦ νόμου, τὴν κρίσιν, καὶ τὸ ἔλεος, καὶ τὴν πίστιν." Προετύπου δὲ τούτους ὁ Σομνὰς. Ὁ δὲ

Ἐλιακεῖμ, Θεοῦ ἀνάστασις ἐρμηνευόμενος, σύμβολον τῆς νέας καὶ καινῆς ἱερωσύνης ἐγένετο, ἦν ἡ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἀνάστασις ἐν τῇ ἑαυτοῦ Ἐκκλησίᾳ καθ' ὅλης τῆς οἰκουμένης συνεστήσατο. Κέκληται γὰρ Χριστὸς ἀντ' ἐκείνων ἀρχιερεὺς, ὡς Ἐλιακεῖμ ἀντὶ Σομνά. Κατὰ γὰρ τὸν Ἀπόστολον. "Οὐχ ἑαυτῶ τις ἀρπάζει τὴν τιμὴν, ἀλλὰ καλούμενος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. Καθὼς ὁ Χριστὸς οὐχ ἑαυτὸν ἐδόξασεν εἰς τὸ γεννηθῆναι ἀρχιερέα, ἀλλ' ὁ λαλήσας πρὸς αὐτὸν, "Σὺ εἶ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ." Λαβεῖν δὲ λέγεται καὶ τὴν Δόξαν τοῦ Δαβὶδ, τοῦτ' ἔστι τὴν ἐπὶ τὸν νοητὸν Ἰσραὴλ ἀρχὴν τε καὶ βασιλείαν. "Οὐ γὰρ πάντες φησὶν, οἱ ἐξ Ἰσραὴλ, οὗτοι καὶ Ἰσραὴλ," καὶ τὰ ἐπὶ τούτοις. Ἀρχιερεῖ δὲ γεγονότι Χριστῶ οὐκ ἔσται, φησὶν, ὁ ἀντιλέγων. "Οὐ γὰρ ὠφελήσει ἐχθρὸς ἐν αὐτῶ, καὶ υἱὸς ἄνομος οὐ προσθήσει τοῦ κακῶσαι αὐτόν." Καὶ ἄλλως δὲ, εἰ καὶ Ἰσραὴλ ἀντεῖπεν, τὰ δ' οὖν ἔθνη ὑπέκυψεν. Διὸ περὶ μὲν ἐκείνου φησί. "Ρῦσαί με ἐξ ἀντιλογίας λαοῦ." Περὶ δὲ τούτων. "Καταστήσεις με εἰς κεφαλὴν ἐθνῶν. Λαὸς ὃν οὐκ ἔγνω, ἐδούλευσέν μοι. Εἰς ἀκοὴν ὠτίου ὑπήκουσέ μου" καὶ περὶ ἐκείνων αὖθις, "Υἱοὶ ἀλλότριον ἐψεύσαντό μοι." Καί. "Ὅτι ἐπαλαιώθησαν καὶ ἐχώλαναν ἀπὸ τῶν τρίβων αὐτῶν." Πεπαλαίωνται γὰρ, καὶ ἐγγὺς γεγονάσιν ἀφανισμοῦ κεκλασμένην τέως περιεσχίκασι τὴν διάνοιαν υἱοὶ γεγονότες ἀλλότριον. Πάλαι γὰρ ὢν πρωτότοκος Ἰσραὴλ, ὅτε κατεψεύσαντο τοῦ Χριστοῦ, γεγονάσιν ἀλλότριον, ἀπωλείας λοιπὸν 2181 τέκνα καὶ γεέννης καλούμενοι. ἀνθ' ὧν ἡμῖν ἀνέδειξε τὸν Ἐλιακεῖμ. Ὅς καὶ φησὶν. "Ἀπὸ τῆς ταλαιπωρίας τῶν πτωχῶν καὶ τοῦ στεναγμοῦ τῶν πενήτων νῦν ἀναστήσομαι, λέγει Κύριος." Ἐν δὲ τῇ Ἐκκλησίᾳ, τῶ οἴκῳ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, πᾶς ἔσται, φησὶν, ἐπ' αὐτῶ πεποιοῦσθε ἔνδοξός τε καὶ μικρὸς, κατὰ κόσμον φημί. Προσωπολήπτῃ γὰρ οὐκ ἔστιν ὁ τῶν ὅλων Θεός. Νοήσεις δὲ τοῦτο καὶ κατὰ μέτρον ἡλικίας πνευματικῆς. ΚΕΦΑΛ. ΚΓ'. ΤΟ ΟΡΑΜΑ ΤΥΡΟΥ. αἱ'. Ὁλολύζετε, πλοῖα Καρχηδόνας, ὅτι ἀπώλετο, καὶ οὐκ ἔτι ἔρχονται. Ἐκ γῆς Κιτιαίων ἦκται αἰχμάλωτος· τίνοι ὅμοιοι γεγονάσιν οἱ ἐνοικοῦντες ἐν τῇ νήσῳ μετάβολοι Φοινίκης, διαπερῶντες τὴν θάλασσαν ἐν ὕδατι πολλῶ; Σπέρμα μεταβόλων, ὡς ἀμητοῦ εἰσφερομένου, οἱ μετάβολοι τῶν ἐθνῶν. κ.τ.λ. Οὐ περὶ πραγμάτων μόνον ἤδη λαβόντων τὴν ἔκβασιν τῆς ἐπ' αὐτοῖς προρρήσεως, αἱ προφητεῖαί φασιν· οὕτω γὰρ ἂν ἔδοξεν οὐδὲν εἶναι ταῦτα πρὸς ἡμᾶς, εἰ καὶ τὰ μάλιστα διὰ τούτων ἀψευδὲς θαυμάζειν ἐχρῆν τὸν Θεόν. Νυνὶ δὲ οὐ προθεσπίζουσι μόνον ἐπὶ τοῖς ἔθνεσιν, ἀλλὰ καὶ καθ' ἑκάστην διάζων φέρεται τρόπος θεοσεβείᾳ προσήκων· ὡς ἐν τῶ προλέγειν τὴν Βαβυλῶνος καθαίρεσιν, περὶ καθολικῆς τοῦ Θεοῦ διείλεκται κρίσεως. Ὁ περὶ Αἰγύπτου δὲ λόγος θυσιαστήριον ἔσεσθαι Θεοῦ κατ' αὐτὴν φησι θεοσεβῶν τε πλῆθος ἀνδρῶν. Ὁ δὲ περὶ Μωάβ, Ἐκκλησίαν τε καὶ θρόνον ἐν αὐτῇ γενέσθαι Θεοῦ, παυσαμένης ὡς ἐν Αἰγύπτῳ κὰν ταύτῃ τῆς εἰδωλολατρίας. Ὁ δὲ περὶ Δαμασκοῦ, ἐπιστροφὴν ἔσεσθαι φησι τῶν πάλαι τὸν Θεὸν ἀγνοούντων. Ὁ δὲ νῦν περὶ Τύρου, πρὸς τοῖς αὐτῆς πάθεισιν, προσφοράς ἐν αὐτῇ προαγορεύει Κυρίῳ γενήσεσθαι. Εἴποις δ' ἂν καὶ ἄλλως, ὠφελείας ἔνεκα τῶν ἐξ Ἰσραὴλ, τὰς περὶ τῶν ἐθνῶν προλέγεσθαι προφητείας, ὡς ἂν γνοῖεν, ὡς οὐ μόνων αὐτῶν Θεός ἐστιν ὁ Θεός, ἀλλ' ὅτι καὶ διὰ πάντων ἡ τούτου διέρχεται πρόνοια, ποινὰς αἰεὶ τὰς ἐπὶ ταῖς ἀσεβείαις καὶ τοῖς ἔθνεσιν παροῦσα τοῖς λοιποῖς· ὡς καὶ νῦν Τυρίοις, ὅτι καὶ τῶ τοῦ Θεοῦ λαῶ παθόντι κακῶς ἐπετώθαζον, οὐχ ὡς δι' ἀμαρτίας παθοῦσιν, ἀλλ' ὡς τοῦ σώζοντος αὐτοὺς ἡσθενηκότος Θεοῦ. Διὸ σὺν Ἱερουσαλήμ παθούσῃ, πάντες οἱ κύκλω πεπόνθασιν ἐθνικοὶ τὴν αὐτὴν Τυρίοις, ἐσχηκότες προαίρεσιν, ἀνάστατοι πάντες ὑπ' Ἀσσυρίων γενόμενοι. Τοὺς συνεπαναστάντας δὲ τῶ ἰδίῳ λαῶ, καθ' ὃν ἡλίσκετο χρόνον, ἀπαριθμεῖται Δαβὶδ οὕτως εἰπών. 2184 Ὁ Θεός, τίς ὁμοιωθήσεται σοι; μὴ σιγήσης, μηδὲ καταπραΰνης, ὁ Θεός· ὅτι ἰδοὺ οἱ ἐχθροὶ σου ἤχησαν, καὶ οἱ μισοῦντές σε ἦραν κεφαλὴν· ἐπὶ τὸν λαόν σου κατεπανουργέσαντο γνώμην, καὶ ἐβουλεύσαντο κατὰ τῶν ὀσίων σου. Εἶπαν·

Δεῦτε καὶ ἐξολοθρεύσωμεν αὐτοὺς ἐξ ἔθνους, καὶ οὐ μὴ μνησθῆ τὸ ὄνομα Ἰσραὴλ ἔτι ἐβουλεύσαντο ἐν ὁμονοίᾳ ἐπὶ τὸ αὐτὸ, κατὰ σοῦ διαθήκην διέθεντο. Τὰ σκηνώματα τῶν Ἰδουμαίων, καὶ οἱ Ἰσμαηλίται, Μωᾶβ καὶ Ἀγαρηνοὶ, Γεβὰλ, καὶ Ἀμμῶν, καὶ Ἀμαλήκ, ἀλλόφυλοι μετὰ τῶν κατοικούντων Τύρον. Λέγει δὲ καὶ δι' ἑνὸς τῶν προφητῶν ὁ Θεός· "Καὶ τί ὑμεῖς ἐμοί, Τύρος καὶ Σιδῶν, καὶ πᾶσα Γαλιλαία ἀλλοφύλων; μὴ ἀνταπόδομα ὑμεῖς ἀνταποδίδοτέ μοι, ἢ μνησικακεῖτε ὑμεῖς ἐπ' ἐμοί; Ὁξέως καὶ ταχέως ἀνταποδώσω τὸ ἀνταπόδομα ὑμῶν εἰς κεφαλὰς ὑμῶν, ἀνθ' ὧν τὸ ἀργύριόν μου καὶ τὸ χρυσίον μου ἐλάβετε, καὶ τὰ ἐπίλεκτά μου, καὶ τὰ καλὰ εἰσηνέγκατε εἰς τοὺς ναοὺς ὑμῶν, καὶ τοὺς υἱοὺς Ἰούδα, καὶ τοὺς υἱοὺς Ἱερουσαλήμ ἀπέδοσθε τοῖς υἱοῖς τῶν Ἑλλήνων, ὅπως ἐξώσητε αὐτοὺς ἐκ τῶν ὀρίων αὐτῶν." Φησὶ δὲ καὶ πρὸς Ἰεζεκιήλ ὁ Θεός· "Υἱὲ ἀνθρώπου, Ναβουχοδονόσωρ βασιλεὺς Βαβυλῶνος κατεδουλώσατο τὴν δύναμιν αὐτοῦ δουλεῖα μεγάλη ἐπὶ Τύρον. Πᾶσα κεφαλὴ φαλάκρωμα καὶ πᾶς ὤμος μαδῶν, καὶ μισθὸς οὐκ ἐγενήθη αὐτῷ, καὶ τῇ δυνάμει αὐτοῦ, ἀντὶ τῆς δουλείας τῆς σκληρᾶς ἧς ἐδούλευσεν ἐπὶ Τύρον. Ἀντὶ τούτου δέδωκα αὐτῷ γῆν Αἰγύπτου." Ὅτε τοίνυν ἡ Τύρος τὴν ἄκραν ὑπέμεινεν ἐρημίαν, συνέβαινε τοὺς οἰκήτορας μηκέτι τῇ συνήθει ναυτικούς ὄντας ἐμπορεῖα κεχρηῆσθαι. Διὸ φησιν· Ὀλολύζετε, πλοῖα Καρχηδόνας. Ἄποικοι γὰρ Τυρίων οἱ Καρχηδόνοι τὴν νῦν οἰκοῦντες τῆς Ἀφρικῆς καλουμένην Καρταγένναν, οἵπερ εἰς Τύρον ἔτι σωζομένην τὰς ἐμπορείας ἐκόμιζον· Τὸ δὲ Κιτιαίων, Χετιεῖμ ἐξέδωκαν οἱ λοποῖ. Λέγεται δὲ Κύπρος οὕτω δηλοῦσθαι, καὶ Κίτιον εἶναι πόλις ἐν αὐτῇ, δι' ἧσπερ ἔπλεον οἱ ἀπὸ τῆς Τύρου ναυτιλλόμενοι, τάχα τι καὶ τῶν πρὸς ἐμπορεῖαν ἐν ταύτῃ διατιθέμενοι. Οὐκέτι τοίνυν ἔμποροι Τύριοι, φησὶ. Ἀπώλοντο γὰρ, καὶ πρὸς αἰχμαλωσίαν ἀπήχθησαν, ὡς μηδένας παθεῖν παραπλήσια. Ἀντὶ δὲ τοῦ, τίνοι ὅμοιοι γεγόνασιν; ὁ μὲν Ἀκύλας, σιωπήσατε· ὁ δὲ Σύμμαχος, σιγήσατε κατοικούντες τὴν νῆσον, εἰρήκασιν. Λόγοις γὰρ ἀλαζονικοῖς ἐχρῶντό ποτε φρυαττόμενοι. Ἀλλὰ σιωπᾶν αὐτοὺς ταπεινωθέντας ὁ λόγος παρακελεύεται. Οἱ αὐτοὶ δὲ ἦσαν ποτε Φοινίκης μετάβολοι, πλοῦτον πολὺν σωρεύοντες, ὡς ἀμητῷ παραβάλλεσθαι αὐτῶν τὸ πλῆθος τῆς πραγματείας, ἦγουν τὸ πλῆθος αὐτῶν τῶν τῇ ἐμπορεῖα χρωμένων. Τῶν δὲ ἀγαθῶν τούτων ἐστερημένους αὐτοὺς αἰσχύνην φησὶν καταχέασθαι δεῖν μετὰ τῆς ἐγγειτόνων Σιδόνας, ἧς τινες ἀποικισθῆναι τὴν Τύρον φασίν, ὡς ἐπὶ θυγατρί τε μεγάλα φρονεῖν τοσαύτην ἐχούση κατὰ θάλατταν δύναμιν. Τινὲς δὲ ὡς ἀπὸ τῆς Τύρου πρὸς τὴν Σιδόνα τὸ Αἰσχύνητι, Σιδῶν, ἔφασαν λέγεσθαι. Καὶ σὲ γὰρ 2185 ἡ ὀργὴ καταλήψεται. Πρὸς αὐτὴν οὖν οἱ νησιῶται (τούτους γὰρ εἶπε θάλασσαν), ἀλούσης Τύρου φασίν· Ἀπόλωλέ σου τὸ φρύγαμα. Αὐτὴ δὲ ἡ Τύρος οὔσα τῆς θαλάσσης ἰσχύς, τὴν ἑαυτῆς ἐρημίαν ἰδοῦσα φησὶν· Ἐν ἴσῳ γέγονα ταῖς μὴ τεκούσαις ὄλως, μηδὲ μὴν ἀναθρεψάσαις ἢ νεανίσκους, ἢ παρθένους. Τινὲς δὲ προσωποποιῶν ἔφασαν μονονουχὶ καὶ τῆς θαλάσσης αὐτῆς φωνὴν ἀφεισίσης καὶ θρηνούσης αὐτοὺς, διὰ τὸ μηκέτι ἔχειν οὐδὲ θρέψειεν νεανίσκους καὶ παρθένους, ὅτι τὸ παλαιὸν ὡσπερ θαλάσσης ὄντες γεννήματα, ὑπ' αὐτῆς ἐστρέφοντο· νῦν δὲ ἀπολωλότας αὐτοὺς ἢ θάλασσα καὶ ἢ ταύτης ἰσχύς αὐτοὺς ἀποκλαίεται. Ἀγωνιᾶ δὲ καὶ Αἴγυπτος, μὴ πάθη τὰ παραπλήσια. Πρὸς δὲ Τυρίους τὸν λόγον μεταφέρων φησὶν, ὡς οὕτω τούτων γενομένων, ὅσοι φυγεῖν ὑμῶν τὸν ὄλεθρον ἐδυνήθητε, πρὸς τοὺς ἀποίκους εἰς Καρχηδόνας τοὺς ὑμετέρους, εἰ δυνατὸν ὑμῖν, ἐλθόντες ὀδύρεσθε τὴν πατρίδα τῶν συμφορῶν. Οὐχ ἑτέρους, ἀλλὰ τὴν ἑαυτῶν ὑπερηφανίαν καὶ ὕβριν κατατιτῶμενοι, δι' ἣν τοῦ Ἰσραὴλ καὶ τοῦ Θεοῦ κατεπήρεσθε. Λογίσασθε τοίνυν τὸν ἐπενέγκοντα Θεὸν τῇ Τύρῳ τὰς συμφορὰς μὴ εἰμαρμένης ἀνάγκη, μηδ' ὀργῆς τινος τῶν ψευδωνύμων θεῶν ταῦτα παθεῖν ἠγησάμενοι. Κύριος γὰρ Σαβαώθ ὁ παρὰ μόνοις Ἑβραίοις θεολογούμενος ταῦτα πεποίηκεν, οὐ μόνως Τύρου ταπεινῶν τὴν ὑπερηφανίαν, καὶ ὕβριν, ἀλλὰ καὶ τῶν λοιπῶν ἀθέων ἔθνῶν, καθ' ὧν ἤδη φθάσας

ἐξήνεγκε τὴν ἀπόφασιν ἐν ταῖς προλαβούσαις ὀράσεσι. Θεὸς γὰρ ἐστὶν ὑπερηφάνοις ἀντιτασσόμενος, ταπεινοῖς δὲ χάριν διδούς. Χαλεπὸν ἄρα τὸ μαστιγομένους ἐπεμβαίνειν ἀγίοις, ἢ τὴν αἰεὶ σώζουσιν αὐτοὺς ἀτονεῖν οἶσθαι χεῖρα, καὶ μὴ νοεῖν μᾶλλον, ὡς Θεοῦ πολλάκις ἐφίεντος πειράζονται. Τοῖς γὰρ παρανόμοις λεκτέον· "Μὴ παρανομεῖν· καὶ τοῖς ἀμαρτάνουσι· Μὴ ὑψοῦτε κέρας, μηδὲ ἀδικίαν εἰς τὸ ὕψος λαλεῖν." Διὰ τοῦτο γὰρ Τύρος ἐκ δόξης εἰς ἀτιμίαν μετεκομίσθη. Μὴ οὖν ἐπαίρου, φησὶ, τῷ πλούτῳ ἐκ θαλάττης, ταπεινωθεῖσα δὲ πρόσκεισο γεωργία. Τὰ γὰρ ἐκ θαλάττης πέπαιται κέρδη, δι' ἅπερ ἦσθα σοβαρὰ καὶ νεανικὴ, τοὺς κύκλω βασιλεῖς παροξύνουσα, καὶ ἦν ἡδίκεις Σιδόνα τὴν γείτονα. Τῆς δὲ τούτων ἀδικίας ἢ τῶν κακῶν πεῖρά σε παύσειεν. Ἐνθα δ' ἂν ἀπέλθης, οὐχ ἕξεις καταφυγὴν ἀναπαύσεως, Θεοῦ σε πανταχοῦ κακοῖς περιβάλλοντος, καὶ τῶν σῶν συμμάχων Χαναναίων ἡρημωμένων. Ἀρνήσονται δὲ σε καὶ Κίτιοι συνήθεις πάλαι τυγχάνοντες. Κἂν εἰς Χαλδαίους αὐτομολήσεις, ἡγουν ἀπέλθης αἰχμάλωτος, τὰ ἐκ Περσῶν καὶ Μήδων εὐρήσεις κακὰ, ἔρημόν τε τὴν Βαβυλῶνα, δι' ἅπερ ἠλαζονεύσατο. Πέπτωκε γὰρ αὐτῆς ὁ τοῖχος. Οὕτω δὲ καλεῖ τὸ τεῖχος ἢ τὴν δύναμιν αὐτῆς τὴν βασιλικὴν, δι' ἧς ὠχύρωτο πρότερον. Διὸ σε θρηνήσουσι Καρχηδὸν 2188 νιοὶ πᾶσαν ἀπολέσαντες σωτηρίας ἐλπίδα, τὴν πάλαι τούτων οὔσαν ὀχύρωμα. Παιδευθήσῃ δὲ τοσοῦτον χρόνον, ὅσον ἢ τῷ Θεῷ πόλις ἀνακειμένη, καθ' ἧς ἐπαρθεῖσα τὴν ἴσην δίκην ἐκτίσεις. Κάκεῖνοι γὰρ ἑβδομηκοστὸν ἐν αἰχμαλωσίᾳ παρέτειναν ἔτος. Ἀνθρώπου δὲ ζωῆς χρόνος, ἔτη, καὶ κατὰ Δαβὶδ, ἔστιν ἑβδομήκοντα. Λέγει γάρ· "Αἱ ἡμέραι τῶν ἐτῶν ἡμῶν ἐν αὐτοῖς ἑβδομήκοντα ἔτη." Ταυτὸ δὲ τοῦτο καὶ βασιλείας χρόνος πολυετοῦς. Ἐν οἷς δὲ χρόνος ὀρισθεὶς μὴ πληροῦται παρὰ Θεοῦ, μὴ σαλευθῆς. Οὐ γὰρ ὑπόκειται Θεὸς τοῖς τῆς προαγορεύσεως αὐτοῦ ὅροις. Ἀγαθὸς γὰρ ὢν, καὶ χρόνον ὀρίζει, καὶ ἀπειλεῖ τὰ δεινὰ, οὐχ ὡς πάντως ἐπάξων, ἀλλ' ὡς ἐπιστρέψαι βουλόμενος· ὅπερ ἐστὶ καὶ ἀπὸ τῶν ἐξήκοντα ἐτῶν τῶν δι' Ἡσαΐου κατ' Ἐφραΐμ ὀρισθέντων μαθεῖν. Συνεστάλη γὰρ εἰς τριάκοντα. Καὶ Δανιὴλ δὲ τῶν ἐν αἰχμαλωσίᾳ τὴν κακίαν ἀξανομένην ὀρῶν, δεῖται Θεοῦ μὴ προσθεῖναι τοῖς ὀρισθεῖσι κατ' αὐτῶν ἔτεσιν. Ὁ Θεὸς γὰρ ἢ μετανοούντων ὑποτέμνη τὸν ὄρον, ἢ ταῖς ἀσεβείαις ἐπιμενόντων προστίθησιν. Τοιγαροῦν τοῖς ἐπὶ Νῶε τὸν τῶν ἑκατὸν εἴκοσιν ἐτῶν ὥρισεν ἀριθμὸν, ἃ φιλανθρώπως ἐπέτεμεν, ἰστών αὐτοῖς τὰ κακὰ, καὶ κωλύσας μείζω γινόμενα. Νινευίταις δὲ μεταγνοῦσι τῆς ἀπειλῆς τὸν χρόνον διέλυσε, καθάπερ ἰατρὸς κἂν τι προεῖπη περὶ καύσεως ἢ τομῆς μηκέτι τοῦτο δρῶν μεταβαλόντος ἐπὶ τὸ κρεῖττον τοῦ σώματος. Εἶτά φησιν ὁ προφήτης, ὡς Ἐν τούτοις τοῖς ἔτεσιν ἄσμα γενήσῃ καθάπερ τις γυνὴ τῆς ἰδίας ἐκπεσοῦσα τιμῆς. Τότε περιέλθε ρεμβομένη τόπον ἐκ τόπου εἰς τὰ λοιπὰ τῶν ἐθνῶν ἐκπορνεύουσα, ὡς ἂν ἐπιλησθεῖσα παρὰ Θεοῦ. Εἰ δὲ δύνασαι λαβοῦσα τὴν σεαυτῆς κιθάραν, μηκέτι πορνικῶς, μετ' ἐπιστήμης δὲ κροῦσον τὸ ὄργανον διὰ πλείστων εὐχῶν τὸν Θεὸν ἱκετεύουσα. Οὕτω γὰρ σου μνησθήσεται κιθάρας δίκην τοῖς μέλεσι καὶ τοῖς αἰσθητηρίοις χρησαμένης τοῦ σώματος, καλῶς ταῦτα διὰ τῆς σωφροσύνης ἀρμόττουσα. Θεὸς γὰρ τούτοις ἀρέσκειται, καὶ σοῦ μνησθεὶς ἀποκαταστήσει πάλιν ἐπὶ τὰ πρότερα, τοῦ καθ' ὃν ἐπαιδευθῆς χρόνου πεπληρωμένου. Τὰ δὲ ὡς περὶ πόρνης οὕτω τινὲς ἐξηγήσαντο, πολλάκις εἰπόντες ἑταῖρα τις ἐν ὥρᾳ γενομένη διαπρεπῆς, παυσαμένων αὐτῆς μετὰ τὴν ὥραν τῶν ἑραστῶν, ᾧδὰς ἔσθ' ὅτε καὶ κιθάραν ἐπινοεῖ τοῦ πάλαι πόθου τούτους ὑπομιμνήσκουσα. Τοιαῦτα ποιούσης τῆς Τύρου, μόλις αὐτῆς μνεῖα ἐν ἀνθρώποις γενήσεται. Ὅτ' ἂν δέ σου παρέλθῃ τῆς παιδείας ὁ χρόνος, ἐμπόριον αὐθις πάσης γενήσῃ τῆς γῆς, ὅτε τῶν πρὶν μεμνημένη κακῶν, οὐκέτι δαιμονίοις, Θεῷ δὲ μᾶλλον προσοίσεις τῆς ἐμπορίας τὰς ἀπαρχὰς, καὶ πρόσδοδον ἢ τοῦ Θεοῦ σε ποιήσεται πόλις. Ὡσπερ οὖν 2189 καὶ ἐπὶ τοῦ Χειράμ ἰστορήσεν ἡ Γραφή. Τῇ δὲ διὰ κρεῖττονος μουσικῆς μετανοία πρέπον ἂν εἴη τὴν ἐπὶ Χριστοῦ πολιτείαν νοεῖν. Δι' ὅπερ Ἀκύλας,

καὶ τὸ Ἑβραϊκὸν, ἄνευ τῶν ἄρθρων καὶ τοῦ πᾶσα, φασὶ, καὶ ἔσται ἐμπόριον αὐτῆς, καὶ μίσθωμα ἡγιασμένον τῷ Κυρίῳ. Οὐ γὰρ πᾶν τὸ ἐμπόριον αὐτῆς, οὐδὲ τὸ μίσθωμα πᾶν, ἐν ἀπαρχῶν δὲ λόγῳ μέρος ἁγιασθήσεται. Τοῦτο καὶ νῦν ἐν Ἐκκλησίαις Θεοῦ ταῖς ἐκεῖ γινομέναις ἔστιν ὁσημέραι θεάσασθαι. Τοῖς δὲ κατοικοῦσιν ἔναντι Κυρίου προσάγεται, δηλαδὴ τοῖς προέδροις τοῦ θυσιαστηρίου, τοῦ Κυρίου διατάξαντος τοῖς τὸ Εὐαγγέλιον καταγγέλλουσιν ἐκ τοῦ Εὐαγγελίου ζῆν. Καὶ οἱ τῷ θυσιαστηρίῳ δὲ παρεδρεύοντες τῷ θυσιαστηρίῳ συμερίζονται. Τούτοις ἐπάγεται· Πᾶσα ἡ ἐμπορία αὐτῆς φαγεῖν καὶ πιεῖν καὶ ἐμπλησθῆναι εἰς συμβολὴν μνημόσυνον ἔναντι Κυρίου. Ὁ δὲ σαφῶς ἐξέδωκε Σύμμαχος εἰπών· Τοῖς γὰρ κατοικοῦσιν ἐνώπιον Κυρίου ἔσται ἡ ἐμπορία αὐτῆς φαγεῖν εἰς πλησμονὴν, καὶ περιβαλέσθαι εἰς τὸ παλαιῶσαι. Ὁ δὲ Ἀκύλας· Τοῖς καθημένοις εἰς τὸ πρόσωπον Κυρίου ἔσται ἐμπόριον αὐτῆς τοῦ φαγεῖν εἰς πλησμονὴν, εἰς ἔσθην μετάρσεως. Ὁ δὲ Θεοδοτίων· Καὶ περιβαλέσθαι εἰς παλαιῶσαι. Οἱ δὲ Ἑβδομήκοντα· Καὶ περὶ τῶν προσφερόντων αὐτῶν. Ὡς ἐν εὐκτηρίοις ἐστιωμένων, ἀλλ' οὐ καθάπερ ἐν εἰδωλείοις τὸ πρότερον ταῖς εὐωχίαις ἐπανηγύριζον. ΚΕΦΑΛ. ΚΔ'. ἀ' κγ'. 9' Ἰδοὺ Κύριος καταφθεῖρει τὴν οἰκουμένην, καὶ ἐρημώσῃ αὐτήν, καὶ ἀνακαλύψῃ τὸ πρόσωπον αὐτῆς, καὶ διασπερῆ τοὺς ἐνοικοῦντας ἐν αὐτῇ. Καὶ ἔσται ὁ λαὸς, ὡς ἱερεὺς· καὶ ὁ παῖς, ὡς ὁ κύριος· καὶ ἡ θεράπαινα, ὡς ἡ κυρία· ἔσται ὁ ἀγοράζων, ὡς ὁ πωλῶν, κ.τ.λ. Τὰ καταμέρος, φασίν, εἰρημένα περὶ διαφορῶν ἔθνων, νῦν ὡς ἐν κεφαλαίῳ περιλαβὼν, οἰκουμένην ὀνομάζει φθορὰν τὴν κατὰ πολλῶν ἔθνων γενομένην. Ἀνακαλύψῃ δὲ ταύτης τὸ πρόσωπον δίκας εἰσπράττων, καὶ τὴν λανθάνουσαν πάσαι διελέγχων ἀσέβειαν πρόσωπον οὐσαν τῆς ἐκάστου τούτων ζωῆς. Θεοῦ γὰρ ὀργὴ τὴν τῶν πασχόντων ἀξίαν παρίστησιν, καθ' ἣν ὑπερέχοντες τε καὶ ταπεινοὶ πάντες γίνονται παραπλήσιοι. Τὴν γὰρ ἀξίαν τῶν λογάδων διακρίνειν οὐκ οἶδε πολέμιος. Τῆς δὲ πάσαι τάξεως ἀπεργάζεται σύγχυσιν, καὶ τὰς ἀλούσας πόλεις καὶ χώρας καταλαμβάνει κατήφεια διὰ τῆς ἐρημώσεως, ἣν δὴ καὶ πένθος ἐκάλεσεν. Τῶν ὑψηλῶν δὲ καὶ περιφανεστέρων καθάπτεται πλέον ἢ συμφορὰ, διὰ τὴν ἀφ' ἧν ἐστερήθησαν πρὸς τάναντία μεταβολὴν. Ἀνομησαὶ δὲ φησὶ τὴν γῆν, τοῦτ' ἔστι τοὺς κατοικοῦντας, ὡς καὶ πόλις ἄνομος λέγεται. Τὸ γὰρ δίκαιον τῆς τιμωρίας δεικνύς, προσεπάγει τούτοις, διότι τὸν νόμον παρέβησαν, συμπεριλαμβάνων τοῖς ἔθνεσι τοὺς ἅμα παθόντας αὐτοῖς Ἰουδαίους, καὶ παρέβησαν, λέγων, διαθήκην αἰώνιον. Πάντων δὲ τῶν 2192 ἀλόντων, ὀλίγοι μὲν ἐν ταῖς χώραις ὑπολειφθήσονται· μετὰ πτωχείας δὲ βιωτεύσουσιν, ἐπειδὴ μετανοῆσαι δεόν, προσέκειντο ταῖς τρυφαῖς, ὡσπερ Ἰουδαῖοι, "Φάγωμεν καὶ πίωμεν, λέγοντες, αὔριον γὰρ ἀποθνήσκομεν." Περὶ ἧν ἕτερος προφήτης φησὶν· "Οἱ καθεύδοντες ἐπὶ κλινῶν ἐλεφαντίνων καὶ κατασπαταλῶντες." Καὶ μετ' ὀλίγα· "Καὶ οὐκ ἔπασχον οὐδὲν ἐπὶ τῇ συντριβῇ Ἰωσήφ." Διὰ τοῦτο φησὶ πενήθειαν τὸν οἶνον· τοῦτ' ἔστιν, οἱ τρυφαῖς καὶ μέθη προσκείμενοι τὴν περίεργον ἀπόλαυσιν τοῦ πλούτου, καὶ τὴν ἐντεῦθεν δεικνύντες ἀλαζονείαν, πενήθουσιν. Ἐξῆς δὲ τῶν ἐλόντων αὐτοὺς πολεμίων παραδηλοῖ τὴν ὀμότητα, καὶ μέχρι μόνον ἐνός ἢ δυεῖν, τοὺς εἰς σφαγὴν, ἢ τοὺς αἰχμαλώτους ἐσομένους διερευνώντων, ὡσανεὶ τρυγῶντες ἐλαίαν ἐτύγχανον, οἱ καὶ τῶν μὲν κειμένων, τῶν δὲ ληφθέντων, καὶ μηδενὸς ἔτι λειπομένου, βοήσουσιν ἀλαλάζοντες, ὡσανεὶ τρυγῶντες ἐπαύσαντο. Τοῦτο γὰρ ἔσθ' ὅτε φίλον τοῖς τρυγῶσι καθέστηκεν. Ἐπὶ δὲ ταῖς ἀπειλαῖς οὐκ ἔα τοὺς εὐσεβοῦντας καταπεσεῖν. Εἰ γὰρ καὶ ταῦτα, φησὶ, τοὺς ἀνόμους ἐκδέξεται, πλὴν οὐκ ἀπολέσει Κύριος μετὰ τῶν ἀσεβούντων τὸν δίκαιον. Ὁ καὶ δι' Ἰεζεκιήλ φησὶν ὁ Θεός· "Υἱὲ ἀνθρώπου, λέγων, γῆ ἐφ' ἣν ἐπάγω κρῖμα, αἵματος. Κἂν ὦσιν ἐν μέσῳ αὐτῶν Νῶε, καὶ Δανιήλ, καὶ Ἰώβ, οὗτοι ἐν τῇ δικαιοσύνῃ αὐτῶν σωθήσονται· ἡ δὲ γῆ ἔσται εἰς ὄλεθρον." Καὶ ἀλλαχοῦ πρὸς τοὺς ἐπομένους ἐξ ἀνδρας, τῷ τὸν πέλυκα φέροντι· "Κόπτετε, καὶ μὴ φεΐδεσθε." Καὶ μεθ' ἕτερα· "'Ἐπὶ δὲ πάντας, ἐφ' οὓς ἔστι τὸ

σημείον, μὴ ἐγγίσητε." Δηλοῖ διὰ μὲν Νῶε τοὺς εὐαρεστοῦντας αὐτῷ διὰ πίστεως· τοὺς δὲ σοφοὺς τε καὶ διορατικοὺς διὰ τοῦ Δανιήλ. Διὰ δὲ τοῦ Ἰὼβ, τοὺς καρτεροῦντας ἐν ἅπασιν. Διαφυγόντες δὲ τὸν ὄλεθρον τὸν σεσωκότα δοξάσουσι. Τὸ δὲ τῆς θαλάττης ὕδωρ, φησὶ, παραχθήσεται, τὸ πλῆθος τῶν ἐθνῶν αἰνιττόμενος· ὡς καὶ Δαβὶδ ὁ μέγας· "Αὕτη, λέγων, ἡ θάλασσα ἡ μεγάλη καὶ εὐρύχωρος," καὶ τὰ ἐξῆς. Οὐ γὰρ ἰχθύων ἐθέλει λέγειν διαφοράς· ἀλλ' οὐδὲ δράκοντα τοῖς ὕδασι ἐννηχόμενον, ὃ Θεὸν ἐμπαίζειν φησὶ. Δηλοῖ δὲ μᾶλλον τῶν τοῦ βίου πραγμάτων τὸν σάλον, δι' ὃν ὁ νοητὸς δράκων μεταφοιτᾷ καὶ χωρεῖ. Λέγοις δ' ἂν καὶ νήσους τὰς πόλεις, ἢ τὰς τῆς ἄλμης τῶν παθῶν ὑπερανεχούσας ἀνθρώπων ψυχὰς, ἐν αἷς ἐστὶ δόξα Κυρίου, τῆς προφητείας ἐπὶ Χριστὸν ἤδη μεταγούσης τὸν λόγον. Τῆς γὰρ γῆς ἐκ τῶν εἰδώλων καὶ κακῶν ἐρημωθείσης τῶν ἐν αὐτῇ, καὶ διαφοροῖς συμφοραῖς τῶν ἀνθρώπων πεπαιδευμένων, ἢ Χριστοῦ τοῦ Σωτῆρος δόξα τοῖς ἐπὶ γῆς ἀνατέταλκε τοῖς ἐκ τῆς εἰδωλολατρείας καταλειφθεῖσιν, οὓς διὰ τοῦ θεοῦ βαπτίσματος αἱ περὶ τῶν ἀγαθῶν τῶν μελλόντων ἐλπίδες εὐφραίνουσιν, ὅτι δὴ τῷ 2193 Χριστῷ συνέσονται δόξη τυγχάνοντι τοῦ Πατρός. Τότε καὶ τὸ, ὕδωρ τῆς θαλάττης ταραττεται, τῶν ἀποστόλων πανταχοῦ τοῦ βίου κηρυττόντων καινότερα, καὶ ταραττόντων τῷ ξένῳ τῆς ἀκοῆς τοὺς ἀκούοντας. Ὁ δὲ Θεὸς ἐν ταῖς ἀγίαις ἐδοξάζετο νήσοις τοῦ λόγου τὰς Ἐκκλησίας δηλώσαντος. Αὗται γὰρ τῶν τοῦ βίου κυμάτων διανεστήκασιν διὰ Χριστοῦ νικῶσαι τοὺς θλίβοντας. Θάλασσαν γὰρ εἰπὼν τὰ ἔθνη, νήσους ταύτας εἰκότως ἐκάλεσεν. Οἱ δὲ ταύτας οἰκοῦντες ἅμα τῇ δόξῃ Κυρίου, φασὶ πρὸς τὸν Θεὸν Ἰσραὴλ· Ἐκ τῶν πτερυγῶν τῆς γῆς τέρατα ἠκούσαμεν, πεπιστευκότες ὡς ἔστι τοῖς εὐσεβοῦσιν ἐλπίς· πτέρυγας καλοῦντες τῆς γῆς, τοὺς τοῖς θείοις λόγοις αὐτοὺς ἀποστόλους ἀναπτέρωσαντας, ὡς ἀφεῖναι τὴν γῆν, καὶ φρονεῖν ἐπουράνια, τὸ πολίτευμα λοιπὸν ἐσχηκότας ἐν οὐρανῷ. Τὰ δὲ τούτων φασὶ ξένα δεξάμενοι δόγματα, ἐλπίδι τῇ διὰ πίστεως περὶ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν βεβαιούμεθα. Τοὺς δὲ μὴ δεξαμένους τὸν τῆς πίστεως ὁδύρονται νόμον, μᾶλλον δὲ καὶ τὸν διὰ Μωσέως. Περὶ αὐτοῦ γὰρ κάκεῖνος ἔγραψε, δηλονότι Χριστοῦ. Καὶ εἰ ἐπίστευον Μωσεῖ, ἐπίστευον ἂν καὶ Χριστῷ. Νουθετοῦσι δὲ τοὺς ἀπιστοῦντας οἱ τὴν πίστιν δεξάμενοι τὸν ἐκ τῆς κολάσεως αὐτοῖς ἐπανατείνοντες φόβον, πᾶν εἶδος αὐτοῖς κακῶν ἀπειλούμενοι. Τοῦτο γὰρ ὁ τε φόβος, καὶ ὁ βόθυνος, καὶ παγίς. Κἂν γὰρ ἐν τις διαφύγῃ, τοῖς ἐτέροις ἀλώσεται. Ταῦτα δὲ μετὰ τὸν τοῦ Σωτῆρος σταυρὸν μυρίοις ἀλόντες κακοῖς Ἰουδαῖοι πεπόνθασιν. Καὶ τὴν τούτων αἰτίαν ἐπάγων φησὶν, ὅτι θυρίδες ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀνεώχθησαν. Τοῦτ' ἔστιν, ἐπισκοπῇ τὴν γῆν ἐπεσκέψατο Κύριος· Θεοῦ γὰρ ἀνεξικακοῦντος, ὡς μηδὲ δοκεῖν ἐφορᾶν, κεκλεισθαι λέγεται πως ὁ οὐρανός, ὡς τοὺς ἁμαρτωλοὺς ἐπ' ἀδείας παρανομεῖν. Ἐπεξίοντος δὲ τοῖς ἁμαρτήμασι, θορύβου πάντα καὶ δέους ἀνάμεσα, καὶ ὡς ἐκ μέθης πρὸς πᾶν εἶδος ἀνθρώποι διαρρίπτονται κακῶν ὡς ὀπωροφυλάκιον σαλευόμενοι. Φορητῶν μὲν γὰρ ὁ Θεὸς ἁμαρτημάτων ἀνέχεται. Κατισχυοῦσης δὲ τῆς ἁμαρτίας κολάζει τοὺς δράσαντας. Λαμπρὸν δὲ κατόρθωμα τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Μονογενοῦς τὸ διασκεδασθῆναι τῶν τῇ κτίσει λατρευσάντων παρὰ τὸν κτίσαντα τὴν ἀσέβειαν, ἥπερ καὶ Ἰουδαῖοι περιπεπτώκασιν. "Ὡν αἱ γυναῖκες, κατὰ τὸν Ἱερεμίαν, τρίβουσι σταῖς τοῦ ποιῆσαι χαυῶνας τῇ στρατιᾷ τοῦ οὐρανοῦ τῶν υἱῶν συλλεγόντων τὰ ξύλα, καὶ τῶν Πατέρων καιόντων τὸ πῦρ." Καὶ ἄλλος δὲ προφήτης φησὶν· "Ἀνελάβετε τὴν σκηνὴν τοῦ Μολὸχ, καὶ τὸ ἄστρον τοῦ Θεοῦ ὑμῶν Ῥαιφάν." Ἡ οὖν τούτοις ἐπαγομένη χεὶρ διασκεδασμὸν τῶν ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα προσκυνούντων δηλοῖ. Εἴποις δ' ἂν καὶ κόσμον οὐρανοῦ, καὶ τὸν περὶ οὗ εἴρηται· "Πῶς ἐξέπεσεν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ὁ ἑωσφόρος ὁ πρωτὶ ἀνατέλλων," καὶ βασιλεῖς τῆς γῆς, τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ αἰῶνος τούτου. Βεβασιλεύκασιν γὰρ τῆς γῆς, ἰδίους ἐν αὐτῇ προσκυνητὰς ἀποφήναντες, οὓς δὴ κατέπεμψεν ὁ Χριστὸς εἰς τὸ τῆς κολάσεως δεσμοτήριον, οἱ καὶ παρεκάλουν, ἵνα μὴ προστάξῃ 2196 αὐτοῖς εἰς τὴν

ἄβυσσον ἀπελθεῖν. Οὗτοι δὲ καὶ ἀπὸ κτίσεως κόσμου τῆ τοῦ Θεοῦ πολεμοῦντες δόξη, μέχρι τῆς τοῦ Σωτῆρος ἐπιδημίας παρέτειναν, ὅτε διὰ πολλῶν γενεῶν ἐπισκοπῆς τυχόντες εἰς δεσμωτήριον ἐνεβλήθησαν. Παρεικάζει δὲ τείχει τὸν Σατανᾶν. Δεινὸς γὰρ εἰς ἀντίστασιν, καὶ πόλις οἶον εὐπυργωτάτη· ἀλλ' ἦλω καὶ πέπτωκε Χριστοῦ κατασεΐσαντος. Ἔθος γὰρ τῆ Γραφῆ τούς ἄγαν ἰσχυροὺς παρεικάζει τείχει καὶ πόλεσι. Θεὸς γοῦν πρὸς Ἱερεμίαν φησίν· "Ἴδου τέθεικά σε ἐν τῇ σήμερον ἡμέρᾳ ὡς πόλιν ὄχυράν, καὶ ὡς τεῖχος χαλκοῦν ὄχυρόν ἅπασι τοῖς βασιλεῦσι τῆς γῆς, καὶ πολεμήσουσί σε, καὶ οὐ μὴ δύνωνται πρὸς σέ, διότι μετὰ σοῦ εἰμι τοῦ ἐξαιρεῖσθαί σε, λέγει Κύριος." Ταῦτα προετύπου καὶ ὁ τοῦ Ναυῆ Ἰησοῦς, τοὺς πέντε βασιλεῖς κατακράτος ἔλων καὶ ἐμβαλὼν εἰς τὸ σπήλαιον. Πλὴν ὅτι ταῖς πονηραῖς δυνάμεσι καὶ τὸ ἄρρηκτον τεῖχος συμπέπτωκε. Τοῦτ' ἔστιν ὁ Σατανᾶς, τῆς εἰδωλολατρείας ἐξ ἀνθρώπων ἀνηρημένης, ὅτε καὶ βεβασίλευκε Κύριος ἐν Σιών καὶ ἐν Ἱερουσαλήμ. Σκοπευτήριον γὰρ, καὶ εἰρήνης ὄρασις, ἡ Ἐκκλησία Χριστοῦ. Ἐνώπιον δὲ πρεσβυτέρων λέγει τῶν τελείων τὴν φρένα, δι' ἧς ὁρῶσι τῶν περὶ αὐτοῦ μυστηρίων τὸ βάθος. Πρὸς οὓς φησιν Ἰωάννης· "Γράφω ὑμῖν, Πατέρες, ὅτι ἐγνώκατε τὸν ἀπ' ἀρχῆς." Τὸν γὰρ Χριστὸν ὡς Θεὸν ἐγνωκότες δοξάζουσι. Τὴν δὲ παροῦσαν ἅπασαν ῥῆσιν τινες περὶ τῆς καθόλου συντελείας ἐξέλαβον λέγοντες, ὡς ἐν μέρει περὶ τῶν ἔθνων ὁ προφήτης εἰπὼν, ἀκολουθῶς νῦν περὶ πάσης τῆς οἰκουμένης ἐκτίθεται· ἐπειδὴ τοῦ Κυρίου ἡ γῆ καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς· καὶ πάντων κηδόμενος, περὶ τῆς μελλούσης αὐτοὺς καταλήψεσθαι κρίσεως ποιεῖται τὸν λόγον ἐν ἡμέρᾳ ἐν ἧ κρίνει ὁ Θεὸς τὰ κρυπτὰ τῶν ἀνθρώπων. Διόπερ νῦν οὐδενὸς ἔτι μέμνηται τῶν κατὰ μέρος ἔθνων· περὶ δὲ τῆς οἰκουμένης ἀπάσης. Ἔδει γὰρ ἀρχὴν εἰληφότα τὸν κόσμον καὶ πέρας ἔχειν, τροπῆς ἐπὶ τὸ κρεῖττον γενησομένης. "Ὅτι καὶ αὕτη ἡ κτίσις ἐλευθερωθήσεται ἀπὸ τῆς δουλείας τῆς φθορᾶς εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς δόξης τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ." Καὶ πάλιν φησί· "Δεῖ γὰρ τὸ φθαρτὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀφθαρσίαν, καὶ τὸ θνητὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀθανασίαν." Καὶ πάλιν· "Παράγει γὰρ τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου." Καὶ ὁ Σωτὴρ δὲ φησιν· "Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσεται." Διδάσκει τοίνυν οἷα τοὺς ἀγαθοὺς καὶ δυσσεβεῖς διαδέξεται, ἀπὸ τῶν σκυθρωπῶν ἀρξάμενος, ὡς ἂν καταντήσῃ πρὸς τὰ χρηστότερα. Τῆ δὲ τῆς οἰκουμένης ἐρημώσῃ τε καὶ φθορᾷ σύμφωνον τὸ ῥηθὲν ἐν ὁράσει τῆ περὶ Βαβυλῶνος, ἧξειν ὀπλομάχους καταφθεῖραι πᾶσαν τὴν οἰκουμένην. Καὶ τό· "Ἡμέρα Κυρίου ἔρχεται ἀνίατος, θυμοῦ καὶ ὀργῆς, θεῖναι τὴν οἰκουμένην ἔρημον, καὶ τοὺς ἀμαρτωλοὺς ἀπολέσαι ἐξ αὐτῆς." Ἀνθρώποις γὰρ διαλεγόμενος, περὶ ἀνθρώπων μόνον ἔφη, περὶ τῶν λοιπῶν λογικῶν οὐδὲν μεμνημένος. Κρινομένων δὲ τῶν ἐπὶ γῆς, καὶ μετατιθεμένων εἰς ἕτερα τῆς 2197 οἰκουμένης χωρία, ἐρημοῦσθαι τὸ τῆς γῆς ἀκόλουθον ἦν οἰκητήριον, τῶν ἐνοικούντων ἄλλων ἄλλοσε διασπαρέντων εἰς ἕτερα τοῦ κόσμου χωρία, κατὰ λόγον τῶν ἐκάστου πράξεων. Πολλὰ γὰρ μοναὶ παρὰ τῷ Πατρὶ, πρὸς τε τὴν ἀπάντων ὑποδοχὴν, καὶ τῶν πώποτε γενομένων ὁ κόσμος ἀρκεῖ, σκοτεινῶν μὲν χωρίων ὑποδεχομένων τοὺς ἀσεβεῖς, κατὰ τό· Εἰσελεύσονται εἰς τὰ κατώτατα τῆς γῆς, παραδοθήσονται εἰς χεῖρας ῥομφαίας. Μερίδες ἀλωπέκων ἔσσονται, τῶν δὲ εὐσεβῶν ἀρπαγισομένων ἐν νεφέλαις, εἰς ἀπάντησιν τοῦ Κυρίου εἰς ἀέρα, καὶ οὕτω πάντοτε σὺν Κυρίῳ γενησομένων. Πρόσωπον δὲ τῆς γῆς τὴν ἐπιφάνειαν ταύτης ἐκάλεσεν. Ἀνακαλύπτεται δὲ τῶν ἐν αὐτῇ κεκαλυμμένων ἀναγομένων εἰς φῶς κατὰ τὴν ἐκ νεκρῶν ἀναβίωσιν, μεθ' ἣν ἅπαντες τῷ τοῦ Χριστοῦ παραστήσονται βήματι, δικαίας ψήφου τυγχάνοντες χωρὶς προσωποληψίας τῶν ἐν ἀξιώμασιν ἢ πλούτῳ διαφανῶν. Τὸ γὰρ ἴσον ἔσται πᾶσι κρινομένων μόνων τῶν λογισμῶν τε καὶ πράξεων. Καὶ Ἰωβ δὲ φησι· "Μικρὸς καὶ μέγας ἐκεῖ ἐστί, καὶ θεράπων οὐ δεδοικῶς τὸν Κύριον αὐτοῦ." Γῆν δὲ φθαρῆσεσθαι φησι τοὺς τὸ γεῶδες ἔχοντας φρόνημα, κατὰ τό· "Γῆ εἶ, καὶ εἰς γῆν ἀπελεύση." Καὶ τό· "Ὁ πρῶτος

ἄνθρωπος ἐκ γῆς χοϊκός, ὁ δεύτερος ἐξ οὐρανοῦ πνευματικός," καὶ τὰ ἐξῆς· μεθ' ἃ φησι· "Σὰρξ καὶ αἷμα βασιλείαν Θεοῦ κληρονομήσαι οὐ δύνανται." Οἱ δὲ τοιοῦτοι τῇ ἑαυτῶν φθορᾷ φθαρήσονται. Σειραῖς γὰρ τῶν ἑαυτοῦ ἁμαρτημάτων ἕκαστος σφίγγεται. Ὡς γὰρ ἡ σὰρξ ὑφ' οὐπερ ἐξ αὐτῆς ἀνῆψε πυρετοῦ διαφθείρεται, οὕτως οἱ θησαυρίζοντες ἑαυτοῖς ὄργην ἐν ἡμέρα ὄργῆς διεφθορότερες τὰς ψυχὰς, τῇ ἑαυτῶν παραδοθέντες φθορᾷ κολασθήσονται, δίκην εἰσπραττομένων καὶ δυνάμεων τινων, αἱ δημίων λόγον ἐπέχουσιν, οἱ προνομίην τινα ποιήσονται διαρπάζοντες αὐτῶν τὰς ψυχὰς, ὅτε καὶ πενθήσουσιν οἱ πένθους ἄξια πράξαντες. Τὴν εἰρημένην δὲ πενθοῦσαν καὶ φθαρεῖσαν ἐδήλωσε γῆν, εἰπὼν οἱ ὑψηλοὶ τῆς γῆς· τούτους γὰρ Θεὸς μέτεισι μάλιστα (ὑπερηφάνοις γὰρ ἀντιτάσσεται)· οἱ καὶ ἀνομοῦντες, τὴν γῆν ἐπλήρωσαν αἱμάτων καὶ φόνου. Ἡ γῆ γὰρ, φησὶν ὁ Σύμμαχος, ἐφονοκτονήθη ὑπὸ τῶν κατοικούντων αὐτήν. Καὶ τῆς φθορᾶς τὴν αἰτίαν ἐπήνεγκεν, ὅτι παρέβησαν τὸν νόμον. Τὸν φυσικὸν γὰρ τὸν δοθέντα πᾶσι νόμον παρέβησαν ἅπαντες, τὸν ἐγγραφέντα ταῖς αὐτῶν διανοίαις, καθά φησιν ὁ Παῦλος· "Ὅτ' ἂν γὰρ ἔθνη τὰ μὴ νόμον ἔχοντα φύσει τὰ τοῦ νόμου ποιῶσιν, οὗτοι νόμον μὴ ἔχοντες, ἑαυτοῖς εἰσὶν νόμος. Οἵτινες ἐνδείκνυνται τὸ ἔργον τοῦ νόμου γραπτὸν ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν." Τοῦτο δὲ καὶ διὰ τῆς Ἰωάννου δηλοῦται φωνῆς εἰρημένον περὶ τοῦ μονογενοῦς Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἦν τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον. Τοῦτο δὲ καὶ κατὰ τὸν τῆς ἐπιδημίας γέγονε χρόνον, κατὰ 2200 τό· "Ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκεῖναις, φησὶ Κύριος, διδοὺς νόμους μου εἰς τὴν διάνοιαν αὐτῶν, καὶ ἐπὶ καρδίας αὐτῶν ἐπιγράψω αὐτούς." Τὸν φυσικὸν οὖν παρέβησαν νόμον εἰς φιλοσαρκίας τραπόμενοι, καὶ γέγονεν ἡ γῆ τούτων παραβεβηκότων ἐπάρατος. Ὡσπερ γὰρ ἐν ἀρχῇ μήπω συστάσης τῆς ἁμαρτίας εὐλόγησεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον· οὕτως ἐπὶ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος ἀρὰ τὴν γῆν ἔδεται. Ἀντὶ δὲ τοῦ, Διὰ τοῦτο πτωχοὶ ἔσονται, Διὰ τοῦτο, φησὶν ὁ Σύμμαχος, ἐκτροχωθήσονται. Πλὴν οἱ ἐπὶ τοῦ θείου κατεγνωσμένοι βήματος, ἐν ἐνδείᾳ γενήσονται τῶν ἄνωθεν ἀγαθῶν καὶ γυμνοὶ τῆς ἐλπίδος τῆς τοῖς ἀγίοις ηὐτρεπισμένης. Εἰς ἄδου δὲ παραπεμφθέντων ὀλίγοι καταλειφθήσονται πλοῦτον ἔχοντες ὃν ἐξ ἀρετῶν ἐθησαύρισαν. "Πολλοὶ γὰρ κλητοὶ, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοὶ," καθά φησιν ὁ Σωτὴρ. Ἀντὶ δὲ τοῦ, πενθήσει ὁ οἶνος, Ἀκύλας ἐξέδωκεν, ἐπένθησεν ὁ παρωρισμός· σημαίνων διὰ τοῦ παραδείγματος τῆς ὀπώρας, τὸ πρόσκαιρον τοῦ τῶν σωμάτων ὠραϊσμοῦ, καὶ τῆς ἀνθρώπων τρυφῆς τῶν ἑαυτοῦς ἀσωτίαις καὶ μέθαις ἐκδεδωκότων, αἰσχυνομένων ἐπὶ τοῖς τούτων ἐλέγχοις, κατὰ τό· "Πολλοῖς τῶν ἐκ γῆς χῶματι ἀναστήσονται· οἱ μὲν εἰς ζωὴν αἰώνιον, οἱ δὲ εἰς ὄνειδισμόν καὶ αἰσχύνην αἰώνιον." Νόει δὲ καὶ οἶνον τὸν ἐξ ἀμπέλου Σοδόμων, καὶ σταφυλὴν χολῆς περὶ οὗ φησι· "Θυμὸς δρακόντων ὁ οἶνος αὐτῶν, καὶ θυμὸς ἀσπίδων ἀνίατος," ὃς καιροῖ ψυχὴν, καὶ παρατρέπει διάνοιαν. Οὗ τῆς μέθης ἀνανήψαντες, τότε πενθήσουσιν. Τότε δὲ καὶ πᾶσα πόλις κλείσει οἰκίαν τοῦ μὴ εἰσελθεῖν. Οὐκέτι γὰρ ἔσονται πολιτεῖαι ὅποια νῦν, ἐν αἷς οἱ ἀσεβεῖς τὰ καταθύμια πράττουσιν. Διὸ φησιν ὁ Σωτὴρ· "Οὐαὶ ὑμῖν τοῖς πλουσίοις, ὅτι ἀπέχετε τὴν παράκλησιν ὑμῶν. Οὐαὶ ὑμῖν οἱ ἐμπελησμένοι νῦν, ὅτι πεινάσετε. Οὐαὶ οἱ γελῶντες νῦν, ὅτι πενθήσετε καὶ κλαύσετε." Ταῦτα δηλοῖ καὶ ἡ παραβολὴ τοῦ πλουσίου τοῦ ἐν κόλποις Ἀβραὰμ ἑωρακότος τὸν Λάζαρον, ὃς ἤκουεν, "Ἀπέλαβες τὰ ἀγαθὰ σου ἐν τῇ ζωῇ σου." Οὕτως ἄρα τοῖς κρινομένοις ὑπομνήσεις τῶν ἐνταῦθα βεβιωμένων ἐγγίνονται. Διὸ πενθήσουσιν ἑαυτοῦς. Ὅθεν ὁ Σωτὴρ μακαρίζει τοὺς ἐν τῷ παρόντι βίῳ πεινῶντας καὶ διψῶντας τὴν δικαιοσύνην, τοὺς κλαίοντάς τε καὶ πενθοῦντας, καὶ πτωχεύσαντας δι' αὐτὸν, καὶ δεδιωγμένους. Οἷς ἐπιφέρει νῦν ὁ προφήτης· Ταῦτα πάντα ἔσται ἐν τῇ γῇ, ἐν μέσῳ τῶν ἐθνῶν· σαφῶς διδάσκων περὶ τῆς κρίσεως εἰρησθαι τὰ λελεγμένα. Ὅτι δὲ καὶ μέχρις ἐνὸς πάντας μετέρχεται, διὰ τῆς ἐλαίας ἐδήλωσεν. Ἀντὶ δὲ τοῦ, Καὶ ἐὰν παύσῃται ὁ τρυγητὸς, οὗτοι φωνῇ βοήσονται,

διαστολή χρησάμενος, ὁ Σύμμαχος δύο κατὰ τὸ αὐτὸ παρέστησε διανοίας εἰπὼν, Ὡς ἐπιφυλλίδες ἔαν συντελεσθῆ τρυγητός. Εἶτ' ἐξ ἑτέρας φησὶν ἀρχῆς, Οὗ τοῖς παροῦσι φωνὴν αὐτῶν. Τὸ μὲν γὰρ τῆ τῶν προτέρων ἀπέδωκε διανοία, ὅτι, ὡς οἱ 2201 τὸν τῆς ἐλαίας τρυγῶντες καρπὸν, καλάμοις διακρούοντες, καὶ μέχρι μιᾶς, εἴπου φωνῆ, καταβάλλουσιν· οὕτω τῶν ἀσεβῶν οὐδεὶς, διαφεύζεται ὡσπερ καὶ ἐπὶ τῶν βοτρυῶν ἐπανιόντες τινες, καὶ τοὺς τὸ πρῶτον λαθόντας συλλέγουσιν. Καὶ τοῦτο παρίστησιν ὁ Σωτὴρ τῆ περὶ τῆς σαγήνης παραβολῆ τῶν σαπρῶν ἔξω βαλλομένων. Ἄλλ' ἐκεῖνοι μὲν ταῦτα πείσονται. Οὗτοι δὲ ἐπαροῦσι φωνὴν αὐτῶν, δῆλον ὡς οἱ τοῦ κρείττονος τάγματος. Ὅθεν ἐπήγαγεν· Ἀγαλλιάσονται ἐν τῷ ἐνδοξασθῆναι Κύριον. Κατὰ δὲ τοὺς Ἑβδομήκοντα· Οἱ ἀσεβεῖς τρυγητὸν παθόντες ἔσχατον, φωνὰς ἀποδώσουσι, βοῶντες ἐν τῷ κολάζεσθαι· οἱ δὲ ἀγαθοὶ εὐφρανθήσονται ἅμα τῆ δόξῃ Κυρίου, ὅτε ὁ Κύριος ἐλεύσεται ἐν τῆ δόξῃ τοῦ Πατρὸς αὐτοῦ, μετὰ δυνάμεως καὶ δόξης πολλῆς. Ἄντι δὲ τοῦ, Ταραχθήσεται τὸ ὕδωρ τῆς θαλάσσης, Ἦχησαν ὕδατα θαλάσσης, Θεοδοτίων ἐρμήνευσεν, δηλῶν τὸ μέγεθος τῆς βοῆς τῶν δοξαζόντων Κύριον. Νήσους δὲ τὰς Ἐκκλησίας φησὶ τὰς ἐν τῷ παρόντι βίῳ, καὶ πρὸ τῆς κρίσεως ἐν μέσῳ τῶν ἀπίστων, ἐν μέσῳ θαλάσσης ἀπειλημμένης, ἐφ' ἧς ἡ τοῦ Θεοῦ λάμπει δάξα κατὰ τὸν αἰῶνα τὸν μέλλοντα. Διόπερ ὁ λόγος τὸν τοῦτο ποιήσοντα Θεὸν ἀνυμνεῖ λέγων· Κύριε ὁ Θεὸς Ἰσραὴλ, ἀπὸ τῶν πτερύγων τῆς γῆς τέρατα ἠκούσαμεν. Ἄντι δὲ τοῦ τέρατα, ψαλμοὺς Θεοδοτίων ἐρμηνεύει, καὶ Σύμμαχος. Ὁ δὲ Ἀκύλας, μελωδίας. Οἱ γὰρ τῆς μερίδος τοῦ Θεοῦ τὴν δικαίαν αὐτοῦ κρίσιν ἀποθαυμάζοντες, εὐφραίνόμενοι ἅμα τῆ δόξῃ Κυρίου ὕμνους αὐτῷ καὶ ψαλμωδίας εὐχαριστηρίους ἀνάγουσιν πανταχόθεν ὄντες τῆς γῆς. Ὁ δὲ καὶ ὁ προφήτης ἐθαύμασεν, ὕμνεῖν αὐτὰς τὸν Θεὸν ἠξιῶσθαι μαθῶν. Ὁ δὲ καὶ τερατώδες ἐδόκει κατὰ τοὺς Ἑβδομήκοντα, εἰ τὴν πατρῶαν πλάνην ἔασαντες τὸν τῶν προφητῶν ὕμνοισι Θεὸν εἰς πέρας αὐτοῖς τῆς ἐλπίδος ἐκβάσῃς. Ἐπὶ γὰρ τῆ τοῦ Θεοῦ δικαιοκρισίᾳ ἐπῆκται τὸ, ἐλπίς τῷ εὐσεβεῖ, κἂν ἀλλόφυλος ἢ δηλονότι, κἂν ἀλλότριος τοῦ σπέρματος Ἀβραάμ. Ἐφ' οἷς, κατὰ Σύμμαχον, εἴρηται· Καὶ εἶπεν τὸ μυστήριόν μου ἐμοί· τὸ μυστήριόν μου ἐμοί. Τῶν γὰρ προφητῶν ἐπὶ τῷ παραδόξῳ τὸν Θεὸν δοξασάντων, μνημονευσάντων δὲ καὶ τῆς ἐλπίδος τῶν εὐσεβῶν, μὴ εἰρηκότων δὲ τίνα καὶ ποῖα ἦν τὰ ἐλπιζόμενα, ποθούντων δὲ μαθεῖν ἃ ἠτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτὸν, σιωπᾶν αὐτοὺς ὁ Θεὸς παρακελεύεται λέγων· Τὸ μυστήριόν μου ἐμοί· τὸ μυστήριόν μου ἐμοί. Οὐ γὰρ νῦν, φησὶν, ἐκφαίνειν καιρὸς, "ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδεν, καὶ οὐς οὐκ ἤκουσεν, καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἃ ἠτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν." Ὁ δὲ προ 2203 φήτης, ὡς ἐδόξασε τὸν Θεὸν ἐπὶ τῆ τῶν ἀγαθῶν ἐλπίδι. Οὕτως ἐκ φιλανθρωπίας τοὺς πονηροὺς ἀποκλαίεται λέγων· Οὐαὶ τοῖς ἀθετοῦσιν. Ἄνθ' οὗ Ἀκύλας μὲν ἔφη· Ὡ εἴ μοι ἀθετοῦντες ἠθέτησαν. Ὁ δὲ Σύμμαχος· Οὐαὶ μοι ἀθετοῦντες ἠθέτηνται· Θυρίδας δὲ οὐρανοῦ κατὰ τὴν προλαβοῦσαν νοήσεις ἐξήγησιν. Ἐπεξιόντος γὰρ τοῖς ἀμαρτάνουσι τοῦ Θεοῦ, αἱ τοῦ οὐρανοῦ θυρίδες ἀναπετάννυνται, τῆς εἰς αὐτοὺς ἐπισκοπῆς γινομένης. Εἰκὸς δὲ οὕτως εἰρησθαι περὶ ὧν φησὶν ὁ Δαβίδ· "Ἄρατε πύλας, οἱ ἄρχοντες, ὑμῶν." Τότε μὲν οὖν ἀνοιγήσονται πᾶσαι ἐπὶ τῆς τοῦ Κυρίου βασιλείας, ὅπως δι' αὐτῶν εἰσέρχονται οἱ βασιλευόμενοι. Νυνὶ δὲ ἀνοιγομένων τί γίνεται; Σεισθήσεται, φησὶ, τὰ θεμέλια τῆς γῆς, καὶ ταραχθήσεται ἡ γῆ· τοὺς οἰκίσαντας ταύτην δηλῶν, ὡς ἀπὸ κακῶν μέθης σαλευομένους. Ἡ δὲ τοιαύτη γῆ τῶν ἀσεβῶν οὕσα ψυχῆ, ὡς ὀπωροφυλάκιον ἔσται. Τοῦτο δὲ καὶ διὰ τῶν ἔμπροσθεν ἐρημίαν ἐδήλου, ἐν οἷς ἐλέγετο· "Σιὼν ὡς ἀγρὸς ἀροτριαθήσεται, καὶ Ἱερουσαλήμ ὡς ὀπωροφυλάκιον ἔσται." Ταῦτα δὲ γέγονε, τοῖς οἰκοῦσι τὴν γῆν, ἐπέπερ κατίσχυσεν ἐπ' αὐτοὺς ἡ ἀνομία, διὸ ἐπὶ τέλει τοῦ λόγου φησὶ. Καὶ πεσεῖται, καὶ οὐ μὴ δύνηται ἀναστῆναι. Ἄπαξ μὲν γὰρ πεσοῦσα κατὰ τὴν τοῦ θνητοῦ βίου τελευτὴν ἡ γῆ, σὰρξ οὕσα γεώδης, ἢ φιλοσώματος ψυχῆ, ἢ οἱ πάλαι

τὴν γῆν οἰκοῦντες, τῆς καθολικῆς ἀναστάσεως τεύξονται, παραστῆναι τῷ δικαστῇ, καὶ τῶν πρὸς ἀξίαν τυχεῖν. Ἐπειδ' ἂν δὲ κριθέντες, τῆς ἀγαθῆς ἐλπίδος ἐκπέσωσι παραδοθέντες κολάσειν, ἐκπεσόντες τότε Θεοῦ, οὐκ ἔτι λοιπὸν ἀναστῆναι δυνησονται. Περὶ δὲ τῆς γῆς αὐτάρκως εἰπὼν, τοῦτ' ἔστι τῶν οἰκητόρων τῆς γῆς, ἐπὶ τὸν οὐρανὸν μεταβαίνει καὶ τὰ οὐράνια, λέγων· Τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, τῷ τῆς κρίσεως δηλονότι καιρῷ, ἐπάξει ὁ Θεὸς ἐπὶ τὸν κόσμον τοῦ οὐρανοῦ τὴν χεῖρα, τὴν συντέλειαν δηλῶν τοῦ παντός, καθ' ἣν οὐρανὸς καὶ γῆ παρελεύσεται, ὡς ὁ Σωτὴρ φησι· καὶ "Ὁ ἥλιος σκοτισθήσεται, καὶ ἡ σελήνη οὐ δώσει τὸ φέγγος αὐτῆς, καὶ οἱ ἀστέρες τοῦ οὐρανοῦ πεσοῦνται," καὶ τὰ ἐπὶ τούτοις. Κόσμον δὲ οὐρανοῦ, τοὺς φωστῆρας κατὰ τὸν Μωσῆα καλεῖ λέγοντα· "Ἐπεχε μὴ ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ ἰδὼν τὸν ἥλιον, καὶ τὴν σελήνην, καὶ τοὺς ἀστέρας, καὶ πάντα τὸν κόσμον τοῦ οὐρανοῦ, πλανηθεὶς προσκυνήσεις αὐτοῖς." Ταῦτα γὰρ καὶ ὁ προφήτης δηλῶν ἐπιφέρει· Καὶ τακῆσεται ἡ πλίνθος, καὶ πεσεῖται τὸ τεῖχος. Ἄνθ' οὗ Σύμμαχος φησι· Καὶ ἐντραπήσεται ἡ σελήνη, καὶ αἰσχυνθήσεται ὁ ἥλιος, καὶ οἱ λοιποὶ δὲ τὰ ὅμοια. Ἄπερ οἱ Ἑβδομήκοντα συνεκάλυψαν, ὡς Ἑλλησιν ἐκδιδόντες τὴν γραφὴν διὰ τὸ ἀπεμφαῖνον τῆς λέξεως. Τὴν οὖν χεῖρα τούτοις ἐπιφέρει Θεὸς συντέλειαν ἐργαζόμενος. Βασιλέας δὲ γῆς συγκλειομένους, νόει τοῦ αἰῶνος τούτου τοὺς ἄρχοντας. Ὡς καὶ Γαβριήλ φησιν ἐν τῷ 2205 Δαυιήλ· Καὶ ἐξῆλθεν εἰς συνάντησίν μου ἄρχων βασιλείας Περσῶν, καὶ ἄρχων βασιλείας Μήδων. Ἀκόλουθον γὰρ ἦν Χριστοῦ λοιπὸν βασιλεύοντος ἐν αἰῶνι νέῳ, τοὺς ἐναντίους βασιλέας εἰς τόπον καταβληθῆναι τὸν πρέποντα. Δύο Σύμμαχος φησι· Καὶ ἀθροισθήσονται ἀθροισμὸν δεσμίου εἰς λάκκον, καὶ συγκλεισθήσονται εἰς συγκλεισμόν. Ἐνέπεσον γὰρ εἰς ὃν εἰργάσαντο λάκκον, μηκέτι τοῖς ὑπὸ Χριστοῦ βασιλευομένοις παρενοχλήσοντες. Σεσίγηται δὲ φασίν, ὡς ἀπόρρητον, ὑπὸ τίνος ἡ ἐπισκοπὴ ἔσται αὐτῶν, ἢ κατὰ τοὺς λοιποὺς, ἐπισκεφθήσονται, Θεοῦ δηλονότι. Ἐντραπήσεσθαι δὲ φησιν ἡλίον τε καὶ σελήνην, δίκας διδόντων τῶν ὑπ' αὐγὰς αὐτῶν γεγονότων, ὡς οἱ Δεσποτικῶν οἴκων μακρῷ χρόνῳ γεγονότες ἐπίτροποι, ἐπιστάντος τοῦ Δεσπότη, τοὺς ὑπ' αὐτοῖς τελέσαντας κολαζομένους θεώμενοι, μὴ δυνηθέντες συνεισενέγκαι τι τούτοις εἰς ἀρετὴν. Ἐφ' οἷς ἐπιφέρεται· Βασιλεύσει Κύριος ἐν τῷ ὄρει Σιών. Ἐπρεπε γὰρ τῷ περὶ συντελείας λόγῳ τὴν μέλλουσαν ἐπουράνιον Χριστοῦ βασιλείαν εἰπεῖν μετὰ τὴν τῶν ἐναντίων τυράννων καθαίρεσιν. Σιών δὲ καὶ Ἱερουσαλήμ τὰς κατὰ Παῦλον τὸν μέγαν ἐπουρανίους φησίν, ἐν αἷς καταξιοθήσονται τῆς αὐτοῦ θεότητος οἱ κυρίως πρεσβύτεροι. ΚΕΦΑΛ. ΚΕ'. αἱ. 9 Κύριος ὁ Θεός μου, δοξάσω σε, ὑμνήσω τὸ ὄνομά σου, ὅτι ἐποίησας θαυμαστά πράγματα βουλήν ἀρχαίαν ἀληθινήν. Γένοιτο, Κύριε, ὅτι ἔθηκας πόλεις εἰς χῶμα, πόλεις ὄχυράς, τοῦ πεσεῖν αὐτῶν τὰ θεμέλια. Τῶν ἀσεβῶν πόλις τὸν αἰῶνα οὐ μὴ οἰκοδομηθῆῃ, κ.τ.λ. Περὶ τῆς καθόλου κρίσεως τῶν ἀσεβῶν τε καὶ δικαίων εἰπὼν, ἥς τέλος ἦν ἡ Χριστοῦ βασιλεία, τὸν Θεὸν ἐπὶ τούτοις ἀνυμνεῖ καὶ δοξάζει. Πληροφορηθεὶς γὰρ περὶ τούτων παρὰ Θεοῦ, καὶ τὸν νοῦν οὐκ ἔχων ἄκαρπον φοιτώσης τῆς χάριτος ἐπ' αὐτὸν, ἀντιλαμβανόμενός τε τῶν παρὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ τῶν ἰδίων τοῦ νοῦ κινήματων, ἀποθαυμάζει τὸν εὐεργέτην Θεὸν, ὡς ἐπὶ θαυμασίᾳ τε καὶ ἀρχαίᾳ βουλῇ. Τὸ δὲ ταύτης ἀρχαίον ἐδήλωσεν ὁ Χριστός· "Δεῦτε, λέγων, οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρὸς, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου." Καὶ ὁ θεῖος δὲ Παῦλος ἐντεῦθεν ὀρμώμενος γέγραφε· "Καθὼς ἐξελέξατο ἡμᾶς ἐν αὐτῷ πρὸ καταβολῆς κόσμου εἶναι ἡμᾶς ἁγίους καὶ ἀμώμους κατ' ἐνώπιον αὐτοῦ ἐν ἀγάπῃ, προορίσας ἡμᾶς εἰς υἰοθεσίαν ἐν αὐτῷ." Κατὰ δὲ τοὺς λέγοντας ταῦτα περὶ τῆς ἐπιδημίας εἰρῆσθαι, τὸ ἀρχαῖον τῆς βουλῆς παρίστησι Συμεὼν εἰπὼν· "Ὅτι εἶδον οἱ ὀφθαλμοί μου τὸ σωτήριόν σου, ὃ ἡτοίμασας κατὰ πρόσωπον πάντων τῶν λαῶν." Καὶ Ζαχαρίας λέγων· "Καὶ ἤγειρε κέρας σωτηρίας ἡμῖν ἐν οἴκῳ Δαβὶδ τοῦ παιδὸς αὐτοῦ, καθὼς ἐλάλησεν διὰ στόματος τῶν

ἀγίων τῶν ἀπ' αἰῶνος προφητῶν αὐτοῦ." Ἀρχαία μὲν οὖν διὰ τοῦτο· ἀληθινὴ δὲ, διότι καὶ πρὸ ἐσπέ 2208 ρας ἐκβήσεται, ἐπειδ' ἂν θῆ πάντας τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ· ὅτ' ἂν καταργήσῃ πᾶσαν ἀρχὴν καὶ ἐξουσίαν καὶ δύναμιν. Τότε γὰρ πάσης κακίας ἐκ ποδῶν ἀρθείσης, καὶ τοῦ ἐσχάτου ἐχθροῦ τοῦ θανάτου καταργηθέντος, ὁ μὲν Θεὸς ἔσται πάντα ἐν πᾶσιν· ὁ δὲ Σωτὴρ ἡμῶν τοῦ νέου βασιλεύων αἰῶνος ἐνώπιον τῶν πρεσβυτέρων δοξασθήσεται, συμβασιλεύοντων ἐν ζωῇ τῶν ἀγίων αὐτῶ. Τὸ δὲ τῶν ἀγαθῶν τέλος ἰδεῖν ἢ τάχος ἐπιθυμῶν, ἐπεύχεται· Γένοιτο, Κύριε. Ἦγουν ἐπειδὴ περὶ τῶν μήπω γεγονότων τὸ, ἐποίησας, ἔλεγε, δεικνὺς ὡς ἔσται πάντως, εἰ καὶ μὴ γέγονε, προσέθηκε τό· Γένοιτο, Κύριε. Ἄλλ' ἐπεύχεται μὲν περὶ τῶν τευξομένων μακαριότητος. Περὶ δὲ τῶν ἐν τῷ θνητῷ βίῳ πρὸ παρεληλυθότων ἐπιλέγει τὸ, ἔθηκας ἐν τῷ θνητῷ πόλεις εἰς χῶμα, δοξάζων αὐτὸν καὶ ἐφ' οἷς τὰς ἀσεβεῖς τῶν ἀθέων πολιτείας κατέλυσεν, ἀσεβῆ τε τούτων οἰκοδομήματα τάχα πόλεις, καὶ τὰς ἀντικειμένας δυνάμεις δηλῶν. Ἄς διὰ τὴν ἰσχὺν, τεῖχος καὶ πόλιν καλεῖν ἔθος, ὡς ἐλέγετο πρότερον, ἄς καθελῶν ὁ Χριστὸς ἀναστῆναι πάλιν οὐ συγχωρήσειεν. Οἷγε μὴν αὐτῶν διαφυγόντες τὰς χεῖρας, ἦγουν ἐκ τῶν ἀσεβούντων ἀνθρώπων οἱ σεσωσμένοι, εὐλογήσουσίν σε, ἢ δοξάσουσι κατὰ τοὺς λοιπούς. Εἰσὶ δὲ οὗτοι λαὸς ὁ διὰ σὲ πτωχέυσας κατὰ τὸν πρότερον αἰῶνα, καὶ ὃν οἱ διώκται τῆς θεοσεβείας ἠδίκησαν. Ἦγουν οἱ πάλοι πτωχοὶ πάσης ἀρετῆς, τῶν παρὰ σοῦ χαρισμάτων, ὧν Ἰσραὴλ μόνος ἀπέλαυεν· γυμνοὶ τε τῆς ἄνωθεν σκέπης γενόμενοι. Τούτων γὰρ πάντων εἰς τούναντίον αὐτοῖς μεταστάντων, χαριστηρίου εἰκότως ῥῆδος ἀναπέμπουσιν. Καὶ ὅτε γὰρ ἦσαν ταπεινοὶ καὶ ἐν ἀθυμίᾳ, τρυφῆς τε πάσης ἐνδεία τῶν φαύλων ἐν μέσῳ στρεφόμενοι, σὺ τούτων ἦσθα, Δέσποτα, βοηθός τε καὶ σκέπη. Ἄλλὰ καὶ κατ' ἐκεῖνο διψῶσι καιροῦ, ὡς λέγειν· "Ἐδίψησέν σοι ἡ ψυχὴ μου πρὸς τὸν Θεὸν τὸν ἰσχυρὸν τὸν ζῶντα," σὺ πάλιν ἦσθα πηγὴ, ποτίζων αὐτοὺς ἐπιβροῇ τῆ τοῦ πνεύματος, τῆς ὀλιγοψυχίας αὐτοὺς ἀνακτώμενος, ἐνισχύων αὐτοὺς τῆ τοῦ μονογενοῦς σου Λόγου δυνάμει. Ὡς ἂν δὲ μὴ περὶ αὐτῶν εἰρήσθαι ταῦτα παῖδες Ἰουδαίων νομίσωσι, τὴν εἰς πάντα τὰ ἔθνη χυθεῖσαν χάριν παρίσθησι· Καὶ ποιήσει, λέγων, Κύριος Σαβαὼθ πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν ἐπὶ τὸ ὄρος τοῦτο. Τί δὲ ποιήσει; Κατὰ μὲν τοὺς λοιπούς ἐρμηνευτὰς, ποτὸν ἐξῆς εἴρηται· κατὰ δὲ τοὺς ἑβδομήκοντα, πίνονται εὐφροσύνην, πίνονται οἶνον. Οὐκ ἄρα τῷ Ἰουδαίων λαῷ τὸ συμπόσιον, πᾶσι δὲ τοῖς ἔθνεσι λέγει παρασκευάσειν τὸν Κύριον. Οὐκ ἐν φάραγγιν, οὐδ' ἐν πεδίοις, οὐδ' ἐν πολλοῖς ὄρεσιν, οὐδ' ὡς ἔτυχεν ἐπὶ τινος ὄρους, ἀλλ' ἐπ' ἐκεῖνο περὶ οὐπερ ἔφησε δεικτικῶς, ἐπὶ τὸ ὄρος τοῦτο. Ποῖον. ἢ τὸ δηλωθὲν 2209 ἐν τῷ Βασιλεύσει, Κύριος ἐν ὄρει Σιών; Ἐκεῖ τοῖς ἔθνεσι τὸ συμπόσιον, καὶ τὸ τῆς ἀθανασίας ποτὸν, περὶ οὗ φησιν ὁ Παῦλος· "Προσεληλύθατε Σιών ὄρει καὶ πόλει Θεοῦ ζῶντος Ἰερουσαλήμ ἐπουρανίῳ." Ἐν οἷς οἱ ἀπὸ τῶν ἐθνῶν καταξιούμενοι τῶν ἐπαγγελιῶν, πίνονται εὐφροσύνην, καὶ πίνονται τῆς ἀληθινῆς οἶνον ἀμπέλου. Περὶ οὗ ὁ Σωτὴρ ἔλεγεν· Οὐ μὴ πῖω αὐτὸ, ἕως ἂν πῖω αὐτὸ καινὸν μεθ' ὑμῶν ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. Ἄλλὰ καὶ κρίσονται μῦρον, οὐκέτι τὸν ἀρράβωνα τοῦ πνεύματος ληψόμενοι, ἀλλ' αὐτοῦ τοῦ πληρώματος τῆς θεότητος μεθέξοντες τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. Οὐκ ἐκ μέρους ἔτι γινώσκοντες, καὶ ἐκ μέρους προφητεύοντες, ἀλλ' ἐκ τοῦ τελείου μέτοχοι γενόμενοι τοῦ Χριστοῦ ὡς καὶ αὐτοὺς ἀποφανθῆναι χριστοὺς, Θεοῦ τε υἱοὺς, καὶ κληρονόμους Θεοῦ, καὶ συγκληρονόμους Χριστοῦ. Κατὰ δὲ τοὺς περὶ τῆς ἐπιδημίας εἰρήσθαι λέγοντας, ὄρος μὲν ἢ Ἐκκλησία οὕσα σκοπευτήριον, καὶ ὄρασις εἰρήνης, διὰ τὸ τῶν δογμάτων ὑψηλὸν καὶ τῶν ψυχῶν τὸ ἀτάραχον· οἶνος δὲ καὶ μῦρον, σαφῶς τὸ μυστικὸν χρίσμα, καὶ τὸ σωτήριον αἶμα παρέστησεν. Γράφει γὰρ καὶ ὁ μακάριος Ἰωάννης· "Καὶ ὑμεῖς χρίσμα ἔχετε ἀπὸ τοῦ ἀγίου." Τούτῳ γὰρ οἱ βαπτιζόμενοι χρίονται, σύμβολον τοῦ μεταλαχεῖν τοῦ θείου Πνεύματος τὸ χρίσμα ποιούμενοι. Ἄλλ' ἐπεὶ τούτων ἀνάξιος Ἰσραὴλ· Παράδος αὐτὰ, φησὶ, τοῖς ἔθνεσιν,

ὡσπερ τις παρακαταθήκην ἐν μυστηρίῳ παραδίδωσι. Διὸ καὶ θαυμαστὰ, καὶ βουλὴν ἀρχαίαν ἔλεγεν ὁ προφήτης αὐτά. Οὐ γὰρ ὡσπερ ὁ πάλαι νόμος δι' ἀγγέλων λαληθεὶς ἐδόθη μόνῳ τῷ Ἰσραὴλ, ἀλλὰ Χριστὸς τῶν ἐθνῶν ἢ προσδοκία· κατὰ τὸ "Καὶ ἐπ' αὐτῷ ἔθνη ἔλπιουσιν." Τὸ δὲ αὐτὸ, φησὶν, ἦθος ὁ προφήτης ἐφύλαξεν· ὡς γὰρ παραμυθούμενος τοὺς ἐξ Ἰσραὴλ, καὶ τῶν ἄλλων ἐθνῶν ἔλεγε τὴν ἀπώλειαν δικνουμένων, διὰ πάντων τοῦ Θεοῦ δεικνύων τὴν πρόνοιαν. Ὀλιγώρουν γὰρ οἱ ἐξ Ἰσραὴλ, συνεχέσιν ἐλέγχοις καὶ παιδείαις ὀρώντες αὐτοῖς ἐπικείμενον τὸν Θεόν, οὐ φιλανθρωπίας Θεοῦ ταῦτα δοκοῦντες τεκμήρια, τῆς δὲ ἰδίας ἀπωλείας ἐνθήκην ἐν ἐλευθερίᾳ διάγειν τὰ ἔθνη νομίζοντες, ὡς ἂν μὴ ὄντα ὑπὸ Θεόν. Μηδὲ γὰρ δίκην αὐτοῦ ἐφ' οἷς ἐπλημμέλουν εἰσπράττεσθαι. Οὕτω καὶ νῦν διὰ τῶν χρηστοτέρων τὴν εἰς ἅπαντας κηδεμονίαν ἐδήλωσεν. Οὐ γὰρ τοῖς ἔθνεσι ταῦτα περινοστών ὁ προφήτης ἀπήγγελλεν· ἀλλὰ τοὺς Ἰουδαίους ἐπαίδευε τὰ μετὰ πλείστους γενησόμενα χρόνους, πιστούμενος αὐτὰ διὰ τῶν ὅσον οὐπω γενησομένων ὑπ' Ἀσσυρίων. Πῶς δὲ τεύξεται τούτων τὰ ἐξ ἀρχῆς ἀσεβοῦντα, παρίστησιν ἔθνη διὰ Χριστοῦ φυγόντα τῆς εἰδωλολατρίας τὸν θάνατον, ἐφ' ᾧ ἂν αὐτά τις ἐδάκρυσεν ὄνειδος ἔχοντα τὴν ἀσέβειαν. Ἦν δὲ τὸ δάκρυον τῶν διὰ φιλανθρωπίαν τὴν τῶν τοσοῦτων ψυχῶν ἀποκλαιομένων ἀπώλειαν ὑπὸ τοῦ διαβόλου γεγενημένην, ὃς 2212 καὶ θάνατος εἴρηται. Ὅσον μὲν οὖν ἦκεν εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ἀπώλοντο· ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπία τὸν ὄνειδισμόν αὐτῶν τῆς ἐφυβρίστου δουλείας τοῦ διαβόλου ἀφείλετο. Εἴποισ δ' ἂν, καὶ ὡς ἐπὶ καιροῦ πάνυ, τῆ τοῦ μυστηρίου παραδόσει καὶ ὁ περὶ τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν συνεισκεκόμισται λόγος. Διὸ καὶ σαρκὸς ἀνάστασιν ἐν τῷ τοῦ βαπτίσματος ὁμολογοῦμεν καιρῷ, καὶ ὡς διὰ τοῦ Ἀδάμ καταδραμῶν τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων ὁ θάνατος, θρήνων ἡμῖν ὑποθέσεις καὶ δακρύων παρέσχετο. Τούτου δὲ φυγὴν ἢ τριήμερος παρέσχε τοῦ Σωτῆρος ἀνάστασις πρωτοτόκου γεγονότος ἐκ τῶν νεκρῶν καὶ ἀπαρχῆς τῶν κεκοιμημένων. Ἐψεται δὲ τῆ ἀπαρχῆ καὶ πρώτῳ τὰ μετὰ ταῦτα, τοῦτ' ἔστιν ἡμεῖς, οὓς διαρρήξας τὸν σάκκον περιέζωσεν εὐφροσύνην, ὡς ἐπεμβαίνειν τῷ θανάτῳ. "Ποῦ ἡ νίκη σου, θάνατε; Ποῦ τὸ κέντρον σου, ἄδη; Τὸ δὲ κέντρον τοῦ θανάτου ἡ ἁμαρτία." Πᾶν οὖν ἡμῶν ἀφήρηται δάκρυον, διὰ τὴν ἐλπίδα τῆς ἀναστάσεως οὐ λυπούμενων ἀμέτρως, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ οἱ μὴ ἔχοντες ἐλπίδα. Ὅνειδος δὲ φησι τοῦ λαοῦ τὸν θάνατον, ὡς ἐκ τῆς ἡμῶν παραβάσεως ἐσχηκότα τὴν γένεσιν· ἢ καὶ τὴν ἁμαρτίαν, δι' ἧς ἐκβέβηκεν ἡ φθορά. Ἄλλ' ἐπεὶ πολλοῖς ἄπιστον τῆς ἀναστάσεως τὸ μυστήριον, ὄντως ὑπάρχον παράδοξον, φησὶν, ὅτι Τὸ στόμα Κυρίου ἐλάλησεν. Ἦγουν ἐπειδὴ λίαν ἦν ἄπιστον, ἐκ τῶν ἐθνῶν ἀπολεισθαι τὴν πλάνην, εἰκότως τοῦτο προσέθηκεν. Εἰ δὲ τῆς εἰδωλολατρίας ἔτι σώζεται λείψανον, θαυμαστὸν οὐδέν. Ἔδει γὰρ δείκνυσθαι τίνων ἡμᾶς ὁ Λυτρωτῆς ἠλευθέρωσε πάσαι τῶν ἀνθρώπων θυσίαν τὰ τέκνα προσαγόντων τοῖς δαίμοσι. Καὶ τὸ ἐφ' ἡμῖν δὲ οὕτως ἐκ τῆς αὐτεξουσίου γνώμης ἐδείκνυτο. Τὸ δὲ ἐπὶ τὸ ὄρος, κατὰ τοὺς λοιποὺς ἐρμηνευτὰς διάνοιαν ἐτέραν παρίστησι. Σαφῶς γὰρ οὕτως ἐξέδωκε Σύμμαχος· Καταποντιεὶ ἐν τῷ ὄρει τούτῳ πρόσωπον τοῦ ἐξουσιαστοῦ τοῦ ἐξουσιάζοντος πάντων τῶν ἐθνῶν, καὶ ἡ χρῆσις ἢ κεκριμένη κατὰ πάντων τῶν ἐθνῶν, καταποθῆναι ποιήσει τὸν θάνατον εἰς τέλος. Καὶ ἐξαλείψει Κύριος ὁ Θεὸς ἀπὸ προσώπου πᾶν δάκρυον καὶ τὸ ὄνειδος τοῦ λαοῦ αὐτοῦ περιελεῖ ἀπὸ πάσης τῆς γῆς, ὅτι Κύριος ἐλάλησεν. Οἷς Ἀκύλας καὶ Θεοδοτίων συμφώνως ἐξέδωκαν, δηλοῦντες ὡς ὅτ' ἂν τὸ συμπόσιον ἐν ὄρει τῷ προειρημένῳ ποιήσει τοῖς ἔθνεσι Κύριος, μετασχεῖν ἀξιώσας τῶν ἀρρήτων αὐτοῦ μυστηρίων, τὸ τῆνικαῦτα τοῦ ἐξουσιαστοῦ τὸ πρόσωπον καταποντίσας, ἀφανὲς γενέσθαι ποιήσειεν τοῦ ἐξουσιασάντος πάντων τῶν ἐθνῶν, τοῦτ' ἔστι τοῦ θανάτου νῦν μὲν ἐξουσιαστοῦ ῥηθέντος, παρὰ δὲ τῷ Ἀποστόλῳ βασιλέως, ἐβασίλευσε λέγοντος ὁ θάνατος ἀπὸ Ἀδάμ μέχρι Μωσέως. Ἐπεὶ τοίνυν ἔσχατος ἐχθρὸς καταργεῖται ὁ θάνατος, εἰκότως

ταῦτά φησιν. Ἀντί δὲ τοῦ 2213 προσώπου τοῦ ἐξουσιαστοῦ, τὸ πρόσωπον τῆς σκοτίας Σύμμαχος τε καὶ Θεοδοτίων ἐξέδωκαν, οὕτω δηλοῦντες τὸ ἀφεγγές τε καὶ σκότους πλήρες τοῦ θανάτου χωρίον. Τότε τοίνυν, ὅτεπερ οἱ ἅγιοι συμβασιλεύσωσι τῷ Χριστῷ, ὁ πάντας καταπίνων καταποθήσεται θάνατος. Τὸ δὲ αἴτιον ἢ χρίσις, δι' ἣν οὐκ ἔτι θανάτῳ δουλεύουσιν. Ἄπερ ὠφελιμῆτος ὁ θεῖος Ἀπόστολος ἔφασκε· "Δεῖ γὰρ τὸ φθαρτὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀφθαρσίαν," καὶ τὰ ἐπ' αὐτοῖς. "Ὅτε καὶ πᾶν ὄνειδος ἀφαιρεθήσεται. Ὅνειδος γὰρ ἦν τοῖς κατ' εἰκόνα Θεοῦ πεποιημένοις ἀνθρώποις, τὸ ἐκπεσεῖν τῆς αἰωνίου ζωῆς. Θ'ιβ'. 9Καὶ ἐροῦσι τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ· Ἴδου ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἐφ' ὃν ἠλπίζομεν. Καὶ ἠγαλλιώμεθα, ἀνάπαυσιν δώσει ὁ Θεὸς ἐπὶ τὸ ὄρος τοῦτο. Καὶ καταπατηθήσεται ἡ Μωαβίτις, ὃν τρόπον πατοῦσιν ἄλωνα ἐν ἀμάξει9, κ.τ.λ. Καταποθέντος τοῦ θανάτου κατὰ τὸν καιρὸν τῆς ἀναστάσεως, οἱ τοῦ νέου αἰῶνος υἱοὶ χαριστήριον ἄσουςιν ὡδὴν τὸν ἑαυτῶν Σωτῆρα θεώμενοι λέγοντες· Ἴδου ὁ Θεὸς ἡμῶν ἐφ' ᾧ ἠλπίζομεν, τὸν πρὶν ἐλπισθέντα νῦν ὀρώντες ἠδόμεθα, τὰ ἐπιόντα λυπηρὰ δι' αὐτὸν καρτερήσαντες. Ἀνθ' ὧν ἐν τῷ τῆς βασιλείας ὄρει, τῶν ἐπηγγελμένων ἀγαθῶν ἀπολαύσουσι. Ἡ δὲ Μωαβίτις, κατὰ δὲ τὴν Ἑβραϊδα Μωὰβ, τῆς ἀσεβείας ὑφέξει τὴν δίκην. Ἀντί δὲ τοῦ ἀλοηθήσεται, Σύμμαχος ἐξέδωκεν ἀλοήσομεν. Τίνες δὲ οἱ ἀλοῶντες, ἐξῆς ἐπιφέρει λέγων· Καὶ πατήσουσιν αὐτὸν πόδες πραέων καὶ ταπεινῶν βήματα. Νόει δὲ Μωὰβ, τὸν παρὰ Μωαβίταις τιμώμενον δαίμονα κατὰ Θεοῦ μὲν ἐπαρθέντα, συντρίψαντα δὲ τοὺς ὑφ' ἑαυτῷ, καὶ αὐτὸν δὲ τὸν Ἰσραὴλ τῷ Βεελεφγῶρ τελεσθῆναι ποιήσαντα· καὶ ἐν τῇδε περὶ Μωὰβ ἔλεγεν ὀράσει, ὅτι ἦρθη ἡ συμμαχία σου, καὶ ὁ ἄρχων ἀπώλετο ὁ καταπατῶν ἐπὶ τῆς γῆς. Περὶ οὗ καὶ ὁ Ἰερεμίας φησί· "Καὶ ἐξελεύσεται Χαμῶς ἐν ἀποικία." Καὶ πάλιν· "Καὶ καταισχυνθήσεται Μωὰβ ἀπὸ Χαμῶς." Οἷος δὲ ἦν, δηλοῖ λέγων· "Ἐγγὺς ἡμέρα Μωὰβ, καὶ πονηρία αὐτοῦ ταχεῖα σφόδρα." Καὶ πάλιν· "Ἴδετε πῶς συνετρίβη βακτηρία εὐκλείης." Καὶ πάλιν· "Κατεάχθη κέρας Μωὰβ, καὶ τὸ ἐπίχειρον αὐτοῦ συνετρίβη, φησὶ Κύριος. Δῆσατε αὐτὸν, ὅτι ἐπὶ Κύριον ἐμεγάλυνεν." Καὶ πάλιν· "Καὶ ἔσται εἰς γέλωτα καὶ αὐτὸς, ἐπειδὴ εἰς γελοιασμὸν ἦν σοι Ἰσραὴλ." Καὶ ἐξῆς· "Ἡκουσα, φησὶν, ὕβριν Μωὰβ, ὕβρισεν σφόδρα τὸ ὕψος καὶ ὑπερηφανία." Ἐπειδὴ οὖν φοβερὸς Ἰουδαίοις νενόμιστο, παρίστησιν αὐτοῦ τὴν ἐν τῷ μέλλοντι κρίσιν. Ἀντί δὲ τοῦ, Καὶ τὸ ὕψος τῆς καταφυγῆς τοῦ οἴκου σου ταπεινώσει, Σύμμαχος, Καὶ τὸ ὀχύρωμα τοῦ ὕψους τῶν τειχῶν σου κύψει, φησὶ. Τεῖχος δὲ καὶ ὀχύρωμα αἱ δυνάμεις ἦσαν αὐτοῦ, αἷς ὠχύρωτο. Νοήσεις δὲ δι' ἑνὸς, οἷα πείσονται καὶ οἱ τὰ λοιπὰ τῶν ἔθνων ἀπατήσαν 2216 τες δαίμονες. Τοῦτο γὰρ ἡμῖν ὁ προφήτης κατέλιπεν. ΚΕΦΑΛ. Κ'. ἀ'. 9Τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἄσσονται τὸ ἄσμα τοῦτο ἐπὶ γῆς τῆς Ἰουδαίας, λέγοντες· Ἴδου πόλις ὀχυρὰ, καὶ σωτήριο ἡμῶν θήσει τὸ τεῖχος, καὶ περίτειχος. Ἀνοίξατε πύλας, εἰσελθέτω λαὸς φυλάσσω δικαιοσύνην9, κ.τ.λ. Μετὰ δὲ τὴν τούτων ἀπώλειαν Χριστοῦ βασιλεύοντος τῶν ὑφ' αὐτῷ κατὰ τὴν ἐπουράνιον Ἰερουσαλήμ, ἦν Ἰουδαίαν καλεῖ τὸ πλάτος ἐκείνης μηνῶν τῆς πόλεως· τὸ δὲ ἐν αὐτῇ τῶν ἁγίων πολίτευμα, πόλιν Θεοῦ, ἀκολούθως τῇ χώρᾳ τῆς ἐπὶ γῆς Ἰερουσαλήμ, ἅμα μὲν ὑποδηλῶν τὴν ἀλήθειαν, ἅμα δὲ τοὺς Ἰουδαίους παραμυθούμενος [καὶ] εἰς τὴν τῶν προκειμένων ἐλπίδα προτρέπων, οἱ τυχόντες τῶν ἐπαγγελιῶν ἄσουςιν ἄσμα τὸ ἐπουράνιον. Τὸ δὲ ἄσμα· Ἴδου πόλις ὀχυρὰ τὸ σωτήριο ἡμῶν. Ἡ κάτω γὰρ ἐπὶ γῆς οὐκ ὀχυρὰ πολλάκις ἀλοῦσα. Ἡ δὲ ἄνω, καὶ ὀχυρὰ, καὶ σωτήριο, ὅπερ Ἰησοῦς ἢ τῶν Ἑβραίων ἔφη φωνή. Αὐτὸς γὰρ τῶν μακαρίων Σωτῆρ, πόλις, τεῖχος τε, καὶ περίτειχος. Ταύτης δὲ πύλας, τὰς διαφόρους τῶν αὐτόθι μονῶν εἰσόδους νοήσομεν, ἃς ἀνοιγῆναί φησιν οὐκ Ἰουδαίοις, ἢ τῷ Ἰσραὴλ, ἢ τοῖς τυχούσιν ἀπλῶς, μόνοις δὲ τοῖς δικαιοσύνην, καὶ ἀλήθειαν, καὶ εἰρήνην φυλάττουσι. Περὶ ὧν πᾶς ἐρεῖ θεοφιλής· "Ἀνοίξατέ μοι πύλας δικαιοσύνης· εἰσελθὼν ἐν αὐταῖς ἐξομολογήσομαι τῷ Κυρίῳ." Ἀνοίγονται δὲ αὐτοῖς, ἐπειδήπερ ἐπὶ σοὶ ἤλπισαν ἕως τοῦ αἰῶνος, ὅς

καθεῖλες τοὺς ἐνοικοῦντας ἐν ὑψηλοῖς καὶ τὰς πόλεις αὐτῶν, καθεῖλες, συντέλειαν τοῦ θνητοῦ ποιησάμενος βίου, ἢ τὰς ἀσεβεῖς αὐτῶν πολιτείας ἠφάνισας. Συνωδὰ ταῦτα τοῖς εἰρημένους, ὅτι ἔθηκας πόλεις εἰς χῶμα, πόλεις ὄχυράς, τοῦ πεσεῖν αὐτῶν τὰ θεμέλια· τοὺς δὲ σοὺς πραεῖς ἄνδρας, οὓς ἔφης κληρονομήσαι τὴν γῆν, ταπεινοὺς ὄντας πρότερον, κατὰ τὸν τῆς δικαιοκρισίας σου καιρὸν ἀνύψωσας, κατακρατεῖν αὐτοὺς τῶν πάλαι ποιήσας ὑπερηφάνων τὰς κεφαλὰς, ὅτε καὶ ἡ τῶν ἀσεβῶν ὁδὸς εὐθεῖα, μηδενὸς αὐτοῖς ἐκ ποδῶν ἔτι καθεστῶτος, οὐπὲρ αἴτιον ἢ τοῦ Θεοῦ δικαιοκρισία. Τὴν δὲ προκειμένην ῥῆσιν τινες ἐπὶ τῆς τοῦ Σωτῆρος ἐπιδημίας ἐξέλαβον. Τὸν γὰρ τὰ σύμβολα παραδεδωκότα τὰ μυστικά, περὶ ὧν ἔλεγεν, Θεὸν ὄντα γνῶσεσθαι τοὺς ταῦτα λαβόντας, εἰ καὶ γέγονεν ἐν σαρκί. Τὸν δὲ λόγον ἀρμόττειν φασὶ τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ, οἳ καὶ προσεδόκων αὐτὸν, ἐκ τῶν Γραφῶν ὡς ἤξει μαθόντες· ὡς ἐδήλωσε Συμεὼν τε, καὶ Ζαχαρίας, ὡς εἴρηται, τυχόντες ἥς εἶχον ἐλπίδος. Οἱ δὲ τοιοῦτοι προσομολογοῦσιν ἐπὶ τὸ ὄρος τοῦτο δώσειν ἀναπαύσειν τὸν Θεὸν, δηλονότι τὴν Ἐκκλη 2217 σίαν, καὶ Χριστὸς γὰρ ἐβόα· "Δεῦτε πρὸς με οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς." Δι' αὐτοῦ γὰρ ἀπεθέμεθα τὸ τῆς ἁμαρτίας φορτίον, καὶ τοῦ φόβου τῶν ἐπὶ ταύτῃ κολάσεων. Προστέθειται δὲ καὶ τὰ ἐν ἐλπίσιν ἀγαθὰ. Γέγραπται γὰρ περὶ τῶν ἀγίων, ὅτι εὐφροσύνη αἰώνιος ὑπὲρ κεφαλῆς αὐτῶν. Εἶτα δείκνυσι τὴν ἐπὶ τῇ τῶν μυστικῶν παραδόσει τῆς εἰδωλολατρίας κατάλυσιν, τοῖς τῶν πιστευόντων ποσὶν ὑπενηνεγμένου τοῦ Σατανᾶ, διὰ τὸν δόντα πατεῖν αὐτοῖς ἐπάνω ὄφρων καὶ σκορπίων, καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ. Διὰ μιᾶς δὲ χώρας εἰδωλολατρούσης, πάσας ἐδήλωσεν. Τὰς δὲ χεῖρας ἀνήσει, φησὶν, ὁ τῆς εἰδωλολατρίας εὐρετῆς, ἐκλυομένης αὐτοῦ τῆς δυνάμεως, δι' ἧς ἐταπείνου τὸν ἄνθρωπον. Ἀντὶ δὲ τῆς ἐνεργείας τὴν χεῖρα παρέλιπε, δι' ἧς ὑπέταξεν ἑαυτῷ τοὺς ἐπ' ἔργοις ἀγαθοῖς ἐκτισμένους ὑπὸ Θεοῦ. Πρὸς αὐτὴν δὲ τὸν λόγον ἀποστρέψας τὴν Μωαβίτιν, ὕψος καταφυγῆς τοῦ τοίχου τὸ ταπεινούμενον αὐτὸν φησι τὸν τῆς ἀπάτης καὶ τῆς εἰδωλολατρίας προεστηκότα θιε'. 9' Ἠλπίσαμεν ἐπὶ τῷ ὀνόματί σου, καὶ ἐπὶ τῇ μνεῖα ἧ ἐπεθύμει ἡ ψυχὴ μου. Ἐκ νυκτὸς ὀρθρίζει τὸ πνεῦμά μου πρὸς σέ, ὁ Θεὸς, διότι φῶς τὰ προστάγματά σου ἐπὶ τῆς γῆς. Δικαιοσύνην μάθετε, οἱ ἐνοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς. Πέπαυται γὰρ ὁ ἀσεβῆσθ, κ.τ.λ ... εἰς τὴν ἐπιούσαν ἡμέραν. Ὡσπερ δὲ ἐν παντὶ ῥήματι Θεοῦ τρέφεται ἡ ψυχὴ, οὕτω καὶ ἐν παντὶ προστάγματι καταυγάζεται. Σπουδὴ τοίνυν ἔστω τὴν δικαιοσύνην μαθεῖν. Διδακτὸν γὰρ οὐ φυσικὸν, ὡς τὸ ὄραν τε καὶ ἀκούειν, μυσταγωγὸς δὲ πρὸς τοῦτο Χριστὸς, ἐφ' οὗ λέγεται τό· Ἔσονται πάντες διδακτοὶ Θεοῦ. Τοῦτο δὲ καὶ νῦν τοῖς ἐκ τῶν ἐθνῶν πεπιστευκόσιν ὁ προφήτης παρακελεύεται, ὅπερ ἔοικε τῷ· "Ἀκούσατε ταῦτα, πάντα τὰ ἔθνη· ἐνωτίσασθε, πάντες οἱ κατοικοῦντες τὴν οἰκουμένην. Καὶ νῦν γὰρ ὁ προφήτης πάντας καλεῖ πρὸς τὴν εὐαγγελικὴν δικαιοσύνην τοὺς ἀνὰ πᾶσαν οἰκοῦντας τὴν γῆν, οὐ τοὺς ἐξ Ἰσραὴλ μόνους, ὡς τοῦ Μωσέως ὁ νόμος· τὸ δὲ ἀπειθεῖν οὐκ ἀζήμιον. Πέπαυται γὰρ ὁ ἀσεβῆς οἰχόμενος πρὸς ἀπώλειαν, πᾶς ὃς ἂν μὴ μάθη δικαιοσύνην μηδὲ ποιήσῃ ἀλήθειαν, τὴν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δηλονότι λατρείαν τε καὶ προσκύνησιν. Σκιὰν γὰρ εἶχεν ὁ νόμος τῶν μελλόντων ἀγαθῶν. Χριστὸς δὲ μόνος ἀλήθεια, ὃς καὶ γέγονεν ἡμῖν παρὰ τοῦ Πατέρος δικαιοσύνη, καὶ ἃ δεῖ παραγγέλλει δικαιοσύνη τέ ἐστι καὶ ἀλήθεια. Αἴρεται δὲ ὁ ἀσεβῆς, ἵνα μὴ ἴδῃ τὴν δόξαν Κυρίου. Φησὶ γάρ· "Ἐὰν μὴ πιστεύσητε ὅτι ἐγὼ εἶμι, ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν ἀποθανεῖσθε." Καὶ πάλιν· "Ὁ πιστεύων εἰς τὸν Υἱὸν, οὐ κρίνεται· ὁ δὲ μὴ πιστεύων, ἤδη κέκριται." Μὴ συνῶν γὰρ Χριστῷ, πῶς ὄψεται τὴν δόξαν αὐτοῦ; Λαμβάνεται δὲ τοῦτο καὶ εἰς τὸν διὰ 2220 βολον, καὶ τοὺς ἀγνώμονας Ἰουδαίους. Ἀπειλοῦντος γὰρ τοῦ Θεοῦ τοῖς μὴ μανθάνουσι δικαιοσύνην, εἰς ἀνάμνησιν ὁ προφήτης ἦλθε τῆς τοῦ Ἰσραὴλ ἐξ ἀπειθείας ἀγνοίας. Ὁ μὲν γὰρ τοῦ Θεοῦ Υἱὸς βραχίων λεγόμενος τοῦ Πατέρος, δι' οὗ τὰ πάντα γέγονε, σαρκωθεὶς ἵνα

δικαιώση τοὺς ἐπὶ τῆς γῆς διὰ πίστεως, τὰ ὑπὲρ φύσιν καὶ λόγον εἰργάζετο, διὰ τούτων, ὡς Θεὸς εἶη, δεικνύς. Διόπερ ἔφασκεν· "Εἰ οὐ ποιῶ τὰ ἔργα τοῦ Πατέρος μου, μὴ πιστεύετε μοι." Οἱ δὲ ὀρώντες καὶ διδασκόμενοι, πρὸς τῷ μὴ πιστεύειν, Σαμαρείτην, καὶ δαιμονῶντα, καὶ μέθυσον, καὶ τέκτονος ἐκάλουν υἱόν. Σωζομένων δὲ τῶν ἔθνων, πονηρῶ καιόμενοι ζήλω, πυρίκαυστοι γενέσθαι μᾶλλον ἤθελον, ἢ ταῦτα βλέπειν σωζόμενα. Τοῦτο δὲ καὶ ἐπὶ τῇ τοῦ Σωτῆρος γεννήσει πεπονθέναι φησὶν αὐτοὺς ὁ προφήτης, ὅτι παιδίον ἐγεννήθη ἡμῖν Υἱός. Διὸ πρὸς τὸν Πατέρα φησὶν ὁ προφήτης· Κύριε, ὑψηλός σου ὁ βραχίων, καὶ οὐχ ἥδειςαν. Ὡς δὴ κοινού τινος ὑπερορῶντες ἀνθρώπου, διὰ τῶν ἔργων αὐτὸν ἐπιγινώσκειν ὀφείλοντες. Γνόντες δὲ αὐτοῦ τὴν ἐκ νεκρῶν ἀναβίωσιν, αἰσχυνθήσονται, ὅτε καὶ ἀργύρια ἱκανὰ τοῖς στρατιώταις ἔδωκαν, ὡς ἂν μὴ πᾶσιν ἔκπυστον γένηται. Αἰσχυνθήσονται δὲ καὶ ὅτ' ἂν ἴδωσιν αὐτὸν ἐρχόμενον ἐν τῇ δόξῃ τοῦ Πατέρος, ὅτε καὶ τοῦ νυμφῶνος ἐκκλείονται οἱ διὰ τοὺς πατέρας τετιμημένοι. Αὐτῶν γὰρ αἱ ἐπαγγελίαι, καὶ ἡ νομοθεσία, καὶ ἡ διαθήκη, νῦν δὲ καὶ τότε τὰ ἔθνη ζηλώσουσι πυρὶ τῷ αἰωνίῳ παραπεμπόμενοι. "Αὐτοὶ γὰρ, φησὶ, παρεζήλωσάν με ἐπ' οὐ Θεῷ, κἀγὼ παραζηλώσω αὐτοὺς ἐπὶ οὐκ ἔθνει." Ὑπὲρ δὲ τούτων αἰτεῖ τὸν Θεὸν ὁ προφήτης τὴν πρὸς αὐτὸν εἰρήνην τούτοις δωρήσασθαι. Οὕτω γὰρ πλήρη παρὰ σοῦ τὴν χάριν ληψόμεθα, τσαῦτα διὰ τοὺς πατέρας τετιμημένοι. Καὶ περὶ ἑαυτοῦ δὲ τοῦτο λέγοι ἂν ὁ προφήτης ὁμολογῶν ὡς πολλὰς παρὰ σοῦ λαβῶν εὐεργεσίας, ταύτην μεγίστην ὁμολογήσω τὴν πρὸς σὲ τοῦ ἔθνους εἰρήνην. Κατὰ τό· "Δικαιωθέντες οὖν ἐκ πίστεως εἰρήνην ἔχομεν πρὸς τὸν Θεὸν διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν καὶ Σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ." Οὗ δὴ γεγονότος. κτήσις ἐσόμεθα καὶ κληῖρος Θεοῦ, οὐδένα ἄλλον εἰδότες, τῷ σῶ νόμῳ πειθόμενοι λέγοντι· "Κύριον τὸν Θεόν σου προσκυνήσεις, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις." Λέγοι δ' ἂν εἰρήνην καὶ τὸν περὶ οὗ λέλεκται, "Αὐτὸς γὰρ ἐστὶν ἡ εἰρήνη ἡμῶν." Τὸ δὲ, πάντα γὰρ ἀπέδωκας ἡμῖν, φασὶ τινες δηλοῦν τὴν κατ' ἀξίαν τῶν ἀμαρτημάτων δίκην αὐτοῖς ἐπαχθεῖσαν. Ἐκείνων γὰρ δικαίως ἡμῖν ἐπαχθέντων, δὸς τὸν μόνον ἀπαλλάξαι τῆς πρὸς σὲ δυσμενείας δυνάμενον. Λόγῳ μὲν δεσποτείας ἅπαντα σά. 2221 Γένοιτο δὲ διὰ Χριστοῦ καὶ λυτρωθέντας ἡμᾶς τῆς ἐν ἀμαρτίαις νεκρώσεως, οἰκείωσιν ἔχειν τὴν σὴν, ὅτε καὶ τίνων ἐρρύσθημεν εἰδότες, ἄλλον οὐκ ἔτι γνωσόμεθα. Οἱ δὲ τῇ στερήσει τῆς ζωτικῆς δικαιωσύνης ἐμμεΐναντες, καὶ νεκρωθέντες διὰ τὰ τῷ Θεῷ, μένουσιν οὕτως, οὐκ ἔχοντες ἴασιν, μηδενὶ τῶν ἰᾶσθαι δυναμένων πνευματικῶν διδασκάλων πειθόμενοι. Διὸ φειδόμενος αὐτῶν, ἀπολέσθαι πεποιήκας, μὴ παριδὼν ἐν κακίᾳ χρόνον ἐπιζῆσαι μακρότερον, ὡς ἂν μὴ χεῖρους ᾧσιν ἐν τοῖς τῆς ἀμαρτίας γεννήμασιν, ὡς ἐπὶ τοῦ κατακλυσμοῦ τὰ ρκ' συνέτεμεν ἔτη, καὶ τὰ ξ' τὰ διὰ τοῦ παρόντος εἰρημένα προφήτου, συμφώνως οἷς ὁ νζ' λέγει ψαλμός· "Ἄνδρες αἱμάτων καὶ δόλιοι οὐ μὴ ἡμισεύσουσι τὰ ἡμέρας." Καὶ πάλιν· "Μὴ ἀναγάγῃς με ἐν ἡμίσει ἡμερῶν." Τινὲς δὲ φασὶ δύνασθαι νοεῖν νεκρούς καὶ οὐς ἠγειρεν ὁ Χριστὸς, ὡς τὸν Λάζαρον· οὐς οὐκ ἂν ἕτερος ἀνέστησεν ἰατρός. Ὅπερ ἔδει σκοποῦντα τὸν Ἰσραὴλ, Θεὸν ὁμολογήσαι Χριστόν. Τοῦτο δὲ μὴ ποιήσας, ἀπώλετο. Πλὴν οὐκ ἄρδην. Σέσωσται γὰρ τὸ κατάλειμμα. Πᾶν δὲ ἄρσεν αὐτῶν ἐστὶ, τὸ ἠγούμενον τάγμα. Τὸ γὰρ ἄρβρον ἠγεῖται τοῦ θήλεως. Εἴποις δ' ἂν καὶ τοὺς ἐν συνέσει τῇ τοῦ νόμου νεανικούς κατὰ τὸ προφητικὸν τό· Πορεύσομαι πρὸς τοὺς ἀδρούς, καὶ λαλήσω πρὸς αὐτούς. Καὶ ἰδοὺ ὁμοθυμαδὸν συνέτριψαν ζυγὸν, διέρρηξαν δεσμούς. Τοιοῦτον καὶ τό· "Οὐαὶ ὑμῖν, Γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί·" οἷς αἰτεῖ προστεθῆναι κακά. Οὐ μόνον γὰρ τῆς Θεὸν ἐξέπεσον οἰκειότητος, δι' ὧν εἰς αὐτὸν ἐπαρῶνησαν, ἀλλὰ καὶ ταῖς ἐκ τῶν πολεμίων ἀπώλοντο συμφοραῖς. Τοὺς δὲ ἄρβρενας ρηθέντας, καὶ ἐνδόξους ἐκάλεσεν, ὡς τῶν λοιπῶν ὑπερέχοντας, ὥσπερ οὖν καὶ κακὰ, τὰ κακωτικά. Ὡς τὸ, "Ὁ κτίζων κακά." Καὶ τὸ, "Οὐκ ἔστι κακία ἐκ πόλει, ἦν Κύριος οὐκ ἐποίησεν." ι ιθ'. 9Κύριε, ἐν

θλίψει ἐμνήσθημέν σου· ἐν θλίψει μικρᾶ ἢ παιδεία σου ἡμῖν. Καὶ ὡσεὶ ὠδίνουσα ἐγγίξει τοῦ τεκεῖν, καὶ ἐπὶ τῇ ὠδίνι αὐτῆς ἐκέκραξεν, οὕτως ἐγενήθημεν τῷ ἀγαπητῷ σου⁹, κ.τ.λ. Ὡσανεὶ παροῦσαν τὴν καθόλου κρίσιν ὁ προφήτης ὄρων, καὶ τῷ τοῦ Θεοῦ παριστάμενος βήματι, ποτὲ μὲν ἐξομολογεῖται, ποτὲ δὲ ἰκετεύει, ποτὲ δὲ εὐχαριστεῖ. Καὶ ποτὲ μὲν καταλέγει τὰς ἐκ Θεοῦ τοῖς ἀγαθοῖς ἀμοιβὰς, ποτὲ δὲ τὰς κατ' αὐτῶν καταλέγει τιμωρίας, πάντα παιδεύων ἡμᾶς ἅπερ αὐτὸς ἐκ τοῦ Πνεύματος ἐπαιδεύετο. Φησὶν οὖν ὡς ὅτε καιρὸς ἦν, τὴν στενὴν καὶ τεθλιμμένην ὑπὲρ τῶν τῆς εὐσεβείας ἀγώνων ὀδεύοντες, ὑπὸ τῆς σῆς ἐδυναμούμεθα μνήμης, ὡς τε λέγειν, θλιβόμενοι, ἀλλ' οὐ στενοχωρούμενοι. Διωκόμενοι, ἀλλ' οὐκ ἐγκαταλειπόμενοι. Καταβαλλόμενοι, ἀλλ' οὐκ ἀπολλύμενοι. Ἐπαίδευεν γὰρ ἡμᾶς ἡ θλίψις, εἰδόμενος ὅτι ὄν ἀγαπᾶ 2224 Κύριος παιδεύει. Τῷ γὰρ σὺ πόθῳ πᾶσα θλίψις μικρά τις ἡμῖν ἐνομίζετο λογιζόμενοις, ὡς οὐκ ἄξια τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ πρὸς τὴν μέλλουσαν δόξαν ἀποκαλύπτεσθαι εἰς ἡμᾶς. Διὸ πᾶσαν ὑπομένοντες θλίψιν, ἐώκειμεν κυούση γυναικί, καὶ ὅσον οὕτω μελλούση τεκεῖν. Καὶ τὸν γὰρ ἀγαπητόν σου καὶ μονογενῆ Λόγον ἔχοντες ἔνδον, καὶ τὸν ἡμῖν κατασπαρέντα φόβον τῆς σῆς εὐσεβείας πάλαι ἐκαρτεροῦμεν γενναίως, δεδιότες ἐξαμβλῶναι τὸν ἐν ἡμῖν ἀγαπητόν σου κυούμενον, καὶ τὸν φόβον τὸν σόν. Τοιγαροῦν οὐκ ἐσφάλημεν τῆς ἐλπίδος, τέλος ἀμφοῖν τὴν σωτηρίαν τοῦ πνεύματος τοῦ ἡμετέρου κτησάμενοι. Τοῦτο γὰρ ἀπογεννήσαντες φανερόν τοῖς ἐπὶ γῆς κατεστήσαμεν, ὡς ἂν ζηλοῦντες γένοιτο παραπλήσιοι. Μὴ λαβόντες γὰρ τοῦτον τὸν φόβον, μηδὲ τεκόντες τὸ πνεῦμα τῆς σωτηρίας, ἄγονοι δὲ καὶ ἄκαρποι μείναντες, ἐλπίδος ἐκπεσοῦνται τῆς παρὰ σοῦ. Οἱ δὲ τῆς σῆς ὄντες μερίδος, εἰ καὶ μέχρι θανάτου πρὸς τὴν ἀμαρτίαν διαγωνίσαιτο, τῆς παρὰ σοὶ ζωῆς οὐκ ἀποπεσοῦνται ποτε. Ἀναστήσονται γὰρ οἱ νεκροί· ἢ κατὰ τὸν Ἀκύλαν, ζήσονται οἱ τεθνεώτες σου. Ἡ κατὰ Σύμμαχον καὶ Θεοδοτίωνα, ζήσονται οἱ νεκροί σου. Νεκροὶ δὲ αὐτοῦ τίνες ἂν εἶεν, ἢ οἱ ἅγιοι αὐτοῦ μάρτυρες ἕτεροι ὄντες παρὰ τοὺς ἄνω λεχθέντας νεκρούς; Οἱ δὲ νεκροὶ ζῶν οὐ μὴ ἴδωσιν, ὡς ἡμαρτηκότες πρὸς θάνατον. Νεκροὶ δὲ Κυρίου, οἱ πάντα δι' αὐτὸν ὑπομείναντες (περὶ ὧν οὐ τεθνηκότων, ἀλλ' ὡς κοιμηθέντων ἐξέδωκαν οἱ λοιποὶ) κατὰ μὲν τὸ πρῶτον, ἐξυπνίσεσθε οἱ ἐν τοῖς μνημείοις· κατὰ δὲ τὸ δεύτερον, Ἀγαλλιάσονται, ἢ αἰνέσουσιν κατὰ τὸν Ἀκύλαν, ἢ ἀλαλάξουσιν, κατὰ τὸν Θεοδοτίωνα. Κοίμησις γὰρ ὀνομάζεται τῶν ἀγίων ὁ θάνατος. Αἰτία δὲ τῆς ἀναστάσεως αὐτοῖς ἢ παρὰ σοῦ δρόσος, ὁ μονογενῆς σου Λόγος δηλαδή, ὃς ἐπιστάξας τὰς ἑαυτοῦ ζωοποιούς σταγόνας τοῖς αὐτοῦ νεκροῖς, ὁμοῦ μὲν ἴασιν τῶν ἀνθρωπίνως αὐτοῖς ἡμαρτημένων παρέξει, ὁμοῦ δὲ ἀνάστασιν τῶν ἐπὶ γῆς ἐσπαρμένων σωμάτων, ὡς ἡ δρόσος ἢ αἰσθητὴ ἡμέρα κατιοῦσα πρὸς γῆν, ἐκτρέφειν καὶ αὔξειν ποιεῖ τὰ ἐναποκείμενα σπέρματα. Ἄλλ' οὐ τὰ τῶν ἀσεβῶν τοιαῦτα. Πεσεῖται γὰρ αὐτῶν ἢ γῆ. Ὡς οὖν ἐκπεσόντες Θεοῦ, αὐτοῖς σώμασι καὶ ψυχαῖς εἰς τιμωρίαν παραδοθήσονται. Τινὲς δὲ τὴν ῥῆσιν οὕτως ἐρμήνευσαν· Ἐκ πολλῆς ὁ προφήτης φιλοθεΐας κατὰ τῶν Ἰουδαϊκῶν τολμημάτων κινηθεὶς, καὶ φήσας, Πρόσθετες αὐτοῖς κακὰ, Κύριε· δέον ὑπὲρ αὐτῶν παρακαλεῖν τὸν Θεόν, εἶγε τούτοις συνέπασχε, τὸ τῶν κακωτικῶν θλίψεων πρὸς ἀπολογία ἐπήνεγκε χρησιμον, ὡς Θεοῦ μνήμην πέφυκε πᾶσιν ἐργάζεσθαι, ὡσπερ οὖν λήθην οἶδε ποιεῖν εὐροοῦντα τὰ πράγματα. Ἐν θλίψει γὰρ 2225 μικρᾶ παιδευόμεθα, Θεοῦ τὴν ὀργὴν συγκεραυνύντος πᾶσιν ἡμέρωσ. Ἐξ ἀγάπης ἄρα τὸ, Πρόσθετες αὐτοῖς, ἔφη, κακὰ. Προαιρέσει γὰρ ἀκάρπῳ λυσιτελούντως ἀνάγκη προσφέρεται. Τοιοῦτον τό· "Ἐν κημῷ καὶ χαλινῷ τὰς σιαγόνας αὐτῶν ἄγχεις τῶν μὴ ἐγγιζόντων πρὸς σέ." Ἄλλ' οὐχ ἡμεῖς, φησὶ, κατ' ἐκείνους ἐπὶ τῷ ἀγαπητῷ σου διετέθημεν υἱῷ· δίκην δὲ μᾶλλον ὠδινούσης γυναικὸς, τῶν ταῦτα τολμώντων κατεβοήσαμεν τὴν ψυχὴν ὀδυνώμενοι. Τοιοῦτος Ἡσαΐας βοῶν· "Ὑμεῖς δὲ προσαγάγετεῶδε, υἱοὶ ἄνομοι, σπέρμα μοιχῶν καὶ πόρνης. Ἐν τίνι

ένετρυφήσατε, καὶ ἐπὶ τίνι ἠνοίζατε τὸ στόμα ὑμῶν;" Περὶ ὧν ἔφασκε καὶ Δαβὶδ· "Σκοτισθήσονται οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν τοῦ μὴ βλέπειν," καὶ τὸν νῶτον αὐτῶν διὰ παντὸς σύγκαμψον. Τινὲς δὲ θλίψιν μικρὰν, τὴν μὴ χωροῦσαν εἰς ἔργα φασὶν ἀπειλὴν. Φιλανθρώπως γὰρ ἀπειλεῖ Θεὸς, φόβῳ τῶν κακῶν ἀπειρῆσαι βουλόμενος. Οὐ μισεῖ γὰρ τὸ ἴδιον πλάσμα, οὐδὲ παρήγαγεν ὡς ἂν τιμωρήσῃται. Εἰ γὰρ ἦν τοιοῦτος, ἐνῆν αὐτῷ καὶ σιωπῇ τὴν τιμωρίαν ἐργάζεσθαι. Νῦν δὲ σώζειν ἐθέλων προαπειλεῖ. Ἐπεὶ τοίνυν φησὶ τὰ ἡμέτερα τοιαῦτα γέγονεν, ὡς διὰ μεγάλων τιμωριῶν τὸ χρέος ἐκτινύναι, χρεῖα τοῦ σοῦ ἀγαπητοῦ τὰς συμφορὰς ἡμῖν διαλύοντος χάριτι. Ἄφ' οὗ γὰρ κατὰ τὴν προφητείαν ἡ παρθένος λέγεται τετοκέσαι, πανταχοῦ εὐαφόρως μνημονεύει τοῦ παιδίου. Οἱ δὲ λέγοντες ἐκ φιλοθεΐας γενέσθαι τῷ ἀγαπητῷ τοῦ Πατέρος ὅπερ ὠδίνουσα γυνὴ, ἐμμένουσι τῇ τροπῇ, σωτηρίας λέγοντες πνεύματα τεκεῖν τοῖς ἐπὶ τῆς γῆς· ὅπερ ἀρμόττει προφήταις, ἀποστόλοις τε καὶ εὐαγγελισταῖς. Τῆς γὰρ θείας μυσταγωγίας ἄνωθεν πλουτοῦντες τὰ σπέρματα, τοῖς ἐπὶ τῆς γῆς πνεῦμα σωτηρίας ἐξέτεκον, τὴν ἐν πνεύματι δηλονότι διδασκαλίαν. Φίλον γὰρ τῇ Γραφῇ πνεῦμα καλεῖν ἔσθ' ὅτε τὰς τινων συγγραφὰς, κατὰ τό· "Δοκιμάζετε τὰ πνεύματα εἰ ἐκ τοῦ θεοῦ εἰσὶν." Πνεύματι γὰρ ἀγίῳ τὸ σωτήριον κήρυγμα λέγεται, κοσμικῶ δὲ, τὰ τούτῳ μαχόμενα. Διὸ φησιν ὁ Παῦλος· "Ἡμεῖς δὲ οὐ τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου τούτου ἐλάβομεν, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἐκ τοῦ Θεοῦ." Πνεῦμα τοίνυν σωτηρίας, τὸ εὐαγγελικὸν ἐκάλεσε κήρυγμα τὴν αἰώνιον ζωὴν προξενοῦν. Τινὲς δὲ φασιν τὴν ἐκ τῆς ἀπειλῆς ὠφέλειαν ἐμφαίνειν. Ὡς ἀγαθὸν γὰρ σπέρμα τὸν σὸν φόβον δεξάμενοι, καὶ τοῦτον κυοφορήσαντες, ἐν καιρῷ τῷ δέοντι σωτηρίαν ἐκαρπώσαμεθα. Ἔτι γὰρ οὖσιν ἡμῖν ἐπὶ γῆς καιρὸν μετανοίας ἐχαρίσω, μὴ προανελὼν τῇ κατ' ἀξίαν δίκῃ, ἀλλ' ἐνδοῦς ἐπιστραφεῖσι σωθῆναι. Καὶ νεκροὶ ὄντες τοῖς παραπτώμασι, νῦν ἐγερθησόμεθα ὡς ἀπὸ μνημείων ἀντιλήψεως τυχόντες τῆς παρὰ σοῦ. Ὑφ' ἧς τελοῦντες, ἀγαλλιασόμεθα τῶν κακῶν ἔργων ἀπεσχημένοι. Τὸν σὸν γὰρ ἔλεον ὡς 2228 δρόσον ἐφ' ἡμᾶς ἐκπέμπεις ἱατικὴν τῶν ἀσεβῶν ἀπολλυμένων. Τοῖς φύσει δὲ συμβαίνουσι παραδείγματι χρῆται πρὸς κατανόησιν. Καὶ παρ' Ἰεζεκιήλ δὲ τῶν Ἰουδαίων ἀπειρηκότων εἰ διὰ μακρὸν χρόνον, τὴν ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας ἐπάνοδον, καὶ τοῦ ναοῦ τὴν οἰκοδόμησιν ὁ Θεὸς ὑποδείκνυσι τῷ προφήτῃ, νεκρῶν ὅστ' αὐτῶν καὶ διὰ κηρύγματος τοῦ προφήτου ζωοποιεῖσθαι κελεύει, ζωπυρῶν τῷ λαῷ τὰς ἐλπίδας διὰ τῆς τῶν ἀπεγνωσμένων ἀναβιώσεως. Τινὲς δὲ φασιν, ἐπεὶ περ ἔφη πνεῦμα τεκεῖν ἐπὶ τῆς γῆς σωτηρίας, ὁρᾶται δὲ τῶν ἐπὶ γῆς ἔτι κατισχύων ὁ θάνατος, ὡς τινος ζητοῦντος, ποῦ τῶν εὐαγγελικῶν κηρυγμάτων ἢ ὄνησις. Ποῦ δὲ τῆς σωτηρίας τὸ πνεῦμα; τὴν ἀπολογίαν ἐπάγων φησὶν, ἀναστήσονται οἱ νεκροί. Ὑπὲρ παντὸς γὰρ, καθά φησιν ὁ Ἀπόστολος, ἐγεύσατο θανάτου Χριστὸς, καὶ πάντων τῶν κεκοιμημένων γέγονεν ἀπαρχή, καὶ πάντων ἀνισταμένων τοῦ θανάτου τὸ κράτος καταργηθήσεται, εἰ καὶ νῦν ἔτι θνήσκομεν, μήπω τοῦ τῆς ἀναστάσεως παρόντος καιροῦ. Τότε γὰρ ἀναστήσονται πάντες. Καὶ τίς ὁ τρόπος; Ἡ δρόσος ἢ παρὰ σοῦ ἴαμα αὐτοῖς ἐστίν. Τὴν δὲ ζωοποιὸν τοῦ πνεύματος ἐνέργειαν οὕτω καλεῖ, δι' ἧς ἀναστήσονται. Καὶ τοῦ Δαβὶδ λέγοντος· "Ἀποστρέψαντος γὰρ σου τὸ πρόσωπον, ταραχθήσονται, καὶ εἰς τὸν χοῦν αὐτῶν ἐπιστρέψουσιν. Ἐξαποστελεῖς τὸ πνεῦμά σου, καὶ κτισθήσονται, καὶ ἀνακαινιεῖς τὸ πρόσωπον τῆς γῆς." Ἄλλ' οἱ μὲν ἐν γῇ πεσόντες ἀναβιώσονται· ἡ δὲ γῆ πεσεῖται τῶν ἀσεβῶν. Ὁ δεῖ παθεῖν τῇ τῶν Ἰουδαίων χώρα συνέβη. Πεπαρωνήκασιν γὰρ εἰς Χριστὸν, καὶ τοὺς τῆς σωτηρίας τεκόντας πνεῦμα τοῖς ἐπὶ γῆς. κ', κα'. 9Βάδιζε, λαὸς μου· ἔσελθε εἰς τὸ ταμεῖόν σου, ἀπόκλεισον τὴν θύραν σου. Ἀποκρῦβηθι μικρὸν ὅσον ὅσον, ἕως ἂν παρέλθῃ ἡ ὀργὴ Κυρίου, κ.τ.λ. Μετὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως τὸ πνεῦμα τὸ προφητικὸν ὁρῶν τοὺς ἀγίους ἐπὶ ταῦτ' ὁρῶντες συνηγμένους, τὴν τε ἐπιοῦσαν ἐξ ἑτέρου μέρους τοῖς ἀσεβέσι κατανοῆσαν ὀργὴν, προσφωνεῖ τοῖς

ἀγίοις ἀναχωρεῖν πρὸς βραχὺ, μηδὲ θεωροὺς γενέσθαι τῆς τῶν ἀσεβῶν ἀπωλείας. Ταμεῖα δὲ αὐτῶν, αἱ πολλαὶ παρὰ τῷ Πατέρι τυγχάνουσι μοναὶ δικαίως ἅπασι διαιρούμεναι, εἰς ἃς εἰσελθῶν, φησὶ, μὴ περιεργάζου τὰ πόρρω τοῖς ἀσεβέσι γινόμενα. Παρελθούσης δὲ τῆς ὀργῆς, ἀναπετάσας τῶν σῶν ταμιείων τὰς θύρας, μετὰ πολλῆς ἐξουσίας προίθι τὸν νέον ἐποπτεύων αἰῶνα, καὶ τὴν ἐπηγγελμένην σοι βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. Τινὲς δὲ φασιν, ὡς ἐπέειπερ ἤμελλον οἱ τὸ σωτήριον πνεῦμα πᾶσι καταγγέλλοντες τοῖς ἐπὶ γῆς δεινοῖς ἀνηκέστοις καὶ θανάτῳ περιπεσεῖν, τούτους ἐπαλεῖφον τὸ τοῦ Θεοῦ πρόσωπον ἐπεισάγεται λέγον· Εἴσελθε εἰς τὰ ταμεῖά σου, τὰ μνήματά φασι, 2229 τὰπὶ γῆς εὐφήμῳς οὕτω καλῶν, παραγγέλλων ἐν ἴσῳ τοῖς ἀποκρυπτομένοις ἀποκλείειν τὰς θύρας μέχρι παρέλθῃ ἡ ὀργὴ Κυρίου. Εἴρητο μὲν γὰρ τῷ Ἀδάμ· "Γῆ εἶ, καὶ εἰς γῆν ἀπελεύση." Λυθήσεται δὲ τῆς ἐκ κατάρας φθορᾶς ἐν τῇ συντελείᾳ καταργουμένου θανάτου. Συμβουλεύει τοίνυν ἀνασχέσθαι τοῦ θανάτου μέχρι παρέλθῃ, κἂν μυσταγωγοῦντας συμβαίῃ τοῦτο παθεῖν πρὸς τῶν μισούντων τὴν ὑπ' αὐτῶν κηρυττομένην ἀλήθειαν. Ἐπάξει γὰρ αὐτοῖς ἐξ ἀγίου τὴν πρέπουσαν ὀργὴν ὁ Θεός. Τὸ δὲ, Θεὸς ἐξ ἀγίου, ὅμοιον τῷ· "Ἐβρεξε Κύριος παρὰ Κυρίου ἐπὶ Σόδομα πῦρ, καὶ θεῖον," ὁ Υἱὸς ἀπὸ τοῦ Πατέρος· "Ὁ γὰρ Πατήρ, φησὶ, κρίνει οὐδένα, ἀλλὰ τὴν κρίσιν πᾶσαν δέδωκεν τῷ Υἱῷ." Τῆς οὖν ὀργῆς ἐπαγομένης κατὰ τῶν τοῖς ἡγιασμένοις ἐπενεγκάντων χεῖρας φονικὰς, οὐ κατακρύψει τοὺς ἀνηρημένους ἢ γῆ. Τοῦτ' ἔστι, τοῦ Θεοῦ τὴν κρίσιν οὐδὲν διαφεύζεται, τῶν ἀγίων μαρτύρων ἐν μνήμῃ κειμένων αὐτοῦ. Καὶ Μωσῆς γὰρ ἔφη, τὸ αἷμα τῶν υἱῶν αὐτοῦ. Ἦγουν φησὶ μηδένα λαθεῖν τῶν ἐν τῇ γῆ πάλαι τὰς ψυχὰς ἀνηρημένων διὰ τῶν πρὸς θάνατον ἀμαρτημάτων, ὀργῆς ἐπ' αὐτοὺς φερομένης δηλαδὴ τῶν ἐν ταῖς κολάσεσι διακονουμένων ἀγγέλων, κατὰ τὸ ῥηθὲν ἐπ' Αἰγυπτίων· "Ἀπέστειλεν ἐπ' αὐτοὺς ὀργὴν καὶ θυμὸν καὶ θλίψιν ἀποστολὴν δι' ἀγγέλων πονηρῶν." Καὶ ἐκάστη δὲ ψυχὴ γεώδης καὶ φιλοσώματος, τὰ αἵματα, τοῦτ' ἔστι τὰ πρὸς θάνατον ἑαυτῇ πλημμεληθέντα ἐξομολογουμένη πάντως ἀποκαλύψει. Τινὲς δὲ οὕτως ἐξηγήσαντο· Πρὸς τὰ ἐν ψυχῇ κεκρυμμένα κινήματα Θεὸς ἐφαρμόττεται. Ἐπειδὴ γὰρ, ποτὲ μὲν ἠπείλει, ποτὲ δὲ χρηστὰς ἐλπίδας παρείχετο, ἐξ ὧν ἐθορυβοῦντο, μὴ εἰδότες ὁ πράξουσιν, εἰκότως ἐπιστροφὴν τῇ ψυχῇ ἐργαζόμενος, χωρεῖν εἰς ἑαυτὴν κελεύει, ἔργα τε ἐποπτεύειν τὰ ἴδια, οὐ μεταβατικῇ κινήσει, τῇ δὲ τῶν λογισμῶν ἀνακρίσει πορευομένων, ὡς ἂν προφθάσαντες τὸν μηνυθέντα κριτὴν, εἴτι μὲν πονηρὸν, ὡς ὕλην ὑπάρχον πυρὸς δαπανήσωσι, φυλάττοιεν δὲ τὰ χρηστὰ δίκην χρυσοῦ δοκιμαζόμενα. Ὁμοίως καὶ ὁ Σωτὴρ παρακελεύεται τοῦ ταμείου κλείειν τὰς θύρας ὁμοῦ μὲν τὰς αἰσθητὰς, ὁμοῦ δὲ παιδεύων τῆς τῶν περιττῶν ἀπαλλάττεσθαι προσπαθείας, ὡς ἂν ὀρών Θεὸς σχολάζουσιν τὴν διάνοιαν, ὡς εἰς καθαρὸν τινα πίνακα τὰ ἴδια γράφῃ βουλευμάτα. Οὕτως ἐννοοῦντος Ἱερεμίου τὰ Ἡσαΐα προφήταις τε λοιποῖς πραχθέντα παρὰ τῶν Ἰουδαίων, καὶ προσδοκῶντος πείσεσθαι χεῖρονα, καὶ τῆς ἰδίας κρείττω δυνάμεως, πρὸς ταῦτα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ τὰ κινήματά φησιν ὁ Θεός· "Πολεμήσουσί σε, καὶ οὐ μὴ δύνωνται πρὸς σέ." Διότι μετὰ τοῦ ἐγὼ εἰμι τοῦ ἐξαιρεῖσθαί σε, λέγει Κύριος. Ὀργὴν δὲ ἐπαγομένην ἀπὸ Κυρίου, οὐ τὴν ἐκ θυμοῦ φησὶ τροπὴν (ἀπαθὲς γὰρ τὸ θεῖον) τὴν δὲ πρὸς τὰ παρ' 2232 ἡμῶν πλημμεληθέντα δίκην ὀφειλομένην, ἣν ἐπάγει οὐ πρὸς τοὺς παροικοῦντας, ἀλλὰ κατοικοῦντας ἐπὶ τῆς γῆς, οἱ τοῦ παρόντος αἰῶνος μόνον εἰσὶ τὰς πρὸς τὸ μέλλον ἐλπίδας ἀπάσας ἀπειρηκότες, λέγοντες· "Φάγωμεν καὶ πίωμεν· αὔριον γὰρ ἀποθνήσκομεν." Οἷς ἐναντία τῶν παροικοῦντων ἐπὶ τῆς γῆς ἡ διάθεσις. Τῆς δὲ δίκης ἐπαχθείσης, τὰ ἐκάστου κακὰ πρόδηλα γίνεται, ἅπερ μακροθυμοῦντος ἔτι τοῦ Θεοῦ συγκαλύπτεται. Πᾶσι γὰρ δῆλον ἐπαγομένης ὀργῆς ὡς ἡ δίκη πονηρῶν ἐστὶ πράξεων τιμωρὸς, εἰ καὶ πρώην ἐλάνθανον. Τοῦτο καὶ ἐφ' ὑμῶν ἔσται, φησὶ, θυσάντων τὰ τέκνα τοῖς δαιμονίοις. Καὶ αὕτη τοίνυν ὑμῶν ἢ γῆ κατηγορήσει δεξαμένη τούτων τὰ αἵματα.

Καὶ ταῦτα μὲν οὗτοι. ΚΕΦΑΛ. ΚΖ'. αιά'. 9Τῆ ἡμέρα ἐκείνη ἐπάξει ὁ Θεὸς τὴν μάχαιραν τὴν ἀγίαν, καὶ τὴν μεγάλην, καὶ τὴν ἰσχυρὰν ἐπὶ τὸν δράκοντα τὸν ὄφιν φεύγοντα ἐπὶ τὸν δράκοντα ὄφιν σκολιόν, καὶ ἀνελεῖ τὸν δράκοντα⁹, κ.τ.λ. Οἱ δὲ περὶ τῆς συντελείας εἰρησθαι ταῦτα, καὶ τῆς ἐπὶ ταύτῃ νομίσαντες κρίσεως, ἔφασαν, ὡς τούτων ἐπιτελεσθέντων ἔσχατος ἐχθρὸς καταργεῖται ὁ θάνατος. Διὸ ἐπὶ τέλει τῶν ὄλων, καὶ μετὰ πάντα (τοῦτο γάρ ἐστι τὸ, τῆ ἡμέρα ἐκείνη) ἐπάξει ὁ Θεὸς τὴν μάχαιραν τὴν ἀγίαν καὶ τὴν ἰσχυρὰν (μῆτι δὲ τοῦ τὴν ἀγίαν, σκληρὰν ἐξέδωκαν οἱ λοιποὶ) ἦτις μηδενὶ τῶν ἄλλων ἐπαχθεῖσα ἐτηρεῖτο τῆς αὐτοῦ κακίας, ἀναλόγως τῷ τὸν Ἀδὰμ ἐν τῷ παραδείσῳ σκελίσαντι, καὶ στάσεως καταβαλόντι τῆς παρὰ τῷ Θεῷ. Περὶ οὗ φησὶν, "Ὁ δὲ ὄφιν ἦν φρονιμώτερος πάντων τῶν θηρίων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς." Ὁ μετὰ τοὺς πρωτοπλάστους καὶ τοὺς ἐξ αὐτῶν δι' ἀπάτης ἐλὼν, προσφυῶς ὄφιν ῥηθεὶς, ὡς ἔρπων τε χαμαὶ καὶ τοῖς τῶν ἀνθρώπων ἐφεδρεύων ποσὶν, ὡς ἂν αὐτοῖς τὸν ἰὸν ἐμβαλὼν τῆς ὀρθῆς καὶ πρὸς τὸν Θεὸν ἀγούσης καταβάλοι πορείας. "Αὐτὸς γάρ σου, φησὶ, τηρήσει κεφαλὴν, καὶ σὺ τηρήσεις αὐτοῦ πτέρναν." Μωσῆς μὲν οὖν τὴν ἐξ αὐτοῦ μόνον ἀπάτην εἰπὼν, τὴν μένουσαν αὐτὸν δίκην παρέλιπεν, ἦν ὁ παρὼν προφήτης ἐδίδαξεν. Ἡ μὲν οὖν τοῦ Θεοῦ ῥάβδος εὐθειά τις οὔσα καὶ παιδευτικὴ, κατὰ τό· "Ῥάβδος εὐθύτητος, ἡ ῥάβδος τῆς βασιλείας σου," τοῖς ἰάσιμα ἡμαρτηκόσι τετῆρηται πρὸς διόρθωσιν. Ὁ δὲ [ὄφιν] ὄλος δι' ὄλου καμπύλος καὶ σκολιὸς ἔρπων τε χαμαὶ ἐπὶ κοιλίαν καὶ στήθος καὶ τὰς ἀπάντων πτέρνας τηρῶν, μετὰ τοὺς ἀσεβεῖς πάντας, τῆ σκληρᾶ καὶ μεγάλη καὶ ἰσχυρᾶ μαχαίρα παραδοθήσεται, ἦν ἔφασαν οἱ Ἑβδομήκοντα· δι' ἧς ὁ τοῦ Θεοῦ σημαίνεται λόγος ὁ ζῶν καὶ ἐνεργῆς καὶ τομώτερος ὑπὲρ πᾶσαν μάχαιραν δίστομον, ὃς ὡς ἐναντίῳ τῷ δράκοντι ἐπελθὼν ἀνεῖλεν φασὶν αὐτὸν, ἐξ ὄντων τὴν ὑπόστασιν ἀφανίζων αὐτοῦ, καὶ πρὸς τὸ 2233 μὴ ὄν ἀναλύων τὴν ὑπαρξιν, οὐ δὲ γὰρ τῆς ὀργῆς τοῦ Θεοῦ καταξιούται παιδευτικῆς οὔσης καὶ ἐπιστρεπτικῆς, περὶ ἧς φησὶ· "Κύριε, μὴ τῷ θυμῷ σου ἐλέγξης με, μὴ δὲ τῆ ὀργῇ σου παιδεύσης με." Τὸ μὲν γὰρ ἐλεγκτικόν, τὸ δὲ παιδευτικόν. Ἄπερ ἀρμόττει τοῖς ἡμαρτηκόσιν ἰάσιμα, ἀλλ' οὐ τῷ Δράκοντι τῷ ἐξαφανισθῆναι μόνον ὀφείλοντι. Τὴν δὲ ἐπαγομένην θεασάμενος μάχαιραν χωρήσεται πρὸς φυγὴν, δι' ἀφροσύνην λέγειν οὐχ οἶός τε ὢν, "Ποῦ πορευθῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός σου, καὶ ἀπὸ τοῦ προσώπου σου ποῦ φύγω;" Πειράσεται δ' οὖν εἰς τοὺς ἰδίους ἀποφεύγων ἰουχοῦς [φ. ἰωχοῦς] κατακρύπτεσθαι τῆ καλουμένη θαλάσση, ἐν ἧ εἴρηται δράκων οὔτος, "ὄν ἔπλασας, ἐμπαίζεις αὐτῷ." Περὶ οὗ φησὶν Ἰωβ· "Ἄξις δὲ δράκοντα ἐν ἀγκίστρῳ. Καὶ μεθ' ἕτερα· Τοῦτό ἐστιν ἀρχὴ πλάσματος Κυρίου πεπονημένον ἐγκαταπαίζεσθαι ὑπὸ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ." Καὶ πάλιν· "Αὐτὸς ἐστὶ βασιλεὺς πάντων τῶν ἐν τοῖς ὕδασι." Διδάσκει δὲ τούτου χάριν αὐτῷ συγκεχωρησθαι τὸ ζῆν, ἐπὶ τῷ πρὸς τῶν ἁγίων ἐγκαταπαίζεσθαι γυμναζομένων τῆ πρὸς αὐτὸν πάλη. Λελυμένου δὲ τοῦ ἀγῶνος, καὶ τῶν ἀμοιβῶν ἐκάστῳ δικαίως παρεχομένων μετὰ τὴν κατὰ τῶν ἀσεβῶν κρίσιν, ἡ μάχαιρα ἐπαχθήσεται ἐπὶ τὸν δράκοντα ὄφιν φεύγοντα, ἐπὶ τὸν δράκοντα ὄφιν σκολιόν. Ὡς δὲ Σύμμαχος, κατὰ Λευϊαθὰν τοῦ ὄφεως τοῦ σκολιοῦ, καὶ ἀποκτενεῖ τὸν δράκοντα τὸν ἐν τῇ θαλάσση ἐν τῇ ἡμέρα ἐκείνη. Ὡς δὲ Ἀκύλας, ἐπὶ Λευϊαθὰν ὄφιν ἐσκιρωμένον ἢ ἐπειρωμένον [φ. ἐσκιρῶμένον ἢ ἐπερῶμένον], καὶ ἀποκτενεῖ σὺν τὸ κῆτος τὸ ἐν τῇ θαλάσση ἐν τῇ ἡμέρα ἐκείνη. Ὡς δὲ κύριον ὄνομα τὸ Λευϊαθὰν πανταχοῦ, κατὰ τὸ Ἑβραϊκόν, ὀνομάζεται. Κἂν τῷ γὰρ, "Ὁ μέλλων τὸ μέγα κῆτος χειροῦσθαι," Λευϊαθὰν εἴρηται. Καὶ ἐν τῷ, "Δράκων οὔτος." Καὶ ἐν τῷ "Ἄξις δράκοντα ἐν ἀγκίστρῳ." Πολυώνυμος δὲ ἐστὶν, ὡς πολυκέφαλος. Δράκων, καὶ ὄφιν, καὶ διάβολος, κῆτος τε, καὶ Σατανᾶς, καὶ Λευϊαθὰν, καὶ λέων, καὶ βασιλίσκος ὀνομάζεται. Ἐπὶ δὲ τῆς πρώτης ὁ Σωτὴρ παρουσίας οὐκ ἐχρήσατο αὐτῷ ὡς μαχαίρα, οὐδὲ ἀνεῖλεν αὐτὸν, ἐπέβη δὲ μόνον αὐτῷ, καὶ τὰς δυνάμεις αὐτοῦ κατεπάτησεν. Πρὸς ὃν εἴρηται· "Ἐπὶ ἀσπίδα καὶ

βασιλίσκον ἐπιβήση, καὶ καταπατήσεις λέοντα, καὶ δράκοντα." Καὶ νῦν δὲ αὐτὸν πατεῖ, διδοὺς τοῖς μαθηταῖς πατεῖν ἐπάνω ὄφρων καὶ σκορπίων. Τῇ δὲ συντελείᾳ παντελῶς αὐτὸν ἀνελεῖ. Κάνταῦθα ὁ περὶ τῆς καθολικῆς τοῦ Θεοῦ κρίσεως περιγράφεται λόγος. Ἔτεροι δὲ φασιν, ὡς τοῖς αὐτοῦ τέκνοις τοῖς ἀποκτεῖνασι τοὺς ἁγίους συνανελεῖ καὶ τὸν Σατανάν, ὃν καὶ φεύγοντα διὰ δειλίαν καλεῖ, καὶ σκολιόν, διὰ πανουργίαν. Πλὴν ἀναιρεθῆσεται. Καὶ γὰρ 2236 ἀπρακτῆσει λοιπόν. Μᾶλλον δὲ τοὺς τῆς ἀνοσιότητος ἀποτίσει λόγους, ποινήν ὑποστὰς τὴν ἐσχάτην, καὶ ταῖς ἄδου πύλαις κάτοχος γεγονῶς, τῆς εἰς αἰῶνα φλογὸς ἀτελεύτητον ὑπομένων τὴν κόλασιν. Ἄλλοι δὲ λέγουσιν, ὡς μάχαιραν ἐνταῦθα τὴν ἐνέργειαν τῆς δίκης καλεῖ, ἦν ἁγίαν φησὶν, ὁμοῦ μὲν παραμυθούμενος τὸ φοβερὸν τῆς ἀπειλῆς, ὁμοῦ δὲ δεικνύς, ὡς οὐκ εἰς ἀπώλειαν οἱ τιμωρούμενοι καταστρέψουσιν, ἀγιωσύνης δὲ αἴτιον αὐτοῖς ἔσται μετανοήσασιν. Καὶ γὰρ οὐκ ἀπολέσαι βούλεται Θεὸς παιδεύων, ἀλλὰ καθᾶραι καὶ ἀγιάσαι ἐπιστρέψοντας. Δράκοντα δὲ τὸν Ἀσσύριον, ἢ τὸν Χαλδαῖον καλεῖ. Τὴν δὲ ἀναφορὰν ἐπ' αὐτὸν ποιεῖται τὸν τῆς κακίας γεννήτορα τὸν διάβολον, ὃς τῆς παντελοῦς συντελείας ἐπενεχθείσης, καὶ τῶν τοῦ κόσμου μερῶν παρελθόντων, ἃ τὴν πλάνην αὐτῶ καὶ τὴν ἐπιθυμίαν ... τὴν ἐμὴν δύναμιν. Ἄλλ' οἱ μὲν τοῦ Θεοῦ πολέμιοι. Ἡμεῖς δὲ, ὡς ἂν σωφρονισθέντες ἀφ' ὧν ἐκεῖνοι πεπόνθασιν, εἰρήνην ποιήσωμεν αὐτῶ. Ταῦτα γὰρ ὁ προφήτης τοῖς τῆς ἰδίας μερίδος φησὶ: "Χαλεπὸν γὰρ τὸ ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας Θεοῦ ζώντος." Οἱ δὲ ἐρχόμενοι τίνες εἰσιν ἐπενήνοχεν. Τέκνα Ἰακώβ βλαστήσει, καὶ ἐξῆς· σαφῶς τὸν χορὸν τὸν ἀποστολικὸν αἰνιττόμενος, περὶ οὗ πρότερον ἔλεγε: "Καὶ εἰ μὴ Κύριος Σαβαὼθ ἐγκατέλιπεν ἡμῖν σπέρμα." Ἰουδαῖοι γὰρ ὄντες, τέκνα ἦσαν τοῦ Ἰακώβ. Ἐξήσθησαν δὲ οὐ ξύλα, χόρτον, καλάμην, βλαστὸν δὲ ἀγαθόν, καὶ ἄνθος εὐῶδες πᾶσαν γῆν τῆς εὐωδίας πληρώσαντες. Αὐτοῖς οὖν, καὶ τοῖς αὐτῶν φοιτηταῖς, τὸ ποιήσωμεν εἰρήνην αὐτῶ, παραινῶν φησὶν ὁ προφήτης. Ἐπληροῦντο δὲ ταῦτα ὅτε εἰς πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ἐκήρυττον: "Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ Θεοῦ Πατέρος ἡμῶν καὶ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ." Διὸ καὶ πόδας εἶχον ὠραίους, δι' ὧν τ' ἀγαθὰ τῆς εἰρήνης εὐηγγελίζοντο. Τινὲς δὲ φασὶ τοῖς ἀπανταχόθι λαοῖς ταῦτα παραινεῖν τὸν προφήτην. Ἐπειδὴ δὲ δεδυσσέβηκεν εἰς τὸν λυτρωπὴν Ἰσραὴλ, καὶ ἀπελάκτισεν ὁ πρωτότοκος, ἡμεῖς οἱ μέλλοντες ἤξειν κατὰ καιροῦς ἀπὸ σκότους εἰς φῶς, ἀπὸ πλάνης εἰς γνῶσιν, ἐξ ἁμαρτιῶν εἰς δικαίωσιν, ποιήσωμεν εἰρήνην, τὴν ἀρχαίαν καταλύσαντες ἔχθραν. Ἀνηρημένης γὰρ τῆς ἁμαρτίας, καὶ καθηρημένου τοῦ Σατανᾶ, οὐδὲν ἐμποδῶν σπείσασθαι τῶ Κυρίῳ, καὶ τοῖς ἐκείνου πειθαρχῆσαι προστάγμασιν. Τοιαῦτα καὶ Παῦλος τοῖς ἐξ ἔθνῶν: "Δικαιωθέντες οὖν ἐκ πίστεως εἰρήνην ἔχωμεν πρὸς τὸν Θεὸν, διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ." Παρακαλέσας δὲ τοὺς ἐρχομένους (περὶ ὧν φησὶ καὶ Δαβὶδ, "Ἀναγγελησεται αὐτῶ γενεὰ ἡ ἐρχομένη"), τὸν λόγον ἐπὶ τοὺς ἀποστόλους μετήνεγκε χαίρων, ὅτι Χριστῶ τὴν οἰκουμένην ἐκτήσαντο. Σύμφωνον δὲ τῶ, ἐμπλησθήσεται ἡ οἰκουμένη τοῦ καρποῦ αὐτοῦ, τὸ, "Εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος αὐτῶν." Καρποὶ γὰρ ἰδρώτων ἀποστολικῶν οἱ πιστεύσαντες, οὐς χάριν καὶ στέφανον ὁ μακάριος ὠνόμασε Παῦλος. 2237 Τινὲς δὲ φασὶ τοῖς ἐφ' αὐτοῦ ταῦτα συμβουλευσαὶ τὸν προφήτην μὴ βουλόμενον αὐτοὺς τῶν προηπειλημένων εἰς πεῖραν ἔλθεῖν. Μεταθέσθε γὰρ, φησὶν, οἱ πρὸς τὸν ἑαυτῶν δημιουργὸν ἀράμενοι πόλεμον, ἅμαχον αὐτὸν ἔχειν τὴν φύσιν ἐπεγνωκότες. Οὕτω γὰρ καὶ τὰ τοῦ γένους ἐπίδοσιν λήψεται, καὶ ἡ οἰκουμένη πᾶσα παρ' ὑμῶν οἰκηθήσεται. Ἄντι δὲ τοῦ, εἰρήνην ποιήσωμεν αὐτῶ οἱ ἐρχόμενοι, παρέθεντό τινες κατὰ τοὺς ἄλλους ἐρμηνευτὰς, εἰρηνοποιήσει μοι τοὺς ἐρχομένους, καὶ εἶπον· εἰς γὰρ τοὺς τελευταίους ἡ ἐπιστροφή. Εἶτα φησὶν ὁ προφήτης: Μὴ ὡς αὐτὸς οὕτως ἐπάταξε, καὶ αὐτὸς οὕτως πληγήσεται; ὁ δὲ νοῦς: Μήτι κακὸν ἀντὶ κακοῦ τοῖς ἔθνεσιν ἀπεδίδοσαν οἱ κηρύττοντες αὐτοῖς εἰρήνην, καὶ ταῦτα παρ' αὐτῶν πάσχοντες τὰ δεινότατα; διὸ

πρὸς τοὺς ἀπίστους φησὶν· Οὐ σὺ ἦσθα ὁ μελετῶν τῷ πνεύματι τῷ σκληρῷ ἀνελεῖν αὐτοὺς πνεύματι θυμοῦ; ἀλλ' ἐπεὶ πάντα ἔφερον γενναίως διὰ Χριστὸν, ἐπήνεγκεν· Ἀφαιρεθήσεται ἡ ἀνομία Ἰακώβ, τοῦτο αἴτιον τῆς τῶν ἁμαρτιῶν ἀφέσεως, καὶ τῆς εὐλογίας εἰπών. Εἰ γὰρ σωθήσεται διὰ τῆς τεκνογονίας, ἐὰν μείνωσιν ἐν πίστει καὶ ἀγάπῃ καὶ ἀγιασμῷ μετὰ σωφροσύνης, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, ἀκόλουθόν ἐστι καὶ τὸν Ἰακώβ τέκνα βλαστήσαντα, διὰ τῆς τούτων ἀρετῆς κοινωνῆσαι αὐτῶν τῇ εὐλογίᾳ. Δηλοῖ δὲ πολλοὺς διὰ τῆς ἀποστολικῆς σωθήσεσθαι χάριτος καὶ τῶν κατὰ σάρκα γειτνιώντων αὐτοῖς. Μάλιστα δὲ ταῦτα γενήσεσθαι φησι τῆς εἰδωλολατρείας καταργουμένης τῇ τῶν εἰρημένων διδασκαλίᾳ. Τινὲς δὲ φασιν, ἐπειδήπερ εἶπεν, ὡς ἡ οἰκουμένη τοῦ καρποῦ τοῦ Ἰσραὴλ ἐμπλησθήσεται, ὡς τινος ἀνθυποφέροντος· καὶ μὴν γέγονε σκληρὸς, καὶ τοὺς ἀγίους ἀπέκτεινέ φησιν, ὡς οὐ πρὸς ἃ ἔπραξαν αὐτοῖς, ἢ τῆς ἡμερότητος προσῆλθεν πηγῇ, νικῶν δὲ φιλανθρωπία, οὐκ εἰς ἅπαξ ἀπολεῖ τὸ διὰ τοὺς πατέρας ἀπόλεκτον γένος. Τοιγαροῦν φησὶ διὰ τινος τῶν προφητῶν ὁ Θεός· "Τί σοι ποιήσω, Ἐφραΐμ; Τί σοι ποιήσω, Ἰούδα; Ὡς Ἀδαμὰ θήσομαί σε, καιῶς Σεβωεῖμ; Μετεστράφη ἡ καρδία μου ἐν τῷ αὐτῷ. Συνεταράχθη ἡ μεταμέλειά μου. Οὐ μὴ ποιήσω κατὰ τὴν ὀργὴν τοῦ θυμοῦ μου. Οὐκ ἐγκαταλείψω τοῦ ἐξάλειφθῆναι τὸν Ἐφραΐμ, διότι Θεὸς ἐγὼ ἐν σοὶ, καὶ οὐκ ἄνθρωπος ἐν σοὶ ἅγιος." Ὡς γὰρ Θεὸς ἄφατον ἔχει τὴν ἡμερότητα. Τινὲς δὲ φασιν ὡς οὐ τῶν ὁμοίων ἔτυχον. Αὐτοὶ μὲν γὰρ ἀνέστησαν εἰδῶλα πρὸς ἀναίρεσιν τῆς αὐτοῦ θεότητος ὅσον τὸ ἐπ' αὐτούς· αὐτὸς δὲ οὐ παντελῶς αὐτοὺς ἀναιρεῖ, ἀλλὰ τὰ μὲν ἐπιπλήττων, τὰ δὲ ὑπομιμνήσκων, ὧν ἔτυχον ἀγαθῶν, τὴν ἀνάκλησιν τῆς αἰχμαλωσίας ἐποίησατο. Λέγων δὲ, Οὐ σὺ ἦσθα ὁ μελετῶν τῷ πνεύματί σου τῷ σκληρῷ ἀνελεῖν αὐτούς; ὑπομιμνήσκει τῆς ἀπειλῆς, ἧς 2240 κατὰ τῶν εἰδώλων ἐποιοῦντο θρασέως ἐπαγγελλόμενοι ἐκτρίψειν αὐτὰ, παρακαλῶν αὐτοὺς εἰς ἔργον ἀγαγεῖν τὴν ὑπόσχεσιν. Οὕτω γὰρ, φησὶ, καὶ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν ὑμῶν καθαρισθήσεσθε. Ἀλλὰ γὰρ ἐπὶ τὴν πρώτην ἐξήγησιν ἐπανέλθωμεν. Ταῦτα γὰρ τῶν ἀποστόλων πεποικῶτων, καὶ τοῦ κηρύγματος πεπληρωκότων τὴν γῆν, τὸ πάλοι κατοικοῦμενον ποιμνιον ἀφεθήσεται. Οὐ γὰρ ἐδέξατο τὸν καλὸν ποιμένα τὸν θέντα τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν ὑπὲρ τῶν προβάτων. Διὸ τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς, οἷα δὴ χώρας τινὰς, ἐποίησαν βόσκημα, ἃς ἐλυμήνατο ὕς ἐκ δρυμοῦ, καὶ μονιὸς ἄγριος κατενεμήσατο, καὶ ἐν αὐταῖς οἱ φθείροντες ἀνεπαύσαντο. Ἄπερ οὕτως ἐξέδωκε Σύμμαχος· Πόλις γὰρ ὠχυρωμένη μόνη, καλὴ ἀφεῖται, καὶ ἐγκαταλέλειπται, ὡς ἔρημος. Ἐκεῖ νεμηθήσεται μὸσχος, καὶ ἐκεῖ κοιτασθήσεται, καὶ ἀναλώσει τοὺς κλάδους αὐτῆς. Ἐν τῷ ξηρανθῆναι τὸν θερισμὸν αὐτῆς, συντριβήσονται. Οἷς καὶ τὰ τῶν λοιπῶν ἐρμηνευτῶν συμφωνεῖ. Αὕτη δὲ ἐστὶν ἡ καὶ πρὶν εἰρημένη πόλις ὄχυρά καὶ ἀμπελῶν ἢ καλὸς, ἣν φησιν ἔρημον ἔσεσθαι μετὰ τὸ τῶν ἀποστόλων πανταχοῦ κυρωθῆναι τὸ κήρυγμα, καὶ τὴν τῆς εἰδωλολατρείας καθαίρεσιν. Τινὲς φασιν, ὡς εἰπών μὴ τὴν ἴσην ἀπαιτηθήσεσθαι δίκην ὧν κατὰ τῶν ἀγίων ἐπλημμέλησεν Ἰσραὴλ, ἐπάγει ποῖον ἄρα τὸ μέτρον τῆς ἐπ' αὐτοῖς ἔσται κινήσεως. Μαχόμενος καὶ ὄνειδίζων ἐξαποστελεῖ αὐτούς, δηλονότι τῆς πρὸς αὐτὸν οἰκειότητος. Ἀπεπέμψατο γὰρ τὸν Ἰσραὴλ ὁ Σωτὴρ μαχόμενος, ἀντὶ τοῦ ἐπιπλήττων. Ἐφασκε γὰρ ὄνειδίζων αὐτοῖς· "Ἰερουσαλήμ, Ἰερουσαλήμ, ἡ ἀποκτείνουσα τοὺς προφῆτας," καὶ τὰ ἐφεξῆς. Ὅρα ὡς ἐπιπλήττων, αὐτοὺς ἀπεπέμψατο. Ἀλλὰ σέσωσται τὸ κατάλειμμα, καθὰ φησιν Ἡσαΐας· "Ἐὰν ἦ ὁ ἀριθμὸς τῶν υἰῶν Ἰσραὴλ, ὡς ἡ ἄμμος τῆς θαλάσσης, τὸ κατάλειμμα σωθήσεται." Ὀνειδίζει δὲ καὶ ὁ προφήτης μετὰ παρρησίας αὐτοῖς, ὡς μελέτην πεποικῶτοισι ἀναιρεῖν τοὺς ἀγίους. Κἂν ἀρνήσησθε, φησὶν, μάρτυς ὁ λέγων· "Τίνα γὰρ τῶν προφητῶν οὐκ ἀπέκτειναν οἱ πατέρες ὑμῶν;" Καὶ πάλιν· "Ὅτι οὐκ ἐνδέχεται προφήτην ἀπολέσθαι ἔξω Ἰερουσαλήμ." Διὰ μέσου δὲ τούτους ἐλέγξας, πάλιν ἔχεται τῆς πρώην ἀκολουθίας ὡς ἐκ Θεοῦ λέγων. Διὰ τοῦτο ἀφαιρεθήσεται ἡ ἀνομία Ἰακώβ. Διὰ τοῦτο ποῖον; ἐπειδὴ οὐχ ὡς αὐτὸς ἀνεῖλεν,

οὕτως ἀναιρεθήσεται. Ἀνήσει γὰρ καὶ αὐτῷ κατὰ καιροὺς τὰ ὀφλήματα. Καὶ τοῦτο ἔστιν ἡ εὐλογία αὐτοῦ. Εἰ γὰρ ἀπήτει πρὸς ἀξίαν τὴν δίκην, οὐκ ἂν ἔργῳ προήλθε τὸ ῥηθὲν Ἀβραάμ, "Εὐλογῶν εὐλογήσω σε, καὶ πληθύνων πληθυνῶ σε," τσαῦτα πεπλημεληκότων τῶν ἐξ αὐτοῦ. Πότε δὲ, φησὶν, ἔση τῶν πλημμελημάτων ἐλεύθερος; ὅτε οἱ διὰ πίστεως κεκλημένοι τῆς ἀρχαίας καταστρατεύσονται πλάνης, πᾶν αὐτῆς ἐξαλείφοντες λείψανον, συμφώνως τοῖς 2241 ἀποστολικοῖς· ὅτ' ἂν δὲ τὸ πλήρωμα τῶν ἐθνῶν εισέλθῃ, τότε πᾶς Ἰσραὴλ σωθήσεται. Κατοικούμενον δὲ ποιμνιον ὀνομάζει τὸν Ἰσραὴλ, ὡς πάλαι ποιήσεσιν ἀγαθοῖς πληθυνόμενον. Ὁ καταλειφθὲν οἱ νοητοὶ κατανεμεθήσονται θῆρες, μηδενὸς ἔτι τὰς πονηρὰς ἀποσοβούντος δυνάμεις. Ἄλλ' οὐδὲ Ῥωμαῖοι δηλοῦντες ἀπέειπον πρὶνὴ καὶ τῶν σμικροτάτων ἀπέδειξαν ἔρημον. Τινὲς δὲ βόσκημα τὴν ἐκ τῶν πολεμίων φορολογίαν σημαίνειν φασίν. Ὡς γὰρ εὐλογίαν παυομένοις τῆς εἰδωλολατρείας ἐπήγγελται, οὕτως ἐρημίαν μετὰ δουλείας τοῖς ἀπομείνασιν. *ιαιγ'*. Ἐγναῖκες ἐρχόμεναι ἀπὸ θεάς, δεῦτε. Οὐ γὰρ λαὸς ἔστιν ἔχων σύνεσιν· διὰ τοῦτο οὐ μὴ οἰκτειρήσει ὁ ποιήσας αὐτούς, οὐδὲ πλάσας αὐτούς, οὐ μὴ ἐλεήσει. Καὶ ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, συμφράζει Κύριος ἀπὸ τῆς διώρυγος τοῦ ποταμοῦ ἕως Ῥινοκούρων⁹, κ.τ.λ. Τὴν παντελῆ τῶν ἐκ περιτομῆς ἐρημίαν εἰπὼν, ὡς ἀνδρῶν οὐχ εὕρισκομένων ἐν αὐτοῖς σωτηρίας ἀξίων, ἀνακαλεῖται γυναῖκας τῶν παραδόξων ἔργων εἰς μαρτυρίαν, ὡς ἂν ἐλθοῦσαι φωτίσαιεν τὸν ἐν σκότῳ καθήμενον λαὸν, καὶ τὴν πόλιν αὐτῶν τὴν ἀφειμένην. Διὸ κατὰ τὸν Ἀκύλαν εἴρηται· Ἐγναῖκες ἐρχόμεναι φωτίζουσιν αὐτήν. Κατὰ δὲ τὸν Σύμμαχον· Ἐγναῖκες ἐρχόμεναι καὶ δηλοῦσαι αὐτήν. Τίνες δὲ αὗται, μανθάνωμεν. Φησὶν· "Ἦσαν ἐκεῖ γυναῖκες πολλαὶ ἀπὸ μακρόθεν θεωροῦσαι αἴτινες ἠκολούθησαν αὐτῷ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας διακονοῦσαι αὐτῷ," ὧν ἐπάγει τὰ ὀνόματα. Λουκᾶς δὲ, "Κατακολουθοῦσαι γυναῖκες τινες, αἵ τινες ἦσαν συνεληλυθυῖαι ἐκ τῆς Γαλιλαίας αὐτῷ, ἐθεάσαντο τὸ μνημεῖον, καὶ ὡς ἐτέθη τὸ σῶμα αὐτοῦ. Αἴτινες μαθοῦσαι τὰ περὶ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Σωτῆρος, ὑπέστρεψαν ἀπὸ τοῦ μνημείου εὐαγγελιζόμεναι πάντα τοῖς ἀποστόλοις." Ἐπεὶ τοίνυν ὁ λαὸς ὁ μὴ ἔχων σύνεσιν, τῷ κηρύγματι τῶν ἀποστόλων οὐκ ἐπέιθετο, καὶ τοι τῶν ἐθνῶν παραδεχομένων τὸν λόγον, τούτου χάριν τὰς γυναῖκας τὸ θεῖον Πνεῦμα καλεῖ. Τοὺς γὰρ ἀποστόλους διέβαλλον, ὡς νυκτὸς κλέψαντας τοῦ Σωτῆρος τὸ σῶμα. Διὸ τὰς ἀνυπόπτους καλεῖ τῶν ἀνοήτων εἰς ἔλεγχον. Μόνοι γὰρ ἀπειθοῦσι, πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης Ἐκκλησίας ὀρώντες, τὴν ἔνθεον ἀρετὴν τοῦ εὐαγγελικοῦ μὴ συνορῶντες κηρύγματος. Ἐγναῖκες δὲ πρῶται πιστεύονται τὴν ἀνάστασιν, ἐπεὶ καὶ γυνὴ πρώτη τοῦ ὄψεως τὴν ἀπάτην ἐδέξατο. Διὰ τῆς οὖν ἀποστολῆς τῶν δεινῶν ἐγκλημάτων ἀποκρούονται τὴν αἰτίαν. Εἴρηται γὰρ πρὸς αὐτὰς τὸ χαίρετε παρὰ τοῦ τὴν ἀρὰν ἐπιθέντος ἐν ἀρχῇ, "Ἐν λύπαις τέξῃ τέκνα," πρὸς Εὐάν εἰπόντος. Ὡς ἀνοήτους δὲ τοὺς Ἰουδαίους οὐκ ἐλεήσειν φησὶν. Ἐν δὲ τῷ καιρῷ λέγει 2244 τῷ δηλουμένῳ, συμφράζει Κύριος ἀπὸ τῆς διώρυγος τοῦ ποταμοῦ ὅπερ πατάξει ἐρμήνευσαν οἱ λοιποὶ, δηλοῦντες πατάξιν Κύριον τοὺς ἀπίστους ἐκείνους, καὶ τὸν λαὸν τὸν ἀσύνετον. Εἶτα τόπον ἀφορίζει ἀπὸ τοῦ ρεῖθρου ποταμοῦ ἕως τοῦ χειμάρρου Αἰγύπτου, κατὰ Σύμμαχον, ὥπερ ἰσοδυναμοῦσι καὶ οἱ λοιποὶ περιορίζοντες τοῦ λόγου τὸν κατ' Ἰουδαίων ὑπὸ Ῥωμαίων γενησόμενον πόλεμον, ἀπὸ ποταμοῦ τάχα τοῦ Ἰορδάνου μέχρι τοῦ χειμάρρου Ῥεινοκοροῦρων, ἥπερ ἔστιν Αἰγύπτου μεθόριον. Ἀλλὰ τούτους μὲν, φησὶ, ῥαβδίσει Κύριος αὐτὸς, ἐπάγων αὐτοῖς τὴν μάστιγα τὴν ἐπιστρεπτικὴν, τὸ τῶν πολεμίων στρατόπεδον. Διὸ καὶ ἄνω ἔλεγεν· "Οὐαὶ Ἀσσυριοῖς, ἡ ῥάβδος τῆς ὀργῆς, καὶ τοῦ θυμοῦ ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν." Τινὲς δὲ φασίν, ὡς Ἰουδαίας ὄροι Εὐφράτης καὶ Ῥεινοκόρουρα. Τὸ δὲ συμφράζει, ἀντὶ τοῦ πολιορκήσει, καὶ θλίψει. Ἡ γὰρ σύμφραξις, συγκλεισμός ἐστιν ἀφύκτων κακῶν. Ἀλλὰ καὶ συγκέκλεισται τῶν Ἰουδαίων ὁ νοῦς οὐ προσιεμένων τῆς ἀληθείας τὸ φῶς.

"Πώρωσις" γάρ, κατὰ τὸν θεῖον Ἀπόστολον, "ἀπὸ μέρους γέγονε τῷ Ἰσραήλ, καὶ ἄχρι σήμερον ἡνίκα ἀναγινώσκηται Μωσῆς, κάλυμμα ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτῶν κεῖται." Τοῖς δὲ τοῦ λόγου κήρυξιν ἐξῆς προστάττει λέγων ὁ Κύριος· Ὑμεῖς δὲ συναγάγετε κατὰ ἓνα τοὺς υἱοὺς Ἰσραήλ. Εἰ γὰρ καὶ μὴ βούλωνται ἀθρώως προσιέναι τῇ πίστει (λαὸς γὰρ οὐκ ἔχων ἐστὶ σύνεσις), ἀλλ' οὖν ἀγαπητὸν βραχεῖς τινας καθ' ἓνα συναγαγεῖν, οἷς καὶ Πέτρος ὁ μέγας ἐβόα· "Καὶ νῦν, ἀδελφοί, οἶδα ὅτι κατὰ ἄγνοιαν ἐπράξατε καθὰ καὶ οἱ ἄρχοντες ὑμῶν. Μετανοήσατε οὖν καὶ βαπτισθήτω ἕκαστος ὑμῶν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου" ΚΕΦΑΛ. ΚΗ'. ακβ'. 90ὐαὶ τῷ στεφάνῳ τῆς ὕβρεως, οἱ μισθωτοὶ Ἐφραΐμ. Τὸ ἄνθος τὸ ἐκπεσὸν ἐκ τῆς δόξης ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους τοῦ παχέος, οἱ μεθύοντες ἄνευ οἴνου. Ἴδου ἰσχυρὸν καὶ σκληρόν⁹, κ.τ.λ. ... ἔλευθερίαν προσιέσθαι τῶν τύπων ἀφεμένουσ. "Πνεῦμα γὰρ ὁ Θεὸς, καὶ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτὸν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ, δεῖ προσκυνεῖν." Δεσμὸς δὲ ὁ νόμος δικαίων μὲν οὐδένα, κατασφίγγων δὲ πως εἰς κόλασιν. Καὶ Δαβὶδ δὲ προθύμως συμβουλεύων ἐπὶ τὴν χάριν ἰέναι τὴν διὰ πίστεως, "Διαρρήξωμεν, φησὶ, τοὺς δεσμοὺς αὐτῶν, καὶ ἀπορρίψωμεν ἀφ' ἡμῶν τὸν ζυγὸν αὐτῶν," τὸ ἐκ νόμου βάρους αὐτοῖς ἐπικείμενον, ᾧ τοὺς ὑπὸ χεῖρας οἱ τῶν Ἰουδαίων ὑπῆγον διδάσκαλοι. Προτιμήσατε δὲ, φησὶ, τούτων τὴν σύντομον τῆς πίστεως χάριν, οὐ κατὰ τὰς μακρὰς οὕσας περιόδους τοῦ γράμματος, ἥτις ἐδόθη πάση τῇ γῆ, μόνοις δοθέντος Ἰουδαίους τοῦ νόμου. Μωσῆς μὲν γὰρ ἔλεγεν· "Ἄκουε, Ἰσραήλ." 2245 Ὁ Χριστὸς δὲ διὰ τοῦ ψάλλοντος, "Ἀκούσατε ταῦτα, πάντα τὰ ἔθνη." Τινὲς δὲ φασὶ τὸ, καὶ ὑμεῖς μὴ εὐφρανθεῖτε, ἀρμόττειν μὲν καὶ πρὸς τὸν Ἰσραήλ μὴ ἐπιμένειν τῇ τῶν ἀμαρτημάτων ἡδονῇ παραινοῦν, μηδὲ δεσμεῖν ἑαυτοὺς ἀμαρτήμασιν, πρὸς δὲ τὴν τῆς κρίσεως ἀκοὴν ὑποστέλλεσθαι· ἀρμόττειν δὲ καὶ πρὸς τὰ ἔθνη, ὡς οὐδὲ χαίρειν ὑμᾶς ἐπὶ τῇ τῶν Ἰσραηλιτῶν τιμωρίᾳ. Διαβήσεται γὰρ καὶ εἰς ὑμᾶς τὰ τῆς τίσεως ἀμαρτάνοντας. κγκθ'. 9Ἐνωτίζεσθε καὶ ἀκούετε τῆς φωνῆς μου. Προσέχετε, καὶ ἀκούετε τοὺς λόγους μου, μὴ ὄλην τὴν ἡμέραν μέλλει ὁ ἀροτριῶν ἀροτριᾶν; ἢ σπὸρον προετοιμάσαι, πρὶν ἐργάσασθαι τὴν γῆν; οὐχ ὅταν ὀμαλίση τὸ πρόσωπον αὐτῆς⁹, κ.τ.λ. Τῷ στεφάνῳ τῆς ὕβρεως, τῷ τὸν ἔντιμον ἀποδοκιμάσαντι λίθον, ἔτι παρακελεύεται τὰ μὲν ὧτα παρέχειν τῇ δι' ἀέρος φερομένη φωνῇ, πειθαρχεῖν δὲ τοῖς λεγομένοις, καὶ κατανοεῖν τὰ λεγόμενα. Εἴθ' ὑποδείγματι κέχρηται, διδάσκων αὐτοὺς, ὡς ὄντες δυνατοὶ δυνατῶς ἐτασθήσονται. Ἄρχοντες γὰρ ἦσαν καὶ ἱερεῖς, καὶ διδάσκαλοι. Καιρὸς γὰρ, φησὶν, ἀρότρου καὶ σπόρου διάφορος. Καὶ παραλλάττει τῶν καρπῶν μετὰ θέρος ἢ κάθαρσις, τῶν μὲν ἀμάξης δεομένων, καὶ τεμνόντων τροχῶν ὅσοι τῶν ἄλλων ἀδρότεροι· τῶν δὲ μόναις ἀρκουμένων ῥάβδοις οἵπερ εἰσὶν ἀσθενέστεροι. Οὕτω καὶ ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος γεωργῶν τὰς ψυχὰς, ἐν καιρῷ μὲν αὐτὰς διδασκαλία νεοῖ, ἀναρρήγνυσι τοὺς λανθάνοντας λογισμοὺς. Ὅθεν δὲ καὶ φησὶν· "Νεώσατε ἑαυτοῖς νεώματα, καὶ μὴ σπεῖρηται ἐπ' ἀκάνθαις." Ἐπειδ' ἂν δὲ τὸ οἰονεῖ πρόσωπον ὀμαλισθείη τῆς γῆς, πάσης ἀκανθώδους ἀνατραπίσης κακίας, τηνικαῦτα τοῖς ὑποκειμένοις κατάλληλα καταβάλλει τὰ σπέρματα, μείζω τε καὶ βραχύτερα. Διαιρέσεις γὰρ χαρισμάτων εἰσὶν. Παρόντος δὲ τοῦ θερισμοῦ (συντέλειαν δὲ τοῦτον δηλοῦν ἐδίδαξεν ὁ Χριστὸς), τότε τοὺς ἀξίους τῶν σπερμάτων ἀπαιτήσεται καρπούς. Τῶν δὲ μὴ παρεχόντων, οἱ μὲν τὰ σμικρὰ λαβόντες, μετρίαν, οἱ δὲ τὰ μεγάλα, μεγίστην εἰσπραχθήσονται δίκην, ὡσπερ οἱ μεγάλων ἀξιοθέντες, ἱερεῖς, καὶ γεγονότες στέφανος ὕβρεως μισθωτοὶ τε Ἐφραΐμ, ὡς διαστρέψαι μὲν τὸν λαὸν, ἀποδοκιμάσαι δὲ λίθον τὸν ἐκλεκτόν. Τὸ δὲ, καὶ παιδεύσει κρίματι Θεοῦ, ἢ κατὰ Σύμμαχον, καὶ παιδεύσει αὐτὸν εἰς κρίμα ὁ Θεὸς αὐτοῦ παρίστησιν ὡς φυσικῇ διδασκαλίᾳ γεωργός, καὶ δοθείη παρὰ τοῦ Θεοῦ, τὰ περὶ τῆς διαφόρου τῶν καρπῶν κρινεῖ καθάρσεως. Ἄντι δὲ τοῦ, τὸ δὲ κύμινον μετὰ ἄρτου βρωθήσεται, Σύμμαχος φησὶν· Κύμινον δὲ ἐν βακτηρίᾳ, ἄρτος δὲ λεπτοκοπηθήσεται. Τὸ ἄρτος ἀντὶ τοῦ σίτος

εἰπών. Ἄντι δὲ τοῦ, οὐ γὰρ εἰς τὸν αἰῶνα ἐγὼ ὑμῖν 2248 ὀργισθήσομαι. Οὐδὲ φωνὴ τῆς πικρίας μου καταπατήσῃ ὑμᾶς, Θεοδοτίων καὶ Σύμμαχος ἐξέδωκαν. Ἄλλ' οὐκ εἰς τέλος ἀλοῶν ἀλοήσῃ αὐτὸν, οὐδὲ ταραξεί τροχὸς ἀμάξης αὐτοῦ, οὐ δὲ ταῖς ὀπλαῖς αὐτοῦ λεπτυνεῖ αὐτόν. Τοῦτ' ἔστιν, Ἐπειδ' ἂν ὁ τῆς ἀμάξης τροχὸς περιέλθῃ τὸν σῖτον λεπτύνων, τὴν περὶ αὐτὸν καλάμην ὁμοῦ καὶ τῶν βοῶν ταῖς ὀπλαῖς αὐτὴν λεπτυνόντων, αὐτὸν οὐκ ἀφανίσει τὸν σῖτον· ὡσπερ οὖν οὐδὲ τῶν ψυχῶν τὴν οὐσίαν ἢ κόλασις. Ὅπερ οἱ ἐβδομήκοντα νοοῦντες ἐξέδωκαν, Οὐ γὰρ εἰς τὸν αἰῶνα ἐγὼ ὑμῖν ὀργισθήσομαι. Τοῦτ' ἔστιν οὐ πρὸς ἀπώλειαν οὐσίας κολάζω, καθάπερ οὐ δὲ τροχὸς ἀμάξης ἀφανίζει τὸν σῖτον, ἀλλὰ καθαρὸν ἀπεργάζεται. Ταῦτα δὲ φησι, πάντα ὡσπερ εἰ τέρατα τοῖς μὴ νοοῦσιν ὑπάρχοντα οὐκ ἄνθρωπος ἔφη, ἀλλὰ Θεὸς ἀπεφήνατο. Εἰ δὲ πρὸς Θεοῦ βουλήν δύνασθε παραμυθίαν εὑρεῖν, ματαίαν ταύτην ὑψώσατε. Κατὰ δὲ Σύμμαχον, Καί γε τοῦτο παρὰ Κυρίου δυνάμεων ἐξήλθεν πάλαι, ἐδόξασε βουλήν, ἐμεγάλυνε σωτηρίαν. Τὴν δὲ πᾶσαν ῥῆσιν οὕτω τινὲς ἐξηγήσαντο. Χριστοῦ παρενήνεκται πρόσωπον πρὸς πειθῶ τῶν εὐαγγελικῶν κηρυγμάτων τὸν Ἰσραὴλ ἐπαγόμενον, πρὸς ἅ, φησὶ, προσοχῆς χρεῖα πολλῆς, καὶ ῥαθύμως ἀκούειν οὐ δεῖ, φυλάττεσθαι δὲ τὸ, καὶ μετὰ ταῦτα πάλιν τῆς νομικῆς λατρείας ἀντέχεσθαι. Κατὰ τὸν θεῖον Ἀπόστολον γὰρ, "Κατηργήθητε ἀπὸ Χριστοῦ, οἵτινες ἐν νόμῳ δικαιοῦσθε, τῆς χάριτος ἐξέπεσετε." Δηλοῖ δὲ πάλιν ἡ προσοχή, τὸ κἂν ταῖς τοῦ νόμου σκιαῖς τὸν Χριστὸν εὐρίσκειν τυπούμενον. Οὐ γὰρ ἀλλότρια παραγγέλλω τοῦ νόμου, εἶγε νοοῖτο πνευματικῶς. "Εἰ γὰρ ἐπιστεύετε Μωσεῖ, ἐπιστεύετε ἂν ἐμοί. Περὶ γὰρ ἐμοῦ ἐκεῖνος γέγραφε." Προφάσει γὰρ τῆς τοῦ νόμου φυλακῆς, ὡς εὐσεβοῦντες δῆθεν ἐδίωκον Ἰησοῦν, ὡς ἀλλότρια ταύτης διδάσκοντα. Διὸ φησι, μὴ ὄλην τὴν ἡμέραν ἀροτριάσει ὁ ἀροτριῶν, δηλῶν ὡς ἀκανθῶδει γῆ παρέοικε τῶν εἰδωλολατρῶντων ὁ νοῦς, καὶ δεῖται λόγου, κατηχητικοῦ ἀρότρου δίκην αὐτὸν ἀναπτύσσοντος, ὡς ἂν εὐτρεπισθεῖη πρὸς τὸν σπῶρον τὸν ἄνωθεν, καὶ καρποφορήσῃ δυνήσῃται. Τοῦτο γέγονε τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ ἐξελθοῦσι μὲν Αἰγύπτου, τὸν δὲ νόμον δεξαμένοις ὡς ἄροτρον. Ὡς ἂν κατεσκληκυῖαν αὐτῶν τῆς ψυχῆς ἀνατέμῃ τὴν γῆν. Δεῖ τοίνυν τοῦ ἀρότρου παυσαμένου, τὸν εὐαγγελικὸν ὑποδέχεσθαι σπῶρον, καὶ παυσαμένων τῶν τύπων, δέξασθαι τὴν ἀλήθειαν. Ὁ δὲ γεωργὸς, φασὶ, κἂν ὀμαλίση τὴν γῆν, οὐκ εὐθὺς καταβάλλει σπέρματα στερεώτερα. Τῶν δὲ σμικροτέρων κατάρχεται, διὰ τούτων πρῶτον γυμνάζων τὴν γῆν. Οὕτως οὖν ὁ νόμος ὀμαλίσας τὴν γῆν, τὰς ἀσθενεῖς σοὶ σκιάς τῆς ἀληθείας ἐνέσπειρεν, οἶονεὶ κύμινον, καὶ μελάνθιον. Ἄ δὴ καθ' ἑαυτὰ παντελῶς οὐκ ἔστιν ἐδώδιμα, 2249 τῇ δὲ πρὸς ἕτερα γίνεται χρήσιμα συμπλοκῇ, κριθὴν καὶ σῖτον, τοῦτ' ἔστι, τὸν ἐκ τούτων ἄρτον γινόμενον. Οὕτω δεῖ τῇ πνευματικῇ διδασκαλίᾳ καὶ τὸν νόμον συμφέρεσθαι. Ἄλλως γὰρ ἀδρανοῦς ὄντος πρὸς ἀμαρτιῶν ἀποκάθαρσιν, ἀποκεκίνηται μὲν ἡ σκιά, τὸ δὲ ζωοποιὸν εἰσκεκόμισται κρῖμα, τοῦτ' ἔστι Χριστὸς συντετημημένη πίστει δικαίων, ὃ ποιεῖν οὐκ εἶχον αἱ μακρᾶί τοῦ νόμου περίοδοι. Τῷ δὲ πιστεύοντι, καθάπερ κριτῇ τῷ Κυρίῳ τὰ πρακτέα προστάττοντι, καὶ τὰ τῆς πνευματικῆς εὐφροσύνης ἀκολουθεῖ. Ὡς χρησίμου δὲ πάλιν ἀντέχεται τοῦ παραδείγματος, δεικνὺς ὡς μετρία δίκη ῥαθυμοῦντας τοὺς νόμους μετήρχετο· καίτοι λέγων, "Ὁ λαὸς οὗτος τοῖς χεῖλεσί με τιμᾶ," καὶ τὰ ἐπὶ τούτοις, καὶ ὁμως φιλανθρώπως ἐκόλαζεν, ὡσανεὶ ῥάβδῳ καθαρθεῖη μελάνθιον. Εἰ καὶ τηροῖτο δὲ, φησὶν, ὁ νόμος, καθ' ἑαυτὸν ἄχρηστος τῆς τοῦ ἄρτου δεόμενος συμπλοκῆς. Σαφῆ δὲ ποιῶν τὴν εἰρημένην φιλανθρωπίαν, ἐπήνεγκεν· Οὐ γὰρ εἰς τὸν αἰῶνα ὑμῖν ὀργισθήσομαι. Οὐδ' οὕτως ὑμᾶς ἢ ἐξ ἐμοῦ μέτεισι δίκη, ὡς καταπάτημα γενέσθαι τοῖς ἐξ ὀργῆς. Διὸ καὶ τέρας καλεῖ καὶ θαύματος ἄξιον, τὸ ἐν τοσοῦτοις ὄντα παραπτώμασιν ἐλεεῖσθαι τὸν Ἰσραὴλ. Ὅθεν φησὶ, Βουλῆς ἀγαθῆς ἐπιλάβεσθε, κατατιώμενος ὅτι ματαίαν παράκλησιν μέγα τι

καὶ ὑψηλὸν εἶναι χρῆμα νομίσαντες, τοῦ εἰκότος ἕξω ποι φέρονται. Εἶη δ' ἂν αὐτῆ, καθ' ἣν ἔλεγον· "Ἐποησάμεθα συνθήκην μετὰ τοῦ ἄδου," καὶ τὰ ἐπὶ τούτοις. Ἦκουον γάρ· "Καταιγὶς φερομένη ἐὰν παρέλθῃ, ἔσεσθε αὐτῇ εἰς καταπάτημα." ΚΕΦΑΛ. ΚΘ'. α ἡ'. 90ὐαὶ πόλις, Ἀριήλ, ἦν ἐπολέμησε Δαβίδ· συναγάγετε γεννήματα ἐνιαυτὸν ἐπὶ ἐνιαυτόν. Φάγεσθε γὰρ σὺν Μωάβ. Ἐκθλίψω γὰρ Ἀριήλ, κ.τ.λ. Τὴν διὰ τῶν μετὰ χεῖρας ταλανιζομένην Ἀριήλ καὶ αὐτοὶ φασιν, Ἰουδαίων παῖδες ὑπάρχειν τὴν Ἱερουσαλήμ, λέγοντες ἰδίως τὸ θυσιαστήριον τὸ πρὸ τοῦ ναοῦ συνεστὸς, Ἀριήλ ὠνομάσθαι. Τοιγαροῦν Ἰεζεκιήλ ἐν τοῖς τελευταίοις τὸν ναὸν διαγράφων οὕτω φησί· "Καὶ ταῦτα τὰ μέτρα τοῦ θυσιαστηρίου, ἐν πήχει πήχεως, καὶ παλαιστῆς." Καὶ προβάς· "Καὶ ἀπὸ τοῦ Ἀριήλ ὑπεράνω τῶν κεράτων πῆχυς· καὶ τὸ Ἀριήλ πηχῶν δώδεκα." ἔρμηνεύεσθαι δέ φασι λέων Θεοῦ. Ὅν γὰρ Θεοῦ τὸ θυσιαστήριον, κατήσθιε πάντα τὰ ἐν αὐτῷ προσφερόμενα. Τινὲς δέ φασι τὴν πόλιν οὕτως εἰρηῆσθαι, ἐπεὶ διὰ Θεοῦ, λέοντος δίκη, ἐσπάραττε τοὺς ἀνταίροντας. Τὸ δέ, πόλις, ἦν ἐπολέμησε Δαβίδ, οὗ φασιν εἰρηῆσθαι ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ, ἀλλὰ κατὰ τὸν Ἀκύλαν, πολίχνη παρεμβλήσεως Δαβίδ. Ἀλλοφύλων γὰρ οὔσαν, καὶ Ἰεβοῦς καλουμένην εἶλεν ὁ Δαβίδ, τυφλοὺς καὶ χωλοὺς ἀποκτείνας τοὺς ἀνθεστηκότας αὐτῷ. Καθὰ καὶ Χριστὸς παρέστησε τοὺς ταύτης οἰκήτορας τυφλοὺς ὑπάρχοντας 2252 καὶ χωλοὺς, ὀρθοποδεῖν οὐκ ἐθέλοντας, οὐδὲ τὸ θεῖον εἰσδέχεσθαι φῶς, μάλιστα δὲ Γραμματεῖς τε καὶ Φαρισαίους. Ὅθεν Δαβίδ μὲν φησιν· "Υἱοὶ ἀλλότριοι ἐπαλαιώθησαν, καὶ ἐχώλαναν ἀπὸ τῶν τρίβων αὐτῶν." Ὁ δὲ Παῦλος· "Διὸ τὰς παρειμένας χεῖρας, καὶ τὰ παραλελυμένα γόνατα ἀνορθώσατε, καὶ τροχιάς ὀρθὰς ποιεῖτε τοῖς ποσὶν ὑμῶν, ἵνα μὴ τὸ χωλὸν ἐκτραπῆ, ἰαθῆ δὲ μᾶλλον." Ὅτι δὲ καὶ τυφλοὶ δεδήλωκεν ὁ Σωτὴρ· "Εἰς κριμα, λέγων, ἐγὼ εἰς τὸν κόσμον τοῦτον ἦλθον, ἵνα οἱ μὴ βλέποντες βλέψωσι, καὶ οἱ βλέποντες τυφλοὶ γένωνται." Τὰ μὲν γὰρ ἔθνη προδήλως ἀνέβλεψαν, οἱ δὲ τὸν ἐκ νόμου φέροντες φωτισμὸν ἐτυφλώθησαν. Δύναται δὲ καὶ τὸ, ἦν ἐπολέμησε Δαβίδ, ἀντὶ τοῦ, δι' ἣν ἐπολέμησε λέγεσθαι. Περὶ αὐτῆς οὖν ὁ προφήτης νῦν λέγει τῆς πόλεως ἀκολούθως τὰ προλαβόντα περὶ τῶν ἀρχόντων εἰπὼν, καὶ τοῦ στεφάνου τῆς ὕβρεως. Διὰ τὰς τούτων γὰρ παρανομίας, καὶ ἡ πόλις ἤμελλε πείσεσθαι. Τοῖς οὖν ταύτην οἰκοῦσι φησὶν, Ἔως ἔτι καιρὸς ἐστίν, γεννήματα συναγάγετε, ἀδείας ὑμῖν δοθείσης ἐπ' ἐνιαυτὸν ἓνα, τὸν τῆς ἐπιδημίας λέγων καιρὸν, καθ' ὃν ἐκήρυττεν ὁ Χριστὸς, ἐνιαυτὸν Κυρίου δεκτὸν καὶ ἡμέραν ἀνταποδόσεως. Τάχα δὲ καὶ δεύτερον αὐτοῖς ἐνιαυτὸν, ἢ καὶ τρίτον ὠμιληκῶς φαίνεται. Συμβουλευεὶ τοίνυν, ἐν ὅσῳ καιρὸν εἶχον, τροφὰς ἐξ αὐτοῦ θησαυρίσαι πνευματικάς. Φάγεσθε γὰρ, φησί, συμβῶν, διὰ μιᾶς εἰδωλομανοῦς πόλεως τὰ ἔθνη δηλῶν. Κοινὴ γὰρ ἐν Ἐκκλησίᾳ τροφή τοῖς ἐκ τῶν δύο λαῶν. Φασὶ δὲ τὸ, φάγεσθε γὰρ σὺν Μωάβ, μὴ κείσθαι κατὰ τὸ Ἑβραϊκόν, μηδὲ παρὰ τοῖς ἄλλοις ἐρμηνευταῖς. Καὶ ἄλλως δέ, φασίν, ἐκ τῆς συμφράσεως τῆς ἐρμηνείας περιττὸν ἀποδείκνυται. Μὴ βουλομένων δὲ τὰς νοητὰς ὑμῶν συνάγειν τροφὰς, ἐκτρίψω τὴν Ἀριήλ, ὅπερ ἐστὶν Ἱερουσαλήμ. Ἀντὶ δὲ τοῦ, Καὶ ἔσται αὐτῆς ἡ ἰσχὺς, καὶ ὁ πλοῦτος ἐμοί, Σύμμαχος ἔφη· Καὶ ἔσται κατώδυνος καὶ ὀδυνωμένη. Πλὴν νοήσεις ἰσχὺν αὐτῆς, νοητῶς τε καὶ αἰσθητῶς. Τὸ μὲν, ὅτι συνετρίβησαν πολέμῳ, καὶ ὁ πλοῦτος αὐτῶν δι' ἀρπαγῆς Ῥωμαίοις ἐγένετο. Τὸ δέ, ὅτι γυμνοὶ τῶν ἐξ ἀρετῆς ἀύχημάτων ἐγένοντο, συναποβαλόντες καὶ τῆς ἐκ νόμου σοφίας τὸν πλοῦτον. Ὡς εἶλε δὲ σε Δαβίδ ἄλλοφύλων ὑπάρχουσας, οὕτως ἀλῶναί σε ποιήσω πολιορκία. Καὶ νῦν γὰρ ἄλλοφύλων γέγονας οἰκητήριον πλήρης ἀρχόντων οὔσα κακῶν, καὶ τοῦ στεφάνου τῆς ὕβρεως, οἱ καὶ κατὰ Χριστοῦ φωνὰς ἐπηρμένας ἐφθέγγοντο λέγοντες· "Ἡμεῖς οἶδαμεν ὅτι Μωσὲὶ λελάληκεν ὁ Θεός· τοῦτον δὲ οὐκ οἶδαμεν πόθεν ἐστὶ." Τοὺς δὲ λόγους φησὶ τούτους ταπεινωθήσεσθαι, τοῦτ' ἔστι τοὺς λέγοντας. Πολέμῳ γὰρ κακωθέντες, χρήσονται ταπεινοτάταις φωναῖς, ἐλεεινά τε λέγοντες καὶ λεπτὰ, καθάπερ ἐπὶ νεκρομαντείας οἱ δαίμονες 2253 ψυχὰς τὰς

καλουμένας ὑποκρινόμενοι. Ὑποφανοῦσι γὰρ ἰσχνόν τι καὶ τετρηγός. Τὸ δὲ ῥητὸν οὕτως ἐξέδωκε Σύμμαχος· Καὶ χαρακώσω κατὰ σοῦ στάσιν καὶ ἀναστήσω κατὰ σοῦ πολιορκίαν, καὶ ταπεινωθήσῃ. Ἀπὸ τῆς γῆς λαλήσεις, καὶ ὑπὸ γῆν ἔδαφισθήσεται ἡ λαλιά σου, καὶ ἔσται ὡς ἐγγαστρίμυθος ἀπὸ τῆς γῆς ἢ φωνή σου, καὶ ἀπὸ τῆς γῆς ἢ λαλιά σου ῥοίσεται. Τὰ δὲ νῦν λεγόμενα παθεῖν μέλλουσιν τὴν Ἱερουσαλήμ ὁ Σωτὴρ ἀποκλαίεται λέγων· "Εἰ ἔγνωσ καὶ γε σὺ τὰ πρὸς εἰρήνην σου, ὅτι ἤξουσιν ἡμέραι ἐπὶ σέ, καὶ παρεμβαλοῦσιν ἐπὶ σέ οἱ ἐχθροὶ σου χάρακα," καὶ τὰ ἐξῆς. Ἀθρόα δὲ, φησὶν ὁ προφήτης, ἔσται σοὶ τὰ δεινὰ, ὡς ἐν στιγμῇ χρόνου. Θεοῦ γὰρ ἐπισκοπῆ, καὶ οὐκ ἐξ ἀνθρώπων γενήσεται. Παραδείκνυσι δὲ ὡς πυρίκαυστος ἔσται, βροντῆς ἐκ Θεοῦ καὶ σεισμοῦ καὶ καταγιγδοῦς ἐπ' αὐτὴν ἐνεχθείσης, ἤγουν τῶν πολεμίων τὴν ἔφοδον καθάπερ τινὰ βροντὴν καὶ σεισμόν, καὶ καταγιγδοῦς γενήσεσθαι καὶ φλόγα πυρὸς κατεσθίουσαν. Ταῦτα περὶ τῆς Ἱερουσαλήμ προειπὼν, ἐπιλέγει περὶ τῶν πολιορκησάντων αὐτὴν, ὄνειρώδη λέγων τὴν ἀπόλαυσιν τῆς ἐν τῷ βίῳ τούτῳ τρυφῆς τῶν Ῥωμαϊκῶν ἀρχόντων. Ἐχρῆν γὰρ ἡμᾶς καὶ τούτων τὸ τέλος μαθεῖν. Μετὰ γὰρ τὸν τρόπον θκα'. 9' Ἐκλύθητε καὶ ἔκστητε, καὶ κραιπαλήσατε, οὐκ ἀπὸ σίκερα, οὐδὲ ἀπὸ οἴνου. Ὅτι πεπότικεν ὑμᾶς Κύριος πνεύματι κατανύξεως, καὶ καμύσει τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν, καὶ τῶν προφητῶν αὐτῶν, καὶ τῶν ἀρχόντων αὐτῶν οἱ ὀρῶντες τὰ κρυπτὰ, κ.τ.λ. δρυτόμοι γὰρ ὡσπερ ἐγένοντο τοῖς ἐξ Ἱερουσαλήμ οἱ καταδηοῦντες αὐτοῖς. "Ὁ δηλοῖ λέγων ὁ Ζαχαρίας· "Διάνοιξον, ὁ Λίβανος, τὰς χεῖράς σου, καὶ καταφαγέτω δρυὸς τὰς κέδρους σου. Ὅλολυξάτω πίτυς, διότι πέπτωκε κέδρος. Ὅλολύξατε, δρυὸς τῆς Βασανίτιδος, ὅτι κατεσπάσθη ὁ δρυμὸς ὁ σύμφυτος." Κατὰ δ' οὖν τὸν καιρὸν ἐκείνον, φησὶ, καθ' ὃν αὐτὴ γενήσεται ἡ μεταβολή, τοῦ βιβλίου τοῦ προῤῥηθέντος, ἀκούσονται τοὺς λόγους οἱ πάλοι κωφοί, τοὺς ἐθνικοὺς δηλῶν, οὓς ἔλεγεν Λίβανον, λόγους τοὺς ἐσφραγισμένους Χερμελ, τῶ τῶν Ἰουδαίων λαῶ, διότι οἱ μὲν πρὶν ἀνήμεροι, γεγόνασιν ἡμεροί. Οἱ δὲ πρὶν ἡμεροί, τούναντίον ἀνήμεροί. Καὶ οἱ πρὶν ἐν ὁμίχλῃ καὶ σκότῳ τυγχάνοντες, ὄψονται τοῦ βιβλίου τὸ φῶς. Οἱ δὲ πρὶν ὀρῶντες τοῦ Θεοῦ τὰ μυστήρια, τυφλοὶ πρὸς ταῦτα γενήσονται. Καὶ οἱ μὲν πλουτήσουσιν εὐφροσύνην καὶ σωτηρίαν πνευματικὴν, ὧν ἦσαν ἐκ Πατέρων ἀλλότριοι. Οἱ δὲ τούτων ἐν ἐνδείᾳ γενήσονται. Ἐκπεσόντες ἐλπίδος, ἧς ἐντὸς ἐκείνοι γεγόνασιν, τὸ πρὶν 2256 ὄντες ἀνέλπιστοι, κατὰ τό· Ἐλπίδα μὴ ἔχοντες καὶ ἄθεοι ἐν κόσμῳ. Γεγόνασι δὲ τούτων ἐντὸς, μὴ προσκόψαντες τῷ λίθῳ τοῦ προσκόμματος, οἱ πιστεύσαντες τῇ ἐπικειμένη τῷ βιβλίῳ σφραγίδι, ὅς ἐστι Χριστός. Ἐξέλιπε γὰρ ὁ πρὶν αὐτῶν κρατῶν ἀσεβῆς, ὅπερ ἐστὶν ὁ διάβολος ὃν ὑπερήφανον, φησὶ, καὶ τοὺς ὑπ' αὐτὸν ἀσεβεῖς. Τῷ γὰρ τῆς ἀσεβείας ἄρχοντι συναπώλοντο πάντες οἱ δαίμονες. Ἀλλὰ καὶ τῶν ἐθνῶν σωθέντων οἱ κατηγορηθέντες οὐχ ὑπάρξουσιν οἱ Ἰουδαῖοι, Ἐκλείψει δὲ πᾶς ὑπερήφανος ἐν αὐτοῖς, καὶ τοῦ Χριστοῦ χλευάζων τὸν λόγον. Σύμμαχος γὰρ οὕτως ἐξέδωκεν· Καὶ ἀνηλώθησαν χλευάζοντες καὶ ἐξεκόπησαν πάντες οἱ εἰς ἀδικίαν ἐξαμαρτάνοντες ἀνθρώπους ἐν λόγῳ, οἱ, κατὰ τοὺς Ἑβδομήκοντα, τὸν νόμον παραβάντες, ἄνομοι λέγονται, ὑπερήφανοι δὲ, τοῦ Χριστοῦ καταλαζονευσάμενοι λέγοντες· "Οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τοῦ τέκτονος υἱός; πῶς οὖν λέγει, Ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβέβηκα;" Καὶ πάλιν· "Ἀβραὰμ ἀπέθανεν, καὶ οἱ προφῆται ἀπέθανον, καὶ σὺ λέγεις· Ἐάν τις μου τὸν λόγον ἀκούσῃ, θάνατον οὐ μὴ ἴδῃ εἰς τὸν αἰῶνα;" Ἔλεγον δὲ καὶ, "Δαιμόνιον ἔχει, καὶ μαίνεται. Τί αὐτοῦ ἀκούετε;" οὗτοι δὲ ἦσαν, οἱ τοὺς παιδεύοντας αὐτοὺς ἐν αὐλαῖς παγιδεύοντες, τοὺς προφήτας δηλονότι, καθ' ὧν ἐπιβουλῆς ἀπάσης ἐθῆρωντο λαβάς. Καὶ ἀλλαχοῦ δὲ φησὶ· "Καὶ ἐμίσουν ἐν πύλαις ἐλέγχοντας, καὶ λόγον ὄσιον ἐβδελύσσοντο," οἱ καὶ τὸν δίκαιον λόγον, καὶ αὐτὸν δὲ Χριστὸν, τὴν δικαιοσύνην, μάτην ἐκκλίνοντες ἀπεσεύοντο, μηδὲ ἔχοντες ἐγκαλεῖν. Τινὲς δὲ τὸ, ἐν πύλαις, οὐ λεληθότως, ἐν ἀπάσῃ δὲ παρρησίᾳ φασί. Καὶ δίκαιον, τὸν νόμον λέγουσιν ἐν ἀδίκους

ταῖς τῶν πρεσβυτέρων, ὡς εἴρηται, παραδόσεσιν. κβκδ'. 9 Διὰ τοῦτο τάδε λέγει Κύριος ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰακώβ, ὃν ἀφώρισεν ἐξ Ἀβραάμ. Οὐ νῦν αἰσχυνθήσεται Ἰακώβ, οὐδὲ νῦν τὸ πρόσωπον μεταβαλεῖ Ἰσραήλ· ἀλλ' ὅταν ἴδωσι τὰ τέκνα αὐτῶν τὰ ἔργα μου, δι' ἐμὲ ἀγιάσουσι τὸ ὄνομά μου, κ.τ.λ. Ἔτι πρὸς τοὺς αὐτοὺς ὁ λόγος, οὐς φησι καλεῖσθαι οἶκον Ἰακώβ. Ὅν οὐκ ἀξίοντα τοῦ θεοφιλοῦς Ἀβραάμ, ἀπηλλοτριώσεν ἀφορίσας Θεὸς, κατὰ τό· "Εἰ τέκνα τοῦ Ἀβραάμ ἦτε, τὰ ἔργα τοῦ Ἀβραάμ ἐποιεῖτε." Ἀντὶ δὲ τοῦ, Ὅν ἀφώρισεν ἐξ Ἀβραάμ, ὁ λυτρωσάμενος τὸν Ἀβραάμ, ἐξέδωκε Σύμμαχος, δηλῶν ὡς οὐ τούτους ἐλυτρώσατο, πρὸς οὓς ἀποτείνεται. Φησὶν οὖν, ὡς Προφητευομένης τῆς τῶν ἐθνῶν κλήσεως, καὶ τῆς ἡμετέρας ἀποβολῆς καθ' ὃν προφητεύεται ταῦτα καιρὸν, οὐκ ἐρυθριᾶτε φησὶν, ὡς ἂν μὴ πιστεύοντες ἔσσεσθαι. Ἀλλ' οὖν ὑμᾶς ὁ τῆς ἐκβάσεως ποιήσει καιρὸς. Τὰ γὰρ ὑμέτερα τέκνα, φησὶν, αἰσχυνθήσονται, τὸν Θεὸν Ἰακώβ ὀρῶντες 2257 ὑπ' ἄλλοφύλων ὑμνούμενον, φόβον ἐχόντων τὸν πρὸς αὐτόν. Καίτοι πρώην ἦσαν πλανώμενοι, καὶ τῆς θείας κατηγοροῦντες προνοίας, ὑπακούειν μαθήσονται. Καὶ μηδὲν ὑγιὲς περὶ Θεοῦ λέγειν δυνάμενοι, λαλήσουσιν εἰρήνην τοῦ πρὸς αὐτὸν ἀπηλλαγμένοι πολέμου. Ὁ δὲ Σύμμαχος φησὶν· Ἀλλ' ὅταν ἴδῃ τὰ τέκνα αὐτοῦ ἔργα χειρῶν μου ἐν μέσῳ αὐτοῦ, ἀγιάζονται τὸ ὄνομά μου, καὶ ἀγιάσουσι τὸν ἅγιον Ἰακώβ, καὶ τὸν Θεὸν Ἰσραήλ κραταιώσουσι, καὶ μαθήσονται οἱ πεπλανημένοι τῷ πνεύματι σύνεσιν, καὶ γογγυσταὶ μαθήσονται παιδεῖαν. Οὕτω δὲ τινες ἐξηγήσαντο· Τοῦ Θεοῦ προειρηκότος τῶν ἐξ Ἰσραήλ τὴν ἀπώλειαν, εἰκὸς ἦν τοῦτο ψευδὲς ὑπονοῆσαί τινας, σωθὲν ὀρῶντας τὸ ἐγκατάλειμμα. Προλέγει τοίνυν, ὡς καὶ αὐτοὶ σωθήσονται διὰ πίστεως· "Ὅτ' ἂν γὰρ, φησὶ, τὸ πλήρωμα τῶν ἐθνῶν εἰσέλθῃ, τότε, πᾶς Ἰσραήλ σωθήσεται." Ἐκ πάντων δὲ τῶν ἐθνῶν ἐξελεγεμένον λέγει καὶ Θεοῦ κλήρον ἐξαίρετον γένος τὸ ἐξ Ἀβραάμ τε καὶ Ἰακώβ. Οὐκ ἐπιγνώσονται δὲ τὴν ἑαυτῶν ἀμαρτίαν ἅμα τῷ παροινήσει κατὰ Χριστοῦ. Οὐδὲ μεταβαλοῦσι τὸ πρόσωπον ἐπὶ τὸ φρονεῖν αἰρεῖσθαι τὰ κρείττονα. Ἀλλ' ὅτ' ἂν οἱ τούτων υἱοὶ θεάσωνταί μου τὰ ἔργα, τὴν ὑπουράνιον κληθεῖσαν ὀρῶντες εἰς θεοσέβειαν, τότε τὸν ὄντως ἅγιον Θεὸν τοιοῦτον εἶναι νομίσουσι, καὶ φοβηθήσονται με, καὶ ζήσονται. Γέγραπται γὰρ, ὡς ὁ φόβος Κυρίου ζωὴν ποιεῖ. Τοῦτο σύνεσις ἔσται τοῖς πεπλανημένοις ποτέ. Οἱ καὶ κατὰ Χριστοῦ διεγόγγυζον, ποτέ μὲν λέγοντες· πεντήκοντα ἔτη οὕτω ἔχεις, καὶ Ἀβραάμ ἐώρακας; ποτέ δὲ ὅτι τὸ Σάββατον ἔλυε, προσφέρων τὴν σκιὰν εἰς ἀλήθειαν. Καὶ ὅτι πατέρα ἴδιον ἔλεγεν, τὸν Θεὸν, ἴσον ἑαυτὸν ποιῶν τῷ Θεῷ. Ἐψέλλιζον δὲ μηδὲν ὀρθὸν εἰπόντες περὶ Χριστοῦ. Ἀλλ' εἰρήνην λαλήσουσι πρὸς αὐτὸν λέγοντες· Κύριε, ὁ Θεὸς ἡμῶν, κτῆσαι ἡμᾶς· ἐκτός σου ἄλλον οὐκ οἶδαμεν· "Τὸ ὄνομά σου" ὀνομάζομεν. ΚΕΦΑΛ. Λ'. αε'. 9 Οὐαί, τέκνα ἀποστάται, τάδε λέγει Κύριος, Ἐποιήσατε βουλήν οὐ δι' ἐμοῦ, καὶ συνθήκας οὐ διὰ τοῦ πνεύματός μου, προσθεῖναι ἀμαρτίας ἐφ' ἀμαρτίας, οἱ πορευόμενοι καταβῆναι εἰς Αἴγυπτον, κ.τ.λ. Τὰ περὶ τοῦ στεφάνου πληρώσας τῆς ὕβρεως, νῦν ὡς καὶ παῖδες Ἑβραίων φασὶ, τὰ περὶ τοῦ κατὰ τὸν Ἰερεμίαν λέγει καιροῦ, καθ' ὃν ἀλούσης τῆς πόλεως, οἱ περιλειφθέντες ἐν Ἰουδαίᾳ φόβῳ τῶν Βαβυλωνίων εἰς Αἴγυπτον φεύγουσιν, ἀπαγορεύοντος Ἰερεμίου, ᾧ δὴ καὶ συνεβουλεύσαντο δι' αὐτοῦ μαθεῖν ἀξιοῦντες ὅπερ ἐδόκει Θεῷ. Εἰπόντος δὲ μένουσιν ἐν Ἰουδαίᾳ γενήσεσθαι τὸν Θεὸν εὐμενῆ, εἰ δὲ προσφύγωσιν Αἰγύπτῳ, πάντας ἄρδην ἀπολέσθαι, Ψεύδη λαλεῖς 2260 ἔφασκον, ὑπὸ Βαροῦχ μισοῦντος ἡμᾶς πεπεισμένος, ἀλλ' οὐχὶ λόγους ἀπαγγέλλεις Θεοῦ. Διὸ μετὰ τοῦ Βαροῦχ αὐτὸν εἰληφότες, κατέβησαν πάντες εἰς Αἴγυπτον. Ταῦτα προλέγει νῦν Ἡσαΐας σχεδὸν πρὸ πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν ἐτῶν Ἰερεμίου γενόμενος. Θρηνηῖ δὲ τοὺς ἀπειθήσαντας Ἰερεμία, καὶ ἀποστάτας καλεῖ τέκνων ἐγκαταλεγέντας τάξει τὸ πρότερον, ἀποστάντας δὲ Θεοῦ πρὸς ἀσέβειαν, καὶ τέκνων σφαγῆν, καὶ ἀπείθειαν τῶν ὑπ' αὐτοῦ λεγομένων. Δοκεῖ δὲ παρ' ἱστορίαν τὸ λέγειν, Ἐμὲ δὲ οὐκ ἐπηρώτησαν. Ἠρώτησαν γὰρ δι' Ἰερεμίου. Ἀλλ' οὐχὼς ἔδει τοὺς

ἔρωτωντας Θεόν. Ἐφ' ᾧ γε πάντως πεισθῆναι. Τὸ δὲ τοῦ Πνεύματος ἰσότιμον ἔδειξεν. Ὡς γὰρ εἶπε τὸ, οὐ δι' ἐμοῦ, οὕτω καὶ τὸ, οὐ διὰ τοῦ πνεύματός μου. Τὸ δὲ, Φαραῶ, κοινός ἐστι τῶν ἐν Αἰγύπτῳ βασιλέων χρηματισμός, ὡς τῶν Ῥωμαίων ὁ Καῖσαρ. Ἐπελέγετο γὰρ τούτῳ καὶ τὸ Κύριον ὄνομα, οἷον Φαραῶ Νεχάω. Τὰ δὲ διὰ Μωσέως παράδοξα, καθά φησιν ὁ Δαβίδ, ἐν πεδίῳ γέγονε τάνεως. Καὶ ἄνω δὲ περὶ Αἰγύπτου λέγων ὁ προφήτης, "Ἐξέλιπον, ἔφησεν, οἱ ἄρχοντες Τάνεως;" εἰκότως. Ἐπειδὴ περὶ τῆς τοῦ Σωτῆρος ἔλεγε παρουσίας· νῦν δὲ περὶ τῶν Ἱερεμίου λέγων καιρῶν, οὗ φησιν ἐκλελοιπένας, ἀλλ' εἶναι τινὰς ἀρχηγούς ἀγγέλους πονηρούς, τοὺς αὐτοὺς λέγων τοῖς ἄνω λεχθεῖσιν ἄρχουσι Τάνεως. Δαίμονάς τινὰς ἐμφαίνων, οἵπερ ἐνήργουν τὰ ἐν Τάνει γενόμενα. Ἐνταῦθα γὰρ ἦν τότε τοῦ Φαραῶ τὸ βασίλειον. Πρὸς δὲ τῷ μὴ δύνασθαι βοηθεῖν ὑμῖν, γενήσονται αἰσχύνη καὶ ὄνειδος. Ἦλωσαν γὰρ σὺν αὐτοῖς Ἰουδαῖοις Αἰγύπτιοι. Τινὲς δὲ τὰ μέχρι τοῦ, οἱ καταβαίνοντες εἰς Αἴγυπτον, περὶ τῶν ἐπαναστάντων εἰρήσθαι φασὶ τῷ Χριστῷ. Πονηρὰ δὲ βουλευόμενοι, μετὰ Θεοῦ πῶς ἐβουλευόντο, μεθ' οὗ βουλεύεται μόνος εἶ τις εὐσεβῆς τε καὶ δίκαιος; γέγραπται γὰρ, Λογισμοὶ δικαίων κρίματα. Οἱ δὲ περὶ τοῦ Σωτῆρος ἔφασκον· "Τί ποιοῦμεν, ὅτι οὗτος ὁ ἄνθρωπος πολλὰ σημεῖα ποιεῖ; Ἐὰν ἀφώμεν αὐτὸν οὕτως, ἐλεύσονται οἱ Ῥωμαῖοι, καὶ ἀροῦσιν ἡμῶν καὶ τὴν πόλιν, καὶ τὴν χώραν." Ἄλλος ἔλεγεν, ὅτι συμφέρει ἵνα εἷς ἄνθρωπος ἀποθάνῃ, καὶ μὴ ὄλον τὸ ἔθνος ἀπόληται. Καὶ κατὰ τὴν παραβολὴν δὲ ἔφασκον, "Οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος. Δεῦτε, ἀποκτείνωμεν αὐτόν." Καὶ πρὸς τοῖς δούλοις τοῖς προφήταις καὶ τὸν κληρονόμον ἀπέκτειναν. Πρὸς ὅπερ οἰκειῶς ἔφη, "Οἱ προστιθέντες ἁμαρτίας ἐφ' ἁμαρτίας." "Ὅτι δὲ αὐτοῖς ἄνωθεν ἡ γνώμη πρὸς ἀπόστασιν [ὁ] τὴν ἀπὸ Θεοῦ, δηλοῖ καὶ ἡ πάλαι ἀθήτος εἰς Αἴγυπτον γενομένη παρὰ γνώμην Θεοῦ. Τὸ δέ· Εἰσὶ γὰρ ἐν Τάνει ἀρχηγοὶ, ἄγγελοι πονηροὶ, ἐπειδὴπερ ὦντο τὴν τῶν ἐκεῖ βασιλέων αὐτοῖς ἐπαρκέσαι ῥοπήν. Ἄλλ' ἦλθόν τινες ἀγγέλλοντες τοῖς κρατοῦσι τῆς χώρας ἀφόρητα· τὴν γὰρ τύρων ἐλών, ἐπεστράτευσεν τοῖς Αἰγυπτίοις ὁ Βαβυλώνιος. Ἦσχύνθησαν οὖν οἱ ἐπὶ τούτους ἐλπίσαντες, μεθ' ὧν ἀπεσφάττοντο, μὴ μαθόντες παρὰ Δαβὶδ τὸ, 2261 "Ἀγαθὸν ἐλπίζειν ἐπὶ Κύριον, ἢ ἐλπίζειν ἐπ' ἄνθρωπον." ΟΡΑΣΙΣ ΤΩΝ ΤΕΤΡΑΠΟΔΩΝ ΤΩΝ ΕΝ ΤΗ ΕΡΗΜΩ. 17. Ἐν τῇ θλίψει καὶ τῇ στενοχωρίᾳ, λέων καὶ σκύμνος λέοντος ἐκεῖθεν, καὶ ἀσπίδες, καὶ ἔκγονα ἀσπίδων πετομένων, οἱ ἔφερον ἐπὶ ὄνων καὶ καμήλων τὸν πλοῦτον αὐτῶν πρὸς ἔθνος, ὃ οὐκ ὠφελήσει αὐτοὺς εἰς βοήθειαν, ἀλλὰ εἰς αἰσχύνην, καὶ ὄνειδος, κ.τ.λ. Ἀντὶ τοῦ, ἡ ὄρασις, λῆμμα Σύμμαχος φησιν. Ἀντὶ δὲ τῶν τετραπόδων τῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ, κτηνῶν νότου πάντες ἐξέδωκαν. Αἰνίττεται δὲ τὰ τετράποδα, ζῶα τὰ παρ' Αἰγυπτίοις θεοποιούμενα, κεῖται δὲ κατὰ νότειον κλίμα τῆς Ἰουδαίας ἢ Αἴγυπτος, ἔρημος οὕσα Θεοῦ, πάσης ἀλογίας ἐν αὐτῇ τιμωμένης, καὶ τῶν παρ' αὐτοῖς ἐνεργούντων δαιμόνων, οὓς ἀνηγόρευον Θεοὺς, στενοὶ καὶ τεθλιμμένοι τυγχάνοντες τὰς ψυχάς. Ἐν θλίψει γὰρ καὶ στενοχωρίᾳ τόπον εἶχον ἀσπίδες καὶ λέοντες καὶ τὰ τοιαῦτα κακὰ, ὧν εἰκόνες ἦσαν ζῶα τὰ παρ' ἐκείνοις θεοποιούμενα. Οἷς δὴ καὶ πόλεις ἐπωνύμους ἐκτήσαντο, τὴν λεόντων, καὶ τὴν κυνῶν, καὶ κροκοδείλων ἄλλην, καὶ τοιαύτας ἐτέρας, πρὸς οὓς Ἰουδαῖοι τὸν πλοῦτον ἀπέφερον. Τῆς γὰρ αὐτῶν ψυχῆς τὰ ταμιεῖα τῇ τῶν Αἰγυπτίων παρεδίδοσαν πλάνη, φέροντες αὐτὸν ἐπ' ὄνων τε καὶ καμήλων, ἄπερ αὐτῶν τὴν ἀλογίαν καὶ τὴν ἀφροσύνην δηλοῖ. Βοηθεῖν γὰρ αὐτοῖς οὐκ εἶχεν, αἰσθητός τις Αἰγύπτιος, ἢ νοητός. Τινὲς δὲ φασιν, ὡς ἔρημον τὴν Ἱερουσαλήμ ἐνταῦθα καλεῖ, ὡςπερ οὖν αὐτὴν ἔλεγεν Ἀριῆλ, ὄνειδίζων τοῖς οἰκοῦσιν αὐτὴν, ὡς δίκην θηρίων ἐν ἐρήμῳ νεμομένων ἐπολιτεύοντο, μὴ τὴν παρὰ Θεοῦ δοθεῖσαν αὐτοῖς τιμὴν λογισάμενοι, δι' ὃν ἡ πόλις ηὐξήθη, καὶ ναὸν ἔσχε Θεοῦ, Ἁγία τε ἁγίων, καὶ ὡςπερ ἀνήπτο παντὶ τῷ κόσμῳ λαμπτήρ· ἀλλ' εἰς ἀλόγους ἐτράπησαν ἡδονὰς τὰ τῶν ἀλόγων ἠθημούμενοι, διὸ, τετράποδα καλεῖ, καὶ τὴν ὄρασιν οὐχ ὡς πρὸς ἀνθρώπους λέγει κομίζεσθαι. Τινὲς δὲ

φασιν ἐν τῇ κληροδοσίᾳ τῆς γῆς τὴν τοῦ Ἰούδα φυλὴν τὰ πρὸς ἡώ τε καὶ νότον τῆς χώρας λαχεῖν προσπαρακειμένης αὐτοῖς τῆς ἐρήμου, δι' ἧς ἦν ἀπιέναι τοὺς θέλοντας εἰς τὴν Αἴγυπτον. Ἐν καιρῷ τοίνυν τῆς τῶν Ἀσσυρίων ἐφόδου (τοῦτον γὰρ θλίψιν καὶ στενοχωρίαν ἐκάλεσεν) λέων, καὶ σκύμνος λέοντος ἐκεῖθεν. Λέοντας μὲν λέγων τοὺς δυνατοὺς τε καὶ ἄρχοντας, σκύμνους δὲ τοὺς εὐθὺς μετ' αὐτοὺς, ἢ καὶ ἐξ αὐτῶν· καὶ τοὺς λοι 2264 πούς, κατὰ λόγον τῆς πονηρίας, ἰοβόλα ζωᾶ καλῶν, καὶ πετόμενα, διὰ τὴν ἐφοτιοῦν τῶν ἀτοπωτάτων ὀξύτητα. Καὶ ὁ τοῦ Σωτῆρος δὲ Πρόδρομος ὄφεις αὐτοὺς ἐκάλει καὶ γεννήματα ἐχιδνῶν. Καὶ ἵπποι δὲ θηλυμανεῖς ἐγενήθησαν, φησὶν ἡ Γραφή. Τοῖς γὰρ κακοῖς συνεχόμενοι, δέον ἐπὶ Θεὸν τὴν τῶν ἀγαθῶν καταφεύγειν πηγὴν, εἰς Αἴγυπτον τὸν πλοῦτον μετέφερον, ἧς καὶ τὴν προσηγορίαν ἐχρῆν ἀποστρέφεσθαι, λογιζομένους τὴν πάλαι δουλείαν, καὶ ὅσαις αὐτὴν ὁ Θεὸς ὑπὲρ αὐτῶν μετῆλθε πληγαῖς. Διὸ φησιν, Καθίσας γράψον ἐπὶ πυξίου ταῦτα. Ὡς ἐσομένων κατὰ καιροὺς τῶν πραγμάτων, γραφῆναι ταῦτα ποιεῖ, πρὸς τὸ δειχθῆναι συμβαίνουσαν λαχόντα τὴν ἔκβασιν· τὰ δὲ τῶν προφητῶν ἔσται γνώριμα καὶ μέχρι συντελείας τοῦ παρόντος αἰῶνος. Ἦγουν, φασὶν, Ἐπειδὴ μὴ τοσοῦτον ὁ λόγος καθικνεῖται τῶν νουθετουμένων, ὡς ἔγγραφος φωνή, τούτου χάριν γράψαι προσέταξεν. Τάχα δὲ, καὶ τὸ ἄκαρπον τῶν περὶ ὧν ἡ Γραφή, τὸ πυξίον δηλοῖ. Σχεδὸν οὖν ἔγγραφον μαρτυρίαν πρόθεσ κατ' οἶκον καὶ κατ' ἄνδρα· πᾶσιν ἀνάγνωθι, μήπως ὡς μὴ μαθόντες ὕστερον προφασίσαιντο· ἡ δὲ μαρτυρία, ὅτι ψευδεῖ βοθηεῖα πεποίθασι, καὶ λάκκοις τοῖς οὐ δυναμένοις ὕδωρ συνέχειν, οὔτε ἴδιον, οὔτε φερόμενον ἔξωθεν, τὸν τάγαθὰ πλουσίως αὐτοῖς χορηγοῦντα καταλιπόντες ἐμέ. Ἀπειθεῖς δὲ ὄντες, καὶ τοῖς λέγουσι τότε προφήταις ἐντραπήσονται ταῦτα περὶ αὐτῶν προειρηκότος ἐμοῦ. Ψευδεῖς δὲ αὐτοὺς εἰκότως ἐκάλει, ὅτι τοῦ Μωσέως αὐτοῖς τὴν νομοθεσίαν ἐκφήναντος ἔλεγον· "Πάντα ὅσα εἶπεν Κύριος ὁ Θεός, ποιήσομεν καὶ ἀκουσόμεθα." Καὶ τοῦ νόμου διαγορεύοντος, "Κύριον τὸν Θεόν σου προσκυνήσεις, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις. Καὶ οὐ ποιήσεις σεαυτῷ εἰδῶλον." τὸν Θεὸν ἀφέντες πρὸς εἰδῶλα κατεσύροντο. Δι' ὅπερ υἱὸς αὐτοὺς ὀνομάζει ψευδεῖς. Ψάλλει δὲ καὶ Δαβίδ· "Οἱ ἐχθροὶ Κυρίου ἐψεύσαντο αὐτόν." Καὶ ὡς ἀπὸ Χριστοῦ δέ φησιν· "Υἱοὶ ἀλλότριοι ἐψεύσαντό μοι." Ἄπερ ἐποίουν ἀπειθοῦντες τῷ νόμῳ· ἀντέλεγον γὰρ Ἰερεμίᾳ πρὸς ταῖς λοιπαῖς ἀπειθείαις ψεύδους αὐτόν αἰτιώμενοι μὴ συγχωροῦντα κατελθεῖν εἰς τὴν Αἴγυπτον. Διὸ περ ἐπιφέρει, Λέγοντες τοῖς προφήταις, Μὴ ἀναγγέλλετε ἡμῖν, καὶ τὰ ἐξῆς. Ἄνθ' ὧν ἐξέδωκε Σύμμαχος· Καὶ τοῖς ὄρωσι, μὴ ὄρατε ἡμῖν ὀρθῶς. Λαλήσατε ἡμῖν λεῖα. Ὅρατε ἡμῖν πλάνας. Ἀπόστητε ἀπὸ τῆς ὁδοῦ. Ἐκκλίνατε ἀπ' ἐμοῦ τρίβον. Παύσατε ἐκ προσώπου ἡμῶν τὸν ἅγιον τοῦ Ἰσραὴλ. Ἄνθ' ὧν, φησὶν, ὡς ἀλούσης πόλεως, τεῖχος ὑμῖν ἡ ἁμαρτία ἐπιπεσεῖται, καὶ τοῦτο ταχέως. Πόλεως δὲ τῆς οὕτω συντετριμμένης, ὡς ὀστράκινον ἄγγος εἰς λεπτὰ συντριβόμενον, ὡς ἄχρηστον εἶναι πρὸς ἀνθράκων κομιδὴν, ἢ σμικροῦ τινος ὕδατος, ὃ δηλοῖ φεῦξισθαι τούτων τὴν δίκην μηδενί. Ἡ 2265 τάχα δηλοῖ, ὡς Ἡ ἐλπισθεῖσα παρ' ὑμῶν τῶν Αἰγυπτίων βοήθεια, καθάπερ τεῖχος πεπτωκὸς συντριβήσεται. Χριστὸς δὲ ὧν ὁ Θεός, καὶ τῶν ἀπειλῶν τὰς αἰτίας ἐκτίθεται, καὶ ὅπως ἔσται ταύτας διαφυγεῖν παραινεῖ, ὡς μὴ θέλων τὸν θάνατον τοῦ ἀποθνήσκοντος, ὡς τὸ ἀποστρέψαι αὐτόν ἀπὸ τῆς ὁδοῦ τῆς πονηρᾶς, καὶ ζῆν αὐτόν, ὡς ἐν Ἰεζεκιήλ αὐτός πού φησι, καὶ νῦν οὖν εἶπεν· Ὅτ' ἂν ἐπιστραφεῖς στενάξης, τότε σωθήσῃ. Ὁ δὲ Σύμμαχος, ἐν μετανοίᾳ, φησὶ, καὶ ἀναπαύσει σωθήσεσθε, καὶ Ἐν ἐλπίδι ἔσται ἡ δύναμις ὑμῶν. Ἐὰν γὰρ κάθησθε, φησὶν, ἐν τῷ τόπῳ τῆς Ἱερουσαλὴμ μετανοήσαντες καὶ παυσάμενοι, τῆς ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον ὁρμῆς, τότε σωθήσεσθε ἐν ἡρεμίᾳ γενόμενοι καὶ ἀναπαύσει. Ἀλλὰ καὶ ἡ δύναμις ὑμῶν ἐν ἐλπίδι ἔσται. Ἐλπίσαντες γὰρ ἐπὶ τὸν Θεὸν, δυνήσεσθε σωθῆναι. Λέγεται δὲ Κύριος ἐν τούτοις ἅγιος τοῦ Ἰσραὴλ, οὐ μόνον ὡς αὐτὸ τυγχάνων ἀγισσύνη, ἀλλ' ὡς καὶ ἀγιάζων τὸν Ἰσραὴλ. Ἄνω μὲν γὰρ ἅγιον

ἔθνος ἐλέγετο καὶ ἱεράτευμα. Ἀποβαλόντας δὲ τὸν ἁγιασμὸν αὐθις αὐτοὺς ἀγιάσει, ἔὰν μετανοήσωσιν ἐφ' οἷς ἤμαρτον. Οὐκ ἀρκεῖ δὲ μόνον πρὸς τοῦτο στεναγμὸς, ἀλλὰ καὶ τρόπων ἐπιστροφή, ὅτε τις ἑαυτοῦ λαμβάνει συναίσθησιν, ἔνθα ἦν ἀπάτης καὶ κακῶν ἐγνωνκώς. Οἷα καὶ τῆς νοσοῦμεθα νόσον ἢ γνῶσις ἀναθεωροῦντος ἐπ' ἀδείας τοῦ λογισμοῦ, καὶ σὺ δὲ γνῶση καταφυγῶν πρὸς τοὺς σώζειν ἑαυτοὺς οὐκ ἰσχύοντας. Θάρροῦσι δὲ τῇ φυγῇ, καὶ μὴ βουλομένοις ἀκούειν φησί· Φεύξεσθε μὲν, οὐ μὴν διαφυγεῖν ἔξετε τῶν Βαβυλωνίων τὴν χεῖρα. Εἰς τοσοῦτο δὲ αὐτοὺς φεύξεσθε, ἕως ἂν καταλειφθῶσιν ὡς ἰστός ἐπ' ὄρους, καὶ ὡς σημαία ἐπὶ βουνοῦ. Ἡ κατὰ τὸν Σύμμαχον, ὡς ἰστός ἐπάνω ὄρους, καὶ ὡς ἰστία ἐπὶ βουνοῦ. Ὡσπερ γὰρ νηὸς διαπεσοῦσης ἐκ ναυαγίας σημεῖον ἐπ' ὄρους ἰστός, ὡς ἄχρηστος κείμενος, μετὰ καὶ τῶν ἰστίων· οὕτως αὐτῶν ἐπίσημον γενήσεσθαι φησι τὴν ἀπώλειαν. Τινὲς δὲ φασιν, ἐφ' ὑψηλῶν χωρίων τίθεσθαι τοῖς στρατιώταις παρὰ τῶν στρατηγούντων σημεῖα, τῶν πρακτέων δηλωτικά. Ἡ, καθὰ φασιν ἕτεροι, οὕτως ἢ καθ' ὑμῶν ἔσται τιμωρία περιφανῆς, ὡς οὐκ ἔστι λαθεῖν ἰστὸν ἐπ' ὄρους, καὶ σημεῖον ἐπὶ βουνοῦ. Πλὴν οὐ πάντη πάντας ἀπολεισθαι φησι. Τινὰς γὰρ ἐλεήσει Θεὸς οἶκτον λαβῶν ἐπ' αὐτοῖς, δι' ὧν ἐλεεῖ δοξαζόμενος. Ὡς γὰρ δίκαιος κριτῆς, τοὺς μὲν ἀξίους τιμωρεῖται· τοὺς δὲ δυναμένους ἐλέους τυχεῖν, ἐλεεῖ. Διὸ φησιν· Μακάριος ὁ μὴ ἀπογινώσκων ἐν τοῖς καταλαμβάνουσιν ἡμᾶς περιστατικοῖς. Τινὲς δὲ ταῦτα εἰρησθαί φασι διὰ τὸ σωθησόμενον τοῦ Ἰσραὴλ ἐγκατάλειμμα. Τινὲς δὲ τὴν διὰ τοῦ Κύρου σημαίνειν ἐπάνοδον. Ἄλλοι τὴν ἐν τῇ καθόλου κρίσει 2268 πρὸς ἃ πράττομεν ἀμοιβήν. Ἀπειλῶν δὲ φοβεῖ, καὶ θεραπεύει παραμυθούμενος, ἵνα μὴ τὸ μὲν ἀπαγόρευσιν, τὸ δὲ διάχυσιν ἀπεργάσῃται. ἡ' κ' . 9 Καὶ πάλιν μενεῖ ὁ Θεὸς τοῦ οἰκτειρῆσαι ὑμᾶς. Καὶ διὰ τοῦτο ὑψωθήσεται τοῦ ἐλεῆσαι ὑμᾶς, διότι κριτῆς Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν· καὶ ποῦ καταλείψετε δόξαν ὑμῶν; Μακάριοι οἱ ἐμμένοντες ἐν αὐτῷ, διότι λαὸς ἅγιος ἐν Σιών οἰκήσει, καὶ Ἱερουσαλήμ κλαυθμῷ ἔκλαυσεν⁹, κ.τ.λ. Ἀκολουθῶς θεσπίζει τὴν ἐπάνοδον τοῦ λαοῦ μετὰ τὰ γεγονότα ἐπὶ Ἱερεμίου κακὰ, ἠνίκα πεπλήρωτο τῶν μὲν οἰκητόρων ἢ πόλις, τῶν δὲ γεωργούντων ἢ χώρα. Πάλιν δὲ ὁ τοῦ Θεοῦ ἀνωκοδομήθη ναὸς ἐπὶ Ζοροβάβελ καὶ Ἰησοῦ, προφητευόντων Ἀγγαίου καὶ Ζαχαρίου. Μεθ' οὗς, Ἔσδρας, εἶτα Νεεμίας πρὸς τελείωσιν τῆ πόλει συνέπραξαν, ἐφ' οἷς ἔμεινεν ἐπὶ πλεῖστον χρόνον ἀνάλωτος· ἄπερ δηλῶν ὁ προφήτης φησί, Καὶ πάλιν μένει ὁ Θεὸς τοῦ οἰκτειρῆσαι ἡμᾶς. Καὶ ὅτι κριτῆς ὦν ἡμῶν, τοὺς μὲν ἀξίους αἰχμαλωσίας, παρεδίδου. Οὗς δὲ δίκαιον ἐλεεῖν, ἔσωζε. Διὸ μακάριον τὸ ἐμμένειν ἐν αὐτῷ. Ἡ, κατὰ Σύμμαχον, τὸ ὑπομένειν αὐτόν. Οἰκτειρήσας γὰρ Ἱερουσαλήμ, ἀνοικοδομήσει πάλιν αὐτήν. Τὸ δὲ ἅγιος, ἐν τῷ, λαὸς ἅγιος, οὐ πρόσκειται παρ' Ἑβραίοις, οὔτε κατὰ τὰς ἐκδόσεις τῶν ἄλλων· εἰκότως. Οὐδὲ γὰρ πάντως ἅγιος ὁ τὴν πόλιν μετὰ τὴν ἐπάνοδον οἰκήσας λαός. Ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ, κλαυθμῷ ἔκλαυσεν, τὸ Ἑβραϊκὸν Οὐκ ἔκλαυσεν ἔχει. Διὸ Σύμμαχος, Οὐ κλαύσεις, φησίν. Ὁ δὲ Θεοδοτίων, Οὐ κλαυθήσεται. Εὐφροσύνης γὰρ ἦν καιρὸς, οὐ κλαυθμοῦ τοῖς ἀπειληφόσι τὴν πόλιν ἐλέω Θεοῦ. Κατὰ τό· "Ἐρχόμενοι δὲ ἤξουσιν ἐν ἀγαλλιάσει αἶροντες τὰ δράγματα αὐτῶν." Ἀντὶ δὲ τοῦ, Τὴν φωνὴν τῆς κραυγῆς σου ἠνίκα εἶδεν ἐπήκουσέν σου· ὁ Σύμμαχος φησι· Πρὸς τὴν φωνὴν τῆς βοῆς σου, καθὼς ἂν ἀκουσθῇ, ἀκούει σου. Ὅποιον τῷ, "Κατὰ τὴν πίστιν σου γεννηθήτω σοι." Πρὸς μὲν τὸ παρόν φησιν, Ἄρτον θλίψεως δώσει σοι, κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς ἐπανόδου λέγων, τῶν περιχώρων θλιβόντων αὐτούς. Μετὰ γὰρ ταῦτα πᾶσαν αὐτοῖς εὐετηρίαν κατεπαγγέλλεται, καὶ πλάνης πρῶτον ἐλευθερίαν, τῷ γνῶσιν ἔχειν, ὅτι πλάνη καθέστηκεν, κἂν διαστρέφοιεν τινες ἐπ' ἀλλοκότους ὁδοὺς προκαλούμενοι. Ὅδῳ γὰρ, φησί, πορεύση μέση τε καὶ βασιλικῇ τὰς ἐκατέρωθεν ἐκκλίνων, ὅτε καὶ μιανεῖς τὰ εἶδωλα μιὰρὰ ταῦτα, καθάπερ τι τῶν ἄγαν ἀκαθάρτων ἡγούμενος. Τότε σοι τὰ τῆς εὐθηνίας, μέχρι τῶν ἀλόγων ζώων, γεωργικῶν δὲ μάλιστα, παρατείνεται. Σωματικὰς δὲ μέχρι

τούτου τὰς ἐπαγγελίας αὐτοῖς παρασχῶν, ἐπάγει τὰς θειοτέρας τοῖς τούτων ἀξίους, 2269 καὶ τὸν αὐτῶν χρόνον προσθεὶς λέγων· Ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ὅτ' ἂν ἀπολῶνται πολλοὶ, καὶ ὅταν πέσωσι πύργοι. Ἡ κατὰ Σύμμαχον, ἐν ἡμέρᾳ σφαγῆς πολλῆς, ἐν τῷ πεσεῖν μεγάλους, κατὰ τὸν τῆς κρίσεως δηλονότι καιρόν. Πολλοὶ γὰρ κατ' ἐκείνον ἀπολοῦνται τὸν χρόνον, ἐν ᾧ καὶ τὰ ἐπηγγελμένα τοῖς ἀξίοις δοθήσεται, ἅπερ ἐστὶν ὕδωρ διαπορευόμενον ἐπὶ παντὸς ὄρους ὑψηλοῦ καὶ βουνοῦ. Κατὰ δὲ Σύμμαχον, καὶ ἐπὶ παντὸς βουνοῦ ἐπηρμένου διαιρέσεις ἀγωγῶν ὑδάτων. Ὡσπερ δὲ Σιών ὄρος τὸ ἐπουράνιον πολλάκις ἐλέγομεν, οὕτως αἱ πολλαὶ μοναὶ παρὰ τῷ Πατέρει, ὄρη ἐστὶν οὐράνια πρὸς τὴν ἀξίαν ἀποδιδόμενα, ἐφ' ὧν τὸ διαπορευόμενον ὕδωρ τὸ ἀπὸ πηγῆς ἀναβλύζον ἂν εἶη, περὶ ἧς φησὶν· "Ὅτι παρὰ σοὶ πηγὴ ζωῆς," ἀφ' ἧς ὁ ποταμὸς τοῦ Θεοῦ προχεῖται, περὶ οὗ γέγραπται· "Ὁ ποταμὸς τοῦ Θεοῦ ἐπληρώθη ὑδάτων," καὶ "Τοῦ ποταμοῦ τὰ ὄρμηματα εὐφραίνουσι τὴν πόλιν τοῦ Θεοῦ." ὅς ἐστιν ὁ μονογενὴς τοῦ Θεοῦ Λόγος. Οὗ μεταλαμβάνοντες, ἀθανασίαν ἔξομεν, καὶ ζωὴν, ἅπερ ἐστὶ κατ' οὐσίαν αὐτός. Ὅτε καὶ αὐτῇ, φησὶν, ἡ κτίσις ἐλευθερωθεῖσα τῆς δουλείας τῆς φθορᾶς, ἀπολήψεται τῶν καμάτων τὰς ἀμοιβὰς, ὡσπερ ἡλιός τε καὶ σελήνη μῆζον φῶς καὶ δόξαν λαμβάνοντες, ἅτε δὴ καμόντες τῷ τοῦ Θεοῦ καλῶς διακονούμενοι νεύματι. Ταῦτα δὲ ἔσται ὅτ' ἂν οἱ ἀξιοὶ σφαγῆ παραδοθήσονται, καὶ οἱ ἐν τῷ παρόντι βίῳ ἐπηρμένοι καὶ μεγάλαυχοι πέσωσι, καθαίρεσιν τοῦ ὕψους λαμβάνοντες. Διό φησὶν ὁ Ἀκύλας· Ἐν ἡμέρᾳ ἀποκταμένου πολλοῦ, ἐν τῷ πεσεῖν μεγαλυνομένους, καὶ ὅταν ἰάσῃται Κύριος τὸ σύντριμμα τοῦ λαοῦ αὐτοῦ. Καὶ οὐκ ἐμνήσθη τοῦ Ἰσραὴλ, οὐδὲ τοῦ Ἰακώβ. Παντὶ γὰρ ἀξίῳ πρόκειται τῆς ἐπαγγελίας τὰ δῶρα. Ἐντεῦθεν ὀρμώμενος ὁ θεῖος Ἀπόστολος ἔφησεν· "Ἡ γὰρ ἀποκαταδοκία τῆς κτίσεως τὴν ἀποκάλυψιν τῶν υἰῶν τοῦ Θεοῦ ἀπεκδέχεται, ὅτι καὶ αὐτῇ ἡ κτίσις ἐλευθερωθήσεται ἀπὸ τῆς δουλείας τῆς φθορᾶς, εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς δόξης τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ." Τέκνων λέγων ἐλευθερίαν, ἣν ὁ προφήτης εἶπεν ἴασις τοῦ λαοῦ. Πολλὴν γὰρ εἶχον συντριβὴν ἐν τῇ παρουσίᾳ ζωῆ, ὡς λέγεσθαι· "Καρδίαν συντετριμμένην καὶ τεταπεινωμένην ὁ Θεὸς οὐκ ἐξουδενώσει." Καί· "Θυσία τῷ Θεῷ πνεῦμα συντετριμμένον." Ὅθεν φησὶν ὁ Παῦλος· "Οἱ γὰρ ὄντες ἐν τῷ σκῆνι στενάζομεν βαρυνόμενοι." Καὶ ἐπὶ τοῖς ἀμαρτάνουσιν ἐβαρύνοντο, κατὰ τό· "Πενθήσω πολλοὺς τῶν προημαρτηκότων καὶ μὴ μετανοησάντων. Ἄλλ' ἀνακτῆσεται αὐτῶν ὁ Θεὸς τὰ συντρίμματα." ΚΕΦΑΛ. ΛΑ'. αθ'. 90ὐαὶ οἱ καταβαίνοντες εἰς Αἴγυπτον ἐπὶ βοήθειαν. Οἱ ἐφ' ἵπποις πεποιοῦτες, καὶ ἐφ' ἄρμασιν. Ἔστι γὰρ πολλὰ, καὶ ἐφ' ἵπποις πλῆθος σφόδρα, καὶ οὐκ ἤκουσαν πεποιοῦτες ἐπὶ τὸν 2272 ἅγιον τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ τὸν Θεὸν οὐκ ἐζήτησαν· Καὶ αὐτὸς σοφὸς ἤγεν ἐπ' αὐτοὺς κακὰ, καὶ ὁ λόγος αὐτοῦ οὐ μὴ ἀθετηθῆ, κ.τ.λ. ἐλευθέρωσιν. Ὁ δὲ πολλοὶ πεποιήκασιν θεοσεβείας ἀποστάντες πρὸς βίον εἰδωλικὸν καὶ Αἰγύπτιον. Τούτοις ἐπισυνάπτει τὴν ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας ἐπάνοδον. Ὡς γὰρ λέων φησὶν ἐπὶ θήρᾳ τροφῆς κινήσει, τοῖς ποιμνίοις ἐφάλλεται, οὐ κραυγὰς ποιμένων, οὐ διωκόντων πλῆθος ἐπιστρεφόμενος· οὕτω τοῖς πολεμίοις ὁ Κύριος ἐπιστὰς ἐξελεῖται τὸν Ἰσραὴλ. Ἀγαγὼν δὲ πρὸς Ἱερουσαλήμ οὕτως αὐτῶν ὑπερασπίσει, ὡς ὄρνις τῶν ἐν καλιᾷ νεοτῶν. Ὅθεν ὁ Σύμμαχος ἀντὶ τοῦ, καὶ κεκράξῃ ἐπ' αὐτῇ ἕως ἐμπλησθῆ τὰ ὄρη τῆς φωνῆς αὐτοῦ, καὶ ἠτήθησαν, οὕτως ἐξέδωκεν· Πληρώματος ποιμένων ἀπὸ φωνῆς αὐτῶν οὐκ ἠττήθησεται, οὐδὲ ἀπὸ πλῆθους αὐτῶν οὐχ ὑποταγήσεται. Κατὰ δὲ τὴν ἔκδοσιν τῶν ἑβδομήκοντα νοητέον οὕτω· Φασὶ τὸν λέοντα βοῆ προκαταπλήττοντα τὰς ἀγέλας καὶ τοὺς ἐφεστηκότας οὕτω ποιεῖσθαι τὴν ἔφοδον, οὕτω καὶ Κύριος προκαταπλήττων ἀπειλαῖς, οὐ μετανοοῦσιν ἐπιφέρει τὴν δίκην. Ὡσπερ οὖν καὶ τοῖς Ἀσσυρίοις μεγαλαυχήσασιν σκέπων τὸν Ἰσραὴλ, καὶ ἀπὸ τῶν περιχώρων τῶν μετὰ τὴν ἐπάνοδον ἐπιτεθέντων αὐτῷ. Πρὸς ἑκατέρους γὰρ τῶν παραβολῶν τὴν ἑτέραν ἐφήρμοσεν. Τὴν δὲ τοῦ λέοντος ἐπὶ τῶν ἐξ Ἰσραὴλ. Τινὲς παρελήφασιν, μὴδὲ τὸν τῶν ἀλόγων

παρεσχηκότων πρὸς τὸν ἡγεμόνα Θεὸν φόβον. Ὅθεν καὶ τὰ λεόντων, φησὶν, ὑμᾶς διαθέσει. Μετανοούντων δὲ, καθάπερ νεοτῶν ὄρνις ὑπερμαχήσεται. Κατὰ δὲ τὴν πρώτην ἐξήγησιν, τοιαύτη γέγονεν ἐφ' ἡμᾶς ἢ τοῦ Σωτῆρος ἐπικουρία. Πάντας γὰρ ἀνθρώπους ὁ νοητὸς εἶλεν Ἀσσύριος. Ἀλλὰ Χριστὸς, οἷα λέων, ἐπιπηδήσας αὐτῷ κατήγγηκεν αὐτὸν, τῷ ῥήματι τοῦ στόματος αὐτοῦ, τῆς Σιών τῆς Ἐκκλησίας ὑπεραγωνισάμενος. Ὁ μὲν γὰρ ἠπεῖλει, τὴν οἰκουμένην ὅλην καταλήψομαι τῇ χειρὶ μου ὡς νοσιάν. Ὁ δὲ συνήγαγε τοὺς πιστεύοντας εἰς αὐτὸν, ὃν τρόπον ὄρνις ἐπισυνάγει τὰ νόσσια αὐτῆς ὑπὸ τὰς πτέρυγας. Ταῦτα περὶ τῆς Ἱερουσαλήμ ἐπαγγειλάμενος, προσφωνεῖ τοῖς ἀπελθοῦσιν εἰς Αἴγυπτον, Ἐπιστράφητε, οἱ τὴν βαθεῖαν βουλήν βουλευόμενοι καὶ ἄνομον, προτρέπων εἰς Ἱερουσαλήμ αὐτοὺς πάλιν ἐπανελθεῖν, διὰ τὰ ἐπηγγελμένα περὶ τοῦ ταύτης ἀνοικισμοῦ. Ὅπερ ὁ Σύμμαχος οὕτως ἐξέδωκε· Μετανοήσατε, ὡς ἐβαθύνετε παραβῆναι, οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ. Δηλοῖ δὲ αὐτοὺς ἐνβαθύνοντας μὲν τοῖς κακοῖς, τοῖς δὲ κατὰ Θεὸν ἐπιπολέους ὑπάρχοντας. Μετὰ δὲ τὴν ἐξ Ἀσσυρίων ἀπαλλαγὴν, ἔσται, φησὶν, ὑμῖν πάσης εἰδωλολατρείας ἀπαλλαγὴ. Καὶ σύμφωνος ἡ ἱστορία. Τὸν γὰρ ναὸν ἀναδειμάμενοι, καθαροὶ πάσης εἰδωλολατρείας ἐγένοντο. Τινὲς δὲ τοῦτο φασι γεγενῆσθαι καθ' ὃν χρόνον ὑπερήσπισε τῆς Ἱε 2273 ρουσαλήμ ὁ Χριστὸς Ἐκκλησίας. Πρὸς αὐτὴν γὰρ πάλιν ὁ λόγος ἀνέδραμεν, ὅτε τῆς εἰδωλολατρείας ἀπολομένης, καὶ ὁ νοητὸς αὐτῇ συναπῆλθεν Ἀσσοῦρ, οὐκ ἀνδρὸς μαχαίρα πληγείς, λόγῳ δὲ θείῳ πεμφθεις εἰς τὴν ἄβυσσον σὺν ταῖς ἰδίαις δυνάμεσιν, ἅς διὰ τῶν ἰσχυρῶν νεανίσκων ἐδήλωσεν ἀρῥαγεῖ πέτρα τῷ Χριστῷ περιληφθείσας, ὡς χάρακι. Οἱ δὲ ἄλλοι φασὶν, Ἐπειδὴ τὸν Ἀσσύριον Ἰουδαῖοι δείσαντες εἰς Αἴγυπτον ἀπεχώρησαν, ἐπαγγέλλεται τούτοις τὴν ἐκείνου καθαίρεσιν, τὴν εἰδωλολατρείαν διὰ τούτων δηλῶν ἐκ θείας πεπτωκυῖαν δυνάμεως, εἰ καὶ ἄνθρωποι ταύτη διακονοῦντες τὴν Ἀσσυρίων καθεῖλον ἀρχήν. Διὸ καὶ περὶ Βαβυλῶνος ἔλεγε προφητεύων· Ἴδου ἐπεγείρω ὑμῖν τοὺς Μήδους. Ἀντὶ δὲ τοῦ, Πέτρα περιληφθήσονται ὡς χάρακι, ὁ Σύμμαχος ἔφη, Πέτρα αὐτοῦ ἢ φοβερὰ παρελεύσεται, καὶ ἠττηθήσονται οἱ ἄρχοντες αὐτοῦ, φησὶ Κύριος, δηλαδὴ τοῦ Ἀσσυρίου. Πέτραν γὰρ αὐτοῦ τὸ στερῆρον ἐκάλεσε τῆς ἀρχῆς. Προτρέπων δὲ τοὺς ἐν Αἰγύπτῳ φυγάδας ὑποστρέφειν εἰς Ἱερουσαλήμ, Μακάριος, φησὶν, ὃς ἔχει ἐν Σιών σπέρμα, καὶ οἰκείους ἐν Ἱερουσαλήμ, διὰ τὸ μέλλειν αὐτὴν εἰς τὴν ἀρχαίαν ἀνακτίζεσθαι δόξαν, μᾶλλον δὲ κρείττονα. Διὸ φησὶν ἐν ἑτέροις· "Καὶ ἔσται ἡ δόξα τοῦ οἴκου τούτου ἢ ἐσχάτη, ὑπὲρ τὴν πρώτην." Ὁβέλιστα δὲ τὸ, μακάριος, ὡς μὴ κείμενον. Τὸ δὲ λοιπὸν ὁ μὲν Σύμμαχος φησὶν, Ἔχει πῦρ ἐν Σιών καὶ κλίβανον ἐν Ἱερουσαλήμ. Ὁ δὲ Ἀκύλας καὶ Θεοδοτίων, Φῶς αὐτῷ ἐν Σιών, καὶ κλίβανος αὐτῷ ἐν Ἱερουσαλήμ, περὶ Θεοῦ λέγοντες τοῦ καθελόντος τὸν Βαβυλώνιον. Δι' οὗ πυρὸς κατακαίει τοὺς τῆς αὐτοῦ καταφρονήσαντας πόλεως, μάλιστα δὲ τῆς Ἐκκλησίας, περὶ ἧς εἴρηται· "Δεδοξασμένα ἐλαλήθη περὶ σοῦ, ἡ πόλις τοῦ Θεοῦ." Καί· "Τοῦ ποταμοῦ τὰ ὄρμηματα εὐφραίνουσι τὴν πόλιν τοῦ Θεοῦ." Ἐν αὐτῇ γὰρ πῦρ ἐστὶ καὶ κλίβανος εἰς τὸ καταφλέγειν ἐκάστης ψυχῆς ξύλα, χόρτον, καλάμην. Καὶ κατὰ τὸν Ἀκύλαν δὲ, φῶς ἐκεῖ πρὸς τοὺς ἀξίους φωτίζεσθαι, καὶ πῦρ πρὸς τοὺς δεομένους καθάρσεως. ΚΕΦΑΛ. ΛΒ'. αἱ. 9 Ἴδου γὰρ βασιλεὺς δίκαιος βασιλεύσει, καὶ ἄρχοντες μετὰ κρίσεως ἄρξουσι, καὶ ἔσται ὁ ἄνθρωπος κρύπτων τοὺς λόγους αὐτοῦ. Καὶ κρυβήσεται ὡς ἄφ' ὕδατος φερομένου. Καὶ φανήσεται ἐν Σιών, ὡς ποταμὸς φερόμενος ἐνδοξος ἐν γῆ διψώσῃ, κ.τ.λ. Ἡ μὲν τῶν Ἑβδομήκοντα ἔκδοσις συνάπτει ταῦτα τοῖς εἰρημένους. Προειπούσα γὰρ τὸ, "Μακάριος ὃς ἔχει ἐν Σιών σπέρμα, καὶ οἰκείους ἐν Ἱερουσαλήμ," ἀκολούθως ἐπήγαγε τὸ, Ἴδου γὰρ βασιλεὺς δίκαιος βασιλεύσει. Ἐπεὶ γὰρ ταῦτα μέλλει γίνεσθαι ἐν Ἱερουσαλήμ, εἰκότως μακαρίζει τοὺς τούτων ἀπολαύειν μέλλοντας ἐν αὐτῇ. Οἱ δὲ λοιποὶ τὰ νῦν καὶ 2276 ἀρχῆς ἐτέρας ἀπέδωκαν. Διὸ φησὶ Σύμμαχος· Ἴδου εἰς δικαιοσύνην βασιλεύσει βασιλεὺς,

συμφώνως τοῖς ἄλλοις. Οἰήσονται μὲν οὖν παῖδες Ἑβραίων εἰς Ζοροβάβελ τὸν λόγον ἀνάγεσθαι. ὃς ἐξ Ἰούδα καὶ Δαβὶδ καταγόμενος, ἦρξε μετὰ τὴν ἐπάνοδον τοῦ λαοῦ. Ἄρχοντας δὲ μετὰ κρίσεως τοὺς περὶ τὸν Ἰησοῦν τὸν ἱερέα φήσουσι λέγεσθαι. Ἄλλ' οὐ συνάδει τὰ ἐφεξῆς τὸ, Φανήσεται ἐν Σιών ὡς ποταμὸς φερόμενος ἔνδοξος ἐν γῆ διψώσῃ. Ὡς οὖν πληρώσας τὰ περὶ τῶν Ἱερεμίου χρόνων ὁ λόγος, ἐξ ἐτέρας ἀρχῆς τὰ περὶ τῆς θεοφανείας θεσπίζει Χριστοῦ. Βασιλεὺς γὰρ μόνος ἐν ἀνθρώποις πέφηνε δίκαιος· καὶ οἱ ἀπόστολοι τῆς Ἐκκλησίας κατὰ κρίσιν ἠγήσαντο τὴν αὐτοῦ. Καὶ ἦν ἀκόλουθον τῇ μετὰ τὴν ἐπάνοδον καταστάσει τοῦ ἔθνους τῶν ἀγαθῶν ἐπισυναφθῆναι τὰ μέγιστα διὰ Χριστοῦ τούτοις γενόμενα, καὶ τοῖς μετὰ χρόνον ὀλίγον τὰ μετὰ πλεῖστον ἐσόμενα. Μακαρίου δὲ λέγει τοὺς ἐπὶ Χριστοῦ τὴν Ἐκκλησίαν οἰκήσαντας, πρὸς οὓς φησὶν ὁ Σωτὴρ· "Ὅτι πολλοὶ προφήται καὶ δίκαιοι ἐπεθύμησαν ἰδεῖν ἃ βλέπετε, καὶ οὐκ εἶδον. Ὑμῶν δὲ μακάριοι οἱ ὀφθαλμοί, ὅτι βλέπετε." Οὗτοι δὲ εἰσὶν οἱ διὰ Πνεύματος οἰκειωθέντες αὐτῷ, καὶ Χριστὸν καρποφορήσαντες ἐν Σιών τῇ νοητῇ. Ἐσχίκαμεν δὲ οἰκείους κατὰ Πνεῦμα τοὺς ἀγίους μυσταγωγούς. Κατ' ἄμφω δὲ δίκαιος ὁ Χριστὸς, καὶ ὡς αὐτοδικαιοσύνη, καὶ ὡς κατὰ σάρκα γενόμενος ἄμωμος. Καὶ βασιλεύσει, φησὶν, εἰς δικαιοσύνην. Καινὴν λέγων βασιλείαν οὐκ εἰς δόξαν ἀνθρώπων, ἢ τὴν ἐκ τούτων τιμῆν, ἀλλ' εἰς δικαιοσύνην. Οὕτω καὶ οἱ ἄρχοντες αὐτοῦ χρηματίζουσιν, οὐκ ἀνθρώπων λαβόντες ἀξίωμα τὴν ἀρχὴν, ἀλλ' εἰς κρίσιν. Ὅπερ ἐξέδωκαν οἱ λοιποί· Καὶ ἄρχοντες εἰς κρῖμα ἄρξουσιν. Ἀντὶ δὲ τοῦ· Καὶ ἔσται ὁ ἄνθρωπος κρύπτων τοὺς λόγους αὐτοῦ, ὁ Σύμμαχος, Καὶ ἔσται φησὶν, ἀνὴρ ὡς ἀποκρυφὴ ἀπὸ πνεύματος καὶ λαίλαπος. Δηλῶν, ὡς ὁ βασιλεὺς ἀνὴρ ἔσται κατὰ φύσιν ὑπάρχων Θεός, κρύπτων αὐτοῦ τὴν θεότητα. Καὶ Ἀκύλας δὲ φησὶν, Ὡς κρύπτων πνεῦμα. Καὶ ἀποκρυφὴ ἐντινάγματος. Κατὰ δὲ τοὺς Ἑβδομήκοντα, ἐπειδὴ πάντα ἐλάλει ἐν παραβολαῖς, ὃς καὶ λέγει παρὰ Δαβίδ· "Ἀνοίξω ἐν παραβολαῖς τὸ στόμα μου." Ἄς κατ' ἰδίαν τοῖς μαθηταῖς ἐξηγούμενος ἔλεγεν· "Ὑμῖν δέδοται γνῶναι." Καὶ κρυβήσεται, φησὶν, ὡς ἄφ' ὕδατος φερομένου. Πλήθος γὰρ φερόμενον καὶ ἀπολλύμενον, τὸ πλήθος τοῦ Ἰουδαίου λαοῦ. Καὶ τοὺς ἐξ αὐτῶν συνισταμένους αὐτῷ, καλεῖ πειρασμούς οὐδὲν ὠφελοῦντας, ὅτε μὴ πάσχειν ἠβούλετο. Τοιγαροῦν λίθους βαλλόντων, αὐτοὺς ἐπορεύετο διὰ μέσου αὐτῶν, καὶ παρήγεν οὕτως. Τοῦτ' ἔστι φροντίζων οὐδέν. Διὸ φησὶν ὁ Δαβίδ· "Οὐκ ὠφελήσει ἐχθρὸς ἐν αὐτῷ, καὶ υἱὸς ἀνομίας οὐ προσθήσει τοῦ κακῶσαι αὐτόν." Ὅθεν ἐξ Ἰουδαίων 2277 ἀποκρύπτων τοὺς λόγους, τοῖς μαθηταῖς ἀπεκάλυπτεν. Ὁ δηλοῖ λέγων, Καὶ φανήσεται ἐν Σιών, ὡς ποταμὸς φερόμενος ἔνδοξος ἐν γῆ διψώσῃ. Τὴν Σιών, τὴν ἐξ ἔθνων Ἐκκλησίαν, γῆν διψῶσαν ἐκάλεσεν, ἥτις ἦν πάλαι ἔρημος καὶ διψῶσα, καὶ ταύτη γέγονεν οὐ ποταμὸς ἀπλῶς, ἀλλ' ἔνδοξος. Ἐπεὶ πολλοὶ ποταμοὶ, κατὰ τὴν Γραφήν, ἐχρημάτισαν. Ὡς οἱ τοὺς διδασκομένους ποτίζοντες ἄγιοι, περὶ ὧν φησὶν ἐν Ψαλμοῖς· "Ἐπῆραν οἱ ποταμοὶ, Κύριε, ἐπῆραν οἱ ποταμοὶ φωνὰς αὐτῶν." Ἐξάκουστοι μὲν γὰρ αἱ τῶν ἀποστόλων φωναί. Ἄλλ' οὐδεὶς οὕτως ἔνδοξος, ὡς ὁ χειμάρρους τῆς τρυφῆς, παρ' οὗ καὶ οἱ λοιποὶ τὰ θεῖα δέχονταινάματα. Καὶ οὐκ ἔτι ἔσονται πεποιθότες ἐν ἀνθρώποις. Ἀνθ' οὗ, φησὶ Σύμμαχος· Οὐκ ἄμαυρωθήσονται οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν· διορατικούς δηλῶν τοὺς ἐν Ἐκκλησίᾳ νοοῦντας καλῶς τὸν ἐμφανῆ γενόμενον αὐτοῖς ποταμὸν, περὶ οὗ φησὶν· "Ὁ ποταμὸς τοῦ Θεοῦ ἐπληρώθη ὑδάτων." Καί· "Τοῦ ποταμοῦ τὰ ὀρμήματα εὐφραίνουσι τὴν πόλιν τοῦ Θεοῦ." Ἐλεγέν τε· "Ὅς ἂν πίη ἐκ τοῦ ὕδατος οὗ ἐγὼ δώσω αὐτῷ," καὶ τὰ μετὰ ταῦτα. Κατὰ δὲ τοὺς Ἑβδομήκοντα νοητέον, ὡς καὶ ἐθνικοὶ καὶ Ἰουδαῖοι πρότερον ἐπ' ἀνθρώπους ἐπεποίθησαν· οἱ μὲν, τοὺς περὶ θεῶν καὶ δαιμόνων διδάσκοντας· οἱ δὲ, τοὺς ἐντάλματα παραδιδόντας ἀνθρώπων. Ὦνοντο γὰρ μηδὲν τῶν περὶ τοῦ Θεοῦ σοφοὺς ὄντας λανθάνειν αὐτούς. Ἀλλὰ τούτων ἀποστάντες Προσέξουσι τὰ ὦτα τῶν τοῦ Σωτῆρος ἀκροᾶσθαι ῥημάτων. Καὶ ἡ πρὶν ἀσθενοῦσα

καρδία συνετισθήσεται. Σύμμαχος γὰρ ἐξέδωκε· Καὶ ἡ καρδία τῶν ἀκουόντων προσέξει τοῦ ἀκούειν. Ἀντὶ δὲ τοῦ λαλεῖν εἰρήνην, λαλεῖν τρανά. Ψελλιζούσας δὲ γλώσσας φησὶ, τὰς τῶν περὶ Θεοῦ νοούντων ἢ λαλούντων οὐδὲν, οἵτινες ὕστερον ἔμαθον εἰρήνην λαλεῖν, τοῦτ' ἔστι Χριστόν. "Αὐτὸς γὰρ ἐστὶν ἡ εἰρήνη ἡμῶν," ἐξ οὗ τρανά λαλοῦσιν ἔθνη καὶ μὲν, ἐγνωκότες Θεόν· Ἰουδαῖοι δὲ, παυσάμενοι τῆς τοῦ νόμου σκιᾶς, καὶ τῶν περιττῶν ἐνταλαμάτων. Καὶ οὐκ ἔτι μὴ εἴπωσι τῷ μωρῷ ἄρχειν· ὅπερ ἐποιοῦν πρότερον μωροῖς διδασκάλους ἑαυτοὺς ἐπιτρέποντες, τοῖς σοφοῖς τοῦ αἰῶνος τούτου, ὧν ἐμώρανεν ὁ Θεὸς τὴν σοφίαν. Τοιοῦτοι δὲ ἦσαν καὶ οἱ τῶν Ἰουδαίων καθηγηταί, τὸν διὰ Μωσέως ἐν νόμῳ σκιαγραφούμενον οὐκ ἐπεγνωκότες, καὶ περὶ τοὺς προφητικούς ἀνοηταίνοντες λόγους· οἱ δὲ τούτων ὑπηρεταὶ τοὺς ἀντιλέγοντας ἀνέστελλον, λεπτότερα συζητεῖν περὶ τῆς ἀληθείας οὐκ ἐπιτρέποντες, ἀναντιρρήτους εἶναι μηχανώμενοι τὰς ἐκείνων φωνάς· ὡς καὶ τοῖς Πυθαγόρου μαθηταῖς ἔθος ἦν τὸ, "Αὐτὸς ἔφα," λέγειν. Καὶ ψυχὰς ἐρώσας ἀληθείας οὐ συνεχώρουν μαθεῖν. Εἰ γὰρ τις μέτριος καὶ ταπεινὸς 2280 ὀρθὸν περὶ ἀληθείας προέφερον τὸν λόγον, τοῦτον διασκεδαννύοντες ἠφάνιζον. Λέγοι δ' ἂν ταπεινοὺς καὶ τοὺς ἀγίους μυσταγωγούς, ὧν ἐν λόγοις κατεστρατεύοντο, τοὺς ἐν κρίσει λόγους αὐτῶν ἀφανίσαι σπουδάσαντες. Περὶ ὧν ἐπήγαγεν, οἱ δὲ εὐσεβεῖς συνετὰ ἐβουλεύσαντο· ὧν καὶ ἡ βουλή μένει πάσης ἀσεβοῦς κατηρημένης βουλῆς. Κατὰ δὲ τὸν Σύμμαχον· μετὰ τὴν κατὰ τῶν μωρῶν ἀρχόντων διήγησιν, ἐπιλέγεται· Ἄρχων δὲ ἀρχοντικὰ βουλεύσεται, καὶ ἡγεμῶν ἀναστήσεται. Ὁ γὰρ δίκαιος βασιλεὺς ἡγεμόνας ἡμῖν τοὺς ἀποστόλους δεδώρηται. Ὅς καὶ φησιν ἐν Ψαλμοῖς· "Σὺ δὲ, ἄνθρωπε, ἰσόψυχε ἡγεμῶν μου, καὶ γνωστὴ μου." Ἐν ἅπασιν δὲ τούτοις οὐδαμοῦ Ἰσραὴλ, ἢ Ἰακώβ, ἢ Ἰούδας ὠνόμασται, ἅτε περὶ Χριστοῦ τοῦ λόγου τυγχάνοντος, καὶ τῶν ἐν Ἐκκλησίᾳ ἐξάρχων, ἐν ἧ τὸ σπέρμα τῶν πάλαι μακαρίων ἀνδρῶν ἐξανθήσαν ἐκαρποφόρησε, πᾶσαν τε τὴν οἰκουμένην τῆς ἰδίας εὐλογίας ἐπλήρωσε. Διὸ τοὺς ἔχοντας ἐν Σιών σπέρμα μακαρίους ὠνόμαζε, τοὺς προφήτας δηλονότι τοὺς λέγοντας· "Εἰ μὴ Κύριος Σαβαώθ ἐγκατέλιπεν ἡμῖν σπέρμα, ὡς Σόδομα ἂν ἐγενήθημεν, καὶ ὡς Γόμορρά ἂν ὠμοιώθημεν," οἱ σπέρμα καὶ οἰκείου τοὺς ἐκ τῆς Ἐκκλησίας ἐκτίσαντο. Τινὲς δὲ φασιν ὡς μακαρίζει τὴν πόλιν, καὶ τοὺς ταύτης οἰκήτορας, ὧν Θεὸς κηδόμενος, ἀοράτῳ πληγῇ μετήρχετο τὸν Ἀσσύριον. Ἦς δίκαιον βασιλέα καθ' ἱστορίαν μὲν τὸν Ἐζεκιάν φησὶ. Κυρίως δὲ δηλοῖ τὸν Σωτῆρα. Τὸ γὰρ ἀληθῶς μακάριον, τῶν οἰκούντων τὴν ἄνω Σιών, καὶ βασιλέα Χριστόν ἐπιγραφομένων, εἰς ὃν τὴν ἄκραν δικαιοσύνην ἀνάγομεν, μὴ εὐρίσκοντες ἐν ἀνθρώποις τὸ ἄπτωτον· ὡσπερ οὖν ἐπ' ἀνθρώπων τὸ μὲν μερικὸν τῆς κακίας ὀριζόμεθα, αὐτὴν δὲ πᾶσαν τὴν κακίαν τῷ διαβόλῳ προσνέμομεν. Καὶ ἔσται ἄνθρωπος κρύπτων τοὺς λόγους αὐτοῦ, καὶ τὰ ἐξῆς. Ὁ γὰρ ἐν ἑαυτῷ τοὺς λόγους τοῦ Θεοῦ μελετῶν ἐν δικαιοσύνῃ, ἀπ' ὀργῆς ἐπαγομένης σκεπάζεται. Διὸ φησιν ὁ Δαβὶδ· "Ὁ νόμος σου ἐν μέσῳ τῆς κοιλίας μου." Τοῦ δὲ τοιοῦτου, φησὶν ὁ Σωτῆρ, "Ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ῥέουσιν ὕδατος ζῶντος." Καὶ οὐκέτι ἔσονται πεποιθότες ἐπ' ἀνθρώποις, φησὶν. Ἐπιόντος γὰρ τοῦ Ἀσσυρίου πρὸς πόλεμον, ἀκόλουθον ἦν τοὺς ἠλπικότες ἐπὶ Θεόν, τῆς τῶν Αἰγυπτίων βοήθειας ὑπεριδεῖν· τότε γὰρ ἂν ὑπῆρξεν ἰδεῖν τοὺς μὴ διαρθροῦντας τῆς θεοσεβείας τὸν λόγον, τρανῆ τῇ γλώττῃ τὸν τῆς εἰρήνης ὁμολογοῦντας βραβευτὴν, μὴ προϊσταμένους ἄρχειν αὐτῶν τὸν Αἰγύπτιον· ὃν μωρὸν ὁ λόγος, ὡς ἀσεβῆ, καθεστηκότα καλεῖ. Καὶ οὐκ ἂν ἠνέσχοντο τῆς τῶν τοιοῦτων ἀρχόντων συγχύσεως. Ἀκόλουθον γὰρ ἦν τὸν μωραίνοντα τὰ πρὸς Θεόν, ἀνομίαν ποιεῖν, καὶ πλανᾶσθαι. Εἰς ὃν οἱ ἐλπίζοντες ἐξ ἀπάτης ἀλλήλων τὰς ἐλπίδας ἐκένουν δι' αὐτοῦ τὸν κίνδυνον ἀποφεύγειν οἰόμενοι, τῶν εὐσεβῶν τὴν 2281 ἐναντίαν τούτοις ἐχόντων βουλήν ψυχοφελῆ παρ' ὅλην αὐτῶν ὑπάρχουσαν τὴν ζωὴν. θκ'. 9Γυναῖκες πλούσιαι, ἀνάστητε καὶ ἀκούσατε τῆς

φωνῆς μου. Θυγατέρες, ἐν ἐλπίδι ἀκούσατε λόγους μου. Ἡμέρας ἐνιαυτοῦ μνεῖαν ποιήσασθε ἐν ὀδύνῃ μετ' ἐλπίδος. Ἀνήλωται ὁ τρυγητός, Πέπαυται ὁ σπόρος, καὶ οὐκέτι μὴ ἔλθῃ⁹. κ.τ.λ. Περὶ τῆς θεοφανείας, καὶ τῶν ἀποστόλων τῆς τε κλήσεως εἰπὼν τῶν ἔθνων, νῦν τῷ ἐκ περιτομῆς προσφωνεῖ λαῶ παρακελεύόμενος θρηνεῖν, ὡς ἐκπεπτωκότες τῆς χάριτος ἐξ ἀπιστίας. Οὐς διὰ τὸ τῆς ψυχῆς ἔκλυτον, γυναῖκας καλεῖ. Ἦγουν τὰς αὐτῶν συναγωγὰς οὕτω δηλοῦσθαί φασιν. Οἱ δὲ λοιποὶ τῶν ἐρμηνευτῶν, γυναῖκες εὐθηνοῦσαι, φασίν, ἀντὶ τοῦ πλούσιαι. Πάλαι γὰρ ἐπλούτου ἐϋθηνοῦσαι κατὰ Θεόν. Ἐτρύφων δὲ ἴσως καὶ πλούτῳ σωματικῷ. Τινὲς δὲ φασιν, ὡς ἔθος τῆ Γραφῆς γυναῖκας καλεῖν πόλεις, ἢ κώμας. Καὶ μητροπόλεως οὔσης μιᾶς, θυγατέρας αὐτῆς προσαγορεύειν τὰς ἄλλας. Οὕτω ὁ θεῖος Δαβὶδ· Ἦκουσε, φησὶ, καὶ ἠὺφράνθη Σιών. Καὶ ἠγαλλιάσαντο αἱ θυγατέρες τῆς Ἰουδαίας. Τοῦ δὲ Σωτῆρος τὸ πρόσωπον ταῖς πόλεσιν Ἰουδαίας τὰ νῦν συμβουλευόν φησιν, Ἀκούσατε τῆς φωνῆς μου, πρὸς τὸ εὐαγγελικὸν αὐτὰς ἀνακαλούμενον κήρυγμα. Καὶ, ὡς ἔτι πολυάνδρους πλούσιας καλεῖ, γενησομένης ἐρήμου, εἰ μὴ πείθοιντο λέγοντι. Τὸ δὲ ἐπ' ἐλπίδι, φασίν οἱ λοιποὶ, πεποιθυῖαι. Γυναῖκας δὲ λέγει τὰς ἐπὶ τῶν παλαιῶν χρόνων παρ' Ἰουδαίοις συνόδους, αἷς διαναστῆναι καὶ ἀκοῦσαι παρακελεύεται. Θυγατέρας δὲ, τὰς μετὰ ταῦτα συστάσας τῶν αὐτῶν Συναγωγὰς, ἃς ἐνωτίσασθαι βούλεται. Ἀμφοτέρας δὲ κινεῖ πρὸς σύντονον ἀκοὴν τῶν λόγων ἀκοῦειν ἐπ' ἐλπίδι λαμπρᾶ. Ἐνιαυτοῦ δὲ μεμνησθαι παρακαλεῖ, καθ' ὃν ὁ Σωτὴρ ἐν ἀνθρώποις τὸ σωτήριον ἐποίησατο κήρυγμα, παρὰ τῷ προφήτῃ λέγων· "Πνεῦμα Κυρίου ἐπ' ἐμὲ, οὗ εἵνεκεν ἔχρισέν με." Καὶ προῖών φησι καλέσαι ἐνιαυτὸν Κυρίου δεκτόν. Τούτου βούλεται μεμνησθαι τὰς προειρημένας μετ' ὀδύνης κατανυττομένης ἐφ' ὃν τετολμήκασιν, ἔχειν δὲ καὶ τὴν ἐπηγγελμένην τοῖς ἐφ' οἷς ἔπραξαν μετανοοῦσιν ἐλπίδα. Ὅτε μὲν οὖν ὑπῆρχεν ἀμπελῶν Κυρίου ὁ οἶκος τοῦ Ἰσραὴλ, πολὺς ἦν παρ' αὐτοῖς τρυγητός, παντὸς τοῦ ἔθνους τῷ τοῦ Θεοῦ καρποφοροῦντος ναῶ. Νῦν δὲ φησιν, Ἀνήλωται, οὐχ ὡς ἀναληφθῆναι πάλιν, ὅπερ γέγονε μετὰ τὴν ἐξ Ἀσσυρίων ἐπάνοδον. Νῦν γὰρ οὐκ ἔτι φησὶν, ἀλλὰ καθάπαξ ἐκτέμνεται. Δείκνυσι δὲ, φασὶ τινες, ὡς ἀπειθοῦντι τῷ Ἰσραὴλ οὐκ ἀζήμιον τὸ χρῆμα γενήσεται. Ἡμελλον γὰρ 2284 οἰονεῖ τρυγᾶσθαι τούτων αἱ πόλεις Ῥωμαίων παραδοθεῖσαι χερσίν, καὶ θηρίων ἐξ ἐρημίας ἐνδιαίτημα γίνεσθαι. Βούλεται τοίνυν τὴν κατὰ Θεὸν αὐτῶν ἄψασθαι λύπην τῆς προτέρας ἀπιστίας ἐξισταμένων. Ἡ γὰρ κατὰ Θεὸν λύπη μετάνοιαν εἰς σωτηρίαν ἀμεταμέλητον ἀπεργάζεται. Ἦς καρπὸς τὸ ἀποδύσασθαι μὲν τὴν τοῦ πλούτου περιβολὴν, ἀνδρικῶ δὲ ζωσαμένης σχήματι τὰς ὀσφῦς, κόψασθαι, τοῦ πρώτου αὐτῶν ἀμπελῶνος τὴν ἐρημίαν. Καὶ κατὰ ψυχὴν δὲ τῆς νοητῆς εὐκαρπίας ἀποπεπτώκασιν Ἰουδαῖοι, ἀντὶ σταφυλῆς ἀκάνθας ποιήσαντες, κατὰ τὴν τοῦ προφήτου φωνήν. Φησὶ δὲ καὶ ἕτερος, "Ἀνεμόφθορα ἔσπειραν. Καὶ ἡ καταστροφή αὐτῶν ἐκδέξεται αὐτά. Δρᾶγμα οὐκ ἔχον ἰσχὺν τοῦ ποιῆσαι ἄλευρον." Διὸ, φησὶν, αἱ πρὶν ἐπὶ Θεῷ πεποιθυῖαι, καὶ τὴν γνώμην μεταβαλοῦσαι, θρηνήσατε· ἀνῆκε γὰρ τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ. Καὶ ταῖς νεφέλαις ἐνετείλατο τοῦ μὴ βρέξαι εἰς αὐτόν. Καὶ γέγονεν ὄνων ἀγρίων εὐφροσύνη, καὶ πονηρῶν ποιμένων βοσκήματα, τοῦτ' ἔστιν ἀκαθάρτων πνευμάτων. Καὶ Δαβὶδ δὲ ὡς περὶ ἀμπέλου λέγει τοῦ Ἰσραὴλ· "Ἐλυμήνατο αὐτὴν ὅς ἐκ δρυμοῦ, καὶ μονιὸς ἄγριος κατενεμήσατο αὐτήν." Ὡς γὰρ κεχερσωμένον παρορᾶται χωρίον [λείπ. ὁ κτήτωρ, ἢ τι τοιοῦτον], οὕτω Θεὸς ψυχὴν ἄκαρπον τῆς ἰδίας προνοίας οὐκ ἀξιοῖ. Ἀντὶ δὲ τοῦ ἀπὸ γεννήματος ἀμπέλου· ὁ μὲν Ἀκύλας φησὶν, ἐπὶ ἀμπέλῳ αὐξητικῆ· ὁ δὲ Σύμμαχος, περὶ ἀμπέλου πολυφόρου, πρὸς ἦν φησὶν ἀλλαχοῦ· "Ἐγὼ σε ἐφύτευσα ἄμπελον καρποφόρον, πᾶσαν ἀληθινήν· πῶς ἐστράφης εἰς πικρίαν ἢ ἄμπελος ἢ ἄλλοτρία;" Ἀντὶ δὲ τοῦ, ἢ γῆ τοῦ λαοῦ μου, Σύμμαχος, ἐπὶ τὴν γῆν τοῦ λαοῦ μου, φησὶ. Συνωδὰ δὲ τοῖς ἔμπροσθεν, ἐν οἷς ἔλεγεν· "Ἐμείνα ἵνα ποιήσῃ σταφυλὴν, ἐποίησεν δὲ ἀκάνθας." Καὶ ταύτας ἐρμηνεύων ἐπῆγεν· "Ἐμείνα ἵνα ποιήσῃ κρίσιν,

ἐποίησεν δὲ ἀνομίαν, καὶ οὐ δικαιοσύνην, ἀλλὰ κραυγὴν·" Διὸ γέγονεν ὄνων ἀγρίων οἰκητήριος, καὶ βοσκήματα ποιμένων, ἢ ἀγελῶν κατὰ τὸν Ἀκύλαν. Ἄπερ εἰς ἔργον ἐξέβη. Εἰδωλολάτραι γὰρ ἐκ διαφόρων ἔθνων γεγόνασι ταύτης οἰκίτορες. Διὸ δεῖ, φησὶν, ὑμᾶς ἐπιμένειν ἐπὶ τοσοῦτον τῷ θρήνῳ, ἕως ἂν ἐπέλθῃ ἐφ' ὑμᾶς πνεῦμα ἀφ' ὑψηλοῦ. Ἡ κατὰ Σύμμαχον, ἀνάψυξις ἐξ ὕψους. Πνευμάτων μὲν οὖν ἔστι διάφορα. Πλὴν οὐδὲν ὑμᾶς ἀνακτήσασθαι δύναται, καὶ ἀναπαῦσαι τοῦ θρήνου, ἢ τὸ ἐξ ὕψους καταπεμπόμενον, ὃ πέμψειν ὁ Σωτὴρ τοῖς μαθηταῖς ἐπηγγέλλετο. Τοῦτο καὶ νῦν, εἰ μετανοοῦσαι κλαύσωσιν, ἐπαγγέλλεται. "Μακάριοι γὰρ οἱ πενθοῦντες, ὅτι παρακληθήσονται· καὶ οἱ κλαίοντες, ὅτι γελάσουσι." Τινὲς δὲ φασιν, ὡς ἐναργῆ τὸν χρόνον παρίστησιν τῆς τοῦ λαοῦ τῶν ἀπίστων χερσέως, ὅτ' ἂν οἱ πεπιστευκότες θεοῦ τεύξονται Πνεύματος, ἠνίκα καταφοιτήσαν ἐξ ὕψους γλώσσαις πυρὸς μεριζομέναις εἰκάζετο. Τότε γὰρ 2285 ἔσται, φησὶν, ἔρημος, ὁ Χέρμελ. Καὶ πρόσθεν γὰρ ἔλεγεν· ὅτι μετατεθήσεται ὁ Λίβανος, ὡς τὸ ὄρος τὸ Χέρμελ. Καὶ Χέρμελ εἰς δρυμὸν λογισθήσεται. Ἐδήλου δὲ τοὺς μὲν ἐκ περιτομῆς ὁ Χέρμελ, ὃς καὶ Κάρμηλος λέγεται, ὄρος ὃν ἐν τῇ Σαμαρείᾳ, ἐρμηνευόμενον δὲ, ἐπίγνωσις περιτομῆς. Ὁ δὲ Λίβανος τὰ ἔθνη, τῆς Φοινίκης ὑπῆρχον. Ἐμελλεν γὰρ ἐκεῖνοι μὲν ἄκαρποι γενήσεσθαι, καὶ πυρὸς ὕλη, ὄρειοί τινες καὶ ἀνήροτοι τὴν ψυχὴν (τοιοῦτοι γὰρ οἱ δρυμοί)· μετελθεῖν δὲ τὰ ἔθνη πρὸς τὴν αὐτῶν θεοσέβειαν χρηματίζοντα Λίβανός τε καὶ ἔρημος, ἀντὶ τοῦ θεοσεβοῦς πάλαι λαοῦ μερὶς Κυρίου γινόμενα, καὶ σχοίνισμα κληρονομίας αὐτοῦ, καίτοι πρότερον ὄντα δρυμὸς καὶ ἔρημος, ἥπερ ὡς μεγάλων ἀγαθῶν ἠξιωμένη τὰ μετὰ ταῦτα λοιπὸν ἐπαγγέλλεται, καλῶν αὐτὴν Κάρμηλον, εἰς ὃν ἔλεγεν μετατεθεῖσθαι τὸν Λίβανον. Τινὲς δὲ Κάρμηλον τὸν ἐκ περιτομῆς νοοῦσι λαὸν, καὶ ζητοῦσι πῶς εἰς δρυμὸν λογισθήσεται, ἐν αὐτῷ πάλιν κατα..... καὶ φασὶ τοῦτο διὰ τὸ κατάλειμμα λέγεσθαι τὸ σωθὲν καὶ τοῖς συναγελαζόμενον. Ἐν τῇ ἐρήμῳ τοίνυν δικαιοσύνην φησὶν ἀναπαύσεσθαι. Καὶ ἄνω γὰρ εὐθύς τῇ περὶ Χέρμελ καὶ Λιβάνῳ μεταθέσει τὴν κλησὶν δηλῶν τῶν ἔθνων, ἔλεγεν κωφοὺς ἀκούσεσθαι τοὺς λόγους τοῦ βιβλίου, καὶ τυφλῶν ἰδεῖν ὀφθαλμούς· οὕτω καὶ νῦν ἔργα φησὶν ἔσεσθαι δικαιοσύνης, ὧν τὸ κεφάλαιον ἢ τοῦ Θεοῦ ἔστιν εἰρήνη ὑπερέχουσα πάντα νοῦν, ὃς ἔστιν ἡ εἰρήνη ἡμῶν δικαιοσύνη τε καὶ κρίμα. Δεδικαιώμεθα γὰρ ἐν αὐτῷ, δικαίῳ τε καὶ ὀρθῷ κρίματι κατακριθείσης τῆς ἀμαρτίας. Ὅς καὶ κατὰ Παῦλον, εὐηγγελίσαστο εἰρήνην τοῖς μακρὰν, καὶ εἰρήνην τοῖς ἐγγύς, Ἰουδαίῳ δηλονότι πρῶτῳ καὶ Ἑλληνι. Διὸ τὴν πρὸς Θεὸν καταλύσαντες ἔχθραν πόλεσιν ἔσμεν ἀναπαύσεως, καὶ τῆς εἰς αἰῶνα τρυφῆς τὸν ἐκκλησιαστικὸν τῶν ἀρετῶν ἔχοντες πλοῦτον, περὶ οὗ φησὶν ὁ Ἀπόστολος· "Εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ μου διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅτι ἐν παντὶ ἐπλουτίσθητε ἐν αὐτῷ, ἐν παντὶ λόγῳ καὶ πάσῃ γνώσει." Καὶ ἀλλαχοῦ δὲ φησὶν ὁ προφήτης· "Εὐφράνθη ἔρημος ἢ διψῶσα. Ἀγαλλιάσθω ἔρημος καὶ ἀνθείτω ὡς κρίνον·" ἔρημον καλῶν τὴν ἐξ ἔθνων Ἐκκλησίαν, διὰ τὸ ἄκαρπον καὶ παντὸς ἐπιλωμένον ὑπερανεστηκότος φυτοῦ. Χριστοῦ δὲ κατοικήσαντος ἐν αὐτῇ, φησὶ πάλιν Ἡσαΐας· "Καὶ ποιήσω ἐν τῇ ἐρήμῳ ὕδωρ, καὶ ἐν τῇ ἀνύδρῳ ποταμοὺς, θήσω εἰς τὴν ἄνυδρον, γῆν κέδρον καὶ πύξον, καὶ μυρσίνην, καὶ κυπάρισσον, καὶ λεύκην," τὰς διαφοροὺς τῶν πιστευσάντων ἐπηρμένας δηλῶν ἀρετάς. Φησὶ δὲ νῦν ὡς οἰκήσει ὁ λαὸς αὐτοῦ ἐν πόλει εἰρήνης. Ἀντὶ γὰρ τῆς μεγάλης ἐκείνης καὶ γαυριώσης, κατὰ Σύμμαχον, συνέστησε πόλιν, τὴν 2288 ἀπὸ περάτων ἕως περάτων καθολικὴν Ἐκκλησίαν. Λαὸν δὲ πάλιν ἀορίστως φησὶν, καὶ οὐ τὸν Ἰακώβ, ἢ τὸν Ἰσραὴλ, ἐν τῇ καινῇ κατοικήσοντα πόλει. Εἶτα, ἐπειδὴ ἐν τοῖς ἀνωτέρῳ τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ κατὰ τὸν τῆς κρίσεως καιρὸν τοῖς ἀσεβέσιν ἐπελεύσεσθαι, καὶ μετὰ θυμοῦ καὶ ὀργῆς καὶ πυρὸς φλογὸς ἔλεγε κατεσθιούσης, κεραυνώσῃ βιαίως καὶ ὡς ὕδωρ καὶ χάλαζα συγκαταφερομένη βία· εἰκότως νῦν περὶ τῶν μακαριζομένων ἐπήνεγκεν· Ἡ δὲ χάλαζα ἐὰν καταβῆ, οὐκ ἐφ' ὑμᾶς ἵξει. Προλέγει δὲ καὶ τὰς ἐν δρυμοῖς

ἀκάρπους ψυχὰς, ἐν γεωργουμένη γενήσεσθαι χώρα, φυγούσας τὸ τραχὺ καὶ ἀνήμερον, νεούσας δὲ νεώματα, κατὰ τὴν τοῦ προφήτου φωνήν. Τινὲς δὲ χάλαζαν φασὶ τὴν θεϊὰν ὀργὴν, δι' ἣν ὑπὸ Ῥωμαίων ἐάλωσαν, σκεπασθέντων τῶν εἰς αὐτὸν πιστευσάντων. Εἶθ' ἐξῆς μακαρίζει τοὺς τὴν ἔρημον ταύτην γεωργήσοντας, τῇ τῆς γεωργίας ἐπιμείνας μεταφορᾷ. Δηλοῖ δὲ τοὺς ἀποστόλους τοὺς κηρύξαντας Ἰουδαίοις καὶ Ἑλλησι. Δηλοῖ γὰρ ὁ μὲν βουῖς τὸν Ἰσραὴλ καθαρὸς ὢν, καὶ εἰς θυσίαν ἀναφερόμενος. Ὁ δὲ ὄνος τὰ ἔθνη. Δι' ὅπερ ὁ νόμος τὰ πρωτότοκα τῶν ὄνων εἰς πρόβατα καταλλάττεσθαι βούλεται. Οὕτως οὖν ἑκατέρους, διὰ τοὺς πατέρας καλεῖ. Τὴν δὲ θεϊὰν Γραφὴν ὕδωρ ἐκάλεσε πατουμένην ὑπὸ Ἰουδαίων καὶ ἐθνικῶν. Οὓς δὲ καλῶ, φησὶ, μακαρίους, οἱ διώκται ταλαιπώρους καλέσουσιν, καίπερ συμπάσχοντας, ἵνα καὶ συμβασιλεύσωσιν. Ἄλλ' ἀνθ' ὑμῶν αὐτοὶ φησι τοιοῦτοι γενήσονται. Οὐ γὰρ ὑμᾶς ἀθετοῦσιν, ἀλλὰ τὸν ἀποστείλαντα. Διὸ παραδοθήσονται τῷ παραλαμβάνοντι τοὺς ἀποβλήτους γεγονότας Θεοῦ, καὶ ὡς σῆς ἱμάτιον διαφθείροντι. Τινὲς δὲ ὕδωρ τὸν ζῶντα τοῦ Θεοῦ λόγον σημαίνειν φασὶ, τῷ ζωτικωτάτῳ τῶν στοιχείων ἀπεικαζόμενον. Αὐτὸς γὰρ ὁ τὸ μεσοτόιχον τοῦ φραγμοῦ λύσας, καὶ κτίσας τοὺς δύο εἰς ἓνα καινὸν ἄνθρωπον ποιῶν εἰρήνην. Τὸ δὲ, Οὐαὶ τοῖς ταλαιπωροῦσιν ὑμᾶς, καὶ τὰ ἐπ' αὐτῷ, Σύμμαχος οὕτως ἐξέδωκεν. Οὐαὶ ὁ ταλαιπωρίζων, αὐτὸς δὲ μὴ ταλαιπωρηθεῖς. Καὶ ὁ ἀθετῶν, αὐτὸς δὲ οὐκ ἀθετηθεῖς. Ὅταν συντελέσης ταλαιπωρίζων, ταλαιπωρηθήσῃ· καὶ ὅταν κοπίασῃ ἀθετῶν, ἀθετήσουσί σε· δηλῶν ὡς μακάριον ἐν τῷ τῶν πασχόντων εἶναι τάγματι, καὶ μὴ τῶν διωκόντων. Ἄθλιοι γὰρ οὗτοι, καὶ τὴν αἰτίαν ἐπήνεγκεν. Τινὲς δὲ τὴν ῥῆσιν οὕτως ἐξηγήσαντο· Ἄνδρῶν ἀπορία τῶν πειθομένων, τὰς γυναῖκας καλεῖ καὶ μάλιστα τὰς πλουσίας, αἱ τὸ σῶμα κοσμοῦσαι, καθάπερ ἔλεγεν ἄνω, τὴν ψυχὴν εἶχον ἀκόσμητον. Ἄς ὡς ἐξ ὕπνου διεγείρει, καὶ καλεῖ πλουσίας, οὐ τὸν πλοῦτον σκώπτων (παρὰ Θεοῦ γὰρ ἐδέδοτο), τὸν δὲ τρόπον τῆς χρήσεως. Τὰς ἀκοὰς τοίνυν ἐπ' ἐλπίδι προξενούσῃ σωτηρίαν ὑπέχετε, τὴν μετ' ἓνιαυτο 2289 τὸν αἰχμαλωσίαν εἰς νοῦν ἐμβαλλόμεναι. Καὶ λιμὸς δὲ διαδέξεται τοὺς διὰ κόρον ὑβρίσαντας, οὕτω τοῦ Θεοῦ θεραπεύοντος. Ὅθεν τὴν δίκην φθάσατε θρήνω, ἵνα πρὸς οὐρανὸν ἀναβλέψασαι, πνεῦμα σωτήριον ἐκεῖθεν καρπώσησθε. Διὰ δὲ τοῦ Χέρμελ, τὴν ἐσομένην ἐρημίαν τῆς χώρας ἐδήλωσεν. Κρῖμα δὲ φησὶν ἀναπαύσασθαι ἐν τῇ ἐρήμῳ, τὴν πόλιν οὕτω καλῶν· καὶ δικαιοσύνην ἐν τῷ Καρμήλω, τοῦτ' ἔστιν, ἐν τῇ χώρᾳ, δηλονότι τῶν ἀδίκων οἰκητόρων ἐκπεπτωκότων, ὡςπερ τῶν ἀλλοφύλων πρότερον δι' ἀσέβειαν. Πάντες γὰρ αὐτοῦ δημιουργήματα. Τοὺς δὲ πλημμελοῦντας μετέρχεται τῇ δίκῃ θεραπεύων διὰ χρηστότητα. Πάλιν δὲ μετανοοῦντας οἰκῆσιν ἐν εὐθηνίᾳ φησίν. Θαρρήσει δὲ πᾶς δικαιοσύνην αὐχῶν, κἂν πάντα ταρασσηται. Καὶ οἱ ἐν τοῖς δρυμοῖς οὕτως ἀνεκτῶς οἰκήσουσιν, ὡς οἱ ἐν τῇ πεδιάδι· πανταχοῦ δὲ ταῖς ἀπειλαῖς χρηστὰς ἐλπίδας ἐγκαταμίγνυσιν, ἐκείναις φοβῶν, καὶ ταύταις παραμυθούμενος ἀπόγνωσιν, καὶ ῥαθυμίαν δι' ἀμφοῖν φυλαττόμενος. Εἶτα τοῖς πρὸς γῆν ὀρώσι τὴν ἐκ γῆς λαμβάνει παραβολὴν. Οὐ γὰρ ἐκείνους φησὶ μακαρίζετε τοὺς ἀρδευομένην οἰκοῦντας, καὶ βουσί μὲν ἐργάσιμον, ὄνοις δὲ πρὸς ὄδοιπορίαν βατήν. Ἀλλὰ ψευδῶς αὐτοὺς μακαρίζετε φησι. Τοιαύτην γὰρ ὑμεῖς οἰκοῦντες, τὸ μακάριον οὐκ ἐκτίσασθε, περὶ τὸν δόντα γεγονότες ἀγνώμονες. Οὐ γὰρ τοσοῦτον ὑμᾶς ὁ Ἀσσύριος, ὃν αὐτοὶ ἑαυτοὺς ταλαιπώρους ἐργάζεσθε. Θεῷ γὰρ εὐνοοῦσιν οὐδὲν ἐπῆει δεινόν. Ἀπεσείσθη γὰρ ἂν ὑμῶν, ὡς ἀφ' ἱματίου σῆς, ΚΕΦΑΛ. ΛΓ'. αιβ'. 90ὐαὶ τοῖς ταλαιπωροῦσιν ὑμᾶς. Ὑμᾶς δὲ οὐδεὶς ποιεῖ ταλαιπώρους⁹, κ.τ.λ. Μακαρίσας τοὺς ἀποστόλους, καὶ ταλανίσας τοὺς αὐτοὺς ἀθετήσαντας, ὡς ἐξ αὐτῶν εὐχὴν ποιεῖται τῶν ἀποστόλων, ὡς οἱ μὲν ἀπειθεῖς καὶ πολεμοῦντες ἡμᾶς, ἀπολώλασιν· ἡμῶν δὲ σὺ σωτηρία. Μαθόντες γὰρ ὡς οὐδεὶς αὐτοὺς ταλαιπωρήσειεν, ἐκ πολλῆς ταῦτα περιχαρείας φασὶν, ὅτι διὰ φωνὴν τοῦ φόβου σου ἐξέστησαν λαοὶ, καὶ διεσκορπίσθησαν ἔθνη. Κατὰ δὲ Ἀκύλαν καὶ

Θεοδοτίωνα, ἀπὸ φωνῆς ὄχλου, ἤγουν πλήθους ἀνεχώρησαν λαοί. Δηλοῖ δὲ τὴν ὑπὸ πολλῶν ἄλωσιν πολεμίων, καὶ τῆς πόλεως ἔκπτωσιν. Ἀντὶ δὲ τοῦ, ἀπὸ φόβου σου, ὁ Σύμμαχος ἀπὸ τοῦ ὑψωθῆναι διεσπάρησαν, εἶρηκεν. Τῆς γὰρ ἰδίας ἐξέστησαν γῆς. Ἐκστασιν δὲ τινες τὴν κατάπληξιν τὴν ἀπὸ τοῦ δέους εἰρήκασιν. Ἡ δὲ σωτηρία τοῖς ἀγίοις ἐν καιρῷ γίνεται θλίψεως, κατὰ τό· "Ὅτ' ἂν ἀσθενῶ, τότε δυνατός εἰμι." Καὶ τό· "Ἀρκεῖ σοι ἡ χάρις μου. Ἡ γὰρ δύναμίς μου ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται." Τὰ δὲ τοῖς ἀπειθέσιν ἐσόμενα καὶ Μωσῆς καὶ προφήται κηρύττουσιν. Καὶ ὁ Σωτὴρ δὲ φησιν· "Ὅταν εἴδητε κυκλουμένην ὑπὸ στρατοπέδων τὴν Ἱερου 2292 σαλήμ, τότε ἐρεῖτε τοῖς ὄρεσι· Καλύψατε ἡμᾶς· καὶ τοῖς βουνοῖς· Πέσετε ἐφ' ἡμᾶς." Εἶτα ὡς πρὸς τοὺς διασκορπισθέντας εἰς τὰ ἔθνη λέγει παρεισαχθὲν τοῦ Θεοῦ τὸ πρόσωπον, ὡς τινὲς φασί· Νῦν δὲ συναχθήσεται τὰ σκύλα ὑμῶν· τοῦτ' ἔστιν, Οὐκ εἰς μακρὰν ἀλώσεσθε· καὶ τὸ εὐάλωτον δηλῶν τοῦ τῶν Ἰουδαίων λαοῦ, οἶονεὶ παίζοντες, φησιν ἀκριδῶν ὑμᾶς λήψονται δίκην, οὕτω δὲ καὶ τὰς ψυχὰς τῷ Σατανᾶ γεγόνασι παίγιον· ἐφ' ᾧ πάλιν ἀναφωνοῦσιν οἱ δίκαιοι. Ἦγουν ὁ προφήτης ἐπὶ τὸ τάγμα τῆς Ἐκκλησίας μεταβαίνων δοξάζει τὸν Θεὸν ἐπ' αὐτοῖς τὸν ἐν ὑψηλοῖς κατοικοῦντα, ἢ τοῖς οὐρανοῖς, ἢ τοῖς ὑψώσασιν τὴν διάνοιαν, οἱ καὶ Σιών χρηματίζουσιν, ὄντες Ἐκκλησία Θεοῦ. Καὶ δηλῶν, ἐκ τοῦ πλήρης εἶναι λέγεσθαι κρίσεως καὶ δικαιοσύνης, συμφώνως οἷς ἔλεγε, "Καὶ ἀναπαύσεται ἐν τῇ ἐρήμῳ κριμα καὶ δικαιοσύνη." Ἦν γὰρ εἶπεν ἔρημον, νῦν ὀνομάζει Σιών. Προσήκατο γὰρ Χριστὸν τὴν δικαιοσύνην, ὃν ἡ ἐπίγειος Ἱερουσαλήμ οὐκ ἐδέξατο. Ἡ δὲ κρίσις δηλοῖ τὸ μηδὲν ὑπὸ τῶν ἁγίων ἄκριτον γίνεσθαι. Διὸ φησιν, ἐν νόμῳ παραδοθήσονται. Τῷ γὰρ εὐαγγελικῷ παρεδόθησαν νόμῳ καινῷ· καὶ ἡ σωτηρία τούτων ἐν θησαυροῖς τοῖς ἀποκειμένοις ἐν οὐρανῷ. Ἀντὶ δὲ τοῦ, ἐν νόμῳ παραδοθήσονται, Σύμμαχος φησιν· Ἡ πίστις τοῦ καιροῦ σου πλοῦτος σωτηρίας, σοφία, καὶ γνῶσις. Φόβος Κυρίου αὐτὸς ὁ θησαυρὸς σου. Τῶν Ἐβδομήκοντα λεγόντων· Ἦκει σοφία καὶ ἐπιστήμη καὶ εὐσέβεια. Ἄπερ πρὸς τὸν Θεὸν ὡσπερ θυσία τις ἐξ ἀνθρώπων ἀνάγεται λογικὴ, ἃ καὶ θησαυροὶ δικαιοσύνης εἰσίν. Τὸ δὲ, ἐν νόμῳ παραδοθήσονται, τινὲς οὕτω φασίν· θαυμάζουσι τοὺς ἐξ Ἰσραὴλ ὡς ἀπολωλότας διὰ τοῦ νόμου, ὃν εἰς σωτηρίαν ἐδέξατο. Κατὰ γὰρ τὸν θεῖον Ἀπόστολον, "Ἄθετοῦντες τὴν τοῦ Θεοῦ δικαιοσύνην, καὶ τὴν ἰδίαν ζητοῦντες στῆσαι, τῇ δικαιοσύνῃ τοῦ Θεοῦ οὐχ ὑπετάγησαν. Τέλος γὰρ νόμου Χριστὸς εἰς δικαιοσύνην παντὶ τῷ πιστεύοντι." Ἔδει γὰρ τὴν σκιὰν τὴν μέχρι καιροῦ διορθώσεως ἀργῆσαι Χριστοῦ τοῦ φωτὸς ἐπιλάμψαντος. Σκιομαχοῦντες τοίνυν περὶ τὸν νόμον τοῖς ἐχθροῖς παρεδόθησαν. Ἡμῖν δὲ τοῖς ἐξ ἐθνῶν καὶ ὁ διὰ Μωσέως νόμος σωτηρίας εὕρηται θησαυρός. Ἐν αὐτῷ γὰρ σοφία καὶ ἐπιστήμη καὶ εὐσέβεια πρὸς τὸν Κύριον· τὸ Χριστοῦ γὰρ ὡς ἐν τύπῳ περιέχει μυστήριον. "Περὶ ἐμοῦ γὰρ, φησὶν, ἐκεῖνος ἔγραψεν." Μεθ' ἃ φησὶ πρὸς τοὺς ἀποστόλους, ὡς ὁ φόβος ὑμῶν ἐπὶ τοὺς ἀπίστους πεσεῖται· καὶ οἱ πάλαι φοβοῦντες ὑμᾶς, ἠττημένοι βοήσονται. Ἀντὶ δὲ τοῦ, Ἴδου ἐν τῷ φόβῳ ὑμῶν αὐτοὶ φοβηθήσονται, Σύμμαχος μὲν φησιν· Ἴδου ὀφθήσομαι αὐτοῖς. Ἐκραξαν ἐκτενῶς. Ἐπιφέρει δὲ τινες οἱ κράξαντες· ἄγγελοι εἰρήνης πικρῶς ἔκλαυσαν. Ὁ δὲ Ἀκύλας, Ἴδου, φησὶν, ὀραθήσομαι αὐτοῖς. Βοήσω ἐκτενῶς. Καὶ τὸ λοιπὸν ὁμοίως· ὁ δὲ Θεοδοτίων, Ἴδου 2293 ὀφθήσομαι αὐτοῖς, ἐβόησαν ἐκτενῶς. Ἄγγελοι εἰρήνης πικρῶς κλαύσονται. Πάντες οὖν δηλοῦσι τὸν Θεὸν ὀφθήσεσθαι τοῖς θησαυρίσασιν ἑαυτοῖς δικαιοσύνης καὶ τῆς σοφίας, τοὺς θησαυρούς. Ἦσαν δὲ τοῦ Σωτῆρος οἱ μαθηταί, οἷς ἐγὼ μὲν ὤφθην. Οἱ δὲ ἐκέκραξαν ἐκτενῶς ἄγγελοι ὄντες εἰρήνης. Οἱ καὶ πικρῶς ἐβόων ἐν εὐχαΐς ὑπὲρ τῆς ἀπωλείας τοῦ προτέρου λαοῦ. Καὶ ὁ Σωτὴρ δὲ τὴν Ἱερουσαλήμ ἀπεκλαίετο. "Εἰ ἦδεις καὶ γε σὺ τὰ πρὸς εἰρήνην σου." Διὸ φησιν, Ἐρημωθήσονται παρὰ τούτων ὁδοί. Τὸ δὲ, πέπαυται ὁ φόβος τῶν ἐθνῶν, ὀβελίζεται ὡς μὴ κείμενον. Πεπαῦσθαι δὲ φησὶ τοῦ ἐκ περιτομῆς λαοῦ τὰς ὁδοὺς, καὶ τὴν διαθήκην ἦρθαι τὴν διὰ Μωσέως δοθεῖσαν,

μηκέτι τε αὐτοὺς εἰς ἀνθρώπους λογίζεσθαι. Τινὲς δὲ τὸ ἐν τῷ φόβῳ ὑμῶν αὐτοὶ φοβηθήσονται, φασὶν οὕτως· Παραθαυρῶνται τοὺς ἀγίους μυσταγωγοὺς τῶν ἔσομένων αὐτοῖς ἀγαθῶν προαναφαίνων τὸ πλάτος. Ἐξ ἀρχῆς μὲν γὰρ οἱ ἐκ περιτομῆς ἐκάκουν αὐτοὺς λέγοντες· "Παραγγελία παρηγγείλαμεν ὑμῖν μὴ λαλεῖν ἐν τῷ ὀνόματι τούτῳ." Οὕς καὶ δεδιότες ἔφασκον οἱ ἀπόστολοι, "Καὶ τὰ νῦν, Κύριε, ἔπιδε τὴν ἀπειλὴν αὐτῶν, καὶ δὸς τοῖς δούλοις σου μετὰ παύσεως λαλεῖν τὸν λόγον σου." Νῦν δὲ δεδοίκασιν αὐτοὶ, τὴν πρὸς τοὺς πιστοὺς ἀγαπῶντες εἰρήνην, ἐλεεινῶς τε τούτοις ὑποκατακλινόμενοι. Οὐδὲ γὰρ εὐδωθήσονται, φησὶν, θεομαχεῖν ἡρημένοι. Καὶ τῶν Ἰουδαϊκῶν ἐθνῶν ὁ φόβος ἐπαύσατο, καὶ τῆς πρὸς αὐτοὺς διαθήκης ἡμένης, ἀλλότριον γεγονός αὐτοῦ Θεοῦ καὶ ξένοι τῶν ἐπαγγελιῶν. Ὅτι μὴ πάντες οἱ ἐξ Ἰσραὴλ, οὗτοι Ἰσραὴλ. Διὸ, φησὶν, οὐδενὸς αὐτοὺς ἀξίους λογίσεσθε. Εἶτα ἐπιλέγει, ἐπέστησεν ἡ γῆ, ἀκολουθῶς διὰ τὰ περὶ αὐτοῦ εἰρημένα τῆς Ἰουδαίας, ἧς καὶ τὰ μέρη φησὶν, ὧν καὶ τὰ μεταξὺ τάττει, τὸν Λίβανον, τὴν Ἱερουσαλήμ ἐπὶ τοῦ παρόντος οὕτω καλῶν, διὰ τὴν ἐν αὐτῇ θυσίαν, καὶ τὸν προσφερόμενον Λίβανον κατὰ τὸν νόμον. Καὶ δὴ καὶ κατησχύνθη φησὶ τὸν Λίβανον, ὡς εἰ σαφέστερον ἔλεγε τὴν θυσίαν, καθηρημένης τῆς ἐν νόμῳ λατρείας. Καὶ ἐν τῷ Ζαχαρία δὲ λέγεται, "Διάνοιξον, ὁ Λίβανος, τὰς θύρας σου, καὶ καταφαγέτω πῦρ τὰς κέδρους σου." Καὶ Ἰεζεκὴλ δὲ φησὶν· "Ὁ ἀετὸς ὁ μέγας, ὁ μεγαλοπτέρυγος, ὃς ἔχει τὸ ἥγημα εἰσελθεῖν εἰς τὸν Λίβανον, καὶ ἀπέκνισε τὰ ἀπαλὰ τῆς κέδρου." Ἄπερ ἐρμηνεύων φησὶν· Ὅτι ἂν ἔλθῃ Ναβουχοδονόσωρ εἰς Ἱερουσαλήμ. Ἀλλὰ καὶ ἡ χώρα ἡ καλουμένη Σαρώννη ὁ Σαρῶνας, ἔλη, φησὶν, ἐγένετο ἡ ἀχρειόστῃς ἐξ ἀκανθῶν ἐμπλησθεῖσα θρασύτητος. Δι' οὗ σημαίνει τὰ πιότατα χωρία τοῦ Ἰουδαίων ἔθνος, δηλαδὴ τὰ ἐν ταῖς αὐτῶν ψυχαῖς ἀφανισθῆσθαι. Ταῦτα μὲν ἐκεῖ 2296 νοῖς. Φανερά δὲ ἔσται ἡ Γαλιλαία διὰ τὰ περὶ αὐ

τῆς εἰρημένα· κατὰ τὸ, "Γαλιλαία τῶν ἐθνῶν, ὁ λαὸς ὁ καθημένος ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου, φῶς μέγα ἀνέτειλεν αὐτοῖς." Καὶ ὁ Χέρμελ δὲ φανερός ἔσται, περὶ οὗπερ ἔφησε· "Καὶ ἔσται ἡ ἔρημος ὡς ὁ Χέρμελ." Τὸ δὲ τῆς Ἐκκλησίας δασὺ καὶ ἐπηρμένον δηλοῖ. Τοῦ γὰρ Θεοῦ οἱ κραταιοὶ τῆς γῆς σφόδρα ἐπήρθησαν. Ὁ μὲν οὖν φιλόανθρωπος Θεὸς ἀγγέλους εἰρήνης ἀπέστειλε πρὸς τὸν Ἰσραὴλ πικρῶς αὐτοὺς [κλαίοντας, καὶ] ἰκετεύοντας τὸ κήρυγμα δέξασθαι. Μὴ δεξαμένων δὲ, φησὶ· Νῦν ἀναστήσομαι, καὶ τὰ ἐξῆς. Τὴν δευτέραν αὐτοῦ καὶ ἔνδοξον παρουσίαν ἐπαγγελλόμενος, καθ' ἣν ὄψονται τῆς θεότητος αὐτοῦ λαβόντες τὴν αἴσθησιν ὅτε δοξασθήσεται καὶ ὑψωθήσεται. Οἱ δὲ γνώσκονται ὡς ματαίαν εἶχον ἰσχὺν πνεύματος, ὅτεπερ αὐτοὺς κατέδεται πῦρ. Ἀντὶ δὲ τοῦ, ἔσονται ἔθνη κατακεκαυμένα, λαοὶ πάντες ἐξέδωκαν· δηλονότι πρὸς οὓς ἦν ὁ λόγος οἱ καὶ ἔσονται ὡς ἄκανθα ἐν ἀγρῷ ἐρριμμένη. Τινὲς δὲ τὸ ἀναστήσομαι, φασὶ, διὰ τὰς δίκας, ἃς ἔτισαν τῆς εἰς αὐτὸν παροινίας, ἀλούσης αὐτοῖς κατὰ κράτος τῆς πόλεως, ὅτε καὶ τὴν τοῦ παθόντος ἔμαθον δόξαν, οὐ καθ' ἓνα τυγχάνοντος τῶν προφητῶν. Ὡς μελλούσης οὖν αὐτοὺς τῆς θείας, ὀργῆς καταλήψεσθαι, νῦν ἀναστήσομαι, φησὶν, ἀνεξικακήσας μέχρι τοῦ σταυροῦ. Ὑψώθη τοίνυν, αὐτοὺς μὲν τιμωρησάμενος, καλέσας δὲ τὰ ἔθνη. Γνώσεσθε δὲ νῦν, φησὶν, ὡς ὑπῆρχον ὑμῶν ἰσχυρότερος. Καὶ πυρὸς ἔσεσθε τροφή, καθάπερ ἄκανθα ἐν ἀγρῷ κατακεκαυμένη. Ὁ γὰρ Θεὸς ἡμῶν πῦρ καταναλίσκον ἐστίν. Τινὲς δὲ τὴν πᾶσαν οὕτως ἐξηγήσαντο ῥῆσιν. Ἀπειθῶντος τοῦ λαοῦ καὶ ταῖς ἀπειλαῖς καὶ ταῖς ἐπαγγελίαις, ὡς μηδὲν ὑπόλοιπον ὑπάρχειν πλὴν τοῦ παθεῖν, εἰς συμπάθειαν ὁ προφήτης κατενεχθεὶς, εὐχὴν ὑπὲρ αὐτῶν ἀναπέμπει πρὸς τὸν τῶν ὅλων Θεόν, δηλῶν ὡς τὰ μὲν παρ' αὐτῶν εἰς κακὰ συμπεπλήρωται, κεχρεώσθηται τε τούτοις ἡ δίκη. Χρεία δὲ τῶν σῶν ἡμῖν οἰκτιρῶν τοῖς ἐλπίζουσιν ἐπὶ σὲ καὶ θλιβομένοις. Δὸς οὖν σωτηρίαν τοῖς διὰ τὸν σὸν φόβον ὑπομείναςιν ἔκστασιν. Ἔλεγεν δὲ ταῦτα οὐχ

ὡς ἀγνοοῦντα διδάσκων Θεὸν, ἀλλὰ τύπος γινόμενος τῷ λαῷ τὰ πρὸς σωτηρίαν αἰτεῖν. Ἄ γὰρ αὐτοὺς λέγειν ἐχρῆν, εἰς ἀκοὰς αὐτῶν ὁ προφήτης φησὶν, ἵνα μιμήσωνται. Ὅτι γὰρ καὶ οἱ εἰς συμμαχίαν ὑπὸ τοῦ Ἀσσυρίου κληθέντες ἀψοφητὶ τελευτήσουσι, καὶ οἱ λοιποὶ πρὸς φυγὴν ἀπὸ τοῦ φόβου τραπήσονται, εὐδελον τῶν Ἰσραηλιτικῶν σκύλων σωζομένων δυνάμει Θεοῦ, ἧς θεοσεβοῦντες τυγχάνουσι. Μὴ μετανοοῦντες δὲ στερηθήσονται, περιγινόμενων αὐτῶν τῶν ἐχθρῶν ὡς ἀκρίδων. Ἅγιος ὁ Θεὸς ὁ κατοικῶν ἐν ὑψηλοῖς. Προκοπὴν δηλοῖ διανοίας, καὶ διάγραμμα ψυχῆς ἀγαθόν. Οὐ γὰρ Θεοῦ πρὸς ἀγιασμόν, ἀλλ' ὡς τοῦ εὐχομένου προκόπτοντος, τὸ ἅγιος, λέγεται, ὑψοῦντος Θεὸν, ἐφ' οἷς αὐ 2297 τοῦ τὸ δίκαιον κατὰ τῶν ἡμαρτηκῶτων κρῖμα κατεῖληφεν καθόλου τε καὶ κατὰ τῆς Ἱερουσαλήμ. Οὐ γὰρ εἰς ἀπώλειαν τὴν πόλιν, ἀλλ' εἰς ἐπιστροφὴν τῶν ἐνοικούντων ἐπαίδευεν ὅτε καὶ δικαιοσύνη παρ' αὐτοῖς ἀκμάζειν ἠδύνατο, καὶ νόμος ἀνθῆσαι, καὶ ὁ λαὸς ἐκ τούτου καθάπερ ἀγαθὸν ἀρύσασθαι θησαυρόν. Ἄφ' οὗ καὶ εἰς σοφίαν, καὶ ἐπιστήμην προέκοπτον, ἢ γεννᾶ εὐσέβειαν πρὸς Θεὸν καὶ θησαυροὺς δικαιοσύνης. Οὕτω δὲ διακειμένων, ὄρμην ἐχθρῶν ὑμῶν οὐ κρατήσῃ φόβος, ἀλλ' ἐκείνων ὁ ἐξ ὑμῶν, καὶ πρὸς εἰρήνην πρεσβεύσονται ἔμοῦ κατ' αὐτῶν ὀρίζοντος ἐρήμωσιν, καὶ τὴν καθ' ὑμῶν διαταγὴν καταπαύοντος. Οὐ γὰρ ἑαυτῶν ἐπῆλθον ὑμῖν, ἔμοῦ δὲ καθάπερ τινὰ διαθήκην αὐτοῖς διατάξαντος. Ἄλλ' ἔχων με σύμμαχον καταφρονήσεις αὐτῶν. Εἰτά φησιν, Ἐπένθησεν ἡ γῆ, τοὺς τόπους ἀντὶ τῶν οἰκητόρων, καὶ ἀντὶ λογικῶν ἀναίσθητα πρὸς αἰσχύνην ἐκείνων παρεῖληφεν, οὐς ἔδει τὴν ἰδίαν θρηνηῆσαι πληγὴν. Ὁ δὲ τοὺς τόπους παρήγαγε μονονουχὶ συστενάζοντας καὶ συνωδίνοντας, κατὰ τὸν λόγον τὸν ἀποστολικόν, ἐφ' οἷς ἡ Θεοῦ δύναμις ἐμφανῆς διὰ τῆς ἐνεργείας γενήσεται. Αἰσχυνθήσονται γὰρ ἐκ μεταβολῆς οἱ πεποιθότες ἐπ' Αἰγυπτίους, ὅτι καταλιπόντες τὸν Θεὸν τὸν οὕτω τοὺς ἐναντίους τροπούμενον, πρὸς Αἰγυπτίους ἐπρεσβεύοντο, Θεοῦ καταστρώσαντος ρπε' χιλιάδας, ὧν νεκρὰ τὰ σώματα πυρὶ παραδέδοται. Οὗτοι δὲ καθάπερ πυρὶ δαμαζόμενοι τὴν ἐφ' οἷς ἔπραττον ὁμολογήσουσιν ἄνοιαν. ἰγιθ'. Ὁκούσονται οἱ πόρρωθεν ἃ ἐποίησα, καὶ γνώσονται οἱ ἐγγίζοντες τὴν ἰσχύን μου. Ἀπέστησαν οἱ ἐν Σιών ἄνομοι. Λήψεται τρόμος τοὺς ἀσεβεῖς. Τίς ἀναγγελεῖ ὑμῖν ὅτι πῦρ καίεται; τίς ἀναγγελεῖ ὑμῖν τὸν τόπον τὸν αἰώνιον; κ.τ.λ. Θεοῦ μὲν ἐγγὺς Ἰσραὴλ, ὅσον ἦκε εἰς τὸ νόμῳ παιδαγωγηθῆναι καὶ τέρασιν. Πόρρω δὲ τὰ ἔθνη. τῆ κτίσει λατρεύσαντα. Καὶ ὅμως τὰ μὲν ἤκουσαν· οἱ δὲ οὐκ ἠνέσχοντο. Πλὴν ἀκούσονται, φησὶν, καὶ οἱ ἐγγίζοντες. Οὐδὲ γὰρ εἰς ἅπαν ἀπόλωλεν Ἰσραὴλ. Ἐξ αὐτοῦ γὰρ γέγονεν ἡ τῶν πιστῶν ἀπαρχή. Τινὲς δὲ περὶ τῶν ἐθνῶν καὶ τὸ δεύτερον ἐξέλαβον. Πῶς γὰρ ἀκούσονται οἱ πόρρωθεν; ἐγγὺς δηλονότι γενόμενοι. Καὶ μανθάνοντες αὐτοῦ τὴν ἰσχύν, ἦν ὑπὲρ Ἰσραὴλ θαυματουργῶν ἐπεδείξατο, οἱ καὶ πῶς οἱ ἐν Σιών ἀπέστησαν γνώσονται. Κατὰ δὲ τὴν ἑτέραν ἐξήγησιν, διαιρεῖ τοὺς ἐξ Ἰσραὴλ. Ὡν οἱ μὲν ἤκουσαν, οἱ δὲ ἀπώσαντο τυγχάνοντες ἄνομοι, οὐς καὶ λήψεται τρόμος. Ἡ γὰρ τῶν ἐπενεχθέντων πείρα κακῶν εἰς φόβον ἀρκεῖ, καὶ πρὸς τι γινῶναι τὸν ὑπ' αὐτῶν ὑβριζόμενον. Πρὸς οὐς καὶ φησι, Τίς ἀναγγελεῖ ὑμῖν ὅτι πῦρ καίεται; περὶ οὗ ἔλεγεν, 2300 ὅτι Πῦρ κατέδεται ὑμᾶς. Τόπον δὲ φησι τὸν αἰώνιον, τὸν ἠτοιμασμένον τῷ Σατανᾶ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ. Κατὰ γὰρ τὴν τοῦ Σωτῆρος φωνὴν, "Ὁ πιστεύων εἰς τὸν Υἱὸν ἔχει ζωὴν αἰώνιον. Ὁ δὲ ἀπιθανῶν τῷ Υἱῷ, οὐκ ὄψεται τὴν ζωὴν· ἀλλ' ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ μένει ἐπ' αὐτόν." Περὶ ὧν ἀλλαχοῦ φησιν ὁ προφήτης· "Ὁ σκόληξ αὐτῶν οὐ τελευτήσει, καὶ τὸ πῦρ αὐτῶν οὐ σβεσθήσεται." Τίς οὖν ὁ εἰδὼς καὶ προμαρτυρόμενος ὑμῖν τὸν αἰώνιον τόπον; ἢ πᾶς, ὃν εὐθὺς ὑπογράφει, τὸν τῶν προφητῶν καὶ ἀποστόλων σημαίνων χορόν; αὐτοὶ γὰρ ἐκήρυξαν περὶ κρίσεως, ὡς ἂν τὴν μέλλουσαν φυλαξώμεθα δίκην. Ὁ δὲ τοιοῦτος πόρρω γεγονὼς τοῦ πυρὸς, ἐν ὑψηλῷ κατοικήσει σπηλαίῳ καὶ ἐπὶ πέτρας ἰσχυρᾶς. Κατὰ δὲ Σύμμαχον, Αὐτὸς ἐν ὑψηλοῖς κατασκηνώσει. Ὡς περιοχαῖ

πετρῶν τὸ ὕψος αὐτοῦ. Τοῦ φιλοσόφου δὲ βίου τὸ ἀσφαλές τε καὶ τὸ ὕψος δηλοῖ, ὃν τις μειῶν ἄρτω καὶ ὕδατι μετὰ πίστεως τὴν παροῦσαν διανύσας ζωὴν, τέλος ἔξει τῆς τοιαύτης ἀσκήσεως τοῦ βασιλέως τὴν θέαν. Περὶ οὗ προεφήτευσεν, ἀρξάμενος ἀπὸ τοῦ, "Ἴδου βασιλεὺς δίκαιος βασιλεύσει καὶ ἄρχοντες μετὰ κρίσεως ἄρξουσιν." Εἰκὸς δὲ φασί, καὶ Χριστὸν οὕτως εἰρησθαι, ἐν ᾧ, καθάπερ τι σπήλαιον ἢ προβάτων σηκὸς ἢ Ἐκκλησία νοεῖται τὸ πάγιον ἔχουσα, κατὰ τό· "Καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν Ἐκκλησίαν, ἣν τοῖς οἰκοῦσιν ἄρτος δίδεται ζωῆς ὁ Χριστὸς παρὰ τοῦ Πατέρος, καὶ πιστὸν ὕδωρ τὸ τοῦ θείου βαπτίσματος, ἐξ ὧν ἡ πᾶσα τοῖς λαβοῦσιν ἀσφάλεια. Καὶ τὸν βασιλέα κατόψονται Κύριον, οἳ καὶ μήπω λαβόντες τῶν πραέων τὴν γῆν, πόρρωθεν, αὐτὴν ὄμμασι διανοίας ἐκ τοῦ παρόντος ὄψονται βίου, τοῦ Θεοῦ τὸν φόβον διὰ μελέτης ποιούμενοι. Τινὲς δὲ περὶ τῶν ἀνόμων ἐξέλαβον τὸ πόρρωθεν, αὐτοὺς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας ἰδεῖν οὐκ ἐν αὐτῇ γενησομένους, τὸ δὲ καίόμενον ἔχοντας πῦρ, οἳ καὶ τῆς ἑαυτῶν κατακρίσεως ἐν φόβῳ γενήσονται μακρὰν ἀπορρίφέντες ἐκείνης τῆς γῆς. Οἷς ὀνειδίζων, ὅτι κακοῖς διδασκάλοις ἐπέιθοντο, φησί· Ποῦ οἱ τὸ γράμμα μόνον εἰδότες τοῦ νόμου; Πρὸς οὓς ἔφασκεν ὁ Σωτὴρ· "Οὐαὶ ὑμῖν, Γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί." Ποῦ γὰρ οὗτοι φανήσονται, φησὶν, ἐν ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως, ἀντὶ συμβουλῆς ἀγαθῆς τοὺς μαθητὰς κολακεύσαντες; Ὁ δὲ Σύμμαχος ἐξέδωκεν· Ὁ ἀριθμῶν τοὺς ἐκτετραμμένους, τὸ λαὸν τὸν ἀναιδῆ. Οὐκ ὄψει λαὸν βαρὺν χεῖλεσιν, ὥστε μὴ ἀκούειν διάλεκτον γλώσσης. Ἄναιδεῖς καλῶν τοὺς ταῖς αὐτῶν διδασκαλίαις ἐκτετραμμένους, οἳ οὐκ ὄψονται τὸν βαρὺν λαὸν τοῖς χεῖλεσιν, ἀλλ' οὐδὲ ἀκούσουσιν, ἀσύνητοι ὄντες διαλέκτου γλώττης, περὶ ἧς ἔφασκε· Καὶ αἱ γλώσσαι αἱ ψελλίζουσαι ταχὺ μαθήσονται λαλεῖν εἰρήνην. Εἰ γὰρ εἶδον τὸν βαθύφωνον, οὐκ ἂν ἤκουσαν λαὸς πεφραλισμένος. 2301 Τινὲς δὲ συστρεφομένους φασίν, ἐπειδὴ γνώμη τῶν διδασκάλων ἐπὶ Χριστὸν συνεστράφησαν καταβοῶντες πρὸς Πιλάτον καὶ τὸν Βαραββὰν τοῦ προτιμήσαντες μηδεμιᾶς ἀγαθῆς ἀκούσαντες συμβουλῆς, μηδὲ μαθόντες παρ' αὐτῶν ὡς αὐτὸς ἐστὶν ὁ βαθύφωνος. Διὰ παραβολῶν γὰρ ἐλάλει κατὰ τό· "Ἀνοίξω ἐν παραβολαῖς τὸ στόμα μου." Ἀσύνητοι δὲ ὄντες τὸν τῶν διδασκάλων οὐ διέκρινον φθόνον. Οὐ γὰρ ἂν ἤκουσαν πεφραλισμένοι. Τὸ δὲ ῥητὸν ὅλον οὕτω τινὲς ἐξηγήσαντο. Ὡς τὴν μέλλουσαν Ἀσσυρίοις πληγὴν οὐχ οἱ πλησίον μόνον αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ οἱ πόρρω μαθήσονται, καὶ οἱ τῆς Ἱερουσαλήμ ἀσεβεῖς αἰσχυρθήσονται. Φεύγων δὲ, φασίν, ὁ προφήτης τὰ ἔργα τὰ πονηρὰ τῶν ἀπειθῶν Ἰουδαίων εἶπεῖν, ὕλην ὄντα πυρὸς, ἕτερον ζητεῖ τὸν ἐροῦντα δικαίως πολιτευόμενον, ὡς ἂν εἴποι πρὸς αὐτοὺς, ὡς ὄργην ἑαυτοῖς θησαυρίζουσι. Τὸ δὲ, βαρύνων τὰ ᾧτα, ἵνα μὴ ἀκούσῃ κρίσιν αἵματος, τοῦτ' ἔστι πρὸς φόνον μὴ συνεργῶν. Ὁ γὰρ ἔχων τὰ εἰρημένα φησὶν, στάσιν ἔξει βεβαίαν τῶν θείων ἀγαθῶν ἀπολαύων. Τοὺς δὲ φωτισθέντας ὑπὸ τοῦ λόγου, καὶ τὸν βασιλέα τῆς δόξης βλέπειν ἀκόλουθον ἀπαλλαγέντας μὲν τῆς κοσμικῆς προσπαθείας, ἀγαθοῖς δὲ τοῖς ἐλπισθεῖσιν ἐνατενίζοντας. Τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ τὴν γῆν ἰδεῖν πόρρωθεν, τοῖς γηῖνοις μηδαμῶς πλησιάζοντας. Μηνύει δὲ καὶ καθ' ἱστορίαν τὸν ἄρξαντα μετὰ ταῦτα τῆς Ἱερουσαλήμ Ἐζεκίαν, ὃς ἀναθεὶς ἑαυτὸν τῷ Θεῷ γέγονεν εὐκλεῆς, ἐφ' οὗ σημεῖα γέγονεν οἰκουμενικὰ, ἀναποδισμόν ἡλίου καὶ τῆς ἡμέρας προσθήκη. Ἄ ἰδόντες φοβηθήσεσθε τὸν Θεὸν μεταγνόντες ἐφ' οἷς ἐπέισθητε τοῖς συμβουλευσάσι περὶ τῆς Αἰγυπτιακῆς βοήθειας γραμματεῦσι καὶ τοῖς ἐγγαστριμύθοις, οὓς καλεῖ βαθυφώνους, ὡς ἄσημα φθεγγομένους. Οὗτοι γὰρ πάντες ματαιότητός εἰσι λαὸς, καὶ πεφραλισμένοι, πρὸς κατανόησιν τῶν δεόντων οὐκ ἄγοντες τὸν ἀκροατὴν. Ὁ Ἴδου Σιών ἡ πόλις, τὸ σωτήριον ἡμῶν οἱ ὀφθαλμοί σου ὄψονται, Ἱερουσαλήμ πόλις πλουσία, σκηναὶ αἱ οὐ μὴ σεισθῶσιν, οὐδὲ μὴ κινηθῶσιν οἱ πάσσαλοι τῆς σκηνῆς αὐτῆς εἰς τὸν αἰῶνα χρόνον, οὐδὲ τὰ σχοινία αὐτῆς οὐ μὴ διαρραγῶσιν, ὅτι τὸ ὄνομα Κυρίου μέγα ὑμῖν, τόπος ὑμῖν ἔσται, ποταμοὶ καὶ

διώρυγες πλατεῖς, καὶ εὐρύχωροι⁹, κ.τ.λ. Ἄντι τοῦ, Ἴδου Σιών ἡ πόλις, ὁ μὲν Ἀκύλας φησὶν· Ὅρα ματίσθητι, Σιών πόλις ἑορτῶν. Σύμμαχος δὲ καὶ Θεοδοτίων, Ἴδε Σιών τὴν πόλιν τῶν ἁγίων ἡμῶν, καὶ πάλιν ἐξῆς, οἱ ὀφθαλμοί σου ὄψονται Ἱερουσαλήμ, ὡς μέλλουσαν ἰδεῖν τὸ σωτήριον ἡμῶν, τοῦτ' ἔστι Χριστὸν, ἑτέραν τε πόλιν τὴν τῶν ἑορτῶν τὴν Ἐκκλησίαν τὴν ἄγαν πλουσίαν. Τῆς μὲν οὖν παλαιᾶς Ἱερουσαλήμ πεπτῶκασιν αἱ σκηναὶ διαφοροῖς ἀλούσης πολιορκίας. Ἡ δὲ καινὴ πόλις, ὡς ἐπὶ πέτρας ἐστῶσα, κὰν τοῖς 2304 τῶν διωγμῶν ἄσειστος ἐπιμένει καιροῖς. "Πύλαι γὰρ ἄδου, φησὶν, οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς," ὑπὸ τε ὄμβρων καὶ ποταμῶν καὶ πνευμάτων οὐ πέπτωκε. Τεθεμελίωται γὰρ ἐπὶ πέτραν. Τὸ δὲ αἴτιον, ὅτι τὸ ὄνομα Κυρίου τόπος ἔσται τῇ καινῇ πόλει, καὶ ὡς ἐν τόπῳ τοιοῦτῳ καθέστηκεν ἄπτωτος. Κατὰ δὲ Σύμμαχον, ἐκεῖ κραταιὸς ἡμῖν Κύριος. Τόπος ποταμῶν διώρυγες εὐρύχωροι, ὅπου μὴ πορευθῆ ἢ πλοῖον κωπηλάτου, οὐδὲ ἐντολὴ κραταιοῦ διαπεράσει αὐτόν. Τὸ δὲ ὅπου μὴ πορευθῆ, Ἀκύλας φησὶν· Οὐ μὴ πορευθῆ ἐν αὐτῇ ναῦς κώπης, καὶ τριήρης ὑπερμεγέθης οὐ διαβήσεται αὐτό. Δι' ὧν δηλοῦσι τῆς εἰρημένης πόλεως τὸν Κύριον ἔσεσθαι τόπον ποταμῶν, ὥστε λέγειν· "Τοῦ ποταμοῦ τὰ ὄρμηματα εὐφραίνουσι τὴν πόλιν τοῦ Θεοῦ." Καὶ, "Ὁ ποταμὸς τοῦ Θεοῦ ἐπληρώθη ὑδάτων." Οἱ δὲ ποταμοί, φησὶν, οὕτως ἐν ἀσφαλείᾳ τυγχάνουσιν, ὡς εἶναι τοῖς ἐχθροῖς ἀνεπίβατοι, μικροῖς τε καὶ μείζοσι πλοίοις ἐπερχομένοις ἀντὶ τείχους κυκλοῦντες τὴν πόλιν, ἐπεὶ κριτὴν καὶ ἡγούμενον αὐτὸν ἔχει τὸν Σωτῆρα καὶ Κύριον, οὗ τὰ ὄρμηματα πρώτου καὶ τελείου τυγχάνοντος ποταμοῦ, εὐφραίνουσι τὴν πόλιν τοῦ Θεοῦ, ἀγγέλων ὄντων τῶν πολλῶν ποταμῶν τῶν διὰ παντὸς βλεπόντων τὸ πρόσωπον τοῦ Πατέρος τοῦ ἐν οὐρανοῖς, οἱ φρουροῦσι τὴν Ἐκκλησίαν. Ἐντεῦθεν λοιπὸν τῆς παλαιᾶς ὑποφαίνει πόλεως τὰ παθήματα. Ταύτης γὰρ ὡς νηὸς ἐν χειμῶνι πέπτωκεν ὁ ἰστός τῶν αὐτὸν κρατούντων διαρράγέντων σχοινίων. Ὁ δὲ Σύμμαχος φησὶν, Ἐξερρίφη τὰ σχοινία σου, ὥστε μὴ κρατεῖν. Οὕτως ὁ ἰστός αὐτῶν, ὥστε μὴ ἀπλῶσαι ἰστίον. Τότε διένειμεν ἕως σκύλων πολλῶν· ὑπογράφων ὡς ἐν ναυμαχίᾳ νῦν κατέδυσαν, καὶ πρὸς τῶν πολεμίων ἀρπαζομένην. Καὶ μέχρι γὰρ τῶν ἱερῶν σκευῶν εἰς διαρπαγὴν παρέδωκε Κύριος ἀσεβέσιν ἀνδράσι καὶ τὰς τῆς ψυχῆς χωλεύουσι βάσεις, οἱ Θεοῦ παραδιδόντος οὐκ ἔκοπίασαν, καὶ γεγόνασιν ἀμαρτίας ἐλεύθεροι, Θεοῦ κρίσει τὴν Ἱερουσαλήμ χειρωσάμενοι. Τινὲς δὲ οὕτως ἐρμήνευσαν· Μεταξὺ τοῦ Θεοῦ περὶ τῶν ἀσυνέτων γραμματικῶν προσφωνήσαντος, τὸ τῶν ἁγίων αὐθις εἰσάγεται πρόσωπον, δεικνύντων ὡσπερ ἀλλήλοις ἢ τὴν ἐπὶ γῆς Ἐκκλησίαν, ἢ τὴν ἐν οὐρανοῖς, εἰς ἣν ἀνάγει τοὺς ἐνοικοῦντας ἢ ἐπὶ γῆς σωτήριον ἔχουσα τὸν Χριστὸν, οὐς ἀμειβόμενος φησὶν ὁ λόγος. Οἱ ὀφθαλμοί σου ὄψονται Ἱερουσαλήμ, τὰς περὶ αὐτῆς λέγων ἐξ ὁμοιότητος τῆς ἐν τῇ ἐρήμῳ σκηνῆς· τοῦ δὲ τῆς πόλεως ἀσφαλοῦς τὴν αἰτίαν φησὶ τοῖς πιστεύουσιν, ὅτι τὸ ὄνομα Κυρίου μέγα ὑμῖν, ἀντιδιαστέλλων τοῖς τῷ Χριστῷ μὴ πιστεύουσιν. Καὶ ὡς ἔσται τόπος ὑμῖν, ἢ αἰεὶ μὲν οὕσα πόλις, ἐν ἣ ἢ ποταμοὺς εὐρύχωρους φησὶ καὶ διώρυχας εὐαγγελιστάς τε καὶ ἀποστόλους δηλῶν, καὶ τοὺς τῶν Ἐκκλησιῶν κατὰ καιρὸν ἡγουμένους, τὴν τοῦ Θεοῦ ποίμνην τοῖς θείοις ἄρδοντας νάμασιν 2305 ἐξ ἑνός, ὃς καὶ διὰ φωνῆς προφήτου φησὶν· "Ἴδου ἐγὼ ἐκκλίνω ἐπ' αὐτοὺς ὡς ποταμὸς εἰρήνης, καὶ ὡς χειμάρρους ἐπικλύζων δόξαν ἐθνῶν." Τῇ δὲ τῶν ποταμῶν ἐπιμένων μεταφορᾷ, καὶ ὡς περὶ πλοῦτον λόγον ποιούμενος, τὸ τῶν πιστῶν εἰσάγει πρόσωπον μετὰ τὴν Χριστοῦ παρουσίαν τοῦ διαβόλου κατεπαιρόμενον, ἀπαγορευθὲν τε αὐτῷ μὴ δι' αὐτῶν διαβαίνειν, καθάπερ καὶ πρότερον. Οὐ γὰρ ἔτι σοι τυγχάνομεν βásiμοι. Οὐδὲ δυνήση καθάπερ τι πλοῖον διὰ τούτων ἐλαῖσαι τῶν ποταμῶν. Τὸ δὲ αἴτιόν φασι, Ὁ γὰρ Θεός μου μέγας ἐστί. Καὶ τούτου χάριν οὐ διελεύσεται δι' ἐμοῦ. Ἀπέφυγον γὰρ αὐτοῦ τὴν κρίσιν καὶ τὸν ζυγόν, ὑπὸ Θεὸν γεγονώς. Τοῦτο δὲ καὶ ἐν ἄλλοις παρῶν προφήτης φησὶν· "Ἔσται ἐκεῖ ὁδὸς καθαρὰ, καὶ ὁδὸς ἁγία κληθήσεται. Καὶ οὐκ ἔσται ἐκεῖ ὁδὸς ἀκάθαρτος.

Οὐδὲ ἔσται λέων, οὐδὲ τῶν θηρίων τῶν πονηρῶν οὐδὲν οὐ μὴ ἀναβῆ ἑκεῖ. Ἄλλα πορεύονται ἐν αὐτῇ λελυτρωμένοι διὰ τὸν Κύριον." Ἐπὶ τούτοις, τὸν λόγον πρὸς τὴν τῶν Ἰουδαίων μεταστρέφει συναγωγὴν, τῇ τῆς νεῶς ἐπιμείνας μεταφορᾶ. Ὡς γὰρ ἀνέμου προσβαλόντος σφοδρότερον, τὰ μὲν ἰστία κατασπᾶν οὐκ ἰσχύουσιν, ὁ δὲ ἰστός ὑπὸ τούτων κλινόμενος τὴν ναυαγίαν ἐργάζεται· οὕτω, φησὶ, πείσῃ τὰ παραπλήσια. Ἄλλ' οὐδὲ τροπαίου σημεῖον ἢ πόλις ἐπαρεῖ νικῶσα· παραδοθήσεται δὲ μᾶλλον εἰς προνομίην, μὴ δυναμένη κατὰ τὴν καινὴν πόλιν τὰς τοῦ Σατανᾶ διαφυγεῖν προσβολὰς, εἴθ' ὡς ἐν θαλάττῃ, εἴθ' ὡς ἐν πολέμῳ προσβάλλοντος, καίπερ ἔχουσα τὸν νόμον ὀρθοποδεῖν ἀναγκάζοντα. Οἱ δὲ τὸ πρὶν τῇ εἰδωλολατρείᾳ χωλεύοντες ἔθνη ποιήσονται προνομίην, κερδαίνοντες τὰ παρὰ Θεοῦ, δι' ὧν νικῶσι τὸν Σατανᾶν, τὸ πρὶν ἀποθέμενοι φορτίον, καὶ τὸν κόπον τὸν ἐξ αὐτοῦ, τῆς τῶν ἁμαρτιῶν τυχόντες ἀφέσεως διὰ τῆς ἐν πίστει χάριτος, ἣν Ἰσραὴλ οὐκ ἐδέξατο· ὃς καὶ λέγοι ἂν εἰκότως, Αἱ ἁμαρτίαι μου ὑπερῆραν τὴν κεφαλὴν μου. Ὡσεὶ φορτίον βαρὺ ἐβαρύνθησαν ἐπ' ἐμέ. Οἷς καὶ ὁ νόμος ὑπῆρχε βαρύτατος. Ὁ δὲ νέος λαὸς ἀκούει δικαίως, Μακάριοι ὧν ἀφέθησαν αἱ ἀνομίαι, καὶ ὧν ἐπεκαλύφθησαν αἱ ἁμαρτίαι. Οὕτω δὲ πάλιν ἄλλοι τινὲς ἐξηγήσαντο. Ὁ προφήτης ὑποδείκνυσι τὴν Ἱερουσαλήμ, τὰ τε ἐν αὐτῇ παρὰ Θεοῦ δοθέντα ὑπομιμνήσκει συνθήματα. Νόμον γὰρ δούς καὶ ναὸν Ἄγια τε ἀγίων, ὡσπερ τινὰ σκηνὴν ἐπήξατο, τοῖς τῆς κηδεμονίας συνέχων σχοινοῖς, χορηγήσας πάντα πλουσίως. Καὶ οὐκ ἦν στενοχωρηθῆναι, ὅσον ἦκεν εἰς τὸν Θεὸν, ἐπανθούντος αὐτοῖς τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, ἀφ' οὐπερ, ὡς ἀπὸ τινων ποταμῶν καὶ διωρύχων ἠρύεσθε τὴν τῶν ἀγαθῶν ἀφθονίαν. Τοσοῦτος γὰρ ἔστιν ὁ Θεὸς, ὡς πάντα πληροῦν, οὗ πρὸς εὗρεσιν οὐκ ἂν δεηθείς οὐχ ὁδοῦ μακροτέρας, οὐ ναυτιλίας πολλῆ. Πανταχοῦ γὰρ πάρεστι τῷ χεῖρας ὀσίας ἐπαίροντι, καὶ οὐκ ἔστιν οἷα τις παριῶν, ἵνα τις ἀποτύχοι τῆς αὐτῆς γνώσεως. Καὶ κριτῆς ὧν ἀπάντων ἐπίσκεψιν ποιεῖται τῶν κακῶν, ἀνακόπτων οὐκ ἀπολέσαι βουλόμενος. Ὡς ἄρχων γὰρ καὶ βασιλεὺς ἀγαθὸς ἐπὶ σωτηρίᾳ πάντα ποιεῖ. Ἀναφέρεται δὲ καὶ εἰς Χριστὸν ὁ λόγος, ὃς ἀντίληψις τελεία γεγένηται, δείξας ἡμῖν ἑαυτὸν ἀόρατον ὄντα, καὶ δι' αὐτοῦ τὸν Πατέρα. Πάντα δὲ φησιν ὑμῖν διὰ τὸ κήδεσθαι δεδωκότος Θεοῦ, καὶ πλουσίοις δωρήμασι, καθάπερ ἰστόν τινα διεγείροντος τὰ φρονήματα, οὐκ ἂν ποτε ταῦτα διέπεσε, διακοψάντων ὑμῶν τῆς εὐνοίας τὰς σχοίνους καὶ πλαγιασάντων τὸν ἴδιον νοῦν. Ἄλλ' οὐδὲ οὕτως ὑμᾶς ἀφῆκε Θεὸς, μέχρι μόνης θεραπείας κολάζων ὑμᾶς, ἀνιστῶν τε καὶ κωλύων πεσεῖν. Αὐτοῦ γὰρ συγχωρήσει καὶ οἱ ἐπιόντες ἐπῆλθον, ὡς καὶ τὸν χωλὸν ἰσχύειν μηδεμίαν αἴσθησιν καμάτου λαμβάνοντα, ὡς ἂν ὑμῖν ἁμαρτημάτων γένοιτο κάθαρσις. ΚΕΦΑΛ. ΛΔ'. αζ'. 9Προσαγάγετε, ἔθνη, καὶ ἀκούσατε, ἄρχοντες. Ἀκουσάτω ἡ γῆ καὶ οἱ ἐν αὐτῇ· ἡ οἰκουμένη καὶ ὁ λαὸς ἐν αὐτῇ, διότι θυμὸς Κυρίου ἐπὶ πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ὀργὴ ἐπὶ τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν τοῦ ἀπολέσαι αὐτούς, καὶ παραδοῦναι αὐτούς εἰς σφαγὴν⁹, κ.τ.λ. Καὶ ἐπὶ τῶν ἔμπροσθεν εἴπου τῆς Ἱερουσαλήμ πολιορκίαν ὁ λόγος ἐθέσπιζεν, ἐπῆγεν ἐξῆς τὴν κρίσιν τὴν κατὰ πάντων ἔθνῶν, ὡσπερ καὶ νῦν· πάντων γὰρ ὧν Θεὸς, πάντας τοὺς πλημμελοῦντας ἀπειλαῖς ἀνακρούεται. Καὶ πρώτους ἐξ Ἰσραὴλ, κατὰ τό· "Ἐν τοῖς ἐγγίζουσί μοι ἀγιασθήσομαι." Τινὲς δὲ φασιν, ὡς τῆς Ἰουδαίων συναγωγῆς εἰπὼν τὸ ναυάγιον, καὶ τῶν ἔθνῶν τὴν κλήσιν (πολλοὶ γὰρ χωλοὶ, φησὶ, προνομίην ποιήσουσι), τούτοις τοῖς πάλαι χωλαίνουσιν ἀναγκαίως νῦν ποιεῖ τὴν κατήχησιν, τὴν κατὰ πάντων κρίσιν εἰπὼν. Ὡς δὲ πόρρω διὰ τὴν εἰδωλολατρείαν καθεστηκότα καλεῖ προσαγάγετε λέγων ἔθνη. Τινὲς δὲ πρὸς Ἀσσυρίους λέγεσθαι ταῦτά φασιν τοὺς ἐλόοντας τὴν Ἱερουσαλήμ, μὴ συνιέντας ὡς Θεοῦ συγχωρήσει ταῦτα γεγένηται, καὶ τὸν λόγον ἐκ τούτων ἐπὶ τὴν καθόλου κρίσιν μετενεγκεῖν. Οὕτω καὶ ὁ Σωτὴρ ἐν Εὐαγγελίῳ, φασὶ, τὰ μέλλοντα γεγενῆσθαι προλέγων τῇ Ἱερουσαλήμ, ὑπεξάγει περὶ τῆς καθόλου ΚΕΦΑΛ. ΛΕ'. αια'. 9Εὐφράνθητι, ἔρημος διψῶσα. Ἀγαλλιάσθω ἔρημος, καὶ ἀνθείτω

ώς κρίνον. Καὶ ἔξανθήσει, καὶ ἀγαλλιάσεται τὰ ἔρημα τοῦ Ἰορδάνου. Ἡ δόξα τοῦ Λιβάνου ἐδόθη αὐτῇ, καὶ ἡ τιμὴ τοῦ Καρμήλου, καὶ ὁ λαὸς μου ὄψεται τὴν δόξαν Κυρίου, καὶ τὸ ὕψος τοῦ Θεοῦ, κ.τ.λ. "... γὰρ ὁ διάβολος ὡς λέων ὠρυόμενος ζητῶν τίνα καταπίη." Ἄλλ' οὐ καταπίεται τοὺς τὴν ὁδὸν τὴν μακαρίαν ὀδεύοντας. Οὐδὲ γὰρ ὁδοὺς ἐπὶ πέτρας 2309 δυνατὸν εὐρεῖν, καθά φησι Σολομῶν. Οὗτοι δὲ εἰσιν οὖς αἵματι τῷ ἰδίῳ λελύτρωται, πρὸς τὴν ποιμνὴν τὴν ἰδίαν συναγαγών. Αὐτὸς γὰρ συνῆξεν οὐ προφήτης, οὐκ ἄνθρωπος, τούτων ἡ ὁδὸς, δι' ἧς ἐπὶ τέλος τὸ τρισμακάριον τῆς ἐπουρανίου Σιών ἐλεύσονται, περὶ ἧς ὁ Παῦλος φησι· "Προσεληλύθατε Σιών ὄρει, καὶ πόλει Θεοῦ ζῶντος Ἱερουσαλήμ ἐπουρανίῳ." Νῦν γὰρ ἐκείνην οὐ δυνατὸν λέγειν Σιών, περὶ ἧς ἔλεγεν· Ἐνιαυτὸς ἀνταποδόσεως κρίσεως Σιών. Ἐκείνης γὰρ πίσσα καὶ πῦρ ἡ μερίς. Ταύτης δὲ εὐφροσύνη, ἣν ἀναδῆσονται οἱ νικηταὶ τοῦ μεγάλου τούτου φανέντες ἀγῶνος κατὰ τὸν Ἀπόστολον λέγοντες· "Λοιπὸν ἀπόκειται μοι ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφανος." Ἐπ' ἐλπίσι δὲ κληθέντες λαμπραῖς, στεναγμοῦ καὶ λύπης ἄγευστοι γίνονται, τῆς αἰωνίου ζωῆς τὴν εὐφροσύνην ἔχοντες στέφανον. ΚΕΦΑΛ. Λ'. ακά. 9Καὶ ἐγένετο τοῦ τεσσαρεσκαιδεκάτου ἔτους βασιλεύοντος Ἐζεκίου, ἀνέβη Σεναχηρείμ βασιλεὺς Ἀσσυρίων ἐπὶ τὰς πόλεις τῆς Ἰουδαίας τὰς ὄχυράς, καὶ ἔλαβεν αὐτάς. Καὶ ἀπέστειλε βασιλεὺς Ἀσσυρίων τὸν Ῥαψάκην ἐκ Λάχεις εἰς Ἱερουσαλήμ, πρὸς τὸν βασιλέα Ἐζεκίαν μετὰ δυνάμεως πολλῆς, κ.τ.λ. Περιέχει μὲν τὴν παροῦσαν ἱστορίαν ἢ δ' τῶν Βασιλειῶν, καὶ ἡ τῶν Παραλειπομένων δευτέρα, παραλαμβάνει δὲ καὶ τῷ παρόντι προφήτῃ περιέχουσα πρὸς τῷ τέλει προφητείαν μεγάλην καὶ πρᾶξιν ἐπ' Ἐζεκίου γενομένην παράδοξον. Ἐν δὲ τῷ τεσσαρεσκαιδεκάτῳ ἔτει τῆς βασιλείας Ἐζεκίου, ὄγδοον ἦν ἔτος τῆς αἰχμαλωσίας τῶν δέκα φυλῶν. Ὁ δὲ Ἐζεκίας ἐπ' εὐσεβείᾳ τεθαύμασται, καὶ ταῦτα παῖς ἀσεβοῦς γεγονῶς τοῦ Ἀχαζ, ὃς ἀποστάς τοῦ Θεοῦ, ἐπιόντων αὐτῷ Φακεὲ τοῦ Ῥομελίου Σαμαρείας κρατοῦντος, καὶ Ῥαασσῶν τοῦ Συρίας βασιλέως, πρὸς ἐπικουρίαν ἐκάλεσε Θεγλαφαλάσσαρ τὸν Ἀσσύριον, δώροις πείσας πολλοῖς, ὃς ἐλὼν Δαμασκὸν καὶ Συρίαν, ὑποφόρους ἐτίθετο, τὸν Ἀχαζ, οὗ γεγονῶς Ἐζεκίας ὑποκεῖσθαι δασμοῖς οὐκ ἠνέσχετο, καὶ διὰ τοῦτο στρατεύει Σενναχηρείμ ἐπ' αὐτόν. Καταδηώσας δὲ τὴν Σαμάρειαν, καὶ πολλὰς τῆς Ἰουδαίας πόλεις ἐλὼν καὶ καταντήσας εἰς Λάχεις στρατηγὸν ἑαυτοῦ Ῥαψάκην ἀπέστειλεν εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ. Λέγεται δὲ οὗτος ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας εἶναι τῶν δέκα φυλῶν. Οὗ τεκμήριον τὸ εἰδέναι τοῦτον Ἰουδαίῳ διαλέγεσθαι. Οὐπὲρ ἐπιόντος Ἐζεκίας καίτοι πεποιθῶς ἐπὶ Κύριον, καὶ πᾶσαν ἐπ' αὐτῷ θέμενος τὴν ἐλπίδα, στρατηγικῆς οὐκ ἡμέλει φροντίδος τε καὶ συνέσεως, τὰς ἐκτὸς τῆς πόλεως ἀποφράττων πηγὰς, ὑδάτων ἀπορίαν τοῖς ἐπιούσι ποιούμενος, περιφράττων τε τὰ τεῖχη, καὶ προτείχισμα πάλιν αὐτῶν προβαλλόμενος. Μεθ' ἃ πάντα, θεοσεβείας τοῖς ὑπὸ χεῖρα καθειστήκει διδάσκαλος. Πλείους γὰρ, φησὶ, μεθ' ἡμῶν, ἢ μετὰ τῶν πολεμίων ὑπάρχουσι. Μετὰ γὰρ τοῦ Ἀσσυρίου βραχίονας εἶναι σαρ 2312 κίνους, μεθ' ἡμῶν δὲ Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν. Ἐφ' οἷς φησιν ἡ Γραφή τῶν Παραλειπομένων· Καὶ κατεθάρσησεν ὁ λαὸς τοῖς λόγοις Ἐζεκίου βασιλέως Ἰούδα. Πρὸς γὰρ τοῖς ἄλλοις Ἐζεκίου κατορθώμασι, γυμνάσιον ἀρετῆς, καὶ θεοσεβείας ἔνδειξιν πλείονος Θεοῦ αὐτῷ παρέσχε, διὰ τῆς πρὸς τὸν πολέμιον παρατάξεως. Διὸ καὶ συνεχώρησε τὸν Ἀσσύριον πλησίον γενέσθαι τῆς πόλεως. Τῶν δὲ νῦν ὀνομαζομένων Ἐλιακίμ καὶ Σομνὰ, κὰν τῷ ῥήματι τῆς φάραγγος ἐμνημόνευσεν, καὶ τὰ νῦν περὶ αὐτῶν ἀρμόσει τοῖς φθάσασιν, τὸν δὲ Σομνὰν αὐτομολῆσαι, παῖδές φασιν Ἑβραίων, πρὸς τὸν Ἀσσύριον σὺν ἑτέροις αὐτῷ διὰ φόβον δεξιὰν παρασχόμενον· ὅθεν ἐρρέθη τὰ προλαβόντα περὶ αὐτοῦ. Ὡς ἀντικειμένη δὲ δύναμις ὁ Ῥαψάκης ἀλαζονικῶς ἄγαν ἐναντίαν ἀφῆκε τῷ προφήτῃ φωνήν. Ἀντὶ τοῦ, τάδε λέγει Κύριος, ὁ βασιλεὺς ὁ μέγας εἰπών· Ὡς οὐκ ἀγνοῶν δὲ δι' εὐχῶν καὶ λόγων θεοσεβείας τὸν Ἐζεκίαν κρατεῖν, ὡς πρὸς παρόντα φησί· Μὴ ἐν

βουλή καὶ λόγοις χειλέων παράταξις γίνεται; καὶ ψιλῇ τοῦτον προσηγορία καλεῖ, τὸν Ἀσσύριον, καὶ βασιλέα, καὶ μέγαν εἰπόν. Τινὲς δὲ φασιν, ἐπειδὴ σοφώτεροι τῶν ἄλλων ἐδόκουν Ἑβραῖοι τὸν Μωσέως ἔχοντες νόμον, καὶ γοῦν ἔφασκον, Μακάριοί ἐσμεν Ἰσραὴλ, ὅτι τὰ ἀρεστὰ Κυρίῳ, ἡμῖν γνωστά ἐστίν· τοῦτο καθαίρων ὁ Ῥαψάκης ἐν πολέμῳ φησὶν ὑπάρχειν ἀνόνητον. Προκαλεῖται δὲ πρὸς τὴν δι' ὄπλων κρίσιν αὐτόν. Πρὸς ὃν εἶπεν ἄν Ἐζεκίας· "Οὔτοι ἐν ἄρμασι, καὶ οὔτοι ἐν ἵπποις," καὶ τὰ ἐξῆς. Συκοφαντεῖ δὲ αὐτόν, ὡς θαρρόντα τῷ Φαραῷ. "Ὅς τοῖς ἐπ' αὐτῷ, φησὶ, θαρρόυσιν ἐστὶ πολεμίου πικρότερος, συνθήκας οὐκ εἰδὼς φυλάττειν αὐτοῖς, πρὸς τῷ καὶ λίαν εἶναι σαθρός. Ἴσως δὲ, φασὶν, ἐπεὶ τινες τῶν πρὸ αὐτοῦ βασιλέων προσεκαλέσαντο τὸν Αἰγύπτιον, καὶ τὸν Ἐζεκίαν οἶεται τούτῳ θαρρῆν. Καὶ τοῦτο μὲν ὡς ἐν παρέργῳ προσέρριψε. Τῆς δὲ τοῦ Θεοῦ λοιπὸν συμμαχίας καθάπτεται τὸν ἐπὶ πάντων εἶναι Θεὸν αὐτὸν ἀγνοῶν. Τοιγαροῦν φησι, Τί θαρρῆεις ἐπὶ Θεὸν, οὗ καθεῖλες τὰ ὑψηλά τε καὶ τὰ θυσιαστήρια; ὤτετο γὰρ ὡς οὐ τῶν εἰδώλων, τοῦ δὲ Θεοῦ καθεῖλεν Ἐζεκίας τὰ ὑψηλά. Εἰ ἐπὶ τούτῳ δὲ θαρρῆετε, μίχθητε τῷ Κυρίῳ μου, τοῦτ' ἐστὶ στήτε πρὸς μάχην. Κατατρέχει δὲ, ὡς μηδὲ δισχιλίους ἐχόντων δυναμένους ἰπάζεσθαι· ἀγνοῶν ὡς ὁ θεοσεβὴς Ἐζεκίας τὸν νόμον ἐφύλαττε, περὶ βασιλέως εὐσεβοῦς ἀγορεύοντα· Οὐ πληθυνεῖ ἑαυτῷ ἵππους. Ἄπειροι δὲ τυγχάνοντες ἰπικῆς, πῶς δύνασθε, φησὶν, ἀποστρέψαι εἰς πρόσωπον τῶν ἡμετέρων τοπαρχῶν; Ἄνθ' οὗ Σύμμαχος φησι, καὶ πῶς ὑποστήσει τὸ πρόσωπον ἄρχοντος ἑνὸς τῶν δούλων τοῦ Κυρίου μου τῶν μικρῶν; εἰ δὲ θαρρῆετε πρὸς τοῦτο τοῖς Αἰγυπτίοις, ἡμέτεροι, φησὶν, οἰκέται τυγχάνουσι. Πολλῷ μᾶλλον ἄρα καὶ οἱ θαρρόντες αὐτοῖς καὶ σχεδὸν ἤδη δουλεύουσιν. 2313 Δυστρόπως δὲ συλλογίζεται μὴ Θεοῦ χωρὶς ἐπιέναι τῇ πόλει λέγων· Εἰ μέγας ἐστὶ, καὶ τῆς Ἰουδαίας ὑπερμαχεῖ, ἢ μὴ θέλοντος ἐπέβημεν ταύτης, καὶ πῶς ἐστὶν ἰσχυρός; ἢ βουλομένου παρεγενόμεθα, καὶ ὡσπερ τῶν ἄλλων, καὶ ταύτης κρατήσομεν. Τοιγαροῦν καὶ τὸν Ἰσραὴλ ἀδελφούς ὄντας ὑμετέρους ἐχειρῶσαμεθα, πρὸς τῷ μὴ λέγειν ὑμᾶς, ὡς τοὺς ἄλλους ὁ Θεὸς μὴ ὄντας αὐτοῦ παραδέδωκεν. Ἄγνοῶν ὡς καὶ Ἰσραὴλ εἰδωλολατρῆσας Θεοῦ προῆλθεν ἀλλότριος. Δῆλον δὲ, φασὶν, εἰ ἐξ εἰκότων ἔλεγε ταῦτα, ἐκ τοῦ νικῆσαι τὸν Ἰσραὴλ λαὸν ὄντα δῆθεν Θεοῦ, ἢ καὶ ἦσθετο Θεοῦ τοῖς αὐτοῦ λογισμοῖς ὑποβάλλοντος ἐπελθεῖν Ἰουδαίους διὰ τὰς ἐκείνων παρανομίας. Εἶτα παραινεῖ τῷ λαῷ παραδοῦναι τὴν πόλιν, καὶ τὴν διαβόητον καὶ παρ' αὐτοῖς Ἐζεκίου καθαιρεῖ θεοσεβίαν. Καὶ ἄνω δὲ συνέκρουσεν αὐτόν, ὡς καθελόντα τὰ ὑψηλά, οἷς ἔγνω κατὰ τὴν Ἀχαζ βασιλείαν χαίροντα τὸν λαὸν Θεοῦ νομίζων αὐτά. Εἶτα συλλογίζεται, ὡς εἰ τοὺς ἄλλους οὐκ ἔσωσαν οἱ θεοὶ, οὐδὲ τὸν Ἰούδαν ὁ Κύριος, οὐδὲν τῶν ἄλλων αὐτὸν διαφέρειν οἰόμενος. Πρὸς ἃ ῥηθέντα κατὰ πρόσταγμα σιγῶσι βασιλικόν. Εὐσεβῶς γὰρ οὐκ ἀποκρίνεται βλασφημῆς, ἀντὶ ὡς μὴ πρὸς τοῦτο μειζρόνως αὐτὸν ἐρεθίσειεν. Κατὰ τὸ, "Μὴ ἔκκαιε ἄνθρακας ἀμαρτωλοῦ." Καὶ ἀνόνητον δὲ τοῖς ἀνιάτα τὴν ψυχὴν νοσοῦσι προσδιαλέγεσθαι, πρὸς οὓς δεῖ πεφράχθαι τῇ σιωπῇ, κρύπτοντας μὲν τοὺς ἀληθεῖς λόγους ἐν ἑαυτοῖς, περιμένοντας δὲ τὴν ἐκ Θεοῦ κατὰ τούτων εὐκαιρὸν κίνησιν. Οὐ πρὸς ἡμᾶς γὰρ ἔτι, πρὸς Θεὸν δὲ τὸν πόλεμον ἔχουσιν ὁ ποιητέον ἐν καιρῷ διωγμῶν ἐν ταῖς βλασφημίαις τῶν ἀσεβῶν διαλέξεται λέγοντι πειθομένους Δαβίδ· "Ἐθέμην τῷ στόματί μου φυλακὴν. Ἐν τῷ συστῆναι τὸν ἀμαρτωλὸν ἐναντίον μου, ἐκωφώθην καὶ ἔταπεινώθην, καὶ ἐσίγησα ἐξ ἀγαθῶν." ΚΕΦΑΛ. ΛΖ'. αζ'. 9Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἀκοῦσαι τὸν βασιλέα Ἐζεκίαν, ἔσχισε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ περιεβάλετο σάκκον, καὶ ἀνέβη εἰς τὸν οἶκον Κυρίου⁹, κ.τ.λ. Ἔθος ἦν Ἑβραίοις ἐπὶ ταῖς κατὰ Θεοῦ βλασφημίαις περιβρῆγνυσθαι τοὺς χιτῶνας· τοιγαροῦν εἰπόντος τοῦ Σωτήρος, "Ἀπάρτι ὄψεσθε τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου καθήμενον ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως, καὶ ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ," ὁ ἀρχιερεὺς διέβρῆξε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ λέγων, "Ἐβλασφήμησεν." Καὶ δι' ἑνὸς δὲ λέγει τῶν προφητῶν, "Διαβρῆξατε τὰς

καρδίας ὑμῶν, καὶ μὴ τὰ ἱμάτια." Τὰς ἑαυτῶν γὰρ ὤοντο θεραπεύειν παρανομίας, εἰ ἐπὶ ταῖς κατὰ Θεοῦ βλασφημίαις περιῤῥηγγύνοντο τὴν ἐσθῆτα. Τοῦτο δὲ καὶ νῦν ἔδρων, ὡς δυσσεβῶν κεκοινωνηκότες ῥημάτων διὰ τῆς ἀκοῆς, ἢ ὡς δι' αὐτοῦ βλασφημομένου Θεοῦ, Οὐ γὰρ ἀνελεθεῖν συνεχωρήθη μέχρι πυλῶν, ἵνα καὶ τοιαῦτα βλασφημοῦντος 2316 ἀκούσωσιν, εἰ μὴ τούτου γεγόνασιν αἴτιοι. Ἔτι δὲ 2316 καὶ ἡγωνίων μὴ ἄρα πάθωσιν ἄπερ καὶ ἡ Σαμάρεια διὰ τὴν ἀσέβειαν τὴν αὐτῶν. Σάκκον δὲ πένθους ἔχων σχῆμα διὰ μέσης ὁ βασιλεὺς ἐχώρει τῆς ἀγορᾶς ἐν τῷ ναῶ, δεικνὺς ἑαυτὸν ταπεινὸν τῷ Θεῷ καὶ κεκακωμένον, ὡς ἂν ἐλέου τυχεῖν ἀξιῶν. Ὁμοίως δὲ πάλιν ἔχοντας ἀντὶ στολῶν ἱερατικῶν πρὸς τὸν προφήτην τοὺς ἱερέας ἀπέστειλεν παραγγείλας εἰπεῖν, Τάδε λέγει Ἐζεκίας, μὴ προσθεῖς ὁ βασιλεὺς. Ἐλεγμοῦ δὲ καὶ ὀργῆς τὴν ἡμέραν καλεῖ, ἐν ἧ Ἐθεὸς ὀργιζόμενος τὰς αὐτῶν ἀμαρτίας διήλεγξεν. Ἐοίκαμεν δὲ, φησὶν, ἐθελούση τεκεῖν, καὶ μὴ καρτερούση τὴν βάσανον, μὴ δυνάμενοι λέγειν· "Ἐκ τοῦ φόβου σου, Κύριε, ἐν γαστρὶ ἐλάβομεν, καὶ ὠδινήσαμεν, καὶ ἐτέκομεν πνεῦμα σωτηρίας." Διὸ φησι, τὸν Θεόν σου, Θεὸν ἑαυτῶν ὀνομάζειν οὐκ ἐτολμήσαμεν. Τοῖς Ῥαψάκου δὲ προσέχοι λόγους, καὶ τὸ δοκοῦν δρασάτω περὶ τοῦ πέμψαντος ἐπεξιῶν, ἢ καὶ παραπεμπόμενος· οὐδὲ, ὡς προφήτα, γινώσκων ὡς τὸ πᾶν ἡμῶν πλῆθος ἤδη ληφθὲν ὑπὸ τῶν πολεμίων γεγένηται, ὑπὲρ ἡμῶν τῶν καταλειφθέντων ἰκέτευσον. Μήπω δὲ μηδὲν εἰπόντας ὁ προφήτης ἐλθόντας προέφθασεν, ὡς ἂν εἰσακούσαντος Ἐζεκίου τοῦ Θεοῦ κατὰ τὸ, "Ἔτι σοῦ λαλοῦντος ἐρῶ, Ἴδου ἐγὼ πάρειμι," καὶ τῷ προφήτῃ προαποκαλύψαντος τὰ παρὰ Ῥαψάκου, καὶ τὰ παρὰ τοῦ βασιλέως, καὶ τὰ μέλλοντα τῷ Ἐζεκίᾳ λεχθήσεσθαι. Καὶ τὸ ἀνθρώπινον ἐν ἀρχῇ πάθος ἀνεῖλεν, μὴ φοβηθῆς εἰπὼν, προαγορεύει τε τὰ μέλλοντα καταλαβεῖν τὸν Ἀσσύριον. Ὡς γὰρ αἱ ἑκατὸν ὀδοῖκοντα πέντε χιλιάδες πεπτώκασιν, εἰς τὴν ἑαυτοῦ φυγῶν τοῖς ἑαυτοῦ θεοῖς σωτηρίας προσέφερε χαριστήρια. Ἐγνώ δὲ σφαγεῖς τὴν τούτων ἀσθένειαν, δι' ὧν ἐνόμιζε καὶ τὰ πρῶτα πεποικέναι, ἀλλ' οὐ τοῦ Θεοῦ συγχωρήσαντος· κατὰ τὸ λεχθὲν τῷ προφήτῃ· "Μὴ ὑψωθήσεται πρίων ἄνευ τοῦ ἔλκοντος αὐτὸν, ἢ δοξασθήσεται ἀξίνη ἄνευ τοῦ κόπτοντος;" Πνεῦμα δὲ, φησὶν ὁ Θεὸς, αὐτῷ ἐμβαλῶ, ὑφ' οὗπερ ἀπατηθεῖς ἐπανήξει. Καὶ ταύτην πρώτην ποιεῖται προφητείαν ὁ λόγος ἐπὶ τῆς προκειμένης ἱστορίας. ηκ'. 9Καὶ ἀπέστρεψε Ῥαψάκης, καὶ κατέλαβε τὸν Ἀσσυρίων πολιορκοῦντα Λοβναῖν. Καὶ ἤκουσεν βασιλεὺς Ἀσσυρίων ὅτι ἐξῆλθε Θαρακὰ βασιλεὺς Αἰθιοπίων πολιορκῆσαι αὐτὸν, καὶ ἀκούσας, ἀπέστρεψε. Καὶ ἀπέστειλεν ἀγγέλους πρὸς Ἐζεκίαν, λέγων· Οὕτως ἐρεῖτε Ἐζεκίᾳ βασιλεῖ τῆς Ἰουδαίας· Μὴ σε ἀπατάτω ὁ Θεὸς σου⁹, κ.τ.λ. Ἀθρόως ἄπρακτος ὁ θρασὺς ἀπῆει Ῥαψάκης ἐκστὰς ὑπὸ Θεοῦ τὴν διάνοιαν. Ὁ δὲ τούτου βασιλεὺς μετὰ τὴν Λαχεῖς, τὴν Λόβνα τῆς Ἰουδαίας πόλιν πολιορκῶν, ἔσπευδεν ἐπ' Αἰθιοπίαν, καθὰ Θεὸς προεῖπεν, οὐκ ἀγαθῶν ἀγγελθέντων αὐτῷ, γέμου 2317 σαν ἀπειλῶν καὶ πάσης βλασφημίας Ἐζεκίᾳ πέμψας ἐπιστολήν, ὡς ἰδίᾳ δυνάμει πάντα ἐλὼν ὑποχείρια, καθὰ φθάσας ὁ προφήτης πρὸ τῶν ἔργων ἐμήνυσεν, "Οὐαὶ, λέγων, Ἀσσυρίοις, ἢ ῥάβδος τοῦ θυμοῦ μου καὶ ὀργῆς ἐστὶν ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν," καὶ ἐξῆς. Αὐτὸς δὲ οὐχ οὕτως ἐνεθυμήθη. Καὶ τὰς νῦν τοῦ Σενναχηρείμ ἀπειλὰς ἐπὶ τούτοις ἐπήνεγκεν, αἱ προῤῥηθεῖσαι νῦν ἐπληρώθησαν. Ὁ δὲ πάλιν ἐπὶ τὸν ναὸν καταφυγῶν τοῦ Θεοῦ, δείκνυσιν αὐτῷ τὴν ἐπιστολήν, οὐχ ὡς ἀγνοοῦντι, μάρτυρα δὲ τῆς τσαύτης αὐτὸν βλασφημίας ποιούμενος, καὶ τὴν κατὰ πάντων αὐτοῦ δεσποτείαν ὁμολογῶν, καὶ ὡς ψευδεῖς οἱ λεγόμενοι τῶν ἐθνῶν εἶεν θεοί. Δι' ὑπερβάλλουσιν δὲ τὸ πρῶτον εὐλάβειαν, οὐκ εὐξάμενος ὅτε τὸν σάκκον ἐνεδύσατο, ὡς ἐπὶ Θεοῦ μηδὲ στόμα διᾶραι τολμῶν, πρεσβευτῆ δὲ μόνῳ τῷ προφήτῃ χρησάμενος, δι' αὐτοῦ νῦν ἀξιωθεῖς ἀποκρίσεως, θαρρῆει τὴν προκειμένην ἀναπέμπειν εὐχήν. καλη'. 9Καὶ ἀπεστάλη Ἡσαΐας υἱὸς Ἀμὼς πρὸς Ἐζεκίαν, καὶ εἶπεν αὐτῷ· Τάδε λέγει Κύριος ὁ Θεὸς Ἰσραὴλ· Ἦκουσα ἃ προσηύξατο πρὸς με, περὶ Σενναχηρείμ βασιλέως Ἀσσυρίων. Οὗτος ὁ λόγος, ὃν

ἐλάλησε περὶ αὐτοῦ ὁ Θεός. Ἐφαύλισέ σε, καὶ ἐμυκτήρισέ σε, παρθένος θυγάτηρ Σιών⁹, κ.τ.λ. Τοὺς προφήτας οἱ ἀκούοντες ἐγνώριζον εἶναι προφήτας οὐκ ἀπὸ τῶν χρόνοις ἐσομένων μακροῖς (ἠγνόουν γὰρ), ἀλλ' ἀπὸ τῶν μικρῶν ὕστερον βεβαιουμένων ἔργοις προρρήσεων, ἀφ' ὧν καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἐπίστευον. Ὅθεν προλέγει περὶ ὄνων ὁ Σαμουὴλ· καὶ ἄλλος, περὶ νοσοῦντος βασιλέως υἱοῦ· ὁ δὲ, βασιλέως Ἰσραὴλ προαγορεύει τὸν θάνατον. Συνεχῶρει δὲ τοῦτο Θεός, ὡς ἂν μὴ λιχνεῖα προγνώσεως, ἐπ' εἰδωλολατρείαν τρέποιντο καὶ χρηστήρια καὶ τὰς πλάνας καθόλου τὰς μαντικάς. Ὅθεν καὶ νῦν Ἐζεκίας ἄνεισι μὲν ἐπὶ τὸν νεών. Ἀποκρίνεται δὲ τὸ μέλλον Θεός, διὰ τοῦ προφήτου φθεγξάμενος. Καὶ χρησμὸς δίδεται δεύτερος, Θεοῦ δεικνύντος ὡς ἀκήκοεν αὐτοῦ τῆς εὐχῆς. Καὶ πρὸς τὸν Ἀσσύριόν φησι· Σὺ μὲν κατηλαζονεύσω κατ' ἐμοῦ, καὶ τῆς ἀνακειμένης μοι πόλεως, φοβεῖν ἐλπίσας τὴν ἀδιάφθορον καὶ διὰ τοῦτο παρθένω παραβαλλομένην τοῦ Θεοῦ πόλιν, καὶ τὸν ἐν αὐτῇ λαὸν θυγατέρα Σιών τε καὶ Ἱερουσαλὴμ χρηματίζοντα. Καὶ αὐτὸς δὲ καθαρεύων εἰδωλολατρίας παρθένος ὠνόμασαι. Διὸ καὶ τῷ ἰδίῳ θαρρήσας Θεῷ τὰς σὰς ἐγέλασεν ἀπειλάς, ἀντὶ δὲ τοῦ, ἐπὶ σοὶ κεφαλὴν ἐκίνησεν, ἐξέδωκε Σύμμαχος, ὅπισθέν σου κεφαλὴν ἐκίνησε. Μὴ δοῦσα γὰρ σοὶ πρὸς τὰς βλασφημίας ἀπόκρισιν, ἀποστρέψαντί φησιν, ἐπὶ σοὶ κεκίνηκε κεφαλὴν, ἔλεγέν τε μηκέτι σιγῶσα, τίνα ὠνείδισας καὶ παρώξυνας; ἀνθ' οὗ, ἐβλασφήμησας ἐξέδωκαν οἱ λοιποὶ οὐ λογιζάμενος ὡς 2320 ὕψιστός ἐστι καὶ Θεός Ἰσραὴλ, οἰηθεὶς μηδὲν διαφέρειν τῶν ὑπὸ σοὶ γεγονότων θεῶν, καὶ ἰππικῇ δυνάμει τῆς ἑαυτοῦ ἀναβεβηκέναι πρὸς ὕψος ὄρων καὶ ἐπ' ἐσχάτου Λιβάνου κυπαρίττους ἀποκεκοφέναι, καὶ κέδρους, δηλῶν τὰς ἐπηρμένους τῶν λοιπῶν ἐθνῶν βασιλείας. Τὰς δὲ κυπαρίττους ὁ μὲν Ἀκύλας ἐλάτας, ὁ δὲ Σύμμαχος ἀρκεύθους ἐξέδωκεν. Καὶ ἀντὶ τοῦ, εἰς ὕψος μέρους τοῦ δρυμοῦ, εἰς ὕψος τοῦ ἄκρου αὐτοῦ εἰς τὸν δρυμόν, τοῦ Καρμήλου αὐτοῦ τὰ ἄκαρπα, καὶ Θεὸν οὐκ εἰδὸτα ἔθνη, καλέσας δρυμόν. Ἀπηυθαδίετο δὲ κακεῖνο προσθεῖς, καὶ ἔθηκα γέφυραν, καὶ ἠρήμωσα ὕδατα, καὶ πᾶσαν συναγωγὴν ὑδάτων. Ἡ κατὰ Σύμμαχον, ἐγὼ ὠρυξα καὶ ἔπιον ὕδωρ, καὶ ἠρήμωσα ἐν ἵχνει ποδός μου πάντας ποταμοὺς συνεχομένους, τὰ τῶν ἐθνῶν πλήθη, καὶ τοὺς περὶ θεῶν λόγους αὐτῶν αἰνιττόμενος, καὶ ἐπ' οὐδενὶ μὲν ἀγαθῷ, ἐπ' ἀφανισμῷ δὲ ὧν ἐπέβη χωρίων καυχώμενος. Τινὲς δὲ τὴν τῶν Ἰουδαίων χώραν Λίβανον εἰρήσθαι φασί, καὶ τὴν ἐν ἧ κατώκουν αἱ ἰ φυλαί· ὑψηλαὶ μὲν γὰρ αὐταί, Θεὸν ἔχουσαι βοηθόν. Δασεῖαι δὲ τοσοῦτους ἔχουσαι τοὺς οἰκήτορας, ὧν τὴν μὲν εἶλε παντελῶς, τὴν δὲ πλὴν ὀλίγων, ἃς ἐνόμισας, φησὶν, ἰδίᾳ δυνάμει χειρώσασθαι, καὶ κρατῆσαι τῆς Ἰσραὴλ βασιλείας, ἣν ἐκάλεσεν ὕψος κέδρου, μέρος δὲ δρυμοῦ, τὸ τῆς Ἰουδαίας ἀπολωλός. Εἶτα περὶ γεφύρας φησὶ, καὶ ποταμῶν ἀφανιζομένων, ἅπερ ἐποίουν οἱ τῆς Ἀσίας κρατοῦντες, πολυχειρῖα θαρρόντες. Τοὺς μὲν γὰρ ἐγεφύρουν τῶν ποταμῶν. Ὁ δὲ Ξέρξης καὶ τὸν Ἑλλήσποντον. Οἱ δὲ ἀπέλειπον ὑπ' ἐκείνων γενόμενοι τῷ τῶν πινόντων οὐκ ἀντέχοντες πλήθει. Ἄλλ' ουστον ἐστὶ ταῦτα, φησὶν. Ἐγὼ γὰρ κατ' ἐκείνων, τοῦ παθεῖν τὸν ὄρον ἐξήνεγκα. Σὺ δὲ τὴν παρ' ἐμοὶ πρόπαλαι κρατοῦσαν γνώμην ἠγνόηκας περὶ τῆς τῶν ἀσεβούντων ἀπωλείας ἐθνῶν. Οἱ δὲ περὶ Σαμαρείας καὶ τῆς Ἰουδαίας εἰπόντες εἰρήσθαι. Ἐξῆν σοι, φασί, τοῖς ἐμοῖς ἐντυχεῖν προφήταις, καὶ γνῶναι τὰ προθεσπισθέντα περὶ αὐτῶν, ἃ νῦν εἰς ἔργον ὀργάνω σοὶ χρησάμενος ἤγαγον. Ἐμῆ γὰρ ὡσπερ χειρὶ τούτους τῆ ἀνεξικακία διακρατῶν, ἐπεὶ μὴ ἐπέστρεφον πρὸς τὸν Σωτῆρα τὸν ἑαυτῶν, ἀνήκᾳ σοὶ τούτους, καὶ τότε γέγονας ἐγκρατῆς. Ἄκαρποι γὰρ ὄντες, ἀγρώσκει καὶ χόρτω εἰκάζοντο δωμαίων, καὶ μηκέτι σκεπασθέντες ἀπεξηράνθησαν, ὅπερ οὐκ ἂν ἔπαθον ἄμπελος ἢ ἔλαια τυγχάνοντες. Σὺ δὲ μὴ ταῦτα φρονῶν ἀήθης καὶ τῆς ἐμῆς πόλεως ἐν ὁμοίῳ κρατεῖν. Οὐ γὰρ ἀγνωῶ σου τὰς ἐνθυμήσεις, οὐδὲ τὴν εἴσοδόν τε καὶ ἔξοδον τῶν σῶν λογισμῶν. Τινὲς δὲ τὸν μὲν θάνατον αὐτοῦ διὰ τῆς ἀναπαύσεως δηλοῦσθαί φασιν. Εἴσοδον δὲ καὶ ἔξοδον,

τὴν ἐν παντὶ τῶν πρακτέων ὁδόν. Λέ 2321 γων δὲ ὡς ἡ πικρία σου ἀνέβη πρὸς με, ἢ κατὰ Σύμμαχον, ἢ ἀλαζονεία σου εἰς τὰ ὠτά μου, σημαίνει τὸ νῦν αὐτὸν ὑφέξειν τὴν ἐπὶ τούτοις ποιήν. Λοιπὸν, ὡς περὶ κτήνους φησίν. Φιμὸν κατὰ τοῦ στόματός σου τοσοῦτον ἐμβαλῶ, ὡς καὶ αὐτὴν συνέχοντά σου τὴν ἀναπνοὴν ἀποπνίξαι. Ὁ δὲ Σύμμαχος, Δῶσω, φησὶ, κρίκον εἰς τὸν μυκτῆρά σου, καὶ χαλινὸν εἰς τὰ χεῖλη σου, ὡς ἂν μὴ ἔχοι πρὸς ὃ τι θέλοι χωρεῖν, ἔλκοιτο δὲ εἰς τοῦπίσω πρὸς Βαβυλῶνα βαδίζων καὶ μὴ βουλόμενος, ἢ καὶ ἄλλως ἀπειλεῖ καθάπερ χαλινῶ ταῖς πληγαῖς τῆς βλασφημίας ἀπειρξείν αὐτόν. Ταῦτα μὲν οὖν εἰρήσθω, φησὶ, πρὸς ἐκεῖνον καὶ μὴ παρόντα τῷ σώματι. Πρὸς σὲ δὲ λέγω τὸν Ἐζεκιάν. Εἰς οἱ δεῖ σημείου τῶν εἰρημένων πρὸς πίστιν, ἴσθι τὸν παρόντα τοῦτον ἐνιαυτὸν τοῖς αὐτομάτως φυομένοις ἐκ γῆς τραφησόμενος. Γεωργῆσαι γὰρ διὰ τοὺς πολεμίους κεκώλυσαι. Ἀντὶ γὰρ τοῦ ἔσπαρκα, αὐτόματα πάντες ἐξέδωκαν οἱ λοιποί. Τοῖς δὲ τούτων ὑπολοίποις ἐνιαυτὸν τραφήσῃ τὸν δεύτερον. Ἀντὶ δὲ τοῦ τὸ κατάλειμμα, Ἀκύλας μὲν καὶ Θεοδοτίων αὐτοφυῆ, ὁ δὲ Σύμμαχος ἀπὸ δένδρων ἐξέδωκαν. Δύο ταῦτα στενοχωρηθέντες ἔτη, διὰ τὸ τὴν χώραν ὑπάρχειν ἀργόν, κατὰ τὸ τρίτον ἔτος, τὰς ἐκ γῆς ἀπολαύσεις καρπώσεσθε κατ' εἰρήνην διάγοντες, οἱ ἐν Ἰουδαίᾳ μετὰ τὴν ἄλωσιν Σαμαρείας ὑπόλοιποι, ρίζαν ἐν ψυχῇ θεοσεβείας βαλλόμενοι, καὶ τῆς ἐμῆς γεωργίας ἄνω βλέποντα καρπὸν ἀποδώσετε, διὰ τοῦτο σωζόμενοι. Τινὲς δὲ, τὰ δύο, φασίν, ἔτη τραφήσεσθε ἐκ τῶν ἀποτεθέντων, ὡς ἐν πολιορκίᾳ καρπῶν, ἅπερ ἔτυχον σπεύραντες. Δύο γὰρ ἐπιμείναντες ἔτη τῇ Σαμαρείᾳ, τῷ τρίτῳ πεσοῦσης αὐτῷ τῆς στρατιᾶς θεηλάτῳ πληγῇ, φυγὰς ὑπεχώρησεν. Τὸ δὲ τῆς εὐθυμίας βέβαιον ὡς ἐπὶ φυτῶν ἢ ρίζα δηλοῖ, τὸ δὲ πολυχρόνιον τὸ καὶ ἄνω σπέρμα ποιεῖν. Ζηλῶσαι δὲ φησὶ Κύριος ἅμα μὲν, ὡς ὑπὲρ πόλεως ἰδίας· ἅμα δὲ, καὶ διὰ τὰς κατ' αὐτοῦ βλασφημίας. Σῶσω δὲ, φησίν, ὑμᾶς, διὰ τὸ πρέπον ἐμοί. Εἰ δὲ χρή καὶ ἄνδρα τιμῆσαι, καὶ ὡς πρὸς τὰ τῇ δοῦναι τὴν σωτηρίαν τῆς πόλεως, διὰ Δαβὶδ τὸν ἐμὸν δοῦλον (οὕτω γὰρ ἐξέδωκαν οἱ λοιποὶ) τῆς πόλεως οἰκιστὴν καὶ βασιλέα πρῶτον γενόμενον· ὡς ἂν γνοῖεν πάντες ὅσον ἡ θεοσεβεία δύναται, καὶ τοῖς μετὰ χρόνον ἀναξίοις σωτηρίαν χαριζομένη. Τοῖς δὲ λόγοις ἠκολούθει τὰ ἔργα, τοσοῦτων ἀπολωλότων, οἷς ὁ τούτων οὐ συναπώλετο βασιλεὺς, ὡς ἂν ἰδὼν τὸ πραχθὲν, τὴν ἄθειον αὐτοῦ γλῶσσαν ἐπιστομίσειν, καὶ μειζρόνως κολάζοιτο τῶν ὑπηκόων τῇ συμφορᾷ, καθάπερ καὶ Φαραῶ. Ἦν δὲ καὶ πικροτέρας τιμωρίας τὸ πρὸς τῶν παίδων παθεῖν. Ἀνάξεις δὲ πρὸς θεωρίαν τὸν λόγον. Τὴν γὰρ τοῦ Θεοῦ πόλιν τὴν Ἐκκλησίαν πολιορκοῦσιν αἰρετικοὶ, καθάπερ ὑπὸ στρατηγῷ τῷ διαβόλῳ ταττόμενοι. Τούτων πολ 2324 λὰ βλασφημούντων ἀσκητέον τὴν σιωπὴν Παύλῳ λέγοντι πειθομένους, μὴ λογομαχεῖν ἐπ' οὐδενὶ χρησίμῳ. Καὶ πάλιν, αἰρετικὸν ἄνθρωπον μετὰ μίαν καὶ δευτέραν νουθεσίαν παραιτοῦ. Τοῖς γὰρ κεκρατημένοις οὐ δεῖ ἐγχειρεῖν ὡς νοσοῦσιν ἀνιάτα. Γέγραπται γὰρ, Εἰς ὧτα ἀκουόντων λάλει. Κἂν ἀναπαύσεις οὖν ἐπαγγέλλωνται, κατὰ Ῥαψάκην· κἂν ἀπειλῶσιν, Θεῷ μόνον προσέρχεσθαι χρή, τὴν ἄνωθεν τοῦ μένουσ βοήθειαν. Ἀποσοβήσει γὰρ αὐτοὺς ἀφανῶς τὴν Σιών διαφυλάττων ἀνάλωτον. Πύλαι γὰρ ἄδου τῆς Ἐκκλησίας οὐ κατισχύσουσι. ΚΕΦΑΛ. ΛΗ'. ακβ'. Ὁ ἔγενετο δὲ ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, ἐμαλακίσθη Ἐζεκιᾶς ἕως θανάτου. Καὶ ἦλθε πρὸς αὐτὸν Ἡσαΐας υἱὸς Ἀμῶς ὁ προφήτης, καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν· Τάδε λέγει Κύριος, Τάξαι περὶ τοῦ οἴκου σου. Ἀποθνήσκεις γὰρ σὺ, καὶ οὐ μὴ ζήσῃς. κ.τ.λ. Ὁ λέξας Θεός, "Ἐγὼ ἀποκτενῶ, καὶ ζῆν ποιήσω. πατάξω, κἀγὼ ἰάσομαι," τοὺς πολεμίους ἀγγέλου πατάξας πληγῇ, τὸν θεοφιλῆ βασιλέα ζωοποιεῖ. Τὸ γὰρ, ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, τοῦτο παρίστησιν τῷ τῆς ἐκείνων πληγῆς. Θεὸς δὲ τὸ τέλος αὐτῷ προδηλοῖ, τῆς σωτηρίας ἐνάγων προσαιτήσιν. Δι' οὗ δηλοῦται μὴ τὸν χρόνον τῆς ζωῆς ἀνάγκαις εἰμαρμένης ἡμῖν περικλείεσθαι, Θεὸν δὲ τοῦτον ὀρίζειν, καθ' οὓς οἶδε λόγους αὐτὸς, ἢ παράγων εἰς βίον, ἢ τὰ μέτρα τοῦ χρόνου διδοὺς, ἢ τρόπῳ προσάγων τῷ δοκοῦντι τὴν τελευτήν.

Ὡς μόνω δυνατόν καὶ θνήσκειν μέλλοντας ἐγείρειν, ἐπιμετροῦντα χρόνους ζωῆς, ὡς νυν Ἐzekίαν, καὶ τεθνηκότας ζωοποιεῖν, ὡς ὅσους ἐδήλωσεν ἡ Γραφή. Καὶ πανταχόθεν ἡμῖν οἱ τῆς εἰμαρμένης διαλύονται λόγοι. Ὅπερ Ἐzekίας εἰδὼς, ὅτε μὲν ἔρρωτο, πρὸς τὸν νεῶν ἔθει, περὶ τῶν Ἀσσυρίων αἰτῶν τῇ νόσῳ δὲ πεδηθεὶς, ἐξ αὐτῆς στρωμνῆς ἀνήγαγε τὴν εὐχὴν, πανταχοῦ παρεῖναι τὸ Θεῖον εἰδὼς. Καὶ περὶ τῆς ἰδίας εὐζωΐας μόνον παρῆρησιάζεται, προσθήκην οὐκ αἰτήσας ζωῆς, τῶν κατὰ διάνοιαν εἰδὼς αὐτὸν ἐπιγνώμονα, καὶ τῆς εὐχῆς ἐπιτρέψας τ.... .. κατελήφθησαν μῆτε δοξολογοῦντες ἴσως, ἢ προστιθέντες ἀρεταῖς, μῆτε μὴν ἀμαρτάνοντες, τὸν δὲ τῆς κρίσεως καιρὸν ἐκδεχόμενοι. Τινὲς δὲ φασιν, ὡς οὐκ ἀναιρεῖ τὰς ἐλπίδας τῆς ἀναστάσεως· δηλοῖ δὲ μᾶλλον, ὡς εἰς ἄδην ἀπωλείας ἀπεληλύθειν, μὴ τῆς παρὰ σοῦ βοηθείας τυχὼν παριδόντος τὰς ἐμὰς ἀμαρτίας. Διὸ τῆς σφαλερᾶς ἐκείνης ἐννοίας παυσάμενος, σπεύσω πρὸς γάμον καὶ παιδοποιΐαν ἐλθεῖν, καὶ τοὺς ἐξ ἐμοῦ κήρυκας τῆς σῆς ἀποδείξει δικαιοσύνης. Κἀγὼ δὲ πρὸς τὴν αἰσθητὴν δοθεῖσαν ἡμῖν παραμυθίαν, τὸν σὸν οἶκον ἰὼν, εἰς 2325 τὸν σὸν ἡμᾶς φόβον συστέλλουσαν, χαριστηρίους ἀποδώσω φωνάς. Τινὲς δὲ τὸ, παιδία ποιήσω ἄπερ ἀναγγελοῦσιν, δηλοῦν ἔφασαν, ὅτι χοροστασίαν ψαλτωδῶν παίδων εὐφώνως ὑμνούντων ἐν τῷ ναῷ στήσειν ἐπαγγέλλεται. Δι' οὗ δὲ τὴν τελευταίαν αὐτῷ Θεὸς ἐδήλωσε, διὰ τούτου καὶ τὴν θεραπείαν προσήγαγε, μὴ καὶ ποιεῖν δόξη τὸν προφήτην ἐφύβριστον, κακῶν αὐτὸν μόνων ἀποδείξας διάκονον. Παραδοξοποιῶν δὲ Θεὸς, ὃ δοκεῖ τοῖς τραύμασιν ἐπαύξειν τὴν βλάβην, τὰ σῦκα, τοῦτο πρὸς ἴασιν ἔδωκεν, ὃ καὶ μέγα σημεῖον ἐκπλαγεὶς ὁ Ἐzekίας καλεῖ τοῦ δυνησέσθαι τῷ ποδὶ χρώμενος εἰς τὸν νεῶν ἀνελθεῖν. Ἐν δὲ τῇ δ' τῶν Βασιλειῶν γέγραπται ὅτι πρὸ πάλαι παρὰ τοῦ προφήτου μαθῶν, ὡς ὁ ἥλιος μέλλει τὴν ἐπὶ τὰ πρόσω ποιεῖσθαι ταχύτεραν ὁδὸν, καὶ ὑφ' ἐν τοὺς ἰ' κατιέναι βαθμούς, αὐτὸς ὡς οἰκειότερον σημεῖον τῆς πρὸς τὸν βίον ἀναστροφῆς, τοῦ ἡλίου τὸν ἀναποδισμόν ἐξητήσατο, ἔνθα καὶ φησιν ἡ Γραφή, ὡς ἔλκος αὐτῷ πονηρὸν τῆς ἀρρωστίας πρόφασις ἦν. ΚΕΦΑΛ. ΛΘ'. ἀη'. Ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἀπέστειλε Μαρωδὰχ Βαλαδὰν, ὁ υἱὸς τοῦ Βαλάδον, ὁ βασιλεὺς τῆς Βαβυλωνίας, ἐπιστολὰς, καὶ πρέσβεις, καὶ δῶρα Ἐzekία. Ἦκουσεν γὰρ, ὅτι ἐμαλακίσθη ἕως θανάτου, καὶ ἀνέστη, κ.τ.λ. Ὁ τῶν Ἰουδαίων διδάσκαλος ἔλεγεν νενοσηκέναι τὸν Ἐzekίαν ὡδὴν ἐπὶ τῇ πτώσει τῶν Ἀσσυρίων οὐκ ἄσαντα χαριστηρίον, ὡς ἐπ' Αἰγυπτίοις ὁ Μωσῆς, ὡς ἡ Δεββωρὰ ἐπὶ τῷ Σίσαρᾳ, ὡς ἡ Ἄννα ἐπὶ τῇ γενέσει τοῦ Σαμουὴλ. Εἴτ' ἀρωσθέντα τοῦτον ὁ τῶν Βαβυλωνίων μαθῶν βασιλεὺς, πρεσβεύεται πρὸς αὐτὸν, οὐκ ἀργῶς, ἰδὼν δὲ τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν ἀνεπόδισεν ὁ ἥλιος, διπλασίαν γεγεννημένην. Μηδὲ γὰρ λαθεῖν Χαλδαίους δεινούς περὶ ταῦτα τυγχάνοντας. Θεοποιοῦντες δὲ τὸν ἥλιον, ὑπὸ κρείττονος ὦντο τοῦτο γενέσθαι δυνάμεως. Καὶ τὴν αἰτίαν πολυπραγμονοῦντες, ἔγνωσαν, ὡς δι' Ἐzekίαν ὁ τῶν Ἑβραίων ταῦτα πεποιήκει Θεός. Ἐφ' ᾧ καταπλαγεὶς ὁ βασιλεὺς, ἐκείνων τὰς πρὸς αὐτὸν ὡς θεοφιλῆ, συνθήκας ἀσπάζεται. Εἴποις δ' ἂν αὐτὸς ὡς τὰ θαυμαστά πάντα κατ' ἐνιαυτὸν ἕνα γεγονέναι μαθῶν, τοῦ Ἀσσυρίου τὴν ἔφοδον, τὴν δι' ἀγγέλου πληγὴν, τὴν κατὰ Σενναχηρείμ ὑπὸ τῶν παίδων μετὰ τὴν φυγὴν ἐπανάστασιν, τὴν τοῦ μετ' αὐτὸν ἄρξαντος παιδὸς Ἀχορδὰν σεσιγημένην ἀπώλειαν. Ταῦτα πάντα μαθῶν Μαρωδὰχ Βαλαδὰν υἱὸς ὢν, οὐ τοῦ Σενναχηρείμ, ἀλλὰ τοῦ Βαλαδὰν, ἐξ ἐτέρου γένους βασιλεύων Βαβυλωνίων, ὡς ὠφελος (σιξ) τὴν πρὸς τὸν εὐσεβῆ φιλίαν ἀσπάζεται. Ὅτι γὰρ ἐν ἐνὶ πάντα προῆλθεν ἐνιαυτῷ μάθοις ἂν ἐπιστήσας ὡς ἡ ἔφοδος τοῦ Ἀσσυρίου ἔτους τεσσαρεσκαιδεκάτου τῆς Ἐzekίου βασιλείας ἐγένετο. 2328 Ὅς προστεθέντων ἐτῶν αὐτῷ πεντεκαίδεκα, τῷ εἰκοστῷ καὶ ἐνάτῳ τετελεύτηκεν ἔτει, ὡς τὴν νόσον αὐτῷ γεγονέναι κατ' ἔτος τὸ τεσσαρεσκαιδέκατον. Τὰ λοιπὰ δὲ πάντα πρὸ ταύτης κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον συμβεβηκέναι, ὧν ἀπάντων ἀκούσας ἐπὶ τὴν πρεσβείαν ἠπείγετο. Καὶ τῶν ἀνδρῶν ἠκόντων δέον τὸν Ἐzekίαν τὰς ἄνωθεν τοῦ Θεοῦ διηγεῖσθαι μεγαλουργίας, καὶ τὰ

νῦν ἐπισυνάπτειν γενόμενα, ὡς ἂν εὐγνώμων τε δοκῆ, κάκείνους εὐσεβεστέρους ποιήσειεν, καὶ δι' αὐτῶν ἑτέρους διηγουμένων ἅπερ ἐγνώκασιν· τοῦτο μὲν οὐ ποιεῖ. Φιλοτίμως δὲ χαυνωθεῖς, ἀνακαλύπτει τούτοις τοὺς θησαυροὺς, καὶ τὸν οἶκον τοῦ Νεχώθα, ὅπερ οἶκον ἀρωμάτων Ἀκύλας ἔφη, καὶ Σύμμαχος γάζα, δὲ παρὰ Πέρσαις τὴν περιουσίαν σημαίνει, τοῦτο δὲ οὐ μόνον τύφον εἶχε καινόν, ἀλλὰ καὶ τοῖς [βλεπομένοις] τοὺς πολεμίους ἐπ' ὀφθαλμίαν παρεσκεύαζεν. Ὅθεν ὁ προφήτης ἐλθὼν ὡς ἀπ' οἰκείας γνώμης, ἀλλ' οὐ Θεοῦ δῆθεν πέμψαντος, ὅ τι θέλοιεν οὗτοι πυνθάνεται, ἦθει κεχηρμένος πολλῶ, καὶ δεικνὺς ὡς ἦλθον μὲν τὰ τοῦ Θεοῦ παράδοξα μαθησόμενοι, σὺ δὲ σαυτὸν εἰς θαῦμα τούτοις, ἀντὶ Θεοῦ παραδέδωκας, τὴν θεϊαν οὐ διδάξας ὑπεροχὴν, οὐδ' ὅτι τοῖς αὐτοῦ νεύμασιν ἢ κτίσις ὑποχωρεῖ. Ὁ δὲ πρὸς μὲν τὸ, τί λέγουσιν, οὐδὲν ἀποκρίνεται, τὸν ἔλεγχον δεδιώς. Πρὸς δὲ τὸ, πόθεν ἦκασιν, ἀλαζονικῶς λέγων· ἐκ γῆς μακρόθεν, ὡς κατὰ κλέος αὐτοῦ τῆς φήμης αὐτοὺς καὶ πόρρωθεν ἐνεγκούσης, ὅτε καὶ τὴν ἐκ Θεοῦ κατὰ τούτου λοιπὸν ἀπόφασιν ἦγαγεν· πάντα ληφθήσεσθαι παρὰ Βαβυλωνίων εἰπὼν καὶ τοὺς ἐξ αὐτοῦ καταγομένους, εὐνούχους τῷ τούτων ἔσεσθαι βασιλεῖ. Τοῦτο δὲ γέγονεν, ὡς ἐν ταῖς Βασιλείαις ἐγνώκαμεν, ἐν ἡμέραις Ἰεχονίου, ὅτε καὶ οἱ περὶ τὸν Δανιήλ ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ βασιλέως γεγόνασιν, εὐνούχοι, καθά φασι τινες, γεγονότες. Ἄπερ Ἐζεκίας ἀκούσας εὐλαβῶς τε καὶ εὐσεβῶς ἀγαθὸν ἔφη πάντα λόγον εἶναι Θεοῦ, κἂν ἢ τούτων ἀκοὴ τοὺς ἀνθρώπους λυπήσειεν. Τὸν ἐφ' ἑαυτοῦ δὲ μόνον παρητήσατο χρόνον, εὐχαριστῶν τῷ Θεῷ, ὅτιπερ οὐ τῆ τῶν κακῶν ἐτιμωρεῖτο πείρα, φήμη δὲ μόνη τῶν λυπηρῶν τῶν μελλόντων ἐσωφρονίζετο, εἰδὼς μηδὲ τοὺς ἐξ αὐτοῦ τὴν τούτων ἀκρίτως δέξασθαι πείραν, ἐφ' οἷς δὲ ἀμαρτήσονται τιμωρουμένους, τῶν ἐξ αὐτοῦ τικτομένων δικαίων μὴ βλαπτομένων τῇ αὐτοῦ ἀμαρτία. Ὁ δὲ Ἑβραῖος ἔλεγε τὸν Θεὸν μὴ ἀποδέξασθαι τὴν Ἐζεκίου προαίρεσιν ἑαυτοῦ μόνου φροντίσαντος, ὑπεριδόντος δὲ τοῦ λαοῦ καὶ τῆς πόλεως. Διόπερ ἐπήνεγκεν ἐφ' ἐξῆς, Παρακαλεῖτε, παρακαλεῖτε τὸν λαόν μου, λέγει ὁ Θεός. Εἰ γὰρ ἐκεῖνος φίλαυτος πέφηνεν, ἀλλ' ὑμεῖς οἱ δυνάμενοι, παρακαλεῖτε τὸν ἐμὸν λαόν. Κήδομαι γὰρ μου τοῦ πλάσματος. ΚΕΦΑΛ. Μ'. αἱ. 9 Παρακαλεῖτε, παρακαλεῖτε τὸν λαόν μου, λέγει ὁ Θεός· ἱερεῖς, λαλήσατε εἰς τὴν καρδίαν 2329 Ἱερουσαλήμ. Παρακαλέσατε αὐτήν, ὅτι ἐπλήσθη ἢ ταπεινώσιν αὐτῆς, λέλυται αὐτῆς ἢ ἀμαρτία, ὅτι ἐδέξατο ἐκ χειρὸς Κυρίου διπλᾶ τὰ ἀμαρτήματα αὐτῆς. Φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ, Ἐτοιμάσατε τὴν ὁδὸν Κυρίου, κ.τ.λ. Περιγράψασα τὴν ὑπόθεσιν τῆς κατὰ τὸν Ἐζεκίαν προφητείας ἢ ἱστορία, ἐξ ἑτέρας ἀρχῆς τοῦ εὐαγγελικοῦ λόγου κατάρχεται, τοῖς τὸ τοῦ Χριστοῦ πνεῦμα τὸν παράκλητον ὑποδεξαμένοις ἐπιβοῶσα, Παρακαλεῖτε τὸν λαόν μου. Πάντα γὰρ τὸν ἄξιον αὐτοῦ χρηματίζειν λαὸν τὸν ἐξ ἀπάντων τῶν ἐθνῶν ἐξειλεγμένον προστάττει τοῖς ἀποστόλοις παρακαλεῖν, ὅπερ ἔδρων, ὡς ὁ Παῦλος ἐδήλωσε λέγων· "Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ Πατὴρ τῶν οἰκτιρῶν, καὶ Θεὸς πάσης παρακλήσεως, ὁ παρακαλῶν ἡμᾶς ἐν πάσῃ θλίψει ἡμῶν, εἰς τὸ δύνασθαι ἡμᾶς παρακαλεῖν τοὺς ἐν πάσῃ θλίψει, διὰ τῆς παρακλήσεως, ἧς αὐτοὶ παρακαλούμεθα ὑπὸ Θεοῦ," καὶ τὰ μετὰ ταῦτα, δι' ὧν πάντων τῶν περὶ τῆς παρακλήσεως λόγον ἀπέδωκεν. Καὶ ἀλλαχοῦ δὲ, καθάπερ πειθόμενος τῇ προφητικῇ παρακελεύσει, βοᾷ· "Δεόμεθα ὑπὲρ Χριστοῦ, καταλλάγητε τῷ Θεῷ." Καὶ πάλιν· "Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς ἐγὼ ὁ δέσμιος ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ." Τὸ δὲ ἱερεῖς, ὡς μὴ κείμενον παρὰ τοῖς ἄλλοις, ὠβέλιστα παρὰ τοῖς Ἑβδομήκοντα. Ὁ γοῦν Σύμμαχος φησι· Παρηγορεῖτε, παρηγορεῖτε τὸν λαόν μου, λέγει ὁ Θεὸς ὑμῶν. Παραμυθήσασθε τὴν καρδίαν Ἱερουσαλήμ. Ὡ καὶ συνεφώνησαν οἱ λοιποὶ. Τίς δὲ ἢ ὡςπερ ἐμψύχου καρδία τῆς Ἱερουσαλήμ; Ἦν μὲν εἰπεῖν ἀντὶ τῶν οἰκητόρων εἰρῆσθαι τὴν πόλιν, εἰ μὴ καὶ τοῦ λαοῦ διεμμένητο λέγων, τὸν λαόν μου. Τίς δὲ ὁ λαός; τίνες δὲ οἱ παρακαλοῦντες; Δῆλον ὡς οἱ τὸ Πνεῦμα τὸν παράκλητον ἔχοντες, ὡς ἐλέγομεν, πρὸς οὓς ἔλεγεν ὁ

Σωτήρ, "Κάγώ ἐρωτήσω τὸν Πατέρα μου, καὶ ἄλλον Παράκλητον δώσει ὑμῖν, ἵνα ᾗ μεθ' ὑμῶν εἰς τὸν αἰῶνα, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας." Καὶ πάλιν· "Ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ Παράκλητος," τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶ τὸ θεῖον, οὕτω πολλάκις Πνεῦμα καλεῖ. Οἱ τὸν Παράκλητον οὖν δεξάμενοι, παρακαλεῖν προστάττονται τὸν λαὸν τοῦ Θεοῦ. Ἄλλ' οὐ τὸν Ἰσραὴλ, οὐδὲ τὸν Ἰακώβ, οὐδὲ τὸν Ἰούδαν· ἀλλ' ἕτερον παρὰ τοῦτον, ὡς ὁ Ζαχαρίας δηλοῖ λέγων· "Τέρπου, καὶ εὐφραίνου, θυγάτηρ Σιών, δι' ὅτι ἰδοὺ ἔρχομαι, καὶ κατασκηνώσω ἐν μέσῳ σου, λέγει Κύριος. Καὶ καταφεύξονται ἔθνη πολλὰ ἐπὶ τὸν Κύριον ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, καὶ ἔσονται αὐτῷ εἰς λαὸν, καὶ κατασκηνώσουσιν ἐν μέσῳ σου, καὶ ἐπιγνώσῃ ὅτι Κύριος παντοκράτωρ ἔξαπέσταλκέ με πρὸς σε." Δι' ὧν σαφῶς ἔθνη πολλὰ λαὸς τοῦ Θεοῦ προαγορεύεται γίνεσθαι. Καὶ ταῦτα λέγει Κύριος ἀπεσταλμένος ὑπὸ ἑτέρου Κυρίου. 2332 Ὡς οὖν οὗτος λαὸς Θεοῦ, οὕτω καρδία Ἱερουσαλήμ τὸ κρεῖττον τοῦ λαοῦ τάγμα, καὶ τῆς Ἐκκλησίας τὸ κυριώτατον, ὡς ἡ καρδία τοῦ σώματος, δι' οὗ δηλοῦται τὸ λογικόν τε καὶ νοερώτερον τάγμα. Διὸ τούτοις μὲν λαλεῖν, παρακαλεῖν δὲ τοὺς ἄλλους ἐπέταξεν, ὡς ἂν δεομένους παραμυθίας. Εἴποις δ' ἂν καὶ τῆς αἰσθητῆς Ἱερουσαλήμ τοὺς λογικωτέρους σημαίνεσθαι, τοῦ λοιποῦ πλήθους οἶονεὶ σαρκώδους καὶ παχυτάτου τυγχάνοντος, καὶ αὐτοῖς οὖν βούλεται λαλεῖν τοὺς εἰληφότας τὸ Πνεῦμα τῆς παρακλήσεως, ἄφεισιν ἁμαρτιῶν εὐαγγελιζομένους διὰ τὴν προφητείαν, ἣν ἐπάγει περὶ τῆς Χριστοῦ παρουσίας, παυομένης τῆς ταπεινώσεως, καὶ λυομένης τῆς ἁμαρτίας. Τῇ οὖν εἰρημένη καρδίᾳ τῆς Ἱερουσαλήμ διπλῆν ἐπενηνέχθαι λέγει τὴν κόλασιν, ἐπεὶ καὶ ἱστορικῶς συναπέλαυον τῶν τοῦ πλήθους κακῶν οἱ δηλωθέντες ὑπ' ἄλλοφύλοις ἔθνεσι ταπεινούμενοι, καὶ κατὰ διάνοιαν ἐκόλαζον ἑαυτοὺς, τὴν τοῦ λαοῦ πενθοῦντες ἀποβολὴν. Ἀλλὰ καὶ δεύτερον ἡ πόλις ἤλωκεν ὡς καὶ τὸν ἐν αὐτῇ νεῶν κατενεχθῆναι πρὸς ἔδαφος. Τὴν δ' οὖν παράκλησιν τῆς τοῦ Σωτῆρος ἐπιφανείας ἐφ' ἐξῆς ἐπενήνοχε, φωνὴ λέγων βοῶντος· εἶθ' ἐξῆς ἐπιφέρων· Καὶ ὄψεται πᾶσα σὰρξ τὸ σωτήριον τοῦ Θεοῦ, τὸ εὐαγγελικὸν κήρυγμα, δι' οὗ Σωτήρ ἐγνωρίζετο. Ἐτέρα δὲ νῦν ἔρημος εἴρηται παρ' ἣν ὁ Μωσῆς διήγαγε τὸν λαόν. Καὶ τίνος ἀνδρὸς ἐν ταύτῃ φωνὴ βοῶντος; κατὰ τὸν Ἀκύλαν, καλοῦντος. Δῆλον δὲ καὶ πρὸς τίνας ἔλεγεν· Ἐτοιμάσατε τὴν ὁδὸν Κυρίου. Ἄπερ πάντα εἰκὸς ἦν τοὺς τούτων ἀκροατὰς ζητεῖν, εὐχέσθαι τε τὸ σωτήριον τοῦ Θεοῦ ἰδεῖν, προβαινούσης εἰς ἔργον τῆς προφητείας. Ἐπεὶ οὖν ταῦτα προσεδόκων οἱ τῶν προφητικῶν ἐπιγνώμονες, τοῖς ἤκουσιν ὑπὸ τῶν ἀρχιερέων καὶ διδασκάλων, ἐρωτῶσιν τε τὸν Ἰωάννην, εἰ Χριστὸς, ἢ ὁ Ἥλιος, ἢ ὁ προφήτης ἐστίν, ἀποφάσκει μὲν ταῦτα, τὸ δὲ φωνὴ βοῶντος εἶναι διίσχυρίζεται. Ὡς γὰρ εἰδόσι τὴν προφητείαν ἠρκέσθη τοσοῦτον εἰπὼν, ἔρημόν τε δεικνὺς τὴν ἐν ἣ διήγε, καὶ τὸ ἐπὶ θύραις εἶναι τὸ σωτήριον τοῦ Θεοῦ τὸ πάση σαρκὶ γνωσθησόμενον. Ἐκήρυσσε γὰρ ἐν τῇ ἐρήμῳ τοῦ Ἰορδάνου, περὶ ἧς ἡ προφητεία φησὶν, ἀλλ' οὐκ ἐν Ἱερουσαλήμ. Ἐν ἧπερ ἐρήμῳ τὸ σωτήριον ὥφθη Χριστὸς, ἦτε δόξα αὐτοῦ πᾶσιν ἐγνωσθη, τῶν μὲν οὐρανῶν ἀνοιγομένων, βαπτιζομένου, τοῦ δὲ θεοῦ Πνεύματος ἐν εἶδει περιστεῶς ἐπ' αὐτὸν καταντήσαντος, τοῦ δὲ Πατέρος φήσαντος αὐτὸν Υἱὸν ὑπάρχειν ἀγαπητόν. Ταῦτα γὰρ τῆς σωτηρίου δόξης σημεῖα ἐν ἐρήμῳ τοῦ Ἰορδάνου γενόμενα. Διὸ φθάσας ταύτην εὐηγγελίζετο λέγων· "Εὐφράνθητι, ἔρημος ἢ διψῶσα, ἀγαλλιάσθω ἔρημος καὶ ἀνθείτω ὡς κρίνον. Καὶ ἐξανθήσει καὶ ἀγαλλιάσεται τὰ ἔρημα τοῦ Ἰορδάνου." Ἐπληροῦτο δὲ καθ' ἱστορίαν μὲν οὕτως· κατὰ δὲ διάνοιαν ἐπὶ τῆς ἐξ ἔθνῶν Ἐκκλησίας νοούμενα, ἢ τις πρότερον ἔρημος ὑπῆρχε Θεοῦ, ἐν ἣ μέχρι καὶ τήμερον ἡ αὐτὴ βοᾷ 2333 φωνή, καὶ τῷ σωτήριον τοῦ Θεοῦ τοῖς προσιοῦσιν εὐαγγελίζεται, πρὸς τὴν ὑποδοχὴν τοῦ Θεοῦ λόγου παρασκευάζουσα τὰς αὐτῶν ἀκοάς. Πρὸς ὃν ἀντιδιαστέλλων τὸν Ἰωάννην φωνὴν ὁ λόγος καλεῖ. Ἄντι δὲ τοῦ, Εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ, Σύμμαχος ἔφησεν, Ὁμαλίσατε ἐν ἀβάτῳ ὁδὸν τῷ Θεῷ ἡμῶν. Ὡς ἂν τοῦ Θεοῦ μέλλοντος

ἐπιβαίνειν, ἧς οὐκ ἐπέβη τὸ πρότερον οὐκ αὐτὸς, οὐ προφήτης, οὐ δίκαιος, δηλαδὴ τῆς ἐξ ἔθνων Ἐκκλησίας. Καὶ τῷ Θεῷ τὸ ἡμῶν προσέθηκεν, ὡς πρὸς ἑτέρους φθειγόμενος. Ἦσαν γὰρ μύριοι καὶ ἐξ ἀλλοφύλλων ἔθνων οἱ τῷ Ἰωάννου προσελθόντες βαπτίσματι. Καὶ ἐν Ἐκκλησίᾳ δὲ ταῦτα πᾶσι προσφωνεῖται τοῖς ἔθνεσιν. Εἶτα δηλοῖ τὰς μὲν τεταπεινωμένας τῷ βάθει τῆς κακίας ὑποῦσθαι ψυχάς, ταπεινωθήσεσθαι δὲ τὰς ἐπληρμένας κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ. Καὶ σκολιὰ δὲ καὶ τραχεῖα ψυχὴ, ὁμαλὴ τε καὶ εὐθεῖα γενήσεται· ὡς ἂν δεκτὴ γένοιτο τῆς ἐπιβάσεως τοῦ Θεοῦ. Ὁφθήσεται γὰρ, φησὶν, ἡ δόξα Κυρίου. Καὶ τινι λέγων, ἐπάγει· Καὶ ὄψεται πᾶσα σὰρξ τὸ σωτήριον τοῦ Θεοῦ, τοὺς σαρκικοὺς λέγων οὐκ ἐσχηκότας Πνεῦμα Θεοῦ. Κατὰ τὸ, "Οὐ μὴ καταμείνῃ τὸ Πνεῦμά μου ἐν τοῖς ἀνθρώποις τούτοις, διὰ τὸ εἶναι αὐτοὺς σάρκας," οὐς δὴ τὸ σωτήριον ὄψεσθαι τοῦ Θεοῦ. Ἀλλὰ καὶ Πνεῦμα Θεοῦ προφήτης ἕτερος ὄψεσθαι τούτους φησὶν, "Ἐκχεῶ, λέγων, ἀπὸ τοῦ Πνεύματός μου ἐπὶ πᾶσαν σάρκα." Ἔδει γὰρ τοὺς τὸ σωτήριον ἐγνωκότας τοῦ Θεοῦ καὶ Πνεύματος μεθέξειν Θεοῦ. Καὶ τοιαύτην ἐπήγαγε τοῦ λαοῦ τὴν παράκλησιν, τοῦ νέου φημί. Τοῦ γὰρ παλαιοῦ τὴν ἀπείθειαν εἰδὼς, δευτέρῳ χρῆται κηρύγματι· Πᾶσα σὰρξ χόρτος. Σαρκὸς γὰρ αὕτη φύσις, καὶ τοῦ τὴν εἰκόνα φοροῦντος τοῦ χοϊκοῦ. Τὰ γὰρ ἐπὶ γῆς πρὸς βραχὺ μόνον ἀνθοῦντα μαραίνεται. Δεξαμένη δὲ τὸ σωτήριον τοῦ Θεοῦ, καὶ τὸ Πνεῦμα σχήσει ἅγιον, ὃ τε οὐχ ὡς χόρτος ξηραίνεται ἀνθρωπος, οὐδὲ πεσεῖται τοῦ ἀνθους, μενεῖ δὲ πνευματικὸς, ἀνακαινούμενος εἰς ἐπίγνωσιν κατ' εἰκόνα τοῦ κτίσαντος αὐτόν. Κατὰ δὲ τὸ Ἑβραϊκὸν χόρτον καλεῖ τὸν Ἰουδαίων λαόν. Ὁ γὰρ Σύμμαχος καὶ Θεοδοτίων ἐκ προσθήκης φασίν· Ἀληθῶς χόρτος ὁ λαός. Ἐξηράνθη ὁ χόρτος. Ἐξέπεσε τὸ ἄνθος. Ὁ δὲ Ἀκύλας, Πρὸς ὃν ὁ λαὸς ἐξηράνθη; πρὸς ὃν ἀπέρευσε ἄνθος; Ἀντὶ τοῦ, Τὸ δὲ ῥῆμα Θεοῦ ἡμῶν μένει εἰς τὸν αἰῶνα, ὁ Σύμμαχος φησὶν, Ὁ δὲ λόγος τοῦ Θεοῦ ἡμῶν στήσεται εἰς τὸν αἰῶνα, Χριστὸν γὰρ αἰώνιον ὑπάρχειν ἢ ἐν τῇ ἐρήμῳ λέγει φωνή, καὶ συνδιαμένειν αὐτῷ τοὺς τὸ σωτήριον αὐτοῦ δεξαμένους ἀπὸ τῆς γεώδους ἐπὶ τὴν πνευματικὴν μεταστάντας οὐσίαν. Οἱ δὲ ἐκ περιτομῆς μείναντες σάρκες, χόρ 2336 του δίκην πεσοῦνται, κατὰ τὴν προσθήκην τοῦ, Ἀληθῶς χόρτος ὁ λαός. Ἄνωθεν δὲ τινες ἀπορήσαντες πῶς τοῖς Ἐζεκίου λόγοις τὴν Χριστοῦ παρουσίαν ὁ προφήτης ἐπήνεγκε, λέγουσιν ὅτι πολλάκις πολέμοι τὴν Ἱερουσαλήμ κατεδήλωσαν· ἢ δὲ διὰ Ναβουχοδονόσωρ πρὸ τῆς Χριστοῦ παρουσίας τελευταία γέγονεν ἄλωσις. Μεθ' ἣν ἐπανελθόντες ᾤκουν ἀδιαιρέτως τὴν γῆν μέχρι τῆς Χριστοῦ παρουσίας. Ταύτης οὖν μνησθεὶς πρὸς Ἐζεκίαν τῆς ἀλώσεως τῆς ἐπὶ ταύτῃ μέμνηται παρακλήσεως. Προηγουμένως γὰρ τούτοις τὸ σωτήριον ἐγένετο κήρυγμα κατὰ τό· "Οὐκ ἀπεστάλην εἰ μὴ εἰς τὰ ἀπολωλότα πρόβατα οἴκου Ἰσραὴλ." Τινὲς δὲ φασὶν ὡς τὰς αὐτῶν ἀτόπους ἐννοίας ἠξίωσε παρακλήσεως. Ἐζεκίου γὰρ ἐπὶ τῇ ἀτόπῳ παιδευθέντος οἰήσει, καθ' ἣν ᾤετο τυγχάνειν ὁ προσδοκώμενος, ὡς καὶ περὶ αὐτοῦ δοκεῖν εἰρησθαι τὸ, "Πεσεῖται ἐκ τοῦ κλίτου σου χιλιάς, καὶ μυριάς ἐκ δεξιῶν σου," τοσοῦτους πεπτωκότας θεώμενον. Ταύτης δὲ τῆς ἐλπίδος διαπεσόντος διὰ τὴν νόσον, ὡς μηκέτι τὸν ψαλμὸν ἀρμόττειν αὐτῷ λέγοντα, καὶ μάλιστα οὐκ ἐγγιεῖ τῷ σκηνώματί σου (μόνον γὰρ ἤρμωτε τῷ Χριστῷ), ὁ λαὸς ᾤετο τὰ τῆς ἐπαγγελίας πεπαῦσθαι, πάντα τε φροῦδα γεγονέναι τὰ ἐλπισθέντα, μηδένα τε σωτήρα τοῦ γένους φανήσεσθαι. Ὅθεν ὁ τῶν ὄλων Θεὸς ἀπεγνωκότας τούτους διὰ τοῦ προφήτου καὶ τῶν ἱερέων παρακαλεῖ, λέγων, Λαλήσατε εἰς τὴν καρδίαν Ἱερουσαλήμ, τοῦτ' ἔστιν, εὐπαράδεκτον τοῖς ἀκρωμένοις τὸν τῆς παρακλήσεως ποιήσασθε λόγον, ὅπερ οὐκ εἶχεν ὁ νόμος φορτικῶς ἄγαν περὶ σκιάν καὶ τύπους εἰλούμενος, οὐκ ἀναγκαῖα παιδεύων τὸν νοῦν. Ἐξωφανῆ γάρ τινα γνῶσιν ἐνεποιεῖ διὰ τοῦ γράμματος. Τὸ δὲ σωτήριον κήρυγμα θεωριῶν πληροῖ τὴν ψυχὴν τοῦ Πνεύματος τοῦ θείου τὸ βάθος αὐτῆς ὑπανοίγοντος. Οὕτω τοί φησι καὶ Δαβίδ. "Ἐν τῇ καρδίᾳ μου ἔκρυψα τὸ λόγιόν σου, ὅπως ἂν μὴ ἀμάρτω σοι." Τοιοῦτον καὶ τὸ δι' ἐνός

τῶν προφητῶν· "Καὶ αὕτη ἡ διαθήκη, ἣν διαθήσομαι αὐτοῖς ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκεῖναις, λέγει Κύριος, διδούς νόμους μου εἰς τὴν διάνοιαν αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τὰς καρδίας αὐτῶν ἐπιγράψω αὐτούς." Καὶ ὁ Παῦλος δέ φησιν· "Ἡ ἐπιστολή ἡμῶν ὑμεῖς ἐστε, γινωσκομένη καὶ ἀναγινωσκομένη ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων, φανερούμενοι ὅτι ἐστὲ ἐπιστολή Χριστοῦ, διακονηθεῖσα ὑφ' ἡμῶν, ἐγγεγραμμένη οὐ μέλανι, ἀλλὰ Πνεύματι Θεοῦ ζῶντος, οὐκ ἐν πλαξὶ λιθίναις, ἀλλ' ἐν πλαξὶ καρδίας σαρκίνας." Ἱερεῖς δέ τινες τοὺς ἀγγέλους ἐνόησαν, οἷς ἐμπρέπει καὶ τὸ ἐν καρδίαις δύνασθαι λαλεῖν. Ἡ δὲ παράκλησις ἐν τῷ λελύσθαι τὴν δίκην αὐτῆ διπλῆν γενομένην, ἔν τε τῷ σαρκὸς ἐπιθυμίαις προσκεῖσθαι (κόλασις γὰρ αὐτῆ μεγίστη τοῖς ἔχουσιν αἴσθησιν) ἔν τε τῷ δι' ἐκεῖνα κολάζεσθαι, 2337 Ἦγουν, ἔν τε τῷ ἀποστήναι Θεοῦ τῆς ὄντως πηγῆς ζωῆς, καὶ τῷ προσχωρῆσαι τοῖς δαίμοσιν, λάκκοις συντετριμμένοις, κατὰ τὴν Ἱερεμίου φωνήν, συνέχειν ὕδωρ μὴ δυναμένοις. Τινὲς δὲ φασιν, ὅτι ὡς οἱ φιλόστοργοι πατέρες τὴν σμικρὰν κατὰ παιδὸς ἀμαρτίαν μείζω πολὺ τῆς ἀξίας νομίζουσιν, οὕτω διὰ φιλανθρωπίαν ὁ Θεὸς τὴν ἐλάττω τῆς ἀξίας διπλασίαν ὀρίζειται. Ἄλλως γὰρ οὐκ ἄξιον τῆς αὐτοῦ χρηστότητος ἐν διπλῷ τιμωρεῖσθαι τοῦ λέξαντος· "Οὐκ ἐκδικήσει Κύριος δις ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἐν θλίψει. Οἰκτίρμων γὰρ καὶ ἐλεήμων ὁ Κύριος, μακρόθυμος καὶ πολυέλεος καὶ ἀληθινός." Καὶ, "Οὐ κατὰ τὰς ἀνομίας ἡμῶν ἐποίησεν ἡμῖν οὐδὲ κατὰ τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν ἀνταπέδωκεν ἡμῖν." Σύμφωνον δὲ τῷ, Ἐτοιμάσατε τὴν ὁδὸν Κυρίου, καὶ Ζαχαρίας ὁ τοῦ Βαπτιστοῦ λέγει Πατὴρ· "Καὶ σὺ, παιδίον, προφήτης Ὑψίστου κληθήσῃ. Προπορεύσῃ γὰρ πρὸ προσώπου Κυρίου, ἐτοιμάσαι τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ." Περὶ οὗ φησιν ὁ Σωτὴρ· "Ἐκεῖνος ἦν ὁ λύχνος ὁ καιόμενος καὶ φαίνων. Ὑμεῖς δὲ ἠθελήσατε ἀγαλλιαθῆναι πρὸς ὥραν ἐν τῷ φωτὶ αὐτοῦ." Ἥλιος γὰρ δικαιοσύνης καὶ φῶς ἀληθινὸν ὁ Χριστός. Καὶ τὸ μέσον ἀμφοτέρων ἀσύμβλητον, κὰν ὅτι μάλιστα τὸ ἀνθρώπινον πλήρες γένοιτο σοφίας τε καὶ φωτός. Τοῖς δὲ ἀπεγνωκόσι σημεῖον δίδωσι παρακλήσεως. Ὅταν γὰρ ἀπὸ τῆς ἐρήμου περὶ μετανοίας ἀκούοις φωνῆς, τότε νόει παρεῖναι τὸν προσδοκώμενον. Ὡς ἀπὸ λεωφόρου δὲ τὰ μὲν ἐχούσης ἀνάπτυξη, τὰ δὲ κοῖλα, καὶ διὰ τοῦτο δυσπορεύτου, τὸν λόγον εἴληφεν ἡτις ἂν γένοιτο λεία, τῶν μὲν καθαιρουμένων ὕψους τῶν δὲ, πληρουμένων κοιλότητος, ὅποια διὰ Χριστοῦ γέγονεν ἢ τῆς εὐσεβείας ὁδὸς, ἄβατος πρότερον ὑπὸ τῶν κοσμοκρατόρων τοῦ σκότους ὑπάρχουσα ταῖς γεώδεσιν ἐγκαταδησάντων ἡμᾶς ἡδοναῖς. Δόξαν δὲ κυρίου καλεῖ τὸν Υἱὸν, ὡς ὑπὲρ πᾶσαν ὄντα τὴν κτίσιν καὶ τῆς αὐτῆς θεότητος τῷ Πατέρι. Τοῦτο δὲ καὶ γενόμενος ἄνθρωπος ἔδειξε θαυματουργῶν ἀεὶ, καὶ τὴν κτίσιν μεταπλάττων τῷ ῥήματι, γενόμενος πᾶσι σωτήριον, τῶν ἐννόμω θυσιῶν ἀμαρτίας καθαιρεῖν μὴ δυναμένων. Ἐν δὲ Χριστῷ τελειούμενοι τῷ τῆς υἰοθεσίας πνεύματι τετιμημέθα πάντες, τό γε ἦκον εἰς τὴν τῆς χάριτος δωρεάν, πᾶσιν αὐτὴν ἀπλώσαντος τοῦ Θεοῦ· εἰ καὶ τῷ τῆς ἀπιστίας σκότῳ ταύτην τινὲς οὐ προσήκοντο. Μηδὲν δὲ ἴδιον ἢ πεπλασμένον λέγειν ὁ προφήτης ἐπιδεικνύς, Θεοῦ τὸν λόγον ἐκάλεσεν, Τίνα δὲ τρόπον ἔστι τὸ σωτήριον ἰδεῖν τοῦ Θεοῦ, διδάσκει καταφρονῆσαι δεῖν τῶν φαινομένων, ὡς ἀστάτων εἰπῶν καὶ θᾶττον μαραινομένων, λαβόντας εἰς νοῦν τὸν Θεοῦ λόγον μόνον ὡς ἀεὶ ζῶντα, καὶ μένοντα, καὶ πρόξενον ὄντα τῆς αἰωνίου ζωῆς. Εἴποις δ' ἂν ῥῆμα Κυρίου καὶ τὴν ἐντολὴν τὴν αὐτοῦ τοῦ Σωτῆρος εἰπόντος· "Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐάν τις τὸν ἐμὸν λόγον 2340 τηρήσῃ, θάνατον οὐ μὴ ἴδῃ εἰς τὸν αἰῶνα." Τινὲς δὲ φασιν, ὡς προσταχθεῖς ὁ προφήτης κηρύξαι μεγαλοφώνως τὴν εἰς πάντας ἡξουσάν χάριν, ἀπὸ συμπαθείας τῆς πρὸς τὸ ἔθνος ἑαυτοῦ, μηδὲν ἔχειν ἔξαιρετόν μέλλοντος, ὡς ἠνίκα κλῆρος ὑπῆρχε Θεοῦ, ἀποβλήτου δὲ τῆς τοιαύτης ἐσομένου τιμῆς ἐκκοπεῖς τὴν διάνοιαν, τί δέοι βοήθειαν ἔλεγεν. Ἐφ' οἷς Θεὸς τὴν τοσαύτην μὴ χωρήσαντι χάριν φησὶ, Πᾶς ἄνθρωπος χόρτος. Καὶ σὺ γὰρ, φησὶν, ὁ τοῖς ἐμοῖς διακονούμενος ῥήμασιν, ὑπὸ τῆς σαρκὸς τὸν νοῦν ἐπισκιαζόμενος, χωρεῖν οὐδὲ δυνήσῃ. Πλὴν πᾶσα, φησὶν, ὑπόληψις ἀνθρωπίνῃ

ταχέως παυθήσεται, οἱ ἔμοι δὲ περὶ τῆς εἰς πάντας χάριτος κυρωθήσονται λόγοι. Τοῦτο καὶ Παῦλος νοήσας ἔλεγεν· "Ὡ βάθος πλοῦτου καὶ σοφίας!" Τοιγαροῦν ἐπιλύσας αὐτῷ τὴν ἀμφιβολίαν, ἀφ' ὕψους τῆς διανοίας ἐφεξῆς κηρύξαι παρακελεύεται. Θκ'. 9' Ἐπ' ὄρος ὑψηλὸν ἀνάβηθι, ὁ εὐαγγελιζόμενος Σιών. Ὑψώσων ἐν ἰσχύϊ τὴν φωνὴν σου, ὁ εὐαγγελιζόμενος Ἱερουσαλήμ. Ὑψώσατε· μὴ φοβεῖσθε. Εἶπον ταῖς πόλεσιν Ἰούδα· Ἴδου Θεὸς ὁ ὑμῶν, ἴδου Κύριος. Κύριος μετὰ ἰσχύος ἔρχεται, καὶ ὁ βραχίων μετὰ κυρίας. Ἴδου ὁ μισθὸς αὐτοῦ μετὰ αὐτοῦ⁹, κ.τ.λ. Ἀκολουθῶς μετὰ τὴν ἐν τῇ ἐρήμῳ βοῶσαν φωνὴν, τὰ περὶ τῶν εὐαγγελιστῶν καὶ τῆς Χριστοῦ παρουσίας ἐπήγαγεν. Ὁ δὲ Ἀκύλας φησὶν· Ἐπ' ὄρος ὑψηλὸν ἀνάβηθι, ἑαυτῇ εὐαγγελιζομένη Σιών. Καὶ ἐπάρων ἰσχυρῶς τὴν, φωνὴν εὐαγγελισαμένη Ἱερουσαλήμ. Καὶ οἱ λοιποὶ δὲ συμφώνως, ὡς πρὸς ἔμψυχον τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ τὴν Σιών ἀποτείνονται. Ἐπὶ ποῖον οὖν ἄνεισιν ὄρος ἢ Σιών, ἢ καὶ αὐτὴ ὄρος λεχθεῖσα; κατὰ τὸ, "Ὅρος Σιών τοῦτο ὃ κατεσκήνωσας ἐν αὐτῷ." Ἔοικε τοίνυν δηλοῦν τὸν τῶν ἀποστόλων χορὸν, οὓς καὶ ἄνω καρδίαν ἔφησεν Ἱερουσαλήμ, ὡς ἂν ἐκ τοῦ ἐκ περιτομῆς ἐξειλεγμένου λαοῦ, οἱ καὶ τὸ σωτήριον τοῦ Θεοῦ παρεδέξαντο ἐπηρμένοι τινὲς ὄντες, καὶ τῷ μονογενεῖ παρεικασθέντες ὄρει καὶ αὐτῷ χρηματίζοντι· ἐφ' ὃν ἀνιέναι κελεύονται, τοῦ Χριστοῦ τὴν παρουσίαν κηρύξοντες, κἄν τινες ἐπαναστῶσι, δεδιέναι μηδέν· ἤγουν μὴ λάθρα διδάσκειν κελεύει, δημοσιεύειν δὲ τὸ κήρυγμα, καὶ ποιῆσαι πᾶσιν ἐξάκουστον. κατὰ τὸ, "Ὁ ἀκούετε εἰς τὸ οὓς, ἐπὶ τῶν δωματίων κηρύξατε." Ὁ καὶ ἔλεγον προσευχόμενοι· "Καὶ νῦν, Κύριε, ἔπιδε ἐπὶ τὰς ἀπειλὰς αὐτῶν, καὶ δὸς τοῖς δούλοις σου μετὰ παρρησίας λαλεῖν τὸν λόγον σου." Καὶ τὸ ἴδου δὲ λέγων, φασὶ, τὸ μὴ μετὰ μακρὰν ἥξιν δηλοῖ, μονονουχὶ πλησίον ὄντα δεικνύς. Ἦγουν ταῖς πόλεσιν Ἰούδα κελεύει βοᾶν, ταῖς τούτων δηλονότι συναγωγαῖς, ὡς οὗτος ἐκεῖνος ὁ πρόπαλαι 2341 προσδοκώμενος, φωναῖς ἀγίων προκαταγγεληθεῖς προφητῶν. Ἐν ταυτῷ δὲ καὶ τὴν αὐτοῦ παρουσίαν ἐδήλωσεν, μετὰ μεγάλης ἰσχύος ἤξιν εἰπὼν καὶ κυριακῆς ἀυθεντίας, ὅτε πρὸς τὰ ἔργα καὶ τὸν μισθὸν ἐκάστῳ παρέξεται. Καθάπερ ἔλεγε· "Μέλλει γὰρ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεσθαι ἐν τῇ δόξῃ τοῦ Πατέρος αὐτοῦ, καὶ ἀποδώσει ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ." Τινὲς δὲ καὶ ταῦτα ἐπὶ τῆς προτέρας ἐδέξαντο παρουσίας, δεικνύντα μὴ καθ' ἓνα τῶν προφητῶν ἤξιν αὐτὸν, οἱ καὶ θαυματουργοῦντες ἤρχοντο. Χριστὸς δὲ κατ' ἀυθεντίαν ἤλαυνε πάθη καὶ δαίμονας. Ὅτι δὲ οὐκ ἄκαρπον ὑπὲρ ἡμῶν ὑπέμεινε τὸν σταυρὸν δηλοῖ, λέγων· Ἴδου ὁ μισθὸς αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ. Ἐλεγεν γάρ· "Ἐὰν μὴ ὁ κόκκος τοῦ σίτου πεσὼν εἰς τὴν γῆν ἀποθάνῃ, αὐτὸς μόνος μένει. Ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ, καρπὸν πολὺν φέρει." Καὶ πάλιν· "Ἐὰν ὑψωθῶ ἐκ γῆς, πάντας ἐλκύσω πρὸς ἑμαυτόν." Καὶ Παῦλος δὲ φησιν· "Ὑπέμεινε σταυρὸν αἰσχύνῃς καταφρονήσας. Διὸ καὶ ὁ Θεὸς αὐτὸν ὑπερύψωσε, καὶ ἐχαρίσατο αὐτῷ τὸ ὄνομα τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα, ἵνα ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ," καὶ τὰ ἐξῆς. Καὶ ὁ Δαβὶδ δὲ προῦλεγεν· "Πάντα τὰ ἔθνη ὅσα ἐποίησας ἤξουσι, καὶ προσκυνήσουσιν ἐνώπιόν σου." Τὸ δὲ, Ὡς ποιμὴν ποιμανεῖ τὸ ποῖμνιον αὐτοῦ, ὁμολογουμένως τῆς προτέρας ἐστὶ παρουσίας. Ὡς Θεὸς μὲν γὰρ κρινεῖ, ὡς δὲ μορφὴν δούλου λαβὼν ποιμαίνει τὸ ποῖμνιον εἴρηται ὁ λέγων, Ἐγὼ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλός. Βραχίονα δὲ αὐτοῦ καλεῖ, φασὶ, τὴν θεότητα, δι' οὗ συνάξιν ἄρνας, καὶ ἐν γαστρὶ ἐχούσας παρακαλέσειν εἴρηται. Ἄρνας τοῦ λόγου δηλοῦντος τοὺς ἀρτιγενεῖς ἐν Χριστῷ. Διὸπερ Ἀκύλας ἄρνία φησὶν. Εἶη δ' ἂν ὁ νέος λαός. Οὐ γὰρ ἔφη κριοὺς, ἢ τράγους, ἢ πρόβατα ἐντελῆ, περὶ ὧν ἕτερος τοιαῦτα διδάσκει προφήτης λέγων· "Τὰ δὲ λέγει Κύριος· Ἴδου ἐγὼ κρινῶ ἀναμέσον προβάτου καὶ προβάτου, καὶ κριῶν καὶ τράγων." Καί· "Οὐχ ἱκανὸν ὑμῖν, ὅτι τὴν καλὴν νομὴν νέμεσθε, καὶ τὰ κατάλοιπα τοῖς ποσὶν ὑμῶν κατεπατεῖτε; καὶ τὸ καθεστηκὸς ὕδωρ ἐπίνετε; καὶ τὸ λοιπὸν τοῖς ποσὶν ὑμῶν ἐταράσσετε;" Καὶ πάλιν· "Ἴδου ἐγὼ κρίνω ἀνὰ μέσον προβάτου ἰσχυροῦ. Ἐπὶ ταῖς πλευραῖς καὶ τοῖς ποσὶν ὑμῶν διωθεῖσθε, καὶ τοῖς κέρασιν ὑμῶν

ἐκερατίζετε, καὶ τὸ ἡσθενηκὸς ἐξεθλίβετε." Διὸ καὶ οἱ ποιμένες αὐτῶν διαβάλλονται παρ' αὐτῶ, τὰ δὲ λέγει Κύριος, λέγοντι· "ὦ ποιμένες Ἰσραὴλ, μὴ βόσκουσιν οἱ ποιμένες ἑαυτούς; οὐ τὰ πρόβατα βόσκουσιν οἱ ποιμένες; Ἴδου τὸ γάλα κατεσθίετε. Καὶ τὰ ἔρια περιβάλλεσθε." Καὶ τὸ παχὺ σφάζετε· καὶ τὰ πρόβατά μου οὐ βόσκετε. Ἐπεὶ τοίνυν ἡτάκτει τὰ πρόβατα, οἱ δὲ ποιμένες ἐλυμαίνοντο αὐτὰ, τοῖς ποιμέσι μετὰστασιν ἀπειλεῖ, λέγων· "Καὶ ἀποστρέψω ὑμᾶς τοῦ μὴ ποιμαίνειν τὰ πρόβατά μου." Καὶ ἐπιλέγει· "Ἴδου ἐγὼ αὐτὸς ἐκζητήσω τὰ πρόβατά μου." 2344 προφήτης. Ἀπὸ πολλῆς δόξης καὶ ἐν κράτει ἰσχύος οὐδὲν σε ἔλαθεν. Εἴρηται γὰρ ἀλλαχοῦ· "Ἀριθμηταὶ εἰσιν αὐτῶ σταγόνες ὑετοῦ." κ λα΄. 9Μὴ γὰρ εἴρης, Ἰακώβ, καὶ τί ἐλάλησας, Ἰσραὴλ; ἀπεκρύβη ἡ ὁδός μου ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, καὶ ὁ Θεός μου τὴν κρίσιν ἀφείλε, καὶ ἀπέστη, καὶ νῦν οὐκ ἔγνωσ; Εἰ μὴ ἤκουσας, Θεὸς αἰώνιος, Θεὸς ὁ κατασκευάσας τὰ ἄκρα τῆς γῆς, οὐ πεινάσει, οὐδὲ κοπιάσει, οὐδὲ ἔστιν ἐξέρευσις τῆς φρονήσεως αὐτοῦ⁹, κ.τ.λ. Ὁ Σύμμαχος· Διὰ τί λέγεις, Ἰακώβ, καὶ λαλεῖς, Ἰσραὴλ; καὶ οἱ λοιποὶ συμφώνως. Μετὰ δὲ τὴν ἀποδοθεῖσαν θεολογίαν, ἐπιτιμᾷ τοῖς μὴ νομίζουσι τὰς ἑαυτῶν πράξεις ἐφορᾷ τὸν Θεὸν, ἐκ τοῦ προτέρου λαοῦ. Νομίζεις, φησὶ, λανθάνων μὴ ὑποκεῖσθαι κρίσει Θεοῦ, καίτοι ἀρτίως ἤκουες πρὸς Θεὸν εἰρημένον, Ἐν κράτει ἰσχύος οὐδὲν σε ἔλαθεν. Πλὴν εἰ καὶ μὴ πρότερον μῆτε ἔγνωσ, μῆτε ἤκουσας, μάθε νῦν· ἤγουν, εἰ δὲ φῆς μὴ γινώσκεις, εἰ μὴ ἀκούσειας· τῇ σῆ προσποιήσει συντρέχων ἔρω. Ἦγουν, ἐρεῖς ὡς οὐκ ἔγνωσ. Οὐκοῦν, εἰ μὴ ἤκουσας, ἴσθι ὡς ὁ Θεὸς ὁ αἰώνιος, οὐ μόνον οὐρανόν, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν συνέχει τὴν γῆν. Καὶ πῶς δυνήση τοῦτον λαθεῖν; Ἀντὶ δὲ τοῦ, οὐ κοπιάσει, οὐκ ἐξελύθη, φασὶν οἱ λοιποὶ. Πρὸς τῷ δὲ μὴ ἀσθενεῖν, μηδέ τι ἔχειν ἀνθρώπινον καὶ ἀκατάληπτον ἔχει τὴν γνῶσιν, δι' ἧς μέχρι καὶ τῶν κατὰ μέρος ἢ τούτου διέρχεται πρόνοια, εὐεκτεῖν μὲν ἔσθ' ὅτε ποιούσα τοὺς πένητας, τὴν δὲ τρυφήν τῶν ἐν πλούτῳ κολάζουσα λύπη καὶ φροντίσι βιωτικαῖς. Ἐπιβάλλει δὲ καὶ τοῖς ἐν ἀκμῇ τὴν ἐξ ἀρρώστημάτων ἀσθένειαν· ἐκ δὲ τῶν ἐναντίων οἱ Θεὸν ἐν μαρτυρίαις ἢ διωγμοῖς ὑπομείναντες, κατὰ τὴν παροῦσαν ἀσθενοῦντες ζωὴν, τοσαύτης ἀξιοῦνται μεταβολῆς, ὡς ἐλευθέρους προσαναπτῆναι πρὸς οὐρανόν. Ὁ γὰρ ἀετὸς ὑψιπέτης ἐστὶ, καὶ ἀντωπεῖ ταῖς τοῦ ἡλίου μαρμαρυγαῖς, γῆράς τε τὸ φυσικὸν ἀποδύεται κατὰ τό· "Ἀνακαινισθήσεται ὡς ἀετοῦ ἡ νεότης σου." "Κατεργάζεται γὰρ ἡ μὲν ὑπομονὴ δοκιμὴν· ἡ δὲ δοκιμὴ ἐλπίδα· ἡ δὲ ἐλπίς οὐ κατασχύνει." Διὸ καὶ τὴν ἰσχὺν ἀλλάξουσι τὸν θνητὸν βίον μεταβαλόντες, καὶ εἰς ἀγγελικὴν μεταστάντες ζωὴν. Διὰ γὰρ τῶν αἰετῶν, ταῖς οὐρανίοις αὐτοὺς ἀπεικάζει δυνάμεσιν, ἃς πτερωτοῖς ἀφωμοίωσεν. Διὰ τοῦτο ἄρα καὶ τῶν ἐν ὕδασι καθαρὰ τὰ πτερύγια. Οὕτως ἄρα κἂν τῷ παρόντι βίῳ μερικὴ κρίσις ἐστὶ, καὶ καθολικὴ ἐν τῷ μέλλοντι, κἂν μὴ τοῦτο σὺ νενόμικας, Ἰσραὴλ. Διὸ σοὶ μὲν ταῦτα, τοῖς δὲ λοιποῖς ἔθνεσι κατάλληλα προσφωνῶ. ΚΕΦΑΛ. ΜΑ΄. αζ΄. 9Ἐγκαινίζεσθε πρὸς με, νῆσοι. Οἱ γὰρ ἄρχοντες ἀλλάξουσιν ἰσχὺν. Ἐγγισάτωσαν, καὶ λαλησάτωσαν ἅμα, τότε κρίσιν ἀναγγειλάτωσαν. Τίς ἐξήγειρεν ἀπὸ ἀνατολῶν δικαιοσύνην, ἐκάλε 2345 σε αὐτὴν κατὰ πόδας αὐτοῦ, καὶ πορεύεται; Δώσει ἐναντίον ἐθνῶν, καὶ βασιλεῖς ἐκστήσει. Καὶ δώσει εἰς γῆν τὰς μαχαίρας αὐτῶν, καὶ ὡς φρύγανα ἐξωσμένα τὰ τόξα αὐτῶν, καὶ διώξεται αὐτοῦ⁹, κ.τ.λ. Ἐγκαινίζεσθε πρὸς με, νῆσοι, ἀνθ' οὗ Σύμμαχος μὲν, Δουλεύσατε, φησὶν, ἐπ' ἐμοῦ, νῆσοι, Ἀκύλας δὲ καὶ Θεοδοτίων, Κωφεύσατε πρὸς με. Σιγαῖν γὰρ αὐταῖς ἐκέλευσεν, ὡς ἂν ἐπήκοοι γένοιτο θείας ὁμιλίας καὶ σωτηρίου κηρύγματος, νήσους λέγων τὰς ἐξ ἐθνῶν Ἐκκλησίας ἧ ἄλμυρά τοῦ βίου περιέχει κακία, καὶ τῶν ἐπανισταμένων τὰ κύματα. Ἄλλ' εἰσὶν ἀσφαλεῖς, ὡς ἐπὶ πέτραν βαίνουσαι, τὸν Χριστόν. Διὸ οὐ σαλεύονται. Ἄνω δὲ τοὺς ὑπομένοντας Κύριον τὴν ἰσχὺν ἀλλάξουν εἰπὼν, ἐνταῦθα λέγει, Ἄρχοντες, ἤγουν ἔθνη, ἀλλαξάτωσαν ἰσχὺν, κατὰ Σύμμαχον (ὅπερ τοῖς ὑπομένουσι Κύριον τοῦτο νῆσοις ἐπιτάττων καὶ ἔθνεσιν), ὡς ἂν ἐπὶ τὸ κρεῖττον τὴν ἀπὸ χείρονος ἰσχὺν

μεταβάλοιεν. Τινές δέ φασιν ὡς ἔσθ' ὅτε νῆσοι καλοῦνται πόλεις καὶ κῶμαι, πλατεῖαν ἔχουσαι κύκλω γῆν ἀνήρωτον καὶ κεχερωμένην, οἴας τὰς Ἰδουμαίων εἶναι φασι, καὶ Μωαβιτῶν, ὡς ἐν ἐρήμῳ κειμένας, αἷς προσφωνεῖ παράδειγμα λαβῶν αὐτὰς τῆς τῶν ἄλλων εἰδωλολατρῶν μανίας, τὴν τῶν ἔθνῶν πρόσληψιν ἐκ μέρους δηλῶν, ἃ βούλεται πρὸς καινότητα μεταβῆναι ζωῆς τὴν παλαιώσασαν αὐτὰ καταλείψαντα πλάνην, ἵνα γένωνται παρθένος ἀγνή, μὴ ἔχουσαι σπίλον ἢ ῥυτίδα. Ὡν οἱ ἄρχοντες ἀλλάττουσι τὴν ἰσχὺν, ὡς τῶν ἐν νόμῳ κρείττους γενόμενοι, καὶ καθάπαξ δυνάμει πνευματικῆ διαφέροντες. Τινές δέ φασιν ὡς ψυχαῖς παλαιωθείσας ἐν ἡδοναῖς τὰς ψυχικὰς αὐτῶν ἀναλαβεῖν συμβουλεύει δυνάμεις, ἀπονιψαμένας τὸ τῶν παθῶν ἄλμυρον, τοῦτ' ἔστι τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον, καὶ τὸν νέον ἐνδυσάμενας, κατὰ τὸ Παύλῳ δοκοῦν. Εἴθ' ἐξῆς φησιν· Ἐγγισάτωσαν καὶ λαλησάτωσαν ἅμα, τὰ ἔθνη καλῶν πρὸς ἑαυτὸν ὁ Θεὸς, καὶ ταῦτα λέγειν τε καὶ φρονεῖν ἐν Ἐκκλησίᾳ διδάσκων, κεκριμένως τε τὸ Χριστοῦ καταγγέλλειν μυστήριον. Τῶν γὰρ ἐξ Ἱερουσαλήμ κρίσιν ὀνομαζόντων τὸν νόμον, ἀντεξάγων αὐτῷ τὸ σωτηρίον κήρυγμα κρίσιν ἐκάλεσεν. Οὐ γὰρ δικαιοσύνης ἔχει σκιάν, ἀλλὰ τὴν ἀληθῆ τοῦ Θεοῦ δικαιοκρίσιαν, ἣν οἱ νέοι παρὰ Χριστοῦ μαθόντες διδάσκουσιν ἄρχοντες, βούλησιν οὕσαν τοῦ Θεοῦ καὶ Πατέρος. Τινές δέ φασιν, ὡς τὸν περὶ κρίσεως λόγον βούλεται τὰ ἔθνη μαθόντα καὶ ἑτέροις ἀπαγγέλλειν, γινῶναι τε τίς ἐξήγειρεν ἀπὸ ἀνατολῶν δικαιοσύνην. Δικαιοσύνης γὰρ ἔργον τὸ μὴ μόνον Ἰουδαίους, ἀλλὰ καὶ τὰ λοιπὰ τῶν ἔθνῶν ἐπιγνῶναι τὸν Κύριον. Ὁ δὲ θεῖος Ἀπόστολος καὶ τὸν Χριστὸν δικαιοσύνην καλεῖ λέγων· "Ὅς ἐγενήθη ἡμῖν σοφία ἀπὸ Θεοῦ, δικαιοσύνη τε καὶ ἁγιασμός, καὶ ἀπολύτρωσις." Οὕτω δὲ καὶ τὸν εὐαγγελικὸν καλεῖ λόγον, λέγων· Οὐ γὰρ ἐπαισχύνομαι τὸ Εὐαγγέλιον δυνάμιν τε καλέσας Θεοῦ 2348 ἐπάγει· Δικαιοσύνη γὰρ Θεοῦ ἐν αὐτῷ ἀποκαλύπτεται. Ὅς καὶ ἐξ ἀνατολῶν αὐτὴν ἤγειρε τοῦ φωτὸς εἰς τὸ ἔπεσθαι αὐτῷ, δούς αὐτὴν τῶν ἔθνῶν ἐναντίον, ὡς θορυβηθῆναι τὰ πρῶτα τοὺς αὐτῶν βασιλεῖς διωγμοὺς τοῖς ἔχουσιν αὐτὴν ἐπεγείραντας, ἠττηθῆναι δὲ πρὸς ταύτης ὑπερμαχοῦντος Θεοῦ. Αὐτὸς γὰρ τὰ πολεμικὰ τούτων φρυγάνων δίκην ἠφάνισεν, ὁδὸν ὀμαλίσας, ὡς ἐν εἰρήνῃ διελθεῖν τοὺς πόδας αὐτοῦ, τὴν δικαιοσύνην ἀπὸ γενεῶν καλέσας ἀρχαίων, δι' ἧς ἐπ' ἐσχάτων ῥυσάμενος ἡμᾶς ἀπὸ τῆς φθορᾶς, καὶ τῆς τοῦ διαβόλου πλεονεξίας, ἐδικαίωσε διὰ πίστεως φωτίσας ἐσκοτισμένους διὰ προφήτου λέγων· "Καὶ ἀνατελεῖ ὑμῖν τοῖς φοβουμένοις τὸ ὄνομα μου ἡλιος δικαιοσύνης." Αὐτὸς οὖν ἐκάλεσεν αὐτὴν ἐμφανισθῆναι τοῖς ἐπὶ γῆς, τοῦτ' ἔστιν ἐλθεῖν παρεσκεύασε, ὡς καὶ πορεύεσθαι κατὰ πόδα τοῦ κεκληκότος. Κατ' ἴχνος γὰρ ἐβάδιζε τοῦ Θεοῦ καὶ Πατέρος, τὰ ἐκείνου ἔργα πληρῶν, ἐν ἰδίᾳ τε τοῦτον φύσει δεικνύς. Ἦν γὰρ ἴσος αὐτῷ. Διὸ φησιν· "Εἰ οὐ ποίῳ τὰ ἔργα τοῦ Πατέρος μου, μὴ πιστεύετε μοι," καὶ τὰ ἐξῆς. Τῇ αὐτοῦ δὲ θελήσει ἀκολουθῶν, μᾶλλον δὲ θέλησις ὦν τοῦ Πατέρος, ἔλεγεν Ἰουδαίοις· "Ὑμεῖς κατὰ τὴν σάρκα κρίνετε, ἐγὼ οὐ κρίνω οὐδένα." Καί· "Ἐὰν κρίνω ἐγὼ, ἡ κρίσις ἡ ἐμὴ δικαία ἐστίν, ὅτι οὐ ζητῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμὸν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με," ὅπερ ἐστὶ κατὰ πόδα χωρεῖν τοῦ Πατέρος, ὅθεν ἔλεγεν· "Ἐγὼ ἐν τῷ Πατέρι, καὶ ὁ Πατὴρ ἐν ἐμοί." Καί· "Ὁ ἑωρακὼς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν Πατέρα." Δι' ὧν ἀπάντων, τοὺς ἐξ ἀρχῆς καταδυναστευθέντας ὑπὸ τῶν κοσμοκρατόρων τοῦ σκότους τούτου τῆς τυραννίδος ἀπήλλαξεν· οὓς εἴποις ἂν βασιλέας ἐξεστηκότας ἐπὶ τῇ τοσαύτῃ τοῦ βίου μεταβολῇ, τὴν πτώσιν ὀρώντας τὴν ἑαυτῶν, καὶ ὡς φρυγάνοις ἴσοι γεγόνασιν, καὶ πᾶς αὐτῶν κακουργίας ἠσθένησε τρόπος, Χριστοῦ τὰ σκευὴ αὐτῶν διαρπάσαντος. "Οὐ γὰρ ὠφελήσει, φησὶν, ἐχθρὸς ἐν αὐτῷ, καὶ υἱὸς ἀνομίας οὐ προσθήσει τοῦ κακῶσαι αὐτόν." Τῶν οὖν ἐχθρῶν δεδιωγμένων, ἡ ὁδὸς τῶν ποδῶν αὐτοῦ γέγονεν ἐν εἰρήνῃ. Γέγονε γὰρ οὐδὲν ἐμποδῶν οἰκονομοῦντι τὰ καθ' ἡμᾶς. Ἐγὼ τοίνυν, φησὶν, ὁ ἐν ἐσχάτῳ καταδείξας καιρῷ τὴν δικαιοσύνην, κεκληκὼς δὲ αὐτὴν ἀπὸ γενεῶν ἀρχαίων. Τὸ γὰρ Χριστοῦ

μυστήριον ἀπὸ κόσμου προέγνω καταβολῆς, καὶ πῶς δέοι τὴν Ἀδὰμ γενέσθαι διόρθωσιν. Καὶ οὐ θαυμαστὸν, ὅπου καὶ τῶν σωζομένων τὴν διὰ πίστεως προέγνωκε κλήσιν. "Οὓς γὰρ ἔγνω, φησὶ, καὶ προώρισε συμμόρφους τῆς εἰκόνας τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ, τούτους καὶ ἐκάλεσεν." Οὐκοῦν πολλῶ μᾶλλον ὁ σώσων προέγνωστο. Τινές δὲ οὕτως εἰρήκασιν· Αὐτὸς γὰρ ἔστιν ὁ καὶ Κῦρον ἐνισχύσας, κατὰ πάντων ἔθνων, ὃν καὶ δικαιοσύνην ἐνταῦθα καλεῖ, ἐλευθερώσαντα μὲν τὸν Ἰσραὴλ, ἐκ δὲ τῆς περὶ αὐτὸν 2349 τοῦ προῤῥήσεως κατειληφῶτα τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ. Καὶ ὡς βουλήσει [Θεοῦ] τὸ κατὰ τῶν ἔθνων ἀνεδήσατο κράτος ἴσα φρυγάνοις ἀλόκτων, καὶ τὴν πρὸς αὐτὸν ἄγειν ἀναγκασθέντων εἰρήνην. Εἴρηται μὲν οὖν ὁ Κῦρος δικαιοσύνη διὰ ταῦτα, καὶ ὅτι δικαίως αὐτὸν ἐπήγειρε Βαβυλωνί. Ὁ δὲ καλῶν τοῦδε συμπεράσματος τῆς δικαιοσύνης ἐν τῷ Κύρῳ μὴ ἴσταμένου ἐπὶ τὴν αὐτοδικαιοσύνην Χριστὸν ὁ λόγος ἀνάγεται, ὡς καὶ οἱ πονηροὶ βασιλεῖς ἐν τῇ Γραφῇ ἐπὶ τὸν ἀρχέκακον ἀνάγονται δαίμονα, τῆς ἀκράτου κακίας ἐν ἀνθρώπῳ μὴ χωρουμένης. Περὶ δὲ τῶν μελλόντων, ὡς γεγονότων φησὶ· Τίς ἐνήργησε καὶ ἐποίησε ταῦτα; δεικνὺς ὡς ἄπερ ὠρισε γενέσθαι Θεός, οὕτως ἔσται, ὡς ἤδη γενόμενα· οὐδὲν γὰρ αὐτῶν διαπεσεῖται μὴ πρὸς ἔργον ἀχθέν. Τὸ δὲ πρὸ πάντων εἶναι ἀναρχόν τε καὶ ἀτελεύτητον ὄντα δεικνὺς, Ἐγὼ Θεὸς πρῶτος, φησὶ, καὶ μετὰ ταῦτα. Αὐτὸς γὰρ ὁ καὶ τοῖς ἐξ ἀρχῆς θεοφιλέσι γνωσθεῖς, καὶ ὁμ [ὁ μετὰ τὸν] πρότερον λαὸν τῇ ἐξ ἔθνων Ἐκκλησίᾳ πεπιστευμένος. "Ὅθεν ἐπήνεγκεν· Ἰδοσαν ἔθνη, καὶ ἐφοβήθησαν. Ἡ ὅτι οὕτω διέθηκα τὸν Ἀσσύριον, ἐπαναστήσας αὐτῷ Κῦρον, ὡς ἀνόνητα γενέσθαι βοηθεῖν ἐκείνῳ βουλόμενα, καὶ τῆς τῶν εἰδώλων ἀσθενείας καταβοᾶν, τοῦ Θεοῦ τὸ κράτος θαυμάζοντα· ἢ ὅτι τῆς προτέρας ἀβλεψίας παυσάμενα, ἔγνωσαν τὸν εἰρηκότα· Ἐγὼ Θεὸς πρῶτος καὶ εἰς τὰ ἐπερχόμενα. Καὶ ἰδόντα ἐφοβήθησαν ἐν ἀρχῇ γενόμενα σοφίας. "Ἀρχὴ γὰρ σοφίας φόβος Κυρίου." Καὶ μέχρι τῶν περάτων τῆς γῆς, καὶ τῶν βαρβαρωτάτων διήλθε τὸ κήρυγμα, καὶ τῆς θεογνωσίας ὁ φόβος κατὰ τό· Ἐγγισάτωσαν, καὶ λαλησάτωσαν ἅμα. Ἄλλ' ἐκεῖ μὲν ἐκελεύοντο ἀπαντᾶν καὶ λαλεῖν, δηλονότι δοξάζειν Θεόν· ἐνταῦθα δὲ, ἠγγισαν, καὶ ἦλθον ἅμα κρίνων ἕκαστος τῷ πλησίον βοηθήσαι. Σώζειν γὰρ οἱ θεοφιλεῖς μεθ' ἑαυτῶν καὶ τοὺς πλησίον ἐπείγονται, ἀγάπης αὐτοὺς νόμῳ τῆς ἀπιστίας ἐξέλκοντες, λέγοντες ὡς Καὶ ἡμεῖς ποτε ἦμεν τέκνα ὀργῆς, εἰδωλολατρεῖα προσκείμενοι, νῦν δὲ τὸν ὄντως ἐγνωκότες Θεὸν διεσώθημεν, τῆς τῶν εἰδώλων ἀσθενείας κατεγνωκότες δεομένων τοῦ πρὸς στάσιν στηρίζοντος, ὅπερ οὐκ ἔχουσιν οἴκοθεν· ἄλλ' οὐδὲ σταθέντα κινεῖσθαι δυνήσεται. Καὶ πῶς ἔτι ταῦτα θεοί; Ταῦτα δὲ ἦν ἄπερ ἔλεγεν ἄνω· Λαλησάτωσαν ἅμα, μετὰ τὸ ἐγγίσει, μηκέτι διὰ τὴν ἀμαρτίαν ὄντες μακρὰν, οἰκειότητα δὲ λαβόντες πνευματικά. Γευσάμενοι γὰρ συνήκαν ὅτι Χριστὸς ὁ Κύριος, καὶ τὸ κάλλος τῆς ἀληθείας ἰδόντες, οὐχ ἑαυτοῖς καὶ μόνοις ἐτήρησαν διδάσκοντες ἑτέρους, ὡς ἴσχυσε τέκτων ἀνὴρ καὶ χαλκεύς. Πῶς δὲ ἴσχυσαν; Ὁ 2352 μὲν συνθεῖς καὶ διαγλύψας εἰδῶλον τέχνη τεκτονικῇ, ὁ δὲ ποιήσας ἀνδριάντα σφυρήλατον, ἀπεκόμισαν τοὺς ἠπατημένους εἰς ἀδόκιμον νοῦν, ποιήσαντες τῶν ἰδίων ἔργων προσκυνητὰς τοὺς κατ' εἰκόνα γεγονότας Θεοῦ, ἐπαινοῦντες τὸ ἔργον, καὶ σύμβλημα καλοῦντες καλὸν, ὡς καλῶς ἐκ τῶν ἰδίων ἠρμοσμένον μερῶν. Τῆς δὲ πάσης ῥήσεως τὰ πρῶτά τινες οὕτως ἐρμήνευσαν· Περὶ τῆς ἀπὸ τῶν ἔθνων κλήσεως αὐταρκῶς εἰπὼν, ἐπὶ τοὺς ἐξ Ἰσραὴλ μεταβέβηκεν. Προσκοπᾶντων γὰρ αὐτῶν τῷ λίθῳ τοῦ προσκόμματος, καὶ τῆς σωτηρίας γεγονότων μακρὰν, μετὰ τῆς κατὰ νόμον σκιᾶς, ἀντεισήχθη μὲν ἢ διὰ πίστεως χάρις. Διεγόγγυζον δὲ λέγοντες· Ἀπεκρύβη ἡ ὁδός μου ἀπὸ τοῦ Θεοῦ· τοῦτ' ἔστιν, οὐκέτι τῇ κατὰ νόμον προσέχει λατρεία. Ἀφείλε δέ μου τὴν κρίσιν, καὶ ἀπέστη· τοῦτ' ἔστιν, ἔπαυσε τὸν νόμον. Καὶ Δαβὶδ γὰρ φησὶ· "Κρίσιν καὶ δικαιοσύνην ἐν Ἰακώβ σὺ ἐποίησας," δηλονότι σὺ τὸν διὰ Μωσέως νόμον διώρισας. Καὶ Μωσῆς δὲ φησὶ· "Καὶ ἔδωκεν αὐτῷ δικαίωματα νόμου." Πάλαι σκοπὸς δὲ αὐτῶν ὧν εἶχε σκιῶν, ἐν αἷς

προετυπούτο Χριστὸς, ὡς αὐτὸς φησιν· "Εἰ ἐπιστεύετε Μωσεῖ, ἐπιστεύετε ἂν ἐμοί." Καὶ προφητῶν δὲ λόγοι τὸ μέλλον Χριστοῦ μυστήριον προκατήγγειλαν, εἰς ὃ καταντᾶν ἤμελλεν ἡ τοῦ νόμου Μωσέως οἰκονομία. Πλὴν, ὡς μὴ ἀκηκοότων ἐρῶ, ὡς Ὁ Θεὸς οὐ πεινάσει. Μὴ δεομένῳ γάρ μοι τὰς κατὰ νόμον προσήγες λατρείας συμφώνως τῷ· "Μὴ φάγωμαι κρέα ταύρων, ἢ αἷμα τράγων πίνωμαι;" Πῶς γὰρ ἐνδεὴς ἐγὼ τούτων, αἰώνιος ὑπάρχων καὶ ἄφθαρτος; ἢ πάθος ἀνθρώπινον πείσομαι; Ἀλλὰ λογίζη, φησὶν, ὡς Εἰ κρείττω τὰ νέα τῶν πάλαι, τί ὅλως ἔδει τῆς πρώτης νομοθεσίας; μὴ τότε δὲ κηρυχθῆναι τὰ νῦν; ἀγνοεῖς γὰρ Θεοῦ σοφίας οἰκονομίαν, ἣν μαθῶν ὁ Παῦλος φησιν, ὅτι Νόμος παρεισήλθεν ἵνα πλεονάσῃ τὸ παράπτωμα. Καὶ πάλιν· Συνέκλεισε γὰρ ἡ Γραφή τοὺς πάντας ὑφ' ἁμαρτίαν, ἵνα τοὺς πάντας ἐλεήσῃ. Ἔλεγχος ἄρα τῆς ἀνθρώπων ἀσθενείας ὁ νόμος, οὐ δικαίων, ἀλλὰ κατακρίνων, οὓς ὁ Χριστὸς ἐδικαίωσε χάριτι. Αὐτὸς γὰρ ὁ καὶ πρὸς τῷ μὴ πεινᾶν, τοῖς πεινώσι τὴν δικαιοσύνην ἰσὺν διδοὺς τὴν πνευματικὴν, ὁ καὶ τοὺς ἀναισθήτους εἰς συναίσθησιν ἄγων ὀδυνηρὰν, ἐφ' οἷς ἁμαρτηκότες τίσουσι δίκας. Ἡ γὰρ κατὰ Θεὸν λύπη μετάνοιαν εἰς σωτηρίαν ἀμεταμέλητον κατεργάζεται· ἡγουν λύπην διδοὺς τὴν ἐκ τῆς ἀλώσεως τοῖς εἰποῦσι· Τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν. Οἱ καὶ τῆς πνευματικῆς ἐστερημένοι τροφῆς ἀσθενοῦσι, καὶ τοι πρότερον ἐρῶμενοι τυγχάνοντες, ὅτε τὰ ἔθνη τοῖς διαβολικοῖς ἐξ ἀσθενείας ὑποπεπτῶκει ποσὶν, καὶ ταῖς ἐντολαῖς ταῖς κατὰ νόμον τρεφόμενοι, τῆς δὲ χάριτος ἐλθούσης τοῖς ἔθνεσιν, αὐτοὶ μετέστησαν εἰς λιμὸν, ὃν ἐπεσπάσαντο ἑαυτοῖς, οὐ λιμὸν ἄρτου, οὐδὲ 2353 δίψαν ὕδατος, ἀλλὰ λιμὸν τοῦ ἀκοῦσαι λόγον Κυρίου· ᾧ μηκέτι τραφέντες ἠσθένησαν, λέγοντι· "Εγὼ εἶμι ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς," καὶ τὰ ἐξῆς. Οὐ φαγόντα τὰ ἔθνη οὐκέτι πεινᾷ. Φησὶ γὰρ καὶ Σολομῶν· Οὐ λιμοκτονήσει Κύριος ψυχὴν δικαίαν, ζῶν δὲ ἀσεβῶν ἀνατρέψει. Ὑπέμεινε γὰρ αὐτὰ τὸν Θεὸν τὴν ἐκ πλάνης ἀσθένειαν εἰς ἰσὺν πνευματικὴν ἀλλαξάμενα, κρείττω τε γεγονότα τῶν σαρκικῶν ἡδονῶν, Χριστοῦ κατισχύοντος, ὡς ἐρεῖν ψάλλοντα· "Ἰσχύς μου καὶ ὕμνησίς μου ὁ Κύριος." ηκ'. 9. Σὺ δὲ, Ἰσραὴλ, παῖς μου Ἰακώβ, καὶ ὃν ἐξελεξάμην σπέρμα Ἀβραάμ, ὃν ἠγάπησα, οὐ ἀντελαβόμεν ἄπ' ἄκρων τῆς γῆς, καὶ ἐκ τῶν σκοπιῶν αὐτῆς ἐκάλεσά σε, καὶ εἶπά σοι· Παῖς μου εἶ9, κ.τ.λ. Ἀνωτέρω μὲν τῷ Ἰακώβ ὁ Θεὸς ἐμέμφετο καὶ τῷ Ἰσραὴλ, λέγουσιν, Ἀπεκρύβη ἡ ὁδός μου ἀπὸ τοῦ Θεοῦ· νῦν δὲ ἐν ἐπαίνῳ παῖδα καλεῖ τὸν Ἰσραὴλ καὶ τὸν Ἰακώβ ἐκλελεγμένον, σαφῶς τοῦ λόγου δύο τμήματα τοῦ ἐκ περιτομῆς παριστῶντος λαοῦ, τὸ μὲν ἐκπεσόν, διὰ τὴν ἀπιστίαν· τὸ δὲ σωθὲν διὰ πίστεως ἀποστόλων τε καὶ τῶν σὺν αὐτοῖς ἐκλογῆς ἡξιωμένων, κατὰ τὸν θεῖον Ἀπόστολον λέγοντα· "Οὕτω καὶ ἐν τῷ νῦν καιρῷ λεῖμμα κατ' ἐκλογὴν χάριτος γέγονε." Καὶ τὸ Εὐαγγέλιον δὲ φησι· "Τούτους τοὺς δώδεκα ἐξελέξατο ὁ Ἰησοῦς." Πολλῶν δὲ ὄντων κλητῶν καὶ ἐκ τοῦ προτέρου λαοῦ, ὀλίγοι ἦσαν οἱ ἐκλεκτοί. Πρὸς οὓς ὁ λόγος τὰς προκειμένας ἐπαγγελίας ποιεῖται, μετὰ τὴν προδηλωθεῖσαν τῶν ἐθνῶν κλήσιν ἐν τῷ· Τίς ἐξῆρεν ἀπὸ ἀνατολῶν δικαιοσύνην, ἣν ἔφη δώσειν ἐναντίον ἐθνῶν; Καὶ πάλιν· Ἰδοσαν ἔθνη καὶ ἐφοβήθησαν, οἱ λοιποὶ δὲ ἐξέδωκαν· Σὺ δὲ, Ἰσραὴλ, δοῦλέ μου. Δοῦλον δὲ ποῶτον ὠνόμασεν, εἶτα ἐκλεκτόν. Ὡς ἐν ἀρχαῖς μὲν, φόβῳ δουλείας ὑπὸ τὸν νόμον παιδαγωγηθέντα, εἶτα διὰ προκοπῆς ἐκλεγέντα διὰ τῆς κλήσεως, τάγμα δὲ παρὰ τούτους ἕτερον, τὸ σπέρμα λεγόμενον Ἀβραάμ, τὸ πλῆθος τῶν Ἰουδαίων δηλοῦν, πρὸς οὓς ἔλεγεν ὁ Σωτὴρ· "Οἶδα ὅτι σπέρμα Ἀβραάμ ἐστε," ἑτέρους ὄντας παρὰ τὰ τέκνα τοῦ Ἀβραάμ, περὶ ὧν ἔλεγεν· "Εἰ τέκνα τοῦ Ἀβραάμ ἦτε, τὰ ἔργα τοῦ Ἀβραάμ ἐποιεῖτε." Ἀβραάμ μὲν οὖν ἀγαπητὸς ἦν τοῦ Θεοῦ. Οὐχ ὁμοίως δὲ τὸ σπέρμα ἠγαπήσθαι φησι. Πλὴν καὶ τούτους ἐκάλει διὰ τῶν ἐκλεκτῶν, Πορεύεσθε, λέξας, πρὸς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ἰσραὴλ. Καὶ ἐπειδὴ διεσπαρμένοι ἦσαν εἰς πάσαν τὴν γῆν, ἐπήνεγκεν· Οὐ ἀντελαβόμεν ἄπ' ἄκρου τῆς γῆς, καὶ ἐκ τῶν σκοπιῶν αὐτῆς, ἢ τῶν ἀγκῶνων κατὰ Σύμμαχον, ἐκάλεσά σε.

Αὐτοὺς γὰρ πρῶτους ἐκάλεσεν, ὡς ὁ Παῦλος αὐτοῖς ἔφασκεν· "Υμῖν ἔδει πρῶτοις τὸν λόγον κηρυχθῆναι. Ἐπεὶ δὲ ἀποστρέφεσθε, πορευόμεθα ἐς τὰ ἔθνη." Τῶν οὖν ἐξ αὐτῶν πεπιστευκότων ἀντειλήφθαί φησιν. 2356 Τινὲς δὲ λέγουσιν, ὡς μυσταγωγήσας τοὺς ἐξ ἐθνῶν, παραθαρρύνει τοὺς ἀποστόλους, δι' ὧν ἡμελλε τὸν τῆς κατηχήσεως ποιῆσθαι λόγον· καὶ τῆς τῶν πατέρων αὐτοὺς ὑπέμνησεν ἀρετῆς, ἐξ ἧπερ ἠγαπῶντο παρὰ Θεοῦ. Ἀγαπητοὺς δὲ καὶ ἐκλελεγμένους τοὺς πατέρας καλῶν, ὡς ἐκ ρίζης ὄντας τοὺς ἐξ αὐτῶν εὐγενοῦς ζηλῶσαι τοὺς πατέρας παρακαλεῖ, καὶ τὴν ἐκείνων εὐσέβειαν· λέγων, ὡς τοῦ Ἀβραάμ ἀντελάβετο, καλέσας τοῦτον ἐξ ἄκρου τῆς γῆς, εἰπών· "Ἐξελθε ἀπὸ τῆς γῆς σου, καὶ ἀπὸ τῆς συγγενείας σου." Σκοπιῶν δὲ φησιν, ἐπειδήπερ ὀρεινὴν εἶναι τὴν Χαλδαίαν ἱσθόρηται, δι' ὧν ἐν ἄκρῳ τῆς εἰδωλολατρείας εἶναι τὸν Ἀβραάμ ἐσημαίνεται. Εἶτά φησιν ὡς περὶ παντὸς Ἰσραὴλ, ὅτι Εἶπά σοι· Παῖς μου εἶ. Πρωτότοκος γὰρ ὠνόμασται. Γεγονότα τε τοῦτον ἀπόλεκτον οὐκ ἐγκατέλιπεν ὁ Θεός. Πρὸς ὃν φησι· Μὴ φοβοῦ, μηδὲ πλανῶ· ἐγὼ γὰρ εἰμι ὁ Θεός σου, ὁ ἐνισχύσας σε. Διδάξας αὐτὸν διὰ τοῦ νόμου, ὅτι καὶ Θεὸς εἷς ἐστι, καὶ Κύριος εἷς, καὶ αὐτῷ χρὴ μόνῳ λατρεύειν, διὰ τῆς ἰδίας δεξιᾶς τοῦ Μονογενοῦς κληρονόμον ποιήσας ἐθνῶν ἠττημένων. Κατὰ δὲ τὴν πρώτην ἐξήγησιν, τοῦ σπέρματος Ἀβραάμ μνημονεύσας, ἐπὶ τὴν τοῦ ἀποστολικοῦ χοροῦ πάλιν ἀνέδραμεν ἐκλογὴν, παῖς μου λέγων, κατὰ δὲ τοὺς λοιποὺς, δοῦλε, ἐφ' ᾧ καὶ Παῦλος μέγα φρονῶν, δοῦλον ἑαυτὸν, ὡς ἀπὸ τινος ἐκάλεσεν ἀξιώματος. Καὶ προῖων γὰρ ὁ προφήτης ἐρεῖ· "Μέγα σοὶ ἐστὶ τοῦ κληθῆναι σε παῖδά μου." Κάνταῦθα δὲ πάλιν τῆς ἐκλογῆς τὴν δουλείαν προέταξεν. Παραθαρρύνων δὲ τὴν ἐκλογὴν πρὸς τὸ πᾶσι τὸ Εὐαγγέλιον κηρύξαι τοῖς ἔθνεσιν· Μὴ φοβοῦ, φησί· μετὰ σοῦ γὰρ εἰμι. Κατὰ τό· "Ἴδου ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας, ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος." Ἄλλὰ μηδὲ πλανῶ, φησὶν, νομίσας ἰδίᾳ δυνάμει πρὸς τοσοῦτον ἐξαρκέσαι τὸ κήρυγμα. Τί γὰρ ἂν ἔπραξας, μὴ παρόντος ἐμοῦ, καὶ πρὸς ταλαιπωρίας καρτερίαν ἐμβάλλοντος; ἐγὼ σε γὰρ ἐφρούρουν, πρὸς τὸ μηδὲν ἐμποδῶν σοι γενέσθαι κηρύττοντι. Τῶν οὖν ἀνθισταμένων μηδένα πεποίησο λόγον. Ἔσονται γὰρ εἰς οὐδὲν, οἱ πρὸς ὀλίγον ἐν τῷ διώκειν εἶναι τι δόξαντες, ὧν τὸ τέλος ἀπώλεια. Κατὰ τό· "Εἶδον τὸν ἀσεβῆ ὑπερυψούμενον, καὶ παρήλθον, καὶ ἰδοὺ οὐκ ἦν." "Οἱ γὰρ φρονοῦντες, φησὶ, τὰ ὑψηλὰ, δεινὴν καὶ ἀδόκητον ὑπομένουσι συντριβήν." Καὶ πάλιν· "Ὅς ὑψηλὸν ποιεῖ τὸν ἑαυτοῦ οἶκον, ζητεῖ συντριβήν" Τὸ δὲ, Ἐγὼ ἐβόηθησά σοι, μὴ φοβοῦ, σκώληξ Ἰακώβ, οὐ κεῖται παρὰ τοῖς ἑβδομήκοντα. Σκώληκα δὲ προσηγόρευσε ὃν προλαβῶν ἐκάλεσεν ἐκλεκτὸν, διὰ τὸ σκώληκος δίκην τῶν ἀπίστων τὰς πόλεις ὑποδύμενον τὴν δεισιδαίμονα πλάνην ἐξ αὐτοῦ βάθους τῆς τῶν ἀνθρώπων ἐξαφανίζειν ψυχῆς, καὶ ὅτι περ εὐτελὲς καὶ ἰδιωτικὸν τῶν ἀποστόλων ὑπάρχει τὸ κήρυγμα. Οὕτω γ' οὖν καὶ αὐτὸς ἐν ψαλμῷ φησὶν ὁ Σωτὴρ· "Ἐγὼ δὲ 2357 εἰμι σκώληξ, καὶ οὐκ ἄνθρωπος." Ὀλιγοστὸν δὲ καλεῖ τὸν Ἰσραὴλ διὰ τὸ τῶν μαθητῶν εὐαρίθμητον. "Δώδεκα γὰρ ἦσαν, οἱ δὲ μετ' αὐτοὺς, ἑβδομήκοντα." Ὁ δὲ Σύμμαχος ἐξέδωκεν, ἀριθμὸς Ἰσραὴλ. Ὁ δὲ Ἀκύλας, τεθνεῶτες Ἰσραὴλ. Ὁ δε Θεοδοτίων, νεκροί· τῷ ἀποστολικῷ συμφώνως· "Ζῶ δὲ οὐκέτι ἐγὼ, ζῆ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός." Καί· "Καθ' ἡμέραν ἀποθνήσκω, νῆ τὴν ὑμετέραν καύχησιν." Ἄλλὰ καίπερ σκώληξ ὢν, νεκρός τε καὶ ὀλιγοστός, μὴ φοβοῦ, διὰ τὴν ἐξ ἐμοῦ συμμαχίαν, δι' ἧς ἀλόησεις τῶν ἀπίστων ἐθνῶν τὴν ἀσέβειαν, ὄρη καὶ βουνοὺς λέγων τὰς ἀντικειμένας δυνάμεις, ὡς ἐπαιρομένας κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ, τῶν ὑποβεβηκότων πνευμάτων λεγομένων βουνῶν· ὧν ἀπολομένων εὐφρανθήσῃ σὺ ἐν Κυρίῳ. Δέδωκε γὰρ ἡμῖν ἐξουσίαν πατεῖν ἐπάνω ὀφείων καὶ σκορπίων, καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ. Εἴποις δ' ἂν ὄρη καὶ βουνοὺς καὶ τοὺς ἐν δυναστείαις κοσμικαῖς τοῖς ἀποστόλοις ἐπαναστάντας. Ἄλλὰ καὶ τούτων καθηρημένων, σὺ εὐφρανθήσῃ ἐν τοῖς ἀγίοις Ἰσραὴλ, ἐντρυφῶν ὅτ' ἂν ἴδῃς πολλοὺς γεγονότας ἀγίους, καὶ ἐν υἰοῖς Ἰσραὴλ τεταγμένους. "Οὐ γὰρ πάντες οἱ ἐξ Ἰσραὴλ,

οὔτοι Ἰσραήλ." Τοιοῦτον παρὰ τῷ Ἀποστόλῳ τὸ, "Χαρὰ καὶ στέφανός μου." Ταῦτα περὶ τῶν ἀποστόλων ὁ προφητικὸς λόγος εἰπὼν, ἐξ ἑτέρας ἀρχῆς περὶ τῆς τῶν ἔθνων ἐπιστροφῆς λέγει· Ἀγαλλιάσονται οἱ πτωχοὶ, καὶ οἱ ἔνδεοι. Ὁβέλιστα δὲ τὸ ἀγαλλιάσονται· παρὰ γὰρ τοῖς λοιποῖς εἴρηται· Οἱ πτωχοὶ, καὶ οἱ ἔνδεοι ζητήσουσιν ὕδωρ, καὶ οὐκ ἔσται. Ἀλλὰ ταῦτα πάσαι πεπόνθασιν. Νῦν δὲ, οὐκ ἐγκαταλείψω αὐτοὺς, ἀλλ' ἀνάξω ἐπὶ τῶν ὀρέων ποταμοὺς, καὶ τὰ ἐξῆς. Αἱ γὰρ πάσαι ψυχὰι τῆς τοῦ Θεοῦ γνώσεως ἔνδεοι, ὡς τὴν γλῶσσαν αὐτῶν, καὶ τὸν λόγον ἐξηράνθαι τὸν δι' αὐτῆς προφερόμενον, ῥανίδα πόματος οὐκ ἔχοντα ζωτικοῦ, αὐταὶ παρ' ἐλπίδας σωτήρια πίνουσι διὰ τῆς χάριτος νάματα, κατὰ τὸ προῤῥηθέν· "Καὶ πίνονται ὕδωρ ἐκ τῶν πηγῶν τοῦ σωτηρίου." Καὶ μὴν, καὶ ἀπὸ πηγῶν Ἰσραήλ, κατὰ τὸ ἐν Ψαλμοῖς· "Ἐν ἐκκλησίαις εὐλογεῖτε τὸν Θεὸν Κύριον ἐκ πηγῶν Ἰσραήλ." Τοῦτο δὲ ἐστὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, τὸ πηγάζον ἐν ἐκκλησίαις ὕδατα ζωτικὰ, ἐκ τῆς Γραφῆς τῆς τε Παλαιᾶς, καὶ Καινῆς· ἔνθα καὶ ποταμοὶ ἄνδρες ἅγιοι τὴν πρὶν ἔρημον κατακλύζουσιν ἀπὸ τοῦ μεγάλου ῥέοντες ποταμοῦ, οὗ τὰ ὀρμήματα εὐφραίνουσι τὴν πόλιν τοῦ Θεοῦ, δι' ὃν εἴρηται· "Ὁ ποταμὸς τοῦ Θεοῦ ἐπληρώθη ὑδάτων." Ἔστι γὰρ ἰδεῖν τὴν ἄνυδρον πάσαι τὴν Ἐκκλησίαν, τὴν ἔρημον Θεοῦ καὶ παντὸς ἀγαθοῦ, νῦν ἐκ τοσοῦτων ὑδάτων ψυχὰς ἔχουσιν εὐθαλεῖς καὶ ὑπερυψουμένας τῆς γῆς, κατὰ τὰ φυτὰ τὰ ἐν ὑδάτων 2360 μόνον πλήθει συνεστηκότα. Τούτων γὰρ μέμνηται. Περὶ τούτου καὶ ὁ Σωτὴρ τοῦ ὕδατος ἔλεγεν· "Ὅς δ' ἂν πῖν ἕκ τοῦ ἐμοῦ ὕδατος," καὶ τὰ ἐξῆς. Καὶ πάλιν· "Ὁ πίνων ἐκ τοῦ ὕδατος, οὗ ἐγὼ δώσω αὐτῷ, ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ῥεύσουσιν ὕδατος ζωῆς." Τοῦτο δὲ ἔλεγε περὶ τοῦ Πνεύματος, ὅπερ ἤμελλον λαμβάνειν οἱ πιστεύοντες εἰς αὐτὸν, τὸ εὐθαλές τε καὶ ὑψηλὸν, ἄσηπτόν τε καὶ εὐώδες τοῖς πεπιστευκόσι χαριζομένου. Ἐλαία μὲν οὖν, καὶ φοῖνιξ, καὶ ἄμπελος ἐν τῇ Γραφῇ τοὺς καρποὺς τῆς Ἐκκλησίας σημαίνουσι. Τὰ δὲ νῦν λεχθέντα, τὸ εὐθαλές, καὶ διηρημένον, νεαρόν τε καὶ ἀκμαῖον τῶν ἐν αὐτῇ προσκοπτόντων, ὅπερ ἐν ἐρήμῳ γενέσθαι παράδοξον. Διό φησι, Χεῖρ Κυρίου ἐποίησε ταῦτα, ὥστε τοὺς ἐπὶ γῆς ἐρριζωμένους, ἐν τῷ θνητῷ καὶ ἀνθρωπίνῳ βίῳ πρὸς ὕψος ἀνατρέχειν οὐράνιον, τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν τὰς ἑαυτῶν ἀναρτῶντας ἐλπίδας. Οὕτω θαυμαστήν ὁ Θεὸς ἐν ἔθνεσιν ἐποίει μεταβολήν. Ὑδραγωγὸς δὲ τοὺς τῆς Ἐκκλησίας διδασκάλους ἐκάλεσεν, οἱ καθάπερ ἐκ πηγῶν τε καὶ ποταμῶν, τὸν τῆς θεοπνεύστου Γραφῆς εἰς νοῦν εἰσοικησάμενοι λόγον, καὶ εἰς ἑτέρους αὐτὸν παραπέμπουσιν, ὡς ἂν ἔχοιεν διὰ μὲν πολιτείας, τὸ εὖοσμον· διὰ δὲ τῆς ἀποχῆς τῶν κοσμικῶν ἡδονῶν, τὸ μὴ φθειρέσθαι· διὰ δὲ τῆς εὐσταθοῦς καὶ βεβαίας ἐν ἅπασιν ἔξεως, τὸ ἐρριζῶσθαι, καὶ φέρειν τῶν πνευμάτων τὰς προσβολάς. Ὑποστηρίζει γὰρ τοὺς δικαίους ὁ Κύριος. Καὶ δεῖ τοῦτον αἴτιον ἠγεῖσθαι, καὶ μὴ ταῦτα νομίζειν αὐτόματα. Τινὲς δὲ περὶ τῆς πάσης ἔφασαν ῥήσεως, ὡς ὑπομιμήσκει Θεὸς τὸν κατὰ προκοπὴν Ἰσραήλ οἶαν αἰεὶ πρὸς αὐτὸν τὴν σχέσιν ἐκτήσατο, τοῦτον ἀνάψας τῷ παντὶ κόσμῳ καθάπερ δᾶδα θεογονίας· Ἀβραὰμ μὲν καλέσας ἀπ' ἄκρου τῆς γῆς, ἐξ Αἰγύπτου δὲ τούτους ἑτέρου ἐξελόμενος ἄκρου καὶ ἐν πᾶσι λογισάμενος. Τοσοῦτων οὖν γεγονῶς ἐν πείρᾳ θαυμάτων, θάρρει· κἂν πολλὰ σε ἔθνη περικυκλοῖ, μὴ πλανῶ. Ἐγὼ γὰρ ὁ τοὺς σοὺς ἐχθροὺς μετελθὼν, κἂν ἕτεροι φανεῖεν, εἰς οὐδὲν λογισθήσονται. Ἀλλ' ἴσως δειλιάς, τὴν σὴν ὀλιγότητα βλέπων καὶ τῶν κυκλούντων τὸ πλῆθος. Ἀλλὰ τὴν ἐμὴν σκόπει βοήθειαν, δι' ἧς κατακόψετε τοὺς καθ' ὑμῶν ἐπαρθέντας, ὡς ὄρεσι καὶ βουνοῖς ἀπεικάζεσθαι. Ὅπερ ἐπὶ τῶν ῥεῖ χιλιάδων τῶν Ἀσσυρίων ἐγένετο, μηδὲ πολεμήσαντος Ἰσραήλ. Τὰ δὲ τοὺς ἐχθροὺς αὐτῶν καταληψόμενα πάθη δηλοῖ τό· Ζητήσουσιν ὕδωρ, καὶ οὐχ εὕρησουσι. Τὰ δὲ περὶ τῶν ποταμῶν καὶ ἐπὶ τῆς ἱστορίας γεγονέναι φασίν, ὡς καὶ πέτρας ἀκροτόμους ἐκραγῆναι πρὸς ὕδατα· καὶ αὐθις ποταμοὺς ἐκλιπεῖν, ὡς τὸν Ἰορδάνην τοῦ λαοῦ διαβαίνοντος. Ὁ καὶ ἡ θάλασσα παθοῦσα, πρὸς ἀναίρεσιν αὐθις τῶν Αἰγυπτίων ἐχέετο· οἱ καὶ ἐξεβράσσοντο, οὐκ εἰς

ἄμφω τῆς θαλάσσης τὰ μέρη, ἀλλ' ἔνθα ἦν Ἰσραήλ· ὡς ἂν ὀρώντες θαρρήσωσι 2361 λέγοντες· Οὗτός μου Θεός ὁ πρότερον ἀπιστούμενος. κα κθ'. 9'Εγγίζει ἡ κρίσις ὑμῶν, λέγει Κύριος ὁ Θεός. Ἦγγισαν αἱ βουλαὶ ὑμῶν, λέγει ὁ βασιλεὺς Ἰακώβ. Ἐγγισάτωσαν καὶ ἀναγγελάτωσαν ὑμῖν ἃ συμβήσεται, ἢ τὰ πρότερον τίνα ἦν εἶπατε, καὶ ἐπιστήσομεν τὸν νοῦν, καὶ γνωσώμεθα, τί τὰ ἔσχατα, καὶ τὰ ἐπερχόμενα⁹, κ.τ.λ. Εἰπὼν τῆς πρὶν ἐρήμου τὴν ἐπὶ τὸ κρεῖττον μεταβολὴν, ἐφ' ἕτερον μεταβαίνει τάγμα, ὃ τῆ τῶν εἰδώλων ἐγκατέμεινε πλάνη, μὴ ἐπιστήσαν ὅτι χεῖρ Κυρίου ἐποίησεν ταῦτα. Οὐδὲν οὖν ὑμῖν ἢ κατάκρισις λείπεται, τῆς τοσαύτης ἀναισθητήσασι χάριτος. Διὸ ἐπιλέγει· Ἦγγισαν αἱ βουλαὶ ὑμῶν. Ἄνθ' οὗ Σύμμαχος· Ἐγγίσατε, φησὶ, τὰ ἰσχυρὰ ὑμῶν. Ὁ δὲ Θεοδοτίων· Τὰ κραταιώματα. Ὁ δὲ Ἀκύλας· Ὅστεώσεις· τοῦτ' ἔστι, τοὺς θεοὺς ὑμῶν εἰς τὸ μέσον ἀγάγετε. Οὕτως ἐρμήνευσαν..... ΚΕΦΑΛ. ΜΒ'. αθ'. 9'Ἰακώβ ὁ παῖς μου, ἀντιλήψομαι αὐτοῦ. Ἰσραήλ ὁ ἐκλεκτός μου, προσεδέξατο αὐτὸν ἢ ψυχὴ μου. Ἔδωκα τὸ πνεῦμά μου ἐπ' αὐτὸν, κρίσιν τοῖς ἔθνεσιν ἐξοίσει· οὐ κεκράζεται, οὐ δὲ ἀνήσει, οὐδὲ ἀκουσθήσεται ἔξω ἢ φωνὴ αὐτοῦ⁹, κ.τ.λ. ... προεπήγγελται λέγων· Ἀρχὴν Σιών δώσω. Καὶ ποία τις αὕτη, σαφῶς ἐπενήνοχεν. Λέγεται γὰρ ἐπὶ τὴν Ἐκκλησίαν εἰς ἀρχὴν δεδόσθαι, καθὸ γέγονεν ἄνθρωπος, τὸ κατὰ πάντων κράτος λαχών. Διὸ καὶ Ἰακώβ αὐτὸν, ὡς ἐξ αἵματος Ἰσραήλ τὸκατὰ σάρκα γεγονότα καλεῖ. Ἀντιλήψομαι δὲ, φησὶν, αὐτοῦ. Συνειργάζετο γὰρ ὁ Πατὴρ αὐτῷ, ὡς διὰ δυνάμεως ἰδίας μεγαουργῶν. Ἔστι δὲ καὶ ἀπόλεκτος, ὅτι καὶ ὠραῖος κάλλει παρὰ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων. Καὶ παράδεκτος, ὡς ἠγαπημένος. Εὐδόκησε γὰρ ὁ Πατὴρ ἐν αὐτῷ λέγων· "Οὗτός ἐστιν ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα." Χρισθεὶς δὲ, κατὰ τὸ ἀνθρώπινον, μετεσχηκέναι τοῦ ἁγίου Πνεύματος λέγεται, καίτοι τὸ Πνεῦμα διδοῦς, καὶ ἀγιάζων τὴν κτίσιν. Βαπτισθέντι γὰρ τὸ Πνεῦμα, φησὶν, ἐπεφοίτησεν. Ἐχρίσθη δὲ κρίσιν ἐξοίσει τοῖς ἔθνεσιν, ὅ ἐστι δικαιοκρισίαν. Δεδικαίωκε γὰρ αὐτὰ κατακρίνας τὸν πλεονεκτήσαντα Σατανᾶν, λέγων· "Νῦν κρίσις ἐστὶ τοῦ κόσμου τούτου. Νῦν ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου ἐκβληθήσεται ἔξω. Κἀγὼ ἐὰν ὑψωθῶ ἐκ γῆς, πάντας ἐλκύσω πρὸς ἑμαυτόν." Εἶτα, ἐπειδήπερ ἠσύχως, καὶ πράως τὸν ἀνθρώπινον διώδευσε βίον, ἐν ὑφέσει πολλῇ, μηδὲ τοῖς θεραπευομένοις φανεροῦν ἐπιτρέπων αὐτὸν, Οὐκ ἀνήσει, φησὶν, οὐδὲ ἀκουσθήσεται ἔξω ἢ φωνὴ αὐτοῦ. Οὐδαμοῦ γὰρ ἔξω τῆς Ἰουδαίας καὶ Γαλιλαίας διέτριψεν. Ἦλθε 2364 δὲ καὶ μέχρι τῶν ὀρίων Τύρου καὶ Σιδῶνος, καὶ τῆς Φιλίππου Καισαρείας. Ἄλλ' οὐκ αὐτῶν ἐπέβη τῶν ἀλλοφύλων πόλεων. Οὕτω δὲ, φησὶν, ἀσοφητὶ διελεύσεται, ὡς μηδὲ λυπῆσαι τὸν ἀσθενέστατον, καὶ διὰ τοῦτο καλάμω, καὶ τούτῳ τεθλασμένῳ παρεικαζόμενον. Ἄλλ' οὐδὲ λίνον κατασβέσει καπνιζόμενον. Τοῦτο γὰρ τὸ τυφόμενον, ὅπερ ἄμαυρον ἐξέδωκαν οἱ λοιποί. Δηλοῦν δὲ τὸ λίνον φασὶ τὸ τυφόμενον, τὸν εἰκὴ φυσιούμενον ὑπὸ τοῦ νοδὸς τῆς σαρκὸς αὐτοῦ. Οὐ ταπεινὸν γὰρ ἐλύπησεν, οὐ μετῆλθεν ὑπερήφανον, πρὸς πάντας ὦν πρᾶος, καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ. Τινὲς δὲ λίνον τυφόμενον, τὸν γήϊνον ἔφασαν ἄνθρωπον, τὸν ἀρετῆς ἢ θεοσεβείας σπινθῆρα βραχὺν διασώζοντα. Τοῦτον γὰρ παρακαλῶν, οὐκ ἔᾶ χωρεῖν εἰς ἀπόγνωσιν, τὰς ἐβδομηκοντάκις ἐπτὰ μετανοίας νομοθετῶν· σὺν παρρήσίᾳ δὲ πᾶσι τὰ περὶ τῆς τοῦ Θεοῦ διεστέλλετο κρίσεως. Καὶ οὐ πρότερον ἐπαύσατο, ἢ φωτὸς δίκην ἐκλάμψαι διὰ τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως, ἦν αἰνιττόμενος, φησὶν· Ἀναλάμψει, καὶ οὐ θραυσθήσεται. Θραῦσαι μὲν γὰρ αὐτὸν καὶ ἀποσβέσαι πεπειράνται οἱ τὸν θάνατον αὐτῷ κατασκευάσαντες. Θανάτῳ γὰρ ἄνθρωποι θραύονται. Μόνος δὲ Χριστὸς θανάτου κρείττων ἐγένετο. Ἐλλάμψας δὲ οὐκ ἐπαύσατο, ἕως θῆ ἐπὶ τῆς γῆς κρίσιν, τοῦτ' ἔστι, πρὶν ἐπὶ γῆς διατάξασθαι τὴν περὶ τῆς Ἐκκλησίας διοίκησιν τε καὶ κρίσιν, ἦν τοῖς αὐτοῦ παρέδωκε μαθηταῖς. Κρίσιν γὰρ ἔοικεν ἐν τούτοις τὸν νόμον καλεῖν, ὡς εἴρηται περὶ τοῦ Ἰσραήλ, ὅτι ἐκεῖ ἔδωκεν αὐτῷ δικαίωμα καὶ κρίσιν. Καὶ πάλιν· Κρίσιν καὶ δικαιοσύνην ἐν Ἰακώβ τὸ ἐποίησας. Καὶ φασὶ τινες, ὡς τὸν νόμον ἐν σκιαῖς ὄντα καὶ τύποις, εἰς ἀλήθειαν

ἐξοίσει, διὰ τῶν εὐαγγελικῶν θεσπισμάτων. Τὸ δὲ, ἕως, [οὐ] καιροῦ προθεσμίαν δηλοῖ, μεθ' ἣν θραυσθήσεται, ἀλλ' ὅτι κρατήσῃ τοσοῦτον· ὥστε καὶ ἐν πάσῃ τῇ γῆ θεῖναι τὴν κρίσιν. Κατὰ τό· "Κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θήσω τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου." Καὶ τό· "Ἴδου ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι, ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος." Οὕτω καὶ νῦν τῶν αὐτοῦ θεσπισμάτων τὸ ἀρράγες δηλοῖ καὶ ἀσάλευτον. Γέγραπται γάρ· "Ἡ δικαιοσύνη σου, δικαιοσύνη εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ ὁ νόμος σου ἀλήθεια." "Ἦλπισέν γε μὴν τὰ ἔθνη ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ, Θεὸν εἶναι μαθόντα, εἰ καὶ πέφηνεν ἐν σαρκί. Καὶ κατὰ τὸν Δαβίδ· "Ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ἀγαλλιάσονται ὅλην τὴν ἡμέραν." Κεκλήμεθα γὰρ Χριστιανοὶ, καὶ ἐπ' αὐτῷ πᾶσαν ἔχομεν τὴν ἐλπίδα. Τὸ Ἑβραϊκὸν δὲ, καὶ οἱ λοιποὶ, ἀντὶ τοῦ ἔθνη, νῆσοι, φασίν. Καὶ ἀντὶ τοῦ, ὀνόματι, νόμῳ. Νήσους δὲ τὰς ἐκκλησίας λέγομεν ὑπὸ τῶν ἀπίστων, ὡς ὑπὸ θαλάττης κεκυκλωμένας. Νόμος δὲ τοῦ προφητευσόμε 2365 νου τις παρὰ τὸν Μωσαϊκὸν ἕτερος, πλήν τῆς καινῆς διαθήκης, περὶ ἧς Ἰερεμίας φησί· "Καὶ διαθήσομαι αὐτοῖς διαθήκην καινὴν, οὐ κατὰ τὴν διαθήκην ἣν διεθέμην τοῖς πατράσιν αὐτῶν." Ἔφη δὲ καὶ ὁ παρὼν προφήτης· "Ἐκ γὰρ Σιών ἐξελεύσεται νόμος καὶ λόγος Κυρίου ἐξ Ἱερουσαλήμ." Ἐπειδὴ δὲ τῇ προκειμένῃ ῥήσει ἀθρόως ἐπέβαλεν εἰπὼν, Ἰακώβ ὁ παῖς μου, μὴ διορίσας τὸ πρόσωπον· νῦν ἐπήγαγεν, Οὕτως λέγει Κύριος ὁ Θεὸς, ἐξ αὐτοῦ δηλῶν εἰρησθαι τὰ τεθεσπισμένα περὶ Χριστοῦ. Τοῦ δὲ λέγοντος ἀοράτου τυγχάνοντος, τὴν οὐσίαν αὐτοῦ, καὶ τὴν δύναμιν ἐκ μεγέθους παρίστησι κτισμάτων, κατὰ τὴν Παύλου φωνήν. Τὸν οὐρανὸν δὲ πεπῆχθαι φησιν. Ἐξ ὕδατος γὰρ συνέστη, κατὰ τὴν Μωσέως γραφήν, οὐκ ἐκ πυρὸς, κατὰ τοὺς ἕξω σοφούς· Τὴν δὲ γῆν ἐστερεῶσθαι, διὰ τὸ μέσσην οὕσαν ἀκίνητον εἶναι, ἀντὶ δὲ τοῦ, καὶ τὰ ἐν αὐτῇ· καὶ τὰ πορευόμενα ἐπ' αὐτῆς ὁ Σύμμαχος εἴρηκεν. Τίνα δὲ ταῦτα λέγει ὁ διδούς πνοὴν τῷ λαῷ τῷ ἐπ' αὐτῆς; Πᾶσι γὰρ ἀνθρώποις διὰ τοῦ πρωτοπλάστου εἰς ψυχὴν ἐνεφύσησε ζῶσαν, τοῦ δὲ πνεύματος οὐ πᾶσι μετέδωκεν, ἀλλὰ τοῖς πατοῦσι τὴν γῆν, κρείττοσιν οὖσι τοῦ γεώδους φρονήματος. Εἴποις δ' ἂν καὶ πᾶν γένος δηλοῦσθαι ζῶων λογικόν τε καὶ ἄλογον. Πολλῶν δὲ ψευδοπροφητῶν γεγονότων ἐν Ἰσραὴλ, συνέβαινε λοιπὸν καὶ τοὺς ἀληθεῖς ἀπιστεῖσθαι προφήτας, ὡς καὶ αὐτὸν ἀπιστηθῆναι καίτοι θαυματουργοῦντα Χριστόν. Ἐκβάλλειν γὰρ αὐτὸν ἔφασκον ἐν Βεελζεβούλ τὰ δαιμόνια, ἔλεγόν τε· "Εἰ ἦν οὗτος παρὰ Θεοῦ, οὐκ ἔλυε τὸ Σάββατον." Διόπερ ἔφασκεν αὐτοῖς ὁ Σωτὴρ· "Ὁ κλέπτης οὐκ ἔρχεται, εἰ μὴ ἵνα κλέψῃ, καὶ θύσῃ, καὶ ἀπολέσῃ. Ἐγὼ ἦλθον ἵνα ζῶν ἔχωσιν." Καὶ πάλιν· "Ἐγὼ ἦλθον ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Πατέρος μου." "Ὅθεν αὐτῷ ἡ προφητεία μαρτυροῦντα τὸν Πατέρα ποιεῖ, ὡς κληθεὶς ἦλθεν, ἀλλ' οὐκ αὐτόμολος, κατὰ τοὺς ἀπὸ καρδίας λαλοῦντας, ἀλλ' ἐν δικαιοσύνῃ, κατ' ἀξίαν τὴν κλήσιν λαβών. Καὶ τῶν δυνάμεων ὄντι Κυρίῳ συνεργεῖν ἐπαγγέλλεται, διὰ τὰ μέτρα τῆς ἀνθρωπότητος, ὃν καὶ Θεὸν δεικνύς, καὶ φῶς ἐκ φωτός, εἰς φῶς αὐτὸν ἐθνῶν ὡσπερ τι δῶρον δεδόσθαι φησίν, εἰς Διαθήκην Καινὴν τῆς προτέρας τὴν σκιὰν θεοπρεπῶς καταργήσαντα. Καὶ, ἐπεὶ αὐτὸς ἦν ἡ Διαθήκη, μεσίτης ὢν Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, οὐδὲ γραφὴν, οὐδὲ βιβλίον, ὁμοίως ἐξέδωκε Μωσεῖ· ἐν αὐτῷ δὲ καὶ τῶν πάλαι τυφλῶν τὰς ψυχὰς οἱ ὀφθαλμοὶ διανοίγονται πρὸς γνῶσιν Θεοῦ, ἐξ ἀγνοίας τῆς περὶ εἰδωλά τε καὶ δαίμονας, οἷς τὸ θεῖον σέβας ἄπερ ἐμόν. Ὁ δὲ αὐτὸς καὶ τοῖς ἐν ἄδου, καθειργμένοις ἐν οἴκῳ φυλακῆς ἐκήρυξε πνεύμασιν, ἐκ δεσμῶν ἀνάγκης πάντας ἀνείς. Ὁμοῦ δὲ, 2368 καὶ τοὺς προρρήθέντας τυφλοὺς, ταῖς τῶν ἰδίων ἐσφιγμένους ἀμαρτημάτων σειραῖς, σκοτῶ τε κακίας πεπεδημένους, ἠξίωσε διὰ τῆς χάριτος ἀμαρτημάτων ἀφέσεως, τῆς τοῦ διαβόλου τούτους ἐλευθερώσας εἰρκτικῆς, οὐκ Ἰουδαίους ἰδικῶς, οὐ τὸν Ἰσραὴλ, οὐ τὸν Ἰακώβ, πᾶν δὲ γένος ἀνθρώπων. Διόπερ εἶπεν, ἐθνῶν. Εἶτα Κύριος ὁ Θεὸς ὑπάρχειν εἰπὼν· Τὴν δόξαν μου, φησίν, ἐτέρῳ οὐ δώσω. Οὐκ εἶπεν, οὐδενὶ, φασίν, ἀλλ' ἐτέρῳ, ἐμφαίνων ἐνὶ μόνῳ γεγονέναι συγχώρησιν, περὶ οὗπερ ἔφασκεν·

Ἐκάλεσά σε ἐν δικαιοσύνῃ, καὶ τὰ ἐξῆς. Ἡ δὲ δόξα τοῦ λέγοντος ἦν· Ἐγὼ Κύριος ὁ Θεός. Διὰ τούτου γὰρ δοξάζεται τοῦ ὀνόματος. Ἄμεινον δὲ λέγειν, Ἐπειδὴ Κύριος ὁ Θεὸς ἢ Τριάς, καὶ οὐχ ἕτερος κατ' οὐσίαν τοῦ Πατέρος ὁ Υἱὸς, μεγάλα δὲ κατορθοῦντα παρέστησεν, δείκνυσιν· ὡς εἶπερ ἦν κτίσμα, οὐκ ἂν τῆς ἀνωτάτω δόξης γέγονε κοινωνός. Κατὰ γὰρ τὸν θεῖον Ἀπόστολον, "Κἂν εἰ πολλοὶ τινες εἶεν θεοὶ, καὶ κύριοι, ἐν τε οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς· ἀλλ' ἡμῖν εἷς Θεὸς ὁ Πατὴρ, ἐξ οὗ τὰ πάντα, καὶ εἷς Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς, δι' οὗ τὰ πάντα, καὶ ἡμεῖς δι' αὐτοῦ." Οὐ γὰρ ἕτερος παρ' αὐτὸν, κἂν εἰς ὑπόστασιν ἰδικὴν ἀφορίζεται. Λέγων δὲ, Οὐδὲ τὰς ἀρετάς μου δώσω τοῖς γλυπτοῖς· ἢ τὴν ὕμνησιν, κατὰ τὸν Ἀκύλαν· ἢ τὸν ἔπαινον, κατὰ Σύμμαχον, τὰ ἔθνη παιδεύει μηδὲν τῶν πάλαι σεβασμάτων ἠγεῖσθαι Θεὸν, μηδὲ προσφέρειν αἴνεσιν ἀσεβῆ. Μόνος γὰρ ἔχει τὰς τοῦ Πατέρος ἀρετάς, ὁμολογουμένως μὲν κατὰ τὴν θεότητα, ἤδη δὲ καὶ κατὰ τὴν οἰκονομίαν. Ἐν αὐτῷ γὰρ εὐδόκησε πᾶν τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος κατοικῆσαι σωματικῶς. Τούτοις ἐπιλέγει· Τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἰδοὺ ἦκασιν. Ἀντὶ δὲ τοῦ, Πρὸ τοῦ ἀναγγεῖλαι ἐδηλώθη ὑμῖν, ὁ Σύμμαχος εἶπεν· Πρὸ τοῦ ἀναγγεῖλαι αὐτὰ ἀκουστὰ ποιήσω ὑμῖν. Ὡσπερ γὰρ τὰ πρῶτα, φησὶν, ἐπληρώθη δι' ἔργων (καθὰ γὰρ Ἀβραὰμ ἐπηγγειλάμην περὶ τοῦ σπέρματος αὐτοῦ, πεποίηκα· ἐπληρώθη δὲ καὶ τὰ διὰ Μωσέως καὶ τῶν προφητῶν προλεχθέντα), οὕτω καὶ νῦν εὐαγγελίζομαι τοῖς πᾶσι καινά. Καὶ πρὶν ἀναγγεῖλαι, καὶ πρὸς τὸ φανερόν ἐλθεῖν, ἀκουστὰ ὑμῖν διὰ τῆς παρουσίας προφητείας ἐποίησα, ἅπερ ἐξῆς ἐπενήνοχεν. Τὸν δὲ περὶ τοῦ Σωτῆρος ἀπιστεῖσθαι, φασὶ τινες, λόγον οὐ συγχωρεῖ. Ποῖα δὲ, φασὶ, τὰ καινά; Ἄπερ ἐπήγγελται ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς, τὴν εἰς αἰῶνα τὸν μέλλοντα ζωὴν, καὶ ὅσα πρὸς ἀξίαν τοῖς ἀγίοις ἀπόκειται. ικ'. 9' Ὑμνήσατε τῷ Κυρίῳ ὕμνον καινόν, ἢ ἀρχὴ αὐτοῦ· δοξάζετε τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ἀπ' ἄκρου τῆς γῆς, οἱ καταβαίνοντες εἰς τὴν θάλασσαν, πλέοντες αὐτήν, καὶ νῆσοι, καὶ οἱ κατοικοῦντες αὐτάς. Εὐφράνθητι, ἔρημος, καὶ αἱ κῶμαι αὐτῆς, ἐπαύλεις, καὶ οἱ κατοικοῦντες Κηδάρ9, κ.τ.λ. Ἐπήνεγκε διὰ τούτων, ἅπερ ἔφη καινά, κε 2369 λεύων πᾶσιν ἀνθρώποις ὕμνον ἄδειν, ἢ κατὰ τοὺς λοιπούς, ἄσμα· ἐπειδὴ ἢ ἀρχὴ αὐτοῦ καὶ καθολικὴ ἐξουσία καθ' ὅλης ἐδοξάσθη τῆς γῆς. Πεπλήρωται γὰρ τῶν ἀπὸ τῆς Χριστοῦ προσηγορίας λεγομένων Χριστιανῶν. Ἐν καθαρᾷ δὲ θεωρίᾳ τῶν μελλόντων ὁ προφήτης ἐστιαθεὶς τὴν ψυχὴν, συνεορτάζειν αὐτῷ καὶ τοὺς ἄλλους παρακαλεῖ, τῶν ἀγαθῶν ὑμνοῦντας τὸ αἴτιον. Παρηκολούθουν γὰρ οἱ προφήται τοῖς ἐξ ἑαυτῶν λεγομένοις, ὡς ποτὲ μὲν παραιτεῖσθαι, ποτὲ δὲ χαίρειν ἐπὶ τοῖς παρὰ Θεοῦ λεγομένοις. Ὁ καὶ νῦν πάσχει τοῦ Σωτῆρος τὴν παρουσίαν ὄρων, διδάσκων ἅμα ὡς ὁ φανερόμενος Κύριος οὐ τότε πρῶτον ἄρξει, κρατῶν δὲ πάντων, ὡς Θεός, καὶ τοῖς ἐπὶ γῆς ὑπάρχων τοιοῦτος φανερωθήσεται, προκαταρχόντων αὐτοῦ τῆς γνώσεως τῶν ἐργαζομένων ἀποστόλων τὴν θάλατταν, ἣν ἔπλεον ἀλιεύοντες. Καινὸς δὲ ὕμνος τῆ τῶν πραγμάτων πρέπει καινότητι. Εἴ τις γὰρ ἐν Χριστῷ, καινὴ κτίσις, καὶ τὰ ἀρχαῖα παρήλθεν· γέγονε δὲ πάντα καινά. Πνευματικῆς γὰρ δουλείας, οὐ σαρκικῆς, κατὰ τὸν Ἰσραὴλ, λελυτρώμεθα· καὶ ἀντὶ πλινθείας, τῶν ἐκ φιλοσαρκίας ἐξω γεγόναμεν μολυσμῶν, φυγόντες οὐκ ἐργοδιωκτὰς Αἰγυπτίους, οὐδὲ τύραννον ἄνθρωπον, τοὺς δὲ συνωθοῦντας εἰς ἀμαρτίαν ἡμᾶς δαίμονας, καὶ τὸν τούτοις ἐφεστηκότα διάβολον, ὡς διαβῆναι τὴν ἐκ τοῦ βίου τύρβην, ὡς θάλατταν, καὶ φαγεῖν ἀντὶ μάννα, τὸν ἄρτον τὸν ἐξ οὐρανοῦ καὶ ζωὴν τῷ κόσμῳ παρέχοντα· καὶ τοῖς ἐκ Χριστοῦ τῆς πέτρας ἐνετρύφησαν μὲν νάμασι, τυχόντες τε τοῦ θείου βαπτίσματος τὸν Ἰορδάνην διέβημεν, εἰς γῆν εἰσελθόντες τὴν τοῖς ἀγίοις ἐπηγγελμένην, ἣν οἱ μακαριζόμενοι κληρονομοῦσι πραεῖς· ἐφ' οἷς ἔδει γενέσθαι τὸν ὕμνον Θεῷ παρὰ τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ, τῶν ὑπ' αὐτοῦ, καθὰ φασὶ τινες, ἀρχομένων οὐ κατὰ τὴν Ἰουδαίαν, κατὰ δὲ πᾶσαν τὴν γῆν. Οὐ γὰρ ὡς πάλαι ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ γνωστὸς ὁ Κύριος, καὶ ἐν μόνῳ τῷ Ἰσραὴλ τὸ ὄνομα αὐτοῦ. Πλήρης δὲ νῦν ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ

τῆς δόξης αὐτοῦ. Καὶ Δαβὶδ δέ φησι· Πληρωθήσεται τῆς δόξης αὐτοῦ πᾶσα ἡ γῆ. Τίνες δὲ οἱ τοὺς ἄδοντας τὸν καινὸν ὕμνον ἱστάντες, καὶ πρὸς χορὸν συγκαλοῦντες πνευματικόν; Οἱ τὴν θάλατταν πλέοντες διὰ τὴν τέχνην ἀπόστολοι. Καὶ ὅτι τὴν καθ' ἡμᾶς περιπλέοντες θάλατταν, ποτὲ μὲν ἐν νήσοις ἐκήρυττον, ποτὲ δὲ τῆς Ἰταλίας καὶ Ἰσπανίας ἐπέκεινα. Ἐπλεον δὲ καὶ τοῦ βίου τὴν θάλατταν, ἐν νήσοις ταῖς τῶν ἔθνῶν Ἐκκλησίαις κηρύττοντες τοῦ βίου τὰς προσβολὰς, ὡς κύματα φερούσαις καὶ πνεύματα, περὶ ἧς φησιν ὁ Δαβὶδ· "Αὕτη ἡ θάλασσα ἡ μεγάλη καὶ εὐρύχωρος," καὶ τὰ τούτοις ἐπόμενα. Ἐπεὶ καὶ τοῦ βίου τὰ πράγματα τὸ ἀστάθμητον ἔχοντα, ἄνω κάτω συγχύσει κινεῖται πολλῇ, ἣν διαπλέουσιν οἱ μὴ πρὸς αὐτῆς βαπτιζόμενοι, τῶν δὲ ταύτης κυμάτων ὑπερανέχοντες, δη 2372 λαδὴ τῶν κοσμικῶν πρὸς γε τοῖς ἄλλοις περισπασμῶν. Εἴποισ δ' ἂν νήσους, καὶ τὰς πρὸ τῆς Χριστοῦ παρουσίας πάθεισιν ἀλμυροῖς κατακλυζομένα ψυχὰς. Ἐφ' οἷς φησιν· Εὐφράνθητι, ἔρημος, καὶ αἱ κῶμαι αὐτῆς, ἢ κατὰ τοὺς λοιποὺς, αἱ πόλεις. Πολλὰ γὰρ πόλεις ἐν Ἐκκλησίᾳ Θεοῦ, κατὰ τὰς διαφόρους πολιτείας, ἐπινοοῦνται. Διὸ κὰν τῇ τῆς Αἰγύπτου ὀράσει, πέντε πόλεις ἔλεγεν ἐν Αἰγύπτῳ γενήσεσθαι λαλούσας γλώττη τῇ Χανανίτιδι. Τινὲς δὲ πόλεις ἐρήμου φασὶ τὰς ἐπιφερομένας, τὴν τε Κηδὰρ καὶ τὴν Πέτραν. Ὡν ἡ μὲν Κηδὰρ Σαρακηνῶν πόλις ἐπέκεινα τῆς Ἀραβίας ἐπὶ τῆς ἐσχάτης ἐρήμου. Πέτρα δὲ δεισιδαιμονεστάτη πόλις τῆς Παλαιστίνης· δι' ὧν γνωρίμων οὐσῶν Ἰουδαίους, δηλοῖ καὶ εἰς τοὺς τὰ ἔσχατα κατοικοῦντας τῆς γῆς φθάσειν τὴν εὐφροσύνην τὴν λογικὴν καὶ εἰς τοὺς ἐσχάτην εἰδωλολατρείαν νοσήσαντας. Διὰ μερικῶν γὰρ τινῶν ἢ Γραφῆ καὶ τοῖς ἀκροαταῖς γνωρίμων τῆς πάσης γῆς τὴν θεογνωσίαν παρίστησιν. Ἔστι δὲ νῦν ἰδεῖν ὡς καὶ παρὰ τοῖς εἰρημένοις Χριστοῦ τυγχάνουσιν Ἐκκλησίαι κατὰ τὴν πρόρρησιν. Εἴποισ δ' ἂν καὶ τὰς ψυχὰς τὰς ἐστερημένας πάλαι θεογνωσίας ἔρημον λέγεσθαι, ὧν τὴν ἄγνοιαν παρίστησιν ἢ Κηδὰρ σκοτασμός ἐρμηνευομένη. Ἄς ὡς φωτισοθησομένας εὐαγγελίζεται, ὁμοῦ καὶ διδάσκων, ὡς αἱ πρὸς τὴν παρουσίαν ἀπομαχόμεναι τοῦ Σωτῆρος ψυχὰι, τὸ πρὸς αὐτὸν σέβας ὁμολογήσουσιν. Χωρίον γὰρ ἢ Κηδὰρ τοῦ γένους Ἡσαῦ τοῦ διατελέσαντος ἐν πολέμῳ πρὸς Ἱερουσαλήμ, καὶ τὸν νόμον τὸν ἐν αὐτῇ. Καὶ ἄλλως δὲ, οἱ κατοικοῦντες Πέτραν εὐφρανθήσονται. Ἡ δὲ πέτρα ἦν ὁ Χριστός. Περὶ πάντων δὲ τῶν εἰρημένων φησὶν, ὡς ἐν ὄρεσι στάντες τῶν τοῦ Θεοῦ, δηλονότι λογίων, ἐν ὕψει προσοίσουσιν ὕμνον αὐτῷ, κατὰ τό· "Ἐπ' ὄρος ὑψηλὸν ἀνάβηθι, ὁ εὐαγγελιζόμενος Σιών." Καὶ τὰς ἀρετὰς δὲ αὐτοῦ ἐν ταῖς δεδηλωμέναις νήσοις ἀγγελεῖν φησιν· ὅπερ ἐποίουν οἱ μαθηταί, ποτὲ μὲν αὐτοῦ τὴν ὑπερκόσμιον δηλοῦντες θεότητα, ποτὲ δὲ τὰς θεοσεβίας ἀγγέλλοντες. Καὶ ἐπειδὴ παρῆρσι πολλῇ περὶ τούτου χρωμένοις ἤμελλον ἐπαναστῆναι πολλοί, καὶ οἱ διὰ τούτων ἐνεργήσαντες δαίμονες, ὡς δὴ σαλευομένης αὐτοῖς τῆς ἀρχῆς, ἀναλώτους αὐτοὺς προαγορεύει γενήσεσθαι, προπολεμοῦντος αὐτῶν τοῦ Θεοῦ. Ἐξελεύσεται δὲ, φησὶν, ὡς ἐπὶ βασιλέως ἐξιόντος εἰς πόλεμον. Ἐπεγερεῖ δὲ ζῆλον, ἢ τὸν παρ' ἑαυτοῦ κατ' ἐχθρῶν τοιοῦτον· γὰρ παρὰ Ζαχαρίᾳ τό, "Ἐζήλωκα τὴν Ἱερουσαλήμ, καὶ τὴν Σιών ζῆλον μέγαν," ἢ τοὺς ὑπὲρ αὐτοῦ ζηλώσοντας, ὁποῖος ἦν ὁ λέγων Ἀπόστολος· "Τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ;" Καὶ πάλιν· "Ἐμοὶ γὰρ καὶ τὸ ζῆν Χριστός, καὶ τὸ ἀποθανεῖν κέρδος." Ζηλωταὶ δὲ καὶ 2373 οἱ θεῖοι γεγόνασι μάρτυρες. Ὁ δὲ ζῆλος οὐ πάθος Θεοῦ, ἐπὶ δὲ τοὺς ἡμαρτηκότας ἐκδίκησις. Ὡς ἐπὶ πολεμικοῦ δὲ ἀλαλαγμοῦ, καὶ τὸ βοήσεται ἐπὶ τοὺς ἐχθροὺς ἐπενήνοχεν· ὃ δὴ ποιοῦσιν ἢ συμβάλλοντες, ἢ κατορχούμενοι τῶν ἡττημένων. Εἶτα τὴν πολλὴν ἐπὶ τοῖς ἔθνεσιν εἰδωλολατροῦσι μακροθυμίαν δηλῶν ἐπενήνοχεν· Ἐσιώπησα, μὴ καὶ αἰσιωπήσομαι; Ἦθελε μὲν γὰρ καὶ πάλαι ρύσασθαι τούτους τοῦ Σατανᾶ. Τὸν δὲ προσήκοντα καιρὸν περιέμενε, μέχρι διὰ Χριστοῦ τῶν ἡμᾶς νενικηκότων κατεστρατεύσατο. Τοῦτο δὲ τὸ ἐσιώπησα, καὶ ἐπὶ τοῦ λεγεῶνος ἀρμόσει τοῦ παρὰ τοὺς τάφους ἀποκτεῖναι τὸν ἄνθρωπον ἐθελήσαντος· καὶ ἐπὶ τῆς καθόλου κρίσεως,

ήνικαπερ ἀποδίδωσι τὰ πρὸς ἀξίαν ἐκάστῳ. Τὴν περὶ ἡμᾶς δὲ φειδῶ παρίστησι τοῦ Θεοῦ, τὸ τὴν ἡμετέραν οἶονεὶ σωτηρίαν ὠδίνειν τὰς τῶν ὑποκειμένων οἰκειούμενον φύσεις, ὡς τὰ ἔκγονα ὠδίνουσα, καὶ ταῦτα μηδενὸς ποιούντος χρηστότητα κατὰ τὸν Δαβίδ· Οὐ κατοιήσω τοίνυν δι' ἀγάπην μακροθυμῶν, ὡς ἐκείνη πάσχουσα τέκνων ἐλπίδι, ἡρεμεῖν μὲν παραγγέλλων τοῖς πάθεσιν, πηγαζούσας δὲ ξηραίνων τὰς ἡδονὰς, τοιαύτην αὐτοῖς προσάγων διὰ μετανοίας ἀπὸ τῶν ἀτόπων τὴν ἔκστασιν. Πῶς γὰρ ἂν τις μετανοήσειε μὴ καταγνοὺς ἑαυτοῦ, καὶ τῶν προτέρων παυσάμενος; κατὰ τό· "Ὅτ' ἂν ἀποστραφεῖς στενάξεις, τότε σωθήσῃ." Τοῦτο δὲ πᾶσιν, ὅσον ἐφ' ἑαυτῶ, Χριστὸς ἐπιδημήσας εἰργάσατο· εἰ καὶ τυφλοὶ τινες, τοῦ φωτὸς παρόντος, διαμένειν ἐσπούδασαν πρὸς τοὺς θεῖους ἐθελοκωφήσαντες λόγους, καὶ τοῖς εἰδώλοις ἐνέμειναν, κατὰ τό· "Ὅμοιοι αὐτοῖς γένοιτο οἱ ποιούντες αὐτά." Τὸ δὲ, ἐκστήσω, τινὲς ἢ, ἐπὶ τοῦ τῆς ὑπ' αὐτῶν κρατουμένης γῆς ἔξω ποιήσω, φασὶ, καὶ τῆς περιωρισμένης αὐτοῖς κατὰ πάντων ἀρχῆς, κατὰ τό· "Νῦν ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου ἐκβληθήσεται ἔξω," ἤγουν ἐπὶ τοῦ θαυμάσαι ποιήσω τοὺς ὀρώντας τὰ κατωρθωμένα. Ἐφ' οἷς καὶ Ἀμβακοὺμ καταπληττόμενος, ἔλεγε· "Κύριε, εἰσακήκοα τὴν ἀκοὴν σου, καὶ ἐφοβήθην. Κύριε, κατενόησα τὰ ἔργα σου, καὶ ἐξέστην." Τὸ δὲ ξηρὰν σφηνίζει λέγων· Θήσω γὰρ ποταμοὺς εἰς νήσους, καὶ ἔλη ξηρανῶ, οὕτω καλῶν τοὺς παρ' Ἑλλησι σοφοὺς, καὶ ὅσα δὴ περὶ θεῶν ἀνεπλάσαντο. Δι' ὧν τοὺς πειθομένους ἐπότιζον ἀνατροπῇ θολερᾶ, κατὰ τὴν Γραφήν, οὓς καὶ ἔλη καλεῖ, τὸ εὐάνθες ὁμοῦ καὶ τὸ ἄκαρπον ἔχοντας, οὓς φανεῖς ὁ Χριστὸς ὡσπερ ξηράνας, ἀπράκτους ἀπέδειξεν, καθὰ καὶ Παῦλός φησι· "Ποῦ σοφός; ποῦ γραμματεὺς; ποῦ συζητητὴς τοῦ αἰῶνος τούτου; οὐχὶ ἐμώρανεν ὁ Θεὸς τὴν σοφίαν τοῦ κόσμου;" ἔξ ὧν καὶ χρηματίζουσαι νῆσοι γεγόνασιν Ἐκκλησίαι τοὺς ἐν Χριστῶ ναυτιλλομένους δεχόμεναι, κατὰ 2376 αἰγίδα φυγόντες χειμέριον, ἐξ ἧς οἱ καταβαίνοντες εἰς τὴν θάλασσαν ἐν πλοίοις χειμάζονται ταῖς τοῦ βίου περιστάσεσι τῆδε κακεῖσε φερόμενοι. Ξηρανθέντων δὲ τῶν εἰρημένων, οἱ πρὶν τυφλοὶ διεσώθησαν, πρὸς ὁδοὺς ἀχθέντες τὰς εὐαγγελικὰς, ἃς οὐκ ἤδεσαν πρότερον· οἷς προσεφώνει καὶ Παῦλος· "Ἦτε γὰρ ποτε σκότος, νῦν δὲ φῶς ἐν Κυρίῳ." Οἷς, καθὰ καὶ Ἰωάννης ὁ Βαπτιστὴς ἔφη, "Ἔσται τὰ σκολιὰ εἰς εὐθείας, καὶ ἡ τραχεῖα εἰς ὁδοὺς λείας." Προέφη γὰρ· "Ὅτι πᾶσα φάραγξ πληρωθήσεται, καὶ πᾶν ὄρος καὶ βουνὸς ταπεινωθήσεται." Καὶ ἀλλαχοῦ δέ φησιν Ἡσαΐας· "Ὁδὸς εὐσεβῶν εὐθεῖα ἐγένετο," τὴν εὐαγγελικὴν δηλῶν, λείαν τοῖς αὐτῆν πατοῦσιν ὑπάρχουσαν, συμφώνως τῷ· "Ὁ γὰρ ζυγὸς μου χρηστὸς, καὶ τὸ φορτίον μου ἐλαφρόν." Οἷς ἐπαγγέλλεται συνεῖναι διαπαντὸς, κατὰ τό· "Ἴδου ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος." Ἀπὸ δὲ τοῦ, αὐτοὶ δὲ ἀπεστράφησαν εἰς τὰ ὀπίσω, οἱ ἐξηγηταὶ πάντες πρὸς Ἰουδαίους εἰρησθαί φασι, τινῶν καὶ ἄνωθεν πρὸς αὐτοὺς εἰρησθαὶ λεγόντων ἀπὸ τοῦ, Κύριος ὁ Θεὸς τῶν δυνάμεων ἐξελεύσεται. Οἷς φασιν, ὡς ταῦτα τῆ ἐρήμῳ, καὶ ταῖς νήσοις, καὶ τῆ Κηδάρ (ἅπερ ἦν ἀλλότρια τοῦ Ἰουδαίων λαοῦ τῆς προφητείας) ὁ λόγος ἐπαγγειλάμενος τὴν ἀποβολὴν τοῦ Ἰσραὴλ, διὰ τῶν ἐπαγομένων ἐδήλωσε λέγων· Κύριος ὁ Θεὸς τῶν δυνάμεων ἐξελεύσεται, καὶ συντρίψει πόλεμον. Κατὰ δὲ Σύμμαχον· Κύριος ὡς δυνατὸς ἐξελεύσεται ὡς ἀνὴρ πολεμιστῆς. Ὡς πρὸς ἐχθροὺς δὲ τοὺς Ἑβραίους ὑπογράφει τὸν πόλεμον, καὶ τὸν ζῆλον λέγει τὸν πρὸς αὐτοὺς, περὶ οὗ Μωσῆς ἔλεγε· Κἀγὼ παραζηλώσω αὐτοὺς ἐπ' οὐκ ἔθνη. Τοῦτον ἐπεγερεῖ τὸν ζῆλον; φησὶν, οἰκειούμενος μὲν τὴν ἔρημον, καὶ τὴν Κηδάρ, καὶ τὰς νήσους, ἀποβάλλων δὲ τὸν Ἰουδαίων λαόν. Λογισμῶ δὲ τοῦτο πράξει, τὴν ἀνθ' ὧν ἐποίησε προσάγων ἀπολογία, ὁποῖον ἐστὶ· Καὶ βοήσεται πρὸς τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ μετὰ ἰσχύος. Τίς δὲ ἡ ἀπολογία; Ἐσιώπησα. Μὴ καὶ αἰεὶ σιωπήσομαι; Ἐμακροθύμησα γὰρ, ἰκανῶς φέρων αὐτοὺς ἀμαρτάνοντας. Καὶ κατὰ τὸν καιρὸν δὲ τοῦ πάθους, ἐσιώπησα συκοφαντούμενος, ὅτε καὶ ἐκαρτέρησα, ὡς ἡ τίκτουσα. Νυνὶ δὲ καιρὸς

άνταποδώσεως. Διὸ ἐκστήσω καὶ ξηρανῶ ἅμα. Κατὰ δὲ τὴν Ἑβραΐδα καὶ τοὺς λοιποὺς ἐρμηνευτὰς ἐπενήνοχεν· Ἐρημώσω ὄρη, καὶ βουνούς, καὶ πάντα τὸν χόρτον αὐτῶν ξηρανῶ. Ὅρη μὲν καὶ βουνούς, τοῦ λαοῦ τοὺς ἄρχοντας αἰνιττόμενος, χόρτον δὲ τὰς ἀμαρτίας αὐτῶν, Παύλου λέγοντος· "Εἰ δέ τις ἐποικοδομεῖ ἐπὶ τὸν θεμέλιον τοῦτον ξύλα, χόρτον, καλάμην, ἐκάστου τὸ ἔργον φανερόν γενήσεται." Καὶ ἄνω δὲ ἔλεγεν· "Ὡς χόρτος ὁ λαὸς ἐξηράνθη" καὶ τὰς παρ' αὐτοῖς δὲ νομικὰς διδασκαλίας ποταμοὺς εἰπὼν, Θήσω, φησὶν, εἰς νῆσον. Καὶ τὰ παρ' αὐτοῖς 2377 δὲ λιμνάζοντα λογικῶν ὑδάτων χωρία, ὡς ἔλεσι παραβάλλεσθαι, ξηρανῶ. Ἀπειλήσας ταῦτα, μεταβαίνει πάλιν ἐπὶ τὴν χάριν τὴν δοθεῖσαν τοῖς ἔθνεσι λέγων· Ἄξω τυφλοὺς ἐν ὁδῷ. Καὶ πρόσθε γὰρ ἔφη περὶ Χριστοῦ· "Ἔδωκά σε εἰς διαθήκην γένους, εἰς φῶς ἐθνῶν ἀνοίξαι ὀφθαλμοὺς τυφλῶν." Τὸ δὲ ὁδῷ, παρὰ πᾶσιν ἐνικῶς ἐξενήνεκται, ἦν ἐδήλωσεν ὁ Σωτὴρ εἰπὼν· "Ἐγὼ εἶμι ἡ ὁδός," ἦν ἠγνοοῦμεν τὸ πρότερον. Καὶ τρίβους, τὰς προφητικὰς δηλονότι Γραφὰς, καὶ τοῦ βίου τοὺς ὑπὸ τῆς θείας ὑποβαλλομένους διδασκαλίας. Καὶ τὴν ἄγνοιαν τοῦ Θεοῦ μεταβαλεῖν ἡμῖν εἰς φῶς, καὶ τὰ πάλαι σκολιά τε καὶ ἀσαφῆ τοῦ Θεοῦ λόγια γενήσεσθαι φησὶν ὁμαλά. Ἐφ' οἷς ἐπήνεγκε, Ταῦτα τὰ ῥήματα ποιήσω αὐτοῖς. Ἀκριβῶς δὲ εἶπεν, οὐ, λαλήσω, ἀλλὰ, ποιήσω. Πάλαι μὲν γὰρ διὰ προφητῶν ἐλελάλητο· νῦν δὲ δι' ἔργων ἐπιτελεῖν ἐπαγγέλλεται. Ἐντεῦθεν ἐπιστρέφει τὸν λόγον ἐπὶ τοὺς πάλαι μένοντας πλησίον Θεοῦ, ἀποστραφέντας δὲ εἰς τὰ ὀπίσω, τοὺς Ἰουδαίους φημί. Δείκνυσι δὲ ὡσπερ αὐτοῖς τῶν ἐθνῶν τὴν ἐπιστροφὴν, καὶ οἷαν ἔσχον μεταβολὴν εἰς φῶς ἐκ σκότους χωρήσαντες, ὀνειδιστικῶς πρὸς τοὺς εἰδωλολάτρας λέγων· Αἰσχύνθητε αἰσχύνην, καὶ τὰ ἐξῆς. Ὅπερ ἀκριβῶς ἐρμήνευσε Σύμμαχος εἰπὼν· Αἰσχυνθήσονται αἰσχύνην οἱ πεποιθότες τοῖς γλυπτοῖς. Ὁ δὲ Ἀκύλας, αἰσχυνθήτωσαν. Ὁ δὲ Θεοδοτίων, καταισχυνθήτωσαν. Καὶ γὰρ ἀληθῶς τῶν πρὶν εἰδωλολατρῶν ἐθνῶν μεταβάντων εἰς θεοσέβειαν, τὸ Ἰουδαίων ἔθνος ἠσχύνθη· καὶ νῦν αἰσχυνθέντες ἐπαύσαντο τοὺς πάλαι τυφλοὺς φωτισθέντας ἰδόντες. Ἐμφατικῶς δὲ λίαν ἔφη περὶ αὐτῶν· Αὐτοὶ δὲ ἀπεστράφησαν οἱ νόμῳ θείῳ παιδαγωγούμενοι, καὶ τὸν τῶν ὄλων ἐγνωκότες Θεόν· ἤκουον γὰρ, "Κύριος ὁ Θεός σου, Κύριος εἷς ἐστίν." Καὶ, "Οὐκ ἔσονταί σοι θεοὶ πλὴν ἐμοῦ." Ταῦτα εἰπὼν, ὡς εἰς κωφῶν ὦτα κραυγὴν ἀφιείς ἐπιβοᾷ· Οἱ κωφοὶ, ἀκούσατε. Ὡς ἂν δὲ μὴ νομισθῆ περὶ τῶν ἐθνῶν ὁ λόγος εἰρησθαι (πάλαι γὰρ ἐκείνοις ταῦτα προσῆν), διορίζεται, Καὶ τίς τυφλὸς ἀλλ' ἢ οἱ παῖδες μου; Ἄνθ' οὗ Σύμμαχος φησὶ· Καὶ τίς τυφλός, εἰ μὴ ὁ δοῦλός μου; καὶ κωφός ὡς ὁ ἄγγελός μου; τίς τυφλός, ὡς ὁ τέλειος; καὶ κωφός ὡς ὁ δοῦλός μου; Δοῦλον τὸν ἐκ περιτομῆς καλεῖ λαὸν, ἄγγελόν τε καὶ τέλειον κατακρίνων, ὅτι τοιοῦτους ὑπάρχειν ἠβούλετο. Ὅτι δὲ ἑαυτοὺς ἐτύφλωσάν τε καὶ κωφοὺς ἀπειργάσαντο, παρίστησι λέγων· Ἴδετε πολλάκις καὶ οὐκ ἐφυλάξασθε. Ἡνοιγμένα τὰ ὦτα, καὶ οὐκ ἠκούσατε. Προέφη δὲ καὶ τὸ, "Ἀκοῆ ἀκούσητε, καὶ οὐ μὴ συνῆτε," καὶ τὰ ἐξῆς. Τὸ δὲ ῥητὸν οὕτως ἐξέδωκε Σύμμαχος· Εἶδες πολλὰ, καὶ οὐ φυλάξεις. Ἄνεωγμένα τὰ ὦτα αὐτοῦ, καὶ οὐ μὴ ἀκούσεις. Κύριος ἠθέλησεν ἵνα δικαιώσῃ αὐτὸν μεγαλῦναι 2380 νόμον, καὶ θαυμάσαι· σαφῶς δηλῶν ὡς περὶ τῶν Ἰουδαίων ὁ λόγος Ἄλλ' αὐτοῖ, φησὶν, ἔνδον ἔχουσι τὴν παγίδα ἐν τοῖς λογισμοῖς, οὓς ἔκρυπτον κατὰ τοῦ Χριστοῦ βουλευόμενοι. Ἦγουν οὐκ ἐλογίσαντο πῶς ἐξήγαγον αὐτοὺς ἐξ οἴκου δουλείας, καὶ νόμῳ πεπαιδαγώγηκα. Ἦ γὰρ ἂν ἐμεγάλυνον αἴνεσιν, προσάγοντές μοι τὰ χαριστήρια. Νῦν δὲ πρὸς εἰδωλολατρείαν καὶ πᾶσαν ἀδικίαν ἀπέστησαν. Διόπερ ἔλεγεν· "Υπέμεινα τοῦ ποιῆσαι σταφυλὴν, ἐποίησεν δὲ ἀκάνθας." Ὅθεν αὐτοὺς εἰς ἀνάμνησιν φέρει τῶν τοῖς πατράσι συμβεβηκότων. Ἐγὼ μὲν γὰρ εἶδον τὰς ἀσεβείας αὐτῶν. Αὐτοὶ δὲ διηρπασμένοι γεγόνασι εἰς τε προνομὴν τοῖς ἐχθροῖς. Ἦ γὰρ παγίς, φησὶν, ἐν τοῖς ταμείοις πανταχοῦ· καὶ ἐν οἴκοις ἅμα ἔκρυψαν αὐτοὺς, δηλονότι τοὺς χωνευτούς. Οἱ γὰρ ἠγούμενοι τοῦ λαοῦ φανερώς μὲν ζῆν κατὰ τὸν νόμον

ἐπλάττοντο, ἐν νῶ δὲ τὴν ἀσέβειαν ἔγκρυπτον. Καὶ ἐν οἴκοις ἔχοντες ἀγάλματα λάθρα τὸ σέβας προσέφερον. Διὸ πρὸς Ἰεζεκιήλ φησιν ὁ Θεός· "Υἱὲ ἀνθρώπου, ὄρυξον. Καὶ ὄρυξα δὴ ἐν τῷ τοίχῳ καὶ εἶδον. Καὶ ἰδοὺ πᾶσα ὁμοίωσις ἐρπετοῦ, καὶ κτήνους, καὶ πάντα τὰ εἶδωλα οἴκου Ἰσραὴλ διαγεγραμμένα ἐπ' αὐτοῦ κύκλῳ. Καὶ εἶπεν πρὸς με· Ἐώρακας, Υἱὲ ἀνθρώπου. Μὴ μικρὰ τῷ οἴκῳ Ἰσραὴλ ἃ ποιοῦσιν ἕκαστος ἐν τῷ κοιτῶνι αὐτῶν τῷ κρυπτῷ;" διό φησιν, Αὐτοὺς εἰς αἰχμαλωσίαν παρέδωκα. Θεοῦ δὲ προδότος, τίς ἂν προέστη τὰ διηρπασμένα πραττόμενος, μηδενὸς τοῦτο πράττειν δυναμένου τῶν νομισθέντων θεῶν; οἰκονομικῶς δὲ μετὰ τὴν τῶν ἔθνων κλήσιν, τὴν αἰτίαν ἔφη τῆς ἀποβολῆς Ἰσραὴλ, ἣν δηλῶν ἔλεγε Μωσῆς· "Αὐτοὶ παρεζήλωσάν με ἐπ' οὐ Θεῶ, κἀγὼ παραζηλώσω αὐτοὺς ἐπ' οὐκ ἔθνει." Καὶ Δαβὶδ δὲ φησι· "Παρεπίκραναν αὐτὸν ἐν τοῖς γλυπτοῖς αὐτῶν," καὶ τὰ ἐξῆς. Διὸ φευκτέον τὰς κατὰ νοῦν παγίδας, ἵνα μὴ δαίμοσι γενόμεθα προνομή, διὰ τῶν ἐν ἡμῖν κινουμένων παθῶν, κατὰ τό· "Ἐὰν πνεῦμα ἐξουσιάζοντος ἀναβῆ ἐπὶ σέ, τόπον σου μὴ ἀφῆς." Εἶτα, ἐπειδήπερ ὡς κωφοὺς ἐλάλει, ἀπορῶν ἀκροατῶν ἐν αὐτοῖς λέγει· Τίς ἐν ὑμῖν ἐνωτιεῖται ταῦτα; Εἰ γὰρ καὶ μήπω πάρεστι τῶν πραγμάτων ἡ ἔκβασις, ἀλλ' ἐν τοῖς ἐπιουσίῳν ἐπιτελεσθήσεται χρόνοις· τίς οὖν ζητήσῃ τὸ αἴτιον τῆς διαρπαγῆς τοῦ λαοῦ, ὥστε εἰπεῖν τὸ, Τίς ἔδωκεν εἰς διαρπαγὴν Ἰακώβ; οὐδεὶς δὲ τοῦτο πέπραχεν, ἢ αὐτὸς ᾧ ἡμάρτοσαν, καὶ οὐκ ἐβούλοντο ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ πορεύεσθαι. Καλούμενοι γὰρ εἰς τὰς εὐαγγελικὰς ὁδοὺς, οὐχ ὑπήκουον· οὐδὲ τοῦ τῆς Καινῆς Διαθήκης ἀκούειν ἠθέλον νόμου. Διὸ κατίσχυσεν ἐπ' αὐτοὺς πόλεμος. Πάλαι μὲν γὰρ πρὸς καιρὸν τινα πολεμουμένοι, αὐθις ἀνελάμβανον ἑαυτοὺς, ὡς καὶ τὴν Ἱερουσαλήμ, καὶ τὸ ἐν αὐτῇ συνεστάναι βασιλείον. Νῦν δὲ, ὅτε ἔξωθε, καὶ ὁ τῶν ψυχῶν ἐπ' αὐτοὺς κατίσχυκε πόλεμος, καὶ τῶν κακῶν τούτων οὐκ ἐλογίσαντο τὴν αἰτίαν. 2381 Τινὲς δὲ καὶ ταῦτα ἄλλιν ἐπὶ τῆς ἐπ' Ἀσσυρίων ἀλώσεως ἔλαβον, οἳ καὶ τὸ μὲν ἀκούειν, τὸ ψιλῶς ἀκροᾶσθαι φασί. Τὸ δὲ ἐνωτίσασθαι, τὸ τῇ διανοίᾳ παραπέμψασθαι λόγον ἐμφρόνως ἀκούοντας, ὁποῖους νῦν ἀκροατὰς ὁ προφήτης ζητεῖ, κατὰ Παῦλον εἰδότας ὅτι τυπικῶς ἐκείνοις συνέβαινε, ἐγράφη δὲ πρὸς νουθεσίαν ἡμῶν, ὅπως ἂν τὸ τοῖς ἴσοις ἀλῶναι φυλάξωνται. Ἐν ἐμφάσει δὲ φησιν, ὅτι παρέδωκεν Ἰακώβ, ὃν ἐξ Αἰγύπτου διέσωσεν ὑπὲρ οὗ τσαῦτα κατ' ἐχθρῶν ἐγένετο θαύματα. Τὸν οὖν εἰωθότα νικᾶν τίς ὑποπεσεῖν ἐποίησε τοῖς ἐχθροῖς, καὶ διὰ ποίαν αἰτίαν; ἢ δὲ τοῦ τίς ἐρώτησις, ὁμολογίαν ἔχει σαφῆ, ὡς Θεὸς ὁ δράσας, ἀνθ' ὧν αὐτὸν ἐγκατέλιπον. Πλὴν δέον αὐτοὺς μὴ ἀμαρτεῖν, οὐδὲ παθόντες ἐνουθετήθησαν. Δι' οὓς Ἱερεμίας φησί· "Κύριε, οἱ ὀφθαλμοί σου εἰς πίστιν. Ἐμαστίγωσας αὐτοὺς, καὶ οὐκ ἠθέλησαν δέξασθαι παιδείαν." Διὸ καὶ λέγοντος αὐτοῦ τοῖς ὑπολειφθεῖσιν ἐκ τῆς ἀλώσεως μὴ κατελθεῖν εἰς τὴν Αἴγυπτον, αἱ τούτων γυναῖκες ἀναισθήτως ἔχουσαι τῆς ὀργῆς, ἐβόων· Οὐκ ἀπέστειλέ σε Κύριος. Προσέφασκον δὲ, Ἐπειδὴ διελίπομεν θύουσαι τῇ βασιλίᾳ τοῦ οὐρανοῦ, κατέληφεν ἡμᾶς τὰ κακά. Οὕτως ἀναισθήτως εἶχον, κατισχύσαντος αὐτῶν τοῦ πολέμου, καὶ τῶν κύκλῳ καταφλεγόντων αὐτούς. Ὡς καὶ ἀλλαχοῦ φησιν ὁ παρῶν προφήτης· "Αἱ πόλεις ὑμῶν πυρίκαυστοι." Ἄ δὲ φησι νῦν αὐτοὺς πεπονθέναι, οὐκ ἀσθενήσαντος σώζειν αὐτοὺς τοῦ Θεοῦ. Δηλοῖ δὲ τὰ φθάσαντα θαύματα. Ἄλλ' οὐδὲ δικαιοπραγοῦντες πεπόνθασιν, ἀλλ' ὅτι τὸν αὐτοῖς δοθέντα νόμον παρέβησαν. Ὁ μὴ νοοῦντες, ἐμείνατε, φησί, τοῖς δεινοῖς συνεχόμενοι. ΚΕΦΑΛ. ΜΓ'. αἰγ'. 9 Καὶ νῦν οὕτως λέγει Κύριος ὁ Θεὸς ὁ ποιήσας σε, Ἰακώβ, καὶ ὁ πλάσας σε, Ἰσραὴλ· Μὴ φοβοῦ, ὅτι ἐλυτρώσάμην σε, ἐκάλεσά σε τὸ ὄνομά σου. Ἐμὸς εἶ σύ. Καὶ ἐὰν διαβαίνης δι' ὕδατος, μετὰ σοῦ εἶμι, καὶ ποταμοὶ οὐ συγκλείσουσί σε. Καὶ ἐὰν διέλθῃς διὰ πυρὸς, οὐ μὴ κατακαυθῆσθαι, κ.τ.λ. Ἀνοίκεια ταῦτα τῶν περὶ τοῦ ἐκ περιτομῆς ἀρτίως εἰρημένων λαοῦ, οὓς ἀπεκάλει τυφλοὺς, καὶ κωφοὺς, καὶ διηρπασμένους. Οὐκοῦν νῦν ὁ λόγος περὶ τοῦ κρείττονος τάγματος τῶν ἐκ περιτομῆς πιστευσάντων. Εἰ γὰρ ἀκακεῖνοι, φησί,

τοιούτοι γεγονότες, τοιαῦτα πεπόνθασιν, ἀλλ' ὑμεῖς οἱ τὸν ἑαυτῶν ποιητὴν καὶ πλάστην ἐπιγνόντες, ἀκούσατε, ποιήμα τε καὶ πλάσμα τὸ ἐν ὑμῖν τετηρηκότες ἀλώβητον, ὡς οἰκείως ἀκούειν Ἰακώβ τε καὶ Ἰσραήλ. Ἐγὼ γὰρ ποιήσας μὲν σε κατὰ ψυχὴν τὴν κατ' εἰκόνα πεποιημένην, πλάσας δέ σου καὶ τὸ ἐκ γῆς σῶμα ληφθὲν, ὃς καὶ αἷμα παρασχὼν ὑπὲρ σοῦ τὸ ἐμὸν, ἐλυτρώσαμην σε κτῆμα ἴδιον ποιησάμενος. Ὡν ἠξιωμένος βιάδιζε ἢν ἐκελεύθης ὁδὸν εὐαγγελιζόμενος. Κἂν ἀνθιστῶσί τινες, θάρρει μὴ δεδιῶς. "Ἴδου γὰρ 2384 ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας, ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος." Μιμούμενος τοίνυν ἐμὲ, τὸν ἀλλαγμά σου τὸ αἷμα τὸ ἐμὸν ποιησάμενον, ἀλλαγμα γένου καὶ αὐτὸς τῶν διὰ σοῦ καλουμένων ἀσεβεστάτων τε καὶ μέχρι τῶν ἐσχάτων οἰκούντων τῆς γῆς. Ὡν τῶν μὲν Αἰγύπτιοι, τῶν δὲ Αἰθίοπες τε καὶ οἱ τὴν Συήνην οἰκούντες παράδειγμα. Σαβὰ δὲ ἀντὶ Συήνης ἐξέδωκαν οἱ λοιποί· οὕτω γὰρ ἐδοξάσθης δι' ἀγάπην ἐμὴν ὡς διὰ σοῦ πάντας κληθῆναι. Σαβὰ δὲ ἔθνος Αἰθίοπων οὗ ἡ βασίλισσα πρὸς Σολομῶνα παρεγένετο. Τούτους οὖν ὑπὲρ σοῦ, ἢ ἀντὶ σοῦ, πάντας ἐκτησάμην. Ἀπολέσω δὲ τοὺς πολεμήσοντάς σε διὰ τὸ κήρυγμα, λαοὺς τε καὶ ἄρχοντας, θάρρει τοιγαροῦν. Καὶ τὰ σὰ γὰρ τέκνα, ἃ κατὰ Θεὸν σπείρας, καθ' ὅλης τῆς οἰκουμένης ἐγέννησας, εἰς πόλιν μου συνάξω τὴν ἐπουράνιον, μετεώρους δι' ἀέρος ἀναλαβὼν, ὡς πτηνοῖς ὑποκουφιζομένους ἀνέμοις, ταῖς ἀγγελικαῖς δηλονότι δυνάμεσι. Τοὺς δι' ὑμῶν γὰρ τεχθέντας ἐμοὺς εἶναι παῖδας ὀρίζομαι, τῆς ἐν Ἐκκλησίᾳ τυχόντας ἀναγεννήσεως, οἱ καὶ τῷ ἐμῷ κληθήσονται πάντες ὀνόματι Χριστιανοὶ προσαγορευόμενοι. Χριστὸς γὰρ ὁ ταῦτα διὰ τοῦ προφήτου θεσπίσας. Ἀντὶ δὲ τοῦ, ἐν γὰρ τῇ δόξῃ μου κατέσπευσα αὐτόν· εἰς τὴν δόξαν μου ἔκτισα αὐτόν, ἐξέδωκαν οἱ λοιποί. Ὡς ἂν οἱ δι' ὑμῶν κληθεῖς δοξάζῃ με λαός. Ἐπλασα γὰρ αὐτόν ἄπλαστον ὄντα τοῖς τρόποις, ἐφώτισά τε σκότῳ τῆς ἀγνοίας τυφλώττοντα. Τοιαῦτα δὲ τὰ ἔθνη, ἃ πρὸς τὴν ἰδίαν Ἐκκλησίαν συνῆχθαι φησιν, ἐξ ὧν καὶ ἄρχοντες ἐπὶ τὸν λαὸν κατέστησαν τοῦ Θεοῦ. Εἶτα ὁ προφήτης θαύματος ἐφ' οἷς ἐθέσπισε πληρωθεῖς, Τίς ἄρα ἔσται, φησὶν, ὁ μέλλων ποτὲ τούτων τῶν πραγμάτων ὀφθαλμοῖς τὰς ἐκβάσεις ὄρᾶν, καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων ἔσεσθαι μάρτυς; Δικαιωθήτωσαν μαρτυρήσαντες, ἐπειδὴ κἀγὼ μάρτυς αὐτῶν γενήσομαι, καὶ ὁ παῖς ὃν ἐξελεξάμην. Περὶ οὐπὲρ ἔλεγεν· "Ἴδου ὁ παῖς μου ὃν ἠρέτισα." Καὶ ὁ Σωτὴρ δὲ φησιν· "Ὅς ἂν ὁμολογήσειεν ἐμοὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὁμολογήσω κἀγὼ ἐν αὐτῷ ἔμπροσθεν τοῦ Πατέρος μου, τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς." Πρὸς οὓς ἔφασκε πάλιν· "Ἑμεῖς δὲ ἔσεσθέ μοι μάρτυρες ἐν τε τῇ Γαλιλαίᾳ, καὶ τῇ Ἰουδαίᾳ, καὶ τῇ Ἱερουσαλήμ, καὶ ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς." Ταῦτα δὲ, φησὶ, ποιήσω, καὶ τοὺς μάρτυράς μου, καὶ τὸν παῖδά μου, ὃν ἐξελεξάμην, ἀποστελῶ πᾶσιν ἀνθρώποις, ἵνα γνῶτε, καὶ πιστεῦσητε, καὶ συνῆτε, ὅτι ἐγὼ ἄναρχός τε καὶ μόνος Θεός. Καὶ Χριστὸς γὰρ, καὶ ἀπόστολοι τὴν τοῦ Θεοῦ γνῶσιν ἐκήρυξαν, πίστιν τε καὶ τὴν περὶ αὐτοῦ σύνεσιν. Εἰς δὲ Θεὸς ὁ Πατὴρ, οὐχ ἑτέρας οὐσης αὐτοῦ τῆς ἰδίας δυνάμεως ὅς ἐστιν ὁ Υἱός. Τοιγαροῦν ὡς μάρτυς ὁ Πατὴρ καὶ Θεὸς σώζων, οὕτω καὶ ὁ παῖς, ὃν ἐξελέξατο. 2385 Διόπερ ἐν ἑτέροις ὁ παρῶν προφήτης φησὶ· "Καὶ ἀποστελεῖ Κύριος αὐτοῖς σωτῆρα, ὃς σώσει αὐτούς. Κρίνων σώσει αὐτούς." Ἀντὶ δὲ τοῦ ὠνείδισα, ἠκούτισά φασι οἱ λοιποί. Ἀκουστὰ γὰρ ταῦτα κατέστησα προλαβὼν μόνος ὢν ἐν ὑμῖν Θεός, καὶ οὐδεὶς παρῆν μοι ξένος ταῦτα θεσπίζοντι διὰ τῶν ἐμῶν προφητῶν, ὡς ὑμεῖς αὐτοὶ γεγόνατε μάρτυρες. Μάρτυς δὲ κἀγὼ, καὶ ὁ παῖς ὁ ἐμός. Συνῆν γὰρ μοι θεσπίζοντι, πρὸ τῆς σαρκὸς ἔχων τὴν ὑπαρξιν. Ἄλλ' ἄπερ ἐξ ἀρχῆς ὤρισα, ταῦτα δυνήσεται παρασαλεύειν οὐδεὶς. Ταῦτα λέλεκται μὲν εἰς πρόσωπον Ἰακώβ τε καὶ Ἰσραήλ, εἰς δὲ τὸν ἀποστολικὸν χορὸν ἀναφέρεται, καὶ ἐπὶ πάντας τοὺς ἐξ Ἰουδαίων πιστοὺς τοῦ λόγου διήκοντος. Τινὲς δὲ φασι, ὡς ἀγαθὸς ὢν ὁ Θεός, οὓς παιδεύων ἀπέβαλε, τούτους προσκαλεῖται δι' ἔλεον, λήθη παραπέμπων τὰ πρότερα, καὶ προτιθεὶς ἀρχὴν ἑτέρου καιροῦ, κατὰ τὸ, "Σήμερον ἐὰν τῆς φωνῆς μου ἀκούσητε," καὶ τὰ ἐφ' ἑξῆς. Ὡς

γὰρ ἐκεῖ τὸ σήμερον, οὕτως ἐνταῦθα τὸ νῦν, ἀμνηστείας ἔχον ὑπόθεσιν, καὶ πραγμάτων ἐτέρων ἀρχὴν ἐσομένων παρὰ Θεοῦ μὴ συγχωροῦντος ἄγαν ἀθυμεῖν, ὡς ἔξοντας τῶν παρόντων μεταβολὴν, ἀπάντων ἀνθρώπων δι' αἵματος λυτρουμένων Χριστοῦ. Ἡὐδόκησε γὰρ ὁ Θεὸς ἀνακεφαλαιώσασθαι τὰ πάντα ἐν αὐτῷ, κατὰ τὴν Παύλου φωνὴν, δούς ἡμῖν καὶ τὸ καινὸν ὄνομα Χριστοῦ τὸ ἐπικληθὲν ἐφ' ἡμᾶς. Τί δὲ τοῦνομα; Ἐμὸς εἶ σύ. Χριστοῦ γὰρ εἶναι πάντες λεγόμεθα τῆς πρὶν ἔξω γεγονότες ἀλλοτριώσεως, ἣν ἔσχομεν ἀμαρτάνοντες, καίτοι κατὰ φύσιν ὄντες Θεοῦ. Ἀλλὰ πάλιν ἡμᾶς διὰ τοῦ Πνεύματος ὠκειώσατο ποιήσας ἀναλώτους παντὶ πειρασμῷ. Ποταμοὶ γὰρ καὶ ὕδωρ καὶ φλόγες, τὰς πολυειδεῖς τῶν πειρασμῶν ἐφόδους κατασημαίνουσι. Γέγραπται γάρ· "Ὅτι πάντες οἱ θέλοντες ζῆν εὐσεβῶς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, διωχθήσονται." Καὶ τοῖς πιστεύουσιν ἔφη Χριστός· "Θλίψιν ἔχετε ἐν τῷ κόσμῳ." Καὶ ἐν τῇ παραβολῇ δὲ τῆς ἐπὶ τῆς πέτρας τεθεμελιωμένης οἰκίας· "Καὶ κατέβη, φησὶν, ἡ βροχὴ, καὶ ἦλθον οἱ ποταμοὶ, καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι," τοὺς πειρασμοὺς διὰ τούτων δηλῶν. Τὸ δὲ, ἐποίησά σου ἄλλαγμα Αἴγυπτον, δηλοῖ ὡς ἀντὶ τῆς ἐκβολῆς περιποιησάμην τὰ ἔθνη, ὧν πρῶν ἀσεβούντων, μόνος Ἰσραὴλ κληρὸς ὑπῆρχε Θεοῦ. Νῦν δὲ μετέστραπται τῶν πραγμάτων ἡ τάξις, ὅτε τὸν Λυτρωτὴν ἀπέκτειναν Ἰουδαῖοι. Δοξάσω δὲ σε, φησὶ, μετὰ τοῦτο τιμήσας. Κληθήσεται γὰρ καὶ αὐτὸς μετὰ τὴν εἴσοδον τῶν ἐθνῶν, ἡνίκα ποιῶν ὑπὲρ σοῦ, πολλοὺς σοι δώσω διδασκάλους καὶ ἄρχοντας ὑπὲρ τῆς σῆς λέγοντας κεφαλῆς. Κεφαλὴ δὲ τῶν πιστῶν ὁ Χριστὸς, ὅπερ ὑπὲρ σοῦ, καὶ τῆς σῆς ὠφελείας γενήσεται. Τῇ δὲ τῶν Ἰουδαίων ὑπισχνεῖται Συναγωγῇ συνάξειν αὐτῆς τὰ τέκνα. Σῶσαι γὰρ τὰ ἀπολωλότα πρόβατα ἦλθεν Ἰσραὴλ. Καὶ τὰ πανταχοῦ διεσπαρμένα λόγῳ δημιουργίας τέκνα Θεοῦ, τοὺς ἐξ ἐθνῶν δηλονότι, οὓς πλανήσας ἀπέστρεψε Θεοῦ διασκεδάσας ὁ Σατανᾶς. Διὸ εἰπόντος Καϊάφα, "Συμφέρει ἵνα εἷς ἄνθρωπος ἀποθάνῃ ὑπὲρ τοῦ λαοῦ," φησὶν ὁ εὐαγγελιστὴς, ὡς 2388 ἀρχιερεὺς ὧν προεφήτευσεν, ὅτι ἤμελλεν Ἰησοῦς ἀποθνήσκειν ὑπὲρ τοῦ ἔθνους. Καὶ οὐχ ὑπὲρ τοῦ ἔθνους μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ τὰ τέκνα τοῦ Θεοῦ τὰ διεσκορπισμένα συναγάγῃ εἰς ἓν. Εἴποις δ' ἂν καὶ τοὺς ἐξ ἐθνῶν τέκνα εἶναι τῶν ἐξ Ἰσραὴλ, ἐξ ὧν τῆς πίστεως παρέλαβον τὰ μαθήματα, πανταχοῦ τῶν τῆς οἰκουμένης διεσπαρμένοι κλιμάτων, καὶ πρὸς μίαν Ἐκκλησίαν συναχθέντες καθολικὴν, κωλύοντος Θεοῦ τὴν τῶν ἀγρίων καὶ πονηρῶν πνευμάτων ἀντίστασιν, οἱ πρὶν τυραννοῦντες ἀνανεύειν εἰς Θεὸν οὐκ ἐπέτρεπον. Υἱοὺς δὲ καὶ θυγατέρας καλῶν, τὴν διὰ Χριστοῦ τῶν πιστῶν υἰοθεσίαν παρίστησιν, οὗ δὴ καὶ τοῦνομα πάντες ἐπιγραφόμεθα. Τοῦτον δὲ τὸν λαὸν ἐκτικένοι φησὶ, κατὰ τὸ ἐν Ψαλμοῖς· "Καὶ λαὸς ὁ κτιζόμενος αἰνέσει τὸν Κύριον." Τοῦτ' ἔστιν ἀνακτιζόμενος, καὶ πρὸς τὸ κατ' εἰκόνα πάλιν ἐπανελθὼν, καινὸς γεγονὼς, καὶ τὸν παλαιὸν ἀπεκδυσάμενος ἄνθρωπον. Εἴτις γὰρ ἐν Χριστῷ καινὴ κτίσις, κατὰ τὸ, "Μὴ συσχηματίζεσθε τῷ αἰῶνι τούτῳ, ἀλλὰ μεταμορφοῦσθε τῇ ἀνακαινώσει τοῦ νοῦς ὑμῶν." Ὁ δὲ νῦν πεποικέναι τῇ ἰδίᾳ δόξῃ φησὶ· δόξα δὲ Πατέρος ὁ Υἱὸς, δι' οὗ, καὶ ἐν ᾧ δοξάζεται λέγοντι· "Εγὼ ἐδόξασά σε ἐπὶ τῆς γῆς." Δι' οὗ λαὸν τυφλὸν ἐξήγαγε πρὸς τὸ φῶς. Ἥλιος γὰρ ἦν δικαιοσύνης μὴ συγχωρήσας νυκτὸς καὶ σκότους ὑπάρχειν υἱοὺς, ἡμέρας δὲ μᾶλλον, κατὰ τὸν θεῖον Ἀπόστολον. Εἰπὼν δὲ συνήχθησαν, ἐπειδὴ μήπω τοῦτο γέγονει, προφητικῶς εἰρησθαι δήλων τὸ, Καὶ συναχθήσονται. Ὡς γεγονότα γὰρ τὰ πάντως ἐσόμενα λέγειν σύνηθες τῇ Γραφῇ. Οἷόν ἐστι· "Τὸν νῶτόν μου δέδωκα εἰς μαστίγας." Καὶ τὸ, "Διμερίσαντο τὰ ἱμάτιά μου ἑαυτοῖς." Ἐκ τῆς δὲ τῶν ἐθνῶν Ἐκκλησίας ἄρχοντας ἔσεσθαι, φησὶν ἐπ' αὐτῆς. Κατὰ γὰρ Δαβίδ· "Ὡς τὸ σκότος αὐτῆς, οὕτω καὶ τὸ φῶς αὐτῆς." Γέγονε γὰρ ἡ μέλαινα λελευκανθισμένη. Καὶ, "Ὁὗ ἐπερίσσευσεν ἡ ἀμαρτία, ὑπερεπερίσσευσεν ἡ χάρις." Ταῦτα μὲν οὖν ἔφη Θεὸς ὧν προαγορεύει γινώσκων τὰ μέλλοντα. Θεοὶ δὲ ψευδεῖς ὄντες οἱ δαίμονες μάτην ὑμᾶς ἠπάτων οὐδὲν αὐτοὶ προγινώσκοντες. Κατηχεῖ γὰρ διὰ τούτων τοὺς ἐθνικοὺς,

οὓς εἰς τὸν λόγον παρήγαγε, μάρτυρας λέγων ἔχειν τοῦ προειδέναι τὰ μέλλοντα τοὺς ἰδίους προφήτας. Τοῖς δὲ δαίμοσι τίς μαρτυρήσειεν, ὡς δι' αὐτοῦ τι προειρηκόσι περὶ τῆς Χριστοῦ παρουσίας, καὶ τῆς αὐτῶν καθαιρέσεως; Οὐδένα γὰρ, ὡς ἀληθῆ προειπόντες, ἔχουσι μάρτυρα, ὡς ἂν αὐτοῖς ἀκολουθοῖεν ἀκούοντες αὐτῶν. Τοῦτ' ἔστι, συναινοῦντές τε καὶ πειθόμενοι, ὡς ἐγνωκόσι τὰ μέλλοντα, καὶ τιμωμένοις δικαίως. 2389 Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐκείνοι· ὑμεῖς δὲ, ὧ̄ προφήται, γένεσθέ μοι μάρτυρες· μαρτυρήσω δὲ σὺν υἱῷ κάγω, φησὶν, ἑμαυτῷ. Ἔλεγεν γὰρ ὁ Σωτήρ· "Ἐὰν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἑμαυτοῦ, ἢ μαρτυρία μου ἀληθῆς ἐστίν, ὅτι οἶδα πόθεν εἰμι, καὶ ποῦ ὑπάγω." Καὶ πάλιν· "Ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἑμαυτοῦ, καὶ μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ ὁ πέμψας με Πατήρ. Ταυτὶ δὲ, φησὶ, λελάληκα ὑμῖν, ἵνα γνῶτε, καὶ πιστεύσητε, καὶ συνῆτε ὅτι ἐγὼ εἰμι." Διὰ γὰρ γνώσεως ἢ πίστεως. Διὰ δὲ τῆς πίστεως, ἢ σύνεσις. "Ἐὰν γὰρ μὴ πιστεύσητε, οὐδ' οὐ μὴ συνῆτε," φησὶν. Ὡν δὲ ἀΐδιός εἰμι καὶ Σωτήρ. Καὶ προεῖπον ὅτι σώζω, καὶ διὰ Χριστοῦ πρὸς ἔργον ἤγαγον Ὠνείδισα δὲ, φησὶ, τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ, ὅτι φιλήδονοι μᾶλλον ὄντες, ἢ φιλόθεοι, τὸν ἐμὸν παρέβαινον νόμον. Ἐγὼ δὲ διὰ πολεμίων ἐφόδου τούτους ἐπαίδευον, ὅτε καὶ τὴν παρ' ἐμοῦ σωτηρίαν ἐζήτουν. Ὅπερ αὐτοῖς ὠνείδισα διὰ τῆς Ἱερεμίου φωνῆς λέγων· "Ἐν τῷ καιρῷ τῶν κακῶν αὐτῶν ἐροῦσιν, Ἀνάστα, καὶ σῶσον ἡμᾶς." Καὶ, "Ποῦ εἰσιν οἱ θεοὶ σου, οὓς ἐποίησας σεαυτῷ; εἰ ἀναστήσονται καὶ σώσουσί σε ἐν καιρῷ τῆς κακώσεώς σου;" Σώζω τοίνυν μόνος ἐγὼ, ὡς δύνασθαι μηδένα τῶν ἐμῶν ἐξαρπάσαι χειρῶν τὸν σωζόμενον· ποιήσω, καὶ τίς ἀποστρέψει; αὐτὸς ἔδωκα γὰρ τὰ ἔθνη, καὶ τίς τοῦτο μεταβαλεῖ πρὸς τὸ μὴ οὕτως ἔχειν; διὸ περὶ τῶν ἑαυτοῦ προβάτων ἔλεγεν ὁ Σωτήρ· "Κάγω δίδωμι αὐτοῖς ζωὴν αἰώνιον, καὶ οὐ μὴ ἀπόλωνται εἰς τὸν αἰῶνα. Καὶ οὐ μὴ ἀρπάσῃ τις αὐτὰ ἐκ τῆς χειρὸς μου. Ὁ Πατήρ, ὃς δέδωκέ μοι, πάντων μείζων ἐστὶ, καὶ οὐδεὶς δύναται ἀρπάζειν ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ Πατέρος μου." Φωνὴ γὰρ αὐτῆ τῆ προκειμένη συνάδουσα. Τινὲς δὲ τὸ, ἐποίησα ἄλλαγμα σου Αἴγυπτον, εἰς ὑπόμνησιν εἰρηῆσθαι τῆς ἐξ Αἰγύπτου φασὶν ἐλευθερίας. Ὅλα γὰρ ἔθνη τιμωρησάμενος ὑμῶν ἀντικατηλλαξάμην. Τοιγαροῦν ἐπάγει· Ἀφ' οὗ ἔντιμος ἐγένου ἐνώπιον ἐμοῦ, ἐδοξάσθης. Οὐ γὰρ οἰκεία δύναμις τὰ ἔθνη νενίκηκας, ἐμῆ δὲ ῥώμη τε καὶ συμμαχία, καὶ τὰ πρὸς χρείαν ἀεὶ χορηγήσαντος, ὡς τὰ περίξ ἔθνη θαυμάζειν καταπληττόμενα. Καὶ νῦν δὲ δράσω τὰ παραπλήσια. Κἂν γὰρ ὡς ἀλουσῶν τῶν ἰ φυλῶν ὑπεκλύεσθε, χρή σκοπεῖν ὡς εἰ γενοίμην ὑμῖν εὐμενῆς, πανταχόθεν πάντες συνάγεσθε, καὶ τὸ τὴν ἀνάκλησιν κωλύσον οὐδέν. Καὶ τὴν ἀρχὴν γὰρ ἐμῆς ἔνεκα δόξης περιποιησάμην ὑμᾶς, καὶ τὰ πρὸς ἐμὲ τυφλώττοντας ἐλευθερίας ἠξίωσα. Οὐ γὰρ οἴκοθεν κινηθεὶς ὤκειώθης ἐμοί. Τί οὖν μετὰ τοσαύτην πεῖραν, ὡς μήτε ἰδόντες, μήτε μὴν ἀκηκοότες τυφλώττετε; Ὑπομιμνήσκει δὲ αὐτοὺς, ὡς καὶ πάντα τὰ ἔθνη σὺν Ἀσσυρίοις ἐπεστράτευσαν Ἱερουσαλήμ θαρρόντα τοῖς ἰδίους θεοῖς, παρ' ὧν οὐ βοήθειαν ἔσχον, οὐ τὰς μελλούσας προέγνωσαν ἑαυτοῖς συμφοράς. Ὀγδοήκοντα πέντε γὰρ χιλιάδες τούτων πεπτώκασιν. 2392 Ἡκέτω οὖν τις ταῦτα παρ' ἐκείνων ἀκηκόως τῶν θεῶν ἄπερ ἴδετε, περὶ ὧν ὑμᾶς ἐχρῆν γενέσθαι καὶ μάρτυρας ἐπιψηφιζομένου κάμοῦ. Εἰ δὲ πρὸς τοῦτο, φησὶν, ἀναδύεσθε, ὁ μονογενῆς μου παρέσται Υἱὸς τῶν ἡμετέρων ἐλλειμμάτων εἰς ἀναπλήρωσιν, ὁ καὶ ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου τὴν καλὴν μαρτυρήσας μαρτυρίαν. Καίτοι μαρτυροῦντες ὠφελεῖσθε τὰ μέγιστα πρὸς κατανόησιν τῶν μελλόντων, καὶ θεωρίαν τῆς ἐμῆς θεότητος, ὀμματούμενοι ὡς καὶ σώζω θέλων, καὶ δρᾶσαι μέλλων προλέγω, τοῦτο μηδενὸς ποιοῦντος τῶν λεγομένων θεῶν. Τινὲς δὲ τὸ μάρτυς ἔσται ὁ παῖς μου, Χριστός φασιν ἔργῳ πληρῶν ἃ προεῖπον ὑπὲρ Ἰσραὴλ, καὶ κατὰ τῶν ἐχθρῶν. ἰδκῆ. 90 ὣτως λέγει Κύριος ὁ Θεὸς, ὁ λυτρούμενος ὑμᾶς, ὁ ἅγιος τοῦ Ἰσραὴλ· Ἐνεκεν ὑμῶν ὑποστελῶ εἰς Βαβυλῶνα, καὶ ἐπεγερωῦ φεύγοντας πάντας, καὶ Χαλδαῖοι ἐν πλοίοις δεθήσονται. Ἐγὼ Κύριος ὁ Θεὸς, ὁ ἅγιος ὑμῶν, ὁ καταδείξας Ἰσραὴλ βασιλέα ὑμῶν. ὣτως λέγει Κύριος, ὁ διδοὺς ἐν θαλάσῃ ὄδον,

καὶ ἐν ὕδατι ἰσχυρῶ τρίβον⁹, κ.τ.λ. Εὐεργετῶν ὑμᾶς, φησὶ, καὶ παιδεῦσαι βουλόμενος, Βαβυλωνίους παρέδωκα. Εἶτα δείξας ἐλευθέρους, δίκη μετῆλθον τοὺς ὑμῖν ἐνουβρίσαντας, ὡς τῶν παρ' αὐτοῖς Χαλδαίων τοὺς μὲν φυγεῖν, τοὺς δὲ δεσμώτας διὰ τῆς παρ' αὐτοῖς ἀχθῆναι θαλάττης, ἐτέρων αὐτοῖς ἰσχυροτέρων ἐπιθεμένων. Τινὲς δὲ φασιν ὡς Κῦρος ὁ Βαβυλῶνα λαβὼν, δεσμώτας αὐτοὺς διαποντίους εἰς ὑπερορίαν ἐξέπεμψεν, ἅπερ ἔπραξα τὴν ἐμὴν ἀνθρώποις βασιλείαν ἐπιδεικνύμενος. Ἀντὶ δὲ τοῦ, ὁ καταδείξας Ἰσραὴλ βασιλέα ὑμῶν, ὁ Σύμμαχος· Ἐγὼ, φησὶ, Κύριος ὁ ἅγιος ὑμῶν, κτίστης Ἰσραὴλ, βασιλεὺς ὑμῶν. Εἰ μὴ ἄρα τὸν Χριστὸν αἰνίττεται βασιλέα καθεστακέσαι, ὃν οἶδεν Ἰσραὴλ καὶ Ἰακώβ καλεῖν ἢ Γραφή, ὡσπερ οὖν καὶ Δαβὶδ, ὡς ἐκ τοῦ σπέρματος αὐτῶν καταγόμενον. Ἐπειδὴ γὰρ μερικῆς ἐμνήσθη λυτρώσεως τῆς ἐσομένης ἐκ Βαβυλῶνος, ἠνίκα ταύτην εἶλεν ὁ Κῦρος, πρὸς ἣν τις ἔφη προφήτης· "Καθὼς ἐποίησας, οὕτως ἔσται τὸ ἀνταπόδομά σου" ἐπὶ τὴν διὰ Χριστοῦ τὸν λόγον τελειοτάτην ἀνήγαγε λύτρωσιν, οὐκ ἔθνος ἐνός, καθάπερ τὸ πρότερον, καθολικὴν δὲ πᾶσι μέλλουσαν ἔσεσθαι. Ὅτι δὲ πρὸς ἅμφω δυνατὸς ὁ Θεός, δεδήλωκε φήσας· Ἐγὼ Κύριος ὁ Θεός. Καὶ τῆς ὅλης δὲ ἀρχόμενος ῥήσεως ἔλεγεν, Οὕτω λέγει Κύριος ὁ Θεός Ἰσραὴλ. Θεὸς γὰρ ὢν φύσει, τί μὴ ποιήσει ῥαδίως; Ταῦτα μὲν οὖν ἔσται Βαβυλωνίους μήπω γενόμενα, οὐ νῦν ἀρξαμένου μου τὴν ἑμαυτοῦ δυναστείαν τὴν τε περὶ ὑμᾶς ἐπιδείκνυσθαι πρόνοιαν. Καὶ πάλαι γὰρ ἐξ Αἰγύπτου διὰ θαλάττης διήγαγον τοῦ Φαραῶ ῥίψας ἐν ταύτῃ τὴν δύναμιν, ὡς κοιμηθέντας ἐν βυθῶ μηκέτι λοιπὸν ἀναστήναι, καὶ ὡς τε φλογὶ παρα 2393 πλησίους ἐσβεσμένῳ παραβάλλεσθαι λίνῳ τῷ ῥαδίως ἀναπτομένῳ καὶ σβεννυμένῳ τυχὸν ψιλῇ καὶ μόνη χειρί. Διήγαγον δὲ τρίβον αὐτοὺς ἐν ὕδατι πρὸς τῇ θαλάσῃ καὶ τὸν ποταμὸν Ἰορδάνην. Ὁ καὶ θαυμάζων φησὶν ὁ Δαβὶδ· "Τί σοί ἐστι, θάλασσα, ὅτι ἔφυγες, καὶ σύ, Ἰορδάνη, ὅτι ἐστράφης εἰς τὰ ὀπίσω;" Καὶ πάλιν· "Ὁ μεταστρέφων τὴν θάλασσαν εἰς ξηρὰν, ἐν ποταμῷ διελεύσονται ποδί." Πῶς δὲ αὐτὸς ἐξήγαγεν ἄρματα καὶ ἵππον; Δῆλον γὰρ ὡς τὸν Ἰσραὴλ οἰκεία προαιρέσει Φαραῶ κατεδίωξεν, ἐπειδὴ περ εἰρηται παρὰ Θεοῦ πρὸς αὐτόν· "Εἰς τοῦτο ἐξήγειρά σε ὅπως ἐνδείξωμαι ἐν σοὶ τὴν δύναμίν μου, καὶ ὅπως διαγγελῇ τὸ ὄνομά μου ἐν πάσῃ τῇ γῆ." Οὕτω δὲ καὶ τοὺς φεύγοντας τὴν περὶ τὰ γῆϊνα σπουδὴν, ὑπὸ τε τοῦ διαβόλου διωκομένους σώζει παραδόξως Θεὸς βásiμον αὐτοῖς ἀποφαίνων τοῦ παρόντος βίου τὸν κλύδωνα, τοῖς τούτου περισπασμοῖς οὐ συγχωρῶν κατακλύζεσθαι, οἰονεὶ καταξηραίνων τοὺς ἐπιπίπτοντας πειρασμοὺς, ἵν' ἰσχύσειαν ἐν γῆ γεγονότες ἐρήμῳ νοῦ καταστάσει σχολαίᾳ καὶ καθαρᾷ τὸν ἐξ οὐρανοῦ μὲν ἄρτον φαγεῖν, τὸ δὲ ἐκ πέτρας ὕδωρ πιεῖν· ὅπερ ἐστὶν ἐν μεθέξει γενέσθαι Χριστοῦ, διελθεῖν τε τὸν Ἰορδάνην καὶ γῆς τῆς ἐπηγγελμένης τυχεῖν. Ἄλλ' ἐπὶ τὴν ἱστορίαν παλινδρομήσωμεν. Ταῦτα μὲν οὖν, φησὶ, πάλαι πεποίηκα. Νυνὶ δὲ τὰ ἐν Αἰγύπτῳ καὶ Βαβυλῶνι τῇ τῶν ἐπιόντων ὑπερβολῇ σιγηθήσεται. Ἀντὶ δὲ τοῦ συλλογίζεσθε, Σύμμαχος ἐννοεῖσθε, φησὶ. Τίνα δὲ τὰ καινὰ, ἃ κατὰ τὸν καιρὸν τὸν ἴδιον γνώσεσθε; Ἐν τῇ ἐρήμῳ ποιήσω ὁδόν. Ἡ γὰρ ἐξ ἐθνῶν Ἐκκλησία πρότερον ἔρημος οὔσα Θεοῦ γνώσεως (ταύτης γὰρ οἱ διδάσκαλοι, φάσκοντες εἶναι σοφοὶ, ἐμωράνθησαν) ἔσχεν ὁδὸν τὸν Χριστὸν εἰπόντα· "Ἐγὼ εἰμι ἢ ὁδός" ἢ καὶ τὸ κήρυγμα τὸ εὐαγγελικὸν καὶ σωτήριον. Τὴν δὲ πρὶν αὐτῶν ἐρημίαν ἐδήλωσεν ὁ Δαβὶδ λέγων· "Οὐκ ἔστι ποιῶν χρηστότητα, οὐκ ἔστιν ἕως ἐνός." Ὡσπερ δὲ ἄνω ἐκ μερικῆς λυτρώσεως ἐπὶ τὴν καθόλου μετῆλθε, τὴν ἀνάδειξιν εἰπὼν τοῦ βασιλέως Χριστοῦ, οὕτω καὶ νῦν ὁδοῦ μνησθεὶς τῆς ἐν ὕδατι, ἐπὶ τὸ Χριστοῦ μυστήριον μετῆλθεν. Διὸ λήθη τὰ πρῶτα παραδοῦναί φησι τοῦ βραχυτέρου καλυπτομένου τῷ μείζονι, ὁποῖόν ἐστι καὶ τό· "Ἐκ μέρους γινώσκομεν. Ὅτ' ἂν δὲ ἔλθῃ τὸ τέλειον, τὸ ἐκ μέρους καταργηθήσεται." Λοιπὸν τοῖς πάλαι μεγάλοις ἀντεξετάζει τὰ πολλῶ τῶν μέσων νικῶντα. Ὡς γὰρ ἐποίησα φησὶν, ἐπ' Ἐρυθρᾶς θαλάττης ὁδόν, οὕτως ἐν τῇ ἐρήμῳ ποιήσαιμι, καὶ ρεύσουσιν ἐν αὐτῇ ποταμοί,

καθάπερ ἐπὶ Μωσέως, ἐν ἐκείνῃ τῇ πρότερον. Ἄλλ' ἐκεῖ μὲν ὑδάτων, ἐν δὲ ταύτῃ διδασκαλίας τοῦ Πνεύματος. Οἱ γὰρ ταύτην προχέοντες εὐαγγελισταὶ καὶ ἀπόστολοι, ὅσοι τε κατ' Ἐκκλησίαν μυσταγωγοὶ ποταμοὶ χρηματίζουσι. Καὶ κατὰ τὸν Δαβὶδ εἰρηκότα, "Ἐπήραν οἱ ποταμοὶ φωνὰς αὐτῶν." Ἐπεὶ καθά φησιν αὐτὸς πάλιν, Εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος αὐτῶν. 2396 Εἶτα, διὰ τινων ὀρνέων ἠδυσφώνων, ἃ Σειρήνας ἐκάλεσε, παρίστησι τῶν ἕξω τινὰς σοφοὺς ἐπεὶ αἱ κεκοσμημένους πρὸς Θεὸν ἐπιστρέψοντας· διὰ δὲ στρουθῶν, ἡγουν στρουθοκαμήλων κατὰ τοὺς λοιποὺς, τοὺς ἐν ἐρημίαις καὶ χώραις ἀοικήτοις τὸν Θεὸν εὐλογήσοντας· οὐπὲρ αἴτιον τὸ τοῦ δοθέντος ὕδατος πεπωκέναι. Δι' οὗ σὺν θηρίοις ἀγροῦ πρὸς φύσιν λογικὴν μεταβαλοῦσι καὶ ἡμερον, καὶ τὰς ἐμὰς ἀρετὰς διηγεῖσθαι μαθήσονται, ἢ τὸν ὕμνον κατὰ τὸν Σύμμαχον, οἱ καὶ ἐκλεκτὸν ὑπάρξουσι γένος. Πρὸς οὓς ὁ Πέτρος φησὶν· "Ὑμεῖς δὲ γένος ἐκλεκτὸν, βασιλείον ἱεράτευμα, ἔθνος ἅγιον, λαὸς εἰς περιποίησιν, ἵνα τὰς ἀρετὰς ἐξαγγείλητε τοῦ ἐκ σκότους ὑμᾶς καλέσαντος ἐπὶ τὸ θαυμαστὸν αὐτοῦ φῶς, οἱ ποτὲ οὐ λαὸς, νῦν δὲ λαὸς ἐν Κυρίῳ." Τούτων δὲ παραδόξως οὕτω γεγενημένων, Σὺ, ὦ Ἰακώβ, οὐκ ἄξιος γενήσῃ τῆς ἐμῆς κλήσεως. Ἡ κατὰ τὸν Σύμμαχον· Οὐ δὲ ἐμὲ ἐκάλεσας, Ἰακώβ. Καὶ οἱ λοιποὶ δὲ συμφώνως. Εὐλογούντων γὰρ με τῶν θηρίων καὶ σειρήνων καὶ στρουθῶν, οὐκ εὐλόγησας αὐτὸς, οὐδέ με καλεῖν ὄλωσ ἠξίωσας. Ἐκοπιάθης δὲ εἰς ἐμὲ κατὰ Σύμμαχον· ἢ κατὰ τοὺς ἄλλους, ὅτι ἐκοπιάσας ἐν ἐμοί, καίτοι οὐδένα σοι προξενήσαντι κόπον. Ὅσα γὰρ σοι παρέχειν ἐνομιζέτο κόπον, παρήτημαι πρότερον εἰπών· "Τί μοι πλῆθος θυσιῶν ὑμῶν, λέγει Κύριος; Πλήρης εἰμὶ," καὶ τὰ ἐπ' αὐτοῖς. Κάν τῇ Καινῇ δὲ Διαθήκῃ τοιοῦτον οὐδὲν διὰ τοῦ παιδός, ὃν ἐξελεξάμην, ἤτησα παρὰ σοῦ. Ἄλλ' οὔτε σύ μοι προσήνεγκας. Ἐτερα δὲ ἀνθ' ἐτέρων ἐποίεις. Ἐν γὰρ ταῖς σαῖς ἀμαρτίαις προέστης μου. Ἡ κατὰ τοὺς λοιποὺς, ἐν ἀμαρτίαις σου ἐκάλεσάς με. Ὅρα δὲ κάν τοῖς προκειμένοις, ὡς τῇ μὲν ἐρήμῳ καὶ τοῖς ἐν αὐτῇ θηρίοις ἀγαθῶν ἐλπίδας εὐαγγελίζεται, τὸν δὲ λαὸν τὸν ἐκ περιτομῆς ἐπ' ἀσεβείαις ἐλέγχει, ὃν καλεῖ ξηροῖς ὀνόμασιν Ἰακώβ τε καὶ Ἰσραὴλ, οὔτε δοῦλον οὔτε ἐκλεκτὸν τοῦτον εἰπών, ἄπερ ἔλεγεν ἐπὶ τοῦ κρείττονος τάγματος. Ἄλλ' οὐδὲν ἦττον αὐτοὺς ἐπιστρέψαι παρακαλεῖ, συγχωρήσειν αὐτοῖς τὰς ἀμαρτίας ἐπαγγελλόμενος. Τινὲς δὲ τὸ, Οὐ νῦν ἐκάλεσά σε, Ἰακώβ, οὕτως ἀπέδωκαν· Τῶν ἐν Χριστῷ σωζομένων, καὶ τῆς Καινῆς Διαθήκης μνησθεῖς, οὓς αὐτὸν εὐλογήσιν ἔφη, θηρία καλέσας ἀγροῦ (πνευματικῆς δὲ τρόπος θυσίας ἢ δοξολογία), νῦν πείθει τὸν Ἰσραὴλ, ὡς δὴ λελύτρωται τῆς ἐν Αἰγύπτῳ θητείας, οὐχ ἵνα τὰ δι' αἵματος αὐτῷ προσάγοιεν καὶ καπνῶν· ἀπόβλητα γὰρ ταῦτα καὶ πρὸς σκιᾶς παρείληπται τύπον. Διό φησιν. Οὐ νῦν, ὅτε θύεις, ἐκάλεσά σε, ἡγουν οὐ προσάγοντά σε θυσίας ἐκάλεσα, ὡς μὴ δοκεῖν σε καθάπερ ἀντέκτισίν τινα τῆς προσαγωγῆς ἐσχηκέναι 2397 τὴν λύτρωσιν. Εἰδωλολατρῶν δὲ, δι' ἐμὴν ἀγάπην χάριν ἔσχεσ τὴν σωτηρίαν. Ἄ δὲ μετὰ ταῦτα προσήνεγκας, οὐδὲν πρὸς ἐμέ. Μόλαις γὰρ ταῖς ἐξ ἀρετῶν λογικαῖς εὐαρεστοῦμαι θυσίαις. Καὶ δι' Ἱερεμίου δὲ τοῦ προφήτου φησὶ· "Τὰ ὀλοκαυτώματα ὑμῶν μετὰ τῶν θυσιῶν ὑμῶν συναγάγετε, καὶ φάγετε κρέα, ὅτι οὐκ ἐλάλησα πρὸς τοὺς πατέρας ὑμῶν περὶ ὀλοκαυτωμάτων καὶ θυσιῶν, ἐν ἡμέρᾳ ἣ ἀνήγαγον αὐτοὺς ἐκ γῆς Αἰγύπτου." Καὶ ἀλλαχοῦ· "Ἴνα τί μοι λίβανον ἐκ Σάβα φέρετε, καὶ κιννάμωμον ἐκ γῆς μακρόθεν; Τὰ ὀλοκαυτώματα ὑμῶν οὐκ εἰσὶ δεκτὰ, καὶ αἱ θυσίαι ὑμῶν οὐχ ἠδυνάν μοι." Καὶ διὰ τοῦ Ψαλμοῦ δὲ φησιν· "Οὐ δέξομαι ἐκ τοῦ οἴκου σου μόσχους, οὐδέ ἐκ τῶν ποιμνίων σου χιμάρρους." Δι' ὧν ἀφίστησιν αὐτοὺς τῶν τύπων εἰς τὴν πολιτείαν τὴν εὐαγγελικὴν συνωθῶν. Πνεῦμα γὰρ ὁ Θεὸς, καὶ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτὸν, ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν. Ἐγὼ μὲν οὖν, φησὶν, ὡς ἀγαθὸς ἐτοίμως ἔχω σοι συγχωρεῖν. Σοὶ δὲ τὸ μεμνήσθαι τῶν ἀμαρτιῶν ἀσφαλὲς πρὸς τὸ μὴ ταύταις ἔτι περιπεσεῖν. Ἐξ οὗ καὶ δικαιοῦσθαι συμβαίνει. "Δίκαιος γὰρ ἑαυτοῦ κατήγορος ἐν πρωτολογίᾳ." Καὶ δείκνυσιν ὡς οὐκ οἶδε

καθαίρειν ἢ κατὰ νόμον λατρεία. Ἀδύνατον γὰρ αἷμα ταύρων καὶ τράγων ἀφαιρεῖν ἁμαρτίας. Καὶ πάλιν περὶ τῶν ἐκ περιτομῆς πεπιστευκότων φησὶν· "Εἰδότες δὲ ὅτι οὐ δικαιοῦται ἄνθρωπος ἐξ ἔργων νόμου, ἐὰν μὴ διὰ πίστεως Ἰησοῦ Χριστοῦ· καὶ ἡμεῖς εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν ἐπιστεύσαμεν ἵνα δικαιωθῶμεν ἐν αὐτῷ." Θυσία τοίνυν ὑμᾶς οὐ καθαίρει, ἐγὼ δὲ μόνος ὁ ἀφίεις ἁμαρτίας δωρεᾶ τε καὶ χάριτι. "Δεδικαιώμεθα γὰρ οὐκ ἐξ ἔργων δικαιοσύνης ὧν ἐποιήσαμεν ἡμεῖς, ἀλλὰ κατὰ τὸ πολὺ ἔλεος αὐτοῦ." Αὕτη γὰρ ἀσθενὴς πρὸς τὴν δι' ἔργων σωτηρίαν ἢ φύσις. Ἐπιμελῶς γὰρ ἔγκειται ἡ διάνοια τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τὰ πονηρὰ ἐκ νεότητος, καθὰ δηλοῖ καὶ Δαβὶδ λέγων· "Ἐὰν ἀνομίας παρατηρήσῃ, Κύριε, Κύριε, τίς ὑποστήσεται; Ὅτι παρὰ σοὶ ὁ ἰλασμός ἐστιν." Ἐλεῶ μὲν οὖν αὐτός. Εὖ δὲ πεπονθότας ἐθέλω μεμνησθαι καὶ τὸν Σωτῆρα διὰ παντός ἀνυμνεῖν. Ὁ δὴ καὶ δρῶσιν οἱ ἅγιοι, ὡς δηλοῖ πάλιν ὁ μέγας Δαβὶδ, ποτὲ μὲν εἰπὼν· "Ὅτι τὴν ἀνομίαν μου ἐγὼ γινώσκω, καὶ ἡ ἁμαρτία μου ἐνώπιόν μου ἐστὶ διαπαντός;" ποτὲ δέ· "Ὅτι τὴν ἀνομίαν μου ἀναγγεῶ, καὶ μεριμνήσω ὑπὲρ τῆς ἁμαρτίας μου;" κατὰ τό· "Μὴ αἰσχυνηθῆς ὁμολογῆσαι ἐφ' ἁμαρτίαις." Ὁ δὴ μὴ ποιήσας μὲν ὁ Φαρισαῖος κατεκρίθη. Δράσας γε μὴν ὁ τελώνης ἀπῆλθε δικαιοθεῖς. Τοῦτο δεῖν εἰπὼν ὁ Θεὸς ποιῆσαι, Πλήν ἴσθι, φησὶν, ὡς ἐκ πατέρων ἔφυς ἁμαρτωλός, καὶ ὅσοι κατὰ καιροὺς ὑμῶν ἤρξαν, ἠνόμησαν εἰς ἐμέ· Ἄντι δὲ τοῦ ἄρχοντες, ἐρμηνεῖς Ἄκυλας ἔφη καὶ Σύμμαχος. Τρία δὲ τίθησι τάγματα· πατέρας, καὶ ἐρμηνεῖς, καὶ ἄρχοντας, ὧν οἱ μὲν ἤρχον, οἱ δὲ τῶν Γραφῶν ἦσαν ἐξηγηταί, οἱ δὲ τῷ χρόνῳ προβεβηκότες ἐτύγχανον. Δι' οὗς ἀπολωλέναι λέγει 2400 τὸν Ἰσραὴλ καὶ ἐμπεσεῖν εἰς ὄνειδισμόν, ἢ εἰς βλασφημίαν, ὡς οἱ λοιποί. Καὶ καθ' ἑνὸς δὲ λάβοις ἂν σημαινομένου τὰ τρία, τοὺς ὀφείλοντας λέγων τοὺς ὑπὸ χεῖρα παιδαγωγεῖν, οἱ καὶ πλημμελοῦντες ἀσύγγνωστοι. Τὸ, εἰς ἐμέ δὲ ἠνόμησαν, πλείστην ἔχει τὴν ἔμφασιν. Οὐ γὰρ εἰς ἄνθρωπον ἢ φύσιν τινὰ γεννητὴν. Ὁ γὰρ εἰδωλολατρῶν, τότε ἦκον εἰς αὐτὸν, τὴν θείαν ἀπόστατο φύσιν, ἀποστερῶν τῆς προσηκούσης ὑπεροχῆς τε καὶ δόξης, ἐφ' ᾧ τὸν Ἰσραὴλ αἰτιώμενος ἔλεγεν· "Οἱ ἱερεῖς οὐκ εἶπαν, Ποῦ ἐστὶ Κύριος, καὶ οἱ ἀντεχόμενοι τοῦ νόμου οὐκ ἠπίστησαντό με, καὶ οἱ προφηταὶ ἠσέβουν εἰς ἐμέ." Καὶ πάλιν· "Ἴνα τί λαλεῖτε πρὸς με; πάντες ὑμεῖς ἠνομήσατε καὶ πάντες ὑμεῖς ἠσεβήσατε εἰς ἐμέ, λέγει Κύριος παντοκράτωρ." Διὸ φησιν, Ἐμίαναν τὰ ἅγια μου. Οὐκ ἐν μόνῃ γὰρ Ἱερουσαλήμ, καὶ ἐν αὐτῷ δὲ τῷ θεῷ νεῶ τὰς τῶν δαιμονίων ἀνέθηκαν στήλας. Λέγει γὰρ περὶ τῆς Ἰουδαίων συναγωγῆς ὁ Θεός· "Τί ἡ ἡγαπημένη ἐν τῷ οἴκῳ μου ἐποίησεν βδέλυγμα;" τοιοῦτον δὲ πᾶν, δι' οὗ ἐτυποῦτο Θεός. Μιαίνεται δὲ καὶ ἄλλως τὰ ἅγια, τῶν εἰς Θεοῦ τιμὴν μὴ γιγνομένων ὡς δεῖ. ΚΕΦΑΛ. ΜΔ'. αέ'. 9Νῦν δὲ ἄκουσον, Ἰακώβ ὁ παῖς μου, καὶ Ἰσραὴλ, ὃν ἐξελεξάμην. Οὕτω λέγει Κύριος ὁ Θεός, ὁ κτίσας σε, καὶ ὁ πλάσας σε ἐκ κοιλίας· Ἔτι βοηθήσῃ. Μὴ φοβοῦ, παῖς μου Ἰακώβ, καὶ ὁ ἡγαπημένος Ἰσραὴλ, ὃν ἐξελεξάμην⁹, κ.τ.λ. Ταῦτα πρὸς Ἰσραὴλ εἰπὼν καὶ τὸν Ἰακώβ τὸν διαβεβλημένον, οὐκ ἐκλεκτὸν τοῦτον, οὐ παῖδα πάλιν ἐκάλεσεν, δι' ὧν πάλιν ὀνομάτων τοὺς περὶ ὧν ἐπιφέρει, καλεῖ τὸν ἐπαινετὸν τῶν ἀποστόλων ὑποσημαίνων χορόν. Διὸ φησι, Κύριος ὁ Θεός ὁ ποιήσας σε. Καὶ παραθαρρύνας αὐτοὺς πάλιν ἐπήνεγκεν, ὅτι Ἐγὼ δώσω ὕδωρ ἐν δίψει τοῖς πορευομένοις ἐν ἀνύδρῳ. Καὶ πῶς διεσάφησε λέγων· Ἐπιθήσω τὸ πνεῦμά μου ἐπὶ τὸ σπέρμα σου, καὶ τὰς εὐλογίας μου ἐπὶ τὰ τέκνα σου, τὸ λογικόν τε καὶ γόνιμον ζωτικόν τε δηλῶν ὕδωρ, τὸ διὰ τοῦ θεοῦ χορηγούμενον Πνεύματος. Δι' οὗ τοὺς ἀναγεννηθέντας σπέρμα τῶν ἀποστόλων καὶ τέκνα καλεῖ, Παύλου λέγοντος· "Ἐν γὰρ Χριστῷ Ἰησοῦ διὰ τοῦ Εὐαγγελίου ἐγὼ ὑμᾶς ἐγέννησα." Καὶ πάλιν· "Τέκνα οὐς πάλιν ὠδίνω." Εὐλογίας δὲ καλεῖ τὸ πολυειδὲς τῶν τοῦ Πνεύματος δωρεῶν· "Ὡ μὲν γὰρ δίδεται λόγος σοφίας;" καὶ τὰ ἐξῆς. Καὶ πάλιν· "Ἐκαστος ὑμῶν ἴδιον ἔχει χάρισμα ἐκ Θεοῦ." Τίνες δὲ αἱ εὐλογίαι, δηλοῖ, ὅτι ἀνατελοῦσιν ὡσεὶ χόρτος ἀνά μέσον ὕδατος, καὶ ὡς ἰτέα ἐπὶ παραρρέον ὕδωρ. Τὸ ζωτικὸν αὐτοῦ παριστῶν ἰτέαν

εἶπεν, διὰ 2401 τὸ νεαρόν τε καὶ ἀειθαλὲς τοῦ φυτοῦ. Πηγαῖς γὰρ ἀεὶ καὶ ποταμοῖς παραπέφυκεν. Τινὲς δὲ πρὸς τοὺς αὐτοὺς καὶ τὰ νῦν εἰρησθαί φασι. Τὴν γὰρ αἰτίαν τῆς ἀπωλείας εἰπὼν, πάλιν αὐτοῖς τὸ μνησικακεῖν ἐπαγγέλλεται. Ἔτερον αὐτοῖς ἀντὶ τοῦ προλαβόντος ὀρίζων καιρὸν τὸ νῦν λέγων, ὡς καὶ τό· "Σήμερον ἔαν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσητε." Προτρέπει γὰρ αὐτὸν ἐπιλαθέσθαι μὲν τῶν πάλαι. Ὅτι δὲ αὐτοῦ παῖς ὠνομάσθη, σκοπεῖν καὶ ὡς ἐκ πάντων ἐξείλεται τῶν ἔθνων, κατὰ τό· "Ὅτε διεμέριζεν ὁ Ὑψιστος ἔθνη," καὶ τὰ ἐφ' ἐξῆς. Εἰ δὲ νοοῖτο περὶ τῶν ἐξ ἔθνων, τοσαύτη τις ἔσται τότε, φησὶ, προκοπὴ καὶ θεοσεβείας κατόρθωσις τῶν οἰκούντων πάλαι τὴν ἔρημόν τε καὶ ἄνυδρον, ὡς ἀμιλλᾶσθαι πρὸς ἀλλήλους ὡς ἐν δρόμῳ τοῦ Θεοῦ τὴν χάριν ἀρπάζειν ἐπειγομένους, καὶ τὸν μὲν τοῦ Θεοῦ, λέγειν, εἰμὶ, τὸν δὲ τοῦνομα τοῦ Ἰακώβ ἐπιγράφεσθαι, καίτοι μὴ ὄντα ἐκ τοῦ Ἰακώβ, ἐκ δὲ τῆς ἐρήμου τῆς πρότερον. Ἀντὶ δὲ τοῦ βοήσεται, κληθήσεται Σύμμαχος ἔφησεν· τοῦτο, φασίν, ἐν τοῖς τῶν διωγμῶν καιροῖς ἐθεασάμεθα, πολλοὺς τῶν ἐθνικῶν τὰς τῶν ἀγίων ἀνδρῶν προσηγορίας ἑαυτοῖς ὑφαρπάζοντας. Ἐκάλει γὰρ ἑαυτὸν ὁ μὲν Ἰακώβ, ὁ δὲ Ἰσραήλ, ἕτεροι δὲ Ἰερεμίαν τε καὶ Ἡσαΐαν, καὶ Δανιήλ. Μεθ' ὧν ὀνομάτων ἐπὶ τὰ μαρτύρια προθύμως ἑαυτοὺς ἐπεδίδοσαν. Τὸ δὲ τῇ χειρὶ, διὰ τὸ στίζειν ἴσως πολλοὺς ἐπὶ καρπῶν, ἢ βραχιόνων ἢ τοῦ σταυροῦ τὸ σημεῖον, ἢ τὴν Χριστοῦ προσηγορίαν. Ἦγουν ἐπὶ τῷ ὀνόματι, φησὶν, ἐπειδὴ ὄνομα τοῖς ἐξ Ἰακώβ σχοίνισμα καὶ κλῆρος Θεοῦ. Οὐκ ἔα δὲ, φασὶ, τοὺς ἀσεβήσαντας χωρεῖν εἰς ἀπόγνωσιν, ὡς μὴ δοκεῖν ὀλόρριζον ἀπολεῖσθαι τὸν Ἰσραήλ, ἀποστραφέντος εἰς ἅπαν αὐτοὺς τοῦ Θεοῦ. Καταλέαν εἰ δὲ τοῖς εἰς αὐτὸν πιστεύουσι τὴν τῆς σωτηρίας ὁδόν. Ἐαυτὸν δὲ λέγων Κύριον, καὶ Θεὸν, ποιητὴν τε καὶ πλάστην, ἐμφαίνειν ἔοικεν ὅτι καὶ πεπλάνηται, τὸ τῆς θεότητος ὄνομα Ἰσραήλ περιθεῖς ἑτέροις τοῖς οὐκ οὔσι θεοῖς, καὶ τῆς ἐξ ἀρχῆς τοῦ ἀνθρώπου δημιουργίας ὑπέμνησεν, ἀχαριστίας γραφόμενος, εἰ γονέας τιμῶν τοὺς εἰς τὴν γένεσιν ὑπουργήσαντας, αὐτὸν ἀπεστράφη τὸν ποιητὴν, ὃ καὶ δι' ἐνὸς ἔφη τῶν προφητῶν· "Υἱὸς δοξάζει πατέρα, καὶ δοῦλος τὸν κύριον αὐτοῦ." Καί· "Εἰ Πατὴρ εἰμι ἐγὼ, ποῦ ἔστιν ἡ δόξα μου;" Καί· "Εἰ Κύριός εἰμι ἐγὼ, ποῦ ἔστιν ὁ φόβος μου; λέγει Κύριος παντοκράτωρ." Κύριος μὲν γὰρ ἔστιν, ὡς ὑπὸ χεῖρα τὴν κτίσιν κρατῶν, Πατὴρ δὲ, ὡς ποιητής. Τὸ δὲ ἔτι βοηθήσῃ, παρίστησιν ὡς ἡμερος ἐγὼ καὶ πρὸς τοσοῦτον ἡμαρτηκότα. Ἄνωθεν δὲ τινες περὶ τῆς ὅλης ρήσεως ἔφασαν, ὡς ἐνάγων αὐτοὺς εἰς ἔνδειξιν τῆς 2404 ἰδίας μεγαλοπρεπείας, ὡς οἷός τε ἔσται καὶ τὰς δέκα φυλὰς ἐπαναγαγεῖν ἔαν βουληθῶσι, τῶν πάλαι θαυμάτων ὑπέμνησεν. Εἰ δὲ λέγετε Τί δεῖ μεμνήσθαι; πάλιν ἐκείνων ἀπιστουμένων τῷ χρόνῳ, παρείσθω ταῦτα, φησὶ, καὶ τὰ νέα σκοπήσατε. Εἰπὼν δὲ τὰ περὶ τῆς Καινῆς Διαθήκης, φησὶν, ὡς Οὐ νῦν ἀρχὴν τῆς περὶ σὲ κηδεμονίας πεποιήμαι, ἀλλ' οὐ δὲ μισθὸν λαβὼν ἐξ ἀρχῆς, τούναντίον δὲ καὶ ἀσεβοῦντι τῶν ἁμαρτημάτων ἄφεςιν δέδωκα, καιρὸν ὑμῖν δούς δικαιοσύνην ἐργάζεσθαι. Καὶ ἡ θάλασσα γὰρ, καὶ ὁ στύλος τοῦ πυρὸς, καὶ ἡ νεφέλη, βαπτίσματος χώραν ἐπέιχεν ὑμῖν. Καὶ ὁ Ἀπόστολος γὰρ βεβαπτίσθαι φησὶν αὐτοὺς ἐν τῇ νεφέλῃ καὶ τῇ θαλάσῃ. Ὁ αὐτὸς δὲ καὶ νῦν εἰμι βουλομένων ὑμῶν ἀφιεῖς ἁμαρτίας, ἔαν ἑαυτῶν κατήγοροι γένησθε ἐπὶ ἀφέσει, οὐ κατακρίσει. Εἰ δὲ μὴ, ἐν καιρῷ τῆς κρίσεως τούτων ὑμᾶς ὑπομνήσω τοὺς ἑαυτῶν πατέρας ταῖς ἁμαρτίαις νικήσαντας. Ἡσέβουν μὲν γὰρ κάκεῖνοι, ἀλλ' οὐκ εἶδωλον καθ' ὑμᾶς ἐπεισήνεγκαν τῷ ἡμετέρῳ ναῶ. Καὶ πάλιν ἐπιστρέφων αὐτοὺς, δυσωπητικῶς Ἰακώβ καὶ Ἰσραήλ ἐκ τῶν πατέρων καλεῖ, καὶ ποιητὴν καὶ διὰ πάντων διήκοντα δεικνύς ἑαυτὸν, καὶ τῆς ἐν τῇ γαστρὶ μέμνηται πλάσεως. Εἶτα μισθὸν τῆς εἰς τὸν Μονογενῆ πίστεως τὸ Πνεῦμα δώσειν ἐπαγγειλάμενος τὴν ἐξ αὐτοῦ χορηγουμένην εὐλογίαν δηλοῖ. Ἴδιον γὰρ τῶν εὐλογούντων Θεὸν, τὸ καὶ αὐτοὺς εὐλογίας πληροῦσθαι. Εἰ γὰρ ὁ τὸν Ἀβραάμ εὐλογῶν εὐλογίας κληρονόμος ἔσται, πόσω γε τούτου τὸν Θεὸν καὶ Δεσπότην; Ἐν τούτοις δὲ γενήσονται τοῖς ἀγαθοῖς, ὡς τοῖς ἀειθαλέσιν ἔοικέναι

φυτοῖς καὶ τὰ ἐπὶ τούτοις. κγ'. 90ὕτως λέγει ὁ Θεὸς, ὁ βασιλεὺς Ἰσραὴλ, ὁ ῥυσάμενος αὐτὸν Θεὸς Σαβαώθ· Ἐγὼ πρῶτος, καὶ ἐγὼ μετὰ ταῦτα. Πλὴν ἐμοῦ οὐκ ἔστι ὁ Θεός. Τίς ὡσπερ ἐγώ; Στήτω, καὶ καλεσάτω, καὶ ἀναγγειλάτω, καὶ ἐτοιμασάτω μοι, ἀφ' οὗ ἐποίησα ἄνθρωπον εἰς τὸν αἰῶνα⁹, κ.τ.λ. Ἐξ ἐτέρας ἀρχῆς πρὸς τοὺς εἰδωλολάτρας τῶν Ἰουδαίων ὁ λόγος. Ποίου δὲ Ἰσραὴλ ἐστὶ βασιλεὺς, ἐπήνεγκε λέγων, ὁ ῥυσάμενος αὐτὸν Θεὸς Σαβαώθ. Τῶν γὰρ ῥυσθέντων ἐστὶ βασιλεὺς, οὐ τῶν κατηγορουμένων ἐπ' ἀσεβεία. Οὐς δὴ καὶ πλανηθέντας ἐπιστρέφει πρὸς τὸν ἕνα Θεόν. Πρὸ οὗ καὶ μεθ' ὃν οὐκ ἔστιν ἄλλον εὔρεϊν. Εἰ δὲ καὶ περὶ παντὸς νοοῖτο τοῦ Ἰσραὴλ τὸ ὁ ῥυσάμενος αὐτὸν, τῆς ἐλευθερίας αὐτῶν τῆς ἐξ Αἰγύπτου μεμνησθαι παρακαλεῖ, καὶ τῶν τοσοῦτων θαυμάτων, παρὰ τὸν φύσει Θεὸν ἀναρχόν τε καὶ ἀτελεύτερον ἕτερον οὐδένα δεικνύς· εἰ δὲ νομίζεις ἄλλον εἶναι, λεγέτω ποῖον ἔργον αὐτοῦ δείκνυσιν ἐν τῷ παντί. Ἐνὸς γὰρ ὄντος τοῦ κόσμου, καὶ συμφουῶς, καὶ ἑαυτῷ συνημμένου, εἷς ἂν εἴη καὶ ὁ τούτου δημιουργ 2405 γός, ἐκ μεγέθους καὶ καλλονῆς κτισμάτων νοούμενος. Θεοῦ δὲ ὄντος ἑτέρου, καὶ κόσμος ἕτερος νοηθήσεται· ὅπερ ἐκ πλειόνων ὡς ἄτοπον ἐξελήλεγκται. Τὸ δὲ στήτω, τοῦτ' ἔστι πρῶτον ὑπαρξιν δεικνύτω τὴν ἑαυτοῦ, καὶ ὡς ἐν οὐσίας ἐστὶν ὑποστάσει, καὶ ὡς ἐφ' ἑαυτοῦ μένει καὶ ἔστηκεν. Εἶτα φωνὴν ἀφείς λογικὴν καὶ Θεῷ πρέπουσαν, ἀναγγειλάτω πρῶτα καὶ ἔσχατα, ἀφ' οὗ τὸν ἄνθρωπον ἔπλασα, μέχρι τοῦ παρόντος καιροῦ, ἢ καὶ ἔτι τοῦ μέλλοντος, καθάπερ ἐγὼ τὰ μὲν πρῶτα διὰ Μωσέως, τὰ δὲ τῆς τοῦ Χριστοῦ παρουσίας, δι' αὐτοῦ τε καὶ τῶν ἄλλων ἐμήνυσα προφητῶν. Θεῷ γὰρ τῷ κατὰ φύσιν πάντα πάρεστιν ἐν ἀμερίστῳ γνώσει καὶ τὰ χρόνῳ διεστηκότα. Ἀλλὰ γὰρ μὴ συσχηματίζεσθε ἐγκαλυπτόμενοι, ὡς εἰδότες μὲν τι, μὴ βουλόμενοι δὲ λέγειν. Οὐ γὰρ ἠκούσατε, φησὶν, ἀπ' ἀρχῆς, οὐδὲ ἔγνωτε τοιοῦτον οὐδέν, ὡς ἐγὼ πρόγνωσίν τε τὴν ἐμὴν καὶ θεϊκὰς ἐπέδειξα πράξεις. Ὡν ὑμεῖς μάρτυρες, ὅσοι τὰ Μωσέως καὶ τῶν μετ' αὐτὸν ἐγνώκατε λόγια, τὰ ἐν Αἰγύπτῳ θαύματα, καὶ μετὰ ταύτην ἀγγέλλοντα, καὶ τῆς κτίσεως αὐτῆς ὡς δὴ Δεσπότη συγκινηθείσης ἐμοί. Ταῦτα γὰρ ἰδίας ἐκάλεσεν ἀρετὰς, ἃς ἐνεργοῦντι τούτων ἦν οὐδεὶς σὺν ἐμοί, ἀλλ' οὐδὲ πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ, ὅτε μηδὲ τῶν εἰδώλων ἦσαν δημιουργοὶ, καθάπερ ἴστε καὶ ὑμεῖς, ὡς ἐν ἀρχῇ τοῦ θνητοῦ βίου τούτων ὑπῆρχεν οὐδέν. Οἱ δὲ μετὰ ταῦτα γενόμενοι παύσσονται τῆς πλάνης ἐγκαλυπτόμενοι. Ἐπιμένοντες δὲ κατὰ τὸν τῆς ἐκδικήσεως ἀπολοῦνται καιρόν. Ὑμεῖς δὲ τέως τί μὴ λογίζεσθε, τίς τῶν ἀψύχων ἀγαλμάτων ἢ φύσις; Εἰ γὰρ εἶχόν τινα δύνναμιν, ἤρκεσαν ἂν τοῖς Αἰγυπτίοις, καὶ τοῖς Ἀμορραίοις εἰς σωτηρίαν ταῖς ἐμαῖς ἐνεργείαις ἀντιταττόμενα. Νυνὶ δὲ σὺν αὐτοῖς ἦλω τοῖς προσκυνοῦσι καὶ πυρὶ δι' ὑμῶν παραδέδοται. Πῶς οὖν ὑμεῖς οἱ κατεγνωκότες γεγόνατε τούτων δημιουργοὶ, καὶ ταῦτα Μωσέως ἀκούσαντες, ὡς Θεῷ μόνῳ λατρεύσεις, καὶ οὐ ποιήσεις σεαυτῷ εἶδωλον; οὕτω γεγόνατε μάταιοι τὰ μὴ ὄντα ποθήσαντες; Τὸ δὲ ἐξηράνθησαν, εἰ μὲν ἐπὶ τῶν γλυπτῶν νοοῖτο, ἀντὶ τοῦ ἀπώλοντο κείσεται. Εἰ δὲ ἐπὶ τῶν τεκταινόντων, ὡς ἐπὶ φυτῶν ἀκάρπων ῥηθείη ξηρανομένων, ὧν τὸ τέλος εἰς καῦσιν. Τὸ δὲ κωφοὶ ἀπὸ ἀνθρώπων ἀντὶ τοῦ τελοῦντες μὲν οὐδαμῶς εἰς ἀνθρώπους, ἀναίσθητοι δὲ, κατὰ τό· "Ὅμοιοι αὐτοῖς γένοιτο οἱ ποιοῦντες αὐτά." Εἶτά φησι, συναχθήτωσαν πάντες, ὡς ἂν κοινῶς ἐντραπεῖεν οἱ τῶν εἰδώλων θεραπευταὶ τῇ δυσσεβείᾳ συνειπεῖν οὐκ ἰσχύοντες. Εἶτα μέμνηται τῶν ὀργάνων, δι' ὧν τὰ εἶδωλα κατεσκεύαζον, ἵνα τὴν περὶ ταῦτα τέχνην προσκυ 2408 νοῦντας αὐτοὺς ἀποφήνη. Εἰ γὰρ ἦν αὐτὸ τὸ ξύλον Θεός, καὶ χωρὶς ἂν τέχνης ὑπῆρχε Θεός. Οὐκοῦν τὴν τέχνην ἔθεοποίησαν ἀσθενοῦς οὔσαν ἀνδρὸς καὶ φθαρτοῦ. Οὐ γὰρ ἂν ἐδεῖτο τροφῆς καὶ ποτοῦ. Ἐν ἐρωτήσῃ γὰρ ὑποστίζοντες τὸ, Οὐ μὴ πῆ ὕδωρ, ἀναγνωσόμεθα. Πῶς οὖν ὁ φθαρτὸς ἄφθαρτα, καὶ ἀθάνατα ποιήσειεν ὁ θνητός; τινὲς δὲ καὶ ἐπὶ τῶν εἰδώλων τὸ ὄλον ἐδέξαντο. Προσαγάγετε γὰρ τούτοις θυσίας. Ἄρα οὖν μὴ θυόντων ὑμῶν, πεινάσει καὶ ἀσθενήσει ἐνυπάρχων Θεός; οὐκοῦν καὶ ὕδωρ

ὀφείλει πιεῖν, εἰ τούτων ἐστὶν ἐνδεής, ἵνα διαβάλλει καθόλου τοὺς Θεῶ τι προσφέροντας ὑλικὸν, οὐ μὴ πέφυκεν ἐνδεής; οὐ δὲ γὰρ ὁ φύσει Θεὸς προηγουμένως τὰς θυσίας ἐπέταξεν. Ἐντρεπτικῶς δὲ νῦν ὁ προφήτης τοῖς περὶ τούτων ἐνέμεινε λόγοις, ὡς ἂν φρονήσαντες ἐπιστραφεῖν πρὸς θεοσέβειαν. Τὸ δὲ ὡς μορφήν ἀνδρὸς, παρίστησιν ὡς τὴν ἰδίαν προσκυνοῦσι μορφήν τοσοῦτον ἀπάδουσαν, ὅσων ἀρχετύπων ἢ μίμησις. Καὶ τὴν ἑαυτῶν αἰσχύνοῦσι φύσιν τὴν ἐν λίθοις καὶ ξύλοις εἰκόνα τῆς ἀληθοῦς προτιμῶντες μορφῆς, καὶ δόξαν ἐκείνη προσάγοντες. Τὸ δὲ ἴστησιν ἐν οἴκῳ, δηλοῖ ὅτι ναῶ ἐκ δρυμοῦ τὴν ὕλην λαβῶν. Ὅπερ εἰδὼς οὐκ ἂν ἔχοι λέγειν, κατὰ τοὺς Ἑλλήνων λήρους, διοπετῆ τὰ ἀγάλματα. Σποδὸς οὖν ἄρα ἡ καρδία αὐτῶν, καὶ οὐδεὶς ἂν ἐξέλαιτο τὰς τῶν εἰς τοῦτο πεσόντων ψυχὰς, πλὴν ὁ ἦτι μόνος εἶπερ ἐθέλοι Θεὸς ὁ μετασκευάζων, ὡς βούλεται, πάντα, καὶ φωτίζων ἐσκοτισμένα. Ἴδτε, τοῦτ' ἔστι κατανοήσατε, καὶ οὐκ ἐρεῖτε ὅτι ψεῦδος ἐν τῇ δεξιῇ μου, συνήθως οὕτω τὸν μονογενῆ καλέσας Υἱὸν, ὃς εἶτε Θεὸς, εἶτε Κύριος, εἶτε φῶς, ἢ δύναμις, ἢ βασιλεὺς, ἢ Δημιουργὸς, ἢ ζωὴ λέγοιτο, πάντα κυρίως ἐστὶν ἐξ ἀληθείας λεγόμενος, τῶν εἰδώλων ἢ δαιμόνων ψευδῶς ταῦτα λεγομένων. Φύσει γὰρ Θεὸς αὐτὸς ἐκ Θεοῦ. Ὡς ἐπιλήσμονι δὲ τῷ Ἰσραὴλ τὸ μνήσθητι καλῶς ἐπενήνοχεν. Πλασθεὶς γὰρ εἰς παῖδα, οὐκ ὀφείλει τῆς ἀξίας ὑπεριδεῖν, κωφοῖς εἰδώλοις προσκείμενος. "Ὁ γὰρ εἰδὼς τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου αὐτοῦ, καὶ μὴ ποιήσας, δαρήσεται πολλάς." Λοιπὸν, ὧν ἡμαρτες μέμνησο, κἂν ἐγὼ σοι τούτων ἀμνηστεῖαν χαρίζωμαι. Πεπλάσθαι δὲ λέγεται διὰ τοῦ νόμου πρὸς παῖδα. Ὡς γὰρ Ἀδὰμ ἐκ γῆς, καὶ πᾶν ἐν γαστρὶ πλάττεται βρέφος· οὕτως οἱ ἐν Χριστῷ διὰ μετοχῆς τοῦ ἀγίου πλάττονται Πνεύματος εἰς εἶδος τὸ πρὸς αὐτὸν, κατὰ τό· "Τεκνία, οὐς πάλιν ὠδίνω μέχρι μορφωθῆ Χριστὸς ἐν ὑμῖν." Καὶ πάλιν· "Μὴ συσχηματίζεσθε τῷ αἰῶνι τούτῳ, ἀλλ' ἀναμορφοῦσθε τῇ ἀνακαινώσει τοῦ νοῦς ὑμῶν, εἰς τὸ δοκιμάζειν τί τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ τὸ ἀγαθόν, καὶ εὐάρεστον, καὶ τέλειον." Καὶ πάλιν· "Ἡμεῖς δὲ ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ τὴν αὐτὴν εἰκόνα μεταμορφοῦσθε τῇ 2409 ἀνακαινώσει τοῦ νοῦς ὑμῶν, ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν, καθάπερ ἀπὸ Κυρίου Πνεύματος." Ἄλλ' ἡμεῖς μὲν οὕτω. Τοῖς ἐν νόμῳ δὲ πρέπει δουλείας πνεῦμα λαβοῦσι τὸ εἰς οἰκέτην καὶ παῖδα πεπλάσθαι. Παραβαίνοντας γὰρ ὁ νόμος, ὡς οἰκέτας ἐκόλαζεν. Ἡ ἐν Χριστῷ δὲ πλάσις υἱοῦς τε καὶ συμμόρφους ἐργάζεται. Τῷ δὴ οὖν Ἰσραὴλ, Μὴ ἐπιλανθάνου μου, φησὶ, τρεπόμενος εἰς ἀσέβειαν. Πρὸς ὃν ἀλλαχοῦ φησιν· "Ἔμεῖς οἱ ἐπιλανθανόμενοί μου, καὶ ἐτοιμάζοντες τῷ δαιμονίῳ τράπεζαν, καὶ πληροῦντες τῇ τύχῃ κέρασμα." Οὕτως ἄρα λήθη Θεοῦ, τὸ ἀποφοιτῆσαι τούτου δηλοῖ. Προτρέπων δὲ σπεύδειν ἐπὶ μετάνοιαν, ἐπιστρέφουσιν αὐτοῖς ἀμαρτημάτων ἄφεσιν ἐπαγγέλλεται, Ἀπήλειψα, λέγων, ἀντὶ τοῦ ἀπαλείψω, καθάπερ τι νέφος διαλύσας ἢ γνόφον. Τὸ γὰρ μέλλον τοῦ χρόνου, τὸ λυτρῶσομαί σε παρίστησιν. Πῶς γὰρ ἀπήλειψεν ὁ καλῶν εἰς ἐπιστροφήν, ὡς ἀπεστραμμένον, τὸν Ἰσραὴλ; διὰ Χριστοῦ γὰρ ἡμελλε πᾶσιν ἢ τῶν ἀμαρτημάτων ἄφεσις διδοσθαι συναναστραφέντος ἡμῖν τοῦ Ἀμνοῦ, ὃς αἶρει τὴν ἀμαρτίαν τοῦ κόσμου. Ὁ δὴ προῖδων ὁ προφήτης, καὶ ὡς πολλοὶ τούτων πιστεύουσιν τῷ προφητικῷ πειθόμενοι λόγῳ, χαίρειν τοὺς οὐρανοὺς προσφωνεῖ, τὰς οὐρανίους δηλονότι δυνάμεις, ὡς ἂν χαρᾶς ἐν οὐρανοῖς γενησομένης ἐπὶ τοῖς μετανοεῖν μέλλουσιν. Ὅθεν Χριστοῦ γεννηθέντος ἀνέκραζον· "Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῶ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη." Σαλπίζειν δὲ βούλεται, καὶ εἴ τινές εἰσι, καὶ τὴν γῆν αὐτὴν ὑποστηρίζουσαι θεῖαι δυνάμεις, ἧγουν ἀλαλάξαι, κατὰ τοὺς λοιποὺς, ὕμνον ἀναπεμπούσας Θεῶ. Εἶκος δὲ θεμέλια χρηματίζειν τοὺς θεοφιλεῖς πάντας προφήτας τε καὶ δικαίους, κατὰ τὸν Ἀπόστολον λέγοντα· "Ἐποικοδομηθέντες ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῶν ἀποστόλων καὶ προφητῶν." Ἐπὶ τὴν Χριστοῦ γὰρ κλῆσιν μεγαλοφώνως πάντας ἐκάλεσαν, κατὰ τό· "Εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος αὐτῶν." Ἀπάντων μὲν γὰρ θεμέλιος ὁ Χριστὸς ἀνέχων τε καὶ διακρατῶν τὰ ἐρηρυσμένα. Ἐπ' αὐτῷ γὰρ πάντες ἐποικοδομούμεθα οἶκος

πνευματικός. Κατοικεῖ γὰρ ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν διὰ πίστεως. Θεμέλιοι δὲ προσεχέστεροι, καὶ ἐγγὺς μᾶλλον, ἢ καθ' ἡμᾶς, οἱ αὐτόπται, καὶ ὑπηρεταὶ τοῦ λόγου. Γίνονται γὰρ ἡμῖν διὰ τῶν παραδόσεων εἰς ἐδραῖωμα πίστεως, κατὰ τό· "Σὺ εἶ Πέτρος, καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν Ἐκκλησίαν." Τὸ γὰρ τῆς αὐτοῦ πίστεως ἀσάλευτον ὑπεδήλωσεν. Λέγει δὲ καὶ Δαβίδ· "Οἱ θεμέλιοι αὐτοῦ ἐν τοῖς ὄρεσι τοῖς ἁγίοις," περὶ τῶν αὐτῶν λέγων. Ὁ μὲν οὖν Μωσῆς ἰσχνόφωνος ἦν. Ὁ γὰρ νόμος ἦν τοῖς ἐν Ἰουδαίᾳ μόνοις ἐξάκουστος. Σαλπισταὶ δὲ καὶ μεγαλόφωνοι κήρυκες οἱ τὸν Χριστὸν πανταχοῦ διαγγέλλοντες. 2412 Ἄ δὲ θεμέλια γῆς ἔφη, ὄρη πάλιν ὠνόμασεν. Ἔργα γὰρ ἦσαν καὶ λόγῳ διαπρεπεῖς, πρὸς οὓς ἔφασκεν· "Ἐπ' ὄρος ὑψηλὸν ἀνάβηθι, ὁ εὐαγγελιζόμενος Σιών." Πολλὴ δὲ πάλιν τῆς χάριτος ἢ πρὸς τὸν νόμον διαφορά. Ὁ μὲν γὰρ κολάσεις ἀπειλῶν τοῖς παραβαίνουσιν ἐβόα κατήφειαν. Οἱ δὲ ταύτης κήρυκες εὐφροσύνην τῷ κόσμῳ κατήγγειλαν, ἄφρουν βοῶντες ἁμαρτιῶν, καὶ δικαίωσιν ἐν πίστει, ἁγίου τε Πνεύματος μέθεξιν, καὶ υἰοθεσίας λαμπρότητα, οὐρανῶν τε βασιλείαν, καὶ τῶν ὑπὲρ νοῦν ἀγαθῶν οὐ κατεψευσμένην ἐλπίδα. Βουνοὺς δ' ἂν εἴποις τοὺς καὶ αὐτοὺς ὑπερηρμένους τῆς γῆς, τῶν δὲ λεχθέντων ὁρῶν ὅμως ἐλάττονας. Ξύλα δὲ, τὰ ἐν αὐτοῖς καὶ ὑπ' αὐτῶν τεθραμμένα, οἱ δι' αὐτῶν πιστεύσαντες, καὶ ὡσπερ ἀναβεβηκότες εἰς ἄνδρα τέλειον καὶ καρποῖς κομῶντες πνευματικοῖς, καὶ αὐτοὶ τῆς Ἐκκλησίας ὄντες διδάσκαλοι, καὶ ταῖς νοηταῖς εὐκαρπίαις τοὺς προσιόντας αὐτοῖς ἀνακτῶμενοι. Χαίρουσι δὲ, ὅτι πρὸς τῷ λυτρωθῆναι τὸν Ἰσραὴλ καὶ δεδόξασται Θεοῦ χρηματίσας Υἱὸς, ἀδελφός τε τοῦ φύσει καὶ ἀληθῶς Υἱοῦ. Καὶ ἄλλως δὲ τὸν κόσμον, καὶ τὰ τούτου μέρη πρὸς δοξολογίαν κινεῖ, ὅτι ἐλυτρώσατο ὁ Θεὸς τὸν Ἰακώβ, καὶ Ἰσραὴλ δοξασθήσεται, ἢ κατὰ τοὺς λοιποὺς, καὶ ἐν τῷ Ἰσραὴλ δοξασθήσεται. Ὅπερ ἐγένετο ἡνίκα τῶν ἐκ τοῦ προτέρου λαοῦ πολλοὶ τοὺς προφητικὸς λόγους ὠφελημένοι πρὸς εὐσέβειαν ἐχώρουν καταλιπόντες τὰ εἶδωλα. Τινὲς δὲ τὸ, Καὶ οὐκ ἦσαν οἱ πλάττοντες Θεὸν καὶ γλύφοντες ἀνωφελῆ, οὕτως ἐξηγήσαντο· Οὐ παρὰ τὸ μὴ εἶναι τοὺς ταῦτα ἐργαζομένους, παρὰ δὲ τὸ μὴ δύνασθαι βοηθῆσαι τοῖς αὐτὰ θεραπεύουσιν, ὡς μηδὲ ὄντα ἡνίκα τὴν γῆν ἐκληροδότησεν Ἰσραὴλ τοὺς τούτων ἀπελάσας προσκυνητάς. Πῶς οὖν οὐ μάταιος μετὰ τοσαύτην πείραν εἰδωλολατρίας αὐτὸς, καὶ τῷ αὐτεξουσίῳ κακῶς χρησάμενος; "Εἰ γὰρ καὶ πάντα ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα συμφέρει. Οὐδὲ ἐξουσιασθήσομαι, φησὶν, ὑπό τινος." Τοῦτ' ἔστιν, Ἄρχειν λαχῶν ἑαυτοῦ ἐὰν ὑποταγεῖν τοῖς πάθεσι, καὶ τὸ ἄρχειν ἀπώλεσα, τῆς ἐλευθερίας ἀποστάς, δι' ὧν ἑαυτὸν ὑπέβαλον ἐξουσία. Τοῦτο δὲ κατὰ μικρὸν ὀδεῦον τῇ τῶν ἡδονῶν συνηθείᾳ πρὸς ἀσέβειαν ἔρχεται. Πονηρὰς γὰρ ὑπονοίας τίκει κατὰ Θεοῦ, ὡς μὴ εἰδότος τὰ γινόμενα, ἢ καὶ ἀδιαφοροῦντος ἐπ' αὐτοῖς. Δεῖ τοίνυν ἐφ' ἐκάστης ἁμαρτίας τὰ τε μέρη σκοπεῖν, καὶ τὴν ἀτοπίαν τοῦ τέλους, καὶ συναίσθησιν λαβόντας αἰσχύνεσθαι πρό γε τῶν ἄλλων ἑαυτοῦς. Αὐτὸς γὰρ ἑαυτῷ τις τὰ εἰκότα διαλεγόμενος ὠφελεῖται τὰ μέγιστα. κδ' κη'. 90ῦτω λέγει Κύριος ὁ λυτρώμενός σε, καὶ πλάσσων σε ἐκ κοιλίας· Ἐγὼ Κύριος ὁ συντελῶν πάντα· ἐξέτεινα τὸν οὐρανὸν μόνος, καὶ 2413 ἐστερέωσα τὴν γῆν. Τίς ἕτερος διασκεδάσει σημεῖα ἐγγαστριμύθων, καὶ μαντείας ἀπὸ καρδίας; κ.τ.λ.

Ἐλεγχον εἰδωλολατρίας προεκθέμενος ὁ λόγος, καὶ ὡς παύσονται ταύτης οἱ τὴν προφητικὴν διδασκαλίαν ὠφελημένοι· νῦν τὴν ἐκ Βαβυλῶνος ἀπαλλαγὴν ἐπαγγέλλεται, εἰς ἣν περ εἰδωλολατροῦντες ἀπήχθησαν, οὐ περ εἰ παύσαιντο νῦν, ἐλευθερίαν ὑπέσχετο. Ἐπειδὴ δὲ περὶ πραγμάτων μεγίστων ἐποιεῖτο τοὺς λόγους, καὶ ἦν εἰκὸς ἀπιστεῖσθαι παρά τινων, εἰκότως τὴν ἰδίαν ἀνεκήρυξε δύναμιν. Πάντων γὰρ ὧν ποιητῆς, καὶ παράγων ἐξ οὐκ ὄντων, πῶς οὐκ ἂν ἔχοι ῥαδίως ὅπερ ἂν ἐθέλοι ποιεῖν; Ὡς δὲ τοιούτων ἐσομένων, καὶ ἄνω παρεκελεύετο τῇ κτίσει δοξολογεῖν τὸν Θεὸν, οἷς ἀκολούθως φησὶν· Οὕτω λέγει Κύριος ὁ λυτρωσάμενός σε καὶ πλάσσων σε

ἐκ κοιλίας [ὅπερ] Ἰερεμίας ἐδήλωσεν εἰπών. "Καὶ ἐγένετο λόγος Κυρίου πρὸς με λέγων· Πρὸ τοῦ με πλάσαι σε ἐκ κοιλίας ἐπίσταμαί σε" λόγον εἰπών Κυρίου τὸν τῶν κατὰ γαστρὸς κυοφορουμένων Δημιουργόν. Εἶτ' ἐπειδὴ περὶ ἐλευθερίας πρόκειται λόγος· λυτρούμενον ἑαυτὸν εἰκότως ὠνόμασεν, σωματικὴν πλάσιν ὡς δὴ σωματικοῖς λέξας. Ἐγὼ εἶμι, φησὶν, ὁ ἐκ μικροῦ σε πλάσας ὑποκειμένου, καὶ ὡς ἐκ σπηλαίου τινὸς ἐξαγαγὼν σκοτεινοῦ, μηδὲν περὶ τούτου τῶν γονέων εἰδόντων, ἐμοῦ δὲ τὸ πλασθὲν ὑποστήσαντος. Εἰ δὲ σμικρόν σοι τοῦτο πρὸς θεῖαν φαίνεται δύναμιν, σκόπει τοῦ κόσμου τὰ μέγιστα πόθεν ἔσχε τὴν ὑπαρξιν, καθὰ φησι καὶ Δαβίδ· "Ὁ ἐκτείνων τὸν οὐρανὸν ὡσεὶ δέβριν." Καὶ πάλιν· "Ἐθεμελίωσε τὴν γῆν ἐπὶ τὴν ἀσφάλειαν αὐτῆς." Ἀντὶ δὲ τοῦ ὁ συντελών, ὁ ποιήσας ἐξέδωκεν οἱ λοιποί. "Πάντα γὰρ δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδέν." Ὅτι, "Αὐτὸς εἶπε, καὶ ἐγενήθησαν. Αὐτὸς ἐνετείλατο, καὶ ἐκτίσθησαν." Ὁ δὲ τοσοῦτος τί ἐποίησεν κατὰ καιροῦς ἐπενήνοχεν, ὡς ἀπολεῖ τὰς πανταχοῦ μαντείας καὶ τὰ χρηστήρια δι' ὧν οἱ δαίμονες ἐφενάκιζον τοὺς πρὸ τῆς Χριστοῦ παρουσίας, εἰδέναι τὸ μέλλον πλαττόμενοι, καὶ τὰ ταῖς καρδίαις ἐπερχόμενα λέγοντες· περὶ ὧν ἔφασκεν Ἰεζεκιήλ· "Οὐαὶ τοῖς προφητεύουσιν ἀπὸ καρδίας αὐτῶν, καὶ τὸ καθόλου μὴ βλέπουσι." Διεσκέδασε δὲ ταῦτα καὶ τῷ παῦσαι, καὶ τῷ ποιεῖν ἃ ἔστιν ἐκείνοις ἀτέκμαρτα, καὶ ἀπρόγνωστα. Ἀπεστράφησαν δὲ καὶ φρόνιμοι. Φρονίμους καλεῖ τοὺς παρ' Ἑλληνισσοφούς, ὧν ἐμώρανεν τὴν σοφίαν τῷ τῆς ἀληθείας διαμαρτεῖν, ἀχρήστου τῆς ἐν αὐτοῖς ἀποδειχθείσης σοφίας. ψυχικὴ γὰρ ἦν, καὶ ἐπίγειος, δαιμονιώδης, ἦν καὶ ὁ Παῦλος μεμωράνθαι φησὶν· ἤγουν τοὺς μάγους. Σοφοὺς γὰρ καὶ τούτους ἐκάλουν. Ταῦτα μὲν οὖν διασκεδάσω. Τοῦ δὲ ἐμοῦ Υἱοῦ καὶ Χριστοῦ, περὶ οὗ πολλὰ προεῖπον, καὶ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ τῶν ἀποστόλων, στήσω τὰ ῥήματά τε καὶ τὴν βουλήν. Ῥήματα δὲ Χριστοῦ τὸ σωτή 2416 ριον κήρυγμα. Βουλή δὲ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ, τὸ παυσάμενους πάντας κακίας καὶ πλάνης προσδραμεῖν ἀληθεῖα καὶ ἀρετῆ. Ἐγὼ δὲ ὁ ταῦτα μέλλων ποιεῖν, ἐντεῦθεν ἤδη προλέγω καὶ ἐπαγγέλλομαι, ὡς ἀνοικοδομήσω τὴν Ἱερουσαλήμ ἣν ὑπὸ Βαβυλωνίων καθηρημένην καὶ τὰς πόλεις τῆς Ἰουδαίας, ἧς ὡς ἐξ ἀρχῆς τὰ ἔρημα πάλιν συστήσεται. Ἀλλὰ καὶ τὴν πολυπληθίαν τῆς κακίας ἄβυσσον ὀνομαζομένην ἔρημον καταστήσω. Καὶ τὴν Βαβυλῶνα, τὴν πλήθει οἰκητόρων ὡς ποταμοῖς διαρρέουσας ξηρανῶ, πέρας αὐτοῖς ἐπιθείς. Τινὲς δὲ ἄβυσσον μὲν τὸ πολυάνθρωπον εἰρήσθαι τῆς Βαβυλωνίας φασί. Ποταμοὺς δὲ, τὰ εἰς αὐτὴν ἐπιρρέοντα τῶν ἔθνων, ἃ πέριξ αὐτῆς ὄντα πρὸς ἐπικουρίαν ἐκάλεσεν, ἔθους ὄντος Γραφικοῦ ποταμοῦ καὶ θαλάσσης καὶ ὕδατα, πολλὰ καλεῖν ἔθνη. Λέγει γὰρ καὶ Δαβίδ· "Φωνὴ Κυρίου ἐπὶ τῶν ὑδάτων. Ὁ Θεὸς τῆς δόξης ἐβρόντησεν, τὸ σωτήριον κήρυγμα διὰ τῶν ἔθνων κεχωρηκέναι δηλῶν ὑψηλῆ βροντῆσαν φωνῆ. Τοιοῦτον καὶ τὸ, "Ἐπῆραν οἱ ποταμοὶ φωνὰς αὐτῶν." Μεγάλαι γὰρ αἱ τῶν ἀποστόλων οὔσαι φωναὶ γεγόνασι γνώριμοι. Εἴρηται δὲ καὶ περὶ Βαβυλῶνος αὐτῆς καὶ Νινευῆ, "Ὡς κολυμβήθρα ὕδατος τὰ ὕδατα αὐτῆς." Τινὲς δὲ ἄβυσσον εἰρήκασιν τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν ἐρημωθεῖσαν, ὅτε διέστη παριόντος αὐτὴν τοῦ λαοῦ· Ποταμοὺς δὲ ξηρανθέντας, τὸν Ἰορδάνην ἀναχαιτίσαντα. Δι' ὧν ὑποβάλλει νοεῖν, ὡς Εἴ μοι ἑαυτοὺς ἐπιδώσητε, τοὺς λογισμοὺς ὑμῶν κοιμίσω κυμαινομένους καὶ ξηρανῶ πλημμυρούσας τὰς ἡδονὰς. Καὶ ταῦτα μὲν οὔτοι. Τὰ δὲ καθ' ὑμᾶς τε καὶ Βαβυλωνίους πάντα ποιήσω, φησὶ, διακόνω χρησάμενος ἀνδρὶ, οὗ καὶ τοῦνομα προλέγω Κῦρον καλῶν, ὃν προσθήσομαι τῶν ἐμῶν βουλευμάτων διάκονον, φρόνησιν αὐτῷ παρασχὼν εὐσεβῆ, ὡς τὰ κατὰ Βαβυλῶνος ἐπιγνῶναι πρακτέα, τοῦ τε λαοῦ τὴν ἄνεσιν, καὶ τῆς Ἱερουσαλήμ σὺν τῷ ναῷ τὴν ἀνάκτισιν. Ὁ δὲ Σύμμαχος ἐξέδωκεν· Ὁ λέγων Κύρω, Ποιμὴν μου. Καὶ πάλιν· Ὁ δὲ ναὸς θεμελιωθήσεται. Τελευτήσαντος γὰρ Κύρου κεκώλυται μὲν ἕκ τινων βασκανίας ἢ τῶν ἔργων ἐπίδοσις παρὰ τοῦ μετ' αὐτὸν βασιλεύσαντος τοῦ ναοῦ θεμελίων ἐπὶ Κύρου

προκαταβεβλημένων, ἐπληρώθη δὲ μετὰ ταῦτα βουλήσει Θεοῦ. Καὶ ταῦτα δεδήλωκεν ἡ Γραφή. Καὶ Ἰώσηπος ἐν ἁ΄ τῆς Ἀρχαιολογίας, ὡς ἐπιδειχθείσης παρὰ τῶν αἰχμαλώτων τῆς Ἡσαΐου προφητείας τῷ Κύρῳ, ταῦτά τε γνοὺς, καὶ ἐπ' ὀνόματος ἑαυτὸν κεκλημένον εὐρῶν πρὸ δέκα καὶ διακοσίων ἐτῶν, σὺν πολλῇ προθυμίᾳ τὰ προστεταγμένα πεποίηκεν. ΚΕΦΑΛ. ΜΕ΄. αἱ. 90ῦτω λέγει Κύριος ὁ Θεὸς τῷ χριστῷ μου Κύρῳ, οὗ ἐκράτησα τῆς δεξιᾶς, ἐπακοῦσαι ἔμ 2417 προσθεν αὐτοῦ ἔθνη, καὶ ἰσχὺν βασιλέων διαρρήξω. Ἀνοίξω ἔμπροσθεν αὐτοῦ θύρας, καὶ πόλεις οὐ συγκλεισθήσονται, κ.τ.λ. "Ὀν καὶ χριστὸν καλεῖ, οὕτω παρ' Ἑβραίοις λεγομένων τῶν ὑπὸ Θεοῦ προχειρισθέντων εἰς βασιλείαν. Ἐλαίω γὰρ αὐτοῖς οἱ βασιλεῖς εἰώθεσαν χρίεσθαι πρὸς τὴν ἀρχὴν καθιστάμενοι. Τροπικῶς δὲ καὶ τοὺς ἀγίους οὕτω φησὶν ἡ Γραφή. Χριστὸν οὖν αὐτὸν ἐκάλεσεν, ὡς ἐκ Θεοῦ πρὸς τὴν ἀρχὴν κεκλημένον. Ὡς δὲ τοιοῦτου, φησὶν, ἐπαγγέλλομαι κρατῆσαι τῆς δεξιᾶς πρὸς τὸ μὴ παρατρέπεσθαι, μηδὲ νικηθῆναι παρὰ τινος κρείττονος. Ἀντιλήψεως γὰρ τοῦτο σημεῖον, καθά φησιν ἐν Ψαλμοῖς: "Ἐκράτησας τῆς χειρὸς τῆς δεξιᾶς μου, καὶ ἐν τῇ βουλῇ σου ὠδήγησάς με." Ὑποτάξας δὲ πλείστους αὐτῷ, πᾶσαν διαρρήξω τὴν ἐν τοῖς λοιποῖς ἔθνεσι δυναστείαν, οὐδὲν ἄβατον ἔασας αὐτῷ, καθ' ὧν ἂν ἐθέλη χωρεῖν. Ἄλλὰ κἂν ἦ τι δυνατὸν ἐμποδῶν, ὡς ὄρος γινόμενον, κἂν ἰσχυρὸν ὡς χαλκὸς ἦ, καὶ σίδηρος, πάντα ταπεινώσω καὶ λύσω, ὡς μηδὲ θησαυροὺς ἀοράτους τοῖς πρὶν βασιλεῦσι τοῦτον διαλαθεῖν. Τινὲς δὲ θησαυροὺς φασι τοὺς ὅσοι καὶ μάλιστα δυνατοὶ παρὰ τὴν ἔφοδον Κύρου σπηλαίοις ἐγκαταδύντες ἐλάνθανον. Ὁ δὲ μαθὼν, δᾶδας ἐξάπτων τοὺς ἄνδρας ἀνεύρισκεν. Γνώθι δὲ τούτων ἐσομένων ὅστις εἰμὶ, ὁ πρὸ τοσοῦτων χρόνων τὴν σὴν προσηγορίαν εἰπών. Εἰμὶ γὰρ Θεὸς Ἰσραὴλ, ὃν μὴ ἀγνοεῖ. Δι' αὐτὸν γὰρ σοι τοσαύτην δυναστείαν δεδώρημαι. Ἐμὸς γὰρ ἐστὶν ἐκ πάντων ἐκλεγείς τῶν ἐθνῶν τῇ πρὸς τοὺς αὐτῶν πατέρας τιμῇ. Διό σε προσεδεξάμην, ὡς ἑμαυτοῦ οἰκεῖον, καίπερ οὐκ ἐγνωκότα με, τῇ δὲ ἐκ πατέρων εἰδωλολατρεία προσκείμενον. Ὡς ἂν μὴ δοκῆς προλαβούσης εὐσεβείας γέρα σοι ταῦτα δεδόσθαι. Ἄλλ' εἰ καὶ μὴ πρότερον ἔγνως, ὅτι μόνος εἰμὶ Θεός, μάθε γ' οὖν ἐξ ὧν διαπράξομαι, δι' ὧν πάντες εἴσονται Θεὸν εἶναι μόνον ἐμὲ, καὶ δι' ἄλλοφύλων, καὶ τῆς ἐμῆς ξένων θρησκείας, τὰ δοκοῦντα διαπραττόμενον. Καὶ δι' ὧν τὸν ἐμὸν λαὸν, ἠνίκα μὲν παιδείας ἦν καιρὸς, ὡσπερ ὄργῃ καὶ σκότῳ διὰ τῆς παιδείας κατήφειαν παρέδωκα. Ἡνίκα δὲ σώζειν ἔδει διορθωθέντα φῶς καὶ εἰρήνην ἐπ' αὐτὸν ἀνατεῖλαι πεποίηκα, διὰ τὴν ἐκ τῆς ἀφέσεως τῶν δεσμῶν εὐφροσύνην. Καὶ γὰρ εἰρήνης εἰμὶ καὶ φωτὸς χορηγὸς, σκότους τε καὶ τῶν λυπηρῶν, ἃ δὲ καλεῖν κακὰ φίλον ἐστὶ τοῖς πολλοῖς, ὧν ἐγὼ ποιητὴς πρὸς τὴν ἀξίαν αὐτὰ χορηγῶν ἐπ' ὠφελείᾳ τῶν δεχομένων. Τινὲς δὲ φῶς καὶ σκότος, ἡμέραν εἰρήκασι καὶ νύκτα. Οἱ καὶ κατὰ τὰ ἐπενεχθέντα τοῖς Βαβυλωνίοις φασὶ, δι' ἣν ἐπεδείξαντο κατὰ τῶν ἐξ Ἰσραὴλ ἠλωκότων ὠμότητα, ὡς διὰ Ζαχαρίου τὸν Θεὸν εἰρηκέ 2420 ναί: "Ἐζήλωκα τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ τὴν Σιών ζῆλον μέγαν, καὶ θυμῷ μεγάλῳ ὀργίζομαι ἐπὶ τὰ ἔθνη τὰ συνεπιτιθέμενα, ἀνθ' ὧν ἐγὼ μὲν ὠργίσθην ὀλίγα. Αὐτοὶ δὲ, συνεπέθεντο εἰς κακά." Καὶ πρὸς αὐτὴν δὲ Βαβυλωνιά φησιν: "Ἐγὼ δέδωκα αὐτοὺς εἰς τὰς χεῖράς σου. Σὺ δὲ οὐκ ἔδωκας αὐτοῖς ἔλεος." Δι' ὅπερ ἔφη διὰ Ἱερεμίου τῷ Κύρῳ: "Ἐπίβηθι ἐπ' αὐτήν, καὶ ἐπὶ τοὺς κατοικοῦντας ἐν αὐτῇ. Ἐκδίκησον μάχαιραν καὶ ἀφανισμὸν, λέγει Κύριος, καὶ ποίει κατὰ πάντα ὅσα ἐντέλλομαί σοι." Καὶ πάλιν: "Ἦνοιξεν Κύριος τὸν θησαυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἐξήνεγκε τὰ σκεύη τῆς ὀργῆς αὐτοῦ, ὅτι ἔργον Κυρίῳ ἐν γῆ Χαλδαίων, ὅτι ἐληλύθασιν οἱ καιροὶ αὐτῆς. Ἀνοίξατε τὰς ἀποθήκας αὐτῆς, ἐρευνήσατε αὐτήν, ὡς σπήλαιον," καὶ τὰ ἐξῆς. Καὶ διὰ τοῦ παρόντος δὲ προφήτου ἐρρήθη: "Ἐπεγερωῦ ὑμῖν τοὺς Μήδους," καὶ τὰ ἐπὶ τούτοις. Τὴν δὲ μέλλουσαν ἐπάνοδον προθεσπίσας ὁ λόγος ὡς, ἐπ' εὐαγγελίοις χαίρειν αὐθις ἐντέλλεται ταῖς οὐρανίαις δυνάμεσιν, καὶ ταῖς νεφέλαις ταῖς λογικαῖς, ἃς ἐντείλατο πρότερον ὑετὸν εἰς τὸν ἀμπελῶνα μὴ βρέξαι,

δικαιοσύνην χορηγήσαι τοῖς οἰκοῦσι τὴν γῆν. Καὶ ἡ γῆ δὲ, φησὶ (λέγων τοὺς κατοικοῦντας τὴν γῆν), ἡ πρὶν ἔρημος, ἀνανεούσθω φέρουσα θεοσεβείας καρποὺς ἔλεος καὶ δικαιοσύνην. Ταῦτα δὲ ἔσται τοῦ σοῦ κτίστου προστάξαντος. Τῷ γὰρ ἔξ οὐκ ὄντων παραγαγόντι σε δυνάμει ποιητικῆ ῥᾶστον ἀνανεῶσαι τὸ δημιούργημα. Τινὲς δὲ φασιν ὡς δὴ συνήθως ἡ Γραφή ἐκ τῶν κατὰ μέρος εἰς τὸ καθόλου τὸν λόγον ἀνήγαγεν. Εἰπὼν γὰρ τὰ κατὰ Κύρον, καὶ Βαβυλῶνα, καὶ τὴν ἐπάνοδον, ἐπὶ Χριστὸν μεταγίγει τῶν εἰρημένων τὴν ἔννοιαν, ὡς ἀπεστάλη παρὰ τοῦ Πατέρος κηρύξαι αἰχμαλώτοις ἄφρονας, καὶ νεκροῖς ἀνάβλεψιν, καὶ τοὺς σειραῖς ἀμαρτημάτων κατεσφιγμένους ἐξελέσθαι τῆς τοῦ Σατανᾶ τυραννίδος, παλινδρομεῖν τε παρασκευάσαι πρὸς ἑαυτὸν, ὡς τὸν ἑαυτοῦ ναὸν, τὴν Ἐκκλησίαν ἀνήγειρεν, παραστήσας ἑαυτῷ παρθένον ἀγνήν, μὴ ἔχουσαν σπίλον ἢ ῥυτίδα. Δι' ὧν οὖν ἔπραξεν Κύρος, ὡς διὰ τινος εἰκόνοσ τὰ πᾶσι δεδωρημένα σημαίνεται, ἐφ' οἷς εὐφραίνεται καὶ τὰ οὐράνια πνεύματα, εἴ γε χαίρουσι καὶ ἐφ' ἐνὶ μόνῳ μετανοοῦντι ἀμαρτωλῷ, ἃ καὶ νεφέλας καλεῖ, δι' ὧν αἱ τοῦ ἁγίου Πνεύματος παρακλήσεις ὑετοῦ καθίενται δίκην εἰς τὰς τῶν πιστευόντων ψυχάς. Ἡ καὶ τοὺς μυσταγωγοὺς τοὺς ὄντας ἐπὶ τῆς γῆς αἱ νεφέλαι σημαίνουσιν, οἱ περιφοιτῶντες τὴν γῆν, τὸν ἱερὸν ἅπασι κατεσκέδασαν λόγον κατάρδοντες τὰς τῶν διψώντων ψυχὰς πρὸς εὐκαρτίαν πνευματικὴν ἀπηλλαγμένης τῶν τοῦ διαβόλου σπερμάτων, ὧν ὁ καρπὸς οὐδεὶς ἦν, ὁ ποιῶν χρηστότητα οὐκ ἦν ἕως ἐνός. Καρποὶ δὲ τοῦ Πνεύματος ἔλεος, τοῦτ' ἔστιν ἀγάπη, πλήρωμα νόμου τυγχάνουσα, τὴν εὐαγγελικὴν ἔχον συνεζευγμένην δικαιοσύνην. Εἰ μήτις λέγοι δικαιοσύνην ἐκ γῆς ἀνατείλασαν αὐτὸν εἶναι Κύριον, δι' οὗ ἠλεήθημέν τε καὶ 2421 δεδικαιώμεθα. Περὶ οὗ φησι καὶ Δαβὶδ· "Εἰργάσατο δικαιοσύνην ἐν μέσῳ τῆς γῆς." Ἐκ γῆς γὰρ εἶχε τὴν σάρκα μὴ κατελθοῦσαν ἐξ οὐρανοῦ. θιζ'. 9' Ἐγὼ εἶμι Κύριος ὁ κτίσας σε, ποιῶν βελτίω, κατεσκευάσα ὡς πηλὸν κεραμέως. Μὴ ὁ ἀροτριῶν ἀροτριάσει τὴν γῆν ὅλην τὴν ἡμέραν; Μὴ ἐρεῖ ὁ πηλὸς τῷ κεραμεῖ, Τί ποιεῖς, ὅτι οὐκ ἐργάζῃ, οὐδὲ ἔχεις χεῖρα; Οὐαὶ ὁ λέγων τῷ πατρὶ, Τί γεννήσεις; κ.τ.λ. Ἐπιτιμᾶν ὁ λόγος δοκεῖ τοῖς μετὰ τοσαύτην ἐπαγγελίαν τὴν περὶ τῆς ἀνακλήσεως μὴ προστρέχουσι τῷ Θεῷ, καὶ ὡς πάντων ὄντι Θεῷ κατὰ καιρὸν παιδεύοντι τὸν λαόν, καὶ πάλιν ἀναλαμβάνοντι, βελτίω τε τὸν ναὸν καὶ τὴν πόλιν κατασκευάζοντι δίκην κεραμέως τὰ συντριβέντα πάλιν ἀνανεουμένῳ, καὶ τῶν πρώτων κρείττω δεικνύντι τὰ δεύτερα. Τὴν αὐτὴν λαβὼν Θεὸς καὶ πρὸς Ἱερειάν εἰκόνα προσέθηκεν· "Εἰ καθὼς ὁ κεραμεὺς οὗτος οὐ δυνήσομαι τοῦ ποιῆσαι ὑμᾶς οἶκος Ἰσραὴλ;" καὶ νῦν δὲ φησι διὰ τοῦ παρόντος προφήτου, ὅτι βέλτιον κατεσκευάσα, νῦν ὡς πηλὸν κεραμέως τὸν πάλαι συντριβέντα λαόν. Ἀντὶ δὲ τοῦ ποιῶν βέλτιον κατεσκευάσα, Σύμμαχος ἔφησεν· Οὐαὶ ὁ ἀντιλέγων τῷ πλάσαντι αὐτόν. Ἀντὶ δὲ τοῦ· μὴ ὁ ἀροτριῶν ἀροτριάσει τὴν γῆν; ὁ Θεοδοτίων, ἀροτριῶν τοὺς ἀροτριῶντας τὴν γῆν. Ἐγὼ γὰρ, φησὶν, ὁ τοὺς οἰκοῦντας τὴν γῆν γεωργῶν μετέπλασα τὸν λαόν. Μὴ οὖν ἐναντιοῦσθε ταῖς ἐμαῖς οἰκονομίαις, ὡς οὐδὲ πηλὸς κεραμεῖ. Πηλοῦ γὰρ λόγον ἐκ γῆς πλασθέντες ἔχομεν ὡς πρὸς κεραμέα τὸν πάντων Δημιουργόν. Πᾶς μὲν οὖν ἐναντιούμενος ταλανίζεται, ἐξαιρέτως δὲ ὁ Πατέρα λαχὼν τὸν Θεὸν αὐτῷ τε λαὸς ἀνακείμενος. Οὐαὶ γὰρ ὁ λέγων τῷ πατρὶ αὐτοῦ, Τί γεννήσεις; ἢ κατὰ Σύμμαχον, Τί ἐγέννησας; Οὐ παύονται γὰρ τινες ἐγκαλοῦντες Θεῷ· Τί γὰρ ἔδει τούτου τοῦ βίου; Τίς ἡ τούτου διοίκησις; καὶ τίς ἐκείνων ἡ χρεία; ἐχρῆν δὲ οὕτω γεγενῆσθαι. Εἰτά φησιν· Ἐρωτήσατέ με περὶ τῶν υἱῶν μου, καὶ περὶ τῶν ἔργων τῶν χειρῶν μου. Διὰ μὲν τῶν υἱῶν σημαίνων τὴν νοερὰν οὐσίαν καὶ λογικὴν. Διὰ δὲ τῶν ἔργων, τὰ μέρη τοῦ κόσμου. Εἰ μὲν γὰρ ἔχεις τι, φησὶν, εἰπεῖν, εἰς τούτων διόρθωσιν, λέγε. Εἰ δὲ μαθεῖν τις ἐθέλει περὶ αὐτῶν, διὰ τῶν ἐμῶν ἐρωτάτω με προφητῶν, καὶ γνώσεται τίνα τρόπον πάντα διέπω κηδόμενος. Τίνα γὰρ ἔχει μέμψιν ἀνθρώπου δημιουργία; ποῖον δὲ κάλλος ἢ μέγεθος οὐρανοῦ οὐ παρέρχεται; τί δὲ μὴ

πρὸς χρεῖαν ἐγένετο; Γῆ μὲν οἴκησιν ἀνθρώπων, καὶ φυτὰ, καὶ ζῶα πρὸς τὴν αὐτοῦ χρεῖσιν, παρέχουσα. Οὐρανοῦ δὲ ἄστρα νῦν μὲν αὐτῷ δαδουχοῦντα· νῦν δὲ πάλιν ἐν ἀρμονίῳ κινήσει σημεῖα καὶ χρόνους ἀποτελέσαι δυνάμενα. Πρὸς δὲ τοῖς ἄλλοις καλοῖς, Ἦγειρα καὶ διὰ τὸν ἐμὸν 2424 λαὸν βασιλέα, ἢ Κῦρον, λέγων, οὐ, φησὶν, αἱ ὁδοὶ εὐθεῖαι. Ἦ κατὰ Σύμμαχον, καὶ πάσας τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ εὐθυνῶ. Καὶ οὗτος οἰκοδομήσει τὴν πόλιν μου. Δυνάμει γὰρ αὐτὸς αὐτὸν ὠκοδόμησεν ἐπιτρέψας τοῖς ἐθέλουσιν ἀνιέναι, καὶ τοῦτο ποιεῖν μετὰ δώρων τούτους ἀφείς. Ἦ Ζοροβάβελ ἐκ Δαβὶδ ἔλκοντα τὴν γονὴν, ὃς ἠγησάμενος τῶν ἀνεληθόντων ὠκοδόμησε τὸν ναόν. Περὶ οὗ φησὶν· "Αἱ χεῖρες Ζοροβάβελ ἐθεμελίωσαν τὸν οἶκον τοῦτον, καὶ αἱ χεῖρες αὐτοῦ ἐπιτελέσουσιν αὐτόν." Οἰκειότερον δ' ἂν ἐπὶ Χριστοῦ λαμβάνοιτο, ὃς καὶ φησὶν· "Ἐγὼ δὲ κατεστάθην βασιλεὺς ὑπ' αὐτοῦ ἐπὶ Σιών ὄρος τὸ ἅγιον αὐτοῦ." Οὐπὲρ ἀληθῶς αἱ ὁδοὶ εὐθεῖαι. Καὶ τὴν ἀληθινὴν αὐτὸς ὠκοδόμησε πόλιν, λέγων· "Ἐπὶ τὴν πέτραν οἰκοδομήσω μου τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ πύλαι ἄδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς." Ἦτις ἐκ λίθων συνέστηκε ζώντων, ἀκαθαίρετός τε, καὶ ἀπὸ ἀνατολῶν εἰς δυσμὰς παρατείνουσα ἡλευθέρωσέν τε τῆς ἐκ διαμόνων δουλείας, καὶ ταῦτα προῖκα, κατὰ τὸ, "Χάριτί ἐστε σεσωσμένοι." Τὰ γὰρ κατὰ Κῦρον, ἢ Ζοροβάβελ ἱστορικά, σύμβολα τῶν ἀληθῶν ὑπῆρχεν. Ἐπὶ Χριστοῦ γὰρ μᾶλλον ἀρμόσει τὸ, Τάδε λέγει Κύριος τῷ χριστῷ μου Κύρω. Κατὰ γὰρ τὴν πρόχειρον λέξιν, οὔτε Χριστὸς Κυρίου, Πέρσης ὧν ὑπῆρχεν ὁ Κῦρος, οὔτε τὴν πόλιν ὠκοδόμησεν, πλὴν τῆς τῶν θεμελίων ἀρχῆς. Εἶτα διέμεινεν ἔρημος μέχρι τῆς βασιλείας Δαρείου. Καὶ τὰ ἐξῆς δὲ μᾶλλον τῷ Χριστῷ ἤπερ Ζοροβάβελ ἀρμόσει καὶ κύρω, ἐν οἷς Αἴγυπτόν φησι κεκοπιακέναι, δι' αὐτῆς δηλῶν τοὺς ὅσοι πάλαι διὰ τῆς εἰδωλολατρείας ἦσαν δεδουλωμένοι τοῖς δαίμοσιν. Ἐπὶ δὲ σὲ τὸν προφητευόμενον βασιλέα καὶ πᾶν ἔθνος διαβήσεται βάρβαρον. Σαβὰ γὰρ ἔθνος Αἰθιοπικόν, οὐπὲρ ἡ βασίλισσα πρὸς Σολομῶν παρεγένετο. Τέλος δὲ τούτοις ἀγαθὸν τὴν Χριστοῦ προαγορεύει προσκύνησιν, ὃς καὶ Θεὸς ἦν, καὶ Θεὸν εἶχεν ἐν αὐτῷ, ὅπερ οἱ προσκυνοῦντες ἠγνόουν τὸ πρότερον. Αὐτὸς δὲ καὶ τοῦ Ἰσραὴλ ὁ Σωτὴρ. Τὸ γὰρ Ἰησοῦς ὄνομα τοῦτο δηλοῖ. Τούτων δὲ προσκυνούντων οἱ ἀντικείμενοι καταισχύνονται ἐκ περιτομῆς τε καὶ ἐθνικοῖ κατὰ καιροὺς τὴν Ἐκκλησίαν διώξαντες. Μηδὲν γὰρ μειώσαντες ἠὔξησαν. Ὁ δὲ Θεοδοτίων ἐξέδωκεν· Πλὴν ἐν σοὶ ἰσχυρὸς, καὶ οὐκ ἔστιν ἔτι πλὴν αὐτοῦ. Καὶ Ἀκύλας, ἰσχυρὸς. ἔφησεν· Ἀντὶ δὲ τοῦ· οὐκῆδειμεν, ὁ μὲν Θεοδοτίων καὶ Σύμμαχος, κορυφαῖος. Ὁ δὲ Ἀκύλας, ἀποκρυπτόμενος· τὸ ἀπόκρυφον τῆς τοῦ Χριστοῦ θεολογίας ἐμφάναντες. Ἀκολουθῶς δὲ τῇ περὶ Χριστοῦ προφητεία καὶ τῶν αὐτοῦ μέμνηται μαθητῶν. Αὐτοὶ γὰρ ἦσαν Ἰσραὴλ ὁ σωζόμενος, δι' ὧν τὰς νήσους ἀνεκαίνισεν Ἐκκλησίας, οἷς ἀρμόσει καὶ τὸ, Οὐκ αἰσχυνθήσονται 2425 τοσοῦτον ἔργον πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης ἀνύσασιν; Τινὲς δὲ οὕτως ἄνωθεν ἐξηγήσαντο· Τὴν αἰτίαν δίδωσι δι' ἣν ἐνηνθρώπισε λέγων· Ἐγὼ εἶμι ὁ κτίσας σε. Τὸ δὲ εἶμι, τὴν ἀληθῆ παρέστησεν ὑπαρξιν, καὶ τὴν ὄντως οὔσαν ζωὴν. Ἔκτισα δὲ σε ἐπ' ἀφθαρσία, θάνατον μὴ ποιήσας, οὐδὲν τε ζῶον ἐπὶ γῆς ἀπέδειξα παραπλήσιον· σὲ γὰρ μόνον ὡς κεραμεὺς χερσὶν ἰδίαις διέπλασα τῇ ἐμῇ τιμήσας εἰκόνι πρὸς τῇ πλάσει τοῦ σώματος. Περὶ οὗ καὶ πρὸς Ἰώβ ἔφασκεν· "Ἦ σὺ λαβῶν ἔπλασας ζῶον, καὶ λαλητὸν αὐτὸ ἔθου ἐπὶ τῆς γῆς;" Καὶ Δαβὶδ δὲ φησὶν· "Ἠλάττωσας αὐτὸν βραχὺ τι παρ' ἀγγέλους." Εἶτα τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ ἐγκαλοῦσιν αὐτῷ τὴν ἐκ τῶν νομικῶν τύπων ἀπαλλαγὴν πρὸς ἀληθείας μετάρθωσιν, ὀνειδίζει. Ἔλεγον γὰρ, "Εἰ ἦν οὗτος παρὰ Θεοῦ ὁ ἄνθρωπος, οὐκ ἔλυε τὸ Σάββατον." Ἀροτριᾶ γὰρ τις, φησὶν, οὐχ ἵνα μόνον ἀροτριάσῃ· ἐκ δὲ τῶν καταβαλλομένων σπερμάτων καρποὺς προσδεχόμενος. Κἀγὼ τοίνυν ὑμᾶς, ὡς γῆν ὑλομανοῦσαν διὰ τὴν εἰδωλολατρίαν, τῷ Μωσέως ἠροτρίασα νόμῳ, τῷ ἐμῷ προευτρεπίζων Ἰγῶ τὴν τῶν ἀγαθῶν σπερμάτων καταβολὴν. Τί οὖν διὰ παντὸς τὸν ἀρότην στέργετε νόμον, ὅτε καιρὸς τῆς δι' ὕδατος καὶ πνεύματος ἀναπλάσεως; πρὸς

ἦν ὑπέικοντας ὑμᾶς οὐκ ἔχω, μηδὲ τὸν πηλὸν ὀρῶντας τοῦ κεραμέως, ὡς ἐκείνου πλάττεται τε καὶ μεταπλάττεται νεύματι, μηδὲν τὴν δημιουργικὴν μεμφόμενον χεῖρα, ὡς τῆς ἀναπλάσεως ἐπιστήμην οὐκ ἔχουσαν; ἀλλ' οὐδὲ ὁ τεχθήσεσθαι μέλλων πυνθάνεται τοῦ Πατέρος εἰ ἄρα γεννήσει. Τί οὖν ὑμεῖς μὴ τῷ πάντων παραχωρεῖτε Δημιουργῷ τὸν τρόπον εἰδέναι τῆς ἀναπλάσεως, περὶ ἧς λέγοντος τοῦ Χριστοῦ Νικόδημος ἔλεγεν· "Μὴ δύναται ἄνθρωπος γέρων ὢν εἰς τὴν κοιλίαν τῆς μητέρος αὐτοῦ δεύτερον εἰσελθεῖν καὶ γεννηθῆναι; Εἰ ἐπετίμησεν οὖν, φησὶν, ὁ πηλὸς τῷ κεραμεῖ, καὶ μήπω τις τεχθεὶς ἐπύθετο τοῦ πατέρος τί τέξεται· ἐρωτήσατε καὶ ὑμεῖς οἱ ἐσόμενοί μου κατὰ καιροὺς υἱοὶ τε καὶ θυγατέρες, τίνα τοῦτο γενήσεται τρόπον. Ἐντείλασθέ μοι καὶ περὶ τῶν ἔργων τῶν χειρῶν μου. Ἄντι τοῦ, διατάξατε πῶς ποιητέον, ὡς ἀγνοοῦντι. Σιγῇ ἄρα μετὰ Παύλου ρητέον· "Ὡ βάθος πλοῦτου καὶ σοφίας καὶ γνώσεως Θεοῦ!" καὶ τὰ ἐφ' ἑξῆς, ἑτέρας λέγειν παραγγελλούσης Γραφῆς· "Ὅτι πάντα δύνασαι, ἀδυνατεῖ δέ σοι οὐδέν." Οἶδεν γὰρ μεταποιεῖν, καθὰ διὰ τοῦ Ἰεζεκιήλ φησιν, ὅτι "Ἐκσπάσω τὴν καρδίαν αὐτῶν τὴν λιθίνην ἐκ τῆς σαρκὸς αὐτῶν, καὶ δώσω αὐτοῖς καρδίαν σαρκίνην, τοῦ εἰδέναι αὐτοὺς ἐμὲ, ὅτι ἐγὼ Κύριος." Διὸ καὶ τὴν ἰδίαν ἐπιδεικνύμενος δύναμιν, Ἐγὼ ἐποίησα γῆν, καὶ ἄνθρωπον ἐπ' αὐτῆς. Ὁ γὰρ κτίσας καὶ ἀνακτίσαι δυνήσεται. χεῖρα δὲ πάλιν φησὶ, τὸν δι' οὗ τὰ πάντα πεποίηκεν Υἱόν. "Τῷ Λόγῳ γὰρ Κυρίου 2428 οἱ οὐρανοὶ ἐστερεώθησαν," ὃς καὶ τοῖς ἄστροις ἐνετείλατο διατάξας τὸν μὲν ἥλιον εἰς ἀρχὰς τῆς ἡμέρας, νυκτὸς δὲ τὴν σελήνην. Διὸ φησιν ὁ ψαλμὸς· "Ὁ ἥλιος ἔγνω τὴν δύσιν αὐτοῦ." Καὶ πάλιν· "Σὺ κατηρτίσω ἥλιον καὶ σελήνην." Τὴν δὲ τῶν φθασάντων ἔννοιαν τὰ μετὰ ταῦτα δηλοῖ, δι' ὧν ὁ Χριστὸς Βασιλεὺς δικαιοσύνης κηρύττεται ὑπάρχων αὐτόχρημα δικαιοσύνη. Καὶ ἀλλαχοῦ γὰρ φησιν· "Ἴδου δὴ βασιλεὺς δικαιοσύνης βασιλεύει, καὶ ἄρχοντες μετὰ κρίσεως ἄρξουσιν." Φύσει γὰρ ὢν σὺν τῷ Πατέρι βασιλεὺς τοὺς ἀποστάντας αὐτῆς ὑπέταξε σαρκωθεὶς, ὁδοὺς ἔχων εὐθείας τὰ τῶν Εὐαγγελίων θεσπίσματα. Σκολιὸν γὰρ οὐδὲν ἐν αὐτοῖς. Τὸ δὲ τραχὺ τῶν νομικῶν ἐκπέφευγεν ἐνταλμάτων. Τεθεμελίωκε δὲ τὴν Ἐκκλησίαν αὐτὸς ὢν θεμέλιος, Ἐφ' ᾧ καὶ ἡμεῖς ἐποικοδομούμεθα ὡς λίθοι πολυτελεῖς, εἰ ναὸν ἅγιον, εἰ κατοικητήριον τοῦ Θεοῦ ἐν Πνεύματι, ὃς οὐ μετὰ δώρων τὴν ἡμετέραν αἰχμαλωσίαν ἐρρύσατο. "Οὐ γὰρ φθαρτοῖς, φησὶν, ἀργυρίῳ ἢ χρυσίῳ ἐλυτρώθημεν ἐκ τῆς ματαίας ἡμῶν ἀναστροφῆς πατροπαραδότου, ἀλλὰ τιμίῳ αἵματι ὡς ἄμνοῦ ἁμώμου καὶ ἀσπίλου Χριστοῦ." Οὐκ ἐσμὲν οὖν ἑαυτῶν, ἀλλὰ τοῦ πριαμένου. Περὶ δὲ τοῦ Χριστοῦ προειπῶν, ὅτι ἐπιστρέψει τὸν λαὸν αὐτοῦ, εὐθέως ἐπήνεγκε τίνες οἱ κληθησόμενοι, δεῖγμα τῶν εἰδωλολατρῶν τοὺς ἄκρους ἐν ταύτῃ λαβὼν εἰς ἔνδειξιν τῆς τοῦ σεσωκότος δυνάμεως. Ἀπεστάλη μὲν γὰρ πρὸς τὰ ἀπολωλότα πρόβατα οἴκου Ἰσραὴλ. Ὡς δὲ ἀπελάκτισεν ὁ ἠγαπημένος ἀποκτείνας αὐτὸν, ἐπέλαμψεν αὐτίκα τοῖς ἔθνεσιν. Αἰθιόπων δέ, φησιν ἐμπορίαν, τὰς Θηβαίων πόλεις, οἷς ὄμοροι Σαβαεῖμ. Ἐκοπίασαν δὲ πικροῖς τυράννοις δουλεύοντες, εἰς θυσίας αἰτοῦσιν υἱοὺς αὐτῶν καὶ θυγατέρας· ἡγουν τὸ εὐτόνον αὐτῶν τῆς ἀσεβείας ἐνέδωκεν ἠττηθὲν εἰς εὐσέβειαν. Διελύθη γὰρ ὅσον εἶχον πρὸς ταύτην ἐνστατικόν. "Οὗ γὰρ ἐπερίσσευσεν ἡ ἁμαρτία, ὑπερεπερίσσευσεν ἡ χάρις," πανταχοῦ καθιδρυμένων ἐν τούτοις ἐκκλησιῶν, τοσοῦτων τε παρ' αὐτοῖς ὀρωμένων μοναστῶν καὶ παρθένων πόνοις ἐναθλούντων ἀσκήσεως. Ὑψηλοὺς δὲ φησιν αὐτοὺς, ὡς ἐπισήμους ἐν δυσσεβείᾳ. Χειροπέδας δὲ τὰ δεσμὰ τῆς ἀγάπης καλεῖ, καὶ τὰς τῆς φιλοθεΐας σειρὰς, ὡς λέγειν· "Τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ," εἰς ὃν ἔρχεται πᾶν πέρας Εὐχῆς; Ἐν Χριστῷ γὰρ αἰτοῦμεν παρὰ τοῦ Πατέρος τὰ αἰτήματα, ὃν ἔχων ἐν ἑαυτῷ, Θεὸς ὁμοίως ἐστίν, καθὰ φησιν· "Ὁ ἑωρακὼς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν Πατέρα." "Ἐγὼ καὶ ὁ Πατὴρ ἐν ἑσμεν." Τὸ δὲ, Ἐν σοὶ Θεὸς, καὶ οὐκ ἔστι Θεὸς πλὴν σοῦ, ἰσοδυναμεῖ τῷ· "Καὶ ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν, καὶ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος." Μετανοοῦντων δὲ φωνῇ τὸ, καὶ οὐκ ἤδειμεν. Οἱ καὶ

ὁμολογοῦσιν αὐτὸν Σωτῆρα τοῦ 2429 Ἰσραὴλ, ὡς πάλαι σεσωκότα τὸν Ἰσραὴλ· ἤγουν Ἰσραὴλ ληπτέον νῦν τὸν ὀρώντα Θεόν. "Οὐ γὰρ πάντες οἱ ἐξ Ἰσραὴλ, οὗτοι Ἰσραὴλ." Οἱ δὲ ἀνθεστηκότες αὐτῷ, τὴν αὐτοῦ μὴ ἀδικήσαντες δόξαν, αἰσχύνονται· ἔσσονται γὰρ εἰς ὄρασιν πάση σαρκί. Ἀπὸ δὲ τῶν Αἰγυπτίων καὶ τῶν ὁμόρων, ἐπὶ τὸ καθόλου τῶν ἔθνων τὸν λόγον ἀνήγαγε, νήσους καλῶν τὰς ἐξ ἔθνων Ἐκκλησίας τῶν ἐγκεκαινισμένων εἰς καινότητα ζωῆς, ἀποθεμένων τὴν παλαιότητα, Παύλου προστάττοντος· Ἐκδύσασθε τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον· καὶ πάλιν· Ἐνδύσασθε τὸν νέον τὸν ἀνακαινούμενον κατ' εἰκόνα τοῦ κτίσαντος αὐτόν. Καὶ πάλιν· Ἀνακαινοῦσθε τῇ ἀνακαινώσει τοῦ νοὸς ὑμῶν. Ἐγκαινισμὸς οὖν τὰ καθ' ἡμᾶς, "Εἴ τις ἐν Χριστῷ καινὴ κτίσις." Τινὲς δὲ ἀπὸ τοῦ, μὴ ὁ ἀροτριῶν, οὕτως ἐξηγήσαντο· Παραβολικῶς προτρέπεται αὐτοὺς δικαιοσύνης φέρειν καρπούς. Θέλετε γὰρ με, φησὶ, μόνον ἀροτριᾶν ὑμῶν τὰς ψυχὰς, καρπὸν μηδένα παρέχοντες. Εἴτα παιδεύει αὐτοὺς τοῖς τοῦ Θεοῦ περὶ τῶν ἔθνων εἶκειν βουλευμάσι, μήτε πηλοῦ ἀνθισταμένου τῷ πλάστῃ, μήτε τέκνου πατέρα κωλύοντος ἢ μητέρα σπεύδοντας πρὸς ἄλλων υἱῶν παιδοποιίαν, μηδὲ μέμψιν ἐπὶ τούτῳ προσάγοντος. Ὁ ποιήσας δὲ, φησὶ, τὰ ἐπερχόμενα διὰ τῆς προγνώσεως, δυσωπῶν αὐτοὺς εἰς κατανόησιν τῆς ἰδίας δυνάμεως. Ἔστω γὰρ, φησὶ, ποιοῦντι ὑμᾶς καὶ πλάττοντι οὐ παρηκολουθεῖτε τῇ γνώσει· μὴ καὶ προαγορεύοντι τὰ μέλλοντα ἀπιστήσετε; κατὰ μέρος μὲν γὰρ γίνεται τὰ γινόμενα· ἀθρόα δὲ αὐτῷ ἢ γνῶσις ἐστὶ παρ' ἐμοί. Πλὴν μὴ ἀπογνῶτε τὴν σωτηρίαν, ὡς ἂν με λαθεῖν ἀμαρτάνοντες μὴ δυνάμενοι. Κρείττους δὲ γεγονότες ἐμοὶ τὰ καθ' αὐτοὺς ἐπιτρέψατε. Οὐ γὰρ δέομαι τῆς ἐξ ὑμῶν ὑπομνήσεως, ὡς ἂν ὄντας ἐμὰ ποιήματα καὶ εἰς υἱοὺς καὶ θυγατέρας λελογισμένους ἀξιῶσαι προνοίας. Οὐδὲ γὰρ ἑμαυτῷ τὸν οὐρανὸν ἐποίησα καὶ τὴν γῆν, εἰς δὲ χρεῖαν ὑμετέραν. Καὶ γινομένων ἀστέρων ἐθαύμαζον ἄγγελοι. Πάντων οὖν ὑπ' ἐμοῦ κυβερνωμένων, οὐδὲ τὰ ἐπὶ γῆς τὴν ἐμὴν ἐκφεύγει διοίκησιν. Τοιγαροῦν καὶ Κύρος, ὑπ' ἐμοῦ κινήθεις, οὐκ αὐτὸς ὢν εὐσεβῆς, τὰ καθ' ὑμᾶς διορθώσεται. Ἐπεὶ καὶ πρότερον ὑμᾶς ἐξ Αἰγύπτου, φησὶν, ἠλευθέρωσα, καὶ ταῖς ἐμαῖς ἀπέιρηκε μάστιξιν. Ὑμεῖς δὲ πάλιν ἀμαρτάνοντες οὐκ ἐπαύεσθε καὶ ματαιοπονοῦντες ἐπὶ ταῖς ἑαυτῶν ἐμπορίαις. Ἄλλ' ὅμως ἐμὲ πιστεύσαντες ἔξετε πάντας ὑποσόνδους τοὺς ἐνδόξους, καὶ φρονήματος γέμοντας, καὶ ἀγάπης δεδεμένοι δεσμοῖς καταντήσουσιν εἰς Ἱερουσαλήμ, ὡς εἰς θεοσεβείας διδασκαλεῖον, καὶ μακαριοῦσιν ὑμᾶς, ὡς Θεῷ τῷ μόνῳ λατρεύοντας, ὃν ἠγνόουν αὐτοί. Ὑμῶν δὲ πρὸς μετάνοιαν ἀμελούντων, ὁ μονογενὴς μου παρέσται Υἱὸς Ἱερουσαλήμ γενόμενος καὶ Ἰούδας, ἐν ᾧ προσεύχονται, οὐ σφραγίδι καὶ 2432 ἄνδρες πονηροὶ καὶ δαίμονες ἠττηθήσονται. Ἱστορικῶς δὲ καὶ ἐπὶ Κύρου ληπτέον, ᾧ πᾶς ἐναντιούμενος αἰσχυνθήσεται. Καὶ ἐπὶ τοῦ Ἰσραὴλ, ὡς ἐπανελθόντες ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας τοὺς ἀντιστατοῦντας νικήσουσιν. Εἴτα νήσους εἰπὼν, δηλοῖ καὶ τὴν Ἱερουσαλήμ συνεχομένην ὑπὸ τῶν αὐτὴν περικυκλούντων ἔθνων περικλυζομένην τε, τῶν οἰκητόρων τοῖς ἀμαρτήμασιν ζηλούντων ἀεὶ τὴν τῶν περιοικούντων ἀσέβειαν. Προηγουμένως οὖν αὐτὴν ἀνακαινισθῆναι προτρέπεται. Ἦδη δὲ καὶ πάντα τόπον ἔθνων τὴν τοῦ Θεοῦ λαβόντας ἐπίγνωσιν. Εἰ γὰρ ὁ τοσοῦτων ἀξιωθεὶς Ἰσραὴλ καὶ χρηματίσας υἱὸς ἀποστάς Θεοῦ, φιλανθρωπίας ἠξίωται· πόσω μᾶλλον ὑμεῖς οἱ τῶν θείων ἀνήκοι νόμων; νῆσος δὲ καὶ πᾶσα ψυχὴ περικλυζομένη ταῖς ἡδοναῖς ἀλμυραῖς τε φαντασίαις τοῦ βίου. Ἦτις ἐπιγνοῦσα Θεὸν καὶ παυσαμένη τοῦ πλημμελεῖν, ἀνακαινισθήσεται τὰς ἑαυτῆς ἀναλαβοῦσα δυνάμεις, καὶ παλαιὰν ζύμην ἀποθεμένη, γεγонуῖα τε πάσης αἰσχύνης ἐκτὸς, τοῦ Χριστοῦ τὴν μόρφωσιν περιφέρουσα. ιηκ'. 90ὕτως λέγει Κύριος ὁ ποιήσας τὸν οὐρανόν. Οὗτος ὁ Θεός, ὁ καταδείξας τὴν γῆν, καὶ ποιήσας αὐτήν, αὐτὸς διώρισεν αὐτήν. Οὐκ εἰς κενὸν ἐποίησεν αὐτήν, ἀλλὰ κατοικεῖσθαι ἔπλασεν αὐτήν. Ἐγὼ εἶμι Κύριος, καὶ οὐκ ἔστιν ἕτι. Οὐκ ἐν κρυφῇ λελάληκα, οὐδὲ ἐν τόπῳ γῆς σκοτεινῷ, κ.τ.λ. Ἀκολουθῶς

ἐπενήνεκται ταῦτα τῷ, "Ἐγκαινίζεσθε πρὸς με νῆσοι," καὶ τοῖς ἐξῆς. Περὶ γὰρ τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ τῶν ἀποστόλων εἰπὼν, ἐποίει τὸ, Οὐκ ἐν κρυφῇ ὑμῖν λελαλήκατε. Ὡς δὲ πρὸς τὴν τοσαύτην ἐπαγγελίαν τὸ ἀξιόπιστον παρίστησι τοῦ Θεοῦ, καὶ διδάσκει πόσον αὐτῷ τετίμηται τῶν ἀνθρώπων τὸ γένος, ὡς καὶ κλήσεως σωτηρίου τυχεῖν. Καὶ οὐχ ἀπλῶς, Κύριος, φησὶ (πλεῖστοι γὰρ λέγονται ψευδῶς ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐν γῆ), ἀλλ' ὁ δι' ὧν ἐποίησεν, ὅπερ ἐστὶ δηλῶν· Οὐρανὸν μὲν εἰς ἀγγέλων διατριβὴν· γῆν δὲ τοῖς ἀνθρώποις διαίτημα. Οἵπερ ἠδύναντο εὖ τε ζῆν, καὶ γινώσκειν Θεὸν, ἅτε κατ' εἰκόνα γενόμενοι, κάπνι γῆς εἶναι, ὅπερ αἱ νοεραὶ δυνάμεις ἐν οὐρανῷ. Καὶ τὴν γῆν γὰρ δι' αὐτοὺς φησὶ κατασκευάσασαν ἔφη, ἵνα κατὰ τό· "Συναχθῆτω τὸ ὕδωρ εἰς συναγωγὴν μίαν, καὶ ὀφθῆτω ἡ ξηρά·" ὡς οὖν ἐμοὶ τιμίω καὶ τὸ τοῦ Εὐαγγελίου δεδωρηται κήρυγμα, πᾶσι τοῦτο δοὺς, ὡς πάντων Δημιουργός, οὐκ Ἰουδαίοις καὶ μόνοις. Διὸ φησὶν· Ἐγὼ εἶμι Κύριος, καὶ οὐκ ἔστιν ἕτι. Οὐκ ἐν κρυφῇ λελάληκα. Πᾶσι γὰρ τὸ θεῖον Εὐαγγέλιον ἠπλώσα. Διόπερ εἰς πᾶσαν γῆν ἐξῆλθε τῶν εἰρημένων ἀποστόλων ὁ φθόγγος. Τὰ γὰρ Μωσέως λόγια κρυφῇ λελάληται, γλώττη μὲν Ἑβραϊδὶ καὶ χαρακτῆρσι τοιοῦτοις, ἐν ἀβάτῳ τε ἐρήμῳ καὶ ἀνύδρῳ. 2433 Τὸ δὲ κήρυγμα τὸ Χριστοῦ πάση γλώττη λαλεῖται, καὶ πᾶσι γράμμασι γράφεται. Τὸ δὲ οὐκ ἐν κρυφῇ, τοῦτον οἱ πλείους τὸν τρόπον ἐρμήνευσαν, ὡς ἂν μή τις εἴποι· Θεὸς μὲν ἐστὶ καὶ μόνος ἀληθῶς, ἀλλ' ἄδηλον μὴ καὶ ἄλλους ἐθέλει καλεῖσθαι θεοὺς. Νόμον φησὶ περὶ τούτου διέταξα λάθρα λαλήσας μηδέν. Κατέβη γὰρ ὁ Κύριος ἐπὶ τὸ ὄρος Σινᾶ ἐν εἶδει πυρός, καὶ σαλπίγγων ἠχῶ, βρονταῖς τε καὶ ἀστραπαῖς, καὶ ἦν ἡ οἰκουμένη πᾶσα μετέωρος, ὑμῶν τε κληθέντων καὶ τῆς Αἰγυπτίων καταδουμένης ἀρχῆς, οὐχ ἵνα ματαίοις δουλεύσητε· μάταιον γὰρ τὸ εἶδωλον εἶρηκε· φανερώς γὰρ ὑμῖν ἐκήρυξε, "Κύριον τὸν Θεόν σου προσκυνήσεις, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις, καὶ οὐ ποιήσεις σεαυτῷ εἶδωλον." Πολλάκις δὲ τὸ, ἐγὼ εἶμι, λέλεκται προτρεπτικῶς, εἰς κατανόησιν τοῦ μόνου Θεοῦ καὶ τὰ πάλαι ποιήσαντος θαύματα. Λαλῶν δικαιοσύνην καὶ ἀναγγέλλων ἀλήθειαν. Διέταττε μὲν γὰρ ὁ νόμος τὰ πρακτέα δικαίως· ἠνίττετο δὲ καὶ ταῖς σκιαῖς τὴν ἀλήθειαν τὰ ἐν Χριστῷ προτυπῶν. Περὶ αὐτοῦ γὰρ ἐλάλησε Μωσῆς. Καὶ ταῦτα μὲν οὗτοι. Κατὰ δὲ τὴν πρώτην ἐξήγησιν, Οὐκ εἶπον τῷ σπέρματι Ἰακώβ, Μάταιον ζητήσατε. Κατὰ δὲ Σύμμαχον, ματαίως ζητήσατέ με. Κατὰ δὲ τοὺς ἄλλους, κενῶς ζητήσατέ με. Τὸ γὰρ Εὐαγγέλιον πρώτοις ὑμῖν ἀνεκήρυξα. Καὶ ὡς ἂν μὴ δόξητε μάτην θεοσεβεῖν, μισθὸν ὑμῖν ζωὴν ἐπηγγελιάμην αἰώνιον, καὶ ἂ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδεν, καὶ τὰ ἐξῆς. Ἐπειδὴ δὲ Θεὸς εἶμι λαλῶν δικαιοσύνην καὶ ἀναγγέλλων ἀλήθειαν, κατὰ τὸν τῆς δικαιοσύνης λόγον, μετὰ τοὺς ἐκ περιτομῆς, καλῶ πάντας πρὸς ἑμαυτὸν, κήρυγμά τε ποιοῦμαι κοινόν. Συνάχθητε καὶ ἦκετε, καὶ βουλευσασθε ἅμα οἱ σωζόμενοι τῶν ἐθνῶν. Ἄντι δὲ τοῦ βουλευσασθε ἅμα, Σύμμαχος, προσεγγίσατέ μοι, φησὶν, οἱ διαπεφευγότες τῶν ἐθνῶν. Τὸ δὲ συνάχθητε καλοῦντός ἐστιν οὐς ὁ Σατανᾶς διεσκεδάσεν. Ἐλθὼν γὰρ ὁ Σωτὴρ θάνατον ὑπέμεινε δι' ἡμᾶς, ἵνα, κατὰ τὸν εὐαγγελιστὴν, καὶ τέκνα τοῦ Θεοῦ τὰ διεσκορπισμένα συναγάγῃ εἰς ἓν συνδεθέντας ὁμοψυχία καὶ πίστει. Καὶ ὡς μακρὰν οὖσιν ἦκει φησὶ. Θεοῦ γὰρ ἀφίστησι πλάνη. Διὸ καὶ Παῦλός φησιν, "Οἱ ποτε ὄντες μακρὰν, ἐγενήθητε ἐγγύς." Καὶ πάλιν, "Εὐηγγελίσασθε εἰρήνην ὑμῖν τοῖς μακρὰν, καὶ εἰρήνην τοῖς ἐγγύς." Καὶ προφήτης δὲ φησὶν· "Ἐγγίσατε τῷ Θεῷ καὶ ἐγγιεῖ ὑμῖν·" τὸ δὲ βουλευσασθε ἅμα, πρὸς τὸ σὺν φρονήσει προσιέναι παρακαλεῖ. Δεῖ γὰρ πᾶσαν πλάνην ἀρνησαμένους οὕτως προσιέναι Θεῷ νοῦν εὐσεβῆ τῆς πρὶν ἀφροσύνης ἀλλαξαμένους. 2436 Συστρέψαντες οὖν ἑαυτοὺς συνίδετε ὡς ἀνόητοι παντελῶς οἱ αἴροντες τὸ ξύλον γλύμμα αὐτῶν, ὃ ἐστὶν ὑψοῦντες ὡς δόξαν αὐτῷ προσάγειν Θεοῦ. Ἦγουν οἱ τὰ ἄψυχα φέροντες, ὡς μὴ κινεῖσθαι δυνάμενα, πῶς ὀδοιποροῦντες, ἢ πλέοντες τὴν παρὰ τούτων αἰτοῦνται βοήθειαν; Εἰ δὲ ἔχουσι τι περὶ τῶν ἰδίων λέγειν θεῶν, προσίτωσαν. Σύνεγγυς γὰρ γεγονότες τὸν ἀληθῆ Θεὸν ἐπιγνώσκονται.

Οὐ μέγα δείγμα τῆς θεότητος τὸ προαγγεῖλαι, ταῦτα διὰ τῶν προφητῶν, ὅπερ οὐκ ἔχουσι ποιεῖν οἱ φενακισμῶ προλέγειν ἐπαγγελλόμενοι δαίμονες, μήτε τὴν Χριστοῦ παρουσίαν προγνόντες, μήτε τὴν ἰδίαν κατάλυσιν; Ἐγὼ δὲ προεῖπον, ἐπὶ δίκαιός εἰμι καὶ Σωτήρ. Δικαίω γὰρ λόγῳ πρὸς σωτηρίαν πάντα τὰ ἔθνη καλῶ. Τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ ἀπ' ἐσχάτου τῆς γῆς. Καὶ δίκαιον ἑαυτὸν ἄλλως καλεῖ, πρὸς ἀντιδιαστολήν τῶν ἡδίκηκότων τὴν ἡμετέραν φύσιν δαιμόνων, οἱ μὴδὲ θυμάτων ἀνθρωπίνων ἀπέσχοντο. Καὶ πῶς οὐ δίκαιος ὁ τοῖς τοσοῦτον ἡδικημένοις ἐπικουρῶν; ὅς καὶ καθόλου προλέγων, ἀδιάπτωτον τηρεῖ τῶν προρρήθέντων τὴν ἔκβασιν; Προειπὼν γὰρ Ἀβραὰμ τὴν δουλείαν τε καὶ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ γένους, καὶ μήτε Ἀβραὰμ ὑπομνήσαντος (τότε γὰρ οὐδὲ ἦν μήτε τῶν ἐξ αὐτοῦ δικαιοπραγούντων), πρὸς ἔργον ἐξήνεγκε. Καὶ πάλιν δίκαιόν φησιν ἑαυτὸν, τοὺς ἡμαρτηκότας φοβῶν. Δικαίου γὰρ ὡς ἀπαραίτητος κόλασις. Καλεῖ δὲ καὶ Σωτῆρα, ὡς ἂν αὐτὸν ἐπὶ σωτηρία μαθόντες πάντα ποιεῖν αὐτῶν, ὁμολογοῖεν μὲν μετανοοῦντες ἦν ἐκ τῶν δικαίων ὀφείλουσι δίκην· φιλανθρωπίας δὲ τυχόντες, τὴν τοῦ συγχωροῦντος χρηστότητα. "Δίκαιος γὰρ ἑαυτοῦ κατήγορος ἐν πρωτολογία." Τὴν περὶ τῶν ἐθνῶν δὲ δικαιοσύνην μεθ' ὄρκου προῖσχεται, "Ἴνα διὰ δύο, φησὶν ὁ θεῖος Ἀπόστολος, πραγμάτων ἀμεταθέτων, ἐν οἷς ἀδύνατον ψεύσασθαι Θεὸν, ἰσχυρὰν παράκλησιν ἔχωμεν." Καὶ οἱ λόγοι δέ μου, φησὶν οὐκ ἀποστραφήσονται. Ποῖοι δὲ λόγοι; δι' ὧν ἔλεγεν, Ἐπιστράφητε ἐπ' ἐμὲ, καὶ σωθήσεσθε οἱ ἀπ' ἐσχάτου τῆς γῆς. Ἐπὶ τίσιν δὲ τὸν ὄρκον ἐπήγαγεν, δηλοῖ λέγων· Ὅτι ἐμοὶ κάμψει πᾶν γόνυ, οὐ τὸ Ἰουδαίων μόνον. Εἰ γὰρ Ἰσραὴλ μετὰ τοσαύτας ἀμαρτίας, χάριτος ἐδεήθη· πολλῶ μᾶλλον ἐπὶ πάντων μέγα ὄν τὸ λεγόμενον ἠπιστεῖτο. Δι' ὅπερ ὡς ἀνθρώποις διαλεγόμενος, ὄρκον ἐπήγαγεν, ὡς προσκυνήσουσιν αὐτῷ, καὶ αὐτὸν ὄρκον ποιήσονται, ὅπερ ἐκ μέρους πεπλήρωται κληθέντων τῶν ἐθνῶν. Πληρωθήσεται δὲ τελειῶς ἐν τῇ συντελείᾳ τοῦ Αἰῶνος, ὅτε πᾶν ἀνθρώπιον φάντασμα καὶ ψεῦδος καταργηθήσεται. Πᾶσα δὲ γλῶσσα ἐρεῖ, ὅτι δικαιοσύνη, καὶ δόξα πρὸς αὐτὸν ἦξει. Τὸ δὲ δόξα, ἰσχύς ὁ Σύμμαχος εἶρηκεν. Πᾶσαι γὰρ αἱ ἐν οὐρα 2437 νοῖς ἀρεταὶ τέλος αὐτὸν ἔξουσι. Καὶ Πᾶσα ἰσχύς ἀνθρώπων τῶν ὑπὲρ θεοσεβείας ἀγωνισαμένων πρὸς αὐτὸν ἐλεύσεται, ἀρετῆς καὶ καμάτου γέρα παρέχοντα. Οἱ δὲ διορίζοντες ἑαυτοὺς, αἰσχυνθήσονται. Διὸ λέλεκται· Αἰσχυνθήσονται πάντες οἱ προσκυνοῦντες τοῖς γλυπτοῖς. Καὶ τοῖς Ἰουδαίοις ἐλέγετο· "Ἐὰν μὴ πιστεύσητε ὅτι ἐγὼ εἰμι, ἐν ταῖς ἀμαρτίαις ὑμῶν ἀποθανεῖσθε." Πότε δὲ αἰσχυνθήσονται; Ὅταν πᾶν γόνυ κάμψη, μετὰ ταῦτα λέγεται, δικαιωθήσονται, καὶ ἐν τῷ Θεῷ ἐνδοξασθήσονται πᾶν τὸ σπέρμα τῶν υἰῶν Ἰσραὴλ. Τὸ δὲ σπέρμα τῶν υἰῶν Ἰσραὴλ. Υἱοὶ γὰρ Ἰσραὴλ, οἱ πρῶτοι τῶν Εὐαγγελίων ἐτύγχανον κήρυκες, ὧν τὸ σπέρμα καὶ τὴν διαδοχὴν ἔφη δικαιωθήσεσθαι καὶ δοξασθήσεσθαι, τῆς υἰοθεσίας ἠξιωμένους, περὶ ὧν, τὸ "Εἰ μὴ Κύριος Σαβαώθ ἐγκατέλιπεν ἡμῖν σπέρμα," προεῖρηται. Ὅτι δὲ σπέρμα τῶν διδασκάλων οἱ μαθηταί, δηλοῖ καὶ Παῦλος λέγων· "Ἐν γὰρ Χριστῷ Ἰησοῦ διὰ τοῦ Εὐαγγελίου ἐγὼ ὑμᾶς ἐγέννησα." ΚΕΦΑΛ. Μ'. αέ. 9 Ἐπεσε Βῆλ, συνετρίβη Δαγῶν, ἐγένετο τὰ γλυπτὰ αὐτῶν εἰς θηρία, καὶ τὰ κτήνη. Αἴρετε αὐτὰ καταδεδεμένα, ὡς φορτίον κοπιῶντι, καὶ ἐκλελυμένῳ, καὶ πεινῶντι. Οὐκ ἰσχύοντι ἅμα, οἱ οὐ δυνησονται σωθῆναι ἀπὸ πολέμου· αὐτοὶ δὲ αἰχμάλωτοι ἦχθησαν⁹, κ.τ.λ. Εἰπὼν περὶ τῆς ἐπιστροφῆς τῶν ἐθνῶν, καὶ τῆς ἐκλογῆς τοῦ σπέρματος τῶν υἰῶν Ἰσραὴλ, πρὸς Ἰουδαίους ἀποστραφεῖς τὴν παντελῆ σημαίνει τῆς εἰδωλολατρείας καθάραισιν. Βῆλ δὲ καὶ Ἑλληνες καλοῦσι τὸν Κρόνον, ᾧ δὴ προσῆγον οἱ πλεῖστοι θυσίαν τὰ φίλτατα. Ὁ δὲ Δαγῶν, ἄλλοφύλων ξόανον ἐν Ἀσκαλῶνι καὶ Γάζῃ τιμώμενον, τῇ δὲ λέξει τῆς ἱστορίας ὁ προφήτης ἐνέμεινε. Ὡς γὰρ ἡ κιβωτὸς ἀλοῦσα πρὸς αὐτὸν εἰσενήνεκται, συνετρίβη παραχρῆμα πεσών. Ἀπὸ δὲ τοῦ μερικοῦ πρὸς τὸ καθόλου τῆς εἰδωλολατρείας τὸν λόγον ἀναγαγόν, Ἐγένετο γλυπτὰ, φησὶν, αὐτῶν εἰς θηρία καὶ κτήνη. τοιαῦτα δὲ καθ' ὅλης τῆς Αἰγύπτου τὰ

εἶδωλα. Ὁ δὲ Σύμμαχος, Ἐγένετο, φησὶ, τὰ εἶδωλα αὐτῶν ζώοις ἔκδοτα, ὡς ἀπορρίφοντα δηλονότι, καὶ λίαν κρημωμένα. Ὑπομιμνήσκει δὲ, φασὶ τινες, αὐτοὺς ὁ Θεὸς, ὡς τὰ μὲν αὐτοῦ μένει διηνεκῶς τελούμενα· τὰ δὲ τῶν εἰδώλων πάντα ψευδῆ, καὶ πρὸς τὸ μηδὲν διαπίπτοντα. Θεὸς γὰρ ὁ αὐτός ἐστι, γνώμη καὶ φύσει μεταβολὴν οὐ δεχόμενος. Καὶ ἃ προεῖπεν Ἀβραάμ, ἐξετέλεσεν. Καὶ νῦν ἀληθῆς εἰπὼν, ὅτι Ἐμοὶ πᾶν γόνυ κάμψει, καὶ κοινὴ πᾶσι δοθήσεται δωρεά. Ἡ δὲ τῶν εἰδώλων ἀσθένεια διελέγχεται· καὶ παραδοθέντων ὑμῶν αἰχμαλωσίᾳ, ἐλεφάντων φορτία, καὶ τῶν ὑποζυγίων ἀπαγόμενα φορτίον γενήσεται. Καὶ ἄνδρες δὲ φέροντες ἐπ' ὤμων αὐτὰ κοπωθήσονται. Τί δὲ φέρων Θεὸν ἀσθενεῖ; Οὐκ ἄρα ταῦτα θεοί. Πῶς γὰρ 2440 ἂν καὶ ἤγετο πρὸς τῶν πολεμίων αἰχμάλωτα; πῶς δ' ἂν ταῦτα παθόντας τοὺς ἰδίους παρείδον προσκυνητάς; Ἄλλοι δὲ φασιν ὡς ἐν ταῖς τῶν δαιμονίων πομπαῖς ἐκκομίζοντες ἱερεῖς τὰ ἀγάλματα φέροντες ἐπ' ὤμων, τὰς πλατείας ἀχθοφοροῦντες διήρχοντο. Τὸν Ἰσραὴλ δὲ διὰ τούτων ὑπομιμνήσκει καὶ τῶν ἀπαξόντων αὐτοὺς πολεμίων, ὡς τὰ εἶδωλα προσκυνήσαντας, καὶ κατὰ διάνοιαν αἰνιττόμενος, ὡς βαρὺ καὶ δυσβάστακτον ψυχαῖς τὸ τῶν δαιμόνων φορτίον, ἐπειδὴν αὐτὰς ἀσεβείᾳ καταδουλώσονται, δίκην αἰχμαλώτων σειραῖς αὐτὰς ἀμαρτημάτων δεδεμένας ἀπάγοντες, τοῦ παρ' αὐτῶν πολέμου πέρας τοῦτο ποιοῦμενοι. Εἶτα καλεῖ αὐτοὺς οὐ Ἰακώβ, ἀλλ' αὐτὸ μόνον οἶκον Ἰακώβ, διὰ τὴν κατὰ σάρκα συγγένειαν, καὶ κατάλοιπον Ἰσραὴλ, ὡς τρύγα τινὰ καὶ περίττευμα Ἰσραὴλ. Τινὲς δὲ φασιν ὡς τῶν πλείστων εἰς αἰχμαλωσίαν ἀχθέντων, ὥσπερ οἶκον ἕνα καλεῖ καὶ βαρβαρικῆς ὠμότητος λείψανον. Τοῦτο γὰρ αὐτοὺς πείσεσθαι μὴ μετανοοῦντάς φησιν. Ἄλλοι δὲ φασιν ὡς πρὸς τὴν τῶν εἰρημένων αὐτοὺς ἄγει συναίσθησιν. Ἰακώβ γὰρ αὐχοῦντες εἶναι γένος τὸν ἐκείνου τρόπον ζηλοῦν εἰσιν ἄξιοι. Εἰ γὰρ καὶ λείμμα τυγχάνετε τοῦ Ἰσραὴλ δύο περιλειφθεῖσαι φυλαὶ (αἱ γὰρ δέκα πρὸς αἰχμαλωσίαν ἀπήχθησαν), μετανοοῦντας ὅμως οὐ περιόψομαι. Λοιπὸν αὐτοῖς ὡς ἀνόνητα μελετῶσι, τὸν νόμον ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων ὠνεῖδισεν. Δεχόμενοι γὰρ περιτομὴν ὀκταήμερον, τοῖς ἄλλοις νομίμοις ἐντρέφονται, ὡς εἰρῆσθαι διὰ τοῦτο· "Καὶ λαοὶ ἐμελέτησαν κενά." Εἰδωλολατροῦντες γὰρ, προφητικῶν εἰς ἔλεγχον ἐδέοντο λόγων. Ὑμεῖς μὲν οὖν οἱ αὐτοὶ τὴν πλάνην· ἐγὼ δὲ ὁ αὐτὸς τὴν φιλανθρωπίαν, τὴν ὑμετέραν ἀεὶ σωτηρίαν ζητῶν, καὶ παιδεύσας ὑμᾶς αἰχμαλωσίᾳ, πάλιν ἀνήσω δεσμοῦ. Ὡς γὰρ ἰατρὸς ἀγαθὸς νῦν μὲν ἀπειλαῖς αὐτοὺς, νῦν δὲ πάλιν ἀγαθῶν ὑποσχέσεσιν ἀρπάσαι πειράται τοῦ διαβόλου χειρῶν. εἰα'. 9Τί με ὠμοιώσατε; ἴδετε, τεχνάσασθε, οἱ πλανώμενοι, καὶ οἱ συμβαλλόμενοι χρυσίον ἐκ μαρσιππίου, καὶ ἀργύριον ἐν ζυγῶ στήσουσιν ἐν σταθμῶ· καὶ μισθωσάμενοι χρυσίον, ἐποίησαν χειροποίητα, καὶ κύψαντες προσκυνοῦσιν αὐτοῖς. Αἴρουσιν αὐτὸ ἐπὶ τοῦ ὤμου, καὶ πορεύονται⁹. κ.τ.λ. Ἐγὼ μὲν περὶ ὑμᾶς, φησὶ, τοιοῦτό εἰμι. Ὑμεῖς δὲ λογίσασθε πρὸς ὅσην ἀσεβείας ἀτοπίαν ἐκπίπτετε, τὸν ἀσώματον εἰκόσι θνητῶν ὑποβάλλοντες· χρυσίον καὶ ἀργύριον συνεισφέροντες, ὕλη, καὶ πλάσει τιμᾶν τὴν θείαν φύσιν ἠγούμενοι. Πρὸς τοῦτο ποίαν ἀπολογία ἰσχυρὰν εὐρήσετε; Τῆς οὖν ἐμῆς ποτε θεότητος πρὸς ἔννοιαν ἀνανήψατε, ὡς αἶδιος καὶ μόνος ἐγώ. Καὶ τούτου τεκμήριον τὸ διὰ τῶν ἐμῶν προφητῶν προαγορευεῖν τὰ μέλλοντα χρόνοις ὥστε 2441 ρον ἐπιτελεῖσθαι μακροῖς, ὧν τὰ μὲν ἤδη πεποίηκα, τὰ δὲ καὶ ποιήσω, διὰ τοῦ καλεῖν πετεινῶν δίκην τοὺς ἐμοὺς ὑπηρέτας ἀγγέλους, τὰ τε λειτουργικὰ πνεύματα τὰ πρὸς διακονίαν ἀποστελλόμενα διὰ τοὺς μέλλοντας κληρονομεῖν σωτηρίαν. Οἱ δὲ λοιποὶ ἐξέδωκαν, καλῶν ἀπὸ ἀνατολῶν ὄρνιν, ἀπὸ γῆς πόρρωθεν ἄνδρα βουλή μου. Δηλοῖ δὲ τὸν Χριστὸν ὃν ἀνακεκλήσθαι φησιν ἐκ γῆς πόρρωθεν, τῶν τοῦ ἄδου δηλονότι μυχῶν, δι' οὗ πληρώσειν τὰς ἐπαγγελίας φησίν. Ἄλλοι δὲ πετεινὸν ἔφασαν τὸν Βαβυλώνιον, περὶ οὗ φησιν Ἐζεκιήλ· "Ὁ ἀετὸς ὁ μέγας, ὁ μεγαλοπτέρυγος," καὶ τὰ ἐξῆς. Ἄπερ ἐξηγούμενός φησιν· "Οὐκ ἐπίστασθε τί ἐστὶ ταῦτα; ὅτ' ἂν ἔλθῃ βασιλεὺς

Βαβυλώνος ἐπὶ Ἱερουσαλήμ καὶ λήψεται τὸν βασιλέα αὐτῆς, καὶ τοὺς ἄρχοντας αὐτῆς," καὶ τὰ μετὰ ταῦτα· τούτους γὰρ ἐκλεκτὰ τῆς κέδρου προκέκληκε διὰ τῆς παραβολῆς. Ἔλεγεν δὲ βασιλέα τὸν Σεδεκίαν, ὃν αἰχμάλωτον εἴληφεν. Ἄλλοι δὲ πετεινὸν εἰρήσθαι τὸν Κύρον φασιν. Τὸ δὲ ἔκτισα, τοῦτ' ἔστι κατεσκευάσα, κακὰ δηλονότι κακωτικά. Εἰ δὲ καὶ μηδεὶς εὐρεθῆ τοῦμὸν θέλημα μετιῶν, τὸν Υἱὸν ἀποστελῶ τὸν ἐμὸν τὴν πατρικὴν πληροῦντα βουλήν. ΚΕΦΑΛ. ΜΖ'. αιε'. 9 Κατάβηθι, κάθισον ἐπὶ τὴν γῆν, παρθένος θύγατερ Βαβυλώνος. Εἴσελθε εἰς τὸ σκότος, θύγατερ Χαλδαίων, ὅτι οὐκ ἔτι προσθήσῃ κληθῆναι ἀπαλή καὶ τρυφερά. Λάβε μύλον, ἄλεσον ἄλευρον, ἀποκάλυψαι τὸ κατάλυμμά σου, ἀνάσυρε τὰς πολιὰς, ἀποκάλυψαι τὰς κνήμασ9, κ.τ.λ. Καὶ ταῦτα πρὸς τοὺς ἐξ Ἰσραὴλ, οἷς ἔλεγε, "Τίني με ὠμοιώσατε;" Ἐκεῖ μὲν οὖν πλανωμένους εἶπεν αὐτοὺς, ἐνταῦθα δὲ ἀπολωλεκότας τὴν καρδίαν. Ἄνθ' οὗ Σύμμαχος ἐξέδωκεν, οἱ σκληροκάρδιοι. Καθ' ἑκάτερον δὲ παρίσταται τὸ τῆς γνώμης ἀναίσθητον. Διὸ πρὸς εἰδωλολατρείαν ἐτρέποντο. Ἄλλ' ὅμως ἐλεῶν αὐτοὺς ὁ Θεὸς ὑποσχέσεται καλαῖς ἀνακαλεῖται πρὸς σύνεσιν μακρυνθέντας δικαιοσύνης, τοῦτ' ἔστι Θεοῦ. Ἀπειρήκεσαν γὰρ ταῖς ψυχαῖς ἀλούσας ὀρώντες ἐγκείμενον, ματαίως τοῦ Θεοῦ τὰς ἐπαγγελίας ἐνόμιζον. Διὸ τὴν κατὰ Βαβυλώνος αὐτοὺς εὐαγγελίζεται δίκην. Ἐκόλασε γὰρ τοὺς ἐξ Ἰσραὴλ ὁ Θεὸς οὐ μισῶν σωτηρίαν δὲ αὐτοῖς μνηστευόμενος, ὡς καὶ τῶν ἱατρῶν οἱ τέμνοντές τε καὶ καίοντες· ἐπεὶ καὶ πᾶσα κόλασις πρὸς ὄνησιν ἐπιφέρεται. Συναναπλέκει δὲ τῇ τῆς μερικῆς σωτηρίας ὑποσχέσει καὶ τῆς γενικωτάτης τὴν δήλωσιν. Ἡ μὲν γὰρ διὰ Κυρίου λύτρωσις, μερική, ἡ δὲ διὰ Χριστοῦ, πάντων ἀνθρώπων. Τὸ δὲ, οὐ μὴ Βραδύνω, παρέοικε τῷ· "Ἔτι μικρὸν ὁ ἐρχόμενος ἦξει, καὶ οὐ χρονιεῖ," 2444 καὶ Σιών τὴν Ἐκκλησίαν νοήσομεν, ἐν ἧ τὴν αὐτοῦ σωτηρίαν ἐν δόξῃ δεχόμεθα ὅσοι τελοῦμεν εἰς τὸν νοητὸν Ἰσραὴλ, εἰ Θεὸν ὀρώντα σχήσομεν νοῦν εἰς τέκνα τελοῦντες κατ' ἐπαγγελίαν τοῦ Ἀβραάμ. Ὁ δὲ Σύμμαχος ἐξέδωκα· Δώσω ἐν Σιών σωτήριον, καὶ τῷ Ἰσραὴλ δόξαν. Ταῦτα μὲν οὖν διὰ φιλανθρωπίαν δώσω, φησὶ, τῷ Ἰσραὴλ· τὴν δὲ δικαιοσύνην ἐνδείξομαι τὴν ἐμὴν, τοῖς ὑπὲρ τὸ δέον ὑμᾶς τιμωρησαμένοις ἐπεξιῶν, ὧν δὴ ταπεινώσω τῆς βασιλείας τὸ ὕψος. Ἐμεγαλύνουσι γὰρ ἐπὶ μακροῖς χρόνοις τῶν ἐθνῶν δυναστεύοντες. Τὴν δὲ βασιλείαν προσωποποιήσας, θυγατέρα Βαβυλώνος ἐκάλεσεν, καὶ παρθένον ὡς, καλλωπιζομένην ἐν ἀκμῇ τῆς δυνάμεως, καὶ τὴν ἐξ ὕψους αὐτῇ προσέταξε κάθοδον. Τινὲς δὲ τὰς θυγατέρας τῶν Βαβυλωνίων ἢ καὶ τὰς γυναῖκας οὕτως εἰρήσθαι φησιν, ὧν τὴν ὑπὸ Μήδων διέγραψεν ἄλωσιν, καὶ τὴν εἰς δουλείαν ἀπαγωγὴν. Ὡν ἡ κατάβασις δηλοῖ τὴν ἐκ δόξης καὶ τρυφῆς, ἐλευθερίας τε καὶ πλούτου πρὸς τάναντία μεταβολήν. Τῆς οὖν παρθένου σκότος τὴν ἀνήκεστον ἐκάλεσε συμφοράν. Τὸν νοῦν γὰρ αἰὲς λύπη καὶ φόβος σκοτοῖ. Ἀπαλήν δὲ καὶ τρυφεράν διὰ τε τὴν δίαιταν καὶ τὸν Ὑπερβάλλοντα κόσμον ἢ τῆς βασιλείας, ἢ τῶν γυναικῶν καλεῖ. Παρ' οἷς γὰρ τὸ μάχιμον ἐκοσμεῖτο χρυσῷ, καὶ τοῖς εὐωδεδεστατοῖς κατεχρίετο μύροις, τί ἂν τις εἴποι τὰ γυναῖκα; Καὶ καθημένην, ὡς ἐπὶ βασιλίδος φησίν. Ἄπερ ἀποθεμένη, φησὶ, μυλωθρίδος δίκην θεραπαίνης, τοῖς ἀλοῦσι δουλεύσει. Καὶ τὸ κατάλυμα δὲ τὸ ἐκ διαφόρου κόσμου περιελοῦσα τῆς κεφαλῆς ἀποτίθετο. Τὸ δὲ τῶν πολιῶν, ἢ ὡς ἐπὶ χρονίου βασιλείας εἶπεν, ἢ τὴν ὠμότητα τῶν εἰρηκότων δηλῶν, ὡς μηδὲ γυναικὸς πρεσβύτιδος φείσασθαι. Ἄντὶ δὲ τοῦ, Ἀποκάλυψαι τὸ κατακάλυμμά σου, Σύμμαχος, Κάλυψαι τὰ ὦτα, φησίν, ἀντὶ δὲ τοῦ, Τὸ δίκαιον ἐκ σοῦ λήψομαι· οὐκέτι μὴ παραδῶ ἀνθρώποις, ἐξέδωκεν· Ἐκδίκησίν σου λήψομαι, καὶ οὐκ ἀντιστήσεται ἐν ἐμοὶ ἄνθρωπος. Ἄντὶ δὲ τοῦ, ὁ ῥυσάμενός σε Κύριος Σαβαώθ; Ἀκύλας, ἀγχιστεύων ἡμῶν Κύριος. Ταῦτα κατὰ σοῦ, φησίν, ὥρισεν ὁ ἡμέτερος Κύριος λυτρούμενος ἡμᾶς, δηλονότι τὴν εἰς πολεμίους ἀπαγωγὴν, καθ' ἣν ἔδει διελθεῖν ἀνασυρομένην καὶ τοὺς ἐν μέσῳ τυγχάνοντας ποταμούς. Ὅτι δὲ δικαίως πέπονθε, καὶ προφήτης ἐδήλωσεν ἕτερος εἰπών· "Καθὼς ἐποίησεν, ποιήσω αὐτῇ·"

καὶ πάλιν· "Καθὼς ἐποίησας, οὕτως ἔσται τὸ ἀνταπόδομά σου." Καὶ καθόλου δέ φησιν ἡ Γραφή· "Οὐαὶ τῷ ἀνόμῳ. Πονηρὰ κατὰ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν αὐτοῦ συμβήσεται αὐτῷ." Τὸ δὲ, Οὐκέτι μὴ παραδῶ σε ἀνθρώποις, κατὰ τοὺς Ἑβδομήκοντα, δηλοῖ τὸ μηκέτι τοιούτοις ἀπανθρώποις παραδοθήσεσθαι. 2445 Ἴσως δὲ καὶ αὐτοῖς λέγει τοῖς πάλαι νικήσασι· τοῦτο δὲ πρὸς τὸν Ἰσραὴλ ῥηθὲν παρεμβέβληται. Εἶτα πάλιν πρὸς τὴν Χαλδαίαν φησὶ, Κάθισον κατανευγμένη, ἢ κατὰ Σύμμαχον, σιωπῶσα· ἢ γὰρ οὕτω μέγαν λαόν, καὶ ὡς οἰκέται χρωμένη τοῖς ἔθνεσιν, μετάγνωθι λοιπὸν ἐφ' οἷς ἔπραξας, τοσοῦτω σκότῳ παιδείας ἐκδιδομένη. Τὸ δὲ ἰσχύς βασιλείας, δέσποινα βασιλειῶν ἐξέδωκε Σύμμαχος, καὶ τὴν αἰτίαν ἐπήγαγεν, διδάσκων ὡς οὐ δεῖ τοῖς ὑπὸ Θεοῦ ταπεινουμένοις ἐπεμβαίνειν, οὐς ἐγχωρεῖ παιδευθέντας ἐλεηθῆναι. Συνωδὰ δὲ τούτοις καὶ Ζαχαρίας φησὶν· "Ἐζήλωκα τὴν Ἱερουσαλήμ ζῆλον μέγαν, καὶ θυμῷ μεγάλῳ ὀργίζομαι ἐγὼ ἐπὶ τὰ ἔθνη τὸ συνεπιτιθέμενα· ἀνθ' ὧν ἐγὼ μὲν ὀργίσθη ὀλίγα, αὐτοὶ δὲ συνεπέθεντο εἰς κακά." Σὺ δὲ, φησὶ, καὶ διηνεκῶς βασιλεύειν ὑπέιληφας, παιδεύων ταῖς παρούσαις εὐπραγίαις μὴ πεποιθῆναι, προορᾶν δὲ τὰ ἔσχατα, καὶ τὰς ὑστερον ἔσομένας μεταβολάς. Ταῦτα δὲ τῆς ὑπερηφανίας τῶν ἐν αὐτῇ βασιλευσάντων ὑπῆρχεν. Ὑφ' ἓνα δὲ αὐτῇ καιρὸν ἀπειλεῖ ἀνδρὸς στέρησιν τοῦ καθ' ὃν ἦλω βασιλεύοντος χρόνον, καὶ τέκνων τῶν ὑπ' αὐτῆς βασιλευσάντων, ἢ καὶ τῶν αὐτῆς οἰκητόρων ἐν τῇ μάχῃ πεσόντων. Οὐ διὰ τὰ προλεχθέντα δὲ σοὶ ταῦτα συμβήσεται μόνον· ἀλλ' ὅτι καὶ τὰς ἐλπίδας ἐν ἐπὶ αὐτῶν ἔθου καὶ φαρμακείαις. Προλεγόντων γάρ σοι νίκην τῶν αὐτὰ μετιόντων, πρὸς ὄγκον ἀρθεῖσα φρονήματος, ὁμοῦ καὶ τῇ δυνάμει θαρρῶσα, καὶ τὴν ἀρχὴν οὐκ οἰομένη κρείττω φανεῖσθαι τὴν Περσικὴν, ἔφασκες· Ἐγὼ εἶμι, καὶ οὐκ ἔστιν ἕτερα, ταῖς ἐκ δαιμόνων μαντείαις, καὶ ταῖς ἐξ ἄστρον θαρρήσασα. Καὶ τὴν ἐπὶ δαίμοσιν ἐλπίδα πορνείαν καλεῖ. Ἀποστατικὴ γάρ ἐστὶ Θεοῦ. Πᾶσι γὰρ ἀνθρώποις ἢ πρὸς Θεὸν οἰκείωσις κτὰ φύσιν, ἢ δὲ πρὸς δαίμονας ἀλλοτρία, τὴν τούτων πρὸς ἀνθρώπους συνουσίαν διὰ γοητείας ἐπαγομένη. Διὸ καὶ Παῦλος τῇ φαρμακείᾳ συνάπτει τὴν εἰδωλολατρείαν λέγων· "Εἰδωλολατρεία, φαρμακεία." Οὐ τοίνυν οὔτε Χαλδαῖος οὔθ' ἕτεροις τὸ εἰδωλολατρεῖν συγγνωστὸν, ἀλλ' ὀλέθριον. Ἔσται οὖν, φησὶν, ἢ πορνεία σου εἰς αἰσχύνην, ὅτ' ἂν ἢ ἐπὶ δαίμοσιν ἐλπίς διαπέση, ὧν ἢ ἰσχύς, ἀσθένεια, μήτε προλέγειν ἐχόντων, ὡς ἐγὼ σοὶ ταῦτα, μήτε βοηθεῖν δυναμένων. Ἀντὶ δὲ τοῦ, Γνωθὶ ὅτι ἡ σύνεσις τούτων ἔσται, καὶ ἡ πορνεία σοὶ αἰσχύνη, Σύμμαχος φησὶ· Καὶ ἡ γνώσις σου αὕτη ἐξηπάτησέν σε. Σύνεσις δὲ καλεῖ τὴν σοφίαν τῶν μάντεων. Διὸ φησὶ, Καὶ οὐ μὴ γνώς ἐκ μαντείας τὸν ἐπερχόμενον ὄλεθρον, ὃν καὶ βόθυνον καλεῖ, τὸ ἄφικτον τῶν ἐμπεπτωκότων δηλῶν. Παρίστησι δὲ Δανιὴλ ὅπως παρὰ Χαλδαῖος διέπρεπον μάγοι τινές, καὶ Γαζαρηνοὶ, καὶ φαρμακοὶ, καὶ οἱ τὰ τοιαῦτα σοφοὶ (οὕτω γὰρ αὐτοὺς ἐκάλουν), οἳ καὶ εὐδοκίμουν 2448 παρὰ τῷ βασιλεῖ, ὡς δι' αὐτῶν κατορθουμένης τῆς βασιλείας, οὐς φησὶ καταλήψεσθαι τὴν διὰ πυρὸς τιμωρίαν, ἠνίκά πυρίκαυστος καὶ ἡ πόλις γενήσεται, μηδὲ αὐτοῖς βοηθεῖν δυναμένους. Τινές δὲ κατ' εἰρωνείαν τὸν λόγον πρὸς τὴν Χαλδαίαν ἐδέξαντο. ἔχεις ἄνθρακας πυρὸς, ὃ ἐστὶ θερμούς ἄνδρας καὶ ζέοντας, τοὺς περὶ ὧν ὁ λόγος, ὅτ' ἂν ἐπ' αὐτοῖς καθίσῃς, ὃ ἐστὶν ἐπαναπαύση. Αὐτοὶ γὰρ ἔσονταί σοι βοήθεια. Ἦγουν ἄνθρακας, τὰς ἐπιστρεπτικὰς καὶ ὠφελίμους τιμωρίας καλεῖ. Ἐπιστραφεῖσι γάρ σοι, φησὶν, ἔσται τὰ τῆς τιμωρίας πρὸς ἀγαθοῦ τῆς παρ' ἐμοῦ τυγχανούσης Βοηθείας, εἰ καὶ τὸν πρὸ τοῦ χρόνον εἰς ματαιοπονίαν ἀνάλωσας. Ταῦτα δὲ φησὶν, ἔσται καὶ καθ' ἕκαστον τῶν ἀνθρώπων. Δι' ἑαυτοὺς τὰρ πλανηθέντες ἔξουσι τιμωρίαν, ἣν οὐ φεύξῃ μὴ μετανοήσασα. Τὸ δὲ ἐκοπίσασας, ἀντὶ τοῦ ἠσθένησας. Μεταβαλοῦσα γὰρ εἰς δαίμονας ἀπὸ Θεοῦ τὴν λατρείαν εὐάλωτος γέγονας. Ἀντὶ δὲ τοῦ· Ἐκοπίσασας ἐν τῇ μεταβολῇ σου, καὶ τὰ ἐξῆς· οἱ λοιποὶ φασιν, Οἱ ἔμποροί σου ἀπὸ νεότητός σου. Ἐκαστος εἰς τὸ πέραν ἑαυτοῦ ἐπλανήθησαν, ἐξ ὧν οὐδεὶς εὕρηταί σοι σωτήρ. Διὸ οὐκ ἔστιν ὁ σῶζων σε,

κατὰ Σύμμαχον. Τινὲς δὲ τὸ, Ἄνθρωπος καθ' ἑαυτὸν ἐπλανήθη, σοὶ δὲ οὐκ ἔσται σωτηρία, οὕτως ἐρμήνευσαν, ὡσεὶ ἔλεγεν· Πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ἀνθρωπίνως ἐπλανήθησαν, συμμέτρως ἀποστάντες Θεοῦ πάθεσιν ὑπενεχθέντες σαρκός· σὺ δὲ εἰς τοῦτο προέβης ἀνοσιότητος, ὡς μηδένα σοὶ σωτηρίας τόπον περιλειφθῆναι. ΚΕΦΑΛ. ΜΗ'. αἰά'. 9' Ἀκούσατε ταῦτα, οἶκος Ἰακώβ, οἱ κεκλημένοι ἐπὶ τῷ ὀνόματι Ἰσραὴλ, καὶ ἐξ Ἰούδα ἐξεληθόντες. Οἱ ὁμνύοντες τῷ ὀνόματι Κυρίου Θεοῦ Ἰσραὴλ. Μιμνησκόμενοι οὐ μετὰ ἀληθείας, οὐδὲ μετὰ δικαιοσύνης, καὶ ἀντεχόμενοι τῷ ὀνόματι τῆς πόλεως τῆς ἀγίας, καὶ ἐπὶ τῷ Θεῷ Ἰσραὴλ ἀντιστηριζόμενοι⁹, κ.τ.λ. Τὰ κατὰ Βαβυλωνίων εἰπὼν, ἐλεγκτικῶς πρὸς Ἰουδαίους φησὶν, ὡς Διὰ τὸ παρ' ἐμοὶ δίκαιον ἐκείνους μετέρχομαι, οὐχ ὅτι βοηθείας ὑμεῖς ἄξιοι καθεστήκατε. Οἶκον γὰρ καλεῖ Ἰακώβ, ὡς καὶ τῆς τοῦ προπάτορος ἀναξίους ἐπωνυμίας, καὶ ψιλῆς τοῦ Ἰσραὴλ προσηγορίας μετέχοντας, καὶ σπέρματος Ἰούδα σωματικοῦ. Τοῦτο γὰρ ἐξ ὕδατος. Ὡς βασιλικῶ δὲ γένει τὸν Ἰούδαν ἐπέγραψεν. Ὡς περ δὲ ψευδῶς ἐλέγοντο ταῦτα τῶν ὀνομάτων ὄντες ἀνάξιοι, οὕτως ὁμνύντες καὶ μεμνημένοι τοῦ Θεοῦ Ἰσραὴλ, τοῖς χείλεσιν αὐτὸν ἐτίμων, ἀφεστηκότες αὐτοῦ τῇ καρδίᾳ, καὶ μάτην ἐδόκουν ἐπὶ Κυρίῳ στηρίζεσθαι, ἀντεχόμενοι πόλεως ἀνακειμένης αὐτῷ. Μετὰ γὰρ τὸν Ἐζεκιάν, Μανασσῆς αὐτοὺς εἰς πᾶσαν ἀσέβειαν ἔτρεψεν, καὶ ἐν αὐτῷ καθίδρυσεν ἄγαλμα τῷ θεῷ ναῶ. Διὸ φησι πρὸς αὐτούς· "Τί ἡ ἡγαπημένη ἐν 2449 τῷ οἴκῳ μου ἐποίησε βδέλυγμα;" πολλαῖς τε προφητεῖαις ὠνείδισεν αὐτοῖς τὴν ἀσέβειαν. Διὸ πλείσταις αὐτοὺς πρὸς εὐσέβειαν ἀνακαλεῖ παρακλήσεις. Καὶ ὁ Σωτὴρ δὲ αὐτοὺς ἐπὶ σωματικῇ συγγενείᾳ φρονοῦντας ἐξήλεγχε, λέγων· "Εἰ τέκνα τοῦ Ἀβραάμ ἦτε, τὰ ἔργα τοῦ Ἀβραάμ ἐποιεῖτε ἄν." Καὶ νῦν δὲ συνεχῶς αὐτοὺς ἐκ τῶν πατέρων καλεῖ, τῆς ἐκείνων ἄγων εὐσεβείας εἰς μνήμην, ὡς ἂν ἀπωλείας μὴ ἑαυτοῖς τε καὶ τῇ πόλει παραίτιοι γένωνται. Θεὸν δὲ δείκνυσιν αὐτὸν προθεσπίζοντα, οὐκ ἐπιδεικτικῶς, ἀλλ' ὠφελῶν, ἵνα μὴ τοῖς εἰδώλοις ἐπιγράφωσι τὰ συμβαίνοντα, καὶ ὡς ἂν προγνόντες μετανοήσωσιν· ἡδύνατο γὰρ καὶ σιωπῶν τιμωρῆσασθαι Βαβυλωνίους. Καὶ τῷ Φαραῶ γὰρ προλέγων ἐπέφερον· "Ἴνα γινῶ τὸν ἐπάγοντα." Γινῶτε οὖν, ὧ ἄπιστοι, φησὶν, ὡς ὅσα διὰ τῶν πρόσθεν ἐθέσπισα προφητῶν, ὡς εἰς ἀκοὰς πολλὰς τοὺς λόγους ἐλθεῖν, εἰς ἔργον ἐξέβη. Θεοῦ γὰρ μόνον τὸ προλέγειν· καὶ μάτην ὁ Μανασσῆς διὰ μαντείας εἰδέναι σπουδάζει τὰ μέλλοντα· ἃ δὲ προέφη, φησὶν, εἰ καὶ μὴ προσέδοκας, ἀλλ' οὖν ἐξάπινα γέγονεν. Πρότερα δὲ τινες τὴν αἰχμαλωσίαν εἰρήκασιν, μεθ' ἧν ἔστι τὰ τῆ Βαβυλωνία συμβάντα δεινά. Ὡς ἀκαμπεῖ δὲ, φησὶ, καὶ ἀναισχύντῳ προεῖπον, καίπερ εἰδῶς, ὡς καὶ οὕτως εἰδώλοις τὴν τῶν συμβησομένων Βαβυλωνίοις ἐπιγράψει αἰτίαν. Ἐπεὶ, καὶ τῆς Ἱερουσαλήμ ἀλούσης, αἱ περιλειφθεῖσαι γυναῖκες, κωλύοντος Ἱερεμίου κατελθεῖν εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἀνθυπέφερον· Ἐπειδὴ διελίπομεν θύουσαι τῇ βασιλίᾳ τοῦ οὐρανοῦ, ἐπῆλθεν ἐφ' ἡμᾶς πάντα τὰ κακὰ ταῦτα. Διὸ καὶ δυσχεραίνων Ἱερεμίας φησὶ· "Κύριε, οἱ ὀφθαλμοί σου εἰς πίστιν. Ἐμαστίγωσας αὐτοὺς, καὶ οὐκ ἐπόνησαν. Συνετέλεσας αὐτοὺς, καὶ οὐκ ἐθέλησαν δεξασθαι παιδείαν." Ἴδου τοίνυν, καίπερ ὄντι τοιούτῳ, φιλόανθρωπος ὢν, προλέγω τὰ συμβησόμενα τοῖς μέλλουσί τε καταπολεμῆσαι Χαλδαίοις, ὡς ἂν τότε βοηθὸν τὸν προειπόντα καλέσεις. Μὴ οὖν ἀπάτας αὐτὸν λέγων, ὡς καὶ πρὸ τῆς ἐμῆς προφητείας εἰδωλά σοι ἐνετείλατο, τοῦτ' ἔστιν ἠπείλησαν, ἢ προαπήγγειλαν, ὡς αὐτὰ σε κακώσει. Διὰ ταῦτα γὰρ πείσει κακῶς, ὅτιπερ ἀποστάς ἐμοῦ προσετέθης αὐτοῖς. Πλὴν οὐδὲν σε τὸ προλέγειν ὀνήσειεν. Οὐ γνώση γὰρ, τοῦτ' ἔστιν, οὐ γενήσῃ σοφὸς τῇ πρὸς τὸ κρεῖττον μεταβολῇ, μὴ περιμένων τῶν σοὶ προαπειλουμένων τὸ τέλος. Ἄκουστά σοι τοιγαροῦν ἐποίησα τὰ καινά. Καινά. γὰρ ἦν, πρὸ τοῦ γενέσθαι λεγόμενα. Πάσχων τοίνυν μὴ λέξης, ὡς Πρὶν παθεῖν οὐκ ἀκήκοα, ἤγουν, ὅτι Προέγγων μὲν, ἀλλ' ἐξ εἰδώλων μαθὼν. Οὐ γὰρ ἔγνωσ οὐδὲν πρὶν ἐμὲ λέγειν αὐτά· οὐ γὰρ πεποίηκά σοι τοῦτο παρ' ἑτέρου γνωστόν. Ἴδου δὲ σε καλῶ καὶ πρὶν

ἀπειθῆσαι παράνομον. Δι' αὐτὸ γάρ σε καὶ φθάσει 2452 Οὐκοῦν διὰ φιλανθρωπίαν τῶν σοὶ συμβησομένων ἢ πρόρρησις. Καὶ παραδιδούς σε γάρ, ἐπ' ὠφελείᾳ παρέδωκα, οὐχ ὡς ἂν τις ἀνὴρ πρὸς ἴδιον κέρδος ὄρων. Παιδεύει γάρ ἔσθ' ὅτε πάθος, ὃν οὐκ ἐπαίδευσεν λόγος. Δι' ὅσοι καὶ τῶν πολεμίων τὰς συμφορὰς προηγόρευσα, πανταχόθεν ἐπιστρέφων, ἀπειλῆς, καὶ φόβω, καὶ πάθους πείρα, καὶ δυνάμει προαγορεύσεως, τῇ περὶ σέ φιλανθρωπία σέ τε πάλιν ἐλευθερῶν, καὶ τοὺς ἐχθροὺς τιμωρούμενος, καὶ, ὅτι τὴν ἐμὴν ἐβλασφήμουν θεότητα, τὴν καθ' ὑμῶν νίκην τοῖς ἰδίους θεοῖς ἐπιγράφοντες, τὴν τοῦ ὄντος τοῖς οὐκ οὔσι χαριζόμενοι δόξαν. Κάμινον δὲ πτωχείας, τὸν τόπον τῆς δουλείας ἐκάλεσεν, ἐν ᾧ τοῖς δουλεύουσιν καὶ πτωχεύειν ἀνάγκη. Δι' ὧν δὲ λέγει, δείκνυσι τὸν Ἰσραὴλ ἑαυτὸν πεπρακότα, ἀντ' ἀργυρίου. τὰς ἑαυτοῦ προέμενον ἀμαρτίας. Οὐ δι' ἐμὴν γὰρ ὑπομένεις ἀσθένειαν τοῦ τὰ ἐν Αἰγύπτῳ πρὸς τὴν σὴν ἐλευθερίαν δραματοουργήσαντος. Πῶς δὲ λέγει πεποικέναι, καθά φασί τινες, καινὰ, τοῦ Ἐκκλησιασ[τικ]οῦ λέγοντος, Καὶ οὐδὲν καινόν; Τὸ Χριστοῦ τοίνυν λέγει μυστήριον μείζον τῆς ὀρωμένης ὑπάρχον κτίσεως, ὃ καὶ ἀποκεκρυμμένον ὁ Παῦλος καλεῖ. Διό φησιν, Οὔτε ἐξ ἀρχῆς ἤνοιξά σου τὰ ὦτα. Τῶν γὰρ ἀποστόλων Χριστὸς ἠνοιξε τὰ ὦτα πρὸς τὸ καὶ συνιέναι τὰς Γραφάς. Ἀνοίγεται δὲ τὰ ὦτα, ὅτε καὶ νοῦς. Οὐ γὰρ μάτην ἀκούει. Ἔγνω γὰρ, φησὶν, ὅτι ἀθετήσεις, διὸ καὶ ἔκρυψα, καὶ ἄνομος ἐκ κοιλίας κληθήσῃ· δηλαδὴ, τῇ προγνώσει. Οὕτως ἀπηλλοτριώθησαν οἱ ἀμαρτωλοὶ ἀπὸ μήτρας. Ἔπαθες δ' ἂν καὶ πανωλεθρίαν, ἀνθ' ὧν μου τὴν δόξαν ἀνέθηκας δαίμοσιν, εἰ μὴ δι' αὐτὴν μου τὴν δόξαν φανησομένην ἐπὶ σωτηρία τοῦ κόσμου. ἱβκβ'. 9 Ἄκουέ μου, Ἰακώβ, καὶ Ἰσραὴλ, ὀνέγῳ καλῶ. Ἐγὼ εἰμι πρῶτος, καὶ ἐγὼ εἰμι εἰς τὸν αἰῶνα. Καὶ ἡ χεὶρ μου ἐθεμελίωσε γῆν, καὶ ἡ δεξιὰ μου ἐστερέωσε τὸν οὐρανόν. Καλέσω αὐτοὺς, καὶ στήσονται ἅμα, καὶ συναχθήσονται πάντες, καὶ ἀκούσονται, κ.τ.λ. Τὰς πρῶτα τοῖς διαβηλόμενοις εἰπὼν, ἐνταῦθα τοῖς κατορθοῦσιν ἐξ Ἰσραὴλ διαλέγεται. Διὸ πρόσκειται τὸ, ὃν ἐκάλεσα. Ἄν' οὗ Σύμμαχος μὲν, ὁ κλητὸς μου, Ἀκύλας δὲ, κλητέ μου, φασίν. Ἦσαν γὰρ ἐξ ἐκείνου πολλοὶ κλητοὶ, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί. Πλὴν οὐκ ἐκλεκτοὶ, πρὸς οὐδ' ὁ λόγος, ἀλλὰ κλητοί. Ὑπομιμνήσκει δὲ αὐτοὺς καὶ τῆς ἑαυτοῦ θεολογίας, ἄναρχον ἑαυτὸν λέγων. Τὸ γὰρ τοῦ πρώτου πρεσβύ 2453 τερον, καὶ ἀτελευτήτον ἀκολούθως. Οὗ γὰρ οὐκ ἔστιν ἀρχὴ, οὐδὲ τέλος. Ὅπερ οἱ λοιποὶ δηλοῦντες ἐξέδωκαν, Ἐγὼ πρῶτος, καὶ ἐγὼ ἔσχατος. Εἴρηται δέ που περὶ τοῦ Μονογενοῦς, ὅτι "Αὐτός ἐστιν ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος." "Ὁ διεσάφησεν εἰπὼν, Ἐζων καὶ ἐγενόμην νεκρός. Ἀρχὴ γάρ ἐστι ζωῆς ὁ αὐτός, καὶ ἔσχατος, ἐπεὶ ἐκένωσεν ἑαυτὸν μορφὴν δούλου λαβών. Ἄμα δὲ καὶ εἰς ἀνάμνησιν αὐτοὺς ἀναφέρει τῆς δοθείσης αὐτοῖς τιμῆς τε καὶ δόξης. Πρὸς οἰκειότητα γὰρ τὴν αὐτοῦ κέκληκεν αὐτοὺς ἐκ πάντων τῶν ἐθνῶν, κατὰ τὸ, "Ὅτε διεμέριζεν ὁ Ὑψιστος ἔθνη." καὶ τὰ ἐξῆς. Καὶ πάλιν· "Καὶ σε ἐξελέξατο Κύριος ἐκ πάντων τῶν ἐθνῶν εἶναι αὐτοῦ λαόν." Ἐχρῆν οὖν αὐτὸν μὴ ἀποστῆναι Θεοῦ καὶ προστεθῆναι δαίμοσι καὶ λατρεύειν τῇ κτίσει παρὰ τὸν Κτίσαντα. Πλὴν καὶ οὕτως οἰκτείρων αὐτοὺς καλεῖ πρὸς εὐπάθειαν τὸ, Ἄκουέ μου, βοῶν· νῦν γοῦν ἀξιῶν πεισθῆναι, καὶ τῶν ἐξ αὐτοῦ βεβαίως τυχεῖν δωρεῶν. Κατὰ γὰρ τὸν Παῦλον, ὀφείλοντες εἶναι διδάσκαλοι διὰ τὸν χρόνον, πάλιν ἐσχήκασιν χρεῖαν τοῦ διδάσκοντος αὐτοὺς τίνα τὰ στοιχεῖα τῆς ἀρχῆς τῶν λογίων τοῦ Θεοῦ. Τὸ δὲ αἴδιον, καὶ ὄντως ὄν, παρίστησι τὸ, Ἐγὼ εἰμι, συμφώνως τῷ· "Ἐγὼ εἰμι ὁ ὢν," ὡς τὴν φύσιν, οὕτω καὶ τὸ ἦθος ἀκίνητον εἶναι δηλῶν. Ὁ αὐτὸς γὰρ ὢν, ἐξ ἀγαθότητος ἔχω τὸ γνῶρισμα. δι' ἣν καὶ πάντα πρὸς τὸ εἶναι παρήγαγον, ἀντιδιαστέλλων πρὸς τοὺς οὐκ ὄντας θεοὺς, περὶ ὧν λέγεται· "Θεοὶ οἱ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν οὐκ ἐποίησαν, ἀπολέσθωσαν." Ἐπειδὴ δὲ ἐπάγει, Ἡ χεὶρ μου ἐθεμελίωσε τὴν γῆν, τοῦ Πατέρος τινὲς τὸ πρόσωπον ἔφασαν, οὗ χεὶρ ὁ Μονογενῆς ἐν ταῖς Γραφαῖς ὀνομάζεται· Μωσῆς γὰρ φησὶν· "Ἡ δεξιὰ σου χεὶρ, Κύριε, δεδόξασται ἐν ἰσχύϊ," καὶ

τὰ ἐξῆς. Καὶ ὁ Δαβίδ· "Κραταιωθήτω ἡ χεὶρ σου. Ὑψωθήτω ἡ δεξιὰ σου," οὕτω λεγόμενος ὡς πληρωτῆς τῶν τοῦ Πατέρος ἐννοιῶν, ὡς εἶναι κυρίως σοφίαν αὐτὸν τοῦ Θεοῦ, σαφηνίζουσιν τὰς πατρικὰς ἐννοίας ἐν τοῖς ὑπ' αὐτοῦ γινομένοις ἔργοις. Διὸ λέγεται ἐν Παροιμίαις· Ὁ Θεὸς τῇ σοφίᾳ ἐθεμελίωσε τὴν γῆν. Οὐχ ὡς μέρος οὖν ἡ χεὶρ, ἀλλ' ὡς τελεία, δι' ἧς αὐτὸς ἐργάζεται, ἢ ἐξ αὐτοῦ δύναμις, ἐγγυτάτη οὖσα αὐτῷ. Πῶς οὖν, φησὶ, λατρεύεις τῇ κτίσει παρὰ τὸν Κτίσαντα; Τὸ γὰρ ποιηθὲν τὴν τοῦ ποιήσαντος ἀμέτρως ὑποκάθεται δόξαν, ὡς ἀσεβεῖν τὸν τῇ προσκυνήσει πρὸς ἴσην ἄγοντα τοῦτο τῷ πεπονηκότι τιμῆν. Ἡ δεξιὰ τοίνυν μου, φησὶν, τὸν οὐρανὸν ἐστερέωσεν, ἢ, τοὺς οὐρανοὺς, κατὰ τοὺς ἄλλους ἐρμηνέας, δηλαδὴ τὰς οὐρανίους δυνάμεις, περὶ ὧν ἐπιφέρει· Καλέσω αὐτοῦ, καὶ στήσονται ἅμα. Πειθαρχοῦσι γὰρ ὡς ἂν Δεσπότη ἐστᾶσί τε 2456 συνερχόμενοι τῶν λόγων αὐτοῦ πρὸς ἀκρόασιν. Σύμφωνον τῷ κατ' ἀρχάς· "Ἄκουε, οὐρανὲ, καὶ ἐνωτίζου, γῆ, ὅτι Κύριος ἐλάλησεν." Εἰ δὲ δυνάμεις αἱ κρείττους οὕτω σὺν εὐλαβείᾳ τῷ πεπονηκότι πειθήνιοι, ἡμεῖς ὄντες ἄνθρωποι πῶς οὐ μᾶλλον τὸν θεῖον ἀναλήψεσθε φόβον; Ἀντὶ δὲ τοῦ, τίς αὐτοῖς ἀνήγγειλεν ταῦτα, ὁ Σύμμαχος ἔφησεν, τίς αὐτοῖς ἀπήγγειλεν ταῦτα; Ὁν Κύριος ἀγαπήσει, ποιήσει τὸ θέλημα αὐτοῦ. Ὁ δὲ Ἀκύλας, τίς ἐν ἀνθρώποις ἀπήγγειλεν ταῦτα; Κύριος ἠγάπησεν αὐτόν. Ὅτι γὰρ, φησὶν, αἱ τῶν οὐρανῶν δυνάμεις καλούμεναι πρὸς τὴν τῶν αὐτοῦ λόγων ἀκρόασιν ὑπακούουσι παριστάμεναι, αὐτὸς ἀπήγγειλε Κύριος, καὶ διὰ τὴν ἀγάπην τὴν πρὸς σὲ φανερόν σοι πεποίηκεν. Ἦγουν κατὰ τὸν Ἀκύλαν καὶ Σύμαχον, Ὁ ἀγαπητὸς τοῦ Πατέρος καὶ Μονογενῆς, αὐτὸς ἀπήγγειλεν ἀνθρώποις, ὅς καὶ τὸ θέλημα τοῦ Πατέρος ἐνεργήσει, τὰ προλεχθέντα κατὰ Βαβυλῶνος ἐπάξων, ὅτε καὶ τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν ἐπάνοδον ἐργάσεται τοῦ λαοῦ. Τινὲς δὲ τὸ, Καλέσω αὐτοὺς, καὶ στήσονται ἅμα, περὶ τῶν ἐξ Ἰσραὴλ εἰρησθαί φασιν. Ὡς ἡδέως ἂν ἐπυθόμην συνηγμένων αὐτῶν, τίς ἄλλο αὐτοῖς Θεὸς τὴν ἐκ τοῦ πολέμου προμεμήνυκε συμφορὰν, ὡς ἐγὼ διὰ τῶν προφητῶν μου τὰ κατὰ μέρος ἐδήλωσα· καὶ τῶν ἐμῶν καταφρονήσαντες λόγων, τὴν τῶν κακῶν ἀνεμείνατε πείραν. Τίς οὖν ὑμῖν ἢ ὄνησις τῆς ἐκ δαιμόνων μαντείας οὐδὲν προεγνωκυίας τῶν ὕστερον; Τινὲς δὲ φασὶ, τοὺς μέγα φρονούντας τῶν ἐθνικῶν παρεῖναι προτρέπεται, καὶ πρὸς νοῦν ἐκλαβεῖν, ὡς οὐδεὶς αὐτοῖς τὰ μετὰ χρόνους ἐσόμενα προὔλεγεν. Αὐτὸς δὲ ἦν ὁ Θεὸς ὁ καὶ προλέγων τὰ δυσχερῆ, καὶ μετατιθεμένων ἀνακαλούμενος. Διὸ καὶ προὔλεγεν ἐπιστρέφων τῷ φόβῳ. Εἶτα δείκνυσιν, ὡς οὐ μνησικακῶν αὐτοῖς, ἀγαπῶν δὲ τούναντίον ἅπερ ἠθέλον, ἔπραξε. Τοὺς γὰρ Χαλδαίους θλίβοντάς τε καὶ ἐπιτιθεμένους αὐτοῖς, τὸν Θεὸν ἠβούλοντο διαφθεῖραι, ὃ δὴ καὶ πεποίηκεν, οὐκ ἀνταποδιδούς ὡς δικαίους, δι' ἀγαθότητα δὲ χαρισάμενος, καίπερ ἡμαρτηκότας ἀγαπῶν. Διὸ καὶ πρὶν παθεῖν ὑμᾶς, προεῖπον ἐκείνων τὴν ἔφοδον, ἵνα μετανοήσαντες ἄπρακτον ταύτην ποιήσητε. Οὐς μὴ πειθομένων, εὐώδωσα καθ' ὑμῶν, παιδεύων ὑμᾶς ἀμετανόητα πλημμελήσαντας. Τινὲς δὲ τὸν Κύρον εὐωδῶσθαι κατὰ Χαλδαίων εἰρήκασιν φειδοῖ τῶν Ἑβραίων, καθ' ὧν ἐπεδείξαντο τὴν ὠμότητα. Ταῦτα μὲν οὖν κτὰ καιρὸν ποιήσω τὸν μέλλοντα. Ὑμεῖς δὲ ταῦτα μεμαθηκότες οὐκ ἐν κρυφῇ λαλούμενα, σὺν πολλῇ δὲ τῇ παρρησίᾳ, ἤκετε πρὸς με σπεύδοντες· καὶ γὰρ ὅτε ταῦτα ὁ Πατὴρ ἐβουλεύετο παρ' αὐτῷ ἡμῖν. Καὶ νῦν δὲ αὐτὸς ὁ Πατὴρ, καὶ τὸ Πνεῦμα τῆς ἀγιωσύνης αὐτοῦ πρὸς κατόρθωσίν με τῶν ὑπ' αὐτοῦ διωρισμένων ἀπέστειλεν. Πῶς δὲ οὐκ ἐν κρυφῇ προαπήγγειλε, 2457 διὰ τῶν προφητῶν εἰπὼν ἐναργῶς· "Ὅτω λέγει Κύριος τῷ χριστῷ μου Κύρῳ, οὗ ἐκράτησα τῆς δεξιᾶς," καὶ τὰ ἐξῆς· Καὶ οὐκ αὐτοῦ ἦν ἔργον τῆς Βαβυλῶνος ἢ αἵρεσις, ἀλλὰ τῆς ἐμῆς ἀντιλήψεως. Μεταξὺ δὲ, φασὶν, ἐστὶ τοῦ Κύρου φωνή, τὸ, Κύριος ἀπέσταλκέ με καὶ τὸ Πνεῦμα αὐτοῦ. Τὸ δὲ, Καὶ νῦν, δηλοῖ ὡς εἰ καὶ μὴ τι τῶν συμβεβηκότων προαπηγγέλθη παρὰ Θεοῦ, ἀλλ' ἰδοὺ νῦν καὶ Κύρος αὐτὸς ὡμολόγηκεν ὑπὸ Θεοῦ συνηρηγῆσθαι τῶν ὄλων. Ταῦτα γὰρ εἰρησθαι περὶ αὐτοῦ παρὰ τῶν αἰχμαλώτων μαθῶν, ἀναγνοὺς τε τὴν

προφητεΐαν, γράμματι χρῆται βασιλικῶ ἐν Ἑσδρα κειμένω, καὶ λέγοντι· "Τάδε λέγει ὁ βασιλεὺς Περσῶν Κύρος· Ἐμὲ ἀνέδειξε βασιλέα τῆς οἰκουμένης ὁ Κύριος τοῦ Ἰσραὴλ ὕψιστος," καὶ τὰ ἐξῆς. Τινὲς δὲ τὸ, Κύριος ἀπέσταλκέ με, καὶ τὸ Πνεῦμα αὐτοῦ, ἀπὸ προσώπου τοῦ προφήτου λελέχθαι φασιν, Ὅτι καὶ πρῶην ὑμῖν οὐκ ἐν γωνία λελάληκα, καὶ νῦν οὐδὲν ἦττον ἐκ Θεοῦ πεμφθεὶς ἦκω πρὸς ὑμετέραν ὠφέλειαν, περὶ τῶν αὐτῶν πολλάκις λαλῶν, Θεοῦ μὲν πέμποντος, ὑπηχούντος δὲ τοῦ Πνεύματος τοῦ ἁγίου. Ἄκουε τοίνυν, ὦ Ἰσραὴλ, ἃ σε διδάσκει ὁ ῥυσάμενός σε Κύριος. Μέμνητο τοῦ Θεοῦ σου, Ταῦτα γάρ σοί φημι ὑπὲρ τοῦ εὐρεῖν ὁδὸν σωτηρίας, ὃς εἰ καὶ τὴν ἀρχὴν ἐπέισθης, ἀπείρατος ἦσθα κακῶν. Ἐπλήθους δ' ἂν ἐν εἰρήνῃ καὶ δικαιοσύνῃ τῶν ἐντεῦθεν καλῶν ποταμηδόν σοι ῥεόντων καὶ ἄλλων ἐπ' ἄλλοις, ὡς κυμάτων θαλάττης. Ἦγουν, ἀνανταγώνιστον εἶχες δύναμιν, ὡς ποταμοὶ τε καὶ θάλατται. Ἦν δ' ἂν σου καὶ τὸ σπέρμα, φησὶν, ἀναρίθμητον, πολεμίων ἐφόδοις οὐ δαπανώμενον. Τὸ δὲ χροῦς τῆς γῆς, κέγχροι γῆς ἐξέδωκαν οἱ λοιποὶ. Σωματικὰ δὲ λέγεται πρὸς σωματικούς. Ἀξίως δὲ Θεοῦ νοοῖτο σπέρμα Ἰσραὴλ, περὶ οὗ τὸ ῥηθέν· "Εἰ μὴ Κύριος Σαβαώθ ἐγκατέλιπεν ἡμῖν σπέρμα, ὡς Σόδομα ἂν ἐγενήθημεν," δηλοῦντος τοὺς ἐξ Ἰουδαίων πιστεύσαντας. Πατέρες γὰρ τῶν ἄλλων ἐγένοντο τοὺς προσιόντας ἀναγεννήσαντες οἱ οὐκ ἐξ αἱμάτων, ἀλλ' ἐκ Θεοῦ ἐγεννήθησαν. Εὐλογον οὖν ἀλληγορεῖν. Σωματικῶς γὰρ Ἰουδαῖοι καὶ παραβαίνοντες τὰς ἐντολὰς ἐπληθύνθησαν, ὡς τὸ ῥητὸν μᾶλλον ἀρμόσαι τῷ νοητῷ μεθ' ὑποστολῆς λέγων, εἰ τὰς ἐντολὰς ἐτήρησαν τῶνδε τυχεῖν. Οὐδὲν γὰρ μέγα τὸ σωματικῶς σκωλήκων δίκην πληθύνειν. Τινὲς δὲ τὸ, Δέδεικά σοι τοῦ εὐρεῖν σε τὴν ὁδὸν εἰρησθαί φασιν, ὡς τῶν ἐξ Ἰσραὴλ λεγόντων· Πῶς ὑπὸ σὲ τελούντες τοιαῦτα πεπόνθαμεν οἱ πάλαι ῥυσθέντες ἐκ Φαραῶ διὰ τῆς σῆς ἀμάχου ῥοπῆς; Ἐδειξά σοι γὰρ, φησὶν, ὁδὸν σωτηρίας, τὸν νόμον· 2460 ὃν εἶπερ ἤθελες εὖ πράττειν, ἐφύλαττες. Νῦν δὲ παραβάς, καὶ πρὸς εἰδωλολατρείαν τραπεῖς, παρεδόθης ἐχθροῖς· καὶ οὐδὲ οὕτω παγγενεὶ δι' ἐμὴν φιλανθρωπίαν ἐξωλοθρεύθητε. Τετήρηται γὰρ πανταχοῦ τὸ κατάλειμμα τῷ Ἰσραὴλ. Διό σοι καὶ νῦν ἐκ Βαβυλῶνος ἐξίεναι φημί, μὴ σὺν φόβῳ καὶ ὑπίως, σπουδῆ δὲ κεχημένῳ πολλῇ, καὶ φωνῇ ἐυφροσύνης βοῶντι. Ὡς γὰρ ἡ ἐξ αἰγύπτου γέγονεν ἕξοδος πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν ἐμφανῆς (Φαραῶ μὲν ἀνθισταμένου, πληττομένων δὲ τῶν Αἰγυπτίων, πρὸς ὃν φησὶν· Εἰς τοῦτο ἐξήγειρά σε, ὅπως ἐνδείξωμαι ἐν σοὶ τὴν δύναμίν μου), οὕτως ἐχρῆν μηδὲ τὴν ἐκ Βαβυλῶνος λύτρωσιν γενέσθαι σιγῆ, δοξολογεῖν δὲ τὸν λυτρωτὴν. "Φωνὴ γὰρ ἀγαλλιάσεως καὶ σωτηρίας ἐν σκηναῖς δικαίων." Ἐχρῆν γὰρ ἐν διηγέσεως τρόπῳ δοξολογεῖν κατὰ τὸν μέγαν Δαβὶδ· "Εὐδόκησας, Κύριε, τὴν γῆν σου, ἐπέστρεψας τὴν αἰχμαλωσίαν Ἰακώβ. Ἀφήκας τὰς ἀνομίας τῷ λαῷ σου, ἐκάλυψας πάσας τὰς ἀμαρτίας αὐτῶν." Ἐαυτὸν δὲ δεικνύς ἐκεῖνον ὄντα τὸν Δι' ἐρήμου πάλαι διαγαγόντα τὸν Ἰσραὴλ, φησὶν, ὡς Εἰ πάλιν ἐδεήθης σχιζομένης πέτρας πρὸς ὕδατος χορηγίαν, ἦν ἂν σοι καὶ τοῦτο εἰς τὴν Ἰουδαίαν βαδίζοντι. Μὴ γενόμενον δὲ καθ' ἱστορίαν, οὕτω τινὲς ἠλληγόρησαν. Τοῖς αἰχμαλωσίας ἠλευθερωμένοις τῆς νοητῆς περὶ ὧν ἔλεγεν ὁ Χριστὸς, Εὐαγγελίσασθαι πτωχοῖς ἀπέσταλκέ με, κηρύξαι αἰχμαλώτοις ἄφεςιν, τὸ λογικὸν νόμα τῆς ἀληθινῆς ἐκδίδοται πέτρας. Ἡ δὲ πέτρα ἦν ὁ Χριστὸς, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, ὃς καὶ φησὶν· "Ὅσ᾽ ἂν πῆ ἐκ τοῦ ὕδατος οὐ ἐγὼ δώσω, ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ῥεύσουσιν ὕδατος ζῶντος." Ὡς ἂν δὲ μὴ νομίσωσιν οἱ ἐν αὐτοῖς ἀσεβεῖς καὶ δι' αὐτοὺς γεγενῆσθαι τῆς ἀφέσεως τὴν ὑπόσχεσιν, καὶ τὴν ἐξ αὐτῆς εὐφροσύνην, τούτων αὐτοὺς ἀλλοτρίους ἀπέφηνεν. Τινὲς δὲ ἀσεβεῖς τοὺς Βαβυλωνίους εἰρησθαί φασιν, οἱ παραδοθέντες κολάσει χαίρειν οὐκ εἶχον, τῶν λελυτρωμένων χαϊρόντων. Τινὲς δὲ φασιν, ἵνα μὴ διὰ τὴν τῶν ῥηθέντων ἡδονὴν ὑπτιάσαντες ραθυμῆσωσιν, ὡς πάντως αὐτῶν τευξόμενοι, κἂν ἀσεβεῖς ᾖσιν, ἅπαξ εἰρηκότος Θεοῦ, φόβον αὐτοῖς ὑπὲρ ἀσφαλείας ἐπήρητησεν. Καὶ πῶς γὰρ ἂν τις εὐφραίνοιτο τοῦ τῆς χαρᾶς στερηθεῖς

χορηγοῦ; Αἱ γὰρ ἐπαγγελίαι τοῖς φυλάττουσι βέβαιοι. Τοῦ Θεοῦ γὰρ ἡ πρόγνωσις ἐξ ἀνάγκης ἀρετὴν οὐ ποιεῖ. Ἴδου γὰρ προέγνω τὸν Ἰακώβ ἀγαθὸν γεννησόμενον. Καὶ γέγονεν δι' ἑαυτὸν ἀγαθός, οὐχ ὅτι προέγνωστο. Διὸ καὶ εὐλογῆται. Δεῖ οὖν μὴ ῥαθυμεῖν, Θεοῦ τὸ μέλλον προλέγοντος. Τὸ δὲ, Ἔξελθε ἐκ Βαβυλῶνος, καὶ τόπον καὶ τρόπον ἀμείβειν παρακελεύεται μηδὲν ἐπαγομένους ἦθος Χαλδαϊκόν, οἰωνισμού τε καὶ μαντείας, καὶ πάσης εἰδώλων καθαρεύοντας πλάνης. Τοῦτο δὲ καὶ ἐπὶ πάντων ἀρμόσειε τῶν ἐθνῶν. Τινὲς δὲ τὸ, προσαγὰ 2461 γετε πρὸς με καὶ ἀκούσατε ταῦτα, Χριστοῦ πρόσωπον τὸ λέγον εἶναι φασιν, ὡς ἂν αὐτοῖς τὴν δι' ἑαυτοῦ σωτηρίαν δηλώσειεν. Καὶ τὸ, Οὐκ ἀπ' ἀρχῆς ἐν κρυφῇ λελάληκα; Μὴ οὐκ ἐκ παλαιοῦ, φησι, προεῖπον ἐπικεκαλυμμένως ταῦτα διὰ προφητῶν ἀπὸ τοῦ καιροῦ γενέσθαι; αὐτὸ, ἐκεῖ εἶμι, πρηνὴ γενέσθαι τὴν ἑαυτοῦ παρουσίαν ὁρατῶς, γεγονέναι λέγει ταύτην παρὰ Θεῶ κατὰ τὸν προορισμὸν πρὸ καταβολῆς κόσμου. Καὶ νῦν Κύριος ἀπέσταλκέ με, καὶ τὸ Πνεῦμα αὐτοῦ. Τὸ γὰρ αἰεὶ παρὰ Θεῶ, τοῦτο νῦν ὁρατῶς ἐν κόσμῳ γίνεται. Κατὰ δὲ τὸ ἀνθρώπινον ἢ ἀποστολή. Θεὸς γὰρ αἰεὶ πάρεστι πᾶσιν. Ἀπεστάλθαι δὲ καὶ παρὰ τοῦ Πνεύματος λέγεται, καθὸ ἐκ Πνεύματος ἀγίου γεννᾶται. Τινὲς δὲ τοῦ αὐτοῦ προσώπου φασὶ τό· Ἡ χεὶρ μου ἐθεμελίωσε τὴν γῆν, καὶ ἡ δεξιὰ μου τὸν οὐρανὸν ἐστερέωσεν. Καὶ τὸ, Νῦν Κύριος ἀπέσταλκέ με καὶ τὸ Πνεῦμα αὐτοῦ, ὅπερ δημιουργὸν τὸν ἐπὶ γῆς ἐλθόντα παρίστησιν. ΚΕΦΑΛ. ΜΘ'. αἰγ'. 9' Ἀκούσατέ μου, νῆσοι, καὶ προσέχετε, ἔθνη. Διὰ χρόνου πολλοῦ στήσεται, λέγει Κύριος. Ἐκ κοιλίας μητρός μου ἐκάλεσε τὸ ὄνομά μου, καὶ ἔθηκε τὸ στόμα μου, ὡς μάχαιραν ὀξεῖαν, καὶ ὑπὸ τὴν σκέπην τῆς χειρὸς αὐτοῦ ἔκρυψέ με. Ἔθηκε με ὡσεὶ βέλος ἐκλεκτὸν, καὶ ἐν τῇ φαρέτρᾳ αὐτοῦ ἔκρυψέ με, καὶ εἶπέ μοι· Δοῦλός μου εἶ σὺ Ἰσραὴλ, καὶ ἐν σοὶ ἐνδοξασθήσομαι, κ.τ.λ. Τὰ κατάλληλα τοῖς Ἰουδαίοις εἰπὼν, ἐπὶ τὴν τῶν ἐθνῶν αὐτῆς μετέρχεται κλήσιν, καὶ τοῦ Σωτῆρος τὴν ἐπιφάνειαν. Διὸ τὰς Ἐκκλησίας ἀνακαλεῖται νήσους εἰπὼν, ὡς ἀλμυροῖς τοῦ βίου καὶ τῶν πειρασμῶν περικλυζόμενας τοῖς κύμασι. Τίνων δὲ αἱ νῆσοι δηλῶν ἐπιφέρει καὶ, Προσέχετε ἔθνη, μήποτε νομισθῆ πρὸς Ἰουδαίους ὁ λόγος. Καὶ ὁ μέγας δὲ λέγει Δαβίδ· "Ὁ Κύριος ἐβασίλευσεν, ἀγαλλιάσθω ἡ γῆ. Εὐφραίνεσθωσαν νῆσοι πολλαί." Τί δὲ λέγει τοῖς ἔθνεσι, μὴ κατὰ τὸν τῆς προφητείας καιρὸν τῶν πραγμάτων προσδοκῆσαι τὴν ἔκβασιν, μετὰ χρόνον δὲ πλεῖστον; Στήσεται δὲ, λέγει, ἢ τὸ ἐπαγγελθὲν, ἢ τὸ προφητευόμενον. Τὸ δὲ διὰ χρόνου μακροῦ, μακρόθεν ἐξέδωκαν οἱ λοιποὶ τοῖς πρὸ αὐτῆς ἀποδόντες τὴν λέξιν. Οὕτω γ' οὖν Σύμμαχος, Καὶ ἀκροᾶσθε, ἔθνη, μακρόθεν, ἐρμήνευσεν. Σκόπει δὲ ὡς τὰ νῦν ὁ Κύριος λέγει, καὶ περὶ ἐτέρου Κυρίου διὰ τῶν ἐξῆς διαλέγεται, γέννησίν τε λέγων ἑαυτοῦ, καὶ δουλείαν, καὶ τὰ τοιαῦτα λέγων. Κύριος ἐκ γαστρὸς ἐκάλεσέ με, ἐκ κοιλίας μητρός μου ἀνέμνησε τὸ ὄνομά μου. Τὰ μὲν γὰρ πρὸ τῆς ἐνανθρωπήσεως ὀνόματα πρόσφορα τῇ θεῖα φύσει, Θεὸς καὶ 2464 ζῶη, καὶ φῶς, σοφία, καὶ δύναμις, καὶ τὰ τοιαῦτα. Τὸ δὲ Χριστὸς, καὶ Ἰησοῦς, καὶ, Μεθ' ἡμῶν ὁ Θεὸς, μετὰ τὴν οἰκονομίαν ἀρμόδια. Ἔλεγεν γὰρ ὁ Γαβριὴλ τῇ Παρθένῳ, "Καὶ τέξῃ υἱὸν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν." καὶ τὴν σημασίαν δηλῶν ἐπήγαγεν. "Αὐτὸς γὰρ σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν." Τὸ δὲ, Μεθ' ἡμῶν ὁ Θεὸς, ἀπὸ τῆς φύσεως καὶ τῆς οἰκονομίας ἐρρέθη, ὡς ἀπὸ τῆς ἐνεργείας τὸ Ἰησοῦς. Διὸ καὶ τοῖς ποιμέσιν ἐλέχθη, ὅτι Ἐτέχθη σήμερον Σωτῆρ, ὁ ἔστι Χριστὸς Κύριος, ἐν πόλει Δαβίδ· Χριστὸς δὲ, ὡς κεχρισμένος, ὁ δὴ πρὸ τῆς οἰκονομίας οὐχ ἤρμωσεν. Τεθῆναι δὲ φησι τὸ στόμα αὐτοῦ ὡς μάχαιραν ὀξεῖαν. Καὶ ἀλλαχοῦ γὰρ φησι· "Καὶ ἐν πνεύματι διὰ χειλέων ἀνελεῖ ἀσεβῆ." Ὡς μάχαιραν οὖν φησιν ὀξεῖαν τμητικὴν τε καὶ ἀφοριζουσαν τοὺς ἀξίους Θεοῦ ἀπὸ τῶν μὴ τοιούτων. Φησὶ γὰρ ἐν Εὐαγγελίῳ· "Μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον εἰρήνην βαλεῖν ἐπὶ τὴν γῆν. Οὐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην, ἀλλὰ μάχαιραν," καὶ τὰ ἐπὶ τούτοις. Καὶ τὸ εὐαγγελικὸν δὲ κήρυγμα, μάχαιρα κατὰ τῆς τοῦ διαβόλου τυραννίδος ἐγένετο. Δέδωκε δὲ ἡμῖν καὶ

τὴν τοῦ πνεύματος μάχαιραν, ὃ ἐστὶ ρῆμα Θεοῦ, δι' οὗ τοῖς ἐπιβούλοις ἀντανιστάμεθα δαίμοσι. Καὶ ἀλλαχοῦ δέ φησιν ὁ προφήτης· "Ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐπάξει ὁ Θεὸς τὴν μάχαιραν τὴν ἀγίαν, τὴν μεγάλην, ἐπὶ τὸν δράκοντα ὄφιν σκολιὸν, καὶ ἀναιρεῖ τὸν δράκοντα." Ἀρμώσει δὲ καὶ τοῖς ἀγίοις ὁ λόγος. Τῷ γ' οὖν λόγῳ τοῦ στόματος αὐτοῦ Πέτρος ἀνεῖλεν Ἀνανίαν τε καὶ Σάπφειραν. Καὶ εὐχή δὲ Ἐζεκίου τὸν Ῥαψάκην ἐτρέψατο. Τυφλὸν δὲ λόγῳ καὶ Παῦλος τὸν Ἐλύμαν ἐποίησεν. Ἐπὶ τούτοις φησὶν, Ἐπὶ τὴν σκέπην τῆς χειρὸς αὐτοῦ ἔκρυσέ με, τὴν πολλοὺς λανθάνουσαν τῆς ἐν σαρκὶ παρουσίας οἰκονομίαν ὑπαινιζάμενος. Τέθειται δὲ καὶ βέλος ὑπὸ τοῦ Πατέρος ἐκλεκτὸν, ἵνα τιτρώσκη τοὺς ἀξίους τῶν ἑαυτοῦ κέντρων (κατὰ τὴν λέγουσαν ψυχὴν, "Τετρωμένη ἀγάπης ἐγὼ"), ὃ καὶ αὐτὸ, ὡς ἐν φαρέτρᾳ λανθάνει τῇ σαρκὶ, ἦν ἀνεῖληφεν, τοῖς ἀξίοις μόνοις ὀρώμενον. Τινὲς δὲ τὸ, Ἐπὶ τὴν σκέπην τῆς χειρὸς αὐτοῦ ἔκρυσέν με, δηλοῦν ἔφασαν ἀχώριστον εἶναι τοῦ Πατέρος τὸ Υἶόν, καὶ τὸ γέγονεν ἄνθρωπος, ἄληπτόν τε καὶ ἀκαταγώνιστον ἔχειν τὴν φύσιν, ὅπερ αὐτῷ καὶ κατὰ τὴν οἰκονομίαν ἐσώζετο, λέγοντος τοῦ Δαβίδ· "Οὐκ ὠφελήσει ἐχθρὸς ἐν αὐτῷ, καὶ υἱὸς ἀνομίας οὐ προσθήσει τοῦ κακῶσαι αὐτὸν," καὶ τὰ ἐφεξῆς. Πλεῖστα δὲ τὰ τοῦ Θεοῦ κατὰ καιροὺς ἐγένετο βέλη. Ἐκλεκτὸν δὲ βέλος καὶ ὑπὲρ πάντα Χριστὸς, ἐν προγνώσει τοῦ Πατέρος, ὡς ἐν φαρέτρᾳ κρυπτόμενος, ἐπὶ γῆς τὰς πονηρὰς δυνάμεις κατατρώσας ἠφάνισεν. Εἶπεν δέ μοι, φησὶ, δούλός μου εἶ σύ, Ἰσραὴλ· κατὰ τὸ σῶμα, τὸ ἐκ δούλων, δούλος, καὶ κατὰ τὸ γένος, τὸ ἐξ Ἰσραὴλ, Ἰσραὴλ ὁ 2465 Χριστός. Ὡς δὲ Θεοῦ δύναμις δι' ὧν ἐργάζεταιδοξάζει τὸν οὗ ἐστὶ δύναμις, ἐν μορφῇ δούλου γενόμενος, καίτοι κατὰ φύσιν ὑπάρχων Υἱὸς, ᾧ κάμψει πᾶν γόνου ἐπιγείων καὶ καταχθονίων, καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσεται, ὅτι Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς δόξαν Θεοῦ Πατέρος. Τινὲς δὲ πρὸς τὸν λαὸν, Ἰσραὴλ εἰρήσθαι νομίσαντες φασὶ· Δείκνυσιν ὅτι δι' ἀγαθότητα μόνην ηὐδόκησε Δεσπότης καλεῖσθαι τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ ἐν αὐτῷ δοξασθῆναι, διὰ τε τῶν κατ' Αἴγυπτον τεράτων, καὶ τῶν ἐφεξῆς γεγονότων. Οἱ δὲ αὐτοὶ καὶ τὸ, Κενῶς ἐκοπίασα, ἐκ τοῦ προφήτου λελέχθαι φασὶν, ὡς πολλὰ μὲν ἐν τῷ κηρύττειν παθόντος, μὴ ὠφελήσαντος δὲ τῶν ἀκουσάντων μηδένα. Ἄλλ' ὁ Θεὸς μοι, φησὶ, τὴν κατ' ἀξίαν τῶν πόνων ἀποδίδωσιν ἀμοιβήν. Λέγεται δὲ τοῦτο, φασὶ, καὶ περὶ ἐκάστου λαμβάνοντος αἴσθησιν, ὡς μάτην τὸν καιρὸν ἐν ταῖς τοῦ βίου φαντασίαις ἀνάλωσεν. Οἰκειότερον δ' ἂν ἐπὶ τοῦ Σωτῆρος λαμβάνοιτο, ὅς ἀκούσας τῶν εἰρημένων ἀπεκρίνατο, Καὶ πῶς, ὦ Πάτερ, ἐν ἐμοὶ δοξασθήσῃ, ὃ ποτὲ πολλὰ καμῶν ὑπὲρ τῆς τῶν ἀνθρώπων σωτηρίας, οὐδὲν ἦνυσσα πλέον, ἐναπομεινάντων τῇ ἀπιστίᾳ πολλῶν τε ἄλλων, καὶ τῶν ἐκ περιτομῆς; περὶ ὧν ἔλεγεν· "Οὐκ ἀπεστάλην εἰ μὴ εἰς τὰ ἀπολωλότα πρόβατα οἴκου Ἰσραὴλ," οἷγε πρὸς τῷ ἀπειθεῖν, καὶ ἐσταύρωσαν, ὡς εἰρήσθαι καὶ παρὰ τῷ Ψαλμῷ δῶ· "Τίς ὠφέλεια ἐν τῷ αἵματί μου, ἐν τῷ καταβαίνειν με εἰς διαφθοράν;" Ἄλλ' ἐκεῖνοι μὲν ταῦτα. Ἡ δὲ κρίσις μου παρὰ τῷ Κυρίῳ. Ἐγὼ γὰρ τὰ παρ' ἑμαυτοῦ πράξας ἐναντίον τοῦ Θεοῦ μου, τὸ πατρικὸν ἐτελείωσα βούλημα. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἡ κρίσις ἐξενήνεκται παρ' αὐτοῦ. Ἐξεβλήθησαν γὰρ τῆς πρὸς αὐτὸν οἰκειότητος. Τὰ δὲ ἔθνη γέγονε κληρὸς Θεοῦ. Τὴν κρίσιν δὲ ταύτην καὶ διὰ τῆς παραβολῆς ὁ Κύριος ἔδειξε, περὶ τῶν γεωργῶν λέγων τῶν τὸν κληρονόμον ἀπεκτονότων, οὓς καὶ ἀπολέσας, ἐτέροις τὸν ἀμπελῶνα γεωργοῖς ἐξέδωκεν, οἵτινες ἀποδώσουσιν αὐτῷ τοὺς καρπούς ἐν τοῖς καιροῖς αὐτῶν. Οὗτοι δὲ ἦσαν τῶν Εὐαγγελίων οἱ κήρυκες, ἐφ' ὧν αἱ νεφέλαι καθῆκαν ὑετοὺς αἱ κελευσθεῖσαι μὴ βρέχειν ἐπὶ τὸν Ἰουδαϊκὸν ἀμπελῶνα, ἐφ' ὧν οὐκ ἀκάνθας, ἀλλὰ σταφυλὰς ἐτρέψθησεν ὁ Χριστὸς, λεγόντων ἡμῶν, ὅτι Ὁ Κύριος δώσει χρηστότητα, καὶ ἡ γῆ ἡμῶν δώσει τοὺς καρπούς αὐτῶν. Καὶ ἄλλως δὲ τὸν πόνον ὁ Παῦλος αὐτοῦ καὶ τὴν κρίσιν δηλοῖ λέγων· "Ὅς ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων, οὐχ ἄρπαγμὸν ἠγήσατο, τὸ εἶναι ἴσα Θεῷ, ἀλλ' ἑαυτὸν ἐκένωσεν μορφὴν δούλου λαβῶν, ὑπήκοος γεγωνῶς τῷ Πατέρι, μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ. Διὸ καὶ

ὑπερύψωσεν αὐτόν, φησὶ, τὸ ὄνομα δούς τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα, ἵνα ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ πᾶν γόνου κάμψη." 2468 Ταῦτα δὲ κατὰ σάρκα νοήσεις. Φύσει γὰρ Θεὸς ὁ Υἱός, οὐ κοπιῶν, οὐκ ἀμοιβὴν ἀντὶ κόπων δεόμενος. Εἶτα πάλιν ἀνθρωποπρεπεῖ κεχρημένος φωνῇ, δούλον ἑαυτὸν ἐκ κοιλίας πεπλάσθαι φησὶ, καθὸ μὲν Υἱός, μὴ πλαττόμενος· καθὸ δὲ δούλος, τὴν δούλην σάρκα φορῶν. Πῶς γὰρ ἂν, εἰ φύσει δούλος ἦν ὁ Υἱός, εἰς δουλείαν ἐλέγετο πλάττεσθαι; Δῆλον οὖν ὡς κατὰ φύσιν ὑπάρχων ἐλεύθερος. Τοῦτο γὰρ καὶ ἐν τῇ τοῦ διδράχμου συνεισφορᾷ πρὸς τὸν Πέτρον φησὶν, "Ἄρα, λέγων, ἐλεύθεροί εἰσιν οἱ υἱοί." Τοιγαροῦν, τὸ ἐκ κοιλίας προσέθηκεν, ὡς ἂν δειχθῆ τῆς δουλείας ὃ τε χρόνος καὶ τρόπος τῇ κατὰ σάρκα γεννήσει διοριζόμενος. Καὶ τῆς δουλικῆς πλάσεως τὴν αἰτίαν διοριζόμενος, ἐπήγαγεν τοῦ συνάγειν τὸν Ἰακώβ. Οὐκοῦν εἰ μὴ διὰ τούτους, οὐκ ἂν ἐπλάσθη ἐν τῇ ἀπλάστῳ μένων θεότητι. Καὶ τούτους γὰρ μετὰ τῶν ἄλλων ὁ Σατανᾶς ἐκ Θεοῦ διεσκέδασεν, ἢ εἰδωλολατροῦντας, ἢ ἐντάλματα ἀνθρώπων διδάσκοντας. Ἄλλ' ἐχθροὺς ὄντας ὁ Χριστὸς διήλλαξε τῷ Πατέρι, πρὸς ὅπερ αὐτοὺς καὶ Ἡσαΐας ἐκάλει, Ποιήσωμεν εἰρήνην, αὐτῷ λέγων, ποιήσωμεν εἰρήνην οἱ ἐρχόμενοι. Καὶ οἱ μαθηταὶ δὲ κεκράγασιν· "Ἐπὲρ Χριστοῦ πρεσβεύομεν, ὡς τοῦ Θεοῦ παρακαλοῦντος δι' ἡμῶν." καὶ πάλιν, "Θεὸς γὰρ ἦν Χριστῷ κόσμον ἑαυτῷ καταλλάσσων." Νοοῖτο δ' ἂν Ἰσραὴλ καὶ Ἰακώβ οὐ μόνον ἐκ περιτομῆς, ἐφ' οὓς καὶ ἀπεστάλθαι φησὶν λέγων· "Εἰς ὁδὸν ἐθνῶν μὴ πορεύεσθε." Ἀλλὰ καὶ πᾶς ὁ σωθεὶς διὰ πίστεως. "Οὐ γὰρ ὁ ἐν τῷ φανερῷ μόνον Ἰουδαῖος," καὶ τὰ ἐξῆς. Τοιγαροῦν καὶ μεταξὺ τοῦ λόγου παρεμβέβληται πρόσωπον τῶν διὰ πίστεως σωζομένων ὁμολογούντων, ὅτι πρὸς αὐτὸν συναχθήσομαι, καὶ τὰ τούτοις ἐπόμενα. Δοξάζονται δὲ καὶ τὸ λαμπρὸν αὐχμημα τῆς υἰοθεσίας λαμβάνοντες, καὶ αὐτὸν ἰσχύν ἔχουσι πρὸς τὴν τῶν πρακτέων κατόρθωσιν. Τινὲς δὲ καὶ τὸ, συναχθήσομαι, καὶ τὰ ἐπ' αὐτῷ, περὶ Χριστοῦ λαβόντες, τὸ πῶς ἀρμόττει παρέλιπον. Ἄλλοι δὲ καὶ εἰς τὸν προφήτην εἰρήκασιν δύνασθαι νοηθῆναι, σημαῖνον ἀνάκλησιν τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ τῶν διασπαρέντων ἐπισυναγωγῇ. Κατὰ ἀναγωγὴν δὲ, καὶ ἐπὶ τὸν Σωτῆρα τὴν τῶν δικαίων πηγὴν, ὥσπερ οὖν καὶ ὁ περὶ κακῶν λόγος εἰς τὸν ἀρχέκακον ἀναφέρεται. Πρὸς δὲ τὸν Σωτῆρά φησὶν ὁ Πατὴρ, Μέγα σοὶ ἐστὶ τοῦ κληθῆναί σε παῖδά μου ἢ δούλόν μου, κατὰ τοὺς λοιπούς. Μέγα γὰρ ἔργον ὡς ἀληθῶς, τοῦ πρὸς δουλείαν πλασθέντος Υἱοῦ, τὸ μορφήν δούλου λαβεῖν πρὸς σωτηρίαν ἧς ἐδημιούργησεν ἀνθρώπου φύσεως. Διὸ καὶ δοξάζεται, ὡς οὐχ ἀρπαγμὸν ἠγησάμενος τὸ εἶναι ἴσα Θεῷ. Καὶ ἄλλως δὲ μέγα ὡς ἀνθρώπῳ, μικρὸν δὲ ὡς Θεῷ, τοῦ στήσαι, φησὶ τὰς φυλὰς Ἰακώβ. Διὸ καὶ πρώτοις ἐκήρυττεν αὐτοῖς αἰχμαλώτοις οὔσι τὰς ψυχὰς ἄφεςιν, καὶ τυφλοῖς ἀνάβλεψιν. Ἐπειδὴ δὲ τὴν χάριν ἡρνή 2469 σαντο, ἀκολούθως ἐπήνεγκεν· Ἴδου τέθεικά σε εἰς φῶς ἐθνῶν. Καὶ οἱ λοιποὶ δὲ οὕτως ἐξέδωκαν. Διὸ τῆς παρουσίας προφητείας ἀρχόμενος ἔλεγεν· Ἀκούσατέ μου, νῆσοι, καὶ προσέχετε, ἔθνη· ἔδει γὰρ ἀκοῦσαι τὰ ἔθνη τό· Ἴδου τέθεικά σε εἰς φῶς ἐθνῶν. Οὐ γὰρ ἐχρῆν τὴν τοσαύτην οἰκονομίαν ἀποτυχεῖν, ἀπειθήσαντος Ἰσραὴλ, καὶ τὸ σκότος ἠγαπηκότος. Καίτοι τῶν προφητῶν ὁ μὲν τις ἔφασκε πρὸς αὐτούς· "Φωτίζου, φωτίζου, Ἱερουσαλήμ. Ἥκει γὰρ σου τὸ φῶς," καὶ τὰ ἐπὶ τούτῳ· ὁ δὲ, "ἀνατελεῖ ὑμῖν τοῖς φοβουμένοις με ἥλιος δικαιοσύνης." Λοιπὸν τοῖς ἔθνεσι προσφωνῶν ἐπάγει, Οὕτως λέγει Κύριος. Ἄγνοοῦσι δὲ τίς ὁ Κύριος, φησὶν· Ὁ ῥυσάμενος τὸν Ἰσραὴλ. Ἠκούσατε γὰρ πῶς ἐξ Αἰγύπτου πάλοι τούτους διέσωσεν. Ἄλλοι δὲ πρὸς τοὺς ἐκ περιτομῆς εἰρησθαι τοῦτό φασιν, ὡς ὁ πάλοι σε ῥυσάμενος ἐντέλλομαί σοι, ὡς ἂν μὴ προσκόψῃς τῷ λίθῳ τοῦ προσκόμματος. Ἀγιάσατε τὸν φαυλίζοντα τὴν ψυχὴν αὐτοῦ. Ὅσω γὰρ ἑταπείνωσεν ἑαυτὸν μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ· τοσοῦτῳ δοξάσατε, καὶ αγιάσατε αὐτόν· εἰ δὲ πρὸς τὰ ἔθνη λέγοιτο, διαμαρτύρεται μὴ ταυτὸ τοῖς Ἰουδαίοις παθεῖν. Τὸ δὲ αγιάσατε, σεπτὸν καὶ ἅγιον ὑπολάβετε. Ἔτι γὰρ ὄντων ἡμῶν ἀμαρτωλῶν, ὑπὲρ ἀσεβῶν ἔπαθεν ὁ

λέγων· "Ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τίθησιν ὑπὲρ τῶν προβάτων." Ὁμολογείσθω τοίνυν ἅγιος, ὃ μόνω πρέπει Θεῶ. Οὐσιῶδες γὰρ ἐπ' αὐτοῦ τὸ τοῖς ἄλλοις ἐπισυμβαῖνον ἐκ τῆς αὐτοῦ μετοχῆς· ἐπεὶ καὶ φῶς ὢν λέγει· "Ὑμεῖς ἐστε τὸ φῶς τοῦ κόσμου τούτου." Καὶ λέγοντες δὲ τὸ, "Ἀγιασθήτω τὸ ὄνομά σου," οὐχ ἁγιασμοῦ προσθήκην αἰτοῦμεν αὐτῷ γενέσθαι, ἀλλ' ἵνα τὸν ἀληθῶς ἅγιον πάντες ὁμολογήσαντες, ἐν μεθέξει τῆς ἀγιωσύνης αὐτοῦ γενησώμεθα. Προσέθηκε δὲ τὸν βδελυσσόμενον ὑπὸ τῶν ἔθνῶν, τῶν ἀπίστων δηλονότι. Βδελύττονται γὰρ, καὶ τὸν θάνατον αὐτοῦ διασύρουσι. Καὶ παραδοθέντα δὲ τῷ Πιλάτῳ τῶν στρατιωτῶν τινες αὐτὸν ἐβδελύττοντο καταπτύοντές τε καὶ παίοντες, ἐν διασυρμῷ τε βοῶντες· "Χαῖρε, ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων." Διὸ τῶν δούλων τῶν ἀρχόντων ἐπήγαγεν. Ἴσως δὲ καὶ τῶν κοσμοκρατόρων τοῦ σκότους φησὶν, οἷς δουλεύουσιν οἱ τὸν Χριστὸν βδελυττόμενοι. Πλὴν ἀναλάμψει, φησὶ, καὶ μέχρι βασιλέων αὐτῷ προσκυνήσουσιν, οἵτινες ὄψονται αὐτὸν, οὐ πάντως σωματικοῖς ὀφθαλμοῖς, ἀλλὰ νῶ καὶ καρδίᾳ. Προσκυνήσουσι δὲ μάλιστα καὶ πάντες, ὅτ' ἂν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ τοῦ Πατέρος αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ, καὶ καθίση ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ κρίνων ζῶντας καὶ νεκρούς. Προσκυνήσουσι δὲ αὐτῷ ἕνεκεν τοῦ Πατέρος αὐτοῦ· δοξάζεται γὰρ ὡς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὅτι πιστὸς ἐστὶν ὁ ἅγιος Ἰσραὴλ ὁ ἐκλεξάμενος αὐτὸν, τοῦτ' ἔστιν αἰεὶ καὶ ὡσαύτως ἔχων. Πιστὸν γὰρ οὐδὲν ἐν κτίσμασι τοῖς ὑποκειμένοις μεταβολῇ. Ὁ δὲ Πατὴρ ἐξελέξατο τοὺς δι' Υἱοῦ 2472 κεκλημένους. "Οὓς γὰρ ἔγνω, φησὶ, καὶ προώρισεν συμμόρφους τῆς εἰκόνης τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ," οἱ ἡγίασαν τὸν φαυλίζοντα τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τοῖς τῆς ἀνθρωπότητος μὴ προσκόψαντες μέτροις. Ἀντὶ δὲ τοῦ, ἐξελεξάμην σε, ὃς ἐξελέξατό σε Σύμμαχος ἐξέδωκεν. Κυρίως μὲν οὖν, φασὶ τινες, ταῦτα εἰς τὸν Χριστὸν ἀναφέρεται. Νοοῖτο δ' ἂν καὶ ἐπὶ τοῦ προφήτου. Ἐξουδένωσεν γὰρ ἑαυτὸν, ὀδυρόμενος τὰς τοῦ λαοῦ διὰ τὰ πλημμελήματα συμφοράς. Καὶ προσαχθεὶς ἐν σάκκῳ τε καὶ γυμνὸς περιήρχετο, παρὰ τῶν ὀρώντων ἐξουδενούμενος, ταπεινὰ φρονῶν τε ἅμα, καὶ τῶν μελλόντων εἰκῶν αὐτοῖς παθημάτων γινόμενος. Ἄλλ' ὅμως καὶ οἱ τοῖς ἄρχουσιν ἐξυπηρετούμενοι, τοῦτον ἐχλεύαζον. Ὅν ἅγιον ὄντα τιμῆς, φησὶν, ἀξιώσατε. Παρὰ τισὶ δὲ τὸ ῥητὸν κεῖται τῷ βδελυκτῷ ἔθνους, καὶ, φασὶ, τοῦ Ἰσραὴλ· διὸ καὶ πρὸς τὰ ἔθνη μετέβη. Καὶ πάλιν τὸ ῥητὸν τῷ δούλῳ ἐξουσιαζόντων καὶ φασὶν· ὑπετάγη γάρ· καὶ ἐξελεξάμην σε, ἔχων, φασὶ, τὴν ἀόρατον ὑπεροχὴν κατὰ φύσιν ἐκ τῶν ὀρατῶν. Καὶ ἐξ ἀνθρώπων ἐκλεκτὸς γίνεται, δι' ἣν εἶχεν ὁμοιότητα πρὸς ἡμᾶς. Εἶτα πρὸς τὸν Σωτῆρά φησὶν ὁ Πατὴρ, Καιρῷ δεκτῷ ἐπήκουσά σου. Πάσχων μὲν γὰρ ἐβόα· "Ἥλει, Ἥλει, λαμασαβαχθανί." Εἶθ' ὡς ἀνανεύοντα τὸν Πατέρα ἐώρα, ἐπήγε· "Πάτερ, εἰ μὴ δυνατόν παρελθεῖν αὐτὸ, γενηθήτω τὸ θέλημά σου. Ταύτην οὖν τὴν εὐχὴν μετὰ τὸν θάνατον δεχόμενος ὁ Πατὴρ, τὸν καιρὸν δεικνύς τῆς ἀναστάσεως φησὶν· Ἐν καιρῷ δεκτῷ ἐπήκουσά σου. Τινὲς δὲ μεμφάμενοι τὴν παροῦσαν ἐξήγησιν, ὡς ἀπίθανον, τὸν Υἱὸν ἀποτυχεῖν τῆς εὐχῆς πεπλάσθαι τὴν εὐχὴν κατ' οἰκονομίαν φασὶν, ἐπεὶ καὶ πρὸ ταύτης ἦδει μὴ ἄλλως τὸν θάνατον καταργηθῆσόμενον, εἰ μὴ δι' ὃν ὑπέστη σταυρὸν τε καὶ θάνατον. Ἡ οὖν παραίτησις, τῆς Ἰουδαίων μαιφονίας κατηγορεῖ, ἀβούλητον αὐτῷ δεικνῦσα τὸ πάθος διάτοι τὸ δυσκλεές. Ἀλλὰ καὶ οὕτω γέγονε θελητὸν ἐπὶ τῷ καταργῆσαι τὸν θάνατον. "Καὶ τοῦτο δηλοῖ τὸ, Καταβέβηκα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, οὐχ ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμὸν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με," καὶ τὰ ἐξῆς. Εἰς δέον οὖν τῇ μαιφονίᾳ τῇ ἐκείνων ἐχρήσατο πρὸς σωτηρίαν τοῦ κόσμου. Καὶ τύπος δὲ, φασὶν, ἡμῖν γέγονεν μὴ ἀναπίπτειν ἐν πειρασμοῖς, ἀλλὰ δεῖσθαι Θεοῦ. Τοῖς οὖν προλαβοῦσι συνάπτοντες τὸ ῥητὸν, πρὸς τοὺς ἐξειλεγμένους εἰρησθαί φασὶ τό· Καιρῷ δεκτῷ ἐπήκουσά σου. Προέγνωστο μὲν γὰρ πρὸ καταβολῆς κόσμου τὸ Χριστοῦ μυστήριον, ἐπέλαμψε δὲ καθ' οὓς ἠδύοκῃσε καιροὺς ὁ δυνάστης. Τὸν οὖν τῆς ἐνανθρωπήσεως καιρὸν ἡμέραν καλεῖ, καθὰ καὶ ὁ θεῖος Ἀπόστολος· "Ἴδου νῦν καιρὸς εὐπρόσδεκτος. Ἴδου ἡμέρα

σωτηρίας." Περὶ ἧς φησι καὶ Δαβίδ· "Αὕτη ἡ ἡμέρα, ἦν ἐποίησεν ὁ Κύριος." Ἐπὶ τούτοις φησί· Καὶ ἔδωκά σε εἰς διαθήκην ἔθνων τοῦ καταστῆσαι τὴν γῆν, κληρονομήσαι κληρονομίας 2473 ἐρήμους· ἢ κατὰ Σύμμαχον Ἄνεγεῖραι τὴν γῆν, καὶ κληροδοτῆσαι κληροδοσίας ἠφανισμένας. Τοιαῦται δὲ ἦσαν αἱ τῶν ἀθέων ψυχαί, ἔρημοι Θεοῦ, καὶ ἀληθῶς ἠφανισμένοι. Ἦσαν δὲ καὶ σειραῖς ἀμαρτημάτων δεσμώτιδες. Καὶ ποτε σκότος, νῦν δὲ φῶς ἐν Κυρίῳ. Τὴν οὖν τοιαύτην κατέστησε γῆν τεθορυβημένην κακοῖς. Ἦγουν, πάντας τοὺς ἐπὶ γῆς καὶ τῆς ἐπικειμένης ἀπήλλαξε ζάλης, καὶ κληρὸν ἴδιον ἐποίησατο, μόνον ἔχων πάλαι τὸν Ἰσραήλ. Τοὺς δὲ δεσμῶν καὶ σκότους ἠλευθερωμένους εὐαγγελίζεται, λέγων· Ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς βοσκηθήσονται. Ὅδοι δὲ καὶ τρίβοι, ἃς διώδευσαν οἱ πάλαι θεοσεβεῖς, αἱ θεῖαι Γραφαί· ἦγουν, αἱ τῶν ἀρετῶν ἐπιτηδεύσεις ἄβατοι τοῖς ἐξ ἔθνων ὑπάρχουσαι πρότερον, ἐν αἷς βοσκόμενοι πάντες λογικῆς τροφῆς ἀπολαύουσιν, ἦν καὶ νεμόμενοί φασι· Κύριος ποιμαίνει με, καὶ οὐδὲν με ὑστερήσει, καὶ τὰ τούτοις ἐπόμενα. Πῶς οὖν [οὐκ] ὑπομένουσιν ἔτι ψυχῆς πείναν, ἢ δίψαν, ἃς εἶχον πάλαι μὴ νόμῳ, μὴ προφήταις παιδαγωγούμενοι; Μεταβαλὼν δὲ τις κατὰ Χριστὸν, ἐν εὐτροφίᾳ γίνεται νοητῇ, λέγοντος Ἡσαΐου· "Αὐτὸς οἰκῆσει ἐν ὑψηλῷ σπηλαίῳ πέτρας ἰσχυρᾶς. Ἄρτος αὐτῷ δοθήσεται, καὶ τὸ ὕδωρ αὐτοῦ πιστόν. Ἄλλ' οὐδὲ ὁ φλογμὸς τοῦ βίου πατάξει αὐτούς, λεγόμενος καύσων καὶ ἥλιος. Γέγονε γὰρ αὐτοῖς σκεπαστῆς ὁ Χριστὸς ὁ καὶ πάλαι νεφέλη σκεπάσας τὸν Ἰσραήλ. Σύμφωνον τούτῳ τὸ τοῦ Ἀποστόλου ῥητόν· "Δυνατὸς δὲ ὁ Θεὸς ὃς οὐκ ἑάσει ὑμᾶς πειρασθῆναι ὑπὲρ ὃ δύνασθε." Καὶ αὕτη τοῦ ἔλεοῦντος ἡμᾶς ἢ παράκλησις. Καὶ διὰ πηγῶν, φησὶν, ὑδάτων ἄξει αὐτούς. Πολλαὶ δὲ πηγαὶ Ἰσραήλ, καὶ πηγαὶ σωτηρίου, αἱ μὲν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, αἱ δὲ τῆς Καινῆς. Οὐδὲν δὲ δύσβατον αὐτοῖς τὴν σωτήριον ὁδοιποροῦσιν ὁδόν. Ἔφη γὰρ ὁ προφήτης καὶ πρότερον· "Καὶ πᾶσα φάραγξ πληρωθήσεται," καὶ τὰ ἐπὶ τούτῳ. Καὶ πάλιν "Ὁδὸς ἀσεβῶν εὐθεῖα ἐγένετο." Ἦγουν ὁμαλίζεσθαι τὰ σκολιὰ καὶ ἀνώμαλά φησι τῶν ἠθῶν. Εἶτα τοὺς κεκλημένους πανταχόθεν ἤξιν τῆς οἰκουμένης φησὶ, τῶν τεσσάρων κλιμάτων μνησθεῖς. Τὸ γὰρ πόρρωθεν, τὸ νότιον δηλοῖ τῶν μεσημβρινῶν τόπων ἡμῖν ἀκατάληπτον. Ἡ δὲ θάλασσα τὴν ἐσπέραν δηλοῖ, δυτικωτέρα τῆς Ἰουδαίας ὑπάρχουσα. Ὡσπερ οὖν τὴν ἀνατολὴν ἢ Περσῶν παρίστησι γῆ. Δηλοῖ δὲ τάχα, φασὶ, τοὺς προσκυνήσαντας Μάγους αὐτῷ. Τοῦτο γὰρ δηλοῦν, καὶ τὸ, "Δοθήσεται αὐτῷ ἐκ τοῦ χρυσοῦ τῆς Ἀραβίας." Νῦν γὰρ Ἀραβίαν τὴν Περσῶν χώραν σημαίνεσθαι. Εἶτα πρὸς ἑορτὴν τὴν κτίσιν ἐπὶ τοῖς σεσωσμένοις καλεῖ· δι' οὐρανοῦ μὲν, τὰς ἐκεῖ δυνάμεις, αἱ καὶ ἐφ' ἐνὶ χαίρουσιν ἀμαρτωλῶ μετανοοῦντι. Διὰ γῆς δὲ, τοὺς ὅσοι περ ἐν αὐτῇ καὶ προσεδόκων, καὶ τῆς θεοφανείας ἠξίωνται. Οὕτω καὶ Συμεὼν εὐφραίνόμενος ἔλεγεν· "Νῦν 2476 ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου, Δέσποτα," καὶ τὰ ἐξῆς. Προεστιαθεῖς δὲ, φασὶν, ὁ προφήτης τῇ μελλούσῃ πάντων σωτηρίᾳ, συνευφραίνεσθαι αὐτῷ νοητὰ καὶ αἰσθητὰ πάντα προτρέπεται. Εἰ γὰρ στένειν ἢ κτίσις ἐπὶ τοῖς ἡμετέροις λέγεται κακοῖς, ἀκόλουθον ἐπὶ σωζομένοις εὐφραίνεσθαι. Ὅρη δὲ λέγει λογικὰς δυνάμεις ἠρμένας ὑψοῦ, ἢ τῶν Εὐαγγελίων τοὺς κήρυκας. Χριστὸν γὰρ ἀγγέλλοντες νοητῆς εὐφροσύνης ἐπλήρουν τὴν γῆν. Ἄντι δὲ τοῦ ῥηξάτωσαν τὰ ὄρη εὐφροσύνην· ὁ Σύμμαχος· Ἰλαρευθήσεται ὄρη ἐπὶ πᾶσιν. Ὁ δὲ Ἀκύλας· κελαδήσατε, ὄρη, αἴνεσιν ἔλεξαν. Εἴποισ δ' ἂν τὰ ὄρη δηλοῦν οἰκειότερον ψυχὰς ἐπὶ γῆς μὲν ἔτι βιούσας, σφόδρα δὲ πρὸς ὕψος ἠρμένας διὰ τῆς τῶν ἀρετῶν κατορθώσεως. Ταπεινοὺς δὲ ἠλημένους φησὶ τοὺς προδεδηλωμένους ἐκ τῶν τεσσάρων κλημάτων, οὓς ἐκ τῆς διαβολικῆς ὁ Χριστὸς τυραννίδος ἐρρύσατο, θείου Πνεύματος μετόχους ἀπεργασάμενος. Ταπεινοὺς δὲ, ἢ ὡς τεταπεινωμένους ἀμαρτήμασι πρότερον, καὶ νεύσαντας εἰς γῆν τῷ φρονήματι. Ἡ ὡς ὑποκύψαντας τῷ Χριστῷ τὸν αὐχένα, τῶν ἀνθισταμένων αὐτῷ ὑψούντων κέρας καὶ λαλούντων ἀδικίαν κατ' αὐτοῦ. ἰδ' κ'. 9 Εἶπε δὲ Σιών· Ἐγκατέλιπέ με Κύριος, καὶ ὁ Κύριος

ἀπελάθετό μου. Μὴ ἐπιλήσεται γυνὴ τοῦ παιδίου αὐτῆς, ἢ τοῦ μὴ ἐλεῆσαι τὰ ἔκγονα τῆς κοιλίας αὐτῆς; Εἰ δὲ καὶ ταῦτα ἐπιλάθοιτο γυνή, ἀλλ' ἐγὼ οὐκ ἐπιλήσομαί σου, εἶπε Κύριος. Ἴδου ἐπὶ τῶν χειρῶν μου ἐζωγράφησά σου τὰ τεῖχη, κ.τ.λ. Ἦδη προεῖρηται ὡς κατὰ τρόπους τρεῖς προσήκει νοεῖν τὴν Σιών καὶ τὴν Ἱερουσαλήμ· ἢ αἰσθητῶς· ἢ κατὰ τὸ θεοσεβῆς τῶν ἐπὶ γῆς ὄντων πολιτεύμα· ἢ κατὰ τὴν ἐν οὐρανοῖς ἀγγελικὴν πολιτείαν, περὶ ἧς φησὶν ὁ Παῦλος· "Ἡ δὲ ἄνω Ἱερουσαλήμ ἐλευθέρα ἐστὶ." Καὶ, "Οὐ γὰρ προσεληλύθατε Σιών ὄρει," καὶ τὰ ἐξῆς. Νῦν οὖν ὁ λόγος περὶ τοῦ θεοφιλοῦς πολιτεύματος, ὃ πάλαι μὲν παρ' Ἰουδαίοις συνίστατο. καθαιρεθὲν δὲ μεταβέβληται εἰς τὴν ἐξ ἔθνων Ἐκκλησίαν. Περὶ νήσων γὰρ καὶ τῶν ἔθνων διελέγετο, οἷς ἀκολούθως φησὶν· εἰ καὶ καθήρηται τὸ θεοσεβῆς παρ' Ἰουδαίοις πολιτεύμα, μὴ λεγέτω, Ἐγκατέλιπε Κύριος. Καὶ τῷ τῆς μητρὸς παραδείγματι τὸ τῆς λήθης ἀδύνατον ἔδειξε. Θεοῦ γὰρ ὄντες οἷον γεννήματα, εἰ παύσαιτο τῆς περὶ ἡμῶν προνοίας, καὶ τοῦ εἶναι παυσόμεθα. Καὶ τὴν ἔννοιαν ἐπεξεργάζεται λέγων· Ἴδου ἐπὶ τῶν χειρῶν μου ἐζωγράφησά σου τὰ τεῖχη. Ὁ δὲ Σύμμαχος ἀντὶ τοῦ ἐζωγράφησα, ἐστηρίξα σε φησὶν· ὁ δὲ Ἀκύλας· Ἴδου ἐπὶ τῶν ταρσῶν ἠκρίβωσά σε. Ὁ δὲ Θεοδοτίων· Διεχάραξά σε. Χεῖρες γὰρ ὡς ἀληθῶς, τοῦτ' ἔστιν ἐνέργειαι Θεοῦ, τὴν τοιαύτην οἰκοδομοῦσι πόλιν, τοὺς τύπους τῆς κατὰ Θεὸν πολιτείας ἐγχαράττουσαι ταῖς τῶν ἀνθρώπων ψυχαῖς. Ὁ δὲ καὶ αὐτὸς ὁ τῆς ἑαυτοῦ πόλεως οἰκοδόμος ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος ἐδίδαξε λέγων· "Ἐπὶ τὴν πέτραν οἰκοδομήσω μου τὴν Ἐκκλησίαν." Ἡ δὲ πρὸς 2477 τρα ἦν ἄλλοις αὐτὸς, ἐφ' ἧν οἱ πρῶτοι θεμελίοι κατεβλήθησαν, περὶ ὧν εἴρηται· "Ἐποικοδομηθέντες ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῶν ἀποστόλων καὶ προφητῶν, ὄντος ἀκρογωνιαίου Χριστοῦ Ἰησοῦ." Ὅτι δὲ αἱ τοῦ Θεοῦ ἐνέργειαι χεῖρες εἴρηται τῇ Γραφῇ, δηλοῖ τὸ, "Αἱ χεῖρές σου ἐποίησάν με, καὶ ἔπλασάν με." "Ὅτι αὐτοῦ ἐστὶν ἡ θάλασσα, καὶ τὴν ξηρὰν αἱ χεῖρες αὐτοῦ ἔπλασαν." Καὶ ἄλλοι· "Καὶ ἔργα τῶν χειρῶν σου εἰσὶν οἱ οὐρανοί." Τινὲς δὲ διὰ τὴν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ διάτρησιν τῶν χειρῶν λέγουσιν. Ὑπὲρ ἡμῶν γὰρ παθῶν, πῶς ἂν ἡμῶν ἐπιλάθοιτο; Τὸ γὰρ ὄλον πάθος ἐκ μέρους ἐδήλωσεν. Εἴποις δ' ἂν καὶ ἄλλως. Φασὶν ὡς ἐν ταῖς τοῦ Πατέρος χερσὶν πάντες εἰσὶν οἱ πιστεύσαντες. Ἐλεγε γὰρ ὁ Χριστὸς περὶ τῶν ἰδίων προβάτων, ὡς "Οὐδεὶς ἀρπάσει αὐτὰ ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ Πατέρος μου," τὴν ἐκεῖθεν σκέπην δηλῶν. Τεῖχη δὲ τῆς Ἐκκλησίας οἱ τοῦ Χριστοῦ μαθηταὶ καὶ ἀπόστολοι, ὧν οὐ λαμβάνει λήθην. Ἐγγράπτο γὰρ αὐτῶν ἐν οὐρανοῖς τὰ ὀνόματα τῇ βίβλῳ ζώντων ἐγκείμενα. Προηγουμένως μὲν γὰρ τῆς Ἐκκλησίας τεῖχος ἐστὶν ὁ Χριστὸς, ὡς περὶ καὶ φῶς· ἐν μεθέξει δὲ αὐτοῦ γεγονότες οἱ μαθηταὶ τούτων ἐκάτερον λέγονται. Τινὲς δὲ τὰ παρόντα νοήσαντες αἰσθητῶς, ὡς παρόντα, φασὶ, λέγει τὰ μέλλοντα. Πάντα γὰρ αὐτῷ πάρεστι, καὶ προδιαγράφει τὴν μέλλουσαν, μετὰ τὴν ἐκ Βαβυλῶνος ἄλωσιν, τῶν τειχῶν οἰκοδόμησιν, εἰς ἣν ἀπήχθης, φησὶ, παιδευόμενος, οὐ τῆς ἐμῆς προνοίας ἐκπεπτωκώς. Τοιγαροῦν οἱ καθελοῦντες οἰκοδομήσουσι, τῶν σῶν ἐξανιστάμενοι τόπων· εἰ δὲ καὶ πίστιν ἔχεις, ὄρα καὶ τοὺς εἰς σὲ συναχθήσεσθαι μέλλοντας. Ὅψις γὰρ, ὡς εἶπεν, ἢ τῶν πιστῶν ἀκοή, καθὰ καὶ ἢ τῶν προφητῶν. Καὶ Μιχαίας γὰρ φησὶν· "Ἴδου θεωρῶ τὸν λαὸν διεσκορπισμένον ἐν τοῖς ὄρεσιν, ὡς πρόβατα ποιμένα μὴ ἔχοντα." Φησὶν οὖν ὡς ἔξεις τοὺς οἰκίτορας, ὡς κόσμον τινὰ νυμφικόν. Οὐκ ἄρα, φασὶ, τὸ κοσμεῖσθαι νύμφας ἀπόβλητον πρὸς κίνησιν πόθου συνεχόντος τὴν τῆς συζυγίας ἐνότητα, ἦν ἀδύνατον ἀγάπης συνεστᾶναι χωρὶς. Ἀλλὰ τὴν ἱστορίαν ἀφέντες, ἐπὶ τὴν πρώτην ἐξήγησιν ἀναδράμωμεν. Ἐπεὶ γὰρ ἐν βραχεῖ χρόνῳ ἢ ἐξ ἔθνων Ἐκκλησία συνέστη, πεπτωκός τοῦ παρ' Ἰουδαίοις θεοσεβοῦς πολιτεύματος, ἐπάγει· Ταχὺ οἰκοδομηθήσῃ, ὑφ' ὧν καθηρέθης. Ὡς γὰρ Ἰουδαίων ἄρχοντες τῆς καθαιρέσεως αὐτῆς γεγονάσιν αἴτιοι, λέγοντες· "Ἡμεῖς οἶδαμεν ὅτι Μωσεὶ λελάληκεν ὁ Θεὸς, τοῦτον δὲ οὐκ οἶδαμεν πόθεν ἐστὶ" οὕτω ἄλλοι ἐξ αὐτῆς ἦσαν οἱ ἀπόστολοι, τῆς οἰκοδομῆς τῆς νέας ὄντες ἐργάται· αὐτοὶ δὲ οἱ τὴν Ἰουδαϊκὴν

ἐθελοθρησκείαν καθηρηκότες, οἷος ὁ Παῦλος λέγων· "Εἰ γὰρ ἂ κατέλυσα, ταῦτα πάλιν οἰκοδομῶ," τὴν νέαν Σιών κατὰ τὴν εὐαγγελικὴν συνεστήσαντο πο 2480 λιτείαν. Περὶ ὧν φησι καὶ Δαβίδ· "Καταστήσεις αὐτοὺς ἄρχοντας ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν." Ἔτεροι δὲ παρὰ τούτους δηλοῦνται διὰ τῶν ἐξῆς, οἱ ἐρημώσαντες μὲν τὴν Σιών, οὐ μὴν καὶ οἰκοδομήσαντες. Περὶ ὧν φησι, καὶ οἱ ἐρημώσαντες ἐκ σοῦ ἐξελεύσονται· ὁ καὶ καθ' ἱστορίαν ἐσώζετο, μετὰ τὴν ἐξ ἔθνῶν Ἐκκλησίαν τοῦ τῶν Ἰουδαίων ἔθνους ἐκπεπτωκότες τῆς αἰσθητῆς Ἱερουσαλήμ, πρὸς τῷ καὶ τοῦ θεοσεβοῦς πολιτεύματος ἐκπεσεῖν. Μετὰ ταῦτα προσωποποιεῖ καθάπερ τινὰ νύμφην ἐπὶ πλήθει τέκνων κομῶσαν πρὸς ἣν φησιν· Ἄρον κύκλω τοὺς ὀφθαλμούς σου, καὶ ἴδε πάντας. Καὶ, "Ὅτι πάντας αὐτοὺς, ὡς κόσμον, ἐνδύσει. Τίνας δὲ πάντας καὶ πόθεν ἐδίδαξε προειπών·" Ἰδοὺ οὗτοι πόρρωθεν ἤξουσιν περὶ τῶν τεσσάρων κλιμάτων, εἰπὼν οὐς καὶ κόσμον τῆς τοῦ Χριστοῦ νύμφης Ἐκκλησίας καλεῖ. Ψυχαῖς γὰρ αὐτὴ κοσμίαις σεμνύνεται, τὰς αὐτῶν ἀρετὰς, καὶ τὰ πνευματικὰ τούτων χαρίσματα, ἀντὶ λίθων τιμίων περικειμένη. Διόπερ αὐτὴν ἱματισμῷ περιχύσω καὶ πεποικιλμένῳ κεκοσμηθῆσθαι φησὶν ἢ Γραφῇ ὡς ἕκαστον ἐξ αὐτῆς εὐχαριστοῦντα λέγειν· "Ἀγαλλιάσθω ἡ ψυχὴ μου ἐπὶ τῷ Κυρίῳ· ἐνέδυσσε γὰρ με ἱμάτιον σωτηρίου καὶ χιτῶνα εὐφροσύνης· ὡς νυμφίῳ περιέθηκέ μοι κόσμον, καὶ ὡς νύμφη περιέθηκέ μοι μίτραν." Τινὲς δὲ τὸ παρὸν ῥητὸν δηλοῦν ἔφασαν τὴν ἐπ' ἐσχάτου τῶν ἐξ Ἰσραὴλ σωτηρίαν, ὅτ' ἂν τὸ πλήρωμα τῶν ἔθνῶν εἰσέλθῃ. Εἰτά φησι, Καὶ τὰ ἔρημά σου στενοχωρήσει. Ἀντὶ γὰρ τῶν ἐκ περιτομῆς, τὸ τῶν ἔθνῶν ἀντεισενήνεκται πλήθος. Ἀνθ' ὧν φησιν· Οἱ καταπίνοντές σε, μακρυνθήσονται· ψευδοπροφήται δηλονότι, καὶ καθηγηταὶ τοῦ λαοῦ, περὶ ὧν ἔλεγεν· Οἱ καταπίνοντες τὸν λαόν μου ὄλω τῷ στόματι. Εἰτα τοὺς υἱοὺς τῆς Ἐκκλησίας εἰσάγει τόκον αἰτοῦντας διὰ τὸ πλήθος πλατύτερον, οἵτινες ἦσαν ἐν ἀπωλείᾳ τὸ πρότερον. Ὅθεν φησὶν οὐς ἀπώλεσας, ὧν τὸ πλήθος θαυμάζουσα, τὴν ἐκ τῶν Ἰουδαίων ἀτεκνίαν ὁμολογεῖ λέγουσα· Ἐγὼ δὲ ἄτεκνος καὶ χήρα. Εἰ δὲ περὶ τῶν ἔθνῶν νοοῖτο, δηλοῖ τὴν προτέραν αὐτῶν πρὶν κληθῆναι κατάστασιν. Σύμφωνον δὲ τῷ, ποιήσον μοι τόπον, τὸ "Πλάτυνον τὸν τόπον τῆς σκηνῆς σου. Καὶ [τὰς δέριες] τῶν αὐλαίων σου πῆξον. Μὴ φείσῃ, ἔτι εἰς τὰ δεξιὰ, καὶ εἰς τὰ ἀριστερὰ ἐκπέτασον." Τοῦτο δὲ καὶ τῆς παρὰ Μωσεῖ σκηνῆς τὰ μήκη καὶ πλάτη δηλοῖ. Λεγούση δὲ, Τίς ἐγέννησέ μοι τούτους; λεκτέον· Ἡ πίστις ἢ ἐν Χριστῷ, αὐτός τε Θεός. Ὅς καὶ πυνθανομένη φησὶν· Ἰδοὺ αἶρω εἰς τὰ ἔθνη τὴν χεῖρά μου, καὶ τὰ ἐξῆς· δηλῶν πόθεν ἤξει τῶν υἱῶν αὐτῆ καὶ θυγατέρων τὸ πλήθος, χεῖρα καλῶν τὴν ἰδίαν ἰσχύν τε καὶ δύναμιν, τὸν Χριστὸν, ὃς διὰ τῶν θαυμάτων γέγονε τοῖς ἔθνεσιν ὑψηλός, καὶ διὰ τῆς ἀναστάσεως. Νήσους δὲ τὰς κατὰ μέρος Ἐκκλησίας, ἐξ ὧν ἢ μία καὶ καθολικὴ πανταχοῦ. Σὺς 2481 σημον δὲ, τὸ περὶ τοῦ σταυροῦ καὶ τῆς ἀναστάσεως κήρυγμα. Ἀντὶ δὲ τοῦ ἐν κόλπῳ, ἐν ἀγκάλαις ἐξέδωκαν οἱ λοιποὶ. Τίνες δὲ τοῦτο ποιήσουσιν; δῆλον ὡς ἀπόστολοι τε, καὶ οἱ τῆς Ἐκκλησίας διδάσκαλοι, οἱ ἀνηπίους χειραγωγοῦντες τοὺς προσιόντας τῇ πίστει, οἷς ἔλεγε καὶ Παῦλος· "Γάλα ὑμᾶς ἐπότισα." Καὶ πάλιν· "Τεκνία μου, οὐς πάλιν ὠδίνω." Καὶ πάλιν· "Ὡς ἂν τροφὸς θάλπη τὰ ἑαυτῆς τέκνα," οὕτως ἰμειρόμενοι ὑμῶν εὐδοκοῦμεν μεταδοῦναι ὑμῖν οὐ μόνον τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ καὶ τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς· ὅτε καὶ τῶν προσιόντων ἐβόα τὸ πλήθος· "Δεῦτε, ἀναβῶμεν εἰς τὸ ἴθρος τοῦ Κυρίου, καὶ εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ Ἰακώβ," καὶ τὰ ἐφεξῆς. Δηλοῖ δὲ τὸ, ἐν κόλποις, καὶ ἐπ' ὤμων, τὸ χωρὶς ἰδρώτος, τοῦ Θεοῦ τὴν ὁδὸν κατευθύνοντος, κατὰ τὸ, "Ὅδος εὐσεβῶν εὐθεῖα ἐγένετο." Καὶ ὡς ἐκ τοῦ Βαπτιστοῦ δὲ ἐλέγετο τὸ, "Ἐτοιμάσατε τὴν ὁδὸν Κυρίου," καὶ τὰ ἐπόμενα. Τὴν δὲ τιμὴν τῶν πιστῶν τὴν εἰς ἄκρον δηλοῖ τὸ, Τιθηνοὺς λέγειν βασιλεῖς, καὶ τὰς ἀρχούσας τροφούς, τὴν ἀνωτάτω δηλοῦν, καὶ τὰς κατ' ἔθνος. Ἀρχὰς τροφῶν δίκην ἐξυπηρετουμένων τοῖς ἐνδεέσι τῆς Ἐκκλησίας διὰ τῶν διδομένων σιτηρεσιῶν. Καὶ ἄλλως δὲ, ἡ πολλὴ κηδεμονία δόξαν τροφῶν

παρίστησιν, οἱ καὶ κλίνοντες ἐν Ἐκκλησίᾳ γόνυ, τῇ γῆ τὸ μέτωπον προσερείδουσι, καὶ τὸν χοῦν, ὡς εἶπεῖν, ἐκλαχεῖν διὰ πίστιν ποθοῦντες. Ταῦτα δὲ πρὸς τὴν βασιλίσαν τὴν ἐκ δεξιῶν Χριστῷ παρισταμένην ὁ τεσσαρακοστὸς τέταρτος λέγει ψαλμὸς, ἦν καὶ ἐξ ἄλλοφύλων οὖσαν δηλοῖ. Ὅμοια δὲ καὶ εἰς αὐτὸν τὸν βασιλέα ὁ ἑβδομηκοστὸς πρῶτος. Οὐκοῦν περὶ τῆς Ἐκκλησίας τῆς ἐν Χριστῷ, τὰ λεγόμενα πρὸς τὴν Ἱερουσαλήμ, ἢ τὴν δόξαν ἔχει τοῦ Χριστοῦ. Τούτων δὲ, φησὶ, γιγνομένων, γνώση ὅτι ἐγὼ Κύριος καὶ οὐκ αἰσχυνηθήσονται οἱ ὑπομένοντές με. Καλὸν γὰρ μὴ ἀπογινώσκειν τὴν ἐλπίδα πρὸ τῆς τῶν ἔργων ἐκβάσεως. Εἶτα διδάσκει, τίνα τρόπον τὰ ὑπὸ χεῖρα τοῦ διαβόλου πρότερον ἔθνη ἠλευθερώθη διὰ τῆς τοῦ Σωτῆρος δυνάμεως. Ὁ διὰ τῆς παραβολῆς ἐδήλωσεν ὁ Χριστός· "Πῶς, λέγων, δύναται τις εἰσελθεῖν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἰσχυροῦ, καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ διαρπάσαι, ἐὰν μὴ πρῶτον δῆσῃ τὸν ἰσχυρόν;" Καὶ νῦν δὲ φησι, Μὴ τι τῷ τυχόντι δυνατὸν παρὰ τοῦ διαβόλου σκύλα λαβεῖν; ὃν ἐκάλεσε γίγαντα· κἂν ἐπιχειρῇ δέ τις τοῦτο δικαίως ποιῶν, ἄρα ἀθῶος γενήσεται, καὶ οὐ κρατηθεὶς κινδυνεύσει; ἀντὶ γὰρ τοῦ ἀδίκως, τὸ Ἑβραϊκὸν δικαίως ἔχει. Δίκαιον μὲν γὰρ τοῦτο ποιεῖν. Ἀλλὰ τίς τοσοῦτόν ἐστι δυνατός; ἄνθρωπος μὲν οὐδεὶς. Ὅπως δὲ τὸ παρὰ ἀνθρώποις ἀδύνατον, τῷ Θεῷ δυνατὸν ἐπιφέρει. Εἰ δὲ ἀδίκως ἔχει, κατὰ τοὺς ἑβδομήκοντα, τὸ ῥητόν, περὶ τοῦ διαβόλου φησὶ, δηλῶν ὡς ἀδίκως ἐπιτηδέσας τοῖς ἡδίκηκόσι 2484 μηδὲν, καὶ λαβῶν αἰχμαλώτους, οὐ σωθήσεται. Τοιοῦτο δὲ φησιν ἀλλαχοῦ· "Ὅν τρόπον ἱμάτιον ἐν αἵματι πεφυρμένον οὐκ ἔσται καθαρὸν, οὕτως οὐδὲ σὺ ἔση καθαρός. Διότι τὴν γῆν μου ἀπώλεσας, καὶ τὸν λαόν μου ἀπέκτεινας, οὐ μὴ μείνης εἰς τὸν αἰῶνα χρόνον." Οἰκίαν δὲ αὐτοῦ τὸν κόσμον διὰ τῆς παραβολῆς ὑπηνίξατο, καὶ σκεύη τὰς ψυχὰς, ἃς ἐσκύλευσεν ἐξ αὐτοῦ. Ὁ δὲ ποιήσας, καὶ εἰς ἡμᾶς παρέπεμψε τὸ νικᾶν. Τοῦτο γὰρ καὶ Παῦλος λαβῶν ἔφασκε, "Πάντα ἰσχύω ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντί με Χριστῷ." Διὰ τοῦτο καὶ δαίμονας νικῶμεν, καὶ παθῶν περιγινόμεθα ψυχικῶν ὄπλων εὐδοκίας ἔχοντες τὸν Χριστὸν, καὶ σκυλεύομεν αὐτὸν, τὴν ἡμετέραν σώζοντες, καὶ τῶν πλησίον ψυχὰς. Διὸ φησιν· Ἐάν τις αἰχμαλωτεύσῃ γίγαντα, λήψεται σκύλα. Λαμβάνων δὲ, παρὰ ἰσχύοντος σωθήσεται. Διὰ Χριστοῦ γὰρ σκυλεύομεν αὐτὸν, καὶ σωζόμεθα, τοῦ εἰπόντος· "Ἴδου δέδωκα ὑμῖν ἐξουσίαν πατεῖν ἐπάνω ὄφρων καὶ σκορπίων, καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ." Αὐτὸς γὰρ ὁ τῶν δυνάμεων Κύριος. Ὅτι γὰρ ὁ ταῦτα πράξας ἐστὶν αὐτὸς δηλοῖ λέγων ἐξῆς· Ἐγὼ δὲ τὴν κρίσιν μου κρινῶ. Καὶ ἐγὼ τοὺς υἱούς μου ῥύσομαι, ἑαυτῷ μόνῳ δυνατὸν τὸ χρεῖμα δεικνύς, καὶ τὰ σκύλα δηλῶν τοὺς υἱούς. Οἱ δὲ τούτους ἀφαιρεθέντες, οὐκ ἔτι τὰς ἐτέρων σάρκας ἐσθίειν δυνάμενοι, τὰς ἑαυτῶν φάγονται. Οὐ δὲ τὸ αἷμα τῶν ἀνθρωπίνων ψυχῶν ἐκπίνειν δυνάμενοι, τὸ ἑαυτῶν αἷμα εἰς μέθην πίνονται, ὅτε πάντες οἱ ἐν σαρκὶ τυγχάνοντες ἄνθρωποι γινώσκονται ὅτι ἐγὼ Κύριος ὁ ῥυσάμενός σε τὴν ἑμαυτοῦ πόλιν. Καθ' ἑτέραν δὲ διάνοιαν, ὡς ἐξ ἑτέρας ἀρχῆς, περὶ τῶν διωζάντων τὴν Ἐκκλησίαν ὁ λόγος, ὅτι περ ἐσχάτας τίσουσι δίκας, ὡς γνωσθῆναι πᾶσιν, ὅτι μὴ θνητῆς ὑπῆρχε δυνάμεως τῆς Ἐκκλησίας ἢ σκέπη, τοῦ δὲ Θεοῦ Ἰακώβ. Εἰς καιρὸν δὲ ῥηθεὶς Ἰακώβ ἀναπέμπει τὴν ἔννοιαν ἐπὶ τὸν ἐν ἀνθρώπου σχήματι τῷ πατριάρχῃ φανέντα, τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ. Δύναται δὲ καὶ πάντα δηλοῦν περνίζοντα τὸν διάβολον, καὶ τοὺς τῆς ἀμαρτίας παραλύοντα βρόχους. Τὸ δὲ Ἰδὸν αἴρω εἰς τὰ ἔθνη τὴν χεῖρά μου, καὶ τὰ ἐξῆς, ἱστορικῶς τινες πάλιν ἐξέλαβον, περὶ τῶν ἐν αἰχμαλωσίᾳ. Βουλομένου γὰρ μου συναχθήσεσθε, φησὶ, πανταχόθεν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν δορυφορηθησόμενοι. Τοῦτο δὲ μέχρι τῆς ἐπαγγελίας ἔστη μὴ γενόμενον ἔργω, οὐχ ὡς ψευδές, ἀλλ' ὡς ἐκείνων διὰ τὸ ἀνάξιον μὴ δεδωκότων καιρὸν ταῖς θείαις ἐπαγγελίαις· πρὸς δὲ τὰς κακὰς αὐτῶν ἐννοίας μαχόμενος, δείκνυσιν ὡς οὐ διὰ τὴν αὐτοῦ γεγόνασιν ἀδυναμίαν αἰχμάλωτοι, διὰ δὲ τὰς ἑαυτῶν ἀμαρτίας. Ὡς γὰρ οὐδεὶς τῶν παρ' ὑμῖν νομιζομένων γιγάντων ὑπὸ ἀσθενεστέρου σκυλεύεται, ἄδι

2485 κον ὑπομένων αἰχμαλωσίαν, ἀναιρεῖ δὲ τὸν ἐγχειρήσαντα· οὕτως οὐκ ἐνῆν ἔμοῦ μὴ θελήσαντος, τοὺς λαβόντας ὑμᾶς αἰχμαλώτους ἔλεῖν, εἰ μὴ καθ' ἑαυτῶν ἡμαρτηκότες τὴν αἰτίαν παρέχετε. Πλήν ἐλέησας ὑμᾶς μὲν ἀνακαλέσω, ἐκείνους δὲ τιμωρήσομαι τὴν καθ' ὑμῶν ἐπιτείναντας κόλασιν· καὶ σαρκῶν τῶν ἰδίων γευσάμενοι γνῶσκονται τὸν ποιήσαντα, καθὰ καὶ Ναβουχοδονόσορ διὰ σημείων παιδευθεὶς μέγαν ὠμολόγει τὸν Θεὸν Δανιήλ. Τινὲς δὲ τὰ περὶ τοῦ γίγαντος ἐξηγούμενοι λέγουσιν· Οὐχ ἤττηται τὸ δυνατόν τῆς Ἱερουσαλήμ, οὐδὲ ἡ δικαιοσύνη ἢ ἐν αὐτῇ, ἀλλὰ δι' ἀμαρτίας κεκράτηται. ΚΕΦΑΛ. Ν'. αια'. 90 ὕτως λέγει Κύριος, ποῖον τοῦτο βιβλίον τοῦ ἀποστασίου τῆς μητρὸς ὑμῶν, ᾧ ἐξαπέστειλα αὐτήν; ἢ τίτι ὑποχρέω πέπρακα ὑμᾶς; ἰδοὺ ταῖς ἀμαρτίαις ὑμῶν ἐπράθητε, καὶ ταῖς ἀνομίαις ὑμῶν ἐξαπέστειλα τὴν μητέρα ὑμῶν; τί ὅτι ἤλθον, καὶ οὐκ ἦν ἄνθρωπος· ἐκάλεσα, καὶ οὐκ ἦν ὁ ὑπακούων⁹, κ.τ.λ. Διελθὼν ὁ λόγος τὸ κήρυγμα τὸ εὐαγγελικόν, τὴν τε δι' αὐτοῦ τῶν ἐθνῶν κλήσιν, καὶ τὴν σύστασιν τοῦ θεοσεβοῦς πολιτεύματος, καὶ τοῦ ῥηθέντος γίγαντος τὴν καθαίρεσιν, μεταβαίνει πάλιν ἐπὶ τοὺς ἐκ περιτομῆς, ὥσπερ ἀπολογούμενος διὰ τί τὰ ἔθνη ἐπισκοπήσας, αὐτοὺς ἐκδότους ἐποίησεν. Τούτου γὰρ αἴτιοι, φησὶν, ὑμεῖς, οὐκ ἐγώ. Οὐ γὰρ ἐγὼ τὴν μητέρα ὑμῶν ἀπεπεμψάμην Συναγωγὴν, ἢ τὴν ἐπὶ τῆς Ἱερουσαλήμ (οὐ τοῦτο γὰρ ἢ διὰ Μωσέως νομοθεσία δηλοῖ) σχέσιν δὲ τὴν περὶ ὑμᾶς· ἦν ὁ Μωσῆς, ὡς ἔδνα νύμφη δοῦναι βουλόμενος, καὶ φέρων ὑμῖν, μοιχεύσασαν διὰ τῆς μοσχοποιίας εὐρῶν τὴν Συναγωγὴν διέσπασεν ἀναξίαν εὐρῶν τῶν ἐμῶν δωρεῶν. Παραβάλλει δὲ ἑαυτὸν ποτὲ μὲν ἀνδρὶ, ὡς πρὸς γυναῖκα, ποτὲ δὲ Δεσπότη, ὡς πρὸς οἰκέτας. Οὐδὲ γὰρ ὡς ἂν τις Δεσπότης ὀφείλων ἀπεδόμην ὑμᾶς. Ἄλλ' ὑμεῖς ἀπ' ἀρχῆς εἰς τέλος παρανομοῦντες ἐκβέβλησθε, πραθέντες τοῖς ἀμαρτήμασιν, οἷς ἐδουλώθητε, τοῦμόν μέρος γεγονότες αὐτεξούσιοι καὶ ἐλεύθεροι. Καὶ τέλος, οὐκ ὤκνησα Θεὸς ὢν, ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, ὑποκαταβάς τῆς ἀξίας τῆς ἑμαυτοῦ, καὶ γενόμενος ἄνθρωπος· καὶ καλοῦντι πρὸς σωτηρίαν ὑπήκουσεν οὐδεὶς. Οὐκ ἦν δὲ ἄνθρωπος, φησὶν, ἐπειδὴ τὸ ἀνήκοον πλῆθος οὐδὲ εἶναι λελόγισται. Οἱ δὲ ὑπακούσαντες, ὡς πρὸς ὅλον τὸ ἔθνος ὀλίγοι, ὡς μὴ ἀριθμεῖσθαι εἰς λόγον τοῦ ἔθνους. Διὸ καὶ ὑπεξηρήθησαν, ὡς ὁ Λῶτ ἀπὸ Σοδόμων. Οὐ γὰρ τοσούτους ἔδει παρασχεῖν τῷ Κυρίῳ τὴν ἀγίαν γῆν. Ὅθεν καὶ σημεῖον τῆς ἀκαρπίας αὐτῆς ἢ ξηρανθεῖσα συκῆ. Τοῦτο δὲ καὶ διὰ τῆς εὐαγγελικῆς παραβολῆς τῶν παρητημένων τὸ δεῖπνον σημαίνεται, τῶν ἐν 2488 ταῖς ὁδοῖς ἀντικεκλημένων, περὶ ὧν ἐν τῷ παρόντι 2488 προφήτη φησὶν ὁ Χριστός· "Εὐρέθησαν τοῖς ἐμὲ μὴ ζητοῦσιν. Ἐμφανῆς ἐγενόμην τοῖς ἐμὲ μὴ ἐπερωτῶσιν. Εἶπα, Ἴδου εἰμι, τῷ ἔθνει, οἱ οὐκ ἠπίσταντό με." Περὶ δὲ τῶν Ἰουδαίων ἐπάγει· "Ὅλην τὴν ἡμέραν ἐξεπέτασα τὰς χεῖρά μου πρὸς λαὸν ἀπειθοῦντα καὶ ἀντιλέγοντα." Οὐκ καὶ καλῶν ἐν εὐαγγελίοις ἔλεγε· "Δεῦτε πρὸς με, οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς," καὶ τοιαῦτα πολλάκις. Ἄλλ' ἄρα μὴ σῶσαί μου, φησὶν, ἀσθενοῦντος, εἰς αἰχμαλωσίαν ἀπήχθητε; καὶ οὐκ ἔδνα σῶσαι τὸν λαόν, ὅποιον καὶ ὁ Σωτὴρ πρὸς τοὺς οἰομένους αὐτὸν ἄκοντα πάσχειν, περὶ τῆς τῶν ἰε' λεγεῶνων φησὶ παραστάσεως· ἤγουν, ἐπειδὴ εἶπεν μηδένα ὑπακούσαι καλοῦντι, δείκνυσιν ὡς πρὸς τῶν μὴ ὑπακούσαι, τὰ πάντων ἀθεσμότατα κατ' ἑμοῦ διεπράξασθε. Καὶ πρὸς ταῦτα δὲ, φησὶν, ἀνεξικάκως ἠνέχθη, δυνάμενος μηδὲν ὅλως παθεῖν; ὡς ἐδήλωσε πρότερον Ἐρυθρὰ ξηρανθεῖσα πρὸς διάβασιν θάλασσα· καὶ ποταμὸς Ἰορδάνης· καὶ σκότος τριήμερον ἐν Αἰγύπτῳ γενόμενον. Ὁ γὰρ Σύμμαχος ἐξέδωκεν· Ἴδου ἐν τῇ ἐπιτιμῆσει μου ἐξήρανα θάλασσαν, ἐποίησα ποταμοὺς ἔρημον. Κἂν ἐπὶ μέλλοντος δὲ ληφθῆ νοητέον ὡς τοῦ Θεοῦ, εἰ βούλοιο, δυναμένου ποιῆσαι τὰ παραπλήσια. Τὸ δὲ σκότος καὶ ποιήσαντες ἐν τῇ συντελείᾳ τῶν ὅλων, ἐν ἧ καὶ τὸ πᾶν ἀφανισθήσεται, τῶν βίων πρὸς ἀξίαν εὐθυνομένων. Καὶ ἐπὶ τῆς πρώτης δὲ παρουσίας ἀπειληθεῖσα πρὸς αὐτοῦ ἡσύχασε

θάλαττα, καὶ ἀόρατοι δυνάμεις εἶξαν ἐπιτάγματι διωκόμεναι. Ἄπερ ἐχρῆν Ἰουδαίους ὀρῶντας, μὴ ἀμφισβητεῖν ὅτι οὐκ ἂν ἔπαθεν, εἶπερ ἠβούλετο· καὶ ὅτι σῶσαι δύναται τὴν ὑπ' οὐρανόν, εἰ καὶ γέγονεν ἄνθρωπος· καὶ μὴ τὸ φαινόμενον ὀρῶντας λέγειν, "Περὶ καλοῦ ἔργου οὐ λιθάζομέν σε, ἀλλὰ περὶ βλασφημίας, ὅτι σὺ ἄνθρωπος ὢν, ποιεῖς σεαυτὸν Θεόν." δέον μαθεῖν, ὡς αὐτὸς ὁ λαλῶν πάρεμι, ὁ τὰ πάλαι θαυματουργήσας, ἃ δηλοῖ καὶ Δαβὶδ λέγων· "Τί ἐστί σοι, θάλασσα, ὅτι ἔφυγες; καὶ σὺ, Ἰορδάνη, ὅτι ἀνεχώρησας εἰς τὰ ὀπίσω;" καὶ πάλιν· "'Ἰδοσάν σε ὕδατα, ὁ Θεός, ἴδοσάν σε ὕδατα, καὶ ἐφοβήθησαν." Καὶ περὶ τοῦ Ἰορδάνου πάλιν· "Σὺ ἐξήρανας ποταμοὺς Ἡθαμ," τοῦτ' ἔστι τοὺς ἐν τῷ νότῳ. Εἰ μὴ ἄρα τις καὶ διὰ τούτων θάλασσαν μὲν ξηρανομένην, τὰ πλήθη τῶν ἀσεβῶν ἔθνῶν αἰνίττεσθαι φήσειεν, ποταμοὺς δὲ ἐρήμους, τοὺς πάλαι κατασύροντας εἰς εἰδωλολατρείαν λόγους· ἰχθύας δὲ τούτων ἀπολλυμένους, τὰς ἐρπούσας ἐν ταῖς τῶν ἀθέων ψυχαῖς δυνάμεις πονηρὰς, ἔνθα καὶ ὁ δράκων διατρίβειν ἐρρέθη, κατὰ τὸ, "Αὕτη ἡ θάλασσα ἡ μεγάλη καὶ εὐρύχωρος," καὶ τὰ μετὰ ταῦτα. 2489 Τούτοις δὲ τοῖς τῆς θαλάττης ἰχθύσι καὶ ἐρπετοῖς ὁ λόγος ἀπειλεῖ σκότους, οὐ φωτὸς πλήρη θήσει τὸν οὐρανόν· εἴποις δ' ἂν πάλιν θάλασσαν μὲν, τὴν τῶν Ἰουδαίων πολυπληθείαν· ποταμοὺς δὲ, τοὺς πρότερον αὐτοῖς λόγους χορηγουμένους· ἰχθύας δὲ, τοὺς μαθητευομένους ταῖς Ἰουδαϊκαῖς παραδόσεσιν· ὢν δὴ προλέγει πάντων ἀφανισμόν, καὶ τὸ πᾶσι σκότος ἐπιπόλασαν, οὐκ οὐρανοῦ σκοτισθέντος, ἀλλ' αὐτοῖς ἐκείνοις ἐπιπόλασαν ὥσπερ σκοτώδους καλύμματος. Διὸ οὐ ποιήσειν ἔφη, ἀλλ' ἔνδυσιν, ὑποδραμόντος δηλαδὴ τοῦ σκότους κατὰ τῶν ἀναξίων φωτός. Ὁ δὲ σάκκος, πένθους σύμβολον, διὰ τὸ καὶ τὰς οὐρανίους δυνάμεις πενθεῖν αὐτῶν τὴν ἀπώλειαν. Δυναμένος οὖν, φησὶ, μὴ παθεῖν, τὸ σῶμά μου τῷ πάθει παρέδωκα. Τοῦτο γὰρ ἐδόκει μου τῷ Πατέρι. Διὸ καὶ κατηγορούμενος ἐσιώπων, ὑπήκοος αὐτῷ μέχρι θανάτου γινόμενος, εἰδὼς ὡς ἔσται μοι ποτε καιρὸς καθ' ὃν οὐκ ἔτι σιγήσομαι γλώσσαν λαβὼν παρὰ τοῦ Πατέρος ἐν καιρῷ λέγειν ἐπισταμένην· ὅτε μου πανταχοῦ τῆς Ἐκκλησίας καθιδρυμένης, διὰ τῶν ἐμῶν βοήσομαι μαθητῶν πᾶσιν ἔθνεσιν τὸν ἐμαυτοῦ γνωρίζων Πατέρα, αὐτοῦ μοι χαριζομένου καὶ ὧτα ἀκουστικά, τῆς ἐμῆς συνιέντα διδασκαλίας τὸν νοῦν, κατὰ τὸ, "Καὶ ἔσονται πάντες διδακτοὶ Θεοῦ," ἄπερ ταῖς ἐωθιναῖς ὥραις προσεδρεύοντα, παιδεύσεως τῆς ἐμῆς μεταλήψεται. Ὁ δὲ Σύμμαχος, Ἔθηκέ μοι πρωῖ γύρω φησίν. Ὁ δὲ Ἀκύλας, Ἐπρωῖ ἐξεγερεῖ μοι ὠτίον τοῦ ἀκούειν. Οὗτοι γὰρ μοι ἀνθ' ὑμῶν τῶν μὴ ἀκουσάντων γενήσονται, προσεδρευόντων ἀεὶ ταῖς τοῦ νόμου σκιαῖς. Ἐκεῖνοι δὲ τοὺς τύπους εἰς ἀλήθειαν πνευματικῆς θεωρίας ἐκδέξονται, ὑμῶν παρακουσάντων μου λέγοντος· "Ἐρευνάτε τὰς Γραφὰς, ὅτι ἐν αὐταῖς δοκεῖται ζωὴν αἰώνιον ἔχειν καὶ αὐταῖ εἰσιν αἱ μαρτυροῦσαι περὶ ἐμοῦ, καὶ οὐ θέλετε ἐλθεῖν πρὸς με, ἵνα ζωὴν ἔχητε." Γράφει δὲ καὶ ὁ θεῖος Ἀπόστολος, "'Ὅτι ἡνίκα ἀναγινώσκηται Μωσῆς, κάλυμμα ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτῶν κεῖται." Τινὲς δὲ ὡς ἀπὸ τῶν μαθητῶν εἰρησθαι τοῦτό φασι, λαλούντων ἐκάστῳ τὰ πρόσφορα καὶ κατάλληλα· οἱ καὶ τεθεῖσθαι, φασίν, ἑαυτοῖς καὶ πρωῖ, τοῦτ' ἔστιν εἰς νοῦν καὶ καρδίαν ἡμέρας διαύγασμα, καὶ νοητοῦ φωτὸς ἔλλαμψιν. Καὶ Παῦλος γὰρ εὐχαριστεῖ τῷ Θεῷ λέγων, ὅτι "'Ἐρρύσατο ἡμᾶς ἐκ τῆς ἐξουσίας τοῦ σκότους, καὶ μετέστησεν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Υἱοῦ τῆς ἀγάπης αὐτοῦ ἐν τῷ φωτί." Τινὲς καὶ ὡς ἀπὸ τοῦ προφήτου δυνατὸν τὸ παρὸν ἔφασαν λελέχθαι ῥητόν. Εὐαγγελισαμένου γὰρ αὐτοῦ τὴν αὐτῶν τε, καὶ τῶν ἔθνῶν σωτηρίαν, καὶ τοῦ Σωτῆρος τὴν ἄφιξιν, καὶ τοῦ κόσμου τὴν συντέλειαν, πόθεν τούτῳ ταῦτα λέγειν ἠπόρουσαν καθ' ἑαυτούς. Ὁ δὲ φησὶν· Οὐκ ἐμὸς ὁ λόγος, ὁ χορηγῶν δὲ Χριστὸς, ὃς τοῖς ἑαυτοῦ δίδωσι καιρὸν τε λόγου καὶ σύνεσιν πρὸς τὸ νοεῖν. Οὐκ ἀθετῶ 2492 τοίνυν τὴν χάριν ὑπηρετῶν αὐτοῦ τῷ κηρύγματι, πάντα τε παθεῖν ἔτοιμός εἰμι δι' αὐτόν. Κἂν τύπητέ με, φησὶ, κἂν ἐμπτύητε, τὴν παρ' αὐτοῦ βοήθειαν ἐλπίζων, ἣν εὐράμενος, καὶ τοῦ δικαίου τεύξασθαι προσδοκῶν,

ἀντιστήσομαι ὑμῖν ἀντιλέγειν μὴ δυναμένοις. Ἄλλ' ἐπὶ τὸν Χριστὸν ἐπανέλθωμεν, ὅς φησιν Ἰουδαίους· Ὡς ὑμεῖς μὲν καλούμενοι παρηκούσατε, ἐγὼ δὲ οὐκ ἀπειθῶ τῷ Πατέρει πάντα ἐν ἐμοὶ βουλευθέντι ἀνακεφαλαιώσασθαι. Κενώσας δὲ ἑμαυτὸν, τὰ πάντων αἰσχίστα πέπονθα, εἰδὼς μὴ φέρειν μοι αἰσχύνην τῷ πειθαρχεῖν τῷ Πατέρει. Πιλάτου μὲν μαστιγώσαντος, τῶν δὲ ὑπηρετῶν ἐνός με ράπισαντος, ἄλλων δὲ μου καταπτυνόντων, ὡς στερεὰν πέτραν τὸ πρόσωπόν μου τιθεῖς. Δυναμέως γὰρ ἦν τὸ πρᾶγμα, δι' ἣν ἐκαρτέρουν· ὅτι καταβέβηκα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, οὐχ ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμὸν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με. Αὐτὸς γὰρ μου καὶ τοῖς ἀνθρωπίνοις ἐβοήθησε μέτροις. Δηλοῖ δὲ καὶ ὡς ἐπήμυνεν αὐτῷ, δίκην ἐπιθεῖς τοῖς ὑβρίσασιν, ἦν καὶ διὰ τάχος ἐγγίζειν φησὶ, δικαιώσαντος αὐτὸν τοῦ Πατέρος. Δίκαιον γὰρ ὄντα, καὶ καθ' ἑαυτοῦ μὴ δόντα λαβὰς, ἀποκτείνειν ἐτόλμησαν. Ἄνθ' ὧν αὐτοὺς κολάσας, ἀνυπεύθυνον ὑπάρχειν ἐμὲ μεμαρτύρηκεν. Διὸ φησιν ὁ Πατήρ· "Καὶ δώσω τοὺς πονηροὺς ἀντὶ τῆς ταφῆς αὐτοῦ, καὶ τοὺς πλουσίους ἀντὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ." Φιλόπλουτοι γὰρ γεγονότες οἱ τῶν Ἰουδαίων καθηγηταί, πρὸς τὴν κατ' αὐτοῦ πονηρίαν ἐτράποντο. Καὶ γὰρ εἰδότες αὐτὸν ἔφασκον· "Οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος· δεῦτε, ἀποκτείνωμεν αὐτόν." Εἰ δὲ νομίζει τις δικαίως με πεπονθέναι, παρέστω πρὸς ἔλεγχον. Ἄλλ' οὐ δυνήσεται. Καὶ ἀλλαχοῦ γὰρ ὁ προφήτης φησὶν· "Ἴδετε ὡς δίκαιος ἀπώλετο, καὶ οὐδεὶς ἐκδέχεται τῇ καρδίᾳ." Παρ' ᾧ καὶ Ἰουδαῖοί φασιν· "Δήσωμεν τὸν δίκαιον, ὅτι δύσχρηστος ἡμῖν ἐστιν." Εἰκότως δίκαιον, "Οὐ γὰρ ἐποίησεν ἁμαρτίαν, οὐδὲ εὐρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ." Τῷ δὲ, Τίς ὁ κρινόμενός μοι; ἔοικε τὸ, "Τίς ἐλέγξει με περὶ ἁμαρτίας;" κατὰ πάντα γὰρ ἡμῖν, πλὴν ἁμαρτίας, ὁμοίωται. Διόπερ ἔλεγεν· "Ἐρχεται ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου, καὶ ἐν ἐμοὶ εὐρήσει οὐδέν." Ἄνδρὸς δὲ τελείου χαρακτήρ, τὸ, Τίς ὁ κρινόμενός μοι; ᾧ μηδὲν ἢ παρ' ἀνθρώποις κρίσις, ὡς σιγᾶν μὲν ὑπ' αὐτῶν καταδικαζόμενον, καλεῖν δὲ πρὸς τὴν παρὰ Θεῷ κρίσιν τοὺς ἐναντίους. Τὸ δὲ, τίς κακώσει με; ἐμφαίνει τὸν ἀρχηγὸν τῆς ζωῆς. Οὐκοῦν εἰς μάτην ἢ τούτων ἐπιβουλή, κατὰ τὸ ἐν ψαλμοῖς· "Ἐβουλεύσαντο βουλήν, ἦν οὐ μὴ δύνωνται στήσαι." Πῶς γὰρ, ὧν ζωὴ, θανάτῳ κατείχεται; καθὼς δὲ γέγονεν ἄνθρωπος, δοκεῖ τοῦτο δέχεσθαι παρὰ τοῦ Πατέρος. Ὡς γὰρ Θεὸς, ἠγειρεν ἑαυτὸν λέγων· "Λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν." Ἐφ' οἷς φησι πρὸς αὐτούς· Ἴδού πάντες ὑμεῖς 2493 ὡς ἱμάτιον, παλαιωθήσεσθε, καὶ σῆς καταφάγεται ὑμᾶς. Ἡ εὐρώς, κατὰ Σύμμαχον· ἢ βρωτῆρ, ὡς Ἀκύλας. Δι' ὧν σημαίνει τὴν παλαιώσιν τῆς κατ' αὐτοῦ σωματικῆς λατρείας. Πᾶν γὰρ τὸ παλαιούμενον καὶ γηράσκον, ἐγγὺς ἀφανισμοῦ. Σῆτα δὲ λέγει καταβιβρώσκοντα, τὴν συνείδησιν ὧν τετολημήκασιν, ὀρῶντες τὴν ἑαυτῶν μὲν ἀποβολὴν, τὴν ἐπιστροφὴν δὲ τὴν ἐπὶ Θεὸν τῶν ἐθνῶν. Διὸ καὶ πρὸς τῷ τέλει τῆς βίβλου φησὶν· "Ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτήσεται, καὶ τὸ πῦρ οὐ σβεσθήσεται, καὶ ἔσσονται εἰς ὄνειδος πάση τῇ γῆ." Λέγοι δ' ἂν σῆτα καὶ τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν. Ἐξ αὐτῶν γὰρ ἔχουσαι τὸ εἶναι, κατ' αὐτῶν τὴν βλάβην ἐργάζονται. Ἐπεὶ καὶ τὸ ἱμάτιον τροφή γίνεται ᾧπερ ἐγέννησε σκώληκι. Λογισμὸς δὲ οὗτος πρὸς τὸ μὴ φοβεῖσθαι τὰ ἐξ ἀνθρώπων τῶν ἀπολλυμένων, καὶ ἔνδειξις τῆς τοῦ λέγοντος ἀφθαρσίας. Δηλοῖ δὲ καὶ τὴν κατ' αὐτῶν τιμωρίαν καὶ σητῶν αὐτοὺς δίκην ἐκδαπανῶσαν ταῖς συμφοραῖς. Καὶ ἀλλαχοῦ γὰρ ὁ προφήτης φησὶ· "Τί ἔτι πληγήσεσθε προστιθέντες ἁμαρτίας; Πᾶσα κεφαλὴ εἰς πόνον," καὶ τὰ ἐφεξῆς. Δι' ὧν αὐτῶν δηλοῖ τὴν ἀπώλειαν, καὶ χώρας ἀλλοτριώσιν, καὶ πόλεως ἐμπρησμόν. Εἰτά φησι, Τίς ἐν ὑμῖν ὁ φοβούμενος τὸν Κύριον; τὴν ἀπορίαν τούτων δηλῶν, καὶ τὸ σπάνιον. [Τοῦτο, ἢ τοιοῦτόν τι] δὲ ζητεῖ ὁ μὴ θέλων τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὡς τὴν μετάνοιαν αὐτοῦ. Διὸ φησιν· Ἔτι καὶ νῦν ὑμᾶς ἀνακαλοῦμαι ἐν τῷ τῆς ἀγνοίας σκότῳ τυγχάνοντα· καὶ τοῖς ἐπιεικέσι προτείνει φιλανθρωπίαν. Ἐσώθη γὰρ τὸ κατάλειμμα, οὗ καὶ ἀπαρχὴ τοῦ Σωτῆρος οἱ μαθηταί. Καὶ ἄνθρωπος δὲ γεγωνώς, παῖς εἶναί φησι τοῦ Θεοῦ. Καὶ τὸ ἀκοῦσαι τῆς αὐτοῦ φωνῆς, οὐ νόμου

παράβασις ἦν, ἀλλὰ μάλλον βεβαίωσις, σκιαγραφήσαντος τὴν ἀλήθειαν, κατὰ τὸν Ἀπόστολον λέγοντα· Νόμον οὖν καταργοῦμεν διὰ τῆς πίστεως; μὴ γένοιτο. Ἄλλα νόμον ἰστάνομεν. Γέγραπται γὰρ ὅτι ὁ δίκαιός μου ἐκ πίστεως ζήσεται. Πέρασ γὰρ νόμου καὶ προφητῶν ὁ Χριστὸς δικαίων ἐν πίστει τὸν ἀσεβῆ. Τοῖς δὲ νῦν καλουμένοις ἔλεγεν ὁ Πατήρ· "Οὗτός ἐστιν ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἀκούετε αὐτοῦ." Τινὲς δὲ ἄμεινόν φασι, ὡς τὸν θεοσεβεῖν δοκοῦντα παρ' Ἰουδαίοις ἀνακαλεῖ πρὸς μετάνοιαν, καὶ ὡς μηδενὸς πειθομένου, ἐν σκότῳ φησὶν ὑπάρχειν αὐτοὺς καὶ φωτὸς ἐστερηθῆσθαι. Τοῦτο δὲ τοῖς ἀποστόλοις οὐχ ἤρμωσεν, οὐδὲ τὸ πῦρ σωρεύειν καθ' ἑαυτῶν, καὶ κατισχύειν τὴν φλόγα. Ἐπιμένοντας δὲ φησὶν, ὑμᾶς τῇ ἀπιστίᾳ τὸ τῆς αἰωνίου κολάσεως ἐκδέχεται πῦρ· οἷς παραινέει πρότερον ἐπὶ τῷ Κυρίῳ πεποιεῖσθαι, Θεὸν ἑαυτὸν εἶναι λέγων, καὶ ταπεινῆς 2496 ἐννοίας ἐκ τοῦ σάρκα φορεῖν ἑαυτὸν ἀποτρέπων αὐτοὺς, αὐτὸν τε ποιεῖσθαι ῥάβδον καὶ στήριγμα. Οὐ γὰρ ἠδύνατο πιστεύειν δόξαν παρ' ἀλλήλων λαμβάνοντες, καὶ τὴν δόξαν τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ οὐ ζητοῦντες, ὅς εἴρηται ῥάβδος. Ἀνέχει γὰρ πάντα πρὸς τὸ εἶναι καλῶς κατὰ τό· "Ἡ ῥάβδος σου καὶ ἡ βακτηρία σου, αὐταῖ με παρεκάλεσαν." Ὀλισθηρὰ γὰρ ἡ φύσις, καὶ δεῖται τοῦ περικρατοῦντος. Οὗ τυχὼν ὁ δίκαιος λέγει· "Ἔστησεν ἐπὶ πέτραν τοὺς πόδας μου." Ἐν σκότῳ δὲ εἶναι τοὺς Ἰουδαίους καὶ ὁ Παῦλος δηλῶν, "Ὁ Θεὸς τοῦ αἰῶνος τούτου, φησὶν, ἐτύφλωσε τὰ νοήματα τῶν ἀπίστων." Καὶ Ἡσαΐας φησὶν· "Ἐπομεινάντων αὐτῶν φῶς, ἐγένετο αὐτοῖς σκότος." Διὸ Χριστὸς ἔλεγεν· "Ἐγὼ εἰμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου," καὶ τὰ ἐξῆς. Καὶ τοῦ τῆς κολάσεως δὲ πυρὸς ἀποτρέπων αὐτοὺς ἔλεγεν· "Ὁ πιστεύων εἰς τὸν Υἱὸν, οὐ κρίνεται." Ἐπίτασιν δὲ παρίστησι κρίσεως τὸ, Κατισχύετε φλόγα. Ὑλῆς μὲν γὰρ πολλῆς προσαγομένης, αὕξει τὸ πῦρ· ὀλίγης δὲ, ἀτονεῖ· δαπανηθείσης δὲ, σβέννυται. Ἰουδαῖοι τοίνυν πῦρ καθ' ἑαυτῶν ἔκαυσαν, ἀποκτείναντες τοὺς προφήτας, καὶ λιθοβολήσαντες τοὺς ἀπεσταλμένους. Κατίσχυσαν δὲ τὴν ἑαυτῶν φλόγα, τὸν κληρονόμον ἀπεκτονότες, οἱ τὴν διὰ Χριστοῦ παιδείου οὐκ ἐδέξαντο, ταῖς τοῦ νόμου σκιαῖς ἐπιμείναντες. Διόπερ ὡς φῶς μὲν ἔχειν οἰομένους τὸ νομικὸν, οὐ μὴν ἔχοντας ἀληθῶς, τῆς πρὸς αὐτὸν οἰκειότητος ἀποπέμπεται λέγων· Πορεύεσθε τῷ φωτὶ τοῦ πυρὸς ὑμῶν καὶ τῇ φλογί, ἣ ἐξεκαύσατε. Ὅτι δὲ τῆς εἰς Χριστὸν παροινίας ἔτισαν δίκας παρίστησιν ἐπάγων· Δι' ἐμὲ ἐγένετο ταῦτα ὑμῖν· ἐν λύπῃ κοιμηθήσεσθε. Ταῦτα δὲ λέγει πόρθησιν χώρας, πόλεως ἄλωσιν, ἐμπρησμὸν τοῦ νεῶ. Ἐκοιμήθησαν δὲ καὶ ἐλύπη, ἣ καὶ ἐν ὀδύνη, κατὰ Σύμμαχον· ἢ κατὰ τὸν Ἀκύλαν, εἰς διαπόνησιν. Τὴν διὰ Χριστοῦ γὰρ λύτρωσιν οὐκ ἀξιωθέντες λαβεῖν, οὐκ ἐν ἐλπίδι γερῶν, καὶ θυμηδία πνευματικῆ, ἀλλ' ἐν φόβῳ κολάσεων, καὶ λύπῃ τῇ δι' αὐτὰς ὀδυνώμενοι κοιμηθήσονται. ΚΕΦΑΛ. ΝΑ'. αγ'. 9' Ἀκούσατέ μου, οἱ διώκοντες τὸ δίκαιον, καὶ ζητοῦντες τὸν Κύριον. Ἐμβλέψατε εἰς τὴν στερεὰν πέτραν, ἣν ἐλατομήσατε, καὶ εἰς τὸν βόθυνον τοῦ λάκκου, ὃν ὠρύξατε. Ἐμβλέψατε εἰς Ἀβραάμ τὸν Πατέρα ὑμῶν, καὶ εἰς Σάρραν τὴν ὠδίνουσαν ὑμᾶσ, κ.τ.λ. Ἄλλ' ἵνα μὴ ταῦτα πάθητε, καὶ νῦν ἔτι παραινῶ τὴν μετάνοιαν, ὧ ἄνδρες, ὑμῖν, οἱ προσποιούμενοι μὲν τὸν Κύριον τιμᾶν, ἐναντία δὲ πράττοντες τῇ τοῦ Κυρίου βουλή, τῷ τὸ δίκαιον ἐλαύνειν, ἠγεῖσθαι τε δυσμενῆ τὴν ἀλήθειαν. Τινὲς δὲ φασι ὡς προσφωνεῖ τοῖς πιστεύουσι καὶ ζητοῦσι Χριστὸν τὴν δικαιοσύνην, καὶ ὡς ἄλλοτρίους τῶν Ἰουδαίων τούτους καλεῖ. Πάντας 2497 γὰρ προεῖπε πῦρ καίειν, ἐν ᾧ καὶ κατεκαύθησαν οἱ διώκουσι τὸ δίκαιον, οὐχ ὡς ἐλαύνοντες, ἀλλ' ὡς ἐπ' αὐτὸ τρέχοντες, ἵνα καταλάβωσιν, ὡς τό· "Ζήτησον εἰρήνην, καὶ δίωξον αὐτήν." Ὀλιγοστοὶ μὲν γὰρ οὗτοι· προβήσονται δὲ εἰς ἄμετρον πλῆθος τῶν ἐθνῶν προστιθεμένων τοῖς ἐκ περιτομῆς ὁ καὶ παρίστησι παράδειγμα τὸν Ἀβραάμ καὶ τὴν Σάρραν. Τινὲς δὲ πρὸς τοὺς ἀπίστους εἰρησθαι τὸν λόγον, ὡς προεῖπομεν, λέγοντες, φασὶν ὡς ἀντὶ τοῦ, καὶ εἰς τὸν βόθυνον, ὁ Σύμμαχος, εἰς τὴν τρυμαλιάν· ὁ δὲ Ἀκύλας, πρὸς ἐκκοπήν, ἐκδεδώκασιν· αἰνιττομένου τοῦ λόγου τὴν σῶμα τοῦ Κυρίου

δεξαμένην πέτραν, ἣν ὄρουξεν Ἰωσήφ. Εἶτα μετέβη ἐπὶ τὸ παράδειγμα τοῦ Ἀβραάμ, καὶ τῆς Σάρρας, οἱ δίκην πέτρας ἄκαρποι καὶ ἄγονοι γεγονότες, πολλῶν ἐθνῶν πατέρες ἐγένοντο διὰ πίστεως, ὡς ὁ Παῦλός φησι· "Κατενόησε τὸ ἑαυτοῦ σῶμα ἤδη νενεκρωμένον," καὶ τὰ ἐπὶ τούτῳ. Ἐξ ἑνὸς οὖν, τοῦ Ἀβραάμ καὶ τῆς Σάρρας (εἰς γὰρ ἄμφω, κατὰ τό· Ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν) ὡσεὶ τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ τῷ πλήθει συνέστησαν· διὸ φησιν, Εἷς ἦν, καὶ ἐκάλεσα αὐτόν. Ὡσπερ οὖν ἐπὶ τοῦ Ἀβραάμ οὕτω πεποίηκα· οὕτω μὴ ἀπογινώσκετε, ὡς καὶ ἀπὸ τῆς πέτρας ταύτης, ἣν ὑμεῖς ἐλατομήσατε, ἔσται τις ἐλπίς σωτηρίας πᾶσιν ἀνθρώποις. Ἀλλὰ καὶ πέτρα κατὰ Παῦλον ἦν ὁ Χριστὸς, ἣν ἐν τῷ πάθει διώρυξαν, κατὰ τό· "Ὄρουξαν χεῖράς μου καὶ πόδας μου." Βόθυνον δὲ τὴν τρωθεῖσαν πλευρὰν ὑπαινίττεται. Διὰ γὰρ τούτων ἡ σωτηρία, καὶ τῆς Ἐκκλησίας συνέστη τὸ πλήρωμα, καθάπερ ἐξ Ἀβραάμ καὶ Σάρρας τὸ πλήθος τὸ ἄπειρον. Διὸ παρακαλεῖ τὴν Σιών, τὸ θεοσεβὲς πάλιν πολίτευμα, ὅπερ εἰς ἔρημον δι' ὑμᾶς κατέστη. Πλὴν ἀλλ' ἐγὼ τὴν ἐρημίαν αὐτῆς ἀναλήψομαι παράκλησιν καλῶν τὴν περὶ τούτων ἐλπίδα. Ἐρημον δὲ, ὡς πρὸς τὴν ἔχουσαν πάλαι τὸν ἄνδρα, τὴν ἐξ ἐθνῶν Ἐκκλησίαν, καλεῖ, πρὸς ἣν ἔλεγεν ὁ προφήτης· "Εὐφράνθητι, στεῖρα, ἢ οὐ τίκτουσα," καὶ τὰ ἐπὶ τούτῳ. Τίς δὲ ἡ τὸν ἄνδρα ἔχουσα, ἀλλ' ἡ τὸ βιβλίον τοῦ ἀποστασίου ποιησαμένη; ἐν δὲ τῇ ἐρήμῳ παράδεισον ἔσσεσθαι λέγει, κατὰ τὸν ἐν ἀρχῇ παρὰ Κυρίου δι' . Ὁ ἀκούσατέ μου, ἀκούσατε, λαός μου, καὶ οἱ βασιλεῖς, πρὸς με ἐνωτίσασθε, ὅτι νόμος παρ' ἐμοῦ ἐξελεύσεται, καὶ ἡ κρίσις μου εἰς φῶς ἐθνῶν. Ἐγγίζει ταχὺ ἡ δικαιοσύνη μου, καὶ ἐξελεύσεται, ὡς φῶς, τὸ σωτήριόν μου, καὶ εἰς τὸν βραχίονα μου ἔθνη ἐλπιούσιν. Ἐμὲ νῆσοι ὑπομενοῦσι, καὶ εἰς τὸν βραχίονά μου ἐλπιούσιν⁹, κ.τ.λ. ἀνθρώπους φοβούμενος, μὴ ἀποσυνάγωγόν σε ποιήσωσιν οἱ λέγοντες· "Δαιμόνιον ἔχει καὶ μαίνεται. Τί ἀκούετε αὐτοῦ;" Οἷς ἔλεγεν ὁ Χριστός· "Καὶ ὑμῖν τοῖς νομικοῖς οὐαὶ, ὅτι ἤρατε τὴν κλεῖδα 2500 τῆς γνώσεως, αὐτοὶ οὐκ εἰσέρχεσθε, καὶ τοὺς εἰσερχομένους ἐκωλύσατε," οὐς ἀπολεῖσθε νῦν, φησὶν, ἀλωσομένης τῆς πόλεως. Εἶτα περὶ τῶν πειρασμῶν τῶν εὐσεβεῖν ἠρημένων ἐπήνεγκε, καὶ τῆς ἐκ τούτων ἀνέσεως, κατὰ τὸ ἐν ψαλμοῖς· "Ἐπέταξε τῇ καταιγίδι, καὶ ἔστη εἰς αὐραν. Καὶ ἐκόπασε τὰ κύματα αὐτῆς." Δυνατὸς γὰρ ταῦτα ποιεῖν ἐγὼ, εἶγε καὶ Κύριος εἰμὶ τῶν δυνάμεων, ὃς καὶ τοὺς ἐμοὺς λόγους ἐμβαλῶ σου τῷ στόματι. Τῷ γὰρ ἁμαρτωλῷ ἐρῶ· "Ἰνα τί σὺ ἐκδηγῇ τὰ δικαιώματά μου;" "Οὐ γὰρ ὠραῖος αἴνος ἐν στόματι ἁμαρτωλοῦ." "Ἐκ γὰρ τοῦ περισσεύματος τῆς καρδίας τὸ στόμα λαλεῖ." Περὶ δὲ τοῦ δικαίου εἴρηται· "Ὁ νόμος τοῦ Θεοῦ αὐτοῦ ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ." "Ὁς καὶ Σιών γενόμενος, ἐρεῖ τῷ Κυρίῳ· Θεός μου εἶ σὺ, τὴν τοῦ Χριστοῦ πίστιν δεξάμενος· καὶ ἀκούσεται παρ' αὐτοῦ, Λαός μου εἶ σὺ. ἰζγκ'. Ὁ ἔξεγείρου, ἐξεγείρου, ἀνάστηθι Ἱερουσαλήμ, ἡ πιούσα ἐκ χειρὸς Κυρίου τὸ ποτήριον τοῦ θυμοῦ αὐτοῦ. Τὸ ποτήριον γὰρ τῆς πτώσεως, τὸ κόνδυ τοῦ θυμοῦ ἐξέπιες, καὶ ἐξεκένωσας· καὶ οὐκ ἦν ὁ παρακαλῶν σε ἀπὸ πάντων τῶν τέκνων σου, ὧν ἔτεκεσ⁹, κ.τ.λ. ΚΕΦΑΛ. ΝΒ'. α'. Ὁ ἔξεγείρου, ἐξεγείρου, Σιών. Ἐνδυσαι τὴν ἰσχύν σου. Σιών. Καὶ σὺ ἐνδυσαι τὴν δόξαν σου, Ἱερουσαλήμ πόλις ἡ ἁγία. Οὐκέτι προσθήσεται διελθεῖν διὰ τοῦ ἀπερίτμητος, καὶ ἀκάθαρτος⁹, κ.τ.λ. Τὴν κλῆσιν εἰπῶν τῶν ἐθνῶν (ἄπερ ἴδιον ἐκάλει λαὸν, πρὸς ἃ καὶ ἔλεγεν, ὅτι Νόμος παρ' ἐμοῦ ἐξελεύσεται, καὶ ἡ κρίσις μου εἰς φῶς ἐθνῶν), νῦν προσφωνεῖ τῇ Ἱερουσαλήμ πεσοῦση, διαναστήναι τοῦ πτώματος, ὅπερ ἔσχατον πέπονθε μετὰ τὴν εἰς Χριστὸν παροινίαν. Χρηστὸς δὲ ὢν ὁ Θεός, καὶ μὴν βουλόμενος τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὡς τὴν μετάνοιαν, ἐπὶ ταύτην παρακαλεῖ χρηστὰ πειθομένους ἐπαγγελλόμενος· Ἐξεγείρου, λέγων, τὴν ἐκούσιον αὐτῆς πτώσιν δηλῶν. Εἰ γὰρ ὑπ' ἄλλου κατείχετο, ἐκείνῳ ἂν, ἀλλ' οὐκ αὐτῇ περὶ τῆς ἐγέρσεως διελέγετο. Τίς γὰρ πεσὼν, κἂν μέλος πηρωθῇ, οὐ σπουδῆν τίθεται, πᾶσαν συλλέξας τὴν δύναμιν, ἀναστήναι; Καὶ σὺ τοίνυν, ὡς ἱματίου περιβαλοῦ τὴν ἰσχὺν διαναστᾶσα κατὰ διάνοιαν. Λέξει γὰρ

προϊών, Ἐνδυσαι τὴν ἰσχὺν, Σιών. Ὡστε νῦν Ἱερουσαλὴμ μῆτε τὴν ἐπουράνιον, μῆτε τὸ θεοσεβὲς εἰρήσθαι πολίτευμα· τὴν αἰσθητὴν δὲ καὶ ὑπόχειρα Ῥωμαίοις γεγενημένην. Διὸ καὶ πεπωκέναι λέγεται τὸ ποτήριον τοῦ θυμοῦ. Τῆς γὰρ ἐν οὐρανῷ οὐχ ἄπτεται θυμὸς καὶ ὀργή· Θεὸς γὰρ λέγεται βασιλεύειν αὐτῆς. Ἄλλ' οὐδὲ τοῦ θεοσεβοῦς ἐπὶ γῆς πολιτεύματος. Ὁ δὲ Σύμμαχος ἐξέδωκε, τὸ ποτήριον τοῦ θυμοῦ αὐτοῦ, τὸν κρατῆρα τοῦ σπαραγμοῦ καὶ ἐξεστράγγισε, καὶ οὐκ ἔστιν ὁ παρηγορῶν αὐτήν. 2501 Τοῦτο δ' ἂν λέγοιτο ἐπὶ τοῦ πᾶσαν τιμωρίαν ἐκτίσαντος πρὸς κάθαρσιν ἀμαρτημάτων, ὡς ἐπὶ τῶν προσαγομένων πικρῶν ἀντιδότων εἰς κένωσιν. Λυπεῖ γὰρ, ὡς ἰατρὸς, ὁ Θεὸς οὐκ αὐτὸς θέλων, τοῦ δὲ πράγματος ἀναγκάζοντος· περὶ οὗ λέλεκται· "Ποτήριον ἐν χειρὶ Κυρίου οἴνου ἀκράτου πλήρες κεράσματος. Καὶ ἔκλινεν ἐκ τούτου εἰς τοῦτο, πλὴν ὁ τρυγίας αὐτοῦ οὐκ ἐξεκενώθη. Πίνονται πάντες οἱ ἀμαρτωλοὶ τῆς γῆς." Τοῦτο δέ σοι παθούση, φησὶν, οὐδὲν σοι παρέστη τῶν τέκνων παραμυθούμενον. Ὅτε μὲν γὰρ εἰς Ἀσσυρίους ἀπήχθησαν, εἶχον δικαίους καὶ προφήτας παρακαλοῦντας· μετὰ δὲ τὸν τολμηθέντα κατὰ Χριστοῦ θάνατον, οὐδεὶς θεοφιλῆς εὔρηται παρ' αὐτοῖς. Ἦσαν γὰρ προαπελάσαντες καὶ τοῦ Σωτῆρος τοὺς μαθητὰς πληγαῖς αἰκισάμενοι, τινὰς δὲ καὶ ἀνελόντες. Δύο δὲ ταῦτα, φησὶν, ἀντίκειται σοι, καὶ πολεμεῖ, συντόμως τὰς ἐκ τοῦ πολέμου δηλῶν συμφοράς. Ἀντὶ δὲ δύο, προβάλλεται τέτταρα. Ἄλλα τὰ ἐπόμενα τοῖς πρώτοις ὁ προφητικὸς ἐν τούτοις συνάπτει λόγος. Ἐπεται γὰρ τῷ μὲν πίπτειν ἢ συντριβῆ. Τῷ δὲ λιμῷ, μάχαιρα, τοῦτ' ἔστι θάνατος. Δύο τοίνυν τὰ πρῶτα, πτώμα καὶ λιμὸς, περὶ ὧν ὁ λόγος, φησὶν ἂ τίς ὁ κωλύσων, φησὶν, ἢ καὶ ψιλῶς παραμυθούμενος; Ἄρα οἱ ἐν σοὶ Γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι; ἢ καὶ ἄλλως δυνατοί; Ἄλλ' ἰδοὺ καὶ περὶ ἑαυτῶν κινδυνεύουσι. Καθεύδουσι γὰρ ἐπάνω πάσης ἐξόδου. Τοῦ πολέμου γὰρ κατασκήψαντος, τὰς τῆς χώρας ἐσχατίας κατελάβοντο, ἵν' εἶεν ἔτοιμοι πρὸς φυγὴν, οὐ πρὸς ἀπόκρουσιν ἐγρηγορότες κακῶν, φόβῳ δὲ παρειμένονι καθάπερ ἐκ μέθης ὡς σεύτλιον ἡμίεφθον. Κατὰ δὲ Σύμμαχον· Οἱ υἱοὶ σου ἐπορεύθησαν ἀγόμενοι ἐπ' ἀρχῆς πάντων ἀμφιβλήστρων ὡς ὄρυξ ἐν ἀμφιβλήστρω. Καὶ κατὰ τοὺς λοιποὺς δὲ, ἀντὶ τοῦ, ὡς σεύτλιον ἡμίεφθον, ὡς ὄρυξ ἡμφιβληστρευμένος, ἢ συνειλημμένος, εἴρηται. Ὁ δὲ ὄρυξ ὄρνεόν ἐστιν, ᾧ παραβάλλει τοὺς υἱοὺς Ἱερουσαλὴμ ἀμφιβλήστρω διαβόλου περιβληθέντας. Διὸ καὶ τῷ θυμῷ παρεδόθησαν. Ἀντὶ δὲ τοῦ, ὁ κρίνων τὸν λαὸν αὐτοῦ· Σύμμαχος, ὑπερμαχήσει φησὶ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ. Τὸ δὲ εἴληφα τοῦτ' ἔστι λήψομαι. Ἐπαγγέλλεται γὰρ ἀνήσειν τὸν θυμὸν ποιούση τὰ προσταττόμενα, ἅπερ ἦν ἐξεγείρου, ἐξεγείρου. Ἐπιμένουσα γὰρ τῇ πτώσει, αἰτία ἔσται τῆς τῶν ἐπηγγελμένων κωλύσεως. Τοιοῦτον καὶ τό· "Μὴ ὁ πίπτων οὐκ ἀνίσταται; ἢ ὁ ἀποστρέφων οὐκ ἐπιστρέφει; Ἴνα τί ἀποστρέφετε ἀποστροφὴν ἀναιδῆ; λέγει Κύριος." Μήποτε δὲ μηκέτι πιεῖσθε, φησὶ, διὰ τὴν ἐπ' ἐσχάτων ἐπιστροφὴν. Ἔλεγε γὰρ, "Ἐπιλήσονται τὴν θλίψιν αὐτῶν τὴν πρώτην," καὶ τὰ ἐξῆς. Ποτήριον δὲ καλεῖν ἔθος ἔσθ' ὅτε τῇ θεῖα Γραφῇ τὸ ἀνταποδιδόμενον ἀγαθοῖς, ἢ κακοῖς, ὡς παρὰ τῷ Δαβίδ· "Πῦρ, καὶ θεῖον, καὶ πνεῦμα καταγιγῶσκει, ἢ μερὶς τοῦ ποτηρίου αὐ 2504 τοῦ." Ὁ δὲ δίκαιος λέγει· "Ποτήριον σωτηρίου λήψομαι, καὶ τὸ ὄνομα Κυρίου ἐπικαλέσομαι." Τὸ οὖν ποτήριον δοθήσεσθαι τοῖς αὐτῆς πολεμίοις, καὶ ταύτην ἡδίκηκόσι φησὶ· διὸ κατὰ Σύμμαχον εἴρηται· Καὶ θήσω αὐτὸ εἰς χεῖρας τῶν ἀποικισάντων σε. Εἰκὸς δὲ ταῦτα καὶ περὶ ἀντικειμένων δυνάμεων λέγεσθαι, αἷς ἀποστᾶσα Θεοῦ ψυχὴ ἑαυτὴν ὑποτάττει, καὶ γῆϊνα φρονούσα κύπτει πρὸς γῆν, καὶ τέλος ἀπλωθεῖσα πρὸς ἔδαφος τοῖς τῶν ἐλόντων αὐτὴν καταπατεῖται ποσίν· ἢ δὲ Θεῷ προσιοῦσα, ὄρθιος ἔστηκεν ἄνω βλέπουσα, καὶ πρὸς αὐτὸν ἐπηρμένη· Τινὲς δὲ ἀδικησάντων αὐτὴν φασὶν, τῶν ὀρθοποδεῖν μὴ συγχωρησάντων αὐτῇ διδασκάλων. Ὅσω γὰρ ἦσαν ἐν τρυφῇ τε καὶ δόξῃ· τοσοῦτω πικροτέρας ἀπέλαυσαν δίκης, ὧν εἶχον ἐστερημένοι. Περὶ δὲ τῶν νοητῶς ἀδικησάντων καὶ Παῦλός φησιν· "Εἰ δὲ καὶ ἔστι κεκαλυμμένον τὸ

Εὐαγγέλιον ἡμῶν ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις ἐστὶ κεκαλυμμένον, ἐν οἷς ὁ Θεὸς ἐτύφλωσε τοῦ αἰῶνος τούτου τὰ νοήματα τῶν ἀπίστων, εἰς τὸ μὴ διαυγᾶσαι τὸν φωτισμὸν τοῦ Εὐαγγελίου τῆς δόξης τοῦ Χριστοῦ." Τοιοῦτόν τι δηλοῖ καὶ τὸ τοῦ ἀκαθάρτου πνεύματος τοῦ μεθ' ἐτέρων ἑπτὰ πονηροτέρων ὑποστρέψαντος ὅθεν ἐξήλθεν. Ἐπάγει γάρ· "Οὕτως ἔσται τῇ πονηρᾷ γενεᾷ ταύτῃ." Ἐν Αἰγύπτῳ μὲν γὰρ ἀσεβήσαντες ἔνοικον ἔσχον τὸ πνεῦμα τὸ πονηρὸν, οὐπὲρ ἀπηλλάγησαν ἀκούσαντες· "Κύριον τὸν Θεόν σου προσκυνήσεις, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις." Εἶτα μὴ δεξαμένων διὰ πίστεως ἔνοικον τὸν Χριστὸν, τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα σχολάζοντα τὸν τόπον τὸν ἀρχαῖον εὐρὸν, αὐθις εἰς αὐτὸν εἰσεπήδησεν· ὃ καὶ τὸν προδότην μετὰ τὸ ψῶμιον ὑπέδου. Ταύτας ὁ Σωτὴρ τὰς πονηρὰς δυνάμεις εἰς ἄδου ταρταρώσας παρέδωκεν, ἀνθ' ὧν εἰς γῆν τὰς ψυχὰς καταβαλόντες συνέκαμψαν, ὅποια ἦν ἡ ἐν Εὐαγγελίῳ παντελῶς ἀνανεῦσαι μὴ δυναμένη, περὶ ἧς ἔλεγεν ὁ Σωτὴρ· "Ταύτην δὲ θυγατέρα οὖσαν Ἀβραὰμ ἦν ἔδωκεν ὁ Σατανᾶς δέκα καὶ ὀκτὼ ἔτη." Καὶ πᾶσα δὲ τοιαύτη τῶν Ἰουδαίων ἦν ἡ συναγωγή· διὸ πάλιν ἐγερθῆναι ταύτη παρακελεύεται κατὰ τό· "Ἐγειραι ὁ καθεύδων, καὶ ἀνάστα ἐκ τῶν νεκρῶν, καὶ ἐπιφαύσει σοι ὁ Χριστός." Καὶ κατὰ τό· "Διὸ τὰς παρειμένας χεῖρας, καὶ τὰ παρειμένα γόνατα ἀνορθώσατε, καὶ τροχίας ὀρθὰς ποιεῖτε τοῖς ποσὶν ὑμῶν." Ἐνδύσαι δὲ, φησὶ, τὴν ἰσχύν σου, ἐπειδήπερ ἔχει τινὰ μεγίστην ἰσχὺν ἢ λογικὴ ψυχὴ. Πρῶτον δὲ τὸ ἐξεγερθῆναι τοῦ πτώματος πυκνὰ λεγόμενον. Ἐνθα γὰρ τὸ πικρὸν τῆς δίκης, ἐκεῖ καὶ συνεχῆς ἡ παράκλησις. Εἶτα, τὸ τὴν ἰδίαν ἀναλαμβάνειν ἰσχύν. Ἐχει δὲ καὶ δόξαν μεγίστην κατ' εἰκόνα πεποιημένη τοῦ Κτίσαντος, καὶ αὐτὸν ἔχουσα δόξαν, ἦν ἐπαναλαβεῖν βούλεται γενομένην πόλιν ἁγίαν, ὡς μηκέτι δι' αὐτῆς διαβαίνειν ἀλλογενῆ, ἢ εἰδωλόατριν. Ὅτι δὲ δόξα ὁ τῆς δόξης Κύριος, ὅς ἐστι Χριστὸς, δηλοῖ καὶ Δαβίδ· "Ἐξεγέρθητι, λέγων, ἡ δόξα μου." Καὶ περὶ 2505 τῶν πιστευόντων, "ὅτι τὸ καύχημα τῆς δυνάμεως αὐτῶν εἶ σύ." Τίνα δὲ τρόπον ἐνδυσώμεθα τὴν ἰσχύν, καὶ τὴν δόξαν ὁ σοφὸς παρέστησε Παῦλος εἰπών· Ἐνδύσασθε τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν τὸν Χριστόν. Καὶ πάλιν· Ὅσοι γὰρ Χριστὸν ἐβαπτίσασθε, Χριστὸν ἐνεδύσασθε. Τὸ δὲ πρόσωπον τῆς Ἐκκλησίας Ἡσαΐας εἰσάγει λέγων· "Ἀγαλλιάσθω ἡ ψυχὴ μου ἐπὶ τῷ Κυρίῳ. Ἐνέδυσσε γὰρ με ἱμάτιον σωτηρίου, καὶ χιτῶνα εὐφροσύνης;" ἦν νῦν ἁγίαν καλεῖ, ὡς σύμμορφον τῷ Χριστῷ, καὶ ἁγίου μετέχουσαν Πνεύματος, ἐν ᾧ καὶ ἐσφραγίσθημεν εἰς ἡμέραν ἀπολυτρώσεως πάντα ῥύπον ἀπονιψάμενοι, ὃς καὶ πᾶσαν ἔφοδον ἡμῶν διαβολικὴν ἀποκρούεται λέγων· Οὐκέτι προστεθήσεται διὰ σοῦ διελθεῖν ἀπερίτμητος καὶ ἀκάθαρτος. Καὶ ἱστορικῶς δὲ τὰ περίοικα ἔθνη συνέχεις ἐφόδους ποιούμενα, μονονουχὶ δι' αὐτῆς χαμαὶ κειμένης διήρχοντο. Ὡς ἐκ γῆς δὲ ἀνισταμένη, καὶ τῶν γηϊνῶν γεμούση τὸν χοῦν ἐκτινάξαι παρακελεύεται, τὸ φρόνημα δηλονότι τὸ σαρκικόν, ὃ δεῖ προαποθεμένους, οὕτω προσιέναι Χριστῷ, Παύλου λέγοντος· "Ἐκδύσασθε τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον," καὶ τὰ ἐξῆς. Ὁ δὲ δράσαντες ἀνιστάμεθα ὀρθῶ καὶ βεβηκότι τῷ λογισμῷ, καθὰ τις παραγγέλλει προφήτης· "Στήσον σεαυτὴν, Σιών." Καὶ Δαβὶδ δὲ φησιν· "Ἐστησεν ἐπὶ πέτρας τοὺς πόδας μου." Ὡς παρέπεται καὶ τό· Ἐκδύσασθε τὸν δεσμὸν τοῦ τραχήλου. Σειραῖς γὰρ τῶν ἰδίων ἀμαρτημάτων ἕκαστος σφίγγεται. Καὶ ὑπὸ ζυγὰ δὲ τῆς ἀμαρτίας ὑποβληθέντες, "Διὰ ῥήξωμεν τοὺς δεσμοὺς αὐτῶν, καὶ ἀπορρίψωμεν ἀφ' ἡμῶν τὸν ζυγὸν αὐτῶν," τὸ ἀγαθὸν ἐλευθέρῳ κατορθοῦντες φρονήματι, ὡς παρ' ἑνὸς ἡμῖν εἰρήσθαι τῶν προφητῶν· "Καὶ ἐξλεύσεσθε, καὶ σκιρτήσετε ὡς μοσχάρια ἐκ δεσμῶν ἀνειμένα." Ὡς ἀμαρτίας γὰρ καὶ διαβόλου δεσμῶτιν, καὶ δούλην αἰχμάλωτον καλεῖ τὴν Σιών ἐλεῶν αὐτὴν τῆς πικροτάτης ἀλώσεως. Ἦν καὶ θυγατέρα καλῶν, τὸ πῶς οὖν ἦλω, παρίστησιν· ὡς αὐτὴ δι' αὐτὴν, οὐκ ἀσθενεῖα τοῦ σώζοντος, τῆς δὲ πατρικῆς εὐσπλαγχνίας ἀφηνιάσασα. Ὅθεν αὐτὴν δωρεὰν πεπράσθαι φησὶ. Καὶ ἄνω γὰρ ἔφασκεν· "Ἴδου ταῖς ἀμαρτίαις ὑμῶν ἐπράθητε μηδὲν ἀντικαταλλαζάμενοι τῆς

ἑαυτῶν ἀπωλείας." Ἄκοντες γὰρ, ὡς εἶπειν, ἀπηγόμεθα. Διὸ, καὶ ἄκοντα τὸν ἰσχυρὸν ἐσκύλευσεν ὁ Χριστός. Ἄ δέδρακεν ἐπιφέρων ἄνευ ἀργυρίου λυτρούμενος τοὺς μὴ σωματικῇ περιπεσόντας αἰχμαλωσίᾳ, ἀλλὰ ψυχικῇ, καὶ τοῦ τιμίου δεομένου αἵματος. Εἶτα δεικνυσὶν ἑαυτὸν αἰεὶ τοῦ Ἰσραὴλ γεγονότα 2508 Σωτῆρα καὶ Λυτρωτὴν. Καὶ ὅτε κατῆλθεν ἐκὼν εἰς τὴν Αἴγυπτον, τοῦ Ἰακώβ ἐκεῖ διὰ λιμὸν κατοικήσαντος· καὶ ὅτε βία διὰ τὰς ἀμαρτίας ὑπ' Ἀσσυρίων ἐάλω, ἀπὸ τῆς αἰσθητῆς λυτρώσεως, τὴν ἐπὶ τῆς παρουσίας αὐτοῦ δηλῶν ἄλλω λόγῳ δωρεὰν πεπραγμένων. Διὸ ἐπιλέγει· Καὶ νῦν τί ὧδε ἔσται; ἢ κατὰ τοὺς λοιποὺς, καὶ νῦν τί ἐστὶ μοι ὧδε; οὐδὲν γὰρ, φησὶν, ὧδε παρ' αὐτοῖς εὐρίσκω, κατὰ τὸ ρηθέν· "Διότι ἦλθον, καὶ οὐκ ἦν ἄνθρωπος. Ἐκάλεσα, καὶ οὐκ ἦν ὁ ὑπακούων." Εἰ δὲ τὴν ὑπὸ Ῥωμαίων αἰχμαλωσίαν δηλοῖ, λέγοιτο ἂν τὸ ὧδε, ἐν ταῖς τῶν ἐθνῶν χώραις, εἰς ἃς διεσπάρησαν· ἤγουν, ἐν τοιαῦδε καταστάσει πραγμάτων δηλονότι, ταῦτα πάσχουσι τὸν ἑαυτῶν σταυρώσαντες λυτρωτὴν. Εἶτα θαυμαζόντων τῶν παρ' Ἰουδαίους καθηγητῶν, πῶς ὁ Θεοῦ κληρὸς λεγόμενος καὶ ἅγιος Ἰσραὴλ ἔπραξεν οὕτως οἰκτρῶς, καὶ ὡς πάσης αὐτοῖς ἀνηρημένης ἐλπίδος ὀλοολύζοντων, αὐτοὺς αἰτιᾶται τῆς τῶν ὑπηκόων ἀλώσεως. Οὐ γὰρ συνεχώρουσιν αὐτοῖς τῷ πρὸς αὐτοὺς ἀφιγμένῳ πιστεῦσαι Σωτῆρι. Ἄλλ' οἱ ἐθνικοὶ τὴν τῆς ἀλώσεως ἀγνοοῦντες αἰτίαν, ἀσθενείας τὸν τούτων ἡτιῶντο Θεὸν, ὡς σῶσαι, κατὰ τὸν Ῥαφάκου λόγον, αὐτοὺς οὐκ ἰσχύσαντα. Κάκεινος γὰρ ὑμῖν ἐπῆλθεν, οὐ δι' ἐμὴν ἀσθένειαν. Τοιγαροῦν ἡ τούτου πέπτωκε δύναμις, ἀλλ' ὑμῶν ἡμαρτηκότων. Ὅτι δὲ ταῦτα τοῖς ἄρχουσι προσφωνεῖ, ἢ τῶν ἄλλων παρέστησεν ἔκδοσις. Ὁ μὲν γὰρ Σύμμαχος· οἱ ἐξουσιάζοντες αὐτοῦ, φησὶν, ὀλοολύζουσιν. Καὶ Ἀκύλας, ἐξουσιάζοντες. Ὁ δὲ Θεοδοτίων ἄρχοντες. Διὸ καὶ ἄνω ἔλεγεν· αὐτὸς Κύριος εἰς κρίσιν ἤξει μετὰ τῶν πρεσβυτέρων τοῦ λαοῦ, καὶ μετὰ τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ. Αὐτοὶ γὰρ ἀνέσεισαν τὰ πλήθη ταῖς κατὰ τοῦ Σωτῆρος κεχρησθαι φωναῖς. Διὸ, κατὰ τοὺς λοιποὺς, οὐ πρόσκειται τῷ, τὸ ὄνομα μου βλασφημεῖται, τὸ ἐν τοῖς ἔθνεσι. Τοιγαροῦν ὁ Σύμμαχος φησὶ· Διὰ παντὸς, ὅλην τὴν ἡμέραν τὸ ὄνομά μου βλασφημεῖται. Ἀεὶ γὰρ οἱ ἄρχοντες ἐβλασφήμουν τὸν Κύριον, καὶ τοῖς ἄλλοις ὑπέβαλλον. Ἄλλ' ὑμεῖς μὲν τοιοῦτοι. Ὁ ἐξ ἐθνῶν δὲ λαὸς, ἀνθ' ὑμῶν με δοξάσει, τοῦ ἐμοῦ ὀνόματος πειρατὴν δύναμιν ἐγνωκώς, ἦν οὐκ εἰδότες αὐτὸ βλασφημεῖτε. Καὶ ταῦτα ἔσται τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, καθ' ἣν ἀνθρώποις ὁ ταῦτα διὰ τῶν προφητῶν λέγων ἐπιδημήσω, Τοῦτο καὶ Παῦλος λέγει· "Πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως πάλαι ὁ Θεὸς λαλήσας τοῖς πατράσιν ἐν προφήταις, ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν τούτων ἐλάλησεν ἡμῖν ἐν Υἱῷ." ζιε'. 9'Ως ὥρα ἐπὶ τῶν ὁρέων, ὡς πόδες εὐαγγελιζομένων ἀκοὴν εἰρήνης, ὡς εὐαγγελιζόμενος ἀγαθὰ. Ὅτι ἀκουστὴν ποιήσει τὴν σωτηρίαν σου λέγων· Σιών, βασιλεύσει σου ὁ Θεός. Ὅτι φωνὴ τῶν φυλασσόντων σε ὑψώθη, καὶ τῇ φωνῇ 2509 ἅμα εὐφρανθήσονται, ὅτι ὀφθαλμοὶ πρὸς ὀφθαλμοὺς ὄψονται, ἡνίκα ἂν ἐλεήσει Κύριος τὴν Σιών, κ.τ.λ. Τοῦ Θεοῦ Λόγου τὴν εἰς ἀνθρώπους ἐπιδημίαν εἰπὼν, ἀκολούθως τὰ περὶ τοῦ εὐαγγελικοῦ συνάπτει κηρύγματος. Ὁ δὲ Σύμμαχος οὕτως ἐξέδωκε· Τί εὐπρεπεῖς ἐπὶ τῶν ὁρέων πόδες εὐαγγελιζομένου ἀκοὴν ποιούντος εἰρήνην, εὐαγγελιζομένου ἀγαθὰ ἀκουστὴν ποιούντος σωτηρίαν, ἃ δὴ μεταφράσας ἐν τῇ πρὸς Ῥωμαίους ὁ Παῦλος φησὶν· "'Ως ὡραῖοι οἱ πόδες τῶν εὐαγγελιζομένων ἀγαθὰ, εὐαγγελιζομένων εἰρήνην." Ἀντὶ δὲ τοῦ σωτηρίαν, ἢ Ἑβραϊκῇ λέξις Ἰησοῦν περιέχει. Καὶ εἰ μὴ τὴν λέξιν ἐρμήνευσαν, οὐδὲν ἂν ἐκώλυσεν αὐτοὺς εἶπειν ἀκουτίζοντος Ἰησοῦν. Ἀνθ' οὗ εἶπεν Ἀκύλας καὶ Θεοδοτίων ἀκουτίζοντος σωτηρίαν. Ἀντὶ δὲ τοῦ, ὡς ὥρα· ὁ μὲν εἶπεν, τί ὡραιώθησαν. Ὁ δὲ Θεοδοτίων, εὐπρεπεῖς. Τὸν δρόμον δὲ τὸν πανταχοῦ γῆς τῶν τοῦ Εὐαγγελίου κηρύκων ὁ λόγος θαυμάζει, ὧν οἱ πόδες ὡραῖοι, διὰ τὸ καθαρὸν, ὡς ἂν τοῦ Σωτῆρος αὐτοὺς ἀνπονίψαντος. Τὸ ὑψηλὸν δὲ αὐτῶν τοῦ κηρύγματος τὸ ἐπὶ τῶν ὁρέων δηλοῖ. Τὴν πρὸς Θεὸν δὲ τοῖς μακρὰν καὶ τοῖς ἐγγὺς εἰρήνην εὐηγγελίζοντο,

δηλοῦντες τὸν Χριστὸν τὸν ποιήσαντα ἀμφοτέρα ἔν, καὶ τὸ μεσότοιχον τοῦ φραγμαοῦ λύσαντα, τὴν ἔχθραν ἐν τῇ σαρκὶ αὐτοῦ. Διὸ ταῖς Ἐκκλησίαις ἐπιστέλλων ὁ Παῦλος, χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη γράφει. Εὐηγγελίζοντο δὲ καὶ τὰ ὄντως ἀγαθὰ, τοὺς μακαρισμοὺς καταγγέλλοντες. Ἔλεγεν δὲ τὸ κήρυγμα τῇ Σιών, δηλαδὴ τῷ θεοσεβεῖ πολιτεύματι, τῷ τε τῶν ἀποστόλων χορῶ, βασιλεύσει σου ὁ Θεός. Διὸ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν πᾶσιν ἀνθρώποις κατήγγελλον. Κατὰ δὲ τὴν ἔκδοσιν τῶν Ἑβδομήκοντα, τὸ, ὡς ὥρα ἐπὶ τῶν ὁρέων, ἀποδοτέον τοῖς πρὸ αὐτοῦ, ἵνα ἦ· Αὐτὸς ὁ λαλῶν πάρειμι, ὡς ὥρα ἐπὶ τῶν ὁρέων. Ὁραν δὲ φησι τὸ ἔαρ, ἐν ᾧ ἄνθη τε νέα, καὶ καρπῶν γοναί. Διὸ καὶ ὁ Νυμφίος πρὸς τὴν Νύμφην φησίν· "Ἀνάστα, ἔλθε, ἡ πλησίον μου, καλὴ μου περιστέρα, ὅτι ἰδοὺ ὁ χειμὼν παρήλθεν· ὁ ὑετὸς παρήλθεν· ἐπορεύθη ἑαυτῶ. Τὰ ἄνθη ὠφθη ἐν τῇ γῆ, καιρὸς τῆς τομῆς ἔφθασεν." Καὶ ἡμᾶς γὰρ ὁ δράκων καταχειμάσας, ἀκάρπους ἀπέφηνεν, ὡς μὴ εἶναι ποιοῦντα χρηστότητα. Ἄλλ' ἀνεθάλομεν ἐν Χριστῷ πνευματικῆς εὐκαρπίας γενόμενοι πλήρεις, ὡς καὶ δύνασθαι λέγειν· "Καταβήτω ὁ ἀδελφός μου εἰς κῆπον αὐτοῦ, καὶ φαγέτω καρπὸν ἀκροδρύων αὐτοῦ." Γέγονε δὲ καὶ ὡς πόδες εὐαγγελιζομένου ἀκοὴν εἰρήνης, κατὰ τὴν προαποδοθεῖσαν ἐξήγησιν. Τινὲς δὲ τὸ παρὸν ῥητὸν οὕτως ἐρμήνευσαν λέγοντες, ὡς τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ λαοῦ τὴν ἐν τοῖς μετὰ ταῦτα γενομένην δηλοῖ, ἥτις καὶ παρουσία δικαίως ἂν λέγοιτο· οὐ τῆς οὐσίας αὐτοῦ τόπον ἐκ τόπου μετιοῦ 2512 σης, ἀλλὰ τῆς ἐνεργείας καταδήλου γινομένης. Διὸ καθαιρομένοις μὲν ἡμῖν παρεῖναι λέγεται, ἀπεῖναι δὲ ἀμαρτανόντων. Τὴν τοίνυν ἀντίληψιν οὕτω φανεράν ἔσεσθαι φησιν, ὡς ὑμᾶς ὁμολογήσαι τὸν αὐτὸν εἶναι τὸν καὶ νῦν προλέγοντα καὶ αὐθις πληροῦντα. Ὡς γὰρ οὐκ ἔστι τὴν ὥραν τῆς ἡμέρας λαθεῖν, καθ' ἣν ἐκλάμπας ὁ ἥλιος καταλάμπει τὰ ὄρη, οὕτως ἔσται φανερά πᾶσιν ἢ παρ' ἑμοῦ εἰς ὑμᾶς ῥοπή, χαρᾶς τε καὶ ἀγαλλιάσεως, οὕτω πληρωθήσεσθε, καθάπερ τοῖς ἀκοὴν ἔστιν εἰρηνικὴν τε καὶ ἡδεῖαν δεχομένοις. Καὶ βασιλεὺς δὲ ὑμῶν διορθουμένων ἀξιῶσω καλεῖσθαι. Ἔσται γὰρ ἡ Σιών οὕτως εὐθηνουμένη, ὡς πάντα ἐκεῖνα πληροῦσθαι, ὅσα ἐν ταῖς ἐπιδόξοις πόλεσι καὶ εἰρηνουσίαις· φυλάκων μὲν τηρούντων τὴν πόλιν μετὰ φωνῆς, ἑαυτοὺς δὲ ἀσπαζομένων μετ' εὐφροσύνης, ὡς ἐπεγείρειν ἑαυτοῖς ἐν ταῖς συντυχίαις τὴν χαρὰν, καὶ τὸν ἐπ' αὐτοῖς ἔλεον κηρύττειν. Κοινωνεῖν δὲ τῆς εὐφροσύνης αὐτοῖς λέγοιτ' ἂν εἰκότως καὶ τὰ ἔρημα τῆς Ἱερουσαλήμ. Ὡς γὰρ διὰ τοῦ, "Ὁδοὶ Σιών πενθοῦσι," τὴν τῶν οἰκητόρων καὶ παριόντων ἐρημίαν ἐδήλου· οὕτω καὶ νῦν τὴν ἔρημον συνεορτάσειν εἰπὼν, τὴν καταλαβοῦσαν αὐτοὺς εὐφροσύνην παρίστησιν, αἴτιον τούτων τὸν ἔλεον εἰπὼν τοῦ Θεοῦ, δι' ὃν ὁ Θεὸς τὴν Ἱερουσαλήμ ἐλυτρώσατο τῷ βραχίονι, τοῦτ' ἔστι τῇ τῆς δυνάμεως ἐνεργείᾳ, γινωσκόντων τῶν ἐθνῶν ὡς ἐπεσκέψατο τὴν Ἱερουσαλήμ ὁ Θεός· καὶ ταῦτα μὲν οὗτοι. Ἀντὶ δὲ τοῦ, φωνὴ τῶν φυλασσόντων σε ὑψώθη, ὁ Σύμμαχος, Φωνὴ τῶν σκοπῶν σου ἐπῆρεν, ἐρμήνευσεν, καὶ ἐπήγαγεν, ἐπὶ τὸ αὐτὸ αἰνέσουσιν. Ὁφθαλμοφανῶς γὰρ ὄψονται ἐν τῷ ἐπιστρέψαι Κύριον τὴν Σιών· δηλουμένου πάλιν τοῦ θεοσεβοῦς πολιτεύματος. Ἀντὶ δὲ τοῦ ὀφθαλμοφανῶς, οἱ λοιποὶ φασὶν ὀφθαλμὸν ἐν ὀφθαλμῷ ὄψονται. Σκοποὺς δὲ νῦν τοὺς μαθητὰς τοῦ Σωτῆρος καλεῖ. Καὶ πάλαι γὰρ τοὺς προφήτας οὕτως ἐκάλουν, καὶ νῦν τοῦ νέου λαοῦ γεγόνασι σκοποὶ καὶ φύλακες οἱ ἀπόστολοι φυλάσσοντες ἀπὸ τῶν λύκων τῷ ἀρχιποίμενι τὰ πρόβατα διὰ τῆς πρεπούσης διδασκαλίας. Καὶ ὀφθαλμοφανῶς αὐτόπται καὶ αὐτήκοοι τοῦ Σωτῆρος γενόμενοι ὑψωσαν τὴν ἑαυτῶν φωνήν, ὡς ἐξάκουστον γενέσθαι πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν καὶ πρὸς ἓνα τοὺς δύο συναχθῆναι λαοὺς, κατὰ τό· "Εὐφρανθήτε, ἔθνη, μετὰ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ." Διὸ φησὶ καὶ Δαβίδ· "Ἀκούσατε ταῦτα, πάντα τὰ ἔθνη." Καὶ ὡσπερ τὸ τῶν δαιμονίων πλῆθος ἀπώλετο μετ' ἡχους, ὡς ἀγνοῆσαι μηδένα· οὕτω τὸ σωτήριον κήρυγμα πᾶσιν ἐξάκουστον γέγονε βασιλέα δεξαμένοις ἀντὶ τοῦ πάλαι τυράννου τὸν Κύριον. Ὁ δὲ καὶ γέγονεν ἡμῖν ἀφορμὴ πανηγύρεως, κατὰ τό· "Ὁ Κύριος ἐβασίλευσεν,

ἀγαλλιᾶσθω ἡ γῆ." Πῶς δὲ βασιλεύει δηλοῖ λέγων, φωνὴ τῶν φυλασσόντων σε ὑψώθη. Πρὸς οὓς ἔλεγεν Ἡσαΐας· 2513 "Ἐπ' ὄρος ὑψηλὸν ἀνάβηθι ὁ εὐαγγελιζόμενος Σιών. Ὑψωσον τῇ ἰσχύϊ τὴν φωνὴν σου." Οἱ καὶ εὐφροσύνης ἐπληροῦντο, ἐλευμένης τῆς νέας Σιών, ὁμοῦ τῷ κηρύγματι τὸ ἔργον ὀρώντες καὶ τῶν ἀκούοντων τὴν πίστιν. Καὶ Παῦλος δὲ γράφει τοῖς δι' αὐτοῦ πεπιστευκόσιν· "Χαρὰ καὶ στέφανός μου." "Ὅτι δὲ ἅμα τε ἐδίδασκον καὶ τοὺς πειθομένους εἶχον, δῆλον ἐξ ὧν φησιν ἐν ταῖς Πράξεσιν, ὡς προσετέθησαν ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ τρεῖς χιλιάδες ἀνδρῶν. Καὶ ὁ δεσμοφύλαξ δὲ ἀκούσας Παύλου· "Μηδὲν πράξης σεαυτῶ κακόν· ἅπαντες γὰρ ἐσμεν ἐνθάδε·" θαυμάσας ἐβαπτίσθη σὺν παντὶ τῷ οἴκῳ. Αὐτοῦ ὀφθαλμοὶ δὲ πρὸς ὀφθαλμοὺς εἶδον, κατὰ τὸ, ὁ Θεὸς ἐμφανῶς ἤξει. Ἦγουν, οὐ τοῖς σοῖς ὀφθαλμοῖς εὐφραϊνομένους, ἅμα τῇ σῆ φωνῇ τοὺς ἀκούοντας. Ἀντὶ δὲ τοῦ, ῥηξάτω ἅμα εὐφροσύνην τὰ ἔρημα Ἱερουσαλήμ· ὁ Σύμμαχος, Ἰλαρύνθητε καὶ ἀγαλλιᾶσθε ὁμοῦ τὰ ἔρημα Ἱερουσαλήμ, φησί. Τὸ δὲ ῥῆξαι φωνὴν, παρίστησι τόνω χρῆσθαι φωνῆς χαριστηρίους ὡδὰς ἀναπέμποντας, δι' ὧν εὐφραίνοιτο Θεός, κατὰ τό· "Καὶ ἡ γλῶσσά μου μελετήσῃ τὴν δικαιοσύνην σου, ὅλην τὴν ἡμέραν τὸν ἔπαινόν σου." Ἔρημα δὲ φησιν ἱστορικῶς μὲν, ὅτι τῶν πλείστων μετὰ τὴν κατὰ Χριστοῦ τόλμαν δαπανηθέντων, ἐρημία τὰ πλεῖστα κατεῖχε τῆς πόλεως. Πρὸς δὲ νοῦν, ὅτιπερ ἡ Ἐκκλησία κατ' ἀρχὰς ὀλιγανδροῦσα πρὸς ἄπειρον πλῆθος ἐπέδωκεν ὑστερον· πρὸς ἣν ἔλεγεν· "Ἄρον κύκλω τοὺς ὀφθαλμούς σου, καὶ ἴδε συνηγμένα τὰ τέκνα σου." Τοιοῦτον καὶ τό· "Ὅτι πολλὰ τὰ τέκνα τῆς ἐρήμου μᾶλλον ἢ τῆς ἐχούσης τὸν ἄνδρα." Πῶς δὲ γένοιτο τοῦτο, παρίστησι λέγων, ὅτι Ἀποκαλύψει Κύριος τὸν βραχίονα αὐτοῦ, τὴν τοῦ Μονογενοῦς ἐπιδημίαν δηλῶν πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν ἐπιλάμψουσιν. Οὐκοῦν ἐπειδὴν προσφωνεῖ τῇ Σιών καὶ τῇ Ἱερουσαλήμ, τὰ λελεγμένα ἐπὶ τὴν τῶν ἐθνῶν ἀναφέρεται κλῆσιν. Τὸ γὰρ θεοσεβὲς πολίτευμα, ποτὲ μὲν παρ' ἐκείνοις ἦν, ποτὲ δὲ παρὰ τοῖς ἔθνεσιν, ἃ δὴ Σιών καὶ Ἱερουσαλήμ ὠνόμασται. Διὸ καὶ πάντοτε ἀνθρώποις συνέστηκεν ἡ τοιαύτη τοῦ Θεοῦ πόλις. Ἱερουσαλήμ οὖν, ἢ Σιών καλεῖσθαι τὴν τοιαύτην ἐκλογὴν οὐδὲν διαφέρει· τοῖς δὲ ἀποστόλοις λοιπὸν τὸ προφητικὸν πνεῦμα προσφωνεῖ ἀποστῆναι τοῦ ἀπίστου καὶ ἀκαθάρτου λαοῦ. Σκευὴ δὲ Κυρίου τὰ ἐκλεγέντα ὑπὸ Κυρίου ἅγια σώματα αὐτῶν, ἢ τὰ τῆς Καινῆς Διαθήκης Εὐαγγέλια, ἅπερ ἐπικομιζομένους ἀπαλλάττεσθαι τῆς ἀπιστίας τοῦ Ἰουδαίων κελεύει λαοῦ, καὶ τῆς πρὸς αὐτοὺς κοινωνίας ἀπέχεσθαι. Οὐδεμία γὰρ κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος. Ἄλλ' οὐδὲ μερὶς πιστῶ μετὰ ἀπίστου. Τοῖς γ' οὖν Γαλάταις ἐπὶ τὴν νομικὴν πάλιν δραμοῦσι λατρείαν ὁ Παῦλος ἐπιτιμᾷ, καὶ τέλος φησίν· "Οὕτως ἀνόητοί ἐστε ἐναρξάμενοι πνεύματι, νῦν σαρκὶ ἐπὶ 2516 τελείσθε;" περιετέμνοντο γὰρ ἤδη πιστεύσαντες. Σκευὴ δὲ ἔχουσι καθ' ἕτερον τρόπον, οἵτινες τῆς θείας αὐτοῦ φύσεως κοινωνοὶ γεγονότες, τοῦ θείου Πνεύματος τὰ χαρίσματα σκευοφοροῦσι Χριστῶ, Παύλῳ πειθόμενοι λέγοντι· Ἐνδύσασθε τὴν πανοπλίαν τοῦ Θεοῦ. Αὕτη δὲ ἐστὶν ὁ θώραξ τῆς δικαιοσύνης, ἢ περικεφαλαία τοῦ σωτηρίου, ὁ θυρεὸς τῆς πίστεως, ἢ μάχαιρα τοῦ Πνεύματος, ὅ ἐστι ῥῆμα Θεοῦ, δι' ὧν ἑαυτῶν τε προασπίζουσι, καὶ τῶν ὑπὸ χεῖρα λαῶν. Πλὴν οὐ μετὰ ταραχῆς ἐξελευσεσθε φησίν. Οὐ γὰρ ὡς ἐλαυνόμενοι προῆλθον εἰς τὴν περίοδον τῶν ἐθνῶν, ἢ καὶ τοῦτο πεπόνθασιν, προαιρέσει δὲ καὶ προθυμίᾳ μαθητεῦσαι πάντα κελευσθέντες τὰ ἔθνη ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ. Σὺν εἰρήνῃ δὲ τὴν πορείαν ἐποιοῦντο ἔχοντες συνόντα τὸν εἰρηκότα αὐτοῖς· "Ἴδου ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας, ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος." "Ὁ δὲ καὶ νῦν δηλοῖ τὸ, προπορεύεται πρὸ ὑμῶν Κύριος. Τινὲς δὲ φασιν, ὡς τῆς ἰδίας ἐπιμελεῖσθαι προστάττει ψυχῆς, καὶ πρὸ τῶν τόπων ἀποστῆναι τῶν ἡθῶν τῶν Χαλδαϊκῶν, ὃ δὲ καὶ τοῖς Λευῖταις παρεγγυᾶται τοῖς τὰ ἅγια μετακομίζουσι. Περὶ δὲ τῶν μελλόντων ὡς ἤδη γεγονότων συνήθως φησίν ἡ Γραφή· ὡς καὶ Δαβὶδ πρὶν τὴν πόλιν ἄλῶναι καὶ τὸν νεῶν ἔφασκεν· "Ὁ Θεός,

ἤλθοσαν ἔθνη εἰς τὴν κληρονομίαν σου," καὶ τὰ ἐξῆς. Τὴν δὲ ἐπάνοδον αὐτῶν ἔσεσθαι μετ' εἰρήνης δηλοῖ, ἦν μεθ' ἡρεμίας καὶ σχολῆς δορυφορούμενοι κατὰ τὸ πρόσταγμα Κύρου πεποίηται, συμμαχοῦντος αὐτοῖς τοῦ Θεοῦ, καὶ πρὸς τὴν ἰδίαν συναγοντος πόλιν. ἰγιε'. Ὁ ἴδου συνήσει ὁ παῖς μου, καὶ ὑψωθήσεται, καὶ δοξασθήσεται, σφόδρα. "Ὁν τρόπον ἐκστήσονται ἐπὶ σὲ πολλοὶ, οὕτω ἀδοξήσει ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων τὸ εἶδος σου. Καὶ ἡ δόξα σου ἀπὸ υἱῶν ἀνθρώπων⁹, κ.τ.λ. Ἄντι τοῦ συνήσει ὁ παῖς μου, Ἀκύλας ἐξέδωκεν Ἐπιστημονισθήσεται δοῦλος μου. Καὶ ὁ Σύμμαχος· Δοῦλος μου. Περὶ τούτου δὲ τοῦ παιδὸς ἢ δούλου καὶ πρότερον ἔλεγεν· "Ἰδου ὁ παῖς μου, ἀντιλήψομαι αὐτοῦ." Καὶ μετ' ὀλίγα· "Καὶ ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ἔθνη ἐλπιούσιν." Οἷς πάλιν ἐπιφέρει· "Καὶ ἔδωκά σε εἰς διαθήκην γένους, εἰς φῶς ἐθνῶν." Καὶ προῖων αὐθις· "Γένεσθέ μοι μάρτυρες, κἀγὼ μάρτυς, λέγει Κύριος ὁ Θεός, καὶ ὁ παῖς ὃν ἐξελεξάμην." Τὰ δὲ παρόντα τοῖς πρὸ βραχέος ἀκόλουθα, ἐν οἷς ἔλεγεν, "Ὅτι ἐγὼ εἰμι αὐτὸς ὁ λαλῶν πάρεμι," καὶ τὰ ἐφεξῆς. Ἐν οἷς περὶ τῆς ἐπιδημίας αὐτοῦ, καὶ τῆς τῶν εὐαγγελιστῶν αὐτοψίας εἰπών, νῦν ὅπως ἐν ἀνθρώποις φανήσεται δείκνυσιν ὁ εἰπών· Αὐτὸς ὁ λαλῶν πάρεμι. Τὸ ἀνθρώπινον εἶρηται δοῦλος ὁ κατὰ φύσιν υἱός, δοξάζεσθαι τε διὰ τῆς ἀναστάσεως, ὑψοῦσθαι τε διὰ τῆς ἀναλήψεως. Τὰ γὰρ εὐφημότερα προειπών, τὰ περὶ τοῦ πάθους αὐτοῖς ἐπενήνοχεν. Καὶ τὸ συνήσει δὲ, ἡγουν ἐπιστημονισθήσεται, τοῖς ἀν 2517 θρωπίνοις μέτροις ἀρμόττει. Ἀναλαβὼν γὰρ δούλου μορφὴν, δι' ἣν καὶ λέγεται δοῦλος, πάσης αὐτὴν σοφίας ἐπλήρωσεν. Πῶς γὰρ οὐκ ἤμελλεν αὐτοεπιστήμη καὶ λόγος ὑπάρχων, καὶ ἥς ἀνείληφε σαρκὸς δι' ἅκραν ἔνωσιν ὑπάρχων ἀχώριστος; Οὐδὲν οὖν ἐν τοῖς ὑπὲρ ὑμῶν γεγονόσιν ἀσύνετον. Κατὰ γὰρ τὸν Δαβίδ, "Πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησεν." Διὸ, φασὶ τινες, ὑψοῦται παρ' ἡμῶν ὡς Θεός, καὶ δοξάζεται. Πιστεύοντες γὰρ εἰς αὐτὸν, Σωτῆρα καλοῦμεν, καὶ Λυτρωτὴν, Θεόν τε, καὶ Κύριον. Οἷς ἐπιλέγει· "Ὁν τρόπον ἐκστήσονται ἐπὶ σὲ πολλοί." Ἡ, κατὰ Θεοδοτίωνα, ὃν τρόπον ἐθαύμασαν. Μέχρι γὰρ οἱ μὴ πιστεύοντες τὸ ταπεινὸν αὐτοῦ τῆς εἰς ἀνθρώπους παρόδου θαυμάζουσιν, ἀμηχανοῦντες πῶς ἄνθρωπος γεγονὼς εὐτελῆς τε καὶ ἄδοξος (ἐκάλουν γὰρ αὐτὸν Σαμαρείτην, φάγον τε, καὶ μέθυσον, καὶ ἐκ πορνείας γεγεννημένον, καὶ ἁμαρτωλὸν), ἀνωτέρω τῶν πολεμῆν αὐτὸν πειρωμένων καθίσταται. Οἱ δὲ πιστοὶ, καὶ τὰ ἔθνη, θαυμάζουσι προσκυνοῦντες αὐτοῦ τὴν θεότητα, τὴν οἰκονομίαν καταπληττόμενοι· ὁποῖος ἦν Ἀμβακοῦμ λέγων· "Κύριε, εἰσακήκοα τὴν ἀκοὴν σου, καὶ ἐφοβήθην. Κατενόησα τὰ ἔργα σου, καὶ ἐξέστην." βασιλεῖς δὲ, μετὰ τὰς κατ' αὐτοῦ βλασφημίας, καὶ τὸ διῶξαι τὴν Ἐκκλησίαν αὐτοῦ, μηδὲν ὀνήσαντες ἐσιώπησαν, τῆς αὐτοῦ διδασκαλίας ἠττώμενοι. Ἐπεὶ καὶ ἄλλοι ἄλλαις θεηλάτοις ἀντὶ τούτων ἠλαύνοντο μάλιστα, διὰ σε μὲν ἐσίγων. Οἱ δὲ διατάγμασι τὰς Ἐκκλησίας ἀνεγείρειν ἐκέλευον, καὶ τὰ συνήθη ποιεῖν ἐν αὐταῖς· τούτους δὲ τοὺς πιστοὺς καὶ ἀπίστους ἀντιδιαστῆλων ἐπιφέρει· Οἷς οὐκ ἀνηγγέλη περὶ αὐτοῦ, ὄψονται· τοῖς ἐκ περιτομῆς ἀντιδιαστῆλων τοὺς ἐθνικούς. Οἱ μὲν γὰρ νόμον καὶ προφήτας εἶχον· καὶ πρῶτοις ἐκήρυξεν ἐλθὼν ἐπὶ τὰ ἀπολωλότεν πρόβατα Ἰσραὴλ. Οἱ δὲ τούτων ἦσαν ἀνήκοοι. Καὶ ὅμως τὴν ἐξ αὐτοῦ σωτηρίαν τεθέανται, τοῖς τῆς ψυχῆς ὄμμασιν αὐτὸν θεασάμενοι, καὶ τὴν αὐτοῦ συνέντες διδασκαλίαν, ὡς ἐκείνοις ἀρμόσαι τὴν προφητείαν τὴν· "Ἀκοῆ ἀκούσετε, καὶ οὐ μὴ συνῆτε." Καὶ· Βλέποντες βλέπετε, καὶ οὐ μὴ ἴδητε. Τούτοις δὲ τοῦ Σωτῆρος τὸν λόγον εἰπόντος, "Μακάριοι οἱ μὴ ἰδόντες καὶ πιστεύσαντες" περὶ ὧν τὸ συνῆκαν ὁ προφήτης φησὶν. Ῥίζα γὰρ συνέσεως ἢ πίστις· "Ἐὰν γὰρ μὴ πιστεύσητε, φησὶν, οὐδ' οὐ μὴ συνῆτε." "Ὁ δὴ καὶ θαῦμα τοῖς προφήταις παρεῖχε. ΚΕΦΑΛ. ΝΓ'. αἰβ'. Ὁ Κύριε, τίς ἐπίστευσε τῇ ἀκοῇ ἡμῶν, καὶ ὁ βραχίων Κυρίου τίνι ἀπεκαλύφθη; Ἀνηγγείλαμεν ὡς παιδίον ἐναντίον αὐτοῦ, ὡς ρίζα ἐν γῆ διψώση· οὐκ ἔστιν εἶδος αὐτῷ, οὐδὲ δόξα. Καὶ εἶδομεν αὐτὸν, καὶ οὐκ εἶχεν εἶδος, οὐδὲ κάλλος. Ἀλλὰ τὸ εἶδος αὐτοῦ ἄτιμον, καὶ ἐκλείπον

παρὰ πάντας τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων⁹, κ.τ.λ. 2520 Διόπερ ἐπάγει· Κύριε, τίς ἐπίστευσε τῇ ἀκοῇ ἡμῶν; ἄμφω γὰρ ἐθαύμαζον, καὶ τῶν Ἰουδαίων τὴν ἀπιστίαν, καὶ τῶν ἐθνῶν τὴν ἐπιστροφήν. Καὶ τίνοι ὁ βραχίων ἀπεκαλύφθη Κυρίου; τίνοι δέ, διὰ τῶν προλαβόντων ἐδήλωσε, λέγων· καὶ ἀποκαλύψει Κύριος ὁ Θεὸς τὸν βραχίονα τὸν ἅγιον αὐτοῦ ἐνώπιον πάντων τῶν ἐθνῶν, δηλαδή τὸν Μονογενῆ. Ἐκεῖνοι γὰρ, ὡς τῷ Χριστῷ, οὕτω καὶ πάλαι τοῖς προφήται αὐτὸν προκηρύττουσιν ἔλεγον· Ἀλλὰ ἡμῖν λαλεῖτε καὶ ἀναγγέλλετε ἡμῖν ἑτέραν πλάνησιν. Ὡς καὶ τὸν Ἱερεμίαν λέγειν· Οὔτε ὠφέλησα, οὔτε ὠφέλησέ με οὐδεὶς. Καὶ τὸν προφητικὸν δὲ χορὸν, "Ἰατρεύσαμεν, λέγειν, τὴν Βαβυλῶνα, καὶ οὐκ ἰάθη· ἐγκαταλίπωμεν αὐτήν." Τὴν Ἱερουσαλήμ καλέσαντα Βαβυλῶνα, ὡς τῆς ἐθνῶν ἀσεβείας μηδὲν διαφέρουσαν, μηδὲ τοῦ νόμου ποιουμένην φροντίδα. Ταῦτα τοίνυν ὁ προφήτης ἀποθαυμάσας, διηγηματικῶς λοιπὸν τοῦ προλεχθέντος παιδίου τὴν εἰς ἀνθρώπους παρίστησι πάροδοι λέγων· Ἀνηγγείλαμεν ὡς παιδίον ἐναντίον αὐτοῦ, ὡς ῥίζα ἐν γῆ διψώση. Κατὰ δὲ τὸν Ἀκύλαν· Καὶ ἀναβήσεται ὡς τιθνηζόμενον εἰς πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ ὡς ῥίζα ἀπὸ γῆς ἀβάτου. Εἰς πρόσωπον γὰρ αὐτοῦ (λέγω δὲ τοῦ προλεχθέντος βραχίονος) ἀναβήσεται ὡς τιθνηζόμενον, ὅπερ ἦν τὸ ἐκ τῆς Παρθένου γεγεννημένον, περὶ οὗ ἔλεγεν· "Ἴδου ἡ Παρθένος ἐν γαστρὶ λήψεται," ἦν καὶ ἄβρατον γῆν, ὡς παρθένον καλεῖ. Ρίζαν δὲ φησὶν ἐκείνην, περὶ ἧς ἔλεγεν· "Ἐξελεύσεται ῥάβδος ἐκ τῆς ῥίζης Ἰεσσαὶ, καὶ ἄνθος ἐκ τῆς ῥίζης ἀναβήσεται. Κάκει δὲ τὸ ἀναβήσεται, ἀλλ' ἐκ ῥίζης, ὡς ἐνταῦθα, ἐκ τῆς ἀβάτου. Ὁ δὲ Σύμμαχος· Ἀνέβη ὡς κλάδος ἐνώπιον αὐτοῦ, καὶ ὡς ῥίζα ἀπὸ γῆς διψώσης, φησὶ, διψῶσαν τὴν ἄβρατον γῆν εἰρηκῶς· ὁ δὲ Θεοδοτίων, ἀναβήσεται ὡς θηλάζον, ἐξέδωκε. Τοῦτο γὰρ ἦν περὶ οὗ καὶ πρόσθεν ἐλέγετο· "Πρὶν ἢ γνῶναι τὸ παιδίον ἀγαθόν, ἢ κακόν, ἀπειθεῖ πονηρία." Καὶ πάλιν· "Πρὶν ἢ γνῶναι τὸ παιδίον ἀγαθόν, ἢ κακόν λήψεται δύναμιν Δαμασκοῦ." Καὶ πάλιν· "Ὅτι παιδίον ἐγεννήθη ἡμῖν καὶ ἐδόθη." Τὴν δὲ γένεσιν τοῦ Σωτῆρος εἰπὼν, τὴν ἐπὶ γῆς αὐτοῦ διηγείται διατριβήν. Οὐ γὰρ ἦν αὐτῷ, φησὶν, ἔνδοξον εἶδος. Διὸ Σύμμαχος φησὶν· Οὐκ εἶδος αὐτῷ, οὐδὲ ἀξιῶν, ἵνα εἴδωμεν αὐτό. Οὐδὲ θεωρία, ἵνα ἐπιθυμήσωμεν αὐτόν. Ἐξουδενωμένος, καὶ ἐλάχιστος ἀνδρῶν. Ἀνὴρ ἐπίπονος, καὶ γνωστὸς νόσω, καὶ εἰδῶς φέρειν μαλακίαν, οὐ μὴν μεμαλακισμένος. Ταῦτα δὲ ὑπέμεινεν ἀποκρύψας τὸ τῆς θεότητος αὐτοῦ πρόσωπον. Τοῦτο γὰρ τὸ, ἀπέστρεψε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ. Κατὰ γὰρ τὸν Ἀκύλαν ὡς ἀποκεκρυμμένον πρόσωπον αὐτοῦ. Κατὰ δὲ Θεοδοτίωνα, τὸ οὐκ ἐλογίσθη. Οὐκ ἐλογισάμεθα αὐτόν. Κατὰ δὲ τοὺς λοιποὺς, Ἐξουδενωμένος. Διὸ οὐκ ἐλογισάμεθα αὐτόν. Διὰ φιλανθρωπίαν δὲ καὶ τὸ 2521 ἴδιον ὁ προφήτης ὑπέβαλλε πρόσωπον τοῖς τὸν Χριστὸν ἀθετήσασιν. Ἐχρῆν δὲ σκοπεῖν ἡμᾶς, φησὶν, ὡς οὗτος ἦν ἄρα τῶν ἡμετέρων ψυχῶν ὁ Σωτὴρ, τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν φέρων, καὶ περὶ ἡμῶν ὀδυνώμενος. Σύμμαχος δὲ φησὶν· Ὅντως τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν αὐτὸς ἀνέλαβε, καὶ τοὺς πόνους ὑπέμεινεν. Ἡμεῖς δὲ ἐλογισάμεθα αὐτόν ἐν ἀφῇ ὄντα, πεπληγότα ὑπὸ Θεοῦ, καὶ τεταπεινωμένον. Ὡ συμφώνως ἐξέδωκαν οἱ λοιποί. Ἡμεῖς μὲν οὖν, οἷα νήπιοι, ταῦτα περὶ αὐτοῦ πεφρονήκαμεν. Ἐπασχε δὲ δι' ἡμᾶς, ἀπαλλάττων τιμωρίας τῆς ἐκ τῶν ἀμαρτημάτων ὀφειλομένης τὴν ἀνθρωπότητα. Ὁ δὲ Ἀκύλας· Αὐτὸς, φησὶ, βεβηλωμένος ἐπὶ ἀθεσιῶν ἡμῶν. Ἦν γὰρ ἀληθῶς βεβηλωμένος, ὅτι γέγονεν ὑπὲρ ἡμῶν κατάρρα, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, ὅτι γέγραπται· Ἐπικατάρρατος πᾶς ὁ κρεμάμενος ἐπὶ ξύλου. Οὐκ ἄρα κάλλος εἶχε τὸ θεοπρεπές, ἀλλ' ἄτιμον. Πρὸς γὰρ τὴν θείαν λαμπρότητα πᾶν ἀνθρώπινον ἄτιμον. Εἴρηται γοῦν· "Ὡραῖος κάλλει παρὰ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων." Καὶ ἄλλως δὲ γεγονῶς ἐκ πτωχῆς μητρὸς, διὰ πάντων ὠδευσε τῶν ταπεινῶν, ἵν' ὑψώσῃ τὸ ταπεινόν, καὶ Κύριος δὲ καὶ βασιλεὺς ὑπάρχων τῶν ὅλων, ποίας ἂν ἐδεήθη τῆς ἐν ἀνθρώποις λαμπρότητος; κατηφές δὲ ἴσως τὸ τοῦ Σωτῆρος τεθέανται πρόσωπον καὶ τεταραγμένον πρὸ τοῦ σταυροῦ, ὡς λέγειν· "Νῦν ἡ ψυχὴ μου τετάρραται καὶ περίλυπος ἐστὶν ἡ ψυχὴ μου ἕως θανάτου." Ἀπαθῆς γὰρ

ὦν, ὡς Θεός, τῇ καθ' ἡμᾶς ἐνέδωκε φύσει μὴ ἀναλγήτως ἔχειν ἐμβάλλοντος πειρασμοῦ, τῆς φαντασίας ἀναιρῶν τὴν ὑπόνοιαν. Ἀπέστρεπται δὲ, φασί, τὸ πρόσωπον, ἀντὶ τοῦ κατησχύνθη. Ἠτιμάσθη δὲ, καὶ οὐκ ἐλογίσθη· ὅτε πέμψαντος Πιλάτου πρὸς τὸν Ἡρώδη, αὐτὸν ἐξουδενῶν ὡς αὐτὸν ἀπέπεμψε. Πάλιν καὶ ὅτε τὰ ὑβριστικώτατα κρινόμενος ἔπασχε· καὶ παρ' αὐτὸν τὸν σταυρόν. Διὸ κὰν τοῖς προλεχθεῖσιν ἔφασκε· "Τὸν νῶτόν μου δέδωκα εἰς μάστιγας," καὶ τὰ ἐξῆς. Πέπονθεν οὖν οὐκ εἰς ἴδιον χρέος (ἀμαρτίαν γὰρ οὐκ ἐποίησεν) ἀλλ' εἰς ἡμέτερον, εἰς ὃ πάντων ἀνταξιώτερος, Παύλου λέγοντος· Εἷς ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν, ἵνα οἱ ζῶντες μηκέτι ἑαυτοῖς ζῶσιν, ἀλλὰ τῷ ὑπὲρ αὐτῶν ἀποθανόντι καὶ ἐγερθέντι." Ἰστέον δὲ ὡς τινὲς τὸ, Ἀνηγγείλαμεν ὡς παιδίον, διὰ τοῦ γράψαντες οὕτω φασίν· ἀντέπεσε γὰρ ὡς εἰκὸς, τῷ προφήτῃ, ὅτι σὺ ἐκ τοῦ Πνεύματος ἐδιδάχθης τὴν αὐτοῦ παρουσίαν, ἐχρῆν δὲ καὶ τοὺς ἄλλους διδάσκειν. Ὁ δὲ φησιν, ὡς οὐκ ἐπαυσάμεθα πάντες οἱ προφῆται ὑμῖν ἀναγγέλλοντες ὡς πεδίον, τοῦτ' ἔστιν ὡς ἀγρὸς εὐανθῆς καὶ καρποφόρος, ἢ καὶ ὡς ρίζα ἐν γῆ διψώση, ἀρδεύοντος ἡμᾶς τοῦ Μονογενοῦς, "Ἐν ᾧ πάντες εἰσὶν οἱ θησαυροὶ τῆς σοφίας καὶ γνώσεως ἀπόκρυφοι," πάλαι μετὰ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων ξηρὰν καὶ ἄκαρπον ὑπάρχοντας γῆν. Ἀλλ' ἀνεθάλομεν διὰ 2524 τῆς χορηγίας τοῦ Πνεύματος ὡς ρίζα, τοῦτ' ἔστιν ὡς βοτάνη καλή τε καὶ εὐανθῆς· πρὸς οὓς ἐλέγετο καὶ παρ' ἑνὸς τῶν προφητῶν· "Καὶ μακαριοῦσιν ὑμᾶς πάντα τὰ ἔθνη, δι' ὅτι ἔσεσθε ὑμεῖς γῆ θελητῆ, λέγει Κύριος, ὡς μηκέτι φέρειν ἀκάνθας." Προεῖρηται γάρ· "Ὡς ἀντὶ στοίβης ἀναβήσεται κυπάρισσος. Ἀντὶ δὲ κονύζης ἀναβήσεται μυρσίνη." Καὶ πάλιν· "Ποιήσω τὴν ἔρημον εἰς ἔλη," καὶ τὰ ἐξῆς. Προεῖπομεν οὖν, ὅτι πιστεύσαντες εἰς αὐτὸν, ἐσόμεθα ἐναντίον αὐτοῦ, τοῦτ' ἔστιν ἐφορώμενοι παρ' αὐτοῦ ὡς βοτάνη ἐν τῇ γῆ διψώση ποτέ. Τί οὖν, φασιν, ὅτι ἀνηγγείλαμεν τὴν παρουσίαν αὐτοῦ; ἀλλὰ θεοπρεπῶς ὀφθεῖσα προσίτος ἡμελλε γίνεσθαι, ὡς ἐπὶ τοῦ Σινᾶ τυχὸν εἰπόντων ἡμῶν Μωσεῖ· "Λάλει σὺ πρὸς ἡμᾶς, καὶ μὴ ὁ Θεός, ἵνα μὴ ἀποθάνωμεν." Πρὸς οὓς ἀποκρίνεται. Ὡς ἄτιμον ἔχων εἶδος ὀφθήσεται. Καὶ ταῦτα μὲν οὕτοι τὸν τρόπον τοῦτον ἐρμήνευσαν. Τοῖς δὲ προρρήθεισιν ἐπάγεται, παιδεία εἰρήνης ἡμῶν ἐπ' αὐτόν. Ἄ γὰρ, ἡμᾶς ἔδει παιδευομένους παθεῖν, ταῦτα ἐπ' αὐτὸν ἦλθεν ὑπὲρ τῆς πρὸς τὸν Θεὸν εἰρήνης, Παύλου λέγοντος· "Εἰρηνοποιήσας διὰ τοῦ αἵματος τοῦ σταυροῦ αὐτοῦ, εἴτε τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, εἴτε τὰ ἐν οὐρανοῖς." Καὶ πάλιν· "Αὐτὸς γὰρ ἐστὶν ἡ εἰρήνη ἡμῶν, ὃ ποιήσας τὰ ἀμώτερα ἔν." Ὑπὲρ γὰρ ἡμῶν τὸ πάθος, αὐτοῦ μὲν τῇ πείρᾳ ὑπελθόντος τὰς ὑβρεῖς, πίστει δὲ ἡμῶν οἰκειουμένων τὰ πάθη, συμπασχόντων τε καὶ συναποθησκόντων, χάριτι δὲ σωζομένων. Τὰς γὰρ ἡμῖν ὀφειλομένας ἐξέτισε μάστιγας, ἀφ' ὧν ἔσχε τοὺς μώλωπας, δι' ὧν ἰάθημην τινες οἱ πάλαι πλανηθέντες ὡς πρόβατα, ἄλλου πρὸς ἄλλο εἶδος ἀμαρτίας τραπέντος, καὶ πρὸς διάφορον δόξαν περὶ αὐτοῦ. Ἀλλ' ὁ Πατὴρ αὐτὸν ὑπὲρ ἡμῶν ἀντίψυχον ὥσπερ παρέδωκεν. Οὕτω γὰρ καὶ ἄμνος τοῦ Θεοῦ γέγονεν αἴρων τὴν ἀμαρτίαν τοῦ κόσμου. Διὸ Σύμμαχος φησὶ· Κύριος δὲ καταντῆσαι ἐποίησεν εἰς αὐτὸν τὴν ἀνομίαν πάντων ἡμῶν. Καὶ τοῦτο εἰδὼς ὁ Χριστὸς αὐτὸς ἔφη· "Οὕτω γὰρ ἠγάπησεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, ὥστε τὸν Υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἔδωκεν, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχη ζωὴν αἰώνιον." Παραδεδοσθαι δὲ αὐτὸν ἀκούων, μὴ ἀνάγκην ὑπόπτει, τὸ δὲ ἐκούσιον νόει. Καὶ γὰρ ὁ Ἀπόστολος τῷ ὀνόματι αὐτῷ κέχρηται, αὐθεντίαν καὶ βούλησιν Πατέρος μηνύων. Ἐκὼν δὲ τὸ πάθος ὑπομείνας, σιωπῇ φέρει νόμον ἡμῖν ὑπομονῆς ἑαυτὸν παρεχόμενος. Οὐ δυσανασχετῶν γὰρ, ἀλλὰ χαίρων ἐντολήν ἐπλήρου τὴν πατρικὴν. Καὶ ἄλλως, οὐκ ἀνοίγει τὸ στόμα ὡς ἐν καιρῷ κακώσεως· "[κατὰ τὸ] Ὁ συνίων ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ σιωπήσεται, ὅτι ὁ καιρὸς πονηρὸς ἐστίν." [Καὶ] 2525 "Ὁνειδος ἄφρονι ἔδωκάς με. Ἐκωφώθην, καὶ οὐκ ἤνοιξα τὸ στόμα μου." Ἀληθοῦς πάθους ἄρα ἦν ἐν Χριστῷ κατὰ τὸ ἀνθρώπινον. Ἀντὶ δὲ τοῦ, Καὶ αὐτὸς διὰ τὸ κεκακῶσθαι οὐκ ἀνοίγει τὸ στόμα, ὁ Σύμμαχος φησὶ· Προσηνέχθη, καὶ αὐτὸς

ὑπήκουσε. Τίνι δὲ προσηνέχθη, ἀλλ' ἢ τῷ Πιλάτῳ; ἐσίγα δὲ ψευδομαρτυρούμενος. Ἐπίστατο γὰρ ἀνήσουςαν μὲν οὐδὲν τὴν ἀπολογία (παρ' ἐχθροῖς γὰρ ἐκρίνετο) πρὸς θυμὸν δὲ αὐτοὺς ὑφάπτουσαν ἀγριώτερον, Υἱὸν ἑαυτὸν εἶναι λέγοντος τοῦ Θεοῦ, Σωτήρ τε πάντων καὶ λυτρωτὴν. Πλὴν οὐκ ἀπροφάσιτον αὐτοῖς τὴν ἀμαρτίαν ἐποίησεν, ὀρκίζοντι μὲν εἰπὼν τῷ Καϊάφᾳ τό· "Ἀπάρτι ὄψεσθε τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου καθήμενον ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως;" καὶ τό· "Σὺ εἶπας," εἰπὼν Πιλάτῳ πυνθανομένῳ εἰ βασιλεύς ἐστι τοῦ Ἰσραήλ. Διὸ συμμανεῖς αὐτοῖς μαστιγῶσαι παρέδωκεν. Ὅθεν ἐπήνεγκεν, ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη, καὶ ὡς ἀμνὸς ἐναντίον τοῦ κείροντος αὐτὸν ἄφωτος. Σιγᾶ γὰρ, κἂν, ὡς εἰκὸς, λύπη παραψάουσα τῶν δερμάτων ἢ μάχαιρα. Οὕτω καὶ Χριστὸς λοιδορούμενος οὐκ ἀντελοιδόρει. Πάσχων οὐκ ἠπείλει· παρεδίδου δὲ τῷ κρίνοντι δικαίως. Ἀληθὲς οὖν ἄρα τό· Ἐν τῇ ταπεινώσει ἢ κρίσις αὐτοῦ ἦρται. Ὡς κατ' εὐτελοῦς γὰρ προχείρως τὴν ψῆφον ἐξήνεγκαν. Τὴν οὖν παράνομον καὶ ἄδικον κρίσιν ἐπ' αὐτοῦ γενομένην δηλοῖ. Εἰ δὲ καὶ ταπεινῶς, φησὶν, ἐκρίνετο, Θεὸς κατὰ φύσιν ἐτύγχανεν. Ὅθεν ἐπάγει· Τὴν γενεὰν αὐτοῦ τίς διηγῆσεται; Ἐφ' ἑκατέρας δὲ γεννήσεως τὸ ἄπορον ὁμοίως ἀκολουθεῖ. Πῶς μὲν Θεὸς, πῶς δὲ Παρθένος γεννᾷ. Τοσοῦτον γὰρ μόνον ἐγνώκαμεν. Πῆ μὲν, ὅτι Θεὸς ἐκ Θεοῦ, φῶς ἐκ φωτός· πῆ δὲ, ὅτι "Πνεῦμα ἅγιον ἐπελευσεται ἐπὶ σε, καὶ δύναμις" Ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι. Ἐφ' ἑκατέρου δὲ τὸ, ἢ γέννησις; ἀδιήγητον· ὅτι αἴρεται ἀπὸ τῆς γῆς ἢ ζωὴ αὐτοῦ. Τοῦτ' ἔστιν ὑψηλότερα τῶν ἐπὶ γῆς ἢ πολιτεία, καὶ ὁ κατὰ σάρκα βίος αὐτοῦ. Μόνος γὰρ ἀμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν. Καὶ ἄλλως δὲ, ὑπὲρ πᾶν γενητὸν ἢ ὑπαρξίς ἐστι τοῦ Μονογενοῦς. Ὁ δὲ Σύμμαχος ἐξέδωκεν· Ἀπετμήθη γὰρ ἐκ γῆς ζώντων, καὶ διὰ τὴν ἀδικίαν τοῦ λαοῦ μου πληγὴ αὐτοῖς. Ὁ δὲ Θεοδοτίων· Ὅτι ἀπετμήθη ἀπὸ γῆς ζώντων, ἀπὸ ἀθεσίας τοῦ λαοῦ μου ἤφατο αὐτῶν. Μᾶλλον γὰρ αὐτῶν καθήψατο, καὶ πληγὴ αὐτοῖς μεγίστη γέγονεν ὁ αὐτοῦ θάνατος. Τινὲς δὲ τὸ, αἴρεται ἀπὸ τῆς γῆς, φασὶ τὴν μετὰ τὴν ἀνάστασιν αὐτοῦ δόξαν δηλοῦν· θεϊκὴν γὰρ ἀξίαν ἢ τῶν οἰκονομηθέντων ὑπέδειξε πείρα, αὐτοῦ μὲν θανάτου ὑποβαλλομένου, πάντων δὲ εἰς ἀφθαρσίαν αὐτοῦ χάριτι ζωοποιουμένων, καὶ πίστει λυτρουμένων. Ἀλλὰ πῶς ὁ μὴ εἰδὼς ἀμαρτίαν ὑπὸ ψήφῳ κατέστη θανατικῆ; φησὶν ὁ Πατήρ· Ἀπὸ τῶν ἀνομιῶν τοῦ λαοῦ μου ἤχθη εἰς θάνατον, ἢ ὅτι ὑπὲρ τῶν ἀνομιῶν αὐτοῦ, ἢ ὅτι παρα 2528 νομοῦντες αὐτὸν ἀπέκτειναν. Ἄντι δὲ τοῦ, δώσω τοὺς πονηροὺς, ὁ Σύμμαχος, καὶ δώσει τοὺς ἀσεβεῖς, φησί. Τίς δὲ δώσει, ἢ ὁ τῶν ὄλων κριτής; λέγει δὲ τοὺς τὰ εἰρημένα ποιήσαντας. Ῥωμαίοις γὰρ παρεδόθησαν. Καὶ τοὺς πάλαι δὲ πλουσίους, ἐν οἷς ἐπλεονέκτουσαν προτερήμασι, παραδώσει φησὶν ἀντὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ. Λέγει δὲ τοὺς ἐν γνώσει νομικῆ, καὶ ἱερατικῆ, καὶ βασιλικῆ τετιμημένους ἀξία· οὗτοι γὰρ πρὸς τῷ ἀποκτεῖναι, καὶ ἀργύρια δεδώκασι ικανὰ, κρύψαι βουλόμενοι τὴν ἀνάστασιν. Καὶ κατὰ τοῦτο οὖν πλουσίους αὐτοὺς καλεῖ· ἢ καὶ ὡς φιλαργύρους. Ἀπέκτειναν γὰρ Ἰησοῦν, ἵν' ἔχοιεν πλουτεῖν ἐκ τοῦ μὴ κρίνειν ὀρθῶς. Περὶ ὧν ἔλεγεν ὁ προφήτης· "Κοινωνοὶ κλεπτῶν, ἀγαπῶντες δῶρα, διώκοντες ἀνταπόδομα." Ἐνενόουν δὲ καὶ ὅτι παυσάμενης τῆς ἐν νόμῳ λατρείας, οὐχ ἔξουσι τὰς κατὰ νόμον προσαγομένας αὐτοῖς ἀπαρχὰς, οὐς καὶ ἐταλάνιζεν λέγων, ὅτι "Ἀποδεκατοῦτε τὸ ἡδύοσμον καὶ τὸ ἄνηθον, καὶ τὸ κύμινον, καὶ ἀφήκατε τὰ βαρύτερα τοῦ νόμου, τὴν κρίσιν, καὶ τὸ ἔλεος, καὶ τὴν πίστιν." Τὸ δὲ δίκαιον τῆς αὐτῶν δηλοῖ κατακρίσεως τὸ, ὅτι ἀνομίαν οὐκ ἐποίησεν, ἐπαγόμενον. Ἀδίκως γὰρ ἀποκτείναντες, δικαίως αὐτοὶ κατακέκρινται. Ἀξιόπιστος δὲ μάρτυς ὁ Πατήρ, ἀναμάρτητον εἰπὼν τὸν Υἱόν. Κατεψεύσαντο ἄρα ποτὲ μὲν λέγοντες, ὅτι "Οὗτος ἀνασεῖ τὸν λαόν, καὶ κωλύει Καίσαρι διδόναι φόρους," ποτὲ δέ· "Εἰμὴ ἦν οὗτος κακοποιῶν, οὐκ ἂν σοι παρεδώκαμεν αὐτόν." Ὁ γὰρ Πατήρ οὕτω τὸ ἀναμάρτητον ἔργῳ τε καὶ λόγῳ μεμαρτύρηκεν. Τοῦτο δὲ κατὰ τὸ ἀνθρώπινον. Ἡ γὰρ θεία φύσις ἐστὶν ἀναλλοίωτος.

Ἀνθρώπων δὲ οὐδεὶς πλὴν αὐτοῦ καθαρὸς ἀπὸ ῥύπου. Οὐκοῦν ὑπὲρ ἀπάντων αὐτὸς ἀπέθανεν, ἵνα περιέλη τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου. Διὸ καὶ ἔκρινεν ὁ Πατὴρ αὐτοῦ καθάρισαι αὐτὸν τῆς πληγῆς· τοῦτ' ἔστι τοῦ ἐπενεχθέντος αὐτῷ πάθους. Ἀνέστη γὰρ πατήσας τὸν θάνατον. Τινὲς δὲ φασιν, ὅτι δι' ὧν ὁ Πατὴρ ἀπήτησε δίκας ὑπὲρ αὐτοῦ, τὸ μὴ δικαίως αὐτὸν πεπονθέναι παρέστησεν, καὶ καθαρὸν αὐτὸν τῆς ἐπὶ δικαίᾳ κατακρίσει πεποίηκεν ὑποψίας. Τινὲς δὲ οὕτως εἰρήκασιν. Ὡσπερ τὰ ἡμῖν χρεωστούμενα πάθη αὐτὸς ἀναδεξάμενος οἰκειώσατο· οὕτω καὶ τὴν ἐκ πίστεως γενομένην ἡμῖν κάθαρσιν αὐτὸν δεδέχθαι φησίν. Ἐὰν δῶτε περὶ ἁμαρτίας, ἡ ψυχὴ ὑμῶν ὄψεται σπέρμα μακρόβιον. Καίπερ δὲ τοιαῦτα πλημμελησάντων ὑμῶν, ἔάν τις ἐθελήσῃ θυσίαν ἀνενεγκεῖν ὑπὲρ τῆς αὐτοῦ ἁμαρτίας, τοῦτ' ἔστι μετανοεῖν ἐφ' οἷς ἐπλημμέλησεν, ἐκφεύζεται τὸ, Δώσω τοὺς πονηροὺς ἀντὶ τῆς ταφῆς αὐτοῦ, καὶ τοὺς πλουσίους ἀντὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ. Καὶ ὄψεται τὸ μακρόβιον σπέρμα, περὶ οὗ ἔλεγεν ἐν παραβολαῖς· "Ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπείραι." Καὶ πάλιν· "Ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ σπείροντι καλὸν σπέρμα ἐν τῷ ἰδίῳ ἀγρῷ." Ἦγουν τὴν αἰώνιον ζωὴν οὕτως ἐκάλεσε. 2529 Πρὸς δὲ τὰ ἔθνη τινὲς εἰρήσθαι τοῦτο φασιν, ὡς Τοσαῦτα παθόντος ὑπὲρ ὑμῶν, ἔάν καὶ ὑμεῖς πιστεύσητε, τὰς ἁμαρτίας ὑμῶν ἐξομολογούμενοι, κοινωνοὶ τῶν αἰώνιων ἀγαθῶν καταστήσεσθε. Δίδωσι δὲ περὶ ἁμαρτίας πᾶς, περὶ οὗ φησιν· "Εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἔλθειν, ἀρνησάσθω ἑαυτὸν, καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθείτω μου." ποῖον ἦν ὁ λέγων, "Χριστῷ συνεσταύρωμαι, ζῶ δὲ οὐκέτι ἐγώ. Ζῆ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός;" Οὐ τοιοῦτος δὲ ὁ ἀγαπῶν πατέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ αὐτόν. Φησὶ γὰρ, ὡς "Οὐκ ἔστιν μου ἄξιος." Τὸ οὖν ἀγαπήσαι Χριστὸν ἐξ ὅλης καρδίας καὶ ψυχῆς, τὸ δοῦναί ἐστι περὶ ἁμαρτίας. Τινὲς δὲ τὸ ῥητὸν οὕτως ἐκθέμενοι· Ἐὰν θῆ περὶ πλημμελείας, ψυχὴ αὐτοῦ ὄψεται σπέρμα μηκύνον, Ἡμέρα, ἐπήνεγκαν, ἢ μετὰ τὸ πάθος, παιδοποιία πνευματικὴ τῆς εἰς αἰῶνα ἐνούσης ἀδιηγίτου γενεᾶς, κατ' ἐπαγγελίαν τὴν πρὸς Ἀβραάμ θεϊκῆ δυνάμει πληρουμένην μετὰ τὴν λύσιν τῆς φθοροποιῦ ἁμαρτίας, καὶ τὴν ἄνοδον τοῦ λυτρωτοῦ. Ἀντὶ δὲ τοῦ, Καὶ βούλεται Κύριος ἀφελεῖν ἀπὸ τοῦ πόνου τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, ὁ Σύμμαχος· Καὶ θέλημα Κυρίου, φησίν, ἐν χειρὶ αὐτοῦ εὐδοκῶνται· ὅπερ ἐπὶ μόνου τοῦ Σωτῆρος ἀρμόττει. Διαπαντὸς γὰρ τὸ θέλημα τοῦ Πατέρος ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ κατευοδούτο. Ἔδωκε δὲ αὐτῷ καὶ φῶς εἰς τὸ φωτίζεσθαι τοὺς δι' αὐτοῦ δικαιουμένους, καὶ σύνεσιν. Ἐπανεπάσατο γὰρ ἐπ' αὐτὸν πνεῦμα σοφίας καὶ συνέσεως εἰς τὸ συνετοὺς ἀπεργάζεσθαι, καὶ δικαιοῦν τοὺς ἀξίους τοῦ δικαιοῦσθαι. Τινὲς δὲ οὕτω φασί· Βούλεται Κύριος τὴν ἐπὶ τῷ σταυρῷ λύπην μεταστῆσαι εἰς χαρὰν, διὰ τοῦ δεῖξαι αὐτῷ μεταποιηθέντας εἰς φῶς τοὺς ποτε σκότος καὶ πεπλανημένους, περὶ ὧν ὁ Παῦλος φησιν· "Οἱ ποτὲ σκότος, νυνὶ δὲ φῶς ἐν Κυρίῳ." Καὶ πλαττομένους τῇ συνέσει· τοῦτ' ἔστι μεταμορφουμένους ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν. Πρὸς δὲ τὸν μὴ τοιοῦτον Ἰερεμίας φησίν· "Ἴδου οὐκ εἰσὶν οἱ ὀφθαλμοί σου, οὐδὲ ἡ καρδία σου καλῆ." Ὁ δὲ ἐπιστεύων εἰς τὸν Χριστὸν, εἰς τὸ θεῖον αὐτοῦ μεταπλάττεται κάλλος, ὁποῖόν ἐστι τό· "Τεκνία, οὐς πάλιν ὠδίνω, μέχρι μορφωθῆ Χριστὸς ἐν ὑμῖν. Οὐς γὰρ ἔγνω, φησὶ, καὶ προώρισεν συμμόρφους τῆς εἰκόνης τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ, τούτους καὶ ἐκάλεσεν." Κτίσαι δὲ λέγεται Θεὸς καὶ τοὺς δύο λαοὺς εἰς ἓνα καινὸν ἄνθρωπον, δηλαδὴ μεταπλάσας αὐτούς. Ἐπειδὴ γὰρ κέρδος ἴδιον ὁ Μονογενὴς τὴν ἡμετέραν τίθεται σωτηρίαν, ὑπὲρ ὧν ἔπαθε σῶμα λαβῶν, ἀναγκαίως ὁ Πατὴρ τὴν ἡμετέραν ἴασιν, ἀφαίρεισιν πόνου φησὶ τοῦ Χριστοῦ, καὶ φῶς αὐτοῦ τὸν ἡμέτερον φωτισμὸν, ἀμειβομένων ἐπὶ τὸ κρεῖττον ἡμῶν καὶ μεταπλαττομένων τῇ τοῦ Θεοῦ συνέσει. Τούτοις ἐπάγει· Δικαιῶσαι δίκαιον εὖ δουλεύοντα πολλοῖς. Οὐ γὰρ ἦλθε Χριστὸς διακονηθῆναι, καθά φησιν αὐτὸς, διακονῆσαι δὲ μᾶλλον τὴν τῆς ἐνανθρωπήσεως οἰκονομίαν. Πάντα δὲ πρᾶτ 2532 τοντος αὐτοῦ καθ' ὑπακοὴν πατρικὴν, ἀκόλουθον ἦν καὶ τὸ λεντίῳ ζωσάμενον, ὕδωρ εἰς τὸν νιπτῆρα βαλεῖν, καὶ τὴν πρὸς ἅπαντας

δουλείαν ἀναδέξασθαι. Τοιγαροῦν καὶ Παῦλος διάκονον τὴν οἰκονομίαν καλεῖ λέγων· "Εἰ γὰρ τῇ διακονίᾳ τῆς κατακρίσεως, δόξα, πολλῶ μᾶλλον διαφέρει ἢ διακονία τῆς δικαιοσύνης ἐν δόξῃ." Δικαιοῦται δὲ πάλιν, ἡμῶν ἢ δικαιουμένων, ἢ τῶν ἀνελόντων αὐτὸν ἠνδραποδισμένων εἰς ἔνδειξιν τῆς ἀδίκου κατ' αὐτοῦ κατακρίσεως. Τίνες δὲ οἱ δικαιούμενοι δι' αὐτοῦ ἐπενήνοχε λέγων· Καὶ τὰς ἀμαρτίας αὐτῶν αὐτὸς ἀνοίσει· ἢ κατὰ Σύμμαχον, Καὶ τὰς ἀσεβείας αὐτῶν αὐτὸς ὑπενέγκει. Εἰς ἑαυτὸν γὰρ ἀναλαβὼν ἀπέδυσεν ἡμᾶς τὸν τῆς ἀμαρτίας χιτῶνα· διὸ καὶ, Δεδούλευκε πολλοῖς, τοῦτ' ἔστι τοῖς ἔθνεσιν. "Ἐν γὰρ ἦν ἔθνος Ἰσραήλ· οἱ δὲ ἐξ ἔθνῶν μυριοπλάσιοι, οὓς καὶ κληρονομεῖ κληρὸν ποιησάμενος ἴδιον, καὶ λέγων· "Κύριος εἶπεν πρὸς με· Υἱός μου εἶ σύ. Ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε. Αἴτησαι παρ' ἐμοῦ καὶ δώσω σοι ἔθνη τὴν κληρονομίαν σου, καὶ τὴν κατάσχεσίν σου τὰ πέρατα τῆς γῆς." Τῶν δὲ ἰσχυρῶν ἐμέρισε σκύλα· δηλαδὴ τῶν ἀντικειμένων δυνάμεων ἐξαρπάσας, καὶ ἴδια σκύλα τοὺς ὑπ' ἐκείνων ἠνδραποδισμένους πεποικῶς· ἄπερ σκύλα τοῖς ἑαυτοῦ διένειμε μαθηταῖς διαφόρους ἐξ αὐτῶν συστησάμενος Ἐκκλησίας. Διὸ προῦ

λεγεν· "Εὐφρανθήσεται ἐνώπιόν σου, ὡς οἱ εὐφραινόμενοι ἐν ἀμητῶ, καὶ ὃν τρόπον οἱ διαιρούμενοι σκύλα." Δυνατὸς δὲ ταῦτα ποιεῖν, ἀνθ' ὧν παρεδόθη εἰς θάνατον, μισθὸν ὡσπερ λαβὼν παρὰ τοῦ Πατέρος, τὸ σῶζειν καὶ κληρονομεῖν τοὺς ἀπολλυμένους. Διὰ γὰρ τὸ παθεῖν, ἀνίστησι μὲν σὺν ἑαυτῷ τοὺς οἰκείους, κατακρατεῖ δὲ τῶν ἀλλοτρίων, τοὺς μὲν συμπάσχοντας συνανιστὰς, τοὺς δὲ ἐπαναστάντας ταπεινῶν. Τινὲς δὲ ἰσχυροὺς τοὺς ἀποστόλους εἰρήκασι, καὶ τοὺς καθάπαξ ἐν Χριστῷ δυνατοὺς, οἷς ἄτε νενικηκόσι τὸν Σατανᾶν διαδίδωσι σκύλα, τῶν πνευματικῶν χαρισμάτων τὰς χορηγίας. Ὡ μὲν γὰρ δίδοται [διὰ] τοῦ Πνεύματος λόγος σοφίας, ἄλλω λόγος γνώσεως, καὶ τὰ τούτοις ἀδελφά. Πῶς δὲ μετὰ ἀνόμων ἐλογίσθη, ἀλλ' ἢ συσταυρουμένων αὐτῷ τῶν ληστῶν, ὃ δὴ καὶ Μάρκος ἐπισημαίνεται; ΚΕΦΑΛ. ΝΔ'. α'ίζ'. 9Εὐφράνθητι, στείρα ἢ οὐ τίκτουσα. Ῥῆξον καὶ βόησον, ἢ οὐκ ὠδίνουσα, ὅτι πολλὰ τὰ τέκνα τῆς ἐρήμου μᾶλλον, ἢ τῆς ἐχούσης τὸν ἄνδρα. Εἶπε γὰρ Κύριος· Πλάτυνον τὸν τόπον τῆς σκηνῆς σου, καὶ τὰς δέριες τῶν αὐλαιῶν σου πῆξον, μὴ φείσῃ· μάκρυνον τὰ σχοινίσματά 2533 σου, καὶ τοὺς πασσάλους σου κατίσχυσον ἔτι εἰς τὰ δεξιὰ, καὶ τὰ ἀριστερὰ ἐκπέτασον, καὶ τὸ σπέρμα σου ἔθνη κληρονομήσει, καὶ πόλεις ἠρημωμένας κατοικεῖσθαι, κ.τ.λ. Εἰπὼν τοῦ Σωτῆρος τὴν γένεσιν, καὶ τὸν βίον, καὶ τοῦ θανάτου τὴν αἰτίαν, ὅτι τε κληρονομήσει πολλοὺς, πρὸς αὐτοὺς τούτους ἀκολουθῶν τὸν λόγον μετήνεγκε, καὶ τὴν ἐξ αὐτῶν Ἐκκλησίαν πάλαι οὕσαν ἄγονόν τε καὶ ἔρημον, ὅποια ἦσαν τῶν ἐθνικῶν αἱ ψυχαί. Οὐ γὰρ εἶχεν αὐτῶν τινα δι' ἀρετῆς καὶ θεοσεβείας καταταττόμενον εἰς τέκνα Θεοῦ. Ἦσαν γὰρ ἄθεοι, καὶ ἐλπίδα μὴ ἔχοντες, κατὰ τὴν Παύλου φωνήν. Νῦν δὲ ὡς δεξαμένη σπόρον, καὶ μελλούση τεκεῖν, βοᾶν ἐγκελεύεται, καθὰ ταῖς κυούσαις αἱ μαῖαι πρὸς τὸ ῥαδίως τεκεῖν εὐρυνομένων τῶν πόρων. Ἀντὶ δὲ τοῦ ῥῆξον καὶ βόησον, Σύμμαχος μὲν κελάδει αἴνεσιν εἶρηκεν. Ὁ δὲ Ἀκύλας, ἰλάρυνον ἐν ἀγαλλιάσει καὶ χρεμέτισον. Ὁ δὲ Θεοδοτίων, Ῥῆξον εὐφροσύνην καὶ τέρπου. Ἀντὶ δὲ τοῦ ἐρήμου ἠφανισμένης ἔφησε Σύμμαχος· Ἦν γὰρ ἠφανισμένη καὶ ἔρημος, μήπω τὸν ἐπουράνιον κεκτημένη Νυμφίον. Τὴν δὲ τῆς εὐφροσύνης αἰτίαν, τὴν πολυγονίαν λέγει τὴν μέλλουσαν, δι' ἧς ἤμελλε νικᾶν τὴν Ἰουδαίων Συναγωγὴν, ἐκ πάντων οὕσα τῶν ἐθνῶν, τὴν ἐξ ἑνὸς ἔθνους συνισταμένην. "Ἦν διὰ Μωσέως πρὸς οἰκειότητα πνευματικὴν ὁ Θεὸς προσηγάγετο, καὶ πολλῶν ἀπέφηνε τέκνων μητέρα. Ἀλλ' ἠτεκνώθη διὰ Χριστὸν, καίτοι, κατὰ τὸν Ἱερεμίαν, ἐν τέκνοις οὕσα πολλή. Καὶ βιβλίον ἀποστασίου δέδωκε τῷ Θεῷ θαυμάζοντι· "Πῶς ἐγένετο πόρνη πόλις πιστὴ Σιών;" Αὐτὸς γὰρ οὐ δέδωκεν εἰπὼν· "Ποῖον τοῦτο βιβλίον ἀποστασίου τῆς μητέρος ἡμῶν; Ὡ ἐξαπέστειλα αὐτήν; Ἀλλ'

ἑαυτῆ, φησὶ, γέγονεν αἰτία· Διότι ἦλθον, καὶ οὐκ ἦν ἄνθρωπος· ἐκάλεσα καὶ οὐκ ἦν ὁ ὑπακούων." Καὶ ἀλλαχοῦ δέ φησιν· "Οὐχ ὡς οἰκεῖόν με ἐκάλεσας, οὐδ' ὡς Πατέρα καὶ ἀρχηγὸν τῆς παρθενίας σου." Καὶ πάλιν· "Θυγάτηρ τῆς μητέρος σου εἶ συγκαταλιπούσα τὸν ἄνδρα αὐτῆς." Ἐρημον δὲ τὴν χήραν κατ' ἔθος καλεῖ Γραφικόν. Τὸν γὰρ τῶν ἀγαθῶν σπορέα Λόγον οὐκ εἶχεν· ὃν δεξαμένη Νυμφίον τὴν ἑτέραν τῷ τίκτειν παρέδραμεν, ὡς πλείστου δεῖσθαι πλάτους πρὸς τὴν τῶν τέκνων ὑποδοχὴν, εἰς εἰκόνα τούτου παρειλημμένης τῆς παρὰ Μωσεῖ σκηνῆς Ταῖς γὰρ αὐταῖς ἐχρήσατο λέξεις, ὁμοῦ καὶ τὸ τῆς Ἐκκλησίας ἀσάλευτον διὰ τῶν πασσάλων δηλῶν. Τύπον γὰρ ταύτης ἐκεῖνη κατέγραφεν, εἰ καὶ μέτροις ἄγαν ἐλάττωσι. Διὸ καὶ καθ' ἕκαστον κλίμα περικειμένως εἶχεν αὐτὰς μακρὰς ὁμοῦ καὶ πλατείας. Ἀλλὰ τί ταῦτα, καὶ τοῦ νεῷ τὰ μέτρα πρὸς τὰ πλήθη καὶ μεγέθη, καὶ κάλλη τῶν πανταχοῦ καθιδρυμένων Ἐκκλησιῶν μιᾶς τῆς ἐκ πασῶν ὑπαρχούσης καθολικῆς; Πρὸς ἣν ἐπιφέρει, Καὶ τὸ σπέρμα σου κληρονομήσει ἔθνη. Τοῦτο δὲ τὸν εὐαγγελικὸν λόγον δηλοῖ, περὶ οὗ φησιν· "Ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπεῖραι." Καὶ οὐχὶ καλὸν σπέρμα ἔσπειρας ἐν τῷ σῶ ἀγρῷ, ἐξ οὗ πλείστων ἀγίων γέγονε μήτηρ; Ἐξ ὧν 2536 ἔθνων ἄρχοντας καθηγείσθαι συνέβαινε τὸν τῶν προσιόντων μυσταγωγῶντας λαὸν, οἷς καὶ εἰς αἰῶνα τὸν μέλλοντα καθηγείσθαι Χριστὸς ἐπηγγέλλετο, τῷ μὲν πέντε, τῷ δὲ δέκα πόλεων πρὸς τὴν τῶν ταλάντων διανομήν. Οἱ καὶ φασιν εὐφραίνόμενοι· "Υπέταξε λαοὺς ἡμῖν, καὶ ἔθνη ὑπὸ τοὺς πόδας ἡμῶν. Ἐξελέξατο ἡμῖν τὴν κληρονομίαν ἑαυτοῦ." Χριστοῦ μὲν γὰρ μόνου κληρὸς τὸ καθηγείσθαι λαῶν. Διὸ κελεύει μηδενὶ λέγειν Ῥαββί. "Εἷς γὰρ ἐστὶ, φησὶν, ὑμῶν καθηγητὴς ὁ Χριστός." Μετέδωκε δὲ τῆς ἀξίας τοῖς μαθηταῖς. Καὶ φῶς γὰρ ὑπάρχων ἀληθινὸν, φῶς καλεῖ τοὺς ἑαυτοῦ μαθητάς. Καὶ Υἱὸς ὧν κατὰ φύσιν, δέδωκεν ἐξουσίαν τοῖς πιστεύουσιν εἰς αὐτὸν Πατέρα καλεῖν τὸν Θεὸν τὸ τῆς υἰότητος αὐχοῦσιν ἀξίωμα, οἱ καὶ πόλεις ἡρημωμένας, ἤγουν ἠφανισμένας, κατὰ Σύμμαχον, κατοικιοῦσιν. Λέγει δὲ τὰς ἐρήμους πάλαι Θεοῦ Ἐκκλησίας· ἤγουν φησὶν, ὅτι Τοσοῦτον ἔσται σου τὸ σπέρμα, ὡς μηδαμῶς αὐτοῖς τὰς πολυανθρώπους πόλεις ἀρκεῖν, δύνασθαι δὲ καὶ τὰς ἐρήμους πληροῦν· ἐφ' οἷς ὑπερορᾶν αὐτῆ τῆς παλαιᾶς αἰσχύνης παρακελεύεται, ὅτε ἄγονος ἦν καὶ χήρα τοῦ Λόγου Νυμφίου λέγων, ὅτι Κύριος τῶν δυνάμεων ἐστὶν ὁ ποιῶν σε. Οὐ γὰρ ἐξ ἀνθρώπων, οὐδὲ δι' ἀνθρώπου συνέστη· δι' αὐτοῦ δὲ Κυρίου, ὃς καὶ φησιν· "Ἐπὶ τὴν πέτραν οἰκοδομήσω μου τὴν Ἐκκλησίαν." Θεοῦ τοίνυν ὁ λόγος, τὸ ἀμνησικάκον δωρουμένου ἐπὶ τῇ πολυθέῳ καὶ ὀνειδούς ἀξία πλάνη. Καθὼς γὰρ οἰκτεῖρει πατὴρ υἱοὺς, οἰκτεῖρησεν Κύριος τοὺς φοβουμένους αὐτόν. Καὶ καθ' ὅσον ἀπέχουσιν ἀνατολαὶ ἀπὸ δυσμῶν ἐμάκρυνεν ἀφ' ἡμῶν τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν. Τὸν οὖν φόβον περιαιρεῖ τὸν ἐπὶ τοῖς ἀμαρτήμασιν. Ἦλθε γὰρ οὐ κρίνων, ἀλλὰ σώζων. "Οὐ γὰρ ἀπέστειλε, φησὶν, ὁ Θεὸς τὸν Υἱὸν αὐτοῦ εἰς τὸν κόσμον, ἵνα κρίνη τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σωθῆ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ." Νικᾷ τοίνυν ἡ χάρις ἢ δικαιούσα τὸν ἀσεβῆ. "Θεὸς γὰρ, φησὶ Παῦλος, ὁ δικαίων, τίς ὁ κατακρίνων;" Πῶς δὲ ποιεῖ αὐτήν, ἀλλ' ἢ κτίζων εἰς συμμορφίαν αὐτοῦ διὰ τοῦ Πνεύματος; φησὶ γὰρ ἐν Ἰεζεκιήλ· "Ἐκπάσω τὴν καρδίαν αὐτῶν τὴν λιθίνην ἐκ τῆς σαρκὸς αὐτῶν, καὶ δώσω αὐτοῖς καρδίαν σαρκίνην τοῦ εἰδέναι αὐτοὺς ἐμὲ, ὅτι ἐγὼ εἶμι Κύριος." Ἐκτισε τοίνυν ὁ Χριστὸς τοὺς δύο λαοὺς εἰς ἓνα καινὸν ἄνθρωπον ἀνακαινούμενον κατ' εἰκόνα τοῦ Κτίσαντος αὐτόν. Ὡς ἂν δὲ μὴ ἀπιστηθῆ μετατυγχάνον τὸ πρᾶγμα, Κύριον ἑαυτὸν ἐκάλεσε δυνάμεων. Τίς δὲ ὁ τοῦ ἀνακτίζεσθαι καιρὸς, διεσάφησεν εἰπὼν, ὅτι Ὁ ῥυσάμενός σε αὐτὸς Θεὸς Ἰσραὴλ πάση τῇ γῆ κληθήσεται· τοῦτ' ἔστιν, ὅτε Χριστὸς ἐβασίλευσεν ἐπὶ 2537 πάντα τὰ ἔθνη, κατὰ τό· "Καὶ ἔσται Κύριος εἷς, καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἓν, κυκλοῦν παῖσαν τὴν γῆν." Πάλαι γὰρ ἦν κατὰ μόνην τὴν Ἰουδαίαν γνωστὸς ὁ Θεός· νῦν δὲ αὐτῷ κάμπτει πᾶν γόνυ, καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογεῖται, ὅτι Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς δόξαν Θεοῦ Πατέρος. Διὸ καὶ Δαβὶδ ἔφη· "Πάντα τὰ ἔθνη, κροτήσατε χεῖρας," καὶ

τὰ ἐξῆς. Καὶ πάλιν· "Ὁ Κύριος ἐβασίλευσεν, ἀγαλλιάσθω ἡ γῆ." Ἐπιμένων δὲ ὁ λόγος ταῖς πρὸς τὴν ἔρημον ἐπαγγελίαις, φησὶν· Οὐχ ὡς γυναῖκα καταλελειμμένην καὶ ὀλιγόψυχον κέκληκέν σε Κύριος. Καταλελειμμένην ἡ Γραφή γυναῖκα καλεῖ τὴν ἐπί τισιν αἰτίαις βιβλίον δεξαμένην ἀποστασίου κατὰ τὸν νόμον, μεμισημένην, δὲ, τὴν ἐπ' ἀσελγείᾳ διαβληθεῖσαν, ἥπερ ἂν πρόποι καὶ τὸ τῆς ὀλιγοψυχίας αἰτίημα, ὡς οὐ δυναμένη καρτερεῖν, καὶ ζυγῶν ἀνέχεσθαι γαμικῶν· οἷα πρὸς Θεὸν γέγονεν ἡ τῶν Ἰουδαίων Συναγωγή μετὰ νόμον, δι' οὗ συνήφθη Θεῷ ἐπὶ τὰ ἐν Αἰγύπτῳ παλινδρομήσασα. Διόπερ αὐτὴν ἀπωσάμενος δι' ἐνὸς ἔλεγε τῶν προφητῶν· "Κρίθητε πρὸς τὴν μητέρα ὑμῶν, ὅτι αὕτη οὐ γυνὴ μου, κάγῳ οὐκ ἀνὴρ αὐτῆς." Καὶ λοιπὸν περὶ τῆς πορνείας αὐτῆς διαλέγεται. Τίς δὲ τῆς πορνείας ὁ τρόπος, ἐν Ἰεζεκιὴλ διηγεῖται, δύο γυναῖκας οἶονεὶ λαβὼν, ἅς καλεῖ Ὀολάν καὶ Ὀλίβαν, δηλῶν τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ τὴν Σαμάρειαν, καὶ τὰς ἀσεβείας αὐτῶν διηγούμενος, ὡς ἔσφαζον τοῖς εἰδώλοις τὰ τέκνα, καὶ διῆγον αὐτὰ δι' ἐμπύρων, καὶ ταῦτα μοιχείαν καλῶν. Ὅθεν αὐτῇ καὶ δι' Ἱερεμίου φησὶν· "Ὅψις πόρνης ἐγένετό σοι· ἀπηναισχύντησας πρὸς πάντας." Ἄλλ' ὑμεῖς, φησὶν, οἱ ἐξ ἔθνῶν οὐ κατὰ τούτους ἐκλήθητε. Τοῖς μὲν γὰρ πώρως ἀπὸ μέρους γέγονεν, καθὰ τῷ Παύλῳ δοκεῖ. Ἐσκοτίσθησαν δὲ καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν τοῦ μὴ βλέπειν. Συνεκάμφθη δὲ καὶ τὰ νῶτα κεχηνότων ἀεὶ πρὸς τὰ γῆϊνα. Τὸ φωτισθῆναι δὲ τοῖς ἔθνεσι γέγονεν. Καὶ πάντες, ἀλλ' οὐ κατάλειμμα σέσωσται. Ἄλλ' εἰς χρόνον μικρὸν, φησὶ, κατέλιπόν σε. "Ἐν ταῖς γὰρ προλαβούσαις γενεαῖς, ὡς ὁ Πέτρος φησὶ, συνεχώρησεν ὁ Θεὸς τὰ ἔθνη πορεύεσθαι ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν." Βραχὺς δὲ ὁ καιρὸς πρὸς τὸν τοῦ ἔλεους κρινόμενος εἰς ἀπείρους αἰῶνας διατρέχοντα. Ἐλεος δὲ μέγα, τὸ διὰ Χριστοῦ ρύπου παντὸς ἐλευθεροῦν καὶ κολάσεως, καὶ παρέχον υἰοθεσίας ἀξίωμα, καὶ βασιλείας οὐρανῶν κληρονόμους ποιοῦν. Εἰτά φησιν· Ἀπὸ τοῦ ὕδατος τοῦ ἐπὶ Νῶε τοῦτό μοι ἔστιν. Ὁ δὲ Σύμμαχος ὄλον οὕτως ἐξέδωκεν· Ὡς αἱ ἡμέραι Νῶε τοῦτό μοι. Ὡς ὥμοσα μὴ ἐπελθεῖν ὕδωρ Νῶε ἔτι ἐπὶ τὴν γῆν, οὕτως ὥμοσάμην μὴ ὀργισθῆναί σοι, μηδὲ ἐπιτιμησαί σοι. Τὰ γὰρ ὄρη σαλευθήσονται, καὶ οἱ βουνοὶ ταραχθήσονται· τὸ δὲ ἔλεός μου ἀπὸ σοῦ οὐκ ἀποστραφήσεται, οὐδὲ ἡ διαθήκη τῆς εἰρήνης μου ἀνακληθήσεται, εἶπεν ὁ οἰκτεῖρων σε Κύριος. Θᾶττον γὰρ, φησὶ, τὰ ὄρη μεταστήσονται τῶν οἰκείων τόπων, καὶ οἱ βουνοὶ 2540 ταραχθήσονται, ἢ τὸ ἐμὸν ἔλεος ἀπὸ σοῦ κινηθήσεται. Κατὰ δὲ τοὺς Ὁ', οὐκ ἔστι παραδειγματικόν, δηλοῖ δὲ μᾶλλον, ὡς ἀπὸ τοῦ κατακλυσμοῦ κέκριταί μοι μὴ τοῖς ἀνθρωπίνοις φιλονεικῆσαι πταισμάσι, καὶ μίαν κατὰ πάντων ὀρίσαι δίκην, δηλῶν ὡς καὶ καθ' ὃν ἐπεδήμησε χρόνον, θεία ψήφῳ πάντας ἔδει τὴν ἀρχαίαν ἐκείνην προστῆναι δίκην. Καὶ γὰρ ἦσαν ὁμοίως ὑπεύθυνοι· ἀλλὰ τὴν ὀργὴν μεταφέρω πρὸς ἔλεον, τὸν ὄρον φυλάττων τὸν ἐμαυτοῦ. Ἡ δὲ τῆς εἰρήνης διαθήκη, διὰ Χριστοῦ. Αὐτὸς γὰρ ἔστιν ἡ εἰρήνη ἡμῶν, ἥπερ Ἡσαΐας αἰτῶν ἔφη· "Κύριε, ὁ Θεὸς ἡμῶν, εἰρήνην δὸς ἡμῖν· πάντα γὰρ ἀπέδωκας ἡμῖν." Διὰ Χριστοῦ γὰρ συνήφθη μὲν τῷ Θεῷ καὶ Πατέρι. Ταῦτα Θεὸς ἐπαγγέλλεται τῷ θεοσεβεῖ πολιτεύματι, ὃ μετέστη πρὸς τὰ ἔθνη, τῶν Ἰουδαίων μεταπεσόν. Οἷα δὲ παρ' Ἰουδαίοις ἦν ἡ θεοσεβῆς πολιτεία, παρίστησι, ταπεινὴν καὶ ἀκατάστατον ταύτην εἰπών· σωματικὴ γὰρ ἦν περιτομὴ, καὶ θυσίαι. Οἱ ἐξ ἔθνῶν δὲ καὶ ταῖς τῶν δαιμονίων ἐφόδοις εὐεπίβατοι γεγονότες ὑπέκειντο ταπεινῶς. Τῶν δὲ πλανωμένων ἀκατάστατος ἡ καρδία, μεθύοντος δίκην σειομένη τοῖς πάθεσι. Παντὶ γὰρ πνεύματι περιφέρονται, καὶ κατὰ τὴν παροιμίαν, ῥεμβασμὸν ἐπιθυμιῶν ὑπομένουσιν· ὃ δὲ παθοῦσαν τὴν Ἱερουσαλήμ αἰτιᾶται Θεὸς λέγων· Ἐν ἐπιθυμίαις ψυχῆς αὐτῆς ἐπνευματοφορεῖτο. Πνευματοφορουμένη δὲ ψυχὴ, πάντως καὶ ἀκατάστατος. Διὰ τί δὲ ἴλεώς σοι; Πρῶτον μὲν, ὅτι οἰκτίρων ἐγώ. Ἔπειτα δὲ, ὅτι μὴ παρεκλίθης. Καὶ εἰ μὲν περὶ τοῦ παρ' Ἰουδαίοις θεοσεβοῦς πολιτεύματος λέγει, ἐπειδὴ μηδεὶς προφήτης, ἢ θεοσεβῆς τοσοῦτος, ὡς ἀναλαβεῖν αὐτὴν καὶ ἀνακτήσασθαι. Εἰ δὲ περὶ τῶν ἔθνῶν, ὅτι μὴ

καθάπερ Ἰσραὴλ νόμον, ἢ προφήτας ἐδέξαντο, πρὸς εὐρωστίαν αὐτοὺς παρακαλοῦντας πνευματικὴν. Ὅπερ διὰ τῶν ἐν τῇ παραβολῇ τελευταίων μισθωθέντων σημαίνεται, οἷς ἔφη· Τί ὧδε ἐστήκατε ὅλην τὴν ἡμέραν ἀργοί; Οἱ δὲ πρὸς αὐτόν· Ὅτι μηδεὶς ἡμᾶς ἐμισθώσατο. Μόνος γὰρ αὐτοὺς ἐπ' ἐσχάτων ἐκάλεσεν ὁ τοῦ ἀμπελῶνος Δεσπότης. Εἶτά φησιν· Ἴδου ἐγὼ ἐτοιμάζω σοὶ ἄνθρακα τοὺς λίθους σου. Ἀνθ' οὗ ὁ Σύμμαχος· Ἴδου ἐγὼ συντίθημι στίμει τοὺς λίθους σου. Ὁ δὲ Ἀκύλας· Ἴδου κατακλίνω ἐν στίμει τοὺς λίθους σου. Θεοδοτίων δέ· Ἐμβάλλω ἐν στίμει. Ὡς γὰρ ἂν γυνὴ καλλωπιζομένη στιμίζοιτο· οὕτως εὐπρεπῶς τῆς σῆς οἰκοδομίας διαθήσω τοὺς λίθους. Μήποτε δὲ ὁ παρ' αὐτοῖς Ἐβδομήκοντα ἄνθραξ, τὸ καθάρσιον αἰνίττεται τῆς ψυχῆς. Δι' ἄνθρακος γὰρ καὶ Ἡσαΐου τὰ χεῖλη κεκάθαρτο. Δηλοῖ οὖν μηδένα τῆς οἰκοδομίας λίθον ὑπάρξιν ἀκάθαρτον, κατὰ τό· "Λίθοι ἅγιοι κυλίνονται ἐπὶ τῆς γῆς," περὶ τῶν ἁγίων λεγόμενον, ἐξ ὧν ἡ τοῦ Θεοῦ συνίσταται πόλις. 2541 Τινὲς δὲ τὸν Ἰησοῦν ἄνθρακα εἰρήσθαι φασιν, ὃν ἔφησεν εἰς τὰ θεμέλια τεθεῖσθαι Σιών, εἰς ὃν εἶ τις πιστεύσειεν, οὐ μὴ κατασχυνοθῆ. Ὁ δὲ Ἀμὼς ἀδάμαντα τοῦτον καλεῖ λέγων· "Ἐντάσσω ἀδάμαντα ἐν μέσῳ λαοῦ μου Ἰσραὴλ." Ζαχαρίας δέ φησιν· "Ἴδου ἐγὼ ἐπάγω ἐπὶ τὸν δούλόν μου ἀνατολήν. Δι' ὅτι ὁ λίθος ὃν ἔδωκα πρὸ προσώπου Ἰησοῦ, ἐπὶ τὸν λίθον τὸν ἕνα ἐπτὰ ὀφθαλμοὶ εἰσιν." Παντεπόπτης γὰρ ὁ Χριστός. Ὁ τοίνυν ἄνθραξ, φασίν, οὗτος ὑποβάθρα τῆς πόλεως καὶ θεμέλιος, ὃ ἐγγίζοντες οἱ ἀπόστολοι καὶ αὐτοὶ θεμέλιοι ὄντες, ἐρρέθησαν σάπφειροι δηλούμενοι καὶ διὰ τοῦ ἑπτακαιδεκάτου ψαλμοῦ λέγοντος, ὅτι "ᾠφθησαν αἱ πηγαὶ τῶν ὑδάτων, καὶ ἀνεκαλύφθη τὰ θεμέλια τῆς οἰκουμένης ἀπὸ ἐπιτιμήσεώς σου, Κύριε, ἀπὸ ἐμπνεύσεως πνεύματος ὀργῆς σου." Ἐπιτιμηθέντων γὰρ τῶν ἐξ Ἰσραὴλ διὰ τὰ τολμηθέντα κατὰ Χριστοῦ, ὠφθη μὲν ἡ δι' ὕδατος κάθαρσις· ἀνεδείχθησαν δὲ καὶ τοῦ Σωτῆρος οἱ μαθηταί. Καὶ οἱ προφήται δὲ θεμέλιοι λέγονται, Παύλου λέγοντος· "Ἐποικοδομηθέντες ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῶν ἀποστόλων καὶ προφητῶν." Ἡ δὲ σάπφειρος οὐράνιον ἔχει τὸ χρῶμα. Καὶ τούτων δὲ τὸ πολίτευμα, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει. Κατὰ δὲ τὸν Ἰεζεκιήλ, καὶ ὁ τόπος ὁ ὑποκάτω τοῦ θρόνου τοῦ Θεοῦ ὡς σάπφειρος. Οὕτω τοίνυν εἴρηται διὰ τὸ τὴν εἰκόνα τοῦ ἐπουρανίου φορεῖν. Ἄνθρακες δὲ καθ' ἑτέραν φασίν ἐκδοχὴν οἱ κοσμοῦντες λίθοι ὡς ἐν στίμει τοὺς τῆς Νύμφης τοῦ Χριστοῦ ὀφθαλμοὺς οἱ ἅγιοι μάρτυρες διὰ πυρὸς δεδοκιμασμένοι. Αἱ δὲ τῆς νέας Ἱερουσαλήμ ἐπάλξεις ἴασις, ἡ καρχηδόνιος κατὰ Σύμμαχον ἐξαίρετος καὶ διαφανής. Δι' ὧν οἱ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ σημαίνονται λογικῇ παρασκευῇ τὴν πίστιν ὠχυρωμένοι, ὡς περ προμαχῶνες ὄντες καὶ δυνάμενοι πᾶν ὑψωμα καθαιρεῖν ἐπαιρόμενον κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ. Τὰς δὲ πύλας λίθους κρυστάλλου φησὶ, τὸ διαυγὲς καὶ καθαρὸν τῆς ὑγιοῦς πίστεως παριστῶν τῶν πεπιστευμένων τὴν διδασκαλίαν τὴν πρώτην καὶ εἰσαγωγικὴν. Ὁ δὲ Σύμμαχος, τὰς πύλας σου, φησὶ, λίθους γλυφῆς. Ὁ δὲ Ἀκύλας, λίθους τρυπανισμοῦ τὸ ποικίλον τῆς στοιχειώδους διδασκαλίας ὧδέ πως αἰνιττόμενος. Ἐκλεκτοὶ δὲ λίθοι, φησὶν, ὁ περίβολος σημαίνων τοὺς ταῖς εὐχαῖς περιφράττοντας τὰ μεγάλα καὶ λαμπρὰ τῆς πόλεως οἰκοδομήματα, τὰ πλήθη τῶν λοιπῶν οἰκητόρων σημαίνοντα. Ταῦτα δὲ πάντα νοήσωμεν ἐξ ἑρμηνείας ἀποστολικῆς λεγούσης· "Θεοῦ οἰκοδομὴ ἐστε. Ὡς σοφὸς ἀρχιτέκτων θεμέλιον ἔθηκα." Καὶ πάλιν· "Θεμέλιον γὰρ ἄλλον οὐδεὶς δύναται θεῖναι παρὰ τὸν κείμενον, ὅς ἐστιν Ἰησοῦς Χριστός. Εἰ δέ τις ἐποικοδομεῖ ἐπὶ τὸν θεμέλιον τοῦτον, χρυσίον, ἀργύριον, λίθους τιμίους, ξύλα, χόρτον, καλάμην, ἐκάστου τὸ ἔργον φανερὸν γενήσε 2544 ταί." Καὶ πάλιν· "Ἐποικοδομηθέντες ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῶν ἀποστόλων καὶ προφητῶν, ὄντος ἀκρογωνιαίου αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ." Καὶ πάλιν· "Ἐν οἷς πάντες οἰκοδομεῖσθε λίθοι ζῶντες." Οὗς δὴ νῦν πάντας ὁ προφήτης φησὶν ἔσεσθαι διδασκτοὺς Θεοῦ τοῦ εἰπόντος· Μὴ καλέσητε διδάσκαλον ἐπὶ τῆς γῆς. Εἷς γὰρ ἐστὶν ὑμῶν διδάσκαλος ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Ἐξ οὗ καὶ οἱ μαθηταί

λαβόντες, διδάσκαλοι τῶν ἔθνῶν γεγονάσιν· οἱ καὶ εἴρηται λίθοι ἅγιοι κυλιόμενοι ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ τὸ κήρυγμα πανταχοῦ περιφέροντες. Περί ὧν ὁ Θεὸς διὰ Ἡσαΐου φησὶν προειπών· "Απολῶ ὕβριν ἀνόμων, καὶ ὕβριν ὑπερηφάνων ταπεινώσω. Καὶ ἔσονται οἱ καταλελειμμένοι ἔντιμοι μᾶλλον, ἢ τὸ χρυσίον τὸ ἄπυρον. Καὶ ὁ ἄνθρωπος ἔντιμος μᾶλλον ἢ ὁ λίθος ὁ ἐκ σουφεῖρ." Πάντες οὖν οἱ τῆς πόλεως υἱοὶ διδακτοὶ Θεοῦ, καὶ μάρτυς ὁ Παῦλος λέγων· "Πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως πάλαι ὁ Θεὸς λαλήσας τοῖς πατράσιν ἐν τοῖς προφήταις, ἐπ' ἐσχάτου τῶν ἡμερῶν τούτων ἐλάλησεν ἡμῖν ἐν Υἱῷ." Αὐτὸς δὲ σαρκωθεὶς ὁ Λόγος ἐφθέγγετο. Ἐπαγγέλλεται δὲ καὶ εἰρήνην αὐτοῖς ὁ εἰπών· "Εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν." Οἷς ἐπιλέγει· Καὶ ἐν δικαιοσύνῃ οἰκοδομηθήσῃ. Κατὰ γὰρ τὸ δικαιοτάτον, αὐτὸς ὁ τῶν ὅλων οἰκοδόμος, ἡ σοφία τοῦ Θεοῦ, τοὺς ζῶντας καὶ εὐπαγεῖς λίθους προσάπτων τῇ οἰκοδομῇ, τοὺς μὲν ἐπάλλεξαι ἐποίει, τοὺς δὲ θεμελίους κατεβάλλετο, τοὺς δὲ ἐν τοῖς περιβόλοις κατέταττε. Καὶ τοὺς μὲν ἀφώριζεν εἰς τὸν νεὼν τῆς πόλεως, τοὺς δὲ εἰς τὰ ἐνδοτάτω τοῦ ναοῦ. Τοῖς δὲ τὴν λοιπὴν πόλιν ἐκόσμηι, μὴ διακρίνων τὰς κατ' ἄνθρωπον ἀξίας, οὐδὲ εἰς πρόσωπον ἀφορῶν, ἐκ τοῦ δικαίου δὲ πάντας προσέμενος, ἐλευθέρους καὶ δούλους, πένητας καὶ πλουσίους, τοὺς τε κατὰ τὸν βίον ἀσήμους τε καὶ περιφανεῖς. Ταῦτα τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐπηγγελμένος ἐξῆς αὐτῇ διαστέλλεται· Ἀπέχου ἀπὸ ἀδίκου, καὶ τρόμος οὐκ ἐγγιεῖ σοι. Μυσταγωγεῖ γὰρ αὐτοὺς ἔργῳ δεικνὺς τὸ, ἔσονται διδακτοὶ Θεοῦ. Περί οὗ καὶ ἡ Νύμφη λέγει· "Φιλησάτω με ἀπὸ φιλημάτων στόματος αὐτοῦ." Πάλαι μὲν γὰρ αὐτὴν κατησπάζετο διὰ προφητῶν, πρὸς συνάφειαν τὴν ἑαυτοῦ καλῶν δι' ἁγιασμοῦ καὶ δικαιοσύνης. Ἐν σαρκὶ δὲ φανέντος, ἀπὸ φιλημάτων στόματος αὐτοῦ πεφιλήμεθα στόμα πρὸς στόμα λελαληκότος ἡμῖν. Φησὶν οὖν, ὡς Οὐδεὶς ἐχθρὸς σου περιγενήσεται τιμώσης τὸ δίκαιον. Καὶ ἰδοὺ προσήλυτοι προσελεύσονται, φησὶ, δι' ἐμοῦ, τοὺς ἐν ἐκάστῳ καιρῷ προσιόντας τῇ πίστει δηλῶν ἐξ ἔθνῶν, ἢ καὶ ἐξ αὐτῶν Ἰουδαίων. Κατόπιν γὰρ τέθεινται τῶν ἔθνῶν, καίτοι πρῶτην ἔχοντες τάξιν, καὶ γεγονάσι προσήλυτοι τοῖς ἐξ ἔθνῶν, οἱ πάλαι τούτους προσηλύτους δεχόμενοι. Πλὴν καὶ τοῦτο δι' ἐμοῦ, φησὶ. Διὰ γὰρ Χριστοῦ ἡ πάντων ἐπιστροφή, καὶ πρὸς τὸν Πατέρα καὶ Θεὸν ὁδός. "Οὐδεὶς γὰρ ἔρχεται, φησὶ, 2545 πρὸς τὸν Πατέρα, εἰ μὴ δι' ἐμοῦ." Καὶ πάλιν· "Ἐγὼ εἰμι ἡ ὁδός." Καὶ, "Ἐγὼ εἰμι ἡ θύρα." Τινὲς δὲ προσηλύτους εἰρήκασιν τοὺς οὐ γνησίως οὐδὲ καθαρῶς προσιόντας, ἀλλὰ προστασίας ἢ τινος χάριν ὠφελείας. Οὓς καὶ παροικήσειν, ἀλλ' οὐ κατοικήσειν φησὶν. Ὡς ἐν παρόδῳ γὰρ οἱ τοιοῦτοι ποιοῦνται τὴν εἴσοδον, οἶονεὶ αὐτῇ προσφεύγοντες. Ἐφ' οἷς φησὶν· Ἰδοὺ ἐγὼ κτίζω σε, οὐχ ὡς χαλκεὺς φυσῶν ἄνθρακας. Ἐγὼ σοι ταῦτα ποιῶ λέγων, ἐπειδὴ καὶ ἐγὼ σου κτίστης. Μωσῆς μὲν γὰρ, καὶ Σολομῶν, καὶ Ζοροβάβελ, σωματικὰ καὶ ὀλιγοχρόνια ἐποίουν· ὁ μὲν σκηνὴν, οἱ δὲ νεώς. Νῦν δὲ αὐτὸς ἐγὼ ὁ τῶν ὅλων Κύριος, δι' ἑμαυτοῦ σε ἔκτισα· ἐπὶ τὴν πέτραν οἰκοδομήσας μου τὴν Ἐκκλησίαν. Ἐκτισα δὲ σε οὐ τέχνην τινὴ ἀνθρωπίνην. Θεϊκῆ δὲ καὶ ἀρρήτῳ χάριτι. Οὐ γὰρ ὡς χαλκεὺς δι' ὄργανου καὶ πυρός. Τοιαῦται γὰρ τῶν ἀνθρώπων αἱ τέχναι. Διὸ καὶ εἰς φθορὰν χωρεῖ τὰ γινόμενα. Τοῦμὸν δὲ ἀδιάφθορον ἔργον. Τινὲς δὲ τὸ ἔκτισα, ἐπὶ τοῦ ἀνέκτισα, παρελήφασιν. Δηλοῖ δὲ τὸν δι' ἁγίου Πνεύματος ἀνακαινισμόν, ὡσπερ οὖν καὶ τοὺς δύο λαοὺς εἰς ἓνα κτίσαι λέγεται καινὸν ἄνθρωπον, κατὰ τὸ, "Ἀλλὰ μεταμορφοῦσθε τῇ ἀνακαινώσει τοῦ νοοῦ ὑμῶν." Τοῖς δὲ τοιοῦτοις ὅτιπερ ἀκολουθεῖ ἀνδρεία, σύνεσις τε πνευματικὴ δηλοῖ, λέγων· Πᾶν σκεῦος φθαρτὸν ἐπὶ σὲ οὐκ εὐδοδώσω, καὶ πᾶσα φωνὴ, καὶ τὰ ἐξῆς· σκεύη λέγων φθαρτὰ, τῆς τοῦ διαβόλου δυστροπίας τοὺς ὑπουργοὺς, οἱ καὶ φθορᾶς καὶ ἀπωλείας εἰσὶ τέκνα, [καὶ] τοῖς ἁγίοις ἔσθ' ὅτε διωγμοὺς καὶ θλίψεις ἐπάγουσιν. Ἄλλ' οὐ τεύξονται θήρας· καὶ πᾶσα δὲ θεομάχος γλώττα, φησὶν, ὑπὸ σοῦ νικηθήσεται. Κατὰ γὰρ τὸν Δαβίδ· "Ἐν τῷ Θεῷ ποιήσωμεν δύναμιν, καὶ αὐτὸς ἐξουθενώσεται τοὺς θλίβοντας ἡμᾶς." Ἐχρῆν δὲ ὑπομνήσαι μετὰ πάντα καὶ τῆς ἀποκειμένης ἐν τῷ

μέλλοντι αἰῶνι κληρονομίας, ἣτις ἐστίν· "Ἄ ὄφθαλμὸς οὐκ εἶδεν, καὶ οὐς οὐκ ἤκουσεν, καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἃ ἠτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν." Διό φησιν· Ἔστι κληρονομία τοῖς θεραπεύουσι Κύριον. Ἀγαπῶσι δὲ αὐτόν οἱ θεραπεύοντες αὐτόν, διὰ τοῦ πάσης εὐλαβείᾳ δουλεύειν αὐτῷ. Παρανόμοις δὲ κείται τοῖς Ἑβδομήκοντα, οἱ δὲ ἔνοχοί σου ἔσονται ἐν αὐτῇ. Δηλοῖ δὲ ὅτι μετὰ τὸν διὰ πνεύματος ἀνακαινισμόν, εἴτινες εὐρεθεῖεν ἀμαρτίαις ἔνοχοι, ἔσονται ἐν αὐτῇ, τῇ φθορᾷ δηλονότι· διὸ ἐπήνεγκεν εὐθύς, τὸ ἔστι κληρονομία τοῖς θεραπεύουσι Κύριον. Τὴν δὲ πᾶσαν ῥῆσιν τινες καὶ ἐπὶ τῆς αἰσθητῆς Ἱερουσαλήμ νοεῖν ἔφασαν, δύνασθαι εὐφροσύνην λέγοντες γίνεσθαι, ὅτ' ἂν ἀθρόα γένηται πρὸς τὸ κρεῖττον μετὰ 2548 βολή. Πρὸς ἣν εὐφροσύνην προτρέπεται καὶ τὴν Ἱερουσαλήμ ῥηγνύσαν τῆς ἀμαρτίας τὰ δεσμὰ, οἷς ἑαυτὴν ἐγκατέδησεν στερωθεῖσα καλῶν καὶ ἀποστᾶσα Θεοῦ. Οὕτω γὰρ πλείους ἔξει, φησὶ, τοὺς οἰκήτορας, λαχοῦσα προστάτην ἐμὲ δίκην ἀνδρὸς ἀντιλαμβανόμενον, καὶ μείζονα δέ σε μετὰ τὴν αἰχμαλωσίαν ποιήσω. Ἔθνη δὲ κληρονομήσει τὸ σπέρμα σου τὰ συνελθόντα πρὸς τὸ κωλύσαι τὸν ταύτης ἀνοικισμόν. Οὕτω γὰρ ἠτήθησαν, ὡς καὶ τὰ ὄπλα αὐτῶν ἐπὶ ἑπτὰ ἔτη ἀρκέσαι πρὸς καῦσιν. Καὶ τὰς πόλεις φησὶ τὰς ἠρημωμένας ὑπὸ τοῦ Ἰσραὴλ κατοικισθήσεσθαι. Μὴ οὖν λογίζου, φησὶν, ὡς οὐ μὴ πρὸς τὴν ἀρχαίαν δόξαν κατασταθήσῃ. Ἀποτρίψῃ γὰρ ὄνειδος τὸ ἀρχαῖον. Τοιοῦτοις ἐχρήτο λόγοις Ἰώβ· "Κἂν γὰρ ἀπολούσωμαι χιόνι, καὶ καθάρωμαι χερσὶ καθαραῖς, ἱκανῶς με ἐν ῥύπῳ ἔβαψας." Ἐβδελύξατο δὲ ἡ στολή μου. Πρὸς πίστιν δὲ τῆς ἐπαγγελίας τὸ, Κύριος ὁ ποιῶν σε, ὁ καὶ ἐκ τοῦ μὴ εἶναι πρὸς τὸ εἶναί σε κτίσας. Οὐκ ἔσομαι δὲ μόνου σοῦ Θεός, ἀλλὰ καὶ τῶν ἔθνῶν ἀπάντων. Οὐ γὰρ μνησικακήσω σοι, οὐδὲ ὄνειδίσω, ὅπερ ποιῶσιν οἱ γυναῖκας ἀμαρτανούσας πρὸς ὀλίγον ἀπορρίψαντες. Κἂν γὰρ καταλλαγῶσιν, τὰ πρόσθεν ὄνειδίζειν εἰώθασιν. Ἐγὼ δὲ Θεὸς ἀμνησικακός εἰμι. Καὶ πρὸς ὀλίγον σε θεραπείας χάριν παρέδωκα, ὡς ἂν μετανοήσασαν ἑλέους ἐμπλήσω. Ἄξιοί δὲ καὶ ἀπὸ χρόνων τῶν πρόσθεν ἔξ ἀγαθότητος γνωρίζεσθαι. Καὶ πρὶν γὰρ σε γενέσθαι σὺν τῷ Νῶε, φησὶν, ἠλέησα διασώσας σε κατὰ πρόγνωσιν. Ἐξ αὐτοῦ γὰρ σωθέντος ἡμέλλε γίνεσθαι. Ἐξ ἀγαθότητος δὲ καὶ τοῖς ἐκ νεότητος ἐπὶ τὰ πονηρὰ ἐγκειμένοις ἀνθρώποις μηκέτι κατακλυσμόν ἐποίσειν ἐπηγγειλάμην, μηδὲ βουνούς τε καὶ ὄρη μεταστήσειν. Οὔτε τοίνυν τὰ τότε ἐψευσάμην, οὔτε τὴν νῦν περὶ τοῦ σε ἐλεήσειν ὑπόσχεσιν, καὶ πάσης ἀπολαύσειν εἰρήνης. Ταῦτα δὲ φησὶν, οὐχ ὡς ἔχων ἀνάγκην ἃ προλέγει ποιεῖν. Ταῦτα γὰρ ἐν τῇ τῶν ἀκουόντων ἴσθησι γνώμη. Καὶ ἐπὶ Σοδόμων γὰρ μία πόλις ἐσώθη, τοῦ εὐαφόρμου Δεσπότης πρόφασιν λαβόντος παρὰ τοῦ Λῶτ ὑπεξελεῖν αὐτὴν τῆς ὀργῆς. Καὶ τῷ Ἀβραάμ αὐξήσιν ἐπηγγείλατο γένους, καὶ διάβασιν εἰς αὐτοὺς τῶν εὐλογιῶν, δῆλον ὡσεὶ φυλάττειν οἱ ἐξ αὐτοῦ τὰς πατρικὰς ἐντολάς, ὡς καὶ αὐτὸς φησὶν· "Ἐγὼ γὰρ ὅτι συντάξει Ἀβραάμ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ φοβεῖσθαι τὸν Θεόν." Εἶτα κατηγορεῖ τῆς τῶν Χαλδαίων ὠμότητος λέγων· Οὐ παρεκλήθης. Τοῦ γὰρ πρεσβυτέρου τὸν ζυγὸν ἐβάρυναν, καὶ παιδία οὐκ ἠλέησαν. "Ἐγὼ γὰρ ὠργίσθην ὀλίγα, αὐτοὶ δὲ συνεπέθεντο εἰς κακά." Ἄλλ' ἐγὼ σε παρακαλέσω, ἀνοικισμόν σοι δωρούμενος κρεῖττονα. Θέλοντος γὰρ μόνον ὕλη πᾶσα τιμία παρίσταται, μόνον εἰ μετανοοῦντες ἄξιοι γένοισθε. Τούτου δὲ μὴ γενομένου καὶ τὰ τῆς ἐπαγγελίας ἀργεῖ. Τοῖς γὰρ κατὰ νόμον βιοῦσιν αἱ ἐπαγγελίαι, οὐς Θεοῦ καλεῖ διδασκούς. Εἶτα 2549 παιδεύει μὴ τείχεσιν ἀπλῶς καὶ τοῖς φυλάττειν δοκοῦσι πόλιν θαρρῆν, δικαιοσύνη. Τοῦτο γὰρ τὸ, ἐν δικαιοσύνῃ οἰκοδομηθήσῃ. Ταύτην γὰρ ἀσκούντων καὶ τὰ ὑψηλὰ τῆς Ἱερικοῦς ἀκονιτὶ καθήρητο τείχη. Ταύτην οὖν ἀσκῶν οὐ μὴ φοβηθήσῃ· μᾶλλον δὲ ἀκαταγώνιστος ἔσῃ, ὡς καὶ τὰ κύκλω πολεμοῦντά σε γένη παροικήσειν ὑμῖν, καὶ ὑφ' ὑμῶν βοθηεῖσθαι, τῆς ἐμῆς ῥοπῆς παρουσίας ὑμῖν. Τὸ ἀκάματον δὲ τῆς ἑαυτοῦ φύσεως, καὶ τὸ ἀπ' ἐξουσίας ἄπερ ἂν ἐθέλοι ποιεῖν ἐξ ἀναιρέσεως τῶν χαλκευτικῶν παρίστησι μόχθων. Κτίζω δὲ, φησὶν, οὐ σκοπῶν ἀπολέσαι τὸ παραχθέν. Οὐ γὰρ ἴνα

σχοίην οὓς τιμωρήσομαι, τοὺς ἀνθρώπους ἐποίησα, ἐξ ἀγαθότητος δὲ κτίζων, μετ' αὐτῆς καὶ διοικῶ. Ἐχθρῶν δέ σοι, φησὶν, ἐπιόντων πᾶν σκευὸς ἀργήσῃ πολεμικόν· ὡς γὰρ Ἰουδαῖοι πάντα δίκαιον ἐμίσουν, δύσχρηστον καλοῦντες αὐτόν· οὕτως οἱ κύκλω τῆς Ἰουδαίας θεοσεβοῦντα τὸν λαὸν ἀπεστρέφοντο, δυσχεραίνοντες ἐφ' οἷς Θεοῦ ῥοπήν ἐώρων παροῦσαν αὐτοῖς. Λοιπὸν δείκνυσιν ὁ προφήτης ὡς οὐκ ἄψυχον σκευὸς διακονεῖ τῷ Θεῷ, ἀλλ' ὡς καὶ αὐτὸς παρακολούθησιν ἔχων τῶν πραττομένων, ἢ ἐπιτιμᾷ ἀμαρτάνουσι λέγων· "Οὐαὶ ἔθνος ἀμαρτωλόν·" ἢ ἀμελοῦντας διανίστησιν, ὥσπερ καὶ νῦν, Οὐκ ἔσται σοι, φησὶν, ἀνόνητον τὸ πιστεῦναι Θεῷ, ἀλλ' ἔξεις ἐλπίδας κληρονόμος γενέσθαι Θεοῦ. "Ὅς καὶ αὐτεξούσιον δεικνύς τὴν ἀρετὴν, φησὶν· Ἔσεσθέ μοι δίκαιοι. ΚΕΦΑΛ. ΝΕ΄. αἰγ΄. 9Οἱ διψῶντες, πορεύεσθε ἐφ' ὕδωρ, καὶ ὅσοι μὴ ἔχετε ἀργύριον, βαδίσαντες ἀγοράσατε, καὶ πίετε ἄνευ ἀργυρίου καὶ τιμῆς, οἶνον καὶ στέαρ. Ἴνα τί τιμᾶσθε ἀργυρίου καὶ τὸν μόχθον ὑμῶν οὐκ εἰς πλησμονήν; Ἀκούσατέ μου, καὶ φάγεσθε ἀγαθὰ, καὶ ἐντρυφήσῃ ἐν ἀγαθοῖς ἡ ψυχὴ ὑμῶν⁹, κ.τ.λ. Ὁ Χριστὸς πᾶσιν ἐκήρυττεν· "Εἴ τις διψᾷ, ἐρχέσθω πρὸς με," ποταμοὺς ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ρεύσειν εἰπὼν, δι' ὧν ἐδήλου τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον. Καὶ πρὸς τὴν Σαμαρεῖτιν δέ φησιν· "Ὅς δ' ἂν πίῃ ἐκ τοῦ ὕδατος, οὗ ἐγὼ δώσω αὐτῷ, ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ρεύσουσιν ὕδατος ζῶντος." Περὶ αὐτοῦ δὲ τοῦ Χριστοῦ Δαβὶδ ἔλεγε· "Καὶ τὸν χειμάρρουν τῆς τρυφῆς σου ποτιεῖς αὐτούς, ὅτι παρὰ σοὶ πηγὴ ζωῆς." Καὶ πάλιν· "Τοῦ ποταμοῦ τὰ ὄρμηματα εὐφραίνουσι τὴν πόλιν τοῦ Θεοῦ." Αὐτὸς δὲ ἔλεγεν ἐν προφήταις Χριστός· "Ἴδου ἐγὼ ἐκκλίνω ἐπ' αὐτούς ὡς ποταμὸς εἰρήνης·" φησὶ δὲ καὶ Ζαχαρίας, ὅτι "Πηγὴ ἐκ τοῦ οἴκου Κυρίου ἐξελεύσεται, καὶ ποτιεῖ τὸν χειμάρρουν τῶν σχοινίων." 2552 Πρὸς ἃ νῦν καὶ ὁ προφήτης παρακαλεῖ, προῖκα πᾶσι λέγων προκεῖσθαι τὴν δωρεάν. Ἀκύλας δὲ καὶ Σύμμαχος, ἄνευ ἀλλάγματος οἶνον καὶ γάλα, φασίν, ὡς εἶναι ταῦτα πρὸς τῷ ὕδατι. Ἄντι γὰρ τοῦ στέαρ, γάλα φασί. Δηλοῖ δὲ τὸ μὲν ὕδωρ, τὸ εὐαγγελικὸν κήρυγμα. Οἶνος δὲ καὶ γάλα τὰ μυστικὰ τῆς ἀναγεννήσεως σύμβολα. Οἱ γὰρ ἐξ ὕδατος καὶ πνεύματος ἀναγεννώμενοι, ὡς ἀρτιγέννητα βρέφη τῷ λογικῷ τρέφονται γάλακτι, οἶνόν τε πίνουσι, περὶ οὗ φησὶ· "Τοῦτό μου ἐστὶ τὸ αἷμα τὸ ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχυνόμενον." Καὶ πάλαι δὲ τοῖς φωτιζομένοις γάλα μετὰ τοῦ σώματος προσεφέρετο καὶ τοῦ αἵματος. Καὶ ἐν τισὶ δέ φασιν Ἐκκλησίαις τὸ ἔθος εἶναι φυλάττεσθαι. Τοῦτο καὶ Μωσῆς ἠνίττετο λέγων· "Χαροποὶ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ἀπὸ οἴνου. Καὶ λευκοὶ οἱ ὀδόντες αὐτοῦ εἰ γάλα." Τὸ δὲ στέαρ, τὸ λιπαρὸν καὶ τροφίμον τῆς ἐν Χριστῷ τροφῆς αἰνίττεται, τὸ σῶμα δηλοῦν τοῦ Χριστοῦ, σὰρκα μὲν λεγόμενον ἐν Εὐαγγελίοις, ἐνταῦθα δὲ στέαρ· ὥσπερ ἐκεῖ μὲν αἷμα, νῦν δὲ οἶνος. Τὸ μὲν γὰρ στέαρ καὶ ἡ σὰρξ τὴν ἔνσαρκον οἰκονομίαν δηλοῖ. Οἶνος δὲ καὶ αἷμα, τὸ τοῦ πάθους μυστήριον, ἃ τοῖς διψῶσι σωτηρίας δώσειν ἀμισθὶ ἐπαγγέλλεται καὶ τοῖς μαθηταῖς εἰπὼν· "Δωρεὰν ἐλάβετε, δωρεὰν δότε. Πῶς δὲ λέγει, Ἀγοράσατε, καὶ πάλιν, ἄνευ τιμῆς; ἐπειδὴ πίστεως, οὐκ ἀργυρίου πιπράσκειται. Ὅθεν εἴρηται· Ἴνα τί τιμᾶσθε ἀργυρίου; Διὰ τί δὲ μὴ περὶ τροφίμους λόγους τὸν χρόνον καταναλίσκετε, μάτην μοχθοῦντες περὶ τὰ ἔξω μαθήματα, οὐκ ἀργυρίου ταῦτα ὠνούμενοι, ἅπερ ἐν κάλλει λέξεως, ἀληθείας κενὰ καὶ νοητῆς ἐστὶ τροφῆς; Διὸ Σύμμαχος ἔφησε· Δίιστατε ἀργύριον, οὐχ ὑπὲρ αὐτῶν, καὶ τοὺς κόπους ὑμῶν, οὐχ ὑπὲρ πλησμονῆς. Ἀρμόσει δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ὠνούμενων τὴν τῶν Ἰουδαϊκῶν ἀναγνωσμάτων παράδοσιν. Ψιλὴν γὰρ τὴν λέξιν ἐμάνθανον. Παρὰ δὲ τοῖς ἔξω σοφοῖς, καθάπερ ἐν χρυσῷ σκεύει, τὸ ψεῦδος, βορβόρου δίκην, ἐκρύπτετο. Ἡμεῖς γὰρ ἐν ὀστρακίνοις σκεύεσι τὸν Χριστοῦ κεκτήμεθα θησαυρόν. Διὸ καὶ Παῦλός φησὶ· "Ποῦ σοφός; ποῦ γραμματεὺς; ποῦ συζητητῆς τοῦ αἰῶνος τούτου; οὐχὶ ἐμῶρανεν ὁ Θεὸς τὴν σοφίαν τοῦ κόσμου τούτου;" Καὶ πάλιν· "Ἐπειδὴ γὰρ ἐν τῇ σοφίᾳ τοῦ Θεοῦ οὐκ ἔγνω ὁ κόσμος διὰ τῆς σοφίας τὸν Θεὸν, ἠυδόκησεν ὁ Θεὸς διὰ τῆς μωρίας τοῦ κηρύγματος σώσαι τοὺς πιστεύοντας·" μωρίαν εἰπὼν, τὸ τῆς λέξεως

εὐτελὲς τῆς ἀγίας Γραφῆς. Ταῦτα τοίνυν ἀφέντες φάγετε τὰ τοῦ εὐαγγελικοῦ κηρύγματος ἀγαθὰ, καὶ τρυφήσετε, φησὶν, ἀληθείᾳ τρεφόμενοι, γινώσκοντές τε Θεὸν, καὶ βιοῦντες κατ' ἀρετὴν, μισθὸν εὐπειθείας ταῦτα λαβόντες καὶ συνετῆς ἀκροάσεως. Ὅθεν ἐξέδωκαν οἱ λοιποὶ· Ἀκούσατε ἀκούοντες. Ὡς μὴ σωματικῶν δὲ ὄντων τῶν ἀγαθῶν, τὸ ταῖς ψυχαῖς, ὑμῶν εἰκότως προσέθηκε. 2553 Λέγει δὲ, Καὶ ἐπακολουθήσατε ταῖς ὁδοῖς μου. Κατὰ τὸ, "Εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἔλθειν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν, καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθείτω μοι." Ψυχικὴν δὲ ζωὴν τὴν ἀποκειμένην τοῖς ἀγίοις δηλοῖ, ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε, καὶ τὰ ἐπὶ τούτῳ. Διεγείρας οὕτω πρὸς συντονίαν τὴν ἀκοὴν, διδασκαλίας ἄρχεται φάσκων· Διαθήσομαι ὑμῖν διαθήκην αἰώνιον, τὰ ὅσια Δαβὶδ τὰ πιστά. Ἡ γὰρ παλαιὰ διαθήκη, πρὸς καιρὸν δοθεῖσα, παρῆλθεν· ἦν δὲ πεποιήμαι πρὸς Δαβὶδ, ἐξ αὐτοῦ τὸν Χριστὸν ἀναδείξειν ἐπαγγειλάμενος, πιστὴν ποιήσω πρὸς ἀναδείξειν ἐπαγγειλάμενος, πιστὴν ποιήσω πρὸς ἔργον ἐκφέρων. Τὰ δὲ ὅσια, Σύμμαχος ἐλέη φησὶ, περὶ ὧν ἐλέγετο· "Τὰ ἐλέη τοῦ Κυρίου εἰς τὸν αἰῶνα ἄσομαι." Καὶ μετ' ὀλίγα· "Ἀπαξ ὤμοσα ἐν τῷ ἀγίῳ μου, εἰ τῷ Δαβὶδ ψεύσομαι, τὸ σπέρμα αὐτοῦ εἰς τὸν αἰῶνα μένει. Καὶ ὁ θρόνος αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος ἐναντίον μου." Ταῦτα τοίνυν ὑμῖν δωρήσομαι τοῖς ἑμοῖς λόγοις προσέχουσι. Ταῦτα γὰρ ἔλεγεν ἀγαθὰ ψυχῆς καὶ τρυφῆς, ἃ νῦν αἰώνια φησὶν. Ὁ γὰρ νόμος ἔκειτο κατὰ τὸν Ἀπόστολον, μέχρι καιροῦ διορθώσεως. Διόπερ ἐν προφήταις φησὶ· "Διαθήσομαι διαθήκην καινὴν, οὐ κατὰ τὴν διαθήκην ἣν διεθέμην τοῖς Πατράσιν ὑμῶν," καὶ τὰ ἐπόμενα τούτοις. Ἡ μὲν γὰρ ἦν σκιώδης. Ἡ δὲ ἀληθής. Διὸ καὶ Ἰωάννης φησὶν "Ὅτι ὁ νόμος διὰ Μωσέως ἐδόθη, ἡ χάρις καὶ ἡ ἀλήθεια διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ." Εἴποις δ' ἂν ὅσια καὶ τὰ ἱερὰ θεσπίσματα τοῦ Χριστοῦ, ὡς ὁσίους ἀποτελοῦντα, ὡς καὶ τὸν φόβον Κυρίου ἀγνόν φησὶν ὁ Δαβὶδ, οἷον ἀγνοπιόν. Ἔλεγε δὲ καὶ ὁ Σωτὴρ· "Τὰ ῥήματα ἃ ἐγὼ ἐλάλησα ὑμῖν, πνεῦμά ἐστι καὶ ζωή" ἀντὶ τοῦ, πνευματικὰ καὶ ζωοποιά· καὶ πιστὰ πάλιν τὰ πιστοποιά. Δύναμις γὰρ αὕτη τῶν διὰ Χριστοῦ θεσπισμάτων. Δαβὶδ οὖν καλέσας τὸν ἐκ σπέρματος τοῦ Δαβὶδ, ἐπιφέρει περὶ αὐτοῦ· Ἰδοὺ μαρτύριον ἔθνεσι δέδωκα αὐτόν. Διὸ καὶ πρόσθε τὴν στείραν εὐηγγελίζετο. Καὶ ἄλλως δὲ προειδῶς ὅτι τὰς φωνὰς ἔξουσι ταύτας Ἰουδαῖοι, μηδὲν ἐξ αὐτῶν ὠφελούμενοι, πρὸς τὰ ἔθνη μεταφέρει τὸν λόγον, σύμφωνα λέγων τοῖς πρόσθε, ὅτι οἷς οὐκ ἀνηγγέλη, περὶ αὐτοῦ ὄφονται· καὶ οἷς οὐκ ἀκηκόασι, συνήσουσι. Μαρτύριον δὲ φησὶν, ὡς μαρτυροῦντα περὶ ἀληθείας, καὶ ὑπὸ τῶν ἐθνῶν ἀκουόμενον ἀπειθήσαντα Ἰσραὴλ. Διεμαρτύρητο δὲ καὶ τὰ ἔθνη ὡς δεκτὰ λοιπὸν εἰσι τῷ Θεῷ, καὶ ὁ τῆς θεογνωσίας ἀπείργων οὐδεὶς. Μαρτύριον οὖν φησὶ τὸ κήρυγμα τὸ περὶ αὐτοῦ, ὡς αὐτὸς ἐδίδασκε λέγων· Δεῖ κηρυχθῆναι τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο ἐν ὅλῃ τῇ οἰκουμένῃ εἰς μαρτύριον πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν. Καὶ παρὰ τῷ Δαβὶδ δὲ πάντα τὰ ἔθνη καλέσας ἔλεγε· "Τὸ στόμα μου λαλήσει σοφίαν, καὶ ἡ μελέτη τῆς καρδίας μου σύνεσιν." Ἔδει γὰρ σοφίας, 2556 τοῖς δι' ἀβελτηρίαν εἰδῶλοις λατρεύσασι, καὶ τῇ κτίσει παρὰ τὸν Κτίσαντα. Ἄλλ' εἰ μὲν εἶπε μόνον μαρτύριον, ἐδόκει καθ' ἓνα δεικνύναι τῶν προφητῶν αὐτόν. Νῦν δὲ τὴν θεϊκὴν αὐτοῦ παρέστησεν ἐξουσίαν, προσθεὶς ἄρχοντα καὶ προστάσσοντα, κατὰ τὸ, Καὶ ὁ ἀνιστάμενος ἄρχειν ἐθνῶν. Μωσῆς γὰρ, καὶ οἱ προφήται, ἐν οἰκέταις τεταγμένοι, "Τάδε λέγει Κύριος," ἔλεγον. Ὁ δὲ Χριστὸς ὡς νομοθέτης ἀντιθεσπίζει Μωσεῖ, Ἐγὼ δὲ λέγω, φάσκων, μετατιθεὶς τὸ γράμμα πρὸς τὴν ἀλήθειαν. Ὅθεν ἐθαύμαζον Ἰουδαῖοι ὅτι ἐδίδασκεν αὐτοὺς ὡς ἐξουσίαν ἔχων, καὶ οὐχ ὡς οἱ γραμματεῖς αὐτῶν. Δοξάζει δὲ αὐτὸν ὁ Πατήρ. Ὁ γὰρ δοξάζων τὸν Πατέρα δοξάζει καὶ τὸν Υἱόν· ὡςπερ οὖν καὶ ἀνάπαλιν. Καὶ κατὰ σάρκα δὲ δοξάζεται, ὡς μορφήν δούλου λαβών. Διὸ φησὶ· "Καὶ ὁ Θεὸς αὐτὸν ὑπερύψωσεν, καὶ ἐχαρίσατο αὐτῷ ὄνομα τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα," καὶ τὰ ἐξῆς. Ἔχει δὲ τὴν ἀναφορὰν τὸ ἐδόξασε, πρὸς τὸ, "Εἶδομεν αὐτόν, καὶ οὐκ εἶχεν εἶδος, οὐδὲ κάλλος." Καὶ τὸ περὶ ἡμῶν ὀδυνᾶται. Καὶ τὸ, "Ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη." Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ φησὶ·

"Πάτερ δόξασόν με τῇ δόξῃ, ἣ εἶχον πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι παρὰ σοί." Καί, ἐπειδὴ διὰ τὰς ἀμαρτίας τοῦ λαοῦ μου ταῦτα συνέβη παθεῖν, εἰκότως μαρτύριον αὐτὸν οὐκ Ἰουδαίους, ἀλλὰ πᾶσι τοῖς ἔθνεσι δέδωκα, τὸ τούτων μὲν εὐπειθές, ἐκείνων δὲ ἀνήκοον προειδώς. Ἄντι δὲ τοῦ ἐδόξασέν σε, Σύμμαχος, ὅτι ἐποίησέν σε καύχημα, φησὶν ὥστε λέγειν τοὺς αὐτοῦ μαθητὰς, "Ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο καυχᾶσθαι, εἰ μὴ ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ." Ἐξῆς παρακελεύεται ζητεῖν τὸν Κύριον ὡς γὰρ αὐτὸς ἔφη πρὸς Ἰουδαίους, "Οὐδεὶς δύναται ἐλθεῖν πρὸς με, ἐὰν μὴ ὁ Πατὴρ ὁ πέμψας με ἐλκύσῃ αὐτόν." Καὶ ὁ Πατὴρ δὲ φησι "Κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθροὺς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου." Ἐχθροὺς γὰρ ὄντας τοὺς πεπλανημένους ὑπέθηκεν ὁ Πατὴρ τῷ Υἱῷ, οὐχ ὡς ἀσθενοῦντι, διὰ δὲ τὴν οἰκονομίαν. Λέγει τοίνυν ὁ Πατὴρ τοῖς ἔθνεσιν, οἷς ἔδωκε μαρτύριον τὸν Υἱόν· Ζητήσατε τὸν Θεόν, Θεολόγων τὸν δοθέντα μαρτύριον. Ἡ δὲ ζήτησις οὐ τοπικὴ (ἀσώματον γὰρ τὸ Θεῖον, καὶ πάντα πληροῖ), ἀλλ' ἐν ψυχῆς οἰκειότητι· καὶ ἐν τῷ εὐρίσκειν ἐπικαλέσασθε, τουτέστιν αἰνεῖτε, καὶ καλέσατε [ὡς φησι] Σύμμαχος, κατὰ τὸ, "Αἰνῶν ἐπικαλέσομαι τὸν Κύριον, καὶ ἐκ τῶν ἐχθρῶν μου σωθήσομαι." Τοῦτο δὲ [ἔσται] ἐπειδ' ἂν εὕρητε αὐτὸν πλησίον ὑμῶν ὄντα, καὶ οὐ μακρὰν ἀπωκισμένον. Θεὸς γὰρ ἐγγίζων ἐστίν. Ὡς ἐστῶτες οὖν ἐνώπιον αὐτοῦ τὴν παλαιὰν ἀπόθεσθε πλάνην. Μέχρι γὰρ ἡλίου, σκότος. Καὶ μέχρι τῆς Χριστοῦ παρουσίας, ἀσέβεια. Οὐ γὰρ βούλεται τὸν 2557 θάνατον τοῦ ἀμαρτωλοῦ, ὡς τὴν μετάνοιαν. Ἀφήσει γὰρ ἐπὶ πολὺ τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν, ἀντὶ τοῦ, παντελῶς, καὶ εἰς ἅπαν. "Οὗ γὰρ ἐπλεόνασεν ἡ ἀμαρτία ὑπερεπερίσσευσεν ἡ χάρις." Γέγραπται γὰρ περὶ Χριστοῦ, "Ὅτι ἰδοὺ αὐτὸς εἰσπορεύεται ὡς πῦρ χωνευτηρίου, καὶ ὡς πόα πλυνόντων," καὶ τὰ ἐξῆς. Βαπτίζει γὰρ ἡμᾶς Πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρί. Πῦρ δὲ ἡ σημητικὴ τοῦ Πνεύματος δύναμις πάντα ῥύπον ἐκτίκουσα. Εἰ γὰρ ἀθεράπευτα νομίζετε τὰ καθ' ἑαυτοὺς ὡς παρ' ἀνθρώποις ἀπεγνωσμένα, ἀλλ' οὐ παρ' ἐμοὶ ἀνιάτα ταῦτα. Πολὺ δὲ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων τὸ μέσον. Ὡς οὖν Θεὸς ἀνεξίκακος εἰς μετάνοιαν προκαλοῦμαι σωτηρίαν ἐπαγγελλόμενος, εἰ τὸν Σωτῆρα τὸν παρ' ἐμοῦ πεμφθέντα προσδέχοισθε. Οὐ γὰρ κατὰ τοὺς ἀνθρώπους μνησικακῶ, καὶ μετανῶ πάλιν ἐπαγγελάμενος. Οὐ δεῖ τοίνυν Θεοῦ καλοῦντος, διὰ πλῆθος ἀμαρτιῶν ἀποκνεῖν τὴν μετάνοιαν, ὃ πεπόνθασιν Ἰουδαῖοι λέγοντες· "Αἱ πλάναι ἡμῶν καὶ αἱ ἀνομίαι ἡμῶν ἐν ἡμῖν εἰσιν, καὶ ἐν αὐταῖς ἡμεῖς τηκόμεθα, καὶ πῶς ζησόμεθα;" Πρὸς οὓς ὁ Θεὸς φησιν· "Ἐπιστροφὴν ἐπιστρέψατε ἀπὸ τῆς ὁδοῦ ὑμῶν, οἶκος Ἰσραὴλ, καὶ οὐκ ἔσονται ὑμῖν εἰς κόλασιν ἀδικίας." Πρὸς δὲ πίστῳσιν τῆς ἐπαγγελίας ἧς πεποιήται πρὸς τὸν ἀσεβῆ τὸν ἐξ ἔθνῶν ἐπιστρέφοντα, χρῆται τῇ τοῦ ὑετοῦ καὶ τῆς χιόνος παραβολῇ, δεικνύς τὸν ἐν ἀρχῇ Θεὸν Λόγον ἄνωθεν ἐκ τοῦ Πατέρος κατιόντα δίκην ὑετοῦ καὶ χιόνος, ἐφ' ᾧ τὰς ψυχὰς αὐτῶν ἀρδεῦσαι, καὶ καρποφόρους ἐργάσασθαι, καὶ μὴ πρότερον ἀναδραμεῖσθαι πρὸς τὸν Πατέρα, πρὶν ταῦτα ποιεῖν. Θεοπρεπῶς δὲ νοητέον τοῦ Πατέρος καὶ τὸ στόμα, καὶ τὸν λόγον. Οὔτε γὰρ ἐκεῖνο σωματικόν. Οὔτε οὗτος ἀνυπόστατος. Ἐπεὶ πῶς ἂν κατορθώσας ἐπαναστρέφοι πρὸς τὸν Πατέρα μὴ διαχυθεῖς, ὡς τῶν ἀνθρώπων ὁ λόγος μόνον ὑπάρχων σημαντικός; Τινὲς δὲ τὸν ὑετὸν δῆλον ἔφασαν τὴν τῶν εὐαγγελικῶν κηρυγμάτων χορηγίαν, δι' ἧς εὐκαρπος ἡ πᾶσα γέγονεν, ἐπιψάλλοντος τοῦ Δαβίδ· "Ἐπεσκέψω τὴν γῆν, καὶ ἐμέθυσας αὐτήν· ἐπλήθυνας τοῦ πλουτῆσαι αὐτήν. Τοὺς αὐλάκας αὐτῆς μέθυσον. Πλήθυνον τὰ γεννήματα αὐτῆς. Ἐν ταῖς σταγόσιν αὐτῆς εὐφρανθήσεται ἀνατέλλουσα." Καὶ διὰ Μωσέως φησὶ· "Καταβήσεται ὡς ὑετὸς τὸ ἀπόφθεγμά μου." Καὶ Παῦλος δὲ φησιν· "Ὁ δὲ Θεὸς τῆς εἰρήνης αὐξήσει τὸν σπόρον ὑμῶν καὶ πληθύνει τὰ γεννήματα τῆς δικαιοσύνης ὑμῶν." Καὶ πῶς γὰρ οὐ δράσει ταῦτα τὰ θεῖα Λόγια; κατὰ γὰρ τὸν παρόντα προφήτην· "'Α ὁ Θεὸς ὁ ἅγιος βεβούλευται, τίς διασκεδάσει; καὶ τὴν χεῖρα τὴν ὑψηλὴν τίς ἀποστρέψει;" Ἐξ οὗ τὴν εὐκαρπίαν ἐσχίκαμεν τὴν πνευμα 2560

τικὴν, ὡς μὴ μόνον τὴν ἱερὰν συλλέξει τροφήν, καὶ τὸν ἄρτον ἔχειν τὸν ζωοποιόν, ἀλλὰ καὶ σπέρμα τῷ σπείροντι. Οἱ γὰρ μυσταγωγοῦντες λαοὺς, σπείρουσιν ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν, ὃν ἑαυτοῖς ἔθησαύρισαν σπόρον. Κατὰ γὰρ τὸν Παῦλον, Θεοῦ γεωργίον ἔσμεν, Θεοῦ συνεργοὶ τοῦ λέγοντος περὶ ἑαυτοῦ· Ἐξήλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπείραι τὸν σπόρον αὐτοῦ. Πρὸς δὲ τοὺς ἐξ ἔθνῶν τῷ σωτηρίῳ προσιόντας λόγῳ φησὶν· Ἐν γὰρ εὐφροσύνῃ ἐξελεύσεσθε, δηλαδὴ τῆς πατροπαραδότου πλάνης, κατὰ τὸ, Ἔξελθε ἐκ τῆς γῆς σου. Καὶ ἐν χαρᾷ διδαχθήσεσθε τὸ σωτήριον Εὐαγγέλιον. Διὸ προέφη· Εὐδοῶσω τὰς ὁδοὺς σου, καὶ τὰ ἐντάλματά μου. Δυσχερὲς γὰρ ἀποφοιτᾶν ἡδονῶν σαρκικῶν, καὶ πλάνης προειλημμένης. Καὶ δεῖ Θεοῦ πρὸς τὴν ἄνω πορείαν ὀδηγούντος ἡμᾶς καὶ κούφους ἐργαζομένου. "Ὅρη γὰρ, φησὶ, τὰ ὑψηλὰ ταῖς ἐλάφοις." Καὶ ἀλλαχοῦ δὲ φησὶν· "Ὅδὸς εὐσεβῶν εὐθειᾶ ἐγένετο, καὶ παρεσκευασμένη ἡ ὁδὸς τῶν εὐσεβῶν" Καὶ ἄλλος δὲ προφήτης φησὶν· "Εὐθειᾶ αἱ ὁδοὶ Κυρίου, καὶ δίκαιοι πορεύονται ἐν αὐταῖς·" ὅπερ ἐστὶν θεόδοτος· οὐ τάναντία φησὶ περὶ τῆς τῶν Ἰουδαίων Συναγωγῆς. "Διὰ τοῦτο ἰδοὺ ἐγὼ φράσω τὰς ὁδοὺς αὐτῆς, καὶ οὐ μὴ εὗρη." Ἀκολουθεῖ δὲ τὸ χαίρειν τοῖς εὐδοουμένοις ἐν ἀρεταῖς καὶ γνώσει Θεοῦ. "Ὡς γλυκέα γὰρ, φησὶ, τῷ λάρυγγί μου τὰ λόγια σου, Ὑπὲρ μέλι καὶ κηρίον τῷ στόματί μου." Ἐφ' οἷς αἱ θεῖαι δυνάμεις εὐφραίνονται δηλούμεναι δι' ὀρῶν καὶ βουνῶν. Καὶ ὁ Σωτὴρ γὰρ φησι, χαρὰν ἔσεσθαι ἐν οὐρανοῖς ἐπὶ ἐνὶ ἁμαρτωλῶ μετανοοῦντι. Πνεύματα γὰρ εἰσι λειτουργικὰ πρὸς διακονίαν σωτηρίας πεμπόμενα. Ἡ δὲ τούτων διαφορὰ κατὰ τὸ ὑψηλότερόν τε καὶ ἕλαττον. Ξύλα δὲ ἀγροῦ ἐπικροτοῦντα κλάδοις, εἶεν ἂν αἱ καρποφόροι ψυχὰ ἐπὶ τῇ ἐπιστροφῇ τῶν ἀνόμων ἠδόμεναι. Τινὲς δὲ ὄρη μὲν τοὺς διδασκάλους τῆς Ἐκκλησίας τοὺς οὐδὲν χαμαίζηλον ἔχοντας· βουνούς δὲ, τοὺς μετ' αὐτούς. Χαρὰ γὰρ τούτων ἡ σωτηρία τῶν προσιόντων, ὡς καὶ Παῦλον λέγειν· "Χαρὰ καὶ στέφανός μου." Ξύλα δὲ ἀγροῦ τοὺς ὑπὸ χεῖρα λαοὺς. Εὐάνθης γὰρ τοῦ Σωτῆρος ὁ κῆπος. Διὸ καὶ ἡ Νύμφη φησὶ· "Καταβήτω ὁ ἀδελφιδός μου εἰς κῆπον αὐτοῦ, καὶ φαγέτω καρπὸν ἀκροδρῶν αὐτοῦ." Χαίρουσι δὲ καὶ οὗτοι τοσαύτην ἐν ἑαυτοῖς ὀρώντες μεταβολήν. Πάλαι μὲν γὰρ γόνιμον, ἢ τρόφιμον εἶχον οὐδέν· ὡς ἐν ἐρήμῳ δὲ καὶ χέρσω στοίβην ὕλης ἀχρήστου καὶ κόνυζαν τὴν δυσωδεστάτην ἔφερον. Νῦν δὲ ὅτε τῆς θείας μετέσχον χάριτος, μυρσίνην εὐωδεστάτην καὶ τὴν ὑψηλοτάτην, καὶ πάλιν εὐώδη κυπάρισσον ἐκαρποφόρου. Ὁ δὲ Σύμμαχος φησιν, ἀντὶ στοίβης ἀναβήσεται βράθυ. Ἀντὶ δὲ κνιδὸς ἀναβήσεται μυρσίνη, ὡς εἰ ἔλε 2561 γεν· Ἀντὶ κακίας δικαιοσύνην, σωφροσύνην ἀντ' ἀσελγείας, καὶ ἀντὶ θράσους ἀνδρείαν, φρόνησιν τε ἀντ' ἀφροσύνης. Εὐροῖς δ' ἂν τοῦτο καὶ ἐν τοῖς ἐξ αἵματος Ἰσραὴλ. Στοίβη γὰρ ὄντες καὶ κόνυζά ποτε Ματθαῖος καὶ Παῦλος, ὁ μὲν τελώνης, ὁ δὲ διώκτης, Χριστὸν εὐωδιάζουσιν ἐν παντὶ τόπῳ, ἐν τε τοῖς σωζομένοις καὶ τοῖς ἀπολλυμένοις. Καὶ ἄλλο δὲ τι θαυμάσιον ἐπαγγέλλεται τοῖς ἐπὶ τὸν Κύριον ἐπιστρέψασιν ἔθνεσιν. Ἔσται γὰρ, φησὶ, Κύριος αὐτοῖς εἰς ὄνομα καὶ εἰς σημεῖον αἰώνιον. Πανταχοῦ γὰρ ἔστιν ἰδεῖν ἀπὸ Χριστοῦ καλουμένους Χριστιανούς. Καὶ σημεῖον σωτηρίας ἐπιγράφονται τοῦνομα, ὅπερ οὐκ ἐκλείπει ποτέ. Ἀμεταμέλητα γὰρ τὰ χαρίσματα τοῦ Θεοῦ. Τινὲς δὲ σημεῖον, τὸν δι' οὐ σεσώσμεθα σταυρὸν εἰρήκασι· τὴν δὲ πᾶσαν ῥῆσιν οὕτως ἐρμήνευσαν ἕτεροι· Θεοῦ σώσειν αὐτοὺς ἐπαγγειλαμένου μετανοοῦντας, καὶ τοὺς ἐχθροὺς ὑποτάξειν αὐτοῖς, καὶ τοῦ προφήτου πρὸς πίστιν αὐτοὺς διεγείραντος (κληρονομήσειν γὰρ αὐτοὺς σωτηρίαν) τῶν ἀκουόντων κινηθέντων πρὸς πόθον, ἐθέλειν τε σωθῆναι λεγόντων, πρὸς τὰς ἐννοίας αὐτῶν ὁ προφήτης ὡς διψῶντας προτρέπεται. Τινὲς δὲ, φασὶν, διὰ τοῦτο εἰς ἔνδειαν ἤχθησαν τῶν ἀγαθῶν, ἵνα πόθῳ πρὸς αὐτὰ ποτε σπεύσωσι. Ὡς οὖν οἱ διψῶντες προσίασι ταῖς πηγαῖς, οὕτω καὶ ὑμεῖς τῷ Θεῷ, ἀντὶ παντὸς ἀργυρίου συναίσθησιν τῶν ἡμαρτημένων λαβόντες. Οὐκ ὦνητὰ γὰρ τὰ παρὰ Θεοῦ, οὐδὲ χρεῖα πρὸς μὲν σπονδὴν οἴνου, πρὸς δὲ θυσίαν στέατος, ἅπερ

ώνουμένοι οὐδὲν ἀποφέρεσθε πλέον εἰς ὄνησιν, ἢ κόπον καὶ μόχθον, μὴ ὄντων ἱκανῶν δυσωπημάτων. Ἄργα γὰρ ταῦτα πρὸς ἀμαρτίας ἐξάλειψιν, ἦν μετάνοια ποιεῖ καὶ πίστις ἢ εἰς Θεόν. Πρὸς ἀγαθῶν δὲ δωρεάν, ἀκροατὴν οὐκ εὐγνώμονα μόνον ζητεῖ, ἀλλὰ καὶ συνιέντα, καὶ τῷ καλοῦντι προστρέχοντα. Προσέχετε δὲ, φησὶ, τοῖς ὤσιν· καὶ εἰ μὲν σωματικὸν ἀκατάλληλον. Ὁφθαλμῶν γὰρ τὸ προσέχειν. Εἰ δὲ κατὰ ψυχὴν, ἀκόλουθον. Ἄπλη γὰρ οὔσα καὶ μονοειδής, ἐν μιᾷ δυνάμει τὰς ἔνδον αἰσθήσεις ἐκτίησθε. Τοιγαροῦν ὀφθαλμοῖς ἀκούει ὁ γράμμασιν ἐντυγχάνων, καὶ δακτύλοις διαλέγεται ὁ τούτοις γράφων. Εἶτα μέμνηται τοῦ Δαβὶδ, καὶ τῆς πρὸς ἐκεῖνον σχέσεως, δι' ἣν αὐτῷ πᾶσαν παρεῖχε ῥοπήν, ἣς τεύξεσθαι καὶ τούτους φησὶν, εἴπερ ἀκούειν ἐθέλοιεν. Οὕτω γὰρ ζήσονται, οὐ τὴν παροῦσαν μόνον ζωὴν, ἀλλὰ καὶ τὴν μένουσαν· οὐ μόνον δὲ ὑμεῖς ζηλοῦντες τὸν αὐτοῦ τρόπον καὶ τὴν μετάνοιαν, τῶν αὐτῶν τεύξεσθε, ἀλλὰ καὶ ἐν παντὶ ἔθνει δεκτὸς ὁ ζῶν ὁμοίως αὐτῷ. Οἰκειοῖ γὰρ οὐ γένος, ἀλλὰ καρδία καὶ βίος. 2564 Οὕτως οὖν καὶ ὑμεῖς πανταχοῦ δοξασθήσεσθε, ὡς πάντας πανταχόθεν εἰς θεογνωσίαν ἐξ ὑμῶν φωτιζομένους συρρεῖν πρὸς ὑμᾶς, οἰκειότητα ποθοῦντας τὴν πρὸς ἐμὲ, ὡς ἐπὶ τῆς βασιλίδος Σάβα, καὶ τοῦ Αἰθίοπος εὐνούχου γεγένηται, τῆς τοῦ ἔθνους εὐσεβείας καὶ πρὸς αὐτοὺς δραμούσης τῆ φήμῃ. Ταῦτα μὲν αὐτοῖς Θεὸς ἐπηγγέλλετο. Πρὸς δὲ τοῦτο ῥαθυμούντων αὐτῶν, ὁ μονογενὴς παρελθὼν εἰς ἀνθρώπους πάντων ἔθνῶν ἐποίησθε κλησιν. Ἀδύνατον δὲ φησὶ τῶν προεπηγγελμένων τυχεῖν ἄνευ Θεοῦ. Ὅθεν αὐτὸν ζητητέον, καὶ κλητέον, μὴ λογιζομένου πλήθος ἀμαρτημάτων, καὶ τὸ εἰς αὐτὸν ἠσεβηκέναι. Πολυέλεος γὰρ ἐστίν. Ποῖον γὰρ πλήθος ἀμαρτιῶν τὴν αὐτοῦ φιλανθρωπίαν νικᾷ; καὶ ἀπωθούμενος δὲ ἐπ' ἀγαθῷ τέλει τοῦτο ποιῶ, καὶ ἀπεγνωκόσιν ἤδη τοῦτο ἀποδώσω. Πολὺς δὲ ὢν ἐν οἰκτιρμοῖς, πολλὴν ὑμῖν δώσει τὴν ἄφεσιν. Οὐ γὰρ ὑφίσταται τι πάθος ἀνθρώπινον. Ἄνθρωπος γὰρ κἂν ἀφιέναι θέλῃ, διὰ θυμὸν ἔσθ' ὅτε κωλύεται τὴν τῆς λύπης δεχόμενος μνήμη. Κἂν τέκνω τι χαρίσασθαι θέλῃ, τοῦ διδομένου πολλάκις ἢ στέρησις ἀνακρούεται. Ἐμοὶ δὲ βουλομένῳ ἀφεῖναι καὶ δοῦναι οὐ μνήμη παλαιῶν ἀμαρτημάτων, οὐ στέρησις ἐνοχλεῖ. Καὶ ὑμεῖς μὲν βουλευόμενοί τι, μεταβουλεύεσθε. Ἐγὼ δὲ ἀμεταμέλητος. Ἀπεῖρω γὰρ ὑμῶν διαφορᾷ διενήνοχα. Δηλοῖ δὲ ὁ παρ' ἐμοῦ χορηγούμενος ὑμῖν ὑετός, ὃν διδοὺς εἰς εὐκαρπίαν τῆ γῆ, οὐκ ἀνεκαλεσάμην ποτέ. Ἐξ οὗ μάθετε ὡς οὐδεὶς λόγος παρ' ἐμοῦ ῥηθεὶς ἔσται κενός, ἐὰν ἐπιστραφέντες αἰτήσητε τῶν ἡμαρτημένων τὴν ἄφεσιν. Καὶ πρὸς τὰς ἐντολὰς δὲ τοῦ νόμου, φησὶν, ὑμᾶς εὐοδώσω, διδοὺς ἰσχὺν πρὸς τὸ φυλάττειν αὐτὸν, καὶ τὴν ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας ἐπάνοδον ἔνδοξον, καὶ ὑπὸ Κύρου καὶ τῶν ἐχθρῶν δορυφορουμένην ποιήσω. Ὡς γὰρ ἐξ Αἰγύπτου, φασὶ, χωροῦντων ὑπεχώρει τούτοις ἢ θάλαττα, διαβατὸς δὲ καὶ Ἰορδάνης ἐγένετο· οὕτως ἱστορεῖται μετὰ τὴν αἰχμαλωσίαν ὁ Τίγρις ποδὶ γενέσθαι διαβατός. Καὶ ὡς ἐν ἀγαλλιάσει κινήθηναί τὰ ὄρη, καὶ τοσαύτην σχεῖν μεταβολὴν ἀντὶ τῆς καταλαβούσης ἐκ τῶν πολεμίων ἐρημίας, ὡς καὶ ξένων δένδρων, παρὰ τὰ ὄντα, βλάστην ἐκδοῦναι, τῆς τοῦ Θεοῦ δεικνυμένης ἐξ αὐτῶν εὐμενείας. Ἐκ δὲ τῶν εἰρημένων ἐπίστηθι ὡς ἀμετάθετος ἢ βουλή τοῦ Θεοῦ δι' αἰῶνος, κἂν μὴ ἐπὶ μιᾷ ἢ πλειόνων γενεῶν πληρωθῆ. ΚΕΦΑΛ. Ν'. α'ία'. 9Τάδε λέγει Κύριος· Φυλάσσεσθε κρίσιν, καὶ ποιήσατε δικαιοσύνην. Ἦγγικε γὰρ τὸ σωτήριόν μου παραγίνεσθαι, καὶ τὸ ἔλεός μου ἀποκαλυφθῆναι. Μακάριος ἀνὴρ ὁ ποιῶν ταῦτα, καὶ ἄνθρωπος ὁ ἀντεχόμενος αὐτῶν, καὶ φυλάσσει τὰ Σάββατα μὴ βεβηλοῦν· καὶ διατηρῶν τὰς χεῖρας αὐτοῦ, μὴ ποιεῖν ἄδικα⁹, κ.τ.λ. Περιγράψας ὁ λόγος τὴν περὶ τῶν ἔθνῶν προφη 2565 τείαν, ἐπὶ τὸ τῶν Ἰουδαίων τάγμα μετέβη τῶν τότε τῷ προφήτῃ συνόντων, οἵτινες ἐφρόνουν ἐπ' εὐγενεία, καὶ τῷ φυλάττειν τὰ Σάββατα, καὶ τὸ πολύγονον εὐσεβείας ἐνόμιζον γέρας, ὡς ἀναπίπτειν ἐντεῦθεν τοὺς προσηλύτους καὶ τοὺς εὐνούχους· τοὺς μὲν ὡς εὐγενείας, τοὺς δὲ ὡς παίδων ἐστερημένους. Διὸ

δείκνυσι Θεὸς ἐν τρόποις εἶναι καὶ ταῖς ἀρεταῖς τὸ μακάριον. Ὁ γὰρ ἐστερημένος δικαιοσύνης καὶ κρίσεως, κἄν τι τῶν εἰρημένων ἔχη, λίαν ἐστὶν ἀνόνητος. Ὅθεν φησί· Πάσης ἀκρίτου παύσασθε γνώμης, κεκριμένῳ λογισμῷ μετιόντες τὸ δίκαιον· ἤγουν, τὰ ὀρθὰ φυλάττετε κρίματα, ἢ τὰ θεῖα κρίματα, δηλονότι τὰς ἐντολάς. Δεῖ δὲ καὶ λογισμῷ φυλάττειν, καὶ ἔργῳ ποιεῖν. Διὸ φησι· καὶ ποιεῖτε δικαιοσύνην, μισθὸν ἐπαγγελιάμενος τὸ σωτήριον καὶ τὸ ἔλεος, ἢ, κατὰ τοὺς λοιποὺς, τὴν δικαιοσύνην. Τινὲς δὲ φασιν· Ἵνα μὴ νομίσωσιν ἐπὶ τὴν τοῦ νόμου τήρησιν τὴν ἐν σκιαῖς καὶ τύποις παρακαλεῖσθαι, ἐγγὺς εἶναι, φησι, τὸ σωτήριον, καὶ τὸ ἔλεος, τοῦτ' ἔστι Χριστόν. Ἐλεήσας γὰρ ἡμᾶς, διὰ τῆς ἀφέσεως ἔσωσεν. Οὕτω καὶ Ἀμβρακίου· "Ἐτι μικρὸν, καὶ ὁ ἐρχόμενος ἦξει, καὶ οὐ χρονιεῖ." Ἀποκαλυφθῆναι δὲ φησιν, ἐπειδὴ προὔλεγον μὲν οἱ προφηταὶ περὶ αὐτοῦ, ἐν ἰδίῳ δὲ καιροῖς ἐφανερώθη. Τοῦτο καὶ Δαβὶδ ἔλεγεν· "Ἐγνώρισε Κύριος τὸ σωτήριον αὐτοῦ ἐναντίον τῶν ἐθνῶν. Ἀπεκάλυψε τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ." Ἐπὶ τοιαύταις οὖν ἐλπίσιν ἐπιλέγει, Μακάριος ἀνὴρ ὁ ποιῶν ταῦτα. Τὴν κρίσιν λέγει καὶ τὴν δικαιοσύνην, ἀλλ' οὐχ ὁ προτερήμασι κομπάζων σωματικοῖς, εὐγενεῖα τε καὶ πολυπαιδία. Συνωδὰ τούτοις ἔλεγεν Ἰωάννης ὁ Βαπτιστής· "Ποιήσατε οὖν καρποὺς ἀξίους τῆς μετανοίας, καὶ μὴ δόξητε λέγειν, Πατέρα ἔχομεν τὸν Ἀβραάμ." Ὁμοίως καὶ ὁ Σωτήρ· "Εἰ τέκνα τοῦ Ἀβραάμ ἦτε, τὰ ἔργα τοῦ Ἀβραάμ ἐποιεῖτε ἄν." Δεῖ δὲ πρὸς τῷ φυλάττειν [Σάββατα], καὶ ἀντέχεσθαι τῆς δικαιοσύνης, καὶ κρίσεως, καὶ μὴ παρέργως ἐπ' αὐτὰ χωρεῖν. Μετὰ τούτων γὰρ καὶ ἡ φυλακὴ τῶν Σαββάτων ἐπαινετὴ, ἣτις ἐστὶν οὐχ ἀπλῶς ἐν ἀργίᾳ, ἀλλ' ἐν τῷ τὰς χεῖρας, τοῦτ' ἔστι τὰς πράξεις καθαρὰς ἀτόπων ἔργων τηρεῖν. Οὕτω γὰρ δεῖ Σαββατίζοντας θυσίας προσάγειν πνευματικὰς. Εἶτα παραμυθεῖται τοὺς προσηλύτους καὶ τοὺς εὐνοήτους, ὡς οὐδενὸς τῶν μεγάλων ἐστερημένους σωματικῆς εὐγενείας καὶ παίδων γονῆς. Οὐ γὰρ ἐμποδίζει ταῦτα τῶν θείων τυχεῖν ἀγαθῶν, εἰ ζῶεν θεοσεβῶς, τῷ δικαιοπραγεῖν ὡς δεῖ Σαββατίζοντες. Οὐ γὰρ ψιλὰ θέλει τὰ Σάββατα ὁ κατ' ἀρχὰς εἰπὼν τοῦ βιβλίου· "Τὰς νομηνίας ὑμῶν, καὶ τὰ Σάββατα, καὶ ἡμέραν μεγάλην οὐκ ἀνέχομαι." ἀλλ' εἰ καὶ ἔδει τότε σωματικῶς τηρεῖσθαι, διὰ τὴν παραγγελίαν τοῦ νόμου τὸ Σάββατον, μετὰ κρίσεως καὶ δικαιοσύνης ἦν τηρητέον. Οὐκ ἄρα παραβλάψει τὸν ἀλλογενῆ τὸ νόθον τοῦ γένους. Ἀρέσκων γὰρ Κυρίῳ εἰς ἔθνος ἅγιον καὶ ἐν τέκνοις τελέσει τοῦ 2568 Ἀβραάμ. "Οὐ γὰρ πάντες οἱ ἐξ Ἰσραὴλ, οὗτοι Ἰσραὴλ," ὡς ὁ Παῦλος φησιν. Οὐδ' ὅτι εἰ εἶ σπέρμα Ἀβραάμ, πάντως καὶ τέκνα." Ἀλλὰ τὰ τέκνα τῆς ἐπαγγελίας λογίζεται εἰς σπέρμα, καὶ ἡ ἐπαγγελία δὲ τῷ Ἀβραάμ οὐκ ἐπὶ μόνοις δέδοται τοῖς ἐξ αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς διὰ πίστεως." Ἐδικαιώθη γὰρ οὕτως Ἀβραάμ. Ἀλλ' οὐδὲ τὸν εὐνοῦχον θεοσεβοῦντα παραβλάψει τὸ ἄγονον, εἰ καὶ ἡ πολυπαιδία καιροῦ καλοῦντος ἐν εὐλογίας δέδοται τάξει. Ἀντὶ τῆς οὖν πολυτεκνίας δώσειν αὐτοῖς ἐπαγγέλλεται ἐν τῷ οἴκῳ, καὶ ἐν τῷ τείχει αὐτοῦ, τόπον ὀνομαστόν· ἢ κατὰ τοὺς λοιποὺς ἐρμηνευτάς· Χεῖρα καὶ ὄνομα βέλτιον υἱῶν καὶ θυγατέρων. Καὶ ὄνομα δὲ, φησιν, αἰώνιον δώσω αὐτοῖς ὃ οὐκ ἐξαρθήσεται, ὅποιον ἦν τὸ δοθὲν Ἰακώβ, καὶ ποιῆσαν αὐτὸν Ἰσραὴλ, ἄνθρωπον θεωρὸν Θεοῦ. Τοῦτο γὰρ σημαίνει τὸ ὄνομα, ὃ καὶ γέγονεν ἔργον. Εἰ δὲ καὶ, κατὰ τὸν λόγον τοῦ Σωτήρος, εὐνούχισαν ἑαυτοὺς διὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἐπειδὴ πολλὰ μοναὶ παρὰ τῷ Πατέρι, καὶ ἔστι πόλις Θεοῦ Ἱερουσαλήμ ἐπουράνιος· ἀκόλουθον ἐκεῖ δίδοσθαι τόπον αὐτοῖς ἐν τῷ τείχει ταύτης τῆς πόλεως· ἤγουν καὶ τῆς ἐπὶ γῆς Ἐκκλησίας, ἐν ἧῖ διαπρέπουσιν ἄνδρες ἀγνεῖα καὶ σεμνότητι σύντροφοι, καὶ πολυπαιδίας κρείττω τὴν ἐπὶ τούτοις ἐν Κυρίῳ δόξαν ἠγούμενοι καὶ φυλάττοντες τὰ Σάββατα αὐτοῦ, δηλονότι Χριστοῦ, ἀληθῆ καὶ οὐ σκιώδη τυγχάνοντα. Τὰ αὐτὰ δὲ πράττοντας καὶ τοὺς ἀλλογενεῖς εἰσάξειν εἰς ὄρος ἅγιον αὐτοῦ ἐπαγγέλλεται, δέξεσθαι τε παρ' αὐτῶν θυσίας, δηλαδή τὰς δι' εὐχῶν καὶ αἰνέσεως, ἢ καὶ τὰς σωματικὰς, εἰ περὶ τῶν πρὸ τῆς παρουσίας ὁ λόγος. Τὸν γὰρ οἶκον αὐτοῦ πᾶσιν

ἀνεῶχθαι τοῖς ἔθνεσιν, τῶν ἐξ Ἰσραὴλ διελέγχων τὸν τύπον, οἱ κατεφύοντο τῶν ἀλλογενῶν, μερίδα καὶ κληρὸν Θεοῦ, καὶ λαὸν ἅγιον ἑαυτοὺς ὀνομάζοντες, καὶ λέγοντες· "Μακάριοι ἐσμὲν Ἰσραὴλ, ὅτι τὰ ἀρεστὰ Κυρίῳ γνωστὰ ἡμῖν ἐστίν." Καὶ ὄρα πῶς παρῆλθε τὰ ἀρχαῖα, καὶ γέγονε πάντα καινά. Ὁ μὲν γὰρ νόμος φησὶν· Οὐκ εἰσελεύσεται Ἀμμανίτης καὶ Μωαβίτης εἰς Ἐκκλησίαν Κυρίου. Ὁ δὲ Χριστὸς πάντας εἰσάξειν εἰς τὴν ἁγίαν Ἐκκλησίαν ἐπαγγέλλεται. Αὕτη γὰρ ὄρος τὸ ἅγιον. Εἰς ἣν εἰσελθόντες τοῖς ἐξ αὐτοῦ χαρίσμασιν ἐνευφραίνονται. Ὡς δὲ ἐκ παραδείγματος τῆς κατὰ νόμον λατρείας, δεκτὰς αὐτῶν ἔφη γίνεσθαι τὰς θυσίας. Ἀναλόγως γὰρ, τῶν μὲν ὀλοκαυτουμένων, ὅσοι δι' ὅλων ἑαυτῶν καθιέρωνται τῷ Θεῷ· τῶν δὲ ἐκ μέρους, ὅποια τῶν ἐν Κυρίῳ γεγαμηκότων ἢ ζωῆ, μεμερισμένη Θεῷ τε καὶ κόσμῳ. Πλὴν οὐ μόνους ἡμέρους τοῖς ἐξ ἔθνῶν ὁ Σωτὴρ. Συνάξει γὰρ, φησὶ, καὶ τοὺς διεσπαρμένους Ἰσραὴλ. 2569 Ἀπέστησαν γὰρ τῆς ἐν νόμῳ πολιτείας μᾶλλον, ἢ τῆς Ἰουδαίας ἕξω γεγόνασιν, εἰδωλολατροῦντές τε καὶ διδάσκοντες διδασκαλίας ἐντάλματα ἀνθρώπων. Ἐξ ὧν ὁ ἐπισυναχθεὶς ἐκ τῆς διασπορᾶς Ἰσραὴλ, οἷτε πάλαι θεοσεβεῖς, καὶ τοῦ Σωτῆρος οἱ μαθηταί. Τὰ θηρία δὲ τοῦ δρυμοῦ τὰ μετὰ τοῦ Ἰσραὴλ συναγόμενα σημαίνει τοὺς ἐθνικούς. Δρυμὸν γὰρ συνήθως καλεῖ τὸ πλῆθος τῶν ἀλλοφύλων ἔθνῶν, ἅπερ εἰς ἐστίασιν ἀνακαλεῖται πνευματικὴν. Διὸ κατὰ τὸν Ἀκύλαν ἀντὶ τοῦ, πάντα τὰ θηρία, πᾶν ζῶον αὐτοῦ εἴρηται. Καὶ πάλιν πάντα τὰ ζῶα αὐτοῦ. Τίνος δὲ αὐτοῦ, ἢ τοῦ Θεοῦ; οὐχ ἀπλῶς δὲ τὰ θηρία καλεῖ, ἀλλὰ τὰ αὐτοῦ. Ἐθηριώθησαν γὰρ ὑπὸ τυράννῳ τεθραμμένοι τῷ διαβόλῳ, καὶ ζῶντες οὐκ ἀνθρωπίνως. Ἀλλὰ νῦν αὐτοὺς ἐπὶ τράπεζαν καλεῖ τὴν νοητὴν, τὸν ἄρτον φαγεῖν τῆς ζωῆς, ὡς τε χαίροντας λέγειν· "Ἡτοίμασεν ἐνώπιόν μου τράπεζαν." Καὶ δι' ἑτέρου δὲ προφήτου φησὶ· "Φάγετε καὶ πίετε καὶ μεθύσθητε οἱ πλησίον." Μακρὰν γὰρ ὄντες Θεοῦ, διὰ πίστεως ἠγγισαν, καὶ μετέχουσιν ἄρτου τοῦ στηρίζοντος καρδίαν ἀνθρώπου. Κατὰ δὲ τὴν ἱστορίαν διχῶς νοήσεις. Ἡ γὰρ διὰ τὴν ἀπὸ Βαβυλῶνος ἐπιστροφὴν τοῦ λαοῦ τὴν ἐπὶ Κύρου καὶ Δαρείου καὶ Ἀρταξέρξου γενομένην λέγων συναξειν τὸν Ἰσραὴλ, μετ' αὐτῶν καὶ τὰ θηρία συναξειν φησὶν. Τότε γὰρ εἰκὸς ἦν καὶ πλῆθος αὐτοῖς ἀλλοφύλων ἔθνῶν προσηλυτεῦσαι, οὓς διὰ τὸ ἀλλογενὲς καὶ ἄγριον θηρία καλεῖ. Ἡ θηρία συνήθως φησὶ τοὺς καταδηώσαντας τὸν Ἰσραὴλ, καὶ ὄλῳ στόματι φαγόντας αὐτὸν, διὰ τὴν εἰς Χριστὸν ἀσέβειαν. Διὸ καὶ ὡς θηρία πρὸς βρῶσιν αὐτοὺς τοῦ ἔθνους καλεῖ, καὶ τὸ εὐλογον τῆς κολάσεως ἐπιδείκνυται λέγων· ἴδετε ὅτι πάντες ἐκτετύφλωνται. Τινὲς δὲ φασιν ὡς προγνοὺς ὅτι τὰ μὲν θηρία πεισθήσεται τῷ κηρύγματι, ἐν ἀπιστίᾳ δὲ τὸ Ἰουδαίων πλῆθος μενεῖ, τυφλοὺς εἰκότως αὐτοὺς ἀπεκάλεσεν, οἱ μὴδὲ τοῖς θηρίοις γεγόνασιν ἴσοι. Ἀντὶ δὲ τοῦ, ἴδετε ὅτι ἐκτετύφλωνται, Σύμμαχος καὶ Θεοδοτίων, οἱ σκοποὶ αὐτοῦ, φασὶ, τυφλοί. Ἀκύλας δὲ σκοπευταί. Ἀντὶ δὲ τοῦ ἐνεοῖ, Σύμμαχος ἄλαλοι. Ἀκύλας δὲ μογιάλοι. Νοήσεις δὲ τοὺς ἐνταῦθα σκοποὺς τυφλοὺς ἐξ ἑτέρων διορατικῶν σκοπῶν, περὶ ὧν ἐλέγετο. Φωνὴ τῶν φυλασσόντων σε ὑψώθη. Ἀνθ' οὗ οἱ λοιποὶ. Φωνὴ τῶν σκοπῶν σου ἐπήρε φωνήν. Ἦν δὲ περὶ τῶν ἀποστόλων ὁ λόγος τῶν διορατικῶν τῆς Ἐκκλησίας σκοπῶν. Καὶ πρὸς Ἰεζεκιὴλ δὲ φησιν· Υἱὲ ἀνθρώπου, σκοπὸν δέδωκά σε τῷ οἴκῳ Ἰσραὴλ. Ἐνταῦθα δὲ οἱ τοῦ Ἰουδαίων ἔθνους ἄρχοντες τυφλοὶ σκοποὶ λέγονται, καὶ κύνες ἐνεοὶ οὐ δυνάμενοι ὑλακτεῖν, οὐδὲ τῆς τοῦ Θεοῦ ποιμνης ἀπελαύνειν τοὺς λύκους. Καὶ πῶς οἱ πρῶτους ἑαυτοὺς ἐκτυφλώσαντες, καὶ τὸ φῶς τὸ 2572 ἀληθινὸν μὴ δεξάμενοι; καίτοι σαφῶς ἐβόα· "Ἐγὼ εἶμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου." Καὶ πάλιν· "Ὁ ἀκολουθῶν ἐμοὶ οὐ μὴ περιπατήσῃ ἐν τῇ σκοτίᾳ, ἀλλ' ἔξει τὸ φῶς τῆς ζωῆς." περὶ ὧν ὁ προφήτης φησὶν· "Υπομεινάντων αὐτῶν φῶς, ἐγένετο αὐτοῖς σκότος· μεινάντων ἀγῆν, ἐν ἀωρία περιεπάτησαν." Καὶ ὁ Σωτὴρ δὲ φησὶ "Τυφλοὶ εἰσι τυφλῶν ὄδηγοι, δηλονότι τὴν διάνοιαν." Ὅθεν ἐπήγαγε νῦν ὁ προφήτης, καὶ οὐκ ἔγνωσαν φρονῆσαι. Δι' ὅπερ αὐτοῖς παρεκελεύετο καὶ Δαβίδ· "Δράξασθε

παιδείας, μή ποτε ὀργισθῆ Κύριος καὶ ἀπολεῖσθε ἐξ ὁδοῦ δικαίας." Ὡς μὴ πεισθέντες ἐκ τῆς ὁδοῦ τῆς εὐαγγελικῆς ἀπολώλασι σὺν αὐτοῖς, οἷς ἐποίμαινον, πρὸς τῷ μὴ φυλάττειν ὡς κύνες, τὰ τῶν λύκων ποιήσαντες, ὡς λέγεσθαι περὶ αὐτῶν· "Οἱ ἱερεῖς οὐκ εἶπον, Ποῦ ἐστὶ Κύριος; καὶ οἱ ἀντεχόμενοι τοῦ νόμου, οὐκ ἠπίσταντό με." Καὶ οἱ ποιμένες ἠσέβουν εἰς ἐμέ. Οἱ οὐδὲ μέχρι τοῦ ὑλακτεῖν ἐχώρουν, ἀλλὰ καὶ οὐδὲν καθευδόντων διαφέροντες φαντασίαις προσεῖχον μόναις ὥσπερ ἐνυπνιαζόμενοι. Διὸ Σύμμαχος μὲν φησιν· ὀραματισταὶ κοιμώμενοι, ἀγαπῶντες νυστάζειν. Ὁ δὲ Ἀκύλας· φανταζόμενοι κοιμώμενοι, ἀγαπῶντες νυστάζειν. Καὶ τοιοῦτοι μὲν ἦσαν πρὸς τοὺς ἐκτός, καθ' ὧν ἔδει διεγρηγορέναι καὶ νήφειν. Πρὸς δὲ τοὺς οἰκείους ἀναιδεῖς, κατεσθίοντες τὰ ὑποκείμενα θρέμματα, καὶ τοῦτο λίαν ἀπλήστως. Παρεδίκαζον γὰρ διὰ δῶρα, καθάπερ ἔφη προλαβὼν προφήτης· κοινωνοὶ κλέπτων, ἀγαπῶντες δῶρα. Καὶ Ἀμβρακίου δὲ πρὸς τὸν Θεὸν ἀγανακτικὰς εἰπὼν φωνὰς ἐπιφέρει· "Ἐξ ἐναντίας μου γέγονε κρίσις, καὶ ὁ κριτὴς λαμβάνει. Διὰ τοῦτο διεσκέδασται νόμος, καὶ οὐκ ἐξάγεται εἰς τέλος κρῖμα, ὅτι ὁ ἀσεβῆς καταδυναστεύει τὸν δίκαιον." Καὶ τοῦ δὲ καρποῦσθαι τὰς δεκάτας μόνον, ἐγένοντο ἀποδεκατοῦντες τὸ ἄνηθον καὶ τὸ ἡδύοσμον καὶ τὸ κύμινον, καὶ παρορῶντες τὴν κρίσιν, καὶ τὸ ἔλεος καὶ τὴν πίστιν, καθά φησιν ὁ Σωτὴρ. Ταύτης ἕνεκα τῆς αἰτίας πάντες φησὶ ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν ἠκολούθησαν, οὐ ταῖς ὁδοῖς τοῦ Θεοῦ. Καὶ οὐ καθ' ἓνα μόνον ἦσαν τοιοῦτοι, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ συνέδρια ποιούμενοι πονηρὰ, οἷα τὰ κατὰ Χριστοῦ, καὶ τῶν ἀποστόλων. Ταῖς γὰρ ὁδοῖς αὐτῶν ἀκολουθοῦντες φιλήδονοι μᾶλλον ἦσαν, ἢ φιλόθεοι. ΚΕΦΑΛ. ΝΖ'. αἰδ'. 9 Ἴδετε ὡς ὁ δίκαιος ἀπώλετο, καὶ οὐδεὶς ἀνὴρ ἐκδέχεται τῇ καρδίᾳ. Καὶ ἄνδρες δίκαιοι αἴρονται, καὶ οὐδεὶς κατανοεῖ. Ἀπὸ γὰρ προσώπου ἀδικίας ἦρται ὁ δίκαιος. Ἔσται ἐν εἰρήνῃ ἡ ταφή αὐτοῦ. Ἦρται ἐκ τοῦ μέσου. Ὑμεῖς δὲ προσαγάγετε ὧδε υἱοὶ ἄνομοι, σπέρμα μοιχῶν καὶ πόρνησθ, κ.τ.λ. Δι' ὅπερ εὐθύς αὐτῶν τὰ κατὰ Χριστοῦ καὶ τῶν 2573 δικαίων ἐπιφέρει τολμήματα λέγων· Ἴδετε ὡς ὁ δίκαιος αἴρεται, καὶ οὐδεὶς ἐκδέχεται τῇ καρδίᾳ. Καὶ πῶς γὰρ ἤμελλον ἰδεῖν οἱ τυφλοί; ἢ γὰρ ἂν ἐώρων αὐτὸν, τὴν κατ' αὐτῶν οἰκονομίαν νοήσαντες, καὶ οὐκ ἂν ἐκ τῶν ἐναντίων ἔλεγον· "Δήσωμεν τὸν δίκαιον ὅτι δύσχρηστος ἡμῖν ἐστιν;" Δίκαιος δὲ ἦν, ὡς οὐκ εἰδὼς ἁμαρτίαν· οὐ μετέχοντες καὶ οἱ μαθηταὶ χρηματίζουσι δίκαιοι, οὐς καὶ αὐτοὺς ἀπέκτειναν τὸν εὐαγγελικὸν αὐτοῖς πρεσβεύοντας λόγον. Ἀπέκτειναν γοῦν Ἰάκωβον τὸν ἀδελφὸν τοῦ Κυρίου, καὶ Στέφανον, τὸ τῆς ἀσεβείας οὐκ ἐννοούμενοι μέγεθος· ὅπερ ἐστὶ τὸ, μὴ ἐκδέχεσθαι τῇ καρδίᾳ. Ἦρται δὲ καὶ ἐκ προσώπου ἀδικίας ὁ δίκαιος· τοῦτ' ἔστιν, οἱ ἄδικοι κατηγονίσαντο τοὺς δικαίους. Ὁμοῦ δὲ καὶ τὸν θάνατον, καὶ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου δεδήλωκε. Διὰ μὲν τῆς ταφῆς, τὸν θάνατον· διὰ δὲ τοῦ ἦρθαι ταύτην ἐκ μέσου, τὴν ἀνάστασιν. Ἀφανῆς γὰρ γέγονε μὴ μείναντος ἐν αὐτῇ τοῦ ταφέντος, ὡς καὶ τὸν ἄγγελον λέγειν· Δεῦτε, ἴδετε τὸν τόπον ὅπου ἔκειτο. Πῶς δὲ γέγονεν ἡ ταφή αὐτοῦ ἐν εἰρήνῃ, ἢ ὅτι σιωπῶν, καὶ μηδὲν ἀντιλέγων ἀνήρηται; ἢ ὅτι οὐκ ἐπεδικάσατο αὐτοῦ ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου, μηδὲν εὐρῶν ἐν αὐτῷ; ἢ ὡς φασιν, ἐπειδὴ πάντες οἱ καθηγηταὶ τῶν Ἰουδαίων, μετὰ τῶν ὑπηκόων, ἀπέκτειναν αὐτὸν ὁμονοία χρησάμενοι, μηδενὸς ἀντιλέγοντος. Ἐκ πολλῆς δὲ φιλοθεΐας λοιπὸν ὁ προφήτης αὐτοῖς ἐπιφέρεται, οἷς οὐκ ἤρκεσε τῶν προφητῶν τὸ αἶμα, πρὸς αὐτὸ δὲ τῆς μαιφονίας ἀνέδραμον τὸ κεφάλαιον. Δεινὸν μὲν γὰρ ὅτι καὶ πάλαι τοὺς προφήτας ἐσφυοφάντων. Πλὴν ἄλλ' ἦσαν ἄνθρωποι τάξιν οἰκετικὴν περιφέροντες. Τί δ' ἂν εἴποις, φησὶν, ὅτι κατ' αὐτοῦ τοῦ πάντων Δεσπότης τὰς γλώσσας ἐκίνησαν; Σαμαρείτην γὰρ ἔλεγον, καὶ οἰνοπότην, καὶ ἐκ πορνείας γεγεννημένον, καὶ δαιμονῶν. Καὶ τέλος Πιλάτῳ προσαγαγόντες ἔφασκον· "Οὗτος ἀνασειεὶ τοὺς ὄχλους, καὶ κωλύει φόρους διδόναι Καίσαρι." Τοιγαροῦν δι' Ἡσαΐου φησὶν ὁ Σωτὴρ· "Οὐαὶ αὐτοῖς, ὅτι ἀπεπήδησαν ἀπ' ἐμοῦ. Δεῖλαιοὶ εἰσιν, ὅτι ἠσέβησαν εἰς ἐμέ. Ἐγὼ δὲ ἐλυτρωσάμην αὐτούς. Αὐτοὶ δὲ

κατελάλησαν κατ' ἐμοῦ ψευδῆ." Καίτοι γὰρ εἰδότες ὅτι αὐτὸς ὁ κληρονόμος ἐστίν, ἔλεγον· "Δεῦτε, ἀποκτείνωμεν αὐτόν." Καὶ διὰ τοῦ ψαλμοῦ δέ φησιν· "Ἄντι τοῦ ἀγαπᾶν με, ἐνδιέβαλλόν με." Τέκνα δὲ καλεῖ ἀπωλείας, ὡς μὴ δεξαμένους τὸν σὺζόντα· καὶ σπέρμα ἄνομον· "Περὶ ἐμοῦ γὰρ φησι γέγραφε Μωσῆς·" ὥστε καὶ τὸν νόμον παρέβησαν. Φησὶ δὲ αὐτοὺς καὶ σπέρμα μοιχῶν καὶ πόρνης μοιχούς φησι, καλῶν ἐν τούτοις τοὺς τῶν Ἰουδαίων καθηγητάς. Οἶονεὶ γὰρ ἐμοιχῶντο τὴν Συναγωγὴν, 2576 ἐντάλματα ἴδια, οὐ τὰ ἐκ νόμου διδάσκοντες. Ὡν ἡ Συναγωγὴ δεχομένη τὰ σπέρματα, δικαίως ἐχρημάτισε πόρνη. Κυριοκτόνους δὲ αὐτοὺς ἀποφήνας, δείκνυσιν ἐκ παλαιοῦ νοσοῦντας αὐτοὺς τὸ μισόθειον. Ὑμεῖς γὰρ οἱ καὶ πάσαι παρακαλοῦντες ἐπὶ τὰ εἰδῶλα, καὶ ταῦτα τοῦ νόμου διδάξαντος· "Κύριον τὸν Θεὸν σου προσκυνήσεις, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις." Καὶ οὐκ ἤρκει μόνοις ἀσεβεῖν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους ἐδίδασκον. Ἔση τοίνυν μερὶς ἀλωπέκων, δηλονότι δαιμόνων οἷς περ ἐλάτρευσας, οἷς τὸ σκότος ἡτοίμασται τὸ ἐξώτερον· ἡ ἄρα τὴν σφαγὴν τῶν τέκνων φησὶν εἰς αὐτοὺς περι[ελεύσ]εσθαι, πολεμίων αὐτὴν ἐπαγόντων. Φησὶ δὲ, ὅτι καὶ ὀπίσω τῶν σταθμῶν τῆς θύρας ἔθηκας μνημόσυνά σου, τὰ ἀντὶ φυλακτηρίου λέγων ἀγάλματα, μνημόσυνα τῆς εἰδωλολατρείας ὑπάρχοντα, πρὸς τὸ μεμνησθαι τούτων διὰ παντὸς παρεστηκότων ἢ ταῖς θύραις ἐγγεγλυμμένων. Ὡς γὰρ ἐμοῦ ταῦτα τυγχάνειν ὠφελιμώτερα. Πῶς γὰρ ἂν καὶ γένοιτο τὸ κακὸν αἰρετὸν μὴ φαινομένῳ χρωσθὲν ἀγαθῷ; Τὸ δὲ, ἐπ' ὄρος ὑψηλὸν ἐκεῖ σου ἡ κοίτη, ἐπειδὴ τοῖς εἰδώλοις ἐνυπνίων ἔνεκα παρεκάθειδον. Ταῦτα μὲν ὡς πρὸς τοὺς εἰρημένους σκοποὺς τυφλοὺς καὶ τοὺς κύνας τοὺς ἐνεοὺς. Τὰ δὲ ἐξῆς ὡς πρὸς αὐτὴν Ἱερουσαλήμ, καὶ τὴν τῶν Ἰουδαίων ἐπιφέρει συναγωγὴν, Ἠγάπησας λέγων τοὺς κοιμωμένους μετὰ σοῦ. Κατὰ δὲ τοὺς λοιποὺς, Ἠγάπησας τὴν κοίτην αὐτῶν, τῶν σκοπῶν δηλονότι τῶν εἰρημένων, μεθ' ὧν πάσης πορνείας ἐπλήρους ὁδὸν, εἰδωλολατρείας, νεκυομαντείας, οἰωνισμῶν, καὶ τῶν ὅσα τοιαῦτα, ὧν γινομένων, πολλοὺς ἐποίησας ἀπὸ σοῦ· φεύγοντες γὰρ οἱ προφηταὶ καὶ οἱ θεοσεβεῖς τὴν Ἱερουσαλήμ ἔλεγον· "Ἰατρεύσαμεν τὴν Βαβυλῶνα, καὶ οὐκ ἰάθη." Ἐγκαταλίπωμεν αὐτὴν, καὶ ἀπέλθωμεν ἕκαστος εἰς τὴν γῆν αὐτοῦ, ὡς δεισιδαίμονα τὴν Ἱερουσαλήμ Βαβυλῶνα καλέσαντες. Ἦγουν φησὶν, ἐπλήθυνε παρ' ἑαυτῆς Θεοῦ τοὺς μακρὰν ἀπ' αὐτῆς, περιεργαζομένη τὰ τῶν ὁμόρων σεβάσματα. Ὁ δηλοῖ καὶ τὸ, ἀπέστειλλες πρέσβεις ὑπὲρ τὰ ὄριά σου. Ὁ δὲ Σύμμαχος οὕτως ἐξέδωκε· Καὶ ἐπλήθυνες τὰ μυρέψιά σου. Ἀπέστειλας ὄμηρά σου ἕως μακρὰν. Ὡς πρὸς ἐταίραν δὲ καλλωπιζομένην ὁ λόγος ἐφ' ἡδονῇ τῶν αὐτῆς προσιόντων. Ὅθεν φησὶν ἐταπεινώθης ἕως ἄδου. Ταῖς πολυδοῖαις σου ἐκοπίασας. Μὴ μείνασα γὰρ ὑψηλὴ παρὰ Θεῷ, τεταπεινῶται. Διὸ περ ἔλεγεν· "Υἱοὺς ἐγέννησα καὶ ὑψωσα, αὐτοὶ δὲ με ἠθέτησαν." Τίς δὲ τῆς ταπεινότητος ὁ τρόπος; ἢ πολυδοῖα. Οὐ γὰρ μίαν ὥδευες τὴν βασιλικὴν ὁδὸν, ἀλλὰ πολλὰς καὶ πεπλανημένας, ἀπ' ἄλλων εἰς ἄλλους αἰεὶ θεοὺς μεταβαίνουσα. Τοῦτο δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἐκτόπων οἶδεν ἀκολουθεῖν ἡδονῶν, πλούτου, καὶ ἀσελγείας, καὶ κενῆς δόξης παρενοχλούντων. Διὸ φησὶν Ἱερεμίας· "Ἐν ἐπιθυμίᾳ ψυχῆς αὐτοῦ ἐπνευματοφορεῖτο." Ὅπερ παθοῦσα ψυχὴ δυσανάκλη 2577 τοσ. Ὅθεν ἐπάγει· "Παρεδόθη, τίς ἀποστρέψει αὐτήν;" Καὶ Ἱερουσαλήμ δὲ φησὶν, ἐντόνως ἐπικειμένη τοῖς κακοῖς οὐκ ἐπαύετο. Πρὸς ἣν λέγει· Οὐ κατεδείθησ μου. Ἦ κατὰ τὸν Ἀκύλαν, οὐκ ἐλιτάνευσας, ὡς τε τυχεῖν ἀφέσεως. Τὸ μὲν γὰρ ἐξ ἀρχῆς μὴ παθεῖν σωφρονούσης. Τὸ δὲ καὶ ἐπιμεῖναι λίαν ἀπεγνωσμένης. Πρὸς ὃ λέλεκται· "Μὴ ὁ πίπτων οὐκ ἀνίσταται; ἢ ὁ ἀποστρέφων οὐκ ἐπιστρέφει;" μετανοοῦντας γὰρ ἔτοιμος δέχεσθαι δι' ἐνὸς εἰπῶν τῶν προφητῶν· "Ἐπιστράφητε υἱοὶ ἐπιστρέφοντες, καὶ ἰάσομαι τὰ συντρίμματα ὑμῶν." Οἱ δὲ ὡς ἀδυνατοῦντος σῶσαι Θεοῦ, προσδοκωμένων Βαβυλωνίων, τὴν εἰδωλολατρείαν ἐπέτειναν. Διὸ φησὶ· Τίνα φοβηθεῖσα ἐψεύσω με; τί γὰρ πρὸς θεῖαν δύναμιν ἄνθρωπος ὧν ὁ Βαβυλώνιος

ἴσχυεν; γέγραπται γὰρ περὶ Θεοῦ· "Ὁ κατέχων τὸν γύρον τῆς γῆς, καὶ οἱ ἐνοικοῦντες ἐν αὐτῇ, ὡς ἀκρίδες." Καὶ Ἡσαΐας δέ φησιν· "Οὐχὶ πάντα τὰ ἔθνη ὡς σταγῶν ἀπὸ κάδου, καὶ ὡς σίαλος λογισθήσονται, καὶ ὡς ῥοπή ζυγοῦ ἐλογίσθησαν; τίνοι ὠμοιώσατε Κύριον;" ὁ δὲ Ἀκύλας ἀντὶ τοῦ τίνα φοβηθεῖσα ἐψεύσω με, Διέμεινες δέ φησιν, ἕξ αἰῶνος ἄφοβος καὶ ἄνευ λαβῆς· δεικνὺς ὡς, εἰ καὶ ποτε θεοσεβεῖν ἔδοξας ἐπαγγέλλεσθαι, καὶ τότε τὴν ἐπαγγελίαν ἐψεύσω, Οὐδὲ γὰρ πρὸ τούτους ἔλαβες με πρὸς μνήμην, καὶ δὲ νῦν τοιαύτη παρέμεινας. Διὰ τοῦτο καταλείψω σε ἔρημον, καὶ λοιπὸν ἔκδικος ὀργή σε καταλήψεται, τὰ σὰ κακὰ διελέγχουσα. Καὶ τίς σε τότε τῶν σῶν ἐξελεῖται θεῶν; καὶ ἀλλαχοῦ δέ φησιν· "Καὶ ἐν τῷ καιρῷ τῶν κακῶν ἐροῦσι, φησὶν, Ἀνάστα, σῶσον ἡμᾶς." Ἀντὶ δὲ τοῦ, ἐξελέσθωσάν σε ἐν τῇ θλίψει σου· Σύμμαχος ἐξελέσθωσάν σε, φησὶν, αἱ συναγωγαί σου· σαφῶς διδάσκων ἀνωφελεῖς εἶναι τὰς αὐτῶν συναγωγάς· εἰ μὴ ἄρα τῶν συνηγμένων αὐτοῖς εἰδώλων οὕτω τὸ πλῆθος ἐκάλεσεν. Τούτους δὲ, φησὶν, ἄνεμος λήψεται, ἢ τοὺς θεοὺς, ἢ τοὺς κατηγορηθέντας λέγων. Καὶ δι' Ἰεζεκιήλ γὰρ φησὶ πρὸς τὴν τούτων Συναγωγὴν· "Καθὼς ἐποίησας, οὕτως ἔσται σοι." Καὶ Ἡσαΐας δέ φησιν· "Οὐαὶ τῷ ἀνόμῳ· κατὰ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν αὐτοῦ συμβήσεται αὐτῷ." Καὶ νῦν δέ φησιν ὡς παριδοῦσά με παροραθήσῃ, ἀντὶ τῶν σῶν κακῶν παθοῦσα δικαίως. Καὶ ταῦτα μὲν τούτοις. Οἱ δὲ τὴν καλὴν ἐπιλεξάμενοι μερίδα, τὸν Θεὸν, τὴν πρέπουσαν ἔξουσιν ἀμοιβήν. Κτήσονται γὰρ τὴν ἐπηγγελμένην τοῖς πράξι γῆν, καὶ ὄρος ἅγιον, τὴν ἐπουράνιον πόλιν· οἱ καὶ ἐτέρων φανοῦνται διδάσκαλοι, παραινοῦντες αὐτοῖς ἐξομαλίζειν τὰς ὁδοὺς τοῦ λαοῦ, καθαρὰς ποιουμένους καὶ λείας διδασκαλίας σκολιὸν ἐχούσας μηδέν. Οὐ φροντίζει γὰρ μόνης τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας ὁ κατορθώσας παρὰ Θεῷ, προστάττει δὲ καὶ τὴν τῆς θεοσεβείας ἐξομαλίζειν ὁδὸν, καὶ τὰ δοκοῦντα προσκόμματα τῶν θείων ἀνα 2580 γνωσμάτων περαιοῦν διὰ τῆς ἐπὶ τὸ σαφέστερον αὐτῶν ἐρμηνείας. Πρέποι δ' ἂν εἰρησθαι ταῦτα περὶ τοῦ τῶν ἀποστόλων χοροῦ, οἱ τὸ ἅγιον ἐκκληρονόμησαν ὄρος. Περὶ οὗ φησὶ καὶ Δαβὶδ· "Τίς ἀναβήσεται εἰς τὸ ὄρος τοῦ Κυρίου;" καὶ τὰ ἐπὶ τούτῳ. Οἱ τῆς εἰς Χριστὸν ἀγάπης σφοδρῶς ἀντεχόμενοι ἔλεγον, "Τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ;" οἷς ῥηθήσεται, φησὶν, τὸ, "Ἐτοιμάσατε τὴν ὁδὸν Κυρίου. Εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ." Τίνα δὲ τρόπον Ἄρατε σκῶλα, φησὶν; τοῦτ' ἔστι τὴν λείαν ὁδὸν, τὴν διὰ πίστεως ὑποδείξατε αἰρομένων ἐκ μέσου τῶν νομικῶν ἐνταλμάτων, ἅπερ ἦν δυσκατόρθωτα. Τοιοῦτόν ἐστι καὶ τὸ, "Πορεύεσθε διὰ τῶν πυλῶν μου, καὶ τοὺς λίθους διὰ τῆς ὁδοῦ ρίψατε." Τοῦτ' ἔστι δυσχερείας ἀπαλλάξατε τὴν ὁδόν. Ἄλλοι δὲ τὴν πᾶσαν οὕτως ἐξηγήσαντο ῥῆσιν· Μετὰ τὴν τῶν προλεχθέντων ἐπαγγελίαν, ὑποδείκνυσι πῶς βιοῦντες αὐτῶν ἐπιτεύξονται. Μεθ' ἃ παραμυθεῖται τοὺς προσηλύτους· εἶτα τοὺς εὐνούχους κατάραν οἰομένους τὸ μὴ σπέρμα ἐν τῷ εὐλογημένῳ γένει κεκτῆσθαι, μηδὲ κληρονομίαν δύνασθαι λαβεῖν ἐν τῇ γῇ τῆς ἐπαγγελίας. Ἀναγκαιῶς δὲ ταῦτα συνεβούλευε τοῖς μέλλουσιν ὑπὸ τὴν ἀπόφασιν κεῖσθαι τὴν ῥηθεῖσαν πρὸς Ἐζεκιάν, ὡς ἐκ τοῦ γένους αὐτοῦ ποιήσουσι σπάδοντας· ἥπερ ὑποπεσῶν Δαυιδ, καὶ οἱ τρεῖς παῖδες, παραμυθίας διὰ τούτων ἐτύγχανον, ὡς μὴ ἀνονήτως τοῦ Θεοῦ μετιόντες τὰς ἐντολάς. Τοὺς οὖν τοιοῦτους μετὰ τῶν εὐσεβούντων ἀλλογενῶν ἐπισυνάξειν φησί. Τοῖς δὲ ἄλλοις ἀπειθοῦσι προλέγει τὰ συμβησόμενα παρὰ Χαλδαίων δίκην θηρίων ἐμπεδῶντων αὐτοῖς. Τὸ δὲ αἴτιον, ὅτι ἐκόντες ἐμωράνθησαν, τοὺς κύνας τοὺς λυττῶντας μιμησάμενοι, τοὺς μὴ δεσπότης γνωρίζοντας, μὴ τε τοὺς τρέφοντας, μὴθ' ὑλακτεῖν δυναμένους· ὃ δὲ πεπόνθασιν. Ἀκούοντες γὰρ, ὡς ἐν ὕπνῳ, καὶ κοίταις, τὰ παρὰ τῶν δαιμόνων λεγόμενα, προσεποιοῦντο νυσταγμὸν, ἀφέντες τὰ παρὰ τοῦ Θεοῦ μετ' ἀποδείξεως τῶν ἐν ποσὶ προλεγόμενα, τοῦ μὲν ἡλίου ἀναποδίσαντος, τῶν δὲ ἑκατὸν ὀγδοήκοντα πέντε χιλιάδων ἀνηρημένων. Πρὸς ἃ τυφλώττοντες, τῶν κακῶν οὐκ ἐλάμβανον κόρον· ἀλλὰ καὶ τὰς περιστάσεις ὀρώντες, αἱ τοῖς δικαίοις συμβαίνουσι,

καὶ τοὺς ἐπαγομένους βία θανάτους, διεβέβληντο πρὸς τὴν ἀρετὴν ὡς μηδὲν ὠφελοῦσαν. Ὅθεν τὰ παρ' αὐτῶν προτάξας τῶν λεγόντων ἀπολωλέναι τὸν δίκαιον, ἐπάγει μεμφόμενος ὅτι τὰς μὲν σωματικὰς αὐτῶν ἀπωλείας ὀρώσι, τὸ δὲ πρὸς ὄνησιν αὐτοῖς εἶναι τὸ συσταλῆναι τὸν χρόνον, καὶ πόνων αὐτοὺς ἐπ' ἐλπίσιν ἀγαθαῖς ἀπαλλάττεσθαι σκοπεῖν οὐκ ἐθέλουσιν ἀπλῶς τοῦ δικαίου κατατρέχοντες βίου. Εἶτα διελέγχει τὰς 2581 ἀσεβείας αὐτῶν, τὰς ἐν ὄρεσι, καὶ κατ' οἶκον ἐπὶ τῶν ἰδίων σταθμῶν βωμοὺς ἐγειρόντων, καὶ σύμβολα κρεμαννύντων οἰωνισμῶν. Διόπερ εἰς αἰχμαλωσίαν παραδοθήσονται. Ἐν γὰρ αὐτοῖς τοῖς δεινοῖς πάντα μᾶλλον ἢ πρὸς ἐμὲ κατεφεύγετε, πρεσβείας περὶ συμμαχίας εἰς Αἴγυπτον ἀποστέλλοντες, καὶ πρὸς τὰ πόρρωθεν ἔθνη. Καὶ ἀντιλεγόντων ἐφ' ἐτέρους ἐτρέχετε. Καὶ κόπων καὶ ταλαιπωρίας κόρος οὐκ ἦν. Εἶτα τὰς συμφορὰς αὐτοῖς ἀπειλήσας, ἀνέσεως τυχεῖν τοὺς αὐτῶ προσκειμένους ἐπαγγέλλεται. Καὶ καταλαβόντες, φησὶ, τὸ ἅγιόν μου ὄρος συμβουλεύσουσι πᾶν εἶδωλον ἀρθῆναι. Καὶ πᾶν σκῶλον καθαρισθῆναι ἀπὸ τῶν ὁδῶν τοῦ Θεοῦ, πρὸς τὸ ἀνεμποδίστως ἐν ταῖς ὁδοῖς μου πορεύεσθαι. ιεκά'. 9Τάδε λέγει Κύριος ὁ ὕψιστος ἐν ὑψηλοῖς κατοικῶν τὸν αἰῶνα, ἅγιος ἐν ἀγίοις ὄνομα αὐτῶ Κύριος ὕψιστος, ἐν ἀγίοις ἀναπαύομενος, καὶ ὀλιγοψύχοις διδοὺς μακροθυμίαν, καὶ διδοὺς ζωὴν τοῖς συντετριμμένοις τὴν καρδίαν⁹, κ.τ.λ. Πρὸς τοὺς ἄρχοντας τοῦ Ἰουδαίου ἔθνους, οὓς κύνας ἐνεοὺς καὶ τυφλοὺς, καὶ τὰ τοιαῦτα ἐκάλει, καὶ πρὸς τοὺς ὑπ' αὐτοὺς λαοὺς τὰ πρὸ τούτων εἰπὼν, νῦν πρὸς τοὺς ἐν αὐτοῖς εὐλαβεῖς, καὶ μετανοοῦντας ἐφ' οἷς ἡμάρτον ποιεῖται τὸν λόγον, οὓς καὶ συντετριμμένους τὴν καρδίαν καλεῖ· ἦσαν γὰρ εἰ καὶ βραχεῖς ἐν αὐτοῖς ἀνακείμενοι τῷ Θεῷ προφηταῖ τε, καὶ τούτων μαθηταί, ἑαυτοὺς τε καὶ τὸν λαὸν ἀποκλαίοντες, ὑστερούμενοι, θλιβόμενοι, καὶ τὰ ἐφεξῆς. Ὁ γὰρ Θεὸς, εἰ καὶ πάντων ἐστὶν ἐπέκεινα, οὐχ ὑπερορᾷ τοὺς ταπεινοὺς, ἀλλὰ καὶ δίδωσι χάριν αὐτοῖς, εἰς ὕψος ἐγειρών, ὁ τοῖς ὑπερηφάνοις ἀντιτασσόμενος, κατὰ τό· "Ὁ ταπεινῶν ἑαυτὸν, ὑψωθήσεται," καὶ ὑψωθείς ἐνοικοῦντα λαμβάνει Θεόν. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ νῦν αὐτοῖς διαλέγεται, ὡς ἂν ὑψώσῃ, καὶ ἐν ἀγίοις γεγονόσιν ἐπαναπαύηται. Οὐ τοπικὸν οὖν ἐπὶ Θεοῦ, σχετικὸν δὲ τὸ ὕψος, δι' ἧς τοῖς ἀξίοις καὶ αὐτῶ πάρεστιν. Ὅποιος καὶ ὁ ταπεινόφρων ἐπὶ τοῖς ἡμαρτημένοις. Εἰ δὲ καὶ ἄνθρωποι ὄντες θλίβονται δι' εὐσέβειαν, καρτερικοὺς αὐτοὺς ἀπεργάζεται (μακρόθυμος γὰρ ὢν, μακροθύμους ποιεῖ)· ἀλλὰ καὶ ζωῆς ὑπάρχων πηγὴ, ζωὴν αἰώνιον δίδωσιν, ὁ καρδίαν συντετριμμένην καὶ τεταπεινωμένην οὐκ ἐξουθενῶν. "Ὅς καὶ φησι πρὸς αὐτοὺς, ὡς Οὐ πάντων τῶν ὡς ἀνθρώποις ἡμαρτημένων λήψομαι δίκην· βραχέα δὲ παιδεύσας, καὶ συγκακουχεῖσθαι ταῖς ἀμαρτίαις παριδὼν τοῦ λαοῦ, τοὺς μὲν, ὡς ἀληθῶς ἀσεβεῖς, μὴ μετανοήσαντας αἰωνίῳ παραδώσω κολάσει· ὑμῖν δὲ τὴν ὀργὴν ὑπεκλύσω. Μέλει γὰρ ὡς Δημιουργῷ τοῦ δοθέντος 2584 ὑμῖν Πνεύματος παρ' ἐμοῦ, ὃ καὶ κτίζων ἄνθρωπον, εἰς ψυχὴν ἐνεφύσησα ζῶσαν, περὶ ἧς καὶ εἴρηται· "Πᾶσα πνοὴ αἰνεσάτω τὸν Κύριον." Καὶ Ἰωβ δὲ φησι· "Πνεῦμα Κυρίου τὸ περιόν μοι ἐν ῥισί, πνοὴ δὲ παντοκράτορός ἐστιν ἢ διδάσκουσά με." Οὐκοῦν καὶ παιδεύων ὑμᾶς, ὡς Πατὴρ, τοῦτο ποιῶ· "Ὁν γὰρ ἀγαπᾷ Κύριος, παιδεύει." Τοῦτο δὲ παθόντες, εὐαισθητῶς ἄγαν τὴν κατὰ Θεὸν λύπην ἐλυπήθητε ἐπὶ τοῖς ἡμαρτημένοις στυγνάσαντες. Καὶ τὸν ἐκ τῆς μετανοίας βίον ἰδὼν, εἰκότως ἰασάμην ὑμᾶς ἀληθῶς παρακαλέσας. Ἀληθῆ γὰρ τὰ παρ' ἐμοῦ. καὶ δούς εἰρήνην, οὐχ ἀπλῶς, ἀλλ' ὡς καὶ ἀπὸ τῶν ἐγγύς ἔχειν αὐτήν, καὶ τῶν πόρρω λίαν ἀπωκισμένων. Καὶ τοῦτο πέρασ τοῖς ἐκ τῆς ἐμῆς παιδείας ὠφελήμενοι. Οἱ δὲ δὴ τοιοῦτοι, κλυδωνισθήσονται. Πῶς γὰρ ἔχει φύσιν, ἀναπαύεσθαι καὶ χαίρειν τοὺς ἀλλοτριωθέντας Θεοῦ; κατὰ δὲ Σύμμαχον· Οἱ δὲ ἀσεβεῖς ὡς θάλασσα ἐκβρασσομένη. Ἡσυχάσαι γὰρ οὐ δυνήσονται, καὶ ἐκβρασθήσονται παρὰ τὰ ὕδατα αὐτῆς, καὶ καταπάτημα, καὶ πηλός. Ὁ δὲ Ἀκύλας· Καὶ ἐκβράσσει ὕδατα αὐτῆς καταπάτημα καὶ πηλόν. Ὡστε εἰ λέγοι τό ποτε, ὡς περὶ

θαλάσσης Αιγύπτου, ἢ περιὺδάτων τινῶν, τὸ πλῆθος τῶν ἀσεβῶν ἐκδεξόμεθα. Τινὲς δὲ τὴν προκειμένην ῥῆσιν περὶ παντὸς Ἰσραὴλ εἰρησθαί φασιν, οὗ τὸ κατάλειμμα σώσειν κατεπαγγέλλεται διὰ πίστεως τῆς ἐν Χριστῷ. Τὸ δὲ, ὁ κατοικῶν ἐν ὑψηλοῖς, τὸ τῆς κατὰ φύσιν ὑπεροχῆς ἀμείωτον δείκνυσιν (ὑπὲρ πάντα γὰρ ἡ θεία φύσις), ὅπερ ἐστὶ διαμένουσα, εἰ καὶ Ἰσραὴλ αὐτὴν ἐταπείνωσε, παραβαλὼν τοῖς εἰδώλοις αὐτήν. Ὡσπερ οὖν ἐμόλυνε ταῖς ἀκαθάρτοις ἐννοίαις τὸν ἅγιον, καὶ τοῖς διὰ πίστεως καθαρθεῖσιν ἀναπαυόμενον· οὓς ἂν ἴδῃ μικροψυχοῦντας, φησὶν· Ἀνδρίζεσθε, καὶ κραταιούσθω ἡ καρδία ὑμῶν, ζωὴν τε δίδωσιν ἀληθῆ τοῖς πτωχοῖς τῷ πνεύματι, καὶ πειθαρχοῦσι τῷ λόγῳ· "Ὁ γὰρ λοιπὸς Ἰσραὴλ κατεπήρετο τοῦ Χριστοῦ. Πλὴν καὶ τούτου εὐέλπιδας ἀπεργάζεται διὰ τὸ κατάλειμμα, καὶ τὴν ἐπ' ἐσχάτων αὐτῶν σωτηρίαν. Οὐκ εἰς τέλος γὰρ παρατενῶ τὴν ὀργὴν, διὰ τὴν πρὸς τοὺς Πατέρας ἐπαγγελίαν, καὶ ὅτι πάντες ἐμὰ τυγχάνετε κτίσματα. Ἐξέλευσιν γὰρ πνεύματος οὐ τοῦ παναγίου φησὶν. Πῶς γὰρ ἂν ποίησιν παρείληφεν ἐπ' αὐτοῦ; καταχρηστικὴ δὲ λέξει τὸ δημιουργηθὲν ἐν ἡμῖν ὑπαινίττεται. Τινὲς δὲ ἀντὶ τοῦ ἐξελεύσεται, ἐνεληθησεται τὸ ῥητὸν παραθέμενοι, τὴν πνοὴν δηλοῦν φασὶ τὴν συμπλεκομένην τῷ σώματι, εἰ καὶ μὴ ὁμοούσιος αὐτῷ, πεμπομένη δὲ ἄνωθεν, καθὰ φησι Μωσῆς. Μικρὰν δὲ τὴν τιμωρίαν πρὸς τὰς αὐτῶν ἀμαρτίας καλεῖ, καὶ ἦν κατὰ Χριστοῦ παροινίαν εἰργάσαντο, δι' ἣν αὐτοὺς ἀπεστράφη προειπὼν· "Ὅταν τὰς χεῖρας ὑμῶν ἐκτείνητε πρὸς με, ἀποστρέψω τὸ πρόσωπόν μου ἀφ' ὑμῶν. 2585 Καὶ ἐὰν πληθύνητε τὴν δέησιν, οὐκ εἰσακούσομαι ὑμῶν. Αἱ γὰρ χεῖρες ὑμῶν αἵματος πλήρεις." Παύσω δὲ τὴν ἀποστροφὴν, ὅταν μετανοήσας πορεύσῃ στυγνός. Τεύξῃ γὰρ ἀληθινῆς παρακλήσεως, τῆς Χριστοῦ χάριτος δικαιοσύνης ἐν πίστει, καὶ πληρούσης ἀγιασμοῦ· Υἱοθεσίας τε γὰρ καὶ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν μεταδίδωσι, καὶ εἰρήνης ἐπ' εἰρήνη. Τοῦτ' ἔστινεκουσὴν δώσειν ἐγγὺς Ἰσραὴλ· ἦσαν γὰρ ἐγνωκότες τὸν νο...μῳ καὶ προφήταις ὧδῃ καὶ τοῖς μακρὰν ἔθνικοις, ὅτι γε τούτων ἐστέρηνται. Τούτοις γὰρ καὶ Παῦλός φησι· "Νυνὶ δὲ οἱ ποτὲ ὄντες μακρὰν, ἐγενήθητε ἐγγὺς ἐν τῷ αἵματι τοῦ Χριστοῦ. Πλὴν ὁ Χριστὸς ἀμφοτέρω ἐποίησεν ἐν, τοὺς δύο κτίσας λαοὺς εἰς ἓνα καινὸν ἄνθρωπον, καὶ τὸ μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ λύσας εἰρηνεύσατο τῷ Πατέρει," πρὸς ὃν ἔλεγε· "Θέλω ἵνα ὡσπερ ἐγὼ καὶ σὺ ἐν ἑσμεν, οὕτω καὶ αὐτοὶ ἐν ἡμῖν ἐν ὧσιν." Καὶ τὸ κεφάλαιον ὁ προφήτης ἐπήνεγκεν εἰπὼν· Ἰάσομαι αὐτούς. Οἱ δ' ἐκ τούτων ἀπειθοῦντες κλυδωνισθήσονται· κὰν τῷ καιρῷ γὰρ τῆς κλήσεως τινὲς αὐτῶν ἀπειθήσουσι, περὶ ὧν ὁ Παῦλός φησιν· "Ἀνθ' ὧν τὴν ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας οὐκ ἐδέξαντο, διὰ τοῦτο πέμψει αὐτοῖς ὁ Θεὸς ἐνέργειαν πλάνης." Καὶ ὁ Σωτὴρ δὲ φησιν· "Ἐγὼ ἐλήλυθα ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Πατέρος μου, καὶ οὐ λαμβάνετε με. Ἐὰν ἄλλος ἔλθῃ ἐν τῷ ὀνόματι τῷ ἰδίῳ, ἐκεῖνον λήψεσθε·" δηλαδὴ τὸν τῆς ἀνομίας υἱόν· οἵτινες ψυχικὸν ὑπομένουσι κλύδωνα δίκην θαλάσσης ὑφ' ἑαυτῶν τιμωρούμενοι, τῆς ἐγειρούσης μὲν κύματα συνεχῆ, καὶ παραπεμπούσης αἰγιαλοῖς, τὴν δὲ τούτων ἀνάκλασιν πάλιν εἰς ἑαυτὴν δεχομένης, ὡσπερ οὗτοι τοῖς ἀπὸ καρδίας κυμαίνοντες λογισμοῖς ἀναπαύλης τυχεῖν οὐ δυνήσονται. Διὸ καὶ χαίρειν οὐ δύνανται τῆς ὄντως χαρᾶς ἐστερημένοι Χριστοῦ. Κὰν γὰρ χαίρωσιν ἐφ' ἡδοναῖς σαρκικαῖς ἀσεβεῖς, ἀλλ' εἰς ἀπώλειαν καταστρέφουσιν. Ἡ γὰρ ἐκ θλίψεων ζωὴν αἰώνιον πραγματευομένη μόνη χαρὰ. Ἰστέον δὲ, ὡς τὴν εἰρημένην ἴασιν τε εἰρήνην, καὶ παῦλαν ὀργῆς, περὶ τῆς ἐξ Ἀσσυρίων ἀνακλήσεώς τινες ἐξειλήφασιν, οἱ καὶ τὸ, τοῖς μακρὰν, καὶ τοῖς ἐγγὺς, οὕτως ἐνόησαν, ὡς ἀγαθὸς ὢν ὁ Θεὸς οὐ μόνους τοῖς μετανοοῦσι δίδωσιν ἄνεσιν· ἀλλὰ γὰρ δι' αὐτοὺς καὶ τοῖς ἐν αἰχμαλωσίᾳ τυγχάνουσιν, ἐνὶ πάντας συναγαγὼν συνθήματι, κὰν οἱ μὲν διὰ μετανοίας ἐγγίζοιεν, οἱ δὲ τοῖς κακοῖς ἐπιμένοντες μακρύνοντο τοῦ Θεοῦ, οἷς ἀρκεῖ πρὸς τιμωρίαν τὸ συνειδὸς διὰ παντὸς ταραττόμενον. 2587 ΚΕΦΑΛ. ΝΗ'. ακά'. 9᾽Αναβόησον ἐν ἰσχύϊ, καὶ μὴ φείση· ὡς σάλπιγγα ὑψώσον τὴν φωνὴν σου, καὶ ἀνάγγελον τῷ λαῷ μου τὰ ἀμαρτήματα

αὐτῶν, καὶ τῷ οἴκῳ Ἰακώβ τὰς ἀνομίας αὐτῶν. Ἐμὲ ἡμέραν ἐξ ἡμέρας ζητοῦσι, καὶ γινῶναί μου τὰς ὁδοὺς ἐπιθυμοῦσιν, ὡς λαὸς δικαιοσύνην πεποικῶς, καὶ κρίσιν Θεοῦ αὐτοῦ μὴ ἐγκαταλειπώσῃ, κ. τ.λ. Θεραπεύσας ὁ λόγος τοὺς ἐν τῷ πλήθει τοῦ λαοῦ ταπεινοὺς καὶ συντετριμμένους τῇ καρδίᾳ, μεταβαίνει λοιπὸν ἐπὶ τὸ τάγμα τῶν ἐν αὐτοῖς ἀσεβῶν, περὶ ὧν ἔλεγεν, Οὐκ ἔστι χαίρειν τοῖς ἀσεβέσι, διδάσκων τίνες τε οὗτοι, καὶ ἀνθ' ὅτου κατ' αὐτῶν ἀπεφήνατο. Ἀφόβως οὖν, καὶ σὺν παρρησίᾳ ταῦτα βοᾷν τῷ προφήτῃ παρακελεύεται. Τοῦτο γάρ ἐστι τὸ ὑψῶσαι τὴν φωνήν, ὡς ἀπὸ σάλπιγγος τοὺς ἐλέγχους προφέροντα. Κατὰ καιρὸν δὲ ὡς ἐπὶ Θεοῦ πολεμίων ἢ σάλπιγξ παρείληπται. Τοῖς μὲν οὖν εὐαγγελισταῖς διὰ τῶν πρόσθεν ἐλέγετο· "Ἐπ' ὄρος ὑψηλὸν ἀνάβηθι, ὁ εὐαγγελιζόμενος Σιών," καὶ τὰ ἐπόμενα. Ἐνταῦθα δὲ οὐκ ἐπ' ὄρος ἀναβαίνειν ὁ προφήτης κελεύεται (οὐ γὰρ τοῖς οὖσιν ἐν ὕψει λέγειν ἤμελλεν) ἄγαν δὲ μόνον βοᾷν, ὡς εἰς ὧτα κωφῶν, οὐς καὶ, Λαὸν μου, φησὶν, εἰς κατάκρισιν αὐτῶν. Ἐγὼ μὲν γὰρ αὐτοὺς περιεποιησάμην· οἱ δὲ ἀπέφυγον. Αἱ γὰρ ἁμαρτίαι ὑμῶν, φησὶ, διιστῶσιν ἀνά μέσον ἐμοῦ καὶ ὑμῶν, καὶ πλεον ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν ἐπειράθητε· ὁ δὲ ἔλεγχος, ὅτι δοκοῦσίν με καθ' ἡμέραν ἐπιζητεῖν ἐπὶ τὰς παρ' αὐτοῖς ἀπαντῶντες Συναγωγάς. Καὶ τὰς Γραφὰς προσποιοῦνται ζητεῖν, τὰς ὁδοὺς μου μανθάνειν πειρώμενοι, ὡς δὴ τὰ λοιπὰ κατορθώσαντες. Καὶ ταῦτα δὴ τῷ δοκεῖν ἐποιοῦν, διὰ τὸν ἐπικείμενον πόλεμον ἐθέλοντες γινῶναι τὰς ἐφ' ἐκάστῳ πράγματι διοικήσεις, καὶ τί τοῦ πολέμου τὸ πέρασ. Καὶ οὕτω γὰρ τὰς ὁδοὺς νοητέον, ὅπερ ἦν ἀνδρῶν ἐννόμως πολιτευσαμένων. Οὐδεὶς γὰρ ὁδοὺς Θεοῦ γινώσεται μὴ δίκαιος ὢν. Ἐξ αὐτῶν δὲ τῶν πράξεων ἐλέγχονται τὴν τοῦ Θεοῦ καταλείψαντες κρίσιν ἐν ἀσεβείᾳ καὶ πλημμελήμασιν. Καὶ ὅμως ἐξ ἀναισθησίας ἐπιδικάζονται τῶν ἐμῶν ἀγαθῶν, ὡσπερ ἀμοιβὴν ἀρετῆς πολέμου νίκην αἰτούμενοι· καὶ ἀδικίας με γράφονται, ὡς εὐσεβοῦντας αὐτοὺς ἀπωθούμενον. Ἐνηστεύσαμεν γὰρ, φησὶ, καὶ οὐκ εἶδες. Τῶν γὰρ πολεμίων ἐπικειμένων διὰ σωματικῆς ᾤοντο νηστείας ἐξευμενίζεσθαι τὸν Θεὸν, βρωμάτων, οὐ κακίας ψυχικῆς ἀπεχόμενοι. Καὶ τὴν τοιαύτην νηστείαν ψυχῆς καλοῦντες ταπεινῶσιν. Τοῦτο τοίνυν, ὡς προφήτα, φησὶν ἔλεγχον, ὃ καὶ προβάλλονται, ἐξ ἐνὸς τούτου τὸν λοιπὸν αὐτῶν ἀποδείξας τρόπον. Τὸ δὲ, οὐκ εἶδες, οὐκ ἄγνοϊαν Θεοῦ, ἀλλ' ἀπότευξιν αὐτομάτων δηλοῖ. Μέγα δ' ἂν ἔπραττον, εἰ ἀληθῶς ταῦτα μετήρχοντο. Καὶ Δαβὶδ γὰρ φησὶν· "Ἐταπεῖνουν ἐν νηστείᾳ τὴν ψυχὴν μου, καὶ ἡ προσ 2589 ευχή μου εἰς κόλπον μου, ἐπιστραφήσεται." Καὶ πάλιν· "Τὰ γόνατά μου ἠσθένησαν ἀπὸ νηστείας." Φησὶ δὲ καὶ Θεός· "Ἐπιστράφητε πρὸς με ἐν νηστείᾳ, καὶ ἐν κλαυθμῷ, καὶ κοπετῷ." Ὅπερ ἐστίν, ἐν ἀποχῇ καὶ μετανοίᾳ τῶν ἡμαρτημένων· ὃ μὴ δρῶντες οὗτοι, βρωμάτων δὲ ἀπεχόμενοι, τὸ πᾶν ἔχειν ἐνόμιζον, ὡς Θεῷ χαριούμενοι, εἰ μὴ πλείονος αὐτῶν τροφῆς ποιοῖτο φροντίδα. Οὐ μόνον γὰρ κακῶν οὐκ ἀπείχοντο νηστεύοντες, ἀλλὰ τότε καὶ τὰ μέγιστα διεπράττοντο, τύπτοντες τοὺς ὑποχειρίους οὗτι που πάντως χερσὶν, ἀλλ' ὕβρεις, καὶ πλεονεξίαις, ἀντιλογίαις πρὸς ἀλλήλους κατατριβόμενοι, ὡς φωνὰς ἀφιέναι κλαυθμοῦ καὶ κραυγὰς ἀπρεπεῖς τοὺς ὑπ' αὐτῶν τυπτομένους. Διὸ καὶ κατ' ἀρχὰς ἔλεγεν· "Τὴν νηστείαν καὶ ἀργίαν, καὶ τὰς νοσημνίας ὑμῶν μισεῖ ἡ ψυχὴ μου." Καὶ νῦν δὲ φησὶν· Οὐχὶ ταύτην τὴν νηστείαν ἐξελεξάμην, οὐδὲ τοιαύτην ταπεινώσεως ἡμέραν. Καὶ τὸν μὲν πορευθέντα στυγμὸν ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ, καὶ τὴν τοῦ Πνεύματος συντριβὴν ἐν τῷ βίῳ καὶ ταῖς πράξεσιν ἔχοντα εἶπεν ἰάσεσθαι· τὸν δὲ τὴν ἐφήμερον ἐν νηστείᾳ ταπεινῶσιν σχηματιζόμενον οὐ προσίεται. Τινὲς δὲ φασὶν ὡς ποιοῦντες αὐτῶν τὰ θελήματα ὑπένυττον καὶ τοὺς ὑποχειρίου αὐτῶν εἰς κρίσεις καὶ μάχας, δεῖον βραβεύειν εἰρήνην. Τὸ δὲ, ὡς σήμερον ἀκουσθῆναι ἐν κραυγῇ τὴν φωνὴν ὑμῶν, ὡς τῆς ἀληθοῦς νηστείας κραυγὴν ἐχούσης παρὰ Θεῷ· ἔχειν γὰρ τινα λέγεται φωνὴν πρὸς Θεὸν τὰ δρώμενα παρ' ἡμῶν. Κατὰ τό· "Φωνὴ αἵματος τοῦ ἀδελφοῦ σου βοᾷ πρὸς με." Εἰ μὴ ἄρα κραυγὴν τὴν μετὰ τῆς ἀνωφελοῦς νηστείας

καλεῖ προσευχήν. Κὰν πάντα δὲ πόνον ὑπομείνης σωματικὸν ἄνευ τῆς κατὰ γνώμην μεταβολῆς, οὐδ' οὕτω τάληθῆ λέγειν ἐθέλων, νηστείαν ταῦτα καλέσεις δεκτὴν. Ἡ γὰρ ἀληθὴς νηστεία τὸν μὲν σωματικὸν πόνον ἐν κρυπτῷ ποιεῖ, κατὰ δὲ τὸ φανερόν φαιδρὸν ποιοῦσα τὸ πρόσωπον, καὶ τὴν κεφαλὴν ὑπαλείφουσα, κατὰ τὴν τοῦ Σωτῆρος φωνήν. Καρπούς δὲ εὐλαβείας ὄραν τοῖς πᾶσι παρέχεται, διὰ τοῦ λύειν πάντα σύνδεσμον ἀδικίας. Ὡς ἀγνοοῦντας γὰρ καὶ τὸν τρόπον τῆς ἀληθοῦς νηστείας ἐδίδαξε. Κατὰ τό· "Ὁδήγησόν με, Κύριε, ἐν τῇ ὁδῷ σου, καὶ πορεύσομαι, ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου." Συνδέσμου δὲ ἀδικίας λύσις πλεονεξίας ἀπαλλαγῆ, καὶ τὸ μὴ τοὺς ἀσθενεστεροὺς πλοκαῖς αἰτιαμάτων καταδεσμεῖν. Καὶ τὰ ἐξ ἀδικίας δὲ συστάντα διάλυε συναλλάγματα διεστραμμένη γνώμη γενόμενα, ἄφεισιν διδοὺς τοῖς ἐκ τούτων, ἢ τοῦ συνδέσμου τῆς ἀδικίας συντετριμμένοις, οὓς καὶ τεθραυσμένους καλεῖ. Καὶ γραμματεῖα δὲ διάρρηξον μὴ δικαίως γενόμενα. Δεῖ δὲ πρῶτον ἀποστῆναι κακῶν, καὶ τότε μετιέναι τὴν ἀρετὴν. Εἰπὼν οὖν τὸ πρῶτον, ἐπιφέρει τὸ δεύτερον τὸ δὲ, Θρύψον πεινῶντι τὸν ἄρτον σου, καὶ τὰ μετὰ τοῦτο, δηλῶν ὡς ὂν ἂν 2592 ἐφάγομεν μὴ νηστεύσαντες ἄρτον, διανέμειν ὀφείλομεν. Οὐ γὰρ δεῖ πρόφασιν αἰσχροκερδείας τὴν ἀσιτίαν ποιήσασθαι. Τὴν δὲ ψυχὴν ἐτέρῳ τραφησόμεθα τρόπῳ τὸν ἐνδεᾶ τροφῆς ἀνακτώμενοι. Καὶ εἰς τὸν οἶκον δὲ χρῆ μὴ πλουσίους καλεῖν διὰ τῶν ὁμοίων ἀποδιδόντας τὴν ἀμοιβήν· ἀλλ' ἄνδρας μηδὲ στέγης ἐσχηκότας ὑποδρομήν. Μηδὲ γυμνὸν δὲ παραδράμης. Ὁ τῶν ὄλων γὰρ Θεὸς τοὺς μὲν ἐνδεεῖς, τοὺς δὲ πλουσίους ἐποίησεν, εἰς δοκιμὴν ἐκατέρων. Ἴν' οἱ μὲν ἔχοιεν καρπὸν χορηγοῦντες, οἱ δὲ τὴν πενίαν γυμνάσιον. Οἰκείους δὲ σπέρματος Ἰουδαϊκῶς μὲν τοὺς ἐξ Ἰσραὴλ καλεῖ, Χριστιανικῶς δὲ τοὺς οἰκείους τῆς πίστεως. Τοῦτο γὰρ καὶ Παῦλος, παρακελεύεται. Ταῦτα δεῖ μάλιστα τῷ καιρῷ τῆς νηστείας ποιοῦντα τότε προσιέναι, καὶ δεῖσθαι Θεοῦ, συμφώνως τῷ· "Ἐὰν προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου, κακεῖ μνησθῆς ὅτι ὁ ἀδελφὸς ἔχει τι κατὰ σοῦ," καὶ τὰ ἐξῆς. Ταῦτα δὲ φυλάξαντι, καθάπερ ἐκ νυκτὸς ἀθρόον ἡμέρας ἐπιλάμψει σοι φῶς ἀγαθὰ σοι φέρον οὐράνια, καὶ φῶς γνώσεως ὑπάρχον ἀστραπῆς δίκην σὺν ὄρμῃ καὶ δρόμῳ σοι καθιέμενον, δι' οὗ δείκνυται τοῦ χορηγοῦντος ἢ προθυμία. Διὸ καὶ πρῶτον εἶπεν, ὥσανεὶ τοῦ Θεοῦ διὰ φιλανθρωπίαν καὶ τὸν καιρὸν προλαμβάνοντος, καὶ τῶν ἐν ψυχῇ νοσημάτων ἀπηλλαγμένων, ἀνατελεῖ τὰ χρηστότερα. Ὁ δηλοῖ τὸ Προπορεύσεται ἔμπροσθέν σου ἢ δικαιοσύνη σου. Τοῦτ' ἔστι, Μεταλαβὼν τοῦ θείου φωτὸς, γενήσῃ φῶς ἐτέροις· Φανεῖται γὰρ ἢ δι' ἔργων ἀρετῆ σου τοῖς ἄλλοις ἐκλάμπουσα, κατὰ τό· "Λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων," καὶ τὰ ἐπὶ τούτῳ. Καὶ στεφανωθήσῃ δόξη Θεοῦ ἐνώπιον αὐτοῦ καὶ ἀνθρώπων, πρὸς τοῖς τῶν ἔργων καρποῖς ἐκ περιουσίας τοῦτο λαβῶν. Ἐξεῖς πρὸς τούτῳ καὶ τὸ θεῖον οὓς εὐπειθές. Ἔτι σου γὰρ λαλοῦντος ἔρει· Ἴδου πάρεμι. Καὶ τοῦ μὲν ἀδίκου καὶ ἀνηλεοῦς μάταιον εἶπε τὴν ἐν νηστείᾳ κραυγὴν· τοῦ δὲ δικαίου τὴν βοήν ἀκουσθήσασθαι, τὴν ἐκτενῆ δηλῶν ἔντευξιν, κατὰ τὸ, "Ὁφθαλμοὶ Κυρίου ἐπὶ δικαίους, καὶ ὧτα αὐτοῦ εἰς δέησιν αὐτῶν." ἢ βοῆς ἐνεργὸς καὶ ἢ νηστεία. Προσηύχοντο γὰρ μετὰ νηστείας οἱ ἅγιοι. Οὕτω Δανιὴλ, οὕτως οἱ ἀπόστολοι. Τὸ δὲ, Ἴδου πάρεμι, καὶ τῷ Δανιὴλ ἐδηλώθη μετὰ τὰς τρεῖς ἑβδομάδας τῷ νηστείαν μαθόντι, ὡς ἐξ ἀρχῆς ἠκούσθησαν οἱ λόγοι αὐτοῦ. Ταῦτα δὲ σοι ἔστι σύνδεσμον ἁμαρτιῶν, ὡσπερ κλοιὸν, ἀπορρίψαντι. Κατὰ γὰρ τὸν Ἀπόστολον εἰπόντα, τὰ αὐτὰ λέγειν ἐμοὶ μὲν οὐκ ὀκνηρόν, ὑμῖν δὲ τὸ ἀσφαλές· καὶ ὁ προφήτης ταυτολογεῖ. 2593 Ἀφέλης δὲ, φησὶ, καὶ τὰς ἀδίκους χειροτονίας καὶ προβολάς· ἤγουν τὸ τείνειν τὴν χεῖρα πρὸς ἄδικα λήμματα· ἤγουν τὸ ἀνταποδιδόναι κακὸν ἀντὶ κακοῦ. Κατὰ τὸ ἐν Ψαλμοῖς· "Ἐξέτεινε τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐν τῷ ἀποδιδόναι· ὅπερ πραότητός ἐστιν ἀλλότριον." Τινὲς δὲ οὕτως· Ὁ βουλόμενος τὴν ἀγαθὴν μετιέναι νηστείαν, δίκαιος ἔστω· καὶ ὡσπερ τινὰ, χειροτονίαν, ἢ λειτουργίαν ἀγαθὴν ἐκτελῶν ἀγογγύστως ταύτην διανυέτω, ὡς μὴ λειπόμενος τῶν ἀναγκαίων,

ήνικα χορηγῆ τῷ πλησίον· ἤγουν ἡδονῶν ἐπιθυμία, μὴ τῆς ἐπιπόνου κατὰ Θεὸν πολιτείας καταβοῶν, ὡσπερ ἐγόγγυζεν ὁ Ἰσραὴλ ἐν τῇ ἐρήμῳ κατὰ Θεοῦ, καὶ δίκην ἔτισαν ὑπ' ὄφρων ἀπολλύμενοι. Διὸ καὶ Παῦλος· "Μηδὲ γογγύζετε, φησὶ, καθὼς τινες αὐτῶν ἐγόγγυσαν, καὶ ὑπὸ τῶν ὄφρων ἀπώλοντο." Τὸ δὲ ὑπερβάλλον φῶς τῷ φεύγοντι ταῦτα, καὶ τάναντία ποιοῦντι δηλῶν, μεσημβρία τοῦτο παρείκασεν. Καὶ τὸ μέγιστον, καὶ χορηγὸν παντὸς ἀγαθοῦ, τὸ Θεὸν εἶναι διὰ παντὸς μετ' αὐτοῦ. Τινὲς δὲ τὸ τῆς χειροτονίας ῥητὸν οὕτως ἐκθέμενοι· Ἐὰν ἀφέλης ἀπὸ σοῦ σύνδεσμον ἐκτείνοντα δάκτυλον, καὶ λαλοῦντα ἀνωφελές, ἐπήγαγον· Λαῶ γὰρ σωτήριον ἢ τῶν πονηρῶν ἀνθρώπων ἀφαίρεσις. Σύνδεσμός εἰσιν οὐκ ἔωντες εὐδοεῖν τὸ κοινόν. Εἶτα ψυχῆς τροφήν ἐπαγγέλλεται μέχρι λιπασμοῦ τῶν ταύτης ὀστών, οὕτω τῶν ψυχικῶν λεγομένων δυνάμεων. Αὗται γὰρ ὑπὸ τῶν πνευματικῶν χαρισμάτων παιδίζονται. "Οὐ γὰρ ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐν παντὶ ῥήματι ἐκπορευομένῳ διὰ στόματος Θεοῦ," οὗ τύπος τὸ μάννα. Καθ' ἑαυτὸ γὰρ πῶς ἂν ἄρτος ἀγγέλων, ἢ καὶ ἄρτος οὐρανοῦ νοηθήσεται; Ἦς δὲ τροφῆς ἐκπεσόντος Ἰσραὴλ, τὰ ἔθνη μετέλαβε διὰ πίστεως. Διὸ φησιν· "Οἱ δουλεύοντές μοι φάγονται, ὑμεῖς δὲ πεινάσετε. Ἴδου οἱ δουλεύοντές μοι πίνονται· ὑμεῖς δὲ διψήσετε." Ἐσχημάτισται δὲ ὁ περὶ τῶν ὀστών λόγος ἀπὸ τῶν τρυφᾶν εἰωθότων σωματικῶς. Ἔσται δέ σοι, φησὶ, καὶ πηγὴ ὕδατος ζῶντος, καὶ κῆπος ἀειθαλῆς ταῖς ἐξ ἀγίου Πνεύματος φυτεῖαις καρποφορῶν. Καὶ ἡ Ἐκκλησία δὲ κῆπος γέγονε Χριστοῦ λέγουσα· "Καταβήτω ἀδελφιδός μου εἰς κῆπον αὐτοῦ, καὶ φαγέτω καρπὸν ἀκροδρύων αὐτοῦ." Ἦν δὲ καὶ πηγὴ, ἣν μὴ ἐξέλιπεν ὕδωρ. Ὡς γὰρ ἀπὸ πηγῆς ἀεναίου τὰς διδασκαλίας προφέρουσιν οἱ θεῖοι μυσταγωγοί. "Τοῦ γὰρ πιστεύοντος, φησὶ, ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας ρεύσουσιν ὕδατος ζωῆς." Καὶ πρὸς τὴν Σαμαρεῖτιν τὰ ὅμοια. Καὶ τὰ ὅσα δέ σου, φησὶν, ὡς βοτάνη, ἀνατελεῖ, καὶ πιανθήσονται, καὶ κληρονομήσουσι γενεὰς γενεῶν. Δι' ὧν ἔοικε δηλοῦν τὴν ἀνάστασιν τῶν σωμάτων, ἀνισταμένων οἷά τις πόα, νεκρὰ μὲν ἐν χειμῶνι, ἀναθήλασα δὲ πάλιν ἐν ἔαρι. Πῶς δὲ ἀνίσταται; τῇ ζωοποιῶ δηλονότι 2596 χάριτι παινόμενα. Ὡς γὰρ Δαβὶδ φησιν· "Ἐξαποστελεῖς τὸ Πνεῦμά σου καὶ κτισθήσονται, καὶ ἀνακαινεῖς τὸ πρόσωπον τῆς γῆς" τοῦτ' ἔστιν τῶν ἐπὶ γῆς, ὅτε καὶ γενεὰς γενεῶν ἐν ἀπεράντῳ κληρονομοῦμεν ζωῆς θανάτου πάντη καὶ φθορᾶς ἀνηρημένων. Εἴρηνται δὲ καὶ ὅσα αἱ ψυχικαὶ δυνάμεις, ὡς τό· "Θεὸς διεσκόρπισεν ὅσα ἀνθρωπαρέσκων." Οὐ γὰρ τὰ τοῦ σώματος ὅσα, τὰς δὲ τῆς ψυχῆς δυνάμεις συνθραύει, πρὸς τὸ μηδὲν εἰς ἀρετὴν κατορθοῦν. "Στεφανοῦται γὰρ οὐδεὶς, ἐὰν μὴ νομίμως ἀθλήσῃ." Οἱ δὲ, πρὸς ἀνθρώπων ἐπαίνους κεχήνασιν, οὐ δόξαν Θεοῦ. Τοιοῦτον καὶ τό· "Ὅτι ἐσίγησα ἐπαλαιώθη τὰ ὅσα μου ἀπὸ τοῦ κράζειν με ὅλην τὴν ἡμέραν." Σιγήσαντος γὰρ μου ἀπὸ τοῦ δόξαν ἄγειν καὶ προσεύχεσθαι, καὶ πεσόντος εἰς ἀνθρωπίνην μικροψυχίαν, ἐπαλαιώθη τὰ ὅσα μου. Τοῦτ' ἔστιν ἐσαθρώθησαν αἱ δυνάμεις αἱ ψυχικαί. Αὗται τοίνυν ἐκ ῥαθυμίας ἐσθ' ὅτε παραλυθεῖσαι βραχὺ, πάλιν ὡς βοτάνη ἀνατελοῦσι παρακλήσει πνευματικῆς, καὶ κληρονόμοι τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν γενησόμεθα. Καὶ τὰ πάλαι δὲ τῆς ψυχῆς ἔρημα οἰκοδομηθήσεται ἐν σοὶ, διὰ μαθημάτων καὶ λόγων θεῶν ἀναπληρούμενα. Σαυτὸν γὰρ οἰκοδομήσεις διδασκαλίαις ἐνθέοις ἐπὶ τὸ δέον αἰ σου συναρμόττων τοὺς λογισμούς. Περιφράξεις δέ σου καὶ τὴν ψυχὴν, ἀπὸ τῶν ἕξωθεν ὀχληρῶν Χριστῷ καθάπερ τείχει περιφρουρούμενος. Ὡς ἐπὶ πόλεως γὰρ ἐρήμου καὶ ἀτειχίστου ποιεῖται τὸν λόγον. Ἀρμόττει δὲ καὶ πρὸς τὴν ἐκάστου ψυχὴν καὶ πρὸς τὸν λαὸν πάντα, ὀστών νοουμένων τῶν ἐν αὐτῷ δυνατῶν, καὶ τὸ σῶμα πᾶν ἀνεχόντων, ἐφ' οὗ λέγοντο ἔρημοι αἰώνιοι, τὰ ἐκ μακροῦ χρόνου δι' ἁμαρτίαν ἔρημα γεγονότα. Θεμέλια δὲ αὐτοῦ κατὰ τὴν ἀποστολικὴν νοήσεις γραφὴν λέγουσαν. "Ἐποικοδομηθέντες ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῶν ἀποστόλων καὶ προφητῶν." Κληθήσῃ δὲ καὶ οἰκοδόμος φραγμῶν. Κατὰ δὲ τὸν Σύμμαχον, κληθήσῃ τειχιζὼν διακοπήν. Καὶ ταῦτα δὲ Παῦλος ὁ θεῖος

διασαφει λέγων· "Ὡς σοφῶς ἀρχιτέκτων θεμέλιον ἔθηκα." Φραγμούς δὲ οἰκοδομεῖ ὁ τὰ ἐκκλησιαστικά δόγματα περιτειχίζων διαλεκτικαῖς ἀποδείξεσιν, ἵνα μὴ καθάπερ ἔρημον κῆπον οἱ θέλοντες διοδεύοιεν. Τοῦτο γὰρ καὶ ῥαθυμοῦσα πάσχει ψυχὴ παντὸς ἐναντίου διοδεύοντος αὐτὴν λογισμοῦ τε καὶ δαίμονος, ἕως ἑαυτὴν τῷ φόβῳ τοῦ Θεοῦ περιφράζειεν. Ὁ δὲ τὰ δοκοῦντα προσκόμματα ἐκ τῶν θείων ἀναγνωσμάτων περιαιρῶν διὰ σαφηνείας, οὗτος ὁ τοὺς ἀνὰ μέσον τῶν τρίβων λίθους περιαιρῶν. Βούλεται δὲ μετὰ τῶν εἰρημένων φυλάττεσθαι καὶ τὰ Σάββατα, ὡς μὴ μέθαις καὶ κρεπάλαις σχολὰ 2597 ζειν, ἀγιασμῶ δὲ καὶ καθαρότητι, καὶ διὰ τούτων ἀγιάζεσθαι τὴν ἡμέραν διὰ τῆς κατὰ Θεὸν σχολῆς τρυφερὰν γινομένην καὶ ἄλυπον. Καὶ δεῖ μὴ μέχρι τοῦ κινήσαι πόδα, ἢ μολῦναι τὰ χεῖλη, πρὸς ἑτέροις γίνεσθαι πράγμασι τῇ θείᾳ Γραφῇ προσανέχοντας. Ὁ δὲ θεῖος Ἀπόστολος τοῦ νόμου τὴν σκιὰν παρωθούμενος, περιτομὴν πνευματικὴν καὶ Σαββατισμὸν ὑποτίθεται λέγων· "Ἄλλὰ περιτομὴ καρδίας οὐ γράμματι, ἀλλὰ πνεύματι." Καὶ πάλιν· "Ἄρα ἀπολείπεται Σαββατισμὸς τῷ λαῷ τοῦ Κυρίου." Ὁ γὰρ εἰσελθὼν εἰς τὴν κατάπαυσιν αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς κατέπαυσεν ἀπὸ τῶν ἔργων αὐτοῦ, ὡς περ ἀπὸ τῶν ἰδίων ὁ Θεός. Σαββατισμὸς ἄρα κατὰ Θεὸν τὸ παύσασθαι τῶν ἰδίων ἔργων καὶ θελημάτων. Ὁ καὶ ἡ παροῦσα προφητεία φησί. Λέγει δὲ καὶ Παῦλος· "Βλέπω δὲ ἕτερον νόμον ἀντιστρατευόμενον τῷ νόμῳ τοῦ νοός μου." Κατὰ τοῦτον οὖν ἔστι τὰ θελήματα, πρὸς ἃ ἐπιρρέπῳς ἔχοντες, περικόπτειν ὀφείλομεν. Οὕτω γὰρ ἐπιτελέσομεν Σάββατα τρυφερὰ μηδὲν ἔχοντα τῶν ἀπὸ γνώμης σκληρᾶς καὶ ἀντιτεινούσης Θεῶ, κατὰ τὸ, "Καὶ ἐσκληρύνθη ἡ καρδιά Φαραῶ." Οὕτως ἔλεγε τῷ Ἰσραὴλ ὁ Θεός· "Γινώσκω ὅτι σκληρὸς εἶ, καὶ νεῦρον σιδηροῦν ὁ τράχηλός σου, καὶ τὸ μέτωπόν σου χαλκοῦν." Βούλεται δὲ νῦν ἡμᾶς γλώττης καὶ θυμοῦ περιγίνεσθαι· "Εἴτις γὰρ ἐν λόγῳ οὐ πταίει, οὗτος τέλειος ἀνὴρ, δυνατὸς χαλιναγωγῆσαι καὶ ὄλον τὸ σῶμα." Καὶ πάλιν· "Ἀνὴρ θυμώδης οὐκ εὐσχήμων." Καὶ, "Ὀργὴ γὰρ ἀνδρὸς δικαιοσύνην Θεοῦ οὐκ ἐργάζεται." Τοιοῦτους εἶναι τοὺς σαββατίζοντας βούλεται, καὶ τοὺς νηστείαν καλοῦντας δεκτὴν. Οὕτω γὰρ ἔση, φησί, πεποιθῶς, οὐκ ἐπὶ σαθρῷ τινι καὶ προσκαίρῳ πράγματι, ἀλλ' ἐπὶ τῷ πάντων Θεῶ παρῶν εἰς τὸν ἐπίλοιπον βίον, ὡς ἔχων ἀψευδεῖς αὐτοῦ τὰς ἐπαγγελίας, ἐν αἷς ἔστι καὶ τὸ ἐπὶ τινα γῆν ἀπὸ τῆς ἐνταῦθα διατριβῆς ἀναβιβασθῆναι τευζόμενον ἐκείνων· "Ἄ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε, καὶ οὐς οὐκ ἤκουσεν, καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη," καὶ ἀπολαύσοντα τῆς ἐπηγγελμένης, τοῖς πατράσι τροφῆς πνευματικῆς ἐν τῇ ἄνω κειμένης πόλει, περὶ ἧς ὁ Παῦλος φησιν· "Οἱ γὰρ τοιαῦτα λέγοντες, ἐμφανίζουσιν ὅτι πατρίδα ζητοῦσιν." Καὶ εἰ μὲν ἐκείνην ἐζήτουν ἀφ' ἧς ἐξῆλθον, εἶχον ἂν καιρὸν ἀνακάμψαι. Νῦν δὲ κρείττονος ὀρέγονται, τοῦτ' ἔστιν ἐπουρανίου. Ὅτι δὲ πάντως ἔσται ταῦτα, Θεὸς, φησὶν, ἔστιν ὁ φθειγᾶμενος. Ἄλλὰ πῶς ὡς μήπω τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας λαχόντων, εἰς ἣν αὐτοὺς εἰσήγαγεν Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ, νῦν δίδωσιν ἐπαγγελίαν εἰσάξειν αὐτούς; Δῆλον οὖν ὡς περὶ τῆς τῶν πραέων φησίν. Τινὲς δὲ τὴν ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας ἀνοδὸν φασιν αὐτοῖς ἐπαγγέλλεσθαι. Οἱ καὶ τὰ ἀνωτέρω σωματικῶς ἐξηγήσαντο περὶ τοῦ πιανθῆναι τὰ ὄστα, καὶ παραβάλλεσθαι κήπῳ πολυύδρῳ, καὶ πηγῇ μὴ ὑστερουμένη ὕδατος. Καὶ ὅτι τὰ ἔρημα τῆς πόλεως ἀνοικοδομηθήσεται, καὶ ἐπιπολὺ ταῦτα 2600 στήσεται. Μένει δὲ καὶ ἀπόρθητος μηκέτι δίοδος ἔσομένη τῶν ἄλλοφύλων. Φρουρηθήσεται γὰρ ὑπὸ Θεοῦ, μεταβαλόντων ὑμῶν πρὸς ἀρετὴν. Ἐκάστου γὰρ ἀνδρὸς φρουρὰ, τὸ ἐντυποῦσθαι παρὰ Θεῶ, καὶ φυλάττειν τὰ νόμιμα, καὶ τὰ Σάββατα, ἃ πλημμελοῦσιν οἱ μὴ φυλάττοντες. Οὗτοι γὰρ ἐξιόντες τῆς πόλεως, ὡς ἄδειαν λαβόντες τοῦ ἀμαρτάνειν, παραβαίνουσι· δέον τοὺς σαββατίζοντας πανταχοῦ τοῦτο ποιεῖν, καὶ τὰ ἐξῆς. ΚΕΦΑΛ. ΝΘ'. α'ιη'. 9Μὴ οὐκ ἰσχύει ἡ χεὶρ Κυρίου τοῦ σῶσαι; ἢ ἐβάρυνε τὸ οὖς αὐτοῦ τοῦ μὴ εἰσακοῦσαι; ἀλλὰ τὰ ἀμαρτήματα ὑμῶν διιστῶσιν ἀνὰ μέσον ὑμῶν, καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ Θεοῦ. Καὶ διὰ τὰς ἀμαρτίας ὑμῶν

ἀπέστρεψε τὸ πρόσωπον ἀφ' ὑμῶν, τοῦ μὴ ἐλεῆσαι. Αἱ γὰρ χεῖρες ὑμῶν μεμολυσμέναι αἵματι, καὶ οἱ δάκτυλοι ὑμῶν ἐν ἀμαρτίαισιν, κ.τ.λ. Διελόμενος τὰ πρακτέα, καὶ τοῖς κατορθοῦσιν ἐπαγγελάμενος ἀγαθὰ, τοῖς δὲ μὴ πειθομένοις, τιμωρίας· νῦν, ὡς ἀπειθήσασι καὶ περιπεπτωκόσι διὰ τοῦτο κακοῖς, προσάγει τὸν ἔλεγχον. Καὶ ἐπειδὴ πολέμου περιστάντος ἔλεγον, Ἐνηστεύσαμεν, καὶ οὐκ εἶδες, ὁ προφήτης ἐκ πολλῆς αὐτοὺς διελέγχει φιλοθεΐας, δυνατὸν εἰς σωτηρίαν δεικνὺς τὸν Θεὸν, κεκωλύσθαι δὲ μέσοις παρεμπεπτωκόσι τοῖς αὐτῶν πλημμελήμασιν, ὡς μὴ συγχωρεῖν τὴν εἰς αὐτοὺς ἐπικουρίαν διέρχεσθαι. Οὔτε γὰρ ἀσθενής ἐστίν, οὔθ' ὡσπερ ἐκ γήρους, δυσήκοος. Κακοὺς δὲ σώζειν οὔτε δίκαιον, οὔτε τοῖς σωζομένοις λυσιτελές. Διὰ δὲ τὸ τειχίζειν εἰρήσθαι τὰς ἀμαρτίας, ὁ Σωτὴρ διὰ τῆς ἀφέσεως τούτων τὸ μεσότοιχον, τοῦ φραγμοῦ λῦσαι λέγεται. Ἀποστρέφει δὲ τὸ πρόσωπον ἀπὸ τῶν ἀμαρτιῶν, δυσειδεῖς ὡσπερ καὶ δυσώδεις οὐ φέρων ἰδεῖν. Ἐντεῦθεν δὲ δήλον, ὅτι οὗς τὸ δίκαιον ἀκοῦον, ἄδικον δὲ μὴ, δικαιοσύνη Θεοῦ ἐστίν, οὐ σωματικὸν οὖς, αἰτιασάμενος δὲ καθόλου τὰς ἀμαρτίας, κατ' εἶδος αὐτὰς ἐπεξέρχεται, καὶ μαιφονίαν αἰτιᾶται, καὶ καταλαλιὰν, οὐδαμοῦ δὲ νῦν εἰδωλολατρείαν. Ἀπέκτειναν γὰρ τοὺς προφήτας, καὶ τοὺς δικαίους ἐσυκοφάντησαν. Ἔφη γ' οὖν Ἱερεμίας· "Ἡ ἰσχὺς μου ἐξέλιπεν ἐκ τῶν καταρωμένων με." Καὶ ὁ παρὼν δὲ προφήτης ἔφασκε· "Ἴδετε ὡς ὁ δίκαιος αἴρεται," καὶ τὰ ἐπὶ τούτῳ. Ἀφ' ὧν, ὡς ἐξ ἐλάττονος κακῶν μελέτης ἐπὶ τὸν φόνον τοῦ Σωτῆρος ἀνέδραμον, ὃν ἔοικε μάλιστα διὰ τῶν παρόντων ὁ προφήτης δηλοῦν. Εἰ γὰρ καὶ μὴν τὸ χεῖρες τοῦ Σωτῆρος, γεγονάσιν ἄλλ' οὖν αἴτιοι, καὶ τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐπ' αὐτοὺς ἐβόων, καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα αὐτῶν. Καὶ κακῶς δὲ λέγοντες οὐκ ἐπαύοντο ἀνασεῖν τὰ πλήθη, καὶ δαιμονᾶν, καὶ Σαμαρείτην ἐκ πορνείας 2601 τε εἶναι, καὶ ἐν Βεελζεβούλ ἐκβάλλειν τὰ δαιμόνια κατατιώμενοι. Διό φησιν· Οὐδεὶς λαλεῖ δίκαια, οὐδὲ ἔστι κρίσις ἀληθινή· καὶ ἄλλως αὐτοὺς ὡς ψευδεῖς καὶ ἀδίκους κριτὰς κατατιώμενος. Εἶτα, ἐπειδήπερ ἑαυτοὺς ἐξαπατῶντες ἕτερον προσδοκῶσι Χριστὸν, ἀνθρώπινά τινα περὶ αὐτοῦ μυθολογοῦντες, ἐπιλέγει· Πεποίθασιν ἐπὶ ματαίοις, καὶ λαλοῦσι κενά. Διὸ Παῦλος ἀποτρέπει μὴ προσέχειν Ἰουδαίκοις μύθοις, καὶ ἐντολαῖς ἀνθρώπων ἀποστρεφομένων τὴν ἀλήθειαν. Ἦσαν δὲ καὶ ἄλλως μάταιοι, καὶ ἐλάλουν ἀλλήλοις κενά· "Οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος· δεῦτε, κτείνωμεν αὐτὸν, καὶ σχῶμεν αὐτοῦ τὴν κληρονομίαν." Οἵτινες ἐξ οἰκείων λογισμῶν κατ' αὐτοῦ βλασφήμους λόγους συρράπτοντες, κύουσι πόνον, καὶ τίκτουσιν ἀνομίαν, οὐκ εἰδότες λέγειν· "Ἐκ τοῦ φόβου σου, Κύριε, ἐν γαστρὶ ἐλάβομεν, καὶ ὠδίνησαμεν, καὶ ἐτέκομεν Πνεῦμα σωτηρίας;" τοιαῦτα δὲ κύουσιν, ὅποια καὶ δι' ἑτέρου λέλεκται· "Ἴδου ὠδίνησεν ἀδικίαν. Συνέλαβε πόνον, καὶ ἔτεκεν ἀνομίαν," καὶ τὰ ἐπὶ τούτοις. Ἔθος δὲ τῆ Γραφῆς πόνον τὸν φθόνον καλεῖν. Πόνος γὰρ ἐστὶ τοῖς αὐτὸν νοσοῦσιν, ἐκτῆκων αὐτοῦς. Ὤδίνησαν οὖν τὸν κατὰ Χριστοῦ φθόνον, καὶ τὴν κατ' αὐτοῦ μαιφονίαν ἀπέτεκον· ἐπεὶ καὶ ἐν συλλόγοις ἔλεγον· "Τί ποιοῦμεν, ὅτι οὗτος ὁ ἄνθρωπος πολλὰ ποιεῖ σημεῖα;" Ὁ δὲ Καϊάφας, "Συμφέρει ἡμῖν, ἔφη, ἵνα εἷς ἄνθρωπος ἀποθάνῃ, καὶ μὴ ὅλον τὸ ἔθνος ἀπόληται." Εἷη δ' ἂν τοιαῦτα καὶ ὅσα πονηρά τις ἐκ τῆς ἰδίας ἐρεύγεται καρδίας δόγματα. Οἱ δὲ τοιοῦτοι καὶ ὡὰ ἀσπίδων ἔρρηξαν, τῶν ἀντικειμένων δυνάμεων τὰ σπέρματα ἐν ἑαυτοῖς κυήσαντες. Διὸ τοῖς τῆς κακίας αὐτῶν ἐκγόνοις ἐλέγετο· "Ὅφεις, γεννήματα ἐχιδνῶν." Ἀναλόγως δὲ τῷ σπόρῳ τῷ θείῳ τὸν τῶν ἀντικειμένων δυνάμεων σπόρον ὡὰ ὠνόμασε, διὰ τοῦ ἐρπυστικοῦ γένους παράδειγμα. Ἀσπίδες γὰρ καὶ ὄφεις καὶ τὰ τοιαῦτα τῶν ὠτοκοκύντων ἐστίν. Ἐπειδὴ δὲ μετὰ τοσαύτην κακίαν, τὴν μελέτην καὶ διδασκαλίαν τῶν θείων Γραφῶν ἐπαγγελλόμενοι, πρὸς μυθώδεις γρασολογίας ἐκπίπτουσι καὶ ἀνθρώπων ἐντάλματα, παρέβαλεν ἀράχνης ἰστῶ, τὸ σαθρὸν καὶ ἄτιμον τῆς αὐτῶν ἐκδοχῆς τε καὶ παραδόσεως. Μήποτε δὲ καὶ τὰς κατὰ Χριστοῦ συκοφαντίας οὕτω καλεῖ; δόλους γὰρ πλέκοντες, ὦντο μὲν τὴν ἀπὸ τῶν ἰδίων

ἐπιχειρημάτων πλουτῆσαι σκέπην, καὶ λυσιτελές τι θηρᾶν. Οὐδὲν δὲ ὤνησαν γυμνοὶ τῆς ἄνωθεν γενόμενοι σκέπης. Καὶ ὁ μέλλων, φησὶ, τῶν ὠν αὐτῶν φαγεῖν, συντρίψας οὖριον εὖρεν. Αὐτῶν λέγει, περὶ ὧν ἔφη τό· Ὡὰ ἀσπίδων ἔρρηξαν. Οἱ μὲν οὖν ἐν κακίᾳ τέλειοι, διαρρήξαντες τὰ τελεσφορηθέντα εἰς 2604 ἑαυτοὺς ὑπεδέξαντο. Οἱ δὲ ἀτελέστεροι, πρὶν τελεσφορηθῆναι τούτων ἐμφαγόντες ἀπόλλυνται. Διὸ ἐξέδωκαν οἱ λοιποὶ, Ὅ ἐσθίων ἐκ τῶν ὠν αὐτῶν ἀποθανεῖται. Ὁ δὲ συνετὸς, καὶ ἀνατρέπειν ἐλέγχω ταῦτα δυνάμενος, τὸ ἐν αὐτοῖς ἐξεῦρεν ἀνεμιαῖον, καὶ οὖριον, καὶ δυσῶδες, καὶ τὸν ἐν αὐτοῖς ἐγκρυσπτόμενον καὶ ἐκ μόνου φθοροποιὸν τοῦ βλέμματος βασιλίσκον. Κατὰ δὲ τὸν Ἀκύλαν· Καὶ τὸ θαλφθὲν ἐσχίσθη ἔχιδνα. Κατὰ δὲ Σύμμαχον· Τὸ δὲ συνεστραμμένον ἀπορράγεν ἔσται ἀσπίς· κατὰ δὲ Θεοδοτίωνα· Τὸ θαλφθὲν ἐρράγη ἀσπίς. Οὕτω τοῖς Ἰουδαίοις τὸ κατὰ Χριστοῦ μελετηθὲν, ἀνόνητον γέγονεν, ὡς τοῖς τοιοῦτο κλῶσιν ὠν, μᾶλλον δὲ καὶ παντὸς ὀλέθρου πρόξενον. Φασὶ δὲ τινες ὡς τὸ ἐσθίειν ἀπὸ ὠν, ὧν τίκτουσιν οἱ ἀμαρτωλοὶ, τὸ πείθεσθαι λόγοις αὐτῶν· ὡς ὁ Ἄβελ τῷ λόγῳ Κάιν, ἐξ οὗ θάνατος. Εἰς τοῦτο γὰρ τοῦργον ὁ λόγος αὐτῶν καταντᾶ· ὁ δηλοῖ, καὶ τὸ θαλφθὲν ἐσχίσθη ἔχιδνα. Εἰπὼν δὲ, Ἰστὸν ἐχίδνης ὑφαίνουσι, πλατύτερον τὸν περὶ τούτου λόγον ἐκτίθεται φάσκων· Οἷς τις αὐτῶν οὐκ ἔσται εἰς ἰμάτιον. Συνετίθεσαν γὰρ, ὡς εἴρηται, διδασκαλίας, ἐντάλματα ἀνθρώπων, τοῦ νόμου καταφρονήσαντες. Διὸ φησιν, Οὐκ ἔσται εἰς ἰμάτιον. Τοῦτ' ἔστι, φασὶ τινες, οὐκ οἶσει κόσμον αὐτοῖς ἃ πράττουσιν, ὡς οὐδὲ τῷ Ἀδὰμ ἦνεγκε κόσμον τοῦ σώματος τὸ ἄνευ Θεοῦ πραχθέν. Εἶτα ἐρμηνεύει τίς ὁ ἰστός. Τὰ γὰρ ἔργα αὐτῶν ἔργα ἀνομίας. Ὅτι οἱ διὰ λόγων θείων πνευματικοῖς πνευματικὰ συγκρίνοντες, χιτῶνα θεῖον ὑφαίνουσιν. Οἱ δὲ εἰς ἄχρηστον ταῖς Ἰουδαϊκαῖς μυθολογίαις κατατρίβονται, συντιθέντες ἰστὸν ὡσπερ ἀράχνης ἐπὶ θήρα τῶν ἀπλουστέρων. Κατὰ λεπτόν δὲ διηγεῖται τὰ κατ' αὐτοῦς, τὸ δίκαιον ἐπιδεικνύς τῆς τούτων ἀποβολῆς. Οἱ δὲ πόδες αὐτῶν εἰς κακίαν τρέχουσιν· ἐπεὶ καὶ τὰ σωματικὰ μέλη κινήσεως ἐπιτηδειότητα λαμβάνει πρὸς ὃ συνεθίζεται. Ταχεινοὶ ἐκκέαι αἷμα ἀναίτιον. Οἱ λοιποὶ γὰρ οὕτως ἐξέδωκαν. Ἐντεῦθεν οὖν ἐπὶ τὸ ὄντως ἀναίτιον αἷμα προῆλθον. Ὡς Ἰούδας ἀπὸ τῆς αἰσχροκερδίας, ἐπὶ τὴν χειρίστην αἰσχροκερδίαν διὰ μελέτης προσήχθη. Καὶ ὁδὸν δὲ εἰρήνης οὐκ ἔγνωσαν. Διὸ καὶ ὁ Σωτὴρ ἀπεκλεύσατο τὴν Ἱερουσαλήμ εἰπὼν· "Εἰ ἦδεις καὶ γε σὺ τὰ πρὸς εἰρήνην σου, ὅτι ἤξουσιν ἡμέραι ἐπὶ σοί, καὶ περιβαλοῦσίν σοι οἱ ἐχθροὶ σου χάρακα, καὶ κυκλώσουσί σε, καὶ τὰ τέκνα σου ἐδαφιοῦσιν." Ἄλλ' οὐδὲ κρίσις ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν, ἀκρισία δὲ πᾶσα καὶ ἀδικία. Καὶ τὴν διὰ Μωσέως δὲ Δαβὶδ οὕτως ἐκάλεσεν ἐντολήν· "Κρίσιν καὶ δικαιοσύνην ἐν Ἰακώβ σὺ ἐποίησας." Ἄλλὰ καὶ αἱ τρίβοι αὐτῶν διεστραμμέναι. Διαστροφή γὰρ τοῦ ὀρθοῦ τὸ κακόν. Καὶ οὐκ οἶδασιν εἰρήνην. Οὐ γὰρ προσεδέξαντο τῆς εἰρήνης τὸν πρύτανιν, περὶ οὗ 2605 τὸ, "Αὐτὸς γὰρ ἔστιν ἡ εἰρήνη ἡμῶν." Καὶ ὅς φησιν· "Εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν." Διὰ ταῦτα δὲ πάντα φησὶν· Ἀπέστη ἡ κρίσις αὐτῶν. Περὶ ἧς ἔλεγεν· "Ἴδου ὁ παῖς μου ὃν ἠρέτισα· ὁ ἀγαπητὸς μου, εἰς ὃν εὐδόκησεν ἡ ψυχὴ μου, κρίσιν τοῖς ἔθνεσιν ἐξοίσει." Αὕτη τοίνυν ἡ τοῖς ἔθνεσι δοθεῖσα κρίσις ἀπέστη ἐξ αὐτῶν, καὶ ἡ τούτοις δοθεῖσα δικαιοσύνη διὰ τῆς σωτηρίου χάριτος. Καὶ ἄλλως ἔσχεν ἡ ἀδικία χώραν κατ' αὐτῶν, ὥστε ἀπὸ ἀσεβῶν ἀθῆναι· οἷον, ὑπὸ Ἀσσυρίων. Ὑπομεινάντων αὐτῶν φῶς ἐγένετο αὐτοῖς σκότος. Περὶ μόνην γὰρ τὴν λέξιν ἀσχολούμενοι τῆς Γραφῆς, ὡσπερ τινὰ τοῖχον ἐοικασί ψηλαφᾶν. Διὸ λέξει ψηλαφήσουσιν, ὡς τυφλοὶ τοῖχον. Καὶ πάλιν· Πεσοῦνται ἐν μεσημβρία, ὡς ἐν μεσονυκτίῳ, καὶ ὡς ἀποθνήσκοντες. Κατὰ γὰρ τὸν καιρὸν τοῦ τῶν ἐθνῶν μεσημβρινοῦ φωτὸς ταῖς εὐαγγελικαῖς ἀυγαῖς τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ καταλαμπομένης, ὡς ἂν τὰ πρὸς θάνατον ἡμαρτηκότες μόνον πεπτῶκασιν, καὶ ὡς ἐν μεσονυκτίῳ διάγουσι. Τοιοῦτους τῶν εἰρημένων ἔργων ἐσχήκασιν τοὺς καρπούς. Προσεδόκων μὲν γὰρ τὸν παρὰ Χριστοῦ φωτισμὸν, προφητῶν βοῶντων· "Φωτίζου

φωτίζου, Ἱερουσαλήμ. Ἦκει γάρ σου τὸ φῶς, καὶ ἡ δόξα Κυρίου ἐπὶ σὲ ἀνατέταλκεν." Ἄλλ' οὐ προσεδέξαντο τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, ἐκόντες δὲ γεγόνασι τυφλοὶ καὶ τυφλῶν ὀδηγοί, καθά φησιν ὁ Σωτὴρ. Οὐ γὰρ ὑπήκουσαν λέγοντι· "Ὡς τὸ φῶς ἔχετε, περιπατεῖτε ἐν τῷ φωτὶ, ἵνα μὴ σκοτία ὑμᾶς καταλάβῃ." Τὸ δὲ, πορεύονται ὡς ἄρκτος ἅμα καὶ περιστέρα· οὐχ οἱ μὲν κατὰ ταύτην, οἱ δὲ κατ' ἐκείνην· οἱ αὐτοὶ δὲ κατ' ἄμφω. Οἱ γὰρ στεναγμοὶ αὐτῶν οὐκ ἐπὶ μετανοίᾳ ὧν ἐξέχεαν αἱμάτων εἵνεκα, τὴν αἰσθητὴν δὲ κλαίοντες Ἱερουσαλήμ. Εἰκότως θηρίῳ ἀγρίῳ παρεβλήθησαν. Καὶ ὡς εἴρηται πάλιν ἐν ἄλλοις, γέγονασιν ὡς ἄρκτος ἀτεκνουμένη. Φασὶ γὰρ τὰς ἄρκτους δεινῶς φέρειν τὴν τῶν σκύμων ἀποβολὴν, καὶ σὺν ὀδύρμῳ μαινομένας περινοστεῖν ἐπιπηδῶσας τοῖς ἐντυγχάνουσιν. Ἄρκτος μὲν οὖν ὠνομάσθησαν, ἐπεὶ καὶ αὐτοὶ ἀνθρώπους ἔφαγον, μαιφονοῦντες τοὺς προφήτας. Ἡ τεκνωμένη δὲ, διὰ τὸ ἀγριώτερον, καὶ διὰ τὴν τῶν αὐτῶν ἀπώλειαν τέκνων. Αἱ δὲ περιστραὶ γοερὰν ἀφιάσι φωνὴν συνεχέστατα, ὅποιοι γέγονασιν οὗτοι τὴν ἑαυτῶν ἀποδουρόμενοι πόλιν. Εἴρηται γὰρ, ὅτι ἔσονται ἐπὶ τῶν ὁρέων ὡς περιστραὶ μελετητικαί. Νοητέον δὲ καὶ οὕτως· Πορεύονται ἐν ἀγριότητι νοῦ συνεζευγμένης ἀσυνεσίας. Φησὶ γὰρ τις προφήτης· "Καὶ ἦν Ἐφραΐμ περιστέρα ἄνους, οὐκ ἔχουσα καρδίαν." Οὐ γὰρ ἔστιν ἐν αὐτοῖς ἢ παρὰ Χριστοῦ σύνεσις καὶ πραότης. Περὶ ὧν Ἱερεμίας φησὶν· "Ἐμωράνθη πᾶς ἄνθρωπος ἀπὸ γνώσεως." 2608 Καὶ πάλιν· "Σοφία τίς ἔστιν ἐν αὐτοῖς, ὅτι τὸν λόγον Κυρίου ἀπεδοκίμασαν;" ἢ ὡς ἄρκτος καὶ περιστέρα· τοῦτ' ἔστι θρασεῖς κατὰ τῶν ἀσθενεστέρων, καὶ δειλοὶ πρὸς τοὺς ἰσχυροτέρους. Σύμμαχος δὲ καὶ Θεοδοτίων ἐξέδωκαν· Ὡς περιστέρα μελέτη μελετήσομεν. Ὁ δὲ Ἀκύλας· Ὡς περιστραὶ φθογγὴ φθεγξόμεθα. Εἰσέτι γὰρ καὶ νῦν πειρῶνται μελετᾶν τὰς Γραφὰς, καὶ ἐκμανθάνειν, ψιλῆ φωνῆ περιάδοντες, ὡς μηδὲν διαφέρειν ἀλογίστου περιστραῖς ἀναρθρον ἀποδιδούσης φωνῆν. Καὶ τοῦτο δὲ τὸ ῥητόν, καὶ τὰ ἐξῆς, ἀπὸ προσώπου τοῦ κατηγορουμένου λαοῦ ἐξέδωκαν οἱ λοιποὶ. Ἐπιφέρει γοῦν Σύμμαχος· Διὰ τοῦτο μακρὰν ἐγένετο κρίσις ἀφ' ἡμῶν, καὶ οὐ καταλήψεται ἡμᾶς δικαιοσύνη. Προσδοκήσωμεν εἰς φῶς, καὶ ἰδοὺ σκότος, καὶ τὰ ἐξῆς. Καὶ οἱ Ἐβδομήκοντα δὲ τὰ ἐπαγόμενα τῷ προσώπῳ τοῦ λαοῦ περιέθηκαν· Ἀνεμίναμεν κρίσιν, καὶ οὐκ ἔστι σωτηρία. Ὡς ἂν τοῦ προφήτου διδάσκοντος αὐτοὺς ἐξομολογεῖσθαι τῷ Θεῷ τὰς ἑαυτῶν ἀμαρτίας, καὶ κατηγορεῖν ἑαυτῶν ἐπὶ μετανοίᾳ. Τινὲς δὲ φασιν, ὡς ἐπειδὴν οἱ προφήται μνησθῶσι τῆς ἀποβολῆς τοῦ λαοῦ τῆς μετὰ τὴν εἰς Χριστὸν ἀσέβειαν, μέμνηνται χρησίμως καὶ τῆς ἐπ' ἐσχάτων ἀνακλήσεως τῆς ἐν Χριστῷ διὰ πίστεως, διὸ καὶ νῦν μετανοοῦντων εἰσήγαγε πρόσωπον· Ἀνεμίναμεν κρίσιν, καὶ οὐκ ἔστιν, κρίσιν λεγόντων τὴν διὰ πίστεως δοθεῖσαν τοῖς ἔθνεσιν, ἢν προσδοκήσαντες οὐκ ἔσχον. Τὸ δὲ αἴτιον, Πολλὴ γὰρ ἡμῶν ἡ ἀνομία, φασίν. Οὐ γὰρ ἐδεξάμεθα τὸν διὰ πίστεως ἐξαλείφοντα ἀμαρτίας, ὃς αὐτοῖς ἔλεγεν· "Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐὰν μὴ πιστεύσητε ὅτι ἐγὼ εἰμι, ἐν ταῖς ἀμαρτίαις ὑμῶν ἀποθανεῖσθε." Καὶ τὰ κατὰ Χριστοῦ τολμηθέντα δηλοῦντες, φασίν· Ἦσεβήσαμεν, καὶ ἐψευδάμεθα. Ὁ δὲ Σύμμαχος· Ἐγνωμεν, φησίν, ἀδικεῖν καὶ ψεύδεσθαι κατὰ Κυρίου. Οἱ δὲ Ἀκύλας ἀρνήσασθαι ἐν Κυρίῳ, τὴν ἄρνησιν αὐτῶν παριστάς· Ἀλλὰ καὶ ἀπέστημεν, φασίν, ὄπισθεν τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, ἐλαλήσαμεν συκοφαντίαν. Ὁρᾶς ὡς οὐδαμοῦ αὐτῶν εἰδωλολατρείαν κατηγορεῖ, ἀλλὰ συκοφαντίας, καὶ λόγους ψευδεῖς, καὶ τὰ τοιαῦτα. Ποτὲ μὲν τὰς θεοσημείας διαβάλλοντες ἔλεγον· "Ἐν Βεελζεβούλ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια." Ἀπὸ καρδίας τε αὐτῶν ἐρευγόμενοι ψευδῆ τε καὶ ἄδικα, Σαμαρείτην καὶ δαιμονῶντα, φάγον καὶ οἰνοπότην ἐκάλουν, ἀνασεῖεν τε τοὺς ὄχλους ἔφασκον. Διὸ φασίν· Ἀπεστήσαμεν ὀπίσω τὴν κρίσιν. Οὐ γὰρ αὐτῆ, φησίν, ἡμᾶς κατέλιπεν, ἀλλ' ἡμεῖς αὐτὴν, οἶονεὶ νῶτα δόντες αὐτῇ. Αἱ δὲ φωναὶ ζητούντων εἰσὶν ἐλεθηθῆναι παρὰ Χριστοῦ, καὶ συνεχῶς ὁμολογούντων τῆς ἀληθείας τὴν ἄρνησιν, καὶ τοὺς ψευδεῖς ἑαυτῶν λο 2609 γισμούς. Τὸν δὲ λόγον εἰς ἑαυτὸν ὁ

προφήτης πάλιν ἀναλαβὼν κατηγορεῖ, δεδαπανῆσθαι λέγων, καὶ παντελῶς ἐκλιπεῖν ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν τὴν ἀλήθειαν. Ἐν δὲ ψεύδει (ταυτὸν δὲ εἰπεῖν, σκότῳ) περιπατοῦντες, πῶς ἂν εὐθείας ἔσχον ὁδοὺς, Χριστὸν τὸ φῶς ἀποστραφέντες, καὶ τὴν ἀλήθειαν; Καὶ εἶδεν Κύριος, καὶ οὐκ ἤρσεν αὐτῷ, ὅτι οὐκ ἦν κρίσις· τοῦτ' ἔστι δικαιοκρισία. Καὶ εἶδεν, καὶ οὐκ ἦν ἀνήρ· καὶ ἤδη γὰρ εἶπεν· "Ὅτι ἦλθον, καὶ οὐκ ἦν ἄνθρωπος· ἐκάλεσα καὶ οὐκ ἦν ὁ ὑπακούων." Φιλάνθρωπος γὰρ ὢν ὅλη πόλει δι' ἓνα καὶ μόνον ἀνίησι τὰ ἐγκλήματα. Διὰ γὰρ Ἱερεμίου φησὶ· "Περιδράμετε ἐν ταῖς ὁδοῖς Ἱερουσαλήμ, καὶ ζητήσατε ἐν ταῖς πλατείαις αὐτῆς, καὶ ἴδετε ἂν εὗρητε ἄνδρα· εἰ ἔστι ποιῶν πίστιν, καὶ ἀγαπῶν ἔλεος, καὶ ἴλεως ἔσομαι αὐτῇ, λέγει Κύριος." Ὑπέσχετο δὲ καὶ Σοδόμοις ἀνεῖναι εἰ σχοῖεν πέντε δικαίους. Πενταπόλεως γὰρ οὔσης, καθ' ἑκάστην ἓνα ζητεῖ. Τὸν οὖν τοὺς ἄλλους σῶσαι δυνάμενον ἐκ δικαιοπραγίας, καὶ νῦν ἐκάλεσεν ἀντιλαμβανόμενον. Μηδένα δὲ τοιοῦτον εὐρῶν, ἡμίνατο, φησίν, αὐτοὺς τῇ δυνάμει. Τοῦτο γὰρ τὸ, βραχίονι. Ἐστηρίσατο δὲ καὶ τῇ ἐλεημοσύνῃ· ἢ κατὰ τοὺς λοιποὺς, ἐπεστηρίσατο. Οὐ γὰρ πάντας ἀπώλεσεν. Ἔσωσε γὰρ τὸ κατάλειμμα τοῖς πατράσιν αὐτῶν ἀψευδῆ τὴν ἐπαγγελίαν τηρῶν. Ἐφ' οἷς αὐτῶν ἄλωσιν τὴν ἐσχάτην σημαίνων, ὡσπερ ὀπλιζόμενον τὸν Θεὸν κατ' αὐτῶν ὑποτίθεται, πρὸς ὃν εἴρηται· "Σὺ φοβερὸς εἶ, καὶ τίς ἀντιστήσεται σοι ἀπὸ τῆς ὀργῆς σου;" Τοιαῦτα δὲ παθόντων, οἱ λοιποὶ τῆς οἰκουμένης, φησὶ, φοβηθήσονται τὴν κατὰ τῶν ἀπειθησάντων βιαίαν ὀργὴν, ἀντὶ δὲ τοῦ, Καὶ ἡμίνατο αὐτοὺς τῷ βραχίονι αὐτοῦ, τινὲς ἐκθέμενοι, Καὶ ἔσωσεν αὐτῷ βραχιῶν αὐτοῦ, ἐπήγαγον· μηδεμίαν ἰσχὴν ἐχόντων αὐτῶν πρὸς τοὺς ἐχθροὺς διὰ τὰς ἀμαρτίας, ἐν ἰσχύϊ Θεοῦ ἢ νίκη καὶ ἡ σωτηρία παρέσται διὰ Χριστοῦ. Καὶ πάλιν· Ἀντὶ τοῦ, Καὶ τῇ ἐλεημοσύνῃ αὐτοῦ ἔστηρίσατο, καὶ τῇ δικαιοσύνῃ αὐτοῦ ἐπεστηρίσατο, τὸ ῥητὸν εἰπόντες, ἐπήγαγον· Ἡ γὰρ ἐν Κυρίῳ δικαιοσύνη στήριγμα γίνεται τῆς κατὰ τῶν ἀσεβῶν δικαίας κρίσεως. Πρὸς τὴν πολεμικὴν δὲ τοῦ Θεοῦ παρασκευὴν ἔφασαν, ὡς ταύτην ὁ Ἀπόστολος ἡμᾶς τὴν ὄπλισιν ἐνδύσασθαι παραινεῖ. Ἐν Κυρίῳ οὖν τὸ ἀληθὲς τῆς δικαιοσύνης, ἢ ἐστὶ θώραξ τῆς ἐλπίδος. Ἡ ἐστὶ περικεφαλαία, ἐν ἡμῖν δὲ μίμησις. Ἐπεται δὲ, φασὶ, καὶ ἡ κριτικὴ οἶον ὄπλις, κατὰ τῶν θλιβόντων Χριστὸν ἐν τε τῇ κατ' αὐτοῦ, καὶ τῇ κατὰ τῶν ἀγίων ἐπαναστάσει. Ταυτὰ δηλοῦται κἀν τῷ δευτέρῳ ψαλμῷ. Τινὲς δὲ τὴν ὄλην ἄνωθεν οὕτως ἐξηγήσαντο ῥῆσιν· Θεοῦ πολλάκις ἐπαγγελαμένου βοηθεῖν τῷ λαῷ, καὶ τούναντίον αὐτοὺς αἰχμαλωσίᾳ παραδιδόντος, ὡς ἀσθενούντος κατεβῶν Θεοῦ. Δι' 2612 ἐλέγχων οὖν αὐτοὺς, αἰτίας τὰς αὐτῶν ἀμαρτίας φησὶ, δι' ἃς καὶ ἀνήκοος καὶ ἀδύναμος ἐνομίσθη. Σφάζοντες γὰρ τὰ τέκνα αὐτῶν ἠπατοσκοποῦντο, ὡς τὰς χεῖρας αὐτῶν μεμολύνθαι τῷ αἵματι, καὶ διὰ τῶν χειλῶν ἀσεβεῖν, ἀφ' ὧν ἑαυτοῖς, ὡς ἀπὸ σπερμάτων, πόνους ἐγέννησαν, ματαιοπονοῦντες ἐν αὐτοῖς. Ἄ γὰρ ἐπιθυμήματα συνελέξαντο, ὡς ὡὰ ἀσπίδων ἀτελεσφόρητα, καὶ ἀράχνης ἰστός, βλάπτοντα μᾶλλον ἐστίν, ἢ ὑπερ ὠφελῆσαι δυνάμενα. Κἂν εἰς ἔργον δὲ προαχθεῖεν, οὐδὲν ἀπέοικε βασιλίσκου. Δι' οὗ, κατὰ ἀναγωγὴν, ληψόμεθα τὸν διάβολον τὸν τῶν κακῶν χορηγόν. Ἐκ δὲ τῶν κακῶν ἀπάντων ἱμάτιον ἐξύφηναν, ὃ μετὰ τὸν κοινὸν θάνατον οὐκ ἔσται σκέπη τῶν κακῶν αὐτῶν, μέχρι ταφῆς ἰσχυόντων κατὰ τὸ ἐν Ἰὼβ, τὸ, "Ἔως σοροῦ ἠγγύπησα." Ἐκ δὲ τῶν πονηρῶν λογισμῶν ταλαιπωροῦσιν, εἰρήνην οὐκ ἔχοντες. Ὡς γὰρ τὸ κριτικὸν ἀπολέσαντες, βασιλικὴν οὐκ ἦλθον ὁδὸν ἄνω κάτω πλανώμενοι. Οὕτω γὰρ τὴν πονηρίαν μετήρσαν, ὡς φωτὸς ἐξ αὐτῆς ἀπολαύσοντες, ὃ γέγονε σκότος αὐτοῖς, δηλῶν δὴ τὴν ἐν τῷ παρόντι καὶ μέλλοντι καταληψομένην αὐτοὺς τιμωρίαν. Ὡς καὶ τὴν φωτεινοτάτην αὐτοῖς ἡμέραν σκότος γενέσθαι, ὡς στενάζειν αὐτοὺς μεγάλα ὡς ἄρκτον ἐπὶ τέκνοις, καὶ πυκνὰ ὡς περιστεράν. Εἰτά φησιν, Ἀνεμείναμεν κρίσιν, καὶ οὐκ ἔστι· δηλῶν τοὺς τοῖς ἑαυτῶν ἀμαρτήμασιν ἐγχνονίσαντας, καὶ τῆς ἀντιλήψεως ἀποτυχόντας τῆς θείας. Κρίσιν δὲ λέγει, καθ' ἣν τὰ κρείττω πάντες ἑαυτοῖς ἐπιλέγονται. Ἡ ἀπολιπόντες ἀπώλοντο, ἐπελθόντων

αὐτοῖς τῶν ἐχθρῶν, μὴ βοηθοῦντος Θεοῦ. Διδάσκει γὰρ αὐτοὺς τὰ συμβησόμενα, καὶ πῶς δεήσει μετανοεῖν, ὡς ἂν ἀφέσεως τύχοιεν. Ἐπεὶ καὶ Δαβὶδ πρὸ τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ, προλέγει καὶ τὴν καθαίρεσιν, καὶ τὴν αὐτοῦ πάλιν ἀνοικοδόμησιν. Πάντα γὰρ μετ' ἀλλήλων γινώσκει Θεός. Εἶτα τῆς ἑαυτῶν ἐν τοῖς πρακτοῖς καὶ λεκτοῖς κακίας κατηγορήσαντες, Ἀπεστήσαμεν, φασίν, ὀπίσω τὴν κρίσιν, ὡς ὁ Δαβὶδ ἐν τεσσαρακοστῷ ἐνάτῳ φησί· "Σὺ δὲ ἐμίσησας παιδεῖαν, καὶ ἐξέβαλες τοὺς λόγους μου εἰς τὰ ὀπίσω." Τινὲς δὲ καὶ τό· Ἐκύομεν καὶ ἐμελετήσαμεν ἀπὸ καρδίας, εἰς τοὺς ψευδοπροφήτας εἰρήσθαι φασιν. Ἐφ' οἷσπερ ὁ Θεὸς ἀγανακτήσας ὀργὴν ἐπήγαγε κατ' αὐτῶν, ἐλέει ταύτην κεράσας. Πᾶσα γὰρ παιδεῖα Θεοῦ ἐπωφελής. Ἐφ' οἷς, φησί, τὸν Θεὸν τὴν ἐκ τῆς μετανοίας πραγματευομένην σωτηρίαν, τοῖς τιμωρουμένοις οἰκειοῦσθαι, ἐνδύομενον αὐτῶν τὴν δικαιοσύνην, καὶ τὰς δικαιοπραγίας ὡσπερ θωρακίζομενον, παραμυθούμενος ὡς δυναμένους ἔνδυνα γενέσθαι Θεοῦ δι' ἡμᾶς οἷον ὄπλοφοροῦντος, τὴν ἡμετέραν διορθουμένου δειλίαν, δι' ἣν καὶ τῷ Γιεζεὶ ὄπλοφόροι πεφήνασιν ἄγγελοι, οὕτω κατὰ φύσιν οὐκ ἔχοντες. 2613 ιθκά'. 9Καὶ φοβηθήσονται οἱ ἀπὸ δυσμῶν τὸ ὄνομα Κυρίου, καὶ οἱ ἀπ' ἀνατολῶν ἡλίου, τὸ ὄνομα τὸ ἔνδοξον. Ἦξει γὰρ ὡς ποταμὸς βίαιος ἢ ὀργὴ παρὰ Κυρίου, ἡξει μετὰ θυμοῦ, καὶ ἡξει ἕνεκα Σιῶν ὁ ῥυόμενος, καὶ ἀποστρέψει ἀσεβείας ἀπὸ Ἰακώβ9, κ.τ.λ. Πολέμιον εἰπὼν τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ τὸν Θεὸν διὰ τὰς πολλὰς αὐτῶν ἀσεβείας, ἐπὶ τὴν κλησιν μέτεισι τῶν ἐθνῶν, καὶ τὴν Χριστοῦ παρουσίαν. Τὸ πᾶν δὲ γένος ἀνθρώπων διὰ τῶν ἀνατολῶν ἐδήλωσεν καὶ δυσμῶν, οἱ φοβηθήσονται τὸν Κύριον. "Ἀρχὴ γὰρ σοφίας, φόβος Κυρίου." Ἦς οὐ μετέλαβεν Ἰσραὴλ, ἀλλ' ἐκεῖνοι, περὶ ὧν ἔλεγεν· "Ἰδοὺ οὗτοι πόρρωθεν ἦξουσι," καὶ τὰ ἐξῆς· δι' ὧν ἐδήλου τὰ τέσσαρα κλίματα, ὅσα δὲ φόβος Θεοῦ προξενεῖ δηλοῖ τό· "Μακάριος ἀνὴρ ὁ φοβούμενος τὸν Κύριον." Καὶ τό, "Οὐκ ἔστιν ὑστέρημα τοῖς φοβουμένοις αὐτόν." Καὶ τό, "Φόβος Κυρίου παιδεῖα, καὶ σοφία." Καὶ τό· Φόβος Κυρίου προστίθησιν ἡμέρας." Ὅν οὐκ Ἰουδαίοις δώσειν, ἀλλὰ τοῖς ἔθνεσιν ἐπαγγέλλεται. Καὶ ἐν ἐτέρῳ γὰρ προφήτῃ τοῖς μὲν φησίν· "Οὐκ ἔστι μου θέλημα ἐν ὑμῖν, λέγει Κύριος παντοκράτωρ. Καὶ θυσίας οὐ προσδέξομαι ἐκ τῶν χειρῶν ὑμῶν". Περὶ δὲ τῶν ἐθνῶν· "Δι' ὅτι ἀπὸ ἀνατολῶν ἡλίου δεδόξασται τὸ ὄνομά μου, ἐν τοῖς ἔθνεσι." Τῆς δὲ τούτων σωτηρίας αἴτιον· Ἦξει γὰρ ὡς ποταμὸς βίαιος καὶ ὀργὴ παρὰ Κυρίου. Ἦξει μετὰ θυμοῦ. Ὀργῆς δὲ καὶ θυμοῦ οὔτε τὸ Ἑβραϊκόν, οὔτε οἱ λοιποὶ μέμνηνται. Οὐδὲ γὰρ εὐλογον ἐν ἀγαθῶν ἐπαγγελίαις. Ὁ γὰρ Ἀκύλας φησίν, Ὅτι ἐλεύσεται ὡς ποταμὸς πνεῦμα Κυρίου σύσσημον ἑαυτῷ. Ὁ δὲ Σύμμαχος· Ἦξει ὡς ποταμὸς θλίβων τὸ πνεῦμα Κυρίου. Ἐπείγει καὶ ἡξει. Ὁ δὲ Θεοδοτίων· ἡξει γὰρ ὡς ποταμὸς πολιορκητής. Πνεῦμα Κυρίου ἐσημειώθη ἐν αὐτῷ. Πῶς δὲ ὡς ποταμὸς βίαιος ἡξει τὸ πνεῦμα Κυρίου, ἐδήλωσεν ἐν ταῖς Πράξεσιν, "Ὅτε συνηγμένων ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἐγένετο ἄφνω ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἦχος, ὡσπερ φερομένης πνοῆς βιαίας," καὶ τὰ ἐπὶ τούτοις. Ὡν τέλος, καὶ τὸ, "Ἐπληρώθησαν ἅπαντες Πνεύματος ἀγίου." Ἀλλὰ καὶ σημεῖον, φησίν, ἑαυτῷ. Τοῦτο γὰρ τῆς ἰδίας ἀναλήψεως ἔθετο σημεῖον λέγων· "Ἐὰν μὴ ἀπέλθω, ὁ Παράκλητος οὐκ ἔρχεται." Καὶ πάλιν· Ὅτι ἂν ἀπέλθω, ἀποστελῶ ὑμῖν τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας." Ἀντὶ δὲ τοῦ· Ἦξει ἕνεκεν Σιῶν ὁ ῥυόμενος, Ἀκύλας, Καὶ ἐλεύσεται τῇ Σιῶν ἀγχιστεύων, φησίν. Ὁ δὲ Σύμμαχος· Καὶ ἡξει τῇ Σιῶν ἀγχιστεύων. Ἐλεγε γὰρ ὁ Σωτὴρ· "Οὐκ ἦλθον, εἰ μὴ εἰς τὰ ἀπολωλότα πρόβατα οἴκου Ἰσραὴλ." Καὶ Παῦλος δὲ φησὶ· "Λέγω γὰρ Χριστὸν διάκονον γεγενῆσθαι περιτομῆς ὑπὲρ ἀληθείας Θεοῦ, εἰς τὸ βεβαιῶσαι τὰς ἐπαγγελίας τῶν πατέρων, τὰ δὲ ἔθνη ὑπὲρ 2616 ἐλέους δοξάσαι τὸν Θεόν." Φασὶ δὲ τινες· Ὡσπερ ἀνωτέρω μνησθεὶς τῆς κατὰ τῶν Ἰουδαίων ὀργῆς, ἐμνήσθη καὶ τῆς ἐν ὑστέροις ἐλεημοσύνης εἰπὼν, "Καὶ τῇ ἐλεημοσύνῃ ἧ ἔστηρίσατο." οὕτω καὶ νῦν ὀργὴν εἰπὼν, καὶ θυμὸν, τὴν διὰ Χριστοῦ σωτηρίαν ἐπήνεγκεν εἰπὼν· Καὶ ἡξει ἕνεκεν Σιῶν ὁ ῥυόμενος, ἐξ ἁμαρτιῶν δηλονότι, θανάτου τε, καὶ φθορᾶς, καὶ δαιμόνων ὠμότητος.

Σιών δὲ πάλιν, τὸ θεοσεβὲς τῆς Ἐκκλησίας πολίτευμα. Ἀντὶ δὲ τοῦ, [Καὶ] ἀποστρέψει ἀσεβείας ἀπὸ Ἰακώβ, ὁ Σύμμαχος· Καὶ τοῖς ἀποστρέψασιν ἀσέβειαν ἐν Ἰακώβ. Ὁ δὲ Ἀκύλας· Καὶ τοῖς ἀποστρέψασιν ἀθεσίαν ἐν Ἰακώβ. Τούτοις γὰρ ἤξει, καὶ τούτους ῥύσεται. Ἐαυτοὺς δὲ μὴ ἐπιστρέφοντες αἰτιάσονται. Καὶ αὕτη, φησὶν, αὐτοῖς ἢ παρ' ἐμοῦ διαθήκη. Τίς δὲ αὐτῆς; Τὸ πνεῦμα τὸ ἐμὸν, ὃ ἐστὶν ἐπὶ σοὶ, ὃ διδοὺς τοῖς μαθηταῖς ἔλεγε· "Λάβετε Πνεῦμα ἅγιον. Ἐάν τινος ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφίεται αὐτῷ." Τοῦτο τοίνυν ἡ Καινὴ Διαθήκη, καὶ τοῦ μυστηρίου τὸ κεφάλαιον, ὅπερ ἐστὶν ἐν σοὶ τῷ ἀγχιστεῖ, καὶ ῥυομένων, ὃν ἐκ τῆς ρίζης ἔφασκεν Ἰεσοαί, ἐπαναπαύεσθαι λέγων ἐπ' αὐτὸν Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ. Οὗ δὴ μετέδωκε τοῖς μαθηταῖς, ὡς ἂν καὶ αὐτοὶ μεταδοῖεν ἀξίους. Τὰ δὲ ῥήματα, ἃ λελάληκεν ὁ Χριστὸς, διαθήκη μου, φησὶν, ἐστὶ, καὶ μένει εἰς τὸν αἰῶνα. Καὶ ὁ Σωτὴρ δὲ ἔλεγεν· "Ὁ οὐρανὸς, καὶ ἡ γῆ παρελεύσεται· οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσι." Σαφεστάτη τοίνυν τῆς λυτρώσεως ἀπόδειξις, τὸ ἐν μεθέξει γενέσθαι Πνεύματος ἁγίου, δι' οὗ καὶ τὸ τῆς υἰοθεσίας φέρεται καύχημα, καὶ τὸ λαβεῖν, φασὶ τινες, ἐν γλώττῃ τὸ ῥῆμα τῆς πίστεως, Παύλου λέγοντος· "Ἐγγύς σου τὸ ῥῆμά ἐστιν. Ἐν τῷ στόματί σου, καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ σου." Ἐλάβομεν γὰρ τὸ ῥῆμα τῆς πίστεως, τὴν σωτήριον ὁμολογίαν δικαιοσύνης πρόξενον. Δικαιοῖ γὰρ οὕτω τὸν ἀσεβῆ Χριστὸς ὁ πάλαι βοῶν· "Ἀπήλειψα ὡς νεφέλην τὰς ἀνομίας σου." Ὅπερ ὃν ἐν ἡμῖν ἀεὶ, καὶ τοῖς μεθ' ἡμᾶς παραπέμπεται σῶζον ἀεὶ τοὺς πιστεύοντας. Τινὲς δὲ οὕτως τὸ πᾶν ἐξηγήσαντο· Θεὸς διαθήκην θέμενος πρὸς Ἀβραάμ, ἠνίκα τὰς θυσίας ἐπὶ ταῖς ἐπαγγελίαις πεποιήται· καὶ διὰ Μωσέως δὲ καθ' ὅμοιον τρόπον νομοθετήσας· καὶ νῦν διὰ τοῦ προφήτου διατίθεσθαι φάσκει διὰ τῶν λαλουμένων πρὸς τὸν λαὸν, ἃ τὴν ἰσχὺν ἔξει οὐ μόνον ἐπὶ τῶν παρόντων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐσομένων, εἰ θέλοιν διὰ μετανοίας ἀπαλείφειν τὰς ἑαυτῶν ἁμαρτίας. Οὕτω γὰρ Θεὸς τὰς ἐπαγγελίας πληροῖ, μετανοοῦσιν οὐκ ἀναξίοις διδοὺς. ΚΕΦΑΛ. Ε'. ακβ'. 9Φωτίζου, φωτίζου, Ἰερουσαλήμ. Ἦκει γὰρ σου τὸ φῶς, καὶ ἡ δόξα Κυρίου ἐπὶ σὲ ἀνατέταλκεν. Ἴδου σκότος καλύψει γῆν, καὶ γνόφος 2617 ἐπ' ἔθνη. Ἐπὶ δὲ σὲ φανήσεται Κύριος, καὶ ἡ δόξα αὐτοῦ ἐπὶ σὲ ὀφθήσεται. Καὶ πορεύσονται βασιλεῖς τῷ φωτί σου, καὶ ἔθνη τῇ λαμπρότητί σου. Ἄρον κύκλω τοὺς ὀφθαλμούς σου, καὶ ἴδε συνηγμένα τὰ τέκνα σου. Ἴδου ἦκασι πάντες οἱ υἱοὶ σου μακρόθεν, καὶ αἱ θυγατέρες σου ἐπ' ὤμων ἀρθήσονται. Τότε ὄψῃ, καὶ φοβηθήσῃ, καὶ ἐκστήσῃ τῇ καρδίᾳ, ὅτι μεταβαλεῖ εἰς σὲ πλοῦτος θαλάσσης, καὶ ἔθνῶν, καὶ λαῶν⁹, κ.τ.λ. Χριστοῦ παρουσίαν εὐαγγελισάμενος, πρῶτους βούλεται μεταλαβεῖν αὐτῆς τοὺς ἐξ Ἰσραὴλ, κατὰ τό· "Οὐκ ἀπεστάλην εἰ μὴ εἰς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ἰσραὴλ." Ὁ καὶ τοῖς μαθηταῖς παρήγγελλεν, ἀπαγορεύσας αὐτοῖς εἰς ὁδὸν ἔθνῶν μὴ πορεύεσθαι, μηδὲ εἰς πόλιν Σαμαρειτῶν. Οἱ καὶ ἔλεγον· "Υμῖν ἦν πρῶτον ἀναγκαῖον κηρυχθῆναι τὸν λόγον." Χριστὸς δὲ ἦν τὸ φῶς, καὶ ἡ ἀλήθεια, καὶ ἡ ζωὴ, καὶ τὸ φῶς, τὸ φωτίζον πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον· ἐξ οὗ τὴν Ἰερουσαλήμ, δηλονότι τοὺς ταύτης οἰκήτορας, φωτισθῆναι προτρέπεται, αὐτῆς τε εἶναί φησι προηγουμένως τὸ φῶς, διὰ τε τὴν ἐπαγγελίαν τῶν πατέρων, καὶ τὸ τὰ περὶ Χριστοῦ ταύτη παρὰ τῶν προφητῶν κεκηρῦχθαι. Διὰ τοῦτο γὰρ οὐχ ἀπλῶς φῶς εἶπεν, ἀλλὰ τὸ φῶς ἀναφορικῶς, οὐπερ εἰ μετέσχε, διέμεινεν ἂν ἐν εἰρήνῃ μέχρι παντός, κατὰ τό· "Εἰ ἔγνωσ καὶ σὺ τὰ πρὸς εἰρήνην." Αὐτῆς δὲ μὴ δεξαμένης, ἐπιφέρει· "Νῦν δὲ ἤξουσιν ἡμέραι ἐπὶ σὲ," καὶ τὰ ἐφεξῆς. Πασῶν τε τῶν νῦν λεγομένων ἐξέπεσεν ἐπαγγελιῶν, αἱ τάχα ἂν αὐτῇ ἐγένοντο καὶ σωματικῶς. Ἄμα τε γὰρ τοῦ φωτός, καὶ τούτων ἐστέρηντο. Τὸ δὲ Ἰερουσαλήμ οὐ κεῖται παρὰ τοῖς ἄλλοις. Ἄλλ' ὁ μὲν Ἀκύλας Ἀνάστηθι, φωτίζου, φησὶν, ὅτι ἦλθεν φῶς σου. Καὶ Σύμμαχος ὁμοίως, καὶ τὸ Ἑβραϊκόν, ὡς εἶναι τὸν λόγον πρὸς τοὺς δεδεγμένους τὸν εἰρημένον λυτρωτὴν, ἢ ἀγχιστεῖα, οὐς ἔλεγεν ἐξ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν τοῦνομα Κυρίου φοβηθήσεσθαι. Τὸ οὖν θεοσεβὲς τοῦτο πολίτευμα, πόλις καλεῖται Θεοῦ, καὶ Ἰερουσαλήμ. Παρ' αὐτῇ γὰρ

πρώτη συνίστατο προφητῶν τε καὶ θεοσεβῶν ἀνθρώπων χορός. Οἱ δὴ τὴν παρουσίαν αἰεὶ προσδοκῶντες Χριστοῦ, τὸν βίον κατέστρεφον διακείμενοι, ὡς καὶ μέχρι θανάτου καταβήσεται διὰ τὴν αὐτῶν ἐλευθερίαν. Ὅθεν ὡς ἐν σκότῳ καθημένοι τοῦ φωτὸς Χριστοῦ τὴν παρουσίαν εὐαγγελίζεται, ὡς πρὸς τῇ πρώτῃ παρουσίᾳ, καὶ τῇ δευτέρᾳ τὸν λόγον ἀρμόττειν, περὶ ἧς ἔλεγεν ὁ Σωτὴρ· "Καὶ ὄψονται τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ," καὶ τὰ ἐξῆς· ἐν οἷς τοὺς ἀγγέλους συνάξειν λέγει πανταχόθεν τοὺς ἐκλεκτούς. Καὶ πάλιν· "Ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ." Εἶτα περὶ διακρίσεως εὐσεβῶν τε λέγει, καὶ ἀσεβῶν, ὡς προβάτων καὶ ἐρίφων, τῶν μὲν παραδιδομένων πυρὶ, 2620 τῶν δὲ ἀνακαλουμένων εἰς τὸν νέον αἰῶνα, καθ' ὃν οὐκ ἔσονται φωστήρες σωματικοί, Χριστοῦ τοῦ τῆς δικαιοσύνης Ἡλίου πρὸς φωτισμὸν ἐπαρκοῦντος· ὅτε, κατὰ τὸν ἱερώτατον Παῦλον, "Οἱ νεκροὶ ἐν Χριστῷ ἀναστήσονται πρώτοι, οἱ δὲ περιλειπόμενοι ἐν νεφέλαις ἀπαντῶντες ἔσονται σὺν Χριστῷ." Τοῖς οὖν τοιούτοις τότε προσφωνῶν ὁ λόγος ἐρεῖ· Φωτίζου, Ἱερουσαλήμ· ἢ κατὰ τοὺς ἄλλους· Ἀνάστηθι, φωτίσθητι. Καὶ ὅρα εἰ μὴ σαφῶς διὰ τοῦ ἀνάστηθι, τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν ἔδειξεν, ἦν ποιήσει τὸ φῶς ἀκτίσιν ἰδίαις ἀναζωπυροῦν τοὺς νεκρούς, οἱ καὶ ἀναστάντες ὄψονται τὴν δόξαν αὐτοῦ. Διὸ νῦν ἐπάγει· Καὶ ἡ δόξα Κυρίου ἐπὶ σὲ ἀνατέταλκεν· δηλαδή τὴν νέαν τοῦ Θεοῦ πόλιν, ἣν φωτίζει μόνην Χριστός. Τοῖς γὰρ ἀσεβέσι σκότος ἀπέκειται, ὃ δηλῶν φησιν· Ἴδου σκότος καλύψει τὴν γῆν, καὶ γνόφος ἐπ' ἔθνη. Ἐπὶ δὲ σὲ ἀνατελεῖ Κύριος, κατὰ τοὺς λοιπούς. Δεῖ γὰρ πρῶτον φωτὸς ἀνατολῆς τοῖς μέλλουσι θεωροῖς γενέσθαι τῆς τοῦ Μονογενοῦς τοῦ Θεοῦ δόξης, ὃς δόξα λέγεται τοῦ Πατέρος. Ἐν αὐτῷ γὰρ, καὶ δι' αὐτοῦ, καὶ σὺν αὐτῷ δοξάζεται. Ὅρωντες γὰρ τὸν Υἱὸν, ὀρώμεν τὴν μεγαλειότητα, καὶ δόξαν τοῦ Πατέρος, ὅς γέ φησι· "Πάτερ, δόξασόν σου τὸν Υἱόν, ἵνα καὶ ὁ Υἱός σου δοξάσῃ σε." Τὸ δέ· Ἴδου σκότος καὶ γνόφος καλύψει γῆν ἐπ' ἔθνη· ἐπὶ δὲ σὲ φανήσεται Κύριος· ἐπὶ τῆς πρώτης ἐκλαβόντες παρουσίας τινές, οὐχ ὡς μελλόντων φασὶ τῶν ἐθνῶν σκοτισθῆσθαι, τῷ κόσμῳ λάμπαντος τοῦ Χριστοῦ. Πεφώτισται γάρ. Ἄλλ' ὁ μέλλων ἐνταῦθα χρόνος τὸν ἐνεστώτα δηλοῖ, τοῦτ' ἔστι καλύπτει. Χριστοῦ γὰρ πρώτοις τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ ἐπιλάμπαντος, ἔτι τὰ ἔθνη σκότῳ κεκράτητο, πρὶν ἐπ' αὐτὰ μεταστῆναι τὴν χάριν. Τότε γὰρ Ἰουδαίοις τὴν οἰκίαν θαυματουργῶν ἐπεδείκνυτο δόξαν. Τινές δὲ τὸ, γνόφος ἐπ' ἔθνη, φασὶν ὅτε πάσχουσιν οἱ ἐχθροὶ τὰ δίκαια. Πορεύσονται δὲ, φησὶ, βασιλεῖς τῷ φωτί σου, καὶ ἔθνη τῇ λαμπρότητί σου, τὴν κλῆσιν δηλῶν τῶν ἐθνῶν ἐκ τῆς ἐκείνων ἀπειθείας γεγεννημένην. Δύο δὲ νοήσομεν τάγματα σωζομένων· τῶν τε παρ' Ἰουδαίοις θεοφιλῶν, οἱ διὰ πίστεως τελειωθέντες οὐκ ἐκομίσαντο τὰς ἐπαγγελίας, τοῦ Θεοῦ κρεῖττον τι περὶ ἡμῶν προβλεψαμένου, ἵνα μὴ χωρὶς ἡμῶν τελειωθῶσιν· οἱ καὶ τοῖς τοῦ θανάτου χωρίοις ἐνδιέτριβον τὴν παρουσίαν Χριστοῦ περιμένοντες. Διὸ πέμψας Ἰωάννης ἠρώτα· "Σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἕτερον προσδοκῶμεν;" οὓς εὐαγγελιζόμενος τὴν εἰς αὐτοὺς τοῦ Χριστοῦ κάθοδον, φησὶν· Ἀνάστηθι, φωτίσθητι. Ἦλθεν γὰρ τὸ φῶς σου, τοῦτ' ἔστιν, ὃ προσεδόκας. Τούτων οὖν τὸ πρῶτον τάγμα. Δεύτερον δὲ, τὸ τῆς ἐξ ἐθνῶν Ἐκκλησίας, ὃ δὴ συνῆψεν ὁ Παῦλος τῷ πρώτῳ λέγων· "Ἄρ' οὖν οὐκ ἔτι ἔστε ξένοι καὶ πάροικοι, ἀλλὰ συμπολίται 2621 τῶν ἁγίων," καὶ τὰ ἐπὶ τούτοις. Ἐν οἷς ἔστιν "εἶναι τὰ ἔθνη συγκληρονόμα, καὶ σύσσωμα, καὶ συμμετόχα τῆς ἐπαγγελίας ἐν Χριστῷ." Εἰκότως οὖν εὐαγγελισάμενος νῦν τῷ πρώτῳ τάγματι ἐπήνεγκε· Καὶ πορεύσονται ἔθνη τῷ φωτί σου, δεικνὺς κοινὸν ἀμφοτέροις τὸ φῶς τοῖς πρὸ τῆς παρουσίας, καὶ ὕστερον, καὶ τὴν λαμπρότητα, ἣν ἡ ρύπου παντὸς ἀπόσμηξις ἀπεργάζεται. Ταύτη γὰρ καὶ οἱ τῶν ἐθνῶν χρήσονται βασιλεῖς, καθαιρόμενοι τῇ τῶν θείων μυστηρίων δυνάμει, ὃ δὴ καθ' ἡμᾶς διὰ τῶν ἔργων ὁράται. Εἶτα ἐπειδὴ ἐθνῶν ἐμνημόνευσε, καὶ βασιλέων ἐθνῶν, ἀκολούθως τὴν προτέραν τοῦ Θεοῦ πόλιν διδάσκει πάντας τοὺς ἐξ ἐθνῶν

προσιόντας τῷ θεοσεβεῖ πολιτεύματι οἰκεῖα τέκνα ἡγεῖσθαι λέγων· Ἴδε συνηγμένα τὰ τέκνα σου, οὓς καί φησιν ἐπ' ὤμων ἀρθήσεσθαι. Διὸ πάντες οἱ ἐξ ἐθνῶν πεπιστευκότες ἐπαγγελίαν εἰλήφασιν εἰς κόλπους Ἀβραὰμ ἀναπαύσασθαι. Καὶ πολλαχοῦ δὲ θυγάτηρ Ἰερουσαλήμ, καὶ Σιών, ἡ ἐξ ἐθνῶν Ἐκκλησία χρηματίζει, ὡς ἐν τῷ, "Χαῖρε σφόδρα, θυγάτηρ Σιών. Κήρυσσε, θυγάτηρ Ἰερουσαλήμ. Ἴδου ἔρχομαι, καὶ κατασκηνώσω ἐν μέσῳ σου, λέγει Κύριος, καὶ πορεύσονται ἔθνη πολλὰ ἐπὶ τὸν Κύριον." Τὸ δὲ πόρρωθεν ἦκειν, παρίστησιν ὡς ἡ μὲν πόρρω που τῆς βασιλείας τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ ξένοι τῶν διαθηκῶν τῆς ἐπαγγελίας. "Ἄλλ' ὑμεῖς, φησὶν, οἳ ποτε μακρὰν ὄντες, ἐγγὺς ἐγενήθητε." Ὡς γὰρ ὁ Παῦλος φησὶν· "Οὐ πάντες οἱ ἐξ Ἰσραὴλ, οὗτοι Ἰσραὴλ· ἀλλὰ τὰ τέκνα τῆς ἐπαγγελίας λογίζεται εἰς σπέρμα." Καὶ πρὸς Ἀβραὰμ δὲ ἐρρέθη· Πατέρα πολλῶν ἐθνῶν τέθεικά σε. Πρὸς ἃ τις προφήτης φησὶ· "Μνήσθητε, οἳ μακρὰν τοῦ Κυρίου, καὶ Ἰερουσαλήμ ἀναβήτη ἐπὶ τὴν καρδίαν ὑμῶν." Ἄ δὴ καὶ πεισθέντα, κατὰ τὸν Ἡσαΐαν, φασὶ· "Δεῦτε, ἀναβῶμεν εἰς τὸ ὄρος τοῦ Κυρίου, καὶ εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ Ἰακώβ, καὶ ἀναγγελεῖ τὴν ὁδὸν αὐτοῦ, καὶ πορευσόμεθα ἐν αὐτῇ." Ἄλλ', ἰδοὺ ἦκασι, φησὶ, τοῦτ' ἔστιν, οὐκ εἰς μακρὰν ἢ κλήσις αὐτῶν. Δραμοῦνται γὰρ ὡσπερ κατὰ πόδα τῶν εὐαγγελικῶν κηρυγμάτων, δίχα πόνου παντός. Ἐπ' ὤμων γὰρ ἀρθήσονται, οἷα δὴ βρέφη ταῖς τῶν μυσταγωγῶν παιδαγωγίαις χειραγωγούμενοι. Γάλα γὰρ ποτίζονται κατ' ἀρχάς, κατὰ βραχὺ πρὸς μέτρον ἡλικίας ἀναβαίνοντες τέλειον ὅσοι τῆς διὰ Πνεύματος ἀναγεννήσεως ἔτυχον. Τοιγαροῦν ὁ Παῦλος "Ὡς ἂν τις τροφὸς θάλπη τὰ ἑαυτῆς τέκνα," φησὶν. Ἐφ' οἷς λέγει· Τότε ὄψει, καὶ χαρήσῃ. Καὶ πῶς οὐ μέλλει μήτηρ περὶ τέκνοις σωζομένοις εὐφραίνεσθαι; Τὸ δὲ φοβηθήσῃ, παρὰ μὲν τοῖς λοιποῖς οὐκ ἐμφέρεται. Σημαίνει δὲ τὸ ἐκστήσῃ, καὶ θαυμάσει. 2624 Κατὰ τὸν Ἀββακούμ εἰπόντα· "Κύριε, εἰσακήκοα τὴν ἀκοήν σου, καὶ ἐφοβήθην." Τίς δὲ τοῦ θαυμάζειν ἢ πρόφασις; Μεταβαλεῖ γὰρ εἰς σὲ πλοῦτος θαλάσσης. Ὁ δὲ Σύμμαχος· Ὅταν ἐπιστραφῇ ἐπὶ σὲ τὸ πλῆθος τῆς θαλάσσης, καὶ ἡ δύναμις τῶν ἐθνῶν. Ὁ δὲ λόγος τὴν πολυπληθίαν τῶν σωζομένων, πλούτῳ καὶ πλήθει θαλάσσης ἀπέικασεν. Δυνάμεις δὲ ἐθνῶν ἢ οἱ ἐν αὐτοῖς δυνατοὶ, ἢ οἱ τοῦ κατὰ Θεὸν βίου νεανικῶς ἀντεχόμενοι, ὡς λέγειν· "Πάντα ἰσχύω ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντί με Χριστῷ." Χαρήσῃ δὲ, φησὶ, καὶ ἐπὶ τῶν ἀτελεστέρων καὶ ἀλογωτέρων ταῖς ἀγέλαις, οὓς καμήλοις ἀπέικασεν, οἳ δὴ σοι χρυσίον καὶ λίβανον οἴσουσι, τοὺς ἐν Ἐκκλησίᾳ πλουσίους δηλῶν. Καὶ ὁ Σωτὴρ γὰρ καμήλῳ παρεικάζει τὸν πλούσιον, εὐκοπώτερον εἶναι λέγων κάμηλον διὰ τρυμαλιᾶς ραφίδος εἰσελθεῖν, ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Ἀλλὰ γὰρ τὸ παρ' ἀνθρώποις ἀδύνατον, παρὰ Θεῷ δυνατόν. Ἐφ' ᾧ καὶ Ἰερουσαλήμ ἐξέστη διὰ τῆς στενῆς καὶ τεθλιμμένης ὁδοῦ βλέπουσα τοὺς εἰσιόντας εἰς τὴν αἰώνιον ζωὴν, ὡς διὰ τρυμαλιᾶς ραφίδος, δῶρα φέροντας Θεῷ λύτρα τῆς ἰδίας ψυχῆς. Λύτρον γὰρ ψυχῆς ὁ ἴδιος πλοῦτος. Σαβᾶ δὲ ἔθνος Αἰθιοπικόν. Καὶ Γεφᾶ δὲ καὶ Μαδιάμ ὁμοίως βάρβαρα, γονίμους ἔχοντα καμήλων χώρας. Διὸ δὴ τῇ τούτων κέχρηται ὁ λόγος εἰκόνι. Ὅτι δὲ λογικαί τινες ἦσαν αἱ τοιαῖδε κάμηλοι, δηλῶν. Φησὶ γάρ· Καὶ καλύψουσί σε κάμηλοι Μαδιάμ, καὶ Γεφᾶ, πάντες ἐκ Σαββᾶ ἤξουσι. Φέροντες χρυσίον καὶ λίβανον οἴσουσι, καὶ τὸ σωτήριον Κυρίου εὐαγγελιοῦνται. Πῶς γὰρ καμήλου τὸ σωτήριον εὐαγγελίζονται τοῦ Κυρίου, Ἄνδρες οὖν αὐταῖ, φέρουσαι λίβανον μὲν, τὴν τῆς θεολογίας πνευματικὴν εὐωδίαν· χρυσὸν δὲ, τὴν σωματικὴν εὐπορίαν. Τὸ οὖν παράδοξον, τὸ μεταβληθήσεσθαι τὰς κτηνώδεις τῶν πλουσίων ψυχὰς, καμήλοις ἀπεικασμένας διὰ τὸ ἀχθοφόρον, καὶ πολύγονον, καὶ σκολιὸν τοῦ ζώου· καὶ δι' ὑπερβάλλουσαν ὠφέλειαν εὐαγγελίζεσθαι τὸ σωτήριον Κυρίου· ἔτι δὲ καὶ τὰ πρόβατα Κηδάρ φησι συναχθήσεσθαι, τὰς ἀφελεστέρας λέγων ψυχὰς λογικάς. Τοιοῦτον τό· "Πορεύεσθε πρὸς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ἰσραὴλ." Καὶ τό· "Τὰ ἐμὰ πρόβατα τῆς φωνῆς τῆς ἐμῆς ἀκούει." Καὶ ἐν Ἰεζεκιήλ δὲ φησὶν· "Ἴδου ἐγὼ ἐκζητήσω τὰ πρόβατά μου,"

καὶ τὰ ἐφεξῆς εἰπὼν ἐπιφέρει· "Καὶ γινώσκονται ὅτι ἐγὼ εἰμι Κύριος ὁ Θεὸς αὐτῶν, καὶ αὐτοὶ λαὸς μου οἶκος Ἰσραὴλ, λέγει Κύριος. Καὶ ὑμεῖς πρόβατά μου, καὶ πρόβατα ποιμνίου ἀνθρωποὶ ἔστε, καὶ ἐγὼ Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν." Ταῦτα μὲν οὖν Ἰσραὴλ, ἀλλόφυλα δὲ πρόβατα νῦν φησι συναχθήσεσθαι τὰ Κηδάρ, καὶ κριοὺς Ναβεῶθ. Κηδάρ δὲ μεθερμηνεύεται σκοτα 2625 σμός. Λέγεται δὲ ἀμφὶ τὴν ἔρημον εἶναι τῶν Σαρακηνῶν. Καὶ Ναβεῶθ ἑτέρα χώρα τοῦ Ἰσραὴλ ἀλλοτρία. Δηλοῦνται δὲ διὰ τῶν κριῶν οἱ ἀρχικώτατοι τῶν ἐξ ἔθνων ἐπιστρεφόντων, οἳ καὶ νῦν δῶρα προσφέρουσιν, ἀφιερῶντες ἑαυτοὺς τῷ Θεῷ, καὶ τῇ τοῦ θυσιαστηρίου προσεδρεύοντες λειτουργία, δι' ὧν ἡ τοῦ Θεοῦ δοξάζεται Ἐκκλησία. Τινὲς δὲ τὸ, Κάμηλοι ἐπὶ καμήλων, φασίν, ἥξουσιν, ἢ ἄπερ ἔχουσι προσκομίζοντες, καὶ τοὺς κατὰ χεῖρα τιμώντες Θεόν· ἢ ὅτι οὐ καθ' ἓνα ἥξουσιν, ἀλλ' ἀγελῆδον καρποφορῶντες εἰς δόξαν Θεοῦ, ἡγουν τὴν ἐξ ἔργων ἀγαθῶν εὐοσμίαν, καὶ πλοῦτον πνευματικόν. Ἐξ ὧν τινες ἔξιν εὐαγγελικὴν ἐσχηκότες προέστησαν καὶ λαῶν, εὐαγγελιζόμενοι τὸ σωτήριον Κυρίου. Ἦξουσι δὲ, φησὶ, καὶ πρόβατα Κηδάρ, καὶ κριοὶ Ναβεῶθ. Τοῦτ' ἔστι, δεκταὶ καὶ τούτων αἱ θυσίαι γενήσονται προσιόντων διὰ πίστεως. Εἴποις δ' ἂν, φησὶ, πρόβατα καὶ κριοὺς, ἀνδρας βρίθοντας καλοῖς, καὶ ἐπιείκειαν ἀσπαζομένους, δι' ὧν ὁ οἶκος δοξάζεται τοῦ Θεοῦ, οὐ διὰ καπνοῦ καὶ αἱμάτων, ὡς ὁ πάλαι νεῶς, ἀλλὰ διὰ λατρείας πνευματικῆς. Τούτου δὲ μνησθεὶς τοῦ ῥητοῦ καὶ ὁ Σωτὴρ ἔφασκεν· "Ὁ οἶκός μου, οἶκος προσευχῆς κληθήσεται, ὑμεῖς δὲ αὐτὸν ἐποιήσατε σπήλαιον ληστῶν." Ὅτε τοίνυν οἶκος γέγονε προσευχῆς, τότε δεδόξασται. Ἐπίτηδες δὲ ἡ Γραφή, ὡς νηπιώδεσι, τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ διαλεγόμενῃ, ἐκ τῶν αὐτοῖς συνήθων τὰς ἐπαγγελίας παρέχεται μετὰ τοῦ [σωματικοῦ] δηλοῦν τι καὶ νοητόν. Περὶ πολλοῦ γὰρ ἦν αὐτοῖς ἀλλόφυλα ἔθνη δωροφορῶντα θεάσασθαι. Θέλγει τοίνυν αὐτοὺς συμπελλιζομένη τὰ φίλα. Καὶ συνήθη γὰρ, ὡς δὴ παισίν, ἐπαγγέλλεται, δι' ὧν ἀνέξη προτρεπομένη πρὸς θεοσεβίαν, ὡς πρὸς διδασκαλίαν τοὺς παῖδας εἰώθαμεν. Ἴσως δ' ἂν αὐτοῖς ἀπήντηκε καὶ σωματικῶς, εἰ τὸν Χριστὸν παρεδέξαντο. Τοιγαροῦν καὶ οὕτω τινὲς ἀπέδωκαν· Ἀνάλαβέ σου τὸ πρότερον φῶς, Ἰερουσαλήμ, ὃ διὰ ῥαθυμίας ἀπέσβεσας, καὶ ᾧ κατ' ἐξαίρετον ἐτιμήθης τῶν ἄλλων ἐσκοτισμένων, ὡς ἂν ἔθνεσι καὶ βασιλεῦσι θεοσεβείας γένη παράδειγμα, σοῦ δὲ μὴ βουλομένης ἐπὶ τὰ ἔθνη τὸ φῶς τοῦ Χριστοῦ μεταβήσεται. Τὸ σὸν οὖν ὄμμα, φησὶν, ἀνάτεινον πρὸς Θεόν, καὶ ὄψει τοὺς ἐν τῇ διασπορᾷ συνηγμένους ὑπὸ τῶν κατεχόντων δορυφορούμενους. Ἐπαγγέλλεται δὲ καὶ χρυσὸν, καὶ τὰ ἀπὸ τῶν ἔθνων τοῖς περὶ ταῦτα ἐπτοημένοις, εἰ θεοσεβεῖν ἐθέλοιεν. Καὶ ταῦτα μὲν οὗτοι. Τῇ δὲ παλαιᾷ διαλεχθεὶς Ἰερουσαλήμ, τῷ θεοσεβεῖ πολιτεύματι, τῇ μητέρι τῆς νέας καὶ κατὰ Χριστὸν πολιτείας, ἐκ προσώπου νῦν αὐτῆς ἐπιφέρει τὰ μετὰ ταῦτα λεγού 2628 σης· Τίνες οἶδε; ὡς νεφέλαι πέτονται. Ὁ σαφὲς ὁ Παῦλος κατέστησεν, εἰπὼν· "Ἀρπαγησόμεθα ἐν νεφέλαις, εἰς ἀπάντησιν τοῦ Κυρίου εἰς ἄερα, καὶ οὕτω πάντοτε σὺν Κυρίῳ ἐσόμεθα," συναφθέντες δηλαδὴ τῷ χορῷ τῶν ἐν τῷ προτέρῳ λαῷ κατωρθωκότων, οἳ καὶ θεωροῦντες τὴν πρὸς αὐτοὺς ἀνάπτῃσιν, τῶν ἐξ ἔθνων σωζομένων ἀποθαυμάζουσι τὸ πλῆθος. Τινὲς δὲ τῆς Ἐκκλησίας τὸ πρόσωπον εἶναί φησι θαυματούσης τὴν ἐξ ἀπάσης χώρας διὰ πίστεως συνδρομὴν συντόνω δρόμῳ χωρούντων, καὶ οἷον ἵπταμένων· ἡγουν, ὅτι τὸ γεῶδες καὶ χθαμαλὸν ἀφέντες φρόνημα, ὡς ἐκ θαλάττης νεφέλαι, θορύβου πόρρω κοσμικοῦ μετέωροι γίνονται. Περιστερὰς δὲ λέγει σὺν νεοσσοῖς, ὅτι τοῦ θείου κηρύγματος ἡ σαγήνη οὐ πρεσβύτας μόνους, ἀλλὰ καὶ νέους, καὶ σὺν μητέρι θυγατέρας ἐπὶ τὴν πίστιν συνήγαγεν. Θαυματούσης δὲ τῆς Ἐκκλησίας, τὴν τοῦ πράγματος αἰτίαν ὁ σαγηνεύων φησὶν· Ἐμὲ νῆσοι ὑπέμειναν, τοὺς νησιώτας λέγων, καὶ πλοῖα Θαρσεῖς. Τὰς Ἰνδικὰς δὲ χώρας Θαρσεῖς ἡ Γραφή καλεῖ. Λέγουσι δὲ καὶ τῆς Κύπρου πόλιν εἶναι Θαρσεῖς. Τὸ δὲ ὑπέμειναν, τοῦτ' ἔστι, τὸν ἐμὸν ζυγὸν ὑπεδέξαντο, δι' ὧν δηλοῖ τὴν τῶν ἔθνων συνδρομὴν καρποφορούντων τὰ παρ'

αὐτοῖς τιμιώτατα καὶ καλουμένων Χριστιανῶν, ἐπειδήπερ ἅγιον γέγονε παρ' αὐτοῖς τὸ ὄνομα Κυρίου, ἔνδοξος δὲ ὁ ἅγιος τοῦ Ἰσραήλ. Εἷς δὲ καὶ ὁ αὐτὸς ὑπάρχων Κύριός τε καὶ ἅγιος, καὶ δεδοξασμένος ἐστίν. Αὐτῷ τοίνυν, οὐ τοῖς εἰδώλοις, ὡς πάλαι, προσφέρουσιν οὐ πάντως τὰς ὕλας, χρυσὸν τε καὶ ἄργυρον, ἀλλὰ πίστιν, καὶ τὴν ἐξ ἀρετῆς ἀπάσης φαιδρότητα. Φησὶ δὲ καὶ ἐν Ψαλμοῖς περὶ Χριστοῦ, ὅτι "Βασιλεῖς Θαρσεῖς καὶ νῆσοι δῶρα προσάξουσι, βασιλεῖς Ἀράβων καὶ Σαβὰ δῶρα προσοίσουσι, καὶ προσκυνήσουσιν αὐτῷ πάντες οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς." Ταῦτα μὲν, εἰ ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας λέγοιτο τὸ, Τίνες οἶδε; ὡς νεφέλαι πέτονται. Εἰ δὲ ἀπὸ τοῦ πάλαι θεοσεβοῦς πολιτεύματος, ἐξ αὐτοῦ ἂν εἴη καὶ τὸ, Ἐμὲ νῆσοι ὑπέμειναν, τοῦτ' ἔστιν, αἱ Ἐκκλησίαι· ἐπεὶπερ τὰς ἐν προφήταις ἐπαγγελίας πρὸς τοὺς Πατέρας ἀναγινώσκουσαι, προσεδόκων αὐτάς. Ὑπέμειναν οὖν με, τῶν αὐτῶν προσδοκῶσαι τυχεῖν. Πλοῖα δὲ Θαρσεῖς αἰνίττεται τὰ σώματα, οἷς ἐπενήξαντο κατὰ τὸν θνητὸν βίον αἱ ψυχαί. Ἄλλοφύλων δὲ χώρα Θαρσεῖς. Διὸ περὶ τῶν ἄλλοφύλων ἀπίστων εἴρηται· "Πνεύματι βιαίῳ συντρίψεις πλοῖα Θαρσεῖς." Ἄλλ' ἐκεῖνα μὲν συνετρίβετο. Ἐνταῦθα δὲ τὰ τέκνα τῆς παλαιᾶς Ἱερουσαλήμ, τὰ ἐξ ἐθνῶν αὐτῇ προσγενόμενα αὐτοῖς πλοίοις μακρόθεν πρὸς αὐτὴν ἦξιν λέγεται· τοῦτ' ἔστιν, αὐτοῖς σώμασιν ἐπὶ τὸ κρεῖττον μεταβληθεῖσι. "Δεῖ γὰρ τὸ φθαρτὸν ἐνδύσασθαι ἀφθαρσίαν, καὶ τὸ θνητὸν ἐνδύσασθαι ἀθανασίαν." Ἦξουσι τοίνυν αὐτοῖς σώμασι τὰς κατ' ἀρετὴν πράξεις, ἄργυρον καὶ χρυσὸν ὀνομαζομένας, ἐπαγόμενοι. Τοῦτο γὰρ ὁ Παῦλος νοῶν φησὶν· "Εἰ δέ τις ἐποικοδομεῖ 2629 ἐπὶ τὸν θεμέλιον χρυσὸν, ἄργυρον, λίθους τιμίους." Τινὲς δὲ ὡς ἀπὸ τοῦ προφήτου τὰ μέλλοντα θεωρήσαντος ἔλαβον τὸ, Τίνες. Οἱ δὲ θαυμάζοντος τὸ πλῆθος τῶν ἐπαναγόντων ἐπὶ τὴν Ἱερουσαλήμ. Νέφεσι γὰρ πεπυκνωμένοις, καὶ περιστεραῖς σὺν νεοσσοῖς ἀπεικάζει τούτων τὸ πλῆθος. Ὅμοιον δὲ τῷ ἤδη ρηθέντι· Οὗτοι δέ μοι ποῦ ἦσαν; Ὁ τοίνυν ἔβλεπεν ὁ προφήτης φησὶν. Ὁ καὶ Μιχαίας ποιήσιν ἔλεγεν, μηδὲν ἀνασχόμενος πρὸς ἡδονὴν εἰπεῖν Ἀχαάβ. Ἄλλ' εἰπὼν· "Θεωρῶ τὸν λαὸν ἐπὶ τῶν ὀρέων, ὡσεὶ πρόβατα μὴ ἔχοντα ποιμένα·" οὕτω καὶ νῦν φησι, πάντας δορυφορούμενους ἦξιν, καὶ ὡς ἐπ' ὤμων ἀγομένους ἐπὶ τὴν Ἱερουσαλήμ, ὡς εἰς πόλιν ἀνακειμένην Θεῷ. Πλοῖα δὲ Θαρσεῖς καλεῖ, τοὺς ἀπὸ τῆς Θαρσεῖς ἐρχομένους ἐν Ἰνδία κειμένης ἧς καὶ ἐν Ἰωνία μέμνηται. Ταῦτα δὲ ἔσται τῇ Ἱερουσαλήμ οὐ δι' αὐτὴν, ἀλλὰ διὰ τὸν Θεὸν, ὃς ἔγνω στήσαι τὴν πρὸς τοὺς πατέρας ἐπαγγελίαν διὰ τὴν ἑαυτοῦ μεγαλειότητα. Πρὸς τούτοις εἴρηται· Καὶ οἰκοδομήσουσιν ἄλλογενεῖς τὰ τεῖχη σου· ὃ καὶ νῦν ὀραῖται· ἐθνικοὶ γὰρ Ἐκκλησιῶν ἡγοῦνται, ταῖς ἑαυτῶν διδασκαλίαις αὐτάς περιφράττοντες, εἰς τὸ μὴ λόγον ἄλλότριον χώραν ἔχειν ἐπιβουλῆς. Καὶ βασιλεῖς δὲ αὐτῶν παραστήσονταί σοι, φησί. Καὶ νῦν γ' οὖν τῶν Ῥωμαϊκῶν ταγματῶν οἱ ἄρχοντες, καὶ τῶν βασιλέων ὁ φόβος ἀνείργουσι τοὺς ταῖς Ἐκκλησίαις ἐπιβουλεύοντας· ἡγουν παράστασιν σημαίνει τὴν ὑπακοήν. Εἴκουσι γὰρ τοῖς ἱεροῖς θεσπίσμασι, καὶ τὸ τῆς Ἐκκλησίας κήρυγμα παντὸς ἀξιούσι λόγου. Ἔστι δὲ, φασί, ταῦτα καὶ καθ' ἱστορίαν εὑρεῖν, Κύρου μὲν ἀνοικοδομήσαντος Ἱερουσαλήμ, μετ' αὐτὸν δὲ Δαρείου. Καὶ Ἀλέξανδρος δὲ τὸν ἱερὸν θεασάμενος στόλον, τὸν θυμὸν μετέβαλεν εἰς προσκύνησιν. Διὰ γὰρ ὀργὴν μου ἐπάταξά σε, καὶ δι' ἔλεον ἠγάπησά σε. Καὶ γὰρ σὲ τὴν θεοσεβεῖν ἐπαγγειλαμένην ἐπάταξα, πόλιν παραδοὺς πολεμίοις διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἀσεβησάντων ἐν σοὶ, ὡς καὶ προφήτας καὶ θεοσεβεῖς ἀπολαῦσαι τῆς τῶν λοιπῶν μοχθηρίας. Καὶ νῦν δὲ διὰ τοὺς ἐν σοὶ κατορθοῦντας, ἠγάπησά σε, τῆς ὀργῆς οὕτω θυμῷ τοῦ Θεοῦ λογιζομένης, ἀλλὰ ταῖς ἐκείνων ἁμαρτίαις. Καὶ αὐτὴν γὰρ δι' ἀγαθότητα τὴν δίκην ἐπάγει Θεὸς, ἵν' ἐξ ὧν ἁμαρτόντες ἐτιμωρήθησαν, γνῶσιν οἷων ἀπολαύσουσι κατορθώσαντες. Εἰ γὰρ ὁ ἀόργητος τιμωρεῖται δι' ὠφέλειαν, δι' ὃ καὶ ὀργίζεσθαι λέγεται· πόσω μᾶλλον ἐλεήσει πηγὴ τυγχάνων ἀγαθότητος δικαιοπραγοῦντας ἡμᾶς; Ἐπάγει δὲ δεικνύς ὡς τῆς ἀγάπης

αὐτοῦ καρπὸς ἢ πολλὴ ἄδεια καὶ εἰρήνη, δι' ἣν ἀνοιχθήσονται πύλαι σου διὰ παντός. Κατὰ μὲν οὖν τὴν ἱστορίαν, Οὐδένα, φησὶ, φοβηθήσῃ πολέμιον. Πρὸς 2632 δὲ νοῦν πύλαι τῆς τοῦ Θεοῦ πόλεως εἰσακτικαί, καὶ στοιχειώδεις διδασκαλῖαι προκείμεναι διὰ παντός τοῖς τῆ θεοσεβείᾳ προστρέχουσι. Διόπερ εἶπεν εἰσάγειν πρὸς σὲ δύναμιν ἔθνων, τοὺς εἰπεῖν δυναμένους· "Πάντα ἰσχύω ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντί με Χριστῷ." Ὡν οἱ ἐξαιρετοὶ βασιλεῖς, οἱ τῆς ἐπουρανίου βασιλείας ἄξιοι. Διὰ Θεοῦ δὲ πάντες ἔχουσι τὴν εἴσοδον εἰς ἐπίγνωσιν τοῦ Υἱοῦ. "Οὐδεὶς γὰρ δύναται ἔλθειν πρὸς με, φησὶν, ἐὰν μὴ ὁ Πατὴρ ὁ πέμψας ἔλκυσῃ αὐτόν." Καὶ καθ' ἱστορίαν γε μὴν, ἄρχοντες καὶ βασιλεῖς Ῥωμαίων εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ποιοῦνται τὴν εἴσοδον. Οἱ δὲ μὴ δουλεύσαντές σοι, φησὶ, τῆ τοῦ Θεοῦ πόλει, τὴν καλλίστην δουλείαν καὶ σωτήριον, ἀπολοῦνται. Ὅν γὰρ μὴ σώζει πίστις, ἀπόλλυσιν ἀπιστία. Σοὶ δὲ τὰ κάλλιστα καὶ ὑψηλότατα τῶν ἐν τῷ Λιβάνῳ φυτὰ κομισθήσεται. Ἄλλοφύλων δὲ τὸ ὄρος τρέφον δένδρα πρὸς οἰκοδομὴν ἐπιτήδεια. Τοιούτους νόει τοὺς ἐξ ἔθνων τὴν κοσμικὴν ἡσκημένους σοφίαν, οἱ κοσμοῦσι τὴν Ἐκκλησίαν τῆ τοῦ λόγου παρασκευῆ, δι' ἧν δοξάζεται ὁ τόπος ὁ ἅγιος τοῦ Θεοῦ, καὶ ὁ τόπος τῶν ποδῶν αὐτοῦ, δηλαδή ἡ Ἐκκλησία, ἣτις τρέφει καὶ πλείστας ὄσας κεφαλὰς ὑψοῦ τε ἡρμένους ἐξ ἀρετῶν, καὶ Χριστὸν εὐωδιαζούσας, οἱ καὶ τῆς τοῦ κοσμικοῦ φρονήματος πόρρω κείνται φθορᾶς, ὃ δὴ πρόσεστι πεύκη καὶ κέδρω. Φίλον γὰρ τῆ Γραφῆ τὸ τῶν ἀγίων πλῆθος τοῖς τοιούτοις ἀπεικάζειν φυτοῖς. Φησὶ γὰρ καὶ Δαβίδ· "Καὶ ἄρτος στηρίζει καρδίαν ἀνθρώπου. Χορτασθήσονται τὰ ξύλα τοῦ πεδίου, αἱ κέδροι τοῦ Λιβάνου, ἃς ἐφύτευσας." Καὶ Παῦλος δὲ λέγει· "Θεοῦ γεώργιόν ἐσμεν." Τινὲς δὲ φασιν, ὡς Λίβανον ἢ Γραφὴ τὰ ἔθνη καλεῖ, ὡσπερ οὖν Κάρμηλον τὴν Ἱερουσαλήμ. Σαμαρείας γὰρ τὸ ὄρος, ὡς ἐκεῖνο τῶν ἄλλοφύλων. Δηλοῖ τοίνυν κατὰ μὲν ἱστορίαν, τὰ πρὸς ἀνάκτισιν χορηγηθέντα ξύλα· κατὰ δὲ νοῦν, τὰς γνώμας τῶν δικαίων. Εἶτα δηλοῖ τοὺς πάλαι τὴν Ἐκκλησίαν τοῖς διωγμοῖς ταπεινώσαντας, μεταβαλεῖν ἐπὶ τὸ τὸν ἐν αὐτῇ Θεὸν προσκυνεῖν. Πολλοὶ γὰρ τοιοῦτοι γεγόνασι. Τινὲς δὲ φασιν, ὡς τεταπείνῳται μὲν Ἱερουσαλήμ εἰς Χριστὸν παροινήσασα. Ἐπειδὴ δὲ σέσωσται τὸ κατάλειμμα, γέγονεν μήτηρ ἔθνων. Οἱ γὰρ ταπεινώσαντες ταύτην Ῥωμαῖοι, τῆ τούτων πίστει προσέδραμον. Καὶ τότε δὴ, φησὶ, Κληθήσῃ πόλις Κυρίου Σιών. Θεοῦ γὰρ πόλις ἢ Ἐκκλησία, περὶ ἧς φησὶν ὁ Δαβίδ· "Δεδοξασμένα ἐλαλήθη περὶ σοῦ, ἢ πόλις τοῦ Θεοῦ." Τινὲς δὲ Τότε, φησὶν, ὅτε τὸ πλήρωμα τῶν ἔθνων εἰσέλθῃ, καὶ πᾶς Ἰσραὴλ σωθήσεται. Τότε γὰρ ἐν ἐκ τῶν δύο γενήσεται σῶμα λαῶν. Μήπω γὰρ τοῦ ἐξ ἔθνων λαοῦ συναφθέντος τῷ προτέρῳ Ἰσραὴλ, οὐχ οἶόν τε μόνους ἐκείνους πάντα Ἰσραὴλ ὀνομάζεσθαι ἡκρωτηριασμένους τῷ δευτέρῳ τάγματι τοῦ νέου Ἰσραὴλ. Ἄμφω δὲ τότε μιᾶς τῆς 2633 παρὰ Θεῷ τεύζονται σωτηρίας. Τινὲς δὲ ἱστορικῶς ἀπέδοσαν, ὡς οὕτω διακειμένης τῆς πόλεως, οἱ εἰς αὐτὴν πλημμελήσαντες αἰσχυνθήσονται, ἐννοοῦντες ἃ ἔδρασαν. Καὶ γὰρ πρεσβυτέρων τὸν ζυγὸν ἐβάρυναν, καὶ νήπιον οὐκ ἠλέησαν, ὥστε λοιπὸν Κυρίου πόλιν καλεῖσθαι τὴν Ἱερουσαλήμ. Ὡς γὰρ παρῶπται δι' ἀσέβειαν, οὕτως ἐπανελθοῦσα πρὸς ἑαυτὴν ἔσται κόσμος, οὐ μόνον ἐκείνη τῆ γενεᾶ, ἀλλὰ καὶ ταῖς μετ' ἐκείνην. Ἦγουν (ἐπειδὴ πάσχοντος μέλους, συμπάσχει πάντα τὰ μέλη) τῶν παραβεβηκότων τῆς καλλιελαιίου κλάδων ἐκκοπέντων, οἱ τότε θεοσεβεῖς ἐγκαταλελειφθαι λέγονται, καὶ μεμισῆσθαι, μὴ ὄντος τοῦ βοηθοῦντος. Τῶν δὲ ἐκ τῆς ἀγριελαιίου τὴν ἐκείνων ἀναπληρωσάντων χώραν, καὶ συναφθέντος ἐκατέρου λαοῦ, τῆ τοῦ Σωτῆρος δυνάμει συνέστη τῶν σωζομένων τὸ πλήρωμα, μία τε πόλις ἐξ ἀμφοῖν γέγονεν ἢ καλουμένη Σιών, ἣ τελειωθείση ἐπαγγέλλεται τὰ ἐξῆς. Τινὲς δὲ φασὶ τεταπείνωσθαι μὲν αὐτὴν διὰ τὸ κατὰ Χριστοῦ τόλμημα, σωθήσεσθαι δὲ τοῦτον πάλιν ἐπιγινώσκουσαν. Τὰ δ' οὖν ἐπαγόμενα· Θήσω σε ἀγαλλίαμα αἰώνιον, εὐφροσύνην γενεῶν γενεαῖς. Ὅπου γὰρ ἐλπὶς ἀφθαρσίας ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ, ἀτελευτήτου τε ζωῆς, καὶ δόξης, καὶ βασιλείας, οὐρανῶν, ποίαν ἔχει τὸ

κατηφές. Καὶ θηλάσεις, φησὶ, γάλα ἔθνῶν. Τὸ κοινὸν λέγει μυστήριον, καὶ τὴν στοιχειώδη διδασκαλίαν τῶν ἐν Χριστῷ διὰ πίστεως ἀναγεννωμένων. Τινὲς δὲ τοῦτό τε καὶ τὰ ἐφεξῆς τὰς ἐξ ἔθνῶν φασὶ καρποφορίας δηλοῦν, ἀναθήματά τε καὶ βασιλικά σιτηρέσια μέχρι νῦν ἐκ τῶν κρατούντων διδόμενα. Ἄλλοι δὲ βασιλέας φασὶ τοὺς τῶν μακαρισμῶν ἀξίους, οἷς ὁ Σωτὴρ οὐρανῶν βασιλείαν ἐπαγγέλλεται. Τινὲς δὲ καὶ καθ' ἱστορίαν τὸν πλοῦτον σημαίνεσθαί φασιν, ὃν βασιλεῖς προσῆγον, καὶ ἄρχοντες ἐν αὐτῇ τῷ Θεῷ, τῷ ταύτην ἐξελομένῳ τῶν πολεμίων, καὶ εἰς τὸ ἄρχειν αὐθις αὐτὴν καταστήσαντι. Ὅτι ἐγὼ Κύριος ὁ σώζων σε, φησὶ. Χάριτι γὰρ καὶ φιλανθρωπία σέσωσται τοῦ Ἰσραὴλ τὸ κατάλειμμα, ὡς μὴ παντελῶς τὸ ἐκ Πατέρων ἀγίων ἔθνος ἀπόληται. Γνωθὶ δὲ, φησὶ, πρὸς τοῖς εἰρημένοις, ὡς οὐκ ἔτι ξύλων ἀργῶν δεήσει. (Ταῦτα γὰρ ὕλη πυρός) ἀλλ' οὐδὲ λίθων, τοῦτ' ἔστι ψυχῶν ἡλιθίων. Τὰ δὲ τούτων ἕξεις τιμιώτερα. Οἱ γὰρ πάλαι χαλκοὶ καὶ ἀντίτυποι ἄνδρες, καὶ τοὺς τρόπους παντὸς σιδήρου σκληρότεροι, μεταβληθέντες εἰς χρυσόν τε καὶ ἄργυρον ἐφαρμόσουσι τῇ σῆι κατὰ Θεὸν οἰκοδομίᾳ· οἱ τε ξύλων ἀναισθητότεροι, ἀντὶ χαλκοῦ σοι καὶ σιδήρου γενήσονται πρὸς τὴν οἰκοδομὴν συναιρόμενοι. 2636 Τινὲς δὲ φασὶ βούλεσθαι λέγειν, ὅτι πάντα πρὸς τὸ ἄμεινον μεταστήσεται, παραχωρούσης τῆς ἐν νόμῳ παιδείσεως τῇ διὰ τοῦ Χριστοῦ τοσοῦτον οὔση κρείττονι, ὅσον χαλκοῦ χρυσός. Χρυσοφανῆς μὲν γὰρ ὁ χαλκός, πλὴν οὐ χρυσός. Ἀργυροφανῆς δὲ, διὰ τὸ στυλπνόν, καὶ ὁ σίδηρος, ἀλλ' οὐκ ἄργυρος. Τοιγαροῦν τὴν ἐν νόμῳ γνῶσιν πρὸς τὴν διὰ Χριστοῦ, σκύβαλα Παῦλος καλεῖ, ἡ δὲ τῶν Γραμματέων καὶ Φαρισαίων διδασκαλία μυθώδης οὔσα, παρεικάζοιτο ξύλοις καὶ λίθοις. ἢς ἡ ἐν Χριστῷ τοσοῦτον ἀμείνων, ὅσον ξύλου χαλκός, σιδήρος τε λίθου. Τὰ μὲν γὰρ εὐθλαστα, τὰ δὲ, πρὸς τῷ λαμπρῷ καὶ τιμίῳ, καὶ ἀρράγῃ. Βίος γὰρ ὀρθὸς μετὰ δογμάτων ἀληθῶν παραδίδοται, διὰ τοῦτο καὶ Παῦλος τῆς παρά τινων μυσταγωγίας τὴν δύναμιν, ξύλα, χόρτον, καὶ λίθους καλεῖ. Τινὲς δὲ καὶ κατὰ τὴν λέξιν ἀπέδωκαν, ὡς εὐσεβούση τῇ πόλει πᾶσα ὕλη τιμία ἐν ἴσῳ ταῖς ἀτίμοις δοθήσεται. Μὴ δὲ γὰρ ἀδύνατον εἶναι τοῦτο Θεῷ. Πλὴν τούτων οὕτω γινομένων οἱ ἄρχοντές σου λοιπὸν ἐν εἰρήνῃ διάξουσι, κατὰ πρόγνωσιν αὐτοὺς ἐπισκόπους καλέσας. Τὸ δὲ, Ἐν εἰρήνῃ διάξουσιν καὶ ἐν δικαιοσύνῃ, ἐκ μέρους ἐπληροῦτο, κατὰ τὸ, "Ἐκ μέρους γινώσκομεν, καὶ ἐκ μέρους προφητεύομεν," κατὰ τὸν παρόντα βίον δηλονότι. "Ὅταν δὲ ἔλθῃ τὸ τέλειον, τὸ ἐκ μέρους καταργηθήσεται." Ὅπερ ἐστὶ τῆς Χριστοῦ βασιλείας τὸ τέλος, πάσης ἀδικίας ἀνηρημένης, παντός τε συντρίμματος καὶ τάλαιπωρίας. Ἐχθρὸς γὰρ ὑπολειφθήσεται λοιπὸν οὐδεὶς, οὐδὲ μνήμη κακίας, κατὰ τὸ, "Ἀπέδρα ὀδύνη, καὶ λύπη, καὶ στεναγμός." Πλὴν ὡς τῶν πρώτων ἐκβεβλημένων, ἐτέρους ἀνίστησιν ἐπισκόπους, καὶ ἄρχοντας εἰρηνεύοντας πρὸς Θεὸν, καὶ τιμῶντας τὸ δίκαιον ὅποιον ἂν εἴη τὸ ἤδη ῥηθέν· "Καὶ ἐπάξω τὴν χειρὰ μου ἐπὶ σέ, καὶ πυρώσω σε εἰς καθαρὸν. Τοὺς δὲ ἀπειθοῦντας ἀπολέσω, καὶ ἀφελῶ πάντας ἀνόμους ἀπὸ σοῦ, καὶ πάντας ὑπερηφάνους ταπεινώσω, καὶ ἐπιστήσω τοὺς κριτάς σου ὡς τὸ πρότερον," καὶ τὰ ἐπὶ τούτοις. Καὶ ὁ Σωτὴρ δὲ τοῖς Ἰουδαίων λέγει καθηγηταῖς· "Ἀρθήσεται ἀφ' ὑμῶν ἡ βασιλεία καὶ δοθήσεται ἔθνει ἐτέρῳ ποιοῦντι τοὺς καρποὺς αὐτῆς." Τινὲς δὲ κατὰ λέξιν φασὶν, ὡς τιμήσουσι τὸ δίκαιον μετὰ τῶν ὑπηκόων οἱ ἄρχοντες, εἰρήνης τε τεύξονται τῆς ἐκ πολέμων, ὡς τὸν δεδιότα πολεμίους, ἢ θῆρας, καταφεύγειν ἐπ' αὐτὴν. Κληθήσεται δὲ, λέγει, σωτήριον τὰ τείχη σου. Πάλιν τὸ σωτήριον, Ἰησοῦν ἔχει τὸ Ἑβραϊκόν. Αὐτὸς γὰρ ἐστὶν ὁ καὶ περιτειχίζων τὴν Ἐκκλησίαν. Καὶ αἱ πύλαι σου γλύμμα, ὅπερ Ἀκύλας μὲν, ὕμνησις, φησὶν, ὁ δὲ Σύμμαχος, αἴνεσις. Διὰ τούτων γὰρ ἡ εἴσοδος τοῦ θεοσεβοῦς πολιτεύματος, τῶν προσιόντων διδασκομένων ὕμνεῖν τὸν Θεόν. Τινὲς δὲ τείχη καὶ πύλας, τοὺς διδασκάλους φασὶ τειχίζον 2637 τὰς τὴν Ἐκκλησίαν βίῳ καὶ δόγμασι, καὶ τοὺς προσιόντας εἰσάγοντας. Γλύμμα δὲ, ὅτι περικαλλῆς ἄγαν ὁ λόγος αὐτοῖς, καὶ πρὸς ἀλήθειαν ἐκτετορνευμένος. Νοοῖτο δ' ἂν

καὶ ἐπὶ Χριστοῦ. Ἡ γὰρ εἴσοδος δι' αὐτοῦ πρὸς τὸν Πατέρα, ὅς ἐστι καὶ γλύμμα, οἶονεὶ μορφὴ καὶ χαρακτήρ τῆς ὑποστάσεως τοῦ Πατέρος, καὶ ἀπαύγασμα τῆς δόξης αὐτοῦ. Ἀλλὰ καὶ οὐκέτι ἥλιος ἡμέραν σοι παρέξει, οὐδὲ νυκτὸς ἢ σελήνη σε φωτιεῖ. Οὔτε γὰρ ἐν νυκτὶ, οὔτ' ἐν αἰσθητῶ φωτὶ γενήσονται οἱ τοῦ καινοῦ αἰῶνος. Φησὶ γὰρ ὁ Σωτὴρ· Ὁ ἥλιος σκοτισθήσεται, καὶ ἡ σελήνη οὐ δώσει τὸ φέγγος αὐτῆς. Φῶς γὰρ αὐτῶν καὶ δόξα Θεός· τελειότεροις μὲν, ἀνθ' ἡλίου, ὑποβεβηκόσι δὲ, ἀντὶ σελήνης γινόμενος, ἀναλόγως τῶ τούτων χωρητικῶ τὰς ἑαυτοῦ διδοὺς ἀκτῖνας, ἔργω πληρῶν τοὺς μακαρισμοὺς, δι' ὧν εἶπεν· Οἱ πενθοῦντες παρακληθήσονται, καὶ οἱ κλαίοντες γελάσονται. Ὅθεν ἐπιφέρει· Ἀναπληρωθήσονται αἱ ἡμέραι τοῦ πένθους σου, πάσης ἀδικίας ἀνηρημένης. Ὡς οὖν ἐκλελεγμένος κληρονομήσει τὴν ἐπηγγελμένην αὐτῶ γῆν τὴν τοῖς πράεσιν ἐπηγγελμένην, ἐν ἧ καὶ ἡ πόλις ἢ ἐπουράνιος. Τοιοῦτος δὲ ὁ λαός μου, βλαστὸς ἐμῆς φυτείας. "Πᾶσα γὰρ φυτεία, ἢν οὐκ ἐφύτευσεν ὁ Πατὴρ μου ὁ οὐράνιος, ἐκριζωθήσεται," Ἔργα δὲ χειρῶν ὑπάρχων αὐτοῦ, κληρονομήσει τὴν γῆν, ὅτε καὶ ὁ ἐν τῷ παρόντι βίβω ὀλιγοστός, εἰς χιλιάδας ἔσται, κατὰ τὸ, "Ἴσθι ἐξουσίαν ἔχων ἐπάνω πέντε, ἢ δέκα πόλεων." Οἶονεὶ τοίνυν χιλίαρχοι τῶν σωζομένων γενήσονται. Καὶ ὁ νῦν δὲ ἐλάχιστος, εἰς ἔθνος μέγα. Οἷος ὁ Παῦλος λέγων· Ἐμοὶ δὲ τῶ ἐλαχιστοτέρῳ πάντων ἀγίων ἐδόθη ἡ χάρις αὕτη, ὅς ἔθνος ἄρξει μεγίστου παρὰ Θεῶ. Ἦξει δὲ, φησὶν, ὁ τούτοις ὠρισμένος καιρὸς, ὅτε ταῦτα διὰ τῆς ἐμῆς ἔσται Συναγωγῆς, ὅτε τοὺς ἀγγέλους ἀποστελεῖ, καὶ συνάξει τοὺς ἀγίους ἀπ' ἄκρων τῶν οὐρανῶν, μίαν τε ἐκ τῶν δύο λαῶν κατασκευάσεται πόλιν, ὁποῖόν ἐστι τὸ, ἵνα "γένηται μία ποιμνὴ, εἷς ποιμὴν." Τινὲς δὲ πρὸς τὸν αἰῶνα τὸν παρόντα τὰ περὶ ἡλίου καὶ σελήνης ἐξέλαβον. Εἰ γὰρ καὶ ὑποχωρεῖ ἥλιος μὲν ἐν νυκτὶ, σελήνη δὲ ἐν ἡμέρᾳ, ἀλλ' οὖν τὸ θεῖον καὶ νοητὸν φῶς ὁ διὰ τοῦ Πνεύματος ὁ Σωτὴρ χορηγεῖ τοῖς πιστεύουσιν, ἄσβεστον ἔσται, καὶ φωτὸς οὐδενὸς αἰσθητοῦ πρὸς νοῦ φωτισμὸν ἐπιδέονται πρὸς γνῶσιν Θεοῦ, καὶ ἐπιτήδευσιν ἀρετῶν. Διὸ φησὶν· "Ἐγὼ εἶμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου. Ὁ ἀκολουθῶν ἐμοὶ, οὐ μὴ περιπατήσῃ ἐν τῇ σκοτίᾳ, ἀλλ' ἔξει τὸ φῶς τῆς ζωῆς." Τὸ δὲ, Καὶ ἀναπληρωθήσονται αἱ ἡμέραι τοῦ πένθους σου, ἐπειδὴ τοῖς μὲν ἀμαρτωλοῖς τὸ κατηφές οἰκεῖον, πῦρ προσδοκῶσι 2640 καὶ σκότος, οἱ δὲ δίκαιοι τῇ ἐλπίδι χαίρουσι τὸ τῶν ἀμαρτιῶν ἀποθέμενοι πένθος. Διὸ ἐπάγει· Ἔσται ὁ λαός σου πᾶς δίκαιος. Τῆς γὰρ Ἐκκλησίας τὸν λαὸν Χριστὸς δικαιοῖ τῇ χάριτι, οὗ φύτευμά ἐσμεν τῶν χειρῶν ἐγκεντρίσαντος ἡμᾶς εἰς τὴν καλλιέλαιον. Νῦν μὲν οὖν ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ κέκρυπται τῶν ἀγίων ἡ δόξα, ἐν δὲ τῷ μέλλοντι ὁ ἐλάχιστος πλείστων ἠγήσεται, ἐφ' ᾧ χαίροντες οἱ ἅγιοί φασιν· "Ἐπέταξεν λαοὺς ἡμῖν, καὶ ἔθνη ὑπὸ τοὺς πόδας ἡμῶν." Ἔσται δὲ τοῦτο, ὅτε καὶ συνάξω αὐτούς, ἐξ οὐρανοῦ καταβάς, καὶ ἀρπασθήσονται ἐν νεφέλαις εἰς ἀπάντησίν μου. Τινὲς δὲ οὕτως ἀπέδωκαν, ὡς παυσάμενος ἀσεβείας οὐκ ἔτι προηγουμένως ἠλίω καὶ σελήνῃ λογίσῃ τὸ φῶς, ἀλλὰ τῶ τούτων Δημιουργῶ, ἐπιλάμψασαν ἔχων αὐτοῦ τὴν ἀλήθειαν. Καὶ παύσεται σου τῆς αἰχμαλωσίας τὸ πένθος ἀπολαβόντος τὴν γῆν σου. Ὡς δὲ φυτοῖς παραβαλλομένους προσῆκόν ἐστι τὸν ὀφειλόμενον καρπὸν ἀποδιδόναι. Θεὸς γὰρ ὁ φυτεύσας, καὶ δηλονότι ἐπιμελούμενος, ἄτινα εἰς δόξαν Θεοῦ συντείνει. Ὅς καὶ προλέγει αὐτῶν τὴν εἰς πλῆθος ἐπίδοσιν τοῦ Θεοῦ συνάγοντος, καὶ τοὺς ὀλίγους ποιοῦντος πολλούς. ΚΕΦΑΛ. ΞΑ'. αἱ. 9 Πνεῦμα Κυρίου ἐπ' ἐμὲ, οὗ εἵνεκεν ἔχρισέ με, εὐαγγελίσασθαι πτωχοῖς ἀπέσταλκέ με, ἰάσασθαι τοὺς συντετριμμένους τῇ καρδίᾳ κηρῦσαι αἰχμαλώτοις ἄφεςιν, καὶ τυφλοῖς ἀνάβλεψιν, καλέσαι ἐνιαυτὸν Κυρίου δεκτὸν, καὶ ἡμέραν ἀνταποδόσεως, παρακαλέσαι πάντας τοὺς πενθοῦντας, δοθῆναι τοῖς πενθοῦσι Σιών δόξαν ἀντὶ σποδοῦ, ἄλειμμα εὐφροσύνης τοῖς πενθοῦσι, καταστολὴν δόξης ἀντὶ πνεύματος ἀκηδίας, κ.τ.λ. Ὁ ταῖς εὐαγγελικαῖς ἐπαγγελίαις ἐπειπὼν, Ἐγὼ Κύριος κατὰ καιρὸν συνάξω αὐτούς, νῦν παρὰ Κυρίου τούτου χάριν κεχρῖσθαι φησὶ, τοῦ συναγαγεῖν αὐτοὺς δηλονότι.

Καὶ ὄρα Κύριον ὑπὸ Κυρίου τῷ ἀγίῳ χριόμενον Πνεύματι, ὡς ἐν Τριάδι νοεῖσθαι τὸ Θεῖον. Κύριος γὰρ ὢν καὶ Θεὸς φύσει, κατὰ τὸ ἀνθρώπινον ὑπὸ τοῦ Πατέρος τῷ Πνεύματι χρίεται. Οὐτ' οὖν ψιλὸς ἄνθρωπος, εἶγε Κύριος, οὔτε ἄσαρκος, εἶγε χρίεται, Θεὸς δὲ καὶ ἄνθρωπος ὁ αὐτὸς, οὐ κατὰ ταύτῃν ὡς ἐκ Δαβὶδ οὖν ὑπάρχων, κεχρίσθαι λέγεται. Καὶ ἤδη γὰρ εἶπεν ἐπὶ τὸν ἐκ ρίζης Ἰεσσαί, δηλονότι Χριστὸν, ἐπαναπεπαῦσθαι τὸ Πνεῦμα. Οὐ γὰρ ἐβρέθη χρίσματι κεχρίσθαι τοῖς παλαιοῖς ὁμοίως. Ἡ γὰρ ἂν οὐδὲν εἶχεν ἐξαίρετον. Καίτοι Δαβὶδ εἰπόντος· "Διὰ τοῦτο ἔχρισέν σε ὁ Θεός, ὁ Θεός σου ἔλαιον ἀγαλλιάσεως παρὰ τοὺς μετόχους σου." Ὡς δὲ ἤδη γενόμενος ἄνθρωπός φησιν, οὗ εἶνεκεν ἔχρισέν με. Καὶ τὴν αἰτίαν ἐπήγαγεν. Καὶ προεῖπεν δὲ φήσας, Κατὰ καιρὸν συνάξω αὐτούς. 2641 Ὡς μὲν οὖν Θεὸς χορηγεῖ τὸ Πνεῦμα τῇ κτίσει, ὡς δὲ ἄνθρωπος δέχεται. Διὸ, κατὰ Λουκᾶν, ὡς ἐν Ναζαρεθ γενόμενος εἰσηλθεν εἰς τὴν Συναγωγὴν, καὶ τὸν Ἡσαΐαν ἀνοίξας εὔρε τουτὶ τὸ ῥητὸν, πτύξας ἔφη· Σήμερον ἡ Γραφή αὕτη πεπλήρωται. Κατ' αὐτὸν γὰρ τὸν καιρὸν συνέβη καὶ βαπτισθῆναι, καὶ τὸ Πνεῦμα κατελθεῖν ἐπ' αὐτὸν ἐν εἴδει περιστερᾶς· μεθ' ὃ πειραθεὶς ἦλθεν εἰς Ναζαρεθ, καὶ πεπληρωσθαι τὴν Γραφὴν ἀπεφήνατο. Τινὲς δὲ, ὡς εἴρηται, ἐπὶ τὸν τῆς γεννήσεως καιρὸν ἔχειν φασὶ τὴν ἀναφορὰν τὸ, ἔχρισέν με. Πλὴν μετὰ τὸ βάπτισμα φαίνεται κηρύσσω τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν (ὅπερ ἦν εὐαγγελίζεσθαι τοῖς πτωχοῖς) καὶ τοὺς μακαρισμοὺς ἐκτιθέμενος. Καὶ ἴατο δὲ τοὺς συντετριμμένους τῇ καρδίᾳ, θεραπεύων ἐπαγγελίαις, καὶ λέγων· Μακάριοι οἱ πενθοῦντες, ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται. Καὶ μακάριοι οἱ κλαίοντες, ὅτι γελάσονται. Καὶ τοῖς δὲ αἰχμαλώτοις ὑπὸ δαιμόνων ἔθεσιν ἄφεσιν ἐκήρυττε, τοῖς μαθηταῖς εἰπὼν· Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτούς, ἐπ' ἀφέσει δηλονότι πλημμελημάτων· οἱ καὶ ἀβλεψίαν ἐνόσουν, τῇ πολυθέῳ πλάνῃ δουλεύοντες. Διόπερ ἐν τοῖς προλαβοῦσιν ἔφασκεν ὁ Πατὴρ· Ἴδου, τέθεικά σε εἰς φῶς ἐθνῶν, ἀνοίξαι ὀφθαλμοὺς τυφλῶν, ἐξαγαγεῖν ἐκ δεσμῶν δεδεμένους. Καὶ πτωχοὶ δὲ ἦσαν, ὡς παντὸς ἀγαθοῦ νοσήσαντες ἔνδειαν, ἐλπίδα μὴ ἔχοντες, καὶ ἄθεοι ἐν τῷ κόσμῳ. Εἰ μὴ, ἄρα τοῖς πτωχοῖς τῷ πνεύματι δεδωρῆσθαι φησι τῶν δι' αὐτοῦ χαρισμάτων τὴν ἄφθονον χορηγίαν. Συντετριμμένους δὲ ἄλλως τοὺς ἀσθενῆ τὴν καρδίαν καὶ εὐδιάθρυπτον ἔχοντας, ὡς ἀντιστῆναι μὴ δύνασθαι ταῖς τῶν παθῶν προσβολαῖς, αἰχμαλώτων δὲ δίκην τούτοις δουλεύοντας· ἀρμόσει δὲ καὶ τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ τὰ λεγόμενα. Οὐ γὰρ ἦν ἐπὶ γῆς ὁ ποιῶν χρηστότητα, οὐκ ἦν, ἕως ἐνός. Οὐκοῦν πάντες υἱοὶ νυκτὸς ὄντες καὶ σκότους, φωτὸς γεγόνασι τέκνα. Διηύγασε γὰρ αὐτοῖς ἡ ἡμέρα, καὶ ὁ τῆς δικαιοσύνης ἀνέσχευεν ἡλῖος, καὶ λαμπρὸς ἀνέτειλεν ἑωσφόρος. Κεχρίσθαι δὲ φησι καὶ ἐνιαυτὸν Κυρίου καλέσαι δεκτὸν, τὸν τῆς ἐνανθρωπήσεως καιρὸν οὕτως εἰπὼν, ἐν ᾧ διάγων ἐπὶ γῆς, φῶς ἡμέρας τοῖς προσιοῦσι παρείχετο. Ὡς γὰρ ἡλίῳ δικαιοσύνης ὁ τοιοῦτος προσῆκεν ἐνιαυτός. Μήποτε δὲ τὸν μέλλοντα αἰῶνα δηλοῖ, ἐφ' ὃν τὰ τῆς ἑαυτοῦ διδασκαλίας ἀνέπεμπε, ὅτε Οὐχ ἡλῖος, οὐ σελήνη, ἀλλ' ἔσται σοι, φησι, Κύριος φῶς αἰώνιον; διὸ Κυρίου λέγεται ἐνιαυτός, ὡς ὑπ' αὐτοῦ φωτιζόμενος, καὶ δεκτός, ἢ κατὰ τοὺς λοιποὺς, εὐδοκίας. Ἐκεῖνος γὰρ ἐστὶν ὁ καταθύμιος τῷ Θεῷ, ὁ αὐτὸς ὢν καὶ ἡμέρα ἀνταποδόσεως, ὅτε τὰς ἀμοιβὰς οἱ κατὰ τὸν παρόντα κεκτηκότες βίον κομίζονται. Τινὲς δὲ δεκτὸν 2644 ἐνιαυτὸν, καθ' ὃν ἐσταυρώθη φασὶ. Δεκτοὶ γὰρ τότε γεγόναμεν τῷ Θεῷ καὶ Πατέρι, καρποφορηθέντες δι' αὐτοῦ. Διὸ περὶ τοῦ κόκκου τοῦ σίτου ἔλεγεν· "Ἐὰν ἀποθάνῃ, καρπὸν πολὺν φέρει." Καὶ πάλιν· "Ὅταν ὑψωθῶ ἐκ γῆς, πάντας ἐλκύσω πρὸς ἑμαυτόν." Διὸ καὶ ἀναστὰς ἐκ νεκρῶν ἔφασκεν· Ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς, ἐπὶ τὰ ἔθνη πέμπων τοὺς μαθητὰς, καὶ τὸ βάπτισμα, δι' οὗ λαβόντες ἄφεσιν, τῆς θείας αὐτοῦ φύσεως γεγόναμεν κοινωνοί. Δεκτὸν γὰρ ἐνιαυτὸν οἱ δεχθέντες ἐκτίσαντο, περὶ οὗ Παῦλός φησιν· "Ἴδου νῦν καιρὸς εὐπρόσδεκτος· ἰδοὺ ἡμέρα σωτηρίας, καὶ ἀνταποδόσεως," ὁ τῆς

ένανθρωπήσεως ὑπῆρξε καιρὸς, καθ' ὃν τοῖς πιστεύουσι τὰς ἐν ἐλπίσιν ἐπαγγελίας ἀπέδωκεν· ὅπερ ὁ διὰ Μωσέως νόμος οὐκ ἔσχε, τῷ παρόντι βίῳ περικλείων τὰς ἀμοιβὰς, μακροήμερουσιν λέγων, καὶ γῆς ἀγαθὰ, καὶ πολέμων ἀπαλλαγὰς, διὸ καὶ Ζαχαρίας φησὶ· "Κατάκαρπος οἰκηθήσεται Ἱερουσαλὴμ ἀπὸ πλήθους ἀνθρώπων, καὶ κτηνῶν τῶν ἐν αὐτῇ." Καὶ πάλιν· "Ἔτι καθήσονται πρεσβύτεροι ἐν ταῖς πλατείαις Ἱερουσαλὴμ, ἕκαστος τὴν ῥάβδον αὐτοῦ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ ἔχων ἀπὸ πλήθους ἡμερῶν, καὶ αἱ πλατεῖαι τῆς πόλεως πλησθήσονται παιδαρίων καὶ κορασιῶν παιζόντων." Ὁ δὲ Σωτὴρ τῷ μέλλοντι τὰς ἀμοιβὰς ταμιεύεται. Εἴποις δ' ἂν καὶ ἀνταπόδοσιν ἐν τῷ τῆς ἐνανθρωπήσεως γεγονέναι καιρῷ. Τὴν γὰρ τοῦ καταπατήσαντος ἡμᾶς διαβόλου καθεῖλεν ἰσχύ. Διὸ παρὰ Δαβὶδ τὸ τῶν λελυτρωμένων ἐξομολογησάμενον πρόσωπον ἐπιφέρει· "Ὅτι ἐποίησας τὴν κρίσιν μου, καὶ τὴν δίκην μου, ἐκάθισας ἐπὶ θρόνου ὁ κρίνων δικαιοσύνην. Ἐπετίμησας ἔθνεσιν, καὶ ἀπώλετο ὁ ἀσεβής." Περὶ οὗ πάλιν φησὶν· "Ζητηθήσεται ἡ ἀμαρτία αὐτοῦ, καὶ οὐ μὴ εὑρεθῇ." Καὶ ὁ Σωτὴρ δὲ λέγει· "Νῦν κρίσις ἐστὶ τοῦ κόσμου τούτου, νῦν ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου ἐκβληθήσεται ἔξω." Κεχρίσθαι δὲ φησὶ καὶ παρακαλέσαι πάντας τοὺς πενθοῦντας· "Μακάριοι γὰρ, φησὶν, οἱ πενθοῦντες, ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται." Ἀλλὰ καὶ τοῖς τὴν Σιών πενθοῦσι δώσει δόξαν. Ἐπένθουν γὰρ οἱ παρ' Ἰουδαίους ἅγιοι τὴν ἔκπτωσιν τοῦ λαοῦ. Τοιοῦτος ἦν ὁ Παῦλος λέγων· ὅτι Λύπη μοί ἐστι, καὶ ἀδιάλειπτος ὁδύνη τῇ καρδίᾳ μου ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν μου τῶν συγγενῶν κατὰ σάρκα, ὑπὲρ ὧν καὶ ἀνάθεμα γενέσθαι προσήυχετο. Καὶ τούτοις οὖν δώσει δόξαν, καὶ ἀντὶ σποδοῦ, ἣν κατεπάσαντο δεόμενοι τοῦ Θεοῦ δι' αὐτούς, εὐφροσύνης ἄλειμμα, καὶ στολὴν ἔνδοξον, ἀνθ' ὧν ὑπὲρ αὐτῶν ἐν ἀκηδία γεγόνασι. Τινὲς δὲ τοὺς πρὸ τῆς ἐπιδημίας τοῦ λαοῦ πεν 2645 θοῦντας τὰς ἀμαρτίας φασὶν, οἳ καὶ προσεδόκων τὸν δικαιοῦντα τῇ πίστει τὸν ἀσεβῆ, ἅγιοί τε ὄντες, καὶ τὰς προφητείας εἰδότες. Βρέφος γ' οὖν ὁ Συμεὼν ἐν ἀγκάλαις λαβὼν τὸν Χριστὸν, ἰδεῖν ἐξομολογεῖτο "φῶς εἰς ἀποκάλυψιν ἐθνῶν, καὶ δόξαν λαοῦ σου Ἰσραὴλ." Καὶ Ζαχαρίας ὁ Ἰωάννου πατὴρ, ὅτι ἐπεσκέψατο, καὶ ἐποίησεν λύτρωσιν τῷ λαῷ αὐτοῦ. Καὶ Ναθαναὴλ, "Ὅν ἔγραψε Μωσῆς καὶ οἱ προφήται, φησὶν, εὐρήκαμεν Ἰησοῦν. Πενθοῦσιν οὖν αὐτοῖς ἡ διὰ Χριστοῦ παράκλησις δέδοται. Τὸ δὲ ἄλειμμα τὸ τῆς εὐφροσύνης παρίστησιν ἰλαρόν. Ἐδόθη δὲ αὐτοῖς καὶ δόξα Χριστός· ἢ, ὡς φασὶ τινες, ἐπειδὴ τέθεινται αὐτῆς καθηγηταί, καὶ διδάσκαλοι· καὶ τέκνα ὄντες τῆς Ἰουδαίων Συναγωγῆς εἰς πατέρας ἐγένοντο. Πρὸς ἣν φησὶν ὁ Δαβὶδ· Ἀντὶ τῶν πατέρων σου ἐγενήθησαν οἱ υἱοί σου. Καὶ γοῦν Παῦλος ἔγραψε τοῖς μαθηταῖς· Ἐν γὰρ Χριστῷ Ἰησοῦ διὰ τοῦ Εὐαγγελίου ἐγὼ ὑμᾶς ἐγέννησα. Καὶ ἄλλως δὲ δόξαν ἐδέξαντο, ποτὲ μὲν ἀκούοντες· Ἀσθενοῦντας θεραπεύετε, δαιμόνια ἐκβάλλετε, νεκροὺς ἐγείρετε, ποτὲ δὲ, Ὑμεῖς ἐστε τὸ φῶς τοῦ κόσμου. Εἰτά φησὶ· Καὶ κληθήσονται γενεαὶ δικαιοσύνης φύτευμα Κυρίου εἰς δόξαν, δηλονότι οἱ καταξιωθησόμενοι τοῦ δεκτοῦ ἐνιαυτοῦ. Σύμμαχος δὲ ἀντὶ τοῦ γενεαί, φησὶν ἰσχυροί. Χρηματίζουσι γὰρ οἱ ἐξ ἐθνῶν, γένος ἐκλεκτὸν, ἔθνος ἅγιον, λαὸς εἰς περιποίησιν. Δικαιοσύνης δὲ γενεαὶ τῆς ἐν Χριστῷ καὶ τὴν ἐν νόμῳ νικώσης. "Ἐὰν γὰρ μὴ περισσεύση, φησὶν, ἡ δικαιοσύνη ὑμῶν πλεῖον τῶν Γραμματέων καὶ Φαρισαίων, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν," ἣν διήνυσαν ἰσχυροὶ γεγονότες, ὡς ἐξέδωκε Σύμμαχος. Φύτευμα δὲ Κυρίου, ὡς Θεοῦ γεώργιον, περὶ ὧν ἔψαλλεν ὁ Δαβὶδ· "Πεφυτευμένοι ἐν τῷ οἴκῳ Κυρίου, ἐν ταῖς αὐλαῖς τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἐξανθήσουσι." Καὶ Παῦλος δὲ φησὶν· "Ἐγὼ ἐφύτευσα ὑμᾶς, Ἀπολλῶς ἐπότισεν, ὁ δὲ Θεὸς ἠύξανεν." Συνάδει καὶ τὸ, "Δίκαιος ὡς φοῖνιξ ἀνθήσει." Καὶ οἰκοδομήσουσιν ἐρήμους αἰωνίας· τῶν πρὶν ἐρήμων ἐθνῶν τὰς ψυχὰς. Ἦγουν, φασὶ τινες, τὸ πλῆθος ἐμφαίνει τῶν διὰ πίστεως κεκλημένων, ὡς δεῖσθαι πόλεων ἐτέρων ἐν ἐρήμοις γενησομένων· ἤγουν τὰς ἐκκλησίας τὰς πρὶν ἐρήμους θεοσεβείας. Καὶ ἤξουσιν ἄλλογενεῖς, ποιμαίνοντες τὰ

πρόβατά σου. Τῶν γὰρ προτέρων ἐκβεβλημένων (πρὸς οὓς τις λέγει προφήτης· "Ἔω ποιμένες Ἰσραὴλ· μὴ βόσκουσιν οἱ ποιμένες ἑαυτοὺς; οὐχὶ τὰ πρόβατα βόσκουσιν οἱ ποιμένες;" πρὸς οὓς ἔλεγεν ὁ Σωτὴρ· "Ἀρθήσεται ἀφ' ὑμῶν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, καὶ δοθήσεται ἔθνη ποιῶντι τοὺς καρποὺς αὐτῆς"), ἀντὶ τούτων ἔθνη ποιμένες κατέστησαν. Ἐνταῦθα δὲ σαφῶς τοῦ νόμου μετάρθεσιν, καὶ τῆς κατ' αὐτὸν ἱερωσύνης παρίστησι, μηκέτι τῶν ἐκ Λευϊ 2648 λειτουργούντων. Ἦν γὰρ αὐτοῖς ἀδόκιμον τὸ ἀργύριον. Οἱ τοίνυν ἐξ ἔθνων καὶ ἀροτῆρες γεγόνασι, καὶ ἀμπελουργοί. Ἐπεὶ γὰρ ἐκλεκτὴ γῆ κέκληνται πλεισταχοῦ τῆς Γραφῆς οἱ πιστεύσαντες, καὶ ἀμπελῶν, καὶ κῆπος· ἀναλόγως ἀροτῆράς φησι, καὶ ἀμπελουργούς. Οὐκοῦν οὐκ αὐτοῖς ἀρπάζουσι τὴν τιμὴν, κέκληνται δὲ μᾶλλον παρὰ Θεοῦ. Καὶ οἱ κατὰ νόμον δὲ ποιμένες ἀμπελῶνος ἐκλήθησαν γεωργοὶ, περὶ ὧν φησιν ὁ Σωτὴρ· Τί ποιήσει ὁ Κύριος τοῦ ἀμπελῶνος τοῖς κακοῖς γεωργοῖς; Τοῖς οὖν ἀντὶ τούτων ὁ προφήτης φησὶν· Ὑμεῖς δὲ ἱερεῖς Κυρίου, κληθήσεσθε λειτουργοὶ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν. Τίνες ἄλλ' οἱ τῆς Ἐκκλησίας ἀμπελουργοί, οἱ καὶ τὴν ἰσχὺν κατέδονται τῶν ἔθνων; ἢ κατὰ τὸν Ἀκύλαν, τὴν εὐπορίαν. Οὐδὲν γὰρ τοιοῦτο βρῶμα τοῖς τῆς Ἐκκλησίας ποιμέσι κατάλληλον, ὡς ἡ ἰσχὺς τῶν δι' αὐτῶν σωζομένων ἔθνων. Οὗτοι δ' ἂν εἶεν οἱ τὴν ἰσχὺν διὰ τῆς ὑπομονῆς ἐν τῇ ὑπὲρ ἀληθείας ἐπιδειξάμενοι μαρτυρία. Ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ πλούτῳ, φησὶ, θαυμασθήσεσθε. Τὸν δὲ τῶν ἔθνων πλοῦτον, ἀφ' ὧν ὁ Παῦλος γράφει Κορινθίοις, νοήσομεν· "Εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ μου διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅτι ἐν παντὶ ἐπλουτίσθητε ἐν αὐτῷ, ἐν παντὶ λόγῳ, καὶ πάσῃ γνώσει, καθὼς τὸ μαρτύριον τοῦ Χριστοῦ ἔβεβαιώθη ἐν ὑμῖν, ὡς τε μὴ ὑστερεῖσθαι ὑμᾶς ἐν μηδενὶ χαρίσματι." Τινὲς δὲ ἰσχὺν ἔθνων, τὰς ἐκ τῶν δυνατωτάτων τιμὰς λέγουσιν, οἵπερ ἂν εἶεν ἐξ ἔθνων κεκλημένοι, ἢ ὅτι ὁ παρ' ὑμῶν ἐπικρατήσῃ λόγος τῆς δυνάμεως τῶν ἔθνων, ἢ τῶν παρ' ἐκείνοις λαμπρῶν, ἢ τῶν κοσμικῆν ἡσκημένων σοφίαν. Τούτων γὰρ κατισχύσαντες ἐδοξάσθησαν. Καύχημα γὰρ διδασκάλων οἱ διὰ τῆς αὐτῶν σωθέντες μυσταγωγίας· οἱ δὲ τοιοῦτοι κληρονομήσουσι τὴν γῆν, πάντων ἐπικρατήσαντες, ἀλλ' οὐ μόνως Ἰουδαίας, κατὰ τοὺς πάλαι κληροδοτηθέντας ὑπὸ Ἰησοῦ Ναυῆ, ὃς τύπος ἦν τοῦ ἀληθινοῦ Ἰησοῦ, τοῦ τὴν δευτέραν καὶ κρείττω πεποιημένου κληροδοσίαν, περὶ ἧς φησιν ἐν Ψαλμοῖς· "Αἴτησαι παρ' ἐμοῦ, καὶ δώσω σοι ἔθνη τὴν κληρονομίαν σου, καὶ τὴν κατάσχεσίν σου τὰ πέρατα τῆς γῆς," ἢν διένειμε τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς, ἄλλους ἀλλαχοῦ διαπέμψας χαίροντας ἐν αὐτῷ, καὶ ὡσπερ τινὰ στέφανον περικειμένους τὴν εὐφροσύνην, οὐκ ἐν προσκαίροις ἔχοντας τὴν ἀντιμισθίαν, ἀλλ' ἐν αἰεὶ διαμένουσιν ἀγαθοῖς. Ἔσται δὲ ταῦτα, φησὶν, ἐπειδὴ δικαιοσύνην μὲν ἀγαπῶ, μισῶ δὲ τὰ ἐξ ἀδικίας ἀρπάγματα τῶν πονηρῶν δαιμόνων τὰς ἀνθρωπίνας πάλαι διαρπαζόντων ψυχὰς. Ὅθεν οὐκ Ἰουδαίοις μόνοις, ἀλλὰ πᾶσι, τὴν ἑμαυτοῦ χάριν ἐξέχεον. Ἀντὶ δὲ τοῦ δικαίου, ἐν ἀληθείᾳ πάντες ἐρμήνευσαν οἱ λοιποί. Ὡς τε οὐ διαψευσθήσεται αὐτῶν ὁ μόχθος· ἀλλ' ἐν ἀληθείᾳ καὶ αὐτοῖς φυλαχθήσεται. 2649 Τινὲς δὲ φασιν αἰτίαν εἶναι τούτους πρὶν ἀπεληλάσθαι ποιμένας πλεονεξία χαίροντας, οἵπερ ἀδίκως πλουτοῦντες, καθά φησιν ὁ προφήτης· "Θησαυρίζοντες ἑαυτοῖς ἀσέβειαν, καὶ ταλαιπωρίαν, εἰς ἑτέρους αὐτὰ παραπέμπουσιν." Ἐφη γοῦν ὁ Σολομῶν, ὅτι πλοῦτος ἀδίκως συναγόμενος ἐξεμεθήσεται. Περὶ οὗ συστήματος καὶ ὁ Δαβὶδ φησιν· "Πλὴν μάτην τaráσεται. Θησαυρίζει, καὶ οὐκ οἶδεν τίνι συνάξει αὐτά." Καὶ ἄλλως δὲ τοῖς ἐξ ἔθνων ἐδόθη τῶν Ἰουδαϊκῶν διδασκάλων ὁ μόχθος, κατὰ τό· "Ἀρθήσεται ἀφ' ὑμῶν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, καὶ δοθήσεται ἔθνη ποιῶντι τοὺς καρποὺς αὐτῆς." Οἷς καὶ διαθήκην αἰώνιον διαθήσομαι, οὐ τὰ Μωσέως ἐντάλματα, τὸ δὲ τῆς καινῆς διαθήκης μυστήριον· ἢ τὴν ἐλπίδα τὴν ἀτελεύτητον. Εἰτά φησι· Καὶ γνωσθήσεται ἐν τοῖς ἔθνεσι τὸ σπέρμα αὐτῶν· οὐ τὸ σωματικόν, ἐφ' ὧπερ ἀύχοῦσιν Ἰουδαῖοι, ἀλλὰ τὸ λογικὸν τῆς Ἐκκλησίας, ὃ παντὶ γνώριμον, ὡς ὑπὸ Θεοῦ τὴν αὐξήσιν ἔχει. Σπέρμα γὰρ ἢ τὴν διδασκαλίαν, ἢ τοὺς μαθητὰς προσήκει

νοεῖν, οἱ καὶ ἐξ αὐτῆς ὄψεως διὰ τῆς ἀγαθοῦργίας ὑπάρχουσι γνώριμοι, ὡς ἀγίων ὑπάρχουσι μαθηταί, σπέρμα ὄντες εὐλογημένον ὑπὸ Θεοῦ. Ὅποια τὰ θεῖα τῶν μοναζόντων συστήματα, περὶ ὧν ὁ Παῦλος φησιν· "Οἱ δὲ τοῦ Χριστοῦ Ἰησοῦ, τὴν σάρκα ἐσταύρωσαν σὺν τοῖς παθήμασι καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις·" οἱ καὶ αὐτοὶ εὐφρανθήσονται ἐπὶ τῷ Κυρίῳ, οἷα δὴ τοιούτων σπέρμα γενόμενοι, περὶ ὧν ἔλεγεν· Καὶ εὐφροσύνη αἰώνιος ὑπὲρ κεφαλῆς αὐτῶν. Τινὲς δὲ τὴν ὄλην ῥῆσιν δύνασθαί φασι καὶ ὡς ἀπὸ τοῦ προφήτου λεγομένην νοεῖν. Ἐπεὶ γὰρ ὑπερβάλλουσιν ἔφη τοῦ Δεσπότου φιλανθρωπίαν ἐπὶ τὸ κρεῖττον πάντα μετοίσοντος, Οὐκ ἐμὸς ὁ λόγος, φησὶ, τῆς δὲ τοῦ Πνεύματος ἐνηχήσεως Θεοῦ με πρὸς εὐαγγελισμόν ἀναδείξαντος τῶν μελλόντων ἀγαθῶν τοῖς ἐν πενία γενησομένων, ὡς ἂν ἴασιν δεξάμενοι ψυχικὴν ἐπανέλθωσιν ἀπὸ τῆς κατὰ ταύτην αἰχμαλωσίας, ἣτις καὶ κυρίως ἐστίν. Σωματικῶς γὰρ ἐν αἰχμαλωσίᾳ Δανιὴλ, καὶ οἱ τρεῖς γενόμενοι παῖδες, ἀδούλωτον ἔχον τὸ φρόνημα· μᾶλλον δὲ καὶ τὸ σῶμα μῆτε πυρὸς, μῆτε θηρίων καθικνουμένων. Ἐνιαυτὸς δὲ Κυρίου δεκτὸς, ἐν ᾧ μεταβαλεῖ πρὸς τὸ κρεῖττον ψυχὴ τῶ τῶν ψυχῶν γεωργῶ τὴν εὐκαρπῖαν παρέχουσα, καθάπερ φορὰν σπερμάτων ἐτήσιον βλαστάνοντων μὲν ἐν χειμῶνι, ἐν ἔαρι δὲ αὐξομένων, ἐπὶ δὲ θέρους τελειουμένων. Οἷς ἀντὶ πένθους εὐφροσύνην εὐαγγελίζεται, καὶ τῆς κατεχούσης αὐτοὺς ἐκατέρας αἰχμαλωσίας, οἱ καὶ ἀνοικοδομήσουσι τὰς πλείστας κατεστραμμένας, ἔξουσι τε τοὺς ἀλλοφύλους ἐν ὑπηρετῶν τάγματι εὐχομένων θητεῦσαι τοῖς Ἰσραηλίταις τῷ λόγῳ τῆς θεοσεβείας ἱερωμένοις. Ὅτι γὰρ ἕκαστος ἱερεὺς εἶναι δύναται τοῦ Θεοῦ, δείκνυσι καὶ τὸ κατ' 2652 οἶκον θυόμενον πρόβατον, καὶ ἡ διὰ λόγων ἐκάστου προσαγομένη τῷ Θεῷ προσευχή. Θεοσεβεῖα τοίνυν προσκείμενοι δέξονται παρὰ τῶν ἐθνῶν προσφοράς πλουτοῦντες καὶ θαυμαζόμενοι· καὶ ἀντὶ τῆς ἀρχαίας ἐτέραν κληρονομήσουσι γῆν, ἀντ' ἄλλων ἄλλοι φαινόμενοι, καὶ φίλοι ὄντες. Δικαιοσύνης ἐγὼ γὰρ εἶμι Κύριος, οὐχὶ πάντα τὰ ἀρπάγματα μισῶν, ἀλλὰ τὰ ἐξ ἀδικίας. Καὶ γὰρ τοὺς ἀρπάζοντας τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ἀγαπῶ. Οἱ δὲ ἀδίκως ἀρπάζοντες γυμνοί τε τῶν ἀρπαγμάτων ἀπίασι, καὶ τὴν ὑπὲρ αὐτῶν ἀποτίσουσι δίκην. Οἱ δὲ δίκαιοι καλοὶ τῶν ληφθέντων οἰκονόμοι γενόμενοι, καὶ τῶν παρόντων, καὶ τῶν αἰώνιων ἀγαθῶν ἀπολαύσουσιν, ὅτε, ὡς εὐλογίας ὄντες κληρονόμοι, γνωσθήσονται, ὡσπερ οὖν καὶ οἱ πονηροὶ κολαζόμενοι, κληρονομοῦντων ἐκείνων εὐφροσύνην αἰώνιον. ἰ', ια'. Ὁ Ἀγαλλιᾶσθω ἡ ψυχὴ μου ἐπὶ τῷ Κυρίῳ. Ἐνέδυσσε γὰρ με ἱμάτιον σωτηρίου, καὶ χιτῶνα εὐφροσύνης. Ὡς νυμφίῳ περιέθηκέ μοι μίτραν, καὶ ὡς νύμφην κατεκόσμησέ με κόσμῳ, κ.τ.λ. Μετὰ τὰς ἐπαγγελίας, ἃς φανεῖς ὁ Χριστὸς ἐπὶ γῆς ἐπληρώσατο (ἐν αἷς ἦν καὶ τὸ, εὐφρανθήσονται ἐπὶ Κύριον), προσωποποιεῖ τὴν Ἐκκλησίαν ὁ λόγος, ἐφ' οἷς ἔτυχεν ἐξομολογουμένην καὶ χαίρουσαν. Ἀπολαβοῦσα γὰρ ὡσπερ ἴδια μέλη, τῶν σωζομένων τὸ πλήρωμα, ὡς ἐκ σώματος εὐπρεποῦς συγκειμένη νύμφη, καὶ τὸν ἐκ τοῦ νυμφίου προσλαβοῦσα κόσμον, εἰκότως φησὶν· Ἀγαλλιᾶσθω ἡ ψυχὴ μου ἐπὶ τῷ Κυρίῳ. Μία γὰρ τῶν αὐτὴν πληροῦντων ἡ διὰ τῆς πρὸς ἀλλήλους συμπνοίας ψυχῆ, κατὰ τό· "Καὶ ἦν πάντων τῶν πιστευόντων ἡ καρδία καὶ ἡ

ψυχὴ μία." Ὁ πολλῶ μᾶλλον ἐπὶ τοῦ αἰῶνος τοῦ νέου γενήσεται, ἐν ᾧ τὰς προκειμένας ἀποδώσει φωνάς. Τὸ δὲ τῆς σωτηρίας αἴτιον, Ἐνέδυσσε γὰρ με ἱμάτιον σωτηρίου. Τὸ γὰρ σῶμα τῆς ἀναστάσεως φωτὸς ἔσται πλήρες, οὐκ ἔτι θανάτου λεγόμενον, κατὰ τὸ, Τίς με ῥύσεται ἐκ τοῦ σώματος τοῦ θανάτου τούτου; Σωτηρίου δὲ ἱμάτιον περιτεθήσεται τῇ ψυχῇ, καὶ χιτῶν εὐφροσύνης. Ἐκαστος γὰρ τὰς ἰδίας ἀνδραγαθίας ἐνδύσεται, ταύταις ἐνευφραίνόμενος. Ἦγουν χιτῶνά φησι τὸν Χριστόν, κατὰ τὸ τῷ Ἀποστόλῳ ῥηθέν· "Ἐνδύσασθε τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν τὸν Χριστόν." Ὁν ὁ δεχόμενος πρὸς τῇ σωτηρίᾳ, καὶ τὸ ἐν εὐφροσύναις εἶναι κερδαίνει. Ὅποῖόν ἐστι τό· "Ἐγὼ ἦλθον, ἵνα ζωὴν ἔχωσι, καὶ περισσὸν ἔχωσι." Περισσὸν λέγων

τὴν ἐν ἧ χαρᾷ γενησόμεθα· ὃν εἴτις λάβοι, στεφανωθήσεται κόσμῳ παντὶ νοητῷ. Ἄλλ' εἰ μὲν εἰς ἄνδρα κατήντησε τέλειον, ὡς νυμφίος στεφανωθήσεται. Ὑποβαίνων δὲ τοῖς μέτροις, ὡς νύμφη κοσμεῖται, δυναμένου τοῦ εἰς μέτρον ἡλικίας ἐφθακότος εἰπεῖν· "Τὸν καλὸν ἀγῶνα ἠγωνίσαι, τὸν δρόμον τετέλεκα, τὴν πίστιν τετήρηκα, λοιπὸν ἀπόκειται μοι ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφανος." 2653 Ἦγουν τοὺς αὐτοὺς, διὰ μὲν τὴν ἀνδρείαν, νυμφίον καλεῖ. Διὰ δὲ τὸ καρπογόνον μετὰ τοῦ ποικίλον ἐξ ἀρετῶν ἔχειν τὸ κάλλος, νύμφην. Εἴρηται γοῦν. "Διὰ τὸν φόβον σου, Κύριε, ἐν γαστρὶ ἐλάβομεν," καὶ τὰ μετὰ ταῦτα. Ὁ δὲ Ἀκύλας, ὡς νυμφίον ἱερατευμένον, καὶ ὡς νύμφην κοσμουμένην σκεύεσιν αὐτῆς, ἐξέδωκεν. Ὁ δὲ Σύμμαχος· Ὡσπερ νυμφίον κεκοσμημένον στεφάνῳ, καὶ ὡς νύμφην περικειμένην τὴν σκευὴν αὐτῆς. Ἡ δὲ αὐτὴ νύμφη τις οὕσα τοῦ Νυμφίου Λόγου, καὶ τὰ παρ' αὐτοῦ σπέρματα ὑποδεξαμένη, καρποὺς ὡραίους ἀποδιδούσα καὶ εὐανθεῖς λέγει, καὶ ὡς γῆν αὐξοῦσαν τὸ ἄνθος αὐτῆς. Ὡς ἂν δὲ μὴ συναρπάζοντες εἰς ἑαυτοὺς Ἰουδαῖοι ταῦτα λαμβάνοιεν, διαστέλλεται λέγων· Καὶ ἀγαλλίαμα ἐναντίον πάντων τῶν ἐθνῶν. Ἄνθος δὲ φασιν, ἢ τὸν Χριστὸν τὸν ἐν Ἄσμασι λέγοντα· "Ἐγὼ ἄνθος τοῦ πεδίου, κρῖνον τῶν κοιλάδων," ἢ τὸ εὐαγγελικὸν κήρυγμα, οὗ τὴν δικαιοσύνην ὁ κατορθῶν εὐφρανθήσεται, ὅταν ἀκούσῃ· "Εὖ δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστὲ, ἐπὶ ὀλίγα ἦς πιστός· ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω. Εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ Κυρίου σου." ΚΕΦΑΛ. ΞΒ'. αἰβ'. 9 Διὰ Σιών οὐ σιωπήσομαι, καὶ διὰ Ἱερουσαλήμ οὐκ ἀνήσω, ἕως ἂν ἐξέλθῃ ὡς φῶς ἡ δικαιοσύνη μου, τὸ δὲ σωτήριόν μου ὡς λαμπὰς καυθήσεται. Καὶ ὄψονται ἔθνη τὴν δικαιοσύνην σου, καὶ βασιλεῖς τὴν δόξαν σου, καὶ καλέσει σε τὸ ὄνομά σου τὸ καινὸν, ὃ ὁ Κύριος ὀνομάσει αὐτό. Καὶ ἔση στέφανος κάλλους ἐν χειρὶ Κυρίου, καὶ διάδημα βασιλείας ἐν χειρὶ Θεοῦ σου⁹, κ.τ.λ. Ἐπὶ δὲ τοῖς εἰρημένοις ὁ προφήτης διατεθεῖς, καὶ οἷον ἔνθους ὑφ' ἡδονῆς γενόμενος, Διὰ Σιών, φησὶν, οὐ σιωπήσομαι. Διὰ παντὸς γὰρ βοήσω πρὸς τὸν Θεὸν ἰκετεύων τὸ τῶν εἰρημένων ἰδεῖν ἀποτέλεσμα, ὅπερ ἔσται ἐπ' ἂν ἡ δικαιοσύνη καὶ τὸ σωτήριον Ἱερουσαλήμ ἐπὶ πάντας ἀνθρώπους ἐκλάμψῃ. Τὸ γὰρ φῶς αὐτῆς εἰς τὰ ἔθνη μετ' αὐτὴν διαβήσεται. Ὁ γὰρ τῶν ἀποστόλων χορὸς τὴν διδασκαλίαν ἐπὶ πάσας τὰς βασιλείας ἐξέτεινε, ἥτις ἦν καὶ τῶν πάλαι πληρούντων τὸ θεοσεβὲς παρ' Ἰουδαίους πολίτευμα καλούμενον Ἱερουσαλήμ. Τινὲς δὲ τὴν νέαν φασίν. Τῆς γὰρ Ἐκκλησίας οἱ ἀπόστολοι γεγόνασιν ἀπαρχή. Οὐκ ἀνήσω τοίνυν μέχρι πληρώσεως Θεὸς αὐτῇ τὰ ἐπηγγελμένα, τὴν διὰ Χριστοῦ δηλαδὴ σωτηρίαν πάσῃ τῇ γῆ. Οὐ γὰρ Ἰουδαίων μόνων ὁ Θεὸς, ἀλλὰ καὶ ἐθνῶν. Τινὲς δὲ (ὡς τοῦ ῥητοῦ ἔχοντος· τὴν δικαιοσύνην μου, καὶ τὸ σωτήριόν μου) ἀπὸ προσώπου τοῦ Θεοῦ τὸν λόγον εἶναι φασιν ἐπαγγελλομένου ταῦτα πληροῦν. Δικαιοσύνη δὲ καὶ σωτήριον ὁ Χριστὸς, οἷά τις ἐν κό 2656 σμῶ λαμπὰς, εἰπών· Ὅτι ἂν ὦ ἐν τῷ κόσμῳ, φῶς εἰμι τοῦ κόσμου, ἀσεβεία καὶ πλημμελήμασιν ἀπάντων ἐσκοτισμένων τὸ πρότερον. Δικαιοσύνην δὲ καὶ δόξαν πάλιν καλεῖ τὸν Χριστόν. Δεδικαιώμεθα γὰρ ἐν αὐτῷ, καὶ τὴν παρ' αὐτοῦ πεπλουτήκαμεν δόξαν. Πρὸς καινότητα δὲ τραπέισα ζωῆς, καινὸν ἔσχε καὶ τοῦνομα, ἀντὶ συναγωγῆς Ἐκκλησία, καὶ οἶκος, καὶ πόλις Θεοῦ, ἧ φησὶν ὁ Δαβίδ· Δεδοξασμένα ἐλαλήθη περὶ σοῦ, ἡ πόλις τοῦ Θεοῦ. Ὅτι δὲ καὶ εὐπρεπὴς ἔσται, καὶ ἀπαραβλήτῳ κάλλει κατεστεμμένη, ἐπήγαγεν· Ἔση στέφανος κάλλους. Πᾶσαν γὰρ ἀγίαν ψυχὴν, καὶ τὴν Ἐκκλησίαν ὅλην, στεφάνῳ παρεικαστέον ἐκ πολλῶν ἀνθέων συγκειμένῳ, βασιλικῷ τε διαδήματι. Φησὶ γὰρ εἶναι τὴν Ἐκκλησίαν Δαβὶδ ἐν ἱματισμῷ διαχρῦσῳ περιβεβλημένην, πεποικιλμένην, ἴσα λέγων τοῖς προκειμένοις. Τὸ, ἐν χειρὶ δὲ Θεοῦ, τὸ ὑπὸ σκέπην δηλοῖ τὴν αὐτοῦ. Ὅς καὶ φησὶν· Καὶ ὑπὸ σκέπην τῆς χειρὸς μου σκεπάσω σε. Καὶ ὁ Χριστὸς δὲ περὶ τῶν ἰδίων προβάτων φησὶ· Καὶ οὐδεὶς ἀρπάσει αὐτὰ ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ Πατέρος μου. Τινὲς δὲ στέφανον Χριστοῦ τοὺς δι' αὐτοῦ κατορθοῦντας εἰρήκασι· καὶ τῆς αὐτοῦ βασιλείας διάδημα, τοὺς ὑπὲρ αὐτοῦ

μαρτυρήσαντας, οὓς τῆ ἑαυτοῦ χειρὶ ὁ Πατὴρ ἐκλεξάμενος τῷ Υἱῷ περιτίθησιν, στεφανῶν αὐτὸν καὶ διαδήματι βασιλικῶ τιμῶν, τῷ πλήθει τῶν δι' αὐτοῦ καὶ ὑπ' αὐτοῦ σεσωσμένων. Ἐφ' οἷς οὐκ ἔτι κληθήσεται ἡ τὸ καινὸν ὄνομα λαβοῦσα, ὑπολελειμμένη καὶ ἔρημος, ἀλλὰ θέλημα ἐμὸν, τοῦτ' ἔστι, κατὰ τὸ θέλημά μου. Δι' οὗ δηλοῖ καὶ τὸ, θελητὴν αὐτὴν ἔσεσθαι τὴν πρὶν ἐρημωθεῖσαν, ἀνθ' ὧν ἠθέτησεν εἰς Χριστόν· ἀλλὰ σωθέντος τοῦ καταλείμματος, καὶ ἐνωθέντων αὐτῷ τῶν ἐξ ἔθνων, εἰς πλήθος ἐπέδωκεν ἄπειρον, εὐδοκοῦντος ἐν αὐτῇ Θεοῦ, εἰ καὶ παρορᾷ πολλάκις γυμνασίας χάριν διωκομένην. Τινὲς δὲ τὸ, καὶ ἡ γῆ σου οἰκουμένη, ἐν τῷ καινῷ αἰῶνι τῆς Χριστοῦ βασιλείας φασὶ τοὺς τῶν ἐπαγγελιῶν ἀξιους οἰκήτορας ἔξουσιν· οἱ καὶ ἐν τῷ αὐτῇ θυμηδία διάξουσιν, ὡς εἰκέναι νεανίσκῳ συνωκηκῶτι παρθένῳ. Τινὲς δὲ φασιν ὡς ἐξ Ἰουδαίων συνέστη τὸ κατ' ἀρχὰς, ὧν προὔχοντες ἦσαν οἱ τοῦ Χριστοῦ μαθηταὶ τὴν εἰς ἄκρον ἀγάπην εἰς αὐτὴν διασώζοντες, ὡς καὶ ὀδυνασθαι τὸν Παῦλον ὑπὲρ αὐτῶν καὶ εὐχεσθαι ἀνάθεμα εἶναι. Πολὺς δὲ τῶν πραγμάτων ὁ καινισμός. Ἡ γὰρ ἀρχαία Συναγωγὴ τρόπον τινὰ πεπαλαιωμένη τῇ παλαιότητι, νεάνιδι παρεικάζεται. Οἱ δὲ υἱοὶ αὐτῆς ἀπόστολοι ἐν αὐτῇ κατώκουν, ὡς τροφὸν χειραγωγοῦντες, παρακαλοῦντες ὡς μητέρα, φεύγειν τοῦ νόμου τὰς σκιάς εἰσηγούμενοι, ὡς τὸν Δαβὶδ λέγειν· Ἀντὶ τῶν πατέρων σου ἐγενήθησάν σοι υἱοί. Υἱοὶ γὰρ ὄντες, εἰς πατέρας ἐγένοντο. Ὡν οὕτως ἐχόντων, οὕτως εὐφρανθήσεται Κύριος ἐπὶ 2657 σοὶ, καθάπερ ἀμέλει καὶ νυμφίος ἐπὶ νύμφῃ· Καθίκετο γὰρ ἐξ οὐρανῶν ὁ μονογενὴς Λόγος ἔγκαρπον ἀποφῆναι τὴν Ἐκκλησίαν, ἣν αὐτὸς ἑαυτῷ παρέστησε παρθένον ἀγνήν, μὴ ἔχουσαν σπῖλον ἢ ρυτίδα. Δεξαμένη δὲ παρ' αὐτοῦ τῆς εὐαγγελικῆς πολιτείας τὰ σπέρματα, τέτοκεν οὐκέτι τὴν δι' αἱμάτων καὶ καπνοῦ λατρείαν, ἀλλ' ἐν ἣ τὸ τῆς ἀληθείας ἐντετόρνενται κάλλος, ἥπερ εἰκότως εὐφραίνεται, τοὺς τύπους εἰς ἀλήθειαν μετατιθεμένους ὁρῶν. Καὶ ἐκ τελείων μελῶν τὴν νύμφην συνεστῶσαν θεώμενος, τοῦ τε προτέρου καὶ τοῦ νέου λαοῦ, οἷα νυμφίος ἐπὶ νύμφῃ εὐφρανθήσεται, καταστήσει τε φυλακὰς, ἀγγέλους δηλαδὴ θεῖους, καὶ δυνάμεις ἀγίας εἰς τὸ τῆς νέας Ἱερουσαλήμ τὰ τεῖχη φυλάττειν, ὅπως ἐν εἰρήνῃ κατάρχων, αὐτὸς εἰς τὸν αἰῶνα διάγοι. Ἡ τάχα φυλακὰς λέγει τοὺς ἀγίους μυσταγωγούς, οἱ διὰ παντὸς ἀνυμνοῦσι τὴν δόξαν αὐτοῦ, μεμνημένοι τῶν θαυμασίων αὐτοῦ, καθὰ γέγραπται· Περὶ οὗ λέξουσιν, ὅτι οὐκ ἔστιν ὅμιος. Ὅσον γὰρ τῇ φύσει, τοσοῦτον διαφέρει χρηστότητι. Ὡς εἴρηται γὰρ ἐν Ψαλμοῖς· "Οὐ κατὰ τὰς ἀνομίας ἡμῶν ἐποίησεν ἡμῖν, οὐδὲ κατὰ τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν ἀνταπέδωκεν ἡμῖν." Ἀντὶ δὲ τοῦ· Οὐκ ἔστι γὰρ ἡμῖν ὅμιος, ἐὰν διορθώσῃ, καὶ ποιήσῃ Ἱερουσαλήμ ἀγαυρίαμα ἐπὶ τῆς γῆς· Σύμμαχος, Μὴ ἠσυχάσητε, φησὶ, μηδὲ δῶτε ἠσυχάσαι λίθῳ, ἕως ἐτοιμάσῃ, καὶ ἕως θῆ τὴν Ἱερουσαλήμ αἴνεσιν ἐν τῇ γῆ. Ἄ δὴ λέλεκται τοῖς εἰποῦσιν ἄνω· Διὰ Σιών οὐ σιωπήσομαι, καὶ διὰ Ἱερουσαλήμ οὐκ ἀνήσω, ἕως ἂν ἐξέλθῃ ὡς φῶς ἡ δικαιοσύνη αὐτῆς. Τοῦ γὰρ προφητικοῦ ταῦτα εἰρηκότος χοροῦ, τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον παραθαρρύνει ταῖς ὑπὲρ αὐτῶν ἐπιμένειν εὐχαῖς, καὶ μὴ συγχωρεῖν ἠσυχάσαι τῷ ἐπαγγεῖλαμένῳ ταῦτα Θεῷ, ἕως ἂν θῆ τὴν Ἱερουσαλήμ αἴνεσιν ἐν τῇ γῆ. Ὡν δὲ βοῶντων, ὁ εἰπὼν· "Ἐτι σου λαλοῦντος ἐρῶ, Ἴδου πάρειμι," ἀποκρίνεται· Ὡμοσεν Κύριος. Κατὰ δὲ τοὺς Ἑβδομήκοντα ἐξ ἐτέρας ἀρχῆς ληπτέον τὸ, Ἐὰν διορθώσῃ, καὶ τὰ ἐξῆς. Τί οὖν ὄμνυσι μηκέτι πείσεσθαι αὐτοὺς, ἃ πρότερον ἀσεβοῦντες ὑπέμενον, δηουμένης αὐτῶν ὑπὸ πολεμίων τῆς χώρας; Οὐχ ἀπλῶς δὲ, ἀλλ' ἐὰν διορθώσονται τύπων παυσάμενοι νομικῶν, τὴν διὰ πίστεως δεξάμενοι χάριν, καυχώμενοι τε ἐν Χριστῷ. Τοῦτο γὰρ τὸ ποιεῖν ἀγαυρίαμα. Τότε γὰρ, κατὰ τὸν Δαβὶδ νοητῶς εἰρηκότα, "Τοὺς καρπούς τῶν πόνων σου φάγεσαι." Καὶ κατὰ Παῦλον, "Ὁ γὰρ ἐὰν σπεῖρῃ ἄνθρωπος, τοῦτο καὶ θερίσει." Καὶ, "Ὁ σπεῖρων εἰς τὸ πνεῦμα, ἐκ τοῦ πνεύματος θερίσει ζωὴν αἰώνιον." Πάλαι δὲ τὸν ἑαυτῶν καρπὸν βρῶμα παρεῖχον τοῖς ἐχθροῖς τοῦ Θεοῦ, δαιμόνων τροφήν τὰς ἑαυτῶν πράξεις

ἀπεργαζόμενοι. Τοῦτο δὲ οὐκ ἔσται τοῖς τοῦ νέου καταξιωθησομένοις αἰῶνος, ἀλλὰ τὴν ἀρετὴν κατορθώσαντες, τῶν ἰδίων καρ 2660 πῶν ἀπολαύσονται. Τοῦτο γὰρ κατὰ τῆς ἑαυτοῦ δόξης ὤμοσε Κύριος. Οὐ γὰρ εἶχε κατὰ μείζονος ὁμόσαι. Φάγονται δὲ καὶ πίνονται ἐν ταῖς ἐπαύλεσι ταῖς ἀγίαις μου, αἵ τινες εἶεν αἱ πολλαὶ μόναι παρὰ τῷ Πατέρι. Ἐπαύλεων δὲ μνησθεῖς, ἢ αὐλῶν, κατὰ τοὺς λοιποὺς, ἀκολουθῶντες καὶ τοῦ ἱεροῦ μνημονεύει, Πορεύεσθε, λέγων, διὰ τῶν πυλῶν μου, τὴν ἐπουράνιον πόλιν δηλῶν, αὐλάς τε ταύτης καὶ πύλας, αἱ κατὰ τὸ μέλλον τοῖς ἀξίοις ἀναπετάννυνται, εἰς ἃς καλουμένων, ὡς ἂν μηδὲν εἰσιούσι παρεμποδίζοι φθόνος, ἢ πρόφασις, ἢ δαίμων, κώλυμα τῆς βασιλείας γινόμενοι, Ὁδοποιήσατε, φησὶ, τῷ λαῷ μου, ταῖς ἀγγελικαῖς λέγων δυνάμεσι. Τινὲς δὲ ταῦτα καὶ περὶ τῆς κατὰ γῆν Ἐκκλησίας φασὶ, καὶ λίθους εἶναι τὰ σκάνδαλα. Λέγεσθαι δὲ ταύτης τοῖς φύλαξί τε καὶ διδασκάλοις ἀπρόσκοπον διδόναι τοῖς εἰσιούσιν ὁδόν. Ὁ μὲν γὰρ ἐξ Ἰουδαίων, τύποις ἐμφιλοχωρεῖ νομικοῖς, ὁ δὲ ἐξ Ἑλλήνων, τῷ τῆς διδασκαλίας ξένῳ προσπταίει μέμνηται δὲ καὶ λόγων, οὓς οἱ παρ' αὐτοῖς λογάδες γεγράφασιν. Ἄλλ' οἱ μυσταγωγοὶ τὰς τῶν σκανδάλων περικόπτουσιν ἀφορμὰς, λογισμοὺς καθαιροῦντες, καὶ πᾶν ὕψωμα ἐπαιρόμενον κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ. Ὅθεν ὁ Παῦλος τοῖς μὲν ἐκ περιτομῆς φησὶν Ἡ περιτομὴ οὐδὲν ἐστὶ, καὶ ἡ ἀκροβυστία οὐδὲν ἐστὶν, ἀλλὰ τήρησις ἐντολῶν Θεοῦ. Καὶ πάλιν Ἐἰ περιτέμενεσθε, Χριστὸς ὑμᾶς οὐδὲν ὠφελήσει. Τοῖς δὲ ἐξ Ἑλλήνων φησὶν Ἡμέρας παρατηρεῖσθε, καὶ καιροὺς, καὶ ἐνιαυτούς. Φοβοῦμαι μήποτε εἰκὴ κεκοπίακα εἰς ὑμᾶς. Καὶ τὰ ἐξ αἰρετικῶν δὲ περικόπτουσιν οἱ φύλακες σκάνδαλα. Εἴποις δ' ἂν τεῖχιν Ἐκκλησίας, τῶν τῆς ἀληθείας δογμάτων τὴν ἐδραιότητα, ὧν ἄδου πύλαι οὐ κατισχύουσιν. Ἐξῆς ἐπιλέγει, Ἄρατε σύσσημον εἰς τὰ ἔθνη. Κύριος γὰρ ἐποίησεν ἀκουστὸν ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς. Μὴ γὰρ νομίση τις ταῦτα, φησὶν, εἰρησθαι περὶ τοῦ τῶν Ἰουδαίων λαοῦ. Τὸ γὰρ σημεῖον ἀρθήσεται μέχρι τῶν ἐσχάτων τῆς γῆς. Τί δὲ τὸ ἀκουστὸν σύσσημον ὅπερ ἄραί φησι, τοῦτ' ἔστι γνώριμον ποιῆσαι τὸ ῥῆμα τῆς πίστεως, ὃ κηρύσσομεν, ἢ τάχα που τοῦ σωτηρίου πάθους τὸ σύμβολον. Ἐνεστι δὲ καὶ τοῦτο τῆ τῆς πίστεως ὁμολογία. Δεῖ γὰρ εἰπεῖν, ὅτι Κύριος Ἰησοῦς, πιστεῦσαί τε ὅτι ὁ Θεὸς αὐτὸν ἠγείρεν ἐκ νεκρῶν. Εἶτα τὴν θυγατέρα Σιών σαφῶς τὴν Ἐκκλησίαν τὸν ἑαυτῆς προσδοκῆσαι σωτῆρα διδάσκει. Ἔστι γὰρ θυγάτηρ τοῦ πάλαι παρ' Ἰουδαίοις θεοσεβοῦς πολιτεύματος. Λέγει δὲ νῦν περὶ τῆς δευτέρας παρουσίας, ἀναμνησκῶν ὡς ὁ πάλαι σε σώσας, δι' ὧν ἔπραξέν τε καὶ πέπονθεν. Διὸ καὶ Ἰησοῦς ὀνομάζεται, κατὰ τὸν 2661 λόγον τοῦ Γαβριήλ· Αὐτὸς γὰρ σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ. Πάλιν ἤξει, κριτῆς ὁμοῦ καὶ μισθαποδότης ἐσόμενος. Καὶ ἄνω δὲ ἔλεγεν· Εἶπον ταῖς πόλεσιν Ἰουδα, Ἰδοὺ ὁ μισθὸς αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ, καὶ τὰ ἐφ' ἐξῆς. Ἀντὶ δὲ τοῦ, καὶ καλέσει αὐτόν· αὐτοὺς ἐξέδωκαν οἱ λοιποὶ, δηλαδὴ τοὺς σωθησομένους. Ἡ μὲν οὖν ἐπίγειος Ἱερουσαλὴμ ἐγκαταλελειμμένη λέγεται, αὕτη δὲ ἐπιζητουμένη. Ὁ γὰρ ἐλθὼν ζητῆσαι καὶ σώσαι τὸ ἀπολωλὸς, οὗτος εὐρῶν αὐτὸ καὶ σώσας, οὐκ ἔτι ἀπολέσθαι αὐτὸ συγχωρήσει. Τινὲς δὲ περὶ τῆς πρώτης παρουσίας τὸν λόγον ἐξέλαβον. Εὐαγγελίσασθαι δὲ κελεύει Σιών, οἷς καὶ τὰς πύλας ἀνοιγνῦναι παρεκελεύετο. Πάρεστι δὲ μαθεῖν, ὅσον τοῦ Σωτῆρος καὶ τῶν μαθητῶν τὸ διάφορον. Οἱ μὲν γὰρ καλοῦντες εἰς εὐζωΐαν, τὰς ἐκ Θεοῦ διεκήρυττον ἀμοιβάς· ἄλλ' οὐκ αὐτοὶ χαρισμάτων ἦσαν δοτῆρες πνευματικῶν· ὁ δὲ Σωτῆρ, ὡς Θεὸς, διανέμει μισθοὺς. Οὐκοῦν καὶ τὸν ἐκάστου τρόπον ὀρᾷ. Καὶ τοῦτο δὲ μόνου Θεοῦ. Γέγραπται γὰρ, ὅτι ἐνώπιόν εἰσι τῶν τοῦ Θεοῦ ὀφθαλμῶν ὁδοὶ ἀνδρῶς, εἰς δὲ πάσας τὰς τροχείας αὐτοῦ σκοπεύει. Τοιγαροῦν οὐρανοῦ τὰς κλεῖς Πέτρῳ παρέσχε καλῶς τὴν πίστιν ὁμολογήσαντι, καὶ τὸ δύνασθαι δεσμεῖν τε καὶ λύειν. Ἐχαρίσατο δὲ καὶ πᾶσι τοῖς μαθηταῖς τὸ πᾶσαν νόσον καὶ μαλακίαν θεραπεύειν ἐν τῷ λόγῳ. Μισθὸν τε ὁμολογίας δίδωσι τῷ ληστῇ τό· Σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ. Ἐλθὼν δὲ, φησὶ, τοὺς πιστεύσαντας καλέσει λαὸν λελυτρωμένον ὑπὸ Κυρίου. Οὐ γὰρ πρέσβυς,

οὐκ ἄγγελος, ἀλλ' αὐτὸς Κύριος ἔσωσεν ἡμᾶς. Ἐπιζητουμένην δὲ κληθῆναί φησι, τοῦτ' ἔστι μνήμης ἀξιουμένην. Τοιοῦτο γὰρ τὸ ζητούμενον. Ἡ δὲ πρώτη γέγονεν ἐγκαταλελειμμένη. Διὰ γὰρ Ἱερεμίου φησίν· "Ἐγκαταλέλοιπα τὸ νοῖόν μου, ἀφῆκα τὴν κληρονομίαν." Καὶ ὁ Σωτὴρ δὲ φησιν· "Ἴδου ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος." Τινὲς δὲ τὸ πᾶν οὕτως ἄνωθεν ἐξηγήσαντο. Ἔθος τοῖς προφήταις ἐφ' οἷς προθεωροῦσιν ἀνιαροῖς μὲν πενθεῖν, ἀγαθοῖς δὲ λίαν εὐφραίνεσθαι· ὃ καὶ νῦν ὁ προφήτης ποιεῖ. Εὐαγγελισάμενος γὰρ τοῦ Σωτῆρος τὴν ἀφίξιν, καὶ τὴν ἀπάντων σωτηρίαν, αὐτόν τε τὸν Χριστὸν ἐνδυσάμενος (ὧς κοσμεῖται, καὶ περιβάλλεται), πανηγυρίζει τῷ πνεύματι διάθεσιν ἔχων, ἣν ἂν ἔσχε νεανίσκος πρὸς παρθένον, καὶ αὐτὸς συνὼν τῷ Χριστῷ. Τὸ δὲ, ὡς γῆ αὐξουσα ἀνθος αὐτῆς, δηλοῖ τοὺς ταῖς ψυχαῖς ἐναποκειμένους λόγους σπερματικούς, ὁδοποιοῦντας Χριστῷ. Ὡς γὰρ ὀφθαλμοὶ συγγένειαν ἔχοντες πρὸς τὸ φῶς, ἐπειδ' ἂν παρῆ, βλέπουσιν, οὕτως ἀνατείλαντος Χριστοῦ, τῇ ἐν ἡμῖν ἐπιτηδειότητι λάμπομεν, εὐθύς τὸ σκοτεινὸν ἀποθέμενοι. Ὡς ἐκ ῥίζης δὲ τοῦ Ἰσραὴλ καὶ τοῖς ἔθνεσι φανεῖσθαι λέγει τὴν ἀγαλλίασιν. Εἶτα ἵνα μὴ δόξη τὴν Ἱερουσαλήμ ἀφηκέναι, οὐκ ἀνήσω, φησὶ, τὴν ἄνωθεν σχέσιν, καὶ τὰ ταύτης σεμνά. 2664 Διὸ πρῶτον πρὸς τὰ ἀπολωλότα πρόβατα Ἰσραὴλ πέμπει τοὺς μαθητάς. Καὶ πρὸς τὴν Συροφοινίκισαν ἠενείχετο τέως κύνας καλεῖν τοὺς ἐν τέκνοις ὕστερον καταταχθησομένους. Σκοπὸς γὰρ ἦν αὐτῷ καὶ τούτους φωτισθῆναι, κακεῖνους μὴ ἀποτυχεῖν. Ἐχρῆν δὲ προτιμηθῆναι, οἷς, κατὰ Παῦλον, ἐδόθη ἡ νομοθεσία, καὶ ἡ λατρεία, ὧν οἱ πατέρες, καὶ ἐξ ὧν ὁ Χριστὸς κατὰ σάρκα· ἦρκει γὰρ εἰς σωτηρίαν καὶ τούτοις κάκεινοις ἡ χάρις. Καινὸν δὲ φησιν ὄνομα τὸ Χριστιανῶν καὶ τὸ πιστῶν. Ὁ δὲ ἀντιλέγων Ἰουδαῖος, δεικνύτω ἐφ' ἑαυτοῦ καινὸν γενόμενον ὄνομα. Θέλημα δὲ φησι τοὺς τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιοῦντας, οὓς καὶ ἀγαπᾶν λέγει, ὡς συνοικῶν νεανίσκος παρθένῳ· ὅπερ οὐ φθορὰν, ἀλλ' ἀκμάζουσαν σχέσιν δηλοῖ. Τηρεῖ γὰρ αὐτὴν παρθένον, κατὰ τὸ παρὰ Παύλῳ μυστήριον, ὅπερ εἰς Χριστὸν καὶ τὴν Ἐκκλησίαν λέγει. Εἶτα τὴν νῦν κατάστασιν τῶν Ἐκκλησιῶν ἐμφαίνει, κατὰ τὴν τῶν ἱερέων ὑφήγησιν ἡμέρας καὶ νυκτὸς, ἀγνοοῦντος τοῦ λαοῦ τὸν Θεὸν, ἀνθ' ὧν ἀμειβόμενος τεῖχος αὐτῶν ἀπόρθητον γίνεται, τὰς ἀφόδους ἀπειργῶν τοῦ δαίμονος. Ἐπαγγέλλεται δὲ, κατὰ τὴν λέξιν, καὶ ἀσφαλῆ ταῖς πόλεσιν οἴκησιν, ὡς ἂν προκόψαντες ἐπιζητῶσι τὴν νοητὴν· ὡς περ οὖν Ἀβραάμ γῆς λαβὼν ἐπαγγελίαν, οὐ περὶ ταύτην ἠσχόλητο, οὐδὲ ταύτην ἤτει, τὴν δὲ μέλλουσαν ἐπόθει. Τοῖς δὲ οὕτω διακειμένοις, καὶ μάλιστα τοῖς ἐκ γένους Ἀβραάμ κατὰ σάρκα, οὐδεμίαν σύγκρισιν πρὸς τὰ ἔθνη φησίν, ὑπερκεῖσθαι δὲ λίαν, ὅσον ἦκεν εἰς τιμὴν. Καὶ γὰρ ἔτυχον πατέρων ἀγίων, καὶ νόμου, καὶ τὰς ἐν Αἰγύπτῳ θαυματουργίας καὶ ἐν ἐρήμῳ τεθέανται, μόνων ἂν διόρθωσιν τρόπων ποιήσονται πεποιθότες ἐπὶ Θεῷ. Τοῦτο γὰρ τὸ ἀγαυρίαμα. Πρὸς δὲ τὰς ἐπαγγελίας ἀμφιβαλλούσαις ψυχαῖς λαλῶν ὄρκω κέχρηται, οὐ δι' ἑαυτὸν (ἀλήθεια γὰρ ἐστίν), ἀλλ' ἐκεῖνας πιστούμενος. Καὶ τοὺς ἐκ γῆς καρπούς ἐπαγγέλλεται, διδάσκων ὡς αὐτὸς τούτων ἐστὶ χορηγός, καὶ μάτην περὶ εἶδωλα στρέφονται, διὸ καὶ οὗτοι πρὸς τῇ συγκομιδῇ διεφθείροντο, ὡς ἂν καὶ τελεσφορεῖν δυναμένοι, καὶ παρέχειν ἐθέλοντος, εἶπερ ἐτύγχανον ἄξιοι. Καὶ νῦν δὲ διορθουμένων ὑμῶν τὰς τῶν πολεμίων ἐφόδους κωλύσω. Πύλας δὲ καλεῖ λόγον εἰσαγωγικόν, καὶ Χριστὸν, ὃς ἐχρημάτισε θύρα, δι' οὗ πρὸς τὸν Πατέρα τὴν εἴσοδον ἔχομεν. Περὶ οὗ λέλεκται· "Αὕτη ἡ πύλη τοῦ Κυρίου. Δίκαιοι εἰσελεύσονται ἐν αὐτῇ." Τοῖς δὲ ἱερεῦσι παρακελεύεται ὁμαλὰ τῶν ὑπὸ χεῖρα τὰ ἥθη ποιεῖν, ὡς ἂν μὴ πονηροῖς προσκόπτοιεν λογισμοῖς. Λέγοιτο δ' ἂν καὶ 2665 πρὸς τὸν ἐν ἐκάστῳ νοῦν, ὡς ἂν ἠνιοχεῖν τεταγμένος τὴν ἅπασαν ἐξομαλίζοι ψυχὴν. Εἶτα παρακελεύεται τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ, ἀρετῆς καὶ γνώσεως Θεοῦ παράδειγμα γενέσθαι τοῖς ἔθνεσιν. Ἀνήψα γὰρ ὑμᾶς ἄνωθεν ὡς λαμπάδα, ὡς ἂν ὑμῶν τῷ φωτὶ τὰ ἔθνη πορεύηται. Κατεπτηχότας δὲ τὰς συνεχεῖς τῶν ἐπιόντων ἐφόδους παραθάρρυνει, τὴν ἑαυτοῦ παρουσίαν

ἐπαγγελλόμενος. Οὕτω δὲ τὴν ἑαυτοῦ κηδεμονίαν καλεῖ. Τοιγαροῦν ἔλεγον· Οὐ μὴ τελέσητε τὰς πόλεις, ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου· οὐ δῆπου ἄλλην παρουσίαν δηλῶν, ἀλλὰ τὴν ἑαυτοῦ πρὸς καρτερίαν παράκλησιν. Οὐ γὰρ ἂν ἤνεγκαν, μὴ τὴν ἰσχὺν τὴν ἄνωθεν ἔχοντες. Τὰ κρυπτὰ δὲ εἰδῶς, πρὸς τὴν ἀξίαν ἐκάστῳ παρίσταται, μισθὸν διδοὺς τὸν προσήκοντα. Οὕτω καὶ δι' Ἰεζεκιήλ λεγόντων αὐτῶν· "Ἀπόλωλεν ἡ ἰσχὺς ἡμῶν, ἐξηράνθη τὰ ὀσᾶ ἡμῶν," παραθαρρύνων φησίν· Ὡς ὑγρά ξηρᾶναι δύναμαι, οὕτω καὶ τούναντίον. Ὁ καὶ ἐπὶ τῆς ράβδου πεποίηκεν Ἄαρών. Καὶ νῦν οὖν παρέσεσθαι φησιν, ἂν ἄξιοι γένωνται. Δι' αὐτὸ γὰρ παρέσχον καὶ πλῆθος ὑμῖν ἐντολῶν, οὐχ ἵνα πολλὰς παραβαίνοντες, πολλὰ καὶ καταδικάζησθε· ἀλλ' ἵνα κἂν τὰς μεγάλας ὑπερβῆτε, τῶν ἐλαττόνων ἢ φυλακῆ πρόφασιν ὑμῖν σωτηρίας παράσχη. Φιλάνθρωπος γὰρ, οὐ καταδικάζων ἐξ ὧν παραβαίνετε, ἀλλὰ σώζων ἐξ ὀλίγων ὧν κατορθοῦτε. Τοῦ γὰρ ἁμαρτωλοῦ τὴν ζωὴν βούλεται μᾶλλον, ἢπερ τὸν θάνατον. Τότε ζητήσω, φησίν, ὑμᾶς, ἀγίους καλῶν. Ταῦτα δὲ καὶ εἰς τὴν ἐκάστου ληπτέον ψυχὴν, μὴ ὡς ψιλὰς ἱστορίας ἀναγινώσκοντας. Ἐκάστῳ γὰρ κατορθοῦντι παρέσται συγχωρῶν τὰ ἡμαρτημένα. ΚΕΦΑΛ. ΕΓ'. α'. 9Τίς οὗτος ὁ παραγενόμενος ἐξ Ἐδῶμ; ἐρύθημα ἱματίων ἐκ Βόσορ, οὕτως ὠραῖος ἐν στολῇ, βία μετὰ ἰσχύος. Ἐγὼ διαλέγομαι δικαιοσύνην καὶ κρίσιν σωτηρίου. Διὰ τί σου ἐρυθρὰ τὰ ἱματία, καὶ τὰ ἐνδύματά σου ὡς ἀπὸ πατήματος ληνοῦ πλήρους, καταπεπατημένησ, κ.τ.λ. Ὡσπερ μισθὸν ὁ Σωτὴρ ἐλέγετο τοῖς εὐσεβοῦσιν ἀποδιδόναι (ἔφη γάρ· Καὶ ὁ μισθὸς αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ)· οὕτως τοῖς ἀσεβέσι φοβερός ἤξειν θεσπίζεται, ὅτε, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, καταργήσῃ πᾶσαν ἀρχὴν καὶ ἐξουσίαν. Ἐν οἷς ἐστι καὶ τὸ ἔσχατον καταργεῖσθαι τὸν θάνατον. Ὁρῶντες δὲ αὐτόν τινες ἐν σχήματι καθημαγμένον πολεμικῶ, πρὸς τὸ ξένον τῆς θεᾶς ἐρωτῶσιν ἀλλήλους. Ἐπειδὴ δὲ Βόσορ καὶ Ἐδῶμ, τῆς τῶν ἀλλοφύλων χώρας καὶ πολεμίων τοῦ Ἰσραὴλ, εἰκότως διὰ τούτων τὰς ἀντικειμένας δυνάμεις αἰνίττεται, ὧν τὴν ἀναίρεσιν τροπικῶς αἷματι παρείκασε φονικῶ. Εἰδότες δὲ αὐτὸν ἡμερον, εἶθ' ὥσπερ τεθυμωμένον ὀρῶντες, εἰκότασιν αὐτὸν μὴ γινώσκειν. Διὸ καὶ πυνθάνονται. Ὁ δὲ πρὸς αὐτοὺς ἀποκρίνεται· Ἐγὼ διαλέγομαι δικαιοσύνην, καὶ κρίσιν σωτηρίου, κατὰ δὲ Σύμμαχον· Ἐγὼ λαλῶ ἐν δικαιοσύνῃ 2668 νη, ὑπερμαχῶ εἰς τὸ σῶσαι. Ὑπερμαχῶν γὰρ τῶν ἀδίκως ὑπὸ τῶν ἀντικειμένων δυνάμεων καταπατουμένων, τὰς μὲν μετῆει, τοὺς δὲ ἠλευθέρου. Εἶτα δευτέρα πεῦσις· Διὰ τί σου ἐρυθρὰ τὰ ἱματία; πρὸς ὃ πάλιν ἀποκρίνεται. Ἀντὶ δὲ τοῦ, καὶ τῶν ἐθνῶν, ὁ Σύμμαχος, καὶ ἀπὸ τῶν λαῶν ἐξέδωκεν, καὶ ἀντὶ τοῦ, Κατήγαγον τὸ αἷμα αὐτῶν εἰς γῆν, Καὶ ἐβράντισθη τὸ ἐπινίκιον αὐτῶν ἐπὶ τὰ ἱματία μου. Ὡς δὲ μόνος τὴν κρίσιν λαβὼν παρὰ τοῦ Πατέρος, μόνος πεπατηκένας φησὶ ληνὸν, οὕτω δὲ καλεῖ τῶν ἁμαρτημάτων τὴν ἔκπραξιν. Καὶ Ἰερεμίας δὲ ἐν Θρήνοις φησὶ· Ληνὸν ἐπάτησε Κύριος παρθένῳ θυγατρὶ Ἰούδα. Ἐπὶ τούτοις ἐγὼ κλαίω. Ὡσπερ δὲ ληνὸς ἢ ἐπὶ τὸ αὐτὸ τῶν ἁμαρτημάτων εὐθυνα· οὕτω τῶν ἀπὸ τῆς ἀγαθῆς ἀμπέλου τρυγομένων καρπῶν ληνοὶ Θεῶ ἀρέσκουσαι γίνονται, ἐφ' αἷς ὕμνοι ἐν Ψαλμοῖς ἐπιλήνιοι λέγονται. Καταργήσας δὲ πᾶσαν κακίαν, καὶ τοὺς αὐτὴν γεννήσαντας δαίμονας, τοὺς ὑπ' αὐτῶ βασιλευομένους ἐν τῷ καινῷ αἰῶνι προσάξει τῷ Πατέρι, ὅτε καὶ παραδώσει τὴν βασιλείαν τῷ Θεῷ καὶ Πατέρι, κατὰ τὸν Ἀπόστολον. Ἐμμένων δὲ τῇ μεταφορᾷ τοῦ αἵματος, τὰ ἱματία μεμολύνθαι λέγεται. Ποῖον γὰρ ἐπὶ ἀσωμάτων δυνάμεων αἷμα; Εἶτα πάλιν ἡμέρας ἀνταποδώσεως καὶ ἐνιαυτοῦ λυτρώσεως μέμνηται, ὡς ἐπὶ τῶν χρηστοτέρων ἐλέγετο, Κηρύξαι ἐνιαυτὸν Κυρίου δεκτὸν, καὶ ἡμέραν ἀνταποδόσεως. Διὸ νῦν προσέθηκε καὶ ἐνιαυτὸς λυτρώσεως, ὁμοῦ γὰρ τοὺς μὲν σώσει, τοῖς δὲ ἀνταποδώσει, καθά φησι Μωσῆς· "Καὶ ἀνταποδώσει δίκην τοῖς ἐχθροῖς, καὶ τοῖς μισοῦσιν αὐτὸν ἀνταποδώσει." Εἶτά φησιν· Ἐπέβλεψα, καὶ οὐκ ἦν ὁ βοηθῶν. Καὶ προσενόησα, καὶ οὐδεὶς ἀντελαμβάνετο. Καὶ ἐβρύσατο αὐτοὺς ὁ βραχίον μου. Μόνος γὰρ ἐκένωσεν ἑαυτὸν, μορφὴν δούλου λαβὼν. Καὶ τὸν μέχρι

σταυροῦ θάνατον ὑπέμεινεν ὑπὲρ τῆς ἡμῶν σωτηρίας, ὃ μηδεὶς ἀγγέλων, ἢ δυναμένων, ἢ ἀνθρώπων ὑπέστη· διὸ καὶ μόνῳ ὁ Πατὴρ ἐχαρίσατο τὸ ὄνομα, τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα καὶ τὴν κατὰ πάντων ἐνεχείρισε κρίσιν. Ἀντὶ δὲ τοῦ· Καὶ κατήγαγον τὸ αἷμα αὐτῶν εἰς γῆν, οἱ λοιποὶ τὸ νίκος ἐξέδωκαν. Νενίκηθη γὰρ ὑπ' ἐμοῦ, φησὶν, οἱ δοκοῦντες ἀνίκητοι. Ἄλλοι δὲ περὶ τῆς ἀναλήψεως τοῦ Σωτῆρος τὴν ῥῆσιν δεξάμενοί φασιν, ὡς πληρώσας τὴν μετὰ σαρκὸς οἰκονομίαν, ἀναβάς πρὸς τὸν Πατέρα ὤφθη ταῖς ἄνω δυνάμεσι, τοῦ πάθους φέρων τὰ σύμβολα, οὐχ ὅτι μετὰ τούτων ἀνέστη, ᾧ δὲ τρόπῳ διστάσαντι δέδειχε τῷ Θωμᾶ. Οὕτως (ἵνα γνωρισθῆ νῦν ταῖς ἀρχαῖς καὶ ταῖς ἐξουσίαις ἐν τοῖς ἐπουρανίοις, διὰ τῆς Ἐκκλησίας ἢ πολυποίκιλος σοφία τοῦ Θεοῦ) μετὰ τῶν τοῦ πάθους σημείων ἀνέδραμεν. Θαυμάζουσαι τοίνυν 2669 ἀνιόντος πυθάνονται. Τὸ δὲ Ἐδώμ, ἐρμηνεύεται πυρρὸς, ἢ γῆιμος. Τὸ δὲ Βόσορ, ἢ σὰρξ, ἢ σάρκινος. Δηλοῖ τοίνυν τὸ πεφοινίχθαι, ὡς ἀπὸ σαρκὸς τε καὶ αἵματος. Ὡς δὲ γνωρίζουσαι αὐτὸν Θεὸν, εἰ καὶ ἦν ἐν σαρκί, ὠραῖον αὐτόν φασιν ἐν στολῇ, καὶ ἰσχὺν αὐτῷ μαρτυροῦσι. Τοῦτο γὰρ ἡ βία δηλοῖ. Ἔοικε δὲ τὸ παρὸν τῷ ἐν κγ' ψαλμῷ· "Τίς ἐστὶν οὗτος ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης;" Ἀποκρίνεται δὲ, ὅτι Ἐγὼ διαλέγομαι δικαιοσύνην, ἢ τὸ εὐαγγελικὸν κήρυγμα, ἢ, ὅτι Θεοῦ πᾶς λόγος δίκαιος. Κρίσιν δὲ σωτηρίου, τὸ ἐφ' ἡμῖν ὀνομάζει κρῖμα. Δεδίκακε γὰρ τῇ ἀνθρωπότητι καὶ τῷ ταύτην ἀπατήσαντι Σατανᾶ. Ἔλεγε γάρ· "Νῦν κρίσις ἐστὶ τοῦ κόσμου τούτου. Νῦν ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου ἐκβέβληται ἔξω." Δευτέρα πάλιν ἐρώτησις, ἐν ἣ ἠμνησο τοῦ πατριάρχου Ἰακώβ λέγοντος· "Πλυνεῖ ἐν οἴνῳ τὴν στολὴν αὐτοῦ, καὶ ἐν αἵματι σταφυλῆς τὴν περιβολὴν αὐτοῦ." Εἰτά φησι· Καὶ τῶν ἐθνῶν οὐκ ἔστιν ἀνὴρ μετ' ἐμοῦ. Ὁ συναπτέον τῷ· Ἐγὼ διαλέγομαι δικαιοσύνην καὶ κρίσιν σωτηρίου. Οὐδεὶς γὰρ μοι παρέστη, φησὶν, ἢ συνήλγησε πάσχοντι. Ὡς γὰρ φησὶν ὁ εὐαγγελιστής· Τότε πάντες ἀφέντες αὐτὸν οἱ μαθηταὶ ἔφυγον. Ὁ καὶ προὔλεγεν ὁ Χριστός· Ἔρχεται ὥρα, καὶ ἐλήλυθεν, ἵνα ἕκαστος σκορπισθῆτε εἰς τὰ ἴδια, κάμῃ μόνον ἀφήτε. Καὶ ἐν Ψαλμοῖς δὲ φησὶν· "Ὀνειδισμόν προσεδόκησεν ἡ ψυχὴ μου, καὶ ταλαιπωρίαν, καὶ ὑπέμεινα συλλυπούμενον, καὶ οὐχ ὑπῆρχε· καὶ παρακαλοῦντα, καὶ οὐχ εὖρον." Καίπερ δὲ μόνος ὢν κατεπάτησα αὐτοὺς ἐν θυμῷ. Μετὰ γὰρ τὴν ἀνάληψιν τοῦ Κυρίου, πᾶν εἶδος συμφορᾶς Ἰουδαίοις ἀπήντηκεν. Ἄλλ' ὁ τῆς ἐκείνων ἀνταποδόσεως καιρὸς, λυτρώσεως ἦν τοῖς ἐπεγνωκόσι τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ. Καίπερ δὲ μηδενὸς βοηθοῦντος, ἢ ἀντιλαμβανομένου (ὃ ποιεῖν ἔδει τοὺς Γραμματέας καὶ Φαρισαίους, οἱ τὸ ἐναντίον ἀνέτρεπον τοὺς λαοὺς) ὅμως ἔσωσεν αὐτοὺς ἡ ἐμὴ δύναμις. Πλεῖστοι γὰρ ἐπίστευσαν ἐξ Ἰουδαίων. Τοῖς δὲ ἀπειθήσασιν τὰ τῆς ὀργῆς ἀπήντηκε δίκαια. Τινὲς δὲ συμφώνως εἰπόντες, ὡς πληρωτῆς γενόμενος τῶν πατρικῶν ἐντολῶν, καὶ χωρήσας εἰς τὸν ὑπὲρ ἡμῶν θάνατον, καὶ πατήσας τοῦτον, ὡς ἐν ληνῷ, καὶ μολυνθεὶς, ὡς ἀπὸ πατητοῦ καρπὸς αὐτοῖς γενόμενος, ἑαυτὸν προσήγαγεν ὑπὲρ ἡμῶν τῷ Πατέρι δυσώπημα καὶ λυτρὸν, ἄνοδον εἰς οὐρανοὺς διδοὺς, οὐς ἔδει κάτω μένειν ἐκ τῆς ἀποφάσεως, καὶ συνάψας τοῖς ἄνω τοὺς κάτω. Ἀγγέλων δὲ ἀπορούντων ἀκούων, μὴ ἐκείνοις ἄγνοϊαν προσάψης (ἦδεσαν γὰρ τὰ ὑπὸ τοῦ Σωτῆρος οἰκονομούμενα, ἀφ' οὗ καὶ σεσάρκωται), ἀλλ' ἡγοῦ διδασκαλίαν τὸ πρᾶγμα, ὅτι καὶ ἄγγελοι χαίρουσιν ἐπὶ τῇ τῶν ἀνθρώπων σωτηρίᾳ, καὶ τοῦτον ἀνυμνοῦσι θαυμάζοντες, πῶς τὸν ἡμῖν ὀφειλόμενον ἐδέξατο θάνατον. Οὐδὲ γὰρ ἂν εἴποις ἀγνοεῖν τοὺς ἀγγέλους, ὡς 2672 οὐδὲ ὀπλοφορεῖν, εἰ καὶ οὕτως ἐφάνησαν τῷ Γιέζι τὴν δειλίαν αὐτοῦ διορθούμενοι. Ταῦτα τοίνυν εἰπόντες, καὶ καθ' ἱστορίαν ἐξέλαβον, λέγοντες· ὡς προαναφωνήσας αὐτοῖς τοῦ Θεοῦ τὴν ἀντίληψιν πρὸς τὴν τῶν ἐπιόντων ἐπιβουλήν, ἀμφισβητοῦσι τίς ὁ ῥυσόμενος, φησὶν· Ὁ τοὺς ἐξ Ἐδώμ τοὺς ἐπιθεμένους μετὰ τῶν ἐχθρῶν ὑμῶν ὑμῖν, καὶ τὰς τῆς φυγῆς διεκδρομὰς ἀποφράξαντας ἀνελεῖ, ὡς μεμολύνθαι δοκεῖν τῷ ἐκείνων αἵματι. Ἐδώμ δὲ λέγει τοὺς υἱοὺς Ἡσαῦ, Βόσορ δὲ τὴν βόστραν. Δικαίᾳ τοίνυν αὐτοὺς μέτεισι ψήφῳ. Θεὸς

γὰρ ἀνθρώπους εἰς κρίσιν καλεῖ, τὸ δίκαιον τῆς τιμωρίας ἐπιδεικνύμενος, καὶ ὡς ἐξ ἑαυτῶν ὑπομένουσιν. Αὐτὸς γὰρ δίκην ἐπάγων ὑπὲρ σωτηρίας ποιεῖ, ἢ ἵνα σωθῶμεν μετανοήσαντες, ἢ περιπέσωμεν κουφοτέρα τῇ κρίσει τοῦ μέλλοντος. Τιμωρούμενος δὲ τοὺς ἐξ Ἑδῶμ ἦρκει ἑαυτῷ μηδενὸς συμμαχοῦντος δεόμενος. Λόγῳ γὰρ ἀναιρεῖ, καὶ ἱκανὸν αὐτοῦ μόνον τὸ θέλημα, ἐξαλεῖψαι δὲ αὐτοὺς βουλομένου Θεοῦ, οὐκ ἦν τι βοηθοῦν αὐτοῖς. Οὐκ ἦν γὰρ ἐν αὐτοῖς δίκαιος δυσωπῆσαι δυνάμενος τὸν Θεόν. ζιθ'. 9 Τὸν ἔλεον Κυρίου ἐμνήσθη· τὰς ἀρετὰς Κυρίου, ἐν πᾶσιν οἷς Κύριος ἡμῖν ἀνταποδίδωσι. Κύριος κριτὴς ἀγαθὸς τῷ οἴκῳ Ἰσραὴλ ἐπάγει ἡμῖν κατὰ τὸ ἔλεος αὐτοῦ, καὶ κατὰ τὸ πλῆθος τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ. Καὶ εἶπεν, Οὐχ ὁ λαὸς μου τέκνα; Οὐ μὴ ἀθετηθῶσι. Καὶ ἐγένετο αὐτοῖς εἰς σωτηρίαν ἐκ πάσης θλίψεως αὐτῶν. Οὐ πρέσβυς, οὐδὲ ἄγγελος, ἀλλ' αὐτὸς ἔσωσεν αὐτοῦσ, κ.τ.λ. Τὰ περὶ τῆς δευτέρας τοῦ Χριστοῦ παρουσίας πεπλήρωται, καὶ μέτεισιν εἰς ἑτέραν ὑπόθεσιν, ἐν ἣ κατηγορεῖ ἑαυτοῦ ὁ λαὸς, ὡς εἰς ἄνωθεν εὐεργέτην τὸν Θεὸν ἡμαρτηκῶς ἀποβέβληται. Καθ' ἑτέρους δὲ, Θεοῦ τὴν κατὰ τῶν ἠπιθηκότων εἰπόντος ὄργην, ὁ προφήτης οὐκ ἔᾶ χωρεῖν αὐτοὺς εἰς ἀπόγνωσιν, φιλανθρώπου τυγχάνοντος τοῦ Θεοῦ. Κατ' ἄλλους δὲ, πρὸς τὸ πλῆθος τῶν δειχθέντων ἀγαθῶν τῷ προφήτῃ, ἐν οἷς ἦν καὶ ἡ κατὰ τῶν ἀλλοφύλων ὄργη, μὴ τὸ πρὸς Θεὸν ἐπιδειξαμένων εὐχάριστον, αὐτὸς διηγεῖται τοῦ Θεοῦ τὸν ἄνωθεν ἔλεον. Οὐ γὰρ ἐπιλήσομαι, εἰ καὶ σκυθρωπὰ μετῆλθεν ἡμᾶς ἐν τέλει, καὶ ἀπεβλήθημεν. Ἄντι δὲ τοῦ, ἐν ἅπασιν οἷς ἀνταποδίδωσιν ἡμῖν, ὁ Σύμμαχος, περὶ πάντων ὧν εὐηργέτησεν ἡμᾶς, εἴρηκε, καὶ ἀντι τοῦ, Κριτὴς ἀγαθός· ἐκ πλήθους ἀγαθωσύνης. Πλὴν οὐχ ὡς κριτὴς ἀκριβῆς παραμετρεῖ τὴν ἐφ' ἡμᾶς ὄργην τοῖς πλημμελήμασιν, ἀγαθότητι ταύτην κινῶν. Ἀκρότης μὲν γὰρ ὧν δικαιοσύνης οὐκ ἀθῶους ἔᾶ, ἀγαθότητι δὲ τὸν θυμὸν ἡμεροῖ. Σέσωσται γὰρ τὸ κατὰ 2673 λειμμα. Δεῖγμα δὲ μέγιστον τῆς ἀγαθότητος, τὸ ἀξιῶσαι τέκνα καλεῖν τὸν λαὸν, εἰ μὴ ἀθετοῖεν τὴν χάριν. Διὸ κατὰ Σύμμαχον εἴρηται· Πλὴν λαὸς μου εἰσιν υἱοὶ οὐκ ἀσυνθηκοῦντες. Οὐς ἀπήλεγχεν ἐν ἀρχῇ λέγων· Υἱοὺς ἐγέννησα, καὶ ὕψωσα· αὐτοὶ δέ με ἠθέτησαν. Ἐχρῆν γὰρ ὡς τέκνα πείθεσθαι τῷ πατέρι, καὶ αὐτάγγελον ἐπὶ σωτηρία παρόντα δέξασθαι τὸν Υἱὸν, οὐχ ἑτέρῳ τινὶ διακόνῳ χρησάμενον· οὐ γὰρ ἦν πρέσβυς, [φησί] προφήτης, οὐκ ἄγγελος. Καὶ ἐν Αἰγύπτῳ δὲ, φασίν, εἰ καὶ μέσος ἦν Μωσῆς, ἀλλ' αὐτὸς ἐνήργει δι' ἐκείνου τὰ μέγιστα. Καὶ μοσχοποιήσασιν ἠπέλιψεν ἄγγελον πέμψειν τὸν ἠγησάμενον. Καὶ δυσφοροῦντος Μωσέως, αὐτὸς ἠγεῖσθαι κατεπηγγεῖλατο. Καὶ αὐτὴν δὲ τὴν παρουσίαν, οὐχ ἵνα κρίνη, πεποιήται, καίτοι κριτὴς ὢν, ἀλλ' ἵνα τὰς ἀμαρτίας ὁμολογήσουσι παράσχη τὴν ἄφεσιν διὰ πίστεως. Θέλει γὰρ καὶ ἡμᾶς ἑαυτοῖς ἀγαθῶν αἰτίους, καὶ μὴ τῶν ἐναντίων καθίστασθαι. Τοιγαροῦν τῆς αἰμορρόουσης τὴν πίστιν αἰτίαν ἔφησε τῆς ἰάσεως. "Ὅσον γὰρ ἤκεν εἰς αὐτὸν, ὡς πατὴρ τέκνοις εἰς ἀγαθῶν πρόκειται χορηγίαν, διηνεκῆ προτείνων τὸν ἔλεον, πλὴν εἰ μὴ τις ἀμαρτῶν διακόψειεν. Τὰ μὲν οὖν τῆς αὐτοῦ φιλανθρωπίας τοιαῦτα. Μὴ παρασχόντες δὲ πρόφασιν αὐτῷ τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας, εἰς πόλεμον ἐπεσπάσαντο. Ὡς γὰρ φησι καὶ Δαβίδ· "Ποσάκις παρεπύκρναν αὐτὸν ἐν τῇ ἐρήμῳ; παρώργισαν αὐτὸν ἐν γῆ ἀνύδρῳ." Παρώργισαν δὲ καὶ τὸ πνεῦμα Χριστοῦ, τὴν ἀπειθείαν νοσήσαντες. Διὸ κατέστη πολέμιος. Ἴνα γὰρ μὴ δαίμοσι τὴν ἐπαγομένην αὐτοῖς ἐπιγράφοιεν δίκην, αὐτὸς αὐτοῖς λέγεται πεπολεμηκέναι. Καὶ γὰρ Ἰὼβ, καίπερ εἰδὼς ἐκ τοῦ διαβόλου γίνεσθαι τὰς ἐπαγωγὰς, αὐτοῦ μὲν οὐ μέμνηται, τῷ δὲ συγχωροῦντι ἐπιγράφει Θεῷ. Πεπολέμηκε δὲ τὸν λαὸν εἰς νοῦν τὰ πρῶτα λαβῶν, καὶ ὡς οὐ νῦν πρῶτοι τοιοῦτοι γεγόνασιν. Αὐτίκα, καὶ διὰ Μωσέως τοσαύτης πειραθέντες διὰ θαυμάτων εὐεργεσίας, τὸν αἴτιον ἀποστραφέντες ἔμοσχοποίησαν, μὴ σκοπήσαντες ὡς θάλατταν τεμῶν Ἐρυθρὰν, ὡς ἵππον, αὐτοὺς διὰ ταύτης διήγαγεν, ἐπιστήσας αὐτοῖς Μωσῆν, οἷα προβάτοις ποιμένα, διὰ τῶν σημείων ὕψώσας αὐτόν. Τοῦτο γὰρ τὸ ἀναγαγεῖν, ἦγουν ἐμφανῆ καταστήσας λανθάνοντα καὶ

κρυπτόμενον, ὃν καὶ προφήτην ἀπέδειξεν τοῦ ἰδίου πληρώσας πνεύματος. Τινὲς δὲ ποιμένα τὸν Ἰωσήφ ἔφασαν, οὐπερ ἀναγαγὼν τὰ ὄσῳ, μετὰ τῶν πρὶν ὑποχειρίων διήγαγεν, δεικνὺς ὡς οὐδὲ νεκρῶν τῶν ἁγίων ἐπιλανθάνεται, ζωοποιεῖν αὐτὰ προαιρούμενος. Ἄλλοι τὸν Χρῖ 2676 στὸν ἔφασαν ἐκ γῆς ἀναχθέντα, ἢ διὰ τὴν ἀνάστασιν, ἢ καὶ διὰ τὴν ἀπὸ γῆς αὐτοῦ γέννησιν. Ἡμέρας δὲ αἰωνίους, ἢ τὰς ἀρχαίας, ἢ τὰς ἀεὶ μνημονευτοὺς φησιν. Τὸ δὲ, ποῦ ἔστι; τῆς αὐτῶν λήθης κατηγορεῖ. Σύμφωνον δὲ τὸ, "Κατέβη γὰρ πνεῦμα παρὰ Κυρίου, καὶ ὠδήγησεν αὐτούς." Καὶ Δαβὶδ δὲ φησιν· "Ἐξαπέστειλεν τὸ πνεῦμα αὐτοῦ, καὶ ἰάσατο αὐτούς." Ὁ δὲ Θεὸς τὸ πνεῦμά ἐστιν. Ἄντι δὲ τοῦ, Κατίσχυσεν ὕδωρ ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ, ὁ Σύμμαχος, Ὁ ῥήξας ὕδατα ἔμπροσθεν αὐτῶν, εἴρηκεν. Καὶ κατίσχυσε δὲ νοήσεις, ὅτι νενίκηκεν αὐτῶν τὴν φύσιν πῆξας αὐτά. Ἐπάγη γὰρ, φησὶν, ὡσεὶ τεῖχος τὰ ὕδατα ῥευστὰ τῆ φύσει τυγχάνοντα· ἤγουν πρὸς τὸ παγῆναι ἔδωκεν αὐτοῖς ἰσχύν. Καὶ τῷ μετὰ ταῦτα, φασὶ, Διήγαγεν αὐτούς, ὡς ἵππον ἐν πεδίῳ, μετὰ πάσης ἀνέσεως, ἰσοδυναμεῖ τὸ ἐν Ψαλμοῖς· "Ἀνήγαγεν ὡς πρόβατα τὸν λαὸν αὐτοῦ, καὶ ὠδήγησεν αὐτούς, ὡς ποίμνιον ἐν ἐρήμῳ." Ὁμοῦ δὲ καὶ τὸν λαὸν ἔσωζε, καὶ αὐτὸς ἐδοξάζετο ποιῶν ἑαυτῷ ὄνομα. Ὁ δὲ Σύμμαχος αὐτῶν ἔφη· τοῦτ' ἔστι, τὸν ἴδιον δοξάζων λαόν. Ἀναισθήτους τοίνυν εὐρῶν, γέγονε δυσμενής. Οὐ μὴν ἀπογνωστέον· ἀλλ' ἐπιμείνωμεν ἐγὼ τε καὶ ὅσοι θεοφιλεῖς ταῖς πρὸς αὐτὸν ἰκεταίαις, λέγοντες· Ἐπίστρεψον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ· εἶγε κρείττους γενοίμεθα, καὶ ἄξιοι τοῦ λέγειν, Ἴδε. Τινὲς δὲ ἀπὸ παντὸς τοῦ ἔθνους φασὶ τὰς λιτὰς· ἄλλοι τοῦ προφήτου μόνου. Ἄπ' οὐρανοῦ δὲ γνωρίζει τὸν Θεόν, οὐχ ὡς τόπῳ περικλειόμενον, ἀλλ' ὡς ἐν ἀξίαις ἀναπαυόμενον ταῖς ἄνω δυνάμεσιν. Διὸ καὶ οἶκον καὶ θρόνον λέγει τὸν οὐρανόν· ἤγουν ἀναφέρων ἐκ τῶν γῆινων πραγμάτων τὰ τῶν ἀκουόντων φρονήματα καταπεπτωκότα πρὸς γῆν, ὡς ἂν μηδὲν φρονοῖεν περὶ Θεοῦ ταπεινόν. Τὰ γὰρ πάντα συνέχων, καὶ κυβερνῶν, γνωρισθεῖν ἂν εἰκότως ἐξ οὐρανοῦ. Ὑπομιμνήσκουσι δὲ τὸν Θεόν, ὡς πολλάκις οὐ δι' αὐτούς, διὰ δὲ τὸν ἴδιον ζῆλον, γέγονε περὶ τούτους φιλόανθρωπος ἀναξίους ὑπάρχοντας, ὡς καὶ καταξιώσας εἰπεῖν, Ὁ λαός μου τέκνα. Ὡς δὲ μηκέτι μετέχοντες τοῦ ζήλου, καὶ τῆς ἰσχύος αὐτοῦ, ταῦτά φασιν, οὐχ ὡς ἐκείνων ἐκλελοιπότες. Ἐζήλου γὰρ πάσαι δουλεύοντας Αἰγυπτίοις, αἰχμαλώτων τε γεγονότων ἔφασκεν· Ἐζήλωκα τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ τὴν Σιών ζῆλον μέγαν. Εἶτα τοῖς ἐλοῦσι φήσας ὀργίζεσθαι, ἐπάγει· Ἄνθ' ὧν ἐγὼ μὲν ὠργίσθην ὀλίγα, αὐτοῖ δὲ συνεπέθεντο εἰς κακά. Τινὲς δὲ ζῆλον τὴν εἰς αὐτούς ἐδέξαντο πρόνοιαν. Τοιγαροῦν ὀργιζόμενος τῷ λαῷ λέγει· Ἀρῶ τὸν ζῆλόν μου ἀπὸ σοῦ, τοῦτ' ἔστι, τὴν κηδεμονίαν. Οὐδὲ γὰρ Ἀβραάμ ἦν πατὴρ ἡμῶν, εἰ καὶ τῆ γενέσει διηκονήσατο Σὺ δὲ ὁ ἐκ μὴ ὄντων παραγαγὼν, καὶ 2677 Πατὴρ πάντων πνευμάτων, καὶ τῶν κατ' εἰκόνα τὴν σὴν πεποιημένων ψυχῶν. Ἐκεῖνος γὰρ εἰ καὶ τὴν ἐπαγγελίαν εἴληφεν, ἀλλ' ἡμᾶς οὐ θεάεται. Ὅθεν ἐλέησον ἡμᾶς, οὐς τὸ σὸν ὄνομα κοσμεῖ. Κλῆρος γὰρ σου κεκλήμεθα. Τῷ σῷ τοίνυν ὀνόματι χάρισαι, ὡς ἂν μὴ βλασφημῆται παρὰ τοῖς ἔθνεσιν. Ταῦτα ἐξ οἰκείου προσώπου, καὶ τῶν εὐλαβεστέρων εἰπῶν ὁ προφήτης, εἰσάγει τοὺς ἐν τῷ λαῷ φιλαίτιους οὐκ ὀκνοῦντας αὐτῷ πολλάκις καταμέμφεσθαι τῷ Θεῷ λέγοντας· Τί ἐπλάνησας ἡμᾶς, Κύριε, ἀπὸ τῆς ὁδοῦ σου; ὡς ἂν αὐτὸν τῆς ἐκπτώσεως, ἦν διὰ Χριστὸν ὑπέμειναν, αἰτιώμενοι, κατὰ τοὺς λέγοντας ἀπὸ τοῦ λαοῦ παντὸς τὸν λόγον εἰρησθαι· ἤγουν ἀπὸ τοῦ προφήτου, ὃς πάντα, φασὶν, ἐπὶ τὸν Θεὸν ἀναφέρει, οὐχ ὡς τοῦ ἀμαρτάνειν αἴτιον, ἀλλ' ὡς συγχωροῦντα· δι' ὧν οὐ παραχρῆμα δίκην εἰσπράττεται. Οὕτως ἀμαρτάνοντες πεπρᾶσθαι λεγόμεθα παρ' αὐτοῦ, ὡς ταῖς ἰδίαις ἀμαρτίαις ἐκδεδομένοι. Διὸ καὶ τοῦ Φαραῶ σκληρῦναι λέγεται τὴν καρδίαν, διότι μακροθυμῶν, οὐκ ἀπὸ πρώτης αὐτὸν ἀνεῖλε πληγῆς, ὡς ἂν πολλάκις παιομένου, καὶ μὴ ἐπιστρέφοντος, ἀναίτιος δειχθῆ τὴν ἐσχάτην ἐπάγων πληγὴν. Σὺ δ' οὖν, ὁ Θεός, διὰ τοὺς δούλους σου· καὶ γὰρ εἰκὸς εἶναι τινὰς ἐν τῷ πλήθει τοιούτους· ἤγουν διὰ τοὺς

κατὰ γενεὰν εὐαρεστήσαντάς σοι· ἤγουν ἐπειδὴ ἅπαξ ἐφθάσαμεν κληῖρος ὀνομάζεσθαι σὸς, εἰ καὶ μὴ δι' εὐπειθείας δουλεύομεν. Ἔτι δὲ καὶ διὰ τὰς φυλάς τῆς κληρονομίας σου, ὅπερ εἰς ταῦτόν τείνει. Ἦγουν τοὺς κατ' εἶδος εὐαρεστοῦντάς σοι ἐπίστρεψον ἡμᾶς, ἵνα προφάσει τῶν ἀξίων δυνηθῶμεν καὶ ἡμεῖς μικρᾶς μερίδος τυχεῖν ἐν τῷ ἐπηγγελμένῳ ὑπὸ σοῦ ὄρει ἁγίῳ. Φίλον δὲ τῇ Γραφῇ ὄρος ἅγιον τὴν Ἐκκλησίαν καλεῖν, ἧς γεγονάσι βραχὺ τι μέρος οἱ ἐξ Ἰσραὴλ, διὰ τὸ κατάλειμμα, τοῦ ἐξ ἔθνων ἀπείρου πλήθους πιστεύσαντος. Εἰκὸς δὲ αὐτοὺς αἰτεῖν καὶ ἐν τῇ ἄνω πόλει βραχὺ τι μέρος κληρονομεῖν. Τινὲς δὲ φασιν, τῶν Ἀσσυρίων τὴν γῆν αὐτῶν ἐσχηκότων, ἀντοικισάντων τε τοὺς Γοθοαίους, οἱ καὶ Σαμαρεῖται τῷ τόπῳ παρωνομάσθησαν, περιλειφθῆναι δύο ἡμισυ μόνον φυλάς, αἱ βραχὺ τι μέρος κατεῖχον. Ὁ προφήτης αἰτεῖ ὅπερ ἔχειν ἐδόκουν, αὐτοῖς φυλαχθῆναι πρὸς μνήμην τῆς ἐξ ἀρχῆς εἰς τὸ γένος αὐτῶν εὐμενείας, ἥσπερ ἀρθείσης, ὡς μὴ λαὸς ἐσόμεθα σὸς, μηδὲ μερίς σου χρηματίσαντες, ἤγουν ὡς τὸ ἀπ' ἀρχῆς, ὅτε τὴν ἐν Αἰγύπτῳ διατριβὴν ἐποιούμεθα, οὐ προφήτας, οὐχ ἱερέας, οὐ βασιλεῖς ἐσχηκότες, οὐδὲ τῶν σῶν χαρισμάτων οὐδὲν, πρὶν ἡμῖν ἀποσταλῆναι τὸν Μωσέα. Τότε γὰρ οὐκ ἐλεγόμεθα σοί. Καὶ νῦν δὲ εἰς τὸ αὐτὸ περιέστημεν τέλος, ὑπὸ πόδας πεσόντες τοὺς διαβολικοὺς, καὶ κοσμικαῖς ἐκδοθέντες ἐπιθυμίαις. Ταύτας γὰρ 2680 πλινθοποιῶντες ἐλατρεύομεν πνεύμασι πονηροῖς. Ὁ καὶ νῦν γίνεται. Τοῦτο δὲ παρίστησιν ὁ Σωτὴρ περὶ τοῦ ἐξεληθόντος πνεύματος λέγων, καὶ ὑποστρέψαντος μεθ' ἐτέρων πονηροτέρων ζ', ὅτε τὰ ἔσχατα χεῖρονα τῶν πρώτων εἰπὼν· Οὕτως ἔσται τῇ γενεᾷ ταύτῃ. Οὐκοῦν τὰ νῦν εἰρημένα προφητικῶς ἐπὶ τὸν καιρὸν τὸν μετὰ τὴν ἐπιδημίαν ἀνάγεται, ὅτε διὰ τὰ κατὰ Χριστοῦ παρεώρανται, ὡς ὅτε τούτων οὐκ ἦρχε Θεός. Ὁ δὲ Σύμμαχος τὴν ὄλην οὕτως ἐξέδωκε ῥῆσιν· Ἐγενήθημεν ὡς ἀπ' αἰῶνος, ὧν οὐκ ἐξουσιάσεις, οὐδὲ ἐπεκλήθη τὸ ὄνομά σου αὐτοῖς, οὐδὲ ῥήξας οὐρανοὺς κατέβησ ἀπὸ προσώπου σου. Ὅρη κατέρβρευσεν ὡς ἔκκαυσις πυρός. Ἐτάκη θάλασσα· ὕδατα ἐπτοήθησαν. Τοιοῦτοι γὰρ, φησὶ, γεγονάμεν, ὡς μηδὲ πώποτε τῶν σῶν πειραθέντες θαυμάτων, ἅπερ ἔδειξας ἐπὶ Μωσέως. Κατὰ δὲ τοὺς ἑβδομήκοντα· Γεγονάμεν ὡς τὸ ἀπαρχῆς. Πλὴν ἴσμεν, ὡς ἐὰν θελήσης ἀνοῖξαι τὸν οὐρανὸν, ὡς Θεὸς, τρόμος λήψεται ἀπὸ σοῦ ὄρη· τὰς ἀντικειμένας δηλονότι δυνάμεις, τὰς ἐπαιρομένας κατὰ τῆς γνώσεώς σου. Καὶ τὰ ἔθνη δὲ, τὰ μὴ εἰδότα σε, ταράξεις. Ἔθος δὲ τοῖς προφήταις τὴν κατὰ τοῦ Ἰσραὴλ ἡμαρτηκὸτος ὄργην εἰς τοὺς ἀλλοφύλους αἰτεῖν ἀποπέμπεσθαι. Καὶ ἐν Ψαλμοῖς γὰρ φησιν· "Ἐκχεον τὴν ὄργην σου ἐπὶ τὰ ἔθνη τὰ μὴ γινώσκοντά σε, καὶ ἐπὶ βασιλείας, αἱ τὸ ὄνομά σου οὐκ ἐπεκαλέσαντο." ΚΕΦΑΛ. ΞΔ'. αιβ'. Ὁ ἐὰν ἀνοίξης τὸν οὐρανὸν, τρόμος λήψεται ἀπὸ σοῦ ὄρη, καὶ τακῆσονται, ὡς κηρὸς ἀπὸ πυρός τήκεται. Καὶ κατακαύσει πῦρ τοὺς ὑπεναντίους, καὶ φανερόν ἔσται τὸ ὄνομα Κυρίου ἐν τοῖς ὑπεναντίοις⁹, κ.τ.λ. Καὶ νῦν δὲ φησιν· Ἐὰν ἀνοίξης τὸν οὐρανὸν τῇ καθόδῳ τῆς ὄργης, ὡς ἐν καιρῷ τοῦ κατακλυσμοῦ (ἀνέωχθησαν γὰρ οἱ καταράκται τοῦ οὐρανοῦ), ἔσται σου φανερόν τὸ ὄνομα ἐν τοῖς ὑπεναντίοις, ὡς ὅτε Σοδομίταις ἠφίει τὸ πῦρ, καὶ πληγαῖς πολλαῖς ἠκίσατο Φαραώ. Διὰ τῆς οὖν κατ' ἐκείνων ὄργης, μὴ διὰ τῆς καθ' ἡμῶν, φανέρωσης τὴν σεαυτοῦ δόξαν. Τὰ δὲ παρόντα ταῦτα, παραστατικὰ τοῦ μὴ δι' ἀσθένειαν τοῦ Θεοῦ τοιαῦτα παθεῖν τὸν λαὸν, διὰ δὲ μόνας ἀμαρτίας ἐγκαταλελειφθαι. Τοσαύτη γὰρ ἡ τοῦ Θεοῦ δύναμις, ὡς οὐρανοῦ καὶ τῶν ὑπὸ τούτου κρατεῖν. Ὅθεν ἀπ' αἰῶνος οὐκ ἠκούσαμεν τίς ἕτερος τοιοῦτος Θεός, οὐδὲ τοιούτων ἔργων τεθεάμεθα ποιητὴν· Θεὸν μὲν γὰρ οὐδεὶς ἐώρακε πώποτε· καὶ, Οὐδεὶς ὄψεται μου τὸ πρόσωπον καὶ ζήσεται. Ἄφ' ὧν δὲ ποιεῖ καὶ πράττει γνωρίζεται. "Τὰ γὰρ ἀόρατα αὐτοῦ, φησὶν, ἀπὸ κτίσεως κόσμου τοῖς ποιήμασι νοούμενα καθορᾶται." Καὶ τὸν Χριστὸν δὲ ἴσως αἰνίττεται τὸν καὶ ἐπὶ τοῦ Σινᾶ φανέντα διὰ τῆς ἐμφαινομένης πᾶσι δόξης. Φησὶ γὰρ, Ὡς ἐώρα πᾶς ὁ λαὸς τὴν 2681 δόξαν Κυρίου. Τοῖς δὲ ὑπομένουσί σε, τοῦτ' ἔστι τοῖς ἐλπίζουσιν ἐπὶ σέ, ἐπιδαψιλεύει τὸν ἔλεον. Ἐψεται

γὰρ πάντως τοῖς τῆς δικαιοσύνης ἐργάταις. Ὁδοὺς γὰρ Κυρίου λέγει τὰς ἐντολάς, ὡσπερ οὖν ὁ Δαβὶδ· Ἐν τῇ ὁδῷ σου ζήσομαι, καὶ πάλιν· Ὁδὸν ἐντολῶν σου ἔδραμον, ὅτ' ἂν ἐπλάτυνας τὴν καρδίαν μου. Ἰστέον δὲ ὡς τὸ, Οὐκ ἠκούσαμεν, οὐδὲ οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν εἶδον, εἴρηται μὲν εἰς τὸ τῆς θείας δυνάμεως ἀπαράβλητον. Ὁ δὲ Παῦλος μηδὲν τούτῳ λυμαινόμενος, εἰς τὰ ἐπαγγελθέντα τοῖς ἀγαπῶσι τὸν Θεὸν ἐξείληφεν ἀγαθὰ, ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδεν, καὶ οὓς οὐκ ἤκουσεν. Οὐδὲν γὰρ τοιοῦτον οὐ θεατὸν, οὔτε μὴν ἀκουστόν. Καὶ ἀλλαχοῦ δέ φησιν· Ἀρθεὶς ἕως τρίτου οὐρανοῦ ἤκουσα ἄρρητα ῥήματα, ἃ οὐκ ἐξὸν ἀνθρώπῳ λαλῆσαι· οὐχ ὡς ἐνταλθεὶς μὴ εἰπεῖν, ἀλλ' ὡς μὴ φρᾶσαι ταῦτα πρὸς ἀξίαν δυνάμενος. Ἴδου σὺ ὠργίσθης, καὶ ἡμεῖς ἡμάρτομεν· ὡς εἰ σαφέστερον ἔλεγεν, Ἐπειδὴ ἡμεῖς ἡμάρτομεν, σὺ ὠργίσθης. Καὶ ἄλλως δὲ, Θεοῦ ἡμᾶς ἀποστραφέντος δι' ἁμαρτίας, μείζον ἐν ἡμῖν τὸ κακὸν ἐμφύεται· ὡς παιδαγωγῶ τινος ἀπειλήσαντος μὲν πολλάκις, καὶ τύψαντος, τέλος δὲ παριδόντος νέον συνεχῶς ἁμαρτάνοντα. Μείζω γὰρ οὗτος τῶν κακῶν ἔξει τὴν ἄδειαν. Εἰ γὰρ Θεοῦ συνεργοῦντός ἐσμεν ἀγαθοί· δῆλον, ὡς ἀποστραφέντος, μείζονως κακοί. Θεὸς γὰρ ἐστὶν ὁ τῶν δυνάμεων Κύριος. Καὶ γὰρ ἔφη Χριστός· Χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν. Καὶ περὶ τῶν ἁγίων φησὶν ὁ Δαβὶδ· "Ὅτι τὸ καύχημα τῶν δυνάμεων αὐτῶν εἶ σύ." Καὶ ἀλλαχοῦ δέ φησιν· "Οὐκ ἐπὶ τῷ τόξῳ μου ἐλπῶ, καὶ ἡ ῥομφαία μου οὐ σώσει με. Ἔσωσας γὰρ ἡμᾶς ἐκ τῶν θλιβόντων ἡμᾶς." Οὐ γὰρ ἐφ' ἡμῖν τοσοῦτον, ὅσον ἐν Θεῷ, τῆς σωτηρίας ἡ δύναμις. Ἀλλὰ καὶ ἐπλανήθημεν, φησὶ, καὶ ἐγενήθημεν ὡς ἀκάθαρτοι. Εἰ δὲ καὶ δόξει τις ἐν ἡμῖν δικαία πράξις εὐρίσκεσθαι, ἐρῥυπωμένη καὶ αὕτη καὶ ἄτιμος ἐξελέγχεται. Καὶ πῶς γὰρ ἂν εἴη δικαιοσύνη παρ' αὐτοῖς εἰς Χριστὸν ἠσεβηκόσι, τὴν ὄντως δικαιοσύνην; Ἀκάθαρτοι τοίνυν, κἂν δοκοῖεν τινες ἐπιεικεῖς ἐν αὐτοῖς. Κἂν γὰρ παρατηροῖεν τὰς ἐντολάς, ἀλλὰ διαθέσιν οὐκ ἔχουσι πρὸς Θεόν. Τοῦτο δὲ καὶ ἔκρευσιν ἡμῖν, ὡς φύλλοις ἐκ δένδρου πεποιήκεν, τῆς ἑαυτῶν ρίζης ἐκπεπτωκόσι. Καὶ ὁ μὲν Ἀπόστολος τοῦ ἔθνους κατηγορῶν, ὡς κλάδους ἀπὸ δένδρου κεκλαῖσθαι φησιν. Ὁ δὲ τὴν κατηγορίαν ἐπιτείνων, φύλλοις παρέβαλεν ἐξ ἀνέμου ῥιφεῖσιν. Εὐπαρακόμιστον γὰρ ἐσχίκασι τὴν καρδίαν, καὶ οἷον παντὶ περιφερομένην πνεύματι. Καὶ πῶς γὰρ ἦν ἡμᾶς εὖ πρᾶξι τὴν ἀποστροφὴν τὴν παρὰ σοῦ, φησὶν, ὑπομείναντας; Οὐδὲ γὰρ εὐρέθη τις ἐν ἡμῖν ὁ δυσωπῆσαι δυνάμενός σε δικαιοσύνη καὶ προσευχαῖς. 2684 Πλὴν ἀλλὰ καὶ οὕτως Πατέρα γινώσκουμεν, καὶ πλάστην ἡμέτερον, εἰ καὶ σκευῶν ὀστρακίνων δίκην ῥηγνύμεθα συντριβόμενοι. Διὸ δίδου συγγνώμην τῇ τοιαύτῃ σαθρότητι. Ὅν γὰρ ἐξ ἔργων οὐκ ἔχουσι δυσωπεῖν, ὡς δημιουργὸν εὐμενίζονται, σώζειν αἰτοῦντες, οὓς τὴν ἀρχὴν εἰς τὸ εἶναι παρήγαγεν. Ὡς δὲ τῆς ὀργῆς ἄξια πράξαντες, ἐλευθέραν οὐκ ἔχουσι παρῥησίαν, ἀγαπητὸν κρίνοντες τὸ μὴ ταύτην ἐπιταθῆναι. Ὅτι μὲν γὰρ σου λίαν ἐπωφελῆς ἡ ὀργή, δῆλον· πλὴν δι' ἀσθένειαν οὐ φέρομεν αὐτῆς τὴν ἐπίτασιν. Διὸ καὶ Δαβὶδ αἰτεῖ μὲν ἐλεγχθῆναι, ἀλλ' οὐ θυμῷ, καὶ παιδευθῆναι, ἀλλ' οὐκ ὀργῇ. Φησὶ δέ· Μὴ ἐν καιρῷ μνησθῆς ἁμαρτιῶν ἡμῶν. Τοῦτο δέ φησιν ὁ προφήτης, εἰδὼς αὐτοὺς τῇ τοῦ ἥθους ἐπιμένοντας πονηρίᾳ, ἐφ' ὧν εἰς δίκην καὶ τὰ προλαβόντα συναγεται. Εἰ δὲ καὶ πατρικῆς ἀδικίας γένοιτο κληρονόμοι, καὶ τὰς ἐκείνων ἐφ' ἑαυτοὺς ἔλκουσι δίκας. Τοιγαροῦν ἐν ἑκατοστῷ ὀγδόῳ ψαλμῷ διὰ τὸν Ἰούδαν λέγων, Ἀναμνησθεῖη, φησὶν, ἡ ἁμαρτία τῆς μητρὸς αὐτοῦ. Εἰ δὲ μὴ πάντα γέγονεν ἐπ' αὐτοῦ τὰ ἐν κατάρας λεγόμενα σχήματι, μὴ θαυμάσης· προλέγει γὰρ Θεὸς, φοβεῖν, οὐκ ἐπάγειν βουλόμενος. Ἄλλως τε λέγει τὰ κεχρεωστημένα τῇ πονηρίᾳ. Ὁ δὲ μὴ τούτων ἐπάγεται, τῇ φιλανθρωπῶν λογίζου. Πάλιν δὲ εἰς οἶκτον ὁ προφήτης τὸν Θεὸν ἐπισπώμενος, τὰ ἐξ ἀρχῆς ὑπάρξαντα τῷ λαῷ μνημονεύει συνθήματα, Λαόν σου, λέγων, καὶ πόλιν μὴ παρίδης, ἐν ἣ τὰ ἅγια, καὶ ἡ σκηνή, καὶ ἡ κιβωτὸς, ὃ τε σταθεῖς σοι νεῶς, ἃ καὶ περίβλεπτα πᾶσιν ἐτύγχανεν· τοῦτο τῶν πατέρων προειρηκότων περὶ τοῦ ναοῦ, ὡς καὶ πυρίκαυστος γέγονεν, ὡς ἐν κατάρας μέρει

κεῖσθαι, ὡς ὅτ' ἄν τις λέγοι· Πάθοιμι, ἢ καταστραφείην, ὡς Ἱερουσαλήμ, ὃ τε ταύτης ναός. Ταῦτα δὲ γέγονεν οὐ διὰ σὴν ἀσθενείαν, ἀλλ' ἡμῶν ἡσεβηκότων εἰς τὸν Χριστόν. Τινὲς δὲ κατάραν ἔφασαν τὴν κατάρρησιν. Οἱ γὰρ ἐλόντες τὴν Ἱερουσαλήμ θεοὺς μὲν τοὺς ἰδίους ἐδόξαζον, ἀσθενείας δὲ τὸν ταύτης ἠτιῶντο Θεόν. ΚΕΦΑΛ. ΞΕ'. αιβ'. 9' Ἐμφανὴς ἐγενήθη τῷ ἐμὲ μὴ ζητοῦσιν. Εὐρέθη τῷ ἐμὲ μὴ ἐπερωτῶσιν. Εἶπα τῷ ἔθνει, οἱ οὐκ ἐκάλεσάν μου τὸ ὄνομα. Ἐξεπέτασα τὰς χεῖράς μου ὅλην τὴν ἡμέραν πρὸς λαὸν ἀπειθοῦντα καὶ ἀντιλέγοντα, οἱ οὐκ ἐπορεύθησαν ὁδῷ ἀληθινῇ, ἀλλ' ὀπίσω τῶν ἀμαρτιῶν αὐτῶν. Ὁ λαὸς οὗτος ὁ παροξύνων με, ἐναντίον ἐμοῦ διαπαντός, αὐτοὶ θυσιάζουσιν ἐν τοῖς κήποις, καὶ θυμιῶσιν ἐπὶ ταῖς πλίνθοις τοῖς δαιμονίοις, ἃ οὐκ ἔστιν, κ.τ.λ. Τῶν μὲν ἐξομολογησαμένων δι' εὐχῆς, τῶν δὲ ὄνειδισάντων ὡς πλανήσαντι τῷ Θεῷ, ἀποκρίνεται δυνάμει λέγων· Πῶς ἂν παρεῖδον εὐχομένους, ὁ μὴ τὸν 2685 θάνατον τοῦ ἀμαρτωλοῦ ζητῶν, ὡς τὴν μετάνοιαν; Πῶς δ' ἂν ἐπλάνησα, ἐπιστρέφειν πάντας παρακαλῶν, καὶ ἀνίστασθαι πίπτοντας; πῶς δ' ἂν ἐσκλήρυνον ὑμᾶς, ὁ καὶ τοῖς μακρὰν ἀφεστῶσιν ἐμοῦ διὰ φιλανθρωπίαν ἐπιτρέχων αὐτόματος, ὡς καὶ τοὺς ἀλλοφύλους γινώσκειν ἐμὲ, μηδὲν εἰς τοῦτο μοχθήσαντας, ἐμαυτὸν αὐτοῖς ἐπιδείξαντος; Ὁ δὲ περὶ τοὺς ἀλλοτρίους τοιοῦτος, πῶς περὶ ὑμᾶς ἀπηνῆς; Καὶ μὴν ἐξ ὑμῶν ἀπρηξάμην τῆς χάριτος, καλῶν εὐμενῶς, καὶ οἷα χερσὶν ἐκτεταμέναις γνησίους παῖδας περιλαβεῖν ἐπειγόμενος, καὶ μισοῦντας ὑμᾶς ἀγαπῶν. Τινὲς δὲ λέγουσιν, ὡς αὐτοὺς φησι μὴ ἐπερωτήσαντας. Ἄφ' ἑαυτοῦ γὰρ εἰς τὰς συναγωγὰς εἰσέτρεχεν, κηρύσσων καὶ θεραπεύων, ἔλεγεν τε αὐτοῖς· Ἐγὼ εἶμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου. Καὶ, Εἴτις διψᾷ, ἐρχέσθω πρὸς με. Ἄλλ' ἠκολούθουν ταῖς ἑαυτῶν ἀμαρτίαις. Καὶ τοι γεγωνότος ἐμοῦ· Ἐὰν μὴ πιστεύσητε, ὅτι ἐγὼ εἶμι, ἐν ταῖς ἀμαρτίαις ὑμῶν ἀποθανεῖσθε. Τινὲς δὲ πρὸς τὰ ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ κατὰ καιροὺς λυπηρὰ, τὸν λόγον ἐδέξαντο, ὅτι μὴ κληθεὶς αὐτοῖς ἐβόηθει. Ἐγὼ γὰρ, ὁ καὶ διὰ Μωσέως χεῖρας ἐκπεταννὺς, πρὸς τὸ τοὺς μὲν οἰκειώσασθαι διὰ νίκης, τὸν δὲ Ἀμαλήκ ἀπολέσαι, καὶ τοι κεχηνότων πρὸς εἶδωλα, καὶ ταῖς ἑαυτῶν ἐπιθυμίαις ἀκολουθοῦντων, ἀλλ' οὐ νῦν πρῶτον. Ὑμεῖς γὰρ οἱ ἐκ παντός αἰῶνός με παροξύναντες, θύοντες ἐνώπιον ἐμοῦ τοῦ πάντα ἐφορῶντος Θεοῦ, καὶ εἰπόντος· Μὴ ἀπ' ἐμοῦ κρυβήσεται τι [ἐναντίον ἐμοῦ] ἡγουν ἐν τῷ μοι ἀφιερωθέντι ναῷ; Καὶ διὰ Ἱερεμίου γὰρ ἔφη· "Τί ἢ ἡγαπημένη ἐν τῷ οἴκῳ μου ἐποίησε βδέλυγμα;" οὕτω τῆς Γραφῆς καλούσης τὸ εἶδωλον. Τὸ δὲ καὶ οὐκ εἰσὶ, περὶ τῶν δαιμόνων φησὶν, ὡς οὐκ ὄντων θεῶν, οἷς ἔθουον ἐν τοῖς ἐκ πλίνθων κατεσκευασμένοις βωμοῖς. Ἦγουν ἐπέιπερ, ἠνίκα τοῖς δαιμονίοις εὐχοντο, τόπους πλίνθοις ἐοικότας διέγραφον, ἐφ' ὧν ἴσταντο. Ἐν μηνίμασι δὲ λέγει, διὰ τὰς νεκυομαντείας, ἐν δὲ σπηλαίοις, ἔνθα ἴστων ἐπ' ὄρους ἀγάλματα, ἢ καὶ τελετὰς ἐπετέλουν τινὰς, ὑπὸ δένδρεσι μεγάλοις θυσίας προσάγοντες. Καὶ τοῖς ἔθνεσιν [φησὶν] ὁμοιούμενοι χοιρείων ἐνεφορεῖσθε κρεῶν, καὶ ἐκ τῶν θυσιῶν, ὧν προσεφέρετε δαίμοσιν, ἔψοντες τὰ περιττὰ, πᾶν σκεῦος ἐμολύνετε. Καὶ τοιαῦτα δρῶντες πυρὶ καὶ ὕδατι περιαγνιζόμενοι καθαρὸς ἑαυτοὺς ὠνομάζετε. Ἄ δὲ πάντα καπνὸς εἰσὶ τοῦ θυμοῦ μου. Πρὸ γὰρ τῆς ἐπιδημίας ἀρχή πως ἦν τῆς θείας ὀργῆς. Τὸν δὲ θυμὸν ἐξῆψαν τὰ κατὰ τοῦ Σωτῆρος τολμήσαντες. Ὁ δὲ καπνὸς εἰς πῦρ μετεβάλλετο. Ἐπειδὴ δὲ τοῖς ἀνθρώποις βοήθεια πρὸς λήθη τὰ γράμματα, τροπικῶς ἐκ τούτων δείκνυσι τὸ ἀνεπίληστον τοῦ Θεοῦ· ὁποῖον καὶ παρὰ Δανιὴλ τὸ, Βίβλοι ἀνεῶχθησαν, σημαῖνον τὴν πάντα γνῶσιν περιλαμβάνουσαν τοῦ Θεοῦ. Ἐπὶ δὲ τῶν βουνῶν ὠνεῖδισάν με, φησί. Οὐ 2688 γὰρ ἂν ἔθουον ἑτέροις, μὴ καταφρονοῦντες ὡς εὐτελοῦς, καὶ μηδὲ ὄντος Θεοῦ. Τὸ δὲ, Οὐ μὴ σιωπήσω, ἐπιμενόντων αὐτῶν δηλονότι. Τοιγαροῦν εἰ εὐρεθείη τις ἐν τῷ πλήθει σωτηρίας ἔχων ἐλπίδα, τούτων ἕξω γενήσεται. Εἰ γὰρ καὶ ὁ ἀμπελὼν Κυρίου ἀντὶ σταφυλῆς ἀκάνθας ποιήσας, ἀφανισθήσεται· ἀλλ' εἴπου τις εὐρεθήσεται σπάνιος ὡς ἐν ξηρῷ βότρυϊ ῥῶξ ὑγιῆς, ὡς εὐλογίας μετέχων, σωθήσεται· ὡς εἰ καὶ δεσπότης ἀγροῦ

κωλύοι τμηθῆναι βότρυν ἔχοντα τὸν ἕνα ῥῶγα, εὐλογίαν ἔχειν εἰπὼν, οὕτω μέχρι πέντε δικαίων ὁ Θεὸς ὑπέσχετο σώζειν τὰ Σόδομα. Νῦν δὲ κατ' ἐπίτασιν ἀγαθότητος, δι' ἕνα [ῥῶγα] λέγει τὸν βότρυν σωθήσεσθαι, δηλαδή πόλιν, ἢ κώμην. Καὶ τὴν ἐπάνοδον γὰρ πεποίηκε διὰ Ζοροβάβελ, Ἰησοῦν τε καὶ Ἑσδραν, καὶ εἶ τις τοιοῦτος. Καὶ νῦν δὲ ἐξελοῦμαι, ἦγουν ὑψηλὸν ἀποδείξω τὸ ἐξ Ἰούδα σπέρμα καὶ Ἰακώβ. Τὸ δὲ σπέρμα δηλοῖ τὸ εἰς ἐτέρων καρποφορίαν συντελέσαι δυνάμενον· ὁποῖον τὸ, "Εἰ μὴ Κύριος Σαβαώθ ἐγκατέλιπεν ἡμῖν σπέρμα," ὃ τὸν ἀποστολικὸν σημαίνει χορόν· ὃ, τῶν ἄλλων ἀπολλυμένων, τὸ ἅγιον ἐκληρονόμησεν ὄρος· φάσκοντες, Προσεληλύθαμεν Σιών ὄρει, καὶ πόλει Θεοῦ ζῶντος Ἱερουσαλήμ ἐπουρανίῳ, ἦγουν τὴν Ἐκκλησίαν κατὰ τὸ, Πίνονται εὐφροσύνην, πίνονται οἶνον, κρίνονται μύρον ἐν τῷ ὄρει τούτῳ, δι' ὧν ἐπληροῦτο καὶ τὸ, Ἔσονται ἐν τῷ δρυμῷ ἐπαύλεις. Δρυμὸν συνήθως λέγων τῶν ἀλλοφύλων τὸ πλῆθος, παρ' οἷς Ἐκκλησίαι κατέστησαν, ἐπαύλεις καλούμεναι, καὶ φάραγξ Ἀχώρ. Τοῦτ' ἔστιν, ὡσπερ αὐτὴ γέγονεν ἀνατεθηματισμένη παγγενεῖ, τοῦτο ἀνάθημα κλέψαντος ἐμβληθέντος αὐτῇ· τοιαύτη τις ἦν ἡ χώρα τῶν ἀθέων ἔθνῶν, ἥτις εἰς ἀνάπαυσιν ἔσται βουκολίων τῷ ἐκζητήσαντί με λαῶ, ὃς ἦν ὁ ῥῶξ καὶ τὸ σπέρμα τὸ εἰρημένον, οἱ ἐκλεκτοὶ τε δοῦλοι. Συστήσονται γὰρ οὗτοι βουκολία τε καὶ ποιμνία, οὐκ ἐν τῷ Ἰσραὴλ, ἀλλ' ἐν τῷ δηλωθέντι δρυμῷ, καὶ τῇ φάραγγι τοῦ Ἀχώρ, ὃς ἐρμηνεύεται, φασίν, εὐρυχωρία. Ταῦτα μὲν τούτοις· τοῖς δὲ τὸ ἅγιον ἐγκαταλιποῦσιν ὄρος, καὶ συναφθεῖσι τοῖς ἐθνικοῖς, ὡς παρασκευάζειν τῷ μὲν ἀγάλματι τῆς τύχης τράπεζαν, τῷ δὲ δαίμονι κέρασμα τῷ ἐν αὐτῷ, ἐπαχθήσεται μάχαιρα. Κὰν ἐρωτήσης, Ἀνθ' ὅτου τᾶλλα παρεῖς; ἐρῶ ὅτι δι' ἐμαυτοῦ καλῶν παρεγενόμην ὑμᾶς, ὑμεῖς δὲ οὐκ ὑπηκούσατε. Καθὰ προεῖπεν. Ἦλθον, καὶ οὐκ ἦν ἄνθρωπος· ἐκάλεσα, καὶ οὐκ ἦν ὁ ὑπακούων. Τινὲς δὲ τὰ τελευταῖα ταῦτα πρὸς τοὺς ἐξ ἔθνῶν ἀπειθήσαντας εἰρήσθαι φασιν. Ὡς γὰρ οὐ γέγονεν ἀζήμιον τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ τὸ ἀπειθῆσαι Χριστῷ (δέδοται γὰρ εἰς σφαγὴν, ἐλέω Θεοῦ σωθέντος τοῦ καταλείμματος), οὕτως ἐν τῇ τῶν ἔθνῶν κλήσει οἱ μὴ πεισθέντες παραδοθήσονται πρὸς σφαγὴν 2689 κατιόντες εἰς ἄδου, καὶ τὴν διὰ πυρὸς ὑπομένοντες κόλασιν, οὐς καὶ τιμᾶν φησι τὴν τύχην, καὶ τὸ δαιμόνιον. ἰγκέ'. 9 Διὰ τοῦτο τάδε λέγει Κύριος· Ἴδου οἱ δουλεύοντές μοι φάγωνται· ὑμεῖς δὲ πεινάσετε. Ἴδου οἱ δουλεύοντές μοι πίνονται· ὑμεῖς δὲ διψήσετε. Ἴδου οἱ δουλεύοντές μοι εὐφρανθήσονται· ὑμεῖς δὲ αἰσχυρθήσεσθε. Ἴδου οἱ δουλεύοντές μοι ἀγαλλιάσονται ἐν εὐφροσύνῃ⁹, κ.τ.λ. Εἰπὼν τὸ κατ' ἐκλογὴν σπέρμα τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ τὰς δι' αὐτῶν συστάσας Ἐκκλησίας· τοῖς δὲ ἀπολλυμένοις, κατὰ μὲν τινὰς Ἰσραηλίταις, καθ' ἐτέρους δὲ ἐθνικοῖς, τὰς καταλλήλους εἰπὼν τιμωρίας· πρὸς τοὺς αὐτοὺς λέγει καὶ τὰ προκείμενα, διδάσκων ὡς δίκαιος ὧν ὁ Θεὸς, τοὺς πανταχόθεν αὐτῷ δουλεύοντας, ἀλλ' οὐ πάντως ἐξ Ἰσραὴλ ὑποδεξαμένους δώσει αὐτοῖς εἰς τροφήν τὸν εἰπόντα, Ἐγὼ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς, οὐπὲρ οἱ μὴ δουλεύοντες στερηθήσονται· καὶ οἱ μὲν τὸν μυστικὸν πίνονται οἶνον, ἦγουν τὸ ὕδωρ, περὶ οὗ φησιν· Ὅς ἂν πῖν ἕκ τοῦ ὕδατος, οὗ ἐγὼ δώσω αὐτῷ," καὶ τὰ ἐξῆς, οἱ δὲ τούτῳ διψήσουσιν. Καὶ ἀναλόγως οἱ μὲν εὐφρανοῦνται. Καθαίρει γὰρ ἁμαρτίας τὰ μυστικά, καὶ τὸν ἐπὶ τοῖς ἡμαρτημένοις ἐξίστησι φόβον, καὶ ἀγαθὰ δίδωσιν ἐλπίζειν τὰ μέλλοντα· οἱ δὲ αἰσχυρθήσονται· καὶ οἱ μὲν ἀγαλλιάσονται, τούτων τυχόντες, οἱ δὲ τούτους ὀρώντες οὐ σῶμα πονήσουσι, μικρὸν γὰρ τοῦτο, τὴν δὲ καρδίαν ὀδυνηθήσονται, τοῦ κριτοῦ τὰ πρὸς ἀξίαν αὐτοῖς ἀπονέμοντος. Τινὲς δὲ φασιν, ὡς συγκαταβαίνων τοῖς Ἰουδαίοις, ἐξ ὧν ὠρίζοντο τὴν μακαριότητα, καὶ τὴν δίκην ὀρίζεται. Ἐν γαστρὶ γὰρ τὸ πᾶν ἐτίθεντο τῆς ἀπολαύσεως. Ὅθεν ἐπιστρέψαι βουλόμενος, τὴν τούτων στέρησιν ἐπήνει, καὶ τὸ μηδὲ ὄνομα τούτων φέρεσθαι, ἀντεισαγομένων εἰς τὸν κλῆρον αὐτῶν, τῶν δικαίων, οὐς καὶ κλῆρος, καὶ ὄνομα πατέρων περιλελείψεται. Τὸ δὲ εἰς πλησμονὴν, εἰς μῖσος δηλοῖ, κατὰ συνήθειαν

γραφικὴν, ὡς τὸ, Ἐγενήθητέ μοι εἰς πλησμονήν. Ὁ γὰρ κόρος ἀποστροφὴν ἀπεργάζεται. Βδέλυγμα τίνυν ἔσεσθε, φησὶ, καὶ λεγόμενοι [υἱοί], οἱ δὲ δίκαιοι, λαὸς ἅγιος, ἔθνος ἐκλεκτὸν, βασιλεῖον ἱεράτευμα, κατὰ τὴν Πέτρου φωνήν. Καὶ ταῦτα, εἰ πρὸς ἐθνικοὺς καὶ εἰδωλολάτρας ὁ λόγος· εἰ δὲ πρὸς τοὺς ἐξ Ἰσραὴλ ἀπειθήσαντας, ὅτι ὅπερ ἦσαν αὐτοὶ, τέκνα, καὶ λαὸς, καὶ κληρὸς Θεοῦ χρηματίζοντες, τοῦτο οἱ ἐξ ἐθνῶν πεπιστευκότες γενήσονται· καὶ τοῦτο τὸ διὰ φωνῆς Ὡσηέ· Καὶ καλέσω τὸν λαόν μου οὐ λαόν μου. 2692 Τὸ δὲ, εἰς πλησμονήν, εἰς ὄρκον ἐξέδωκαν οἱ λοιποὶ, εἰωθότων ἡμῶν ὄρκον ποιεῖσθαι, τὸ μὴ παθεῖν, ἅπερ οἱ ἀνήκεστα πάσχοντες, ὧν τις καὶ τοῦνομα λεγόμενον ἀποτρέπεται. Ὑμᾶς δὲ ἀνελεῖ Κύριος· ὃ δὴ τῶν κακῶν ἔσχατον, οὐ τοσοῦτον σημαῖνον ψυχῆς ἀπὸ σώματος χωρισμὸν, ὅσον στέρησιν Θεοῦ, καὶ τῆς ἀθανάτου ζωῆς. Ταῦτα μὲν οὖν ὑμῖν, τοῖς δ' ἐμοὶ δουλεύουσιν, ἐξ οἴου τύχασιν ἔθνος, τὰ ἐπηγγελμένα. Κὰν μαθεῖν τίνες εἶεν ἐθέλετε, τοῦνομα μὲν οὐπω λελέξεται, ἀρκεῖ δὲ γνῶναι μόνον, ὅτι ἔσται καινὸν, μηδενὶ πω τεθέν· ὃ εὐλογηθήσεται ἀξανάμενον καὶ πληθυνόμενον ὑπὲρ πᾶσαν σωματικὴν εὐλογίαν. Ἄντευλογήσουσι δὲ καὶ αὐτοὶ τὸν αὐτοὺς Θεὸν εὐλογήσαντα, ἐν ᾧ γέγονε πάντα καινὰ, λατρεία, καὶ ζωὴ, καὶ ὀνομασία. Τελοῦμεν γὰρ αὐτῷ τὴν ἐν πνεύματί τε καὶ ἀληθείᾳ προσκύνησιν, καὶ λατρείαν, καὶ ἐν καινότητι ζωῆς εὐαγγελικῆς πρόσμιεν τῷ Χριστῷ, καὶ τὴν ἀπ' αὐτοῦ κλησιν, ὡσπερ τινὰ στέφανον ἀναδούμενοι, Χριστιανοὶ χρηματίζομεν. Ἄνθ' ὧν καρπὸν χειλέων καὶ γλώττης αὐτῷ προσκομίζομεν τὰς δοξολογίας· κὰν εἰ γένοιτό πως ἀνάγκη, τῆς δι' ὄρκων πίστεως αὐτὸν προβαλλόμεθα κατὰ τὸ, Κύριον τὸν Θεὸν σου προσκυνήσεις, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις, καὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ὀμῆ. Τινὲς δὲ φασιν ὅτι ὄνομα καινὸν, ὡς τοῖς πατριάρχαις αὐτοῖς ἐπαγγέλλεται, μὴ πεισθέντων δὲ, τοῖς ἔθνεσι τὸ καινὸν Χριστιανῶν ἀπέδωκεν ὄνομα. Τὸ δὲ ῥητὸν, μέχρι τοῦ Θεοῦ τὸν ἀληθινόν, ὃ μὲν Ἀκύλας οὕτως ἐρμήνευσε· Καὶ τοῖς δούλοις καλέσει ὄνομα ἕτερον, ᾧ εὐλογημένος ἐν τῇ γῇ εὐλογηθήσεται πεπιστωμένος. Ὁ δὲ Σύμμαχος· Τοῖς δὲ δούλοις αὐτοῦ καλέσει ὄνομα ἕτερον, ἐν ᾧ ὁ εὐλογημένος ἐπὶ τῆς γῆς εὐλογηθήσεται ἐν τῷ Θεῷ. Ἀμήν. Ἄπαλλαγέντες οὖν τῶν ψευδωνύμων θεῶν, γνῶσονται παρὰ τοῦ Σωτῆρος αὐτῶν τὸν ἀληθινὸν Θεόν, καὶ ὃν ἀπέστειλεν Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν. Οὐπὲρ γεγονότος, ἐπιληθήσονται τὴν θλίψιν, ἣν ὑπέμενον τοῖς πονηροῖς λατρεύοντες δαίμοσιν, θύειν καὶ τὰ τέκνα πρὸς ταῖς ἄλλαις θυσίαις ἐπιταττόμενοι. Προσῆν δὲ καὶ τὸ ἀναριθμήτοις θύειν, διὰ τὴν ἐκ τῶν ἡμελημένων ἐπιβουλήν ἐνεργοῦσαν κατὰ τῶν σκέπην οὐκ ἐχόντων τὴν ἐκ Θεοῦ. Τινὲς δὲ τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ εἰρήσθαι φασὶ τὸ μηκέτι πείσεσθαι, ἅπερ ἀσεβοῦντες ὑπέμενον. Τοσαύτη δὲ ἡ πρὸς τὸ κρεῖττον ἔσται μεταβολή, ὡς καὶ τὰ στοιχεῖα μεταβεβλήσθαι δοκεῖν. Τοῖς γὰρ χαίρουσι πάντα φαιδρότερα φαίνεται, τῶν ἐν συ καὶ ἐν σταθερᾷ μεσημβρία σκοτοδινιώντων. Ἡ ὅτι ἄλλως πρότερον ὀρῶντες τὸν οὐρανόν, καὶ τὴν γῆν, ἐσέβοντο τὴν κτίσιν παρὰ τὸν κτίσαντα· νῦν δὲ καινὰ ταῦτα βλέπονται, ἡνίκα Θεοῦ γνῶσονται δημιουργήματα. Διὸ φησιν· 2693 Οὐκέτι μεμνήσονται τῶν προτέρων, τὰς δόξας, ἃς εἶχον, ὡς περὶ θεῶν ἀποβάλλοντες. Ἀγαλλίαμα δὲ, φησὶν, εὐρήσουσιν ἐν αὐτῇ, δηλαδὴ τῇ νέᾳ Ἱερουσαλήμ, Ἐκκλησία, περὶ ἧς ἐπιφέρει· αὐτὸ γὰρ τὸ ἀγαλλίαμα, καὶ ἡ καθαρὰ θεοσέβεια ἔσται αὐτοῖς Ἱερουσαλήμ. Ἡ ὅτι Ἐμαυτοῦ εὐφροσύνην θήσωτὴν Ἱερουσαλήμ, ἐνευφραινόμενος τῷ λαῷ, ᾧ τὸ καινὸν ὄνομα κατεπήγγελαί. Τοιαῦτα γὰρ πράξει τούτων ἡ πολιτεία, ὡς μηκέτι πράξεις ἐν αὐτοῖς ἀκούεσθαι κλαυθμοῦ καὶ κραυγῆς ἀξίας. Ὡς ἐκ διαβολῆς δὲ τῆς αἰσθητῆς Ἱερουσαλήμ ὑφαίνει τὸν λόγον, ἧς οἱ ἡγούμενοι μετὰ δώρων κρίνοντες ἀθῶων κατεψηφίζοντο, μετὰ κραυγῆς αὐτοὺς θρηνεῖν ἀναγκάζοντες, περὶ ἧς Ἱερεμίας φησὶν· "Ὡ πόλις ψευδῆς, ὅλη καταδυναστεία ἐν αὐτῇ," καὶ τὰ ἐπόμενα. Καὶ ἄλλος δὲ φησι προφήτης· "Ἐκονδύλιζον εἰς κεφαλὰς πτωχῶν, καὶ ὁδὸν ταπεινῶν ἐξέκλιναν." Ἡ δὲ Χριστοῦ

Ἐκκλησία τούτων ἀπήλλακται, ἐν ἧ οὐκ ἔσται ἄωρος, καὶ πρεσβύτης, ὃς οὐκ ἐμπλήσει τὸν χρόνον αὐτοῦ. Ἄωρον μὲν τὸν ἐξ ἔθνῶν λέγει λαὸν, περὶ οὗ φησι καὶ Δαβὶδ· "Ὁ λαὸς ὁ κτιζόμενος αἰνέσει τὸν Κύριον." Οἷς καὶ Παῦλός φησιν· Ὡς ἀρτιγέννητα βρέφη τὸ λογικὸν καὶ ἄδολον γάλα ἐπιποθήσατε. Πρεσβύτην δὲ, τὸν ἐκ περιτομῆς, ὡς τῷ χρόνῳ κατὰ τὴν Ἐκκλησίαν πρεσβύτερον, ἐν ἧ οὐκ ἔσται φησὶν οὐδετέρου διαφορὰ. Πάντες γὰρ ἔσονται τέλειοι, εἰς μέτρον ἡλικίας ἀναβαίνοντες τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ. Τοῦτο γὰρ ὁ ἑκατοστὸς παρίστησιν ἀριθμὸς, ὅτε καὶ ἡ κατὰ νόμον τελείωσις, ἀνόνητος ἔσται τοῖς ἔχουσιν, εἰ μὴ Χριστῷ προσέλθωσιν διὰ πίστεως, ἐν ἧ βαπτισθέντες τοὺς ἐκ τῆς ἁμαρτίας ἀποτριβόμεθα μολυσμούς. Οὐκοῦν κἂν εἴ τις ἑκατὸν ἐτῶν ὑπάρχων τὴν ἐν νόμῳ λαβὼν τελειότητα, καὶ τελευτήσειεν ἁμαρτωλὸς, τὴν ἐν Χριστῷ μὴ προσηκάμενος πίστιν, ἔσται ἐπικατάρατος, ταῖς τοῦ νόμου παραβάσεσιν ἔνοχος ὢν, ἐν ᾧ μηδεὶς τοσοῦτον κατώρθωσεν, ὡς ὑπὸ παράβασιν μὴ πεσεῖν. "Πάντες γὰρ, φησὶν, ἡμαρτον, καὶ ὑστεροῦνται τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, δικαιούμενοι δωρεὰν τῇ αὐτοῦ χάριτι." Τοιγαροῦν ἐν τῷ νόμῳ Παῦλος τελειωθεὶς, σκύβαλα ἠγήσατο τὰ ἐν νόμῳ, ἵνα Χριστὸν κερδάνη, καὶ εὑρεθῇ ἐν αὐτῷ μὴ ἔχων τὴν ἑαυτοῦ δικαιοσύνην, τοῦτ' ἔστι τὴν ἐν νόμῳ, ἀλλὰ τὴν διὰ πίστεως Ἰησοῦ Χριστοῦ. Καὶ τοὺς Ἰουδαίους μεμφόμενος λέγει· "Ἀγνοοῦντες γὰρ τὴν τοῦ Θεοῦ δικαιοσύνην, καὶ τὴν ἰδίαν βουλούμενοι στήσαι, τῇ δικαιοσύνῃ τοῦ Θεοῦ οὐχ ὑπετάγησαν. Τέλος γὰρ νόμου Χριστὸς εἰς δικαιοσύνην παντὶ τῷ πιστεύοντι." Καὶ πάλιν· "Εἰδότες δὲ, ὅτι οὐ δικαιούται ἄνθρωπος ἐξ ἔργων νόμου, ἐὰν μὴ διὰ πίστεως Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἡμεῖς εἰς Χριστὸν πεπιστευκάμεν." Διὸ κατὰρα Χριστὸς ἐλέχθη τῆς τοῦ νόμου κατάρως ῥυόμενος, ἐν ᾧ ἔστι τὸ, "Ἐπι 2696 κατάρως πᾶς, ὃς οὐκ ἐμμένει πᾶσι τοῖς γεγραμμένοις ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ, τοῦ ποιῆσαι αὐτά." Τινὲς δὲ τὸ, Οὐ μὴ γένηται ἐκεῖ ἄωρος, καὶ πρεσβύτης, οὕτως ἐξηγήσαντο· Πάντες γὰρ τυχόντες τῆς ἐμῆς ἀναστάσεως, ἔσονται τέλειοι, καὶ τὰς ψυχὰς ἀκμαῖοι, ὡς μηδὲν ἀτελὲς τε καὶ νήπιον, μήτε δὲ γεγηρακὸς εἶναι, ἡλικιωτὰ δὲ πάντες, ὡς ὑφ' ἓνα καιρὸν τευξόμενοι τῆς ἀναστάσεως, καὶ μιᾶς παλιγγενεσίας μεθέξοντες. Τέλειος οὖν ὁ σωζόμενος ἔσται νέος, καὶ τῆς αὐτῆς ἡλικίας ἔξει τὸν ἀπολλύμενον. Ἄμα γὰρ πάντες ἀναστάντες, σωτηρία καὶ κολάσει διαιρεθήσονται, τῶν ἐν κακίᾳ τελείων καταράτων ἔσομένων, καὶ τῇ ἰδίᾳ τελευτώντων ἁμαρτία. Ὅτε καὶ πάντες, ἅς διὰ τῶν ἔργων ἑαυτοῖς προεξένησαν, κομιοῦνται μονὰς, καὶ τῶν ἰδίων ἀπολαύσονται πόνων, καρποὺς ἰδίους τρεφόμενοι, μηκέτι δεδιότες μήπως ἀλλότριοι τοὺς πόνους αὐτῶν ἀφαρπάσωσιν. Ἐν ἀτελευτήτῳ δὲ διάξουσιν εὐζωΐα, κατὰ τὰς ἡμέρας τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς· ὃ καὶ δηλοῖ τὰς ἐπαγγελίας ἐν τῷ παραδείσῳ γενήσεσθαι, καὶ τὸν τυχόντα τούτων ὑπάρξιν ἀθάνατον, μὴ παλαιούμενον· ἢ δι' ἑτέραν αὐθις μετάστασιν ἑτέροις τοὺς ἑαυτῶν καταλιπόντες πόνους. Τινὲς δὲ καὶ ταῦτα τῷ καιρῷ τῆς πρώτης ἐπιδημίας ἀπέδωκαν, ὅτε πάντες εἰρήνης ἀπολαύουσι, καὶ χρηστότητος, οἱ ἐν Χριστῷ διὰ πίστεως κατηραμένοι, μηκέτι πολέμοις καὶ συμφοραῖς δι' ἀσέβειαν, ὡς οἱ πάλαι, παραδιδόμενοι, μηδὲ ζημίαν ὑπομένοντες τῶν αὐτοῖς πεπονημένων, πνευματικῶς ἐντρυφῶντες δὲ τοῖς ἑαυτῶν κατορθώμασιν. Οὐς οὐδεὶς ἀπελάσει τῆς παρὰ τῷ Πατέρῳ δεδομένης μονῆς ζωὴν ἔχοντας ἀγίαν, κατὰ τὴν πρὸ τῆς Ἀδὰμ παραβάσεως. Καὶ τὰ ἔργα, φησὶ, τῶν πόνων αὐτῶν οὐ παλαιώσουσιν· τοῦτ' ἔστιν, ἀμετάβλητον ἔξουσι τὴν τῶν πρακτέων ὁδόν. Ἡ γὰρ νομικὴ, σκιώδης οὕσα, μεταβολὴν ἐκ τύπων εἰς ἀλήθειαν ὑπεδέξατο. Ἡ δὲ κατὰ Χριστὸν ὁδὸς, ὡς ἀληθὴς, ἀμετάβλητος· τῆς μὴ παλαιότητος ἐνταῦθα τὸ διηνεκὲς δηλούσης, ὅπερ οὐκ ἔσχον ἐκεῖνοι. Πρὸς γὰρ Χριστὸν εἴρηται τὸ, "Ἡ δικαιοσύνη σου, δικαιοσύνη εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ ὁ νόμος σου ἀλήθεια." Ταῦτα δὲ Θεὸς οὐ τοῖς τυχούσιν ἐπαγγέλλεται, οὐ δὲ τοῖς κλητοῖς. Πολλοὶ γὰρ κλητοὶ, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί· δι' ὄνπερ φησὶν· Οἱ ἐκλεκτοί μου οὐ κοπιήσουσιν εἰς κενόν. Οἱ γὰρ πάλαι τῶν Ἰουδαίων καθηγηταὶ, διδάσκοντες ἐντάλματα ἀνθρώπων,

πατέρες μὲν ἐγένοντο κατὰ μάθησιν, ἀλλ' εἰς κενὸν καὶ κατάραν. Διὸ ταλανίζων αὐτοὺς ἔλεγεν ὁ Σωτήρ· ὅτι Περιάγετε τὴν θάλασσαν καὶ τὴν ξηρὰν, ποιῆσαι ἕνα προσήλυτον. Καὶ ἂν γένηται, ποιεῖτε αὐτὸν υἱὸν γεέννης. Οὐχ οὕτως οἱ τοῦ 2697 Χριστοῦ. Σπέρμα γὰρ εὐλογημένον ἔσται τὸ σπέρμα αὐτῶν. Τινὲς δὲ καὶ τοῦτο κατὰ τὴν παλιγγενεσίαν ἐδέξαντο. Εἰ γὰρ τινες ἔσονται τότε κόποι, σωτήριοι, καὶ λίαν ἡδεῖς, οἴους ὑπομένουσιν ἄγγελοι. Ἀλλὰ μισθὸς αὐτοῖς θησαυρίζεται. Οὐδὲ τὰ γεννήματα αὐτῶν εἰς κατάραν, τοῦτ' ἔστιν οἱ λογισμοὶ, κὰν ἐπὶ τῶν ἀποστόλων δὲ νοήσωμεν, ὧν καρπὸς ἢ καθόλου τῆς γῆς Ἐκκλησία, καὶ τέκνα τὰ διὰ τῆς τοῦ λουτροῦ παλιγγενεσίας παράθεσιν ἔχει πρὸς τὰ ἐξ Ἀδάμ, οὗ πρὸς τὴν γυναῖκα λέλεκται τὸ, "Ἐν λύπαις τέξῃ τέκνα" κατὰ σάρκα γὰρ ἐγέννων· τὸ δὲ σπέρμα τῶν ἀποστόλων εὐλογημένον, ὃ κατέσπειραν ἐν πάσαις ταῖς Ἐκκλησίαις, οἷς δὴ καὶ λέλεκται· Πρὶν κεκράξαι αὐτοὺς, ἔπακούσομαι αὐτῶν. Ὅπερ ἐγένετο θαυματουργούντων αὐτῶν ἐν ταῖς Πράξεσιν εἰς ἐπιστροφὴν τῶν καλουμένων εἰς πίστιν, ὅτε πάντες οἱ πρὶν ἀρπακτικοὶ τε καὶ θηριώδεις τὴν αὐτὴν εἶχον ἐν Ἐκκλησίᾳ τοῖς ἡμέροις τροφήν, Γραφήν τὴν θείαν νεμόμενοι. Καί τις ἰώδη τρόπον ἔχων, τούτου παυσάμενος τροφήν ἐτρέφετο λογικὴν, ἀντὶ γῆς. Τοιοῦτοι δὲ γεγονότες, πῶς ἔτι βλάπτειν ἠδύναντο. Ἔστι δὲ διὰ τούτων καὶ τῶν δύο λαῶν νοεῖσθαι τὴν εἰς ἕν συνδρομήν. Τὰ μὲν γὰρ ἱερὰ ζῶα, καὶ θυσίαις κατὰ τὸν νόμον ἀρμόδια, σημαίνει τὸν Ἰσραήλ. Τὰ δὲ ἀνίερα, καὶ θηρία, τοὺς ἐθνικοὺς ὁμοῦ τρεφομένους τὰ τε θεῖα μαθήματα, καὶ τὸν οὐράνιον ἄρτον. Τῆρι δὲ, ὡς οὐκ εἴρηται, τὰ ἡμέρα τῆς τῶν θηρίων μεθέξειν τροφῆς, ἀλλὰ τούναντίον. Ἀκολουθεῖν γὰρ ἔδει τὰ χεῖρω τοῖς κρείττοσιν, ὡς τοῖς ἀποστόλοις τὰ ἔθνη. Πρὸς δὲ τοὺς οἰομένους τὰ ἔθνη τούτων τυχεῖν Ἰουδαίους ἐν τῇ παλαιᾷ Ἱερουσαλήμ, ἐροῦμεν ὡς οὐδαμοῦ αὐτῶν ἐν τούτοις ἐπ' ἀγαθοῖς μνήμη, ἀλλ' ἀσεβημάτων ὀνειδισμοί. Τί δὲ τὸ ἀναγκαῖον ἐν τῷ ἀγίῳ ὄρει θηρία τυγχάνειν; Ἡ πῶς τοῦτο θείας ἄξιον ἐπαγγελίας; ὄρους δὲ μνησθεῖς ἀγίου φησίν· Ὁ οὐρανὸς μοι θρόνος, καὶ τὰ ἐπ' αὐτῷ. Δι' ὧν προδήλως παραινεῖται τὴν ἐπὶ γῆς Ἱερουσαλήμ, [ἦν] ἀκόλουθον τοιαύτην εἶναι φαντάζεσθαι. Καὶ λαὸν γὰρ καινὸν ἔφη, καὶ ὄνομα καινόν. Ἄλλως τε καὶ εἶπεν οὐ μὴ μνησθῶσι τῶν προτέρων ἔτι. Διὰ δὲ τῶν ἐξῆς, καὶ τὰ θυσίας αὐτῶν ἀποστρέφεται, δι' ὧν ἐνόμιζον εὐσεβεῖν, τὸν ταπεινόν, καὶ ἡσύχιον μόνον ἀποδεχόμενος. Πρὸς δὲ τὸ παρὸν ῥητὸν ἔφασάν τινες, ὡς ἱκανῶς μυσταγωγῆσας τοὺς ἐθνικοὺς, μεθίσταται λοιπὸν ἐπ' αὐτὸν ἤδη τὸν Ἰσραήλ, ἀποίσιον αὐτὸν τῆς σκιᾶς. ΚΕΦΑΛ. Ξ'. αδ'. 90ὕτως λέγει Κύριος· Ὁ οὐρανὸς μοι θρόνος, καὶ ἡ γῆ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν μου. Ποῖον 2700 οἶκον οἰκοδομήσετέ μοι; καὶ ποῖος τόπος τῆς καταπαύσεώς μου; κ.τ.λ. Ἀνθρωπίνως δὲ τὸ θρόνος, καὶ τὸ ὑποπόδιον εἴρηται. Περί δὲ τῶν θηρίων συμφώνως ψάλλει Δαβίδ· "Ἐὰν πεινάσω, οὐ μὴ σοι εἴπω; ἐμὰ γὰρ ἔστι πάντα τὰ θηρία τοῦ ἀγροῦ," καὶ τὰ ἐπόμενα. Ὁ δὲ προφήτης τὰς θυσίας ἀποβαλὼν, τὴν εὐαγγελικὴν εἰσῆγαγεν πολιτείαν, τὸ ταπεινόν, καὶ πρᾶον, καὶ εὐλαβὲς προτιμῶν. οὐ κεῖται δὲ κατὰ τοὺς λοιποὺς, ὁ δὲ ἄνομος, ἀλλ' ὁ δὲ σφαδάζων μόσχον. Τὴν δὲ τῆς ἀποβολῆς τοῦ Ἰσραήλ αἰτίαν καὶ τοι πρωτοτόκου γεγονότος, ἐπάγει λέγων· Καὶ οὗτοι ἐξελέξαντο τὰς ὁδοὺς αὐτῶν, οὐκ ὀρθοὶ γεγονότες ἐν ἀναγκαίοις πράγμασι δικασταί, δέον εἰσηγουμένῳ πειθαρχῆσαι Χριστῷ. Εἶτα καὶ πρὸς τὴν ἀρχαίαν ἀνατρέχων ἀσεβείαν, καὶ τὰ βδελύγματα, φησί· Διὸ κἀγὼ ἐκλέξομαι τὰ ἐμπαίγματα αὐτῶν· τοῦτ' ἔστι, τοὺς ἐμπαίζοντάς τε καὶ ἐμπαροινούντας αὐτοῖς, δηλονότι Ῥωμαίους. Ἡ δὲ αἰτία, διότι ἐκάλεσα αὐτοὺς, καὶ οὐκ ἐπήκουσάν μου, ὃ καὶ πρὸ τούτων ἐλέγετο. Ἡ δὲ κλήσις· "Δεῦτε πρὸς με πάντες οἱ κοπιῶντες, καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς." Τὰ δὲ περὶ τῶν ἐτῶν εἰρημένα, τινὲς ἀπλῶς εἰρήσθαι φασιν ἐπὶ πολυχρονίου ζωῆς, εἶγε τοῖς αὐτοῦ νόμοις ἐμμέννοιεν. Καὶ τὴν χώραν γὰρ ἀπόρθητον ἔξουσιν, καὶ καρποὺς, ὡς ἐν παραδείσοις ἀειθαλεῖς, ἃ προῤῥηθέντα διὰ τὴν αὐτῶν ἀπειθείαν οὐ γέγονεν. Μετανοοῦσι γὰρ

ἐπήγγελται. Πειθομένων γάρ, φησὶν, εὐλογημένον ἔσται τὸ σπέρμα. Εἰρηνεύσει τε πρὸς ὑμᾶς τὰ θηρία καὶ αὐτὰ πρὸς ἑαυτά. Τὸ δὲ ὁ οὐρανός μοι θρόνος, τοῦτ' ἔστιν, ἀνάπαυσις τὰ ἅγια. Τὸ δὲ ἡ γῆ ὑποπόδιον, ὑπεξουσίαν καὶ τὰ μὴ ἅγια. Τῶν δύο δὲ ἡμίσεος φυλῶν οἰομένων διαφεύγειν τὴν ἄλωσιν, διὰ τὴν πρὸς τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' οὐ διὰ τρόπων ἀρετῆν, καὶ εὐσεβείαν, δείκνυσιν ὡς οὐκ αὐτῶ ταῦτα, δι' ἐκείνους δὲ χρήσιμα, ὅπως τοῖς νομίμοις ἐμμένοντες, εἶεν ἄξιοι τοῦ αὐτὸν οἰκεῖν ἐν αὐτοῖς. Ἐπεὶ καὶ τὰς θυσίας ἀποστρέφομαι μὴ γινομένας ἀπ' ὀρθοῦ λογισμοῦ. Ποιοῦντες γὰρ αὐτῶν τὰ θελήματα, καὶ προσκυνοῦντες εἰδώλοις, ἐμοὶ μετὰ τούτων προσέρχονται. εἶδ'. Ἐκούσατε ῥήματα Κυρίου οἱ τρέμοντες τὸν λόγον αὐτοῦ. Εἶπατε ἀδελφοῖς ἡμῶν τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς, καὶ βδελυσομένοις, ἵνα τὸ ὄνομα Κυρίου δοξασθῆ, καὶ ὀφθῆ ἐν τῇ εὐφροσύνῃ αὐτῶν, καὶ ἐκεῖνοι αἰσχυρθήσονται. Φωνὴ κραυγῆς ἐκ πόλεως, φωνὴ ἐκ ναοῦ, φωνὴ Κυρίου ἀνταποδίδοντας ἀνταποδίδουσι τοῖς ἀντικειμένοις⁹, κ.τ.λ. Πάντα καινὰ κατὰ τὸν καιρὸν εἰπὼν ἔσεσθαι τῶν 2701 ἐπαγγελιῶν τοῖς ταῦτα προμαθοῦσι κατὰ τὸν ἐνεστῶτα βίον, ἀκολούθως ταῦτα φησιν· Ἀκούσατε οἱ τρέμοντες τοὺς λόγους αὐτοῦ, περὶ ὧν ἔφασκεν· "Ἐπὶ τίνα δὲ ἐπιβλέψω, ἀλλ' ἢ ἐπὶ τὸν ταπεινὸν, καὶ ἡσύχιον, καὶ τρέμοντά μου τοὺς λόγους;" οἷς εὐαγγελικὸν παράγγελμα [δίδ]ωσιν οὐδὲν διαφέρον τοῦ· "Ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν· καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς. Προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων, καὶ διωκόντων ὑμᾶς, ἵνα γένησθε υἱοὶ τοῦ Πατέρος ὑμῶν τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς." Οὐ γὰρ τὸ τρέμειν τοῦ Θεοῦ τοὺς λόγους, πρὸς τελειότητα μόνον ἀρκεῖ· ἀρετῆς δὲ ἐπ' ἄκρον ἀνάληψις ἀγαπητικὴ πρὸς τοὺς θλίβοντας γνώμη, ἵνα τὸ ὄνομα Κυρίου δοξασθῆ, καὶ ὀφθῆ ἐν τῇ εὐφροσύνῃ αὐτῶν. Δι' ὧν γὰρ ἐπ' αὐτοῖς ἀντὶ μίσους εὐφραίνεσθε, Θεὸς δοξάζεται, κατὰ τό· "Ἴνα ἴδωσι τὰ καλὰ ὑμῶν ἔργα, καὶ δοξάσωσι τὸν Πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς." Καὶ αὐτοὶ δὲ τυχόν τοῦ Θεοῦ ὑμῶν δοξάσουσι τοῦνομα, οὕτω πρὸς αὐτοὺς διακειμένους ὀρώντες, καὶ τῇ χρηστότητι τῇ περὶ αὐτοὺς εὐφραίνόμενοι. Σύμμαχος δὲ, Καὶ ὀψόμεθα ἐν τῇ εὐφροσύνῃ ὑμῶν ἐξέδωκεν, ὡς ἂν ἐν τῷ τέλει τῆς ἐκδικήσεως τούτων μὲν ἐκδήλως εὐφραινομένων· ἐκείνων δὲ λίαν ἐφ' οἷς ὀρῶσιν αἰσχυνομένων. Ἐπιστήσεται γὰρ ὁ τῆς ἀνταποδόσεως ὅσον οὐπω καιρὸς, ὅτε φωναὶ τῶν κολασθησομένων ἀκουσθήσονται, τῶν μὲν οἰκητόρων βωόντων ἐκ τῆς πόλεως, τῶν δὲ λειτουργούντων ἐκ τοῦ ναοῦ. Βοήσεται δὲ καὶ διὰ τῶν πραγμάτων ὁ Κύριος, ὡς αὐτοῦ κρίσει γίνεται τὰ δεινά. Εἰδέναί δὲ χρή ὡς εὐαγγελικῶς παραγγείλας ἀδελφοὺς νομίζειν τοὺς ἐθνικοὺς, νομικὴν ἔλυσεν ἐντολήν. Φησὶ γὰρ ὁ νόμος· Οὐ λαλήσεις αὐτοῖς εἰρηνικά. Καὶ πᾶσαν ἐπιγαμίαν ἀπέιρηκε πρὸς αὐτοὺς, ὡς ἂν μὴ παρ' αὐτῶν πεισθέντες εἰς εἰδωλολατρείαν ἐκπέσωσιν· ἀλλ' ἐν Χριστῷ γέγονε τὰ ἀμφοτέρα ἐν, καὶ λέλυται τὸ μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ, κατήργηται δὲ καὶ ὁ νόμος τῶν ἐντολῶν ἐν δόγμασιν. Αὐτὸς γὰρ ἔστιν ἡ εἰρήνη ἡμῶν. Τινὲς δὲ πρὸς τοὺς ἀποστόλους εἰρησθαί φασιν, ὡς μέλλοντας ὑπὸ Ἰουδαίων κακοῦσθαι, καὶ μάλιστα τῶν ἐν Ἱερουσαλὴμ, ὧν οἱ ἄρχοντες τοὺς ἀποστόλους ἠκίσαντο, θάνατον ἀπειλήσαντες, εἰ τὸν σωτήριον λόγον κηρύττειν. Καὶ τί δεῖ λέγειν, ὡς ἡ μὲν τῆς εὐφροσύνης ἐπαγγελία τοῖς Χριστοῦ γέγονε μαθηταῖς, δι' αὐτῶν πανταχοῦ συνισταμένων Ἐκκλησιῶν. Ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ τοὺς κακώσαντας αὐτοὺς, μετῆλθεν ὀργή, περιστάντων αὐτοὺς πολεμίων. Καὶ ταῦτα μὲν ἐκείνοις. Τὸ δὲ θεοσεβὲς πολίτευμα, καὶ ἡ νέα Σιών, ἡ Ἐκκλησία δι' ὑμῶν συστησομένη, τοσοῦτον ἀθρόως γεννήσει πλῆθος λαῶν, ὡς ἐκπλαγῆναι τὸν ἀκούοντα. Ὡς γὰρ ἂν αἰφνίδιον κατὰ γαστρὸς ἔχουσα γεννήσει γυνή, μηδεμιᾶς ὠδίνος ἡγησαμένης· τὸ δὲ τεχθὲν, ἄρσεν. Οὕτως ὀλόκληρον ἀθρόως ἡ νέα 2704 γεννήσει Σιών, ὅπερ ἐπ' ἄλλων οὐ γέγονε. Πᾶν γὰρ ἔθνος, καὶ τὸ Ἰουδαίων, ἐξ ὀλίγων κατ' ὀλίγον αὐξηθὲν, ἔθνος ἐγένετο. Οἶον ἐξ Ἰακώβ, οἱ δώδεκα πατριάρχαι. Εἶτα παῖδες ἔκγονοι, καὶ πάλιν ἀπόγονοι. Καὶ ἡ κατὰ βραχὺ προσθήκη πρὸς ἔθνος μέγα κατήντησεν. Ὁ δὲ τοῦ Θεοῦ

λαὸς ὅφ' ἕνα καιρὸν τὰ πλεῖστα μέρη τῆς οἰκουμένης ἐπλήρωσεν. Τινὲς δὲ οὕτως ἀπέδωκαν· προαναφωνήσας τὴν ἄλωσιν Ἱερουσαλήμ, δείκνυσιν ὡς τὸ κατάλειμμα σωθήσεται. Μετὰ γὰρ τὴν τοῦ Σωτῆρος ἀνάληψιν, ἐκάλουν οἱ μαθηταὶ καὶ τοὺς ἀπεκτονότας αὐτὸν εἰς μετάνοιαν, Πέτρου λέγοντος· Οἶδα ὅτι κατὰ ἄγνοιαν ἐπράξατε. Καὶ ἐπιφέροντος, μετανοήσατε οὖν, καὶ ταῦτα λέγοντος, προσετέθησαν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ψυχαὶ ὡσεὶ τρισχίλια. Εἶτα τοιαῦτα διδασκόντων χρόνου διελθόντος, ἡ τῆς πόλεως ἄλωσις γέγονεν, ἤδη τῶν ἐπιεικεστέρων προσδραμόντων τῇ πίστει. Καὶ τοῦτο δηλοῖ τὸ πρὶν ἐπιστῆναι τὰς τῆς πόλεως ὠδίννας. καὶ τὰς συμφορὰς, τεκεῖν ἄρσεν. Οὐ γὰρ θηλύνεται ὁ ἐν Χριστῷ λαὸς πρὸς μαλακισμούς. Ἐν ἡμέρᾳ δὲ μιᾷ, διὰ τὰς τρισχιλίαις, λέγει ψυχάς. Ἐγὼ δὲ φησιν ὁ ποιήσας (ἐνήργησε γὰρ διὰ τῶν ἀποστόλων) καὶ δούς τὴν προσδοκίαν ταύτην. Διὰ προφητῶν γὰρ αὐτῇ Θεὸς τὴν πολυπαιδίαν ἐπήγγελλται, σωτηρίας αὐτῆς εἶνεκα. Ἄλλ' οὐκ ἐμνήσθη μου, φησίν, οὐδὲ τοῖς ὀφθαλμοῖς ἰδοῦσά με, πεπίστευκεν. Καί τοι στείραν, καὶ γεννώσαν ἐγὼ πεποίηκα. Οὐκ ἂν οὖν γέγονεν ἅπαις, ἐμοῦ γόνιμον δυναμένου ποιεῖν, εἰ πιστεύειν ἠθέλησεν. Τοιγαροῦν ἡ πιστεύσασα στείρα, πολύπαις ἐγένετο, ἡ τῶν ἔθνῶν Ἑκκλησία. Τὸ δὲ σὺ οὐκ ἐμνήσθης μου εἶπεν Κύριος, οὐ κεῖται παρὰ τοῖς ἄλλοις ἐρμηνευταῖς. Κατὰ δὲ Σύμμαχον, οὕτως εἴρηται· Μὴ ἐγὼ ὁ καθίζων ἐπὶ τὸ τεκεῖν, οὐκ ἐκτοκίζω, εἶπεν Κύριος; ἢ ἐγὼ ὁ συνεκτοκίζων, καὶ συνέξω, εἶπεν ὁ Θεὸς σου; Ὁ γὰρ τῆς σωματικῆς γεννήσεως αἴτιος ὢν, πῶς τὴν μέλλουσαν ἀθρώως τὸ καθόλου ἔθνος γεννᾶν, οὐκ ἐκτοκίω, πρὸς τὸ θεῖον αὐτῆς γέννημα προελθεῖν ἀβλαβῶς; ἢ πῶς συνέξω τὸν τόκον, ὡς ἀφανισθῆναι ταύτης τὸ γέννημα; ἀλλὰ γὰρ λείπεται, φησὶ, τὴν νέαν χαίρειν Σιών, συγχαίρειν δὲ καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ, καὶ ἀγαπώντας αὐτήν. Λέγει δὲ τοὺς πολυτρόποις αὐτὴν διδασκαλίαις στηρίζοντας, καὶ ὅσοι πενθοῦσιν ἐπ' αὐτῆς κατὰ τό· "Μακάριοι οἱ πενθοῦντες νῦν, ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται. Τὸ δὲ πένθος, τὴν μετ' ἰδρώτων σημαίνει τῶν ἀνδραγαθημάτων κατόρθωσιν, ἵνα τῶν θείων ἀπολαύσονται δωρεῶν. Διὸ φησιν, ἵνα θηλάσητε, καὶ ἐμπλησθῆτε ἀπὸ μαστοῦ παρακλήσεως αὐτῆς. Τῇ δὲ περὶ γυναικὸς ἐπιμένει τροπῇ, καὶ τὴν πνευματικὴν ἐν αὐτῇ παράκλησιν μαστοῖς ἀπεικάζει, καὶ γάλακτι. Εἴρηται γὰρ πρὸς τὴν νύμφην· Ἀγαθοὶ μαστοὶ σου ὑπὲρ οἶνον. 2705 Τινὲς δὲ τοῦτο πρὸς τὰς δύο διαθήκας ἐδέξαντο, ἀκολούθως εἶναι λέγοντες τὴν ἀθρώως λαὸν γεννήσασαν ἄρσενα τῷ Θεῷ, καὶ γάλακτος εἰς ἐκτροφὴν τῶν αὐτῆς πληροῦσθαι νηπίων, ὃ δὴ λογικὸν Γάλα ἐκ τῶν δύο ρεύσει διαθηκῶν. Αὐταὶ γὰρ αὐτῆς οἱ δύο μαστοὶ ἀγαθοὶ ὄντες ὑπὲρ οἶνον. Παρακλήσεως δὲ φησιν, ἐπειδήπερ οἱ παρακλητικοὶ λόγοι τῶν ἀτελεστέρων ψυχῶν γάλα κυρίως ὠνομάσθησαν, τῆς στερεᾶς τροφῆς ἐν δόγμασιν μυστικοῖς νοουμένης, ἣτις πρέπει τοῖς εἰς ἄνδρα προήκουσι τέλειον, μὴ ἐναπομείνασι τῷ νηπίῳ· διὸ προσέθηκεν, ἵνα ἐκθηλάσαντες τρυφήσητε ἀπὸ εἰσόδου δόξης αὐτῆς· τοῦτ' ἔστιν ἔξω θήλης γεγονότες, καὶ ἀπογεγαλακτισμένοι. Καὶ δόξαν μὲν αὐτῆς ὀνομάζει Χριστὸν, ὡς καὶ Δαβὶδ, "Τοῦ κατασκηνῶσαι δόξαν ἐν τῇ γῆ ἡμῶν." Εἴσοδον δὲ τῆς μετὰ σαρκὸς οἰκονομίας τὸ μυστήριον. Οἶονεὶ γὰρ διὰ σαρκὸς εἰς τοῦτον τὸν κόσμον εἰσβέβηκεν. Τρυφῶσι τοίνυν οἱ τὸν ἐπὶ τούτῳ λόγον μεμαθηκότες. Διὸ καὶ ὁ προφήτης παρεξυγμένως τὴν ἐμφάνειαν αὐτοῦ τὴν μετὰ σαρκὸς ἐναργῆ ὡς ἂν αὐτοῦ λέγοντος· Ἴδου ἐγὼ ἐκκλίνω ἐπ' αὐτούς, ὡς ποταμὸς εἰρήνης, καὶ ὡς χειμάρρους ἐπικλύζων δόξαν ἔθνῶν, πάλιν κἀνταῦθα τὴν τῶν ἔθνῶν δόξαν συνάπτων τῇ προλεχθείσῃ νέᾳ Σιών, καὶ ποταμῷ παρεικάζων τὴν δεδομένην τούτοις εἰρήνην. Καὶ ἀλλαχοῦ δὲ φησιν· "Ὁ ποταμὸς τοῦ Θεοῦ ἐπληρώθη ὑδάτων." Καί· "Τοῦ ποταμοῦ τὰ ὀρμήματα εὐφραίνουσι τὴν πόλιν τοῦ Θεοῦ." Καὶ πάλιν· "Καὶ τὸν χειμάρρουν τῆς τρυφῆς σου ποτιεῖς αὐτούς." Δόξαν δὲ τῶν ἔθνῶν τοὺς ἐξ αὐτῶν πεπιστευκότας καλεῖ, κατὰ τὸ, "Οὓς δὲ ἐκάλεσεν, τούτους καὶ ἐδόξασεν." Ἐξέκλινεν δὲ εἰς τὰ ἔθνη, τῶν ἐξ Ἰσραὴλ μὴ δεξαμένων αὐτὸν, πρὸς οὓς

ἦλθε προηγουμένως. Εἰρήνη δὲ βαθυτάτη πολλῶ τῷ ρεύματι τὴν Ἐκκλησίαν ἐπέκλυσεν, πνευματικοῖς νάμασι τοὺς ταύτης ἐπάρδων υἱούς. Διὰ γὰρ τοῦ σωτηρίου κηρύγματος, τὴν εἰρήνην τὴν πρὸς τὸν Πατέρα, δι' αὐτοῦ κεκερδάγκασι, ὅτε τιθηνοὶ τινες τοὺς αὐτῆς νηπίους ὑποβαστάξουσι, διδάσκαλοί τινες Ἐκκλησίας, ἢ ἄγγελοι, κατὰ τὸ, "Μὴ καταφρονήσητε ἑνὸς τῶν μικρῶν τούτων. Οἱ γὰρ ἄγγελοι αὐτῶν διὰ παντὸς βλέπουσι τὸ πρόσωπον τοῦ Πατέρος μου τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς." Οἱ μὲν οὖν τέλειοι, τοὺς εἰσαγομένους ἐπ' ὤμων καὶ γονάτων, δίκην τιθνοῦνται μητέρος. Ἐγὼ δὲ, ὡς πάντων Πατὴρ, παρακαλέσω τοὺς τῶν ὑποδεεστέρων παρακλήτορας. Διό φησιν ὁ Ἀπόστολος: "Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς, ὁ Πατὴρ τῶν οἰκτιρμῶν, καὶ Θεὸς πάσης παρακλήσεως, ὁ παρακαλῶν ἡμᾶς ἐπὶ πάσῃ τῇ θλίψει ἡμῶν, πρὸς τὸ δύνασθαι ἡμᾶς παρακαλεῖν τοὺς ἐν πάσῃ θλίψει, διὰ τῆς παρακλήσεως, ἧς παρακαλούμεθα αὐτοὶ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ." Ὡς οὕτω γινομένων, ὄψεσθε, φησὶ, τὴν ἐπουράνιον Ἱερουσαλήμ, ἢ 2708 καὶ αὐτὸν τὸν Θεὸν, τὸ ἐφετὸν, καὶ χαρᾶς ἀνάμεστον τέλος. Καὶ ὁ Σωτὴρ δὲ μακαρίζει τοὺς καθαρὸς τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν Θεὸν ὄψονται. Καὶ τὰ ὀσᾶ ὑμῶν, φησὶ, πόας δίκην ἀνθήσει. Ἐγερθήσονται γὰρ οἱ νεκροὶ, καὶ ἀναστήσονται οἱ ἐν τοῖς μνημείοις, τὴν παρὰ Χριστοῦ πλουτήσαντες δρόσον, τὸ πνεῦμα δηλαδὴ τὸ ζωοποιόν. Περὶ ὧν ὁ Ψάλλων φησὶν: "Ἐξαποστελεῖς τὸ πνεῦμά σου καὶ κτισθήσονται, καὶ ἀνακαινιεῖς τὸ πρόσωπον τῆς γῆς· ὡς τὰ ἐν ἄγροισι ἀνθήσαντα πίπτει, καὶ πάλιν ἀνίσχει τοῦ ἔαρος. Οὕτω δὲ καὶ γνωσθήσεται πᾶσιν, ὡς οὐκ ἀνθρωπίνη ταῦτα πεποίηκε δύναμις, Θεοῦ δὲ χεὶρ, ὁ Μονογενῆς, δι' οὗ καὶ ἡ τῶν νεκρῶν ἀνάστασις: "Ἡ καὶ γνωσθήσεται τοῖς φοβουμένοις αὐτόν. Φόβον γὰρ ἀνειληφότες Θεοῦ τὸν ἐκ σοφίας (Ἀρχὴ γὰρ σοφίας φόβος Κυρίου) νοήσουσιν, ὡς οὐκ ἄνευ χειρὸς Θεοῦ, τσαύτη χάρις εἰς ἀνθρώπους ἐνήργησεν. Τοῖς δὲ μὴ τοιούτοις ἀπειλήσει τὰ ἐπαγόμενα. Τινὲς δὲ ἀπὸ τοῦ, φωνὴ Κυρίου, οὕτως ἐξηγήσαντο. Πάντα γὰρ πανταχόθεν βοᾷ τὴν δικαίαν κρίσιν τοῦ Θεοῦ, πολεμίων μὲν καταστροφομένων, Ἐζεκίου δὲ ἐκ τοῦ ναοῦ ἐπανιόντος, μὴ κηρύττοντος τοῦ Θεοῦ τὴν μεγαλειότητα, καὶ τῶν ἀντικειμένων Θεῷ τιμωρουμένων. Ἐκφεύζονται δὲ τὴν δίκην μετανοήσαντες καθὰ καὶ γυνὴ τεκοῦσα ἄρσεν. Ἐπιλανθάνεται γὰρ τῶν ὠδίνων, παραμύθιον ἔχουσα τὸ τεχθὲν, κατὰ τὸ, "Ὅτ' ἂν δὲ γεννήσῃ, χαρᾷ χαίρει, ὅτι ἐγεννήθη ἄνθρωπος ἐπὶ τῆς γῆς εἰς τὸν κόσμον. Προληπτέον οὖν, φησὶ, τῇ μετανοίᾳ τὸν καιρὸν τῶν ὠδίνων. Καὶ ὡσπερ παῖδα, τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν ἀποκυήσατε. Ἐπὶ δὲ τῆς Ἱερουσαλήμ ταῦτα γεγενῆσθαί φασιν ἐν βραχεῖ χρόνῳ ἅπαν τὸ ἔθνος, καὶ τοὺς ἰδίους ἀπολαμβανούσης οἰκήτορας. Θεὸς γὰρ ὁ στείρωσιν διδοὺς, καὶ γονήν. Προεστιαθεὶς δὲ τὴν ψυχὴν ἐπὶ τοῖς μέλλουσιν ἀγαθοῖς, τῇ πόλει εὐφράνθητι, φησὶν, Ἱερουσαλήμ μὴ πενθοῦσα τὴν καταστροφὴν, τὴν μετὰ ταῦτα δὲ δόξαν λογιζομένη. Καὶ ὡς ἀπὸ μαστῶν τρέφε τοὺς παῖδάς σου, διότι ἐπισκέπεται Κύριος αὐτοὺς, πλείστην εἰρήνην διδοὺς, καὶ πάντων ποταμηδὸν εἰς αὐτὴν συρρέοντων. Τῶν γὰρ ἔθνων αὐτοῖς χαριεῖται τὴν δόξαν, ὡς τοὺς υἱοὺς αὐτῆς, καὶ θυγατέρας ἐπ' ὤμων φέρειν εἰς Ἱερουσαλήμ, Θεοῦ, δίκην μητέρος, τὴν ἑαυτοῦ κηδεμονίαν παρέχοντος, ἐπὶ τῇ προλαβούσῃ παρακαλοῦντος αὐτοὺς συμφορᾷ, καὶ τρόπον τινὰ πάλιν ἀναβιῶναι ποιήσαντος, κατὰ τὰ παρὰ τῷ Ἰεζεκιήλ ὀσᾶ. Βαστάγματα δὲ αὐτῶν τὴν ἀπὸ τῶν ἔθνων νόει τιμὴν, κατὰ πρόταξιν Κυρίου, καὶ Δαρείου μετὰ δορυφορίας παραπέμψαντος αὐτοὺς ἐν εὐωχίᾳ τε καὶ εἰρήνῃ, τῶν ἱερῶν αὐτοῖς σκευῶν ἀποδεδομένων, καὶ μετὰ τοῦ ναοῦ ἀνοικισθείσης τῆς πόλεως. Ὁ καὶ μετὰ τὴν τοῦ Σωτῆρος φαίνεται παρουσίαν. 2709 Τὴν ἀληθῆ γὰρ πάντες μεταδιώκομεν Ἱερουσαλήμ φέροντες τοὺς ἀληθεῖς Ἰουδαίους ἐπ' ὤμων, καὶ γονάτων, ὅτε μετὰ χεῖρας ἔχομεν τοὺς μακαρίους προφήτας, ἐπὶ τὸν Θεὸν ἐλπίζοντες Ἀβραάμ· ἔτι δὲ καὶ τῶν ἀποστόλων μετὰ τοῦ Σωτῆρος τὰ βιβλία ταῖς χερσὶ περιφέρομεν· καὶ ἐπὶ τῆς ἐνταῦθα δὲ Ἱερουσαλήμ ἀληθῆς ὁ λόγος, εἰς ἣν σπεύδουσι βασιλεῖς καὶ ἔθνη διὰ τὸν

Σωτήρα. ιε' κδ'. Ὁ ἴδου γὰρ Κύριος ὡς πῦρ ἤξει, καὶ ὡς καταιγὶς τὰ ἄρματα αὐτοῦ ἀποδοῦναι ἐν θυμῷ ἐκδίκησιν, καὶ ἀποσκορακισμόν αὐτοῦ ἐν φλογὶ πυρός. Ἐν γὰρ τῷ πυρὶ Κυρίου κριθήσεται πᾶσα ἡ γῆ, καὶ ἐν τῇ ῥομφαίᾳ αὐτοῦ, πᾶσα σὰρξ. Πολλοὶ τραυματῆται ἔσονται ὑπὸ Κυρίου, ἀγνιζόμενοι, καὶ καθαριζόμενοι εἰς τοὺς κήπους, καὶ ἐν τοῖς προθύροις ἔσθοντες κρέας ὕειον, καὶ τὰ βδελύγματα, καὶ τὸν μῦν, ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἀναλωθήσονται, εἶπε Κύριος. Κἀγὼ τὰ ἔργα αὐτῶν, καὶ τὸν λογισμόν αὐτῶν ἐπίσταμαι⁹, κ.τ.λ. Τὰς τῶν πιστευσόντων ἐπαγγελίας εἰπὼν, καὶ ὡς ἀπειλήσει τοῖς ἀπειθήσασιν τὴν ἀπειλήν, ἐκτίθεται νῦν τὴν ἔνδοξον αὐτοῦ παρουσίαν, δηλῶν ὅτε ἤξει μετὰ τῆς δόξης τοῦ Πατέρος, καὶ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ, κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς. Τὸ δὲ ὡς πῦρ, ἐν πυρὶ ἐρμήνευσαν οἱ λοιποὶ. Ἄρματα δὲ λέγων, τοὺς ἀγγέλους, καὶ τὰς περὶ αὐτὸν δυνάμεις δηλοῖ, κατὰ τὸ ἐν Ψαλμοῖς: "Τὸ ἄρμα τοῦ Θεοῦ μυριοπλάσιον, χιλιάδες εὐθηνούντων." Ὡς καταιγὶς δὲ ἤξει τοῖς τιμωρίας ἀξίοις. Ὁ δὲ ἀποσκορακισμὸς δηλοῖ τὴν τούτων ἀποβολὴν, ἐροῦντος: "Πορευέσθε ἀπ' ἐμοῦ οἱ κατηραμένοι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον." ἡ δὲ ῥομφαία τὴν τιμωρίαν σημαίνει, συνήθως ἅμα καὶ φοβερῶς τοῖς ἀκρωμένους. Τοιοῦτον τὸ ἀποστολικόν: "Κατὰ δὲ τὴν σκληρότητά σου καὶ ἀμεταμέλητον καρδίαν θησαυρίζεις σεαυτῷ ὄργην," καὶ τὰ ἐπὶ τούτοις. Ἐπιφέρει δὲ τίσιν ἠτοίμασται μᾶλλον τὸ πῦρ, καὶ εἰ μὲν πρὸ τῆς ἐπιδημίας, τοῖς μὴ κατὰ νόμον ἀγνιζόμενοις φησὶ σποδῶ τε δαμάλεως, καὶ θυσίαις, εἰ δὲ μετὰ ταύτην, τοῖς ἀντὶ τοῦ θείου βαπτίσματος, ὕδατι κήπο ὑψιλῶ, ἢ καὶ μεμαγευμένῳ καθαιρομένοις, ἐν δρυμοῖς τε καὶ ἄλσεσιν ἔνθα καὶ τὰς λατρείας προσέφερον. Περιηγνίζοντο γὰρ πυρὶ τε καὶ ὕδατι, ψυχῆς μολυσμοὺς διὰ τούτων ἐκπλύνειν οἰόμενοι, οὓς ἐξ ἀσελγείας καὶ φόνων ἐναπεμάζαντο. Ἀντὶ δὲ τοῦ: Καὶ ἐν τοῖς προθύροις ἔσοντες κρέας ὕειον, ὁ Σύμμαχος φησὶν: Ὅπισω ἀλλήλων ἐν μέσῳ ἐσθιόντων τὸ κρέας τὸ χοίρειον, οὐκ αὐτοὺς λέγων ἐσθίειν, μεταξὺ δὲ ζῆν τῶν, ἔθνων, διὸ σὺν αὐτοῖς ἀπολοῦνται, τοῦ Θεοῦ μὴ μόνον πράξεις 2712 ὁρῶντος, ἀλλὰ καὶ λογισμούς. "Ὅποῖόν ἐστὶ τὸ, Ἀκατέργαστόν μου εἶδοσαν οἱ ὀφθαλμοὶ σου." Τινὲς δὲ τὰ βδελύγματα, οὐκ ἐπὶ βρωμάτων, ἀλλ' ἐπ' εἰδώλων ἐδέξαντο, ὡς καὶ μῦν φασιν, ἴσως ἐν σηκοῖς ἔχειν σεβόμενον. Πλὴν τοὺς ἀρουραίους τινὲς εἰσέτι νῦν ἐσθίουσι μῦς. Συνάξιν δὲ πᾶσαν γλώσσαν εἰπὼν, Ὁψονται, φησὶ, τὴν δόξαν μου, καὶ καταλείψω ἐπ' αὐτῶν σημεῖον, καὶ ἐξαποστελῶ ἐξ αὐτῶν σεσωσμένους. Ὁ σαφέστερον ἐν Εὐαγγελίοις φησὶν: "Ὅτ' ἂν δὲ ἔλθῃ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ δόξῃ τοῦ Πατέρος αὐτοῦ, καὶ πάντες οἱ ἄγγελοι. μετ' αὐτοῦ, καὶ συνάξουσι πάντα τὰ ἔθνη," καὶ τὰ ἐπὶ τούτῳ. Ὡς ἂν δὲ δείξῃ τῶν ἐθνικῶν τοὺς κατ' ἀξίαν σωθησομένους, ἐπὶ τὴν πρώτην ἀνέδραμεν παρουσίαν: περὶ ἧς καὶ τὸ, συνάξω τὰς γλώσσας, τινὲς ἐξειλήφασιν ἀνακεφαλαίωσιν εἶναι τῆς ὅλης προφητείας, τὰ ἐντεῦθεν εἰπόντες τῆς μετὰ σαρκὸς οἰκονομίας τὴν δύναμιν ἀπ' ἀρχῆς, μέχρι τέλους, ὡς ἐν βραχεῖ περιέχοντα, δηλοῦντα τῶν ἐθνῶν τὴν κλῆσιν, ὡς καὶ τοὺς ἀποστόλους ἀναδείξας παρὰ παντὸς ἔθνους προσκνηθήσεται. Ὁ μὲν γὰρ παλαιὸς νόμος ἐν ἔθνος, καὶ μίαν γλώσσαν συνήγαγεν. Ὁ δὲ Χριστὸς πάντα μετὰ τῶν σωθέντων ἐξ Ἰσραὴλ λέγων: Ἀκούσατε ταῦτα, πάντα τὰ ἔθνη. Οἱ καὶ θεθέανται τὴν δόξαν αὐτοῦ, μαθόντες διὰ τοῦ θείου κηρύγματος, ὡς ἴσος ἐστὶ τῷ Πατέρι, θαυματουργεῖ τε μέχρι καὶ νεκρῶν ἀναστάσεως, καὶ μὴ κατὰ τοὺς Ἰουδαίους εἰπόντες: "Διατί σὺ ἄνθρωπος ὢν, ποιεῖς σεαυτὸν Θεόν;" συμφώνως δὲ λέγοντες: "Σὺ εἶ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος." Ἐφ' ὧν καὶ τέθειται σημεῖον τοῦ τιμίου σταυροῦ: ἢ κατὰ Παῦλον εἰπόντα: "Ἐσφραγίσθημεν τῷ πνεύματι τῆς ἀπολυτρώσεως." Ἀπ' αὐτῶν δὲ, φησὶν, ἀποστελῶ ἐπὶ τὰ ἔθνη, δηλονότι τῶν ἀπολλυμένων, περὶ ὧν ἐλέγετο: Ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἀναλωθήσονται. Ἐξ ὧν διασωθὲν τὸ κατάλειμμα πρὸς τὴν τῶν ἐθνῶν τῶνδε καὶ τῶνδε κλῆσιν ἀποσταλήσεται, καὶ ὄψονται μου τὴν δόξαν, κατὰ τὸ ἤδη ῥηθέν. Οἷς οὐκ ἀνηγγέλη, περὶ αὐτοῦ ὄψονται: καὶ πάλιν: "Ἐμφανῆς ἐγενόμην τοῖς ἐμὲ μὴ ἐπερωτῶσιν." Οἱ

μετὰ τοῦ σημείου τοῦ ἑμοῦ πορευθέντες, τοὺς ἀπὸ τῶν ἔθνων ἀδελφοὺς ἀπεργάζονται, καὶ δῶρον προσάξουσι τῷ Θεῷ. Διὸ καὶ καυχώμενοι, χαρὰν αὐτοὺς καὶ στέφανον ὀνομάζουσι. Τὸ δὲ ἄπονον τῆς τῶν ἔθνων ἐπιστροφῆς ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν ἐν ὀχήμασι κομιζομένων παρίστησι, πάσης αὐτοὺς ἀναπαύλης ἀξιούντος Θεοῦ. Ἔσονται δὲ κεχαρισμένοι Θεῷ, ὡς θυσία νομίμως προσαγομένη μετ' ὥδης, καὶ δοξολογίας. Ἀπ' αὐτῶν δὲ, φησὶ, λήψομαι ἱερεῖς καὶ Λευΐτας, καὶ τὸ ἐκ τῶν ἀποστόλων, καὶ τὸ ἐκ τῶν ἔθνων ἀληθέστερον. Λοιπὸν παραδειγματικῶς τὸ τῆς ἐλπίδος τῶν κεκλημένων ἀσάλευτον δείκνυσιν. Οὐρανοῦ 2713 γὰρ καὶ γῆς ὁ ἀνακαινισμὸς πέρας οὐχ ἔξει. Οὕτως ἔσται τὰ καθ' ἡμᾶς. Ἀμεταμέλητα γὰρ τὰ χαρίσματα καὶ ἡ κλήσις τοῦ Θεοῦ. Τὸ συνεχές δὲ τῆς εὐσεβοῦς λατρείας διὰ τῶν ἐν νόμῳ παρίστησι τυπικῶν. Τινὲς δὲ τὸ ἄξουσι τοὺς ἀδελφοὺς, κατὰ τὸν καιρὸν τῆς συντελείας φασὶν ἐπὶ τὴν ἐπουράνιον Ἱερουσαλήμ, ὅτεπερ ἐν ἀγγελικῷ, κατὰ τὸν Ἥλιαν, ἀναληφθήσονται ἄρματι, φωτὶ θείῳ περιλαμπόμενοι. Καὶ δῆλον ἐκ τῆς Ζαχαρίου προφητείας. Ἴππους γὰρ διαγράψας καὶ ἄρματα, δυνάμεις τινὰς ἀγγελικὰς συνηνίττετο. Λαμπηναὶ δὲ ἡμιόνων τὰ τῆς ἀναστάσεως σημαίνουσι σώματα, διὰ τὴν ἐν αὐτοῖς ἐκλάμπουσαν δόξαν. Ἀντὶ δὲ τοῦ, ἐν λαμπηναῖς ἡμιόνων μετὰ σκιαδίων, ὁ Σύμμαχος, ἐφ' ἵπποις, καὶ ἐν ἄρμασι, καὶ ἐν λεκτίσι, καὶ ἐν καρούκαις, καὶ ἐν φορείοις, ἐρμήνευσεν, δι' ὧν σωματικῶς εἰρημένων διὰ τοὺς ἀκούοντας, ἢ δι' ἀέρος μετάρσιος εἰς οὐρανοὺς πορεία σημαίνεται, κατὰ τὸ, "Ἀρπαγησόμεθα ἐν νεφέλαις," τὰ νῦν ρηθέντα σαφηνίζον ὀχήματα. Εἰς τὴν ἀγίαν δὲ πόλιν κομίζονται, περὶ ἧς φησιν· "Ἡ δὲ ἄνω Ἱερουσαλήμ ἐλευθέρα ἐστίν." Καί· "Προσεληλύθατε Σιών ὄρει, καὶ πόλει Θεοῦ ζῶντος Ἱερουσαλήμ ἐπουρανίω." Ἀντὶ δὲ τοῦ μετὰ ψαλμῶν, ἐν σκεύει καθαρῷ ἐρμήνευσε Σύμμαχος. Ὡς γὰρ οἱ πάλα, φησὶ, τὰς νομικὰς θυσίας κατὰ νόμον ἐπὶ τῆς ἐπιγείου προσέφερον Ἱερουσαλήμ· οὕτως ἤξουσιν ἐκεῖνοι μετὰ τῶν ἰδίων καρπῶν δῶρα κομίζοντες, ἅπερ ἕκαστος ἐν ψυχῇ παρεσκεύασεν. Εἶτά φησιν· Καὶ ἀπ' αὐτῶν λήψομαι (ποιῶν, ἀλλ' ἢ τῶν κατειλεγμένων ἔθνων;) ἱερεῖς καὶ Λευΐτας. Εἰ γὰρ καινὸς οὐρανὸς ἔσται, καὶ γῆ καὶ Ἱερουσαλήμ, ἀκόλουθον εἶναι καὶ καινοὺς λειτουργούς. Δι' ὅπερ ἔφασκεν· "Οὐ μὴ μνησθῶσι τῶν προτέρων, καὶ οὐκ ἀναβήσεται αὐτῶν ἐπὶ τὴν καρδίαν." Ἀπίθανον γὰρ ἐξ Ἰουδαίων εἰπεῖν, ἤδη παρ' αὐτοῖς τούτων προὔφραστῶν. Πῶς δ' ἂν ἐξ ἱερέων ἱερέας, καὶ ἐκ Λευϊτῶν εἰλήφει Λευΐτας, πάσης τῆς Λευϊ φυλῆς, ἐπὶ τούτους διηρημένης, οὐς ἀπεικάζει οὐρανῷ τε καινῷ, καὶ γῆ; περὶ γὰρ τῶν πρώτων ἐρρήθη· "Ὁ οὐρανὸς, καὶ ἡ γῆ παρελεύσεται." Καὶ πάλιν· "Ἐλιγῆσεται, ὡς βιβλίον, ὁ οὐρανὸς, καὶ φθορᾷ φθαρήσεται ἡ γῆ." Τοῦ δὲ μέλλοντος αἰῶνος ἀπαρχὴ Χριστός· ἔπειτα, οἱ τοῦ Χριστοῦ· εἶτα, οὐρανὸς καὶ γῆ καινά. Τούτων τῶν οὐρανῶν τὴν βασιλείαν τινῶν ἔφη μακαριζομένων εἶναι, καὶ ἄλλω τὴν κληρονομίαν τῆς γῆς. Τῶν γὰρ παρὰ τῷ Πατρὶ μονῶν τῶν μὲν οὐσῶν ἐλαττόνων, τῶν δὲ κρείττωνων, τῇ πρὸς ἀλλήλας δόξουσι σχέσει αἱ μὲν τῶν ὑπ' αὐτὰς 2716 οὐράνιοι, αἱ δὲ τῶν ὑπὲρ αὐτὰς γῆ. Διηνεκεῖς δὲ πᾶσαι. Τὰ γὰρ βλεπόμενα, πρόσκαιρα· τὰ δὲ μὴ βλεπόμενα, αἰώνια. Εἰ δὲ σύμβολα καὶ εἰκόνες τὰ νομικὰ, κατὰ τὸ, "Σκιὰν γὰρ ἔχων ὁ νόμος τῶν μελλόντων ἀγαθῶν" ἀκόλουθον οὐρανίους νοεῖν, ἑορτὰς, καὶ μῆνας, καὶ Σάββατα, ἅπερ ἐξετάζειν οὐ τοῦ παρόντος καιροῦ. Πλὴν, ὥσπερ Ἰουδαῖοι πόλεις ὥκουν πολλὰς, κρείττων δὲ Ἱερουσαλήμ ἢ τὸ ἀγίασμα φέρουσα, εἰς ἣν, κατὰ καιροὺς, οἱ τὰς ἄλλας οἰκοῦντες ἀπῆντων, τὴν θρησκείαν ἐπιτελέσοντες· οὕτω νοητέον ἐν οὐρανοῖς ἀγίασμα ὑπάρχειν ἐξάριτον, πλὴν τοῦ ἀρχιερέως Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, ἄβατον ὑπάρχον τοῖς ἄλλοις, ὧ μόνῳ θέμις τῇ τοῦ Πατρὸς πελάζειν θεότητι, εἷς τε κόλπους· τῶν ἄλλων καιροῖς τεταγμένοις (οἵτινές ποτε οἱ καιροὶ νοοῦνται οὗτοι, καὶ τὰ ἐν τῇ τακεῖ, ὧν τις προφήτης ἐν περινοίᾳ γενόμενος ἔλεγε· "Καὶ ἔτη αἰώνια ἐμνήσθην, καὶ ἐμελέτησα") διαβαινόντων ἐπὶ τὴν ἐξάριτον οὐρανόπολιν, τῇ τοῦ Θεοῦ βασιλείᾳ ἀφωρισμένην

μονήν, καὶ τοῖς εἰς ἄκρον μακαριότητος ἤκουσιν, ἧς οὐ στερήσονται οὐδὲ οἱ ὑποβεβηκότες, κατὰ δὲ περιόδους τινὰς ἐν οὐρανίοις ἐορταῖς ἀφικνούμενοι, ἐνθέου τε καὶ ἀλήκτου τινὸς εὐφροσύνης μεταλήψονται, ἀρρήτων ἀγαθῶν ἀπολαύσοντες, ὧν ἐμφορηθέντες εἰς μονὰς τὰς ἑαυτῶν ἐπανήξουσιν, ἐκεῖ Σαββατισμὸς ἀληθῆς καὶ ψυχῶν ἐστὶν ἀνάπαυσις. Σὰρξ δὲ πᾶσα τὰ ἔθνη, κατὰ τὸ ῥηθέν· "Καὶ ὄψεται πᾶσα σὰρξ τὸ σωτήριον τοῦ Θεοῦ." Καὶ ἀλλαχοῦ· "Ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός μου ἐπὶ πᾶσαν σάρκα, καὶ προφητεύσουσιν." Οὕτω δὲ λέγει, ἵνα μὴ περὶ αὐτῶν ταῦτα λέγεσθαι νομίσωσιν Ἰουδαῖοι· δι' ὃ πᾶν ἀνθρώπων γένος δηλοῖ. Ἄλλ' οὗτοι μὲν ἤξουσιν. Οἱ δὲ τῆς Ἱερουσαλήμ ἐκείνης πολῖται εἰσὶν αἱ μυριάδες, κατὰ Παῦλον, ἀγγέλων, ἢ Ἐκκλησία πρωτοτόκων. Ἐκεῖ διὰ παντός ἔσονται λειτουργοὶ Θεοῦ ὄντες, ὑπ' ἀρχιερεῖ τῷ μεγάλῳ ταττόμενοι. Πάντες δὲ ὄψονται τῶν ἀσεβῶν τὴν ἀπώλειαν, ἐννοοῦντες οἶων ἀγαθῶν ἐστερηθήσαν. Ἀντὶ δὲ τοῦ, τὰ κῶλα, τὰ ἔσχατα Σύμμαχος ἔφησεν. Τίνων δὲ τὰ κῶλα; περὶ ὧν ἔλεγε κατ' ἀρχάς· "Υἱοὺς ἐγέννησα, καὶ ὕψωσα· αὐτοὶ δέ με ἠθέτησαν." Οὗς μακρὰν ἑαυτῶν ὄντας οἱ ἐκ τῆς Ἱερουσαλήμ ἐξιόντες θεάσσονται, καὶ ἐπὶ τὰς οἰκείας μονὰς ἐπανήξουσι. Σκώληκα δὲ φησὶν ἀτελεύτητον τὴν ἐν τῷ μετανοεῖν τῶν ἰδίων ἀμαρτημάτων συνείδησιν, ἐν τῷ τοιούτων ἀγαθῶν ἐστερηθῆσθαι δακνομένων ἀεὶ τὴν ψυχὴν, καὶ κατηγορούντων ἑαυτῶν ἐπὶ τῇ φθασάσῃ κακίᾳ. Πῦρ δὲ ἄσβεστον, τὸ ῥηθέν ὑπὸ τοῦ Σωτῆρος, αἰώνιον, ἡτοιμασμένων τῷ διαβόλῳ· σαρκὶ δὲ εἰς ὄρασιν ἔσονται τῇ μὴ κολαζομένη, περὶ ἧς ἔφη· "Ἦξει πᾶσα σὰρξ τοῦ προσκυνῆσαι ἐνώπιόν μου." Ἡ τὸ τῶν 2717 κολαζομένων ὄψεται τέλος αὐτῆ τῶν ἀγαθῶν ἀπολαύουσα. Τινὲς δὲ ταῦτα δηλοῦν ἔφασαν τὰς ἐπενεχθείσας Ἰουδαίοις συμφορὰς ὑπὸ τῆς Ῥωμαίων χειρὸς εἰς σφαγὴν δεδομένοις. Οἱ καὶ ἐν τῇ σαρκὶ γεγόνασι θεατοὶ, καὶ μονονουχὶ δίκην ἀτελεύτητον πάσχουσιν. Ἄλλοι δὲ φασιν, ὡς διὰ χρηστῶν καὶ φοβερῶν ὁ Θεὸς τοὺς Ἰουδαίους προτρέπεται, ὅς γε καὶ παρουσίαν ἰδίαν κατεπαγγέλλεται. Ἡ δὲ παρουσία οὐ καθ' ἓνα τρόπον νοεῖται. "Καὶ γὰρ οὐ μὴ τελέσητε τὰς πόλεις τοῦ Ἰσραὴλ, ἕως ἂν ἔλθῃ, φησὶν, ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου." Ὅπερ εἶπεν οὐ δήπου τὴν ἔνδοξον αὐτοῦ παρουσίαν δηλῶν, τὴν δὲ κατ' ἐνέργειαν αὐτοῦ πρὸς αὐτοὺς ἐπιφοίτησιν, ὡς καὶ νῦν τὴν αὐτῶν ἐπίσκεψιν ὑπεδήλωσεν εἰς ἡμᾶς, λέγων, ὡς 9 ἐπισυνάξει9 αὐτοὺς ἐκ πάντων 9τῶν ἐθνῶν9, εἰς ἃ διασπαρέντες τὰς ἐκείνων γλώσσας ἐξέμαθον, ἀθετησάντων δὲ αὐτῶν Χριστὸς 9τὰ ἔθνη συνήγαγεν9, οἵπερ 9ἤξουσι9 τοὺς καλέσαντας αὐτοὺς ἀποστόλους τῇ μνήμῃ φέροντες, καὶ ζηλωταὶ τούτων γινόμενοι. Ὡν τὴν εὐθυμίαν διὰ τῶν ὀχημάτων δηλοῖ, ἥτις ἐδηλοῦτο πρῶτως διὰ τοῦ εὐνούχου [λείπει].